Ŋmiŋ Nuahaalıŋ Gbanıŋ Kɔmıŋ

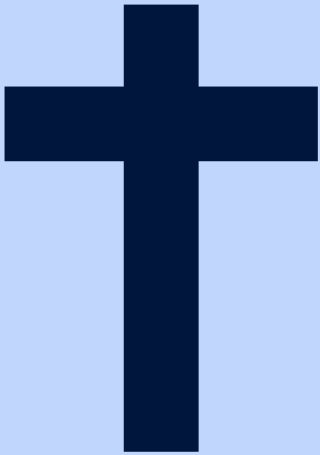

Konni NT (Ghana)

Ŋmiŋ Nuahaalɩŋ Gbanɩŋ Kɔmɩŋ
Konni NT (Ghana)

copyright © 2004-2019 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Konni)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
5d16fd5e-902d-51bf-967c-3e7c4efb8e57

Contents

Matiwo 1
Maki 37
Luki 59
Jɔɔn 96
Tʋʋma 123
Romi vuosi 157
1 Korinti Vuosi 172
2 Korinti Vuosi 186
Galasia Vuosi 196
Efesusi Vuosi 201
Filipi Vuosi 206
Kolosia Vuosi 210
1 Tesalonika Vuosi 214
2 Tesalonika Vuosi 217
1 Timoti 219
2 Timoti 224
Tatusi 227
Filimoni 229
Hiiburu Vuosi 230
Jemisi 241
1 Piita 245
2 Piita 250
1 Jɔɔn 253
2 Jɔɔn 257
3 Jɔɔn 258
Juudi 259
Yuoridagɪŋ 261

Wʊvɪŋ dieke Matiwo dɪ maagɪna wʊnna

Yisa chɔɔŋkʊʊlɪŋ wɪa
(Luki 3.23-38)

1 Yisa Masia chɔɔŋkʊʊlɪŋ saara wʊnna:
die ʊ yiwo Davidi haagɪŋ ta Davidi dɪaŋ dɪ
yi Abarahami haagɪŋ.
2 Abarahami die dɪ mɪɪrɪ Aziki, ta Aziki
dɪaŋ dɪ mɪɪrɪ Jakobu, ta Jakobu dɪaŋ
dɪ mɪɪrɪ Juda aŋaŋ ʊ nɪmballɪ.
3 Juda die mɪɪrɪ wa Perezi aŋaŋ Zera ta ba
nuŋ dɪ yi Tamari: Perezi die mɪɪrɪ
wa Hezironi, ta Hezironi die mɪɪrɪ
wa Rami.
4 Rami die mɪɪrɪ wa Aminadabi, Aminad-
abi die mɪɪrɪ wa Naasoni, ta Naasoni
die dɪ mɪɪrɪ Salimoni.
5 Salimoni die mɪɪrɪ wa Buasi vuodieke
nuŋ dɪ yine Rahabi; ta Buasi dɪaŋ
dɪ mɪɪrɪ wa Obedi, vuodieke nuŋ dɪ
yine Rufi; ta Obedi dɪaŋ dɪ mɪɪrɪ wa
Jese.
6 Jese die mɪɪrɪ wa naaŋ Davidi.
Davidi dɪaŋ die mɪɪrɪ wa Solomoni,
vuodieke nuŋ die dɪ yine Yuriya
kpihɔgʊ.
7 Solomoni die mɪɪrɪ wa Rehobuami, ta
Rehobuami dɪaŋ dɪ mɪɪrɪ Abia, ta
Abia dɪaŋ dɪ mɪɪrɪ Asa.
8 Asa die mɪɪrɪ wa Jehosafati, ta Jehosafati
dɪaŋ dɪ mɪɪrɪ Jorami, ta Jorami dɪaŋ
dɪ mɪɪrɪ Yuzaya.
9 Yuzaya die mɪɪrɪ wa Jotami, ta Jotami
dɪaŋ dɪ mɪɪrɪ Ahazi, ta Ahazi dɪaŋ
dɪ mɪɪrɪ Hezekaya.
10 Hezekaya die mɪɪrɪ wa Manase, ta Man-
ase dɪaŋ dɪ mɪɪrɪ Amoni, ta Amoni
dɪaŋ dɪ mɪɪrɪ Josaya,
11 ta Josaya die mɪɪrɪ wa Jekonaya aŋaŋ ʊ
nɪmballɪ, saŋŋa gie die ba yigi Izara
vuosi a bɪrɪŋ ba yɔŋɪsɪ a yaa ba ga
Babiloni tɪŋgbaŋ ma.
12 Die ba yalla ba ga Babiloni tɪŋgbaŋ ma
kʊaŋ chaaŋ,
Jekonaya die dɪ mɪɪrɪ Salatieli, ta Salatieli
dɪaŋ dɪ mɪɪrɪ Zerubabeli.
13 Zerubabeli die dɪ mɪɪrɪ Abuyidi, ta
Abuyidi dɪaŋ dɪ mɪɪrɪ Eliakimi, ta
Eliakimi dɪaŋ dɪ mɪɪrɪ Azori.
14 Azori die mɪɪrɪ wa Zadoki, ta Zadoki
dɪaŋ dɪ mɪɪrɪ Achimi, ta Achimi dɪaŋ
dɪ mɪɪrɪ Eludi.
15 Eludi die mɪɪrɪ wa Eliaza, ta Eliaza dɪaŋ
dɪ mɪɪrɪ Matani, ta Matani dɪaŋ dɪ
mɪɪrɪ Jakobu.
16 Jakobu die mɪɪrɪ wa Josefu, vuodieke
die dɪ yine Meri chʊrʊ, ta Meri dɪ
mɪɪrɪna Yisa vuodieke ba wasɪnana
Ŋmɪŋ vuovʊarɪkɪŋ Masia wa.
17 Die dɪ nyɪnna Abarahami saŋŋa a ga
tʊga Davidi saŋŋa die yiwo chɔɔŋkʊʊlɪba
baŋ aŋaŋ banɪɪsa. Davidi saŋŋa a ga
tʊga saŋŋa dieke die ba yigine be a bɪrɪŋ
ba yɔŋɪsɪ a yaa ba ga Babiloni die yiwo
chɔɔŋkʊʊlɪba baŋ aŋaŋ banɪɪsa. Die dɪ
nyɪŋ saŋŋa mi a yaa a ga tʊga Masia
maarɪŋ saŋŋa die yiwo chɔɔŋkʊʊlɪba baŋ
aŋaŋ banɪɪsa.

Yisa Masia Maarɪŋ Wɪa
(Luki 3.23-38)

18 Die ba mɪɪrɪna Yisa Masia die wonde.
Yisa nuŋ daa die wone Josefu ama die
ba ye ka faarɪ tamba, ta Meri die dɪ
mɪŋŋɪ sɪba dɪ ʊ yigi wo nyuuti, die Ŋmɪŋ
Halɪkasɪka die vana ʊ yigi kanɪŋ nyuuti
mi. 19 Josefu die yiwo daa dieke die dɪ
mɪŋŋɪna a dɪɪsa Ŋmɪŋ sieŋ, ta die ʊ ka
yaala ʊ nagɪ Meri a yi viivi me vuoŋ mana
nine me. Naa chɪaŋ ma die ʊ yile ʊ sʊŋ ma
dɪ ʊ lɔbɪrɪ a zeti wo. 20 Die ʊ yilinene naa,
Ŋmɪŋ malaka die dɪ nyɪŋ ʊ jigiŋ daansa
ma a baarɪ, “Josefu, vuodieke dɪ nyɪnna
Davidi buuriŋ ma, da zeti fʊ balla fʊ nagɪ
Meri a bɪrɪŋ fʊ hɔgʊ wa. Dama Ŋmɪŋ
Halɪkasɪka yɪna wa nyuutiti. 21 Ʊ nan
mɪɪrɪ bʊadembiŋ aŋ nɪ wa wa Yisa, * dama
ʊ nan vʊarɪ ʊ vuosi a nyɪŋ ba tʊmbɪatɪ ma
ma.”
22 Wɪaha gie mana die keŋ yi mɪŋ sɪba
Ŋmɪŋ die dɪ vana ʊ naazʊalɪba wʊnyɪ die
dɪ balɪna die wo, dɪ 23 “Hɔgʊ dieke dɪ zɪna
dembiŋ nan yigi nyuuti a mɪɪrɪ bʊadembiŋ
aŋ ʊ saaŋ yi Emmanueli.” (Emmanueli
chɪaŋ wone “Ŋmɪŋ bie tɪ jigiŋ”.)
24 Die wɪa die Josefu die dɪ hagɪna ʊ
daansaha ma die ʊ faarɪ Meri sɪba Ŋmɪŋ
malakaka die dɪ bala wa dɪ ʊ yi die wo.
25 Ama die Josefu aŋaŋ Meri die ka dʊagɪ
taŋ a ga tʊgɪ saŋŋa dieke die ʊ mɪɪrɪna ʊ
bʊadembike. Josefu die dɪ yɪ wa saarɪ, dɪ
Yisa.

2

Sɪsɪbɪrɪ diekemba die dɪ nyɪnna ŋmɪŋ pɔsɪŋ chaaŋ wɪa

1 Die ba mɪɪrɪna Yisa tɪŋ kaanɪ ba
wasɪnana Betilehemi, Judia tɪŋgbaŋ ma
ma, saŋka mi Herodi die yine naaŋ. Die
ba mɪɪrɪna Yisa kʊaŋ chaaŋ die dɪ ka
yʊasɪya, dembisi bataŋ die dɪ nyɪŋ ŋmɪŋ
pɔsɪŋ chaaŋ a keŋ Jerusalemi, 2 a dɪ dɪa
a pɪasa, “Sɪa ba mɪɪrɪ bʊanyaalɪ dieke dɪ
balla ʊ yi Juu vuosisi naaŋ wa? Tɪ ye wo ʊ

* **1:21** 1.21 Yisa chɪaŋ yiwo gbɪgbatɪtaantʊ.

chıŋmarıka dı nyınna ŋmıŋ pɔsıŋ chaaŋ,
tı dı a keŋ dı tı jıaŋ wa.”
3 Die naaŋ Herodi die dı wʊnna naa
wa, die wʊnıŋ aŋaŋ vuoŋ mana die
dı benne Jerusalemi ma ma sʊgıtı dı
chʊʊsı. 4 Die ʊ wa Ŋmıŋ jıamıŋ
nıŋŋandıısırıba nyıŋkʊraha aŋaŋ mıraha
dıdagırıba mana a lagıŋ tamba a die
a pıası ba dı, “Sıa ba baa ba mıırı
gbıgbatıtaantʊ Masia wa?”
5 Die ba baarı, “Betilehemi tıŋ, Judia
tıŋgbaŋ ma ma. Naa, Ŋmıŋ naazʊalıba die
dı maagı.
6 ‘Fʊnıŋ Betilehemi dı benne Judia
tıŋgbaŋ ma,
ka yi tıgıbiŋ
dama fʊ sʊŋ naaŋ wʊnyı dı baa ʊ nyıŋ
a keŋ a dı n vuosisi dı benne Izara
tıŋgbaŋka ma nıŋŋa.’ ”
7 Naa chıaŋ ma die naaŋ Herodi die dı
wa chaamba die dı nyınna ŋmıŋ pɔsıŋ
chaakʊ a lɔbırı a juu juoŋ me a pıası ba
saŋŋa dieke gbaŋ gbaŋ chıŋmarıkʊ die dı
nyınna. 8 Womi die ʊ taaŋ ba dı ba ga
Betilehemi aŋaŋ wıaha gie: “Nı gamma a
kpaŋŋı nı gbaŋ a mıŋŋı a daansı a yaalı
bʊa wa jigiŋ amʊ nı keŋ a ye ʊ benne
jigidieke nı vaa n tıbıŋ wʊŋ amʊ n gbaŋ
n ga a jıaŋ wa.”
9-10 Die ba nyınna mi a gara wa, sieŋ
me die ba bı ye chıŋmarıka gbaŋ gbaŋ
die dı pɔsına a nyıŋ ŋmıŋ pɔsıŋ chaakʊ,
die ba yene ke wo ba sʊgıtı die dı paalı
fıalı, ka dı ba nıŋŋa a ga zie tigidieke me
bʊa wa dı benne wo sikpeŋ. 11 Die ba ga
a juu tigiri me a ye bʊa wa aŋaŋ ʊ nuŋ
Meri; die ba sʊʊŋ a gbirigi a jıaŋ bʊa wa,
a yuori ba bʊlɔga a vʊarı piini a yı wa;
die a yiwo salıma aŋaŋ tulaari dieke ba
wasınana farankinsinsi aŋaŋ tulaari dieke
ba wasınana miri.
12 Die Ŋmıŋ dı balı a yı ba ba daansa
ma sıba ba da keŋ yiŋŋi a ga naaŋ Herodi
jigiri, die ba nyıŋ a daagı siegaaŋ a kuli ba
tıŋ.

Josefu die dı chıgına a ga Ijipiti dene

13 Die sısıbırıba dı yiŋŋine a ga ta Ŋmıŋ
malaka die dı nyıŋ Josefu jigiŋ ʊ daansa
ma a die a balı wa, “Herodi nan dı yaala
bʊa wa dı ʊ kʊʊ wa. Naa chıaŋ ma hagı a
nagı bʊa wa aŋaŋ ʊ nuŋ wo a chıgı a ga
Ijipiti a bemme mi a ga tʊgı saŋŋa dieke n
baaŋ nan balı fʊ dı fʊ nyıŋ.”
14 Josefu die dı hagı yuku mi a nagı bʊa
wa aŋaŋ ʊ nuŋ wo a ga Ijipiti tıŋgbaŋ ma.
15 Die ʊ bie wo mi dene a ga tʊgı saŋŋa
dieke naaŋ Herodi die dı kpine. Naa die
yiye mıŋ amʊ Nabidie Ŋmıŋ die dı vana ʊ
naazʊa wʊnyı dı balı die wo keŋ yi wusie,
a baarı dı, “Die n vʊarı wa n bʊa Ijipiti
me.”

Dembibisi kʊʊla wıa

16 Die Herodi die dı mıŋŋına dı chaaŋ
diekemba die dı nyınna ŋmıŋ pɔsıkırı die
gaaŋ wa wa die ʊ jıı sınyıırıŋ. Die ʊ yı
nʊaŋ dı ba kʊʊ ballınyaalı dembisi mana
dı benne Betilehemi aŋaŋ ka tıgıbısı mana
mana. Die ba kʊʊ ballı dembisi dieke die
dı yine ballınyaalısı a ga tʊgı bına ale
ballı dama sısıbırıba die baarı dı ba yene
chıŋmarıka ka bına ale wʊnna.
17 Naa die yiye mıŋ a yi Ŋmıŋ naazʊa
Jerimaya die dı balla wudiekemba wo dı
yi wusie. Die ʊ baarı,
18 “Rama tıŋ ma ba wʊŋ watı,
kpaŋ aŋaŋ sʊgıchʊʊsıŋ,
ta Rachali dı kʊma ʊ ballı wıa,
ba halıŋ wa a jıı, dama ʊ ballı die
kpiye mıŋ.”

Die Josefu aŋaŋ Meri aŋaŋ bʊa wa die dı nyınna Ijipiti tıŋgbaŋ ma a yiŋŋi wıa

19 Naaŋ Herodi die dı kenne a kpi, ka
kʊaŋ chaaŋ die Ŋmıŋ malaka die dı nyıŋ
Josefu jigiŋ ʊ daansa ma ma Ijipiti ma
20 a baarı, “Hagı nagı bʊa wa aŋaŋ ʊ nuŋ
wo a yiŋŋi a ga Izara tıŋgbaŋ ma, dama
vuodieke die dı yaalala ba kʊʊ wa wa
kpiye mıŋ.” 21 Naa chıaŋ ma Josefu die dı
hagı a nagı bʊa wa aŋaŋ ʊ nuŋ wo a yiŋŋi
a ga Izara tıŋgbaŋ ma ma.
22 Ama die ʊ wʊnna dı Akelusi die zene ʊ
chɔɔŋ Herodi naŋ ma a dii Judia naarı, die
ŋmaamıŋ die yalla wa aŋaŋ ʊ baaŋ nan
yiŋŋi a ga mi; ta Ŋmıŋ dı bı a dagı wa ʊ
daansa sʊŋ dı ʊ ga Galili tıŋgbaŋ ma ma.
23 Die ʊ ga kalı tıŋgbaŋ kaanı ba wasınana
Nazeriti ma ma. Naa chıaŋ ma die Ŋmıŋ
naazʊalıba die dı balla wudiekemba wo
die dı keŋ a yi wusie, dı: “Ba nan dı wasa
wa Nazeriti vuoŋ.”

3

Jɔɔn vuodieke die dı sınana vuotamba Ŋmıŋ nyaabʊ wıa
(Maki 1.1-8; Luki 3.1-18; Jɔɔn 1.19-28)

1 Saŋka mi, Jɔɔn, vuodieke die dı sınana
vuosisi Ŋmıŋ nyaabʊ die bie wo haagıŋ
ma Judia tıŋgbaŋ ma a mʊʊla Ŋmıŋ
wʊvıınaha a balla 2 dı “Nı chıgı a nyıŋ
nı tʊntʊmbıatı ma dama Ŋmıŋ naarı diile
saŋŋa gbigiye mıŋ.” 3 Die Ŋmıŋ naazʊa
Azaya die wɔŋ maagı Jɔɔn wa wıaha mıŋ
dı,
“Vuoŋ benne haagıŋ ma a keese a mʊʊla
‘Nı wʊnsı tı Yɔmʊtieŋ keniŋ sieti
ta vaa a tʊgısı a yı wa.’ ”
4 Jɔɔn die yeegi wo nyɔgını kobiti jay-
eekiŋ ta bı bɔbı gbanıŋ ʊ chıaŋ ma ta ʊ
nyindiike die dı yi sankpara aŋaŋ siesi.
5 Saŋka mi vuosi die dı nyıŋ Jerusalemi
aŋaŋ Judia aŋaŋ Jɔɔdani mʊgırı gelegele

a gara ʋ jigiŋ 6 a balla ba tʋntʋmbıatı ta ʋ sıı ba Ŋmıŋ nyaabʋ Jɔɔdani mʋgırı ma.
7 Ama die ʋ kenne ye ta Farasisi aŋaŋ
Sadusisi,* vuosi pam gbaŋ die dı kienene
ʋ jigiŋ dı ʋ sıı ba Ŋmıŋ nyaabʋ die ʋ
balı a yı ba dı, “Nınıŋ nyinvuukehe gie!
Mınıa kpaana nı dı nı chıgı nyıŋ Ŋmıŋ
sınyıırı dieke dı bala ka keŋ nı ma wa?
8 Nı yime wudiekemba dı baaŋ nan dagı
sıba nı chıgı a nyıŋ nı tʋntʋmbıatıtı ma.
9 Ta nı da nıgıma nı nyʋʋŋ a baarı nı
yiwo Abarahami haagısı, nı vaa n balı nı,
Ŋmıŋ nan bıagı a yiŋŋi tanaha gie a bırıŋ
Abarahami haagısı. 10 Lıaka wɔŋ yi siri
mıŋ a gbarı dı ka chıa tıısısı; tıı dieke
dı kana ka nyıŋ nyıŋnyıŋka vıına ba nan
chıa ka a taaŋ a nagı yi boliŋ me. 11 Manıŋ
n sıa wa aŋaŋ nyaaŋ, ka dagı sıba nı
chıgı a nyıŋ nı tʋntʋmbıatı ma wa, ama
vuodieke dı baaŋ nan keŋ n kʋaka tıaŋ wa
manıŋ; n ka tʋgı vuodieke dı baaŋ nan chii
ʋ nıura gbaŋ: wʋnıŋ nıŋ ʋ baaŋ nan nagı
Ŋmıŋ Halıkası aŋaŋ boliŋ a sıı nı sʋgıtı.
12 Ʊ yallı wa ʋ kpalıchaarıkıŋ dı ʋ chaarı
zaakpeeti mana mana a nyıŋ zaaha ma, ʋ
nan lagısı zaaha mana a yi bumbuŋ me ta
nagı zaakpeetiti a yi boli dieke dı kana ka
kpise me.”

Jɔɔn die dı sına Yisa Ŋmıŋ nyaabʋ dene
(Maki 1.9-11; Luki 3.21-22)

13 Womi Yisa die dı nyıŋ Galili a keŋ Jɔɔn
jigiŋ Jɔɔdani mʋgırı ma dı ʋ sıı wa Ŋmıŋ
nyaabʋ. 14 Ama ta Jɔɔn die dı ka saagıya
ta balı wa, “Manıŋ n tınna mʋ n keŋ fʋ
jigiŋ aŋ fʋ sıı mıŋ, ama ta fʋnıŋ fʋ kieŋ n
jigiŋ?”
15 Ama ta die Yisa die dı yiŋŋi a balı wa
dı, “Vaa ka yi die lele, dama dı mʋ tı yi
tʋnvıına mana mana Ŋmıŋ dı yaalala tı yi
wo.” Jɔɔn die dı wa saagı.
16 Die ʋ dene a sıı Yisa Ŋmıŋ nyaabʋ
a kpatı wa, lele womi Yisa dı dene nyıŋ
nyaabʋ ma, ŋmıŋsikpeŋ die dı yuori die ʋ
ye Ŋmıŋ Haalıŋ dı kenne sʋʋna ʋ sikpeŋ
sıba ŋmarıŋ. 17 Womi lɔlıŋ die dı nyıŋ
ŋmıŋsikpeŋ a baarı, “N Bʋachotiŋ wʋnna,
wʋnıŋ n nine dı suuli.”

4

Sitaani die dı magısına Yisa dene
(Maki 1.12-13; Luki 4.1-13)

1 Womi die Ŋmıŋ Haalıbʋ die dı nagı
Yisa a yallı wa a ga haagıŋ ma dı Sitaani
ga magısı wa. 2 Die ʋ bie wo mi a ka dii
jaaŋ mana ŋmıntʋası aŋaŋ yugiti baŋısı-
nıısa ta die kɔŋ die dı wa a yallı wa. 3 Ta
die Sitaani die dı keŋ ʋ jigiŋ a baarı, “Dıı
yi fʋ seŋ yi Ŋmıŋ Bʋa, vaa tanaha gie bırıŋ
nyindiike.”
4 Ama ta die Yisa die dı yiŋŋi a balı
wa dı, “Ŋmıŋ gbaŋkʋ baarı vuota kaaŋ
bıagı a beri nyindiike nyıına ma wıa, ama
wudieke mana mana Ŋmıŋ dı balala.”
5 Womi Sitaani die dı yaa Yisa a ga
Jerusalemi tıgıkası ma ma a yallı wa a ga
a zieŋ Ŋmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ sikpeŋ
6 ta die a balı a yı wa dı, “Fʋ seŋ a yiwo
Ŋmıŋ Bʋa fʋ nagı fʋ gbaŋ a taaŋ, dama
Ŋmıŋ gbaŋkʋ baarı,
‘Ŋmıŋ nan vaa ʋ malakasisi fʋ wıa,
aŋ ba nagı ba nuusi a tʋgı a tuo fʋ
amʋ halı fʋ naatalı gbaŋ kaaŋ gbi
tanaha.’ ”
7 Yisa die dı yiŋŋi a balı a yı wa dı,
“Ama Ŋmıŋ gbaŋkʋ gbaŋ gbaŋ bı a baarı,
‘Vuoŋ da a keŋ magısı ʋ Yɔmʋtieŋ Nabidie
Ŋmıŋ.’ ”
8 Womi Sitaani wa die dı bı a chii Yisa
a yallı wa a ga zieŋ taŋkpeŋkpııŋ sikpeŋ
a dagı Yisa dʋnıa tıgısı mana mana aŋaŋ
ka nyinti mana ta balı a yı wa dı, 9 “N nan
nagı nyinti gie mana a yı fʋ, dıı yi fʋ keŋ
a sʋʋŋ a gbirigi a jıaŋ mıŋ.”
10 Womi Yisa die dı yiŋŋi a balı a yı
wa dı, “Sitaani, gamma ta va mıŋ. Ka
maagıya Ŋmıŋ gbaŋkʋ sʋŋ a baarı ‘Vuota
jıama ʋ Yɔmʋtieŋ Nabidie Ŋmıŋ nyıına
ma a bı dıa ʋ nyıına ma.’ ”
11 Die wıa Sitaani die dı ga ta die a va
wa, ta malakasi die dı keŋ a suŋŋi wo.

Yisa die dı piiline ʋ tʋʋma Galili tıŋ ma dene
(Maki 1.14-15; Luki 4.14-15)

12 Die Yisa die dı wʋnna dı ba yigi Jɔɔn
a yi dansarıka sʋŋ, die ʋ nyıŋ a ga Galili
me. 13 Die ʋ tʋgı Nazeriti tıŋ ama die ʋ
ka yʋasıya mi ta die tıaŋ ga Kapenɔmi
tıgıdieke die dı gbigine mʋgıkpııŋ kaanı,
Zebuluni aŋaŋ Nafitali tıŋgbaŋ ma. 14 Naa
die yine amʋ Ŋmıŋ naazʋa Azaya die dı
balla wudieke wo keŋ a yi wusie.
15 “Zebuluni tıŋ aŋaŋ Nafitali tıgısı dı
benne
Jɔɔdani mʋgırı mi wo chaaŋ
ta bı gbigi mʋgıkpıırı:
Galili tıŋ dieke vuodiekemba dı kana
ka yi Juu vuosisi dı kala mi;
16 vuodiekemba dı benne lımıŋ ma
nan ye chaankpeŋkpııŋ
ta vuodiekemba dıaŋ die dı benne kuŋ
lımıŋ ma,
bolibu nan chaaŋ a yi ba sikpigile me.”
17 Saŋka mi yaa gamma die Yisa dı piili a
balla Ŋmıŋ wıa a baarı, “Nı chıgı a nyıŋ nı
tʋmbıatı ma dama Ŋmıŋ naarı diile saŋŋa
gbigiye mıŋ.”

* **3:7** 3.7 Die ba yiwo Juu vuosi bataŋ ba nine die dı ŋmıntı aŋaŋ Mosisi mıraha dıısıŋ, ama ba die ka chıga vuosi zɔɔlıŋ ta bı kɔta ba gbaŋ.

Yisa die dı wana zaasıyigirıŋ ba nıısa dene
(Maki 1.16-20; Luki 5.1-11)

18 Die Yisa die dı chʊnnana Galili
mʊgıkpıırı gaarı die ʊ ye daa wʊnyı aŋaŋ
ʊ nımbʊa, die ba yiwo Simoni (vuodieke
die ba wasınana Piita wa) aŋaŋ ʊ nımbʊa
Andurusi, ta ba taana nıı ŋ mʊgıkpıırı ma
dama die ba yiwo zaasıyigirıŋ. 19 Die ʊ
balı a yı ba dı, "Nı keŋ a dıa mıŋ aŋ n
vaa nı sʊgıma vuotaŋ a kiere Ɲmıŋ jigiŋ."
20 Die ba va ba nıı tı lagı lagı ta die a dı wa.
21 Die ʊ nyınna mi a ga nıŋŋa bıta, ʊ bı
ye daa wʊnyı aŋaŋ ʊ nımbʊa bıbra, Jemisi
aŋaŋ Jɔɔn, Zebedi ballı. Die banıŋ aŋaŋ
ba chɔɔŋ wa die benne ba haarıkʊ ma a
wʊnsa ba nıı tı, Yisa die dı wa ba, womi
22 die ba va ba chɔɔŋ aŋaŋ haarıkʊ lagı
lagı ta die a dı wa.

Yisa die dı gbaanna yʊagıtieliŋ dene
(Luki 6.17-19)

23 Yisa die dı dıa Galili mana mana sʊŋ
a daga ba Ɲmıŋ jıamıŋ juone sʊŋ Ɲmıŋ
wıa ta die a gbaanna vuodiekemba mana
die dı yalla yʊagıtı mana mana. 24 Die ba
mʊʊlı ʊ saaŋ Siria tıŋgbaŋ mana mana
ma ma. Naa chıaŋ ma vuosi die dı chii
vuodiekemba die dı yalla yʊagıtı mana
mana a keŋ ʊ jigiŋ; jımbıatı die dı yalla
bataŋ, bataŋ die dı yallı kpeŋkpeŋsi aŋaŋ
vuodiekemba nyıŋgbanıŋ die dı kpine ta
die ʊ gbaaŋ ba mana. 25 Daadaŋ pam
die dı nyıŋ Galili aŋaŋ Tıgısı-baŋ aŋaŋ
Jerusalemi aŋaŋ Judia aŋaŋ Jɔɔdani gaarı
mi wo chaaŋ tıgısı die dı keŋ a dı wa.

5

Sʊgıfıalıŋ wıa
(Luki 6.20-23)

1 Yisa die dı yene daadamba die ʊ jʊalı a
kalı kunkogiŋ sikpeŋ ta ʊ kʊaŋandıısırıba
die dı keŋ ʊ jigiŋ 2 die ʊ piili a daga ba
Ɲmıŋ wıa a baarı:
3 "Sʊgıfıalıŋ bemme vuodiekemba dı
sıbına dı ba yiwo zɔɔlıntieliŋ Ɲmıŋ
jigiŋ,
Ɲmıŋ naarı yiwo ba sıı tı.
4 Vuodiekemba dı kʊnnana wa, sʊgıfıalıŋ
yiwo ba sıı tı,
dama Ɲmıŋ nan halıŋ ba sʊgıtı.
5 Vuodiekemba dı sʊʊna ba gbaŋ,
sʊgıfıalıŋ yiwo ba sıı tı
dama dʊnıa mana nan yi ba sıı tı.
6 Vuodieke nine dı ŋmıntı ta ba sʊgıtı dı
yaala ba yi Ɲmıŋ dʊŋŋʊ, sʊgıfıalıŋ
nan yi ba sıı tı,
dama Ɲmıŋ nan yı ba ba sʊgıtı die dı
ŋmıntına jadieke wıa.
7 Vuodiekemba dı chıgınana ba chan-
chaalıŋ zɔɔlıŋ, sʊgıfıalıŋ yiwo ba
sıı tı,
dama banıŋ ba Ɲmıŋ dıaŋ dı nan
chıgı zɔɔlıŋ.
8 Vuodiekemba dı yalla sʊgıyıalıŋ,
sʊgıfıalıŋ yiwo ba sıı tı
dama ba nan daansı a ye Ɲmıŋ.
9 Vuodiekemba dı gurinene waagıŋ,
sʊgıfıalıŋ yiwo ba sıı tı,
dama banıŋ ba Ɲmıŋ nan wa ba ʊ
ballı.
10 Vuodiekemba dı dına Ɲmıŋ ta ba mugisi
be,
sʊgıfıalıŋ yiwo ba sıı tı,
dama Ɲmıŋ naarı yiwo ba sıı tı.
11 "Vuosi dı keŋ a zıa nı ta mugisi nı ta
chıba ŋmınchıbısı a yıa nı ta bala wʊbıatı
yiri yiri a yıa nı nı dına n kʊaŋ wıa,
sʊgıfıalıŋ yiwo nı sıı tı. 12 Ba keŋ a yi
die wo nı yallıma sʊgıfıalıŋ pam dama nı
nyʊarı nan dı dala pam Ɲmıŋ tigiri me; die
gbaŋ gbaŋ die ba mugisi Ɲmıŋ naazʊalıba
die dı benne kʊrıŋ ma wa.

Yası aŋaŋ chaanıŋ wıa
(Maki 9.50; Luki 14.34-35)

13 "Nı sıı sıba yası tıŋgbaŋka gie me.
Ama yası dı a keŋ a chʊʊsı a waarı ka
nansıŋ, lalıa ka bı baa ka yi a bı ye ka
nansıbʊ? Dı dagı sıba ka wo nyʊarı; sie
ba nagıha a siti taaŋ tıŋgbaŋ ma aŋ vuosi
chʊŋ a ma.
14 "Nınıŋ nı sıı sıba tıŋgbaŋka gie
popoli; tıŋ dieke ba mına a zieŋ kunkogiŋ
sikpeŋ ka bıagı a lɔbıra. 15 Ta vuoŋ
ka chɔgısa popoli ta naga kpalı a bubike
ama ʊ ŋaaŋ nagı ka a saagı wa jaaŋ
ma jigidieke ka baaŋ nan chaaŋ a yı
vuodiekemba mana dı benne tigiri me
16 Nınıŋ nı bie gie; nı chaaŋ a yı vuoŋ
mana, ta ba ye nı tʊnvıına ta bırıma nı
Chɔɔŋ Ɲmıŋ dieke dı benne arızanna ma.

Yaa gamma mıraha wıa

17 "Nı da keŋ yilime sıba n keŋ dı n
kpisi Ɲmıŋ mıraha aŋaŋ Ɲmıŋ naazʊalıba
dagıkʊ; n ka keŋ dı n kpisihe mıŋ, ama
n keŋye mıŋ dı n saagıha aŋaŋ wusie.
18 Nı vaa n balı nı wusie, tıŋgbaŋka gie
aŋaŋ ŋmıŋsikpeŋ nan tıaŋ ga ama Ɲmıŋ
mıraha bıta gbaŋ kaaŋ bıa sie a mana keŋ
yi kpatı. 19 Naa chıaŋ ma vuodieke dı a
keŋ a yi a chʊʊsı Ɲmıŋ mıraha kaanı gbaŋ
ta bı daga ʊ chanchaalıba die wo ʊ nan
wıarı kʊaŋ Ɲmıŋ naarı ma, ama vuodieke
dı dı mıraha ta mıŋŋı dagı ʊ chanchaalıŋ
die, wʊnıŋ ʊ baaŋ nan yi vuokpıı ŋ Ɲmıŋ
naarı ma. 20 Dama manıŋ n balı nı, sie
nı tʊnvıına dala a tıaŋ mıraha dıdagırıba

* **5:20** 5.20 Farasisi mba die yiwo Juu vuodiekemba nine die dı ŋmıntına aŋaŋ Mosisi mıraha dıısıŋ.

aŋaŋ Farasisi* vuosisi tʋnvɪɪna, dɪ daa die,
nɪ kaaŋ bɪagɪ a juu Ɲmɪŋ naarɪ ma.

Sɪnyɪɪrɪŋ wɪa
(Luki 12.57-59)

21 "Nɪ wʋŋya die ba balla kʋrɪŋ ma dɪ,
'Da a keŋ a kʋʋ vuoŋ, fʋ a keŋ a kʋʋ
vuoŋ ba nan chii fʋ ga naalɪaŋ a dii fʋ
sarɪya.' 22 Ama lele, nɪ vaa n balɪ nɪ,
vuodieke mana dɪ a keŋ jɪɪ sɪnyɪɪrɪŋ a
yi vuosi (yɔrɪ yɔrɪ), ba nan dii ʋ sarɪya,
sarɪya daaŋ. Vuodieke mana dɪ a keŋ a zɪa
vuoŋ dɪ, 'Fʋnɪŋ vuotɔkʋ gie' ba nan chii
fʋ ga naalɪaŋ a ga dii fʋ sarɪya. Vuodieke
mana dɪaŋ dɪ keŋ a zɪa ʋ nɪmbʋa dɪ,
'Gaamʋka gie' nan daansɪ bie wɪa ma, ta
juu boli dieke dɪ wone kpatɪ ma. 23 Die
wɪa vuodieke dɪ a keŋ juu Ɲmɪŋ jɪamɪŋ
tigiŋ a yaala ʋ nagɪ piini a yɪ Ɲmɪŋ ta tɪɪnsɪ
sɪba ʋ nɪmbʋa yaa wɪɪŋ aŋaŋ wa, 24 ʋ vaa
ʋ piinike dʋaŋ Ɲmɪŋ jɪamɪŋ juoku nɪŋŋa,
ta yiŋŋi a ga ʋ nɪmbʋa wa jigiŋ ba wʋnsɪ
wɪarɪ ta ʋ yiŋŋi a keŋ nagɪ ʋ piinike a yɪ
Ɲmɪŋ.
25 "Fʋnɪŋ aŋaŋ vuoŋ dɪ a keŋ yaa wɪɪŋ
ta gara naalɪaŋ aŋ nɪ ga wʋnsɪ, kpaŋŋɪ fʋ
gbaŋ aŋ nɪ wʋnsɪ wɪarɪ nɪ yene bie sieŋ
me; dɪ daa die ʋ nan yaa fʋ a ga sarɪyadiiru
wo jigiŋ aŋ ʋ dɪaŋ ʋ nagɪ fʋ a yi dansarɪka
vuosi dɪdaansɪrɪba nuusi me aŋ ba nagɪ fʋ
yi dansarɪka sʋŋ. 26 Wusie maŋ bala yɪa
fʋ, kaaŋ bɪ nyɪŋ mi sie fʋ keŋ tuŋ ligire
dieke mana ba bala dɪ fʋ tuŋ wo.

Hɔgʋkpana aŋaŋ daakpana dʋagɪŋ wɪa

27 "Nɪ wʋŋya die ba bala 'Da a keŋ
a dʋagɪ vuoŋ hɔgʋ.' 28 Ama manɪŋ n
bala nɪ lele dɪ vuodieke mana dɪ a keŋ
daansɪ hɔgʋ ta yaa lɔla aŋaŋ wa ʋ yi wo
hɔgʋkpana tʋʋma ʋ sʋŋ ma. 29 Dɪ yiwo fʋ
nuudiigiŋ chaaŋ nimbiŋ vana fʋ yi bɪaŋ,
vʋarɪka taaŋ dama dɪ kpɪa fʋ wone nimbiŋ
kaanɪ aŋaŋ Ɲmɪŋ dɪ baaŋ nan nagɪ fʋ
nyɪŋgbanɪŋ mana a yi boli dieke dɪ wone
kpisiŋ me. 30 Dɪ yiwo fʋ nuudiigiŋ yinene
fʋ tʋma tʋmbɪatɪ, fʋ gobike a vigi taaŋ,
dama dɪ kpɪa pam fʋ baaŋ nan waarɪ fʋ
nuubalɪmɪŋ aŋaŋ fʋ nyɪŋgbanɪŋ mana dɪ
baaŋ nan juu boliŋ me.

Dembiŋ aŋaŋ hɔgʋ taŋ zetiŋ
(Mat. 19.9; Maki 10.11-12; Luki 16.18)

31 "Die ba bɪ baarɪ dɪ, 'Vuodieke mana
dɪ baa ʋ zeti ʋ hɔgʋ sie ʋ yɪ wa gbanɪŋ
a balɪ wa dɪ ʋ zeti wo mɪŋ.' 32 Ama lele,
manɪŋ n bala nɪ dɪ vuodieke dɪ a keŋ zeti ʋ
hɔgʋ ta hɔgʋ wa ka dʋaga dembisi, wʋnɪŋ
ʋ yine hɔgʋ wa dɪ ga a dʋaga dembisi;
ta dembiŋ dieke dɪaŋ dɪ keŋ faarɪ hɔgʋ
dieke ba zetine wo gbaŋ tʋŋ wa hɔgʋkpana
tʋʋma.

Hʋʋsɪ wɪa

33 "Nɪ bɪ wʋŋ die ba bala a yɪ kʋrɪŋ
vuosi dɪ, 'Da a keŋ a hʋʋ aŋaŋ ŋmɪnchɪbɪsɪ
ama fʋ keŋ hʋʋ a yɪ Ɲmɪŋ dɪ mʋ fʋ yi
die gbaŋ gbaŋ.' 34 Ama manɪŋ n balɪ
nɪ, dɪ nɪ sɪmma nɪ hʋʋ gbaŋ; da keŋ
a baarɪ, 'N hʋʋ ŋmɪŋsikpeŋ' dama dɪ
yiwo Ɲmɪŋ naarɪ jigiberisikiŋ; 35 yaa fʋ
hʋʋ tɪŋgbaŋka gie, dama ka yiwo Ɲmɪŋ
naatala jigizielikiŋ; yaa fʋ hʋʋ Jerusalemi
dama ka yiwo Nabidie Ɲmɪŋ tɪŋ. 36 Da a
keŋ a hʋʋ fʋ gbaŋ gbaŋ fʋ sikpeŋ gbaŋ,
dama kaaŋ bɪagɪ a yi fʋ sikpeŋ zoosi kaanɪ
gbaŋ bɪrɪŋ jayɪalɪŋ yaa jasɔbɪlɪŋ. 37 Nɪ ko
vaa aŋ nɪ 'Wa', yi nɪ 'Wa', ta nɪ 'Aayɪ' yi
nɪ 'Aayɪ' dama nɪ hʋʋ jaaŋ a gʋtɪ, die nyɪŋ
wa Sitaani jigiŋ.

Da keŋ yiŋŋi a yi fʋ chanchaaŋ bɪaŋ
(Luki 6.29-30)

38 "Nɪ wʋŋya die ba bala dɪ, 'Vuoŋ dɪ
a keŋ a vʋʋ fʋ nimbiŋ fʋ dɪaŋ fʋ vʋʋ ʋ
nimbiŋ a tuŋ hamɪŋ; ta vuoŋ dɪ a keŋ a
vʋʋ fʋ nyɪŋ fʋ dɪaŋ fʋ vʋʋ ʋ nyɪŋ a tuŋ
hamɪŋ.' 39 Ama manɪŋ lele n balɪ nɪ, nɪ da
keŋ tuŋ nɪ chanchaaŋ hamɪŋ; vuoŋ dɪ keŋ
a nɪgɪ fʋ nuudiigiŋ kaamɪŋ ma fʋ yiŋŋi fʋ
nuugalɪ kaamɪŋ dɪaŋ a yɪ wa aŋ ʋ nɪgɪ;
40 vuoŋ dɪ keŋ nagɪ fʋ a ga naalɪaŋ me,
a yaala ʋ gbatɪ fʋ jayeekibiŋ, fʋ nagɪ fʋ
jayeekikpeŋkpɪɪŋ a gʋtɪ wa. 41 Vuoŋ dɪ
a keŋ a mugisi fʋ dɪ fʋ chii ʋ chiiti chʋŋ
mali balɪmɪŋ fʋ chii a chʋŋ malisi ale.
42 Vuodieke mana dɪ a keŋ a jʋʋsɪ fʋ jaaŋ
fʋ yɪ wa ta da a keŋ a mʋŋ wa, vuodieke
mana dɪ yaalala ʋ paŋŋɪ jaaŋ fʋ jigiŋ fʋ
paŋŋɪ wa da keŋ mʋŋ wa.

Dataasɪ wɪa

43 "Die nɪ wʋŋya ba bala dɪ, 'Nɪ
yaalɪma nɪ zʋalɪŋ, ta hama nɪ dataasɪ.'
44 Ama manɪŋ lele n bala nɪ dɪ, nɪ
chome nɪ dataasɪ wɪa ta jʋʋsɪma Ɲmɪŋ
a yɪma vuodiekemba dɪ mugisinene nɪ,
45 aŋ die vaa nɪ seŋ yi tɪ Chɔɔŋ dieke
dɪ benne arɪzanna ma ballɪ, dama ʋ
yinene ŋmɪŋ dɪ pɔsa a yɪa vuobɪatɪ aŋaŋ
vuovɪɪna mana ta bɪ vasa nɪɪŋ dɪ nɪa a
yɪa vuodiekemba dɪ yinene vɪɪnɪŋ aŋaŋ
vuodiekemba dɪ yinene bɪaŋ. 46 Dama fʋ
yaala vuodiekemba dɪ yaalala fʋ nyɪɪna,
bie nyʋarɪ fʋ baaŋ fʋ ye a nyɪŋ Ɲmɪŋ jigiŋ?
Daa die gbaŋ gbaŋ vuobɪatɪ die dɪ yie?
47 Ta fʋ a keŋ waasa fʋ zʋalɪŋ nyɪɪna ma
bie wʋvɪɪna fʋ yie a tɪaŋ fʋ chanchaalɪba?
Daa die vuodiekemba dɪ kana a ka dɪ
Ɲmɪŋ mɪraha dɪ yie? 48 Die wɪa nɪ bemme
vɪɪnɪŋ sɪba nɪ Chɔɔŋ Nabidie Ɲmɪŋ dɪ
benne die wo arɪzanna ma.

6

Piini yɪɪla wɪa

1 "Nɪ da keŋ suŋŋi zɔɔlɪntieliŋ dɪ vuosi
ye nɪ, dama nɪ keŋ a yi die nɪ kaaŋ ye

nyʋarı a nyıŋ nı Chɔɔŋ Ɲmıŋ dı benne arızanna ma jigiŋ.
2 “Die wıa, fʋ keŋ yaala fʋ nagı piini
a yı zɔɔlıntieŋ, da keŋ mʋʋlı ka sıba
gıgaantıba dı ŋaana yie die wo Ɲmıŋ
jıamıŋ juone me aŋaŋ tıgısı sʋŋ dı vuota
ye ba tʋnvıına ta bırı ba wa. Wusie maŋ
bala nı, ba wɔŋ ye ba nyʋarı mana mıŋ,
3 ama fʋ a keŋ yı zɔɔlıntieŋ piini da keŋ
vaa fʋ zʋa vıınıŋ gbaŋ sımma ka wıa.
4 Amʋ ka yi wʋlɔbırıkıŋ ta fʋ Chɔɔŋ Ɲmıŋ
vuodieke dı yesinene lɔbırıŋ ma nan tuŋ
fʋ ((yeŋ me.))

Ɲmıŋ jʋʋsıŋ wıa
(Luki 11.2-4)

5 “Fʋ keŋ yaala fʋ jʋʋsı Ɲmıŋ, da a keŋ a
yi sıba gıgaantıba dı yinene die wo, dama
banıŋ ba cho dı ba zie Ɲmıŋ jıamıŋ juone
me aŋaŋ siekpara ma tıka sʋŋ a jʋʋsıma
Ɲmıŋ dı vuosi ye be. Wusie maŋ bala nı
ba wɔŋ ye ba tune mana mıŋ. 6 Ama fʋ keŋ
a baa fʋ jʋʋsı Ɲmıŋ, juu fʋ juoŋ me ta ligi
sanʋarı, ta jʋʋsı fʋ chɔɔŋ Ɲmıŋ vuodieke
dı benne lɔbırıŋ ma, aŋ fʋ Chɔɔŋ wa Ɲmıŋ
dı yene wudieke fʋ yine lɔbırıŋ ma wa tuŋ
fʋ ((yeŋ me.))
7 “Fʋ a keŋ jʋʋsa Ɲmıŋ da keŋ jʋʋsıma
aŋaŋ wʋbalıkı wagıtı sıba vuodiekemba
dı jıannana bugile; banıŋ ba yile sıba
ba keŋ jʋʋsı aŋaŋ wʋbalıkı wagıtı ba
bugilehe nan wʋŋ ba. 8 Nı da keŋ a sıı
sıba banıŋ, dama nı chɔɔŋ Ɲmıŋ wɔŋ sıba
jadieke nı yaalala ta nı ye ka jʋʋsı wa.
9 “Naa wana mʋ nı jʋʋsı Ɲmıŋ:
‘Tı chɔɔŋ dieke dı benne arızanna ma:
Vaa aŋ ba bırı fʋ saaŋ kasıka;
10 Vaa aŋ fʋ naarı keŋ;
vaa fʋ dʋŋŋʋ yi tıŋgbaŋka gie me sıba
ka sına die arızanna ma wa
11 Yı tı jinne nyindiike dieke tı yaalala.
12 Nagı tı hamıŋ a chaa tı,
sıba tı nagına vuodiekemba dı tʋnna
tı tʋmbıatı a chaa ba wa.
13 Da a keŋ vaa tı juu magısı dieke dı
hagırına ma,
ama ta vʋarı tı a nyıŋ wʋbıaŋ* ma. ((Dama fʋnıŋ fʋ sına naarı
aŋaŋ yiko aŋaŋ jılıma yaa gamma
haahuu. Wusie.))’
14 “Nı keŋ nagı nı chanchaalıŋ wʋbıatı a
chaa ba, nı Chɔɔŋ dieke dı benne arızanna
ma dıaŋ nan nagı nı tʋmbıatı a chaa nı.
15 Ama nı ka nagı nı chanchaalıŋ wʋbıatı
a chaa ba, die nıŋ nı Chɔɔŋ dıaŋ kaaŋ nagı
nı wʋbıatı a chaa nı.

Nʋabɔbıŋ wıa

16 “Ta fʋ a keŋ a bɔbı nʋaŋ dıaŋ, da
keŋ chʋʋsı fʋ nine chaaŋ sıba gıgaantıba
dı yine die wo, dama banıŋ ba chʋʋsı wa
ba nine chaaŋ dı vuoŋ mana ye sıba ba
bɔbı wa nʋaŋ. Wusie maŋ bala nı ba
wɔŋ ye wo ba nyʋarı. 17 Fʋ a keŋ a bɔbı
nʋaŋ fʋ nıtı fʋ nine chaaŋ ta chası fʋ
sikpeŋ zoosi, 18 amʋ vuosi kaaŋ mıŋŋı a
baarı bɔba nʋaŋ, ntaala fʋ Chʋa Ɲmıŋ
nyıına ma, vuodieke dı benne lɔbırıŋ ma
sımma. Amʋ fʋ Chʋa Ɲmıŋ dieke dı
yesinene jadieke fʋ yinene lɔbırıŋ ma a
yıa wa nan tuŋ fʋ ((yeŋ me.))

Arızanna ma nyinti wıa
(Luki 12.33-34)

19 “Da keŋ a yaalıma nyinti a lɔbırıma
tıŋgbaŋka gie me, jigidieke nyınyʋgıka
aŋaŋ tʋgıŋ dı baaŋ nan chʋʋsıha; ta
gaarıŋ dı baaŋ nan bıagı awı a juu a gaarı.
20 Ama lɔbırıma fʋ nyinti arızanna ma,
jigidieke nyınyʋgıka aŋaŋ tʋgıŋ dı kana
ka bıagı chʋʋsaha; ta gaarıŋ dı ka bıagı
awıa a juu a gaara; 21 jigidieke fʋ nyinti dı
benne, mi fʋ sʋŋ dıaŋ dı beri.

Nyıŋgbanıŋ chaanıŋ wıa
(Luki 12.33-34)

22 “Fʋ nine yine fʋ nyıŋgbanıŋ
popoli. Die wıa fʋ nine dı keŋ vıına,
fʋ nyıŋgbanıŋ mana nan suuli aŋaŋ
chaanıŋ; 23 ama fʋ nine dı keŋ a ka vıına,
fʋ nyıŋgbanıŋ mana nan dı bie lımıŋ ma.
Die wıa chaaŋ dieke dı benne fʋ ma ma dı
keŋ yi lımıŋ, lımıŋkʋ nan dı dala pam.

Ɲmıŋ aŋaŋ ligire wıa
(Luki 12.33-34)

24 “Vuobalımıŋ kaaŋ bıagı a jıama
naalıŋ bale. Ʋ nan haa wʋnyı ta chome
wʋnyı, yaa ʋ nan yı wʋnyı jılıma ta wʋnyı
ʋ nine kaaŋ dı suuli. Vuoŋ kaaŋ bıagı a
jıama Ɲmıŋ aŋaŋ ligire.
25 “Naa chıaŋ ma wıa maŋ bala nı da
vaa ka mugisi nı aŋaŋ jadieke nı baaŋ
nan dii aŋaŋ nı baaŋ nan nyuu a bemme
nı miivoli me; nı da bı vaa dı mugisi nı,
nı nyıŋgbanıŋ dı baaŋ nan yeegi jadieke.
Mısı ka tıaŋ nyindiike? Ta nyıŋgbanıŋ ka
tıaŋ nyiŋyeeke? 26 Nı daansı a ye nembisi
dı yʋgınana; a ka bʋra; a ka bı gobe ta nagı
yie napooti me, ama nı Chɔɔŋ dieke dı
benne arızanna ma wa daansınana ha. Nı
ka yaa nyʋarı a tıaŋ nembisi? 27 Nı jabıa
baaŋ nan bıagı a gʋtı ʋ gbaŋ ʋ miivoli bıta
ʋ wuyilimugisike wıa.
28 “Bıa yine nı mugisi nı gbaŋ yaa
gamma nyiŋyeeke wıa? Nı daansı a ye
tııwute aŋaŋ ka vıınıŋ: ama a ka tʋma
a yaala ka wute. 29 Ama n balı nı, halı
naaŋ Solomoni aŋaŋ ʋ nyiŋyeeki vıına
mana die ka yeegi jayeekiŋ ka vıına a tʋgı
tııwutehe gie. 30 Ɲmıŋ yinene huuti dı
vıına, nyindieke dı benne jinne ta soriŋ
ba jʋʋ ha a taaŋ wa, ʋ kaaŋ wa a faası

* **6:13** 6.13 Wʋbıaŋ ma yaa Sitaani nuuŋ me.

yeegi nı nyiŋyeeke? Ʊ kaaŋ bıagı a yeegi nı? Nınıŋ vuodiekemba yada dı kana a ka dala!
31 “Die wıa nı da vaa dı mugisi nı ta yilime, ‘Bıa tı nan dii?’ Yaa ‘Bıa tı nan nyuu?’ Yaa ‘Bıa tı nan yeegi?’ 32 Vuodieke dı kana ka sıba Ŋmıŋ ŋaana chıga a yaala nyinti gie mana, ama nı Chɔɔŋ Ŋmıŋ dieke dı benne arızanna ma sıba a baarı dı nı yaalaha mıŋ. 33 Ama nı wolıŋ yaalıma Ŋmıŋ naarı aŋaŋ wudieke Ŋmıŋ dı yaalala wıa ta ʋ nan nagı nyindiekemba nı yaalınana mana a yı nı. 34 Die wıa da keŋ vaa soriŋ wıa mugisi nı dama soriŋ nan dı yallı ka gbaŋ gbaŋ mugisikiŋ. Daaŋ mana yaa ka wumugisi dieke dı mʋgısına ka mıŋ.

7

Chanchaalıŋ sarıya diile wıa
(Luki 6.37-38, 41-42)

1 “Nı da keŋ a dii nı chanchaalıŋ sarıya, amʋ Ŋmıŋ dıaŋ da keŋ dii nı sarıya, 2 dama nı dine nı chanchaalıŋ sarıyaha die wo, die gbaŋ gbaŋ Ŋmıŋ dı nan dii nı sarıya; ta nı magısına die a yıa nı chanchaalıŋ die gbaŋ gbaŋ Ŋmıŋ dıaŋ dı nan magısı a yı nı.
3 “Bıa yine fʋ daansa yese mınchııbıŋ dieke dı benne fʋ chanchaaŋ nimbiŋ me, ta a ka yese dakʋʋlı dieke dı benne fʋ gbaŋ gbaŋ fʋ nimbiŋ me? 4 Baa fʋ yiwo lalıa a balı a yı fʋ nımbʋa, ‘Ko vaa n vʋarı mınchııbıŋ dieke dı benne fʋ nimbiŋ me’ ta daaŋ dakʋʋlı dieke dı benne fʋ gbaŋ gbaŋ fʋ nimbiŋ me wıa? 5 Fʋnıŋ gıgaantʋ wa gie, wolıŋ a vʋarı dakʋʋlı dieke dı benne fʋ ninehe me wo amʋ fʋ mıŋŋı a yesime vıınıŋ a vʋarı mınchııbıŋ dieke dı benne fʋ nımbʋa wa nimbiŋ me wo.
6 “Da nagı jadieke dı yine Ŋmıŋ tʋaŋ a yı gbaası, dama a baa a yiŋŋi a dʋŋ fʋ mıŋ; da keŋ a nagı jadieke dı yalla nyʋarı a yı perukusi, dama a nan tʋbıtıbıha aŋaŋ tantı.

Ŋmıŋ jʋʋsıŋ wıa
(Luki 11.9-13)

7 “Nı jʋʋsıma Ŋmıŋ, ta ʋ nan nagı a yı nı; nı daansıma ta nı nan ye; nı kpaasıma gbıabıkʋ ta ʋ nan yuori a yı nı. 8 Dama vuodieke mana dı jʋʋsınana Ŋmıŋ tuose mıŋ; ta vuodieke dıaŋ mana dı yaalınana yese mıŋ; vuodieke dıaŋ dı kpaasınana gbıabıkʋ ka yuore a yıa wa mıŋ. 9 Nınıŋ chʋalıba, nı mınıa ʋ bʋa dı nan jʋʋsı wa nyindiike aŋ ʋ nagı taŋ a yı wa? 10 Yaa nı mınıa ʋ bʋa nan jʋʋsı wa zaasıŋ aŋ ʋ nagı javʋʋkıŋ a yı wa? 11 Ta dıı yi nınıŋ vuobıatı gie dı sıba nı nagı nyınvıına a yı nı ballı, die nıŋ nı Chɔɔŋ Ŋmıŋ dieke dı benne arızanna ma nan faası yı vuodieke mana dı jʋʋsı wa nyınvıına.
12 “Yime fʋ chanchaalıŋ wudieke fʋ baaŋ nan dı yaala ba yime a yıma fʋ; dama Ŋmıŋ mıraha aŋaŋ Ŋmıŋ naazʋalıba dagıkʋ dı dagına die wonde.

Sanʋabiŋ juule wıa
(Luki 13.24)

13 “Nı jume sanʋabike dama sanʋa dieke dı gana a ga a juu boli dieke dı wone kpatı ma wa tıılı mıŋ, ta ka sieŋ dı bı vıına aŋaŋ chɔnıŋ; ta vuosi pam dı daagı mi juo. 14 Ama miivoli sanʋakʋ yiwo jabıŋ, ta ka sieku dıaŋ dı tʋa aŋaŋ chɔnıŋ; ta vuosi bıta juunene mi.

Tııŋ aŋaŋ ka nyıŋnyıŋka wıa
(Luki 6.43-44)

15 “Nı sımma ŋmınchıbısı naazʋalıba wıa, ba kieŋ nı jigiŋ sıba yiise, ama ba yiwo haaŋgbaası wusie. 16 Ba tʋʋma nan yi nı sımma ba; ba yese jıa haŋgɔɔsı me a kpaa? Yaa kınkama ngbere jigiŋ a kpaa? 17 Tııvıına mana nyına nyıŋnyıŋka vıına, ama tıı dieke dı wone nyʋarı mana ŋaaŋ nyıŋ wa nyıŋnyıŋkıbıatı. 18 Tııvıınıŋ kaaŋ nyıŋ nyıŋnyıŋkıbıatı; ta tıı dieke dı wone nyʋarı dıaŋ kaaŋ nyıŋ nyıŋnyıŋkıvıına. 19 Tıı dieke mana dıaŋ dı kana a ka nyına nyıŋnyıŋkıvıına ba nan chıaka a taaŋ boliŋ me. 20 Naa chıaŋ ma nı nan dı sıba ŋmınchıbısı naazʋalıba ba tʋʋma ma.

Ŋmıŋ naarı juule wıa
(Luki 13.25-27)

21 “Da vuodieke mana dı wasınana mıŋ, ‘N Yɔmʋtieŋ, N Yɔmʋtieŋ’, balla ʋ juu arızanna naarı ma, sie vuodiekemba nyıına dı yinene n Chʋa Ŋmıŋ dieke dı benne arızanna ma wa choti. 22 Sarıya diile daarı dı keŋ tʋgı, daadaaŋ pam nan ballı a yı mıŋ, ‘N Yɔmʋtieŋ, N Yɔmʋtieŋ, die fʋ saaŋ ma tı balla Ŋmıŋ wıa, die fʋ saaŋ ma die tı yaga jımbıatıtı vuosi ma, die fʋ saaŋ ma die tı yie mamachi tʋʋma.’ 23 Saŋka mi n nan yiŋŋi balı ba, ‘N ka sıba nı, nınıŋ tʋntʋmbıatı vuosi gie, nı gamma!’

Mımıırıŋ bale wıa
(Luki 6.47-49)

24 “Naa chıaŋ ma vuodieke mana dı wʋnna manıŋ n wıaha gie ta dıısaha nıası wa dembiyıantieŋ dieke dı mına ʋ tigiŋ a zieŋ taŋ sikpeŋ me wo. 25 Nııŋ die dı paalı a nıı, mʋga dı kpaa, ta bʋlɔgısıŋ die dı faası a nıgı tigiri, ama tigiri die ka nanya, dama die ka zene taŋ ma wa chıaŋ wıa. 26 Ama vuodieke mana dı wʋnnana manıŋ n wıaha gie ta ka dıısaha nıası wa dembigaamʋ dieke dı mına ʋ tigiŋ a zieŋ tambʋsıŋ sikpeku. 27 Nııŋ die dı paalı a

nıı, mʊga dı kpaa, ta bʊlɔgısıŋ die dı paalı nıgı tigiri, tigiri die dı nan a ŋmʊʊrı!”

Yaa gamma Yisa Masia yiko wıa

28 Die Yisa die dı balına wıaha gie a kpatı, die dı yi daadamba mamachi aŋaŋ ʊ dagıkʊ, 29 dama die ʊ dagı sıba vuodieke dı yalla yiko, ta ka dagı ba sıba mıraha dıdagırıba die dı dagınana die wo.

8

Yisa die dı gbaanna gamıŋ dene
(Maki 1.40-45; Luki 5.12-16)

1 Yisa die dı nyına kunkogiri me a keŋ sʊʊŋ, daadaŋ pam die dı dı wa. 2 Womi gamıŋ wʊnyı die dı keŋ a gbigiri ʊ nıŋŋa a baarı, “N Yɔmʊtieŋ, fʊ yaala nan bıagı a gbaaŋ mıŋ.”

3 Yisa die dı tııntı ʊ nuuŋ a gbı daa wa ta balı dı, “N saagıya, fʊ gamıŋ kpatıya mıŋ!” Lele womi ta daa wa dı ye alaafıa. 4 Yisa die dı balı a yı wa, “Wʊmma, sımma fʊ keŋ a balı vuoŋ wıaha gie. Ama gamma a ga nagı fʊ gbaŋ a dagı Ɲmıŋ kıkaabıtʊ wa a vaa ʊ jııŋ fʊ aŋ fʊ kaabı kaabı dieke Mosisi die dı balla dı nı kaabı wa amʊ vuoŋ mana sımma a baarı ye alaafıa mıŋ.”

Romi tıŋ sojasisi jakʊʊŋ wıa
(Luki 7.1-10)

5 Die Yisa die dı gana a ga juu Kapenɔmi, die Romanisi* sojasisi nyıŋkʊraha wʊnyı die dı keŋ ʊ jigiŋ a jʊʊsı wa ta a baarı, 6 “Jakʊʊŋ, n tʊntʊntʊ wʊnyı paalına a yʊagı; ʊ nyıŋgbanıŋ mana dı kpi, ta ʊ die wahala pam, ta dʊa juoŋ me.”

7 Yisa die dı balı wa, “N nan ga a ga gbaaŋ wa.”

8 Die ʊ yiŋŋi a balı, “Aayı, n Yɔmʊtieŋ, n ka tʊgı vuodieke fʊ mʊna fʊ keŋ n tigiŋ, ama fʊnıŋ ko yı nʊaŋ aŋ ʊ ye alaafıa. 9 Dama manıŋ n gbaŋ n yaa wa n nyıŋkʊra, ta yallı sojasi ba dıı n kʊaŋ. N ŋaaŋ balı a yı geŋ wo, ‘Gamma’ aŋ ʊ ga, ta balı a yı geŋ wo ‘Kiere’ aŋ ʊ keŋ; ta bı vaa n yɔmʊ yi wudieke n yaalala.”

10 Yisa die dı wʊnna naa die dı yi wo mamachi, die ʊ ballı a yı vuodiekemba die dına ʊ kʊaka, “Wusie maŋ bala nı, n ye ka ye vuodieke dı yine mıŋ yadaka gie chanchaaŋ nınıŋ Izara vuosi me gbaŋ. 11 N bala nı, daadaŋ pam nan nyıŋ ŋmıŋ pɔsıkıŋ aŋaŋ ŋmıŋ juukiŋ a keŋ ta banıŋ aŋaŋ Abarahami aŋaŋ Aziki aŋaŋ Jakobu nan lagıŋ a kalı a die nyindiike arızanna ma ma; 12 ama nınıŋ die dı yine naarı vuosisi, ba nan nagı nı a vigi taaŋ yeŋ me lımıŋ ma; mi nı nan dı kʊma ta ŋɔba nı nyına.” 13 Die Yisa die dı yiŋŋi a balı a yı Romanisisi sojasisi jakʊʊrı, “Kulime ta ka nan yi sıba fʊ yine yada dı ka nan yi die wo.” Ta ʊ tʊntʊntʊ wa die dı seŋ ye gbaamıŋ lele womi.

Yisa die dı gbaanna vuosi pam dene
(Maki 1.29-34; Luki 4.38-41)

14 Die Yisa ga wa Piita tigiŋ, mi die ʊ ye Piita hanııŋ hɔgʊ dı yʊagına a dʊa aŋaŋ nyıŋgbaŋ tuuliŋ. 15 Die Yisa die dı gbı ʊ nuuŋ; ta nyıŋgbaŋ tuulibu die dı kpatı, die ʊ hagı a yi ba chaantı.

16 Dınıŋ daarı mi jıŋmıŋ, vuosi die dı chii daadaŋ pam die jımbıatı die dı yalla ba a keŋ Yisa jigiŋ; die ʊ yagı jımbıatıtı ba ma aŋaŋ jabalıkıŋ ta gbaaŋ vuodiekemba mana dı yʊagına. 17 Die ʊ yiwo naa amʊ Ɲmıŋ naazʊa Azaya die dı balla wudieke wo keŋ a yi wusie dı, “Ʊ gbaŋ gbaŋ die dı tuo tı nyıŋgbaŋ tuuliŋ aŋaŋ tı yʊagıtı a chii a ga.”

Vuodiekemba dı yaala ba dıı Yisa kʊaŋ wıa
(Luki 9.57-62)

18 Die Yisa die dı yene dı kpıkpaakʊ geliŋ wo wo die ʊ yı ʊ kʊaŋandıısırıba nʊaŋ, dı ba tıaŋ ga mʊgıkpıırı gaarı mi wo. 19 Die Ɲmıŋ mıraha dıdagırıba wʊnyı die dı keŋ ʊ jigiŋ a baarı, “Dıdagırʊ, N nan dı dı fʊ a ga jigidieke mana fʊ ganana.”

20 Yisa die dı yiŋŋi a balı wa dı, “Gbaanchʊra yaa vɔrıtı a juo, nembisi dıaŋ dı yaa tʊʊsı a juo ama manıŋ vuota Bʊa wo jigidʊagısıkıŋ.”

21 Tɔ, ʊ kʊaŋandıısırıba wʊnyı dıaŋ die dı keŋ baarı, “N Yɔmʊtieŋ, vaa n ye wolıŋ kuli a ga a guu n chʊa.”

22 Yisa die dı balı wa, “Dıa mıŋ, ta vaa kunti† guu a gbaŋ gbaŋ a kunti.”

Bʊlɔgısıŋ aŋaŋ nyaaŋ die dı tuone Yisa nʊaŋ dene
(Maki 4.35-41; Luki 8.22-25)

23 Yisa die dı ga a juu haarıŋ wʊnıŋ aŋaŋ ʊ kʊaŋandıısırıba die dı ga. 24 Die dı ka yʊasıya ta bʊlɔgısıkpeŋkpııŋ die dı piili a nıga mʊgıkpıırı ma, nyaabʊ dı poŋŋi a juo haarıkʊ ma a yalla bʊ suuli haarıkʊ; ama saŋka mi die Yisa die gʊʊra mıŋ. 25 Ʊ kʊaŋandıısırıba die dı ga sʊgırı wa a baarı, “Tı Yɔmʊtieŋ, gbatı tı a taaŋ, ta tı baa tı sʊʊŋ wa nyaabʊ chıaŋ.”

26 Yisa die dı yiŋŋi a balı ba, “Dı bıa ŋmaamıŋ dı faası a yallı nı die, nınıŋ vuodiekemba yada dı kana ka dala.” Womi die ʊ hagı a natı bʊlɔgısıbʊ aŋaŋ nyaabʊ poŋŋiku dı a fıalı, mi mana die dı seŋ a fıalı sɔmm.

27 Die dı yi be mamachi, ba pıasa taŋ dı, “Daa lalıa wʊnna? Halı bʊlɔgısıŋ aŋaŋ nyaaŋ poŋŋiŋ dı wʊmma yıa wa.”

* **8:5** 8.5 Romani vuosi die dı nyaŋŋına Juu vuosi ta pɔgılı ba.

† **8:22** 8.22 Kunti yiwo vuodiekemba dı kana a ka dı Yisa kʊaŋ.

Yisa die dı gbaanna dembisi bale die jımbıatı die dı yalla ba dene
(Maki 5.1-20; Luki 8.26-39)

28 Yisa die dı kenne tʊgı Gadara tıŋ ma
mʊgıkpıırı mi wo chaakʊ, die dembisi bale
jımbıatı die dı yalla dı nyıŋ jigidieke ba
gunene vuosi a keŋ tuoli wo. Die ba wıa
paalı yaa wa ŋmaamıŋ die wıa vuoŋ die
ka bıagı daaga mi. 29 Womi bʊnyı die ba
faası keese, "Fʊnıŋ Ɲmıŋ Bʊa, bıa fʊ yaala
tı jigiŋ. Keŋ dı fʊ mugisi tı mıŋ ta saŋka
mi wa tʊgı?"
30 Die perukusi a taŋ die ziene a gbigi mi
a die. 31 Jımbıatıtı die dı jʊʊsı Yisa a baarı,
"Fʊ keŋ yagı tı, fʊ vaa tı ga juu perukusisi
me."
32 Yisa die dı balı a yı ha, "Nı gamma."
Die wıa die a nyıŋ dembisi bale wo me,
a ga a juu perukusisi sʊŋ; Die perukusisi
mana dı chıgı birrr sʊʊŋ tanı chıaŋ a ga
nan mʊgıkpıırı ma ta nyaabʊ dı dii he.
33 Vuodiekemba die dı daansınana pe-
rukusisi die dı chıgı a ga tıka sʊŋ a mʊʊlı
wudieke die dı yine wo, aŋaŋ jımbıatı die
dı nyına dembisi bale wo me die. 34 Naa
chıaŋ ma, vuoŋ mana die dı nyıŋ tıka ma
a tuole Yisa; die ba yene wo wo die ba jʊʊsı
wa dı ʊ nyıŋ ba tıŋgbaŋka ma.

9

Yisa die dı gbaanna vuodieke nyıŋgbanıŋ die dı kpine dene
(Maki 2.1-12; Luki 5.17-26)

1 Womi Yisa die dı yiŋŋi a juu haarıkʊ a
yiŋŋi a jʊalı mʊgıkpıırı gaarı mi wo a kuli
ʊ gbaŋ gbaŋ ʊ tıŋ ma. 2 Die vuosi bataŋ
die dı chii daa wʊnyı nyıŋgbanıŋ die dı
kpine; ta ʊ dʊa kalıŋŋa ma a yallı wa a keŋ
ʊ jigiŋ. Die Yisa die dı yene ba paala a yallı
yada dieke wo, die ʊ balı a yı yʊagıtieŋ wo,
"N bʊa, dii sikimiŋ; n nagı fʊ tʊmbıatı a
chaa fʊ."
3 Womi Ɲmıŋ mıraha dıdagırıba die dı
yile ba sʊgıtı ma dı "Daa wa gie bala sıba
ʊ yiwo Ɲmıŋ."
4 Yisa die dı mıŋŋı ba sʊŋanyile die a
pıası ba dı, "Bıa nı yile sʊŋanyilibıatı die?
5 A jabıa yine mɔlı 'Fʊ baaŋ nan balı a yı
wa, n nagı fʊ tʊmbıatı a chaa fʊ' yaa fʊ
baaŋ nan balı 'Hagı a chʊŋ'? 6 N nan wa
a dagı aŋ nı sımma a baarı manıŋ vuota
Bʊa yaa yiko dʊnıa ma ma a nan bıagı a
nagı vuosi tʊmbıatı a chaa ba". Die wıa
die ʊ balı a yı yʊagıtieŋ wo, "Hagı a nagı
fʊ kalıŋŋa a kulime."
7 Daa wa die dı hagı a kuli tigiŋ.
8 Die kpıkpaakʊ die dı yene die wo, die
ŋmaamıŋ die dı yigi be, ta die bırı Ɲmıŋ
ʊ nagına yikoke mi dı sına naa a yı vuota.

Yisa die dı wana Matiwo dene
(Maki 2.13-17; Luki 5.27-32)

9 Yisa die dı nyınna mi a chʊŋ gara die
ʊ ye daa wʊnyı die ba wasınana Matiwo,
ta ʊ kalı ʊ tʊʊma jigiŋ lampotuosiriŋ juoŋ
me. Die ʊ balı a yı wa "Hagı a dıa mıŋ."
Die ʊ hagı dı wa.
10 Yisa die dı gana Matiwo tigiri a ga die
nyindiikehe, mi lampotuosiriŋ pam aŋaŋ
vuodiekemba dı kana a ka dı Juu vuosi
mıraha die dı keŋ a gʊtı Yisa aŋaŋ ʊ
kʊaŋandıısırıba ma ma a die aŋaŋ ba.
11 Farasisi bataŋ die dı yene die wo die ba
pıası Yisa kʊaŋandıısırıba dı, "Bıa yine nı
dıdagırʊ wa dı die aŋaŋ vuosi gie?"
12 Yisa die dı wʊŋ ba pıasıkʊ, a die a
yiŋŋi a balı a yı ba dı, "Vuodiekemba
dı yalla alaafıa ka yaala gbıgbaantʊ, sie
vuodiekemba dı yʊagına. 13 Nı gamma
Ɲmıŋ gbaŋkʊ ma a daansı ye wıırı gie
chıaŋ dı, 'Zɔɔlıŋ chıgıŋ maŋ yaala daa
dɔŋısı kaabıŋ.' N ka keŋye dı n wa
sʊgıyıalıntieliŋ ama n keŋ dı n wa wa
tʊmbıatıtieliŋ."

Nʊabɔbıŋ wıa
(Maki 2.18-22; Luki 5.33-39)

14 Womi Jɔɔn vuodieke die dı sınana
vuosi Ɲmıŋ nyaabʊ kʊaŋandıısırıba die
dı keŋ Yisa jigiŋ a pıası wa dı, "Bıa yine
tınıŋ aŋaŋ Farasisi dı bɔba nʊaŋ saŋŋa
mana ama ta fʊ kʊaŋandıısırıba ka wɔŋ
a bɔba?"
15 Yisa die dı yiŋŋi a pıası ba dı, "Nı tıŋ
yaala chaaŋ diekemba dı gana hɔgʊ faarıŋ
bemme aŋaŋ sʊgıchʊʊsıŋ saŋŋa dieke ba
ŋaaŋ hɔgʊ wa tieŋ dı lagısına a beri wo?
Die kaaŋ bıagı a yi. Ama saŋŋa nan keŋ
ba nan nagı hɔgʊ wa tieŋ a nyıŋ ba jigiŋ,
saŋka mi ba nan wa bɔbı nʊaŋ.
16 "Vuoŋ kaaŋ saagı a nagı garıhaalıŋ
garıchɔɔtıŋ a baalı a ligi garıkʊʊŋ vɔrıŋ,
dama garıhaalıkʊ gie nan chıırı ta vaa
garıkʊʊrı, aŋ ka vɔrıkʊ wa a faası a
dalıma. 17 Yaa nı yeye ta vuoŋ nagı
daahaalıŋ a suu gbanıŋ koliti diekemba
dı yine nyıŋkʊra ma? Dama ʊ yi die,
daabʊ nan kʊŋ a chıırı kolititi aŋ daabʊ
aŋaŋ kolititi mana taaŋ yɔrı. Ama ʊ ŋaaŋ
nagı wa daahaalıŋ a suu gbanıŋ koliti
diekemba dı yine nyıŋhaala aŋ a mana
vııŋma."

Jakʊʊŋ wʊnyı havʊʊbiŋ kuŋ wıa
(Maki 5.21-43; Luki 8.40-56)

18 Yisa die dı balala naa ta die Juu vuosi
jakʊʊŋ wʊnyı die dı keŋ a gbirigi ʊ nıŋŋa
a baarı, "Lele n havʊʊbiŋ dı kpi ama keŋ
a nagı fʊ nuuŋ a dıısı ʊ sikpeŋ aŋ ʊ hagı."
19 Naa wıa die Yisa aŋaŋ ʊ
kʊaŋandıısırıba die dı hagı a dı ʊ kʊaŋ.

Hɔgʊ wʊnyı die dı gbine Yisa jayeekiŋ a ye gbaanıŋ dene

20 Hɔgʋ wʋnyɪ zɪŋ die dɪ nyɪna ʋ
nyɪŋgbanɪŋ ma dee bɪna baŋ aŋaŋ ale; die
dɪ dɪ Yisa kʋaŋ a die a gbi Yisa jayeekiri
kʋanʋaŋ. 21 Die ʋ yile ʋ sʋŋ ma, “Maŋ gbi
ʋ jayeekiri, n nan ye gbaanɪŋ.”
22 Yisa die dɪ yiŋŋi a ye wo ta baarɪ, “N
lɪa, vaa fʋ sʋŋ dʋa, fʋ yada gbaanna fʋ.”
Saŋka mi gbaŋ gbaŋ hɔgʋ wa die dɪ ye
alaafɪa.

Yisa die dɪ vana havʋʋbike dɪ hagɪ kuŋ me dene

23 Ta die Yisa die dɪ wana a ga
jakʋʋrɪ tigiri, a ye hanye chɪarɪba aŋaŋ
vuodiekemba dɪ kʋnnana kumbu, 24 die ʋ
baarɪ “Vuoŋ mana tɪaŋ a nyɪŋ. Havʋʋbike
ka kpiye, ʋ ta ko a gʋʋra mɪŋ.” Die vuosi
mana die dɪ dɔŋ laatɪ a laa wa. 25 Die
daadamba dɪ wana a nyɪŋ yenni me wo,
Yisa die dɪ ga a juu havʋʋbike dɪ dʋana
jigidieke a yigi ʋ nuuŋ me die ʋ hagɪ a
zie. 26 Die ba mʋʋlɪ wɪɪrɪ gie tɪŋgbaŋka
ma mana.

Yisa die dɪ yuorine yɪɪsɪ bale nine dene

27 Yisa die dɪ nyɪnna mi a chʋŋ gara
dembisi bale die dɪ yine yɪɪsɪ die dɪ dɪ ʋ
kʋaŋ a nata a bala dɪ, “Fʋnɪŋ naaŋ Davidi
haagɪŋ, chɪgɪ tɪ zɔɔlɪŋ.”
28 Die Yisa die dɪ gana a ga a juu juoŋ
kaanɪ yɪɪsɪ bale wo die dɪ keŋ ʋ jigiŋ, die
ʋ pɪasɪ ba, “Nɪ tuo a dii dɪ n nan bɪagɪ yi
naa?” Ta ba baarɪ, “Tɪ Yɔmʋtieŋ, wa.”
29 Die wɪa ʋ nagɪ ʋ nuusi a gbi gbi ba
nine ta baarɪ, “Nɪ tuone a dii die wo ka yi
a yɪ nɪ.” 30 Die ba ninehe die dɪ yuori. Yisa
die dɪ kpaaŋ ba aŋaŋ nɪŋŋmɪna dɪ, “Nɪ da
keŋ a balɪ a yɪ vuoŋ.”
31 Ama die ba nyɪŋ a mʋʋlɪ Yisa wɪa tɪka
mana ma.

Yisa die dɪ gbaanna dembiŋ dieke dɪ kana ka bɪagɪ bala wɪa dene

32 Die ba nyɪnnana, vuosi bataŋ die dɪ
yaa daa wʋnyɪ die jɪmbɪaŋ die dɪ yalla wa
ʋ ka bɪagɪ bala wɪa a keŋ Yisa jigiŋ. 33 Yisa
die dɪ yagɪ jɪmbɪakʋ a nyɪŋ daa wa ma, die
ʋ wa bɪagɪ bala wɪa. Die dɪ paalɪ a yi vuoŋ
mana mana mamachi ba baarɪ, “Tɪ ye ka
ye mamachi ka gie chanchaaŋ Izara vuosi
tɪŋ ma ma.”
34 Ama ta die Farasisi mba die dɪ baarɪ,
“Jɪmbɪatɪtɪ naaŋ wa yɪnana wa hagɪrɪbʋ ʋ
bɪagɪ yaga jɪmbɪatɪ.”

Yisa die dɪ chɪgɪna vuosisi zɔɔlɪŋ dene

35 Yisa die dɪ dɪa ga tɪgɪkpɪɪma aŋaŋ
tɪŋkpaŋŋɪsɪ mana mana, a die a ga Ŋmɪŋ
jɪamɪŋ juone me a daga Ŋmɪŋ naarɪ
wʋvɪɪna a yɪa vuosi ta gbaama yʋagɪtɪ
yiri yiri mana. 36 Die ʋ yene kpɪkpaakʋ,
zɔɔlɪŋ die dɪ yigi wo, dama die ba yiwo
zɔɔlɪntieliŋ ta wo susuŋŋiŋ mana ta nɪasɪ
yiise dɪ wone yiyagɪrʋ. 37 Die wɪa die ʋ balɪ
a yɪ ʋ kʋaŋandɪɪsɪrɪba, “Zaaha bieye mɪŋ
ta dala ama zaagobiribe ka dala. 38 Die wɪa
nɪ jʋʋsɪ zaaha tieŋ aŋ ʋ gʋtɪ tʋntʋntɪŋ aŋ
ba keŋ gobihe.”

10

Yisa tʋntʋntɪba baŋ aŋaŋ bale wo wɪa (Maki 3.13-19; Luki 6.12-16)

1 Yisa die dɪ wa ʋ kʋaŋandɪɪsɪrɪba baŋ
aŋaŋ bale wo a lagɪsɪ ʋ jigiŋ a yɪ ba yiko
dɪ ba vʋarɪma jɪmbɪatɪ ta gbaama yʋagɪtɪ
yiri yiri aŋaŋ vuodiekemba dɪ yʋagɪna
yʋagɪbɪatɪ mana mana. 2 Ʊ tʋntʋntɪba*
baŋ aŋaŋ bale wo saara wʋnna; Simoni,
(vuodieke ba bɪna a wasa Piita) aŋaŋ ʋ
nɪmbʋabiŋ Andurusi; aŋaŋ Jemisi aŋaŋ
ʋ nɪmbʋabiŋ Jɔɔn, Zebedi ballɪ; 3 aŋaŋ
Filipi aŋaŋ Batolomiwo; aŋaŋ Tomasi aŋaŋ
Matiwo, vuodieke die dɪ yine lampotuosiru
wo; aŋaŋ Jemisi vuodieke dɪ yine Alifusi
bʋa aŋaŋ Tadeusi, 4 aŋaŋ Simoni vuodieke
dɪ yaala banɪŋ Juu vuosi yalla ba gbaŋ
aŋaŋ Judasi Asikaroti, vuodieke die dɪ bala
ʋ posi Yisa chɪaŋ.

Yisa die dɪ tʋnna ʋ kʋaŋandɪɪsɪrɪba die (Maki 6.7-13; Luki 9.1-6)

5 Ta Yisa die dɪ tʋŋ ʋ kʋaŋandɪɪsɪrɪba
baŋ aŋaŋ bale wo ta kpaaŋ ba, “Nɪ sɪmma
nɪ keŋ a ga vuodiekemba dɪ kana a ka yi
Juu vuosi buuriŋ yaa nɪ ga juu Samaria
vuosi tɪŋ ma. 6 Ama nɪ gamma Izara vuosi
jigiŋ nyɪɪna, ba sɪna sɪba yii diekemba
dɪ bana. 7 Nɪ ganana wa nɪ balɪma
Ŋmɪŋ wɪarɪ gie; ‘Ŋmɪŋ naarɪ diile saŋŋa
gbigiye mɪŋ.’ 8 Nɪ gbaama vuodiekemba
dɪ yʋagɪna, ta nɪ vaa kunti hagɪ kuŋ me,
ta gbaaŋ vuodiekemba gamɪŋ yʋagɪŋ dɪ
yalla ba, ta yagɪ jɪmbɪatɪ vuosi ma. Nɪ
tuo wo yɔrɪ die wɪa nɪ gbaŋ nɪ nagɪ a yɪ
yɔrɪ. 9 Nɪ da a keŋ nagɪ ligire. Nɪ sɪmma nɪ
keŋ a nagɪ kobu gbaŋ a su nɪ ligire bʋlɔga
ma; 10 Nɪ da keŋ a nagɪ bʋlɔga a gamma
nɪ sieku; yaa nɪ pɔgɪlɪ jayeeki gaaŋ a gʋtɪ
jadieke nɪ yeegine ma wa, yaa nɪɪrɪ gaasɪ
a gʋtɪ nyindiekemba nɪ suune womi, yaa
nɪ pɔgɪlɪ daaŋgbanɪŋ. Dama dɪ mʋ aŋ
tʋntʋntʋ dii ʋ tʋʋma jigiŋ.
11 “Nɪ a keŋ a tʋgɪ tɪgɪkpɪɪŋ yaa tɪgɪbiŋ,
nɪ juu a yaalɪ vuodieke dɪ yaalala ʋ tuo
nɪ aŋ nɪ bemme ʋ jigiŋ a ga tʋgɪ saŋŋa
dieke nɪ baaŋ nan nyɪŋ mi. 12 Nɪ a keŋ
a juu tigidieke mana nɪ waasɪ ba vɪɪnɪŋ.
13 Tigiri mi vuosi dɪ a keŋ a mɪŋŋɪ a tuo
nɪ, nɪ vaa nɪ waasɪkʋ aŋaŋ nɪ sʋgɪfɪalɪŋ
wɪarɪ ka ma ama ba a keŋ a ka a mɪŋŋɪ
a tuo nɪ, nɪ vaa nɪ sʋgɪfɪalɪŋ yiŋŋi keŋ nɪ
jigiŋ. 14 Ta vuodieke mana dɪ ka tuo nɪ

* **10:2** 10.2 Ba wasa ʋ kʋaŋandɪɪsɪrɪba baŋ aŋaŋ bale wo tʋntʋntɪba.

yaa dı ka wʋŋ nı wʋbalıkaha nı kpaantı
nı naatala tankɔlıŋ a taaŋ mi saŋŋa dieke
nı nyınnana kanıŋ tigiri yaa tıka ma.
15 Wusie maŋ bala nı daa dieke Ɲmıŋ
dı baaŋ nan dii vuosi sarıya, die tıka
vuosi tıbıdatıŋ nan faası tıaŋ Sodomi aŋaŋ
Gomoraya vuosi tıbıdatıkʋ.

Wahala kenıŋ wıa
(Maki 13.9-13; Luki 21.12-17)

16 "Nı wʋmma, n tʋma nı sıba yii
diekemba dı benne gbaanchʋra sʋnsʋŋ.
Die wıa nı yalla yıaŋ sıba nyinvuuke† ta nı
bemme sɔmm sıba ŋmarısı. 17 Nı sımma
nı gbaŋ aŋaŋ vuotaŋ wıa, dama ba nan
yigi nı a yaa nı ga sarıya diile vuosi jigiŋ,
ta bı nıgı nı ba Ɲmıŋ jıamıŋ juone sʋŋ.
18 Ba nan nagı nı a ga tıka nyıŋkʋra aŋaŋ
naalıba jige n saaŋ wıa aŋ nı balı Ɲmıŋ
wʋvıınaha a yı banıŋ aŋaŋ vuodiekemba
dı kana ka yi Juu vuosi. 19 Ama ba keŋ
yaa nı ga aŋ ba dii nı sarıya nı da vaa dı
mugisi nı aŋaŋ nı baaŋ nan balı die yaa
nı baaŋ nan yiŋŋi ba die; dama saŋka mi
Ɲmıŋ Haalıŋ nan yı nı wudieke nı baaŋ
nan yiŋŋi a balı. 20 Dama wudiekemba nı
bala a baa nı balı wa kaaŋ nyıŋ nı jigiŋ,
ama nı Chɔɔŋ Ɲmıŋ Haalıbʋ nan dı bie nı
sʋŋ a bala.
21 "Saŋka mi vuosi nan nagı ba gbaŋ
gbaŋ ba nımballı a yı dı ba kʋʋ ba, chʋalıŋ
gbaŋ nan yi die gbaŋ gbaŋ a yı ba ballı.
Ballı dıaŋ nan yiŋŋi a wagı ba chʋalıŋ
aŋaŋ ba nıılıŋ ta nagı ba a yı dı ba kʋʋ ba.
22 Ta vuosi mana nan dı haa nı, nı dına n
kʋaŋ wıa. Ama vuodieke mana dı a keŋ
a bıagı a tuoli wıaha a ga a tʋgı kpatıkʋ
nan ye gbatıtaanıŋ. 23 Ta ba keŋ mugisi
nı tıŋ kaanı ma, nı chıgı a ga tıgıgaaŋ.
Wusie maŋ bala nı, nı kaaŋ bıagı kpatı nı
tʋʋmaha Izara tıgısı mana ma ta manıŋ
Vuota Bʋa keŋ.
24 "Bʋbʋgırʋ ka tıaŋ ʋ dıdagırʋ; yɔmʋ
dıaŋ ka tıaŋ ʋ tieŋ. 25 Die wıa dı mʋ aŋ
bʋbʋgırʋ sımma sıba ʋ dıdagırı wa; ta
yɔmʋ dıaŋ sıı sıba ʋ tieŋ wo. Ba a keŋ a
wa tigiŋ tieŋ jımbıatı naaŋ wa Beelizebuli,
die nıŋ lalıa ba baa ba wa ʋ dembe?

Mınıa mʋna dı tı chıgıma wa
ŋmaamıŋ?
(Luki 12.2-7)

26 "Die wıa, nı da a keŋ chıgıma vuo-
taŋ ŋmaamıŋ, dama jadieke mana dı
lɔbırına lele nan daansı nyıŋ yaalıŋ, ta
wʋlɔbırıkıŋ mana dıaŋ nan nyıŋ yaalıŋ.
27 Wudieke n balala nı lımıŋ ma wa, nı
balı ka yaalıŋ ma; ta wudieke n pʋsına
balı yı nı wa, nı balı ka yaalıŋ ma. 28 Nı da
keŋ a chıgıma vuodiekemba dı baaŋ nan
bıagı a kʋʋ nı nyıŋgbaŋka, ama ta kaaŋ
bıagı a kʋʋ nı haalıbʋ; ama nı chıgıma
Ɲmıŋ vuodieke dı baaŋ nan bıagı a kʋʋ
nı nyıŋgbaŋka aŋaŋ nı haalıbʋ mana boli
dieke dı wone kpatıkʋ ma. 29 Ba daa
nembisi ale wo kobu, ama dı ka yi tı
Chɔɔŋ Ɲmıŋ dʋŋŋʋ, a kaanı mana kaaŋ
nan tıŋgbaŋ. 30 Nınıŋ nıŋ, Ɲmıŋ sıba
nı zoosi nʋaŋ mıŋ. 31 Die wıa nı da
chıgıma ŋmaamıŋ; dama nı yaa nyʋarı a
tıaŋ nembisi pam.

Vʋarı fʋ gbaŋ yaalıŋ ma dı yiwo Yisa
kʋaŋandıısırʋ
(Luki 12.8-9)

32 "Vuodieke mana dı a keŋ a vʋarı ʋ
gbaŋ vuosi me dı ʋ yiwo n vuoŋ, die gbaŋ
gbaŋ maŋ nan vʋarı wa yaalıŋ ma n Chɔɔŋ
Ɲmıŋ dieke dı benne arızanna ma jigiŋ.
33 Ama vuodieke dı baarı ʋ ka yi n vuoŋ
vuosi jigiŋ, die gbaŋ gbaŋ maŋ nan balı
dı n ka sıba wa n Chɔɔŋ dieke dı benne
arızanna ma jigiŋ.

Puole wıa
(Luki 12.51-53; 14.26-27)

34 "Nı da keŋ a yilime sıba sʋgıfıalıŋ
maŋ yaa keŋ tıŋgbaŋka gie vuosi jigiŋ;
Aayı, n ka keŋ aŋaŋ sʋgıfıalıŋ, ama n keŋ
wo aŋaŋ puole. 35 N keŋ dı n yiwo ballı
dembisi tuoli ba chʋalıŋ, ta havʋʋbisi tuoli
ba nıılıŋ, lıahaalʋ tuoli ʋ nuŋ. 36 Vuota
dataası nan yi ʋ gbaŋ gbaŋ ʋ tigiŋ vuosi.
37 "Vuodieke mana dı chone ʋ chɔɔŋ
yaa ʋ nuŋ a tıaŋ mıŋ ka mʋ ʋ yi n
kʋaŋandıısırʋ; vuodieke dıaŋ dı chone ʋ
naahaalʋ yaa ʋ havʋʋbiŋ a tıaŋ mıŋ ka mʋ
ʋ yi n kʋaŋandıısırʋ. 38 Vuodieke mana
dıaŋ dı kana ka vigi ʋ dagarıkıŋ a dıa mıŋ
ka mʋ ʋ yi n kʋaŋandıısırʋ. 39 Vuodieke
mana dı yaalala dı ʋ gbatı ʋ gbaŋ gbaŋ ʋ
miivoli nan waarı ka; ama vuodieke nıŋ
mana dı keŋ waarı ʋ miivoli n wıa wʋnıŋ
nıŋ nan daansı ye ke.

Vuodiekemba dı baaŋ nan daansı ye
tune wıa
(Maki 9.41)

40 "Vuodieke mana dı mıŋŋına a tuo
nı chaantı, mıŋŋı tuo mıŋ mıŋ; ta
vuodieke dıaŋ dı mıŋŋına tuo mıŋ, mıŋŋı
tuo wo Ɲmıŋ dieke dı tʋnna mıŋ wa
mıŋ. 41 Vuodieke mana dıaŋ dı a keŋ
a mıŋŋı a tuo Ɲmıŋ naazʋa chaantı ʋ
yine Ɲmıŋ naazʋa wıa, nan daansı tuo
Ɲmıŋ naazʋa tune; vuodieke dıaŋ mana
dı mıŋŋı a tuo sʋgıyıalıntieŋ chaantı ʋ
yine sʋgıyıalıntieŋ wıa, nan daansı tuo
sʋgıyıalıntieŋ tune. 42 Nı sımma a baarı
vuodieke mana dı a keŋ a yuori nyasʋnsʋŋ
a yı n kʋaŋandıısırıba gie wʋnyı dı ʋ yine
n kʋaŋandıısırʋ wıa nan daansı ye tune."

† **10:16** 10.16 Ba bala dı javʋʋkıŋ faasına yaa yıaŋ.

11

Yisa aŋaŋ Jɔɔn vuodieke dı sınana vuosi Ŋmıŋ nyaabʋ wıa
(Luki 7.18-35)

1 Die Yisa dı dagına wıaha gie a yi ʋ kʋaŋandıısırıba baŋ aŋaŋ bale wo a kpatı
wa die ʋ nyıŋ mi a ga tıgı diekemba die dı
gbigine mi a bala ta daga Ŋmıŋ wıa mi.

2 Jɔɔn dieke die dı sınana vuosisi Ŋmıŋ
nyaabʋ die bie wo dansarıka sʋŋ, ta die
a wʋŋ Yisa Masia tʋʋma wıa; die ʋ tʋŋ
ʋ kʋaŋandıısırıŋ bataŋ Yisa jigiŋ 3 dı ba
ga pıası wa, "Fʋnıŋ fʋ yine vuodieke dı
balla ʋ keŋ wo yaa tı chısıma vuogaaŋ
bıbra?" 4 Yisa die dı yiŋŋi a balı ba, "Nı
yiŋŋi a ga balı Jɔɔn wudieke nı wʋnnana
ta yese wudiekemba; 5 dı nı ye ta yıısı
nine dı yuorine, gbarıgısı dı chʋŋ, ta
vuodiekemba die dı yʋagına gamıŋ ye
wo gbaamıŋ, tıkpaara tieŋ dı wʋmma, ta
kunti dı hagına kuŋ me, ta zɔɔlıntieliŋ
dı wʋmma Ŋmıŋ wʋbalıkı vıınaha. 6 Ta
sʋgıfıalıŋ bie vuodieke nıŋ mana dı kana
ka chıılıya mıŋ ma."

7 Die Jɔɔn kʋaŋandıısırıba die dı
yiŋŋine a gara wa, Yisa die dı piili a
bala yıa kpıkpaakʋ Jɔɔn wıa, "Die nı
nyınna a ga Jɔɔn jigiŋ haagırı ma wa,
bıa die nı tıŋ a yaala nı ye? Die nı
tıŋ yile a baarı nı ye hʋʋtı bʋlɔgısıŋ dı
nıgınana? 8 Bıa die nı nyıŋ ga nı ye? Daa
dı yeegine nyiŋyeekivıına? Vuodieke dı
yeegine nyiŋyeekivıına bie wo naalısı ma.
9 Nı balı mıŋ, bıa die nı nyıŋ ga nı ye?
Die nı yile sıba nı nan ye Ŋmıŋ naazʋa?
Wusie, n bala nı, nı ye vuodieke dı tıanna
Ŋmıŋ naazʋa. 10 Jɔɔn wıa die ba maagı
Ŋmıŋ gbaŋkʋ ma a baarı,

'N tʋntʋntʋ wʋnna n baa n tʋŋ wa mıŋ aŋ
ʋ wolıŋ dıa fʋ nıŋŋa a ga yuori sieku
a yı fʋ.' "

11 Ta Yisa dı bı a balı ba dı, "Wusie
maŋ bala nı ba ye ka mıırı vuodieke
dı tıanna Jɔɔn dieke die dı sınana vuosi
Ŋmıŋ nyaabʋ, ama vuodieke dı yine vuo-
biŋ Ŋmıŋ naarı ma tıaŋ wa mıŋ. 12 A
nyıŋ saŋŋa dieke Jɔɔn die dı balala Ŋmıŋ
wıaha gie a keŋ tʋgı jinne, vuodiekemba
nine dı ŋmıntına Ŋmıŋ naarı juule wıa,
pɔgılıha aŋaŋ nıŋŋmına dı ba juu aŋaŋ
hagırıŋ. 13 Ŋmıŋ naazʋalıba mana aŋaŋ
Ŋmıŋ mıraha die balı ʋ naarı gie wıa ta
Jɔɔn dı wa keŋ. 14 Ta nı a keŋ a yaala
nı tuo wıaha dii, Jɔɔn yine Ŋmıŋ naazʋa
Elaja, vuodieke die dı balla ʋ keŋ wo.
15 Vuodieke dı yallı tıba ʋ wʋŋ."

16 "Lele, bıa maŋ baa n nagı jinne vuosi
gie a magısı? Ba nıası wa ballıbısı dı kalla
nyʋʋgıtı jige, a wasa tamba.
17 'Tı wıwa wıuŋ a yı nı ama nı ka sieye,
ta tı chıa hanye a yı nı ama nı ka
kʋŋya.'
18 Jɔɔn die dı keŋ ta bɔba nʋaŋ ta ka nyuu
daaŋ vuosi dı baarı dı, 'Jımbıaŋ yalla wa.'
19 Ta manıŋ vuota Bʋa die dı keŋ, a die
ta nyuo, vuosi dı baarı, 'Nı ye daa wa gie
ʋ yiwo wutulitieŋ aŋaŋ daanyuru, ta yi
lampotuosiriŋ aŋaŋ vuobıatı zʋa.' Ama
Ŋmıŋ dı tʋnna die wo dagıya sıba ʋ yaa
yıaŋ vıınıŋ."

Tıŋ diekemba yada dı kana ka dala wıa
(Luki 10.13-15)

20 Vuodiekemba die dı benne tıgı
diekemba ma ma Yisa die dı yine ʋ ma-
machi wıa die, ta ka chıgı a nyıŋ ba
tʋmbıatı ma, die wıa die ʋ galıŋ ba. 21 Die
ʋ baarı dı, "Wʋbıaŋ bie nınıŋ Korazini
vuosi me! Wʋbıaŋ bie nınıŋ Befisada
vuosi ma ma! Dama mamachi wudieke
n yine nı tıgısı ma, maŋ tıŋ a yi die
Taya aŋaŋ Sidoni ma ma, vuodiekemba dı
benne mi wo tıŋ nan vaa ba tʋmbıatı ta
nagı vaatı aŋaŋ tanyeeliŋ a bʋʋlı ba gbaŋ
aŋ die dagı sıba ba chıgı nyıŋ ba tʋmbıatı
ma ma mıŋ. 22 Nı vaa n balı nı, dı daa
dieke Ŋmıŋ dı baaŋ nan dii vuosi sarıya
nı tıbıdatıŋ nan faası dala pam a tıaŋ
Taya aŋaŋ Sidoni vuosi sarıya. 23 Ta nınıŋ
Kapenɔmi vuosi aŋaŋ nı kɔtına nı gbaŋ
gbaŋ ŋmıŋsikpeŋ mana, Ŋmıŋ nan vigi nı
a taaŋ kunti jigiberisikiŋ dama mamachi
diekemba die n yine nı jigiri die dı tıŋ yi
Sodomi ma ma dı mʋna naa a tıŋ ye beri
a ga tʋgı jinne. 24 Ama n bala nı, sarıyaka
diile daraaŋ nı tıbıdatıŋ nan faası dala a
tıaŋ Sodomi vuosi tıbıdatıŋ."

Nı keŋ n jigiŋ a voosi
(Luki 10.21-22)

25 Saŋka mi Yisa die dı baarı, "N Chʋa
Ŋmıŋ, vuodieke dı yine ŋmıŋsikpeŋ aŋaŋ
tıŋgbaŋka gie tieŋ, n bıra fʋ, dama fʋnıŋ
lɔbırı wıaha gie yıantieliŋ aŋaŋ sısıbırıŋ
jigiŋ ama ta yuori he a yı ballıbısı; 26 dama
die fʋ tʋma fʋ tʋʋma a yie fʋ nansıŋ.

27 "N Chʋa Ŋmıŋ nagı wa jaaŋ mana a
yı mıŋ; vuoŋ ka sıba manıŋ Ŋmıŋ Bʋa wa
sie n Chɔɔŋ wa Ŋmıŋ, vuoŋ dıaŋ ka sıba n
Chɔɔŋ wa Ŋmıŋ sie manıŋ Ŋmıŋ Bʋa wa
aŋaŋ vuodiekemba n yaala n nagı wa a
dagı.

28 "Nı keŋ n jigiŋ nınıŋ vuodiekemba dı
chiine chiidʋnsa aŋ n yı nı voosiŋ. 29 Nı
nagı n chiiti a chii ta nı bʋgırı a nyıŋ n
ma dama n yiwo vuodieke dı sʋʋna n gbaŋ
tıŋgbaŋ ta mıŋŋı pɔgılı n gbaŋ ta nı nan
ye voosiŋ. 30 Dama n kʋaŋ dıısıŋ ka tʋa ta
n chiiti dıaŋ dı ka dʋnsı."

12

Davʊʊsɪkɪrɪ daaŋ wɪa
(Maki 2.23-28; Luki 6.1-5)

1 Die dɪ yine daraa ale kʊaŋ chaaŋ
die Yisa aŋaŋ ʊ kʊaŋandɪɪsɪrɪba dɪ chʊŋ
tɪanna zaa kʊaŋ ma davʊʊsɪkɪrɪ daraaŋ;
ta kɔŋ die dɪ yallɪ ʊ kʊaŋandɪɪsɪrɪba, die
wɪa die ba piili a gobe zaaha yɪaga ŋɔba.
2 Farasisi bataŋ die dɪ yene die wo ba balɪ
a yɪ Yisa, "Daansɪ fʊ kʊaŋandɪɪsɪrɪba dɪ
yinene wudieke tɪ mɪraha dɪ kana ka yɪ
sieŋ dɪ tɪ yime davʊʊsɪkɪrɪ daraaŋ."
3 Die Yisa dɪ yiŋŋi a balɪ ba, "Nɪ ye
ka karɪŋ Ŋmɪŋ gbaŋkʊ sʊŋ Davidi dɪ
yine wudieke saŋŋa dieke kɔŋ dɪ yalla
wa aŋaŋ ʊ kʊaŋanvuosisi? 4 Die ʊ ga
a juu wo Ŋmɪŋ jɪamɪŋ juokpeŋkpɪɪkʊ
ma wʊnɪŋ aŋaŋ ʊ kʊaŋanvuosisi dɪ nagɪ
paanʊ dieke die ba nagɪna a yɪ Ŋmɪŋ
a ŋɔbɪ wudieke die Ŋmɪŋ mɪraha dɪ
kana ka yɪ sieŋ dɪ vuogaaŋ ŋɔbɪ, die
paanʊ sie Ŋmɪŋ jɪamɪŋ nɪŋŋandɪɪsɪrɪba
nyɪŋkʊra nyɪɪna. 5 Yaa nɪ ka karɪŋ Ŋmɪŋ
mɪraha gbaŋkʊ ma, dɪ davʊʊsɪkɪrɪ daaŋ
mana Ŋmɪŋ kɪkaabɪtɪba nyɪŋkʊraha dɪ
benne Ŋmɪŋ jɪamɪŋ juokpeŋkpɪɪkʊ ma
ŋaaŋ tʊma tʊʊma mi davʊʊsɪkɪrɪ daaŋ
mana a chʊsa mɪraha ama ta wo chʊʊsɪŋ.
6 Ama n bala nɪ vuodieke dɪ tɪanna Ŋmɪŋ
jɪamɪŋ juokpeŋkpɪɪkʊ benne giena. 7 Dɪ
maagɪya Ŋmɪŋ gbaŋkʊ ma dɪ, 'Ŋmɪŋ yaala
zɔɔlɪnchɪgɪrɪŋ a tɪaŋ nɪ kaaba.' Nɪ tɪŋ
sɪba wɪɪrɪ gie chɪaŋ, nɪ tɪŋ kaaŋ dɪ galɪma
vuodiekemba dɪ kana ka chʊʊsɪya; 8 dama
manɪŋ vuota Bʊa wa yine davʊʊsɪkɪrɪ
daarɪ tieŋ."

Yisa die dɪ gbaanna nuukpiike tieŋ wɪa

9 Yisa die nyɪŋ mi a ga juu ba Ŋmɪŋ
jɪamɪŋ juoŋ kaanɪ ma. 10 Ta daa wʊnyɪ die
benne mi a yaa nuukpiikiŋ. Vuosi bataŋ
die benne mi a yaala sieti dɪ ba ye Yisa
chʊʊsɪŋ ta galɪŋ wa, die wɪa die ba pɪasɪ
wa, "Tɪ mɪraha yɪ sieŋ mɪŋ dɪ vuoŋ gbaaŋ
yʊagɪtieŋ davʊʊsɪkɪrɪ daraaŋ?" 11 Die ʊ
yiŋŋi a balɪ ba dɪ, "Nɪ wʊnyɪ dɪ keŋ yallɪ
yiisiŋ ka nan goliŋ me davʊʊsɪkɪrɪ daraaŋ,
ʊ tɪŋ kaaŋ yigi ke a vʊarɪ ka a nyɪŋ goliku
me? 12 Nɪ ka sɪba a baarɪ vuota yaa nyʊarɪ
a tɪaŋ yiisiŋ mɪŋ, die wɪa tɪ mɪraha yɪ tɪ
sieŋ dɪ tɪ suŋŋi vuoŋ davʊʊsɪkɪrɪ daraaŋ."
13 Die ʊ balɪ a yɪ nuukpiikiri tieŋ dɪ, "Tɪɪrɪ
fʊ nuuke." Die ʊ tɪɪrɪ ka die ka mana dɪ
tɪɪntɪ, a sɪɪ sɪba kaanɪ wa. 14 Ama die
Farasisi die dɪ nyɪŋ saŋ ba baaŋ kʊʊ Yisa
dene.

Ŋmɪŋ bʊavʊarɪkɪŋ wɪa
(Maki 3.1-6; Luki 6.6-11)

15 Die Yisa die dɪ sɪbɪna ba saŋkʊ wɪaha
die ʊ nyɪŋ mi, ta vuosi pam die dɪ dɪ ʊ
kʊaŋ. Die ʊ gbaaŋ yʊagɪtieliŋ mana, 16 ta
kpaaŋ ba dɪ ba da keŋ a balɪ a yɪ ba
chanchaalɪŋ ʊ wɪa. 17 Die ʊ yiwo naa amʊ
Ŋmɪŋ naazʊa Azaya die dɪ bala die wo keŋ
yi wusie.
18 "Nɪ ye, n bʊavʊarɪkɪŋ wʊnna,
wʊnɪŋ maŋ faasɪ cho, ʊ ma n sʊŋ dɪ
fɪalɪ.
N nan nagɪ n Halɪkasɪka a yi ʊ ma,
aŋ ʊ balɪ vuodiekemba dɪ kana ka yi
Juu vuosi dɪ ba nan ye gbatɪtaanɪŋ
n jigiŋ.
19 Ʊ kaaŋ dɪ nɪga nɪnhagɪrɪŋ yaa a nata
yaa a zie sieti me faasɪ bala wɪa pam
pam.
20 Ʊ kaaŋ wɪɪ yɪbɪkʊʊkɪŋ dieke dɪ goorine
a tɪɪntɪ
yaa a kpisi popoli dieke dɪ kana a ka
mɪŋŋɪ a die.
Ntaala ʊ yi wusie sarɪya diile keŋ ye
nyaŋŋɪŋ.
21 Ʊ saaŋ wɪa, vuodiekemba dɪ kana a ka
yi Juu vuosi nan dɪ yallɪ tama."

Yisa aŋaŋ jɪmbɪatɪ naaŋ wa Beelizebuli Sitaani wɪa
(Maki 3.20-30; Luki 11.14-23)

22 Womi vuosi bataŋ die dɪ chii daa
wʊnyɪ dɪ yine yɪɪ aŋaŋ gaamʊ dama
jɪmbɪaŋ die yalla wa; ta Yisa die dɪ gbaaŋ
wa, die ʊ bɪagɪ a bala wɪa ta yese. 23 Die
dɪ yi daadamba mana mamachi aŋaŋ Yisa
die dɪ yine die wo wɪa, die ba pɪasa taŋ
dɪ, "Daa wa gie yiwo Naaŋ Davidi haagɪŋ
yaa?"
24 Ama Farasisi die dɪ wʊnna naa, die ba
baarɪ dɪ, "Jɪmbɪatɪ naaŋ wa Beelizebuli*
die yine daa wa gie yiko dɪ ʊ vʊarɪma
jɪmbɪatɪ vuosi ma." 25 Yisa die dɪ mɪŋŋɪ
ba yilinene wudieke ta yiŋŋi a balɪ ba dɪ,
"Tɪŋgbaŋ dieke mana dɪ puonene ka gbaŋ
a waga taŋ kaaŋ faasɪ a yʊasɪ. Tigidieke
dɪaŋ yaa buuri dieke dɪ puonene ka gbaŋ
a waga taŋ nan nan. 26 Dɪɪ yi sɪba Sitaani
vʊarɪna Sitaani vuosi sʊŋ, dɪ dagɪ sɪba ʊ
yiŋŋi a waga ta puo wo ʊ gbaŋ; lalɪa ʊ
naarɪ dɪ baa ka zie? 27 Dɪ yiwo Beelizebuli
yɪnana mɪŋ yiko maŋ vʊara jɪmbɪatɪ vuosi
ma, ta nɪnɪŋ nɪŋ mɪnɪa yɪnana nɪ vuosisi
yiko dɪ ba vʊarɪmaha? Nɪ vuosi gbaŋ gbaŋ
tʊʊma daga sɪba nɪ wo wusie. 28 Ama
manɪŋ nɪŋ, Ŋmɪŋ Halɪkasɪka yinene maŋ
vʊara jɪmbɪatɪ vuosi ma; die dagɪna sɪba
Ŋmɪŋ naarɪ keŋ nɪ jigiŋ mɪŋ.

Yisa dɪ bɪagɪna a bɔbɪ Sitaani die

29 "Vuoŋ kaaŋ bɪagɪ a wɪɪ a juu
hagɪrɪtieŋ† tigiŋ a vaarɪ ʊ nyinti, ntaala

* **12:24** 12.24 Sitaani saaŋ bɪna yi Beelizebuli.
† **12:29** 12.29 Hagɪrɪtieŋ wo yiwo Sitaani ama Yisa yaa hagɪrɪŋ a tɪaŋ wa ta bɔbɪ wa aŋaŋ guune.

ʋ wolɪŋ a bɔbɪ wa ta wa bɪagɪ a vaarɪ ʋ
nyintiti.
30 “Vuodieke mana dɪ kana ka zie n kʋaŋ
waga mɪŋ mɪŋ; ta vuodieke mana dɪ kana
ka sʋŋŋi mɪŋ a lagɪsa vuosi n jigiŋ yiwo
vuodieke dɪ jatɪnana ba. 31 Naa chɪaŋ
ma, maŋ bala nɪ, Ŋmɪŋ nan nagɪ a chaa
vuotaŋ wʋbɪatɪ aŋaŋ wʋbɪa diekemba ʋ
balala mana; ama vuodieke mana dɪ balɪ
wʋbɪaŋ a yɪ Ŋmɪŋ Halɪkasɪka, Ŋmɪŋ kaaŋ
nagɪ ʋ taalɪ a chaa wa. 32 Vuodieke dɪaŋ
mana mana dɪ keŋ balɪ wʋbɪaŋ a yɪ manɪŋ
vuota Bʋa wa Ŋmɪŋ nan nagɪ ʋ taalɪ a chaa
wa; ama vuodieke nɪŋ mana dɪ keŋ balɪ
wʋbɪaŋ a yɪ Ŋmɪŋ Halɪkasɪka, Ŋmɪŋ kaaŋ
wɔŋ nagɪ ʋ taalɪ a chaa wa dʋnɪa ka gie
me yaa dʋnɪa dieke dɪ bala ka keŋ wo.”

Tɪɪŋ aŋaŋ ka nyɪŋnyɪŋka wɪa
(Luki 6.43-45)

33 Ta Yisa die dɪ bɪ balɪ dɪ, “Dɪɪ yi
ta tɪɪŋ dɪ vɪɪna, ka nyɪna nyɪŋnyɪŋka
vɪɪna; ama dɪɪ yi ta tɪɪŋ dɪ ka vɪɪna,
ka ŋaaŋ nyɪŋ wa nyɪŋnyɪŋka bɪatɪ dama
tɪɪŋ nyɪŋnyɪŋka ma ba sɪba ka. 34 Nɪnɪŋ
nyinvuuke buuribu gie, nɪ yine vuobɪatɪ
die, lalɪa wʋbalɪkɪ vɪɪna dɪ nan bɪagɪ a
nyɪŋ nɪ nʋa ma? Dama jadieke vuota
dɪ yiline ʋ sʋŋ ma die nyɪnnana ʋ nʋaŋ
ma. 35 Vuovɪɪnɪŋ yie wʋvɪɪna, dama ʋ sʋŋ
vɪɪna mɪŋ; ta vuobɪaŋ dɪaŋ dɪ yie wʋbɪatɪ
dama ʋ sʋkʋ ka vɪɪna.
36 “N bala nɪ, sarɪya diile daraaŋ Ŋmɪŋ
nan dii vuosi sarɪya sɪba die ba balala
wʋtɔgɪtɪ mana wɪa, 37 dama vuoŋ mana
wʋbalɪka bala ka vʋarɪ wa dɪnda daarɪ mi
yaa ʋ wʋbalɪka dɪaŋ bala ka chʋʋsɪ wa.”

Die ba yaalala ba ye mamachi wɪa
(Maki 8.11-12; Luki 11.29-32)

38 Womi mɪraha dɪdagɪrɪba batan aŋaŋ
Farasisi batan die dɪ balɪ Yisa dɪ, “Dɪdagɪrʋ
tɪ yaala fʋ yiwo mamachi wɪɪŋ aŋ tɪ ye.”
39 Ama die ʋ yiŋŋi a balɪ, “Lele vuosi dɪ
yine vuobɪatɪ ta ka bɪ jɪama Ŋmɪŋ yaalala
ba ye mamachi wɪɪŋ; ama n kaaŋ wɔŋ yi
mamachi wɪɪŋ a yɪ ba; Ŋmɪŋ naazʋa Jona
dagɪŋ chanchaaŋ nyɪɪna maŋ nan dagɪ
ba. 40 Die Jona dɪ benne zaasɪkpɪɪkʋ sʋkʋ
ma ŋmɪntʋasɪ aŋaŋ yuŋ a ga tʋgɪ daraa
ataa wa, die gbaŋ gbaŋ manɪŋ vuota Bʋa
dɪaŋ dɪ nan dɪ beri tɪŋgbaŋka gie chɪaŋ
ŋmɪntʋasɪ aŋaŋ yuŋ a ga tʋgɪ daraa ataa.
41 Sarɪya diile daraaŋ Nineva vuosi nan
hagɪ zie a galɪŋ nɪ, dama Jona dɪ mʋʋlɪna
Ŋmɪŋ wɪa a yɪ ba wa die ba va ba tʋmbɪatɪ
mɪŋ; n bala nɪ, vuodieke dɪ tɪanna Jona
benne gie. 42 Sarɪya diile daraaŋ Siaba
hɔgʋ naaŋ wa nan hagɪ a zie a galɪŋ nɪ
dama die ʋ paalɪ nyɪŋ wa tɪgɪ saasaa a ga
dɪ ʋ wʋŋ naaŋ Solomoni yɪaŋ wʋbalɪkaha,
ama n bala nɪ vuodieke dɪ tɪanna naaŋ
Solomoni benne giena.

Jɪmbɪaŋ dɪ yiŋŋine keŋ juo vuoŋ ma
dene
(Luki 11.24-26)

43 “Dɪɪ yi ta jɪmbɪaŋ dɪ keŋ nyɪŋ vuota
ma, ka ŋaaŋ dɪa wa jigikʋʋkɪŋ a yaala jigiŋ
dɪ ka voosi, ka ka yeye; 44 ʋ ŋaaŋ balɪ a
yɪ wa ʋ gbaŋ gbaŋ dɪ, ‘N nan yiŋŋi a ga
n tigidieke n vana wa.’ Die wɪa ka ŋaaŋ
yiŋŋi ga mi a ye dɪ vuoŋ wo mi, ta ka sʋŋ
mana saarɪya a wʋnsɪ vɪɪnɪŋ. 45 Ka ŋaaŋ
wa nyɪŋ mɪŋ a ga a chii jɪmbɪatɪ diekemba
dɪ tɪanna ka gbaŋ gbaŋ ayʋpɔyɪ aŋ a ga
bemme mi. Naa chɪaŋ ma daa wa berɪŋ
nan faasɪ chʋʋsɪ pam a tɪaŋ die ʋ sɪna die
wo. Naa bala ka yi a yɪ lele gie vuobɪatɪtɪ.”

Yisa nuŋ aŋaŋ ʋ nɪmballɪ wɪa
(Maki 3.31-35; Luki 8.19-21)

46 Yisa die ye ko bala wɪa a yɪa vuotamba
ta ʋ nuŋ aŋaŋ ʋ nɪmballɪ dɪ keŋ tʋgɪ. Die
ba zie wo yeŋ me ta tʋŋ vuoŋ dɪ ʋ wa wa
aŋ ba balɪ wɪa.
47 Die wɪa vuoŋ wʋnyɪ die dɪ balɪ wa dɪ,
“Daansɪ ye, fʋ naa aŋaŋ fʋ nɪmballɪ zie
yeŋ me ta yaala ba aŋaŋ fʋ balɪ wɪa.”
48 Yisa die dɪ yiŋŋi a baarɪ, “Mɪnɪa yine
n naa? Mɪnɪa yine n nɪmballɪ?” 49 Womi
ʋ nagɪ ʋ nuuŋ a dɪɪŋ ʋ kʋaŋandɪɪsɪrɪba ta
baarɪ, “Ye, n naa aŋaŋ n nɪmballɪ wʋnna.
50 Dama vuodieke mana dɪ yinene wudieke
n Chʋa Ŋmɪŋ dɪ benne arɪzanna ma choti
wʋnɪŋ ʋ yine n nɪmbʋa aŋaŋ n taa aŋaŋ n
naa.”

13

Bʋbʋrɪtʋ nandagɪŋ
(Maki 4.1-9; Luki 8.4-8)

1 Dɪnɪŋ daarɪ mi Yisa die dɪ nyɪŋ tigiri
me a ga mʋgɪkpɪɪrɪ chaaŋ a sʋʋŋ kalɪ mi dɪ
ʋ dagɪ. 2 Ta daadamba die dɪ geline wo die
faasɪ dala mɪŋ, die wɪa die ʋ ga juu haarɪŋ
a kalɪ ka sʋŋ, ta die daadamba die dɪ zie
mʋgɪkpɪɪrɪ kʋanʋarɪ ma. 3 Die ʋ nagɪ wa
nandaga a balɪ ba wɪa pam dɪ, “Daa wʋnyɪ
die hagɪna daaŋ kaanɪ a ga dɪ ʋ bʋrɪ ʋ
nyɪŋbʋra. 4 Die ʋ bʋrɪnana nyɪŋbʋrɪkaha
kʋaŋ ma wa, ataŋ die dɪ nan sieŋ me,
nembisi die dɪ keŋ a dii he. 5 Ataŋ dɪaŋ
die dɪ nan taŋ sikpeŋ jigidieke tantɪ die dɪ
kana ka faasɪ dala. Die nyɪŋbʋrɪkaha die
dɪ nyʋʋŋ lagɪ lagɪ dama tantɪ die ka faasɪ
dala wa wɪa, 6 ama die ŋmɪŋ die dɪ nyɪŋ a
faasɪ tʋa a mana die dɪ ko dama a dagɪrɪsɪ
die ka sʋʋŋya die wɪa a mana die dɪ kpi.
7 Ta ataŋ dɪaŋ die dɪ nan haŋgɔɔsɪ dagɪrɪsɪ
ma, ta a mana die dɪ lagɪsɪ nyʋʋŋ a bɪrɪŋ,
ama haŋgɔɔsɪsɪ die dɪ nyagɪ nyɪŋbʋraha.
8 Ataŋ dɪaŋ die dɪ nan tɪŋgbaŋ vɪɪnɪŋ ma
die a mɪŋŋɪ yi bie; ataŋ die yi bie kɔbɪga
kɔbɪga ataŋ dɪaŋ baŋɪsɪ-yʋaba yʋaba ataŋ
dɪaŋ baŋɪsɪ-taa taa.”

9 Yisa die dı balı a kpatı ba dı, “Vuodieke
mana dı yalla tıba ʋ wʋmma.”

Wudieke wıa ʋ yına nandagaha
(Maki 4.10-12; Luki 8.9-10)

10 Die wıa die ʋ kʋaŋandıısırıba die dı
keŋ ʋ jigiŋ a pıası wa dı, “Bıa wıa fʋ naga
nandaga bala yıa ba?”
11 Die ʋ yiŋŋi a balı ba dı, “Nınıŋ nıŋ
Ŋmıŋ yı nı sieŋ dı nı sımma wʋlɔbırıkıŋ
wıa yaa gamma ʋ naarı wıa ama banıŋ
ba nıŋ ʋ ka yı ba sieŋ. 12 Vuodieke dı
sıbına Ŋmıŋ wıa, wʋnıŋ ʋ yenene a gʋta
aŋ ʋ faası yallıma pam, ama vuodieke
dı wone, ʋ nan waarı bıta dieke ʋ yalla
gbaŋ. 13 Wudieke wıa n nagınana nandaga
a daga ba yiwo, ba daansa mıŋ ama ba ka
yese, ta chıısa a wʋmma, ama ba ka sıba a
chıası. 14 Die wıa Ŋmıŋ naazʋa Azaya die
dı balla wudieke wo keŋ yi wusie ba wıırı
ma. Die ʋ balı dı Ŋmıŋ baarı,
‘Vuosisi gie nan seŋ wʋŋ, ama ba kaaŋ dı
sıba a chıası,
ba nan seŋ daansı ama ba kaaŋ dı sıba
jadieke ba yene wo chıası.
15 Dama vuosi gie yıaŋ ligiye mıŋ
ta ba tıba dıaŋ dı hagırı,
ta ba bı ligi ba nine,
dama ba ka yaala ba ye jaaŋ,
ta ka bı yaala ba wʋŋ wııŋ,
ta ka yaala ba yıaŋ yuori,
ta ka bı yaala ba vaa ba wʋbıatı aŋ n
gbaaŋ ba.’
16 “Nınıŋ nıŋ nı yaa sikpeŋ nansıŋ,
dama nı nine yese mıŋ ta nı tıba dıaŋ
dı wʋmma wıa. 17 Ama n balı nı wusie,
Ŋmıŋ naazʋalıŋ aŋaŋ vuodiekemba die
dı chıgınana Ŋmıŋ pam tıŋ yaala ba ye
jadieke nı yene wo ama ba ka yeke; ta tıŋ
bı yaala ba tıŋ wʋŋ wudieke nı wʋnna wa
ama ba ka wʋŋ ka.

Bʋbʋrıtʋ nandagırı chıaŋ
(Maki 4.13-20; Luki 8.11-15)

18 “Nı wʋmma ta bʋgırı bʋbʋrıtʋ
nandagırı chıaŋ. 19 Vuodieke dı keŋ
wʋŋ Ŋmıŋ naarı wʋvıınaha gie ta ka
sıba a chıası, Sitaani ŋaaŋ keŋ vʋarı
wa wudieke dı juune ʋ sʋŋ ma; die
yine nyıŋbʋrı dieke dı nanna sieku me.
20 Nyıŋbʋrı diekemba dı nanna tanjaalıka
sikpeku sıı sıba vuodieke dı ŋaana a
wʋŋ Ŋmıŋ wıaha ta tuohe lagı lagı aŋaŋ
sʋgıfıalıŋ; 21 ama wıaha ka sʋʋna ba
sʋgıtı ma ta a yʋasa. Die wıa wahala
yaa mugisiŋ dı keŋ wıaha wıa, ba ŋaaŋ
nagı wıaha a taaŋ bʋnyı. 22 Nyıŋbʋrı
diekemba dı nanna haŋgɔɔsı jigiri sıı sıba
vuodiekemba dı ŋaana wʋŋ Ŋmıŋ wıaha,
ama ta tıŋgbaŋka gie wahala aŋaŋ nyinti
yaalıŋ nyagı wıaha ʋ wʋnna wa ʋ sʋŋ
ma, ta ka ka nyınna nyıŋnyıŋka. 23 Ama
nyıŋbʋrı diekemba dıaŋ die dı nanna
tıŋgbaŋ vııŋkʋ ma sıı sıba vuodiekemba
dı ŋaana wʋŋ wıaha ta sıba a chıası;
ta nyıŋ nyıŋnyıŋka, a taŋ kɔbıga kɔbıga
bataŋ dıaŋ baŋısı-yʋaba yʋaba bataŋ dıaŋ
baŋısı-taa taa.”

Huutiti nandagırı wıa

24 Die Yisa dı bı a taaŋ ba nandagıŋ dı,
“Ŋmıŋ naarı sıı sıba daa wʋnyı die dı
bʋrına zaabʋrıvıına ʋ kʋaŋ ma. 25 Ama
yuŋ kaanı vuoŋ mana die dı gʋʋrınana ʋ
dataaŋ die dı ga a ga bʋrı huuti a gʋtı ʋ
zaaha ma ta yiŋŋi ga. 26 Die zaaha die dı
bırına a piili dı a yi sikpigile die huutiti
dıaŋ die dı hagı.
27 “Daa wa tʋntʋntıŋ die dı keŋ ʋ jigiŋ a
pıası wa dı, ‘Jakʋʋŋ, daa zaabʋrıvıına die
fʋ bʋrı fʋ kʋakʋ ma? Ama sıa huutiti dı
nyıŋ?’
28 “Die ʋ baarı dı, ‘Dataaŋ wʋnyı yine
die.’ Die ba pıası wa ‘Yaala tı ga a vʋʋ
huutiti mıŋ?’
29 “Ʋ baarı, ‘Aayı, dama nı a keŋ a vʋa
huutiti nı nan gʋtı a vʋʋ zaaha ataŋ. 30 Die
wıa nı vaa zaaha aŋaŋ huutiti mana lagısı
bırıŋ a ga tʋgı gobiŋ saŋŋa. Saŋka mi n
nan balı zaagobiribe; nı woliŋ vʋʋ huutiti
ta bɔbıha a huubɔba a jʋʋha boliŋ; ta
lagısı zaaha a nagıha a yi n napooti me.’ ”

Nyıŋbʋrıbiŋ nandagırı
(Maki 4.30-32; Luki 13.18-19)

31 Yisa die dı bı a taaŋ ba nandagıŋ bıbra
dı, “Ŋmıŋ naarı sıı sıba kaŋmınıŋ biŋ daa
dı nagına a ga bʋrı ʋ kʋaŋ ma. 32 Ka yine
nyıŋbʋrıka mana jabıŋ, ama ka keŋ bırıŋ
ka yine vapɔgıtı mana jakpııŋ. Ka ŋaaŋ
bırıŋ wa tııŋ ta nembisi keŋ yʋga a tose
ka chagısa ma.”

Dabɔtı nandagırı
(Luki 13.20-21)

33 Yisa die dı bı a taaŋ ba nandagıŋ bıbra
dı, “Ŋmıŋ naarı sıı sıba dabɔtı hɔgʋ dı
nagına a lagısı paanʋ zɔŋ dieke dı dala ma
aŋ bʋ mana kʋŋ a yiri die wo.”

Nandagaha taanıŋ chıaŋ
(Maki 4.33-34)

34 Yisa die taaŋ wa nandaga a bala wıaha
gie mana mana a yı daadamba: Die ʋ ka
bala wııŋ a yıa ba ta ka ka yi nandagıŋ.
35 Die ʋ yiwo naa amʋ Ŋmıŋ naazʋa wʋnyı
die dı bala wudieke wo keŋ yi wusie, dı
“Maŋ a keŋ n bala wııŋ n nan nagı
nandaga a balı ba,
n nan balı ba wudieke mana die dı
lɔbırına
a nyıŋ dʋnıa dı piiline a keŋ tʋgı
jinne.”

Yisa die dı dagına huutiti nandagırı
chıaŋ dene

36 Die Yisa die dı va daadamba mi ta
ga a juu tigidieke mi die ʋ benne. Ta ʋ
kʋaŋandıısırıba die dı keŋ ʋ jigiŋ a baarı,
“Dagı tı huutiti nandagırı chıaŋ.”
37 Ta ʋ balı ba dı, “Manıŋ vuota
Bʋa yine vuodieke die dı bʋrına
nyıŋbʋrıvıınaha. 38 Kʋakʋ dıaŋ yine
dʋnıa, nyıŋbʋrıvıınaha dıaŋ yine
vuodiekemba dı benne Ɲmıŋ naarı ma,
ta huutiti dıaŋ yine Sitaani vuosi. 39 Dataa
dieke dıaŋ dı bʋrına huutiti yine Sitaani;
gobiku saŋka dıaŋ yine dʋnıa kpatı saŋŋa,
gogobiribe dıaŋ yine Ɲmıŋ malakasi.
40 “Sıba die ba lagısına huutiti a jʋʋha
bolibu die wo, die dı baa dı sımma dʋnıa
kpatıŋ daraaŋ. 41 Manıŋ vuota Bʋa nan
daansı tʋŋ n malakasi aŋ ba ga vʋarı
a nyıŋ n naarı ma vuodiekemba die dı
yinene vuosi dı yie bıaŋ aŋaŋ vuobıatı
mana, 42 aŋ ba nagı ba a taaŋ boliŋ me, mi
ba nan dı kʋma ta ŋɔba ba nyına. 43 Ama
saŋŋa mi ŋmıŋchıgırıba mana nan dı bie
n Chʋa wa Ɲmıŋ naarı ma a chaaŋ sıba
ŋmıŋ dı chaannana die wo. Vuodieke dı
yaa tıba ʋ wʋmma.

Jadııŋ dieke die dı lɔbırına nandagırı wıa

44 “Ɲmıŋ naarı sıı sıba jadııŋ dieke die
dı gune tıŋgbaŋ ma vuoŋ kʋaŋ ma. Ta
daa wʋnyı dı keŋ ye ke, a kpıarı tantı a
ligi ke, ta ga aŋaŋ sʋgıfıalıŋ a ga nagı ʋ
yalla nyindieke mana a daa a yiŋŋi keŋ daa
kʋakʋ.

Nyieleeŋ nandagırı

45 “Ɲmıŋ naarı bı sıı sıba nyugidiiru
dı dına dıdıa yaala nyielevıına dı ʋ daa.
46 Die ʋ ga ye kaanı dı faasına vıına die
ʋ ga a ga nagı ʋ nyinti mana a daa ta keŋ
daa ka.

Zaasıŋ nııŋ nandagırı

47 “Ɲmıŋ naarı bı sıı sıba, zaasıŋ nııŋ
ba nagına a vigi taaŋ nyaaŋ ma ka yigi
zaasıŋ yiri yiri nıŋ mana. 48 Ka suuline
wo zaasıyigiribe dı datı ka nyıŋ gaaŋ ma,
a sʋʋŋ kalı a lugi zaasıvıınaha a yi kparıŋ
ma ama ta nagı zaasıbıatıtı a vigi taaŋ
wa. 49 Naa dı baa dı sımma dʋnıa kpatıŋ
daraaŋ. Ɲmıŋ malakasi nan keŋ a lugi
vuobıatıtı a nyıŋ vuovıına ma, 50 ta nagı
vuobıatıtı a vigi taaŋ boliŋ me. Mi ba nan
dı kʋma ta ŋɔba ba nyına.”

Wʋhaala aŋaŋ wʋkʋra wıa

51 Die Yisa die dı pıası ba, “Nı sıba wıaha
gie chıası mıŋ?”
Die ba baarı “Wa.”
52 Die ʋ yiŋŋi a balı ba, “Die wıa, Ɲmıŋ
mıra dıdagırʋ dieke mana dı bʋgırınana
n dagıkʋ yaa gamma Ɲmıŋ naarı wıa ta
mıŋŋı sıba a chıası sıı sıba tigiŋ tieŋ dieke
dı vʋarına nyıŋhaala aŋaŋ nyıŋkʋra a
nyıŋ ʋ nyinti ma.”

Nazeriti vuosi die dı zetine Yisa die
(Maki 6.1-6; Luki 4.16-30)

53 Yisa die dı taanna nandagaha gie a
kpatı, die ʋ nyıŋ mi 54 a yiŋŋi a ga ʋ
gbaŋ gbaŋ ʋ tıŋ, mi die ʋ ga daga vuosi
Ɲmıŋ wıa ba Ɲmıŋ jıamıŋ juoŋ me. Die
ʋ dagıkʋ dı yi vuodiekemba dı wʋnnana
wa mamachi. Die ba pıasa taŋ dı, “Sıa ʋ
ye yıabʋ gie? Sıa ʋ ye yiko ke gie a yie
mamachi wıaha gie?” 55 “Daa kampınta
wa bʋa wa wondie? Daa ʋ nuŋ yine Meri,
ta ʋ nımballı dı yi Jemisi aŋaŋ Josefu aŋaŋ
Simoni aŋaŋ Judasi? 56 Da ʋ tamba benne
giena wa? Sıa ʋ ye genhe mana?” 57 Die
wıa die ba zeti wo. Yisa die dı balı a yı ba
dı, “Ba yıa Ɲmıŋ naazʋa jılıma jigiŋ mana
mana mıŋ, ntaala ʋ gbaŋ gbaŋ ʋ tıŋ aŋaŋ
ʋ gbaŋ gbaŋ ʋ tigiŋ vuosi jigiŋ.” 58 Die ʋ
ka yi mamachi wıa pam mi dama die ba
ka yi wo yada wıa.

14

Jɔɔn vuodieke die dı sınana vuosi Ɲmıŋ nyaabʋ kʋʋla wıa
(Maki 6.14-29; Luki 9.7-9)

1 Saŋka mi naaŋ Herodi vuodieke die
dı yine Galili naaŋ wa die dı wʋŋ Yisa
wıa. 2 Die ʋ balı a yı ʋ nyıŋkʋraha dı,
“*Ʋ* seŋ yiwo Jɔɔn vuodieke die dı sınana
vuosisi Ɲmıŋ nyaabʋ hagına kuŋ me, die
wıa ʋ yallı hagırıbʋ mi a yie mamachi wıa
dene.”
3 Die Herodi die yı wa nʋaŋ ba yigi Jɔɔn
a bɔbı wa ta nagı wa a yi dansarıka sʋŋ,
die ʋ nımbʋa Filipi hɔgʋ Herodiasi wıa die
ʋ yi die. 4 Dama Jɔɔn die ŋaaŋ bala yıa
wa mıŋ dı, “Dı ka mʋ fʋ faarı Herodiasi.”
5 Naaŋ Herodi die yaala ʋ kʋʋ Jɔɔn, ta die
chıga Juu vuosisi, dama die ba sıba a baarı
Jɔɔn die yiwo Ɲmıŋ naazʋa.
6 Die ba mıırına naaŋ Herodi daa dieke
die dı keŋ tʋgı, ʋ yi chaantı, ta Herodiasi
hɔgʋlıa die dı keŋ sie daadamba mana
nıŋŋa, die naaŋ Herodi sʋŋ die dı paalı
fıalı, 7 die ʋ yı wa nʋaŋ a baarı, “N hʋʋya,
n nan yı fʋ jadieke mana fʋ bala dı yaala.”
8 Die wıa hɔgʋlıa wa nuŋ dı dagı wa
jadieke ʋ baaŋ pıası, die ʋ yiŋŋi ga balı
naaŋ Herodi dı, “Gobi Jɔɔn vuodieke die
dı sınana vuosi Ɲmıŋ nyaabʋ sikpeŋ a yi
tasıŋ ma a keŋ yı mıŋ lele.”
9 Naaŋ wa sʋŋ die dı chʋʋsı, ama die ʋ
hʋʋna daadamba nıŋŋa wıa die ʋ yı nʋaŋ
dı ba yi havʋʋbike dı yaalala die wo. 10 Die
wıa die ba gobi Jɔɔn sikpeŋ dansarika sʋŋ.
11 Die ba chii sikpeku aŋaŋ tasıŋ a keŋ yı
havʋʋbike, ta ʋ dıaŋ dı chiike a ga yı ʋ
nuŋ. 12 Die Jɔɔn kʋaŋandıısırıba die dı

keŋ a nagı ʋ nyıŋgbaŋka a ga guu, ta die
a ga a balı Yisa.

Die Yisa die dı yına dembisi tuse anʋ
nyindiike dene
(Maki 6.30-44; Luki 9.10-17; Jɔɔn 6.1-
14)

13 Die Yisa dı wʋnna Jɔɔn kʋʋla wıaha
die ʋ juu haarıŋ a nyıŋ mi a ga jigidieke
vuoŋ dı wone. Die vuosisi dı wʋnna
naa, die ba va ba tıgısı ta chʋŋ nagısı
a dı ʋ kʋaŋ a ga ʋ jigiŋ. 14 Yisa die dı
kenne nyınna haarıkʋ ma ta ye daadamba
zɔɔlıŋ die dı yigi wo pam, die ʋ gbaaŋ
vuodiekemba die dı yʋagına ba sʋŋ mana.
15 Jıŋmıŋ die dı tʋgına, ʋ
kʋaŋandıısırıba die dı keŋ ʋ jigiŋ a balı
dı, "Ŋmıŋ gbige nannıŋ mıŋ ta giena dıaŋ
dı yi haagıŋ; die wıa vaa vuotamba aŋ ba
ga tıgıbısısı a yaalı nyindiike a dii."
16 Yisa die dı yiŋŋi a balı dı, "Ba ka mʋ
ba ga. Nınıŋ nı gbaŋ gbaŋ nı yı ba jaaŋ aŋ
ba dii."
17 Die ba baarı, "Paanʋ golime anʋ aŋaŋ
zaasıtı ale nyıına tı yallı giena."
18 Yisa die dı baarı, "Nı yaa ha a keŋ
giena." 19 Die ʋ balı a yı vuotamba dı
ba sʋʋŋ kala huutiti ma; ta die a nagı
paanʋ golime anʋ wa aŋaŋ zaasıtı ale
wo, a daansı ŋmıŋsikpeŋ ta die a pagı
Ŋmıŋ. Die ʋ gbieri gbieri paanʋsısı a
nagı ha a yı ʋ kʋaŋandıısırıba, die ba
nagı ha a yı vuosisi. 20 Vuoŋ mana dı dii
ta tıalı tıalı. Die ʋ kʋaŋandıısırıba die
dı vaarı nyintıalıkaha a suuli kparısı baŋ
aŋaŋ ale. 21 Vuodiekemba die dı dine die
yiwo dembisi tuse anʋ, ama die ba ka bıısı
hɔgʋba aŋaŋ ballı a gʋtı.

Yisa die dı chʋnna nyaaŋ sikpeŋ wıa
(Maki 6.45-52; Jɔɔn 6.15-21)

22 Die Yisa die dı vaa ʋ kʋaŋandıısırıba
dı juu haarıkʋ a garısı a ga mʋgıkpıırı mi
wo chaakʋ, ta wıarı dı ʋ taaŋ vuosisi aŋ
ba kuli. 23 Die ʋ taanna vuosisi a kpatı
wa, die ʋ ga a jʋalı kunkogiŋ dı ʋ jʋʋsı
Ŋmıŋ. Yuŋ die dı ga tʋgı ta ʋ bie mi ʋ
nyıına ma; 24 saŋka gie ta haarıkʋ die bie
wo saasaa mʋgıkpıırı sʋnsʋŋ aŋaŋ sʋnsʋŋ
nyapoŋiku yaa ka dɔma dama bʋlɔgısıŋ
die nıgınana ka.
25 Yaa gamma kparaaŋ kpaŋ saŋŋa die
Yisa die dı chʋŋ nyaabʋ sikpeŋ a keŋ ʋ
kʋaŋandıısırıba jigiŋ. 26 Die ba yene wo
ʋ chʋnnana nyaabʋ sikpeku ŋmaamıŋ die
dı yigi be. Die ba baarı, "Kogiŋ wonde" ta
faası keesi.
27 Ama Yisa dı balı wıa a yı ba bʋnyı a
baarı, "Nı da vaa ŋmaamıŋ yalla nı, wo
manıŋ."
28 Ta Piita dı baarı, "N Yɔmʋtieŋ dı yiwo
fʋnıŋ fʋ vaa aŋ n chʋŋ nyaabʋ sikpeŋ a
haarı fʋ."

29 Yisa dı baa, "Kiere." Naa chıaŋ ma
Piita die dı nyıŋ haarıkʋ ma a piili chʋŋ
nyaabʋ sikpeŋ a gara ʋ jigiŋ. 30 Ama
die ʋ yene bʋlɔgısıbʋ dı faasına nıgı wa
ŋmaamıŋ die dı yigi wo die ʋ piili a sʋʋna
nyaabʋ chıaŋ. Die ʋ keesi a baarı, "N
Yɔmʋtieŋ gbatı mıŋ taaŋ!"
31 Yisa die dı deeŋ nuuŋ a yigi wo bʋnyı
ta baarı, "Fʋnıŋ yada dı kana ka dala
vuoke gie, bie yine fʋ chıılı?"
32 Ba mana die dı juu haarıkʋ sʋŋ die
bʋlɔgısıbʋ die dı nan. 33 Ta vuodieke
dı benne haarıkʋ sʋŋ die dı keŋ gbirigi
a jıama Yisa ta baarı, "Wusie, seŋ yiwo
Ŋmıŋ Bʋa."

Yisa die dı gbaannana Genezariti
yʋagıtieliŋ dene
(Maki 6.53-56)

34 Die ba garısı mʋgıkpıırı a keŋ
Genezariti tıŋgbaŋ ma, 35 mi vuosi die dı
mıŋŋı Yisa. Die wıa die ba mʋʋlı a yı
vuosi mana, ta ba chii vuodiekemba mana
die dı yʋagına a keŋ ʋ jigiŋ. 36 Die ba
jʋʋsı wa dı ʋ ko a vaa vuodiekemba dı
yʋagına wa ko a gbı ʋ jayeekiri kʋanʋaŋ;
die vuodiekemba mana die dı gbına ka wa
die ye wo gbaanıŋ.

15

Ba chɔɔŋkʋʋlıŋ dagıŋ wıa
(Maki 7.1-13)

1 Womi Farasisi bataŋ aŋaŋ mıraha
dıdagırıba die dı nyıŋ Jerusalemi a keŋ
Yisa jigiŋ a pıası wa dı, 2 "Dı yiwo
lalıa fʋ kʋaŋandıısırıba dı ka dıısa tı
chɔɔŋkʋʋlıba die dı dagına die wo? Ba ka
nıta ba nuusi ta die."
3 Yisa die dı yiŋŋi a pıası ba, "Ta dı
yiwo lalıa nınıŋ nı zeti Ŋmıŋ mıraha ta
dı nı chɔɔŋkʋʋlıba dagıkʋ? 4 Ŋmıŋ die
baarı, 'Yıma fʋ chʋa aŋaŋ fʋ naa jılıma' ta
'Vuodieke mana dı a keŋ zıa ʋ chɔɔŋ yaa ʋ
nuŋ mʋ ba kʋʋ wa.' 5 Ama nı daga a baarı
dı vuoŋ dı a keŋ a yallı jadieke ʋ baaŋ nan
nagı a suŋŋi ʋ nuŋ yaa ʋ chɔɔŋ ta baarı dı
'Nyinti gie bırıŋ wa Ŋmıŋ sıtı'; 6 ka ka
bı yiwo mugisiŋ dı ʋ yıma ba jılıma ta yı
ba jaaŋ. Naa nı zeti Ŋmıŋ mıraha ta dı
nı gbaŋ gbaŋ nı dagıŋ. 7 Nınıŋ gıgaantıba
gie! Ŋmıŋ naazʋa Azaya die yaa wusie die
ʋ bala nı wıa die. Die Ŋmıŋ baarı dı
8 " 'Vuosi gie yıa mıŋ jılıma aŋaŋ ba nʋa,
ama ba sʋgıtı dı bie saasaa aŋaŋ mıŋ.
9 Ba jıama mıŋ wa yɔrı
dama ba daga vuosi vuota mıra sıba a
yiwo manıŋ n mıra.' "

Jadieke dı benne vuota sʋŋ ma wıa
(Maki 7.14-23)

10 Womi Yisa die dı wa kpıkpaakʋ a keŋ
ʋ jigiŋ a bala yı ba, "Nı wʋmma ta sımma

a chıası! 11 Da jadieke dı junene vuota nʋaŋ ma yinene wo dıgıntı Ɲmıŋ jigiŋ
ama jadieke dı nyınana ʋ nʋaŋ ma yinene
wo dıgıntı Ɲmıŋ jigiŋ.”
12 Womi ʋ kʋaŋandıısırıba dı keŋ ʋ jigiŋ
a pıası wa dı, “Fʋ sıba a baarı Farasisi
vuosisi dı wʋnna fʋ balıkʋ ba jıı wa
sınyıırıŋ?”
13 Ʊ die dı yiŋŋi a balı ba, “Tıı dieke
mana n Chɔɔŋ dieke dı benne arızanna ma
dı kana ka suuye sie ba keŋ vʋʋka a taaŋ.
14 Die wıa vaa ba aŋ ba ga dama ba sıı
sıba yıısı ta data taŋ. Yıı dı a keŋ data ʋ
chanchaaŋ sie ba mana nan guoliŋ me.”
15 Piita die yiŋŋi a baarı: “Dagı tı
nandagırı gie chıaŋ.”
16 Yisa die dı yiŋŋi a balı ba dı, “Nı gbaŋ
nı ka sıba n wʋbalıka gie chıası? 17 Nı
ka sıba a baarı jadieke mana dı junene
vuota nʋaŋ ma gara ʋ nyuuti ma ta daaga ʋ
nyıŋgbanıŋ a nyına? 18 Ama wudiekemba
vuota dı balala ʋ nʋaŋ ma nyına ʋ
sʋŋ, die yinene vuota dıgıntı. 19 Dama
vuota sʋŋ ma sʋŋanyilibıatı dı nyına, sıba
vuota kʋʋla, daakpana aŋaŋ hɔgʋkpana
yaalıŋ, aŋaŋ gaarıŋ aŋaŋ ŋmınchıbısı
aŋaŋ kʋagaarıŋ. 20 Genhe yinene vuota
dıgıntı; ama da nuudıgıntı diile yinene
vuota dıgıntı.”

Hɔgʋ wʋnyı die dı yine Yisa yada wıa
(Maki 7.24-30)

21 Yisa die dı nyıŋ mi a ga Taya aŋaŋ
Sidoni tıŋgbaŋ chaaŋ. 22 Die wıa Keenani
hɔgʋ wʋnyı die dı benne mi chaakʋ die
dı keŋ Yisa jigiŋ a wa wa dı, “N Yɔmʋtieŋ
Davidi haagıŋ chıgı mıŋ zɔɔlıŋ! Jımbıaŋ
yalla n havʋʋbiŋ, dı a paalı a mugisi wo
pam.”
23 Ama Yisa die ka balı wııŋ mana a yı
wa. Die ʋ kʋaŋandıısırıba die dı keŋ ʋ
jigiŋ a balı wa dı ʋ yagı wa; dama ʋ dı tı
mıŋ a yie watı.
24 Womi Yisa die dı yiŋŋi balı ba
dı, “Izara vuodiekemba dı sına sıba yii
diekemba dı bana, banıŋ ba jigiŋ nyıına
Ɲmıŋ dı tʋŋ mıŋ.”
25 Ta hɔgʋ wa die dı a keŋ a gbirigi Yisa
nıŋŋa a baarı, “N Yɔmʋtieŋ, suŋŋi mıŋ!”
26 Yisa die dı yiŋŋi a baarı, “Dı ka mʋ dı
vuoŋ nagı ballıbısı nyindiike a yı gbaası.”
27 Die wıa hɔgʋ wa die dı yiŋŋi a baarı,
“N Yɔmʋtieŋ ka yiwo wusie, ama gbaaŋ
diekemba dı dʋana ba tieŋ nıŋŋa ŋaaŋ
nagı nyindiike chɔɔta dieke dı nannana ʋ
nıŋŋa a die.”
28 Naa chıaŋ wıa Yisa die dı balı wa,
“Yiwo hɔgʋ dieke yada dı dala! Fʋ yaalala
jadieke wo nan yi a yı fʋ.” Lele womi ʋ
hɔgʋlıa wa dı ye alaafıa.

Yisa die dı gbaanna vuosi pam dene

29 Yisa die dı nyıŋ mi a ga Galili
mʋgıkpıırı chaaŋ. Die a jʋalı a kalı
kunkogiŋ me. 30 Ta kpıkpaaŋ die dı a
keŋ ʋ jigiŋ aŋaŋ gbilisi aŋaŋ yıısı aŋaŋ
gbarıgısı aŋaŋ gaantıŋ aŋaŋ vuodiekemba
mana dı yʋagına yʋagıtı yiri yiri mana a
nagı ba dʋaŋ ʋ nıŋŋa; die ʋ gbaaŋ ba.
31 Kpıkpaakʋ die dı yene ta gaantıba balı
wıa, ta gbarıgısı dı chʋŋ, ta gbilisi dı
ye alaafıa, yıısı dı yese wo die dı yi be
mamachi. Die ba bırı Izara vuosi Ɲmıŋ.

Yisa die dı yına dembisi tuse anıısa
nyindiike dene
(Maki 8.1-10)

32 Yisa die dı wa ʋ kʋaŋandıısırıba a
keŋ ʋ jigiŋ a baarı dı, “Zɔɔlıŋ yigi mıŋ
mıŋ aŋaŋ vuosi gie wıa, dama ba bie wo
n jigiŋ daraa ataa, ta lele ba wo jaaŋ ba
baaŋ dii. N ka yaala n vaa ba kuli ta ka yı
ba nyindiike, dama ba nan keŋ chaa sieŋ
me.”
33 Ʊ kʋaŋandıısırıba dı pıası wa, “Sıa
tı nan ye nyindiike haagırı gie me a yı
kpıkpaakʋ gie?”
34 Yisa die dı pıası ba, “Paanʋsı aŋmıa
nı yallı?”
Ba baarı, “Paanʋsı golime ayʋpɔyı aŋaŋ
zaasıbısı bıta.”
35 Naa chıaŋ wıa Yisa die dı yi
kpıkpaakʋ nʋaŋ dı ba sʋʋŋ kala tıŋgbaŋ.
36 Die ʋ nagı paanʋ golime ayʋpɔyı wa
aŋaŋ zaasıbısısı a bırı Ɲmıŋ ta die gbieri
gbieri he a nagı ha a yı ʋ kʋaŋandıısırıba
die ba nagıha a yı vuosisi. 37 Die ba mana
dı dii ta tıalı tıalı. Ʊ kʋaŋandıısırıba
die dı vaarı nyintıalıkaha a suuli kparısı
ayʋpɔyı. 38 Die dembiŋ diekemba die dı
dine wo die yiwo vuosi tuse anıısa, ama
die ba ka bıısı hɔgʋba aŋaŋ ballı.
39 Die Yisa dı wa a taaŋ kpıkpaakʋ ta die
juu haarıŋ a ga Magadani tıŋgbaŋ chaaŋ
ma.

16

Die ba yaalala ba ye mamachi wıa dene
(Maki 8.11-13; Luki 12.54-56)

1 Die Farasisi aŋaŋ Sadusisi vuosi bataŋ
die dı keŋ Yisa jigiŋ. Die ba yaala ba yigi
wo mıŋ, die chıaŋ ma die ba pıası wa dı
ʋ yi mamachi wııŋ a yı ba aŋ ka dagı sıba
Ɲmıŋ die zie wo ʋ kʋaŋ. 2 Ama die ʋ
yiŋŋi a balı dı, “Nııŋmara dı keŋ ŋmıntı
jıŋmıŋ nı ŋaaŋ baarı, ‘Soriŋ jigiri nan dı
vıına.’ 3 Ta sʋkʋleeliŋ dıaŋ nııŋmara dı
keŋ ŋmıntı ta bı sıbı nı ŋaaŋ baarı, ‘Nııŋ
baa ka nııŋ mıŋ.’ Nı nan bıagı a daansı
nııŋmara ta balı wudieke dı balla ka yi
ama nı kaaŋ dı sıba wudieke dı yinene
lele chıası! 4 Nınıŋ, lele vuosi nı yiwo
vuobıatı ta ka dısa Ɲmıŋ, nı yaala nı ye
wo mamachi wııŋ; ama n kaaŋ wɔŋ yi

wɪɪŋ a yɪ nɪ; ama mamachi dieke nyɪɪna n
baaŋ nan nagɪ a yɪ nɪ yiwo Jona mamachi
ka.”
Die ʋ balla die a yɪ ba, ta die ga ta va ba.

Farasisi aŋaŋ Sadusisi dabɔtɪ wɪa
(Maki 8.14-21)

5 Die Yisa aŋaŋ ʋ kʋaŋandɪɪsɪrɪba die dɪ
gasɪna mʋgɪkpɪɪrɪ a ga mi wo chaakʋ, die
ʋ kʋaŋandɪɪsɪrɪba die dɪ daaŋ ta ka nagɪ
paanʋ. 6 Yisa die dɪ balɪ a yɪ ba, “Nɪ sɪmma
Farasisi aŋaŋ Sadusisi dabɔtɪ wɪa.” 7 Die
ba a bala a yɪa taŋ a baarɪ, “Dɪ yiwo tɪ
kana ka nagɪ paanʋ wɪa ʋ bala die wo.”
8 Yisa die dɪ mɪŋŋɪna ba balala wudieke
wo die ʋ pɪasɪ ba, “Nɪnɪŋ vuodiekemba nɪ
yada dɪ kana ka dala, bɪa nɪ bala yɪa taŋ nɪ
wone paanʋ wɪa? 9 Nɪ ye ka sɪba ka chɪaŋ?
Nɪ ka tɪɪnsɪ die n nagɪna paanʋ golime
anʋ a yɪ dembisi tuse anʋ wa? Die kparɪsɪ
aŋmɪa die nɪ vaarɪ nyintɪalɪkaha a suuli?
10 Ta die n nagɪ paanʋ golime ayʋpɔyɪ a
yɪ dembisi tuse anɪɪsa wa, kparɪsɪ aŋmɪa
die nɪ vaarɪ? 11 Bɪa yine nɪ yile dɪ paanʋ
wɪa maŋ bala nɪ? ‘Nɪ sɪmma Farasisi aŋaŋ
Sadusisi dabɔtɪ wɪa!’ ”
12 Die ba wa a sɪba a baarɪ dɪ ʋ ka bala
ba dɪ ba sɪmma yaa gamma dabɔtɪ dieke
ba yalla a yɪa paanʋ sʋŋ ama dɪ ba sɪmma
Farasisi aŋaŋ Sadusisi dagɪŋ wɪa.

Piita dɪ bala wʋkpɪɪma yaa gamma Yisa
ma dene
(Maki 8.27-30; Luki 9.18-21)

13 Yisa die dɪ ga Siisiria Filipi tɪŋ chaaŋ,
die ʋ pɪasɪ ʋ kʋaŋandɪɪsɪrɪba dɪ, “Mɪnɪa
vuosisi dɪ baarɪ manɪŋ vuota Bʋa wa
yiye?”
14 Die ba baarɪ, “Bataŋ baarɪ yiwo
Jɔɔn vuodieke die dɪ sɪnana vuosisi Ŋmɪŋ
nyaabʋ, bataŋ dɪaŋ baarɪ yiwo Elaja ta
bataŋ dɪaŋ dɪ baarɪ yiwo Jerimaya yaa
Ŋmɪŋ naazʋalɪba wʋnyɪ die dɪ benne
kʋrɪŋ ma wa.”
15 Ta ʋ pɪasɪ ba, “Ta nɪnɪŋ mɪnɪa nɪ baarɪ
n yiye?”
16 Womi Simoni Piita dɪ baarɪ, “Fʋ yine
miivolitieŋ Ŋmɪŋ Bʋa Masia wa, vuodieke
ʋ vʋarɪna.”
17 Yisa die dɪ yiŋŋi a balɪ wa, “Fʋnɪŋ
Simoni, Jona bʋa, sʋgɪfɪalɪŋ bemme fʋ
ma, dama daa vuota yuori wɪarɪ gie a
dagɪ fʋ ama dɪ yiwo n Chʋa Ŋmɪŋ dieke
dɪ benne arɪzanna ma wa. 18 N bala
fʋ, fʋnɪŋ fʋ yiwo Piita* ta tanjaalɪka gie
sikpeŋ maŋ nan nagɪ n vuosi zieŋ, ta kuŋ
gbaŋ kaaŋ bɪagɪ a nyaŋŋɪ ba. 19 N nan
yɪ fʋ Ŋmɪŋ naarɪ sanʋaŋ safɪbie; die wɪa
jadieke mana fʋ baarɪ dɪ chʋarɪ tɪŋgbaŋka
gie me die gbaŋ gbaŋ jaabʋ nan dɪ chʋarɪ
arɪzanna ma; ta jadieke mana fʋ baarɪ ka
ka chʋarɪ tɪŋgbaŋka gie me, die gbaŋ gbaŋ
jaabʋ kaaŋ dɪ chʋarɪ arɪzanna ma.”
20 Womi Yisa die dɪ kpaaŋ ʋ
kʋaŋandɪɪsɪrɪba aŋaŋ nɪŋŋmɪna dɪ ba da
keŋ balɪ vuoŋ dɪ ʋ yine Masia wa.

Yisa die dɪ bala ʋ wahala aŋaŋ ʋ kuŋ
wɪa dene
(Maki 8.31–9.1; Luki 9.22-27)

21 A nyɪŋ saŋka mi yaa gamma, Yisa die
dɪ piili a bala a yuore ʋ kʋaŋandɪɪsɪrɪba
dɪ, “Sie n ga Jerusalemi a ga dii wahala
a nyɪŋ tɪka nyɪŋkʋraha aŋaŋ Ŋmɪŋ
kɪkaabɪtɪba nyɪŋkʋraha aŋaŋ mɪraha
dɪdagɪrɪba nuusi me. Ba nan kʋʋ mɪŋ
ama daraa ataa daraaŋ Ŋmɪŋ nan hagɪ
mɪŋ a nyɪŋ kuŋ me.”
22 Piita die dɪ nagɪ wa a nyɪŋ lʋgɪŋ a
piili a galɪma wa a baarɪ dɪ, “N Yɔmʋtieŋ,
Ŋmɪŋ da vaa die yi. Naa kaaŋ daaŋ yi fʋ.”
23 Yisa die dɪ yiŋŋi a balɪ a yɪ Piita,
“Fʋnɪŋ Sitaani wa gie hagɪ gie ta va
mɪŋ. Yiwo taŋgbiŋkiŋ n sieŋ me dama fʋ
sʋŋanyilehe gie yiwo vuota sʋŋanyile ama
daa Ŋmɪŋ.”
24 Womi ʋ balɪ a yɪ ʋ kʋaŋandɪɪsɪrɪba
dɪ, “Vuodieke mana dɪ yaala ʋ dɪa n kʋaŋ,
sie ʋ zeti ʋ gbaŋ a nagɪ ʋ dagarɪkɪŋ a
dɪa mɪŋ. 25 Dama vuodieke nɪŋ mana
dɪ kana ka saagɪya dɪ ʋ nagɪ ʋ miivoli a
yɪ mɪŋ nan waarɪ ka, ama vuodieke nɪŋ
mana dɪ keŋ waarɪ ʋ miivoli n wɪa wʋnɪŋ
nɪŋ nan daansɪ ye ke. 26 Bɪa vuota dɪ
baa ʋ ye, ʋ yallɪ dʋnɪa nyinti mana ta
waarɪ ʋ miivoli, bɪa nyʋarɪ ʋ baa ʋ ye?
Vuoŋ nan bɪagɪ nagɪ jaaŋ a daa ʋ miivoli?
27 Dama manɪŋ vuota Bʋa baa n yiŋŋi keŋ
mɪŋ aŋaŋ n Chʋa Ŋmɪŋ hagɪrɪŋ, aŋaŋ ʋ
malakasi, ta saŋŋa mi n nan tuŋ vuoŋ
mana yaa gamma ʋ tʋnna die. 28 Wusie
maŋ bala nɪ, vuosi bataŋ bie gie ba kaaŋ
kpi sie ba keŋ ye manɪŋ vuota Bʋa naarɪ
diile saŋŋa.”

17

Yisa nyɪŋgbanɪŋ tarɪgɪŋ wɪa
(Maki 9.2-13; Luki 9.28-36)

1 Daraa ayʋaba kʋaŋ chaaŋ die Yisa die
dɪ nagɪ Piita, aŋaŋ Jemisi aŋaŋ ʋ nɪmbʋa
Jɔɔn, a yaa ba ga jʋalɪ taŋbɪrɪŋkɪŋ sikpeŋ
me, ba nyɪɪna. 2 Womi ʋ nyɪŋgbanɪŋ
die dɪ tarɪgɪ ba nɪŋŋa. Ʋ nine dɪ chaaŋ
sɪba ŋmɪŋ ta ʋ nyiŋyeeke dɪ yɪantɪ sɪba
chaanɪŋ. 3 Ta ba ye Mosisi aŋaŋ Elaja dɪ
nyɪnna bʋnyɪ ba jigiŋ a bala wɪa aŋaŋ Yisa.
4 Die wɪa Piita die dɪ balɪ a yɪ Yisa dɪ, “N
Yɔmʋtieŋ dɪ vɪɪna tɪ benne giena. Fʋ tɪŋ
nan saagɪ, n tɪŋ nan kpii viisi ataa giena,
ta kaanɪ fʋ jaaŋ, ta kaanɪ yi Mosisi jaaŋ ta
kaanɪ dɪaŋ dɪ yi Elaja jaaŋ.”

* **16:18** 16.18 Piita chɪaŋ yiwo taŋ.

5 Die Piita die dı yene ko bala wıaha,
nııŋmaayıalıŋ dı keŋ ligi be, ta lɔlıŋ dı
nyıŋ nııŋmaakʋ ma a baarı, “N Bʋachoti
wʋnna, ʋ ma n sʋŋ dı paalı a fıalı, nı
wʋmma a yıma wa.”
6 Die ʋ kʋaŋandıısırıba die dı wʋnna
lɔlıkʋ die ŋmaamıŋ dı faası a yigi be, die
ba gbirigi tıŋgbaŋ. 7 Yisa die dı keŋ ba
jigiŋ a gbi gbi ba ta baarı, “Nı hagı zie. Da
nı chıgıma ŋmaamıŋ.” 8 Die wıa die ba
kɔtı ba sikpigile a daansı ta ka ye vuoŋ mi,
sie Yisa nyıına ma.
9 Die ba nyınna tanı ma a keŋ sʋʋna wa,
Yisa die dı kpaaŋ ba dı, “Nı sımma nı keŋ
a balı vuoŋ nı yene wudieke wo, a ga tʋgı
saŋŋa dieke manıŋ Vuota Bʋa dı balla ʋ
hagı kuŋ me.”
10 Die ʋ kʋaŋandıısırıba die dı pıası wa
dı, “Bıa wıa mıraha dıdagırıba dı baarı dı
sie Elaja wolıŋ keŋ Masia ma?”
11 Die ʋ yiŋŋi a balı dı, “Ka yiwo wusie
dı sie Elaja wolıŋ keŋ, amʋ ʋ wʋnsı wııŋ
mana a mıŋŋı zieŋ. 12 Ama manıŋ n bala
nı dı, Elaja wɔŋ keŋ mıŋ ama ta vuosi dı ka
mıŋŋı wa, ta yi wo yɔrı yɔrı die ba yaalala
die wo. Die gbaŋ gbaŋ ba nan yi manıŋ
vuota Bʋa aŋ n dii wahala ba nuusi me.”
13 Womi ʋ kʋaŋandıısırıba die dı mıŋŋı
a baarı Jɔɔn dieke die dı sınana vuosi
Ŋmıŋ nyaabʋ wıa ʋ bala die.

Yisa die dı vʋarına jımbıaŋ dembiŋ ma dene
(Maki 9.14-29; Luki 9.37-43a)

14 Die Yisa aŋaŋ ʋ kʋaŋandıısırıba bataa
wa dı yiŋŋine a ga kpıkpaakʋ jigiri daa
wʋnyı die dı keŋ a gbirigi Yisa nıŋŋa, 15 a
baarı, “N Yɔmʋtieŋ chıgı n bʋa dembike
gie zɔɔlıŋ, dama ʋ yiwo kpenkpennantʋ,
die dı paalı a mugisi wo a yi ʋ nanna bolıŋ
me yaa nyaaŋ sʋŋ daaŋ mana. 16 Maŋ yaa
wa keŋ fʋ kʋaŋandıısırıba jigiŋ, ama die
ba ka bıagı a gbaaŋ wa.”
17 Yisa dı yiŋŋi a balı ba, “Nınıŋ lele vu-
osi gie dı wone yada ta bı yi vuodiekemba
dı kana ka dıısa Ŋmıŋ, nı yaala n bemme
nı jigiŋ a ga tʋgı saŋŋa bıa? Nı yaala n yaa
wa suguru aŋaŋ nı a ga tʋgı saŋŋa bıa? Nı
yaa bʋa wa a keŋ giena.” 18 Yisa die dı natı
jımbıakʋ die ka nyıŋ bʋa wa ma, die bʋa
wa dı ye a laafıa lele womi.
19 Ka kʋaŋ chaaŋ die Yisa
kʋaŋandıısırıba die dı keŋ ʋ jigiŋ a pıası
wa, “Bıa wıa tı ka bıagı a yagı jımbıakʋ?”
20 Die ʋ yiŋŋi a balı ba, “Dı yiwo nı yada
dı kana ka dala wıa. Wusie maŋ bala nı,
nı yi Ŋmıŋ yada ka dala sıba kaŋmıŋ biŋ,
nı nan bıagı a balı yı tanı gie ‘Vʋʋ a nyıŋ
giena a ga nan mi aŋ ka vʋʋ’; nı nan bıagı
yi jaaŋ mana. 21 ((Ama jımbıaŋ sıba naa,
nı kaaŋ bıagı a yagı sie nı bɔba nʋaŋ ta
jʋʋsa Ŋmıŋ.))”

Yisa die bı balı ʋ kumbu wıa
(Maki 9.30-32; Luki 9.43b-45)

22 Die Yisa kʋaŋandıısırıba mana die dı
lagısına Galili mi, die ʋ balı a yı ba dı,
“Ba nan nagı manıŋ Vuota Bʋa a yi vuosi
nuusi me 23 aŋ ba kʋʋ mıŋ ama daraa ataa
daraaŋ n nan hagı kumbu me.”
Die ʋ kʋaŋandıısırıba sʋgıtı die dı paalı
a chʋʋsı.

Ŋmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ lampo tumiŋ wıa

24 Die Yisa aŋaŋ ʋ kʋaŋandıısırıba die
dı gana Kapenɔmi, Ŋmıŋ juokpeŋkpııkʋ
lampotuosiribe dı keŋ Piita jigiŋ a pıası
dı, “Dıdagırʋ wa tune Ŋmıŋ jıamıŋ
juokpeŋkpııkʋ lampoke mıŋ?”
25 Ta Piita die dı baarı, wa, ʋ tune mıŋ.
Piita die dı gana a juu tigiri me die Yisa die
wolıŋ balı wıaha, ta pıası wa dı, “Simoni
lalıa fʋ yile? Ba mba tunene lampo a yıa
tıŋgbaŋka gie naakpııma ha? Tıŋgbaŋka
vuosi yaa chaanıŋ?”
26 Ta ʋ yiŋŋi a baarı “Chaanıŋ.”
Yisa die dı yiŋŋi a baarı, “Dı mʋ mıŋ, dı
dagı sıba tıŋgbaŋka vuosi ka mʋ dı ba tuŋ.
27 Ama tı kana ka yaala tı chʋʋsı ba sʋgıtı
wıa, ga mʋgıkpıırı ma a ga taaŋ kagɔntı ta
datı zaası dieke fʋ wolinne a yigi, fʋ yuori
ka nʋaŋ nan ye ligire biŋ dieke dı baaŋ
nan bıagı a tuŋ manıŋ aŋaŋ fʋ ma; ta fʋ
nagı ka a tuŋ be.”

18

Mınıa yine vuokpııŋ?
(Maki 9.33-37; Luki 9.46-48)

1 Saŋka mi ʋ kʋaŋandıısırıba die dı keŋ
ʋ jigiŋ a pıasa wa dı, “Mınıa yine vuokpııŋ
Ŋmıŋ naarı ma?” 2 Die ʋ wa bʋabiŋ a vaa
ʋ zie ba nıŋŋa, 3 ta balı dı, “Wusie maŋ
bala nı, vuodieke nıŋ dı kana ka tarıgı ʋ
beriŋ a sıı sıba bʋabiŋ beriŋ, ʋ kaaŋ wɔŋ
juu Ŋmıŋ naarı ma. 4 Die wıa vuodieke
nıŋ mana dı sʋʋna ʋ gbaŋ tıŋgbaŋ sıba
bʋabike gie, wʋnıŋ ʋ balla ʋ yi vuokpııŋ
Ŋmıŋ naarı ma. 5 Vuodieke dıaŋ mana dı
mıŋŋına a tuose bʋabike gie chanchaaŋ n
saaŋ ma, mıŋŋı tuose mıŋ mıŋ.

Magısıŋ wıa
(Maki 9.42-48; Luki 17.1-2)

6 “Ballıbı diekemba dı yine mıŋ yada wa
gie, vuodieke dı yi ba yi bıaŋ, ba tıŋ bɔbı
nııŋ a yi ʋ nyie ta nagı wa taaŋ mʋgıkpıırı
ma ta nyaabʋ dı dii wo dı tıŋ nan dı
kpıa. 7 Wʋbıaŋ nan dı beri tıŋgbaŋka gie
vuodieke dı gaanana ba chanchaalıŋ dı yie
bıaŋ wıa. Magısıŋ nan keŋ ama wʋbıaŋ
bie vuodieke dı yinene a kieŋ vuosi mi wo.
8 “Dı yiwo fʋ nuuŋ yaa fʋ nachıgısıŋ
yinene fʋ yie tʋmbıatı die nıŋ fʋ gobike
a vigi taaŋ. Dama dı kpıa fʋ baaŋ nan

dı yallı nuubalımıŋ yaa nachıgıbalımıŋ
a juu miivoli dieke dı wone kpatı ma a
tıaŋ fʋ baaŋ nan dı yallı nuusi mana aŋaŋ
nachıgısı mana ta Ɲmıŋ nagı fʋ a vigi taaŋ
boli dieke dı wone kpatıŋ ma. 9 Dı bı yiwo
fʋ nimbiŋ dıaŋ yinene fʋ tʋma tʋmbıatı fʋ
vʋarıka a vigi taaŋ dama dı kpıa fʋ baaŋ
nan juu miivoli dieke dı wone kpatıŋ ma
aŋaŋ nimbibalımıŋ a tıaŋ fʋ baaŋ nan dı
yallı nine ale ta Ɲmıŋ nagı fʋ a taaŋ boli
dieke dı wone kpatıŋ ma.

Yii diekemba dı bana nandagırı
(Luki 15.3-7)

10 "Nı sımma nı da keŋ a daansı ballıbısı
gie wʋnyı yɔrı. Ama wusie maŋ balı nı,
ba malakasisi bie wo Ɲmıŋ dieke dı benne
arızanna ma jigiŋ saŋŋa mana. 11 ((Manıŋ
Vuota Bʋa keŋye dı n keŋ gbatı vuodieke
dı bana wa a taaŋ.))
12 "Dıı yi ta vuoŋ dı yallı yiise kɔbıga,
ta kaanı dı bıa, lalıa nı yile ʋ nan yi? Ʋ
nan vaa baŋısı-wayı aŋaŋ awayı wa a zieŋ
kunkogiŋ sikpeŋ ta yaalı jadieke dı bana
wa. 13 Wusie maŋ balı nı, ʋ keŋ ye ke ʋ
nan dı yallı sʋgıfıalıŋ yiibalıŋka gie wıa a
tıaŋ yiise baŋısı-wayı aŋaŋ wayı dı kana
ka baya wa. 14 Die gbaŋ gbaŋ nı Chɔɔŋ
Ɲmıŋ dieke dı benne arızanna ma wa dı
ka yaala ballıbısı gie wʋnyı bıa.

Tı chanchaalıŋ wʋbıatı nagı chaala
wıa

15 "Fʋ nımbʋa dı keŋ tʋŋ fʋ bıaŋ, ga ʋ
jigiŋ saŋŋa dieke ʋ benne ʋ nyıına ma a
balı wa wudieke ʋ yine. Dıı yi ʋ saagı ʋ
tʋnna die, nı bı yiwo nımballı bıbra die.
16 Ama ʋ a keŋ ka yaala ʋ wʋŋ a yı fʋ, fʋ
nagı vuobalımıŋ yaa vuosi bale a gʋtı fʋ
ma aŋ nı ga ʋ jigiŋ, aŋ vuosi bale wo yaa
bataa wa wʋŋ wıarı ta yi fʋ siaratieliŋ.
17 Ʋ bı ka yaala ʋ wʋŋ a yı ba, fʋ balı a
yı Ɲmıŋ jıamıŋ vuosi mana, dıı yi ʋ ka bı
wʋŋ a yı Ɲmıŋ jıamıŋ vuosisi, nı va wa aŋ
ʋ yi sıba vuodieke dı kana ka jıama Ɲmıŋ
yaa lampotuosiru.

Chʋara aŋaŋ jadieke dı kana ka chʋarı
wıa

18 "Wusie maŋ balı nı, jadieke dı baa dı
chʋarı tıŋgbaŋka gie me die gbaŋ gbaŋ
nan dı chʋarı arızanna ma; ta jadieke dı
kana ka chʋarı tıŋgbaŋka gie me die gbaŋ
gbaŋ jaabʋ kaaŋ dı chʋarı arızanna ma.
19 "N bı bala nı, nınıŋ nı vuosi bale dı
yi nʋabalımıŋ tıŋgbaŋka gie me a jʋʋsı
n Chʋa Ɲmıŋ dieke dı benne arızanna
ma jaaŋ, ʋ nan yi nı yaalala die a yı
nı. 20 Dama jigidieke mana vuosi bale yaa
bataa dı lagısına n saaŋ ma, mi maŋ gʋtı
a bie ba sʋŋ."

Yɔmʋ dieke dı kana ka nagı chaa
nandagırı wıa

21 Die Piita die dı keŋ Yisa jigiŋ a pıası
wa, "N Yɔmʋtieŋ, dıı yi n nımbʋa dı yi
mıŋ bıaŋ, bʋŋmıa maŋ baa n nagı a chaa
wa? Bʋyʋpɔyı?"
22 Yisa dı yiŋŋi a balı wa, "Aayı, daa
bʋyʋpɔyı ama baŋısı-yʋpɔyı jigiŋ ayʋpɔyı.
23 Dama Ɲmıŋ naarı sıı sıba naaŋ wʋnyı
dı wana ʋ tigiŋ yɔŋısı dı ʋ bıısı ba hamıŋ
ligire dı mʋna die. 24 Die ʋ piiline a bıısa
ba ba yaa daa wʋnyı a keŋ ʋ jigiŋ, die ʋ
dii wo ʋ hamıŋ ligire tuse tuse pam. 25 Die
ʋ kaaŋ dı bıagı a tuŋ; naa chıaŋ ma naaŋ
wa die dı a baarı ba nagı wa aŋaŋ ʋ hɔgʋ
aŋaŋ ʋ ballı aŋaŋ nyindiekemba ʋ yalla
mana a daa a keŋ tuŋ hannı. 26 Ama yɔmʋ
wa die dı gbirigi naaŋ wa nıŋŋa a jʋʋsı
wa a baarı, 'Dii suguru, n nan tuŋ fʋ jaaŋ
mana.' 27 Ta zɔɔlıŋ die dı yigi naaŋ wa die
ʋ nagı hannı a chaa wa, ta va ʋ ga.
28 "Womi yɔmʋ wa die dı nyıŋ a ga haarı
ʋ yɔmʋ chanchaaŋ die dı dine ʋ hamıŋ
ligire bıta, die ʋ yigi ʋ nyie ta balı wa, 'Tuŋ
mıŋ n hannı lele!' 29 Ʋ chanchaaka die dı
a gbirigi ʋ nıŋŋa a jʋʋsı wa a baarı, 'Dii
suguru n nan tuŋ fʋ!' 30 Ama ta die ʋ zeti
ta baarı ba yigi wo a ga a yi dansarıka ma a
ga tʋgı saŋŋa dieke ʋ baaŋ nan tuŋ hannı.
31 Die ʋ yɔmʋ chanchaalıba die dı yene die
wo die ba sʋgıtı dı paalı chʋʋsı die ba ga
balı ba naaŋ wa wudieke mana dı yine.
32 Naaŋ wa die dı wa wa ʋ juu; ʋ piili a zıa
wa a baarı dı, 'Fʋnıŋ vuobıakʋ gie die n
nagı hannı dieke fʋ dinene a chaa fʋ mıŋ
dama die jʋʋsı mıŋ mıŋ. 33 Dı tıŋ mʋ fʋ
chıgı wa fʋ chanchaaka zɔɔlıŋ sıba die n
chıgına fʋ zɔɔlıŋ die wo gbaŋ gbaŋ.' 34 Die
sınyıırıŋ dı paala yallı naaŋ wa ʋ nagı daa
wa a yi dansarıka sʋŋ dı ʋ dii wahala a
ga tʋgı saŋŋa dieke ʋ baaŋ nan tuŋ hannı
mana."
35 Nandagırı gie kʋaŋ chaaŋ die Yisa
dı balı dı, "Dıı yi fʋ ka nagı a chaa
fʋ chanchaalıŋ aŋaŋ fʋ sʋŋ mana die
gbaŋ gbaŋ n Chʋa Ɲmıŋ dieke dı benne
arızanna ma wa dı nan yi fʋ."

19

Hɔgʋ aŋaŋ dembiŋ taŋ zetiŋ wıa
(Maki 10.1-12)

1 Die Yisa die dı balla wıaha a kpatı
naa, ʋ nyıŋ Galili a ga Judia tıŋgbaŋ dieke
dı benne Jɔɔdani mʋgırı chaakʋ. 2 Ta
kpıkpaaŋ die dı dı ʋ kʋaŋ die ʋ gbaaŋ
vuodiekemba dı yʋagına mi.
3 Ta Farasisi bataŋ dı a keŋ ʋ jigiŋ a yaala
ba magısı wa, ta pıası wa, "Tı mıraha yı
sieŋ dı dembiŋ zeti ʋ hɔgʋ ta ʋ ka yi wıŋ
mıŋ?"
4 Yisa die dı yiŋŋi balı ba, "Nı ka karıŋ
Ɲmıŋ gbaŋkʋ dı bala die wo? Dı 'Piiliku
me, Ɲmıŋ die naanna vuota, dembiŋ aŋaŋ

hɔgʋ, 5 ta baarɪ, Naa chɪaŋ ma dembɪŋ aŋaŋ hɔgʋ nan va ba chʋalɪŋ aŋaŋ ba nɪɪlɪŋ ta faarɪ taŋ ta ba vuosi bale wo lagɪŋ a yi nyɪŋgbaŋ balɪmɪŋ.’ 6 Naa chɪaŋ
wɪa ba ka bɪ yi vuosi bale, ba wa yiwo
vuobalɪmɪŋ. Die wɪa jadieke Ɲmɪŋ dɪ
nagɪna a lagɪŋ taŋ, vuota ka mʋ ʋ puoke.”
7 Die Farasisi die dɪ pɪasɪ wa, “Bɪa wɪa
Mosisi die dɪ yɪ mɪra dɪ dembɪŋ dɪ a keŋ
a baa ʋ zeti ʋ hɔgʋ sie ʋ wolɪŋ a yɪ wa
gbanɪŋ a baarɪ dɪ ʋ ka bɪ yaala wa?”
8 Yisa die dɪ yɪŋŋi a balɪ ba dɪ, “Nɪ tɪba
dɪ hagɪrɪna wɪa die Mosisi die dɪ yɪ nɪ
sieŋ dɪ nɪ nan bɪagɪ a zeti nɪ hɔɔŋ. Ama
piiliku me da die ka sɪɪ. 9 Wusie maŋ bala
nɪ, vuodieke mana dɪ keŋ zeti ʋ hɔgʋ da
daakpana tʋʋma wɪa ta faarɪ hɔgʋ gaaŋ
ʋ yiwo hɔgʋkpana tʋʋma; ((ta vuodieke
dɪaŋ dɪ faarɪna hɔgʋ wa yiwo hɔgʋkpana
tʋʋma)).”
10 Ta ʋ kʋaŋandɪɪsɪrɪba die dɪ balɪ a yɪ
wa dɪ, “Dɪ yiwo naa benne dembɪŋ aŋaŋ
hɔgʋ sʋnsʋŋ die nɪŋ dembɪŋ dɪ ka faarɪ
hɔgʋ dɪ kpɪa.”
11 Ʋ yɪŋŋi balɪ ba dɪ, “Da vuoŋ
mana baaŋ bɪagɪ a tuo dagɪkʋ gie sie
vuodiekemba Ɲmɪŋ dɪ yɪna ba sieŋ dɪ ba
tuohe wo. 12 Dama wɪa pam chɪaŋ ma
dembisi bataŋ dɪ ka faara hɔɔŋ; bataŋ ba
ŋaaŋ mɪɪrɪ ba ta ba ka yi dembisi; bataŋ
dɪaŋ vuota yine be die; ta bataŋ dɪaŋ Ɲmɪŋ
naarɪ wɪa ba zete; ama vuodieke dɪ nan
bɪagɪ a tuo dagɪkʋ gie, ʋ tuoke vɪɪnɪŋ.”

Yisa die dɪ mɪŋŋɪna a tuo ballɪbɪsɪ dene
(Maki 10.13-16; Luki 18.15-17)

13 Die vuosi bataŋ die dɪ chii ba ballɪ
a keŋ Yisa jigiŋ dɪ ʋ nagɪ ʋ nuusi a diisi
ba ma ta jʋʋsɪ Ɲmɪŋ a yɪ ba ama die ʋ
kʋaŋandɪɪsɪrɪba die dɪ nata ba. 14 Ta Yisa
die dɪ balɪ a yɪ ba, “Nɪ vaa ballɪbɪsɪsɪ
keŋ n jigiŋ ta nɪ da kagɪ ba sieŋ dama ba
chanchaalɪŋ sɪna Ɲmɪŋ naarɪ.”
15 Die ʋ nagɪ ʋ nuusi a diisi diisi ba ma
ta die chʋŋ ga.

Dalʋakɪ ligiretieŋ wɪa
(Maki 10.17-31; Luki 18.18-30)

16 Saŋka mi dalʋakɪŋ wʋnyɪ die dɪ keŋ
Yisa jigiŋ a pɪasɪ wa dɪ, “Dɪdagɪrʋ, lalɪa
maŋ nan yi ta ye miivoli dieke dɪ wone
kpatɪŋ?”
17 Yisa die dɪ yɪŋŋi a balɪ wa dɪ, “Bɪa wɪa
fʋ pɪasa mɪŋ wʋvɪɪna wɪa? Vuobalɪmɪŋ
nyɪɪna ma vɪɪŋ na; ama fʋ yaala fʋ ye mi-
ivoli dieke dɪ wone kpatɪŋ fʋ dɪa mɪraha.”
18 Ta daa wa die dɪ pɪasɪ Yisa, “Mɪrɪ
bɪaŋtɪ?” Ta ʋ balɪ wa dɪ, “Da keŋ a kʋʋ
vuoŋ; da keŋ a yaalɪ vuoŋ hɔgʋ; da keŋ a
gaarɪ; da keŋ a yi ŋmɪnchɪbɪsɪ siaratieŋ;
19 Yɪma fʋ chʋa aŋaŋ fʋ naa jɪlɪma; ta
chome fʋ chanchaaŋ sɪba fʋ chone fʋ gbaŋ
gbaŋ die wo.”
20 Ta dalʋakɪrɪ die dɪ yɪŋŋi a balɪ wa, “N
wɔŋ a dɪɪ mɪraha gie mana mɪŋ. Wʋbɪa
bɪna a tɪalɪ dɪ n yi a gʋtɪ?”
21 Ta Yisa die dɪ a yɪŋŋi a balɪ wa dɪ, “Fʋ
yaala fʋ bɪrɪŋ vuovɪɪnɪŋ wusie ga a ga nagɪ
fʋ nyinti mana a daa ta nagɪ ligirehe a yɪ
zɔɔlɪntieliŋ ta fʋ bɪrɪŋ ligiretieŋ arɪzanna
ma, ta fʋ keŋ a dɪa n kʋaŋ.”
22 Die dalʋakɪrɪ dɪ wʋnna naa wa ʋ sʋŋ
dɪ chʋʋsɪ ʋ chʋŋ ga, dama die ʋ faasɪ yiwo
nyintitieŋ.
23 Naa chɪaŋ ma Yisa die dɪ a balɪ ʋ
kʋaŋandɪɪsɪrɪba dɪ, “Wusie maŋ balɪ nɪ,
dɪ nan dɪ tʋa dɪ ligiretieŋ juu Ɲmɪŋ naarɪ
ma. 24 N bala nɪ bɪbra, dɪ nan yi mɔlɪ dɪ
nyɔgɪnɪ daagɪ garɪyɪɪŋ vɔrɪŋ ma a nyɪŋ a
tɪaŋ ligiretieŋ dɪ baaŋ nan juu Ɲmɪŋ naarɪ
ma.”
25 Die ʋ kʋaŋandɪɪsɪrɪba die dɪ wʋnna
naa die dɪ paalɪ a yi be mamachi die ba
pɪasa taŋ dɪ, “Mɪnɪa baaŋ nan bɪagɪ a ye
gbatɪtaanɪŋ?”
26 Die Yisa dɪ kɔtɪ ʋ sikpeŋ a daansɪ ba
ta die balɪ yɪ ba dɪ, “Vuota nɪŋ jigiŋ dɪ tʋa
mɪŋ, ama Ɲmɪŋ nɪŋ nan bɪagɪ a yi jaaŋ
mana.”
27 Die Piita die dɪ yɪŋŋi a balɪ wa dɪ,
“Tɪnɪŋ nɪŋ tɪ va wa tɪ nyinti mana ta keŋ
dɪ fʋ. Bɪa yine tɪ nyʋarɪ?”
28 Yisa die dɪ yɪŋŋi a balɪ ba dɪ, “Wusie
maŋ bala nɪ, saŋŋa dieke manɪŋ vuota
Bʋa dɪ keŋ kalɪ n naara gbaŋtɪ ma aŋaŋ
hagɪrɪŋ dʋnɪa haalɪkʋ ma, nɪnɪŋ die dɪ
yine n kʋaŋandɪɪsɪrɪba dɪaŋ nan dɪ kalɪ
naara gbaŋtɪ baŋ aŋaŋ ale mi a dii Izara
buuriŋ baŋ aŋaŋ ale wo sarɪya. 29 Ta
vuodieke mana dɪ vana ʋ tigiŋ yaa ʋ
nɪmballɪ yaa ʋ chɔɔŋ yaa ʋ nuŋ yaa ʋ
ballɪ yaa ʋ kʋatɪ n wɪa, ʋ nan daansɪ ye a
chanchaaŋ kɔbɪga kɔbɪga, ta bɪ ye miivoli
dieke dɪ wone kpatɪŋ. 30 Ama vuosi pam
die dɪ wolinne a bie nɪŋŋa nan wɪarɪ kʋaŋ
ta vuosi pam die dɪ wɪarɪna kʋaŋ nan tɪaŋ
nɪŋŋa.”

20

Tʋntʋntɪŋ nandagɪrɪ

1 “Ɲmɪŋ naarɪ sɪɪ sɪba tigiŋ tieŋ dieke dɪ
nyɪnna sʋkʋleeliŋ a yaala vuosi dɪ ʋ nagɪ
aŋ ba keŋ tʋŋ ʋ kʋaŋ ma. 2 Die wʋnɪŋ aŋaŋ
ba die dɪ a balɪ a zieŋ dɪ ʋ nan tuŋ be dɪnda
daarɪ mi tune; die ba ga piili kpɪaŋ. 3 Die
dɪ wa tʋga hawa awayɪ saŋŋa, tigiŋ tieŋ
wo dɪ bɪ nyɪŋ a ga a ga ye vuosi bataŋ ba
zene nyʋʋŋ jigiŋ ta ka yie wɪɪŋ mana. 4 Ta
ʋ balɪ a yɪ ba, ‘Nɪ gbaŋ nɪ ga a ga tʋŋ tʋʋma
n kʋakʋ ma, ta n nan tuŋ nɪ tuŋ dieke dɪ
mʋna.’ 5 Die wɪa die ba ga. Die dɪ tʋgɪna
agbaa saŋŋa die ʋ bɪ yi die gbaŋ gbaŋ,
ta agbaa die dɪ tɪanna hawasɪ ataa kʋaŋ
chaaŋ, die ʋ bɪ yi die gbaŋ gbaŋ. 6 Die dɪ

wa tʊga jɪŋmɪŋ (agbaa kʊaŋ chaaŋ hawasɪ anʊ wonde), die ʊ bɪ a ga nyʊʊkʊ chaaŋ
a ye dembisi bataŋ dɪ zene mi ta ka tʊma
tʊʊmɪŋ mana. Die ʊ pɪasɪ ba dɪ, ‘Bɪa nɪ
zie giena yɔrɪ damʊʊmɪŋ ta ka yie wɪɪŋ?’
7 Die ba yiŋŋi a balɪ wa dɪ, ‘Vuoŋ ka keŋ
nagɪ tɪ dɪ tɪ ga tʊŋ ʊ tʊʊma.’ Die wɪa ʊ balɪ
ba, ‘Nɪ gbaŋ nɪ ga a ga tʊŋ tʊʊma n kʊakʊ
ma.’

8 “Die ŋmɪŋ dɪ nanna, tigiritieŋ wo dɪ wa
ʊ tʊntʊntɪba jakʊʊŋ dɪ, ‘Ga wa tʊntʊntɪba
a tuŋ be ba tune, piili a nyɪŋ vuodiekemba
dɪ kenne kʊaka a ga tʊgɪ vuodiekemba dɪ
wolinne wo.’ 9 Ta ʊ tʊntʊntʊ jakʊʊrɪ die
dɪ tuŋ vuodiekemba dɪ wɪarɪna kʊaka a
keŋ wo dɪnda daarɪ mi tune. 10 Die wɪa
die dɪ kenne a tʊgɪ vuodiekemba dɪ kenne
sʊkʊleeliku, die ba yile dɪ ba tune nan dɪ
dala ama die ʊ tuŋ ba gbaŋ dɪnda daarɪ
mi tune. 11 Die ba tuo ba ligirehe a kpatɪ
die ba piili a vʊʊna ta galɪma tigiritieŋ
wo, 12 a baarɪ, ‘Vuosi gie wɪarɪ wa kʊaŋ a
keŋ kʊakʊ, agbaa kʊaŋ hawasɪ anʊ saŋŋa
ta kʊa hawa balɪmɪŋ, ama tɪnɪŋ tɪ dine
wahala a ga a gbalɪgɪ a nyɪŋ sʊkʊʊŋ mana,
ta ŋmɪnnɪ dɪ nɪgɪ tɪ pam, ama tɪnɪŋ aŋaŋ
banɪŋ dɪ lagɪsɪ a tuo tuŋ balɪmɪŋ.’

13 “Die tigiritieŋ wo dɪ yiŋŋi a balɪ ba
wʊnyɪ, ‘N zʊa, wʊmma, n ka nyɪrɪ nɪ,
dama tɪ tɪŋ balɪ zie mɪŋ nɪ saagɪ dɪnda
daarɪ mi tune. 14 Die wɪa nagɪ fʊ tʊaŋ a
ga tigiŋ. Manɪŋ n yaala n tuŋ wo nɪ aŋaŋ
vuodieke dɪ kenne kʊaka bʊnyɪ. 15 N wo
sieŋ dɪ n nagɪ n ligirehe a yi wudieke n
yaalala? Yaa wa sʊgɪbɪaŋ dama n kana ka
mʊma wɪa?’ ”

16 Yisa die dɪ taanna nandagɪrɪ a kpatɪ
wa kʊaŋ chaaŋ ta ʊ balɪ ba dɪ, “Die wɪa
vuodiekemba dɪ benne kʊaŋ nan dɪ bie
nɪŋŋa ta vuodiekemba dɪ benne nɪŋŋa
wɪarɪ kʊaŋ.”

Yisa die dɪ bɪna balɪ ʊ kuŋ wɪa bʊtaa ma dene
(Maki 10.32-34; Luki 18.31-34)

17 Die Yisa die dɪ jʊalɪna a gara
Jerusalemi, die ʊ wa ʊ kʊaŋandɪsɪrɪba
baŋ aŋaŋ bale wo a nyɪŋ lʊgɪŋ a die a balɪ
a yɪ ba. 18 “Nɪ wʊmma, tɪ jʊalɪ a gara
Jerusalemi ma, jigidieke ba balla ba nagɪ
manɪŋ vuota Bʊa a yi Ŋmɪŋ kɪkaabɪtɪba
nyɪŋkʊra aŋaŋ mɪraha dɪdagɪrɪba nuusi
me, aŋ ba dii n sarɪya a baarɪ dɪ n chʊʊsɪya
amʊ ba kʊʊ mɪŋ, 19 ta nagɪ mɪŋ a yi
vuodiekemba dɪ kana a ka yi Juu vuosi
nuusi me aŋ ba vʊarɪ mɪŋ fala, ta nɪgɪ
mɪŋ aŋaŋ kpaasɪŋ* ta kpaasɪ mɪŋ a diisi
dagarɪkʊ ma, aŋ n kpi ama a daraa ataa
ma n nan hagɪ kuŋ me.”

Jemisi aŋaŋ Jɔɔn nuŋ die dɪ keŋ jʊʊsɪ Yisa jakʊʊŋ wɪa
(Maki 10.35-45)

20 Womi Zebedi hɔgʊ die dɪ chii ʊ ballɪ
bale a keŋ Yisa jigiŋ, ta gbirigi ʊ nɪŋŋa ta
jʊʊsɪ wa suŋŋiŋ.
21 Yisa die dɪ pɪasɪ wa dɪ, “Bɪa fʊ yaala?”
Die ʊ yiŋŋi balɪ wa, “Yɪ mɪŋ nʊaŋ dɪ n ballɪ
gie wʊnyɪ nan daansɪ kalɪ fʊ nuudiigiŋ
chaaŋ ta wʊnyɪ dɪaŋ fʊ nuugalɪ chaaŋ
saŋŋa dieke fʊ keŋ dii fʊ naarɪ.”
22 Ta Yisa die dɪ yiŋŋi a balɪ ba dɪ, “Nɪ zɪ
nɪ jʊʊsɪnana jadieke. Nɪ nan bɪagɪ a chii
chiiti dieke n balla n chii wo?”
Die ba yiŋŋi a balɪ wa dɪ, “Wa, tɪ nan
bɪagɪ.”
23 Yisa die dɪ balɪ a yɪ ba dɪ, “Wusie, nɪ
nan chii chiiti dieke n bala n chii wo, ama
n wo sieŋ dɪ n vʊarɪ vuodiekemba dɪ mʊna
ba kala n nuudiigiŋ aŋaŋ n nuugalɪ chaaŋ.
Jigehe gie zie gbarɪ wa vuodiekemba n
Chʊa Ŋmɪŋ gbaŋ gbaŋ die dɪ vʊarɪna dɪ
ba kala mi.”
24 Die ʊ kʊaŋandɪsɪrɪ tɪalɪkaha die dɪ
wʊnna naa, die ba jɪɪ sɪnyɪɪrɪŋ a yi ba
bale wo. 25 Naa chɪaŋ wɪa Yisa die dɪ
wa ba mana a lagɪsɪ taŋ ʊ jigiŋ a balɪ ba,
“Nɪ gbaŋ nɪ sɪba a baarɪ vuodiekemba dɪ
daansɪnana vuosi tɪŋgbaŋka gie me ŋaaŋ
daga wa ba gbaŋ ta nyɪŋkʊraha dɪaŋ ŋaaŋ
pɔgɪlɪ wa ba vuosi aŋaŋ nɪŋŋmɪna. 26 Ama
nɪnɪŋ die wo, nɪ sʊnsʊŋ vuodieke dɪ yaala
nyɪŋkʊrɪtɪ, sie ʊ nagɪ ʊ gbaŋ a bɪrɪŋ wabʊ
a tʊma a yɪma vuoŋ mana. 27 Vuodieke
dɪaŋ dɪ bɪ yaala ʊ bemme nɪŋŋa, sie ʊ
nagɪ ʊ gbaŋ a bɪrɪŋ nɪ mana yɔmʊ, 28 sɪba
manɪŋ vuota Bʊa dɪ sɪna die wo, dama n
ka keŋye dɪ vuosi tʊma a yɪma mɪŋ ama n
keŋye dɪ n tʊŋ yɪ vuosi, ta bɪ kpi a yi vuosi
pam ye gbatɪtaanɪŋ.”

Yisa die dɪ yuorine yɪɪsɪ bale nine dene
(Maki 10.46-52; Luki 18.35-43)

29 Die Yisa aŋaŋ ʊ kʊaŋandɪsɪrɪba die
dɪ nyɪnana Jeriko me, die kpɪkpaaŋ die
dɪ dɪ Yisa kʊaŋ. 30 Ta yɪɪsɪ bale die dɪ
kalɪ sieku nʊaŋ a wʊŋ dɪ Yisa keŋ tɪanna
mɪŋ, die wɪa die ba piili a keese a baarɪ,
“Tɪ Yɔmʊtieŋ, naaŋ Davidi haagɪŋ chɪgɪ tɪ
zɔɔlɪŋ.”
31 Ama kpɪkpaakʊ die dɪ natɪ ba dɪ ba
tarɪ watɪ, ama ta die ba wa a faasɪ a
keese, “Tɪ Yɔmʊtieŋ, Davidi haagɪŋ, chɪgɪ
tɪ zɔɔlɪŋ.”
32 Yisa die dɪ zie ta wa ba a keŋ pɪasɪ ba
dɪ, “Bɪa nɪ yaala n yi a yɪ nɪ?”
33 Ba yiŋŋi a balɪ wa, “Tɪ Yɔmʊtieŋ, tɪ
yaala fʊ yuori wo tɪ nine.”
34 Ta zɔɔlɪŋ die dɪ yigi Yisa, ta ʊ gbi gbi
ba ninehe, die ba ninehe die dɪ yuori yuori,
ta ba dɪ ʊ kʊaŋ.

* **20:19** 20.19 Ba kpaasaha die yaa kuuti aŋaŋ tana a nʊa ma.

21

Yisa die dı june Jerusalemi ba bıra wa dene
(Maki 11.1-11; Luki 19.28-40; Jɔɔn 12.12-19)

1 Die ba kenne a keŋ gbigi Jerusalemi
ta keŋ Betifeji tıŋ, tıŋ dieke die dı benne
kunkogiŋ dieke ba wasınana Olivi Tıısı
Kunkogiŋ lʊgıŋ. Yisa die dı tʊŋ ʊ
kʊaŋandıısırıba bale dı ba ga nıŋŋa 2 ta
balı ba, “Nı gamma tıŋkpaŋka dı benne nı
nıŋŋa, womi nı nan ye bonnııŋ dı bɔbına
zie ta ka bʊa dı zie mi; nı forisike a yaa ha
a keŋ n jigiŋ. 3 Dıı yi ta vuoŋ dı pıası nı
wııŋ, nı balı wa, nı Yɔmʊtieŋ yaalala ka,
ta ʊ nan vaa nı yaa ha keŋ.”
4 Wıaha gie mana die keŋ yi mıŋ sıba die
Ŋmıŋ dı vana ʊ naazʊalıba wʊnyı die dı
balına die wo dı
5 “Nı balı Zayɔni tıka vuosi dı,
‘Ye, nı naaŋ wa kieŋ nı jigiŋ.
Ʊ yiwo vuodieke dı sʊʊna ʊ gbaŋ
tıŋgbaŋ,
ta jʊala boŋ dieke dı yi bonpɔlı.’ ”
6 Die ʊ kʊaŋandıısırıba die dı ga yi
wudieke Yisa die dı balla ba dı ba yi wo.
7 Die ba yaa bonııkʊ aŋaŋ ka bʊa a keŋ, a
nagı ba nyinyeeke a diisi a kʊası ta Yisa dı
jʊalı. 8 Kpıkpaakʊ vuosi bataŋ die dı nagı
ba nyinyeeke a jatı sieku me, ta bataŋ dıaŋ
dı chıa tıısı naası a jatı sieku me.
9 Ta kpıkpaaŋ dieke dı benne ʊ nıŋŋa
aŋaŋ vuodiekemba dı benne ʊ kʊaŋ dı
nata a baarı,
“Hozaana!* Nı bırıma Davidi haagırı gie.
Ŋmıŋ yi alibarika a yı vuodieke dı
kennene ʊ saaŋ ma.
Nı faası natıma hozaana ŋmıŋsikpeŋ.”
10 Die Yisa die dı gana a ga juu
Jerusalemi, tıka vuosi mana die dı hagı a
zie a pıasa taŋ dı, “Mınıa wʊnna?”
11 Kpıkpaakʊ die dı yiŋŋi balı ba dı,
“Yisa, vuodieke dı yine Ŋmıŋ naazʊa ta
nyıŋ Nazeriti, Galili tıŋgbaŋ ma wa.”

Yisa die dı wʊnsına Ŋmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʊ dene
(Maki 11.15-19; Luki 19.45-48; Jɔɔn 2.13-22)

12 Ta Yisa die dı ga a juu Ŋmıŋ jıamıŋ
juokpeŋkpııkʊ ma a yagı vuodiekemba
mana die dı daanana aŋaŋ vuodiekemba
die dı yalla nyinti a daa mi; die ʊ kpaŋŋı
vuodiekemba dı tarıgınana ligirehe teebu-
lisi a bubi bubi aŋaŋ vuodiekemba die dı
yalla ŋmarısı a daa wa chıası a bubi, 13 ta
die a balı ba dı, “Dı maagıya Ŋmıŋ gbaŋkʊ
sʊŋ dı wʊnıŋ Ŋmıŋ baarı, ‘N tigiri gie nan
dı wasa Ŋmıŋ jʊʊsıŋ jigiŋ’ ama nınıŋ nı
nagı ka a bırıŋ gaarıŋ jigiŋ.”
14 Die yıısı aŋaŋ gbarıgısı die dı
keŋ ʊ jigiŋ Ŋmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʊ
ma die ʊ gbaaŋ ba mana. 15 Ama
die Ŋmıŋ kıkaabıtıba nyıŋkʊraha aŋaŋ
mıraha dıdagırıba die dı jıı sınyıırıŋ die
ba yene ʊ yinene mamachi wıaha ta bı
wʊŋ ballıbısısı dı natınana Ŋmıŋ jıamıŋ
juokpeŋkpııkʊ ma a baarı, “Hozaana, nı
bırıma Davidi haagırı gie die wo!” 16 Die
ba pıası wa, “Wʊŋ wudieke ba balala wa
mıŋ?” Ta ʊ yiŋŋi a balı ba, “Wa, ama
dı maagıya Ŋmıŋ gbaŋkʊ sʊŋ dı, ‘Fʊ yine
ballıbısısı aŋaŋ ballınyaalısı dı bıra fʊ
vıınıŋ.’ Nı ye ka karıŋ wıaha gie Ŋmıŋ
gbaŋkʊ sʊŋ?”
17 Yisa die dı va ba, ta nyıŋ tıka sʊŋ a ga
Betani, die a dʊa mi tʊŋ dı vʊŋ.

Yisa die dı kana yı kınkamıŋ tııka dene
(Maki 11.12-14, 20-24)

18 Tʊŋ die dı vʊʊna sʊkʊleeliŋ die ʊ yiŋŋi
a gara tıka sʊŋ, die kɔŋ die dı yallı wa.
19 Die ʊ ye kınkamıŋ tııŋ dı zene gbigi
sieku nʊaŋ die ʊ ga ka jigiŋ, ama die ʊ ka
ye jaaŋ mana ka sikpeŋ sie vaatı nyıına
ma. Na chıaŋ ma die ʊ balı yı tııka dı,
“Kaaŋ bı nyıŋ nyıŋnyıŋka!” Lele womi
tııka mana die dı ko.
20 Ʊ kʊaŋandıısırıba die dı yene naa wa
die dı yi be mamachi. Die ba pıasa taŋ,
“Lalıa kınkamıŋ tııka dı ko lagı lagı die?”
21 Yisa die dı yiŋŋi a balı ba dı, “Wusie
maŋ bala nı, dıı yi nı yi Ŋmıŋ yada ta ka
chıılıya nı nan bıagı a yi wudieke n yine yı
kınkamıŋ tııka gie; daa genke nyıına ma,
nı nan bıagı a balı yı kunkogiri gie dı, vʊʊ
a ga nan mʊgıkpıırı ma aŋ ka seŋ yi. 22 Dıı
yi nı yi Ŋmıŋ yada nı nan ye jadieke mana
nı jʊʊsınana a yaala.”

Vuosi bataŋ die dı pıasına Yisa yaa gamma ʊ yiko ke wıa dene
(Maki 11.27-33; Luki 20.1-8)

23 Yisa die dı yiŋŋi a keŋ juu Ŋmıŋ
jıamıŋ juokpeŋkpııkʊ ma, ta die daga
vuosi Ŋmıŋ wıaha, die Ŋmıŋ kıkaabıtıba
nyıŋkʊraha aŋaŋ Juu vuosisi nyıŋkʊra die
dı keŋ ʊ jigiŋ a pıası wa dı, “Bıa yiko fʊ
yaa yie wıaha gie? Mınıa yına fʊ yiko ke
gie?”
24 Ta Yisa dı yiŋŋi a balı ba, “N nan pıası
nı wʊbalımıŋ, dıı yi nı bıagı a balı mıŋ ka
chıaŋ, n nan balı nı yiko dieke a yalla a yie
wıaha gie: 25 Jɔɔn vuodieke die dı sınana
vuosisi Ŋmıŋ nyaabʊ, Ŋmıŋ die yına wa
yiko yaa vuota?” Ba piili a nıga nınhagırıŋ
dı, “Bıa tı baa tı balı? Tı keŋ a baarı ‘Ŋmıŋ
jigiŋ’, ʊ nan yiŋŋi a balı tı dı, ‘Ta bıa wıa
nı ka yi wo yada?’ 26 Ama tı keŋ baarı ka
nyıŋ vuota jigiŋ, tı chıga ŋmaamıŋ aŋaŋ
wudieke kpıkpaakʊ dı baaŋ yi, dama vuoŋ

* **21:9** 21.9 Hozaana chıaŋ yiwo “Gbatı tı taaŋ”.

mana die yi yada dı Jɔɔn seŋ yiwo Ɲmıŋ naazʋa.” 27 Die wıa die ba yiŋŋi a balı Yisa dı, “Tı ka sıba.” Die ʋ balı yı ba, “Die nıŋ n kaaŋ balı nı vuodieke dı yına mıŋ yiko maŋ yaa yie tʋʋmaha gie.”

Daa wʋnyı ballı bale nandagırı wıa

28 A kʋaŋ chaaŋ Yisa dı pıası ba dı, “Lalıa nı yile yaa gamma wıarı gie? Daa wʋnyı die yalla ballı bale, ta die balı a yı jakʋʋrı dı, ‘N bʋa, ga kʋakʋ ma a tʋŋ tʋʋma jinne.’ 29 Bʋa wa die dı yiŋŋi a balı wa, ‘N kaaŋ ga’ ama ka kʋaŋ chaaŋ ʋ tarıgı ʋ sʋŋanyile ta ga kʋakʋ. 30 Die chɔɔŋ wa dı ga bʋabike jigiŋ a balı die gbaŋ gbaŋ a yı wa, ʋ yiŋŋi a balı dı, ‘N chʋa n nan ga’, ama die ʋ ka gaya.” 31 Yisa die dı taanna nandagırı gie a kpatı die ʋ pıası Ɲmıŋ kıkaabıtıba nyıŋkʋraha aŋaŋ Juu vuosisi nyıŋkʋraha dı, “Ballı bale wo gie, ba jabıa yine ʋ chɔɔŋ dı yaalala dene?”

Die ba yiŋŋi a baarı, “Jakʋʋrı.”

Yisa die dı balı a yı ba dı, “Wusie maŋ bala nı, lampotuosiribe aŋaŋ vuodiekemba dı dʋaga hɔgʋkpana yaa daakpana nan woliŋ a juu Ɲmıŋ naarı ma nı ma. 32 Dama Jɔɔn dieke die dı sınana vuosi Ɲmıŋ nyaabʋ die keŋ nı jigiŋ a dagı nı sievııŋkʋ ama die nı ka yi wo yada, ama lampotuosiribe aŋaŋ hɔgʋkpana aŋaŋ daakpana die dı yi wo yada. Die nı yene wıaha gie mana kʋaŋ chaaŋ, nı ka tarıgı nı sʋŋanyile ta yi wo yada.”

Tʋntʋntıba nandagırı
(Maki 12.1-12; Luki 20.9-19)

33 Yisa die dı bı a balı ba, “Nı bı wʋŋ nandagıŋ kaanı bıbra. Tigiŋ tieŋ wʋnyı die benne a sʋʋ tıı diekemba dı baaŋ nan nyıŋ nyıŋnyıŋka ʋ kʋaŋ ma, a nagı daatı a kpie giliŋke, ta die a wʋnsı vɔrıŋ, jigidieke ba baaŋ dı ŋmʋa nyıŋnyıŋka nyaabʋ a yie, ta kpii vııŋ mi. Ta nagı kʋakʋ a yı tʋntʋntıba nuusi me dı ba daansıma. Dıı yi a keŋ ŋmıntı dı ba kpaa a yı wa ta kpaa ba tʋaŋ. Ka kʋaŋ chaaŋ die ʋ dıa a ga tıŋ kaanı. 34 Die nyınyıŋkaha kpaala saŋŋa die dı kenne tʋgı die ʋ tʋŋ ʋ yɔŋısı dı ba ga tʋntʋntıba jigiŋ a ga tuo ʋ tʋaŋ. 35 Ama ta tʋntʋntıba dı yigi ʋ yɔŋısısı a nıgı wʋnyı pam ta kʋʋ wʋnyı ta taa wʋnyı dıaŋ aŋaŋ tana. 36 Daa wa dı bı tʋŋ yɔŋısı bataŋ a tıaŋ vuodiekemba ʋ wolinne a tʋŋ wa, ta tʋntʋntıba dı yi be die gbaŋ gbaŋ. 37 Kʋaŋ kʋaŋ chaaŋ ʋ tʋŋ ʋ gbaŋ gbaŋ ʋ Bʋadembiŋ. A baarı, ‘N sıba baarı ba nan yı n bʋa wa jılıma.’ 38 Ama tʋntʋntıba die dı yene ʋ bʋa wa die ba balı yı tamba, ‘Ʋ faarı diiru wo wʋnna, nı vaa tı kʋʋ wa ta nyinti bırıŋ tı sıtı!’ 39 Ta die ba yigi wo a nagı wa a nyıŋ kʋakʋ lʋgıŋ a kʋʋ wa.”

40 Yisa die dı taanna nandagırı gie a kpatı die ʋ pıası ba, “Die wıa kʋakʋ tieŋ dı keŋ keŋ bıa ʋ baa ʋ yi tʋntʋntıba mi?”

41 Ba yiŋŋi balı wa dı, “Ʋ nan kʋʋ banıŋ tʋntʋmbıatı tielibe ta nagı kʋakʋ a yı vuogaası, vuodiekemba dı baaŋ nan yı wa ʋ nyıŋnyıŋkaha tʋaŋ a kpaala saŋŋa.”

42 Yisa dı balı yı ba, “Nı ye ka karıŋ Ɲmıŋ gbaŋkʋ sʋŋ die dı maagına die wo? Dı maagıya dı

‘Taŋ dieke mımıırıba die dı zetine ta baarı
ba ka yaala ka wa
die dı yiŋŋi a keŋ yi gɔŋgɔŋyʋgırıŋ
taŋ vıınıŋ,
Nabidie Ɲmıŋ yine die
ta a faası yi tı mamachi!’ ”

43 Die wıa Yisa die dı balı a yı ba, “Wusie maŋ balı nı, Ɲmıŋ nan gbatı ʋ naarı a nyıŋ nı jigiŋ ta nagı a yı vuodiekemba dı baaŋ nan vaa ʋ dii ka nyʋarı. 44 ((Ama vuodieke dı nanna tanı gie sikpeŋ nan ŋmabı ŋmabı ama vuodieke tanı dı keŋ nan ʋ sikpeŋ ʋ nan nʋŋ nʋŋ sıba zɔŋ.))”

45 Die Ɲmıŋ kıkaabıtıba nyıŋkʋraha aŋaŋ Farasisi die dı wʋnna nandagaha die ba mıŋŋı sıba banıŋ ba wıa Yisa die taaŋ nandagırı. 46 Die ba yaala ba yigi wo, ama die ba chıga kpıkpaakʋ ŋmaamıŋ dama vuosi die yi yada a baarı dı Yisa yiwo Ɲmıŋ naazʋa.

22

Hɔgʋ faarıŋ nandagıŋ
(Luki 14.15-24)

1 Yisa die dı bı nagı nandaga a balı wıa a yı vuosisi dı, 2 “Ɲmıŋ naarı sıı sıba naaŋ wʋnyı die dı wʋnsına hɔgʋhaalʋ banwʋla dı ʋ yı ʋ bʋa. 3 Ta die tʋŋ ʋ yɔŋısı dı ba ga balı vuodiekemba ʋ wone a posi wo dı ba keŋ banwʋlaka, ama die ba ka yaala ba keŋ. 4 Die ʋ bı tʋŋ yɔŋısı bataŋ ta balı ba dı, ‘Nı gamma a ga balı vuodiekemba die n wone a posi wo dı chaantı nyindiike yi siri mıŋ; n wɔŋ kʋʋ narapɔlıka aŋaŋ naara narıka ta a mana yi wo siri; die wıa nı keŋ a keŋ dii banwʋlaka chaantı!’ 5 Ama die ʋ posine vuodiekemba ba die ka tɔgıŋ wa ta die ga ba tʋʋma jige; wʋnyı dı ga ʋ kʋaŋ, ta wʋnyı dıaŋ dı ga ʋ nyinti daala jigiŋ nyʋʋŋ ma, 6 ta bataŋ dıaŋ die dı yigi ʋ yɔŋısısı a nıgı nıgı ba ta kʋʋ ba. 7 Die naaŋ wa dı jıı sınyıırıŋ pam; ʋ tʋŋ ʋ sojasi ba ga kʋʋ vuokʋʋlaha ta jʋʋ ba tıka boliŋ. 8 A kʋaŋ chaaŋ die naaŋ wa dı wa ʋ yɔŋısısı a balı ba dı, ‘N hɔgʋhaalʋ banwʋlaka chaantı yi siri mıŋ, ama vuodiekemba n wone a posi wo ka mʋ dı ba keŋ. 9 Die wıa nı wa gamma tıka sʋŋ siekpııma ma, a wa vuodieke mana nı baaŋ nan tuoli dı ba keŋ a dii laalıkʋ chaantı.’ 10 Die ʋ yɔŋısısı dı nyıŋ ga

siekpɪıma ma, a ga wa vuodiekemba mana
ba yene, vuovɪına aŋaŋ vuobɪatɪ mana; ta
die ba keŋ a suuli banwʋlaka tigiri me.
11 “Ta Naaŋ wa die dɪ keŋ dɪ ʋ daansɪ
ye vuodiekemba dɪ kenne banwʋlaka, die
ʋ ye daa wʋnyɪ dɪ benne vuosi sʋnsʋŋ ta
ka yeegi banwʋla nyiŋyeeke. 12 Ta Naaŋ
wa dɪ pɪasɪ wa, ‘N zʋa yiwo lalɪa a keŋ juu
giena ta ka yeegi banwʋlaka nyiŋyeeke?’
Ama daa wa die ka balɪ wɪɪŋ. 13 Womi
naaŋ wa die dɪ balɪ yɪ ʋ yɔŋɪsɪ, ‘Nɪ bɔbɪ ʋ
nuusi aŋaŋ ʋ nagɪsɪ a nagɪ wa a taaŋ yeŋ
me lɪmɪŋ ma. Mi ʋ nan dɪ kʋma ta ŋɔba
nyɪna.’ ”
14 Yisa die dɪ taanna nandagɪrɪ a kpatɪ, ʋ
balɪ ba dɪ, “Ŋmɪŋ wa wa vuosi pam, ama
ʋ nan vʋarɪ vuosi bɪta.”

Lampo tuniŋ wɪa
(Maki 12.13-17; Luki 20.20-26)

15 Die Farasisi vuosi die dɪ nyɪŋ a ga
a lagɪsɪ tamba a yaala sieti dɪ ba yigi
Yisa aŋaŋ wʋpɪasɪka. 16 Die ba tʋŋ ba
kʋaŋandɪsɪrɪba bataŋ aŋaŋ Herodi vuosi
bataŋ Yisa jigiŋ. Die ba pɪasɪ wa dɪ,
“Dɪdagɪrʋ, tɪ sɪba a baarɪ bala wusie, ta
daga vuosi Ŋmɪŋ sieti aŋaŋ wusie, ta ka
tɔgɪma vuosi, dama fʋ ka tɔgɪma vuota dɪ
sɪna die. 17 Die wɪa, balɪ tɪ, lalɪa fʋ yile
yaa gamma lampo tuniŋ wɪa? Tɪ mɪraha yɪ
sieŋ mɪŋ dɪ tɪ tumme lampo a yɪma Roma
tɪŋgbaŋ naaŋ wa Siiza yaa tɪ daa tumme?”
18 Ta Yisa die dɪ wɔŋ sɪba ba
sʋŋanyilibɪatɪ, die wɪa die ʋ balɪ dɪ,
“Nɪnɪŋ gɪgaantɪba gie, bɪa nɪ yaala nɪ
magɪsɪ mɪŋ? 19 Nɪ nagɪ ligiribiŋ dieke nɪ
balla nɪ nagɪ a tuŋ lampoke a dagɪ mɪŋ.”
Die ba yaa ligire bini a keŋ yɪ wa, 20 die
ʋ pɪasɪ ba dɪ, “Mɪnɪa nine chaaŋ aŋaŋ ʋ
saaŋ diisine ka ma die?”
21 Die ba yiŋŋi baarɪ, “Naaŋ Siiza.” Die
chɪaŋ ma die Yisa die dɪ yiŋŋi a balɪ ba dɪ,
“Die nɪŋ nɪ tuŋ a yɪ naaŋ Siiza jadieke dɪ
yine ʋ sɪɪtɪ ta tuŋ yɪ Ŋmɪŋ jadieke dɪ yine
Ŋmɪŋ sɪɪtɪ.” 22 Die ba wʋnna naa wa die
dɪ yi be mamachi, die ba va wa ta ga.

Kunti hagɪŋ wɪa
(Maki 12.18-27; Luki 20.27-40)

23 Dɪnɪŋ daarɪ mi gbaŋ gbaŋ die Sadusi
vuosi bataŋ die dɪ keŋ Yisa jigiŋ. (Banɪŋ ba
balala dɪ kunti kaaŋ hagɪ kuŋ me.) 24 Die a
baarɪ, “Dɪdagɪrʋ, Mosisi die balɪ dɪ dembiŋ
dɪ keŋ faarɪ hɔgʋ ta kpi ta wo ballɪ, sie ʋ
nɪmbʋa faarɪ kpihɔgʋ wa a mɪɪrɪ ballɪ a
yɪ vuodieke dɪ kpine wo. 25 Die nɪmballɪ
bayʋpɔyɪ die benne. Die jakʋʋrɪ dɪ faarɪ
hɔgʋ ta kpi ta wo ballɪ, ta ʋ nɪmbʋa dɪ
faarɪ kpihɔgʋ wa. 26 Die gbaŋ gbaŋ die dɪ
yi ʋ nɪmbʋa die dɪ diisine bule wo a yaa ga
tʋgɪ vuodieke die dɪ diisine bʋtaa wa, a yaa
die a ga kpatɪ dembisi bayʋpɔyɪ wa mana.
27 Ka kʋaŋ kʋaŋ chaaŋ hɔgʋ wa dɪaŋ die dɪ
kpi. 28 Die wɪa, dɪɪ yi ta kunti hagɪŋ daaŋ
dɪ keŋ tʋgɪ, mɪnɪa hɔgʋ baaŋ yi wo? Dama
ba mana die faarɪ wa mɪŋ.”
29 Yisa die dɪ yiŋŋi a balɪ ba, “Nɪ baya
mɪŋ, dama nɪ ka sɪba Ŋmɪŋ gbaŋkʋ, ta
bɪ ka sɪba Ŋmɪŋ dɪ yalla hagɪrɪŋ dene.
30 Dama kunti dɪ keŋ hagɪ kuŋ me ba nan
dɪ sɪɪ sɪba malakasi dɪ benne arɪzanna ma,
ta hɔgʋ faarɪŋ aŋaŋ dembiŋ yallɪŋ kaaŋ dɪ
beri. 31 Yaa gamma kunti hagɪŋ ma nɪ ye
ka karɪŋ wudieke Ŋmɪŋ dɪ bala a yɪ nɪ wa
ʋ gbaŋkʋ ma? 32 Dɪ ‘Manɪŋ n yine Ŋmɪŋ
dieke Abarahami aŋaŋ Aziki aŋaŋ Jakobu
dɪ jɪannana.’ Vuosi gie die kpiye mɪŋ ama
ba ye ko bie ba mɪsɪ ma dama Ŋmɪŋ ka
yi kunti Ŋmɪŋ ama vuodiekemba dɪ benne
ba mɪsɪ ma?”
33 Die kpɪkpaakʋ dɪ wʋnna naa, die dɪ yi
be mamachi aŋaŋ ʋ dagɪkʋ.

Mɪrɪ dieke dɪ tɪanna mɪraha mana wɪa
(Maki 12.28-34; Luki 10.25-28)

34 Die Farasisi dɪ wʋnna dɪ Yisa
nyɪŋbalɪkaha die nyaŋŋɪ Sadusisi die ba
lagɪsɪ tamba a keŋ. 35 Ba wʋnyɪ die dɪ
yine mɪraha dɪdagɪrʋ dɪ magɪsɪ wa aŋaŋ
wʋpɪasɪkɪŋ dɪ, 36 “Dɪdagɪrʋ, mɪrɪ bɪa
tɪanna mɪraha mana?”
37 Yisa die dɪ yiŋŋi a baarɪ dɪ, “ ‘Chome
fʋ Yɔmʋtieŋ Nabidie Ŋmɪŋ aŋaŋ fʋ sʋŋ
mana aŋaŋ fʋ haalɪŋ mana aŋaŋ fʋ
sʋŋanyile mana.’ 38 Genke yine mɪrɪ dieke
dɪ benne nɪŋŋa ta bɪ tɪaŋ mɪraha mana.
39 Ta jadieke dɪaŋ dɪ diisine bule wo dɪaŋ
bɪ yiwo nɪŋŋmɪna a gʋtɪ, ‘Chome fʋ chan-
chaaŋ sɪba fʋ gbaŋ gbaŋ.’ 40 Mosisi mɪraha
mana aŋaŋ Ŋmɪŋ naazʋalɪba dagɪtɪ mana
diisi wo mɪraha ale wo gie me.”

Mɪnɪa bʋa yine Masia wa
(Maki 12.35-37; Luki 20.41-44)

41 Saŋŋa dieke ta Farasisi dɪ lagɪsɪna
tamba die Yisa dɪ pɪasɪ ba dɪ, 42 “Bɪa nɪ
yile yaa gamma Ŋmɪŋ vuovʋarɪkɪrɪ Masia
wa wɪa? Mɪnɪa bʋa yine wo?” Ba yiŋŋi
balɪ wa “Ʋ yiwo Davidi haagɪŋ.”
43 Die Yisa dɪ pɪasɪ ba, “Ta bɪa yine saŋŋa
dieke Davidi die dɪ suuline aŋaŋ Ŋmɪŋ
Haalɪbʋ die dɪ wasa wa dɪ, n ‘Yɔmʋtieŋ?’
Ta baarɪ
44 ‘Nabidie Ŋmɪŋ die bala n Yɔmʋtieŋ;
Kala n nuudiigiŋ chaaŋ,
a ga tʋgɪ saŋŋa dieke n baaŋ nan nagɪ
fʋ dataasɪ a yi fʋ nuusi me.’
45 Dɪɪ yi ta Davidi die dɪ wasa Masia wa dɪ
‘N Yɔmʋtieŋ’, dɪ bɪ baa dɪ yiwo lalɪa Masia
wa bɪ yi Davidi haagɪŋ?”
46 Die ba wʋnyɪ mana die ka bɪagɪ a
yiŋŋi a balɪ wɪɪŋ, die wɪa a nyɪŋ dɪnda
daarɪ mi yaa gamma vuoŋ die ka bɪ yaa
sikimiŋ a baaŋ nan bɪagɪ a pɪasɪ Yisa
wʋpɪasɪka.

23

Yisa die dı kpaana vuosi yaa gamma mıraha dıdagırıba aŋaŋ Farasisi vuosi wıa dene

(Maki 12.38, 39; Luki 11.43, 46; 20.45, 46)

1 Die Yisa die dı balı a yı
kpıkpaakʋ aŋaŋ ʋ kʋaŋandıısırıba dı;
2 “Mıraha dıdagırıba aŋaŋ Farasisi yine
vuodiekemba ba yına sieŋ dı ba yiŋŋi
balıma Mosisi mıraha chıası. 3 Die chıaŋ
ma dı vıına aŋ nı saagı ta dıa ba dagına
nı die mana, ama nı sımma nı keŋ
yime wudieke ba yinene, dama ba ka dı
wudieke ba balala wa. 4 Ba ŋaaŋ vaa wa
vuosi chii chiidʋnsa, chii dieke dı dʋnsına
a yıa ba, ama ba ka saaga a suŋŋe be aŋ
ba chii chiititi. 5 Wudieke mana ba yinene,
ba yie mıŋ dı vuota ye be. Ye, ba nagına
Ɲmıŋ mıraha dı maagına bıta gbanbisi me
a bɔbı yi ba die aŋaŋ ba nuusi me ta a faası
dala dala die; bı ye ba nyiŋyeeki wagıtı
kʋaŋ nʋa dı wagırına ta faası teeli die.
6 Dıı yi ba dʋʋga jige ba ŋaaŋ yaala ba kala
sikpeŋkpııma tieliŋ jigikasıka; ta ba keŋ
ga Ɲmıŋ jıamıŋ juone jigiŋ, ba ŋaaŋ yaala
ba kala vuokpııma jigikasıka; 7 ta bı yaala
ba waasıma ba aŋaŋ jılıma nyʋgıtı jige ta
wasıma ba ‘Dıdagırʋ.’ 8 Ama nınıŋ nıŋ
da keŋ yi ba wasıma nı ‘Dıdagırʋ’ dama
nı mana yiwo nımballı aŋaŋ taŋ ta yaa nı
Dıdagırʋ balımıŋ. 9 Ta nı daa keŋ wa vuoŋ
tıŋgbaŋka gie me ‘Chɔɔŋ’ dama nı yaa
wa Chɔɔŋ balımıŋ; wʋnıŋ ʋ yiwo Ɲmıŋ
dieke dı benne arızanna ma. 10 Nı daa
bı vaa vuosi wa nı ba ‘Nıŋŋandıısırıba’
dama nı yaa wa nı Nıŋŋandıısırı balımıŋ
wʋnıŋ ʋ yine Yisa Masia. 11 Vuodieke
dı yine vuokpııŋ nı sʋŋ ʋ yi ʋ gbaŋ nı
tʋntʋntʋ. 12 Ama vuodieke dı kɔtına ʋ
gbaŋ ŋmıŋsikpeŋ, Ɲmıŋ nan dansı sʋʋŋ
wa tıŋgbaŋ; ama vuodieke dı sʋʋna ʋ
gbaŋ tıŋgbaŋ Ɲmıŋ nan daansı kɔtı wa
ŋmıŋsikpeŋ.”

Gıgaantıba vuosi gaamıŋ wıa

(Maki 12.40; Luki 11.39-42, 44, 52; 20.47)

13 Ta Yisa dı bı balı dı, “Nınıŋ
mıraha dıdagırıba aŋaŋ Farasisi mba yine
gıgaantıba dı nan dı bıaŋ a yı nı, dama
nınıŋ nı ligi wo Ɲmıŋ naarı sanʋarı dı
vuosi daa juu. Nı gbaŋ ka baa nı juu,
ama ta kaga vuodiekemba dı yaalala ba
juu wo. 14 ((Nınıŋ mıraha dıdagırıba aŋaŋ
Farasisi mba yine gıgaantıba, wʋbıaŋ bie
nı ma, dama nı gbata kpihɔgʋba tige, ta
jʋʋsa Ɲmıŋ a yʋasa ta gaama sıba nı yiwo
vuodiekemba dı chıgınana Ɲmıŋ. Die wıa
nı tıbıdatıŋ nan dı faası dala pam.))
15 “Nınıŋ mıraha dıdagırıba aŋaŋ Fara-
sisi mba yine gıgaantıba, wʋbıaŋ bie nı
ma, dama nı gasa mʋgıkpııma ta chʋŋ
gara tıŋgbaŋısı ta yaala vuodieke dı baaŋ
nan tarıgı ʋ beriŋ a dıa nı kʋaŋ, dıı yi
nı keŋ ye vuoŋ, nı ŋaaŋ yiwo ʋ tʋmbıatı
dieke dı yalla wa a gara Sitaani boliŋ me
bı gʋtı die bule sıba nınıŋ.
16 “Nınıŋ yıısı dıdatırıŋ, wʋbıaŋ bie nı
ma! Nı daga vuosi dı, ‘Dıı yi ta vuoŋ
dı huu Ɲmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ, dı ka
yi nıŋŋmına, ama dıı yi ʋ keŋ huu ligire
dieke dı benne juoku me wo sie ʋ yi dene.’
17 Nınıŋ yıısı aŋaŋ gaantıŋ, nyinti ale wo
gie a jabıa yine nıŋŋmına, ligirehe yaa
Ɲmıŋ juokpeŋkpııkʋ die dı yine ligirehe
dı yi Ɲmıŋ sııtı? 18 Ta nı bı daga dı,
‘Dıı yi vuoŋ dı huu kaabıŋ koriŋ, ka ka yi
nıŋŋmına, ama ʋ keŋ huu kaabıŋ dɔŋ dı
diisine koriku me wo, sie ʋ yi dene gbaŋ
gbaŋ.’ 19 Nı seŋ yiwo yıısı wusie. Nyinti
ale wa a jabıa yine nıŋŋmına, kaabıŋ
dɔŋkʋ yaa koriku dı yine kaabıkʋ dɔnka
die dı yi Ɲmıŋ sııtı? 20 Die wıa dıı yi ta
vuoŋ dı huu kaabıkʋ koriku, dı dagı sıba ʋ
huu kanıŋ aŋaŋ jadieke mana dı diisine ka
ma. 21 Ta dıı yi vuoŋ dı huu Ɲmıŋ jıamıŋ
juokpeŋkpııkʋ, dı dagıya sıba ʋ huu kanıŋ
aŋaŋ Ɲmıŋ, vuodieke dı benne ka ma.
22 Dıı bı yi vuoŋ dı huu arızanna, ʋ huu
wa Ɲmıŋ naarı gbaŋtıtı aŋaŋ vuodieke dı
kalala ka ma.
23 “Nınıŋ mıraha dıdagırıba aŋaŋ Fara-
sisi mba die yine gıgaantıŋ, wʋbıaŋ bie nı
ma. Nı naga nanjʋʋsı aŋaŋ bʋŋʋ aŋaŋ
neeri aŋaŋ nyinti a taŋ baŋ sʋŋ a nagı
kaanı a yıa Ɲmıŋ, ama ta va jadieke dı
yine nıŋŋmına ʋ mıraha ma; sıba wusie
sarıya diile, aŋaŋ zɔɔlıŋ chıgıla aŋaŋ yada
yiile. Genhe die mʋna nı yime, ta da va
hanıŋ ba yiile. 24 Nınıŋ yıısı diekemba
dı datınana nı chanchaalıŋ naa, nı ŋaaŋ
vʋara nanjʋʋŋ nyaaŋ ma a taaŋ ama ta
nyıa nyɔgını aŋaŋ nyaabʋ!
25 “Nınıŋ mıraha dıdagırıba aŋaŋ Fara-
sisi mba nı yiwo gıgaantıŋ, wʋbıaŋ bie nı
ma, dama nı daaraa nı nyanyuuli kpala
aŋaŋ nı tımbala kʋası, ama a sʋgıtı dı
suuli aŋaŋ gbatıŋ aŋaŋ halı. 26 Nınıŋ
Farasisi mba yine yıısı, nı wolıŋ a daarı
nı nyanyuuli kpalaha aŋaŋ nı tımbalaha
sʋgıtı, ta a kʋası dıaŋ nan daarı.
27 “Nınıŋ mıraha dıdagırıba aŋaŋ Fara-
sisi mba nı yiwo gıgaantıŋ, wʋbıaŋ bie nı
ma. Dama nı sıı sıba vɔrıtı dieke ba mıı a
penti zie, ta a kʋası dı vıına ama ta a sʋgıtı
dı suuli aŋaŋ vuota kɔba aŋaŋ nyʋʋgıŋ.
28 Die gbaŋ gbaŋ ta vuosi yese nı yeŋ me
ta nı vıına, ama nı sʋgıtı dı suuli aŋaŋ
ŋmınchıbısı aŋaŋ bıaŋ.

Yisa die dı bala ba tıbıdatıŋ wıa

(Luki 11.47-51)

29 “Nınıŋ mıraha dıdagırıba aŋaŋ Fara-
sisi mba nı yiwo gıgaantıŋ, wʊbıaŋ bie
nı ma. Nı mıa Ɲmıŋ naazʊalıba vɔrıtı,
ta penti zieŋ, ta yi jadieke dı baaŋ nan
tıınsı vuosi yaa gamma vuodiekemba die
dı chıgınana Ɲmıŋ kuŋ wıa, 30 ta baarı
dı, die tı tıŋ beri tı chɔɔŋkʊʊlıŋ saŋka,
tı tıŋ kaaŋ yi wudieke ba yine wo ta kʊʊ
Ɲmıŋ naazʊalıba. 31 Die wıa nı seŋ a
saagı mıŋ dı nı yine vuodiekemba die dı
kʊna Ɲmıŋ naazʊalıba wo haagısı. 32 Die
wıa nı chɔɔŋkʊʊlıba die dı piiline a yie
tʊmbıatı die wo, nı yi he a kpatı. 33 Nınıŋ
nyinvuuke aŋaŋ nyinvuuke ballı. Nı baa
nı yiwo lalıa a chıgı nyıŋ tıbıdatıŋ boli
dieke dı wone kpisiŋ sʊŋ? 34 Die wıa n
bala nı dı, n nan tʊŋ Ɲmıŋ naazʊalıŋ aŋaŋ
sısıbırıŋ aŋaŋ dıdagırıŋ nı jigiŋ, ama nı
nan kʊʊ bataŋ, ta kpaası bataŋ a diisi
dagarıkıŋ ma aŋ ba kpi, ta nıgı bataŋ
Ɲmıŋ jıamıŋ juone me ta dı ba nagısı a
nyıŋ tıŋ kaanı a ga tıŋ kaanı. 35 Naa chıaŋ
ba kʊna vuodiekemba dı chıgınana Ɲmıŋ
tıbıdatıŋ nan keŋ nı ma, a nyıŋ Abeli a
tʊgı Berakia bʊa Zakaria ma, vuodieke die
nı kʊna Ɲmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʊ aŋaŋ
kaabıŋ koriku sʊnsʊkʊ. 36 Wusie maŋ bala
nı, lele gie vuosi nan daansı ye tıbıdatıŋ
tʊmbıatı gie mana wıa.

Yisa die dı chone Jerusalemi vuosi wıa dene
(Luki 13.34, 35)

37 “Nchʊanaawee, Jerusalemi vuosi,
nınıŋ vuodiekemba dı kʊna Ɲmıŋ
naazʊalıba, ta bı taa vuodiekemba ʊ tʊnna
nı jigiŋ wo tana, bʊŋmıa maŋ mıa, a yaala
dı n lagısı nı bʊnyı sıba kpıanııŋ dı ŋaana
lagısı ka ballı ka chobiti chıaŋ ta nı ka
saaga. 38 Ye, Ɲmıŋ va nı Ɲmıŋ jıamıŋ
juokpeŋkpııkʊ ta ka zie yɔrı. 39 N bala nı,
a nyıŋ jinne yaa gamma, nı kaaŋ bı ye
mıŋ bıbra a ga tʊgı saŋŋa dieke nı baaŋ
nan balı dı, ‘Ɲmıŋ alibarika bie vuodieke
dı kennene tı Yɔmʊtieŋ saaŋ ma.’ ”

24

Ɲmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʊ chʊʊsıŋ wıa
(Maki 13.1, 2; Luki 21.5, 6)

1 Yisa die dı nyıŋ Ɲmıŋ jıamıŋ
juokpeŋkpııkʊ jigiŋ a chʊŋ gara, die ʊ
kʊaŋandıısırıba die dı keŋ ʊ jigiŋ a balı
wa, ye Ɲmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʊ dı
vıına die. 2 Die ʊ pıası ba dı, “Nı ye nyinti
gie mana mıŋ? Wusie maŋ bala nı, ba
nan kpaŋŋı a mana a taaŋ tıŋgbaŋ ma,
ta taŋ balımıŋ gbaŋ kaaŋ wıarı a sʊgı ka
chanchaaŋ ma.”

Wumugisike aŋaŋ wahala wıa
(Maki 13.3-13; Luki 21.7-19)

3 Yisa die dı sʊʊna a kalı kunkogiŋ dieke
ba wasınana Olivi Tıısı kunkogiŋ sikpeŋ
die ʊ kʊaŋandıısırıba die dı keŋ ʊ jigiŋ
ba nyıına a pıası wa, “Balı tı saŋŋa dieke
genhe mana dı bala a yi aŋaŋ wudieke dı
bala ka yi a dagı sıba fʊ kieŋku aŋaŋ dʊnıa
kpatıŋ gbigiye mıŋ.”

4 Die ʊ yiŋŋi a balı ba, “Nı sımma aŋ
vuoŋ da keŋ gaaŋ nı, 5 dama vuosi pam
nan nagı n saaŋ a keŋ a baarı banıŋ ba
yine manıŋ Masia wa ta gaaŋ vuosi pam.
6 Nı nan wʊŋ tɔntı watı nı chaaŋ aŋaŋ
saasaa wıa, ama nı da vaa ŋmaamıŋ yalla
nı, dama sie wıaha gie yi, ama a ka dagı
sıba dʊnıa kpatıkʊ keŋye mıŋ. 7 Vuosi
buuriŋ nan wagı taŋ, naalıŋ nan wagı
naalıŋ. Kɔŋ aŋaŋ tıŋgbaŋ dɔmıŋ nan dı
bie jigiŋ mana. 8 Wıaha gie mana nan dı
sıı sıba maarıŋ yʊagıŋ piiliŋ.

9 “Saŋka mi ba nan yigi nı a nagı nı yı aŋ
ba vaa nı dii wahala, ta kʊʊ nı. Tıŋgbaŋısı
mana nan dı haa nı dama nı dına n kʊaŋ
wıa. 10 Saŋka mi vuosi pam nan zeti n
kʊaŋ dıısıŋ, ba nan posi tamba chıası ta
haa tamba. 11 Ta ŋmınchıbısı naazʊalıba
nan keŋ a gaaŋ vuosi pam. 12 Bıaŋ dı bala
ka dalıma tıŋgbaŋka gie wıa, ta vuosi pam
choti nan dı sʊnsı. 13 Ama vuodieke nıŋ
mana dı dine sikimiŋ a ga tʊgı wahalaka
gie kpatıŋ nan ye gbatıtaanıŋ. 14 Ta ba nan
mʊʊlı Ɲmıŋ naarı wʊvıınaha gie dʊnıa ka
gie mana mana ma, dı vuoŋ mana wʊŋ, ta
dʊnıa ka kpatıŋ ye keŋ.

Ɲmaaŋbıaŋ wıa
(Maki 13.14-23; Luki 21.20-24)

15 “Nı nan ye ‘Jachʊʊsı’ dieke ta Ɲmıŋ
naazʊa Danieli die dı balla ka wıa wa
dı, genke Ɲmıŋ dı chʊarıŋ, ka nan dı
zie Ɲmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʊ sʊŋ.”
(Vuodieke mana dı a keŋ a karıŋ wıaha
gie, ʊ sımma a chıası.)

16 “Saŋka mi vuodiekemba dı benne
Judia ma ma wa, chıgı a ga jʊalı tana
sikpeŋ. 17 Ta vuodieke dıaŋ dı keŋ bie ʊ
mampili sikpeŋ da keŋ sʊʊŋ tıŋgbaŋ dı ʊ
juu juoku a nagı ʊ nyinti. 18 Ta vuodieke
dıaŋ dı keŋ bie ʊ kʊaŋ ma, ʊ da keŋ
kuli dı ʊ nagı ʊ jayeekiŋ. 19 Saŋka mi
hɔgʊ nyuutitieliŋ aŋaŋ vuodieke dı yalla
ballınyaalısı nan dii wahala pam! 20 Nı
jʊʊsıma Ɲmıŋ aŋ ʊ da keŋ yi wahalaha
keŋ yıbıŋ saŋŋa yaa davʊʊsıkırı daraaŋ.
21 Dama saŋka mi wo, wahala pam nan dı
beri; Ɲmıŋ die dı naanna dʊnıa a keŋ tʊgı
jinne, kanıŋ wahalaka mi ye ka keŋye; ta
kanıŋ wahalaka mi kaaŋ bı keŋ. 22 Ɲmıŋ
dı tıŋ ka gobi daraaha a taaŋ vuoŋ tıŋ kaaŋ
ye gbatıtaanıŋ; ama ʊ vuovʊarıkaha wıa
ta ʊ nan gobi daraaha a taaŋ.

23 “Saŋka mi dıı yi vuoŋ dı a keŋ a
balı nı dı, ‘Nı ye, Masia wa wʊnna yaa

ʋ benne mi wo', nɪ daa keŋ yi wo yada;
24 dama saŋka mi ŋmɪnchɪbɪsɪ Masiasi
aŋaŋ ŋmɪnchɪbɪsɪ naazʋalɪba nan keŋ
nyɪŋ a tʋŋ mamachi wɪa dɪ ba gaaŋ
vuodiekemba Ŋmɪŋ dɪ vʋarɪna wa gbaŋ,
ba tɪŋ nan bɪagɪ. 25 Nɪ wʋmma! N wɔŋ
balɪ nɪ mɪŋ ta saŋka ye ka tʋgɪya.
26 "Die wɪa, ba keŋ balɪ nɪ, 'Ye, ʋ bie wo
haagɪŋ ma!' Nɪ da keŋ ga mi yaa ba keŋ a
balɪ nɪ, 'Ye, ʋ bie wo juoku me!' Nɪ da keŋ
yi yada; 27 dama manɪŋ vuota Bʋa kenɪŋ
nan dɪ sɪɪ sɪba nɪɪŋ dɪ ŋaana nyɪgɪsɪ a nyɪŋ
ŋmɪŋ pɔsɪŋ a ga tʋgɪ ŋmɪŋ nanɪŋ chaakʋ
die wo.
28 "Jigidieke jakpiikiŋ nyʋʋgɪŋ dɪ benne,
mi zuuti dɪ lagɪma.

Vuota Bʋa yiŋŋi kieŋku wɪa
(Maki 13.24-27; Luki 21.25-28)

29 "Wahalaha mi kʋaŋ chaaŋ ta ŋmɪŋ
nan sɪbɪ, chɪɪkʋ kaaŋ bɪ chaaŋ; ta
chɪŋmarɪsɪsɪ nan nyɪŋ ŋmɪŋsikpeŋ a nan
ta nyindieke dɪ benne ŋmɪŋsikpeŋ nan
dɔŋ a lagɪŋ taŋ. 30 Saŋka mi ta vuosi
nan ye manɪŋ vuota Bʋa wa yiŋŋi kieŋku
siara ŋmɪŋsikpeŋ, buuri dieke mana dɪ
benne tɪŋgbaŋka gie me nan kʋŋ, ta
ye manɪŋ vuota Bʋa dɪ benne nɪɪŋmara
ma ŋmɪŋsikpeŋ a keŋ sʋʋna aŋaŋ yiko
chuulikpeŋkpɪɪŋ. 31 Malaka nan wɪɪ wɪɪŋ,
ta n tʋŋ n malakasisi aŋ ba ga dʋnɪa lʋga a
nɪɪsa mana mana a lagɪsɪ n vuovʋarɪkaha
dieke dɪ benne tɪŋgbaŋka gie lʋga a nɪɪsa
wa mana.

Chunchuleke tɪɪka dagɪtɪ wɪa
(Maki 13.28-31; Luki 21.29-33)

32 "Nɪ vaa chunchule tɪɪka dagɪ nɪ yɪaŋ.
Ka nagɪsɪ dɪ keŋ pɔsa ta vaatɪ dɪ nyɪnna
nɪ sɪmma a baarɪ yɪbɪŋ gbigiye mɪŋ. 33 Nɪ
bɪ a keŋ ye ta nyinti gie yie naa gbaŋ
gbaŋ nɪ sɪmma a baarɪ n kenɪŋ gbigiye
mɪŋ. 34 Wusie maŋ bala nɪ, lele vuosi
kaaŋ kpi a kpatɪ ta wɪaha gie mana keŋ
yi. 35 Ŋmɪŋsikpeŋ aŋaŋ tɪŋgbaŋ nan keŋ
a tɪaŋ ga, ama n wʋbalɪkaha kaaŋ tɪaŋ naa
daa.

Vuoŋ ka sɪba Yisa yiŋŋi kenɪŋ daaŋ
(Maki 13.32-37; Luki 17.26-30, 34-36)

36 "Ama vuoŋ ka sɪba daarɪ yaa saŋŋa
dieke n baaŋ keŋ; malakasi dieke dɪ benne
arɪzanna ma dɪaŋ ka sɪba, manɪŋ Ŋmɪŋ
Bʋa gbaŋ ka sɪba, sie n Chʋa Ŋmɪŋ nyɪɪna
sɪbɪna. 37 Die dɪ sɪna die wo Nowa saŋka
dɪ nan dɪ sɪɪ die manɪŋ vuota Bʋa wa
kenɪŋ saŋŋa. 38 Nowa saŋŋa, saŋŋa dieke
nyaakpɪɪbʋ dɪ yene ka keŋye, vuosi die
dɪ die ta nyuo, ta faara hɔɔŋ, ta naga ba
hɔgɪlɪasɪ a yɪa chʋllɪŋ, a ga tʋgɪ daa dieke
Nowa dɪ june haarɪkpɪɪkʋ sʋŋ. 39 Ta vuosi
gie die ka sɪba wudieke dɪ yinene a tʋgɪ
saŋŋa dieke nyaabʋ dɪ kenne dii ba mana.
Die dɪ baa dɪ sɪmma saŋŋa dieke manɪŋ
vuota Bʋa wa dɪ bala n keŋ wo. 40 Saŋka
mi dembisi bale nan dɪ tʋma kʋakʋ ma, ta
n nan nagɪ wʋnyɪ ta va wʋnyɪ. 41 Hɔɔŋ
bale nan dɪ nʋma zaa nɪa ma, ta n nagɪ
wʋnyɪ ta va nʋnyɪ. 42 Die wɪa nɪ gbara
dama nɪ zɪ daa dieke manɪŋ nɪ Yɔmʋtieŋ
dɪ bala n keŋ. 43 Ama nɪ sɪmma wɪɪrɪ gie
chɪaŋ; dɪɪ yi ta tigiŋ tieŋ dɪ keŋ sɪba saŋŋa
dieke gaarʋ dɪ bala ʋ keŋ yuŋ ʋ tigiŋ me, ʋ
tɪŋ nan dɪ gbarɪ ta kaaŋ vaa ʋ wɪɪ ʋ tigiri a
juu a gaarɪ. 44 Die wɪa dɪ vɪɪna ta nɪ gbaŋ
nɪ yi siri saŋŋa mana dama manɪŋ vuota
Bʋa nan keŋ saŋŋa dieke nɪ kana ka yile
dɪ n nan keŋ wo.

Yɔmʋ die dɪ tuone ʋ Yɔmʋtieŋ nʋaŋ die
(Luki 12.41-48)

45 "Yɔmʋ bɪa yine yɪantieŋ ta yie ʋ
Yɔmʋtieŋ dɪ dagɪna dɪ ʋ yi wudieke?
Wʋnɪŋ ʋ yine vuodieke ʋ Yɔmʋtieŋ dɪ nan
vʋarɪ dɪ ʋ daansɪma ʋ yɔmʋ chanchaalɪba
ta yɪma ba ba nyindiike saŋŋa dieke dɪ
mʋna. 46 Dɪɪ yi ta ʋ Yɔmʋtieŋ dɪ keŋ tigiŋ
ta ye wo ta ʋ tʋma die wo gbaŋ, sʋgɪfɪalɪŋ
nan dɪ bie ʋ ma. 47 Wusie maŋ bala nɪ,
ʋ nan nagɪ wa a zieŋ dɪ ʋ daansɪma ʋ
nyinti mana mana. 48 Ama ʋ yi yɔmʋbɪaŋ,
ʋ nan dɪ yile ʋ sʋŋ ma dɪ ʋ Yɔmʋtieŋ
wo kaaŋ keŋ lagɪ lagɪ, 49 ta piili a nɪga ʋ
yɔmʋ chanchaalɪba ta wʋnɪŋ ʋ nan dɪ die
ta nyuo aŋaŋ daanyuuriŋ. 50 Ʊ Yɔmʋtieŋ
wo nan yiŋŋi keŋ daa dieke aŋaŋ saŋŋa
dieke ʋ kana ka yile dɪ ʋ nan keŋ. 51 Ʊ keŋ
keŋ, ʋ nan datɪ ʋ tɪbɪŋ ta nagɪ wa a gʋtɪ
gɪgaantɪba ma; mi ʋ nan dɪ kʋma ta ŋɔba
nyɪna.

25

Hɔgʋlɪaŋ baŋ nandagɪŋ wɪa

1 "Ŋmɪŋ naarɪ wɪa nan dɪ sɪɪ sɪba
hɔgʋlɪaŋ baŋ dieke die dɪ nagɪna ba
popolisi a ga dɪ ba ga tuoli hɔgʋ faarɪtʋ die
wo. 2 Hɔgʋlɪaŋ baŋ wa sʋŋ, banʋ die yiwo
gaantɪŋ, ta banʋ wa dɪaŋ dɪ yi sɪsɪbɪrɪŋ.
3 Gaantɪba die dɪ nagɪ ba popolisi ama ta
die ka nagɪ kpaaŋ a gʋtɪ pɔgɪlɪ, 4 ama ta
sɪsɪbɪrɪba die dɪ nagɪ kpaaŋ a siti siti a
yi kɔlɪbɪsɪ ma a gʋtɪ pɔgɪlɪ aŋaŋ popolisi.
5 Die hɔgʋ faarɪtʋ wa die dɪ yʋasɪ keniŋ,
die gbieŋ die dɪ yigi be, ba mana die dɪ
gʋʋrɪ.
6 "Ta die tanseese die ba wʋŋ kuli; 'Hɔgʋ
faarɪtʋ wa wʋnna! Nɪ keŋ nyɪŋ a tuoli
wo!' 7 Saŋka mi hɔgʋlɪaba baŋka mana
die dɪ hagɪ a ŋmɪɪlɪ ba popoli dɪ jʋalɪ. 8 Die
hɔgʋlɪa gaantɪba die dɪ jʋʋsɪ sɪsɪbɪrɪba dɪ,
'Nɪ kaaŋ yɪ tɪ nɪ kpaabʋ bɪta? Dama tɪ
popolisi yaala a kpi mɪŋ.' 9 Ta sɪsɪbɪrɪba
die dɪ yiŋŋi balɪ ba dɪ, 'Aayɪ, bʋ kaaŋ
tʋgɪ tɪnɪŋ aŋaŋ nɪ mana. Nɪ gamma
vuodiekemba dɪ yalla daa wa jigiŋ a daa

bʋtaŋ yɪ nɪ gbaŋ.’ 10 Saŋŋa dieke hɔgʋlɪa
gaantɪba dɪ benne sieŋ me a gara dɪ ba
daa kpaabʋ, ta hɔgʋ faarɪtʋ wa dɪ keŋ
nyɪŋ. Sɪsɪbɪrɪba banʋ wa die dɪ yine siri
wo die dɪ dɪ hɔgʋ faarɪtʋ wa a ga juu
tigidieke banwʋlaka die dɪ benne, ta die
ba ligi sanʋarɪ.
11 “Ka kʋaŋ chaaŋ hɔgʋlɪa gaantɪba die
dɪ a keŋ tʋgɪ, a zie sanʋarɪ jigiŋ a wasa, ‘Tɪ
Yɔmʋtieŋ, tɪ Yɔmʋtieŋ, yuori sanʋarɪ a yɪ
tɪ.’ 12 Ama ta hɔgʋ faarɪtʋ wa dɪ yiŋŋi balɪ
ba dɪ, ‘Wusie maŋ bala nɪ, n ka sɪba nɪ.’ ”
13 Die Yisa dɪ bɪ balɪ ba dɪ, “Die wɪa,
nɪ sɪmma, dama nɪ ka sɪba daa dieke yaa
saŋŋa dieke manɪŋ nɪ Yɔmʋtieŋ dɪ bala n
keŋ.

Yɔŋɪsɪ bataa wɪa
(Luki 19.11-27)

14 “Ɲmɪŋ naarɪ wɪa nan bɪ sɪɪ sɪba tigiŋ
tieŋ wʋnyɪ die dɪ bala ʋ dɪa, ta wa ʋ
yɔŋɪsɪ a tɪa ba ligire dɪ ba tuo a dime
nyʋʋŋ. 15 Die ʋ yɪ ba wʋnyɪ mana ʋ sɪbɪna
ʋ kpaŋŋɪnana ʋ gbaŋ dene; die ʋ nagɪ
salɪma ligiribie tuse tuse anʋ a yɪ wʋnyɪ,
ta die a nagɪ tuse tuse ale a yɪ wʋnyɪ
dɪaŋ, ta die a bɪ a nagɪ tusibalɪmɪŋ a yɪ
wʋnyɪ dɪaŋ. Ta die a nyɪŋ a ga ʋ dɪasɪ.
16 Die yɔmʋ dieke die dɪ tuone tuse anʋ
wa die dɪ nyɪŋ lagɪ lagɪ a nagɪ ligirehe a
tʋŋ tʋʋma a bɪ a ye tuse anʋ gbaŋ gbaŋ a
gʋtɪ. 17 Vuodieke die dɪ tuone tuse ale wo
gbaŋ die dɪ nagɪha a tʋŋ tʋʋma a ye tuse
ale a gʋtɪ. 18 Ama yɔmʋ dieke die dɪ tuone
tusibalɪŋka die dɪ ga a tuu vɔrɪŋ a nagɪ ʋ
Yɔmʋtieŋ ligirehe a lɔbɪrɪ mi.
19 “Die dɪ wana a yʋasɪ pam, tigiri tieŋ
wo die dɪ yiŋŋi a keŋ, ta wa ʋ yɔŋɪsɪ dɪ
ba keŋ aŋ ʋ biisi, ta ʋ ye ba yene nyʋarɪ
a mʋ die. 20 Ta vuodieke die dɪ tuone tuse
anʋ wa die dɪ a keŋ a juu saŋka mi, a nagɪ
tuse anʋ dieke ʋ bɪna a ye wo, ta baarɪ, ‘N
Yɔmʋtieŋ, die yɪ mɪŋ wa salɪma ligiribie
tuse anʋ, ama n bɪ ye wo nyʋarɪ tuse anʋ
a gʋtɪ.’ 21 Die ʋ Yɔmʋtieŋ dɪ balɪ wa,
‘Kpaŋŋɪ fʋ gbaŋ, fʋnɪŋ yiwo yɔmʋvɪɪnɪŋ,
ta bɪ tʋma vɪɪnɪŋ; mɪŋŋɪ pɔgɪlɪ wa nyinti
bɪta wa gie, die wɪa n nan nagɪ pam a yi
fʋ nuusi me. Sʋgɪfɪalɪ dieke n yalla, yiwo
manɪŋ aŋaŋ fʋ sɪɪtɪ.’ 22 Ta die vuodieke
dɪaŋ die dɪ tuone tuse ale wo die dɪ keŋ
a juu a baarɪ, ‘N Yɔmʋtieŋ, ye, die fʋ yɪ
mɪŋ wa salɪma ligire bie tuse ale, ama
n dɪ wo nyʋʋŋ a ye nyʋarɪ tuse ale a
gʋtɪ.’ 23 Ʊ Yɔmʋtieŋ wo dɪ balɪ wa, ‘Kpaŋŋɪ
fʋ gbaŋ, fʋ yiwo yɔmʋvɪɪnɪŋ ta bɪ tʋma
vɪɪnɪŋ, mɪŋŋɪ pɔgɪlɪ wa nyinti bɪta wa gie,
die wɪa n nan nagɪ pam a yi fʋ nuusi me.
Sʋgɪfɪalɪ dieke n yalla, yiwo manɪŋ aŋaŋ
fʋ sɪɪtɪ.’ 24 Die yɔmʋ dieke dɪaŋ dɪ tuone
tusibalɪŋka die dɪ keŋ a juu a baarɪ, ‘N
Yɔmʋtieŋ, n sɪba dɪ fʋnɪŋ yiwo nyɪnyɪrɪtʋ,
a gobe jigidieke fʋ kana a ka bʋrɪya, ta
bɪ lagɪsa nyindiike jigidieke die fʋ kana a
ka jatɪ nyɪŋbʋra. 25 Die wɪa ŋmaamɪŋ die
yalla mɪŋ die maŋ nyɪŋ a nagɪ fʋ ligirebu
a lɔbɪrɪ tɪŋgbaŋ. Die wɪa, ka wʋnna, tuo
fʋ jaaŋ.’ 26 Die wɪa ʋ Yɔmʋtieŋ wo die dɪ
yiŋŋi a balɪ wa dɪ, ‘Fʋnɪŋ yɔmʋtɔgʋ aŋaŋ
walɪnkpɪatieŋ; sɪba baarɪ n yiwo vuodieke
dɪ gobinene jigidieke n kana ka bʋrɪya ta
lagɪsa nyindiike jigidieke n kana ka jatɪ
nyɪŋbʋra, 27 die nɪŋ bɪa yine ta fʋ ka nagɪ n
ligirebu a paŋŋɪ aŋ ba yiŋŋi tuŋ mɪŋ aŋaŋ
nyʋarɪ? N tɪnna a keŋ naa wa n tɪŋ nan
tuo n jaabʋ ta nyʋarɪ diisi ka ma. 28 Die
wɪa nɪ tuo ligirebu a nyɪŋ ʋ jigiŋ a nagɪ ka
yɪ vuodieke dɪ yalla tuse baŋ wa. 29 Dama
vuodieke mana dɪ yalla nyinti, ba nan ye
nyinti pam a gʋtɪ amʋ ba faasɪ yallɪma
pam. Ta vuodieke dɪaŋ dɪ wone jaaŋ ba
nan tuo bɪta gbaŋ ʋ yalla wa a nyɪŋ ʋ jigiŋ.
30 Ama yɔmʋtɔgʋ wa nɪŋ, nɪ nagɪ wa a vigi
taaŋ yeŋ me lɪmɪŋ ma, jigidieke ʋ baaŋ
nan kʋŋ ta ŋɔba nyɪna.’

Yisa dɪ bala ʋ dii vuosi sarɪya wɪa

31 “Manɪŋ vuota Bʋa dɪ keŋ keŋ aŋaŋ
n hagɪrɪŋ aŋaŋ n malakasisi n nan dɪ
kalɪ n naara gbanɪŋ ma aŋaŋ jɪlɪma pam.
32 Saŋka mi dʋnɪa vuosi mana mana nan
lagɪsɪ n nɪŋŋa, mi n nan puo be bule, sɪba
yiyagɪrʋ dɪ ŋaana a puo yiise a nyɪŋ bie
sʋŋ die wo. 33 N nan nagɪ yiisehe a zieŋ
n nuudiigiŋ chaaŋ, ta nagɪ biehe a zieŋ n
nuugalɪ chaaŋ. 34 Saŋka mi manɪŋ naaŋ
wa nan balɪ yɪ vuodiekemba dɪ benne n
nuudiigiri chaakʋ dɪ, ‘Nɪnɪŋ vuodiekemba
n Chʋa Ɲmɪŋ dɪ yine alibarika yɪ, nɪ keŋ
a juu naarɪ dieke ta Ɲmɪŋ die dɪ naanna
a gbarɪ nɪ a nyɪŋ dʋnɪa piiliŋ me, 35 dama
kɔŋ die yalla mɪŋ die nɪ yɪ mɪŋ nyindiike;
ta nyanyuule die dɪ yalla mɪŋ, die nɪ yɪ
mɪŋ nyaaŋ maŋ nyu. Die n yiwo chaanʋ
ta nɪ mɪŋŋɪ a tuo mɪŋ nɪ tige me a yi mɪŋ
chaantɪ. 36 Die n chʋŋ wa yɔrɪ die nɪ yɪ
mɪŋ garɪtɪ, ta die maŋ yʋagɪ ta nɪ suŋŋi
mɪŋ, die maŋ juu dansarɪka sʋŋ ta nɪ keŋ
kaagɪ mɪŋ.’ 37 Womi ŋmɪŋchɪgɪrɪba gie
nan yiŋŋi a pɪasɪ mɪŋ dɪ, ‘Tɪ Yɔmʋtieŋ,
saŋŋa bɪa die tɪ ye fʋ ta kɔŋ yallɪ fʋ ta
tɪ yɪ fʋ nyindiike? Yaa saŋŋa bɪa die tɪ
ye fʋ ta nyanyuule dɪ yallɪ fʋ ta tɪ yɪ fʋ
nyaaŋ fʋ nyu? 38 Saŋŋa bɪa die tɪ ye fʋ ta
fʋ yi chaanʋ die tɪ tuo fʋ tɪ tige me a yi
fʋ chaantɪ? Yaa saŋŋa bɪa die tɪ ye fʋ ta
chʋŋ yɔrɪ ta tɪ yɪ fʋ garɪtɪ? 39 Saŋŋa bɪa
die tɪ ye fʋ ta yʋagɪ ta tɪ suŋŋi fʋ? Yaa
fʋ benne dansarɪka sʋŋ tɪ keŋ kaagɪ fʋ?’
40 Ta manɪŋ Naaŋ wa nan yiŋŋi balɪ ba dɪ,
‘Wusie maŋ bala nɪ, wudieke die nɪ yine a
yɪ vuodieke dɪ yine zɔɔlɪntieŋ nɪ nɪmballɪ
sʋnsʋŋ wʋnyɪ wa die nɪ yi a yɪ wa manɪŋ.’

41 “Ka kʋaŋ chaaŋ n nan yiŋŋi a balı
a yı vuodiekemba dı benne n nuugalı
ka chaakʋ, ‘Nınıŋ vuobıatı gie, nı vıına
aŋaŋ tıbıdatıŋ, nı chʋnna ga ta va mıŋ.
Nı gamma a ga juu boli dieke dı kana
a ka kpise ta Ɲmıŋ dı wʋnsına a gbarı
Sitaani aŋaŋ ʋ vuosi wo. 42 Dama kɔŋ die
yallı mıŋ ta die nı mʋŋ mıŋ nyindiike, ta
nyanyuule die dı yallı mıŋ ama die nı mʋŋ
mıŋ nyaaŋ. 43 Die n yine chaanʋ, ta nı ka
saagı a tuo mıŋ nı tige me, ta die maŋ chʋŋ
yɔrı ta nı mʋŋ mıŋ garıtı, ta die yʋagı ta
nı ka suŋŋi mıŋ, die maŋ juu dansarıka
ta nı ka keŋ kaagı mıŋ.’ 44 Saŋka mi ba
nan yiŋŋi a pıası mıŋ dı, ‘Tı Yɔmʋtieŋ,
saŋŋa bıa die tı ye fʋ ta kɔŋ die dı yallı
fʋ, yaa nyanyuule die dı yallı fʋ, yaa fʋ
yi chaanʋ, yaa fʋ chʋŋ yɔrı, yaa fʋ yʋagı,
yaa fʋ bie dansarıka sʋŋ ta tı ka suŋŋi fʋ?’
45 Saŋka mi n nan yiŋŋi a balı ba dı, ‘Wusie
n bala nı, die nı zetine nı suŋŋi zɔɔlıntieŋ
nı nımballı sʋnsʋŋ wʋnyı wa, die manıŋ
nı zeti suŋŋiŋ dene.’ 46 Vuosi gie nan ga
juu tıbıdatı dieke dı wone kpatıŋ ma, ama
ŋmıŋchıgırıba nan ga juu miivoli dieke dı
wone kpatıŋ sʋŋ.”

26

Vuokpııma die dı sanna dı ba kʋʋ Yisa dene

(Maki 14.1, 2; Luki 22.1, 2; Jɔɔn 11.45-53)

1 Yisa die dı balla wıaha gie mana a kpatı
die ʋ balı a yı ʋ kʋaŋandıısırıba dı, 2 “Nı
sıba a baarı dı vʋntʋŋ yine gasıtıaŋkʋ
dʋʋga, ta ba nan nagı manıŋ vuota Bʋa a
yi vuosi nuusi me dı ba kpaası mıŋ a dıısı
dagarıkʋ ma.”
3 Saŋka mi die Ɲmıŋ kıkaabıtıba
nyıŋkʋra aŋaŋ Juu vuosi nyıŋkʋra die dı
lagıŋ taŋ Kayafasi tigiri me, vuodieke die
dı yine Ɲmıŋ kıkaabıtıba jakʋʋrı. 4 Die
ba saŋ ba baaŋ yi die a lɔbırı a yigi Yisa a
kʋʋ wa. 5 Die ba baarı, “Tı ka mʋ tı yigi
wo dʋʋgaka saŋŋa, tı yi die vuosisi nan yi
watı aŋ waagıŋ nan.”

Hɔgʋ wʋnyı die dı sitine tulaari a yi Yisa sikpeŋ me dene

(Maki 14.3-9; Jɔɔn 12.1-8)

6 Die Yisa die benne Betani tıka ma wa,
Simoni vuodieke die dı yine gamıŋ tigiŋ
me wo, 7 die hɔgʋ wʋnyı dı keŋ ʋ jigiŋ
a pɔgılı tulaari bʋnyı ligire dı faasına a
tʋa a sitibu a yi Yisa sikpeŋ me saŋŋa
dieke ʋ kala a die nyindiike. 8 Die ʋ
kʋaŋandıısırıba die dı yene naa, die ba
jıı sınyıırıŋ. Die ba pıasa taŋ dı, “Bıa ʋ
chʋʋsa tulaaribu die? 9 Tulaaribu gie tıŋ
nan bıagı daa ligirikpııma a nagı ligirehe
a suŋŋi zɔɔlıntieliŋ!”

10 Yisa die dı mıŋŋı wudieke ba balala,
ta balı a yı ba dı, “Bıa nı mugise hɔgʋ wa
gie dene? Wʋvıınıŋ ʋ yi a yı mıŋ dene.
11 Zɔɔlıntieliŋ nıŋ nan dı beri nı jigiŋ daaŋ
mana ama manıŋ n kaaŋ dı bie nı jigiŋ
daaŋ mana. 12 Tulaari dieke ʋ sitine a yi n
ma wa, ʋ yi a gbarı wa n guule. 13 Wusie
maŋ bala nı, jigidieke mana ba bala ba
mʋʋlı Ɲmıŋ wıaha gie tıŋgbaŋka gie me,
ba nan balı wudieke ʋ yine wo a tıınsı ʋ
wıa.”

Judasi die dı saagına dı ʋ posi Yisa chıaŋ dene

(Maki 14.10, 11; Luki 22.3-6)

14 Saŋka mi Yisa kʋaŋandıısırıba baŋ
aŋaŋ bale wo wʋnyı, vuodieke die dı dine
Judasi Asikaroti wa die dı nyıŋ a ga Ɲmıŋ
kıkaabıtıba nyıŋkʋraha jigiŋ 15 a baarı,
“Bıa nı nan yı mıŋ dıı yi maŋ dagı nı nı
baaŋ nan yi die a yigi Yisa wa?” Die ba
biisi salımayıala ligiribie baŋısı-taa a yı
wa. 16 Die a nyıŋ daarı mi Judasi die wa a
paalı a yaala sievıınıŋ dı ʋ nagı Yisa a yi
ba nuusi me.

Yisa aŋaŋ ʋ kʋaŋandıısırıba die dı dine gasıtıaŋkʋ dʋʋga nyindiike dene

(Maki 14.12-21; Luki 22.7-13, 21-23; Jɔɔn 13.21-30)

17 Ta paanʋ dieke die ba kana a ka
yi dabɔtı dʋʋga piiliku daarı, ta Yisa
kʋaŋandıısırıba die dı keŋ ʋ jigiŋ a pıası
wa, “Sıa fʋ yaala tı ga wʋnsı a yı fʋ a gbara
gasıtıaŋkʋ dʋʋga nyindiike daraaŋ?”
18 Die ʋ yiŋŋi a balı ba dı, “Nı gamma
tıka sʋŋ daa wʋnyı tigiŋ a balı wa dı, ‘Tı
dıdagırʋ tʋnna tı dı tı keŋ balı fʋ dı ʋ
saŋŋa gbigiye mıŋ, ta ʋ yaala wʋnıŋ aŋaŋ
ʋ kʋaŋandıısırıba dii gasıtıaŋkʋ dʋʋgaka
nyindiikehe fʋ tigiŋ me.’ ”
19 Die ʋ kʋaŋandıısırıba die dı dı ʋ bala
ba die wo, ta wʋnsı gasıtıaŋkʋ dʋʋgaka
diile siri.
20 Jıŋmıŋ die dı tʋgına, Yisa aŋaŋ ʋ
kʋaŋandıısırıba baŋ aŋaŋ bale wo die dı
sʋʋŋ kalı dı ba dii. 21 Die ba dinene wo
Yisa die dı balı ba dı, “Wusie maŋ bala nı,
nı wʋnyı bala ʋ posi n chıaŋ.”
22 Die ʋ kʋaŋandıısırıba sʋgıtı die dı
paalı chʋʋsı, die ba piili a pıasa wa wʋnyı
wʋnyı, dı “N Yɔmʋtieŋ, wusie n ka yi tama
dı manıŋ fʋ daga die?”
23 Ʊ yiŋŋi a balı ba dı, “Vuodieke maŋ
aŋaŋ wa dı lune kpalı gie mi wo bala ʋ
posi n chıaŋ. 24 Manıŋ vuota Bʋa nan kpi
sıba Ɲmıŋ gbaŋkʋ die dı dagına die wo,
ama wʋbıaŋ bie vuodieke dı bala ʋ posi n
chıaŋ wa ma! Ba tıŋ ka mıırı dı tieŋ gbaŋ
dı tıŋ nan dı kpıa.”
25 Saŋka mi Judasi vuodieke die dı bala
ʋ posi ʋ chıaka gbaŋ dı baarı, “Dıdagırʋ,

manıŋ fʋ daga?” Yisa die dı yiŋŋi a balı wa, “Wa, dı yiwo fʋnıŋ.”

Tı Yɔmʋtieŋ nyindiike diile wıa
(Maki 14.22-26; Luki 22.14-20; 1 Kor. 11.23-25)

26 Die ba yene ko die, Yisa die dı nagı paanʋ, a waası Ɲmıŋ ta yi ke gbieri gbieri a nagıha a yı ʋ kʋaŋandıısırıba, ta baarı, “Nı tuo a dii. N nyıŋgbanıŋ wʋnna.”
27 Ta die bı nagı nyaaŋchibiŋ aŋaŋ daaŋ, a pagı Ɲmıŋ ta die a nagı ka a yı ba ta baarı, “Nı mana tuo a nyu. 28 Gembu yine n zıŋ dieke dı bala ka yi Ɲmıŋ nʋarı zie aŋaŋ wusie, zıŋ dieke dı bala ka nyıŋ n nyıŋgbanıŋ ma vuosi pam wıa, aŋ ka vaa Ɲmıŋ vaa a chaa ba tʋmbıatı. 29 N bala nı, n kaaŋ bı nyu daabʋ gie, sie daa dieke manıŋ aŋaŋ nı dı bala tı lagısı a nyu daahaalıbʋ n Chʋa Ɲmıŋ naarı ma, ŋmıŋsikpeŋ.”
30 Die ba wa chıa Ɲmıŋ jıamıŋ yılı, ka kʋaŋ chaaŋ ba chʋŋ ga Olivi Tıısı kunkogiri me.

Yisa die dı bala dı Piita nan chiisi dı ʋ ka sıba wa dene
(Maki 14.27-31; Luki 22.31-34; Jɔɔn 13.36-38)

31 Saŋka mi die Yisa dı balı a yı ba dı, “Yuku gie nı mana nan chıgı ta va mıŋ, dama dı maagıya Ɲmıŋ gbaŋkʋ ma dı ‘Ɲmıŋ nan kʋʋ yiyagırʋ wa ta yiisehe ʋ yagınana wa jaası jigiŋ mana.’ 32 Ama maŋ a keŋ hagı kuŋ me, ka kʋaŋ chaaŋ n nan wolin nı nıŋŋa a ga Galili tıŋ ma.”
33 Ta Piita die dı a yiŋŋi a balı wa dı, “Dıı yi ta vuoŋ mana dı chıgı ta va fʋ, ama manıŋ n kaaŋ chıgı ta va fʋ.”
34 Yisa die dı yiŋŋi a balı a yı wa dı, “Wusie maŋ bala fʋ, jinne yuku gie, kparaaŋ nan keŋ baa ka kʋmma, ta chiisi mıŋ wo bʋtaa ma dı zı mıŋ.”
35 Piita die dı yiŋŋi a balı wa dı, “Dıı yi maŋ ŋaŋ fʋ dı baa tı kpi gbaŋ, n kaaŋ chiisi dı n zı fʋ.” Die ʋ kʋaŋandıısırıba mana die dı balı die gbaŋ gbaŋ.

Yisa die dı jʋʋsına Ɲmıŋ aŋaŋ nıŋŋmına dene
(Maki 14.32-42; Luki 22.39-46)

36 Die Yisa aŋaŋ ʋ kʋaŋandıısırıba die dı ga jigidieke die ba wasınana Getisemani, die ʋ balı a yı ba dı, “Nı kala giena ta n ga nı nıŋŋa a ga jʋʋsı Ɲmıŋ.” 37 Ta die nagı Piita aŋaŋ Zebedi ballı bale wo a gʋtı ʋ ma. Die ʋ sʋŋ die dı faası a chʋʋsı, 38 die ʋ balı a yı ba, “Sʋgıchʋʋsı dieke dı benne ʋ sʋŋ ma wa faası dala mıŋ a yaala ka kʋʋ mıŋ. Nı kala gie ta yesime aŋaŋ manıŋ.”
39 Die ʋ chʋŋ a ga nıŋŋa bıta, a gbirigi tıŋgbaŋ ta jʋʋsı Ɲmıŋ dı, “N Chʋa Ɲmıŋ, dı tıŋ nan bıagı a yi, fʋ vʋarı mıŋ a nyıŋ wahalaka gie me! Ama daa vaa n dʋŋŋʋ yi, ama vaa fʋ dʋŋŋʋ yi.”
40 Die ʋ yiŋŋi ga ʋ kʋaŋandıısırıba bataa wa jigiŋ ta ye ta ba gʋʋra; die ʋ pıası Piita, “Die wıa nı kaaŋ bıagı a yesime aŋaŋ mıŋ saŋŋa bıta gbaŋ? 41 Nı yesime ta jʋʋsıma Ɲmıŋ amʋ nı da keŋ juu magısıŋ ma, dama nı haalıtıtı yaala a yi jadieke dı vıına, ama nı nyıŋgbaŋısısı ka hagırı.”
42 Die ʋ bı yiŋŋi a ga ʋ bule ma a jʋʋsı Ɲmıŋ dı, “N Chʋa Ɲmıŋ, dıı yi wahala dieke dı kienene naa dı kaaŋ bıagı a tıaŋ, sie n diike, fʋ vaa fʋ dʋŋŋʋ yi.” 43 Die ʋ bı yiŋŋi keŋ, ta ʋ kʋaŋandıısırıba die bı gʋʋra dama gbieŋ die dı faasına yallı ba pam. 44 Die ʋ bı va ba, ta ga a jʋʋsı Ɲmıŋ bʋtaa ma a balı ʋ wolinne a jʋʋsa wudieke wo. 45 Saŋka mi die ʋ yiŋŋi a ga ʋ kʋaŋandıısırıba jigiŋ a keŋ pıası ba dı, “Nı ye ko a gʋʋra ta voose mıŋ? Nı ye, saŋka gbigiye mıŋ. Ba nan nagı wa manıŋ vuota Bʋa a yi vuobıatı nuusi me. 46 Nı hagı aŋ tı ga. Nı ye, daa dieke dı posine n chıaka gbigiye mıŋ!”

Die ba yigine Yisa dene
(Maki 14.43-50; Luki 22.47-53; Jɔɔn 18.3-12)

47 Ʊ nʋaŋ die ye ka nan tıŋgbaŋ, ta Judasi, ʋ kʋaŋandıısırıba baŋ aŋaŋ bale wo wʋnyı dı keŋ tʋgı mi, aŋaŋ kpıkpaaŋ, bataŋ dı pɔgılı jıbıwagıtı ta bataŋ dıaŋ dı pɔgılı dengbile, die Ɲmıŋ kıkaabıtıba nyıŋkʋraha aŋaŋ Juu vuosi nyıŋkʋraha tʋnna ba. 48 Judasi vuodieke die dı posine ʋ chıaka aŋaŋ vuosisi die wɔŋ balı zieŋ mıŋ dı, “Maŋ keŋ a mʋgısı vuodieke kaamıŋ, daa dieke nı yaalala wonde, nı yigi wo.”
49 Judasi die dı kenne tʋgı, ʋ ga Yisa nıŋŋa a baarı, “Dıdagırʋ, aŋ fʋ ŋmıı”, ta mʋgısı ʋ kaamıŋ.
50 Yisa die dı yiŋŋi a balı wa, “N zʋa, yi fʋ balla fʋ yi die wo lagı lagı!” Womi die ba a keŋ a mıŋŋı yigi wo. 51 Die ʋ kʋaŋandıısırıba wʋnyı dı vʋarı jıbıwaŋ a chıa gobi Ɲmıŋ kıkaabıtıba jakʋʋŋ yɔmʋ tıbıŋ a taaŋ. 52 Die Yisa die dı balı wa, “Nagı fʋ jıbıwaŋkʋ a yiŋŋi a sʋʋ ka fɔgʋ ma, dama vuodieke dı wagınana aŋaŋ jıbıŋ, ŋaaŋ kpi wo jıbıka kuŋ. 53 Nı ka sıba a baarı n tıŋ nan bıagı a wa n Chʋa Ɲmıŋ dı ʋ suŋŋi mıŋ, aŋ bʋnyı ʋ tıŋ nan tʋŋ malakasi a tıaŋ tuse baŋ aŋaŋ ale? 54 Ama maŋ yi die, lalıa wudieke dı maagına Ɲmıŋ gbaŋkʋ ma wa dı naa nan yiwo, keŋ yi wusie?”
55 Womi Yisa die dı pıası kpıkpaakʋ dı, “Nı mʋ dı nı keŋ wo aŋaŋ jıbıwagıtı aŋaŋ dengbile dı nı keŋ a yigi mıŋ sıba n yiwo gbıgbatırʋ? Daaŋ mana die n bie wo Ɲmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ ma a

daga ta nı ka yigi mıŋ. 56 Ama naa mana
yiye mıŋ amʋ wudieke Ɲmıŋ naazʋalıba
dı maagına Ɲmıŋ gbaŋkʋ ma wa keŋ yi
wusie." Die ʋ kʋaŋandıısırıba mana dı
chıgı ta va wa.

Ba nagına Yisa ga sarıya diile jigiŋ dene
(Maki 14.53-65; Luki 22.54, 55, 63-71; Jɔɔn 18.13, 14, 19-24)

57 Vuodiekemba die dı yigine Yisa wa
die dı yallı wa a ga Kayafasi tigiŋ,
vuodieke die dı yine Ɲmıŋ kıkaabıtıba
jakʋʋŋ, mi die mıraha dıdagırıba aŋaŋ
tıka nyıŋkʋraha dı lagıŋ taŋ. 58 Die ba
yalla Yisa a gara wa, die Piita dı dı ʋ kʋaŋ
a bie saasaa, a ga tʋgı Ɲmıŋ kıkaabıtıba
jakʋʋrı gbaaŋ sʋŋ. Die ʋ juu gbaŋkʋ sʋŋ
aŋaŋ tʋntʋntıba dı ʋ ye wudieke dı balla
ka yi. 59 Die Ɲmıŋ kıkaabıtıba nyıŋkʋraha
aŋaŋ nyıŋkʋraha mana die dı yaala dı
ba ye vuodieke dı baaŋ chıbı ŋmınchıbısı
yaa gamma wudieke Yisa dı yine aŋ ba
nagı a baarı dı ʋ chʋʋsıya mıŋ ta kʋʋ wa.
60 Daadaŋ pam die dı keŋ nıŋŋa a chıbı
ŋmınchıbısı a yı wa, ama die mana yɔrı,
die ba ka ye wudieke ba baaŋ nan nagı a
yigi wo. Ka kʋaŋ kʋaŋ chaaŋ die dembisi
bale die dı keŋ nıŋŋa a baarı dı, 61 "Daa wa
gie die baarı dı ʋ nan bıagı a kpaŋŋı Ɲmıŋ
jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ a taaŋ ta yiŋŋi mıı
ka daraa ataa daraaŋ."

62 Die Ɲmıŋ kıkaabıtıba jakʋʋrı dı hagı
zie a baarı, "Wo wııŋ a baa fʋ balı yaa
gamma wudieke ba balla yaa gamma fʋ
wıa naa?" 63 Ama die Yisa dı tarı. Ta
Ɲmıŋ kıkaabıtıba jakʋʋrı dı bı pıası wa,
"Balı tı miivolitieŋ Ɲmıŋ saaŋ ma, fʋ
yine Vuovʋarıkıŋ Masia wa ta bı yi Ɲmıŋ
Bʋadembike?"

64 Yisa die dı yiŋŋi a balı wa, "Wa, fʋnıŋ
fʋ balla. Ama n bala nı, a nyıŋ jinne yaa
gamma nı nan daansı ye manıŋ vuota Bʋa
ta n kalı Nabidie Ɲmıŋ nuudiigiŋ chaaŋ, ta
bı ye ta n bie nııŋmara sʋŋ a keŋ sʋʋna."

65 Die Ɲmıŋ kıkaabıtıba jakʋʋrı dı datı
ʋ gbaŋ gbaŋ ʋ nyinyeeke a chıırı ta natı
dı, "Ʋ naga ʋ gbaŋ a magısa* Ɲmıŋ! Tı
ka bı yaala daansıa. Nı mana wɔŋ wʋŋ ʋ
nagına ʋ gbaŋ a magısa Ɲmıŋ die. 66 Lalıa
nı yile?"

Die ba yiŋŋi a baarı, "Ʋ mʋ ʋ kpi mıŋ."

67 Womi die ba piile a tııra nıntɔbıtı a yie
ʋ nine me, ta nıgı wa; ta vuodiekemba die
dı falala wa wa 68 dı baarı, "Fʋnıŋ Masia,
bugi a dagı vuodieke dı nıgına fʋ wa."

Piita die dı chiisine dı ʋ ka sıba Yisa dene
(Maki 14.66-72; Luki 22.56-62; Jɔɔn 18.15-18, 25-27)

69 Piita die dı kala Ɲmıŋ kıkaabıtıba
jakʋʋrı gbaakʋ ma wa, die tigiri mi
havʋʋbiŋ tʋntʋntʋ wʋnyı die dı keŋ ʋ jigiŋ
a keŋ balı dı, "Fʋ gbaŋ die gʋtı wa Yisa
vuodieke dı nyınna Galili wo ma."

70 Ama ta Piita die dı baarı ʋ ka sıba wa
ba mana nıŋŋa. Dı, "N ka sıba vuodieke nı
balala wa wıa." 71 Die ʋ nyıŋ ga yeŋ me, mi
havʋʋbiŋ tʋntʋntʋ wʋnyı die dı bı ye wo
a balı yı vuosisi dı, "Daa wa gie dıaŋ die
gʋtı wa Yisa vuodieke dı nyınna Nazeriti
wa ma."

72 Die Piita die dı bı chiisike aŋaŋ huusi
dı, "N ka sıba daa wa!"

73 Die dı bına a yi bıta, vuodiekemba dı
zene mi wo dı keŋ Piita jigiŋ a balı wa dı,
"Wusie, yiwo ba wʋnyı dama fʋ bala sıba
Galili vuoŋ!"

74 Womi Piita dı huu dı, "Ɲmıŋ datı n
tıbıŋ dıı yi maŋ ka bala wusie! N ka sıba
daa wa mi!" Womi kparaaŋ die dı kʋŋ,
75 die Piita dı tıınsı wudieke Yisa dı bala
a yı wa wa dı, "Kparaaŋ nan keŋ baa ka
kʋmma, nan chiisi mıŋ bʋtaa dı ka sıba
mıŋ." Ta Piita die dı nyıŋ a kʋŋ pam.

27

Ba nagına Yisa a ga Paliti jigiŋ dene
(Maki 15.1; Luki 23.1, 2; Jɔɔn 18.28-32)

1 Die tʋŋ dı vʋʋna sʋkʋleeliŋ, die
Ɲmıŋ kıkaabıtıba nyıŋkʋra aŋaŋ Juu vu-
osi nyıŋkʋra die dı saŋ ba baaŋ yi die a
kʋʋ Yisa. 2 Die ba bɔbı wa aŋaŋ chɔrıma,
a nagı wa a ga tıŋgbaŋka jakʋʋŋ die ba
wasınana Paliti* jigiŋ.

Judasi die dı kpine die
(Tʋʋma 1.18, 19)

3 Die Judasi, vuodieke die dı posine Yisa
chıaka dı wʋnna ba dine ʋ sarıya a baarı
ʋ chʋʋsıya amʋ ba kʋʋ wa wa, die ʋ sʋŋ
dı faası chʋʋsı; die ʋ wa nagı salınyıala
ligire bie baŋısı-taa wa a yaa a yiŋŋi ga yı
Ɲmıŋ kıkaabıtıba nyıŋkʋraha aŋaŋ tıka
nyıŋkʋraha. 4 Ta baarı, "N tʋŋ wa bıaŋ
dama n posi wo vuodieke dı wone taalı
chıaŋ."

Die ba yiŋŋi a balı wa, "Tınıŋ tı baga
bı beri genke ma mıŋ? Fʋnıŋ fʋ wıa
wondie!"

5 Die wıa Judasi die dı nagı ligirehe a vigi
taaŋ Ɲmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ sʋŋ, ta
die a nyıŋ a ga a taaŋ ʋ gbaŋ guuŋ.

6 Die Ɲmıŋ kıkaabıtıba nyıŋkʋraha die
dı vaarı ligirehe ta baarı, "Gembu wa yiwo
zıŋ ligire, ta tı mıraha ka yı sieŋ dı tı
nagıha a gʋtı Ɲmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ
ligirehe sʋŋ." 7 Die wıa die ba saŋ dı ba
nagı ligirebu a daa kpagıwʋnsırʋ tıŋgbaŋ,

* **26:65** 26.65 Ba mıraha ma dıı yi vuoŋ dı nagı ʋ gbaŋ a magısa aŋaŋ Ɲmıŋ ʋ mʋ ba kʋʋ wa mıŋ.

* **27:2** 27.2 Paliti die yiwo Romani vuodiekemba die dı nyaŋŋına Juu vuosisi jakʋʋŋ wʋnyı.

dı ba gume chaanıŋ mi. 8 Die wıa ba ye a
wasa tıŋgbaŋka mi dı "Zıŋ tıŋgbaŋ" a keŋ
tʊgı jinne die.
9 Die dı keŋ yi wusie Ɲmıŋ naazʊa
Jerimaya die dı balla wudieke wo dı, "Ba
nagı wa salınyıala ligire bie baŋısı-taa
dieke die Izara vuosi bataŋ die dı nagına
a daa wa, 10 a nagıbʊ a daa kpagıwʊnsırʊ
tıŋgbaŋ, sıba n Yɔmʊtieŋ Ɲmıŋ dı dagına
mıŋ dene."

Paliti die dı dine Yisa sarıya dene
(Maki 15.2-5; Luki 23.3-5; Jɔɔn 18.33-38)

11 Yisa die zie wo tıŋgbaŋka jakʊʊrı
Paliti nıŋŋa; ta Paliti die pıası wa dı,
"Fʊnıŋ, fʊ yine Juu vuosi naaŋ wa?" Yisa
die dı yiŋŋi a balı, "Wa, fʊnıŋ fʊ balala."
12 Ama die Ɲmıŋ kıkaabıtıba nyıŋkʊraha
aŋaŋ tıka nyıŋkʊraha nıŋ die dı galınnana
wa, die ʊ ka balı ba wııŋ.
13 Die Paliti dı bı pıası wa dı, "Ka
wʊmma ba galınnana fʊ die mana?"
14 Ama Yisa die ka yiŋŋi a balı wa wııŋ,
die wıa die dı paalı yi Paliti mamachi.

Paliti die dı yına sieŋ dı ba kʊʊ Yisa dene
(Maki 15.6-15; Luki 23.13-25; Jɔɔn 18.39–19.16)

15 Dıı yi gasıtıanıŋ dʊʊga saŋŋa dı
keŋ tʊgı tıka jakʊʊrı ŋaaŋ vʊarı wa
vuobalımıŋ dansarıka sʊŋ, vuodieke vu-
osisi dı yaalala a taaŋ. 16 Saŋka mi daa
wʊnyı die benne dansarıka sʊŋ ba wasa
wa Barabasi, die vuoŋ mana die dı sıba ʊ
wıa aŋaŋ ʊ tʊmbıatı. 17 Die wıa die vuosisi
die dı lagıŋna wa, Paliti die dı pıası ba dı,
"Mınıa nı yaala n vʊarı dansarıka ka sʊŋ
a taaŋ a yı nı? Barabasi yaa Yisa, vuodieke
dı dine Masia wa?" 18 Dama Paliti die sıba
a baarı haası wıa die ba yigi Yisa a keŋ yı
wa.
19 Die Paliti die dı sʊʊna kala ʊ sarıya
diile chıaka ma wa, die ʊ hɔgʊ die dı tʊŋ
ʊ jigiŋ dı, "Vʊarı fʊ nuusi a nyıŋ Ɲmıŋ
vuovııŋka wıa ma, dama diene wo yuku
die n die wo wahala pam n daansa sʊŋ
yaa gamma ʊ ma." 20 Ta Ɲmıŋ kıkaabıtıba
nyıŋkʊraha aŋaŋ tıka nyıŋkʊraha die dı
bala a yıa vuosisi dı ba balı Paliti dı ʊ
vʊarı Barabasi a taaŋ ta vaa ba kʊʊ Yisa.
21 Ta Paliti die dı bı pıası dı, "Vuosi bale
wo gie, mınıa nı yaala n vʊarı a taaŋ?" Die
ba yiŋŋi a baarı, "Barabasi." 22 Ta Paliti
die dı bı pıası ba dı, "Lalıa nı wa yaala n
yi Yisa vuodieke ba wasınana Masia ka?"
Ba mana die dı yiŋŋi a baarı, "Kpaası wa
diisi dagarıkʊ ma." 23 Ama Paliti die dı
yiŋŋi pıası ba dı, "Bıa wʊbıaŋ ʊ yi?" Die
ba piili a faası nata dı, "Kpaası wa a diisi
dagarıkʊ ma." 24 Die Paliti die dı mıŋŋına
dı dı ka bı amʊ dı ʊ balı wııŋ dama ba nan
yi watı ta waagıŋ nan, die ʊ nagı nyaaŋ a
nııtı ʊ nuusi vuosisi nıŋŋa ta baarı dı, "N
nuuŋ wo daa wa gie kumbu me! Nı wııŋ
wonde." 25 Ta vuosi mana dı yiŋŋi a balı
wa, "Wa, vaa ʊ zıŋ bemme tınıŋ aŋaŋ tı
ballı ma!" 26 Die wıa Paliti die dı vʊarı
Barabasi a taaŋ a yı ba, ta die a yi ba nıgı
Yisa aŋaŋ kpaasıŋ ta nagı wa yı dı ba ga
kpaası wa dagarıkʊ ma.

Sojasisi die dı vʊarına Yisa fala

27 Die Paliti sojasisi die nagı Yisa a ga
juu gbaakʊ sʊŋ ta sojasisi mana dı giliŋ
wo. 28 Die ba yi ʊ nyiŋyeekehe awʊrı ta
die a nagı jayeekiwaŋ ŋmınıŋ a yeegi wo,
29 ta die a nagı haŋgɔɔsı a wʊnsı sibubiŋ a
nagı ka a bubi wo ta a nagı daaŋgbanıŋ†
a yı ʊ nuudiigiŋ me, ta die a wa gbirigi
ʊ nıŋŋa a vʊarı wa fala, die a baarı dı,
"Juu vuosi naaŋ wa, tı waasa fʊ!" 30 Die
ba tıırı nıntɔbıtı a yi wo ta tuo daa dieke
ba nagına a yı wa wa a nıgı ʊ sikpeŋ me.
31 Die ba vʊarına wa falaha a kpatı wa die
ba tuo jayeeki dieke ba nagına a yı wa wa
ta nagı ʊ gbaŋ gbaŋ ʊ jayeekiŋ a yeegi wo.
Die ba yaa wa nyıŋ dı ba ga kpaası wa
dagarıkʊ ma.

Die ba kpaasına Yisa a diisi dagarıkʊ ma dene

32 Die ba ganana wa die ba tuoli daa
wʊnyı dı nyınna Saarini ba wasa wa
Simoni, die ba mugisi wo dı ʊ tuo Yisa
dagarıkʊ a chii. 33 Die ba a keŋ a tʊgı
jigidieke die ba wasınana Goligota wa, ka
chıaŋ yine "Sikpeŋ kogilike jigiŋ", 34 mi die
ba nagı daa dieke ba lagına aŋaŋ nyıntʊatı
a yı wa dı ʊ nyuu, ama die ʊ lannabʊ wa
die ʊ zeti bʊ nyuule. 35 Die ba kpaasına
wa dagarıkʊ ma a kpatı wa, die ba nagı ʊ
nyiŋyeeke a puo taŋ aŋaŋ chaachaa, 36 die
ba sʊʊŋ kalı a gbarı wa. 37 Die ba maagı
wudieke ba bala dı ʊ yine a chʊʊsı wa a
marı ʊ dagarıkʊ sikpeŋ; naa die ba maagı
dı,

"Yisa, Vuodieke Dı Yine Juu Vuosi Naaŋ
Wa Wɔnna."

38 Die ba bı kpaası wa gbıgbatırıŋ bale
dagarısı ma a gʊtı ʊ ma, die wʊnyı die bie
wo ʊ nuudiigiŋ chaaŋ ta wʊnyı dıaŋ die
dı bie ʊ nuugalı chaaŋ. 39 Vuodiekemba
die dı tıannana wa die vige ba sikpigile
ta die taana wa jome, 40 a baarı dı,
"Fʊnıŋ fʊ baarı nan kpaŋŋı Ɲmıŋ jıamıŋ
juokpeŋkpııkʊ a taaŋ, ta nagı daraa ataa
a yiŋŋi mıı ka, gbatı fʊ gbaŋ a taaŋ.
Fʊ yi Ɲmıŋ Bʊa, fʊ keŋ sʊʊŋ dagarıkʊ
ma." 41 Naa gbaŋ gbaŋ Ɲmıŋ kıkaabıtıba
nyıŋkʊraha aŋaŋ mıraha dıdagırıba aŋaŋ

† **27:29** 27.29 Daaŋgbaŋkʊ die zie wo naaŋ daaŋgbanıŋ naŋ ma.

tıka nyıŋkʋraha dı vʋarı wa fala, 42 ta die
baarı dı, “Die ʋ gbatı wa ʋ chanchaalıŋ
a taana ama ʋ kaaŋ bıagı a gbatı ʋ gbaŋ
gbaŋ a taaŋ! Dıı yi ʋ seŋ yi Izara vuosi
naaŋ wa, ʋ keŋ sʋʋŋ dagarıkʋ ma aŋ tı
yiwo yada. 43 Ʋ tuo wo Ɲmıŋ dii ta baarı
ʋ yiwo Ɲmıŋ Bʋa. Dıı yi Ɲmıŋ dı yaala
wa, nı vaa tı ye sıba ʋ nan gbatı wa a
taaŋ lele!” 44 Die gbaŋ gbaŋ gbıgbatırıŋ
diekemba die ba kpaasına a gʋtı ʋ ma wa
dı zıa wa.

Yisa kuŋ wıa

45 Ɲmıŋ dı wana a tʋgı sikpeŋ sʋnsʋŋ,
tıŋgbaŋka mana mana die dı sibi. Die
ka sibi wo dee a ga tʋgı ŋmıŋgbılıkıŋ
hawası ataa saŋŋa. 46 Awası ataa wa
saŋŋa die Yisa dı faası keesi ta natı dı
“Eli, Eli lema sabakitani?” Ka chıaŋ wone
“N Ɲmıŋ, n Ɲmıŋ, bıa yine fʋ va mıŋ?”
47 Vuodiekemba die dı zene mi wo ta wʋŋ
wa wa die ba baarı dı “Ʋ wasa Elaja!”
48 Ba wʋnyı die dı chıgı lagı lagı a ga nagı
gbara alʋ daŋmıısıŋ ma a nagıka a sagı
daaŋ sikpeŋ ta a kɔtı yı wa dı ʋ mʋgısı.
49 Ama ʋ chanchaalıba dı baarı dı, “Vaa
wa aŋ tı ye sıba Elaja nan keŋ a gbatı
wa a taaŋ?” 50 Ta Yisa die dı bı a faası
a keesi ta kpi. 51 Saŋka mi die garı dieke
die dı sagına Ɲmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ
ma wa a puoke bule wo die dı puo bule
a nyıŋ ka sikpeŋ me a ga a tʋgı ka chıaŋ
ma ta tıŋgbaŋ dı dɔŋ ta tankpııma dı
ŋmabı ŋmabı, 52 kunti vɔrıtı die dı yuori
yuori ta vuodiekemba die dı kpine ta yi
Ɲmıŋ vuosisi bataŋ pam die dı hagı kunti
me, 53 die ba nyıŋ ba vɔrıtı ma; ta Yisa
die hagına kumbu me kʋaŋ chaaŋ die ba
ga Jerusalemi ta vuosi pam die dı ye be
aŋaŋ ba nine. 54 Die sojasisi jakʋʋrı aŋaŋ
sojasi dieke die dı gʋtına ʋ ma a gbarı
Yisa wa die dı yene tıŋgbaŋka dɔŋkʋ aŋaŋ
wudieke dı yine wo, die ŋmaamıŋ die dı
yigi be, ba baarı, “Wusie, die ʋ seŋ yiwo
Ɲmıŋ Bʋa!” 55 Hɔgʋba pam dieke die dı
dına Yisa kʋaŋ a nyıŋ Galili ta suŋŋi wo wo
die dı zie saasaa a jııma wudieke dı yinene
wo. 56 Bataŋ die yiwo Meri Magidalini
aŋaŋ Jemisi aŋaŋ Josefu nuŋ Meri, aŋaŋ
Zebedi ballı nuŋ.

Yisa nyıŋgbanıŋ guule wıa

57 Die dı tʋgına jıŋmıŋ chaaŋ ligiretieŋ
wʋnyı die dı nyınna Arimatia, ʋ saaŋ
dı yine Josefu, die ʋ gbaŋ yo yiwo Yisa
kʋaŋandıısırʋ. 58 Die ʋ ga Paliti jigiŋ a
ga jʋʋsı wa Yisa nyıŋgbaŋka, die Paliti
dı yı nʋaŋ dı ba nagı nyıŋgbaŋka a yı
wa. 59 Naa wıa die Josefu die dı nagı
ʋ nyıŋgbaŋka, a yallı garıhaalı yıalıŋ a
muuri wo 60 a nagı wa a dʋaŋ ʋ gbaŋ gbaŋ
vɔrıhaalı dieke ʋ tune taŋ lʋgıŋ. Ta die
biliŋ taŋ kpeŋkpııŋ a keŋ ligi vɔrıkʋ nʋaŋ
ta die yiŋŋi. 61 Ta die Meri Magidalini aŋaŋ
Meri wʋnıŋ wa die kalı wa mi a daansa
vɔrıkʋ.

Sojasisi die dı gbarına vɔrıkʋ die

62 Tʋŋ die dı vʋʋna dınıŋ daarı mi,
die dı yine banıŋ Juu vuosi davʋʋsıkırı
daaŋ, ta Ɲmıŋ kıkaabıtıba nyıŋkʋraha
aŋaŋ Farasisi die dı ga Paliti jigiŋ, 63 a
die baarı, “Jakʋʋŋ tı tıınsıya dı saŋŋa
dieke ŋmınchıbıtieŋ wo die dı benne ʋ
miivoli me wo, die ʋ baarı, ‘N nan hagı
kuŋ me daraa ataa daraaŋ.’ 64 Die wıa
yı nʋaŋ aŋ ba mıŋŋı gbara ʋ vɔrıkʋ a
ga tʋgı daraa ataa wa daraaŋ. Dı daa
die ʋ kʋaŋandıısırıba nan keŋ a gaarı ʋ
nyıŋgbaŋka, ta balı yı vuosisi dı ʋ hagı wa
kuŋ me. Ta kʋaŋaŋ ŋmınchıbısı gie nan
wa a tıaŋ bʋmbʋŋaŋ jaabʋ.” 65 Paliti die
dı balı ba, “Nı nagı gbıgbarıtıŋ aŋ ba ga a
mıŋŋı gbara vɔrıkʋ, nı baaŋ nan bıagı a
gbaraka die mana.” 66 Die wıa, die ba ga a
nagı gbıgbarıtıŋ a ga ba ga gbarı vɔrıkʋ,
ta die a bʋʋlı tantı a mıŋŋı taarı.

28

Yisa kuŋ hagıŋ wıa

(Maki 16.1-10; Luki 24.1-12; Jɔɔn 20.1-10)

1 Die Juu vuosi davʋʋsıkırı daarı dı
tıanna, tʋŋ die dı vʋʋna Alasiri daaŋ
sʋkʋleeliŋ ta Meri Magidalini aŋaŋ Meri
wʋnıŋ wa die dı ga dı ba daansı vɔrıkʋ.
2 Ta tıŋgbaŋ die dɔŋ pam bʋnyı, dama die
Ɲmıŋ malaka die nyınna ŋmıŋsikpeŋ a
keŋ sʋʋŋ, a biliŋ tanı a kalı ka ma. 3 Die
ʋ nyıŋgbanıŋ die nyıgısa sıba nıınyıgısıŋ
ta ʋ nyiŋyeeke die dı yıantı sıba chııŋ.
4 Ɲmaamıŋ die dı yigi vuodiekemba die dı
gbarına vɔrıkʋ, die ba cheeli ta nan nan
sıba kunti. 5 Die malakaka die dı balı a
yı hɔgʋbaha, “Nınıŋ nı da vaa ŋmaamıŋ
yalla nı, n sıba dı nı yaala Yisa vuodieke
die ba kpaasına dagarıkʋ ma wa. 6 Ʋ
wo giena ʋ hagı kumbu me sıba die ʋ
balla die wo. Nı keŋ a ye jigidieke die ʋ
dʋana wa. 7 Nı gamma lagı lagı a balı
ʋ kʋaŋandıısırıba dı ʋ hagı kuŋ me mıŋ
ta dı nı nıŋŋa a gara Galili, mi nı nan
ye wo. Wusie maŋ bala nı.” 8 Die wıa
hɔgʋbaha die dı nyıŋ vɔrıkʋ jigiŋ lagı lagı
aŋaŋ ŋmaamıŋ ta bı yaa sʋgıfıalıŋ pam
ta chıgı a ga balı ʋ kʋaŋandıısırıba. 9 Die
ba ganana wa Yisa die dı tuoli be sieŋ me a
waası ba; die ba gbirigi ʋ nıŋŋa ta jıaŋ wa.
10 Ta ʋ balı a yı ba, “Nı da vaa ŋmaamıŋ
yalla nı, nı ga a balı n nımballılı dı ba
gamma Galili me, mi ba nan ye mıŋ.”

Gbıgbarıtıba die dı gana a balı wudieke

11 Die hɔgʋba die yene be sieŋ me
a gara, ta sojasisi bataŋ die dı gbarına

vɔrıkʋ dı yiŋŋi a ga tıka ma a balı Ŋmıŋ
kıkaabıtıba nyıŋkʋraha wudieke dı yine.
12 Die Ŋmıŋ kıkaabıtıba nyıŋkʋraha aŋaŋ
tıka nyıŋkʋraha dı lagısı a saŋ; a nagı
ligire pam a yı sojasisi, 13 a balı ba, “Nı
balı dı ʋ kʋaŋandıısırıba kenne tanseese
saŋŋa dieke tı dʋana gʋʋra a keŋ gaarı ʋ
nyıŋgbaŋka. 14 Ta dıı yi tıka jakʋʋrı dı
wʋŋ naa, tı nan ligi nı ʋ jigiŋ ta vʋarı
nı wıa ma.” 15 Die gbıgbarıtıba dı tuo
ligirehe ta die ga balı vuosi wudieke ba
balla dı ba balı wa. Die wıa ta Juu vuosi
die dı tuo wudieke ba bala wa a dii a keŋ
tʋgı jinne.

Yisa die dı nyınna ʋ kʋaŋandıısırıba jigiŋ dene

16 Die Yisa kʋaŋandıısırıba baŋ aŋaŋ
kaanı wa die dı ga Galili kunkogiri me,
jigidieke Yisa die dı bala ba dı ba ga wa.
Mi die ba ye wo. 17 Die ba yene wo die ba
gbirigi a jıaŋ wa ama bataŋ die dı chıılı
wa. 18 Die ʋ keŋ gbigi be a baarı dı, “Ŋmıŋ
yı mıŋ wa ŋmıŋsikpeŋ aŋaŋ tıŋgbaŋka
gie yiko mana mana mıŋ. 19 Die wıa nı
gamma tıŋgbaŋka gie vuosi buuriŋ mana
jigiŋ a yi be n kʋaŋandıısırıŋ, ta sıma ba
Ŋmıŋ nyaabʋ n Chʋa Ŋmıŋ saaŋ ma, aŋaŋ
manıŋ ʋ Bʋademinŋ saaŋ ma, aŋaŋ Ŋmıŋ
Halıkasıka saaŋ ma, 20 ta nı dagıma ba
aŋ ba saagı dıa wudieke n dagına nı wa
mana. Ama nı tıınsı dı n nan dı bie nı
jigiŋ saŋŋa mana a ga tʋgı dʋnıa kpatıŋ.”

Wʋvɪɲ dieke Maki dɪ maagɪna wʋnna

Jɔɔn vuodieke die dɪ sɪnana vuosisi Ɲmɪɲ nyaaŋ wɪa
(Mat. 3.1-12; Luki 3.1-18; Jɔɔn 1.19-28)

1 Ɲmɪɲ Bʋadembiɲ Yisa Masia wɪa die dɪ
piiline dene wʋnna. 2 Sɪba Ɲmɪɲ naazʋa
Azaya die dɪ maagɪna die wo:
"Ɲmɪɲ baarɪ dɪ,
'Nɪ ye, n baaŋ n tʋŋ wa n tʋntʋntʋ aŋ ʋ
woliɲ a dɪa fʋ nɪŋŋa
a wʋnsɪ fʋ sieti a yɪ fʋ.'
3 Vuoŋ benne haagɪŋ ma a keese a mʋʋla
'Nɪ wʋnsɪ tɪ Yɔmʋtieŋ keniŋ sieti
ta vaa a tʋgɪsɪ a yɪ wa.' "
4 Jɔɔn vuodieke die dɪ sɪnana vuotamba
Ɲmɪɲ nyaabʋ die bie wo haagɪŋ ma a
mʋʋla a yɪa vuotamba dɪ ba vaa ba
wʋbɪatɪ ta ʋ sɪɪ ba Ɲmɪɲ nyaaŋ aŋ Ɲmɪɲ
vaa a chaa ba ba wʋbɪatɪ. 5 Ta vuotamba
pam die dɪ nyɪɲ Judia tɪŋgbaŋ ma aŋaŋ
Jerusalemi tɪŋgbaŋ ma, a keŋ Jɔɔn jigiŋ a
balɪ ba tʋmbɪatɪ tʋʋma a yɪ Ɲmɪɲ ta Jɔɔn
dɪ sɪɪ ba Ɲmɪɲ nyaaŋ Jɔɔdani mʋgɪŋ ma.
6 Jɔɔn die yeegi wo nyiŋyeeki diekemba
die ba nagɪna nyɔgɪnɪ kobiti a wʋnsɪ, ta bɪ
bɔbɪ gbanɪŋ ʋ chɪaŋ ma, die ʋ nyindiike
die dɪ yi sankpara aŋaŋ siesi. 7 Die ʋ balɪ a
yɪ vuosisi dɪ, "Vuodieke dɪ hagɪrɪna a tɪaŋ
mɪŋ balla ʋ keŋ n kʋaŋ chaaŋ, n ka tʋgɪ
vuodieke dɪ baaŋ nan gbirigi ʋ nɪŋŋa ta
vʋarɪ ʋ nɪɪra guune gbaŋ. 8 Manɪŋ n sɪa
wa aŋaŋ nyaaŋ, ama wʋnɪŋ ʋ balla ʋ nagɪ
Ɲmɪɲ Haalɪŋ a sɪɪ nɪ sʋgɪtɪ."

Yisa Ɲmɪɲ Nyaabʋ Sɪɪla wɪa
(Mat. 3.13–4.11; Luki 3.21, 22; 4.1-13)

9 Die dɪ ka yʋasɪya die Yisa dɪ nyɪɲ
Nazeriti tɪŋ dɪ benne Galili me wo a keŋ
Jɔɔn jigiŋ, ta Jɔɔn die dɪ sɪɪ wa Ɲmɪɲ
nyaaŋ Jɔɔdani mʋgɪrɪ ma. 10 Yisa die dɪ
nyɪnnana nyaabʋ ma wa ʋ ye ŋmɪŋsikpeŋ
dɪ yuorine, Ɲmɪɲ Haalɪŋ dɪ keŋ a sʋʋna
ʋ sikpeŋ me sɪba ŋmarɪŋ. 11 Ta lɔlɪŋ dɪ
nyɪŋ ŋmɪŋsikpeŋ a baarɪ, "Fʋnɪŋ fʋ yine
n Bʋachoti; fʋnɪŋ n nine dɪ suuli."

Sitaani aŋaŋ Yisa Wɪa

12 Ɲmɪɲ Haalɪbʋ die dɪ nagɪ Yisa a ga
haagɪŋ ma; Die ʋ bie wo haagɪrɪ ma a ga
tʋgɪ daraa baŋɪsɪ-nɪɪsa, ta Sitaani die dɪ
magɪsɪ wa. 13 Yisa aŋaŋ haagɪŋ nɪŋ dɔŋɪsɪ
die benne mi; ama ta Ɲmɪɲ malakaka die
dɪ sʋʋŋ a suŋŋi wo.

Yisa die dɪ wana zaasɪyigiriŋ banɪɪsa dene
(Mat. 4.12-22; Luki 4.14, 15; 5.1-11)

14 Die ba yigine Jɔɔn a yi dansarɪka
ma kʋaŋ chaaŋ, Yisa die ga wa Galili me
a bala Ɲmɪɲ wʋvɪɪnaha mi 15 a baarɪ
"Saŋŋa dieke Ɲmɪɲ naarɪ dɪ balla ka
keŋ wo gbigiye mɪŋ, die wɪa nɪ yi Ɲmɪɲ
wʋvɪɪnaha gie yada ta va nɪ wʋbɪatɪ."
16 Yisa die dɪ chʋnnana Galili mʋgɪkpɪɪrɪ
lʋgɪrɪ die ʋ ye Simoni aŋaŋ ʋ nɪmbʋa
Andurusi, ta ba taana nɪɪŋ mʋgɪkpɪɪrɪ ma
dama die ba yiwo zaasɪyigiriŋ. 17 Ʊ balɪ
ba, "Nɪ dɪa mɪŋ ta n nan vaa nɪ sʋgɪma
vuosi a kiere n jigiŋ." 18 Lagɪ lagɪ ba vaa
ba nɪɪtɪ ta hagɪ a dɪ wa.
19 Ta bɪ ga nɪŋŋa bɪta ta a ye Jemisi aŋaŋ
ʋ nɪmbʋa Jɔɔn, Zebedi ballɪ, ta ba bie wo
ba haarɪŋ sʋŋ a wʋnsa ba nɪɪtɪ. 20 Ʊ wa ba,
die ba va ba chɔɔŋ wa Zebedi aŋaŋ vuosisi
die dɪ tʋnnana a yɪa ba wa ta hagɪ a dɪ wa.

Dembi dieke jɪmbɪakʋ die dɪ yalla wa wɪa
(Luki 4.31-37)

21 Die Yisa aŋaŋ ʋ kʋaŋandɪsɪrɪba die
dɪ ga tɪŋ kaanɪ ba wasɪnana Kapenɔmi;
ta Juu vuosi davʋʋsɪkɪrɪ daraaŋ dɪ keŋ ba
ga Ɲmɪɲ jʋʋsɪŋ juoku me, ʋ piili a daga
vuosisi Ɲmɪɲ wɪa. 22 Ʊ dagɪkʋ gie die dɪ
yi be mamachi pam, dama ʋ dagɪ ba sɪba
vuodieke dɪ yalla yiko, die ka ka sɪɪ sɪba
Ɲmɪɲ mɪraha dɪdagɪrɪba die dɪ ŋaana a
daga ba wa.
23 Womi ta dembi dieke jɪmbɪakʋ dɪ
yalla wa die dɪ keŋ a juu Ɲmɪɲ jʋʋsɪŋ
juoku sʋŋ, 24 a keesi pam ta baarɪ dɪ, "Yisa,
vuodieke dɪ nyɪnna Nazeriti, bɪa fʋ yaala
tɪ jigiŋ? Keŋ dɪ fʋ chʋʋsɪ tɪ mɪŋ? N sɪba
vuodieke dɪ yine fʋ, yiwo Ɲmɪɲ tʋntʋŋ
kasɪ vuoŋ."
25 Ama ta Yisa die dɪ natɪ wa, "Tarɪ watɪ
ta va wa!"
26 Jɪmbɪakʋ die dɪ paalɪ a dɔŋ ʋ
nyɪŋgbanɪŋ pam ta taaŋ keesiŋ pam ta
die nyɪŋ ʋ ma. 27 Die, die dɪ yi ba mana
mamachi ta ba pɪasa ba chanchaalɪŋ dɪ,
"Bɪa wʋnna? A yiwo wʋhaala? Ʊ yaa yiko
ta yɪa jɪmbɪatɪ nʋaŋ ta a tuose nʋarɪ!"
28 Naa chɪaŋ wɪa, Yisa saaŋ die dɪ dɪa
Galili tɪŋgbaŋ mana.

Yisa dɪ gbaanna daadaŋ pam Dene
(Mat. 8.14-17; Luki 4.38-41)

29 Die ba dene a nyɪŋ Ɲmɪɲ jʋʋsɪŋ juoku
sʋŋ die wʋnɪŋ aŋaŋ Jemisi aŋaŋ Jɔɔn die
dɪ ga a juu Simoni aŋaŋ Andurusi tigiŋ
me. 30 Ta Simoni hanɪɪŋ hɔgʋ die dɪ dʋa
a yʋagɪ, die ʋ nyɪŋgbanɪŋ dɪ faasɪ tuuli,
ba balɪ Yisa ʋ yʋagɪbʋ gie wɪa. 31 Yisa dɪ
ga a yigi ʋ nuuŋ ta suŋŋi wo ʋ hagɪ kalɪ,
ʋ yʋagɪbʋ mana dɪ kpatɪ ta ʋ nyɪŋgbanɪŋ
mana dɪ fɪalɪ, ta die ʋ hagɪ a yi chaantɪ a
yɪ ba.
32 Ta dɪnda daarɪ mi ŋmɪŋ die dɪ june,
vuotamba die dɪ chii yʋagɪtieliŋ aŋaŋ

vuodiekemba jımbıatı dı yalla ba a kieŋ
Yisa jigiŋ. 33 Ta tıka gie vuosi mana die
dı lagısı a keŋ suuli tigiri me. 34 Die ʋ
vaa vuodiekemba die dı yʋagına yʋagıtı
yiri yiri mana dı ye gbaamıŋ, ta bı yagı
jımbıatı vuotamba pam ma, ama ʋ ka
saaga dı jımbıatı balı wııŋ, dama die a
sıba vuodieke ʋ yine mıŋ.

Yisa die dı balla wʋvıına Galili tıka ma dene
(Luki 4.42-44)

35 Yisa die dı wolıŋ a nyıŋ tigiri gie me
ta kparaası ye ka kʋma, ta ga haagıŋ ma
a ga jʋʋsa Ɲmıŋ. 36 Ta Simoni aŋaŋ ʋ
chanchaalıba die dı dıa a yaala ʋ jigiŋ,
37 die ba yene wo wo ba balı wa, "Vuoŋ
mana yaala ba ye jigidieke fʋ benne."
38 Ama ta Yisa die dı yiŋŋi a balı ba,
"Sie tı ga tıŋkpaŋŋısı diekemba dı gbigine
giena wa. Ntaala n balı Ɲmıŋ wıa mi gbaŋ,
dama die wıa maŋ keŋ."
39 Naa chıaŋ wıa die ʋ dıdıa Galili tıka
mana mana, a ga bala Ɲmıŋ wıa Ɲmıŋ
jʋʋsıŋ juone nıŋ mana ta die a yaga
jımbıatı vuosi me.

Yisa die dı gbaanna gamıŋ dene
(Mat. 8.1-4; Luki 5.12-16)

40 Dembiŋ wʋnyı die dı gobine gamıŋ
die dı keŋ a gbirigi Yisa nıŋŋa, ta jʋʋsı wa
dı ʋ suŋŋi wo. Gaŋkʋ nıŋ die dı baarı, "Dıı
yi fʋ dʋŋŋʋ fʋ gbaaŋ mıŋ."
41 Zɔɔlıŋ die dı yigi Yisa ʋ tıntı ʋ nuuŋ a
gbı wa ta balı wa, "N saagıya. Fʋ yʋagıbʋ
kpatıya mıŋ." 42 Womi lagı lagı daa wa
yʋagıbʋ die dı kpatı bʋnyı, ʋ nyıŋgbaŋka
die dı bı yiŋŋi a sıı sıba die ʋ nyıŋgbaŋka
die dı wolinne a sıı die wo. 43 Womi Yisa
die dı yi ʋ ga lagı lagı ama ta a paalı a
balı wa aŋaŋ nıŋŋmına dı, 44 "Wʋmma,
sımma fʋ keŋ a balı vuoŋ wıaha gie. Ama
gamma a ga nagı fʋ gbaŋ a dagı Ɲmıŋ
kıkaabıtʋ wa a vaa ʋ jııŋ fʋ aŋ fʋ kaabı
kaabı dieke Ɲmıŋ die dı balla Mosisi yaa
gamma gbaanıŋ jigiri, aŋ vuoŋ mana seŋ a
sımma a baarı wusie fʋ yʋagıtıtı kpatıya
mıŋ."
45 Ama daa wa die dı ga a bala wıaha
gie jigiŋ mana mana. Wusie, die ʋ seŋ ga
a balı wa die amʋ Yisa die ka bı a bıagı
juu tıka sʋŋ vuosi me. Ta wıarı jigidieke
vuosi die dı worine, vuosi die dı nyına
jigiŋ mana mana a kieŋ ʋ jigiŋ.

2

Yisa die dı gbaanna vuodieke nyıŋgbanıŋ die dı kpine dene
(Mat. 9.1-8; Luki 5.17-26)

1 Ʋ bı yiŋŋi ga Kapenɔmi die vuosi dı
wʋŋ dı ʋ bie mi. 2 Die vuosi die dı keŋ
ʋ jigiŋ. Die wıa jigiŋ die bı wori aŋaŋ
vuogaası dı baaŋ nan dı beri, die juoku
mana suuliye mıŋ aŋaŋ yeŋ me mana.
Die ʋ bala Ɲmıŋ wıa a yıa ba. 3 Womi
ta dembisi banıısa wonde a chii vuodieke
nyıŋgbanıŋ mana dı kpine a kieŋ ʋ jigiŋ.
4 Die daadamba dı dala wa chıaŋ ma die ba
ka bıagı a yaa wa tʋgı ʋ jigiŋ. Ba yuori toli
mampili dieke ma ma Yisa Masia dı benne
wo. Ba wana yuori toli mampili* me a
kpatı wa, ba nagı daa wa aŋaŋ giliŋgiliŋke
a yaa sʋʋŋ dʋaŋ Yisa nıŋŋa. 5 Yisa die dı
ye ta ba tuo wo dii mıŋ, ʋ balı daa wa, "N
bʋa, n nagı fʋ taalı a chaa fʋ."
6 Die vuodiekemba dı dagınana Ɲmıŋ
mıraha die bie mi a yile 7 dı "Wʋbıa daa
wa gie dı bala die? Ʋ bala sıba ʋ yi wo
Ɲmıŋ. Vuobıa baaŋ nan nagı vuoŋ taalı a
chaa wa ntaala Ɲmıŋ nyıına?"
8 Ta Yisa die dı wɔŋ mıŋŋı ba sʋŋanyile,
a balı ba dı, "Dı bıa nı yile nı sʋŋ ma die?
9 Wʋbıa yine mɔlı? Fʋ baaŋ nan balı a yı
vuodieke nyıŋgbanıŋ dı kpine, 'N nagı fʋ
taalı a chaa fʋ?' Yaa fʋ baaŋ nan balı 'Hagı
nagı fʋ giliŋgiliŋke a chʋŋ?' 10 N nan wa
a dagı aŋ nı sımma a baarı manıŋ Vuota
Bʋa yaa yiko dʋnıa ma ma a nan bıagı a
nagı vuosi tʋmbıatı a chaa ba." Die wıa
die ʋ balı a yı vuodieke nyıŋgbanıŋ die
dı kpine wo, 11 "N bala fʋ, hagı a nagı fʋ
giliŋgiliŋke, a kuli."
12 Ʋ hagı bʋnyı a nagı ʋ giliŋgiliŋke, a
chʋŋ ba mana nine me. Die ba yene wo
die wo, ka paalı a yi be mamachi. Ba baarı,
"Tı bıra Ɲmıŋ. Tı ye ka ye wııŋ ka nıası
naa."

Yisa die dı wana Liiva die
(Mat. 9.9-13; Luki 5.27-32)

13 Ka kʋaŋ chaaŋ Yisa dı bı yiŋŋi ga
mʋgıkpıırı gie lʋgıŋ ta vuosi pam dı lagısı
ʋ jigiŋ a giliŋ wo, ta ʋ daga ba Ɲmıŋ
wıa. 14 Die ʋ dına chʋŋ wa die ʋ ga haarı
lampotuosiru wʋnyı Liiva, vuodieke die dı
yine Alifusi bʋadembiŋ, ta ʋ kalı ʋ tʋʋma
juoŋ me. Yisa die dı balı a yı wa, "Hagı a
dıa n kʋaŋ", Liiva die dı hagı a dıı ʋ kʋaŋ.
15 Die kʋaŋ chaaŋ Yisa die dı die nyindi-
ike Liiva tigiŋ me, lampotuosiriŋ pam
aŋaŋ vuodiekemba dı kana ka dı Juu
vuosisi mıraha pam die dıdı Yisa kʋaŋ.
Ba pam die dı keŋ a gʋtı ba ma aŋaŋ ʋ
kʋaŋandıısırıba nyindiikehe jigiŋ. 16 Mıra
dıdagırıba bataŋ die dı yine Farasisi die
dı yene Yisa aŋaŋ lampotuosiribe aŋaŋ
vuodiekemba dı kana ka dı Juu vuosisi
mıraha die dı lagısına tamba a die nyindi-
ikehe, die ba pıası ʋ kʋaŋandıısırıba di,
"Bıa yine wʋnıŋ aŋaŋ vuodiekemba dı
kana ka dı Juu vuosisi mıraha mi chan-
chaalıŋ dı lagısa a die?"

* **2:4** 2.4 Ba ŋaaŋ kuse ba juone sikpeŋ me.

17 Yisa die dı wʊŋ ba ta balı ba
dı, “Vuodiekemba dı yalla alaafıa ka
yaala gbıgbaantʊ, sie vuodiekemba dı
yʊagına. Dı ka yi vuovıına wıa maŋ keŋ,
wʊbıatıtielıŋ wıa maŋ keŋ.”

Nʊabɔbıŋ wıa dene
(Mat. 9.14-17; Luki 5.33-39)

18 Saŋŋa kaanı, Jɔɔn vuodieke
die dı sınana vuosisi Ŋmıŋ nyaabʊ
kʊaŋandıısırıba aŋaŋ vuosi bataŋ ba
wasınana Farasisi die dı bɔba nʊaŋ. Vuosi
bataŋ die dı keŋ Yisa jigiŋ a pıası wa
dı, “Bıa yine Jɔɔn kʊaŋandıısırıba aŋaŋ
Farasisi dı bɔba nʊaŋ, ta fʊnıŋ nıŋ fʊ
kʊaŋandıısırıba dı ka bɔba?”
19 Yisa die dı yiŋŋi a balı ba, “Nı tıŋ
yaala chaaŋ diekemba dı gana hɔgʊ faarıŋ
ma bɔbı nʊaŋ? Banıŋ aŋaŋ hɔgʊ wa tieŋ
dı lagısına a beri wo, die kaaŋ bıagı a yi.
20 Ama saŋŋa nan keŋ ba nan nagı hɔgʊ
wa tieŋ a nyıŋ ba jigiŋ, saŋka mi ba nan
wa bɔbı nʊaŋ.
21 “Vuoŋ kaaŋ saagı a nagı garıhaalıŋ
garıchɔɔtıŋ a baalı a ligi garıkʊʊŋ vɔrıŋ,
dama garıhaalıkʊ gie nan chıırı ta vaa
garıkʊʊrı, aŋ ka vɔrıkʊ wa a faası a
dalıma. 22 Yaa nı yeye ta vuoŋ nagı
daahaalıŋ a sʊʊ gbanıŋ koliti diekemba dı
yine nyıŋkʊra ma? Dama ʊ yi die daabʊ
nan kʊŋ a chıırı kolititi aŋ daabʊ aŋaŋ
kolititi mana taaŋ yɔrı. Ama ʊ ŋaaŋ nagı
wa daahaalıŋ a sʊʊ gbanıŋ koliti diekemba
dı yine nyıŋhaala ma.”

Juu vuosi davʊʊsıkırı daraaŋ wıa
(Mat. 12.1-8; Luki 6.1-5)

23 Tɔ, Juu vuosi davʊʊsıkırı daraaŋ, Yisa
aŋaŋ ʊ kʊaŋandıısırıba die dı chʊŋ tıanna
zaa kʊaŋ ma. Die ba ganana wa die ʊ
kʊaŋandıısırıba die dı gobe zaapakıtı a
yıaga ŋɔba ta gara. 24 Die wıa Farasisi
vuosi die dı pıası dı, “Ye, bıa wıa ba yie
wudieke tı mıraha dı kana ka saaga dı ba
yi davʊʊsıkırı daraaŋ?”
25 Yisa die dı yiŋŋi a pıası ba, “Nı ye
ka karıŋ Ŋmıŋ gbaŋkʊ sʊŋ Davidi aŋaŋ ʊ
kʊaŋandıısırıba die dı yine wudieke kɔŋ
die dı yalla ba wa? Kɔŋ die yigine wʊnıŋ
aŋaŋ ʊ kʊaŋandıısırıba, 26 die wıa die ʊ ga
a juu Ŋmıŋ tigiri me a ŋɔbı paanʊ dieke
die ba nagına a yı Ŋmınnı. Saŋka mi
Abiata die yine Ŋmıŋ kıkaabıtıba jakʊʊŋ.
Ama tı mıra die ka baarı vuogaası ŋɔbıha
sie Ŋmıŋ kıkaabıtıba nyıına ma; ama ta
Davidi die dı ŋɔbı paanʊkʊ gie, halı ta die
a nagı ataŋ a yı ʊ kʊaŋandıısırıba gbaŋ ba
ŋɔbı.”
27 Womi die ʊ balı a kpatı ba dı, “Vuotaŋ
wıa Ŋmıŋ dı naaŋ davʊʊsıkırı ama daa
davʊʊsıkırı daarı wıa ʊ naaŋ vuotaŋ.
28 Die wıa, manıŋ vuota Bʊadembiŋ yine
davʊʊsıkırı daraaŋ jakʊʊŋ.”

3

Nuukpiikiŋ gbaanıŋ
(Mat. 12.9-14; Luki 6.6-11)

1 Saŋŋa kaanı bıbra Yisa dı bı yiŋŋi ga
Ŋmıŋ jıamıŋ juoku me. Daa wʊnyı dıaŋ
die benne mi a yallı nuukpiikiŋ. 2 Farasisi
vuosi dıaŋ die benne mi a yaala wııŋ ba
nagı a yigi Yisa, die wıa die ba paalı a
paala wa dı ba ye sıba ʊ nan gbaaŋ daa
wa davʊʊsıkırı daraaŋ. 3 Yisa dı balı a yı
nuukpiikiri tieŋ, “Keŋ tıaŋ a zie nıŋŋa.”
4 Yisa dı pıası daadamba, “Bıa mʊna tı yi
davʊʊsıkırı daraaŋ? Tı mʊ tı yi vuınıŋ
yaa, tı yi bıaŋ? Tı mʊ tı gbatı miivoli
yaa, tı kʊʊ?” Ama die ba ka bıagı ye
wııŋ a balı. 5 Yisa die dı jıı sınyıırıŋ ta
daansı ba a keŋ tıaŋ aŋaŋ die mana yɔrı
ta die ʊ chıgı ba zɔɔlıŋ dama die ba yiwo
vuotɔgıtı. Womi ʊ balı daa wa, “Tıırı fʊ
nuuke.” 6 Ʊ tıırıka, a ye gbaanıŋ. Farasisi
vuosi die dı nyıŋ lagıŋkʊ jigiŋ a ga ba aŋaŋ
naaŋ Herodi vuosi dı ye tamba a lagıŋ taŋ
a yaala sieti ba baaŋ nan nagı a kʊʊ Yisa.

Die vuotamba dı dala ta dıı Yisa kʊaŋ dene

7 Die Yisa aŋaŋ ʊ kʊaŋandıısırıba die
dı hagı a sʊʊŋ ga mʊgıkpıırı lʊgaha
ta vuotamba pam die dı dıı ʊ kʊaŋ,
vuodiekemba die dı nyınna Galili aŋaŋ
Judia, 8 aŋaŋ Jerusalemi aŋaŋ Idumia
aŋaŋ Jɔɔdani mʊgıŋ gaaŋ aŋaŋ Taya aŋaŋ
Sadoni tıŋgbaŋ ma, ta ba dala pam ta
lagısı ʊ jigiŋ; die ba wʊnna dı ʊ yi
wo tʊntʊnkpııma wıa, die ba keŋ ʊ
jigiŋ mʊgıkpıırı lʊgıŋ. 9 Ta ʊ balı ʊ
kʊaŋandıısırıba dı ba nagı haarıŋ a yı wa
aŋ ʊ juu a kala ta dagı vuosi gie Ŋmıŋ
wıa, amʊ ba kaaŋ bıagı a kpaŋŋı wa,
10 dama die ʊ yine yʊagıtielıŋ pam die dı
ye gbaama wıa, die dı yi vuodiekemba
mana mana dı yʊagına die dı kieŋ dı ba
gbı wa. 11 Vuodiekemba jımbıatı die dı
yalla dı keŋ ye wo saŋŋa mana, ba ŋaaŋ
nan wa ʊ nıŋŋa ta nata ta baarı dı, “Fʊnıŋ
yiwo Ŋmıŋ Bʊadembiŋ.”
12 Ta ʊ die dı balı ba aŋaŋ nıŋŋmına dı
ba da keŋ mʊʊlı a yı vuosi.

Yisa die dı vʊarına ʊ tʊntʊntıba baŋ aŋaŋ bale dene

13 Naa kʊaŋ chaaŋ Yisa die dı jʊalı taŋ
sikpeŋ ta wa wa vuodiekemba ʊ yaalınana
dı ba keŋ, die ba keŋ ʊ jigiŋ. 14 Yisa die
dı vʊarı vuosi baŋ aŋaŋ bale, a wa ba
tʊntʊntıba, dı ba bemme mi ʊ jigiŋ aŋ
ʊ tʊmma ba, ba mʊʊlıma ʊ wʊvıınaha,
15 ta bı yallıma yiko a vʊarıma jımbıatı
vuotamba ma.
16 Vuotamba baŋ aŋaŋ bale dieke ʊ
vʊarına Saara wʊnna; Simoni, vuodieke
Yisa die yına wa Piita aŋaŋ 17 Jemisi

aŋaŋ ʋ nımbʋa Jɔɔn, vuodiekemba die dı yine Zebedi ballı; ta Yisa die dı yı ba Bʋanejesi, ka chıaŋ yiwo nııŋ natıŋ ballı; 18 aŋaŋ Andurusi aŋaŋ Filipi, aŋaŋ Batolomiwo, aŋaŋ Matiwo, aŋaŋ Tomasi, aŋaŋ Jemisi vuodieke die dı yine Alifusi bʋa aŋaŋ Tadeusi, aŋaŋ Simoni vuodieke die dı yaalala banıŋ Juu vuosi yallıma ba gbaŋ 19 aŋaŋ Judasi Asikaroti vuodieke die dı nyınna Yisa kʋaka.

Jımbıatı naaŋ wa Beelizebuli wıa
(Mat. 10.1-4; Luki 6.12-16)

20 Naa kʋaŋ chaaŋ Yisa die dı kuli; ta daadamba pam die dı lagısı wʋnıŋ aŋaŋ ʋ kʋaŋandıısırıba jigiŋ ta die ka yaa saŋŋa dı ba dii nyindiike. 21 Ʊ tigiŋ vuosi die dı wʋnna die wo, ba keŋ dı ba yigi wo, dama vuotamba die bala dı ʋ yi wo yııŋyaaŋ.

22 Die Ŋmıŋ mıra dıdagırıba die dı nyınna Jerusalemi die dı baarı dı, "Jımbıatı naaŋ wa Beelizebuli* die yalla wa ʋ bıagı vʋara jımbıatı daadamba ma, dı yiwo Beelizebuli yiko wıa."

23 Die Yisa die dı wa dıdagırıba gie dı ba keŋ ʋ jigiŋ, ta die yı ba nandagıŋ, a pıası ba dı, "Sitaani nan saagı a vʋara ʋ gbaŋ vuosi me? 24 Naaŋ vuosi dı yiŋŋi a waga tamba, ba naarı kaaŋ bıagı a zie. 25 Ta dıı yi tigiŋ vuosi dı yiŋŋi a waga tamba, ba tigiri kaaŋ bıagı a zie. 26 Ta Sitaani dı yiŋŋi a waga aŋaŋ ʋ gbaŋ ʋ kaaŋ bıagı a zie, ʋ kpatıŋ wonde.

Yisa die dı chʋʋsına Sitaani hagırıŋ wıa dene

27 "Vuoŋ wori a baaŋ bıagı a ga hagırıtieŋ tigiŋ me a ga gaarı ʋ nyinti, sie ʋ wolıŋ bɔbı wa ta ka kʋaŋ chaaŋ ʋ bı gaarı ʋ tigiŋ nyinti mana."

28 Yisa dı bı balı ba dı, "Wusie maŋ bala nı, Ŋmıŋ nan vaa chaa vuosi ba wʋbıatı aŋaŋ ba wʋtɔgıbıatı mana; 29 ama vuodieke mana dı balı wʋtɔgıbıatı a yı Ŋmıŋ Haalıŋ, Ŋmıŋ kaaŋ bı nagı ʋ taalı a chaa wa naada yaa gamma haahuu." 30 Yisa die balı wa wıaha gie, dama die ba baarı dı, "Jımbıaŋ die yalla wa."

Yisa nuŋ aŋaŋ ʋ nımballı wıa
(Mat. 12.46-50; Luki 8.19-21)

31 Saŋka mi Yisa nuŋ wo aŋaŋ ʋ nımballı die dı keŋ ta zie yeŋ me, ta tʋŋ vuoŋ dı ʋ wa wa mi. 32 Daadamba die dı taanna a giliŋ wo wo die dı balı a yı wa, "Fʋ naa aŋaŋ fʋ nımballı bie yeŋ me a yaala fʋ."

33 Ʊ pıası ba dı, "Mınıa yine n naa, ta mınıa yine n nımballı?" 34 Ta daansı daadamba die dı kalla ʋ jigiri ta baarı dı, "N nuŋ aŋaŋ n nımballı benne giena. 35 Vuodieke mana dı yinene Ŋmıŋ choti, wʋnıŋ ʋ yine n nımbʋa aŋaŋ n taa aŋaŋ n nuŋ."

4

Bʋbʋrıtʋ nandagırı
(Mat. 13.1-9; Luki 8.4-8)

1 Saŋŋa kaanı bıbra die Yisa die dı kalı a daga wıa Galili mʋgıkpıırı lʋgıŋ chaaŋ. Daadamba die dı gilinne wo die paalı a dala mıŋ die wıa die ʋ hagı a ga juu haarıkʋ sʋŋ a bie nyaaŋ sʋŋ, ta vaa vuosisi a zieŋ nyaabʋ kʋanʋaŋ. 2 Die ʋ nagı nandaga a dagı ba wıa pam.

3 Ʊ dagıkʋ sʋŋ die ʋ balı a yı ba dı: "Nı wʋmma, daa wʋnyı die nyınna a ga dı ʋ bʋrı ʋ kʋaŋ ma. 4 Die ʋ bʋrınana ʋ kʋakʋ ma wa, nyıŋbʋraha ataŋ die dı nan sieku me, nembisi die dı keŋ diihe. 5 Nyıŋbʋra ataŋ die dı nan tanjaalıŋ ma jigidieke tantı pam die dı worine. Nyıŋbʋraha die dı nyʋʋŋ lagı lagı, dama tantı die ka dala. 6 Ŋmıŋ die dı zie die a mana die dı kpi dama die a dagırısı ka sʋʋŋya. 7 Ataŋ die dı nan haŋgɔɔsı dagırısı ma, haŋgɔɔsı die dı bırıŋ a nyagıha a ka bıagı yi nyıŋbʋra. 8 Ama ta nyıŋbʋraha ataŋ dıaŋ dı nan tıŋgbaŋ vıınıŋ ma a mıŋŋı a nyʋʋŋ, a bırıŋ a yi nyıŋbʋra. Ataŋ die nyıŋ wa zaabie baŋısı-taa taa, ataŋ dıaŋ dı nyıŋ baŋısı-yʋaba yʋaba, ta ataŋ dıaŋ kɔbıga kɔbıga."

9 Womi die Yisa dı balı ba, "Die wıa vuodieke mana dı yallı tıba a nan wʋŋ, ʋ wʋmma."

Wudieke wıa ʋ yına nandagırı
(Mat. 13.10-17; Luki 8.9, 10)

10 Yisa die dı yine ʋ nyıına a kalı, vuodiekemba die dı benne mi a wʋŋ ʋ balıkʋ bataŋ die dı lagıŋ a gʋtı ʋ kʋaŋandıısırıba ma a ga ʋ jigiŋ a balı wa dı ʋ dagı ba nandagırı chıaŋ. 11 Yisa die dı yiŋŋi a balı ba, "Nınıŋ Ŋmıŋ naarı wʋlɔbırıkıŋ maŋ baa n dagı nı dene, ama vuotıalıkaha nıŋ nan wʋŋ wıaha gie mana mana nandaga sʋŋ. 12 Amʋ

'Ba nan dı daansa a daansa
ama ba kaaŋ ye jaaŋ;
ba nan wʋŋ a bı wʋŋ a gʋtı
ama ba kaaŋ dı sıba ka chıaŋ.
Dama ba keŋ a sıba a chıası ba
nan yiŋŋi a keŋ Ŋmıŋ jigiŋ,
aŋ Ŋmıŋ tıŋ nagı ba tʋmbıatı a chaa ba.' "

Nandagırı chıaŋ

13 Womi Yisa die dı pıası ba, "Die nıŋ nı ka sıba nandagırı gie chıaŋ? Nı wa baa nı yi wo lalıa a sımma nandagaha mana chıası? 14 Bʋbʋrıtʋ wa nıası wa vuodieke dı balala Ŋmıŋ wıa. 15 Nyindiekemba die

* **3:22** 3.22 Sitaani saaŋ bına yi Beelizebuli.

dı nanna sieku me wo yi wo vuodiekemba dı ŋaana a wʊŋ Ɲmıŋ wıaha ama dı ka yʊasa ta Sitaani keŋ vʊarıha ba ma. 16 Vuosi bataŋ dıaŋ nıası wa nyıŋbʊra diekemba die dı nanna taŋjaalıka sikpeku; saŋŋa dieke mana ba keŋ a wʊŋ Ɲmıŋ wʊbalıkaha dı ka yʊasa ta ba mıŋŋı a tuohe aŋaŋ sʊgıfıalıŋ, 17 ama a ka dʊaga ba sʊgıtı ma a yʊasa, dama wıırı gie ka sʊʊŋ ba sʊgıtı ma ma, die wıa ba keŋ mugisi be yaa wahala dı keŋ juu be wıaha gie chıaŋ ma ba ŋaaŋ nagıha a taaŋ mıŋ lagı lagı. 18 Bataŋ dıaŋ nıası wa nyindiekemba die dı nanna haŋgɔɔsı dagırısı ma wa. Vuosi gie ŋaaŋ wʊŋ wa Ɲmıŋ wʊbalıkaha, 19 ama dʊnıaka gie wumugisike, aŋaŋ ligire yaalıŋ aŋaŋ nyinti yiri yiri yaalıŋ ŋaaŋ juu ba sʊŋ mıŋ a nyagı wıaha amʊ a kaaŋ nyıŋ nyıŋnyıŋka. 20 Ama vuota diekemba dı nıasına nyınbʊrı diekemba die dı nanna tıŋgbaŋ vıınıŋ ma, ba wʊma wıaha gie ta tuo dii, ta yie vıınıŋ. Bataŋ dı nyına baŋısı-taa taa, ta bataŋ dıaŋ dı nyına baŋısı-yʊaba yʊaba, ta bataŋ dıaŋ dı nyına kɔbıga kɔbıga."

Popoli wıa

21 Yisa die dı bı a pıası ba dı, "Vuoŋ nan chogisi popoli a zieŋ juoŋ sʊŋ ta ligike aŋaŋ kpalı, yaa ta nagıka a zieŋ gado chıaŋ? Aayı, ʊ nan nagıka a zieŋ jaaŋ sikpeŋ. 22 Jadieke mana dı lɔbırına nan nyıŋ yaalıŋ ma, ta jadieke mana jaaŋ dı bubine nan dı bie yeŋ me. 23 Die wıa vuodieke dı yaa tıba a nan wʊŋ, ʊ wʊmma."

24 Die ʊ bı balı a gʊtı ba, "Nı chıısıma a wʊmma nı wʊnnana wudiekemba ba, sie diekemba nı dıısına a die vuosi sarıya, Ɲmıŋ baa ʊ dı wa hanıŋ sieti mi gbaŋ gbaŋ a dii nı sarıya. Ama Ɲmıŋ nıŋ sietiti nan paalı a tʊa a tıaŋ nı sietiti. 25 Vuodiekemba dı yalla nan ye a gʊtı ama vuodieke dı wone jaaŋ, halı bıta dieke gbaŋ ʊ yalla wa ʊ nan waarıka."

Bʊrıŋ nandagırı wıa

26 Yisa die dı bı a baarı dı, "Ɲmıŋ naarı nıası wa sıba vuoŋ dı bʊrına ʊ nyıŋbʊra ʊ kʊaŋ ma, 27 ʊ ŋaaŋ gʊʊra yuŋ ta haga sʊkʊʊŋ ta a nyuuŋ ye mıŋ ta bırıma; ama ʊ zı a yinene die a nyuune ta bırıma wa. 28 Tıŋgbaŋka gbaŋ gbaŋ yinene nyıŋbʊraha dı nyuune ta bırıma a nyınna bie. Nyıŋbʊraha daakʊ ŋaana a wolıŋ a bırıŋ, kʊaŋ chaaŋ ka pɔsı vaatı ta kʊaŋ kʊaŋ ka sikpeku mana mana nyıŋ bie. 29 Nyıŋbʊraha dı keŋ a bii kʊakʊ tieŋ ŋaaŋ nagı wa ʊ jıbıŋ a piili a gobe dama a gobiŋ saŋŋa tʊgıya mıŋ."

Nyıŋbʊra nandagırı

30 Yisa die dı pıası ba dı, "Bıa jaaŋ tı baa tı nagı Ɲmıŋ naarı a magısı? Yaa nandagı bıa tı baa tı nagı a dagı ka chıaŋ aŋ vuoŋ mana sımma? 31 Ka sıı sıba kaŋmınıŋ biŋ vuoŋ dı nagına a bʊrı tıŋgbaŋ ma, ka yi jabıŋ a tıaŋ nyıŋbʊra mana mana dʊnıa ma ma, 32 ama dı ka yʊasa ta ka nyuuŋ a bırıŋ a tıaŋ dʊnıa vapɔgıtı mana. Ka ŋaaŋ faası yaa wa dachagısıkpııma pam aŋaŋ nembisi dı baaŋ nan bıagı a yʊgı ba tuosi ka sikpeŋ."

33 Yisa die nagı wa nandaga nıasa sıba naa, a dagı ba Ɲmıŋ wıa pam. Die ʊ dagı ba wa nandaga diekemba ba baaŋ nan dı sıba a chıası. 34 Die ʊ ka balı wııŋ a yıa ba ta ka nagı nandagıŋ a balı, ama saŋŋa dieke nıŋ mana die wʊnıŋ aŋaŋ ʊ kʊaŋandıısırıba nyıına ma dı keŋ a kalı, ʊ ŋaaŋ dagı ba mıŋ nandagaha mana chıası.

Bʊlɔgısıŋ aŋaŋ nyaaŋ die dı tuone Yisa nʊarı dene

35 Dınıŋ daarı mi gbaŋ gbaŋ jıŋmıŋ, Yisa die dı balı a yı ʊ kʊaŋandıısırıba, "Nı vaa tı jʊalı a tıaŋ a ga mʊgıkpıırı gaarı mi wo chaakʊ." 36 Die wıa die ba va daadamba mi ta die a juu haarıkʊ Yisa die wone bie ka sʊŋ, banıŋ aŋaŋ Yisa dı ga. Haarısı ataŋ gbaŋ die benne mi. 37 Womi bʊlɔgısıkpeŋkpıŋ die dı piili a nıga; nyaabʊ die dı poŋŋı a juo haarıkʊ sʊŋ. Die wıa die haarıkʊ die dı yaala ka suuli aŋaŋ nyaaŋ. 38 Yisa die bie wo haarıkʊ kʊaŋ a nagı ʊ sikpeŋ a kpagılı dafere a gʊʊra. Ʊ kʊaŋandıısırıba dı sʊgırı wa a baarı, "Dıdagırʊ, dı ka mugisi fʊ tı balla tı kpi naa?"

39 Yisa die dı hagı a yı bʊlɔgısıbʊ nʊaŋ, "Vaa nıgıŋ" ta balı a yı nyaaŋ poŋŋiku dıaŋ "Zie dene." Bʊlɔgısıbʊ die dı nan, mi mana die dı paalı fıalı. 40 Womi die Yisa die dı pıası ʊ kʊaŋandıısırıba dı, "Bıa yine ŋmaamıŋ dı yallı nı, nı ye ko wo yada?"

41 Ama ta ŋmaamıŋ die dı paalı a yallı ba, die ba pıasa tamba, "Mınıa yine daa wa gie? Halı bʊlɔgısıŋ aŋaŋ nyaaŋ poŋŋiŋ dı wʊma ʊ wʊbalıka yıa wa."

5

Yisa die dı vʊarına jımbıaŋ dembiŋ wʊnyı ma dene

1 Die Yisa aŋaŋ ʊ kʊaŋandıısırıba die dı jʊalı a keŋ tʊgı Galili mʊgıkpıırı chaakʊ mi, Gerasa tıŋgbaŋ ma. 2 Yisa die dı dene nyınna haarıkʊ sʊkʊ, lele womi daa wʊnyı dı nyınna jigidieke ba lɔbırınana vuosi dı keŋ a haarı wa. 3 Jımbıaŋ die yalla wa, daa wa gie die dı ga gʊʊra kunti vɔrıtıtı ma, die ba ka bıagı a bɔbı wa a dʊaŋ aŋaŋ chɔrıma. 4 Dama ba keŋ bɔbı wa ʊ nuusi aŋaŋ ʊ nagısı ʊ ŋaaŋ kpaa kpaa

chɔrımaha mıŋ ʋ nuusi me ta wıı kʋʋtıtı ʋ nagısı ma. Die ʋ paalı a hagırı mıŋ aŋaŋ vuoŋ dı baaŋ nan nyaŋŋı wa. 5 Daaŋ mana sʋkʋʋŋ aŋaŋ yuŋ ʋ ŋaaŋ dı chʋŋ wa vɔrıtı aŋaŋ kunkogehe me a nata ta naga tana a gobe ʋ nyıŋgbanıŋ.

6 Die ʋ bie wo saasaa ta die a ye Yisa, die wıa die ʋ chıgı a ga gbirigi ʋ dune me Yisa nıŋŋa, 7 ta faası a taaŋ keesiŋ a baarı dı, “Nabidie Ɲmıŋ Bʋadembiŋ Yisa, bıa fʋ yaala n jigiŋ, Ɲmıŋ wıa daa keŋ datı n tıbıŋ.” 8 Die ʋ balı wa die dama Yisa die balı a yı jımbıakʋ mıŋ dı, “Vaa daa wa gie.”

9 Yisa die dı pıası wa dı, “Fʋ saaŋ?”

Daa wa dı baarı dı, “N saaŋ yine ‘Dala’, dama tı faası a dala mıŋ.” 10 Ta die ʋ ye ko a jʋʋsa Yisa dı ʋ da keŋ a yagı ba a nyıŋ lʋgırı mi chaaŋ.

11 Perukusi pam die gbigine mi a die nyinti kunkogiri mi chaaŋ. 12 Jımbıakʋ die dı jʋʋsı Yisa dı, “Vaa tı gamma perukusisi jigiŋ a ga juu ba sʋgıtı.” 13 Die chıaŋ ma die Yisa dı yi die jımbıakʋ die dı nyıŋ daa wa ma a ga juu perukusisi ma. Perukusisi die yiwo sıba tuse tuse ale a mana mana die dı chıgı a dıı jigidieke dı golinne wo a ga a juu mʋgıkpıırı sʋŋ, nyaabʋ die dı dii he.

14 Dembiŋ diekemba die dı jıınana perukusisi die chıgı a ga tıka sʋŋ aŋaŋ ka tıŋkpaŋŋısı a balı wıırı gie a yı ba. Vuosi die dı nyıŋ a ga a ye wudieke die dı yine wo. 15 Die ba ga Yisa jigiŋ a ye daa dieke die jımbıakʋ die dı yalla wa ta ʋ kallı wa mi a yeegi nyiŋyeeke ta ʋ sikpeŋ dı mıŋŋı a tʋma, ŋmaamıŋ die dı yallı ba mana mana. 16 Vuodiekemba die dı yene wudieke die dı yine wo die dı piili a bala a yıa vuosi wudieke dı yine daa dieke die jımbıakʋ die dı yalla wa aŋaŋ perukusisi.

17 Die wıa die vuosi dı piili a jʋʋsa Yisa dı ʋ nyıŋ ba tıka sʋŋ.

18 Yisa die dı gana a juu haarıkʋ ma wa daa dieke die jımbıakʋ die dı yalla wa die dı jʋʋsı wa dı, “Vaa manıŋ aŋaŋ fʋ ga.”

19 Ama Yisa die dı ka saagıya, ta yiŋŋi a balı wa dı, “Yiŋŋi a ga fʋ dembe jigiŋ a balı ba Nabidie Ɲmıŋ dı yaalala fʋ wıa dene ta piili a yi wudieke a yı fʋ.”

20 Die wıa daa wa die dı nyıŋ a ga tıŋkpaŋŋısı baŋ wa mana mana a balı wudieke Yisa die dı yine a yı wa wa. Vuodiekemba mana mana die dı wʋnna ʋ balıkʋ die dı yi be mamachi.

Havʋʋbiŋ dieke dı kpine aŋaŋ hɔgʋ yʋagıtieŋ wıa

21 Yisa die dı bı yiŋŋi a jʋalı a ga mʋgıkpıırı gaarı mi wo chaaŋ, daadaŋ pam die dı keŋ mili wo. 22 Daa wʋnyı ba wasınana Jaarusi, ta die yi Juu vuosi Ɲmıŋ jıamıŋ juoku nyıŋkʋraha wʋnyı die dı keŋ mi. Die ʋ dene ye Yisa wa, ʋ nan a gbirigi ʋ dune me, 23 ta jʋʋsa wa aŋaŋ nıŋŋmına ta baarı dı, “N hɔgʋlıabiŋ faasına a yʋagı. N jʋʋsa fʋ, keŋ a nagı fʋ nuusi a diisi ʋ ma aŋ ʋ ye alaafıa a bemme ʋ mısı ma.”

24 Womi Yisa aŋaŋ wa die dı gara, daadaŋ pam die faasına a dı wa a gara die wıa die ba kpaŋŋı wa jigiŋ mana mana.

25 Hɔgʋ wʋnyı die benne mi zıŋ dı nyına ʋ nyıŋgbanıŋ ma, die dı faası a wʋŋ wa mıŋ bına baŋ aŋaŋ ale. 26 Die ʋ paalı a ga wa gbıgbaantıŋ pam jige dı ʋ ye gbaamıŋ. Die ʋ dii ʋ ligire mana mana a ga kpatı, ama ʋ tıŋ baaŋ nan ye alaafıaka die dı wa a paalı a mugise wo daaŋ mana mana. 27 Die ʋ wʋnna Yisa wıa wa die ʋ ga ʋ jigiŋ a dıı ʋ kʋaŋ daadamba sʋŋ. 28 Die ʋ balı a yı ʋ gbaŋ dı, “Maŋ tıŋ a ko a bıagı a gbı ʋ nyiŋyeekehe gie n tıŋ nan ye alaafıa.”

29 Die ʋ gbı Yisa nyiŋyeekehe gie die ʋ nyıŋbaŋka zımbʋ dı gobi bʋnyı, die ʋ mıŋŋı ʋ sʋŋ ma sıba ʋ wahala mana nyıŋya mıŋ. 30 Die dı dene a yi, Yisa die dı mıŋŋı lagı lagı sıba hagırıŋ nyıŋ ʋ ma ma mıŋ. Die wıa die ʋ yiŋŋi a pıası daadamba dı, “Mınıa gbına n nyiŋyeekehe?”

31 Ʋ kʋaŋandıısırıba die dı yiŋŋi balı dı, “Ye daadamba dı milinene fʋ die, dı bıa fʋ pıasa dı mınıa gbına fʋ?”

32 Ama ta Yisa dı ye ko a daansa a tıanna dı ʋ ye vuodieke dı yine die wo. 33 Hɔgʋ wa die dı sıbına wudieke die dı yine wo die ʋ keŋ a cheele aŋaŋ ŋmaamıŋ ta gbirigi ʋ dune me a balı wusie a yı wa. 34 Yisa die dı balı wa, “N lıa, fʋ yadaka gbaaŋ fʋ. Gamma aŋaŋ sʋgıdʋagıŋ, fʋ yʋagıbʋ kaaŋ bı a yiŋŋi a keŋ.”

35 Yisa die dı yene ko bala naa wa, tʋntʋntıŋ bataŋ die dı nyıŋ Jaarusi tigiŋ a keŋ balı wa dı, “Fʋ lıa wa yʋagıbʋ chʋʋsıya mıŋ, dı bıa fʋ bı a daama dıdagırʋ wa bıbra?”

36 Yisa baga die wo ba balıkʋ sʋŋ ta die a balı a yı Jaarusi dı, “Da vaa ŋmaamıŋ yalla fʋ, fʋnıŋ ko tuo dii.” 37 Womi die ʋ yi Piita aŋaŋ Jemisi, aŋaŋ Jemisi nımbʋa Jɔɔn nyıına ma die dı dıı wa. 38 Die ba gana a tʋgı Jaarusi tigiri, die Yisa die dı ye jigiŋ mana die dı chine a zie naanyʋŋʋlʋŋ. 39 Die ʋ ga a juu a pıası ba dı, “Dı bıa watı gie mana? Dı bıa nı kʋma? Bʋa wa ka kpiye, ʋ ta ko gʋʋra mıŋ.”

40 Die ba piili a vʋara wa fala. Die wıa die ʋ yagı ba mana a nyıŋ ta die a wa bʋa wa chɔɔŋ aŋaŋ ʋ nuŋ aŋaŋ ʋ kʋaŋandıısırıba ba bataa wa a ga juu jigidieke bʋa wa die dı dʋana wa. 41 Die ʋ yigi ʋ nuuŋ me ta balı a yı wa, “*Talıta kumi*”, ka chıaŋ wone “Havʋʋbiŋ n baa fʋ hagı.”

42 Die ʋ hagɪ bʋnyɪ a dɪdɪ chʋŋ chʋŋ.
(Die ʋ yiwo bɪna baŋ aŋaŋ ale bʋa.) Naa
die dɪ yine wo, die dɪ paalɪ a yi be
mamachi pam. 43 Ama Yisa dɪ yɪ ba nʋaŋ
ta paalɪ balɪ ba dɪ ba daa keŋ a balɪ a yɪ
vuoŋ ta balɪ ba dɪ ba yaalɪ jaaŋ a yɪ bʋa
wa aŋ ʋ dii.

6

Nazeriti vuosi die dɪ zetine Yisa dene
(Mat. 13.53-58; Luki 4.16-30)

1 Yisa die dɪ yiŋŋi a ga ʋ tɪŋ, ta
ʋ kʋaŋandɪɪsɪrɪba die dɪ dɪ ʋ kʋaŋ.
2 Davʋʋsɪkɪrɪ daaŋ die ʋ ga juu Ŋmɪŋ
jɪamɪŋ juoku me a piili a daga kpɪkpaakʋ
die dɪ benne mi Ŋmɪŋ wɪa. Daadamba die
dɪ wʋnna ʋ dagɪkʋ die dɪ yi ba mana mana
mamachi, die ba pɪasa taŋ dɪ, "Sɪa ʋ ye
wɪaha gie mana? Bɪa yɪaŋ wʋnna Ŋmɪŋ
dɪ nagɪ a yɪ wa? Halɪ ʋ tʋmma mamachi
tʋʋma. 3 Daa ʋ yine kampɪnta ka? Daa
Meri bʋa wa wonde? Daa ʋ yine Jemisi
aŋaŋ Josefu aŋaŋ Judasi aŋaŋ Simoni mɪɪ
wa? Daa ʋ tamba benne giena wa?" Ta ba
zeti wo wo.
4 Yisa die dɪ yiŋŋi a balɪ ba dɪ, "Ba yɪa
Ŋmɪŋ naazʋa jɪlɪma jigiŋ mana mana mɪŋ
ama ʋ gbaŋ gbaŋ ʋ tɪŋ vuosi aŋaŋ ʋ gbaŋ
gbaŋ ʋ nɪmballɪ aŋaŋ ʋ gbaŋ gbaŋ deŋ ka
yɪa wa jɪlɪma."
5 Die ʋ ka bɪagɪ a tʋŋ mamachi tʋʋma
pam mi ama ntaala yʋagɪtielibe bɪta die ʋ
bɪagɪ a nagɪ ʋ nuusi a diisi ba ma die ba
ye alaafɪa. 6 Die dɪ paalɪ yi wo mamachi,
die ba wone yadaka wɪa. Womi Yisa die dɪ
ga tɪŋkpaŋŋɪsɪ die dɪ benne mi chaakʋ a
daga vuosisi.

Yisa die dɪ tʋnnana ʋ kʋaŋandɪɪsɪrɪba
baŋ aŋaŋ bale wo dene

7 Die ʋ wa ʋ kʋaŋandɪɪsɪrɪba baŋ aŋaŋ
bale wo a lagɪsɪ taŋ a tʋŋ ba bale bale.
Die ʋ yɪ ba yiko dieke die dɪ tɪanna
jɪmbɪatɪtɪ. 8 Ta die a yɪ ba nʋarɪ gie dɪ,
"Daa nɪ pɔgɪlɪ jaaŋ a gamma nɪ dɪasɪsɪ
ntaala, daaŋgbanɪŋ nyɪɪna ma. Nɪ daa
keŋ a pɔgɪlɪ nyindiike, nɪ daa keŋ a pɔgɪlɪ
bʋlɔgɪŋ nɪ daa keŋ a suu ligire nɪ jafasɪ
ma. 9 Nɪ suu nɪɪra ama nɪ daa keŋ pɔgɪlɪ
nyiŋyeeke a gʋtɪ nyiŋyeeki diekemba nɪ
balla nɪ yeegi wo me." 10 Die ʋ bɪ a balɪ
a gʋtɪ ba dɪ, "Ba keŋ a mɪŋŋɪ a tuo nɪ
jigidieke mana mana nɪ bemme tigiri me
a ga tʋgɪ saŋŋa dieke nɪ balla nɪ nyɪŋ tɪka
ma. 11 Ama nɪ keŋ a tʋgɪ jigidieke ba keŋ
a ka tuo nɪ yaa ba ka wʋŋ nɪ wʋbalɪka nɪ
nyɪŋ mi ta pɪsɪ nɪ naatala kɔlɪŋ mi. Aŋ naa
yi wɪɪŋ a gbara ba." 12 Die ba nyɪŋ a ga a
bala vuosi dɪ ba chɪgɪ a nyɪŋ ba tʋmbɪatɪ
ma. 13 Die ba vʋarɪ jɪmbɪatɪ pam vuosi me
ta die a duuri yʋagɪtieliŋ aŋaŋ kpaaŋ ta die
gbaaŋ ba.

Jɔɔn vuodieke die dɪ sɪnana vuotaŋ
Ŋmɪŋ nyaaŋ kuŋ wɪa
(Mat. 10.5-15; Luki 9.1-6)

14 Tɔ, Naaŋ Herodi die dɪ wʋŋ Yisa wɪaha
gie dama ʋ saaŋ die dɪa wa jigiŋ mana
mɪŋ. Vuosi bataŋ die balɪ dɪ Jɔɔn vuodieke
dɪ sɪnana vuosi aŋaŋ Ŋmɪŋ nyaabʋ hagɪna
kuŋ me a yiŋŋi keŋ. Die wɪa ʋ yaa
hagɪrɪbʋ a tʋma mamachi tʋʋmaha gie.
15 Ama bataŋ die dɪ baarɪ dɪ, "Ʋ yiwo
Ŋmɪŋ tʋntʋntʋ Elaja."
Bataŋ dɪ baarɪ dɪ "Ʋ yiwo Ŋmɪŋ
tʋntʋntɪba sɪba daa daa saŋka tʋntʋntɪba
wʋnyɪ."
16 Naaŋ Herodi die dɪ wʋnna die ʋ baarɪ
dɪ, "Ʋ yiwo Jɔɔn vuodieke die dɪ sɪnana
vuosi Ŋmɪŋ nyaabʋ. Die n yi ba gobi wo ʋ
sikpeŋ ama ʋ yiŋŋi a keŋ wo ʋ mɪsɪ ma."
17 Naaŋ Herodi gbaŋ gbaŋ die yɪna nʋaŋ
dɪ ba yigi Jɔɔn a bɔba wa a nagɪ wa a yi
dansarɪka sʋŋ. Herodi die yi wo die dama
die wʋnɪŋ Herodi die faarɪ wa Herodiasi
vuodieke ʋ kana ka mʋ ʋ faarɪ dama ʋ
nɪmbʋa Filipi hɔgʋ die wonde. 18 Jɔɔn
vuodieke dɪ sɪnana vuosi Ŋmɪŋ nyaabʋ die
ŋaaŋ a bala Herodi daaŋ daaŋ mana dɪ,
"Dɪ wo sieŋ aŋaŋ fʋ baaŋ nan faarɪ fʋ
nɪmbʋa hɔgʋ."
19 Naa chɪaŋ wɪa die Herodiasi die dɪ jɪɪ
sɪnyɪɪrɪŋ a yɪ Jɔɔn, ta die a yaala ʋ kʋʋ
wa, ama Herodi wɪa die ʋ ka bɪagɪ, dama
Herodi gbaŋ die ka saaga. 20 Herodi die
chɪga Jɔɔn, dama die ʋ sɪba a baarɪ Jɔɔn
die yiwo vuovɪɪnɪŋ ta dɪgɪntɪ die dɪ wo ʋ
sʋŋ. Die wɪa die ʋ ka yaala wɪɪŋ yi wo.
Aŋaŋ die ʋ ŋaana wʋŋ Jɔɔn wʋbalɪkaha a
daama wa mana yɔrɪ, die ʋ ŋaaŋ yaala ʋ
wʋmma ʋ wʋbalɪka.
21 Kʋaŋ kʋaŋ chaaŋ die Herodiasi daaŋ
die dɪ keŋ. Herodi maarɪŋ daraaŋ die
dɪ keŋ tʋgɪ, die ʋ digi nyindiike pam
ta wa tɪka nyɪŋkʋraha mana aŋaŋ sojasi
nyɪŋkʋraha aŋaŋ Galili tɪŋ nyɪŋkʋraha a
lagɪsɪ taŋ. 22 Die Herodiasi hɔgʋlɪa die dɪ
keŋ a sie dɪ paalɪ a yi naaŋ Herodi aŋaŋ
ʋ chaamba mana mana sʋgɪtɪ die dɪ fɪalɪ.
Naa chɪaŋ wɪa die naaŋ wa die dɪ pɪasɪ
havʋʋbike dɪ, "Bɪa fʋ yaala n yɪ fʋ? N nan
yɪ fʋ jadieke mana mana fʋ yaalala." 23 A
kaa kaatɪ pam ta a balɪ a yɪ bʋa wa "N
hʋʋya, jadieke mana mana fʋ yaalala, n
nan yɪ fʋ halɪ fʋ yaala n puo n naarɪ a nagɪ
bʋnyɪ a yɪ fʋ n nan yi."
24 Die wɪa die bʋa wa die dɪ nyɪŋ a ga
pɪasɪ ʋ nuŋ dɪ, "N baarɪ n yaala bɪa?"
Ʋ yiŋŋi a balɪ wa dɪ, "Baarɪ dɪ yaala
Jɔɔn dieke dɪ sɪnana vuosi Ŋmɪŋ nyaabʋ
sikpeŋ."
25 Die wɪa die bʋa wa dɪ chɪgɪ a ga naaŋ
wa jigiŋ lagɪ lagɪ a baarɪ dɪ, "N yaala fʋ
gobi Jɔɔn dieke die dɪ sɪnana vuosisi Ŋmɪŋ

nyaabʋ sikpeŋ a diisi kpalı ma a yı mıŋ lelele.”
26 Naa die dı yi naaŋ wa sʋŋ die dı
paalı a chʋʋsı pam, ama die ʋ kaaŋ bıagı
a zeti dama ʋ kaana kaatı diekemba ʋ
chaamba nıŋŋa wa wıa. 27 Die wıa die ʋ
yi vuodiekemba die dı gbarına wa wʋnyı
nʋaŋ dı ʋ yaa Jɔɔn sikpeŋ a keŋ lagı lagı.
Tʋntʋntʋ wa die dı nyıŋ a ga dansarıka
sʋŋ a gobi Jɔɔn sikpeŋ. 28 A die a nagı
ka a diisi kpalı ma a yallıka a keŋ a yı
havʋʋbike, havʋʋbike die dı nagı ka a yı
ʋ nuŋ. 29 Die Jɔɔn kʋaŋandıısırıba die dı
wʋnna, die ba ga a nagı Jɔɔn nyıŋgbaŋka
a ga guu.

Yisa die dı yına dembisi tuse anʋ wa nyindiike dene
(Mat. 14.13-21; Luki 9.10-17; Jɔɔn 6.1-14)

30 Yisa tʋntʋntıba baŋ aŋaŋ bale die
ʋ tʋnna wa die dı yiŋŋi a keŋ a balı
wa wudiekemba mana ba yine aŋaŋ ba
dagına. 31 Vuosi pam die kienene ta yiŋŋe,
die wıa die Yisa aŋaŋ ʋ kʋaŋandıısırıba
die wo saŋŋa aŋaŋ ba baaŋ nan dii nyindi-
ike. Die wıa die Yisa die dı balı a yı ba dı,
“Nınıŋ nı vaa aŋ tı ga haagıyeŋ dieke nı
baaŋ nan voosi.” 32 Die wıa die ba gbaŋ
gbaŋ die ba juu haarıŋ a gara jigidieke
vuoŋ die dı wone.
33 Ama daadaŋ pam die dı ye be ba
ganana, a mıŋŋı ba. Die wıa die ba chıgı
aŋaŋ nagısı a nyıŋ tıgısı mana mana, a
wolıŋ a ga a tʋgı jigidieke Yisa aŋaŋ ʋ
kʋaŋandıısırıba die dı ganana wa. 34 Die
Yisa die dı nyınna haarıkʋ sʋŋ ta die a ye
kpıkpaakʋ ba wıa dı yaa wa zɔɔlıŋ, dama
die ba nıası wa yii diekemba dı wone
yiyagırʋ. Die wıa die ʋ piili a daga ba wıa
pam. 35 Die jıŋmıŋ die dı tʋgına, die ʋ
kʋaŋandıısırıba die dı keŋ ʋ jigiŋ a balı
yı wa dı, “Ŋmınnı wɔŋ a juu mıŋ ta giena
dıaŋ dı yi jigidieke jadiikiŋ dı worine ba
baaŋ daa a dii. 36 Vaa vuosi ga tıŋkpaŋŋısı
aŋaŋ kʋaŋ diekemba dı gbigine giena wa
a yaalı jaaŋ a dii ba gbaŋ.”
37 Yisa die dı yiŋŋi a balı ba dı, “Nınıŋ nı
gbaŋ gbaŋ nı yaalı jaaŋ a yı ba aŋ ba dii.”
Die ba pıası wa, yaala tı nagı sıba dʋnıa
mana ligire a yaalı jaaŋ a yı ba aŋ ba dii?
38 Naa chıaŋ wıa die Yisa die dı pıası ba
dı, “Paanʋsı aŋmıa nı yallı? Nı ga a ga
daansı a ye.”
Die ba gana a ga daansı ta yiŋŋi a keŋ
wo die ba balı a yı wa dı, “Paanʋsı anʋ
aŋaŋ zaasıtı ale.”
39 Yisa die dı balı ʋ kʋaŋandıısırıba dı
ba yi vuosisi mana puo puo a lagısı a kala
kala hɔɔyebiti me. 40 Die wıa die ba lagısı
a kalı kalı, bataŋ baŋısı-nʋ nʋ bataŋ dıaŋ
kɔbıga kɔbıga. 41 Womi Yisa die dı nagı
paanʋsı anʋ wa aŋaŋ zaasıtı ale wo, a
daansı ŋmıŋsikpeŋ ta pagı Ŋmıŋ. Ʋ yi
paanʋsısı a gbieri gbieri ta nagıha a yı
ʋ kʋaŋandıısırıba dı ba tuohe a tıa tıa
a yı vuosisi. Die ʋ bı nagı zaasıtıtı ale
wo a gbieri gbieri a yı ba mana mana.
42 Ba mana mana die dı dii a chagı, ta
tıalı tıalı. 43 Die ʋ kʋaŋandıısırıba die dı
vaarı vaarı paanʋsı aŋaŋ zaasıtı tıalıkaha
a suuli kparısı baŋ aŋaŋ ale. 44 Dembiŋ
diekemba die dı ŋɔbına paanʋsısı aŋaŋ
zaasıtıtı die yiwo dembisi tuse tuse anʋ.

Yisa die dı chʋnna nyaaŋ ma wıa dene
(Mat. 14.22-33; Jɔɔn 6.15-21)

45 Yisa die dı yi ʋ kʋaŋandıısırıba die dı
juu haarıkʋ lagı lagı a dı ʋ nıŋŋa a gara
mʋgıkpıırı gaarı a ga Befisada, ta die ʋ wa
a taanna vuosisi. 46 Die ʋ taanna vuosisi a
kpatı wa die ʋ jʋalı ga kunkogiŋ me dı ʋ
jʋʋsı Ŋmıŋ. 47 Die jıŋmıŋ die dı tʋgına,
haarıkʋ die bie wo mʋgıkpıırı sʋŋ aŋaŋ
sʋŋ ta Yisa dı a ye bie tıŋgbaŋ ma ʋ nyıına.
48 Die ʋ ye ta ʋ kʋaŋandıısırıba die wahala
aŋaŋ haarıkʋ dɔmıŋ, dama bʋlɔgısıŋ die
nıgınana ba a gara kʋaŋ kʋaŋ. Die wıa die
dı gana a tʋgı kparaası kpaŋ sʋkʋleeliŋ,
Yisa die dı chʋŋ nyaabʋ sikpeŋ a kieŋ ba
jigiŋ. Die ʋ chʋŋ a tıanna ba ma 49 ama die
ba ye wo ta ʋ chʋŋ nyaabʋ sikpeŋ. Die ba
yene dı ʋ chʋŋ nyaabʋ sikpeku die ba keesi
ta yi tama sıba dı yiwo kogiŋ. 50 Dama
die ba mana die dı yene wo ŋmaamıŋ die
yigine be.
Yisa die dı a balı a yı ba bʋnyı dı,
“Nı yigi sikimiŋ, wo manıŋ nı da vaa
ŋmaamıŋ yigi nı.” 51 Womi die ʋ juu a gʋtı
ba ma haarıkʋ ma, bʋlɔgısıbʋ die dı nan
sɔmm. Die dı paalı a yi ʋ kʋaŋandıısırıba
mamachi pam 52 dama die ba ka sıba die ʋ
nagı paanʋsısı a yı vuosisi ba dii wo chıaŋ.
Ba sʋgıtı ye ko bie wo lımıŋ ma mıŋ.

Yisa die dı gbaanna yʋagıtieliŋ dene
(Mat. 14.34-36)

53 Die ba ga a ga a tʋgı mʋgıkpıırı gaarı
a keŋ jʋalı Genezariti tıŋgbaŋ ma, a bɔbı
haarıkʋ mi. 54 Die ba nyınana haarıkʋ ma
vuosisi die dı mıŋŋı Yisa bʋnyı. 55 Naa
chıaŋ wıa die ba chıgı ga juu tıŋgbaŋka
mana a chii yʋagıtieliŋ a diisi ba kalıŋası
sikpeŋ a ga jigidieke mana die ba wʋnna
dı Yisa gaya wa. 56 Jigidieke mana die
ʋ gana tıŋkpaŋŋısı yaa tıŋkpııma vuosi
ŋaaŋ chii wo ba yʋagıtieliŋ a ga nyugiti ma
ta jʋʋsa wa dı ʋ ko a vaa yʋagıtielibe gbı
ʋ nyiŋyeeke kʋanʋaŋ, vuodiekemba mana
mana die dı gbına ka die ye wo alaafıa.

7

Ba chɔɔŋkʋʋlıŋ dagıŋ wıa dene
(Mat. 15.1-9)

1 Tɔ, Farasisi aŋaŋ mıra dıdagırıba
bataŋ die dı nyınna Jerusalemi a keŋ die
dı taaŋ giliŋ Yisa atıaŋ. 2 Die ba daansı
a ye ta ʋ kʋaŋandıısırıba die nyindiike
aŋaŋ nuudıgınta. Dama die ba ka nıtı
ba nuusi sıba Farasisi vuosi die dı bala dı
vuosi nıtıma ba nuusi die wo.
3 (Dama Farasisi aŋaŋ Juu vuosi mana
die ka die nyindiike yɔrı yɔrı sie ba
wɔŋ nıtı ba nuusi vıınıŋ sıba die ba
chɔɔŋkʋʋlıŋ mıra dı dagına die wo.) 4 Ba
keŋ nyıŋ nyugiti jige a keŋ, ba ka die sie ba
nıtı ba nuusi ta dıısa ba chɔɔŋkʋʋlıŋ wıa,
sıba nyanyuule kpala daarıŋ aŋaŋ gbiesi
daarıŋ aŋaŋ kalıŋası sugiriŋ wıa.
5 Naa chıaŋ wıa die Farasisi aŋaŋ mıra
dıdagırıba die dı pıası Yisa dı bıa yine fʋ
kʋaŋandıısırıba dı ka dıısa sie diekemba
tı chɔɔŋkʋʋlıba die dı nagına a yı tı wa ta
die nyinti aŋaŋ nuudıgınta.
6 Yisa die dı yiŋŋi a balı ba dı, "Ŋmıŋ
naazʋa Azaya die yaa wusie die ʋ bala
nınıŋ gıgaantıba gie wıa sıba ka maagına
die wo dı:
'Ŋmıŋ baarı dı vuosi gie yıa mıŋ jılıma
aŋaŋ ba nʋa
ama ba sʋgıtı dı bie saasaa aŋaŋ mıŋ.
7 Dı yi wo yɔrı ba jıama mıŋ
dama ba daga vuota ba gbaŋ gbaŋ ba mıra
sıba a yiwo manıŋ n mıra.' "
8 Nı zeti wo Ŋmıŋ mıra ta dıısa vuotaŋ
mıra.
9 Yisa die dı bı a balı a gʋtı ba dı "Nı yaa
wa yıaŋ sıbıŋ a zeti Ŋmıŋ mıra ta bıagı a
daga nı gbaŋ gbaŋ nı yaala wudiekemba.
10 Mosisi die baarı dı, 'Yıma fʋ chʋa aŋaŋ
fʋ naa jılıma vuodieke nıŋ mana dı keŋ
a kaa kaatı a yı ʋ chɔɔŋ yaa ʋ nuŋ mʋ
ba kʋʋ wa mıŋ.' 11 Ama nınıŋ nı baarı
dı 'Vuoŋ dı keŋ a balı a yı ʋ chɔɔŋ yaa ʋ
nuŋ dı jadieke mana dı yine n sıtı maŋ tıŋ
nan nagı a suŋŋi nı bırıŋ wa Ŋmıŋ jaaŋ.'
12 Die nıŋ nınıŋ Farasisi yıa vuosi sieŋ dı
ba da keŋ suŋŋi ba chʋalıŋ yaa ba nılıŋ
nı dagıkʋ ma. 13 Naa dı a keŋ a yi die nıŋ
nı chʋsa Ŋmıŋ wʋbalıkaha, nı dagınana
vuosi die wo sʋŋ. Nı yie wıa pam a nıasa
die."

Jadieke dı benne vuotaŋ sʋŋ ma wıa (Mat. 15.10-20)

14 Womi Yisa die dı bı a wa daadamba
bıbra a keŋ ʋ jigiŋ, ta balı a yı ba dı,
"Nı mana mana chıısıma a wʋmma mıŋ
ta sımma n wʋbalıkaha chıası. 15 Jadieke
vuotaŋ dı dinene a yie ʋ sʋŋ ma ka bıagı a
yie wo dıgıntı ama wudieke dı nyınnana ʋ
nʋaŋ ma yine ʋ yaa dıgıntı. 16 ((Naa chıaŋ
ma vuodieke mana dı yaa tıbıŋ a nan wʋŋ
ʋ wʋmma.))"
17 Die ʋ vana daadamba ta kuli tigiŋ ʋ
kʋaŋandıısırıba die dı pıası wa nandagırı
chıaŋ. 18 Yisa die dı pıası ba dı, "Nı gbaŋ
nı ka sıba ka chıaŋ? Nı ka sıba sıba dı
jadieke dı junene vuotaŋ nʋaŋ ma ka bıagı
yie wo ʋ yalla dıgıntı. 19 Dama a juu wo ʋ
nyuuti ma a daaga nyıŋgbaŋka a nyınna
ama da ʋ sʋŋ ma." (Yisa balıkʋ die dagıya
sıba jadiikiŋ mana ka chʋarı.)
20 Die ʋ ye a ko bala a gʋta dı "Wudieke
dı nyınnana vuotaŋ sʋŋ yine ʋ yaa dıgıntı.
21 Dama ʋ sʋŋ ma sʋŋanyilibıatı sıba hɔɔŋ
yaalıŋ aŋaŋ dembisi yaalıŋ, aŋaŋ gaarıŋ
aŋaŋ vuotaŋ kʋʋla, 22 aŋaŋ jome aŋaŋ
kalinbaani aŋaŋ sugigoliŋ wuyiike aŋaŋ
halı aŋaŋ gaanta aŋaŋ baga wori wuyiike.
23 Wʋbıatı gie mana mana nyınna vuotaŋ
sʋŋ a yie wo ʋ bırıma vuodıgıntıŋ."

Hɔgʋ wʋnyı yada wıa

24 Yisa die dı nyıŋ mi a ga tıŋ kaanı die
dı bene Taya tıŋgbaŋ ma, die ʋ ga a juu
tigiŋ kaanı sʋŋ ta die a ka yaala vuoŋ ye
wo, ama die ʋ ka bıagı a lɔbırı ʋ gbaŋ.
25 Hɔgʋ wʋnyı die benne mi ta jımbıatı die
dı yallı ʋ havʋʋbiŋ, die ʋ wʋnna dı Yisa
die bie mi die ʋ chıgı a keŋ gbirigi Yisa
nıŋŋa. 26 Hɔgʋ wa die ka yi Juu vuoŋ, die
ba mıırı wa wa Fonisia, Siria tıŋgbaŋ ma
ma. Die ʋ jʋʋsı Yisa dı ʋ yagı jımbıatıtı
ʋ bʋa wa ma ma. 27 Ama Yisa die yiŋŋi
a balı wa dı, "Vaa tı woliŋ a yı ballıbısı
ba nyindiike, dı wo sieŋ aŋaŋ tı baaŋ nan
nagı ballıbısı nyindiike a yı gbaası."
28 Hɔgʋ wa die dı yiŋŋi a baarı dı, "N
Yɔmʋtieŋ, ka yiwo wusie, ama gbaasısı
die dı dʋana teebulisi chıaŋ gbaŋ naga
ballıbısı nyindiike chɔɔta die dı nannana."
29 Naa chıaŋ wıa Yisa die dı balı a yı
hɔgʋ wa dı, "Fʋ mıŋŋına balı balıkʋ gie
wıa nan bıagı a kuli, jımbıakʋ nyıŋ fʋ bʋa
wa ma mıŋ."
30 Die ʋ yiŋŋi a kuli ta ʋ bʋa wa dʋa gado
sikpeŋ jımbıatıtı die dı seŋ a nyıŋ ʋ ma.

Yisa die dı gbaanna gaamʋ dene

31 Yisa die dı wa a nyıŋ Taya tıŋgbaŋ ma
a daagı Sadoni a chʋŋ a daagı tıgısı baŋka
sʋgıtı a ga Galili mʋgıkpıırı ma. 32 Vuosi
bataŋ die dı yaa daa wʋnyı die dı kana a
ka mıŋŋı bala wıa a keŋ Yisa jigiŋ a jʋʋsı
wa dı ʋ nagı ʋ nuusi a diisi ʋ ma. 33 Yisa
die dı yigi daa wa nuuŋ me a yaa wa nyıŋ
lʋgıŋ ta vaa daadamba. Yisa die dı nagı
ʋ nuubisi a yi daa wa tıba ma, ta tıırı
nıntɔbıtı ta gbı daa wa jiliŋ. 34 Womi Yisa
die dı daansı ŋmıŋsikpeŋ ta paalı a voosi
ta a balı a yı wa dı, "*Effata!*" Ka chıaŋ
wone, "Yuori!"
35 Daa wa tıbaha sʋŋ die dı yuori bʋnyı
ʋ wʋmma wʋbalıka ta bıagı a bala wıa
vıınıŋ. 36 Womi Yisa die dı yı ba mana
mana nʋaŋ dı ba sımma ba keŋ a balı
wıırı mi a yı vuoŋ. Ama saŋŋa dieke
mana die Yisa dı a keŋ a balı die, die

dı wana a faası a yie ba bala wıırı jigiŋ mana. 37 Vuodiekemba mana die dı wʋnna die dı yi be mamachi pam pam. Die ba baarı dı, "Ʋ mıŋŋı a yi wıırı mana vıınıŋ vıınıŋ. Halı ʋ yi vuodiekemba mana dı kana a ka bıagı a wʋmma wıa dı wʋmma ta vuodieke dı kana ka bıagı bala wıa dı bala."

8

Yisa die dı yine vuosi tuse anıısa nyindiike dene

(Mat. 15.32-39)

1 Die dı ka yʋasıya ta daadaŋ pam bıbra die dı keŋ a lagısı Yisa jigiŋ. Jadiikiŋ die wori aŋaŋ ba baaŋ dii, Yisa die dı wa ʋ kʋaŋandıısırıba a balı a yı ba dı, 2 "Zɔɔlıŋ yigi mıŋ mıŋ pam aŋaŋ vuosi gie dama manıŋ aŋaŋ ba daraa ataa wʋnna, ba ka bı yaa jaaŋ aŋaŋ ba baaŋ dii. 3 Maŋ keŋ yi ba kuli ta ka dii jaaŋ bataŋ nan chaa sieŋ me dama ba nyıŋ wa saasaa."

4 Ʋ kʋaŋandıısırıba dı pıası wa dı, "Haagırı gie me, sie vuoŋ dı baa ʋ ye jaaŋ a yı daadamba gie mana aŋ ba dii?"

5 Ʋ pıası ba dı, "Paanʋsı aŋmıa nı yallı?"

Ba baarı dı, "A bayʋpɔyı."

6 Yisa die dı balı daadamba dı ba sʋʋŋ kala tıŋgbaŋ, ta nagı paanʋsı ayʋpɔyı wa a bırı Ɲmıŋ, ta yi tıa tıa a nagı a yı ʋ kʋaŋandıısırıba dı ba nagı a yı daadamba, ba yi dene. 7 Die ba bı yaa zaasıbısı bıta ba jigiŋ. Yisa dı nagıha a bırı Ɲmıŋ ta nagı a yı ʋ kʋaŋandıısırıba dı ba bı tuo a tıa tıa a yı daadamba. 8 Vuoŋ mana die diye mıŋ ta tıalı tıalı, vuosisi die yiwo sıba vuosi tuse tuse anıısa. 9 Ʋ kʋaŋandıısırıba die dı vaarına nyindiike tıalıkaha, die a suuli wo kparısı ayʋpɔyı. Yisa die dı wa taaŋ vuosisi ba kuli, 10 ta die wa juu haarıŋ lagı lagı wʋnıŋ aŋaŋ ʋ kʋaŋandıısırıba ba ga Dalimanuta tıŋgbaŋ ma.

Farasisi mba die dı yaala mamachi wıa dene

(Mat. 16.1-4)

11 Farasisi bataŋ die dı keŋ ʋ jigiŋ, a piili nıga nınhagırıŋ. Die ba yaala ba yigi wo mıŋ, die wıa die ba baarı dı ʋ yi mamachi a dagı sıba Ɲmıŋ tʋnna wa. 12 Yisa dı voosi pam ta pıası, dı bıa lele gie vuosi dı pıasa a yaala mamachi tʋʋma? Ʋ baarı dı wusie, n kaaŋ yi mamachi wııŋ aŋ vuosi gie ye.

13 Ta die ʋ va ba ta yiŋŋi a juu haarıkʋ ba nagı ga a gara mʋgıkpıırı gaarı kaanı wa ma.

Farasisi aŋaŋ Herodi dabɔtı wıa

(Mat. 16.5-12)

14 Die ʋ kʋaŋandıısırıba die daaŋya aŋaŋ ba baaŋ pɔgılı nyindiike. Die ba pɔgılı wa paanʋ balımıŋ nyıına haarıkʋ sʋŋ. 15 Yisa die dı yı ba nʋaŋ a baarı, dı ba sımma Farasisi aŋaŋ Herodi vuosi wıa. 16 Die ba piili a bala a yıa tamba, ʋ balla naa dama tı wo paanʋ wıa.

17 Yisa die dı mıŋŋı ba wʋbalıkaha, ta pıası ba, dı bıa nı bala sıba nı wo paanʋ wıa? Nı ye ka yeye, yaa nı ye ka sıba, dı bıa nı wo sʋŋanyile dene? 18 Nı yaa nine, ama nı ka yese. Nı yaa tıba, ama bıa wıa nı ka wʋmma? Nı ka tıınsa 19 die n nagına paanʋsı anʋ a puo puo a yı vuosi tuse anʋ wa nyintıalıkaha kparısı aŋmıa die nı vaarı a suuli?

Ba baarı "Kparısı baŋ-ale."

20 Ta die n nagına paanʋsı ayʋpɔyı a puo puo a yı vuosi tuse anıısa wa nyintıalıkaha kparısı aŋmıa die nı vaarı? Ba baarı kparısı ayʋpɔyı 21 ʋ pıası ba, ta nı ye ka sıba?

Yisa die dı gbaanna yıı wʋnyı Befisada ma dene

22 Die ba tʋgına Befisada ma vuosi bataŋ die yaa dembiŋ yıı a keŋ jʋʋsı wa, ta baarı dı ʋ gbı wa. 23 Die ʋ yigi yıı wa nuuŋ me a yaa wa nyıŋ tıka ma. Atıırı nıntɔbıtı a yi yıı wa nine me, ta nagı ʋ nuusi a diisi ʋ ma ta pıası wa dı, "Bıagı ye jaaŋ mıŋ?"

24 Daa wa dı daansı sikpeŋ ta baarı dı, "Wa, n ye vuosi ama ba nıası wa tıısı dı dına dı chʋŋ chʋŋ."

25 Yisa dı bı nagı ʋ nuusi a diisi daa wa ninehe me, saŋka mi nıŋ daa wa nine dı yuori, ʋ ye jaaŋ mana kası. 26 Yisa dı balı wa dı ʋ kulime ta yı wa nʋaŋ dı, "Da keŋ yiŋŋi ga tıka ma."

Piita die dı balla wʋkpııma yaa gamma Yisa ma dene

27 Yisa aŋaŋ ʋ kʋaŋandıısırıba die gara tıŋkpaŋŋısı die dı gbigine Siisiria Filipi tıŋ ma. Sieku me ʋ pıası ba dı, "Nı balı mıŋ, mınıa vuosi dı baarı n yi ye?" 28 Ba baarı dı, "Bataŋ baarı yiwo Jɔɔn die dı kenne a keŋ a sıı vuosi Ɲmıŋ nyaabʋ, bataŋ dıaŋ dı baarı Elaja, ta bataŋ dıaŋ dı baarı yiwo Ɲmıŋ tʋntʋntʋ wʋnyı." 29 Yisa dı pıası ʋ kʋaŋandıısırıba ta "Nınıŋ nıŋ mınıa nı baarı n yiye?" Piita dı baarı dı, "Yiwo Gbıgbatıtaantʋ Masiaka." 30 Mi, Yisa dı yı ba nʋaŋ dı, "Nı da keŋ a balı vuoŋ n wıa."

Yisa die dı balla yaa gamma ʋ kuŋ wıa dene

(Mat. 16.13-20; Luki 9.18-21)

31 Ta wa piili a daga ʋ kʋaŋandıısırıba dı, "Sie manıŋ vuota Bʋadembike dii wahala pam, ta nyıŋkʋra aŋaŋ Ɲmıŋ kıkaabıtıba aŋaŋ Ɲmıŋ tigiri me mıra dıdagırıba keŋ zeti mıŋ, a bı kʋʋ mıŋ ama daraa ataa daraaŋ n nan hagı kuŋ me." 32 Die ʋ paalı balı ba mıŋ, die ʋ ka lɔbırı ba. Die Piita die dı yaa wa ga lʋgıŋ a ga

galıŋ wa. 33 Ama Yisa dı yiŋŋi a daansa ʋ kʋaŋandıısırıba ta kpaaŋ Piita a baarı dı, “Fʋnıŋ Sitaani wa gie hagı giena. Fʋ sʋŋanyile yiwo vuota sʋŋanyile daa Ɲmıŋ sʋŋanyile.”

34 Yisa die dı wa wa daadamba aŋaŋ ʋ kʋaŋandıısırıba a balı ba dı, “Vuodieke mana dı keŋ a yaala ʋ dıa n kʋaŋ sie ʋ daaŋ ʋ gbaŋ gbaŋ ʋ wıa ta nagı ʋ kuŋ dagarıkıŋ a dıa mıŋ. 35 Vuodieke nıŋ mana dı yaalala ʋ gbatı ʋ gbaŋ gbaŋ ʋ miivoli nan waarı ka, ama vuodieke dı a keŋ waarı ʋ miivoli n wıa aŋaŋ Ɲmıŋ wʋvıına wıa nan ye ke. 36 Bıa vuoŋ dı baa ʋ ye, ʋ keŋ a ye dʋnıa mana mana nyinti ta waarı ʋ miivoli? Wusie 37 Jaaŋ wori vuotaŋ dı nan bıagı a nagı a gbatı ʋ miivoli. 38 Lele gie vuosi yi wo bıaŋ ta ka dıa Ɲmıŋ. Vuodieke dı a keŋ chıga viivi a ka balı manıŋ aŋaŋ n dagıkʋ gie vuosi gie jigiŋ, die nıŋ manıŋ vuota Bʋadembiŋ nan daaŋ chıgı dı tieŋ gbaŋ viivi maŋ keŋ keŋ aŋaŋ n Chʋa Ɲmıŋ hagırıŋ aŋaŋ ʋ kası malakasisi dı n yaa wa a ga gʋtı n vuosi me.”

9

1 Yisa dı bı balı ba dı, “N bala nı, bataŋ bie giena ba kaaŋ kpi ntaala ba keŋ a ye Ɲmıŋ naarı keniŋ aŋaŋ ka hagırıŋ.”

Yisa nyıŋgbanıŋ tarıgıŋ wıa
(Mat. 17.1-13; Luki 9.28-36)

2 Daraa ayʋaba kʋaŋ chaaŋ Yisa dı wa Piita aŋaŋ Jemisi aŋaŋ Jɔɔn, a dı ba nıŋŋa a yaa ba a jʋalı taŋkpeŋkpııŋ sikpeŋ, jigidieke vuoŋ die dı wone mi. Die ba daansınana ba keŋ a ye ta Yisa tarıgıya mıŋ, 3 ʋ nyıŋsuuke die dı yıantı ta nyıgısa, a paalı yıantı tıaŋ vuota dı baaŋ nan bıagı a sugiri jaaŋ ka yıantı die dʋnıa ma. 4 Mi ʋ kʋaŋandıısırıba Piita aŋaŋ Jɔɔn aŋaŋ Jemisi dı ye Elaja aŋaŋ Mosisi vuodiekemba die dı kpine kʋrıŋ ma wa aŋaŋ Yisa dı balala wıa. 5 Die wıa, Piita die dı balı Yisa dı, “Dıdagırʋ, dı vıına tı benne giena. Tı nan kpii viisi ataa, fʋ kaanı, Mosisi kaanı, Elaja dıaŋ kaanı.” 6 Ɲmaamıŋ die faasına a yigi ʋ kʋaŋandıısırıba wıa, Piita die dı zı ʋ baaŋ balı die.

7 Womi nııŋmara dı keŋ sʋʋŋ ligi be, ta lɔlıŋ dı nyıŋ nııŋmaraha ma ma a bala dı, “N Bʋadembiŋ dieke n chone wʋnna, nı wʋmma a yıma wa.” 8 Die ba yiŋŋi a daansı lʋga lagı lagı ta ba ka ye vuoŋ sie banıŋ aŋaŋ Yisa nyıına ma.

9 Die ba kenne a sʋʋna tanı ma wa, Yisa dı yı ba nʋaŋ dı, “Da nı keŋ a balı vuoŋ nı yene die, sie manıŋ vuota Bʋadembiŋ dı keŋ a hagı kuŋ me.”

10 Die ba saagı a yı wa ama ta wa piili a bala tamba wıırı wıa, ta baarı dı, “Ʋ balala kumbu hagıŋ ma wa, ka chıaŋ?” 11 Lele mi ba pıası Yisa dı, “Bıa yine Ɲmıŋ mıra dıdagırıba dı baarı sie Elaja wolin keŋ ta ka kʋaŋ chaaŋ Masia wa dıaŋ keŋ?”

12 Yisa dı baarı dı, “Wusie Elaja baa ʋ wolin keŋ mıŋ a keŋ wʋnsı wııŋ mana a zieŋ, ta bıa Ɲmıŋ wıa dı wa daga sıba vuota Bʋadembiŋ nan faası gbalıgı ta ba bı zeti wo? 13 Nı vaa n balı nı, Elaja wɔŋ keŋ mıŋ vuosi dı yi wo ba dʋŋŋʋ sıba Ɲmıŋ wʋbalıka die dı dagına ʋ wıa die wo.”

Yisa die dı vvarına jımbıaŋ bʋa wʋnyı ma dene
(Mat. 17.14-21; Luki 9.37-43a)

14 Die banıŋ ba ga haarı ʋ kʋaŋandıısırıŋ tıalıkaha ta daadaŋ gilin be, Ɲmıŋ mıra dıdagırıba bataŋ dı nıga nınhagırıŋ aŋaŋ ba. 15 Die vuosisi dı yene Yisa dı faası a yi be wuboŋkeŋ ba chıgı ga ʋ jigiŋ a waası wa. 16 Yisa dı pıasa ʋ kʋaŋandıısırıba dı bıa wııŋ wıa nı ŋaŋ ba dı nıga nınhagırıŋ?

17 Daadamba sʋŋ daa wʋnyı dı baarı dı, “Dıdagırʋ, n yaa wa n Bʋadembiŋ a keŋ fʋ jigiŋ, dama jımbıatı die yalla wa ta ʋ ka bıagı a bala wıa. 18 Jımbıatı gie dı keŋ a hagı a ŋaaŋ nagı wa taaŋ mıŋ, ta fʋnfʋgıtı dı bie ʋ nʋaŋ ma, ʋ nyına ŋaaŋ chıa wa taŋ ta ʋ nyıŋgbanıŋ mana dı hagırı. Die maŋ balı fʋ kʋaŋandıısırıba dı ba gbaaŋ wa die ba bılı waarı.”

19 Yisa dı balı ʋ kʋaŋandıısırıba dı, “Nı wo yada, lalıa nı bı yaala maŋ ŋaŋ nı bemme a yʋası, nı yaa bʋa wa a keŋ n jigiŋ.” 20 Ba yaa bʋa wa a keŋ ʋ jigiŋ. Die jımbıakʋ dı yene Yisa, ka yi bʋa wa dı chaa, die wıa a yi ʋ nan tıŋgbaŋ a bilime mi, ta fʋnfʋgıtı dı nyınna ʋ nʋaŋ ma. 21 Yisa dı pıası bʋa wa chɔɔŋ wa dı, “Bına aŋmıa wʋnna a yalla wa?”

Ʋ chɔɔŋ wa dı baarı “Die ʋ yine bʋabiŋ mana. 22 Daaŋ mana jımbıakʋ ŋaaŋ yaala ka kʋʋ wa mıŋ, ka ŋaaŋ vigi wo mıŋ a taanna boliŋ me aŋaŋ nyaaŋ ma. Chıgı tı zɔɔlıŋ ta fʋ suŋŋi tı, fʋ nan bıagı suŋŋi!”

23 Yisa dı balı daa wa dı, “Bıa fʋ bala fʋ nan bıagı suŋŋi! Wııŋ wori a nyaŋŋa vuodieke dı yalla yada.”

24 Bʋa wa chɔɔŋ wa dı keesi bʋnyı, ta baarı dı, “N yaa yada mıŋ ama n yadaka ka dala, suŋŋi mıŋ aŋ bʋ dalıma.”

25 Yisa die ye ta daadamba gbigiye ʋ yı lɔlıŋ dı, “N baarı, jımbıakʋ dieke dı yine bʋa wa dı ka wʋmma wa ta bala wıaha, nyıŋ ʋ ma ta da bı yiŋŋi a juu ʋ ma.”

26 Jımbıakʋ dı keesi ta nagı bʋa wa a nıgı tıŋgbaŋ pemm ta die faası a datı wa ta nyıŋ ʋ ma, bʋa wa dı nıası kuŋ, vuoŋ mana die dı baarı dı ʋ kpiye mıŋ. 27 Ama

Yisa die dı yigi ʋ nuuŋ me a suŋŋi wo ʋ hagı zie.
28 Die Yisa dı yiŋŋine a juu juoŋ me ʋ kʋaŋandıısırıba dı pıası wa dı, “Bıa die yine tı ka bıagı a yagı jımbıakʋ?”
29 Die ʋ balı ba dı, “Ŋmıŋ jʋʋsıŋ nyıına nan bıagı a yagı jımbıatı dı nıasına naa, jaaŋ bı wori.”

Yisa die dı bı balı ʋ kuŋ wıa dene
(Mat. 17.22, 23; Luki 9.43b-45)

30 Die ba nyıŋ mi a ga Galili me, Yisa die ka yaala vuoŋ sımma ba benne jigidieke,
31 dama die ʋ daga ʋ kʋaŋandıısırıba mıŋ. Die ʋ balı ba dı, “Ba nan nagı manıŋ Vuota Bʋadembiŋ wa a yı vuosi nuusi me aŋ ba kʋʋ mıŋ, ama ka daraa ataa kʋaŋ chaaŋ n nan hagı kumbu me.”
32 Die ba ka sıba ʋ dagıkʋ chıaŋ ama ŋmaamıŋ die yalla ba aŋaŋ ba baaŋ nan pıası wa.

Mınıa yine vuokpııŋ?
(Mat. 18.1-5; Luki 9.46-48)

33 Ba keŋ Kapenɔmi a juu juoŋ a kpatı, ʋ pıası ʋ kʋaŋandıısırıba dı, “Bıa wııŋ nı tıŋ yaa nıga nınhagırıbʋ sieku me wo?”
34 Die ba ka yaala ba balı wa dama die ba nıga nınhagırıŋ dı ba jabıa yine jakʋʋŋ. 35 Yisa die dı sʋʋŋ kalı ta wa ʋ kʋaŋandıısırıba baŋ aŋaŋ bale wo, a balı ba, vuodieke mana dı yaala ʋ yi jakʋʋŋ sie ʋ wıarı kʋaŋ ta nagı ʋ gbaŋ a yi vuoŋ mana yɔmʋ. 36 Die ʋ wa bʋabiŋ a nagı wa zieŋ ba nıŋŋa a nagı ʋ nuusi a diisi ʋ ma ta balı ba. 37 “Vuodieke nıŋ mana dı a keŋ saagı a tuo bʋabike gie chanchaaŋ n saaŋ ma tuose mıŋ, vuodieke nıŋ mana dıaŋ dı tuosine mıŋ, tuo wo vuodieke dı tʋnna mıŋ wa mıŋ.”

Vuodieke dı kana ka waga tı, gʋtı wa tı ma
(Luki 9.49, 50)

38 Jɔɔn die dı balı a yı Yisa dı, “Dıdagırʋ, die tı ye wo vuoŋ dı yagınana jımbıatı vuoŋ me fʋ saaŋ ma, die tı balı wa dı ʋ vaa dama die ʋ ka yi tı wʋnyı.”
39 Yisa dı balı ba, “Daa nı yi ʋ vaa dama, vuoŋ dı bıagı a yie mamachi wıa n saaŋ ma ka kʋaŋ chaaŋ ʋ kaaŋ bıagı a balı wııŋ a chʋʋsa n saaŋ. 40 Dama vuodieke mana dı kana ka waga tı gʋtı wa tı ma. 41 Wusie maŋ bala nı naa, vuodieke nıŋ mana dı kenne yı nı nyaaŋ nı nyuu dama nı dı wa ʋ kʋaŋ nan daansı ye ka nyʋarı.”

Magısıŋ wıa
(Mat. 18.6-9; Luki 17.1, 2)

42 Yisa dı baarı, “Vuoŋ dı a keŋ yi ballıbısı gie wʋnyı dı tuone mıŋ a dii wo dı yi wʋbıaŋ, dı tıŋ nan dı kpıa ba nagına nııŋ a bɔbı a yeegi ʋ nyie ta nagı wa a taaŋ nyaakpııbʋ ma. 43 Dıı yi fʋ nuuŋ yinene fʋ yie wʋbıatı fʋ gobike taaŋ, dama dı kpıa fʋ baaŋ nan juu arızanna aŋaŋ nuubalımıŋ, aŋaŋ fʋ baaŋ juu boli dieke me dı wone kpatıŋ aŋaŋ nuusi ale. 44 ((Jigidieke zıŋzʋa dı benne ba sʋŋ a die ta ka kpie, ta bolibu dıaŋ ka kpise.)) 45 Dıı yi fʋ naŋ yinene fʋ yie wʋbıatı fʋ gobike taaŋ dama dı kpıa fʋ baaŋ juu arızanna aŋaŋ naŋ gobiŋ a tıaŋ fʋ baaŋ dı yallı nagısı ale ta juu boliŋ me. 46 ((Jigidieke zıŋzʋa dı benne ba sʋŋ a die ta ka kpie, ta bolibu dıaŋ ka kpise.)) 47 Dı bı yiwo fʋ niŋ dıaŋ yine fʋ yie wʋbıatı vʋarıka taaŋ, dama, dı kpıa fʋ baaŋ nan juu arızanna aŋaŋ nimbalımıŋ a tıaŋ fʋ baaŋ nan juu boliŋ me aŋaŋ nine ale. 48 Jigidieke zıŋzʋa dı benne ba sʋŋ a die ta ka kpie, ta bolibu dıaŋ ka kpise.
49 “Ŋmıŋ nan daansı nagı boliŋ a wʋnsı vuoŋ mana sıba ba ŋaana naga yası a wʋnsa kaabıŋ nɔŋ die wo.
50 “Yası nansı mıŋ, ama ka nansıbʋ dı keŋ nyıŋ, lalıa ka bı baa ka ye ka nansıbʋ bıbra?
“Nı bemme aŋaŋ taŋ sıba yası nansıbʋ aŋ nı bemme aŋaŋ sʋgıfıalıŋ aŋaŋ tamba.”

10

Hɔgʋ zetiŋ wıa
(Mat. 19.1-12; Luki 16.18)

1 Yisa die dı nyıŋ mi a garısı Jɔɔdani mʋgırı a ga Judia tıŋgbaŋ ma; daadaŋ pam die dı bı a keŋ giliŋ wo, ʋ dagı ba sıba ʋ ŋaana wɔŋ daga die wo.
2 Farasisi die dı keŋ mi a yaala ba magısı wa, a pıası wa dı, dagı tı, dı yaa sieŋ mıŋ tı mıra sʋŋ dembiŋ zeti ʋ hɔgʋ mıŋ?
3 Yisa gbaŋ dı pıası ba dı, “Lalıa Mosisi die dı balı nı?”
4 Die ba baarı dı, “Mosisi die baarı dembiŋ dı keŋ yaala ʋ zeti ʋ hɔgʋ ʋ ŋaaŋ maagı wa gbanıŋ a yı wa a dagı sıba ʋ zeti wo mıŋ, ta vaa wa aŋ ʋ ga.”
5 Yisa dı balı ba dı, “Nı wıa die tʋa mıŋ wıa Mosisi die dı yı nı nʋarı mi. 6 Ama dʋnıa piliŋ, Ŋmıŋ die naaŋ wa ‘dembiŋ aŋaŋ hɔgʋ.’ 7 Naa chıaŋ ma dembiŋ aŋaŋ hɔgʋ nan vaa ba chʋalıŋ aŋaŋ ba nıılıŋ ta faarı taŋ aŋ ba bale wo gie nan lagıŋ 8 yi vuobalımıŋ, da vuosi bale bıbra. 9 Die wıa Ŋmıŋ dı keŋ nagı jadieke a lagıŋ, vuota ka mʋ ʋ puoke.”
10 Die ba yiŋŋine kuli tigiŋ ʋ kʋaŋandıısırıba dı pıası wa wıırı wıa. 11 Ʋ balı ba dı “Dembiŋ dieke dı zeti ʋ hɔgʋ ta bı faarı hɔgʋ gaaŋ juu wo hɔgʋ dieke ʋ zetine wo taalı ma. 12 Hɔgʋ dieke dıaŋ dı zeti ʋ chʋrʋ ta bı yallı dembiŋ gaaŋ ʋ gbaŋ; juu ʋ chʋrʋkʋrı taalı ma.”

Ballıbısı aŋaŋ Yisa wıa
(Mat. 19.13-15; Luki 18.15-17)

13 Vuosi bataŋ die dı yaa ballı a keŋ dı
Yisa gbı ba, ʋ kʋaŋandıısırıba dı yaga ba.
14 Die Yisa dı mıŋŋına, ʋ jıı sınyıırıŋ ta
balı ba dı, “Nı vaa ballıbısısı kiere n jigiŋ,
daa nı yagıma ba dama Ɲmıŋ naarı yiwo
ba die wo sııtı. 15 Vuodieke mana dı a
keŋ ka tuo Ɲmıŋ naarı sıba bʋabiŋ die dı
tuone nyinti die nıŋ ʋ kaaŋ juu mi.” 16 Die
ʋ wa nagı ba ʋ nuusi me ta nagı ʋ nuusi a
diisi diisi ba ma ta yi alibarika a yı ba.

Nyintitieŋ wʋnyı wıa
(Mat. 19.16-30; Luki 18.18-30)

17 Die Yisa die dı dene hagı dı ʋ dıa, daa
wʋnyı dı chıgı a keŋ gbirigi ʋ nıŋŋa ta
pıası wa dı, “Dıdagırʋ vıınıŋ, lalıa maŋ
nan yi a ye miivoli dieke dı wone kpatıŋ?”
18 Yisa dı pıası wa dı, “Bıa fʋ wasa mıŋ
vuovıınıŋ? Vuovıınıŋ wori ntaala Ɲmıŋ
nyıına ma. 19 Fʋnıŋ sıba Ɲmıŋ mıraha
mıŋ. ‘Da keŋ kʋʋ vuoŋ, da keŋ yaalı vuoŋ
hɔgʋ, da keŋ gaarı, da keŋ yi ŋmınchıbısı
daansıatieŋ, da keŋ nyırı vuoŋ, yıma fʋ
chʋa aŋaŋ fʋ naa jılıma.’ ”
20 Daa wa dı balı Yisa dı, “Dıdagırʋ n
yine bʋabiŋ mana a yaa ga mʋʋna n dıı
sieti gie mana mıŋ.”
21 Yisa dı daansı wa aŋaŋ choti, ta balı
wa, wʋbalımıŋ tıala fʋ, “Kulime a daa
jadieke mana fʋ yalla a nagı ligirehe a yı
zɔɔlıntieliŋ, ta nan yi nyintitieŋ arızanna
ma, ta fʋ keŋ a dıa mıŋ.” 22 Daa wa
die dı wʋnna naa ʋ sʋŋ dı paalı chʋʋsı,
ʋ nine chaatı dı tarıgı dama die ʋ faası
yiwo ligiretieŋ, die ʋ kuli tigiŋ aŋaŋ
sʋgıchʋʋsıŋ.
23 Yisa dı yiŋŋi a daansı ʋ
kʋaŋandıısırıba ta baarı dı, “Dı tʋa pam
aŋaŋ ligiretieŋ dı baaŋ nan juu Ɲmıŋ
naarı ma.”
24 Die dı yi ʋ kʋaŋandıısırıba mamachi
ʋ balıkʋ ma, ta Yisa dı bı balı bıbra
dı, “N ballı, Ɲmıŋ naarı juule wıa tʋa
mıŋ. 25 Nyɔgını dı baaŋ yi die a garı
nyıŋ garıyııŋ vɔrıŋ ma wa ka tʋa a tʋgı
ligiretieŋ dı baaŋ nan yi die a juu Ɲmıŋ
naarı ma.”
26 Die ʋ kʋaŋandıısırıba dı wʋnna naa,
dı bı faası yi be mamachi, ba wa pıasa taŋ
dı, “Die nıŋ mınıa bala ʋ ye gbatıtaanıŋ?”
27 Yisa dı daansı ba ta baarı dı, “Vuotaŋ
kaaŋ bıagı a yi die ama Ɲmıŋ nan bıagı a
yi dama Ɲmıŋ jigiŋ wııŋ wori a tʋa.”
28 Piita dı pıası dı, “Ta tınıŋ nıŋ, tı
nagına jaaŋ mana a taaŋ ta dı fʋ wa?”
29 Yisa dı balı ba dı, “Vaa n balı nı,
vuodieke mana dı vana ʋ tigiŋ, yaa ʋ
nımballı yaa ʋ nuŋ yaa ʋ chɔɔŋ yaa ʋ ballı
yaa ʋ kʋatı n wıa aŋaŋ Ɲmıŋ wʋvıınaha
wıa 30 nan daansı ye nyinti saŋka gie a tıaŋ
ʋ nagına nyindiekemba a taaŋ wa. Ʋ nan
ye tige, aŋaŋ nımballı aŋaŋ nıılıŋ aŋaŋ
ballı aŋaŋ kʋatı kɔbıga kɔbıga tıŋgbaŋka
gie me ta tuo mugisiŋ a gʋtı ta saŋŋa
dieke dı kienene wo ʋ nan ye miivoli dieke
dı wone kpatıŋ. 31 Ama vuodiekemba
dı benne nıŋŋa lele nan wıarı kʋaŋ ta
vuodiekemba dı benne kʋaŋ lele nan tıaŋ
nıŋŋa.”

Yisa dı bı balı ʋ kumbu wıa bʋtaa ma
(Mat. 20.17-19; Luki 18.31-34)

32 Die ba wa bie wo sieŋ me a gara
Jerusalemi, Yisa die dına nıŋŋa, die
dı yi ʋ kʋaŋandıısırıba mamachi ta
ŋmaamıŋ dı yallı vuodiekemba die dı
dına ba kʋaka. Yisa die dı bı wa ʋ
kʋaŋandıısırıba baŋ aŋaŋ bale wo a ga
lʋgıŋ a balı ba wudiekemba die dı bala
a yi wo. 33 Ʋ balı ba dı, “Nı daansıma,
tı gara Jerusalemi, jigidieke ba baaŋ nagı
manıŋ vuota Bʋadembiŋ a ga yı Ɲmıŋ
kıkaabıtıba nyıŋkʋra aŋaŋ Ɲmıŋ mıraha
dıdagırıŋ nuusi me aŋ ba dii mıŋ sarıya
ta baarı dı n chʋʋsıya dı ba kʋʋ mıŋ, ta
nagı mıŋ a yı vuodiekemba dı kana ka
yi Juu vuosi 34 dı ba vʋarı mıŋ fala, a
tıırı nıntɔbıtı a yı mıŋ, a nıgı mıŋ aŋaŋ
kpaasıŋ ta kʋʋ mıŋ ama daraa ataa daraaŋ
n nan hagı kumbu me.”

Jemisi aŋaŋ Jɔɔn die dı jʋʋsı Yisa dı ʋ
yi be vuokpııma dene
(Mat. 20.17-19; Luki 18.31-34)

35 Womi Jemisi aŋaŋ Jɔɔn, Zebedi ballı
dı keŋ Yisa jigiŋ a baarı, “Dıdagırʋ, wııŋ
benne tı yaala fʋ yi a yı tı.”
36 Yisa dı pıası ba dı, “Bıa nı yaala n yi
a yı nı?”
37 Ba baarı dı, “Tı yaala saŋŋa dieke fʋ
keŋ baa fʋ dii fʋ naarı aŋaŋ hagırıŋ tı ŋaŋ
fʋ gʋtı kala, wʋnyı kala fʋ nuugalı wʋnyı
fʋ nuudiigiŋ.”
38 Yisa dı balı ba, “Nı zı nı jʋʋsınana
jadieke wo chıaŋ, nı nan bıagı a chii chii
diekemba n balla n chii wo? Nı nan bıagı
a gbalıgı gbalıgı diekemba n baaŋ nan
gbalıgı wa?”
39 Ba baarı “Wa, tı nan bıagı.” Yisa dı
balı ba dı, “Wusie nı nan chii n chiititi,
ta bı gbalıgı gbalıgı diekemba n balla n
gbalıgı wa, 40 ama n wo sieŋ dı n dagı
sıba geŋ wo baaŋ nan kalı n nuudiigiŋ,
ta geŋ wo kala n nuugalı. Ɲmıŋ bala ʋ
nagı jigehe gie a yı vuodiekemba wıa ʋ
wʋnsına wa.”
41 Die ʋ kʋaŋandıısırıba banıŋ, baŋ wa
die dı wʋnna naa die ba jıı sınyıırıŋ a
yı Jemisi aŋaŋ Jɔɔn. 42 Die wıa die Yisa
dı wa ba mana a lagısı taŋ ta balı ba
nı sıba baarı vuodiekemba dı daansınana
vuosi tıŋgbaŋka gie ŋaaŋ dagı wa ba
gbaŋ ta nyıŋkʋra dıaŋ ŋaaŋ pɔgılı wa ba
vuosi aŋaŋ nıŋŋmına, 43 ama nınıŋ nıŋ,
nı sʋnsʋŋ vuodieke dı yaalala nyıŋkʋrıtı,

sie ʋ nagı ʋ gbaŋ a bırıŋ yɔmʋ banıŋ
ba mana sʋnsʋŋ. 44 Vuodieke dıaŋ dı bı
yaala ʋ bemme nıŋŋa sie ʋ nagı ʋ gbaŋ
a bırıŋ vuoŋ mana yɔmʋ, 45 dama Ŋmıŋ
Bʋadembiŋ gbaŋ ka keŋye dı vuosi yi ʋ
yɔŋısı, ama wʋnıŋ ʋ balla ʋ yi vuoŋ mana
yɔmʋ, a kpi a gbatı vuosi pam a taaŋ.

Yisa die dı yuorine daa yıı wʋnyı nine dene

(Mat. 20.29-34; Luki 18.35-43)

46 Die ba kenne a keŋ tʋgı tıŋ
kaanı ba wasınana Jariko, Yisa aŋaŋ ʋ
kʋaŋandıısırıba dı wa nyına tıka ma
daadaŋ pam die dıdı ba kʋaŋ. Daa yıı
wʋnyı ba wasınana Batimiisi, Timiisi bʋa
dı kalı sieku me a jʋʋsa. 47 Die ʋ wʋnna
dı Yisa vuodieke dı nyınna Nazeriti die
benne mi wo, ʋ piili a keesi "Yisa, Davidi
haagıŋ chıgı mıŋ zɔɔlıŋ!"
48 Die daadamba pam dı natı wa ta baarı
dı ʋ tarı watı, yıı wa dı wa faası a keesi
"Yisa, Davidi haagıŋ chıgı mıŋ zɔɔlıŋ."
49 Yisa dı zie ta baarı dı, "Nı wa wa."
Die wıa die ba wa yıı wa a balı wa dı,
"Hagı zie, ʋ wasa fʋ."
50 Ʋ nagı ʋ nyinyeeke a vigi taaŋ, ta chıgı
ga Yisa jigiŋ.
51 Yisa dı pıası wa dı, "Bıa fʋ yaala n yi
a yı fʋ?"
Yıı wa dı baarı "Dıdagırʋ, n yaala n bı
yiŋŋi yesime mıŋ."
52 Yisa dı balı wa dı, "Gamma, fʋ yada
gbaanna fʋ."
Lele womi ta ʋ ninehe dı yuori ʋ wa dı
Yisa kʋaŋ sieku me.

11

Yisa die dı june Jerusalemi ta ba bıra wa dene

(Mat. 21.1-11; Luki 19.28-40; Jɔɔn 12.12-19)

1 Die ba gana a ga tʋga Jerusalemi ba
keŋ Betifiji aŋaŋ Betani tıgısı, tıgısı gie die
bie wo kunkogiŋ dieke ba wasınana Olivi
Tıısısı lʋgıŋ, Yisa dı tʋŋ ʋ kʋaŋandıısırıba
bale ta 2 balı ba dı, "Nı gamma tıŋkpaŋŋı
dieke dı benne nı nıŋka, nı die keŋ a juu
tıka ma nı nan ye bonpɔlı dı bɔbına zie
vuoŋ dı ye ka jʋalı ka, nı forisike a yaa
keŋ giena. 3 Vuoŋ dı a keŋ keŋ pıası nı, dı
bıa nı yi dene, nı balı wa dı, tı Yɔmʋtieŋ
yaalala ka, ama ʋ nan yiŋŋi a yaa ka a keŋ
lele."
4 Die ba ga a ye bonpɔlıka dı ka zie sieku
me a bɔbı juoŋ kaanı sanʋaŋ ma. Die ba
forisinene ke 5 vuosi bataŋ die zie mi, a
pıası ba dı, "Bıa nı yie, nı forise bonpɔlıka
mıŋ?"
6 Ba balı ba Yisa die dı bala die wo gbaŋ
gbaŋ, die wıa vuosisi die dı vaa ba yaa a
ga. 7 Die ba yaa bonpɔlıka a keŋ Yisa jigiŋ
a nagı ba garıtı a diisi ka sikpeŋ Yisa die
dı wa jʋalı kalı ka sikpeŋ. 8 Vuosi pam
die dı nagı ba gaatı a jaatı sieku me bataŋ
dıaŋ dı nagı vaatı ba chıana nyıŋ haagıŋ
ma a jaata sieku me. 9 Vuodiekemba die
dı benne ʋ nıŋŋa aŋaŋ ʋ kʋaŋ, die dı wa
a piili keesiŋ,

"Tı Yɔmʋtieŋ, hozaana* gbatı tı a taaŋ lele.
Ŋmıŋ yi alibarika a yı vuodieke dı
kienene wʋnıŋ Ŋmıŋ saaŋ ma.
10 Ŋmıŋ bı yi alibarika a yı tı
chɔɔŋkʋʋŋ Davidi naarı dieke dı
kienene wo ma.
Hozaana! Ŋmıŋ, vuodieke dı benne
ŋmıŋsikpeŋ, gbatı tı taaŋ leleke
gie."

11 Yisa die dı ga tʋgı Jerusalemi, a ga
Ŋmıŋ jıamıŋ juoku sʋŋ, a daansı jaaŋ
mana ka sʋŋ. Ama saŋŋa dieke ŋmıŋ dı
yaala ka nan die ʋ ŋaŋ ʋ kʋaŋandıısırıba,
baŋ aŋaŋ bale wo die dı nyıŋ ga Betani.

Yisa die dı kaana a yı kınkamıŋ tııŋ dene

(Mat. 21.18, 19)

12 Tʋŋ die dı vʋnna ba nyıŋ Betani a
kieŋ, kɔŋ die dı yallı Yisa, 13 die ʋ ye
kınkamıŋ tııŋ dı gana ga zie ŋaŋ vaatı, die
ʋ ga ʋ daansı ye sıba ka yaa nyıŋnyıŋka
mıŋ. Die ʋ tʋgına mi die ʋ ye wo vaatı
nyıına ka sikpeŋ, dama ka saŋŋa die ye
ka tʋgıya aŋaŋ ka baaŋ nan nyıŋ. 14 Yisa
dı balı a yı tııka dı, "Vuoŋ kaaŋ bı ye
nyıŋnyıŋka fʋ ma a dii bıbra." Die ʋ
kʋaŋandıısırıba dı wʋŋ ʋ bala wa.

Yisa die dı gana a ga wʋnsı Ŋmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ sʋŋ dene

(Mat. 21.12-17; Luki 19.45-48; Jɔɔn 2.13-22)

15 Die ba gana ga tʋgı Jerusalemi, Yisa dı
ga juu Ŋmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ ma, a
piili a yaga vuodiekemba die dı yalla nyinti
a daa aŋaŋ vuodiekemba die dı daanana
nyintiti ta kpaŋŋı vuodiekemba dı yalla
ligire a tarıga aŋaŋ vuodiekemba die dı
yalla ŋmarısı a daa teebulisi a bubi bubi.
16 Ta ka saagıya dı vuoŋ chii jaaŋ a daagı
Ŋmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ gbaakʋ sʋŋ.
17 Die ʋ wa dagı vuosisi ta baarı, "Ŋmıŋ
wıa baarı, Ŋmıŋ tigiŋ baa ka yiwo Ŋmıŋ
jʋʋsıŋ jigiŋ a yı vuoŋ mana, ta nı nagı
ka a bırıŋ gaarıŋ tigiŋ?" 18 Die Ŋmıŋ
kıkaabıtıba nyıŋkʋra aŋaŋ Ŋmıŋ mıraha
dıdagırıba die dı wʋnna naa wa, die ba
piili a yaala sieti dı ba kʋʋ Yisa. Die ba
chıga wa mıŋ, dama die ʋ dagıkʋ die yi
daadamba mana mamachi mıŋ.

* **11:9** 11.9 Hozaana chıaŋ yiwo "Gbatı tı taaŋ".

19 Die jɪŋmɪŋ dɪ tʊgɪna Yisa aŋaŋ ʊ
kʊaŋandɪsɪrɪba die dɪ nyɪŋ mi.

Kɪnkamɪŋ tɪɪka die dɪ kʊna dene
(Mat. 21.20-22)

20 Tuŋ die dɪ vʊnna sʊkʊleeliŋ, ba chʊŋ
sieku me die ba ye tɪɪ dieke Yisa die dɪ
kana a yɪ wa, die ka mana dɪ kpi. 21 Piita
die dɪ tɪɪnsɪ wudieke die dɪ yine wo ta balɪ
a yɪ Yisa dɪ, "Dɪdagɪrʊ, daansɪ, tɪɪka die fʊ
kana a yi wa kpiye!"
22 Yisa dɪ balɪ ba dɪ, "Nɪ yi Ɲmɪŋ yada.
Nɪ keŋ a yi Ɲmɪŋ yada, 23 nan bɪagɪ a balɪ a
yɪ kunkogiri gie, vʊʊ a ga nan nyaakpɪɪbʊ
ma, fʊ gbaŋ gbaŋ fʊ keŋ a balɪ die ta ka
chɪɪlɪya fʊ sʊŋ ma, yi yada sɪba fʊ bala
die wo nan yi, aŋ ka yi a yɪ fʊ. 24 Vaa n
balɪ nɪ, naa chɪaŋ ma nɪ keŋ a jʊʊsa Ɲmɪŋ
a yaala jaaŋ nɪ tuo a dii sɪba ye ke mɪŋ,
aŋ ka yi nɪ jaaŋ. 25 Ta nɪ keŋ a zie jʊʊsa
Ɲmɪŋ ta vuodieke mana dɪ yine nɪ bɪaŋ, nɪ
vaa ʊ taalɪ a chaa wa aŋ nɪ Chɔɔŋ Nabidie
Ɲmɪŋ dɪ benne arɪzanna ma dɪaŋ nan nagɪ
nɪ taalɪ a chaa nɪ. 26 ((Ama nɪ keŋ a ka
nagɪ nɪ chanchaalɪŋ wʊbɪatɪ a chaa ba, nɪ
chɔɔŋ dieke dɪaŋ dɪ benne arɪzanna ma
kaaŋ nagɪ nɪ wʊbɪatɪ a chaa nɪ.))"

Vuosi bataŋ die dɪ pɪasɪna Yisa yaa
gamma ʊ yiko wɪa dene
(Mat. 21.23-27; Luki 20.1-8)

27 Die ba bɪna a yiŋŋi keŋ tʊgɪ Jerusalemi
Yisa die dɪ juu Ɲmɪŋ jɪamɪŋ juokpeŋkpɪɪŋ
ma a dɪ chʊŋ, Ɲmɪŋ kɪkaabɪtɪba nyɪŋkʊra
aŋaŋ Ɲmɪŋ mɪraha dɪdagɪrɪba aŋaŋ
tɪŋgbaŋka nyɪŋkʊra bataŋ dɪ keŋ ʊ jigiŋ,
28 a pɪasɪ wa dɪ, "Bɪa yiko fʊ yaa yie nyinti
gie? Mɪnɪa yɪna fʊ kanɪŋ yiko ke mi?"
29 Yisa dɪ balɪ ba dɪ, "Nɪ vaa n pɪasɪ nɪ
wʊbalɪmɪŋ amʊ nɪ keŋ bɪagɪ a mɪŋŋɪ balɪ
mɪŋ ka chɪaŋ, n nan balɪ nɪ vuodieke yiko
n yalla a tʊma nyinti gie wo. 30 Nɪ balɪ mɪŋ
Jɔɔn die ye wo yiko sɪa a yaa sɪa vuosisi
Ɲmɪŋ nyaabʊ, sɪa yiko ke mi die dɪ nyɪŋ,
Ɲmɪŋ jigiŋ yaa vuotaŋ jigiŋ?"
31 Die ba yiŋŋi a pɪasa taŋ dɪ, "Tɪ baa
tɪ balɪ wa lalɪa? Tɪ keŋ baarɪ bʊ nyɪŋ wa
Ɲmɪŋ jigiŋ, ʊ nan baarɪ, bɪa die wana yi
tɪ ka yi Jɔɔn yada? 32 Tɪ nan bɪagɪ baarɪ,
vuotaŋ jigiŋ?" (Die ŋmaamɪŋ die yalla ba
aŋaŋ vuosisi, dama vuoŋ mana die baarɪ
Jɔɔn die yiwo Ɲmɪŋ dɪ tʊnna vuodieke.)
33 Die ba balla wudieke a yɪ Yisa die wone
"Tɪ zɪ."
Yisa dɪ balɪ ba dɪ, "Die nɪŋ n gbaŋ n kaaŋ
balɪ nɪ jigidieke n yene yiko ke gie a yie
nyintiti gie."

12

Tʊntʊntɪba nandagɪrɪ wɪa
(Mat. 21.33-46; Luki 20.9-19)

1 Yisa die dɪ taanna ba nandaga dɪ,
"Daa wʊnyɪ die benne a suu tɪɪsɪ dieke dɪ
nyɪnana bie, ta mɪɪ gaamɪŋ a geliŋke, ta
die a tuu vɔrɪŋ jigidieke ba baaŋ nan dɪ
ŋmʊa nyɪŋ biehe nyaabʊ a yie: ta die a
mɪɪ jagɪŋ kʊakʊ ma, ta die nagɪ kʊakʊ a yɪ
tʊntʊntɪŋ nuusi me dɪ ba daansɪma ka. Dɪ
ka diile saŋŋa dɪ a keŋ tʊgɪ ba kpaa a yɪ wa
ta dɪaŋ wa kpaa ba tʊaŋ. Ta die wa nagɪ
kʊakʊ a yɪ ba ta dɪa ga jigiŋ. 2 Tɪɪsɪsɪ bie
saŋŋa die dɪ tʊgɪna ka nyɪŋ ʊ tʊŋ ʊ yɔmʊ
dɪ ʊ ga vuodiekemba dɪ benne kʊakʊ ma
a tuo ʊ tʊaŋ a keŋ. 3 Vuosisi die dɪ yigi
yɔmʊ wa, a nɪgɪ wa, ta yi ʊ yiŋŋi a ga aŋaŋ
nuuwɪaga. 4 Tɪɪsɪsɪ tieŋ die dɪ bɪ tʊŋ yɔmʊ
wʊnyɪ bɪbra, vuosisi die dɪ nɪgɪ ʊ sikpeŋ
me ta nagɪ wa a yi viivi me. 5 Tɪɪsɪsɪ tieŋ
die dɪ bɪ tʊŋ ʊ yɔmʊ wʊnyɪ bɪbra die ba
kʊʊ wa. Die ba yi ʊ yɔŋɪsɪ pam dene gbaŋ
gbaŋ a nɪga bataŋ ta kʊa bataŋ. 6 Vuodieke
nyɪɪna die dɪ tɪala daa wa dɪ baaŋ nan tʊŋ
die wone ʊ gbaŋ gbaŋ ʊ bʊadembiŋ dieke
ʊ yaalala ʊ wɪa. Kʊaŋ chaaŋ die ʊ tʊŋ wa
ta baarɪ 'N yi yada dɪ ba nan yɪ n bʊa wa
jɪlɪma.' 7 Ama vuosisi gie die dɪ balɪ a yɪ
tamba, 'Kʊakʊ tieŋ gbaŋ gbaŋ bʊadembiŋ
wʊnna, nɪ kiere aŋ tɪ kʊʊ wa, ta ʊ sɪɪtɪ yi
tɪ nyinti.' 8 Die ba yigi bʊa wa a kʊʊ wa ta
nagɪ wa vigi taaŋ kʊakʊ kʊaŋ."
9 Yisa die dɪ pɪasɪ ba dɪ, "Lalɪa kʊakʊ
tieŋ dɪ baa ʊ yi? Ʊ nan keŋ kʊʊ vuosisi gie
ta nagɪ kʊakʊ a yɪ vuogaasɪ. 10 Nɪ ye ka
karɪŋ a wʊŋ wɪɪrɪ gie? Dɪ

'Taŋ dieke mɪmɪɪrɪba die dɪ zetine ta baarɪ
ba ka yaala ka wa
die dɪ yiŋŋi a keŋ yi gɔŋgɔŋyʊgɪrɪŋ
taŋ vɪɪnɪŋ.
11 Ɲmɪŋ yine die;
ka faasɪ yi tɪ mamachi.' "

12 Juu vuosi nɪŋŋandɪsɪrɪba die dɪ yaala
sieŋ dɪ ba yigi wo, dama die ba sɪba a baarɪ
ba wɪa die ʊ taaŋ nandagɪrɪ gie. Ama die
ba chɪga daadamba ta die vaa wa ta ga.

Lampo tunɪŋ wɪa
(Mat. 22.15-22; Luki 20.20-26)

13 Die ba tʊŋ Farasisi vuosi aŋaŋ Herodi
vuosi bataŋ dɪ ba ga pɪasɪ wa wʊpɪasɪka ta
ye dɪ ʊ nan balɪ wʊbɪaŋ. 14 Die ba ga Yisa
jigiŋ a baarɪ dɪ, "Dɪdagɪrʊ, tɪ sɪba a baarɪ
bala wusie, ta ka chɪɪlɪ vuosi sʊŋanyilike.
Fʊnɪŋ bala wusie yaa gamma Ɲmɪŋ dɪ
yaala vuotaŋ sɪmma die ta ka daansa yese
vuoŋ dɪ sɪna die. Balɪ tɪ, dɪ mʊ dɪ tɪ tumme
lampo a yɪma Roma* naaŋ wa mɪŋ? Tɪ
tumme yaa tɪ zeti?"
15 Ama Yisa die mɪŋŋɪ dɪ ba paalɪya mɪŋ
ta pɪasɪ ba dɪ, "Bɪa nɪ yaala nɪ magɪsɪ mɪŋ?
Nɪ yaa ligiribiŋ a keŋ aŋ n ye ke."

* **12:14** 12.14 Romani tɪŋgbaŋ vuosi die dɪ nyaŋŋɪna ba ta pɔgɪlɪ ba.

16 Ba yaa a keŋ ʋ pıası ba dı, “Mınıa nine
chaaŋ aŋaŋ ʋ saaŋ benne ka ma dene?”
Ba baarı dı, “Naaŋ Siiza.”
17 Yisa die dı wa baarı dı, “Tɔ, nı tuŋ
naaŋ wa dı mʋna ʋ tuo dene ta tuŋ Ɲmıŋ
dıaŋ dı mʋna ʋ tuo dene.”
Yisa wıa die dı yi be mamachi.

*Hɔgʋ faarıŋ yaa gamma kuŋ hagıŋ
kʋaŋ wıa*
(Mat. 22.23-33; Luki 20.27-40)

18 Womi Sadusisi, vuosi bataŋ dı balla dı
vuoŋ kaaŋ hagı kuŋ me, dı ga Yisa jigiŋ
a ga pıası wa dı, 19 “Dıdagırʋ, Mosisi die
nagına mırıka gie a yı tı: dı dembiŋ dı
a keŋ kpi ta vaa ʋ hɔgʋ ta wo ballı, dı
daa wa nımbʋa mʋ ʋ faarı wa kpihɔgʋ
wa amʋ ba mırı ballı aŋ ba yi vuodieke
dı kpine ballı. 20 Tɔ, saŋŋa kaanı dembisi
bayʋpɔyı die benne a yi nımballı: jakʋʋrı
chaaŋ die dı faarı hɔgʋ ta kpi ta wo ballı.
21 Die wıa vuodieke die dı diisine jakʋʋrı
ma die dı faarı hɔgʋ wa gbaŋ ta kpi ta vaa
hɔgʋ wa ta wo ballı. Dene gbaŋ gbaŋ die
dı bı a yi vuodieke die dı diisine bʋtaa wa
ma. 22 Aŋaŋ tıalıka ha mana. Ba bayʋpɔyı
wa mana die faarı hɔgʋ wa mıŋ ta kpi
ta wo ballı, ka kʋaŋ kʋaŋ chaaŋ hɔgʋ wa
gbaŋ die dı kpi. 23 Lele, kuŋ hagıŋ daraaŋ
ba mana dı a keŋ hagı, ba jabıa balla ʋ
sımma hɔgʋ wa? Ba bayʋpɔyı wa mana
die faarına wa mıŋ?”
24 Yisa dı balı ba dı, “Nı ka sıba wusie!
Dama nı zı Ɲmıŋ gbanıŋ wıa yaa Ɲmıŋ
hagırıŋ. 25 Kunti dı a keŋ hagı kuŋ me,
ba nan dı sıı sıba malakasi dı benne
arızanna ma dene wo, ta hɔɔŋ faarıŋ yaa
dembiŋ yallıŋ kaaŋ dı beri. 26 Dı tıalı kunti
hagıŋ nıŋ wıa nı ka karıŋ Mosisi gbaŋkʋ
yaa gamma tıka diile wıa? Dı maagıya
mıŋ dı Ɲmıŋ die balı a yı Mosisi dı, ‘N
yiwo Abarahami Ɲmıŋ, Aziki Ɲmıŋ aŋaŋ
Jakobu Ɲmıŋ.’ 27 Vuosi gie die wɔŋ kpi
mıŋ ama ba ye ko bie wo ba mısı ma
dama Ɲmıŋ ka yiwo kunti Ɲmıŋ ʋ yiwo
vuodiekemba dı benne ba mısı ma ma
Ɲmıŋ. Nı daga vuosi dı kunti kaaŋ bı hagı
wa ka yi wusie.”

*Mırı dieke dı tıanna mıraha mana wıa
dene*
(Mat. 22.34-40; Luki 10.25-28)

28 Vuodiekemba die dı dagınana Ɲmıŋ
mıraha wʋnyı die bie mi a wʋŋ ba balıkʋ.
Die ʋ yeye sıba Yisa die mıŋŋı dagı Sadu-
sisi vuosisi pıasıkʋ chıaŋ, die wıa die ʋ
keŋ mi aŋaŋ wʋpıasıkıŋ dı, “Mıra bıa
tıanna mıraha mana.”
29 Yisa dı balı wa dı, “Jadieke dı tıanna a
mana wʋnna ‘Wʋmma, Izara vuosi! Nabi-
die Ɲmıŋ nyıına yine tı Ɲmıŋ. 30 Chome
Ɲmıŋ aŋaŋ fʋ sʋŋ mana aŋaŋ fʋ yıaŋ
mana aŋaŋ fʋ sʋŋanyile mana aŋaŋ fʋ
hagırıŋ mana.’ 31 Jadieke dı gʋtına bule
wone, chome fʋ chanchaaŋ sıba fʋ chone
fʋ gbaŋ gbaŋ dene. Mıra bı wori a tıaŋ
mıra ale wo gie.”
32 Daa wa dı balı Yisa dı, “Kpaŋŋı fʋ
gbaŋ dıdagırʋ! Dı yiwo wusie fʋ balı baarı
Nabidie Ɲmıŋ nyıına ma yine Ɲmıŋ dı
ŋmıŋ bı wori a gʋtı ʋ ma sie ʋ nyıına
ma wa, 33 dı vuota yaalıma Ɲmıŋ aŋaŋ ʋ
sʋŋ mana, aŋaŋ ʋ sʋŋanyile mana aŋaŋ
ʋ hagırıŋ mana, ta yaalıma ʋ chanchaaŋ
sıba ʋ yaalala ʋ gbaŋ gbaŋ dene wo. Fʋ
baaŋ tuo mıra ale wo gie dı tıaŋ fʋ baaŋ
nan kʋa dɔŋısı ta jʋʋ a yı Ɲmıŋ ta bı kaaba
nyinti yıa Ɲmıŋ.”
34 Yisa die dı yene ta daa wa mıŋŋı a
balı wa, ʋ balı a yı wa, “Fʋnıŋ aŋaŋ Ɲmıŋ
naarı ka yʋa.” Na kʋaŋ chaaŋ vuoŋ die bı
wo sikimiŋ a baaŋ pıası wa wʋpıasıkıŋ.

Mınıa bʋa yine Masia wa?
(Mat. 22.41-46; Luki 20.41-44)

35 Yisa die dı dagınana Ɲmıŋ jıamıŋ
juokpeŋkpııkʋ ʋ pıası ba, wʋpıasıkırı gie
dı, “Dı yiwo lalıa Ɲmıŋ mıra dıdagırıba
dı baarı dı vuovʋarıkıŋ Masia wa baa ʋ yi
wo Davidi haagıŋ? 36 Ɲmıŋ Halıkasıka die
june Davidi ma a yi ʋ baarı:
‘Ɲmıŋ dı balı a yı n Yɔmʋtieŋ:
Kala n nuudiigiri gie chaaŋ
a ga tʋgı saŋŋa dieke n baaŋ nagı fʋ
dataası a yi fʋ nuuŋ me.’
37 Davidi gbaŋ gbaŋ dı wasa wa ‘N
Yɔmʋtieŋ’ Dı baa dı yiwo lalıa ʋ bı yi
Davidi haagıŋ?”

*Yisa die dı balla ba yaa gamma mıra
dıdagırıba berıŋ dene*
(Mat. 23.1-36; Luki 20.45-47)

Daadaŋ pam die kalla a gbılıŋ tıba a
wʋmma ʋ dagıkʋ aŋaŋ sʋgıfıalıŋ. 38 Ʊ
dagıkʋ sʋŋ die ʋ baarı dı, “Nı sımma
vuodiekemba dı dagınana Ɲmıŋ mıraha,
ba nan dı yaala ba yeegi guuwagıtı a
chʋmma gilime, ta yaala ba wasıma ba
aŋaŋ jılıma nyʋgıtı ma 39 ba keŋ juu Ɲmıŋ
jıamıŋ juone me, ba yaala vuokpııma
jigikasıka, ba keŋ lagı laalıŋ jigiŋ ba yaala
sikpeŋ kpıımatieliŋ jigikasıka. 40 Naa ba
ŋaaŋ a nyıra kpihɔgʋba ta gbata ba nyinti
mana, ta jʋʋsa jʋʋsı wagıtı sıba ba chıga
Ɲmıŋ. Vuodiekemba dı yinene dene nan
faası ye tıbıdatıŋ pam.”

Kpihɔgʋ wa piini wıa dene
(Luki 21.1-4)

41 Yisa die kalı a gbigi wo jigidieke
ba nagına ligire a yıa Ɲmıŋ jıamıŋ
juokpeŋkpııkʋ ma a daansa ba nagınana
ba ligire a yıa, ligiretieliŋ pam die dı
nagı ligire pam a yı: 42 Womi kpihɔgʋ
zɔɔlıntieŋ dı keŋ a nyıŋ a nagı tɔgıfaası
ale a yı. 43 Yisa dı wa ʋ kʋaŋandıısırıba

a balı a yı ba dı, “N bala nı kpihɔgʋ zɔɔlıntieŋ wo gie nagı ligire pam a yi a tıaŋ banıŋ ba mana, 44 dama banıŋ ba mana nagı wa ligire a yi ta tıalı ligire pam, ama wʋnıŋ nıŋ aŋaŋ ʋ zɔɔlıbʋ mana ʋ nagı wa ʋ yalla die mana a yı, ta ka tıalı ligire dieke ʋ baaŋ nan dii gbaŋ.”

13

Ŋmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ chʋʋsıŋ wıa
(Mat. 24.1, 2; Luki 21.5, 6)

1 Yisa die dı nyınnana Ŋmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ ma ʋ kʋaŋandıısırıba wʋnyı dı baarı dı, “Dıdagırʋ, ye mamachi tige die ba mına aŋaŋ mamachi tana.”
2 Yisa dı balı wa dı, “Ye mamachi nyinti gie, taŋ balımıŋ gbaŋ kaaŋ tıalı a bie ka jigiberisikiŋ ba nan kpaŋŋı a mana taaŋ.”

Mugisiŋ aŋaŋ wahala diile wıa
(Mat. 24.3-14; Luki 21.7-19)

3 Die Yisa dı ga a kalı Olivi Tıısı kunkogiŋ me ta Ŋmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ die bie wo ka nıŋŋa. Die Piita aŋaŋ Jemisi aŋaŋ Jɔɔn aŋaŋ Andurusi die dı keŋ ʋ jigiŋ saŋŋa dieke ʋ benne ʋ nyıına ma wa. 4 Ba pıası wa dı, “Balı tı saŋŋa dieke wıaha gie dı balla a yi.” Bı balı tı “Wudieke dı balla a dagı sıba wıaha gie mana baa a yi mıŋ?”
5 Yisa dı balı ba dı, “Nı sımma dı vuoŋ gaaŋ nı. 6 Vuosi pam nan keŋ n saaŋ ma a baarı ‘N wone wo’, a gaaŋ vuosi pam. 7 Nı keŋ a wʋŋ tɔntı wıa aŋaŋ tɔntı wʋbalıka nı da keŋ vaa ŋmaamıŋ yalla nı. Wıaha gie nan yi ama a kaaŋ dagı sıba dakpatıkırı daarı keŋye mıŋ. 8 Buuriŋ nan wagı buuriŋ, tıŋkpaŋŋısı nan wagı tamba, tıŋgbaŋ nan dı dɔma, vuosi nan kpi kɔŋ ama geŋhe baa a yiwo wahalaha piiliŋ.
9 “Nı daansıma nı gbaŋ, ba nan yigi nı a ga naalıba jigiŋ. Ba nan nıgı nı Ŋmıŋ jıamıŋ juone jige, ba nan yi nı zie nyıŋkʋra aŋaŋ naalıba nıŋŋa n wıa, aŋ nı balı ba Ŋmıŋ wıa, 10 ama sie Ŋmıŋ wʋvıınıŋ tʋgı tıgısı mana ta dakpatıkırı ye keŋ. 11 Ba keŋ a yigi nı a ga naalıŋ jigiŋ, nı da keŋ vaa ka yi nı sʋgıchʋʋsıŋ aŋaŋ nı baaŋ nan balı die, ama saŋka dı a keŋ tʋgı nı balı wudieke mana Ŋmıŋ dı bala nı balı. Dama wudiekemba nı balla nı balı wa kaaŋ yi nı wʋbalıka, a baa a nyıŋ wa Ŋmıŋ Haalıŋ ma. 12 Vuosi nan nagı ba gbaŋ gbaŋ ba nımballı a yı dı ba kʋʋ ba, chʋalıŋ gbaŋ nan yi die gbaŋ gbaŋ a yı ba ballı. Ballı dıaŋ nan yiŋŋi a wagı ba chʋalıŋ aŋaŋ ba nıılıŋ ta nagı ba a yı dı ba kʋʋ ba. 13 Vuoŋ mana nan haa nı n wıa, ama vuodieke dı a keŋ bıagı tuoli a mana a ga tʋgı dakpatıkırı nan ye gbatıtaanıŋ.

Ŋmaaŋbıakʋ wıa
(Mat. 24.15-28; Luki 21.20-24)

14 “Nı nan ye ‘Jabıaŋ’ dı zene jigidieke ka kana ka mʋ ka zie.” (Vuoŋ mana dı a keŋ karıŋ wıaha gie kpaŋŋı ʋ gbaŋ a sımma ka chıaŋ). “Saŋka mi vuodiekemba dı benne Judia tıŋgbaŋ ma nı chıgı ga kunkogiŋ me. 15 Vuoŋ dı a keŋ bie ʋ mampili sikpeŋ* ʋ da keŋ a sʋʋŋ a juu tigiri me dı ʋ nagı jaaŋ a ga. 16 Vuodieke dı benne kʋaŋ ma da keŋ a kuli tigiŋ a nagı ʋ nyiŋyeeke. 17 Bıa wʋbıaŋ balla ka bemme hɔgʋ nyuutitieliŋ me aŋaŋ vuodiekemba dı yalla ballınyaalısı! 18 Nı jʋʋsıma Ŋmıŋ amʋ wıaha gie da keŋ a yi yıbıŋ. 19 Daraaha mi wahala nan faası a tıaŋ Ŋmıŋ dı naanna dʋnıa dı yaa ga mʋʋna wahala. Wahala dıaŋ kaaŋ bı beri a tıaŋ naa. 20 Ŋmıŋ die dı tıŋ ka gobi daraaha, dı mʋna vuoŋ tıŋ kaaŋ ye gbatıtaanıŋ ama ʋ vuovʋarıkaha wıa ʋ gobi daraaha.
21 “Saŋka mi vuoŋ dı a keŋ balı a yı fʋ dı, ‘Ye, Ŋmıŋ vuovʋarıkıŋ, Masia wa bie giena yaa ʋ bie mi!’ Da keŋ a tuo wo a dii. 22 Dama saŋka mi ŋmınchıbısı Masiasi aŋaŋ ŋmınchıbısı naazʋalıba nan keŋ nyıŋ a tʋŋ mamachi wıa dı ba gaaŋ vuodiekemba Ŋmıŋ dı vʋarına wa gbaŋ, ba tıŋ nan bıagı. 23 Nı mıŋŋı a yalla nı gbaŋ, n balı nı wııŋ mana ta daarı ye ka tʋgıya.

Yisa yiŋŋi kieŋku wıa
(Mat. 24.29-31; Luki 21.25-28)

24 “Wahalaha kʋaŋ chaaŋ ŋmınnı nan sıbı, chııkʋ kaaŋ bı yıantı. 25 Chıŋmarısısı nan nyıŋ ŋmıŋsikpeŋ a nan, ta nyindieke mana dı benne ŋmıŋsikpeŋ dɔŋ. 26 Saŋka mi vuosi nan ye vuota Bʋademinŋ dı nyınna nııŋmara ma a keŋ sʋʋna aŋaŋ yiko pam aŋaŋ chuulikpeŋkpııŋ. 27 Ʋ nan tʋŋ malakasisi dı ba dı dıa dʋnıa lʋga mana a lagısı Ŋmıŋ vuovʋarıkaha jigiŋ mana.

Chunchuleke tııka dagıtı wıa
(Mat. 24.32-35; Luki 21.29-33)

28 “Nı vaa chunchule tııka dagı nı yıaŋ. Ka nagısı dı keŋ pɔsa ta vaatı dı nyınna nı sımma a baarı yıbıŋ gbigiye mıŋ. 29 Die gbaŋ gbaŋ dı sıı, nı bı a keŋ a ye ta nyinti gie yie nı sımma a baarı n keniŋ gbigiye mıŋ. 30 Wusie nyinti gie mana nan yi ta vuodiekemba mana dı benne dʋnıa mama lele ye kpi. 31 Ŋmıŋsikpeŋ aŋaŋ tıŋgbaŋ nan keŋ a tıaŋ, ama n wʋbalıka kaaŋ tıaŋ naa da.

* **13:15** 13.15 Ba juone sikpeŋ die kusiye mıŋ.

Vuoŋ ka sıba Yisa yiŋŋi kieŋku daaŋ wıa
(Mat. 24.36-44)

32 "Ama vuoŋ ka sıba daa dieke yaa saŋŋa dieke wıaha gie dı baaŋ nan yi.
Malakasisi gbaŋ gbaŋ dı benne arızanna
ma aŋaŋ manıŋ vuota Bʊadembiŋ ka sıba
daa dieke sie Ɲmıŋ nyıına sıbına. 33 Nı
gbara, a daansıma, dama nı ka sıba saŋka
dı baaŋ nan keŋ saŋŋa dieke wo. 34 Dı baa
dı sımma sıba daa wʊnyı dı dına a ga tıŋ,
ta vaa ʊ tʊntʊntıŋ aŋaŋ ba wʊnyı mana
tʊʊmıŋ. Ta balı dı vuodieke dı gbarınana
dı ʊ gbara. 35 Die wıa nı gbara dama nı
ka sıba tigiritieŋ dı kienene saŋŋa dieke.
Dı nan bıagı a yi jıŋmıŋ yaa tanseese, yaa
kparaaŋ kpaŋ saŋŋa yaa tʊnvʊʊnıŋ saŋŋa.
36 Ʊ a keŋ bʊnyı ʊ da keŋ haarı fʊ ta gʊʊra.
37 N balla wudieke a yı nı wa, n balı a yı
wa vuoŋ mana dı ʊ gbara!"

14

Vuokpııma die dı sanna dı ba kʊʊ Yisa dene
(Mat. 26.1-5; Luki 22.1, 2; Jɔɔn 11.45-53)

1 Die dı wa tıalı wa daraa ale aŋaŋ
gasıtıaŋkʊ dʊʊga aŋaŋ daraa diekemba
ba dinene paanʊ diekemba ba ŋaana
ka yie dabɔtı bʊ ma wa piili, ta Ɲmıŋ
kıkaabıtıba nyıŋkʊra aŋaŋ vuodiekemba
die dı dagınana Ɲmıŋ mıraha die dı yaala
sieŋ aŋ ba maansı a yigi Yisa a kʊʊ wa.
2 Die ba baarı dı, "Tı ka mʊ tı yigi wo
dʊʊgaka saŋŋa, dı daa die vuosisi nan yi
watı aŋ waagıŋ nan."

Hɔgʊ wʊnyı die dı sitine tulaari a yi Yisa sikpeŋ me dene
(Mat. 26.6-13; Jɔɔn 12.1-8)

3 Yisa die bie wo Betani, Simoni,
vuodieke die dı yine gamıŋ tigiŋ me. Yisa
die dı kalı a die nyindiike ta hɔgʊ wʊnyı
dı a keŋ juu a pɔgılı tulaari bʊnyı ligire
die dı faasına a tʊa ta yaa nyʊʊgıvıınıŋ,
a yuori kɔlıbıka a sitibu a yi Yisa sikpeŋ
me. 4 Vuodiekemba die dı benne mi wo
bataŋ dı jıı sınyıırıŋ a bala a yıa tamba
dı, "Bıa yine ʊ chʊʊsa tulaaribu? 5 Bʊ tıŋ
nan bıagı a nagı a daa ligire pam aŋ tı tıŋ
nan nagı ligirehe a yı zɔɔlıntieliŋ." Ta die
ba zıa hɔgʊ wa.
6 Ama Yisa die dı balı ba dı, "Nı vaa wa
sɔmm, bıa yine nı daama wa? Wʊvıınıŋ
ʊ yi a yı mıŋ dene, 7 nı ŋaŋ zɔɔlıntieliŋ
nan dı beri daaŋ mana, nı keŋ yaala saŋŋa
dieke mana nı nan suŋŋi be ama n kaaŋ
dı beri nı jigiŋ daaŋ mana. 8 Ʊ yiwo
wudieke ʊ bıagına, ʊ siti wo tulaari a yi
n nyıŋgbanıŋ ma a gbarı saŋŋa dieke ba
baaŋ nan guu mıŋ. 9 Nı tuo a dii sıba
jigidieke mana Ɲmıŋ wʊvıına dı baaŋ nan
tʊgı dʊnıa mana ma ma, ba nan dı bala ʊ
yine wudieke wo gie a tıınsa ʊ wıa."

Judasi die dı nyınna Yisa kʊaŋ dene
(Mat. 26.14-16; Luki 22.3-6)

10 Womi Judasi Asikaroti, ʊ
kʊaŋandıısırıba baŋ aŋaŋ bale wo wʊnyı
dı nyıŋ a ga Ɲmıŋ kıkaabıtıba nyıŋkʊra
jigiŋ dı ʊ posi Yisa chıaŋ a yı ba. 11 Die
ba wʊnna ʊ kenne wudieke wıa wa, die
ba sʊgıtı dı fıalı ta yı wa lɔlıŋ dı ba nan
yı wa ligire. Judasi die dı wa piili a yaala
sievıınıŋ ʊ baaŋ yi die a nagı Yisa a yi ba
nuusi me.

Yisa aŋaŋ ʊ kʊaŋandıısırıba die dı dine gasıtıaŋkʊ dʊʊga wıa
(Mat. 26.17-25; Luki 22.7-14, 21-23; Jɔɔn 13.21-30)

12 Dʊʊgaka bʊmbʊŋaŋ daarı, daa dieke
daaŋ die ba kʊnana gasıtıaŋkʊ yiisehe,
Yisa kʊaŋandıısırıba die dı pıası wa
dı, "Sıa fʊ yaala tı ga wʊnsı a gbara
gasıtıaŋkʊ nyindiikehe a yı fʊ?"
13 Die ʊ tʊŋ ʊ kʊaŋandıısırıba bale ta
balı ba dı, "Nı ga a juu tıka ma nı nan
haarı daa wʊnyı dı chine jaaŋ aŋaŋ nyaaŋ,
nı dıa wa 14 a ga juu tigidieke me ʊ junene
a balı tigiritieŋ: 'Dıdagırʊ wa baarı, juoŋ
beri mıŋ manıŋ aŋaŋ n kʊaŋandıısırıba
dı baa tı dii gasıtıaŋkʊ nyindiikehe?' 15 Mi
ʊ nan dagı juokpeŋkpııŋ dı benne sikpeŋ
me a yallı jaaŋ mana a gbarı, mi nı nan
wʊnsı wııŋ mana a gbara."
16 Ʊ kʊaŋandıısırıba die dı ga tıka ma a
ye wııŋ mana die ʊ balla dene gbaŋ gbaŋ.
Die ba wʊnsı gasıtıaŋkʊ nyindiikehe mi.
17 Jıŋmıŋ die dı tʊgına, Yisa aŋaŋ ʊ
kʊaŋandıısırıba baŋ aŋaŋ bale wo die dı
keŋ mi. 18 Die ba gana ga kalı a die Yisa dı
baarı dı, "N bala nı, nı wʊnyı balla ʊ posi
n chıaŋ, vuodieke aŋaŋ mıŋ dı dinene."
19 Ʊ kʊaŋandıısırıba sʊgıtı die dı chʊʊsı
ba pıasa wa wʊnyı wʊnyı, a baarı dı,
"Wusie, n ka yi tama dı manıŋ fʊ daga
dene?"
20 Yisa dı balı ba dı, "Dı yiwo nı baŋ
aŋaŋ bale wo gie sʊnsʊŋ wʊnyı, vuodieke
aŋaŋ mıŋ dı lagıŋna a luo kpalı gie me.
21 Vuota Bʊadembiŋ nan kpi sıba Ɲmıŋ
wıa dı dagına die wo, ama bıa wʊbıaŋ
balla ka bemme dembiŋ dieke dı balla ʊ
posi n chıaka! Ba tıŋ ka mıırı wa gbaŋ dı
tıŋ nan dı kpıa a yı wa."

Tı Yɔmʊtieŋ nyindiike diile wıa
(Mat. 26.26-30; Luki 22.14-20; 1 Kor. 11.23-25)

22 Die ba ye ko die mıŋ Yisa dı nagı
paanʊkʊ a bırı Ɲmıŋ a yi ke gbieri gbieri
a nagı a yı ba ta baarı dı, "Nı nagı, n
nyıŋgbanıŋ wʊnna."

23 Ta ʋ bı nagı nyaaŋchibiŋ aŋaŋ daaŋ a
bırı Ɲmıŋ a yi ke ta nagı a yı ba, ba mana
dı nyuu ka ma. 24 Yisa dı balı ba dı, “N Zıŋ
wʋnna, bʋ balla bʋ nyıŋ a yı vuosi pam, bʋ
balla bʋ dagı sıba Ɲmıŋ yı wa nʋahaalıŋ.
25 Nı vaa n balı nı wusie, n kaaŋ bı a nyuu
daabʋ gie sie daa dieke n baaŋ nan nyuu
daahaalıbʋ Ɲmıŋ naarı ma.”
26 Die ba wa chıa Ɲmıŋ jıamıŋ yılı
ka kʋaŋ chaaŋ ba chʋŋ ga Olivi Tıısı
kunkogiri me.

Yisa die dı bala dı Piita nan chiisi dı ʋ ka sıba wa dene
(Mat. 26.31-35; Luki 22.31-34; Jɔɔn 13.36-38)

27 Yisa dı balı ba dı, “Nı mana nan chıgı
ta va mıŋ, dama Ɲmıŋ wʋbalıka dagıya
dı Ɲmıŋ nan kʋʋ yiyagırʋ wa ta yiisehe
puo taŋ. 28 Ama maŋ a keŋ hagı kuŋ me,
ka kʋaŋ chaaŋ n nan wolıŋ nı nıŋŋa a ga
Galili tıŋ ma.”
29 Piita dı balı Yisa dı, “Manıŋ n kaaŋ
chıgı ta va fʋ, halı vuoŋ mana dı chıgı
gbaŋ.”
30 Yisa dı balı a yı Piita dı, “Vaa n balı
fʋ wusie, jinne yuku gie kparaaŋ nan keŋ
a baarı ka kʋmma bule ta baarı zı mıŋ wa
bʋtaa.”
31 Piita dı wa faası bı balı dı, “Manıŋ
aŋaŋ fʋ dı keŋ baa tı kpi gbaŋ n kaaŋ baarı
n zı fʋ!” Ʊ kʋaŋandıısırı tıalıkaha die dı
balı dene gbaŋ gbaŋ.

Yisa die dı jʋʋsına Ɲmıŋ aŋaŋ nıŋŋmına dene
(Mat. 26.36-46; Luki 22.39-46)

32 Die ba tʋgına jigiŋ kaanı ba wasınana
Gatisimani, Yisa dı balı ʋ kʋaŋandıısırıba
dı, “Nı kala gie ta n jʋʋsı Ɲmıŋ.” 33 Ta
die ʋ yi Piita aŋaŋ Jemisi aŋaŋ Jɔɔn dı dı
wa. Die ʋ sʋŋ dı faası chʋʋsı sıba ʋ baa ʋ
kpi mıŋ. 34 Ʊ balı ba, “N sʋgıchʋʋsıkʋ wa
faası dala mıŋ, a ga yaala ka kʋʋ mıŋ, nı
wıarı gie ta yesime.”
35 Die ʋ chʋŋ a ga nıŋŋa bıta a nagı ʋ
gbaŋ a taaŋ tıŋgbaŋ, ta jʋʋsı Ɲmıŋ dı, “Dı
tıŋ nan bıagı a yi, gbalıgısı gie saŋŋa tıŋ
tıaŋ ta va mıŋ.” 36 Ʊ bı baarı dı, “N chʋa,
n chʋa, wııŋ ka bıagı fʋ, nagı gbalıgısısı
gie ta fʋ va mıŋ, ama da n dʋŋŋʋ, vaa fʋ
dʋŋŋʋ yi.”
37 Die ʋ yiŋŋi a ga ʋ kʋaŋandıısırıba
bataa wa jigiŋ ta ba gʋʋra, ʋ pıası Simoni
Piita dı, “Simoni, gʋʋra mıŋ? Tıŋ kaaŋ
bıagı a yesime bıta gbaŋ?” 38 Ʊ balı ba dı,
“Nı mana hagı a gbara ta jʋʋsıma Ɲmıŋ,
amʋ nı da keŋ a jʋʋ magısıŋ ma. Nı
sʋgıtı yaala nı yi wudieke dı mʋna, ama
nı nyıŋgbaŋka wo hagırıŋ.”
39 Ʊ bı a yiŋŋi a ga jʋʋsı a bala
wıaha mi gbaŋ gbaŋ 40 ta bı yiŋŋi a
keŋ ʋ kʋaŋandıısırıba jigiŋ a ye be ba
gʋʋrınana; dama gbieŋ die yalla ba pam
die ba zı ba baaŋ balı wa die. 41 Die ʋ
yiŋŋi a keŋ bʋtaa kʋaŋ chaaŋ, ʋ balı ba
dı, “Nı ye ko gʋʋra mıŋ ta voose? Dı mʋ!
Nı daansıma, saŋka tʋgıya mıŋ dı ba nagı
vuota Bʋadembiŋ wa a yi vuobıatı nuusi
me. 42 Nı hagı tı ga. Nı daansı gie, daa
dieke dı balla ʋ posi n chıaka wʋnna.”

Ba yigine Yisa dene
(Mat. 26.47-56; Luki 22.47-53; Jɔɔn 18.3-12)

43 Die ʋ ye ko balla wıa ta Judasi, ʋ
kʋaŋandıısırıba baŋ aŋaŋ bale wo sʋŋ
wʋnyı dı keŋ. Die ʋ ŋaŋ daadaŋ pam
die kenne, bataŋ dı pɔgılı time bataŋ dıaŋ
dı pɔgılı dengbile. Die Ɲmıŋ kıkaabıtıba
nyıŋkʋra aŋaŋ vuodiekemba die dagınana
Ɲmıŋ mıraha aŋaŋ tıka nyıŋkʋra die
tʋnna ba. 44 Judasi aŋaŋ ba wɔŋ balı
zieŋ mıŋ dı, “Maŋ a keŋ mʋgısı vuodieke
kaamıŋ, daa dieke nı yaalala wa ʋ won-
dene, nı yigi wo a mıŋŋı pɔgılı wa a yaa
wa a ga.”
45 Judasi die dı dene tʋgı mi ʋ ga Yisa
jigiŋ a baarı dı, “Dıdagırʋ!” Ta mʋgısı
ʋ kaamıŋ. 46 Die wıa die ba yigi wo a
mıŋŋı pɔgılı wa. 47 Ʊ kʋaŋandıısırıba die
dı zene mi wo wʋnyı dı vʋarı jıbıŋ a gobi
Ɲmıŋ kıkaabıtıba nyıŋkʋra yɔmʋ wʋnyı
tıbıŋ a taaŋ. 48 Yisa die dı pıası ba dı,
“Nı nagı wa manıŋ a bırıŋ wa gaarʋ a wa
nagı time aŋaŋ dengbile a keŋ nı yigi mıŋ?
49 Daaŋ mana die n bie wo nı jigiŋ a daga
nı Ɲmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ ma, ta nı
ka yigi mıŋ. Ama sie Ɲmıŋ wʋbalıka keŋ
a yi wusie.”
50 Die ʋ kʋaŋandıısırıba mana die dı
dına ʋ kʋaka dı chıgı ta va wa.
51 Dalʋakıŋ wʋnyı die dı bɔbı garıŋ
nyıına a dı Yisa kʋaŋ, die ba yaala ba yigi
wo ta yigi ʋ garıŋ ta garıkʋ dı forisi 52 ʋ va
garıkʋ ba nuusi me ta chıgı yɔrı a ga.

Die ba nagına Yisa a ga vuodieke dı dinene sarıya jigiŋ dene
(Mat. 26.57-68; Luki 22.54, 55, 63-71; Jɔɔn 18.13, 14, 19-24)

53 Die ba yaa Yisa a ga Ɲmıŋ kıkaabıtıba
jakʋʋrı tigiŋ, die Ɲmıŋ kıkaabıtıba
nyıŋkʋra aŋaŋ tıŋgbaŋka mana nyıŋkʋra
aŋaŋ vuodiekemba die dı dagınana Ɲmıŋ
mıraha die dı lagısı mi. 54 Piita die bie
wo saasaa a dı ba kʋaŋ a ga juu Ɲmıŋ
kıkaabıtıba jakʋʋrı gbaakʋ ma. Die ʋ kalı
mi aŋaŋ gbıgbarıtʋ a weeli bolıŋ. 55 Ɲmıŋ
kıkaabıtıba nyıŋkʋraha aŋaŋ nyıŋkʋraha
mana die dı yaala ba yaalı Yisa wʋbıaŋ
amʋ ba kʋʋ wa ta die yaalı a waarı.
56 Vuosi pam die dı chibi ŋmınchıbısı a yı
wa ama ba ŋmınchıbısı die dı ka dı tamba.
57 Mi bataŋ die dı hagı a chibi ŋmınchıbısı
gie a yı wa: 58 Die tı wʋŋya ʋ balla dı, “N

nan kpaŋŋı Ɲmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ gie vuota dı nagına ʋ nuusi a mıı a taaŋ, ama ka daraa ataa kʋaŋ chaaŋ n nan mıı kaanı, vuota nuuŋ dı kana ka mıı ka.” 59 Aŋaŋ die mana yɔrı ba ŋmınchıbısı die dı ka dıa tamba.

60 Womi Ɲmıŋ kıkaabıtıba jakʋʋrı dı hagı a zie ba jigiŋ a pıası Yisa dı, “Wo wʋbalıkıŋ balıŋ yaa gamma wıaha gie vuosisi dı balala wa?”

61 Ama Yisa die dı tarı ta ka yuori ʋ nʋaŋ. Ɲmıŋ kıkaabıtıba jakʋʋrı dı bı pıası Yisa dı, “Fʋ yine Masia, Nabidie Ɲmıŋ Bʋadembiŋ wa?”

62 Yisa dı baarı dı, “N yine wo, nı nan ye vuota Bʋadembiŋ dı kala Nabidie Ɲmıŋ nuudiigiŋ chaaŋ a kieŋ aŋaŋ ŋmıŋsikpeŋ nııŋmara.”

63 Ɲmıŋ kıkaabıtıba jakʋʋrı dı jıı sınyıırıŋ ta chıırı ʋ nyiŋyeeke ta baarı dı, “Tı ka bı yaala daansıatieliŋ bıbra. 64 Nı wʋŋ ʋ zana Ɲmıŋ, lalıa nı balı?”

Die ba mana dı saagı dı ʋ chʋʋsıya mıŋ, dı die wıa ba kʋʋ wa.

65 Bataŋ die dı piili a tıura nıntɔbıtı a yie Yisa. Die ba mʋʋ ʋ nine ta nıgı wa, ta pıası wa dı ʋ bʋgı a ye vuodieke dı nıgına wa. Vuodiekemba die dı gbarına dı nagı wa ta fala wa.

Piita die dı chiisine dı ʋ ka sıba Yisa dene
(Mat. 26.69-75; Luki 22.56-62; Jɔɔn 18.15-18, 25-27)

66 Piita die ye bie wo gbaakʋ ma, ta Ɲmıŋ kıkaabıtıba jakʋʋrı tʋntʋntıba hɔgʋ wʋnyı die dı keŋ mi. 67 Die ʋ yene Piita dı weelinene bolibu ʋ mıŋŋı daansı wa ta baarı dı, “Fʋ gbaŋ die gʋbı wa Yisa, Nazeriti vuoke me.”

68 Ama Piita dı baarı, “Aayı, N ka sıba fʋ balala wudieke wo. N ka sıba ka chıaŋ.” Ta chʋŋ a ga sanʋarı tʋŋ.

69 Die hɔgʋ wa gie die dı yene womi, ʋ piili a bala a yıa vuodiekemba die dı zene mi dı, “Daa wa gie gbaŋ yiwo Yisa kʋaŋandıısırıba wʋnyı.” 70 Ama Piita dı baarı dı, “Aayı” bıbra.

Die dı yine sʋaa vuodiekemba die dı zene mi dı balı Piita bıbra, “Kaaŋ bıagı a baarı ka yi Yisa kʋaŋandıısırıba wʋnyı, dama fʋ gbaŋ nyıŋ wa Galili.”

71 Piita die dı hʋʋ dı, “Ɲmıŋ datı n tıbıŋ maŋ keŋ ka bala wusie! N ka sıba daa dieke nı balala wa.”

72 Womi kparaaka die dı kʋŋ ka bule ma ma. Piita die dı tıınsı Yisa die dı balla wudiekemba a yı wa wa: “Kparaaŋ nan keŋ a baarı ka kʋmma bule wo ta baarı zı manıŋ bʋtaa.” Die ʋ piili kpaŋ.

15

Die ba nagına Yisa a ga Paliti jigiŋ dene
(Mat. 27.1, 2, 11-14; Luki 23.1-5; Jɔɔn 18.28-38)

1 Tʋŋ die dı vʋnna sʋkʋleeliŋ, Ɲmıŋ kıkaabıtıba nyıŋkʋraha aŋaŋ tıŋgbaŋka nyıŋkʋra aŋaŋ Ɲmıŋ mıra dıdagırıba aŋaŋ nyıŋkʋra mana die dı balı a zieŋ ba balla ba yi wudieke. Die ba bɔbı Yisa a yaa wa a ga Paliti* jigiŋ a nagı wa a yi Paliti nuusi me. 2 Paliti dı pıası wa dı, “Fʋnıŋ fʋ yine Juu vuosisi naaŋ wa?”

Yisa dı baarı dı, “Wa, fʋ balına.”

3 Ɲmıŋ kıkaabıtıba nyıŋkʋraha die dı balı wʋbıatı pam yaa gamma Yisa ma. 4 Paliti dı bı pıası Yisa bıbra dı, “Ka baa fʋ balı wııŋ? Ye ba balla dı yi wudiekemba!”

5 Yisa die dı bı tarı bıbra, die dı yi Paliti mamachi.

Paliti die dı yına sieŋ dı ba kʋʋ Yisa dene
(Mat. 27.15-26; Luki 23.13-25; Jɔɔn 18.39–19.16)

6 Die dı yiwo ba buuriŋ wııŋ dı gasıtıanıŋ dʋʋga saŋŋa mana ba dagı vuobalımıŋ dansarıka sʋŋ aŋ Paliti vʋarı wa a taaŋ. 7 Saŋka mi daa wʋnyı die dine Barabasi a bie dansarıka sʋŋ ʋ ŋaŋ vuosi bataŋ. Die ba wagı wa Paliti vuosi a yalla ba gbatı Juu vuosi a nyıŋ Paliti vuosisi nuusi me, waagıbʋ sʋŋ die vuosi bataŋ die dı kpi, die wıa die ba ligi be. 8 Daadamba die dı lagıŋ a balla Paliti dı ʋ yi ʋ ŋaana a wɔŋ yie die wo a yı ba. 9 Paliti die dı pıası ba dı, “Nı yaala n vʋarı Juu vuosisi naaŋ wa a yı nı?” 10 Die ʋ paalı sıba a baarı Ɲmıŋ kıkaabıtıba nyıŋkʋraha die yaa wa Yisa a keŋ a yı wa mıŋ dama die ba yiwo sugigolitieliŋ.

11 Ama Ɲmıŋ jıamıŋ nyıŋkʋraha die dı hagı a zie vuosi me a balı ba dı ba baarı Paliti vʋarı Barabasi a yı ba. 12 Paliti dı bı pıası daadamba dı, “Ta bıa nı wa yaala n yi vuodieke nı wasınana Juu vuosisi naaŋ wa?”

13 Die ba yiŋŋi a natı a baarı dı, “Kpaası wa a diisi dagarıkʋ ma!”

14 Ama Paliti die dı pıası ba dı, “Taalı bıa ʋ yi?”

Ba bı faası natı dı, “Kpaası wa a diisi dagarıkʋ ma.”

15 Paliti die yaala daadamba sʋŋ fıalı die wıa ʋ vʋarı Barabasi a yı ba. Ta die wa yi sojasisi dı nıgı Yisa aŋaŋ kpaasıŋ ta wa nagı wa a yı dı ba ga kpaası wa dagarıkʋ ma.

Sojasisi die dı zana Yisa dene
(Mat. 27.27-31; Jɔɔn 19.2, 3)

* **15:1** 15.1 Paliti die yiwo Romani vuodiekemba die dı nyaŋŋına Juu vuosisi jakʋʋŋ wʋnyı.

16 Die sojasisi dı wa nagı Yisa a juu
Paliti gbaakʋ ma ta wa sojasi tıalıkaha.
17 Die ba nagı guuŋmınıŋ a yeegi wo, ta
nagı haŋgɔɔsı a wʋnsı sibubiŋ a bubi ʋ
sikpeŋ me. 18 Ta piili a waasa wa dı, "Juu
vuosisi naaŋ, dʋa dʋa!" 19 Die ba nıgı ʋ
sikpeŋ me aŋaŋ daaŋ, a tıırı nıntɔbıtı a
yi wo ta gbirigi ba dune me a yie sıba ba
jıama ba naaŋ wa mıŋ. 20 Die ba vʋarına
wa falaha a kpatı wa ba yiŋŋi a vʋarı
garıguuŋmımbʋ ta nagı ʋ gbaŋ gbaŋ ʋ
nyiŋyeeke a yeegi wo. Ta yaa wa a gara
dı ba ga kpaası wa dagarıkʋ ma.

Die ba kpaasına Yisa a diisi dagarıkʋ ma dene
(Mat. 27.32-44; Luki 23.26-43; Jɔɔn 19.17-27)

21 Die ba ganana wa ba ga tuoli Simoni,
Alekizanda aŋaŋ Rufusi chɔɔŋ, die ʋ yiwo
Sayireni tıŋgbaŋ vuoŋ ta ʋ nyıŋ jigiŋ a
keŋ a juo tıka ma ba mugisi wo ʋ tuo
dagarıkʋ a chii. 22 Die ba yaa Yisa a ga
jigidieke ba wasınana Gɔlıgɔta (ka chıaŋ
wone sikpeŋkogilike jigiŋ). 23 Mi vuosi
bataŋ die dı nagı daaŋ aŋaŋ tııŋ dieke ba
wasınana mırı a lagıŋ taŋ a yı wa, die
ʋ zeti bʋ nyuule. 24 Die ba kpaası wa a
diisi dagarıkʋ ma ta nagı ʋ nyiŋyeeke a
puo dʋaŋ ta yi chaachaa ba wʋnyı mana
dı baaŋ nan ye die. 25 Die ba kpaası wa
wa sʋkʋʋŋ hawası awayı saŋŋa. 26 Die
ba nagı gbanıŋ a maagı wıırı gie wıa ba
kpaasına wa a diisi dagarıkʋ sikpeŋ dı,

"Juu Vuosisi Naaŋ Wa."

27 Die ba bı kpaası wa gaarıŋ bale
dagarısı ma a gʋtı ʋ ma, wʋnyı dı bie
ʋ nuudiigiŋ ta wʋnyı wa dıaŋ dı bie ʋ
nuugalı chaaŋ. 28 ((Naa die yine sıba Ŋmıŋ
gbanıŋ die dı maagına dene dı, "Die ba
nagı wa a gʋtı vuobıatı ma."))
29 Vuodiekemba die dı tıannana die
ŋaaŋ vigi wo ba sikpigile ta taanna jome
Yisa ma dı, "Aha! Die fʋ bala nan kpaŋŋı
Ŋmıŋ Jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ a taaŋ ta
daraa ataa kʋaŋ fʋ mıı ka wa! 30 Lele keŋ
a sʋʋŋ dagarıkʋ sikpeŋ a gbatı fʋ gbaŋ."
31 Kıkaabıtıba nyıŋkʋraha aŋaŋ Ŋmıŋ
mıraha dıdagırıba gbaŋ die dı vʋara Yisa
fala ta bala a yıa taŋ dı, "Die bıagı a gbata
bataŋ ta kaaŋ bıagı a gbatı fʋ gbaŋ. 32 Nı
vaa tı ye Masia wa, Izara vuosisi naaŋ wa
nan keŋ a sʋʋŋ dagarıkʋ ma aŋ tı yi wo
yada!"

Die gaarıŋ bale diekemba ba kpaasına a
gʋtı ʋ ma wa gbaŋ die zıa wa mıŋ.

Yisa kuŋ wıa
(Mat. 27.45-56; Luki 23.44-49; Jɔɔn 19.28-30)

33 Die ŋmıŋ dı wana a ga tʋgı sikpeŋ
sʋnsʋŋ, tıŋgbaŋka mana mana die dı sibi.
Die ka sibi wo dee a ga tʋgı ŋmıŋgbılıkıŋ
hawası ataa saŋŋa. 34 Hawası ataa wa
kʋaŋ chaaŋ Yisa dı faası a keesi a baarı dı,
"*Eloyi, Eloyi lema Sabakitani?*" Ka chıaŋ
wone, "N Ŋmıŋ, n Ŋmıŋ, bıa yine fʋ va
mıŋ?"
35 Die vuodiekemba die dı zene mi wo
bataŋ dı wʋnna naa, ba baarı dı, "Nı
wʋmma, ʋ wasa Elaja." 36 Ba wʋnyı die
dı chıgı a ga nagı gbara alʋ daŋmıısıŋ ma
ta nagı ka sagı daaŋ ma a yaa ka a yı Yisa
dı ʋ tuo nyuu, ta baarı dı, "Lele nı wa vaa
ʋ nyıına aŋ tı ye sıba Elaja nan keŋ a sʋʋŋ
wa dagarıkʋ ma?"
37 Yisa die dı faası keesi ta kpi.
38 Die garı dieke die dı sagına a puo
Ŋmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ bule wo, die
dı puo bule a nyıŋ sikpeŋ mi a keŋ sʋʋŋ
chıaŋ ma. 39 Die sojasisi jakʋʋŋ dieke die
dı zene mi a ye Yisa dı keesine dene wo
ta kpi wo dı baarı dı, "Daa wa gie die seŋ
yiwo Ŋmıŋ Bʋa."
40 Hɔɔŋ bataŋ die gana a ga zie saasaa
ta daansa. Meri Magidalini aŋaŋ Salome
aŋaŋ Meri vuodieke dı yine Jemisi bike
aŋaŋ Josefu nuŋ die gʋtına hɔgʋba sʋŋ a
zie mi. 41 Hɔgʋba gie die dı wa Yisa a
suŋŋi wo saŋŋa dieke die ʋ benne Galili
me. Hɔgʋ diekemba die dı dına wa a ga
Jerusalemi gbaŋ die gʋtı bie mi.

Yisa nyıŋgbanıŋ guule wıa
(Mat. 27.57-61; Luki 23.50-56; Jɔɔn 19.38-42)

42 Dınıŋ daarı mi jıŋmıŋ die dı tʋgına,
Josefu vuodieke dı nyınna Arimatia die
dı keŋ a tʋgı mi. 43 Josefu die yiwo
vuodieke die ba yınana jılıma Juu vuosisi
nyıŋkʋraha sʋŋ ta die ʋ chıısa Ŋmıŋ naarı
dı baaŋ nan keŋ saŋŋa dieke. Dınıŋ
daarı mi ba gɔmısı a gbarı davʋʋsıkırı
daraaŋ. Die Josefu die dı dı dembisi ta
ga Paliti jigiŋ a jʋʋsı wa dı ʋ vaa ʋ nagı
Yisa nyıŋgbaŋka. 44 Die dı yiwo Paliti
mamachi ʋ wʋnna dı Yisa wɔŋ kpi mıŋ.
Paliti die dı wa sojasisi jakʋʋrı a pıası
sıba Yisa kpi yʋası mıŋ? 45 Die sojaka
die dı balla wa dı Yisa kpiye mıŋ, ʋ balı
a yı Josefu dı ʋ nan bıagı a ga nagı Yisa
nyıŋgbaŋka. 46 Josefu die dı daa garıŋ a
nagı Yisa nyıŋgbaŋka a sʋʋŋ dagarıkʋ ma
ta a vili Yisa nyıŋgbaŋka a nagı ka a dʋaŋ
ba tune vɔrıŋ dieke taŋ lʋgıŋ ma. Ta die
wa nagı taŋkpeŋkpııŋ a ligi vɔrıkʋ nʋaŋ.
47 Meri Magidalini aŋaŋ Meri vuodieke dı
yine Josefu nuŋ die zie a daansa mıŋ, a die
ye ba nagına Yisa a dʋaŋ jigidieke wo.

16

Yisa kuŋ hagıŋ wıa
(Mat. 28.1-8; Luki 24.1-12; Jɔɔn 20.1-10)

1 Die davʋʋsıkırı daarıŋ die dı tıanna,
Meri Magidalini aŋaŋ Meri vuodieke dı

yine Jemisi nuŋ aŋaŋ Salome die dı daa
tulaari dı ba yaa a ga a duuri Yisa
nyıŋgbaŋka. 2 Alasiri daraaŋ sʋkʋleeliŋ,
die ba ga ʋ vɔrıkʋ jigiŋ. 3 Die ba chʋnnana
sieku me wo ba pıasa taŋ dı, “Mınıa balla
ʋ biliŋ tanı vɔrıkʋ nʋarı ma a yı tı?”
4 (Tanı die yiwo taŋkpeŋkpııŋ.) Die ba
daansı a ye ta tanı wɔŋ a biliŋ mıŋ. 5 Die
wıa die ba juu vɔrıkʋ ma a ye dalʋakıŋ
wʋnyı dı kalla nuudiigiri chaaŋ a yeegi
nyıŋyıala, ŋmaamıŋ die dı yigi be.
6 Daa wa die dı baarı dı, “Nı da vaa
ŋmaamıŋ yalla nı. Nı yaala Yisa, vuodieke
dı nyınna Nazeriti wa, die ba kpaasına
dagarıkʋ ma wa, ama ʋ wo giena ʋ hagı
kuŋ me mıŋ! Nı daansı gie, giena die ba
nagı wa a dʋaŋ wa. 7 Nı gamma a balı ʋ
kʋaŋandıısırıba aŋaŋ Piita: ʋ baa ʋ dıa nı
nıŋŋa a gamma Galili me; nı nan ye wo mi
sıba die ʋ balla nı die wo.”
8 Die wıa die dı yi ŋmaamıŋ aŋaŋ
mamachi die dı juu be, ba chıgı a nyıŋ
vɔrıkʋ ma. Die ba ka balı vuoŋ wııŋ,
dama ŋmaamıŋ die yalla ba.

Yisa die dı nyınna Meri Magidalini jigiŋ dene
(Mat. 28.9, 10; Jɔɔn 20.11-18)

((9 Die Yisa dı hagına kumbu me wo
dınıŋ daarı mi sʋkʋʋŋ die ʋ woliŋ nyıŋ
wa Meri Magidalini jigiŋ vuodieke ma die
ʋ yagına jımbıatı ayʋpɔyı wa. 10 Meri
Magidalini die dı ga a balı Yisa zʋalıŋ die
dı faasına kʋmma aŋaŋ sʋgıchʋʋsıkʋ dı
Yisa hagı kuŋ me mıŋ. 11 Die ba wʋnna
Meri Magidalini dı balla dı Yisa hagıya
mıŋ wa, ta wʋnıŋ ʋ ye wo wo, die ba ka yi
wo yada.

Yisa die dı nyınna ʋ kʋaŋandıısırıba bale wo jigiŋ dene
(Luki 24.13-35)

12 Naa kʋaŋ chaaŋ die ʋ kʋaŋandıısırıba
bale die dı nyıŋ tıka sʋŋ a chʋŋ sieŋ me.
Die ʋ tarıgı ʋ gbaŋ a nyıŋ ba jigiŋ. 13 Die
ba yiŋŋi a ga balı banıŋ ba, ama die ba ka
yi be yada.

Yisa die dı nyınna ʋ kʋaŋandıısırıba baŋ aŋaŋ kaanı wa jigiŋ dene
(Mat. 28.16-20; Luki 24.36-49; Jɔɔn 20.19-23; Tʋʋma 1.6-8)

14 Kʋaŋ kʋaŋ chaaŋ Yisa die dı nyıŋ
ʋ kʋaŋandıısırıba baŋ aŋaŋ kaanı wa
jigiŋ ta ba die. Die ʋ galıŋ ba dı ba
yine sikpeŋ hagırıtieliŋ ba kana ka tuo dii
vuodiekemba die dı balla ba dı ba ye wo
ʋ hagına kumbu me wo. 15 Ʋ bı balı ba dı,
“Nı gamma dʋnıa mana mana a balı Ŋmıŋ
wʋvıınaha a yı vuoŋ mana. 16 Vuodieke
mana dı a keŋ a tuo mıŋ a dii ta nı
sıı wa Ŋmıŋ nyaaŋ nan ye gbatıtaanıŋ,
ama vuodieke mana dı a keŋ a ka tuo
mıŋ a dii Ŋmıŋ nan dii dı tieŋ sarıya a
baarı ʋ chʋʋsıya. 17 Wıaha gie nan dı dı
vuodiekemba dı bala ba tuo mıŋ a dii wo:
ba nan dı yaga jımbıatı n saaŋ ma: ba nan
dı bala wʋbalıkı gaası. 18 Ba nan dı naga
nyinvuuke aŋaŋ ba nuusi, ta nyuu batıgısı
ta wııŋ kaaŋ yi be. Ba nan nagı ba nuusi
a diisi yʋagıtieliŋ me aŋ ba ye alaafıa.”

Yisa die dı jʋalına a ga ŋmıŋsikpeŋ wıa dene
(Luki 24.50-53; Tʋʋma 1.9-11)

19 Yisa die dı balla wıaha a kpatı wa,
die Ŋmıŋ dı nagı wa a jʋalı Arızanna ma,
Yisa dı ga kalı ʋ nuudiigiŋ chaaŋ. 20 Die
ʋ kʋaŋandıısırıba die dı ga a dagı jigiŋ
mana, Ŋmıŋ die dı suŋŋi be a yı ba hagırıŋ
aŋ ba yi mamachi tʋʋma a dagı sıba ba
wıaha die yiwo wusie.))

Wʋvɪŋ dieke Luki dɪ maagɪna wʋnna

1 N zʋa Tiwofilusi:
Vuosi pam kpaŋŋɪna ba gbaŋ a maagɪ
wudiekemba die dɪ yine tɪ sʋnsʋŋ. 2 Die ba
maagɪ wa wudiekemba vuodiekemba die
dɪ benne piiliku me wo dɪ yene ta balɪ tɪ
wa. 3 Naa chɪaŋ ma die n gbaŋ gbaŋ die
n mɪŋŋɪna a pɪasɪ a sɪba wɪaha gie mana
chɪasɪsɪ a piiliku me wo aŋaŋ a ganana die
wo, ta yile dɪ dɪ nan dɪ vɪɪna n mɪŋŋɪna
maagɪ a dɪɪsɪna die a yɪ fʋ. 4 N yiwo
naa amʋ fʋ sɪmma wudiekemba mana ba
dagɪna fʋ wa chɪaŋ.

Jɔɔn vuodieke dɪ sɪnana vuosi Ŋmɪŋ nyaabʋ maarɪŋ mʋʋlɪŋ wɪa

5 Saŋŋa dieke Herodi die dɪ yine Ju-
dia naakpeŋkpɪɪka, die Ŋmɪŋ kɪkaabɪtʋ
wʋnyɪ die benne ba wasa wa Zakaria, die ʋ
nyɪŋ wa Abija, Ŋmɪŋ kɪkaabɪtʋ buurɪŋ ma;
die ʋ hɔgʋ Elizabeti dɪaŋ die yiwo Arɔni
haagɪŋ. 6 Ba bale wo mana berɪŋ die vɪɪna
mɪŋ Ŋmɪŋ jigɪŋ, ta ba mɪŋŋɪ a dɪ Ŋmɪŋ
mɪraha aŋaŋ ʋ sieti mana. 7 Ama die ba wo
ballɪ dama Elizabeti die yiwo hɔgʋpɪrɪŋ,
ta ʋ ŋaŋ Zakaria mana die dɪ faasɪ kʋrɪŋ
aŋaŋ ba baaŋ mɪɪrɪ.
8 Daaŋ kaanɪ Zakaria aŋaŋ ʋ chaakʋ
tʋʋma saŋŋa dɪ keŋ tʋgɪ, ta die ʋ ga
tʋmma a yɪa Ŋmɪŋ, sɪba ʋ ŋaana yie die
wo. 9 Die ba taa wa daraa a vʋarɪ wa
sɪba banɪŋ Ŋmɪŋ kɪkaabɪtɪba dagɪŋ dɪ sɪna
die, dɪ ba vʋarɪ vuodieke dɪ baaŋ nan
juu Ŋmɪŋ jɪamɪŋ juokpeŋkpɪɪkʋ ma a jʋʋ
Ŋmɪŋ nyɪnnyʋʋgaha. Die ba taa daraaha
ta die Zakaria die dɪ dii. Die wɪa die ʋ ga
juu juoku, 10 ta daadamba die dɪ zie yenni
me a jʋʋsa Ŋmɪŋ saŋŋa dieke ʋ jʋnana
nyɪnnyʋʋgaha.
11 Womi Ŋmɪŋ malaka die dɪ keŋ a nyɪŋ
ʋ jigɪŋ a zie Ŋmɪŋ koriku nuudiigɪŋ chaaŋ
jigidieke ʋ jʋna nyɪnnyʋʋgaha. 12 Die
Zakaria dɪ yene wo wo die ʋ sɪkpaaŋ dɪ
vʋʋ ta ŋmaamɪŋ dɪ yigi wo. 13 Ama ta
malakaka die dɪ balɪ a yɪ wa dɪ, “Zakaria,
da vaa ŋmaamɪŋ yalla fʋ! Ŋmɪŋ wʋŋ
fʋ jʋʋsɪkʋ mɪŋ, ta fʋ hɔgʋ Elizabeti nan
mɪɪrɪ bʋadembɪŋ a yɪ fʋ, ta nɪ nan wa
wa Jɔɔn. 14 Fʋ sʋŋ nan faasɪ fɪalɪ fʋ bʋa
wa mɪɪrɪŋ wɪa ta vuosi pam dɪaŋ sʋgɪtɪ
nan fɪalɪ ba mɪɪrɪna wa wɪa, 15 dama ʋ
baa ʋ yiwo vuokpɪɪŋ Nabidie Ŋmɪŋ nɪŋŋa.
Ʋ ka baa ʋ nyu daaŋ yaa daahagɪrɪŋ. Ʋ
nan suuli aŋaŋ Ŋmɪŋ Haalɪŋ a nyɪŋ saŋŋa
dieke ʋ nuŋ dɪ yalla ʋ nyuuti. 16 Ʋ nan
yi Izara vuosi pam yiŋŋi keŋ ba Yɔmʋtieŋ
Ŋmɪŋ jigɪŋ. 17 Ʋ nan dɪ yallɪ Ŋmɪŋ Haalɪŋ
aŋaŋ hagɪrɪŋ sɪba Ŋmɪŋ naazʋa Elaja die
dɪ yalla hagɪrɪbʋ die wo. Ʋ nan wolɪŋ tɪ
Yɔmʋtieŋ, ʋ nan yi vuosi yaalɪma ba ballɪ
bɪbra, ta yi vuodiekemba dɪ kana ka dɪɪ
Ŋmɪŋ aŋ ba yaala ba tuo ʋ nʋaŋ, ʋ nan
bɪ yi aŋ vuosi yi siri a gbara ba Yɔmʋtieŋ
keniŋ.”
18 Zakaria die dɪ balɪ a yɪ malakaka dɪ,
“Lalɪa maŋ baaŋ yi a sɪmma a baarɪ naa
bala ka yi? Dama n yiwo daajakʋʋŋ, ta n
hɔgʋ dɪaŋ dɪ faasɪ a kʋrɪŋ.”
19 Malakaka die dɪ yiŋŋi a balɪ wa dɪ,
“Manɪŋ, n yiwo Gabiriali, vuodieke dɪ
kalla Ŋmɪŋ nɪŋŋa; ta ʋ tʋŋ mɪŋ dɪ n keŋ
balɪ wʋvɪɪnaha gie a yɪ fʋ. 20 Ama ka tuo
n wɪaha dii wudieke dɪ bala ka yi saŋŋa
dieke dɪ mʋna. Fʋ kana ka tuo mɪŋ dii wo
wɪa, kaaŋ bɪagɪ a balɪ wɪa a ga tʋgɪ daa
dieke wɪaha dɪ balla a keŋ yi wusie.”
21 Ama daadamba die dɪ zie a chɪɪsa
Zakaria ta yile dɪ bɪa ʋ yʋasɪ die Ŋmɪŋ
jɪamɪŋ juokpeŋkpɪɪkʋ ma. 22 Die ʋ kenne
a nyɪŋ wa, die ʋ ka bɪagɪ a balɪ wɪa a yɪ
ba. Die ba mɪŋŋɪ dɪ ʋ ye wo wɪɪŋ Ŋmɪŋ
jɪamɪŋ juokpeŋkpɪɪkʋ sʋŋ. Die ʋ kana ka
bɪagɪ bala wɪaha, die ʋ nagɪ ʋ nuusi a dagɪ
ba wɪa.
23 Die ʋ tʋʋma saŋŋa Ŋmɪŋ jɪamɪŋ
juokpeŋkpɪɪkʋ ma dɪ tɪanna wa, die ʋ
yiŋŋi kuli. 24 Naa kʋaŋ chaaŋ ʋ hɔgʋ
Elizabeti die dɪ yigi nyuuti, ta die lɔbɪrɪ ʋ
gbaŋ tigiri me a ga tʋgɪ chɪɪtɪ anʋ, 25 ta
die ʋ keŋ balɪ a yɪ ʋ gbaŋ dɪ, “N Yɔmʋtieŋ
Ŋmɪŋ tʋnna naa a yɪ mɪŋ, ta chɪgɪ mɪŋ
zɔɔlɪŋ a vʋarɪ mɪŋ viivi me.”

Malaka die dɪ mʋʋlɪna Yisa maarɪŋ dene

26 Elizabeti nyuuti chɪɪtɪ ayʋaba ma
Ŋmɪŋ die dɪ tʋŋ ʋ malaka Gabiriali ʋ ga
tɪŋ kaanɪ dɪ benne Galili tɪŋgbaŋ ma ba
wasɪnana Nazeriti, 27 dɪ ʋ yaa tʋntʋmɪŋ a
ga yɪ havʋʋbɪŋ wʋnyɪ die dɪ zɪna dembɪŋ
ta die baa ʋ yallɪ daa wʋnyɪ ba wasɪnana
Josefu, vuodieke die dɪ yine naaŋ Davidi
haagɪŋ. Havʋʋbike saaŋ die yine Meri.
28 Die malakaka dɪ keŋ ʋ jigɪŋ a baarɪ
dɪ, “Sʋgɪdʋagɪŋ bie fʋ ma, tɪ Yɔmʋtieŋ
Nabidie Ŋmɪŋ bie fʋ jigɪŋ ta yi alibarika
a yi fʋ pam!”
29 Meri sɪkpaaŋ die dɪ faasɪ vʋʋ yaa
gamma malakaka wʋbalɪkaha ma, die ʋ
yile wɪaha chɪasɪ dɪ sɪna die. 30 Malakaka
die dɪ balɪ a yɪ wa dɪ, “Meri, daa vaa
ŋmaamɪŋ yalla fʋ dama Ŋmɪŋ sʋŋ fɪalɪ fʋ
ma. 31 Nan yigi nyuuti a mɪɪrɪ bʋadembɪŋ
aŋ nɪ wa wa Yisa. 32 Ʋ baa ʋ yiwo vuokpɪɪŋ
ta ba wasɪma wa Nabidie Ŋmɪŋ Bʋa. Tɪ
Yɔmʋtieŋ Ŋmɪŋ nan yiwo naakpeŋkpɪɪŋ
sɪba ʋ chɔɔŋkʋʋŋ Davidi die dɪ sɪna die
wo, 33 ʋ baa ʋ yiwo Jakobu haagɪsɪ sʋŋ

naakpeŋkpɪɪŋ haahuu, ta ʋ naarɪ wo
kpatɪŋ!”
34 Meri dɪ pɪasɪ malakaka dɪ, “N zɪ
dembiŋ, ta naa baa ka lɪa a yi?”
35 Die malakaka die dɪ yiŋŋi a balɪ a yɪ
wa dɪ, “Ɲmɪŋ Halɪkasɪka nan keŋ a sʋʋŋ
fʋ ma, ta Ɲmɪŋ hagɪrɪbʋ nan ligi fʋ. Naa
chɪaŋ ma ba nan wa bʋakasɪ wa Ɲmɪŋ
bʋa. 36 Ama sɪmma a baarɪ fʋ sʋgɪtaa
Elizabeti vuodieke dɪ kʋrɪnna wa, lele ʋ
yigi wo nyuuti, chɪɪta ayʋaba wʋnna a baa
ʋ mɪɪrɪ bʋademinŋ, wʋnɪŋ vuodieke die
ba wasɪnana wa hɔgʋpɪrɪŋ, 37 dama wɪɪŋ
wori Ɲmɪŋ dɪ kaaŋ bɪagɪ a yi.”
38 Meri die dɪ baarɪ dɪ, “Tɔ, manɪŋ n
yiwo Ɲmɪŋ yɔmʋ, die yi a yɪ mɪŋ sɪba fʋ
bala die wo.” Die malakaka die dɪ wa a
nyɪŋ a ga ta va wa.

Meri die dɪ kaagɪna Elizabeti dene

39 Ka kʋaŋ chaaŋ Meri die dɪ yi siri lagɪ
lagɪ a ga tɪŋ kaanɪ Judia ma, Judia tɪŋgbaŋ
yaa wa kunkoge, 40 mi ʋ ga juu Zakaria
tigiŋ me a waasɪ Elizabeti. 41 Elizabeti
die dɪ wʋnna Meri waasɪkʋ, bʋanyaalɪka
die dɪ dɔŋ ʋ nyuuti ma. Womi die Ɲmɪŋ
Haalɪbʋ die dɪ suuli Elizabeti, 42 die ʋ faasɪ
a keesi ŋmɪŋsikpeŋ a baarɪ dɪ, “Ɲmɪŋ
alibarika bie fʋ ma a tɪaŋ hɔgʋba mana,
ta bɪ bie bʋa dieke fʋ balla fʋ mɪɪrɪ wa
ma! 43 Bɪa yine ta n Yɔmʋtieŋ nuŋ dɪ keŋ
n jigiŋ giena? 44 N dene a wʋŋ fʋ waasɪkʋ,
bʋanyaalɪ dieke dɪ benne n nyuuti ma wa
dɪ dɔŋ aŋaŋ sʋgɪfɪalɪŋ. 45 Fʋnɪŋ vuodieke
dɪ tuone a dii dɪ Ɲmɪŋ dɪ bala wudieke wo
nan keŋ yi wusie, sʋgɪfɪalɪŋ yiwo fʋ sɪɪtɪ.”

Meri die dɪ bɪrɪna Ɲmɪŋ dene

46 Die wɪa Meri die dɪ baarɪ:
“N bɪra Ɲmɪŋ n sʋŋ ma,
47 ta yaa sʋgɪfɪalɪŋ Ɲmɪŋ vuodieke dɪ
yine n Gbɪgbatɪtaantʋ ma,
48 dama ʋ chɪgɪ wa manɪŋ vuodieke dɪ
yine ʋ hɔgʋlɪa yɔmʋ zɔɔlɪŋ.
A nyɪŋ jinne yaa gamma, vuota mana nan
baarɪ n yiwo sʋgɪfɪalɪŋ tieŋ,
49 dama hagɪrɪtieŋ Nabidie Ɲmɪŋ tʋŋ
wa tʋnkpɪɪma a yɪ mɪŋ,
ʋ saaŋ yine kasɪ.
50 Ʊ bɪ yaa zɔɔlɪŋ aŋaŋ vuota
diekemba dɪ chɪgɪnana wa saŋŋa
mana.
51 Ʊ tɪɪntɪ wa ʋ nuuŋ a tʋŋ hagɪrɪŋ tʋʋma,
ta chʋʋsɪ kalinbaantieliŋ wʋsaŋka.
52 Ta wuri naakpɪɪma ba naalɪŋ ma,
ta kɔtɪ wabɪtɪ,
53 ta yi vuodiekemba kɔŋ dɪ yalla nyindiiki
vɪɪna
ta vaa nyintitieliŋ dɪ ga aŋaŋ
nuuwɪaga.
54 Ta dɪ nʋa dieke die ʋ yɪna tɪ
chɔɔŋkʋʋlɪba Izara vuosisi die dɪ
yine ʋ tʋntʋntɪba,
ta suŋŋi be.
55 Ta bɪ tɪɪnsɪ, a chɪgɪ Abarahami aŋaŋ ʋ
haagɪsɪ zɔɔlɪŋ
yaa gamma haahuu!”
56 Meri die yiwo chɪɪtɪ ataa Elizabeti jigiŋ
ta die viiri kuli.

Jɔɔn vuodieke dɪ sɪnana vuosi Ɲmɪŋ nyaabʋ maarɪŋ wɪa

57 Die Elizabeti maarɪŋ daaŋ die dɪ
tʋgɪ die ʋ mɪɪrɪ Bʋademinŋ. 58 Die ʋ
jʋjʋrɪtamba aŋaŋ ʋ maarɪŋ die dɪ wʋnna
wʋvɪɪŋ dieke Ɲmɪŋ dɪ yine a yɪ wa wa ba
mana sʋgɪtɪ die dɪ fɪalɪ.
59 Die bʋanyaalɪka die dɪ tʋgɪna daraa
anɪɪ die ba baa ba gobi ʋ kɔlɪ, die ba yaala
ba nagɪ wa ʋ chɔɔŋ saaŋ Zakaria a yɪ wa,
60 ama die ʋ nuŋ wo die dɪ baarɪ dɪ, “Aayɪ!
Ʊ saaŋ nan yi Jɔɔn.”
61 Ta ba balɪ a yɪ wa dɪ, “Nɪ tigiri me
vuoŋ wori ʋ saaŋ dɪ yi Jɔɔn!” 62 Womi die
ba nagɪ ba nuusi a dagɪ dagɪtɪ a pɪasɪ ʋ
chɔɔŋ wa saaŋ dieke ʋ yaala ba nagɪ yɪ
bʋa wa.
63 Die ʋ nagɪ ʋ nuusi a balɪ ba dɪ ba
yɪ wa gbanɪŋ, die ba nagɪ a yɪ wa, ʋ
maagɪ dɪ, “Bʋa wa saaŋ yine Jɔɔn!” Die
dɪ yi vuoŋ mana mamachi. 64 Lele womi
Zakaria die dɪ bɪagɪ a balɪ wɪa bɪbra ta die
a piili a bɪra Ɲmɪŋ. 65 Die ŋmaamɪŋ die dɪ
yigi ʋ jʋjʋrɪtamba mana, wɪaha gie die dɪ
mʋʋlɪ a ga tɪgɪ diekemba dɪ benne Judia
kunkogiŋ me mana. 66 Vuodieke mana die
dɪ wʋnna wɪɪrɪ gie mana die dɪ yile a pɪasa
taŋ dɪ, “Vuobɪa bʋa wa dɪ baa ʋ bɪrɪŋ?”
Dama die ba wɔŋ ye dɪ Ɲmɪŋ hagɪrɪŋ bie
ʋ ma.

Zakaria die dɪ yiŋŋine balɪ Ɲmɪŋ wɪa dene

67 Ɲmɪŋ Halɪkasɪka die dɪ suuli bʋa wa
chɔɔŋ, Zakaria, die ʋ yiŋŋi balɪ Ɲmɪŋ wɪa
dɪ,
68 “Nɪ vaa tɪ bɪrɪ tɪ Yɔmʋtieŋ, vuodieke dɪ
yine tɪnɪŋ Izara vuosi Ɲmɪnnɪ,
dama ʋ keŋye mɪŋ a keŋ sʋŋŋi ʋ vuosi
a gbatɪ ba a taaŋ.
69 Ʊ yɪ tɪ wa gbɪgbatɪ hagɪrɪtieŋ
ta ʋ yi Ɲmɪŋ tʋntʋntʋ Davidi haagɪŋ.
70 Kʋrɪŋ ma wa Nabidie Ɲmɪŋ die vaa wa
ʋ naazʋalɪŋ kasɪmba dɪ balɪ naa dɪ,
71 ʋ nan gbatɪ tɪ a nyɪŋ tɪ dataasɪ nuusi
me
aŋaŋ vuodiekemba mana dɪ hana tɪ
72 die ʋ bɪ baarɪ ʋ nan chɪgɪ tɪ chɔɔŋkʋʋlɪŋ
zɔɔlɪŋ,
ta ʋ kaaŋ wɔŋ daaŋ ʋ nʋakasɪka,
73 nʋa dieke die ʋ yɪna tɪ chɔɔŋkʋʋŋ
Abarahami wa.
74 Die ʋ hʋʋ dɪ ʋ nan gbatɪ tɪ a nyɪŋ tɪ
dataasɪ nuusi me
amʋ tɪ nan bɪagɪ a jɪaŋ wa ta
ŋmaamɪŋ wo tɪ,

75 ta bı vaa tı yi vuokası aŋaŋ vuovıına ʊ nıŋŋa
tı mısı ma mana.
76 Ta Fʊnıŋ n bʊa, ba nan wa fʊ Nabidie
Ɲmıŋ naazʊa.
Nan wolıŋ tı Yɔmʊtieŋ nıŋŋa
a wʊnsı ʊ sieŋ a yı wa,
77 ta balı ʊ vuosi dı ʊ nan gbatı ba a taaŋ
saŋŋa dieke ʊ balla ʊ nagı ba taalı a
chaa ba wa.
78 Wusie, tı Nabidie Ɲmıŋ chıga zɔɔlıŋ
ta ʊ baga dı bie tı ma ta tı gbatıtaanıŋ
daraaŋ nan dı sıı sıba ŋmıŋ pɔsıŋ,
79 ka nan chaaŋ nyıŋ ŋmıŋsikpeŋ a yı
vuodiekemba mana dı benne lımıŋ
ma aŋaŋ vuodiekemba dı gbigine
kuŋ;
ka nan bı chaaŋ tı nagısı ma aŋ tı dıa
sʊgıdʊagıŋ sieku.”
80 Ka kʊaŋ chaaŋ bʊa wa die dı bırıma
aŋaŋ Ɲmıŋ sıbıŋ, ta die keŋ ga haagıŋ ma
a ga bie mi dee a ga tʊgı saŋŋa dieke die ʊ
vʊarına ʊ gbaŋ Izara vuosi me.

2

Yisa maarıŋ wıa
(Mat. 1.18-25)

1 Saŋka mi die naalıba jakʊʊŋ Ɔgusitusi
die dı yı nʊaŋ dı ba bıısı vuodiekemba
mana dı benne Romani tıŋgbaŋ mana
mana ma ma. 2 Die bıısıkʊ die dı bunne
a yi wo, die Kirinusi die yine naaŋ Siria
tıŋgbaŋ ma. 3 Die wıa vuoŋ mana die dı
yiŋŋi a ga ʊ tıŋ dı ba bıısı wa.
4 Naa chıaŋ ma Josefu die nyıŋ wa
Nazeriti Galili tıŋgbaŋ ma a ga Betilehemi,
Judia ma ma jigidieke die ba mıırına naaŋ
Davidi. Josefu die ga wa mi dama die ʊ
yiwo naaŋ Davidi haagıŋ. 5 Die ʊ ga wa mi
aŋaŋ Meri vuodieke die ʊ balla ʊ faarı wa,
dı ba bıısı ba, saŋka mi Meri die yaa wa
nyuuti, 6 die ba yene bie Betilehemi tıŋ ma
wa, ʊ maarıŋ saŋŋa dı tʊgı. 7 Die ʊ mıırı
ʊ hɔgʊlıa bʊa dembiŋ, die ʊ nagı garıŋ a
vili wo a nagı wa dʊaŋ dɔŋısı nyindiike
kpalı ma dama chaamba juonehe mana
die suuliye mıŋ.

Yiyagırıba aŋaŋ malakasisi wıa

8 Die yiyagırıŋ bataŋ die benne tıka
mi chaakʊ a daansa ba yiise hagırıŋ ma
yuku mi. 9 Ta die tı Yɔmʊtieŋ Nabidie
Ɲmıŋ malaka wʊnyı die dı a keŋ a sʊʊŋ
ba jigiŋ, ta tı Yɔmʊtieŋ Nabidie Ɲmıŋ
chuulikpeŋkpııŋ die dı chaaŋ a gilıŋ be.
Die ŋmaamıŋ die dı faası a yigi be, 10 ama
ta malakaka die dı balı a yı ba dı, “Nı
da vaa ŋmaamıŋ yalla nı! N yallı wa
wʊvıınıŋ a keŋ dı n yı nı, wudieke dı
baaŋ nan yi vuoŋ mana sʊgıfıalıŋ pam.
11 Yuku gie ba mıırı wa nı Gbıgbatıtaantʊ
vuodieke dı yine Ɲmıŋ vuovʊarıkıŋ Masia
wa, naaŋ Davidi tıŋ ma. 12 Naa balla ka
dagı nı dı ka seŋ yiwo wusie: nı nan ye
ba nagına garıŋ a vili bʊanyaalıŋ a dʊaŋ
dɔŋısı nyindiike kpalı ma.”
13 Womi die malakasi pam die dı nyıŋ
arızanna ma a keŋ a gʊtı wʊnıŋ wa ma
ma, ba chıa yıla a bıra Ɲmıŋ dı
14 “Nı kɔtı Nabidie Ɲmıŋ vuodieke
dı benne arızanna ma saaŋ
ŋmıŋsikpeŋ,
ta sʊgıdʊagıŋ bemme ʊ vuovʊarıka
ma tıŋgbaŋka gie me.”
15 Die malakasisi die dı vaa yiyagırıba ta
yiŋŋi a ga arızanna ma, yiyagırıba die dı
balı a yı tamba dı, “Nı vaa tı ga Betilehemi
ma ma a ye wudieke dı yine mi, ta Nabidie
Ɲmıŋ dı balı a yı tı wa.”
16 Die wıa die ba yi lagı lagı a ga a
ye Meri aŋaŋ Josefu; ta bʊanyaalıka die
dı dʊa dɔŋısı nyindiike kpalı ma. 17 Die
ba yene wo wo, die ba balı ba wudieke
malakaka die dı balla yaa gamma bʊa
wa wıa. 18 Vuodieke mana die dı wʊnna
yiyagırıba die dı balla die wo, die dı faası
yi be mamachi, 19 ama Meri die dı tıınsı
wıaha gie mana ta faası a yile ʊ sʊŋ ma.
20 Ka kʊaŋ chaaŋ die yiyagırıba die dı
yiŋŋi a ga ba yiise jigiŋ. Die ba ganana
die ba chıa yıla a bıra Ɲmıŋ aŋaŋ wudieke
ba wʊnna ta ye; die dı seŋ yiwo wudieke
malakaka die dı bala a yı ba wa.

Die ba yına Yisa saaŋ dene

21 Ba mıırına bʊa wa ʊ daraa anıı
daraaŋ, die ba gobi ʊ kɔlı ta yı wa saaŋ
Yisa, saaŋ dieke malakaka die dı yına ta
ba ye yigi ʊ nyuutiti.

Die ba nagına Yisa a yı Ɲmıŋ dene

22 Die saŋka dı tʊgı dı Josefu aŋaŋ Meri
yi Mosisi mıraha die dı dagına die wo, dı
ba yi kaaba a wʊnsı ba gbaŋ Ɲmıŋ jigiŋ.
Die wıa die ba nagı bʊa wa a ga Jerusalemi
dı ba nagı wa a yı tı Yɔmʊtieŋ Nabidie
Ɲmıŋ, 23 sıba ba maagına die tı Yɔmʊtieŋ
Nabidie Ɲmıŋ mıraha ma dı, “Hɔgʊlıa ŋaŋ
Bʊadembiŋ nıŋ mana yiwo tı Yɔmʊtieŋ
Nabidie Ɲmıŋ sıtı.” 24 Ta ba kaabı sıba tı
Yɔmʊtieŋ Nabidie Ɲmıŋ mıraha dı dagına
die dı, “Ba nagı ŋmarıbısı ale yi kaabıŋ.”
25 Saŋka mi daa wʊnyı die benne
Jerusalemi ma ma ʊ saaŋ die dı yi Simiani.
Die ʊ yiwo vuovıınıŋ a chıga Ɲmıŋ ta
Ɲmıŋ Halıkasıka dı bie ʊ ma, die ʊ chıısa
saŋŋa dieke Ɲmıŋ dı balla ʊ gbatı Izara
vuosi a taaŋ mıŋ. 26 Die Ɲmıŋ Halıkasıka
die dı bala wa dı ʊ kaaŋ kpi sie ʊ keŋ
ye Ɲmıŋ vuovaʊrıkırı Masia wa. 27 Womi
Ɲmıŋ Halıkasıka die dı vaa Simiani die
dı ga juu Ɲmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʊ sʊŋ.
Die Yisa chɔɔŋ aŋaŋ ʊ nuŋ die dı yalla wa a
keŋ juu Ɲmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʊ sʊkʊ
dı ba yi a yı wa wudieke Ɲmıŋ mıraha die

dı dagına wa, 28 Simiani die dı tuo bʋa wa
ʋ nuusi me ta die a pagı Ŋmıŋ dı,
29 “N Yɔmʋtieŋ, ka daaŋ fʋ nʋarı
vaa manıŋ fʋ tʋntʋntʋ kpi ta wa kuli
aŋaŋ sʋgıdʋagıŋ, sıba die fʋ bala
mıŋ die wo;
30 dama n gbaŋ gbaŋ n nine ye
Gbıgbatıtaantʋ wa, vuodieke fʋ
tʋnna wa,
31 vuodieke fʋ vʋarına a zieŋ a yı
buuriŋ mana wa.
32 Ʋ nan yi chaanıŋ ta dagı vuodiekemba
dı kana ka yi Juu vuosi fʋ sieŋ,
ta nan bı yi vuosi yıma fʋ vuosisi Izara
tieliŋ jılıma.”
33 Simiani balıkʋ yaa gamma bʋa wa
wıa, die dı yi bʋa wa chɔɔŋ aŋaŋ ʋ nuŋ
mamachi. 34 Simiani die dı jʋʋsı Ŋmıŋ dı
Ŋmıŋ yi alibarika a yı ba ta balı yı bʋa wa
nuŋ Meri dı, “Ŋmıŋ vʋarına bʋa wa gie
dı ʋ keŋ aŋ Izara vuosi pam nan yɔrı; ta
ba pam dıaŋ keŋ ye gbatıtaanıŋ. Wʋnıŋ
ʋ baa ʋ yiwo dagıtı a nyıŋ Ŋmıŋ jigiŋ aŋ
vuosi pam nan balı a chʋʋsı ka, 35 amʋ
vuosi pam sʋŋanyile nan nyıŋ yeŋ me ama
wıŋ nan yi ta chʋʋsı fʋ gbaŋ gbaŋ fʋ sʋŋ
pam.”
36 Die Ŋmıŋ naazʋa jakʋʋŋ wʋnyı die
benne mi ta yi hɔgʋ, ʋ saaŋ die yine Anna
vuodieke dı yine Fanueli bʋa ta bı yi Aseri
buuriŋ vuoŋ, die ʋ yiwo hɔgʋjakʋʋŋ ta die
a yallı chʋrʋ bına ayʋpɔyı nyıına, 37 ta ʋ
chʋrʋ wa die dı kpi ta va wa kpihɔgʋ ta ʋ
beri bına baŋısı-nıı aŋaŋ anıısa saŋka mi:
ama die saŋŋa mana ʋ ŋaaŋ bie wo Ŋmıŋ
jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ sʋŋ a jıama Ŋmıŋ
a bɔba nʋaŋ ta jʋʋsa Ŋmıŋ. 38 Saŋka mi
gbaŋ gbaŋ die ʋ keŋ haarı ba ta bırı Ŋmıŋ,
ta balı bʋa wa wıa a yı vuodiekemba mana
die dı chıısınana saŋŋa dieke Ŋmıŋ dı
bala ʋ gbatı Jerusalemi vuosi a taaŋ wa.

Die ba yiŋŋine a ga Nazeriti dene

39 Die Josefu aŋaŋ Meri die dı yine
wudiekemba Ŋmıŋ mıraha dı dagına wa a
kpatı wa die ba yiŋŋi kuli ba tıŋ Nazeriti,
Galili me. 40 Ta bʋa wa die dı bırıŋ aŋaŋ
hagırıŋ ta yaa yıaŋ pam, ta Ŋmıŋ sʋŋ die
dı fıalı aŋaŋ wa.

Yisa die dı yine wudieke saŋŋa dieke ʋ yine bʋabiŋ

41 Bıŋ nıŋ mana Yisa chɔɔŋ aŋaŋ ʋ nuŋ
ŋaaŋ ga wa Jerusalemi a ga dii gasıtıaŋkʋ
dʋʋgaka. 42 Yisa die dı tʋgına bına baŋ
aŋaŋ ale die ba ga dı ba dii dʋʋgaka sıba
ba ŋaana a wɔŋ gara die wo. 43 Dʋʋgaka
kʋaŋ chaaŋ die Yisa chɔɔŋ aŋaŋ ʋ nuŋ die
dı yiŋŋine a kule die ʋ wıarı Jerusalemi
ma ama die ba ka sıba; 44 Die ba yile dı ʋ
gʋtı wa daadamba ma, die wıa die ba chʋŋ
damʋʋmıŋ ta wa piili a yaala wa ba vuosi
aŋaŋ ba zʋalıŋ jige; 45 ama die ba ka ye
wo, die wıa die ba yiŋŋi ga Jerusalemi a
yaala wa mi. 46 Ka daraa ataa daraaŋ die
ba ye wo Ŋmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ sʋŋ,
ʋ kalı aŋaŋ Juu vuosi dıdagırıba a wʋmma
wudieke ba balala ta pıasa ba wʋpıasıka.
47 Die dı yiwo vuodiekemba mana die dı
wʋnnana wa mamachi aŋaŋ ʋ yıaŋ aŋaŋ
ʋ yiŋŋi balıkʋ. 48 Die ʋ chɔɔŋ aŋaŋ ʋ nuŋ
die dı ye wo mi, die dı yi be mamachi pam;
ʋ nuŋ die dı balı wa dı, “N bʋa, bıa fʋ yi
tı naa? Manıŋ aŋaŋ fʋ chʋa sʋgıtı paalı
chʋʋsı mıŋ tı dı dıa a yaala fʋ!”
49 Die ʋ yiŋŋi a balı dı, “Bıa yine nı tıŋ
dı dıa a yaala mıŋ? Nı ka sıba a baarı dı
mʋ dı n bemme n Chʋa tigiŋ me?” 50 Ama
die ba ka sıba ʋ balıkʋ chıaŋ.
51 Die Yisa die dı yiŋŋi a ga Nazeriti aŋaŋ
ba a saaga yıa ba. Ʋ nuŋ die dı tıınsa
wıaha gie mana ʋ sʋŋ ma. 52 Yisa die dı
bırıma a gʋta aŋaŋ yıaŋ ta Ŋmıŋ aŋaŋ
vuota sʋgıtı dı fıala ʋ ma.

3

Jɔɔn vuodieke die dı sınana vuosi Ŋmıŋ nyaabʋ die dı wʋnsınana sieŋ dene

(Mat. 3.1-12; Maki 1.1-8; Jɔɔn 1.19-28)

1 Saŋŋa dieke Naalıba jakʋʋŋ Taberisi
die dı dine naarı bına baŋ aŋaŋ anʋ wa,
ta Pontiwosi Paliti gbaŋ die yiwo Judia
nıŋŋandıısırʋ, ta Herodi gbaŋ die dı yi
Galili naajakʋʋŋ, ta ʋ nımbʋa Filipi die
yine Ituria aŋaŋ Tirakonitisi naajakʋʋŋ,
ta Lasaniasi die dı yi Abilene naajakʋʋŋ,
2 ta Anasi aŋaŋ Kayafasi die yine Ŋmıŋ
kıkaabıtıba nyıŋkʋra. Saŋka gie Ŋmıŋ die
dı nagı ʋ wıa a yı Jɔɔn, Zakaria bʋa wa;
die ʋ bie wo haagıŋ ma. 3 Die wıa Jɔɔn
die dı dı Jɔɔdani mʋgıkpıırı lʋga mana
a mʋʋla a yıa vuosi dı ba chıgı nyıŋ ba
tʋntʋmbıatı ma aŋ ʋ sıı ba Ŋmıŋ nyaabʋ
aŋ Ŋmıŋ nagı ba tʋntʋmbıatı a chaa ba.
4 Sıba dı maagına die Ŋmıŋ naazʋa Azaya
gbaŋkʋ ma dı,
“Vuoŋ benne haagıŋ ma a keese a mʋʋla:
‘Nı wʋnsı tı Yɔmʋtieŋ keniŋ sieti
ta vaa a tʋgısı a yı wa.
5 Gbaga mana nan suuli,
ta tana aŋaŋ kunkoge mana jatı.
Siegɔnte mana nan tʋgısı
ta siebalɔtı mana nan mıŋŋı vıına.
6 Ta tıŋgbaŋka gie vuosi mana nan ye
Ŋmıŋ dı baa nan gbatı ba a taaŋ
dene.’ ”
7 Daadaŋ pam die dı keŋ Jɔɔn jigiŋ dı
ʋ sıı ba Ŋmıŋ nyaaŋ, die ʋ balı a yı
ba dı, “Nınıŋ nyinvuukehe gie! Mınıa
kpaana nı dı nı chıgı nyıŋ Ŋmıŋ sınyıırı
dieke dı bala ka keŋ nı ma wa? 8 Nı
yime wudiekemba dı baaŋ dagı dı nı seŋ
chıgı nyıŋ nı tʋntʋmbıatı ma. Ta nı da
yilime nı sʋgıtı ma dı Abarahami yiwo tı

chɔɔŋkʋʋŋ. N bala nɪ, Ɲmɪŋ nan bɪagɪ a
vaa tanaha gie bɪrɪŋ Abarahami haagɪsɪ.
9 Lɪaka wɔŋ yi siri a gbarɪ dɪ ka chɪa tɪɪsɪsɪ;
tɪɪ dieke dɪ kana ka nyɪŋ nyɪŋnyɪŋka vɪɪna
ba nan chɪa ka a taaŋ a nagɪ yi boliŋ me.”
10 Die daadamba die dɪ pɪasɪ wa dɪ, “Bɪa
tɪ wa mʋ tɪ yi?”
11 Jɔɔn die dɪ yiŋŋi a balɪ ba, “Vuodieke
mana dɪ yalla nyinyeeke ale mʋ dɪ ʋ nagɪ
kaanɪ a yɪ vuodieke dɪ wone, ta vuodieke
dɪaŋ mana dɪ yalla nyindiike mʋ ʋ yi die
gbaŋ gbaŋ.”
12 Mi lampotuosiriŋ bataŋ dɪ keŋ dɪ ʋ
sɪɪ ba Ɲmɪŋ nyaabʋ ta die a pɪasɪ wa dɪ,
“Dɪdagɪrʋ, lalɪa tɪ ba tɪ yi?”
13 Ʋ yiŋŋi a balɪ ba dɪ, “Nɪ da keŋ tuo a
tɪaŋ nɪ mʋna nɪ tuo die.”
14 Ta sojasi bataŋ dɪaŋ die dɪ pɪasɪ wa dɪ,
“Ta tɪnɪŋ nɪŋ, bɪa tɪ mʋ tɪ yi?”
Die ʋ yiŋŋi a balɪ ba dɪ, “Nɪ da mugisi vu-
osi a tuo ba ligire yaa a chibi ŋmɪnchɪbɪsɪ a
yɪ vuosi, ama nɪ vaa nɪ nine suuli nɪ tune.”
15 Ta vuosi die dɪ piili a yile ba sʋgɪtɪ
ma ta yaa tama Jɔɔn ma, dɪ ʋ nan keŋ a
yi Ɲmɪŋ Vuovʋarɪkɪrɪ Masia wa. 16 Die
wɪa Jɔɔn die balɪ a yɪ ba mana dɪ, “Manɪŋ
n sɪwa nɪ aŋaŋ nyaaŋ ama vuodieke dɪ
tɪanna mɪŋ kieŋ, n ka tʋgɪ vuodieke dɪ
baaŋ forisi ʋ nɪɪra guune gbaŋ. Wʋnɪŋ ʋ
nan nagɪ Ɲmɪŋ Halɪkasɪka aŋaŋ boliŋ a sɪɪ
nɪ sʋgɪtɪ. 17 Ʋ yallɪ wa ʋ kpalɪchaarɪkɪŋ
ʋ nuuŋ me dɪ ʋ chaarɪ zaaha ta nagɪ zaa-
biehe a yi ʋ bumbuŋ me ta nagɪ zaakpeetiti
a yi boli dieke dɪ kana ka kpise me.”
18 Jɔɔn die dɪ mʋʋlɪna wʋvɪɪnaha gie a
yɪa vuosisi, die ʋ balɪ wɪa yiri yiri a kpaaŋ
ba dɪ ba tarɪgɪ ba beriŋ.
19 Ama die ʋ galɪŋ naaŋ Herodi nɪŋ dama
die ʋ gbatɪ wa ʋ gbaŋ gbaŋ ʋ nɪmbʋa hɔgʋ
Herodiasi a faarɪ ta bɪ yi wʋbɪatɪ pam. 20 A
kʋaŋ chaaŋ die ʋ bɪ yi wʋbɪaŋ a gʋtɪ a ma,
ta ligi Jɔɔn dansarɪka sʋŋ.

Jɔɔn die dɪ sɪna Yisa Ɲmɪŋ nyaaŋ dene
(Mat. 3.13-17; Maki 1.9-11)

21 Saŋŋa dieke Jɔɔn die dɪ sɪnana vuosi
Ɲmɪŋ nyaabʋ, die Yisa dɪ keŋ ʋ jigiŋ
dɪ ʋ sɪɪ ʋ gbaŋ. Mi Yisa die dɪ jʋʋsa
Ɲmɪŋ, ŋmɪŋsikpeŋ die dɪ yuori, 22 ta Ɲmɪŋ
Halɪkasɪka die dɪ keŋ sʋʋŋ ʋ sikpeŋ aŋaŋ
nyɪŋgbanɪŋ sɪba ŋmarɪŋ. Ta lɔlɪŋ dɪ nyɪŋ
ŋmɪŋsikpeŋ a baarɪ dɪ, “Fʋnɪŋ fʋ yine n
Bʋachoti; fʋnɪŋ n nine dɪ suuli.”

Yisa chɔɔŋkʋʋlɪŋ wɪa
(Mat. 1.1-17)

23 Yisa die yiwo bɪna baŋɪsɪ-taa ta die a
piili ʋ tʋʋma.
Vuosi die yile sɪba ʋ yiwo Josefu bʋa; ta
Josefu chɔɔŋ die yine Heli,
24 ta Heli chɔɔŋ die yine Matati, ta Matati
chɔɔŋ die yine Liiva, ta Liiva chɔɔŋ
die yine Meliki, ta Meliki chɔɔŋ die
yine Janayi, ta Janayi chɔɔŋ die yine
Josefu,
25 ta Josefu chɔɔŋ die yine Matatiasi, ta
Matatiasi chɔɔŋ die yine Amosi, ta
Amosi chɔɔŋ die yine Nahumi, ta
Nahumi chɔɔŋ die yine Esili, ta Esili
chɔɔŋ die yine Nagayi,
26 ta Nagayi chɔɔŋ die yine Maati, ta
Maati chɔɔŋ die yine Matatiasi, ta
Matatiasi chɔɔŋ die yine Semeni, ta
Semeni chɔɔŋ die yine Joseki, ta
Joseki chɔɔŋ die yine Joda,
27 ta Joda chɔɔŋ die yine Johanani, ta
Johanani chɔɔŋ die yine Resa, ta
Resa chɔɔŋ die yine Zerubabeli, ta
Zerubabeli chɔɔŋ die yine Sialitili, ta
Sialitili chɔɔŋ die yine Neri,
28 ta Neri chɔɔŋ die yine Meliki, ta Meliki
chɔɔŋ die yine Addi, Addi chɔɔŋ
die yine Kosami, ta Kosami chɔɔŋ
die yine Elimadami, ta Elimadami
chɔɔŋ die yine Eri,
29 ta Eri chɔɔŋ die yine Josua, ta Josua
chɔɔŋ die yine Eliaza, ta Eliaza
chɔɔŋ die yine Jorimi, ta Jorimi
chɔɔŋ die yine Matati, ta Matati
chɔɔŋ die yine Liiva,
30 ta Liiva chɔɔŋ die yine Simiani, ta
Simiani chɔɔŋ die yine Juda, ta Juda
chɔɔŋ die yine Josefu, ta Josefu
chɔɔŋ die yine Jonami, ta Jonami
chɔɔŋ die yine Elayakimi,
31 ta Elayakimi chɔɔŋ die yine Melia, ta
Melia chɔɔŋ die yine Mena, ta Mena
chɔɔŋ die yine Matata, ta Matata
chɔɔŋ die yine Nafani, ta Nafani
chɔɔŋ die yine Davidi,
32 ta Davidi chɔɔŋ die yine Jese, ta Jese
chɔɔŋ die yine Obedi, ta Obedi
chɔɔŋ die yine Boazi, ta Boazi chɔɔŋ
die yine Salimoni, ta Salimoni chɔɔŋ
die yine Nasoni,
33 ta Nasoni chɔɔŋ die yine Aminadabi, ta
Aminadabi chɔɔŋ die yine Adimini,
ta Adimini chɔɔŋ die yine Arini, ta
Arini chɔɔŋ die yine Hezironi, ta
Hezironi chɔɔŋ die yine Perezi, ta
Perezi chɔɔŋ die yine Juda,
34 ta Juda chɔɔŋ die yine Jakobu, ta Jakobu
chɔɔŋ die yine Aziki, ta Aziki chɔɔŋ
die yine Abarahami, ta Abarahami
chɔɔŋ die yine Tera, ta Tera chɔɔŋ
die yine Nahori,
35 ta Nahori chɔɔŋ die yine Serugi, ta
Serugi chɔɔŋ die yine Rewo, ta Rewo
chɔɔŋ die yine Pelegi, ta Pelegi
chɔɔŋ die yine Eberi, ta Eberi chɔɔŋ
die yine Sela,
36 ta Sela chɔɔŋ die yine Kayinani, ta
Kayinani chɔɔŋ die yine Afakisadi,
ta Afakisadi chɔɔŋ die yine Siami, ta

Siami chɔɔŋ die yine Nowa, ta Nowa
chɔɔŋ die yine Lameki,
37 ta Lameki chɔɔŋ die yine Metusila,
ta Metusila chɔɔŋ die yine Enɔki,
ta Enɔki chɔɔŋ die yine Jaredi, ta
Jaredi chɔɔŋ die yine Mahalaleeli, ta
Mahalaleeli chɔɔŋ die yine Keenani,
38 ta Keenani chɔɔŋ die yine Enosi, ta Enosi
chɔɔŋ die yine Sefi, ta Sefi chɔɔŋ die
yine Adami, ta Adami chɔɔŋ die yine
Nabidie Ɲmɪŋ.

4

Sitaani die dɪ magɪsɪna Yisa dene
(Mat. 4.1-11; Maki 1.12, 13)

1 Womi Yisa die dɪ nyɪŋ Jɔɔdani
mʊgɪkpɪɪrɪ chaaŋ, ta suuli aŋaŋ Ɲmɪŋ
Halɪkasɪka, Halɪkasɪka die dɪ vaa ʊ ga
haagɪŋ ma, 2 mi die Sitaani die dɪ magɪsɪ
wa a ga tʊgɪ daraa baŋɪsɪ-nɪɪsa. Saŋka mi
mana die ʊ ka dii jaaŋ mana, die wɪa ka
kʊaŋ chaaŋ kɔŋ die dɪ yallɪ wa.
3 Sitaani die dɪ balɪ wa dɪ, "Dɪɪ yi fʊ
seŋ yi Ɲmɪŋ bʊa fʊ vaa tanɪ gie bɪrɪŋ
nyindiike."
4 Yisa dɪ yiŋŋi a balɪ wa dɪ, "Dɪ maagɪya
Ɲmɪŋ gbaŋkʊ sʊŋ 'Da nyindiike nyɪɪna ma
wɪa vuota dɪ beri.' "
5 Mi Sitaani dɪ bɪ nagɪ wa a jʊalɪ
ŋmɪŋsikpeŋ a dagɪ wa dʊnɪa ka gie mana
lagɪ lagɪ, 6 ta balɪ wa dɪ, "N nan nagɪ yikoke
gie aŋaŋ nyinti gie mana a yɪ fʊ, die ba
nagɪ yɪ mɪŋ mɪŋ ta n nan bɪagɪ nagɪha a
yɪ vuodieke mana n yaalala. 7 N nan nagɪ
yikoke gie aŋaŋ nyinti gie mana a yɪ fʊ dɪɪ
yi fʊ sʊʊŋ gbirigi a jɪaŋ mɪŋ."
8 Yisa dɪ yiŋŋi a balɪ wa dɪ, "Dɪ maagɪya
Ɲmɪŋ gbaŋkʊ sʊŋ dɪ, 'Vuota jɪama tɪ
Yɔmʊtieŋ Nabidie Ɲmɪŋ nyɪɪna ma ta bɪ
dɪa ʊ nyɪɪna ma!' "
9 Die Sitaani dɪ bɪ nagɪ wa a ga
Jerusalemi a nagɪ wa a jʊalɪ zieŋ Ɲmɪŋ
jɪamɪŋ juokpeŋkpɪɪkʊ sikpeŋ me, ta balɪ
wa dɪ, "Fʊ seŋ yi Ɲmɪŋ Bʊa yʊgɪ a
chigisi tɪŋgbaŋ, 10 dama dɪ maagɪya Ɲmɪŋ
gbaŋkʊ sʊŋ dɪ, 'Ɲmɪŋ nan vaa ʊ malakasisi
mɪŋŋɪ daansɪma fʊ.' 11 Dɪ bɪ maagɪ dɪ,
'Ba nan tuoli a tuo fʊ ba nuusi me amʊ fʊ
naabɪŋ da keŋ a gbɪŋ taŋ aŋ fʊ ye daŋŋa.'
"
12 Ta Yisa die dɪ yiŋŋi a balɪ wa dɪ, "Dɪ
maagɪya Ɲmɪŋ gbaŋkʊ sʊŋ dɪ, 'Vuoŋ da
keŋ magɪsɪ tɪ Yɔmʊtieŋ Nabidie Ɲmɪŋ.' "
13 Die Sitaani die dɪ magɪsɪna wa a jɪɪ wa
die ʊ va wa ta ga, sie saŋŋa dieke ʊ baaŋ
nan ye sieŋ bɪbra.

Yisa die dɪ piiline ʊ tʊʊma Galili
tɪŋgbaŋ ma dene
(Mat. 4.12-17; Maki 1.14, 15)

14 Ka kʊaŋ chaaŋ Yisa die dɪ yiŋŋi ga
Galili, ta die a suuli aŋaŋ Ɲmɪŋ Halɪkasɪka
hagɪrɪŋ. Die ba mʊʊlɪ ʊ wɪa tɪŋgbaŋka
lʊga mana. 15 Die ʊ dagɪ ba Ɲmɪŋ wɪa ba
Ɲmɪŋ jɪamɪŋ juone me; ta vuoŋ mana dɪ
bɪrɪ wa.

Nazeriti vuosi die dɪ zetine Yisa dene
(Mat. 13.53-58; Maki 6.1-6)

16 A kʊaŋ chaaŋ Yisa die dɪ ga Nazeriti,
jigidieke die ba wubine wo ʊ ga bɪrɪŋ
vuota. Ta die davʊʊsɪkɪrɪ daarɪ die ʊ ga
juu Ɲmɪŋ jɪamɪŋ juoŋ me sɪba ʊ wone yie
die wo. Die ʊ hagɪ a zie dɪ ʊ karɪŋ Ɲmɪŋ
gbaŋkʊ, 17 ta die ba nagɪ Ɲmɪŋ gbaŋ dieke
Ɲmɪŋ naazʊa Azaya die dɪ maagɪna a keŋ
yɪ wa. Die ʊ yuori ke a ye jigidieke ba
maagɪna dɪ,
18 "Nabidie Ɲmɪŋ Haalɪŋ bie n ma,
dama ʊ vʊarɪ mɪŋ mɪŋ dɪ n mʊʊlɪ
wʊvɪɪnaha a yɪ zɔɔlɪntieliŋ.
Ʊ tʊŋ mɪŋ mɪŋ dɪ ga balɪ yɔŋɪsɪ dɪ n nan
vʊarɪ ba a nyɪŋ yɔrɪ,
ta bɪ balɪ yɪɪsɪ dɪ ba nan ye,
ta bɪ vʊarɪ vuodiekemba dɪ benne mugisiŋ
me a taaŋ yɔrɪ,
19 ta bɪ mʊʊlɪ dɪ saŋŋa tʊgɪya mɪŋ
dɪ Nabidie Ɲmɪŋ gbatɪ ʊ vuosi a taaŋ."
20 Yisa die dɪ karɪnna a kpatɪ wa die
ʊ pili gbaŋkʊ a yiŋŋi a nagɪ ka a yɪ
Ɲmɪŋ jɪamɪŋ tʊntʊntʊ, ta sʊʊŋ kalɪ. Ta
vuodiekemba mana die dɪ benne Ɲmɪŋ
jɪamɪŋ juoku me wo die dɪ jɪɪma wa.
21 Womi Yisa die dɪ piili a bala ba dɪ,
"Wudieke n karɪnna Ɲmɪŋ gbaŋkʊ sʊkʊ,
keŋ yi wusie jinne, sɪba nɪ wʊnnana die
wo."
22 Die ba mana sʊgɪtɪ die dɪ fɪalɪ aŋaŋ
wa ta ba bɪra wa, die dɪ yi be mamachi
aŋaŋ wudiekemba ʊ bala wa. Die ba pɪasa
taŋ dɪ, "Daa ʊ yine Josefu bʊa wa?"
23 Womi Yisa die dɪ balɪ a yɪ ba dɪ, "N ka
chɪɪlɪya dɪ nɪ nan balɪ mɪŋ nandagɪrɪ gie
dɪ, 'Gbɪgbaantʊ gbaaŋ fʊ gbaŋ.' Nɪ nan bɪ
balɪ a yɪ mɪŋ dɪ n yi mamachi tʊnkpɪɪma
n gbaŋ gbaŋ n tɪŋ ma sɪba nɪ wʊnnana dɪ
n yiye Kapenɔmi ma wa. 24 Wusie maŋ
bala nɪ dɪ, vuosi ka tuose Ɲmɪŋ naazʊa ʊ
gbaŋ gbaŋ ʊ tɪŋ ma. 25 Wusie, kpihɔgʊba
pam die benne Izara tɪŋgbaŋ ma, saŋŋa
dieke Elaja die dɪ benne wo, saŋka mi
die nɪɪŋ dɪ ka nɪɪya bɪna ataa aŋaŋ chɪɪtɪ
ayʊaba, ta kɔŋkpɪɪŋ dɪ keŋ nan tɪŋgbaŋka
mana ma, 26 ama Ɲmɪŋ die ka tʊŋ Elaja
ba wʊnyɪ mana jigiŋ; die ʊ tʊŋ wa wa
kpihɔgʊ dieke dɪ benne Zarefati Sadoni tɪŋ
ma wa jigiŋ. 27 Saŋŋa dieke Ɲmɪŋ naazʊa
Elasa die dɪ benne wo gama pam die benne
Izara tɪŋ ma, ama ba wʊnyɪ mana die ka
ye gbaamɪŋ sie Naamani vuodieke dɪ yine
Siria dembiŋ, wʊnɪŋ ʊ nyɪɪna ma die yene
gbaamɪŋ."
28 Die vuodiekemba mana die dɪ benne
Ɲmɪŋ jɪamɪŋ juoku me wo ta wʊŋ Yisa

balıkʋ gie, die dı jıı sınyıırıŋ pam aŋaŋ wa. 29 Die ba hagı a yagı wa a nyıŋ tıka a yaa wa ga kunkogi dieke ba mına ba tıka a zie wo sikpeŋ a yaala ba kpaŋŋı wa a taaŋ gɔɔlıkʋ sʋŋ, 30 ama die ʋ nyııgı ba sʋnsʋŋ a chʋŋ ga.

Dembiŋ dieke jımbıaŋ die dı yalla wıa
(Maki 1.21-28)

31 Ka kʋaŋ chaaŋ ta Yisa die dı ga Kapenɔmi dieke dı benne Galili tıŋgbaŋ ma wa, davʋʋsıkırı daarı die ʋ juu Ŋmıŋ jıamıŋ juoku me a piili daga vuosi Ŋmıŋ wıa. 32 Ʋ dagıkʋ die dı yi be mamachi pam dama die ʋ bala aŋaŋ yiko.

33 Ta daa wʋnyı jımbıaŋ die dı yalla ta ʋ bie Ŋmıŋ jıamıŋ juoku me die dı faası keesi ŋmıŋsikpeŋ dı, 34 "Fʋnıŋ Yisa, vuodieke dı nyınna Nazeriti, bıa fʋ yaala tı jigiŋ? Keŋ dı fʋ chʋʋsı tı mıŋ? N sıba vuodieke dı yine fʋ, yiwo Ŋmıŋ tʋntʋnkası vuoŋ."

35 Ta Yisa die dı natı jımbıakʋ dı, "Tarı watı ta keŋ nyıŋ daa wa ma." Die jımbıakʋ dı nagı daa wa taaŋ tıŋgbaŋ ba mana nıŋŋa ta keŋ nyıŋ ʋ ma, aŋaŋ ka nagına wa a taaŋ tıŋgbaŋ mana die ka ka yı wa daŋŋa.

36 Die dı yi vuotamba mana mamachi die ba pıasa tamba dı, "Bıa balıŋ wʋnna? Ta ʋ yaa yiko aŋaŋ hagırıŋ a yıa jımbıatı nʋa, ta a nyına vuosi ma." 37 Die wıa die ba mʋʋlı Yisa saaŋ tıka ma mana.

Yisa die dı gbaanna vuosi pam dene
(Mat. 8.14-17; Maki 1.29-34)

38 Saŋka mi Yisa die dı nyıŋ Ŋmıŋ jıamıŋ juoku me a ga Simoni tigiŋ. Die Simoni hanııŋ hɔgʋ die dı dʋa a yʋagı, ʋ nyıŋgbanıŋ die dı faası tʋʋlı, die ba jʋʋsı Yisa dı ʋ suŋŋi wo. 39 Ta Yisa die dı ga a ga zie jigidieke ʋ dʋana wa, ta yı yʋagıbʋ nʋaŋ, die yʋagıbʋ dı va wa; ta hɔgʋ wa dı hagı bʋnyı a yi ba chaantı.

40 Die ŋmıŋ die dı june a kpatı, vuodiekemba mana die dı yalla yʋagıtieliŋ ba tige me ba yʋagı yʋagıtı yiri yiri die dı chii be a keŋ Yisa jigiŋ. Die ʋ nagı ʋ nuusi a diisi diisi ba mana ma die ba mana dı ye gbaamıŋ. 41 Ta ʋ bı yi ta jımbıatı dı nyıŋ vuosi pam ma, die a nyınana wa die a taaŋ keesiŋ ŋmıŋsikpeŋ dı, "Fʋnıŋ fʋ yine Ŋmıŋ Bʋa wa."

Ama die ʋ ka bı saagı dı a balı wııŋ, dama a sıba baarı ʋ yiwo Ŋmıŋ Vuoʋʋarıkıŋ Masia wa.

Yisa die dı mʋʋlına wʋʋıınaha Ŋmıŋ jıamıŋ juone me dene
(Maki 1.35-39)

42 Die tuŋ die dı vʋnna die Yisa die dı nyıŋ tıka ma a ga haagıŋ ma; die vuosisi die dıdı dıa a yaala wa, die ba kenne a ye wo wo, die ba ka bı yaala ʋ ga ta va ba. 43 Ama die ʋ balı ba dı, "Sie n ga tıgıhanıŋ ba a ga balı Ŋmıŋ wʋʋıına yaa gamma ʋ naarı keniŋ wıa mi gbaŋ, dama die wıa Ŋmıŋ dı tʋŋ mıŋ."

44 Naa chıaŋ ma die ʋ dıdı dıa Judia tıgısı ta juo Ŋmıŋ jıamıŋ juone me a daga vuosi wıaha.

5

Yisa die dı wana ʋ bʋmbʋŋaŋ kʋaŋandıısırıba dene
(Mat. 4.18-22; Maki 1.16-20)

1 Daaŋ kaanı Yisa die dı ga a zie Genezariti gbagıkpııkʋ kʋanʋaŋ a bala Ŋmıŋ wıa ta daadaŋ pam dı taaŋ giliŋ wo a wʋmma wıaha. 2 Die ʋ ye haarısı ale die dı zene gbagırı kʋanʋaŋ, zaasıyigiribe die vanaha ta die a ga sugire ba nııtı. 3 Yisa die dı juu haarısı kaanı, die dı yine Simoni jaaŋ ta balı wa dı ʋ kpaŋŋı ka a ga nyaabʋ sʋŋ bıta. Yisa die dı wa a kalı haarıkʋ sʋŋ a daga kpıkpaakʋ Ŋmıŋ wıa.

4 Die ʋ dagına kpatı wa, die ʋ balı Simoni dı, "Kpaŋŋı haarıkʋ ka ga jigidieke dı goline ta nı vigi nı nııtıtı nyaabʋ sʋŋ a yigi zaasıŋ."

5 Simoni die dı yiŋŋi balı wa dı, "Jakʋʋŋ, tı tʋŋ wa yuku mana ama tı ka yigi jaaŋ. Tɔ, fʋ bala naa wa wıa, n nan vigi nııtıtı." 6 Die Simoni aŋaŋ ʋ chanchaalıba die dı vigi ba nııtı a yigi zaasıŋ pam, ta ba nııtı die dı yaala a kpaa kpaa. 7 Naa chıaŋ ma, die ba wa ba chanchaalıba die dı benne haarı kanıŋ wa ma wa dı ba keŋ a suŋŋi be. Die ba keŋ vʋarı zaasıbʋ a suuli ba haarısı ale wo mana, ta haarısısı dı wa dunsi a yaala a sʋʋŋ nyaabʋ chıaŋ. 8 Die Simoni Piita die dı yene wudieke die dı yine wo ʋ gbigiri Yisa nıŋŋa a baarı dı, "N Yɔmʋtieŋ, n yiwo tʋntʋmbıatıtieŋ. N ka vıına dı n gbigi fʋ. Va mıŋ ta ga", 9 dama die ba yigine zaasıŋ pam wa die yine Simoni Piita aŋaŋ ʋ zʋalıba mana mamachi 10 aŋaŋ ʋ chanchaalıba, Jemisi aŋaŋ Jɔɔn vuodiekemba dı yine Zebedi ballı.

Ta Yisa dı balı a yı Simoni dı, "Da vaa ŋmaamıŋ yalla fʋ, a nyıŋ jinne yaa gamma nan ga a sʋgıma vuosi a kiere n jigiŋ."

11 Die wıa die ba kpaŋŋı ba haarısısı a jʋalı gaaŋ a va jaaŋ mana ta dı Yisa kʋaŋ.

Yisa die dı gbaanna gamıŋ dene
(Mat. 8.1-4; Maki 1.40-45)

12 Saŋŋa kaanı Yisa die bie tıŋ kaanı ma ta daa wʋnyı dı bie mıŋ a yallı gamıŋ. Die ʋ yene Yisa wa die ʋ nagı ʋ gbaŋ a taaŋ tıŋgbaŋ ʋ nıŋŋa a jʋʋsı wa dı, "N Yɔmʋtieŋ, dıı yi fʋ dʋŋŋʋ fʋ gbaaŋ mıŋ."

13 Yisa die dı tııntı ʋ nuuŋ a gbı daa wa ta balı dı, "N saagıya, fʋ gamıŋ kpatıya

mɪŋ.” Lele womi daa wa ganɪ dɪ kpatɪ
bʊnyɪ. 14 Die wɪa Yisa die dɪ kpaaŋ wa dɪ,
“Da keŋ balɪ vuoŋ wɪɪrɪ gie, ama ga a ga
nagɪ fʊ gbaŋ a dagɪ Ɲmɪŋ kɪkaabɪtʊ wa ta
kaabɪ kaabɪ dieke Mosisi die dɪ dagɪna wa
yaa gamma gamɪŋ gbaanɪŋ wɪa, aŋ vuoŋ
mana sɪmma sɪba dɪ lele fʊ gaŋkʊ kpatɪya
mɪŋ.”
15 Ama die ba faasɪ mʊʊlɪ Yisa saaŋ jigiŋ
mana, ta kpɪkpaaŋ die dɪ keŋ ʊ jigiŋ dɪ
ba wʊŋ wudieke ʊ balala, ta ye gbaamɪŋ
a nyɪŋ ba yʊagɪtɪ ma. 16 Ama die ʊ ŋaaŋ
ga wa haagɪŋ ma a ga jʊʊsa Ɲmɪŋ.

Yisa die dɪ vana nyɪŋgbaŋ kpiikiŋ tieŋ dɪ ye gbaanɪŋ dene
(Mat. 9.1-8; Maki 2.1-12)

17 Saŋŋa kaanɪ die Yisa dɪ daga vu-
osi Ɲmɪŋ wɪa, ta Farasisi aŋaŋ mɪraha
dɪdagɪrɪba die dɪ kalɪ mi, die ba nyɪŋ wa
Galili tɪgɪsɪ mana aŋaŋ Judia tɪgɪsɪ mana
aŋaŋ Jerusalemi a keŋ Yisa jigiŋ. Die
Nabidie Ɲmɪŋ hagɪrɪŋ die dɪ bie ʊ ma dɪ
ʊ gbaaŋ yʊagɪtieliŋ. 18 Die dembisi bataŋ
die dɪ chii daa wʊnyɪ nyɪŋgbanɪŋ die dɪ
kpine kalɪŋŋa ma a mɪa dɪ ba nagɪ wa
juu tigiri me a nagɪ wa dʊaŋ Yisa nɪŋŋa.
19 Ama die vuosi die dɪ dala wa die ba ka
bɪagɪ nagɪ wa juu, die wɪa die ba chii wo a
jʊalɪ mampili sikpeŋ* a chɪa a yuori vɔrɪŋ
a nagɪ wa aŋaŋ kalɪŋka a sʊʊŋ dʊaŋ vuosi
sʊnsʊŋ Yisa nɪŋŋa 20 Yisa die dɪ yene ba
yine wo yada dene wo, ʊ balɪ yɪ daa wa
dɪ, “N zʊa n nagɪ fʊ taalɪ a chaa fʊ.”
21 Ta mɪraha dɪdagɪrɪba aŋaŋ Farasisi
vuosisi die dɪ piili a yile ba sʊgɪtɪ ma dɪ,
“Mɪnɪa yine daa wa gie a bala sɪba ʊ yiwo
Ɲmɪŋ? Vuobɪa baaŋ nan nagɪ vuoŋ taalɪ a
chaa wa, ntaala Ɲmɪŋ nyɪɪna?”
22 Die Yisa dɪ mɪŋŋɪ ba sʊŋanyile ta pɪasɪ
ba dɪ, “Bɪa nɪ yile wɪaha gie nɪ sʊgɪtɪ ma?
23 Genhe jabɪa yine mɔlɪ, fʊ baaŋ balɪ dɪ,
‘N nagɪ fʊ taalɪ a chaa’ yaa ‘Hagɪ a chʊŋ’?
24 N nan wa a dagɪ aŋ nɪ sɪmma a baarɪ
manɪŋ vuota Bʊa yaa yiko dʊnɪa mama a
nan bɪagɪ a nagɪ vuosi tʊmbɪatɪ a chaa ba.”
Die wɪa die ʊ balɪ a yɪ nyɪŋgbaŋkpiikiri
tieŋ wo “N bala fʊ, hagɪ a nagɪ fʊ kalɪŋŋa
a ga tigiŋ.”
25 Lele womi daa wa die dɪ hagɪ ba mana
nɪŋŋa a nagɪ ʊ kalɪŋŋa a kuli ta bɪra Ɲmɪŋ.
26 Die dɪ yi vuoŋ mana mamachi pam ta
ŋmaamɪŋ die dɪ yigi be, die ba pagɪ Ɲmɪŋ
a bala dɪ, “Tɪ ye mamachi wɪa jinne.”

Yisa die dɪ wana daa wʊnyɪ ʊ saaŋ dɪ yine Liiva dene
(Mat. 9.9-13; Maki 2.13-17)

27 A kʊaŋ chaaŋ ta Yisa die dɪ nyɪŋ a ye
lampotuosiru ba wasɪnana Liiva ta ʊ kalɪ
jigidieke ba tuosinene lampoke juoŋ me.
Yisa dɪ balɪ a yɪ wa dɪ, “Dɪa mɪŋ!” 28 Die
Liiva die dɪ hagɪ a vaa jaaŋ mana ta dɪ ʊ
kʊaŋ.
29 Liiva die dɪ paalɪ a yi chaantɪ ʊ tigiŋ
me a yɪ Yisa; ta die lampotuosiriŋ pam
aŋaŋ vuosi bataŋ die dɪ lagɪsɪ die aŋaŋ
ba. 30 Die Farasisi bataŋ aŋaŋ ba mɪraha
dɪdagɪrɪ bataŋ die dɪ yine Farasisi die dɪ
keŋ pɪasa Yisa kʊaŋandɪɪsɪrɪba dɪ, “Bɪa
nɪ die ta nyuo aŋaŋ lampotuosiriŋ aŋaŋ
tʊntʊmbɪatɪ tieliŋ?”
31 Yisa die dɪ yiŋŋi a balɪ ba dɪ, 32 “Manɪŋ
n ka keŋ dɪ n balɪ vuodiekemba dɪ yine
vuovɪɪna dɪ ba vaa ba tʊmbɪatɪ ama n keŋ
dɪ n balɪ tʊntʊmbɪatɪ tieliŋ dɪ ba vaa ba
tʊmbɪatɪ.”

Siehaala aŋaŋ siekʊra dɪ kana ka lagɪsɪ taŋ dene
(Mat. 9.14-17; Maki 2.18-22)

33 Die vuosi bataŋ die dɪ balɪ Yisa dɪ,
“Jɔɔn kʊaŋandɪɪsɪrɪba ŋaaŋ bɔba nʊaŋ ta
jʊʊsa Ɲmɪŋ saŋŋa mana, ta Farasisi mba
kʊaŋandɪɪsɪrɪba dɪ yie die gbaŋ gbaŋ ama
fʊ kʊaŋandɪɪsɪrɪba ŋaaŋ die mɪŋ ta nyuo
saŋŋa mana.”
34 Yisa die dɪ yiŋŋi a balɪ ba dɪ, “Nɪ tɪŋ
yaala chaaŋ diekemba dɪ gana hɔgʊ faarɪŋ
ma bɔba nʊaŋ, banɪŋ aŋaŋ hɔgʊ wa tieŋ
dɪ lagɪsɪna a beri wo? Die kaaŋ bɪagɪ a yi.
35 Ama saŋŋa nan keŋ ba nan nagɪ hɔgʊ
wa tieŋ a nyɪŋ ba jigiŋ, saŋka mi ba nan
wa bɔbɪ nʊaŋ.”
36 Yisa die dɪ bɪ taaŋ ba nandagɪrɪ gie
dɪ, “Vuoŋ kaaŋ saagɪ a chɪɪrɪ garɪhaalɪŋ
ta nagɪ ka garɪchɔɔtɪŋ a baalɪ a ligi
garɪkʊʊŋ vɔrɪŋ, dama ʊ yi die ʊ nan
chʊʊsɪ garɪhaalɪkʊ ta garɪhaalɪkʊ aŋaŋ
garɪkʊʊrɪ kaaŋ dɪ mʊ taŋ. 37 Yaa nɪ yeye
ta vuoŋ nagɪ daahaalɪŋ asʊ gbanɪŋ koliti
diekemba dɪ yine nyɪŋkʊra ma? Dama ʊ
yi die daabʊ nan kʊŋ a chɪɪrɪ kolititi aŋ
daabʊ aŋaŋ kolititi mana taaŋ yɔrɪ. 38 Ama
sie ʊ nagɪ daahaalɪŋ asʊ gbanɪŋ koliti
diekemba dɪ yine nyɪŋhaala ma. 39 Dɪɪ
yi ta vuoŋ dɪ nyuu daakʊʊŋ, ʊ keŋ ye
daahaalɪŋ ʊ ka bɪ yaala, ʊ ŋaaŋ baarɪ dɪ
‘Daakʊʊrɪ nansɪna.’ ”

6

Davʊʊsɪkɪrɪ daarɪ wɪa
(Mat. 12.1-8; Maki 2.23-28)

1 Davʊʊsɪkɪrɪ daaŋ kaanɪ die Yisa aŋaŋ
ʊ kʊaŋandɪɪsɪrɪba die dɪ chʊŋ tɪanna zaa
kʊaŋ ma, ta ʊ kʊaŋandɪɪsɪrɪba die dɪ gobe
zaapakɪtɪ a yɪaga ŋɔba. 2 Ta Farasisi bataŋ
die dɪ pɪasɪ ba dɪ, “Bɪa nɪ yie wudieke tɪ
mɪraha dɪ dagɪna dɪ tɪ da yi davʊʊsɪkɪrɪ
daaŋ?”
3 Yisa die a pɪasɪ ba dɪ, “Nɪ ye ka
karɪŋ Ɲmɪŋ gbaŋkʊ sʊŋ Davidi die dɪ yine

* **5:19** 5.19 Ba ŋaaŋ kuse ba juone sikpeŋ me.

die wo? Kɔŋ die yalla wʋnɪŋ aŋaŋ ʋ kʋaŋandɪɪsɪrɪba, 4 die ʋ ga Ɲmɪŋ jɪamɪŋ
juoku sʋŋ a ga nagɪ paanʋ dieke ba
nagɪna a yɪ Ɲmɪŋ a ŋɔbɪ ta bɪ nagɪ yɪ ʋ
kʋaŋandɪɪsɪrɪba ba ŋɔbɪ. Ama tɪ mɪraha
die ka yɪ sieŋ dɪ vuoŋ ŋɔbɪha sie Ɲmɪŋ
kɪkaabɪtʋ nyɪɪna ma." 5 Yisa die dɪ bɪ balɪ
ba dɪ, "Manɪŋ vuota Bʋa yine davʋʋsɪkɪrɪ
daarɪ tieŋ."

Nuukpiikiŋ tieŋ gbaamɪŋ wɪa
(Mat. 12.9-14; Maki 3.1-6)

6 Davʋʋsɪkɪrɪ daaŋ kaanɪ bɪbra Yisa
die dɪ ga juu Ɲmɪŋ jɪamɪŋ juoku a daga
Ɲmɪŋ wɪa, ta daa wʋnyɪ die dɪ bie mi ʋ
nuudiigiŋ die dɪ kpi. 7 Ta die Ɲmɪŋ mɪraha
dɪdagɪrɪba aŋaŋ Farasisi bataŋ die dɪ bie
mi a yaala sieti dɪ ba galɪŋ Yisa, die wɪa die
ba daansa wa dɪ ba ye dɪ ʋ nan gbaaŋ wa
davʋʋsɪkɪrɪ daarɪ. 8 Ama Yisa die mɪŋŋɪ
ba sʋŋanyilehe ta balɪ yɪ daa dieke nuuke
dɪ kpine wo dɪ, "Hagɪ a zie vuoŋ mana
nɪŋŋa." Die wɪa die ʋ hagɪ a zie mi. 9 Die
Yisa dɪ balɪ a yɪ ba dɪ, "Nɪ vaa n pɪasɪ nɪ,
bɪa tɪ mɪraha dɪ baa tɪ yime davʋʋsɪkɪrɪ
daraaŋ? Dɪ tɪ suŋŋi vuosi yaa tɪ chʋʋsɪ
ba? Tɪ gbatɪma vuoŋ mɪsɪ taamma yaa
tɪ kʋʋ ba?" 10 Die wɪa ʋ daansɪ ba mana
a tɪaŋ, ta die balɪ yɪ nuukpiikiri tieŋ dɪ,
"Tɪɪntɪ fʋ nuuke." Die ʋ tɪɪntɪ ʋ nuuke
die ka bɪ hagɪrɪ bɪbra. 11 Ama Ɲmɪŋ
mɪraha dɪdagɪrɪba aŋaŋ Farasisisi die dɪ
jɪɪ sɪnyɪɪrɪŋ, a piili a bala yɪa taŋ ba baaŋ
yi Yisa dene.

Yisa die dɪ vʋarɪna ʋ kʋaŋandɪɪsɪrɪŋ
baŋ aŋaŋ bale wo dene

12 Saŋka mi Yisa die dɪ ga jʋalɪ kunkogiŋ
dɪ ʋ jʋʋsɪ Ɲmɪŋ, a die jʋʋsɪ Ɲmɪŋ kanɪŋ
yuku mi mana. 13 Die tuŋ dɪ vʋnna die ʋ
wa ʋ kʋaŋanvuosi a keŋ lagɪsɪ ʋ jigiŋ a
vʋarɪ vuosi baŋ-ale, a wa ba tʋntʋntɪŋ.*
14 Die ʋ vʋarɪ wa Simoni (vuodieke ʋ
wasɪnana Piita) aŋaŋ Simoni nɪmbʋabiŋ
Andurusi aŋaŋ Jemisi aŋaŋ Jɔɔn aŋaŋ Fil-
ipi aŋaŋ Batolomiwo, 15 aŋaŋ Matiwo aŋaŋ
Tomasi aŋaŋ Alifusi bʋadembiŋ Jemisi
aŋaŋ Simoni vuodieke die dɪ yaala banɪŋ
Juu vuosi yallɪma ba gbaŋ wa, 16 aŋaŋ
Judasi vuodieke die dɪ yine Jemisi bʋa
wa aŋaŋ Judasi Asikaroti vuodieke die dɪ
posine Yisa chɪaka.

Yisa die dɪ dagɪnana ta gbaama vuosi
dene
(Mat. 4.23-25)

17 Yisa die dɪ keŋ sʋʋŋ kunkogiri me
aŋaŋ ba, die a ga zie tɪŋgbaŋ dieke dɪ
mʋna taŋ; ta die ʋ kʋaŋanvuosi pam die
dɪ bie mi; vuosi pam die dɪ nyɪŋ Judia
chaaŋ mana aŋaŋ Jerusalemi aŋaŋ Taya
aŋaŋ Sadoni mana tɪgɪsɪ die dɪ gbigine
mʋgɪkpɪɪrɪ, 18 die ba keŋye mɪŋ dɪ ba
wʋŋ ʋ wʋbalɪka ta bɪ yaala ʋ gbaaŋ ba.
Vuodiekemba die jɪmbɪatɪ die dɪ yalla ba
gbaŋ die keŋye mɪŋ, die ʋ gbaaŋ ba. 19 Die
vuosi mana die dɪ mɪa dɪ ba gbɪ wa, dama
hagɪrɪŋ die nyɪna ʋ ma a gbaama ba mana.

Sʋgɪfɪalɪŋ aŋaŋ sʋgɪchʋʋsɪŋ wɪa
(Mat. 5.1-12)

20 Saŋka mi die Yisa die dɪ daansɪ ʋ
kʋaŋandɪɪsɪrɪba ta baarɪ dɪ,
"Nɪnɪŋ zɔɔlɪntieliŋ sʋgɪfɪalɪŋ yiwo nɪ sɪɪtɪ,
dama Ɲmɪŋ naarɪ yiwo nɪ sɪɪtɪ!
21 Nɪnɪŋ vuodiekemba kɔŋ dɪ yalla lele,
sʋgɪfɪalɪŋ yiwo nɪ sɪɪtɪ,
dama nɪ nan keŋ chagɪ.
Nɪnɪŋ vuodiekemba dɪ kʋnnana lele,
sʋgɪfɪalɪŋ yiwo nɪ sɪɪtɪ,
dama nɪ nan daansɪ a laa.
22 "Vuosi dɪ keŋ haa nɪ ta zeti nɪ ta zɪa
nɪ ta chʋʋsa nɪ saara, dama nɪ dɪna manɪŋ
vuota Bʋa wɪa, sʋgɪfɪalɪŋ yiwo nɪ sɪɪtɪ.
23 Nɪ yallɪma sʋgɪfɪalɪŋ ta seme dama nɪ
nyʋarɪ nan daansɪ dala Ɲmɪŋ naarɪ ma;
die gbaŋ gbaŋ die ba chʋalɪba die dɪ yi
Ɲmɪŋ naazʋalɪba.
24 "Nɪnɪŋ nyintitieliŋ, wʋbɪaŋ bie nɪ ma,
dama nɪ wɔŋ ye nɪ choti jaaŋ mɪŋ.
25 "Nɪnɪŋ vuodiekemba dɪ chagɪna lele,
wʋbɪaŋ bie nɪ ma,
dama kɔŋ nan daansɪ yigi nɪ.
"Nɪnɪŋ vuodiekemba dɪ lanana lele,
wʋbɪaŋ bie nɪ ma,
dama nɪ nan daansɪ ye sʋgɪchʋʋsɪŋ
aŋaŋ kpaŋ.
26 "Nɪnɪŋ vuodiekemba vuosi mana dɪ
bɪrɪnana, wʋbɪaŋ bie nɪ ma; dama die
gbaŋ gbaŋ ba chɔɔŋkʋʋlɪba die dɪ bɪrɪ
ŋmɪnchɪbɪsɪ naazʋalɪba.

Nɪ yallɪma choti aŋaŋ nɪ dataasɪ
(Mat. 5.38-48; 7.12a)

27 "Ama n bala nɪnɪŋ vuodiekemba dɪ
wʋnnana n balɪkʋ gie, nɪ chome nɪ dataasɪ
ta yime wʋvɪɪna a yɪma vuodiekemba dɪ
hana nɪ. 28 Ta vuodiekemba dɪ kanana
kaatɪ a yɪa nɪ, nɪ balɪ ba dɪ 'Ɲmɪŋ suŋŋi
be', ta jʋʋsɪma Ɲmɪŋ a yɪma vuodiekemba
dɪ yinene nɪ bɪaŋ 29 Dɪɪ yi vuoŋ dɪ keŋ
falɪ fʋ kaamɪŋ fʋ yiŋŋi kaanɪ wa gbaŋ a
yɪ wa aŋ ʋ falɪ. Dɪɪ yi vuoŋ dɪ keŋ a
nagɪ fʋ jayeekikpeŋkpɪɪŋ fʋ vaa ʋ nagɪ fʋ
jayeekibiŋ a gʋtɪ. 30 Vuodieke nɪŋ mana
dɪ keŋ jʋʋsɪ fʋ jaaŋ fʋ yɪ wa, ta vuoŋ dɪ
keŋ gbatɪ fʋ jaaŋ da keŋ dɪa a ga tuo.
31 Wʋdieke fʋ yaala vuosi yi a yɪ fʋ, fʋ yi
die a yɪ fʋ chanchaalɪŋ.
32 "Dɪɪ yi fʋ cho vuodiekemba dɪ chone
fʋ nyɪɪna ma, bɪa Ɲmɪŋ dɪ baa ʋ nagɪ
gʋtɪ fʋ? Tʋntʋmbɪatɪ tieliŋ gbaŋ cho wo

* **6:13** 6.13 Ba wasa ʋ kʋaŋandɪɪsɪrɪba baŋ aŋaŋ bale wo gie tʋntʋntɪba.

vuodiekemba dı chone be. 33 Ta dıı yi fʋ
yie vıınıŋ a yıa vuodiekemba dı yinene
vıınıŋ a yıa fʋ bıa Ɲmıŋ dı baa ʋ nagı a
gʋtı fʋ? Tʋntʋmbıatı tieliŋ gbaŋ yie die.
34 Dıı yi fʋ paŋŋa vuodiekemba fʋ sıbına
dı ba nan yiŋŋi tuŋ fʋ, bıa Ɲmıŋ dı baa
ʋ nagı a gʋtı fʋ? Tʋntʋmbıatı tieliŋ gbaŋ
paŋŋa die a yıa ba chanchaalıŋ ta yiŋŋi
tuose ba nyinti.
35 "Die wıa nı chome nı dataası ta yime
vıınıŋ a yıma ba. Ta dıı yi nı paŋŋı vuoŋ
jaaŋ ka ga yʋası, da vaa nı sʋgıtı chʋʋsı
a wıa, dama nı nyʋarı nan daansı dala,
ta nı nan bı yi Nabidie Ɲmıŋ ballı. Dama
wʋnıŋ ʋ yie wʋvıına a yıa vuodiekemba
nine dı kana ka suule wudieke ʋ yinene a
yıa ba aŋaŋ vuobıatı mana. 36 Nı chıgıma
zɔɔlıŋ sıba nı Chɔɔŋ Ɲmıŋ dieke dı benne
arızanna ma dı chıgınana zɔɔlıŋ dene wo.

Chanchaalıŋ sarıya diile wıa
(Mat. 7.1-5)

37 "Da keŋ a dii vuoŋ sarıya amʋ Ɲmıŋ
da keŋ dii fʋ sarıya, da keŋ balı a chʋʋsı
vuoŋ amʋ Ɲmıŋ da keŋ balı a chʋʋsı fʋ.
Nagı fʋ chanchaalıŋ taalı a chaa ba amʋ
Ɲmıŋ dıaŋ nagı fʋ taalı a chaa fʋ. 38 Yıma
vuosi amʋ Ɲmıŋ dıaŋ nagı yı fʋ. Dı nan dı
sıı sıba Ɲmıŋ dı baaŋ nan nagı ʋ kuruba
a mɔgısı zaa, ta ka keŋ suuli aŋaŋ ka
kʋanʋaŋ mana aŋ ʋ jıı jıı ta dɔŋ dɔŋ ta
a keŋ suuli a jaasa aŋ ʋ nagı a yı fʋ, fʋ
baaŋ nan bıagı a pɔgılı dene. Fʋ nagına
fʋ kuruba a mɔgısa nyinti a yıa vuosi die,
Ɲmıŋ gbaŋ nan mɔgısı die a yı fʋ."
39 Ka kʋaŋ chaaŋ Yisa die dı taaŋ ba
nandagırı gie dı, "Yıı nan bıagı a datı ʋ
chanchaaŋ? Ba mana kaaŋ nan goliŋ me?
40 Bʋbʋgʋrʋ dıaŋ ka tıaŋ ʋ dıdagırʋ; ama
bʋbʋgʋrʋ dıaŋ dı keŋ mıŋŋı a bʋgırı a
kpatı ʋ nan dı sıı sıba ʋ dıdagırı wa.
41 "Bıa fʋ daansa a yese mınchııbıŋ
dieke dı benne fʋ chanchaaŋ nimbiŋ me
ta ka ye dakʋʋlı dieke dı benne fʋ gbaŋ
gbaŋ fʋ nimbiŋ me? 42 Lalıa fʋ baa fʋ yi a
balı yı fʋ chanchaaŋ dı, 'N zʋa, vaa n vʋarı
ŋmınchııbıŋ dieke dı benne fʋ nimbiŋ
me', ta ka ye dakʋʋlı dieke dı benne fʋ
gbaŋ gbaŋ fʋ nimbiŋ me? Fʋnıŋ gıgaantʋ
wa gie, woliŋ nagı dakʋʋlı dieke dı benne
fʋ gbaŋ gbaŋ fʋ nimbiŋ me amʋ fʋ mıŋŋı
ye a vʋarı ŋmınchııbıŋ dieke dı benne fʋ
chanchaaka nimbiŋ me wo."

Tııŋ aŋaŋ ka nyıŋnyıŋka wıa
(Mat. 7.16-20; 12.33-35)

43 "Tııvıınıŋ ka wala nyıŋnyıŋkıbıatı, ta
tıı dieke dı yʋagına ka wala nyıŋnyıŋka
vıına. 44 Tııŋ nyıŋnyıŋka ma ba sıba
ka. Ba ka yese kınkamıŋ haŋgɔɔsı jigiŋ
a tʋʋra, yaa taama jıa jigiŋ a tʋʋra.
45 Vuovıınıŋ yie tʋnvıına dama ʋ sʋŋ
vıına mıŋ; ta vuobıaŋ dıaŋ dı yie tʋmbıatı
dama ʋ sʋŋ suuli wo aŋaŋ wʋbıatı.
Jadieke dı benne vuoŋ sʋŋ ma kanıŋ ʋ
bala.

Mımıırıŋ bale wıa
(Mat. 7.24-27)

46 "Bıa nı wasa mıŋ nı Yɔmʋtieŋ ta ka
yie wudieke n yaalala? 47 Vuodieke mana
dı kienene n jigiŋ ta wʋmma n wʋbalıkaha
ta dıha, n nan dagı nı ʋ sına die. 48 Wʋnıŋ
ʋ sıı sıba daa wʋnyı die dı mına ʋ tigiŋ,
ta die woliŋ a tuu tıŋgbaŋ a sʋʋŋ a ga tʋgı
taŋ ta dʋaŋ nyabılıŋ tanı sikpeŋ. Ka kʋaŋ
chaaŋ nııŋ dı keŋ nıı pam ta mʋgıŋ dı
kpaa ta nyaabʋ dı keŋ nıgı tigiri, ama die
tigiri ka nanya dama die ʋ mıŋŋı mıı ka
mıŋ. 49 Ama vuodieke mana dı wʋnnana
n wıaha gie ta ka dıha sıı sıba daa wʋnyı
die dı mına ʋ tigiŋ a zieŋ tambʋsıŋ me ta
ka dʋaŋ nyabılıŋ ka chıaŋ wa, ta die nııŋ
dı nıı mʋgıŋ dı kpaa, ta nyaaŋ dı keŋ nıgı
tigiri, die ka nan bʋnyı. Bıa chʋʋsıbıaŋ
wʋnna!"

7

Yisa die dı gbaanna Romi tıŋ sojasi jakʋʋŋ tʋntʋntʋ dene
(Mat. 8.5-13)

1 Die Yisa die dı dagına vuosisi a kpatı
wa die ʋ nyıŋ a ga Kapenɔmi tıŋ ma. 2 Mi
Romanisi sojasi jakʋʋŋ wʋnyı die dı bie mi
a yallı ʋ tʋntʋntʋ ʋ chone pam, die yʋagıŋ
dı yigi wo ʋ gbigi kuŋ. 3 Die jakʋʋrı dı wʋŋ
Yisa wıa, a tʋŋ Juu vuosi nyıŋkʋra bataŋ dı
ba ga a wa wa dı ʋ keŋ a gbaaŋ ʋ tʋntʋntʋ
wa. 4 Die ba keŋ Yisa jigiŋ a jʋʋsı wa aŋaŋ
nıŋŋmına a baarı dı, "Daa wa gie mʋ dı
fʋ suŋŋi wo, 5 dama ʋ cho tı tıŋgbaŋka gie
vuosi, ta mıı Ɲmıŋ jıamıŋ juoŋ a yı tı."
6 Die wıa Yisa die dı dı ba kʋaŋ a ga. Die
ʋ gana a gbige tigiri, jakʋʋrı die dı tʋŋ ʋ
zʋalıŋ dı ba keŋ balı wa dı, "N Yɔmʋtieŋ
daa mugisi fʋ gbaŋ a kiere, dama n ka mʋ
dı fʋ keŋ juu n tigiŋ me. 7 Die wıa maŋ ka
keŋ fʋ jigiŋ n gbaŋ gbaŋ wa. Ama ko yı
nʋaŋ aŋ n tʋntʋntʋ wa ye alaafıa. 8 Dama
manıŋ n gbaŋ n yaa wa n nyıŋkʋra, ta
yallı sojasi ba dıı n kʋaŋ. N ŋaaŋ balı a
yı geŋ wo, gamma aŋ ʋ ga, ta balı a yı geŋ
wo kiere aŋ ʋ keŋ; ta bı vaa n yɔmʋ yi
wudieke n yaalala."
9 Yisa die dı wʋnna naa die dı paalı
a yi wo mamachi, die ʋ yiŋŋi a balı yı
kpıkpaakʋ die dı dına ʋ kʋaka dı, "N bala
nı, n ye ka ye vuoŋ dı yine mıŋ yada sıba
naa Izara vuosi sʋŋ gbaŋ."
10 Die sojasi jakʋʋrı zʋalıba die dı yiŋŋi
a ga ʋ tigiri me a ye ʋ tʋntʋntʋ wa dı yene
alaafıa.

Yisa die dı vana kpihɔgʋ bʋadembiŋ dı hagı kuŋ me dene

11 Die tuŋ dı vʊʊna Yisa die dı ga
tıŋ kaanı ba wasınana Neeni, ta ʊ
kʊaŋandıısırıba aŋaŋ kpıkpaakʊ die dı dı
ʊ kʊaŋ. 12 Die ʊ dene a ga tʊgı tıka nʊaŋ,
die ʊ ye kpıkpaaŋ dı nyına tıka sʊŋ a chii
kuŋ dı ba ga guu. Vuodieke die dı kpine
wo die yiwo kpihɔgʊ wʊnyı bʊabalımıŋ,
die ʊ yiwo dembiŋ. Kpihɔgʊ wa gbaŋ die
bie kpıkpaakʊ sʊŋ. 13 Die Yisa die dı yene
kpihɔgʊ wa zɔɔlıŋ die dı yigi wo ʊ balı a yı
wa dı, “Da kʊmma!” 14 Ta die dı a ga a gbı
tıaka, ta vuodiekemba die dı chine wo wo
dı zie. Yisa die dı balı dı, “Dalʊakıŋ hagı!”
15 Die kumbu miivoli die dı yiŋŋi keŋ, ta ʊ
hagı kalı a piili bala wıa. Yisa die dı yiŋŋi
a nagı wa yı ʊ nuŋ.
16 Die ŋmaamıŋ die dı yigi vuodiekemba
mana die dı benne mi, ba mana die
dı bırı Ɲmıŋ, a baarı dı, “Ɲmıŋ
naazʊakpeŋkpııŋ keŋ nyıŋ tı jigiŋ mıŋ”;
ta bala taŋ dı, “Ɲmıŋ keŋ sʊʊŋ a suŋŋi ʊ
vuosi mıŋ.”
17 Yisa wıaha gie die dı mʊʊlı ga Judia
tıŋ mana aŋaŋ tıgı diekemba mana dı
gbigine mi.

Jɔɔn dieke dı sınana vuosi Ɲmıŋ nyaabʊ wıa
(Mat. 11.2-19)

18 Ka kʊaŋ chaaŋ Jɔɔn dieke dı sınana
vuosi Ɲmıŋ nyaabʊ kʊaŋandıısırıba die dı
ga a balı wa wıaha gie mana. Die ʊ wa
vuosi bale ʊ kʊaŋandıısırıba sʊŋ, 19 a tʊŋ
ba tı Yɔmʊtieŋ Yisa jigiŋ dı ba ga pıası wa
dı, “Fʊnıŋ fʊ yine vuodieke dı balla ʊ keŋ
wo yaa tı ye chıısıma vuogaaŋ bıbra?”
20 Die ba kenne tʊgı Yisa jigiri, die ba
balı wa dı, “Jɔɔn dieke dı sınana vuosi
Ɲmıŋ nyaabʊ tʊnna tı dı tı keŋ pıası fʊ
dı, ‘Fʊnıŋ fʊ yine vuodieke ʊ bala dı ʊ nan
keŋ wo yaa tı ye chıısıma vuogaaŋ.’ ”
21 Kanıŋ saŋka mi gbaŋ gbaŋ Yisa die
dı gbaaŋ vuosi pam, yʊagıtieliŋ aŋaŋ
vuodiekemba yʊagıtı die dı faasına a
hagırı, ta vʊarı jımbıatı vuosi pam ma, ta
die vaa yıısı pam nine dı yuori. 22 Die
ʊ yiŋŋi a balı Jɔɔn tʊntʊntıba dı, “Nı
yiŋŋi a ga balı Jɔɔn wudieke nı wʊnnana
ta yese wudiekemba; dı nı ye ta yıısı
nine dı yuorine, gbarıgısı dı chʊŋ, ta
vuodiekemba die dı yʊagına gamıŋ ye
wo gbaamıŋ, tıkpaara tieŋ dı wʊmma, ta
kunti dı haga kuŋ me, ta zɔɔlıntieliŋ dı
wʊmma Ɲmıŋ wʊbalıkı vıınaha. 23 Ta
sʊgıfıalıŋ bie vuodieke dı kana ka chıılı
mıŋ ma.”
24 Jɔɔn tʊntʊntıba die dı yiŋŋine a ga
a kpatı wa, Yisa die dı piili a pıasa
kpıkpaakʊ yaa gamma Jɔɔn wıa dı, “Die
nı gana Jɔɔn jigiri hagırı ma wa, bıa die
nı yile dı nı nan ye? Die nı yile dı nı
nan ye hʊʊtı bʊlɔgısıŋ dı nıgınana? 25 Yaa
bıa die nı nyıŋ ga nı ye? Dembiŋ dı
yeegine nyiŋyeeki vıına? Vuodiekemba dı
yeeginene nyiŋyeeki vıına ta bie ba dʊŋŋʊ
bie wo naaleesi me. 26 Nı balı mıŋ, vuobıa
die nı nyıŋ ga nı ye wo? Nı tıŋ yile dı nı
nan ye Ɲmıŋ naazʊa yaa? Wusie maŋ bala
nı, Jɔɔn nıŋ tıaŋ naazʊa. 27 Dama Jɔɔn die
yine vuodieke Ɲmıŋ die dı bala ʊ gbaŋkʊ
sʊŋ dı, ‘Manıŋ n nan tʊŋ n tʊntʊntʊ aŋ ʊ
wolıŋ dıa fʊ nıŋŋa a wʊnsı fʊ keniŋ sieku
a dʊaŋ fʊ.’ ” 28 Yisa die dı bı balı ba a gʊtı
dı, “Manıŋ n bala nı, ba ye ka mıırı vuoŋ
dı tıanna Jɔɔn, ama vuodieke dı wıarına
kʊaŋ Ɲmıŋ naarı ma tıaŋ wa.”
29 (Ta Vuoŋ mana aŋaŋ lampotuosiribe
die dı saagı dı Nabidie Ɲmıŋ vıına,
dama die ba wʊŋ Jɔɔn mʊʊlıŋ, ta vaa
ʊ sıı ba Ɲmıŋ nyaabʊ. 30 Ama Farasisi
aŋaŋ vuodiekemba die dı dagınana Ɲmıŋ
mıraha die dı zeti Ɲmıŋ dı sanna die a yı
ba, dama die ba ka saagı dı Jɔɔn sıı ba
Ɲmıŋ nyaabʊ.)
31 Ta Yisa die dı bı balı ba dı, “Nınıŋ
leleke gie vuosi, bıa maŋ nan nagı a magısı
nı? Vuoŋ bıa yine nı? 32 Nı nıası wa
ballıbısı dı kalla nyʊʊŋ jigiŋ a nata wasa
tamba, ‘Tı wıa wııŋ a yıa nı ama nı ka
sie, ta chıa hanye a yıa nı ama nı ka
kʊma.’ 33 Nınıŋ leleke gie vuosi nıası wa
ballıbısı gie dama Jɔɔn die dı kenne ta ka
die nyindiike gbaŋ gbaŋ ta ka nyuo daaŋ ta
nı baarı dı ʊ yiwo yııŋyaaŋ; 34 ta manıŋ
vuota Bʊa dı keŋ die ta nyuo, nı baarı ‘Ye,
ʊ yiwo wutulitieŋ aŋaŋ daanyuru; ta bı
yi lampotuosiriŋ aŋaŋ tʊntʊmbıatı tieliŋ
zʊa.’ 35 Ama vuodiekemba dı tuone Ɲmıŋ
yıaŋ daga dı dı yiwo wusie.”

Yisa die dı gana Simoni vuodieke dı yine Farasisi vuoke tigiŋ dene

36 Die Farasisi wʊnyı die dı wa Yisa dı ʊ
keŋ aŋ ba dii nyindiike ʊ tigiŋ me. Die Yisa
die dı ga daa wa tigiri me, ba mana dı lagıŋ
kalı a die. 37 Die hɔgʊ wʊnyı die benne tıka
ma a dʊaga dembisi die dı wʊŋ dı Yisa bie
daa wa tigiri me a die nyindiike, die wıa
ʊ yaa kɔlıba aŋaŋ tulaari dieke ligire dı
faasına tʊa, 38 a die a keŋ a gbigiri Yisa
nagısı chıaŋ, a kʊma ʊ nintaantı dı nanna
Yisa naatala ma. Die Yisa naatala die dı
sʊnsı ta die hɔgʊ wa die dı nagı ʊ sikpeŋ
zoosi a chıtı ha ta die a mɔgısı ʊ naatala ta
sııtı tulaaribu a yi he. 39 Die Farasisi dieke
die dı wana Yisa wa die dı yene naa ʊ yile
ʊ sʊŋ ma dı, “Dıı yi daa wa gie dı seŋ yi
Ɲmıŋ naazʊa wusie, ʊ tıŋ nan dı sıba hɔgʊ
wa gie dı yine vuodieke. Ʊ tıŋ nan dı sıba
a baarı dı ʊ yiwo tʊntʊmbıatı tieŋ.”
40 Die wıa Yisa die dı balı Farasisi wa dı,
“Simoni n yaa wııŋ n baa n balı fʊ.”
Ta Simoni die dı yiŋŋi baarı, “Dıdagırʊ
balı mıŋ?”

41 Yisa die dı balı wa dı, “Die dembisi
bale die yalla vuodieke dı paŋŋınana ligire
hamıŋ. Wʊnyı die dii wo ligire bie* kɔbısı-
nʊ hamıŋ, ta wʊnyı dıaŋ die dı dii ligire
bie baŋısı-nʊ hamıŋ. 42 Die ba wʊnyı
mana die ka bıagı tuŋ wo, die wıa die ʊ
nagı chaa ba mana dı ba gamma. Lele, ba
jabıa balla ʊ chome wo pam?”
43 Simoni die dı yiŋŋi balı wa dı, “N yi
tama vuodieke hannı die dı faasına a dala
wa.”
Yisa die dı balı wa dı, “Fʊnıŋ balı wa
wusie.” 44 Die ʊ yiŋŋi a daansı hɔgʊ wa
ta balı yı Simoni dı, “Ye hɔgʊ wa gie? N
kenne juu fʊ tigiri gie me, ka yı mıŋ nyaaŋ
dı n nıtı n naatala ama hɔgʊ wa gie nıtı wa
n naatala aŋaŋ ʊ nintaantı ta chıtıha aŋaŋ
ʊ sikpeŋ zoosi. 45 Ama fʊnıŋ nıŋ ka mɔgısı
mıŋ, ama wʊnıŋ nıŋ ʊ ka vaa n naatala
mɔgısıŋ n kenne a juu giena wa. 46 Ta
ka bı nagı kpaaŋ a duuri n sikpeŋ, ama
wʊnıŋ nıŋ ʊ siti wo tulaari a yi n naatala
ma. 47 N bala nı, n nagı wa ʊ tʊmbıatı pam
wa mana a chaa wa; die wıa ʊ cho mıŋ
pam wa, ama vuodieke n nagına a chaa
wa bıta, wʊnıŋ ʊ gbaŋ chome mıŋ bıta.”
48 Die wıa Yisa die dı balı a yı hɔgʊ wa
dı, “N nagı fʊ taalı a chaa fʊ.”
49 Ta vuodiekemba die dı kala a gʊtı ba
die wo die dı yile ba sʊgıtı ma dı, “Mınıa
wʊnna a bıagı naga vuosi taalı a chaa ba?”
50 Ta Yisa die dı balı a yı hɔgʊ wa dı,
“Fʊ yada gbatına fʊ a taaŋ, gamma aŋaŋ
sʊgıdʊagıŋ.”

8

Hɔgʊ diekemba die dı dına Yisa wıa

1 Naa kʊaŋ chaaŋ Yisa die dıdı dıa
tıgıkpıuma aŋaŋ tıŋkpaŋŋısı a bala Ŋmıŋ
wʊvıınaha yaa gamma Ŋmıŋ naarı wıa.
Ʊ kʊaŋandıısırıba baŋ aŋaŋ bale die dı
wa mıŋ a ga, 2 aŋaŋ hɔgʊba bataŋ die ʊ
vʊarına jımbıatı ta gbaaŋ bataŋ yʊagıtı;
die ba yiwo, Meri Magidalini vuodieke die
ʊ vʊarına jımbıatı bayʊpɔyı ʊ ma: 3 bataŋ
die yiwo Chuza hɔgʊ wa, Johana (Chuza
die yiwo Herodi tigiri tʊntʊntıba jakʊʊŋ)
aŋaŋ Susana aŋaŋ hɔgʊ ba pam. Die
hɔgʊba gie die naga ba gbaŋ gbaŋ ba nyinti
a suŋŋe Yisa aŋaŋ ʊ kʊaŋandıısırıba.

Bʊbʊrıtʊ wa nandagırı
(Mat. 13.1-9; Maki 4.1-9)

4 Die daadaaŋ pam die dı nyına tıgısı
tıgısı pam a kieŋ Yisa jigiŋ, ta kpıkpaakʊ
die dı keŋ lagısı a taaŋ a giliŋ Yisa, die ʊ
taaŋ ba nandagırı gie dı:
5 “Daa wʊnyı die nyına ga ʊ kʊaŋ dı ʊ ga
bʊrı nyıŋbʊra. Die ʊ bʊrınana wa a taŋ
die dı nan sieŋ me die ba tıbıha tıanna
ta nembisi die dı keŋ nagıha dii. 6 Ataŋ
dıaŋ die dı nan taŋ sikpeŋ jigidieke tantı
die kana ka dala, die a nyune wo die a
jigi dama tıŋgbaŋka die ka sʊnsı. 7 Ataŋ
dıaŋ die dı nan haŋgɔɔsı dagırısı ma die
a mana die dı lagısı nyuŋ, haŋgɔɔsı die dı
nyagı ha. 8 Ta ataŋ dıaŋ die dı nan tıŋgbaŋ
vıınıŋ ma, ta die a nyuŋ a bırıŋ ta nyıŋ bie
kɔbıga kɔbıga.”
Yisa die dı wa balı ba a kpatı dı,
“Vuodieke dı yalla tıba ta nan wʊŋ ʊ
wʊmma!”

Wudieke wıa ʊ taana nandaga ha
(Mat. 13.1-9; Maki 4.1-9)

9 Ka kʊaŋ chaaŋ ʊ kʊaŋandıısırıba die
dı pıası wa nandagırı chıaŋ. 10 Ʊ yiŋŋi a
balı ba dı, “Nınıŋ nıŋ Ŋmıŋ vaa nı sıba ʊ
naarı wʊlɔbırıkırı mıŋ, ama banıŋ ba nıŋ
ʊ taana ba nandaga, dı ba daansı ama ba
da keŋ ye, ta wʊŋ ama ta kaaŋ dı sıba a
chıası.”

Bʊbʊrıtʊ nandagırı chıaŋ
(Mat. 13.18-23; Maki 4.13-20)

11 “Nandagırı chıaŋ wʊnna:
Nyıŋbʊraha yine Ŋmıŋ wʊbalıka ha.
12 Nyıŋbʊrı dieke dı nanna sieku me wo
nıası wa vuodiekemba dı ŋaana wʊŋ
Ŋmıŋ wıaha, ama Sitaani keŋ a nagı wıa
ha a nyıŋ ba sʊgıtı ma, amʊ ba da keŋ tuo
dii ta ye gbatıtaanıŋ. 13 Nyindiekemba dı
nanna tanı sikpeŋ nıası wa vuodiekemba
dı ŋaana wʊŋ wıaha aŋaŋ sʊgıfıalıŋ, ama
a ka sʊʊna ba sʊgıtı ma, ba ŋaaŋ yiwo
yada bıta, ama saŋŋa dieke magısıŋ dı keŋ
keŋ ba ŋaaŋ nagıha taaŋ mıŋ. 14 Nyıŋbʊrı
dieke dı nanna haŋgɔɔsı dagırısı jigiri
nıası wa vuodiekemba dı ŋaana wʊŋ
wıaha ama tıŋgbaŋka wumugisike aŋaŋ
nyinti yaalıŋ keŋ juu a nyagı ha, amʊ a da
keŋ bırıŋ a nyıŋ bie. 15 Ama nyindiekemba
dı nanna tıŋgbaŋ vııkʊ ma wa nıası wa
vuodiekemba dı ŋaana wʊŋ wıaha ta
tuohe aŋaŋ sʊgıvıınıŋ ta mıŋŋı pɔgılı ha
keŋ keŋ ta bı yaa hanıa, ta nyıŋ bie vıınıŋ.

Popoli nandagırı
(Maki 4.21-25)

16 “Vuosi ka chɔgısa popoli ta naga kpalı
a bubi ke yaa a naga ka a ziele gado chıaŋ.
Ama ba ŋaaŋ nagı ka mıŋ a sagı popoli
daaŋ ma amʊ vuosisi dı keŋ juu ba ye
ka chaaŋkʊ. 17 Wudieke mana dı lɔbırına
nan daansı a keŋ nyıŋ yeŋ ta wudieke
mana dıaŋ dı ligine nan keŋ yuori ta nyıŋ
chaanıŋ ma.
18 “Die wıa nı sımma nı wʊnnana Ŋmıŋ
wıa die, dama vuodieke mana dı wʊnnana
ta mıŋŋı pɔgılı ka ba nan yı wa pam a gʊtı,
ama vuodieke dı wʊnnana ta ka mıŋŋı

* **7:41** 7.41 Ligiri biŋ die yiwo damʊʊmıŋ tune.

pɔgılı ha, ba nan tuo bıta gbaŋ ʋ yilinene dı ʋ yalla wa a nyıŋ ʋ jigiŋ.”

Yisa nuŋ aŋaŋ ʋ nımballı wıa
(Mat. 12.46-50; Maki 3.31-35)

19 Womi Yisa nuŋ aŋaŋ ʋ nımballı die dı keŋ, ama die ba ka bıagı a gbigi wo dama vuosi die dala mıŋ. 20 Vuoŋ wʋnyı die dı balı a yı Yisa dı, “Fʋ naa aŋaŋ fʋ nımballı zie yeŋ me ta yaala ba ye fʋ.”
21 Yisa die dı balı a yı ba mana dı, “Manıŋ n naa aŋaŋ n nımballı yine vuodiekemba dı wʋnnana Ɲmıŋ wıaha ta dı ha.”

Bʋlɔgısıŋ aŋaŋ nyaaŋ die dı tuone Yisa nʋaŋ dene
(Mat. 8.23-27; Maki 4.35-41)

22 Daaŋ kaanı Yisa aŋaŋ kʋaŋandıısırıba die dı juu haarıŋ sʋŋ, die ʋ balı a yı ba dı, “Nı vaa tı jʋalı ga gbagırı mi wo gaarı.” Die wıa die ba piili sieŋ. 23 Die ba benne haarıkʋ sʋŋ a gara Yisa die dı gʋʋra. Ta bʋlɔgısıkpeŋkpııŋ die dı keŋ bʋnyı a nıga gbagırı ma, die haarıkʋ dı yaala ka suuli aŋaŋ nyaaŋ, die ba bie wʋbıaŋ ma. 24 Ta die ʋ kʋaŋandıısırıba dı keŋ a sʋgırı wa a baarı dı, “Jakʋʋŋ, jakʋʋŋ tı bie kuŋ me.”
Yisa die dı hagı a natı bʋlɔgısıbʋ aŋaŋ nyaaŋ poŋŋikiri a mana die dı fıalı sɔmm. 25 Womi die ʋ balı yı ʋ kʋaŋandıısırıba dı, “Nı ka yi mıŋ yada?”
Ta ŋmaamıŋ die dı yigi be, ka bı yi be mamachi ba pıasa taŋ dı, “Manıa wʋnna? Ta nata bʋlɔgısıŋ aŋaŋ nyaaŋ ta a tuose ʋ nʋaŋ.”

Yisa die dı vʋarına jımbıatı daa wʋnyı ma dene
(Mat. 8.28-34; Maki 5.1-20)

26 Ta die ba keŋ tʋgı Gerasa tıŋ ma a zie ta vaa Galili tıŋ ba kʋaŋ. 27 Die Yisa die dı kenne nyıŋ haarıkʋ ma wa, ta Gerasa daa wʋnyı die jımbıatı dı yalla wa dı keŋ tuoli wo. Die ʋ beri wo die a yʋası ta ka yeegi garıŋ yaa dʋa tigiŋ me ama die ʋ bie wo jigidieke ba guunene vuosi haagıŋ ma. 28 Saŋŋa dieke ʋ yene Yisa wa die ʋ faası keesi a nan ʋ nıŋŋa a faası nata aŋaŋ lɔlıkpııŋ dı, “Yisa, Nabidie Ɲmıŋ dieke dı benne arızanna ma Bʋa, bıa fʋ yaala n jigiŋ? N jʋʋsa fʋ da keŋ a datı n tıbıŋ.” 29 Die ʋ balı wa naa dama Yisa die yı wa jımbıatı nʋaŋ dı a nyıŋ ʋ ma. Die saŋŋa pam die a ŋaaŋ mugise wo mıŋ aŋaŋ ba ŋaana a bɔbı wa aŋaŋ chɔrıma ʋ nagısı aŋaŋ nuusi mana yɔrı, jımbıatıtı ŋaaŋ vaa ʋ kpaa ha mıŋ ta nagı wa juu haagıŋ ma.
30 Yisa die dı pıası daa wa dı, “Fʋ saaŋ?”
Die ʋ baarı, “N saaŋ yine ‘Dala’ ” ka chıaŋ yine jımbıatı pam die bie ʋ ma. 31 Womi jımbıatı die dı jʋʋsa wa aŋaŋ nıŋŋmına dı ʋ da vaa a ga juu vɔrıgoli me.
32 Die perukusi pam die benne kunkogiŋ lʋgıŋ a die; ta jımbıatıtı die dı jʋʋsı Yisa dı ʋ vaa a ga juu perukusisi, die ʋ yı he sieŋ. 33 Die wıa jımbıatı die dı nyıŋ daa wa ma a ga juu perukusisi mana, die a mana die dı chıgı daagı kunkogiri lʋgıŋ a sʋʋŋ ga nan mʋgıkpıırı ma nyaabʋ die dı dii he.
34 Die vuodiekemba die dı daansınana perukusisi die dı yene wudieke dı yine wo die ba chıgı ga tıka sʋŋ aŋaŋ kʋatı ma a mʋʋlı wıarı. 35 Die vuosi die dı nyıŋ a ga dı ba ye wudieke dı yine wo. Die ba keŋ Yisa jigiŋ a ye daa wa ʋ vʋarına jımbıatı ʋ ma wa ʋ jigiŋ ʋ yeegi jayeekiŋ ta ʋ sikpeŋ dı mıŋŋı a tʋma, ŋmaamıŋ die dı yigi ba mana. 36 Vuodiekemba mana die dı yene Yisa dı gbaanna daa wa die wo die ba balı vuosisi. 37 Die wıa vuodiekemba mana die dı benne Gerasa tıŋ ma die dı keŋ Yisa jigiŋ a jʋʋsı wa dı ʋ nyıŋ ba tıka ma, dama ŋmaamıŋ die faasına a yigi be mıŋ.
Die wıa Yisa die dı juu haarıkʋ dı ʋ ga; 38 mi daa dieke die ʋ gbaanna wa die dı jʋʋsı wa dı ʋ vaa ʋ dıa ʋ kʋaŋ, ama Yisa die dı balı wa dı, 39 “Yiŋŋi kuli fʋ tigiŋ a ga mʋʋlı tʋnkpııŋ dieke Ɲmıŋ dı yine a yı fʋ.”
Die wıa daa wa die dı ga tıka sʋŋ mana a balla Yisa die dı yine wudieke mana a yı wa.

Jaarusi havʋʋbiŋ yʋagıŋ aŋaŋ hɔgʋ dieke dı gbına Yisa jayeekiŋ wıa
(Mat. 9.18-26; Maki 5.21-43)

40 Die Yisa dı wana a yiŋŋi a ga gbagırı mi wo chaakʋ, kpıkpaaŋ die dı tuoli wo aŋaŋ sʋgıfıalıŋ a yi wo aŋsıa dama die ba mana die chıısa wa mıŋ. 41 Womi daa wʋnyı ba wasınana Jaarusi dı keŋ tʋgı, die ʋ yiwo Ɲmıŋ jıamıŋ juoku jakʋʋŋ. Die ʋ keŋ gbirigi Yisa nıŋŋa a jʋʋsı wa dı ʋ keŋ wʋnıŋ ʋ tigiŋ, 42 dama die ʋ bʋabalımıŋ die dı yine havʋʋbiŋ ta yi bına baŋ aŋaŋ ale die yʋagına a gbigi kuŋ.
Die Yisa die dı ganana wa, kpıkpaaŋ die dı gilıŋ wo jigiŋ mana.

Hɔgʋ wʋnyı die gbına Yisa garıŋ a ye gbaamıŋ wıa

43 Kpıkpaakʋ sʋŋ hɔgʋ wʋnyı die benne ʋ nyıŋgbanıŋ dı nyına zıŋ dene bına baŋ aŋaŋ ale, die ʋ nagı ʋ yalla jadieke mana mana a yı gbıgbaantıŋ, ama die ba wʋnyı mana ka bıagı a gbaaŋ wa. 44 Die ʋ daagı kpıkpaakʋ sʋŋ a keŋ Yisa kʋaŋ a gbı ʋ jayeekiri kʋanʋaŋ, lele womi die ʋ zımbʋ dı gobi bʋnyı. 45 Mi die Yisa dı pıası dı, “Mınıa gbına mıŋ?”
Die ba mana die dı chiisi, ta Piita die dı baarı dı, “Jakʋʋŋ, kpıkpaakʋ gilıŋ fʋ mıŋ ta dı dıa chʋa fʋ.”
46 Ama ta Yisa die dı baarı dı, “Vuoŋ gbı mıŋ mıŋ dama n sıba dı hagırıŋ nyıŋ n

ma.” 47 Die hɔgʋ wa die dı mıŋŋına dı ʋ
kaaŋ bıagı a lɔbırı wa, die wıa die ʋ keŋ
a cheele ta gbigiri Yisa nıŋŋa. Mi die ʋ
balı Yisa vuoŋ mana nine me wudieke wıa
ʋ gbına wa wa ta ye gbaamıŋ die bʋnyı.
48 Yisa dı balı a yı wa dı, “N lıa, fʋ yada
gbaanna fʋ. Gamma aŋaŋ sʋgıdʋagıŋ.”

Yisa die dı vana havʋʋbiŋ dı hagı kuŋ me dene

49 Die Yisa dı yene ko bala wıaha gie,
vuoŋ wʋnyı die dı nyıŋ jakʋʋrı tigiŋ a keŋ
a balı wa dı, “Fʋ lıa wa kpiye; da mugisi
Dıdagırʋ wa bıbra.”
50 Ama Yisa die dı wʋŋ ta balı yı Jaarusi
dı, “Da vaa ŋmaamıŋ yalla fʋ; fʋnıŋ ko yi
yada ta havʋʋbike nan ye alaafıa.”
51 Yisa die dı keŋ a juu tigiri me, die ʋ ka
yi vuoŋ dı dı ʋ kʋaŋ sie Piita, aŋaŋ Jɔɔn
aŋaŋ Jemisi aŋaŋ havʋʋbike chɔɔŋ aŋaŋ
ʋ nuŋ nyıına ma. 52 Vuoŋ mana mi die dı
kʋma ta die zɔɔlıŋ bʋa wa wıa. Yisa die dı
balı ba dı, “Nı da kʋmma, bʋa wa ka kpiye
ʋ ko gʋʋra mıŋ.”
53 Die vuosisi die dı laa wa dama die ba
sıba a baarı dı bʋa wa kpiye mıŋ. 54 Ama
Yisa die dı yigi ʋ nuuŋ me ta baarı dı, “N,
bʋa hagı!” 55-56 Die ʋ yiŋŋi keŋ ʋ mısı ma
ta hagı zie bʋnyı. Die dı yi bʋa wa chɔɔŋ
aŋaŋ ʋ nuŋ wo mamachi, Yisa die dı balı
ba dı ba yı bʋa wa jaaŋ aŋ ʋ dii. Ama Yisa
die dı kpaaŋ ba dı ba da keŋ balı vuoŋ
wudieke dı yine wo.

9

Yisa die dı tʋnna ʋ kʋaŋandıısırıba baŋ aŋaŋ bale wo dene

(Mat. 10.5-15; Maki 6.7-13)

1 Ka kʋaŋ chaaŋ Yisa die dı wa ʋ
kʋaŋandıısırıba baŋ aŋaŋ bale wo a lagısı
ʋ jigiŋ ta yı ba hagırıŋ aŋaŋ yiko dı ba
vʋarıma jımbıatı ta gbaama yʋagıtı vuosi
me. 2 Ta die tʋŋ ba dı ba ga mʋʋlı Ŋmıŋ
naarı wıaha ta gbaaŋ yʋagıtieliŋ. 3 Ta die
balı ba dı, “Nı da nagı jaaŋ mana a ga nı
sieku; nı da nagı daaŋgbanıŋ yaa bʋlɔgıŋ
yaa nyindiike yaa ligire aŋaŋ jayeekiŋ a
gʋtı nı wone yeegi jadieke wo me. 4 Nı
keŋ a juu tigidieke mana nı bemme mi a ga
tʋgı saŋŋa dieke nı bala nı nyıŋ tıka ma.
5 Jigidieke mana ba kana ka tuo nı aŋaŋ
sʋgıfıalıŋ, saŋŋa dieke nı keŋ nyınna tıka
ma nı pısı nı nagısı tankɔlıŋ a taaŋ mi aŋ
ka dagı sıba ba yi chʋʋsı mıŋ.”
6 Die wıa ʋ kʋaŋandıısırıba die dı nyıŋ
a dı dıa tıŋkpaŋŋısı mana a mʋʋla Ŋmıŋ
wʋvıınaha ta gbaama vuosi jige mana.

Herodi aŋaŋ Yisa wıa

(Mat. 14.1-12; Maki 6.14-29)

7 Die Herodi vuodieke die dı yine Galili
tıŋgbaŋka mana naajakʋʋŋ die dı wʋŋ
wudiekemba mana die dı yinene, die a
paalı mugisi wo dama vuosi bataŋ die
baarı dı Jɔɔn vuodieke die dı sınana vuosi
Ŋmıŋ nyaabʋ hagına kuŋ me, 8 bataŋ dıaŋ
dı baarı dı Elaja yiŋŋine a keŋ, ta bataŋ
dıaŋ dı baarı dı Ŋmıŋ naazʋalıŋ die dı
benne kʋrıŋ ma wa wʋnyı yiŋŋine keŋ ʋ
mısı ma. 9 Ta Herodi die dı baarı dı, “Die n
yi ba gobi wo Jɔɔn sikpeŋ ama mınıa yine
daa wa gie maŋ wʋmma ʋ wıa dı ʋ yie
wıaha gie?” Die ʋ mıa dı ʋ ye Yisa.

Yisa die dı yına dembisi tuse anʋ nyindiike dene

(Mat. 14.13-21; Maki 6.30-44; Jɔɔn 6.1-14)

10 Die Yisa tʋntʋntıba die dı yiŋŋi a keŋ
a balı wa wudiekemba mana die ba yine.
Die ʋ nagı ba, ba ga tıŋ kaanı ba wasınana
Befisada ba nyıına ma. 11 Ama kpıkpaakʋ
die dı wʋŋ ta tʋʋ ʋ poli. Die ʋ yene be
ba kienene die ʋ tuo be aŋaŋ sʋgıfıalıŋ,
ta dagı ba Ŋmıŋ wıa yaa gamma ʋ naarı
ma ta gbaaŋ vuodiekemba die dı yaalala
gbaanıŋ.
12 Saŋŋa dieke ŋmınnı die dı fıalınana
wa, ʋ tʋntʋntıba baŋ aŋaŋ bale wo die dı
keŋ ʋ jigiŋ a baarı dı, “Vaa vuosisi ga tıgısı
aŋaŋ tıŋkpaŋŋısı diekemba dı gbine amʋ
ba nan yallı nyindiike aŋaŋ jigidʋagısıkıŋ,
dama giena yiwo haagıyeŋ.”
13 Ama Yisa die dı yiŋŋi a balı ba dı,
“Nınıŋ nı gbaŋ gbaŋ nı yı ba jaaŋ aŋ
ba dii.” Die ba yiŋŋi balı wa dı, “Tı
yaa wa paanʋ golime anʋ aŋaŋ zaasıbısı
ale nyıına ma. Fʋnıŋ yaala tı ga da
wa nyindiike a yı kpıkpaakʋ gie mana?”
14 (Die dembisi dieke die dı benne mi die
yiwo sıba tuse anʋ.) Yisa die dı balı ʋ
kʋaŋandıısırıba dı, “Nı vaa vuosisi puo
puo a kala baŋısı-nʋ nʋ.”
15 Die ʋ kʋaŋandıısırıba die dı yi die
ta vaa ba sʋʋŋ kalı. 16 Ta ʋ nagı
paanʋsı golime anʋ wa aŋaŋ zaasıbısı ale
wo, a daansı ŋmıŋsikpeŋ ta pagı Ŋmıŋ
ta yi he gbieri gbieri a nagı ha yı ʋ
kʋaŋandıısırıba ba nagı tıa tıa vuosisi.
17 Die ba mana dı dii a chagı ta tıalı
tıalı, ʋ kʋaŋandıısırıba die dı vaarı nyıŋ
tıalıkaha a suuli kparısı baŋ ale.

Piita die dı bala wʋkpııma yaa gamma Yisa ma dene

(Mat. 16.13-19; Maki 8.27-29)

18 Saŋŋa kaanı Yisa die dı jʋʋsa Ŋmıŋ ʋ
nyıına ma, ta ʋ kʋaŋandıısırıba die dı keŋ
ʋ jigiŋ, die ʋ pıası ba dı, “Mınıa kpıkpaakʋ
dı baa n yiye?”
19 Die ba yiŋŋi balı wa dı, “Bataŋ baarı
fʋ yiwo Jɔɔn vuodieke die dı sınana vuosi
Ŋmıŋ nyaabʋ, bataŋ dıaŋ dı baarı dı fʋ
yiwo Elaja, ta bataŋ dıaŋ dı baarı, Ŋmıŋ

naazʋalıba wʋnyı die dı benne kʋrıŋ ma
wa yiŋŋine a keŋ ʋ mısı ma.”
20 Die ʋ pıası ba dı, “Ta nınıŋ nıŋ mınıa
nı baarı n yiye?”
Piita dı yiŋŋi balı wa dı, “Fʋnıŋ fʋ yine
Ɲmıŋ vuovʋarıkıŋ, Masia wa.”

Yisa die dı bala ʋ wahala diile aŋaŋ ʋ kuŋ wıa dene
(Mat. 16.20-28; Maki 8.30–9.1)

21 Mi Yisa die dı kpaaŋ ba aŋaŋ
nıŋŋmına dı ba da keŋ balı vuoŋ wıarı gie,
22 ta die bı a baarı dı, “Sie manıŋ vuotaŋ
Bʋa wa dii wahala pam, ta tıka nyıŋkʋra
aŋaŋ Ɲmıŋ kıkaabıtıba nyıŋkʋra aŋaŋ
Ɲmıŋ tigiri mi mıra dıdagırıba dı keŋ zeti
mıŋ, a bı kʋʋ mıŋ ama daraa ataa daraaŋ
n nan hagı kuŋ me.”
23 Die ʋ balı yı ba mana mana dı,
“Vuodieke mana dı a keŋ yaala ʋ dıa n
kʋaŋ sie ʋ daaŋ ʋ gbaŋ gbaŋ ʋ wıa, ta viigi
ʋ dagarıkırı daaŋ mana a dıa mıŋ. 24 Ama
vuodieke nıŋ mana dı yaala ʋ gbatı ʋ gbaŋ
gbaŋ ʋ mısı nan waarı ka, ama vuodieke
nıŋ mana dı waarına ʋ mısı n wıa nan ye
ke. 25 Bıa vuoŋ dı baa ʋ ye ʋ a keŋ a ye
dʋnıa mana nyinti ama ta waarı ʋ gbaŋ
gbaŋ ʋ mısı? 26 Vuodieke dı a keŋ chıga
viivi a ka balı manıŋ aŋaŋ n dagıkʋ gie
vuosi jigiŋ, die nıŋ manıŋ vuotaŋ Bʋa maŋ
keŋ keŋ aŋaŋ n hagırıŋ aŋaŋ n Chʋa Ɲmıŋ
hagırıŋ aŋaŋ ʋ malakasisi hagırıŋ n nan
daaŋ chıgı dı tieŋ gbaŋ viivi dı n yaa wa
a gʋtı n vuosi ma. 27 Wusie maŋ bala nı,
vuosi bataŋ bie giena ba kaaŋ kpi ntaala
ba keŋ ye Ɲmıŋ naarı keniŋ.”

Yisa nyıŋgbanıŋ tarıgıŋ wıa
(Mat. 17.1-8; Maki 9.2-8)

28 Die ʋ balla wıaha gie a kpatı wa, a
kʋaŋ chaaŋ die dı yi daraa anıı, die ʋ nagı
Piita aŋaŋ Jɔɔn aŋaŋ Jemisi a gʋtı ʋ ma a
ga jʋalı taŋ sikpeŋ dı ba jʋʋsı Ɲmıŋ. 29 Die
ʋ jʋʋsınana Ɲmınnı ʋ nine chaaŋ die dı
tarıgı ta ʋ nyiŋyeeke die dı faası yıantı
ta nyıgısa. 30 Womi die dembisi bale die
dı nyıŋ mi, Ɲmıŋ naazʋalıŋ Mosisi aŋaŋ
Elaja 31 ta die bala aŋaŋ Yisa yaa gamma ʋ
kuŋ wıa aŋaŋ ʋ bala ʋ kpi die Jerusalemi
ma, ta yi Ɲmıŋ choti. 32 Ama Piita aŋaŋ ʋ
chanchaalıba die faası gʋʋra mıŋ, ama die
ba hagına wa die ba ye chaankpeŋkpııŋ dı
giline Yisa, ta ba bı ye dembisi bale dı zene
aŋaŋ wa. 33 Die dembisisi dı nyınnana Yisa
jigiri, Piita die dı balı a yı wa dı, “Jakʋʋŋ,
dı vıına mıŋ tı benne giena. Tı nan wʋnsı
viisi ataa, aŋ kaanı yi fʋ jaaŋ, aŋ kaanı
dıaŋ yi Mosisi jaaŋ, kaanı Elaja dıaŋ jaaŋ.”
Die Piita paalı ka sıba wudieke ʋ balala.
34 Die ʋ yene ko bala wıaha, nıınmaaŋ
die dı keŋ a ligi be, ta ŋmaamıŋ die dı
yigi be ba benne ka sʋkʋ. 35 Die lɔlıŋ
die dı nyıŋ nıınmaakʋ sʋŋ a baarı dı, “N
Bʋadembiŋ wʋnna, wʋnıŋ maŋ vʋarı, nı
wʋmma wa.”
36 Die lɔlıkʋ dı balına a kpatı wa, die
ba ye Yisa dı zene ʋ nyıına ma. Die ʋ
kʋaŋandıısırıba die dı tarı yaa gamma ba
yene wudieke wo, ta ka balı vuoŋ saŋka
mi wudieke ba yene wo.

Yisa die dı vʋarına jımbıaŋ dalʋakibiŋ ma dene
(Mat. 17.14-18; Maki 9.14-27)

37 Die ka tʋnvʋʋsa Yisa aŋaŋ ʋ
kʋaŋandıısırıba die dı keŋ sʋʋŋ tanı
ma, kpıkpaaŋ die dı tuoli wo. 38 Mi daa
wʋnyı die dı bie kpıkpaakʋ ma ta faası
wa Yisa dı, “Dıdagırʋ! N jʋʋsa fʋ, keŋ
daansı n dalʋabike gie; dama ʋ yiwo n
bʋa balımıŋ. 39 Jımbıaŋ yalla wa, ka keŋ
hagı ka ŋaaŋ yi ʋ faası keese ta nagı wa
a taaŋ tıŋgbaŋ sıba kpenkpennantʋ ta
fʋnfʋgıtı dı nyına ʋ nʋaŋ ma, ka mugisi
wa mıŋ ta ka vasa wa a yʋasa. 40 Maŋ
jʋʋsı fʋ kʋaŋandıısırıba dı ba vʋarı ka
ama ba ka bıagı.”
41 Yisa dı yiŋŋi a balı ba dı, “Nınıŋ
lele vuosi gie dı wone yada ta bı yi
vuodiekemba dı kana ka dıa Ɲmınnı, nı
yaala n bemme nı jigiŋ a ga tʋgı saŋŋa
bıa? Nı yaala n yaa wa suguru aŋaŋ nı
a ga tʋgı saŋŋa bıa?” Ta die balı a yı daa
wa dı, “Yaa bʋa wa a keŋ giena.”
42 Die bʋa wa dı kienene wo jımbıakʋ
dı nagı wa a taaŋ tıŋgbaŋ ta die ʋ cheele.
Yisa die dı natı jımbıakʋ, ta gbaaŋ bʋa wa
ta yiŋŋi nagı wa yı ʋ chɔɔŋ. 43 Die dı yi
vuosisi mana mamachi yaa gamma Ɲmıŋ
dı dagına hagırıŋ dene.

Yisa die dı bına balı ʋ kuŋ wıa dene
(Mat. 17.22, 23; Maki 9.30-32)

Die ʋ yinene wudieke wo dı ko yie
vuosisi mamachi, saŋka mi die ʋ balı yı
ʋ kʋaŋandıısırıba dı, 44 “Nı yuori nı tıba
a wʋŋ vıınıŋ wudieke n bala n balı nı naa;
ba nan daansı nagı manıŋ vuota Bʋa a
nagı yi vuota nuusi me.” 45 Ama ta die ba
ka sıba ka wıırı chıaŋ, dama Ɲmıŋ die ligi
ba yıaŋ dı ba da sımma ka chıaŋ; ta die
ŋmaamıŋ dı bı yalla ba dı ba pıası wa ka
chıaŋ.

Mınıa yine vuokpııŋ wıa
(Mat. 18.1-5; Maki 9.33-37)

46 Ka kʋaŋ chaaŋ die ʋ kʋaŋandıısırıba
dı nıga nınhagırıŋ yaa gamma ba jabıa
yine vuokpııŋ. 47 Ta Yisa die dı mıŋŋı ba
sʋŋanyile, die wıa die ʋ nagı bʋabiŋ a vaa
ʋ keŋ zie ʋ jigiŋ, 48 ta balı ba dı, “Vuodieke
mana dı a keŋ a mıŋŋı a tuo bʋa wa gie n
saaŋ ma, ʋ mıŋŋı tuo mıŋ mıŋ; ta fʋ mıŋŋı
tuo mıŋ, mıŋŋı tuo wo vuodieke dı tʋnna
mıŋ wa. Ama vuodieke dı nagına ʋ gbaŋ

a bırıŋ bʋabiŋ nı mana sʋŋ wʋnıŋ ʋ yine vuokpııŋ a tıaŋ nı mana."

Vuodieke dı kana ka wagı nı, ʋ gʋtı wa nı ma
(Maki 9.38-40)

49 Jɔɔn die dı balı a yı Yisa dı, "Jakʋʋŋ, die tı ye wo vuoŋ dı yagınana jımbıatı vuoŋ ma fʋ saaŋ ma, die tı balı wa dı ʋ vaa dama die ʋ ka yi tı wʋnyı."
50 Yisa die dı balı yı ba dı, "Nı da kagıma wa, dama vuodieke mana dı kana a waga nı, ʋ gʋtı wa nı ma."

Samaria tıŋkpaŋŋı vuosi die dı zetine Yisa dene

51 Die saŋka dı gbigine dı Yisa yiŋŋi a jʋalı arızanna wa, die ʋ dii sikimiŋ a nyıŋ a gara Jerusalemi. 52 Die ʋ woliŋ a tʋŋ tʋntʋntıŋ dı ba ga Samaria vuosi tıŋkpaŋŋı kaanı ma a yi jaaŋ mana siri a zieŋ wo, 53 ama tıka vuosi die ka saagı ʋ keŋku dama die ba sıba dı ʋ gara Jerusalemi. 54 Ta ʋ kʋaŋandıısırıba Jemisi aŋaŋ Jɔɔn die dı yene naa wa die ba pıası wa dı, "Tı Yɔmʋtieŋ, fʋ yaala tı yi boliŋ nyıŋ ŋmıŋsikpeŋ a keŋ dii be?"
55 Ama ta Yisa die dı yiŋŋi a daansı ba ta galıŋ ba, 56 ta die ba ga tıŋkpaŋŋı gaaŋ bıbra.

Vuodiekemba dı yaala ba dıı Yisa kʋaŋ wıa
(Mat. 8.19-22)

57 Die ba ganana wa daa wʋnyı die dı balı a yı Yisa dı, "N nan dı dı fʋ a ga jigidieke mana fʋ ganana."
58 Yisa die dı yiŋŋi a balı wa dı, "Gbaanchʋra yaa vɔrıtı a juo, nembisi dıaŋ dı yaa tʋʋsı a juo ama manıŋ vuota Bʋa wo jigidʋagısıkıŋ."
59 Die ʋ bı balı yı daa wʋnyı dıaŋ dı, "Dıa mıŋ." Ama daa wa die dı baarı dı, "N Yɔmʋtieŋ, vaa n woliŋ, a ga a ga guu n chʋa."
60 Ta Yisa die dı yiŋŋi balı wa dı, "Vaa kunti* guu ba gbaŋ gbaŋ ba kunti. Fʋnıŋ gamma a ga mʋʋlı yı vuosi Ŋmıŋ naarı wıa."
61 Ta wʋnyı dıaŋ dı baarı dı, "N Yɔmʋtieŋ, n nan dıdı fʋ ama vaa n woliŋ ga tigiŋ a taaŋ n deŋ."
62 Die Yisa dı yiŋŋi a balı wa dı, "Vuoŋ kaaŋ bıagı a pɔgılı naakʋʋŋ a kʋa ta yiŋŋi daansa ʋ kʋaŋ. Dıı yi vuoŋ dı daansa die, ʋ ka mʋ aŋaŋ Ŋmıŋ naarı tʋʋma tʋmıŋ."

10

Yisa die dı tʋnna ʋ dıdıısırıŋ baŋısı-yʋpɔyı aŋaŋ bale wıa

1 Naa kʋaŋ chaaŋ die Yisa die dı vʋarı dembisi baŋısı-yʋpɔyı aŋaŋ bale ta tʋŋ ba ba balele dı ba woliŋ ga tıgıdieke aŋaŋ jigidieke ʋ gbaŋ gbaŋ ʋ yinene siri dı ʋ ga. 2 Die ʋ balı a yı ba dı, "Zaaha biye mıŋ ta dala ama zaagobiribe ka dala. Die wıa nı jʋʋsı zaaha tieŋ aŋ ʋ gʋtı tʋntʋntıŋ aŋ ba keŋ gobihe. 3 Nı gamma! N tʋma nı, nı nan dı sıı sıba yiibisi dı benne gbaanchʋra sʋŋ. 4 Ama nı da keŋ a nagı ligire yaa bʋlɔgıŋ yaa nııra, ta nı da bı chʋʋsıma saŋŋa a waasıma vuosi sieŋ me. 5 Ama tigidieke nıŋ mana nı keŋ a juu nı woliŋ a baarı, 'Sʋgıdʋagıŋ bemme tigiri gie vuosi me.' 6 Dıı yi ta tigiŋ tieŋ wo dı yaala sʋgıdʋagıŋ, ʋ nan mıŋŋı tuo nı. Ama ʋ ka yi die nı sʋgıdʋagıkʋ nan yiŋŋi keŋ nı jigiŋ. 7 Dıı yi nı keŋ juu tigiri me, nı bemme mi ta dime ta nyume jadieke mana ba nagına yı nı. Dama tʋntʋntʋ mana mʋ ʋ tuo ʋ tune. Nı da tarıgıma nı tigiberisikiŋ. 8 Dıı yi nı ga juu tıŋ diekemba mana ba mıŋŋı tuo nı, nı dii jadieke mana ba keŋ nagı yı nı, 9 ta gbaaŋ yʋagıtieliŋ mana dı benne mi, ta balı yı ba dı, 'Ŋmıŋ naarı keŋ a gbigi nı mıŋ.' 10 Ama dıı yi nı keŋ juu tıŋ dieke ba ka mıŋŋı tuo nı, nı nyıŋ a ga ba siekpııma ma a balı dı, 11 'Tı nagısı dı yigine tankɔlı dieke nı tıka gie me tı pısıha a taaŋ ta taana nı. Ama nı sımma wıırı gie, dı Ŋmıŋ naarı wɔŋ keŋ a gbigi nı mıŋ.' 12 N bala nı dı sarıya diile daaŋ, tıka mi vuosi tıbıdatıŋ nan tıaŋ Sodomi tıŋ vuosi tıbıdatıŋ."

Tıŋ diekemba yada dı kana ka dala wıa
(Mat. 11.20-24)

13 "Wʋbıaŋ bie nınıŋ Korazini vuosi ma; wʋbıaŋ bie nınıŋ Befisada vuosi mama; dama mamachi wudieke n yine nı tıgısı ma wa, maŋ tıŋ a yi die Taya aŋaŋ Sidoni ma ma, vuodiekemba dı benne mi wo tıŋ nan vaa ba tʋmbıatı a yʋası ta nagı vaatı aŋaŋ tanyeeliŋ a bʋʋlı ba gbaŋ aŋ die dagı sıba ba chıgı nyıŋ ba tʋmbıatı ma ma mıŋ. 14 Daa dieke Ŋmıŋ dı baaŋ nan dii vuosi sarıya, nı tıbıdatıŋ nan faası dala pam a tıaŋ Taya aŋaŋ Sidoni vuosi sarıya. 15 Ta nınıŋ Kapenɔmi vuosi, Ŋmıŋ nan kɔtı nı ŋmıŋsikpeŋ? Aayı, ʋ nan vigi nı a taaŋ kunti jigiberisikiŋ." 16 Saŋka mi die ʋ balı ʋ kʋaŋandıısırıba dı, "Vuodieke mana dı wʋnnana nı balıkʋ, ʋ wʋŋ wa manıŋ; ama vuodieke dı keŋ zeti nı, zeti wo manıŋ; ta vuodieke dıaŋ dı zetine manıŋ zeti wo Ŋmıŋ vuodieke dı tʋnna mıŋ."

Dıdıısırıŋ baŋısı-yʋpɔyı aŋaŋ bale wo dı yiŋŋine a keŋ Yisa jigiŋ dene

* **9:60** 9.60 Kunti yiwo vuodiekemba dı kana ka dı Yisa kʋaŋ.

17 Die dembisi baŋısı-yʊpɔyı aŋaŋ bale
wo die dı yiŋŋi keŋ Yisa jigiŋ aŋaŋ
sʊgıfıalıŋ ta balı wa dı, “Tı Yɔmʊtieŋ, fʊ
saaŋ hagırıŋ ma jımbıatı saagı wa tı nʊa.”
18 Ta ʊ yiŋŋi balı ba dı, “N ye wo Sitaani
dı nyına ŋmıŋsikpeŋ a keŋ nan sıba
nıınyıgısıŋ. 19 Nı wʊmma, n yi nı wa yiko
dı nı chʊmma nyinvuuke aŋaŋ chıakʊrıtı
ma ta bı nyaŋŋı nı dataaŋ Sitaani hagırıŋ
mana; ta wııŋ kaaŋ yi nı. 20 Nı da yallıma
sʊgıfıalıŋ dı jımbıatı saagı nı nʊa nyıına
ma, ama nı yallıma sʊgıfıalıŋ dama ba
maagı nı saara arızanna ma.”

Yisa die dı yalla sʊgıfıalıŋ dene
(Mat. 11.25-27; 13.16, 17)

21 Kanıŋ saŋka mi Ŋmıŋ Halıkasıka die
dı yı Yisa sʊgıfıalıŋ ʊ baarı dı, “N Chʊa
Ŋmıŋ, vuodieke dı yine ŋmıŋsikpeŋ aŋaŋ
tıŋgbaŋka gie tieŋ, n bıra fʊ, dama fʊnıŋ
lɔbırı wıaha gie yıantieliŋ aŋaŋ sısıbırıŋ
jigiŋ ama ta yuori he a yı ballıbısı; dama
die fʊ tʊma fʊ tʊʊma a yie fʊ nansıŋ.”
22 Ta Yisa die dı bı baarı dı, “N Chʊa
Ŋmıŋ nagı wa jaaŋ mana a yı mıŋ; vuoŋ
ka sıba manıŋ Ŋmıŋ Bʊa wa sie n Chɔɔŋ
wa Ŋmıŋ, vuoŋ dıaŋ ka sıba n Chɔɔŋ
wa Ŋmıŋ sie manıŋ Ŋmıŋ Bʊa wa aŋaŋ
vuodiekemba n yaala n nagı wa a dagı.”
23 Womi Yisa die yiŋŋi a tuoli ʊ
kʊaŋandıısırıba ta balı yı ba nyıına ma
dı, “Nı yaa sikpeŋ nansıŋ dama nı nine
ye wudieke nı yesinene wo! 24 N bala nı
dı Ŋmıŋ naazʊalıŋ pam aŋaŋ naalıŋ pam
die yaala ba ye wudieke nı yesinene wo,
ama die ba ka ye ke, ta die bı yaala ba
wʊŋ wudieke nı wʊnnana wa, ama die ba
ka wʊŋ ka.”

Samaria vuovıınıŋ nandagırı wıa

25 Die daaŋ kaanı mıraha dıdagırıba
wʊnyı dı keŋ dı ʊ magısı Yisa ta pıası
wa dı, “Dıdagırʊ, lalıa maŋ baa n yi a ye
miivoli dieke dı wone kpatıŋ?” 26 Yisa die
dı yiŋŋi a pıası wa dı, “Lalıa dı maagı
Ŋmıŋ gbaŋkʊ ma? Lalıa fʊ sıba a chıaŋ?”
27 Daa wa dı yiŋŋi a baarı dı, “Yaalıma fʊ
Yɔmʊtieŋ Nabidie Ŋmıŋ aŋaŋ fʊ sʊŋ mana
aŋaŋ fʊ haalıŋ mana aŋaŋ fʊ hagırıŋ
mana aŋaŋ fʊ sʊŋanyile mana, ta bı
chome fʊ chanchaaŋ sıba fʊ gbaŋ.”
28 Yisa die dı yiŋŋi balı wa dı, “Mıŋŋı
balı mıŋ, yime naa ta nan ye miivoli dieke
dı wone kpatıŋ.”
29 Ama die mıraha dıdagırʊ wa dı bı
yaala ʊ dagı dı ʊ yaa wusie, die wıa
die ʊ bı pıası Yisa dı, “Mınıa yine n
chanchaaŋ?”
30 Yisa die dı yiŋŋi a balı wa dı, “Daa
wʊnyı die nyınna Jerusalemi a sʊʊŋ gara
Jeriko; die gbıgbatırıŋ die dı yigi wo a
wuuri ʊ nyinti ta nıgı wa ʊ ga gbigi kuŋ
ba va wa taaŋ ta chʊŋ. 31 Ka kʊaŋ chaaŋ
die Ŋmıŋ jıamıŋ nıŋŋandıısırʊ wʊnyı die
dı sʊʊŋ gara sieku me ta keŋ ye daa wa
dı dʊana sieku me, die ʊ gʊa daagı sieku
lʊgıŋ a chʊŋ ga. 32 Die gbaŋ gbaŋ Liiva
vuoŋ die dı sʊʊŋ gara mi a ye daa wa dı
dʊana ʊ gʊa daagı sieku lʊgıŋ a chʊŋ ga.
33 Ama ta Samaria vuoŋ die dı chʊŋ sieku
me a keŋ ye wo, zɔɔlıŋ die dı yigi wo.
34 Die ʊ ga ʊ jigiŋ a siti tııŋ a yi ʊ kʊjagaha
ta bɔbıha aŋaŋ garıchɔɔtı. Ta die a nagı
wa a kalıŋ ʊ gbaŋ gbaŋ ʊ bʊnıŋ ma a yaa
wa a ga chaaniŋ juone me a daansı wa.
35 Die tʊŋ dı vʊnna die ʊ nagı ligire a yı
vuodieke die dı jıınana jigiri ta balı wa
dı, ‘Daansıma wa, ta maŋ keŋ yiŋŋi kieŋ
n nan tuŋ fʊ ligire dieke fʊ nagına a gʊtı
daansı wa.’ ”
36 Yisa die dı balla naa a kpatı wa, ʊ pıası
wa dı, “Dembisi bataa wa gie ba jabıa fʊ
yile dı ʊ dagı sıba vuodieke gbıgbatırıba
dı gbatına ʊ nyintiti yiwo ʊ chanchaaŋ?”
37 Die ʊ baarı dı, “Vuodieke dı chıgına
wa zɔɔlıbʊ.”
Ta Yisa die dı yiŋŋi a balı wa dı, “Die nıŋ
gamma a ga yi die gbaŋ gbaŋ.”

Yisa die dı kaagına Maata aŋaŋ Meri dene

38 Ka kʊaŋ chaaŋ Yisa aŋaŋ ʊ
kʊaŋandıısırıba die dı gara ba sieŋ a ga
tʊgı tıŋkpaŋŋı kaanı, ta die hɔgʊ wʊnyı
ba wasınana Maata die tuo Yisa aŋaŋ
sʊgıfıalıŋ ʊ tigiŋ me. 39 Die ʊ yallı wa
ʊ taa ba wasa wa Meri; die Meri die dı
sʊʊŋ kalı Yisa nıŋŋa a wʊmma wudieke
ʊ balala wa. 40 Ama Maata die dı mıa
aŋaŋ chaantı, ta die a keŋ balı Yisa dı
“N Yɔmʊtieŋ, n mıa mıŋ aŋaŋ chaantı n
nyıına ma, ta ntaa wa dı ka suŋŋe mıŋ,
fʊ baga wo ka ma? Balı wa dı ʊ keŋ suŋŋi
mıŋ!”
41 Ama tı Yɔmʊtieŋ Yisa die dı yiŋŋi a
balı wa dı, “Maata n sıba a baarı mıa mıŋ
aŋaŋ nyinti pam, a mugise fʊ ta chʊʊsa
fʊ sʊŋ, 42 ama wʊbalımıŋ nyıına mʊna fʊ
yaalı; Meri nıŋ vʊarı wa wudieke dı vıına,
ta vuoŋ kaaŋ tuo ke a nyıŋ ʊ jigiŋ.”

11

Yisa die dı dagına ʊ kʊaŋandıısırıba Ŋmıŋ jʊʊsı dene
(Mat. 6.9-13; 7.7-11)

1 Daaŋ kaanı Yisa die dı ga jigiŋ kaanı
a jʊʊsa Ŋmıŋ, die ʊ kpatına wa ʊ
kʊaŋandıısırıba wʊnyı die dı balı wa dı,
“Tı Yɔmʊtieŋ dagı tı tı bala tı jʊʊsıma
Ŋmıŋ dene sıba Jɔɔn die dı dagına ʊ
kʊaŋandıısırıba die wo.” 2 Yisa die dı balı
a yı ba dı, “Naa mʊna dı nı jʊʊsıma Ŋmıŋ;
Tı Chʊa Ŋmıŋ:
Vaa aŋ ba yı fʊ saaŋ kasıka jılıma;
Vaa aŋ fʊ naarı keŋ.

3 Yı tı daaŋ mana nyindiike dieke tı
yaalala.
4 Nagı tı tʋmbıatı a chaa tı,
sıba tı nagına vuodiekemba dı tʋnna
tı tʋmbıatı a chaa ba wa.
Da keŋ vaa tı juu magısı dieke dı
hagırına ma.”
5 Saŋka mi Yisa die dı balı ba dı, “Dıı yi
ta nı wʋnyı yallı zʋa ta ga ʋ jigiŋ tanseese,
a baarı dı, ‘N zʋa, paŋŋı mıŋ paanʋ golime
ataa, 6 dama chaanʋ wʋnyı kenne n jigiŋ
maŋ wo jadiikiŋ n baaŋ nagı a yı wa.’ 7 Ta
dıı yi fʋ zʋa wa dı bie juoku sʋŋ ta yiŋŋi
balı fʋ dı, ‘Da mugisime mıŋ! N wɔŋ kparı
sanʋarı mıŋ ta manıŋ aŋaŋ n ballı wɔŋ
gʋʋra mıŋ; N kaaŋ bıagı a hagı a yı fʋ
jaaŋ.’ 8 N bala nı dıı yi daa wa dı ka hagıya
a yı fʋ jaaŋ nı yine zʋalıŋ wıa, ama dıı yi
fʋ ka chıga viivi ta jʋʋsa wa ʋ nan hagı a yı
fʋ jadieke mana fʋ yaalala fʋ mugisinene
wo wıa.
9 “Die wıa n bala nı, nı jʋʋsıma Ŋmıŋ,
ta ʋ nan nagı a yı nı; nı daansıma
ta nı nan ye; nı kpaasıma gbıabıkʋ
ta ʋ nan yuori a yı nı. 10 Dama
vuodieke mana dı jʋʋsınana Ŋmıŋ tuose
mıŋ; ta vuodieke dıaŋ mana dı yaalınana
yese mıŋ; vuodieke dıaŋ dı kpaasınana
gbıabıkʋ ka yuore a yıa wa mıŋ. 11 Nınıŋ
chʋalıŋ nı jabıa bʋa dı nan jʋʋsı wa
zaasıŋ aŋ ʋ nagı javʋʋkıŋ a yı wa? 12 Yaa
mınıa bʋa dı nan jʋʋsı wa gılı aŋ ʋ nagı
chıakʋrɔŋ a yı wa? 13 Ta dıı yi nınıŋ
vuobıatı gie dı sıba nı nagı nyınvıına a yı
nı ballı, die nıŋ nı Chɔɔŋ Ŋmıŋ dieke dı
benne arızanna ma wa nan faası nagı ʋ
Halıkasıka a yı vuodiekemba dı jʋʋsınana
a yaala ka wa.”

Yisa aŋaŋ jımbıatı naaŋ wa Beelizebuli wıa
(Mat. 12.22-30; Maki 3.20-27)

14 Die daa wʋnyı die benne ta jımbıaŋ
die dı yallı wa ta ʋ ka bıagı bala wıa,
ta Yisa die dı vʋarı ka, daa wa dı wa
piili a bala wıa. Die dı yi kpıkpaakʋ
mamachi pam, 15 ama bataŋ die dı baarı
dı, “Jımbıatı naaŋ wa Beelizebuli* yına wa
hagırıbʋ ʋ bıagı a vʋara jımbıatı dene.”
16 Bataŋ dıaŋ die dı yaala ba magısı wa,
die wıa die ba balı wa dı ʋ yi mamachi
wııŋ a dagı sıba Ŋmıŋ sıba ʋ wıa. 17 Ama
Yisa die dı mıŋŋı ba sʋŋanyile ta balı yı
ba dı, “Naaŋ dieke dı puone a yiŋŋi waga
ka gbaŋ kaaŋ yʋası, ta tigi dieke vuosi
dıaŋ dı puone a yiŋŋi waga ka gbaŋ nan
nan. 18 Die dı baa ka yi dı yi Sitaani
dı puo ta yiŋŋi waga ka gbaŋ gbaŋ, ka
naarı ka baa ka zie. Nı baarı dı jımbıatı
naaŋ wa Beelizebuli yına mıŋ hagırıŋ
maŋ yie naa; 19 dıı yi naa maŋ vʋara
jımbıatıtı, ta nınıŋ nıŋ, mınıa yınana nı
kʋaŋandıısırıba hagırıŋ ba vʋara ha? Nı
gbaŋ gbaŋ nı kʋaŋandıısırıba nan dagı dı
nı wo wusie. 20 Ama manıŋ, Ŋmıŋ hagırıŋ
maŋ nagı vʋara jımbıatı vuosi ma, die
dagına sıba Ŋmıŋ naarı wɔŋ keŋ nı jigiŋ
mıŋ.
21 “Dıı yi daahagırʋ dı yi siri a gbarı
ʋ tigiŋ aŋaŋ dembisi ŋaŋ nyinti, ʋ nyinti
mana nan mıŋŋı beri. 22 Ama dıı yi
vuodieke dı hagırına a tıaŋ wa dı keŋ tuoli
wo ʋ tigiŋ me, ʋ nan nyaŋŋı wa ta gbatı ʋ
dembisi ŋaŋ nyintiti ta bı chii ʋ nyintiti.
23 “Vuodieke mana dı kana ka zie n kʋaŋ
waga mıŋ mıŋ; ta vuodieke dıaŋ dı kana
ka suŋŋi mıŋ a lagısa vuosi n jigiŋ jata ba
mıŋ.

Dıı yi jımbıaŋ dı yiŋŋi keŋ juu vuoŋ ma wıa
(Mat. 12.43-45)

24 “Dıı yi ta jımbıaŋ dı keŋ nyıŋ vuota
ma, ka ŋaaŋ dıa wa jigikʋʋkıŋ a yaala jigiŋ
dı ka voosi, ka ka yeye; ʋ ŋaaŋ balı a yı
wa ka gbaŋ gbaŋ dı, ‘N nan yiŋŋi a ga n
tigidieke n vana wa.’ 25 Die wıa ka ŋaaŋ
yiŋŋi ga wa mi a ye ta ka sʋŋ mana saarıya
a wʋnsı vıınıŋ. 26 Ka ŋaaŋ wa nyıŋ mıŋ
a ga a chii jımbıatı diekemba dı tıanna ka
gbaŋ gbaŋ ayʋpɔyı aŋ a ga bemme mi. Naa
chıama daa wa beriŋ nan faası chʋʋsı pam
a tıaŋ die ʋ sına die wo.”

Wusie sʋgıfıalıŋ wıa

27 Yisa die dı bala wıaha gie a kpatı wa,
ta hɔgʋ wʋnyı die dı bie kpıkpaakʋ sʋŋ a
faası balı wa dı, “Sʋgıfıalıŋ bie hɔgʋ dieke
dı mıırına fʋ ta fʋ nyʋʋsı ʋ bıısıŋ ma.”
28 Ta Yisa die dı yiŋŋi balı wa dı,
“Vuodiekemba dı wʋnnana Ŋmıŋ wıaha
ta dıha wa, banıŋ sʋgıfıalıŋ dı bie ba ma.”

Die ba pıasına a yaala mamachi wıa dene
(Mat. 12.38-42)

29 Die kpıkpaakʋ dı giline Yisa wa die
ʋ bı balı ba dı, “Lele wo gie vuosi yiwo
vuobıatı ta yaala ba ye mamachi wııŋ;
ama n kaaŋ wɔŋ yi mamachi wııŋ a yı ba;
sie Ŋmıŋ naazʋa Jona dagıŋ chanchaaŋ
nyıına ma maŋ nan dagı ba. 30 Wudieke
dı yine Jona die dagına Nineva vuosi dı
Ŋmıŋ tʋnna wa, die gbaŋ gbaŋ bala ka yi
manıŋ vuota Bʋa ta dagı nınıŋ leleke gie
vuosi dı Ŋmıŋ tʋnna mıŋ. 31 Sarıya diile
daraaŋ Sıaba hɔgʋ naaŋ wa nan hagı a
zie a galıŋ nı dama die ʋ paalı nyıŋ wa
tıgı saasaa a ga dı ʋ wʋŋ naaŋ Solomoni
yıaŋ wʋbalıkaha, ama n bala nı vuodieke
dı tıanna naaŋ Solomoni benne giena.
32 Sarıya diile daraaŋ Nineva vuosi nan

* **11:15** 11.15 Sitaani saaŋ bına yi Beelizebuli.

hagı zie a galıŋ nı, dama Jona dı mʊʊlına
Ɲmıŋ wıa a yı ba wa die ba va wa ba
tʊmbıatı; n bala nı, vuodieke dı tıanna
Jona benne gie.”

Nyıŋgbanıŋ popoli wıa
(Mat. 5.15; 6.22, 23)

33 “Vuoŋ ka chɔgısa popoli ta nagı ka
a lɔbıra yaa a nagı kpalı a bubike ama
ʊ ŋaaŋ nagı ka a sagı wa jadieke dı
jʊalına ma, amʊ vuosi dı keŋ juu ba
nan ye ka chaaŋkʊ. 34 Fʊ nine yine fʊ
nyıŋgbanıŋ popoli. Die wıa fʊ nine dı keŋ
vıına, fʊ nyıŋgbanıŋ mana nan suuli aŋaŋ
chaanıŋ; ama fʊ nine dı keŋ a ka vıına,
fʊ nyıŋgbanıŋ mana nan dı bie lımıŋ ma.
35 Nı wa sımma dı chaaŋ dieke dı benne
nı ma wa da keŋ bırıŋ lımıŋ. 36 Die wıa
dıı yi fʊ nyıŋgbanıŋ mana dı suuli aŋaŋ
chaanıŋ, ta jigiŋ dı ka bie lımıŋ ma, ka
mana nan mıŋŋı chaaŋ farrıtata a nıası
popoli dı ŋaana a chaaŋ yı fʊ die wo.”

Yisa die dı galınna Farasisi aŋaŋ
mıraha dıdagırıba dene
(Mat. 23.1-36; Maki 12.38-40)

37 Die Yisa die dı balla wıaha gie a
kpatı wa, ta Farasisi vuoŋ wʊnyı die dı
wa wa dı ʊ keŋ aŋ wʊnıŋ aŋaŋ wa dii
nyindiike, die wıa die ʊ ga a ga a kalı dı
ʊ dii nyindiike he. 38 Die dı yi Farasisi
vuoke mamachi, Yisa die dı kana ka nıtı
ʊ nuusi ta yaala ʊ dii nyindiike he. 39 Ta
tı Yɔmʊtieŋ Yisa dı balı wa dı, “Nınıŋ
Farasisi vuosi nı ŋaaŋ daaraa nı nyachibisi
aŋaŋ nı tımbala kʊası, ama ta nı sʊgıtı dı
suuli aŋaŋ halı aŋaŋ sʊgıtʊaŋ. 40 Nınıŋ
gaantıba gie! Daa Ɲmıŋ dieke die dı
naanna a kʊasısı naanna a sʊgıtıtı gbaŋ?
41 Yıma zɔɔlıntieliŋ jadieke dı benne nı
nyachibisi me aŋaŋ nı tımbala ma aŋ jaaŋ
mana yıantı a yı nı.
42 “Nınıŋ Farasisi mba, wʊbıaŋ bie nı
ma. Nı naga nanjʊʊŋ aŋaŋ bʊŋʊ aŋaŋ
neeri aŋaŋ nyinti a taŋ baŋ sʊŋ a nagı
kaanı a yıa Ɲmıŋ, ama ta va jadieke dı
yine nıŋŋmına ʊ mıraha ma; sıba wusie
sarıya diile ta ka cho Ɲmıŋ. Genhe die
mʊna nı yime, a gʊtı nı yınana Ɲmıŋ
nyinti baŋ sʊŋ kaanı wa.
43 “Nınıŋ Farasisi, wʊbıaŋ bie nı ma,
dama nı yaala vuokpııma jigikasıka Ɲmıŋ
jıamıŋ juone me, ta bı yaala ba wasıma
nı aŋaŋ jılıma nyʊgıtı ma. 44 Wʊbıaŋ bie
nı ma, dama nı sıı sıba kunti vɔrıtı dı
lɔbırına vuosi dı ka yesehe ta chʊŋ a ma.”
45 Die wıa mıraha dıdagırıba wʊnyı dı
balı yı wa dı, “Dıdagırʊ, fʊ bala naa nıŋ
zıa wa tı gbaŋ.”
46 Yisa die dı yiŋŋi a balı dı, “Nınıŋ
mıraha dıdagırıba wʊbıaŋ bie nı gbaŋ
nı ma dama nı chie vuosi chiidʊnsa dı
faasına a dʊnsı aŋaŋ ba baaŋ chii ama
nı gbaŋ gbaŋ nı ka suŋŋi be dı ba chii.
47 Wʊbıaŋ bie nı ma, dama nı ka tu-
ose Ɲmıŋ naazʊalıba wʊbalıkaha ama ta
mıa ta wʊnsa ba kunti vɔrıtı a vıına,
banıŋ die ba yine naazʊalıŋ diekemba nı
chɔɔŋkʊʊlıba die dı kʊna wa ta nı gbaŋ
nı ka tuose Ɲmıŋ naazʊalıba wʊbalıkaha.
48 Nı yine wudieke wo, die dagına vuosi
dı nı seŋ saagı wudieke nı chɔɔŋkʊʊlıba
dı yine wo, dama die ba kʊʊ wa Ɲmıŋ
naazʊalıba ta nı dıaŋ dı mıa ba vɔrıtı.
49 Naa chıaŋ ma, die yıantieŋ Ɲmıŋ die
dı baarı dı, ‘N nan tʊŋ naazʊalıŋ aŋaŋ
tʊntʊntıŋ ba jigiŋ, ta ba nan kʊʊ bataŋ
ta mugisi bataŋ dıaŋ.’ 50 Die wıa n
nan datı leleke gie vuosi tıba aŋaŋ ba
kʊna naazʊalıba a nyıŋ dʊnıa piiliku, 51 a
nyıŋ die ba kʊna Abeli a ga tʊgı Za-
karia, vuodieke die ba kʊna Ɲmıŋ kaabıŋ
koriku aŋaŋ Ɲmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʊ
sʊnsʊkʊ. N bala nı wusie, leleke gie vuosi
nan ye tıbıdatıŋ yaa gamma vuosi gie
mana kumbu wıa.
52 “Nınıŋ mıraha dıdagırıba, wʊbıaŋ bie
nı ma, dama nı ligi wo Ɲmıŋ wıa dı vuosi
da keŋ sımma a chıası, ama nı gbaŋ nı
zeti wo a sıbıŋ, ta kaga vuodiekemba dı
mınana dı ba sımma ha.”
53 Die Yisa dı bala ʊ nyıŋ mi wo ta
mıraha dıdagırıba aŋaŋ Farasisi dı jıı
sınyıırıŋ aŋaŋ wa, die ba piili a pıasa wa
wʊpıasıka pam yaa gamma ʊ balıkʊ ma,
54 a mıa yaala dı ʊ balı a chʊʊsı aŋ ba yigi
wo.

12

Gıgaantıŋ wıa
(Mat. 10.26, 27)

1 Womi die vuosi tuse tuse die dı lagıŋ ta
die a tıba tamba nagısı ma, die Yisa die dı
wolıŋ a piili a bala a yıa ʊ kʊaŋandıısırıba
dı, “Nı sımma Farasisi vuosi beriku dama
ba yiwo gıgaantıŋ. 2 Jadieke mana dı
lɔbırına lele nan daansı nyıŋ yaalıŋ ma,
ta wʊlɔbırıkıŋ mana dıaŋ nan nyıŋ yaalıŋ
ma. 3 Die wudieke mana nı bala lımıŋ
ma ba nan daansı wʊŋ ka yaalıŋ ma; ta
wudieke dıaŋ nı pɔsına a balı juoŋ me nan
daansı a mʊʊlı yaalıŋ ma.

Mınıa tı mʊ tı chıgıma ŋmaamıŋ?
(Mat. 10.28-31)

4 “N zʊalıŋ, n bala nı, nı da chıgıma
vuosi ŋmaamıŋ, dama ba nan bıagı kʊʊ nı
nyıŋgbanıŋ ama ka kʊaŋ chaaŋ ba kaaŋ
bıagı a yi nı wııŋ. 5 N kpaama nı yaa
gamma vuodieke nı mʊna nı chıgı: Nı
chıgıma Nabidie Ɲmıŋ, vuodieke dı baaŋ
bıagı kʊʊ nı ta bı yaa yiko a baaŋ nan
bıagı a nagı nı a taaŋ boli dieke dı wone
kpisiku me wo. Wusie maŋ bala nı dı nı
chıgıma wʊnıŋ.

6 “Ba ka daa nembisi anʋ wa kɔbɪsɪ-
le? Ama ta Ŋmɪŋ ka daamma a kaanɪ
mana wɪa. 7 Nɪnɪŋ nɪŋ Ŋmɪŋ sɪba nɪ
sikpeŋ zoosi nʋaŋ mɪŋ. Die wɪa nɪ da
chɪgɪma ŋmaamɪŋ; dama nɪ yaa nyʋarɪ a
tɪaŋ nembisisi pam.

Vʋarɪ fʋ gbaŋ yaalɪŋ ma dɪ yiwo Yisa
kʋaŋandɪɪsɪrʋ
(Mat. 10.32, 33; 12.32; 10.19, 20)

8 “N bala nɪ; vuodieke mana dɪ a keŋ
a vʋarɪ ʋ gbaŋ vuosi me dɪ ʋ yiwo n
vuoŋ, die gbaŋ gbaŋ manɪŋ vuota Bʋa dɪ
nan vʋarɪ wa yaalɪŋ ma Ŋmɪŋ malakasisi
nɪŋŋa. 9 Ama vuodieke dɪ baarɪ ʋ ka yi
n vuoŋ vuosi jigiŋ, die gbaŋ gbaŋ manɪŋ
vuota Bʋa dɪ nan balɪ dɪ n ka sɪba wa
Ŋmɪŋ malakasisi nɪŋŋa.
10 “Ta vuodieke dɪaŋ mana mana dɪ keŋ
balɪ wʋbɪaŋ yaa gamma manɪŋ vuota Bʋa
wa Ŋmɪŋ nan nagɪ ʋ taalɪ a chaa wa; ama
vuodieke nɪŋ mana dɪ keŋ balɪ wʋbɪaŋ yaa
gamma Ŋmɪŋ Halɪkasɪka ma, Ŋmɪŋ kaaŋ
wɔŋ nagɪ ʋ taalɪ a chaa wa.
11 “Ama ba keŋ yaa nɪ ga Ŋmɪŋ jɪamɪŋ
juone me yaa tɪŋgbaŋka nyɪŋkʋra yaa
nyɪŋkʋra jige dɪ ba dii nɪ sarɪya nɪ da vaa
dɪ mugisi nɪ aŋaŋ nɪ baaŋ nan balɪ die yaa
a gbatɪ nɪ gbaŋ a taaŋ. 12 Saŋŋa dɪ keŋ tʋgɪ
Ŋmɪŋ Halɪkasɪka nan dagɪ nɪ wudieke nɪ
baaŋ nan balɪ.”

Nyintitieŋ dieke dɪ yine gaamʋ wa
nandagɪrɪ

13 Mi daa wʋnyɪ die dɪ bie kpɪkpaakʋ ma
ta balɪ yɪ Yisa dɪ, “Dɪdagɪrʋ, balɪ yɪ n mɪɪ
wa, dɪ ʋ vaa maŋ ŋaŋ wa puo faarɪ dieke
tɪ chɔɔŋ dɪ vana a zieŋ tɪ wo.”
14 Die Yisa die dɪ yiŋŋi a balɪ wa dɪ, “N
zʋa, mɪnɪa yɪna mɪŋ sieŋ dɪ n dii nɪ sarɪya
yaa dɪ n puo nɪ faarɪ a yɪ nɪ bale wo gie?”
15 Die Yisa dɪ bɪ balɪ a yɪ ba mana dɪ, “Nɪ
sɪmma nyinti yaalɪŋ wɪa, daa nyinti pam
bala ka yɪ vuota miivoli.”
16 Womi die ʋ taaŋ ba nandagɪrɪ gie dɪ,
“Nyintitieŋ wʋnyɪ die yalla ʋ kʋaŋ, ta ka
yɪa wa nyindiike pam; 17 Die ʋ piili a yile
ʋ sʋŋ ma dɪ, ‘N baaŋ yiwo lalɪa, dama
n wo jigiŋ n baaŋ nan nagɪ n nyindiike
mana a yi.’ 18 Die ʋ balɪ yɪ ʋ gbaŋ dɪ, ‘Naa
maŋ nan yi; n nan ŋmabɪ n bɔmbɔntɪtɪ
ta mɪɪ nyɪŋkpɪɪma, ta nagɪ n zaaha aŋaŋ
n nyinti mana a yi mi’. 19 Ta wa balɪ yɪ
n gbaŋ gbaŋ dɪ, ‘Sikpeŋ nansɪtieŋ, n yaa
nyindiike pam n baaŋ nan dii a tʋgɪ bɪna
pam. Die wɪa n nan dɪ voose ta die ta
nyuo ta yaa sʋgɪfɪalɪŋ.’ 20 Ama Ŋmɪŋ die
dɪ balɪ a yɪ wa dɪ, ‘Fʋnɪŋ gaaŋkʋ gie, jinne
yuku gie, baa fʋ waarɪ wa fʋ mɪsɪ, aŋ tɪ ye
vuodieke dɪ bala ʋ nagɪ fʋ nyinti gie mana
fʋ wʋnsɪna a zie wo?’

21 “Tɔ, vuodieke nɪŋ mana dɪ yaalɪnana
nyinti a yɪa ʋ gbaŋ, ama ta wo nyinti Ŋmɪŋ
jigiŋ, nan daansɪ sɪɪ sɪba daa gaaŋkʋ gie.”

Yime Ŋmɪŋ yada
(Mat. 6.25-34)

22 Die Yisa die dɪ balɪ ʋ kʋaŋandɪɪsɪrɪba
dɪ, “Die wɪa n bala nɪ dɪ nɪ da vaa nɪ beriŋ
mugisi nɪ yaa gamma jadieke nɪ baaŋ nan
dii yaa jadieke nɪ baaŋ nan yeegi, 23 dama
mɪsɪ tɪaŋ nyindiike, ta nyɪŋgbaŋka dɪaŋ dɪ
tɪaŋ nyiŋyeeke. 24 Nɪ daansɪma nembisisi,
a ka bʋra yaa a gobe; a dɪaŋ a wo nyindiike
bɔmbɔntɪ ama Ŋmɪŋ yɪnana ha nyindiike;
nɪ ka yaa nyʋarɪ pam a tɪaŋ nembisi? 25 Nɪ
jabɪa baaŋ nan bɪagɪ a nagɪ bɪna a gʋtɪ
ʋ bɪna ma ʋ mɪsɪ wɪa dɪ mugisine wo
wɪa? 26 Nɪ kana ka bɪagɪ a yi wubike gie,
bɪa nɪ mugisi nɪ gbaŋ aŋaŋ nyintialɪkaha.
27 Nɪ daansɪ tɪɪwute aŋaŋ a vɪɪnɪŋ; ama
a ka tʋma yaa a yaala nyiŋyeeke yɪa a
gbaŋ. Ama n bala nɪ, naaŋ Solomoni aŋaŋ
ʋ nyinti aŋaŋ ʋ nyiŋyeekivɪɪna mana, die
wo jayeekiŋ ka vɪɪna a tʋgɪ tɪɪwutehe
kaanɪ. 28 Dɪɪ yi naa, Ŋmɪŋ dɪ yɪa huuti a
vɪɪnɪŋ, nyindiekemba dɪ ŋaana beri jinne
ama soriŋ boliŋ diihe wo, ʋ kaaŋ yɪ nɪ
nyiŋyeeke? Nɪnɪŋ vuodiekemba yada dɪ
kana a ka dala wa gie!
29 “Na chɪaŋ ma nɪ da vaa dɪ mugisi nɪ
aŋaŋ jadieke nɪ baaŋ nan dii yaa nyuu.
30 Vuodieke dɪ kana ka sɪba Ŋmɪŋ ŋaana
chɪga a yaala nyinti gie mana, ama nɪ
Chɔɔŋ Ŋmɪŋ sɪba a baarɪ dɪ nɪ yaala ha
mɪŋ. 31 Die wɪa nɪ vaa nɪ baga bemme
Ŋmɪŋ naarɪ ma ta ʋ nan nagɪ nyinti gie
mana a yɪ nɪ.

Arɪzanna nyinti wɪa
(Mat. 6.19-21)

32 “Nɪnɪŋ n vuosi dieke dɪ kana ka dala
naa, nɪ da vaa ŋmaamɪŋ yalla nɪ, dama nɪ
Chɔɔŋ Ŋmɪŋ yaa wa sʋgɪfɪalɪŋ aŋaŋ ʋ bala
ʋ nagɪ naarɪ dieke a yɪ nɪ wa. 33 Die wɪa nɪ
nagɪ nɪ nyinti mana nɪ yalla a daa a nagɪ
ligirehe yɪ zɔɔlɪntieliŋ, ta nɪ nan ye nyinti
dɪ wone kpatɪŋ, nyinti nan dɪ bie arɪzanna
ma, ta kaaŋ vʋarɪ, dama gaarɪŋ kaaŋ gbigi
mi, ta nyɪnyʋgɪka kaaŋ chʋʋsɪha. 34 Dama
jigidieke fʋ nyinti dɪ benne, mi dɪaŋ fʋ sʋŋ
dɪ beri.

Yɔŋɪsɪ dieke dɪ yine siri wɪa

35 “Nɪ yi siri a gbara wudiekemba dɪ
kienene ta nɪ vaa nɪ popolisi chaaŋ, 36 sɪba
yɔŋɪsɪ diekemba dɪ chɪɪsɪnana ba tieŋ dɪ
ʋ nyɪŋ hɔgʋ faarɪtʋ banwʋla ma a keŋ
wo, amʋ ʋ keŋ keŋ kpaasɪ sanʋarɪ ba nan
yuorike lagɪ lagɪ a yɪ wa. 37 Sʋgɪfɪalɪŋ bie
yɔŋ diekemba ba tieŋ dɪ kenne a haarɪ ba
ta ba chɪɪsa wa. Wusie maŋ bala nɪ, ba
tieŋ wo nan vaa ba kala ta yi ba nyindiike
aŋ ba dii. 38 Dɪɪ yi ba tieŋ dɪ keŋ keŋ,

tanseese yaa kparaaŋ kpaŋ saŋŋa ta ye ta
ba chɩɩsa wa, sʊgɪfɪalɪŋ nan dɪ bie ba ma.
39 Nɪ sɪmma genke, dɪɩ yi tigiŋ tieŋ dɪ sɪba
saŋŋa dieke gaarʊ dɪ bala ʊ keŋ ʊ tigiŋ me,
ʊ kaaŋ vaa gaarʊ wa wɩɩ ʊ tigiri a juu; ʊ
nan dɪ gbarɪ. 40 Nɪnɪŋ nɪ gbaŋ nɪ yi siri
a gbara, dama manɪŋ vuota Bʊa nan keŋ
saŋŋa dieke nɪ kana ka yile dɪ n nan keŋ.”

Yɔmʊ dɪ mʊna ʊ tuo ʊ tieŋ nʊaŋ dene
(Mat. 24.45-51)

41 Womi Piita die dɪ pɪasɪ wa dɪ, “Tɪ
Yɔmʊtieŋ, tɪnɪŋ fʊ taana nandagɪrɪ gie a
yɪa yaa vuoŋ mana?” 42 Ta tɪ Yɔmʊtieŋ
Yisa die dɪ yiŋŋi balɪ wa dɪ, “Yɔmʊ bɪa
yine yɪaŋ tieŋ ta yie ʊ Yɔmʊtieŋ dɪ dagɪna
dɪ ʊ yi wudieke? Wʊnɪŋ ʊ yine vuodieke
ʊ Yɔmʊtieŋ dɪ nan vʊarɪ dɪ ʊ daansɪma ʊ
yɔmʊ chanchaalɪba ta yɪma ba nyindiike
saŋŋa dieke dɪ mʊna. 43 Dɪɩ yi ta ʊ
Yɔmʊtieŋ dɪ keŋ tigiŋ ta ye wo ta ʊ tʊma
die wo gbaŋ gbaŋ, sʊgɪfɪalɪŋ nan dɪ bie ʊ
ma. 44 Wusie maŋ bala nɪ, ʊ nan nagɪ wa
a zieŋ dɪ ʊ daansɪma ʊ nyinti mana mana,
45 ama ʊ yi yɔmʊbɪaŋ, ʊ nan dɪ yile ʊ sʊŋ
ma dɪ ʊ Yɔmʊtieŋ wo kaaŋ keŋ lagɪ lagɪ, ta
piili a nɪga ʊ yɔmʊ chanchaalɪba ta wʊnɪŋ
ʊ nan dɪ die ta nyu bugi. 46 *U* Yɔmʊtieŋ wo
nan yiŋŋi keŋ daa dieke aŋaŋ saŋŋa dieke
ʊ kana ka yile dɪ ʊ nan keŋ. *U* keŋ keŋ, ʊ
nan datɪ ʊ tɪbɪŋ pam ta yi wo sɪba ʊ ŋaana
yie vuodiekemba dɪ zetinene nʊaŋ die wo.
47 “Yɔmʊ dieke dɪ sɪbɪna jadieke ʊ tieŋ
dɪ yaalala ʊ yi, ta ka yi siri dɪ ʊ yi wudieke
ʊ tieŋ wo dɪ yaalala, nan ye tɪbɪdatɪŋ aŋaŋ
tɪbɪtɪ pam, 48 ama yɔmʊ dieke dɪ kana ka
sɪba wudieke ʊ tieŋ wo dɪ yaalala, ta yi
wɩɩŋ chʊʊsɪ, ba nan tɪbɪ wa bɪta ta va wa.
Vuodieke ba yɪna pam ba nan pɪasɪ pam
a nyɪŋ wʊnɪŋ ʊ jigiŋ; ta vuodieke dɪaŋ ba
nagɪna pam pam a yi ʊ nuusi me, ba nan
pɪasɪ pam a nyɪŋ ʊ jigiŋ.

Puole wɪa
(Mat. 10.34-36)

49 “Manɪŋ n keŋye mɪŋ dɪ keŋ taaŋ boliŋ
tɪŋgbaŋka ma, dɪ tɪŋ nan yi mɪŋ nansɪŋ
dɪɩ yi dɪ tɪŋgbaŋka wɔŋ die. 50 Ŋmɪŋ
nyaaŋ sɪɩla dieke n bala n sɪɩ wa vaa
n sʊŋ dɪ chʊʊsɪ mɪŋ, sie ka keŋ yi a
tɪaŋ. 51 Nɪ yile dɪ n keŋye mɪŋ aŋaŋ
sʊgɪdʊagɪŋ tɪŋgbaŋka ma? Aayɪ. N bala
nɪ, n keŋye mɪŋ aŋaŋ puole. 52 A nyɪŋ
jinne yaa gamma, vuosi banʊ nan dɪ bie
tigiŋ me, ta keŋ puo; ba bataa nan chʊʊsɪ
bale wo, ta bale wo dɪaŋ chʊʊsɪ bataa
wa. 53 Chʊalɪŋ nan keŋ chʊʊsɪ ba ballɪ
dembisi, ta ballɪ dembisi dɪaŋ keŋ chʊʊsɪ
ba chʊalɪŋ; nɪɩlɪŋ dɪaŋ nan keŋ chʊʊsɪ ba
hɔgʊlɪaba ta hɔgʊlɪaba dɪaŋ keŋ chʊʊsɪ ba
nɪɩlɪŋ; nɪɩlɪŋ nan keŋ chʊʊsɪ ba lɪahalɪtɪ,
ta lɪahalɪtɪ dɪaŋ nan keŋ chʊʊsɪ ba nɪɩlɪŋ.”

Saŋŋa sɪbɪŋ wɪa
(Mat. 16.2, 3)

54 Womi Yisa die dɪ balɪ yɪ kpɪkpaakʊ dɪ,
“Nɪ keŋ yese nɪɩŋmaaŋ ŋmɪŋ nanɪŋ chaaŋ
nɪ ŋaaŋ baarɪ dɪ, nɪɩŋ baa ka nɪɩ mɪŋ aŋ ka
seŋ nɪɩ. 55 Nɪ a keŋ a ye ta bʊlɔgɪsɪŋ nɪga
nyɪnna nuudiigiŋ chaaŋ nɪ ŋaaŋ baarɪ dɪ
jigiri nan dɪ tuuli aŋ ka keŋ yi. 56 Nɪnɪŋ
gɪgaantɪba gie, nɪ ŋaaŋ bɪagɪ a daansɪ
tɪŋgbaŋka aŋaŋ ŋmɪŋsikpeŋ wudieke dɪ
yinene ta dagɪ a chɪasɪ, ta bɪa yine nɪ ka
bɪagɪ sɪba lele saŋka gie chɪasɪ?

Wɪa wʊnsɪŋ wɪa
(Mat. 5.25, 26)

57 “Bɪa yine nɪ ka bɪagɪ a sɪba wudieke
dɪ mʊna dɪ nɪ yi a yi? 58 Dɪɩ yi vuoŋ dɪ
yaa fʊ gara naalɪaŋ, kpaŋŋɪ fʊ gbaŋ aŋ nɪ
wʊnsɪ wɩɩrɪ nɪ yene bie sieku me wo, dɪ
daa die ʊ nan yaa fʊ ga vuodieke dɪ dinene
sarɪyaka jigiŋ aŋ sarɪya diiru wo nagɪ fʊ
a yi dansarika dɪdaansɪrɪba jakʊʊŋ nuusi
me aŋ ʊ nagɪ fʊ yi dansarɪka sʊŋ. 59 N bala
nɪ, kaaŋ keŋ nyɪŋ mi a ga tʊgɪ saŋŋa dieke
fʊ baaŋ nan tuŋ ba bala fʊ tuŋ ligire dieke
wo mana.”

13

Vuoŋ dɪ ka chɪgɪ nyɪŋ ʊ tʊntʊmbɪatɪ ma
ʊ nan kpi

1 Saŋka mi vuosi bataŋ die dɪ bie mi
a balɪ Yisa yaa gamma Paliti* dɪ kʊna
Galili vuosi saŋŋa dieke die ba kaabɪna
yɪa Ŋmɪŋ. 2 Yisa die dɪ yiŋŋi a pɪasɪ ba
dɪ, “Nɪ yile dɪ Galili vuosisi die ba kʊna
wa tʊmbɪatɪ die faasɪ dala mɪŋ a tɪaŋ ba
chanchaalɪba mi? 3 Aayɪ; ama n bala nɪ,
dɪɩ yi nɪ ka chɪgɪ nyɪŋ nɪ tʊntʊmbɪatɪ ma,
nɪ nan kpi sɪba ba kpine die wo. 4 Siloami
jarɪnbɪsa die dɪ nanna a kʊʊ vuosi baŋ
aŋaŋ anɪɩ wo, nɪ yile dɪ die vuosi tʊmbɪatɪ
die tɪaŋ ba chanchaalɪba die dɪ benne
Jerusalemi ma wa? 5 Aayɪ, ama n bala nɪ,
dɪɩ yi nɪ ka chɪgɪ nyɪŋ nɪ tʊntʊmbɪatɪ ma
nɪ mana gbaŋ nan kpi.”

Tɪɩ dieke dɪ kana ka nyɪna nyɪŋnyɪŋka
nandagɪŋ

6 Womi Yisa die dɪ taaŋ ba nandagɪrɪ gie
dɪ, “Daa wʊnyɪ die sone tɪɩnyɪŋkɪŋ ʊ kʊaŋ
ma, ta die ga a yaala nyɪŋnyɪŋka ka sikpeŋ
me dɪ ʊ kpaa, ama die ʊ ka yeye. 7 Die wɪa
die ʊ balɪ a yɪ vuodieke dɪ daansɪnana ʊ
kʊakʊ dɪ, ‘Ye, bɪna ataa wʊnna maŋ chʊŋ
kieŋ gie a yaala nyɪŋnyɪŋka tɪɩka sikpeŋ ta
ka yeye. Chɪaka taaŋ, bɪa wɪa ka nan dɪ zie
a chʊʊsa tɪŋgbaŋka?’ 8 Ama dɪdaansɪrʊ
wa die dɪ yiŋŋi bala wa dɪ, ‘Jakʊʊŋ, vaa ka

* **13:1** 13.1 Paliti die yiwo Romani vuosi jakʊʊŋ wʊnyɪ.

bımbalımıŋ a gʋtı ta n nan tuu a gilinke
a yi hʋʋsıŋ a yi ka chıaŋ ma, 9 aŋ tı ye ka
nan nyıŋ nyıŋnyıŋka bıŋ chaaŋ? Ka ka
nyıŋya n nan chıaka taaŋ.' "

Yisa die dı gbaanna hɔgʋ dieke dı yine gbarıgıŋ davʋʋsıkırı daraaŋ dene

10 Davʋʋsıkırı daarı Yisa die dı bie Ŋmıŋ
jıamıŋ juoŋ me a daga; 11 ta hɔgʋ wʋnyı
die dı bie mi jımbıaŋ die dı bie ʋ ma a vaa
ʋ bırıŋ gbarıgıŋ bına baŋ aŋaŋ anıı. Die
ʋ guriye mıŋ a ka bıagı hagıziele. 12 Yisa
die dı yene wo die ʋ wa wa a keŋ nyıŋ a
balı a yı wa dı, "Hɔgʋ, fʋ yʋagıbʋ vaa fʋ
mıŋ." 13 Ta die nagı ʋ nuuŋ a diisi ʋ ma,
ta lele womi, die ʋ tıntı ta bırı Ŋmıŋ.
14 Die Ŋmıŋ jıamıŋ juoku jakʋʋŋ die dı
jıı sınyıırıŋ, dama Yisa die dı gbaanna
hɔgʋ wa davʋʋsıkırı daarı wıa; die wıa
die ʋ balı vuosisi dı, "Daraa ayʋaba benne
bakɔyı ma dı tı yaa a tʋmma, die wıa nı
kiere hanıŋ daraa mi aŋ ʋ gbaaŋ nı, ama
da keŋ davʋʋsıkırı daarı dı ʋ gbaaŋ nı."
15 Ta tı Yɔmʋtieŋ Yisa die dı yiŋŋi a balı
wa dı, "Nınıŋ gıgaantıba gie, nı wʋnyı
ŋaaŋ a forisi wo nı niige yaa nı bonsi a yaa
ga a yı ha nyaaŋ davʋʋsıkırı daaŋ. 16 Ta
hɔgʋ wa gie dı yine Abarahami haagıŋ
vuodieke Sitaani dı bırıŋ wa yɔmʋ bına
baŋ aŋaŋ anıı, dı ka mʋ dı n gbatı wa
taaŋ davʋʋsıkırı daarı?" 17 Yisa die dı
bala naa wa viivi die dı yigi ʋ dataası
mana; ta kpıkpaakʋ sʋgıtı die dı fıalı aŋaŋ
mamachi wudiekemba ʋ yinene wo.

Nyımbʋrıbiŋ nandagırı
(Mat. 13.31, 32; Maki 4.30-32)

18 Ka kʋaŋ chaaŋ Yisa die dı pıası ba dı,
"Ŋmıŋ naarı sıı sıba bıa? Bıa maŋ baaŋ
nagı a magısı ka? 19 Ka nıası wa kaŋmıŋ
biŋ, daa wʋnyı dı nagına a ga bʋrı ʋ kʋaŋ
ma, die ka bırıŋ a ga bırıŋ tııŋ nembisi die
dı yʋga a tuusi ka sikpeŋ me."

Dabɔtı nandagırı
(Mat. 13.33)

20 Ta Yisa die dı bı pıası ba dı, "Bıa maŋ
baaŋ nagı Ŋmıŋ naarı a magısı? 21 Ka
nıası wa dabɔtı hɔgʋ dı nagına a lagıŋ
paanʋ zɔŋ dieke dı dala ma aŋ bʋ mana
dı yiri wo."

Sanʋabike wıa
(Mat. 7.13, 14, 21-23)

22 Saŋŋa dieke Yisa die dı benne sieŋ
me a gara Jerusalemi wa, die ʋ daagı
tıgıkpııma aŋaŋ tıŋkpaŋŋısı a daga vuosi
Ŋmıŋ wıa; 23 die vuoŋ wʋnyı die dı pıası
wa dı, "Jakʋʋŋ, vuodiekemba dı bala ba
ye gbatıtaaŋkʋ ba nan yi bıta yaa ba nan
dı dala?"
Yisa die dı balı a yı ba dı, 24 "Sie nı
kpaŋŋı nı gbaŋ a dıa sanʋabike a juu mi.
N bala nı, vuosi pam nan daansı mıa dı ba
juu ama ba nan waarı ka juule. 25 Tigiri
tieŋ dı keŋ hagı a ligi sanʋarı, ta nı wıarı
a zie yene me, ta kpaasa sanʋarı a wasa
a baarı dı, 'Jakʋʋŋ yuori sanʋarı a yı tı',
ama saŋka mi ʋ nan yiŋŋi a balı nı dı
'N ka sıba jigidieke dı nyınna.' 26 Saŋka
mi nı nan yiŋŋi a balı wa dı, 'Tınıŋ aŋaŋ
fʋ die dinene ta nyuo, ta fʋ dagı tı Ŋmıŋ
wıa tı tıŋ ma.' 27 Ama ʋ nan daansı bı
a baarı, 'N ka sıba jigidieke nı nyınna.'
Ta balı nı, 'Nı gamma ta va manıŋ, nınıŋ
vuobıatı gie mana.' 28 Ta n nan nagı nı a
taaŋ yeŋ me; ta nı nan ye Abarahami aŋaŋ
Aziki aŋaŋ Jakobu aŋaŋ Ŋmıŋ naazʋalıba
mana, ta ba bie Ŋmıŋ naarı ma, ta nı
nan dı kʋma ta ŋɔba nı nyına. 29 Vuosi
nan daansı nyıŋ ŋmıŋ pɔsıkıŋ aŋaŋ ŋmıŋ
juukiŋ aŋaŋ nuudiigiŋ aŋaŋ nuugalı chaaŋ
a keŋ kalı Ŋmıŋ naarı ma a dii nyindiike.
30 N baaŋaa, vuosi bataŋ dieke dı wıarına
kʋaŋ lele nan keŋ bie nıŋŋa, ta vuosi bataŋ
dieke dı benne nıŋŋa lele nan keŋ wıarı
kʋaŋ."

Yisa die dı yalla choti aŋaŋ Jerusalemi vuosi dene
(Mat. 23.37-39)

31 Saŋka mi gbaŋ gbaŋ Farasisi vuosi
bataŋ die dı keŋ Yisa jigiŋ a balı a yı wa
dı, "Sie fʋ nyıŋ giena a ga jigigaaŋ, dama
naaŋ Herodi yaala ʋ kʋʋ fʋ mıŋ."
32 Ta Yisa die dı yiŋŋi a balı ba dı,
"Wʋnıŋ Ŋmındarıka gie, nı ga balı wa dı,
'N nan dı vʋara jımbıatı ta gbaama vuosi
jinne aŋaŋ soriŋ, ta daraa ataa wa daraaŋ
n nan kpatı n tʋʋma.' 33 Ama a nyıŋ jinne
aŋaŋ soriŋ aŋaŋ vʋntʋŋ dı mʋ dı n bemme
sieŋ me, dama dı ka mʋ dı ba kʋʋ Ŋmıŋ
naazʋa jigigaaŋ sie Jerusalemi ma.
34 "Nchʋanaawee, Jerusalemi vuosi,
nınıŋ vuodiekemba dı kʋna Ŋmıŋ
naazʋalıba, ta bı taa vuodiekemba ʋ tʋnna
nı jigiŋ wo tana a kʋʋ wa, bʋŋmıa maŋ
mıa a yaala dı n lagısı nı bʋnyı sıba
kpıanııŋ dı ŋaana lagısı ka ballı ka chobiti
chıaŋ ta nı ka saaga. 35 Ye, Ŋmıŋ vaa nı
jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ ta ka zie yɔrı. N
bala nı, a nyıŋ jinne yaa gamma, nı kaaŋ
bı ye mıŋ bıbra a ga tʋgı saŋŋa dieke nı
baaŋ nan balı dı, 'Alibarika bie vuodieke
dı kennene Nabidie Ŋmıŋ saaŋ ma.' "

14

Yisa die dı gbaanna daa wʋnyı die dı yʋagına dene

1 Davʋʋsıkırı daaŋ kaanı Yisa die dı
ga Farasisi nyıŋkʋra wʋnyı tigiŋ dı ʋ
dii nyindiike, die vuosisi die dı mıŋŋı a
daansa wa. 2 Mi yʋagıtieŋ wʋnyı dı keŋ
ʋ jigiŋ, die ʋ nagısı aŋaŋ ʋ nuusi mʋrına.
3 Die wıa Yisa die dı pıası Farasisi aŋaŋ
mıraha dıdagırıba dı, "Tı mıraha saagıya

mɪŋ dɪ tɪ gbaaŋ davʊʊsɪkɪrɪ daraaŋ yaa tɪ da gbaaŋ?”
4 Ama die ba tarɪ. Yisa die dɪ nagɪ ʊ nuuŋ a gbɪ daa wa ta gbaaŋ wa ta vaa ʊ ga. 5 Ta die a balɪ yɪ ba, “Dɪɪ yi nɪ wʊnyɪ dɪ yallɪ boniŋ yaa naagɪŋ ka nan buluŋ me davʊʊsɪkɪrɪ daarɪ kaaŋ yi lagɪ lagɪ a ga a vʊarɪ ka?”
6 Ama die ba ka bɪagɪ a yiŋŋi a balɪ wa wɪɪŋ.

Sʊʊŋ fʊ gbaŋ tɪŋgbaŋ wɪa

7 Mi Yisa die yene chaamba dɪ vʊarɪnana vuokpɪɪma jigikasɪha, ʊ kpaaŋ ba dɪ; 8 “Dɪɪ yi ba keŋ a wa fʊ dɪ fʊ keŋ banwʊla ma, da keŋ ga kala vuokpɪɪma jigikasɪka, dama dɪ nan bɪagɪ yi ta ba wa wa vuodieke dɪ tɪanna fʊ 9 aŋ vuodieke dɪ wana nɪ wa nan keŋ fʊ jigiŋ a balɪ fʊ dɪ, ‘Hagɪ ta yɪ wa fʊ jigikasɪkɪrɪ.’ Mi nan dii viivi ta ga kalɪ vuosi kʊaŋ. 10 Ama ba keŋ a wa fʊ, ga kala vuosi kʊanʊaŋ, amʊ vuodieke dɪ wana fʊ dɪ keŋ keŋ ʊ nan balɪ a yɪ fʊ dɪ, ‘N zʊa, keŋ jʊalɪ kala vuokpɪɪma jigikasɪkɪrɪ ma.’ Mi nan ye jɪlɪma fʊ chanchaalɪba mana jigiŋ. 11 Dama vuodieke mana dɪ kɔtɪna ʊ gbaŋ Ɲmɪŋ nan sʊʊŋ wa tɪŋgbaŋ, ama vuodieke dɪ sʊʊna ʊ gbaŋ tɪŋgbaŋ, Ɲmɪŋ nan kɔtɪ wa ŋmɪŋsikpeŋ.”

Vuodiekemba dɪ mʊna nɪ wa wa wɪa

12 Mi Yisa die dɪ balɪ a yɪ vuodieke die dɪ wana wa wa dɪ, “Dɪɪ yi fʊ keŋ yaa dʊʊga, da keŋ wa fʊ zʊalɪŋ yaa fʊ nɪmballɪ yaa fʊ maarɪŋ yaa fʊ chanchaalɪŋ ligire tieliŋ, dama fʊ wa ba ba dɪaŋ ba nan yiŋŋi a wa fʊ a yiŋŋi tuŋ fʊ wudieke fʊ yine wo. 13 Ama fʊ keŋ yaa dʊʊga wa zɔɔlɪntieliŋ aŋaŋ gbarɪgɪsɪ aŋaŋ gbɪlɪsɪ aŋaŋ yɪɪsɪ, 14 ta nan ye alibarika, dama ba kaaŋ bɪagɪ a yiŋŋi tuŋ fʊ, Ɲmɪŋ nan tuŋ fʊ saŋŋa dieke vuovɪɪna dɪ keŋ hagɪ kuŋ me.”

Dʊʊga kpeŋkpɪɪka nandagɪrɪ wɪa
(Mat. 22.1-10)

15 Die vuodiekemba dɪ dinene aŋaŋ Yisa wʊnyɪ dɪ wʊnnana Yisa balɪkʊ ʊ balɪ a yɪ wa dɪ, “Sʊgɪfɪalɪŋ bie vuodiekemba dɪ bala ba daansɪ kala Ɲmɪŋ naarɪ ma a dii nyindiike!”
16 Yisa die dɪ yiŋŋi balɪ wa dɪ, “Daa wʊnyɪ die benne a keŋ yaala ʊ dii dʊʊgakpeŋkpɪɪŋ, ta die a posi vuosi pam. 17 Die dʊʊgaka diile saŋŋa die dɪ gbigine wo, die ʊ tʊŋ ʊ tʊntʊntʊ dɪ ʊ ga balɪ vuodiekemba ba wone a posi wo dɪ, ‘Nɪ keŋ, jaaŋ mana yi siri mɪŋ!’ 18 Ama ba mana die dɪ piili a bala wudieke wɪa ba kana kaaŋ bɪagɪ a keŋ. Die bʊmbʊŋaŋ vuoke dɪ baarɪ dɪ, ‘N daa wa tɪŋgbaŋ ta dɪ mʊ dɪ n ga ye ke, die wɪa yɪ mɪŋ sieŋ aŋ n ga.’ 19 Ta wʊnyɪ dɪaŋ die dɪ baarɪ dɪ, ‘N daa wa naakʊaka baŋ; die wɪa yɪ mɪŋ sieŋ aŋ n yaa ha a ga magɪsɪ ye.’ 20 Wʊnyɪ dɪaŋ die dɪ baarɪ dɪ, ‘N faarɪ wa hɔgʊ daraa gie nʊaŋ die wɪa n kaaŋ bɪagɪ keŋ.’ 21 Die tʊntʊntʊ wa die dɪ yiŋŋi ga a balɪ ʊ tieŋ wo wɪaha gie mana. Die ʊ tieŋ wo dɪ jɪɪ sɪnyɪɪrɪŋ ta balɪ yɪ ʊ tʊntʊntʊ wa dɪ, ‘Nyɪŋ lagɪ lagɪ a ga tɪka sieti me a wa zɔɔlɪntieliŋ aŋaŋ gbarɪgɪsɪ aŋaŋ yɪɪsɪ aŋaŋ gbɪlɪsɪ a yaa ba viiri keŋ.’ 22 Ka kʊaŋ chaaŋ tʊntʊntʊ wa dɪ keŋ baarɪ dɪ, ‘Jakʊʊŋ, fʊ bala dɪ n yi wudieke wo, n yiye mɪŋ, ama yɪalɪŋ yene bie juoku sʊŋ.’ 23 Die wɪa ʊ tieŋ wo dɪ balɪ wa dɪ, ‘Bɪ nyɪŋ ga tɪka lʊga a daansɪ siekpɪɪma aŋaŋ siebisisi me, a yaalɪ vuosi a keŋ juu amʊ n tigiri nan suuli. 24 Ama vuodiekemba die n wolinne a posi wo wʊnyɪ gbaŋ nʊaŋ kaaŋ laŋ n dʊʊgaka nyindiike he.’ ”

Yisa kʊaŋ dɪɪsɪŋ wɪa
(Mat. 10.37, 38)

25 Saŋŋa kaanɪ, die kpɪkpaaŋ pam die dɪdɪ Yisa, die ʊ yiŋŋi a balɪ yɪ ba dɪ. 26 “Vuodieke mana dɪ yaala ʊ bemme n jigiŋ, sie ʊ chome mɪŋ a tɪaŋ ʊ chone ʊ chɔɔŋ aŋaŋ ʊ nuŋ aŋaŋ ʊ hɔgʊ aŋaŋ ʊ ballɪ aŋaŋ ʊ nɪmballɪ aŋaŋ ʊ gbaŋ gbaŋ miivoli die. Dɪ daa die ʊ kaaŋ bɪagɪ a yi n kʊaŋandɪɪsɪrʊ. 27 Ta vuodieke dɪaŋ mana dɪ kana ka viigi ʊ kuŋ dagarɪkɪŋ a dɪ n kʊaŋ, kaaŋ bɪagɪ a yi n kʊaŋandɪɪsɪrʊ. 28 Dɪɪ yi vuoŋ dɪ yaala ʊ mɪɪ tigikpɪɪŋ, sie ʊ woliŋ a kala a sɪmma ka ligire nʊaŋ, a sɪmma baarɪ ʊ ligire nan tʊgɪ yaa ka kaaŋ tʊgɪ. 29 Dama ʊ ka yi die, ta piili tigiri ta keŋ ka bɪagɪ a mɪɪ ka kpatɪ, ta vuosi dɪ yese ke ta sɪba baarɪ ʊ ka bɪagɪ mɪɪ ka kpatɪ, ba nan vʊarɪ wa fala. 30 Ba nan baarɪ dɪ, ‘Daa wa gie die piiliye mɪŋ dɪ ʊ mɪɪ ama ʊ ka bɪagɪ kpatɪ.’ 31 Dɪɪ yi naaŋ dɪ yaa vuosi tuse baŋ a nyɪŋ gara ʊ wagɪ ʊ chanchaaŋ dɪ yalla tuse baŋɪsɪ-le, ʊ nan woliŋ kalɪ a daansɪ ʊ gbaŋ ye dɪ ʊ yaa hagɪrɪŋ a baaŋ nan bɪagɪ a tuoli ʊ chanchaaka. 32 Dɪɪ yi ʊ wo hagɪrɪŋ ʊ nan tʊŋ tʊntʊntɪŋ aŋ ba woliŋ dɪa ʊ nɪŋŋa a nagɪ vaaŋ a dagɪ ʊ chanchaaka dɪ ʊ kaaŋ bɪagɪ a wagɪ wa.” 33 Yisa die dɪ balɪ kpatɪ ba dɪ, “Die gbaŋ gbaŋ nɪ wʊnyɪ mana dɪ kaaŋ bɪagɪ a yi n kʊaŋandɪɪsɪrʊ sie ʊ nagɪ nyinti mana a taaŋ.”

Yasɪ wɪa
(Mat. 5.13; Maki 9.50)

34 “Yasɪ nansɪ mɪŋ, ama dɪɪ yi ka nansɪbʊ dɪ nyɪŋ, lalɪa ka bɪ baa ka ye ka nansɪbʊ bɪbra? 35 A ka bɪ vɪɪna dɪ fʊ nagɪ ka a taaŋ fʊ kʊaŋ ma yaa fʊ nagɪ ka a gʊtɪ hʊʊsɪŋ ma. Sie fʊ nagɪ ka a taaŋ. Vuodieke dɪ yaa tɪba ʊ wʊmma.”

15

Yii diekemba dı bana wa nandagırı
(Mat. 18.12-14)

1 Die saŋŋa kaanı lampotuosiriŋ pam
aŋaŋ tʊntʊmbıatı tieliŋ die dı keŋ Yisa
jigiŋ dı ba wʊŋ ʊ wʊbalıka ha. 2 Ama
Farasisi aŋaŋ mıraha dıdagırıba dı pi-
ili a vʊʊna wıa dı, “Daa wa gie tuose
tʊntʊmbıatı tieliŋ ta die aŋaŋ ba.”
3 Naa chıaŋ ma Yisa die dı taaŋ ba
nandagırı gie dı, 4 “Dıı yi nı wʊnyı dı yaa
yiise kɔbıga ta a kaanı dı bıa, bıa ʊ baa ʊ
yi? Sie ʊ vaa yiise baŋısı-wayı aŋaŋ awayı
wa dı dinene jigidieke wo, ta ga a yaalı
jabalıŋka dı bana wa a ga tʊgı saŋŋa dieke
ʊ baaŋ nan ye ke. 5 Dıı yi ʊ keŋ ye ke ʊ
sʊŋ ŋaaŋ fıalı mıŋ, ta nagı ka viigi, 6 ta
chii ke a kuli tigiŋ. Saŋka mi ʊ nan wa ʊ
zʊalıŋ aŋaŋ ʊ jʊjʊrıtamba a lagısı a balı yı
ba dı ‘Nı yallıma sʊgıfıalıŋ, dama n ye wo
n yii dieke dı bana wa.’ ” 7 Die wıa Yisa
dı bı bala ba dı “Tʊntʊmbıatı vuobalımıŋ
dı chıgı nyıŋ ʊ tʊntʊmbıatı ma, sʊgıfıalıŋ
nan dı beri arızanna ma ʊ wıa a tıaŋ ka
bala ka sımma die vuovıına baŋısı-wayı
aŋaŋ awayı dieke dı yilinene dı dı ka mʊ
dı ba chıgı nyıŋ ba tʊmbıatı ma.

Ligiribiŋ dieke dı bana nandagırı

8 “Yaa dı yi hɔgʊ dı yaa ligiribie baŋ, ta a
kaanı dı bıa, lalıa ʊ baa ʊ yi? Sie ʊ chɔgısı
popoli ta mıŋŋı saarı ʊ juoku ta mıŋŋı
daansı jigiŋ mana a ga tʊgı saŋŋa dieke ʊ
baaŋ nan ye ke. 9 Ʊ keŋ a ye ke ʊ ŋaaŋ wa
wa ʊ zʊalıŋ aŋaŋ ʊ jʊjʊrıtamba a lagısı
a balı a yı ba dı, ‘Nı yallıma sʊgıfıalıŋ,
dama n ye wo n ligiribiŋ dieke dı bana
wa.’ 10 Die wıa Yisa die dı bı balı ba, dıı yi
tʊntʊmbıatı tieliŋ wʊnyı dı chıgı nyıŋ ʊ
tʊntʊmbıatı ma, Ŋmıŋ malakasisi nan dı
yaa sʊgıfıalıŋ pam ʊ wıa.”

Bʊa dieke dı bana wa nandagırı

11 Womi Yisa die dı bı balı dı, “Daa
wʊnyı die yalla dembibisi bale, 12 ta
bʊabike chaaŋ die dı balı a yı ʊ chɔɔŋ wa
dı, ‘N chʊa, n yaala fʊ nagı n balla n daansı
dii faarı dieke a yı mıŋ.’ Saŋka mi ʊ chɔɔŋ
wa die dı puo faarı ka a yı ba bale wo.
13 Die dı ka yʊasıya bʊabike die dı nagı ʊ
nyinti mana a daa, ta nagı ligirehe a dıa,
a ga tıgı saasaa. Mi die ʊ ga dii ligirehe
yɔrı yɔrı a kpatı. 14 Die ʊ dine jaaŋ mana
a kpatı wa, die kɔŋkpeŋkpııŋ die dı nan
tıŋgbaŋka mana ma, die dı paalı a wʊŋ
wa. 15 Die wıa die ʊ ga bie daa wʊnyı tigiŋ
tıŋgbaŋka ma, daa wa die dı yaa wa ga ʊ
kʊaŋ ma dı ʊ daansıma ʊ perukusi. 16 Die
ʊ tıŋ yaala ʊ dii perukusisi nyindiikehe a
chagı ama vuoŋ die ka yı wa jaaŋ. 17 Ka
kʊaŋ chaaŋ die ʊ keŋ mıŋŋı a yili, ‘N chʊa
tʊntʊntıba mana yese nyindiike a die ta
tıala, ta giena maŋ baa n kpi aŋaŋ kɔŋ.
18 Dı sına die wo, n nan hagı a ga n chʊa
jigiŋ a balı wa dı, N chʊa, n yi bıaŋ ta
chʊʊsı Ŋmıŋ aŋaŋ fʊ jigiŋ. 19 N ka bı mʊ
fʊ wa mıŋ fʊ bʊa; daansıma mıŋ sıba fʊ
tʊntʊntıba kaanı.’ 20 Die wıa die ʊ hagı a
ga ʊ chɔɔŋ wa jigiŋ.

“Die ʊ yene bie sieku me a gara wa, ʊ
chɔɔŋ wa die dı ye wo, zɔɔlıŋ die dı yigi
wo pam, die ʊ chıgı ga a gurigi wo. 21 Die
bʊa wa dı baarı dı, ‘N chʊa, n yi bıaŋ
Ŋmıŋ aŋaŋ fʊ jigiŋ. N ka bı mʊ dı fʊ wa
mıŋ fʊ bʊa.’ 22 Ama ʊ chɔɔŋ wa die dı wa
ʊ tʊntʊntıba a balı ba dı, ‘Nı yi lagı lagı a
nagı jayeekivııka a keŋ yeegi wo, ta nagı
nuupiriŋ a keŋ yi ʊ nuuŋ me, ta nagı nııra
a suu wo; 23 ta ga nagı narapɔlı dieke dı
narına a keŋ kʊʊ aŋ tı dii dʊʊga. 24 Dama
die n yile dı n bʊa wa gie kpiye mıŋ, ama
ta ʊ bie ʊ mısı ma, ta bı yile dı ʊ baya mıŋ,
ama ʊ yiŋŋi keŋ mıŋ.’ Die wıa die ba piili
a die dʊʊgaka aŋaŋ sʊgıfıalıŋ.

25 “Ama saŋka mi, die ʊ bʊa jakʊʊrı die
ye bie wo kʊakʊ ma. Die ʊ kienene tigiri a
keŋ gbigi tigiri, die ʊ wʊŋ yılaha aŋaŋ siele
he. 26 Die wıa die ʊ wa tʊntʊntıba wʊnyı
a pıası wa wudieke dı yinene tigiri me.
27 Die ʊ yiŋŋi balı wa dı, ‘Fʊ nımbʊa wa
yiŋŋi keŋ mıŋ, fʊ chʊa wa dı kʊʊ narapɔlı
dieke dı narına, dama ʊ yiŋŋi keŋ mıŋ
aŋaŋ alaafıa.’ 28 Die bʊa jakʊʊrı die dı
jıı sınyıırıŋ, ta zeti dı ʊ kaaŋ juu gbaakʊ
sʊŋ; die wıa die ʊ chɔɔŋ dı keŋ nyıŋ a
jʊʊsı wa dı ʊ keŋ juu, 29 ama die ʊ yiŋŋi
balı ʊ chɔɔŋ wa dı, ‘Ye, bınaha gie mana n
tʊma a yıa fʊ mıŋ sıba yɔmʊ, ta saaga fʊ
nʊaŋ, ama ka yi mıŋ biibiŋ gbaŋ dı n kʊʊ a
wa n zʊalıŋ aŋ tı dii ta yallıma sʊgıfıalıŋ.
30 Fʊ bʊa wa gie nıŋ die chʊʊsına fʊ nyinti
mana hɔgʊba ma wa, dı keŋ tigiŋ fʊ kʊʊ
narapɔlı narıkıŋ a yı wa.’ 31 Ʊ chɔɔŋ wa
die dı yiŋŋi a balı wa dı, ‘N bʊa, saŋŋa
mana fʊ bie wo n jigiŋ, ta jadieke mana
n yalla die dı yi fʊ sıtı. 32 Ama dı mʊ tı
dime dʊʊga ta yallıma sʊgıfıalıŋ dama die
tı yile dı fʊ nımbʊa wa gie kpiye mıŋ, ama
ta ʊ bie ʊ mısı ma, ta bı yile dı ʊ baya mıŋ,
ama lele tı ye wo mıŋ.’ ”

16

Tʊʊma jakʊʊŋ nandagırı

1 Yisa die dı balı a yı ʊ kʊaŋandıısırıba
dı, “Ligiretieŋ wʊnyı die benne a yallı
tʊntʊntʊ jakʊʊŋ ʊ daansa ʊ nyinti, die ba
keŋ balı wa dı ʊ die ʊ ligirehe yɔrı yɔrı.
2 Die wıa die ʊ wa wa a balı wa dı, ‘Bıa
yine maŋ wʊmma fʊ wıa dene? Kaaŋ bı
yi n tʊʊma jakʊʊŋ, die wıa biisi n nyinti
mana aŋ n ye.’ 3 Ta tʊʊma jakʊʊrı die
dı yile dı, ‘Bıa maŋ baa n yi? N jakʊʊrı
baa ʊ vʊarı mıŋ mıŋ tʊʊma ma. N ka

hagırı a baaŋ nan kʋa, ta chıga viivi n
baaŋ nan jʋʋsı. 4 N sıba wudieke n baaŋ
nan yi lele amʋ maŋ keŋ waarı tʋʋmaha
vuosi nan tuo mıŋ ba tige me.’ 5 Die wıa
die ʋ wa vuodiekemba mana die dı dine ʋ
jakʋʋrı hamıŋ wʋnyı wʋnyı. Die ʋ pıası
bʋmbʋŋaŋ vuoke dı, ‘N jakʋʋrı hamıŋ
aŋmıa benne fʋ jigiŋ?’ 6 Die ʋ yiŋŋi a
balı wa dı, ‘Kpaatı gbiesi kɔbısı-nıı.’ Daa
wa dı balı wa dı, ‘Hamıŋ gbanıŋ wʋnna
tuo kala lagı lagı a yiŋŋi maagı kɔbısı-
nıısa.’ 7 Ta balı wʋnyı dıaŋ, ‘Aŋmıa fʋ
gbaŋ fʋ dii?’ Ʋ yiŋŋi balı wa dı, ‘Zaa bɔtʋsı
kobıga.’ Ta daa wa dı balı, ‘Fʋ hamıŋ
gbanıŋ wʋnna, yiŋŋi maagı baŋısı-nıı.’
8 Die ligiretieŋ wo die dı wʋnna ʋ tʋʋmaha
jakʋʋrı nyınyırıtʋ wa dı yine die wo, die
ʋ bırı wa, dama ʋ tʋŋ wa aŋaŋ yıaŋ.”
Yisa die dı balı ba dı, “Vuodiekemba
dı dına tıŋgbaŋka gie sieku yaa yıaŋ
ba sʋnsʋŋ a tıaŋ vuodiekemba dı dına
chaaŋkʋ sieŋ dı yalla die wo. 9 Manıŋ,
n bala nı, nı nagı tıŋgbaŋka gie ma
ligire a yime wudieke Ŋmıŋ dı yaalala,
amʋ a keŋ kpatı saŋŋa dieke ʋ nan tuo
nı arızanna ma. 10 Vuodieke mana dı
mıŋŋına tʋma tʋnbıŋ vıınıŋ, nan bıagı
mıŋŋı tʋŋ tʋnkpııŋ vıınıŋ, ta vuodieke
dıaŋ dı nyırınana aŋaŋ ligiribiŋ, nan dı
nyıra aŋaŋ ligirikpııma. 11 Dıı yi fʋ nyıra
aŋaŋ tıŋgbaŋka gie ligire, Ŋmıŋ nan nagı
arızanna ligire a yi fʋ nuusi me? 12 Ta dıı
yi fʋ nyıra aŋaŋ vuoŋ nyinti, mınıa bala ʋ
yı fʋ fʋ tʋaŋ?
13 “Yɔmʋ kaaŋ bıagı a jıama naalıŋ bale.
Ʋ nan haa wʋnyı ta chome wʋnyı, yaa ʋ
nan yı wʋnyı jılıma ta wʋnyı ʋ nine kaaŋ
dı suuli. Vuoŋ kaaŋ bıagı a jıama Ŋmıŋ
aŋaŋ ligire.”

Yisa wʋbalıka a taŋ
(Mat. 11.12, 13; 5.31, 32; Maki 10.11, 12)

14 Die Farasisisi die dı wʋŋ wıaha gie
mana, ta die a vʋara Yisa fala, dama die
ba yaala ligire wıa pam. 15 Die Yisa dı balı
a yı ba dı, “Nınıŋ nı yine vuodiekemba dı
yinene nı gbaŋ sıba vuovıına vuosi nıŋŋa,
ama Ŋmıŋ sıba nı sʋgıtı ma. Dama jadieke
vuota dı yilinene dı ka yaa nyʋarı pam wa,
Ŋmıŋ jigiŋ nıŋ ka yiwo jatɔgʋ.
16 “Mosisi mıraha aŋaŋ Ŋmıŋ
naazʋalıba die dı maagına wudiekemba
ba die beri mıŋ a keŋ tʋgı Jɔɔn vuodieke
dı sınana vuosi Ŋmıŋ nyaabʋ saŋka, a
nyıŋ Jɔɔn keniŋ saŋka ba mʋʋla Ŋmıŋ
wʋvıına yaa gamma ʋ naarı ma, ta vuoŋ
mana dı mıa dı ba juu mi. 17 Ŋmıŋsikpeŋ
aŋaŋ tıŋgbaŋka gie nan keŋ tıaŋ ga ama
Ŋmıŋ mıraha wʋbiŋ gbaŋ kaaŋ tıaŋ ga.
18 “Daa dieke mana dı keŋ zeti ʋ hɔgʋ
ta yiŋŋi faarı hɔgʋ gaaŋ yiwo hɔgʋkpana
tʋʋma, ta dembiŋ dieke dıaŋ dı faarına
hɔgʋ wa yiwo hɔgʋkpana tʋʋma.”

Nyintitieŋ aŋaŋ zɔɔlıntieŋ Lazurusi wıa

19 Ta Yisa die dı bı balı ba dı, “Nyintitieŋ
wʋnyı die benne a yeegi nyiŋyeeki dieke
dı yalla ligire pam ta bie ʋ dʋŋŋʋ aŋaŋ
sʋgıfıalıŋ daaŋ mana. 20 Ta die daa
zɔɔlıntieŋ wʋnyı dıaŋ die benne ba wasa
wa Lazurusi, ta die ʋ yaa kʋjaga pam. Die
ba ŋaaŋ yaa wa a keŋ dʋaŋ nyintitieŋ wo
sanʋaŋ ma, 21 die ʋ ŋaaŋ yaala ʋ dii wo
nyintitieŋ wo nyindiiki chʋata dı ŋaana
nanna tıŋgbaŋ; die gbaası gbaŋ dı keŋ
lansa ʋ kʋjagaha.
22 “A kʋaŋ chaaŋ zɔɔlıntieŋ wo die dı
kpi, malakasi die dı keŋ chii wo a ga Abara-
hami jigiŋ arızanna ma. Ta nyintitieŋ wo
dıaŋ dı keŋ kpi, die ba guu wo. 23 Die ʋ
ga bie kpiiliŋ jigiberisikiŋ, die dı wʋmma
wa pam. Die ʋ daansı a ye Abarahami
saasaa, ta Lazurusi kalı ʋ jigiŋ. 24 Die
wıa die nyintitieŋ wo die dı natı a wa dı,
‘N chʋa Abarahami, chıgı mıŋ zɔɔlıŋ ta
fʋ tʋŋ Lazurusi ŋaŋ ʋ ga nagı nuubiŋ a
luo nyaaŋ ma a keŋ gbi n jiliŋ, dama n
paalı die wahala bolibu gie me.’ 25 Ama
Abarahami die dı balı wa dı, ‘N bʋa, tıınsı
dı die fʋ benne fʋ mısı ma wa, die ye
wo nyınvıına, ta Lazurusi dı ye nyınbıatı
mana, ama lele ʋ bie wo nansıŋ ma giena
ta fʋ bie wahala ma. 26 Ta wudieke dı
gʋtına yine, gulikpeŋkpııŋ benne tınıŋ
aŋaŋ fʋ sʋnsʋŋ, die wıa vuodiekemba dı
benne gie a yaala ba gası a keŋ fʋ jigiri
kaaŋ bıagı, ta vuodieke dı benne fʋ jigiri
dı yaala ba gası a keŋ tı jigiŋ dıaŋ kaaŋ
bıagı.’ 27 Die nyintitieŋ wo dı balı wa
dı, ‘Jakʋʋŋ Abarahami, die nıŋ n jʋʋsa
fʋ, tʋŋ Lazurusi aŋ ʋ ga n chʋa tigiŋ me,
28 n yaa wa n nımballı banʋ, vaa ʋ ga
a ga kpaaŋ ba amʋ ba gbaŋ ba da keŋ
keŋ wahalaka gie jigiŋ.’ 29 Die Abarahami
dı baarı dı, ‘Fʋ nımballı yaa Mosisi aŋaŋ
Ŋmıŋ naazʋalıba wıa Ŋmıŋ gbaŋkʋ ma.
Ba wʋmma ha.’ 30 Ta nyintitieŋ wo dı
yiŋŋi balı wa dı, ‘Jakʋʋŋ Abarahami, aayı,
die nyıına ma ka mʋ; ama dıı yi vuoŋ
dı nyıŋ kuŋ me a ga ba jigiŋ ba nan
chıgı nyıŋ ba tʋntʋmbıatı ma.’ 31 Ama
die Abarahami dı balı wa dı, ‘Dıı yi ba
kaaŋ wʋŋ Mosisi aŋaŋ Ŋmıŋ naazʋalıba
dı maagına wudieke Ŋmıŋ gbaŋkʋ ma wa,
ba kaaŋ tarıgı ba sʋŋanyile dıı yi ta vuoŋ
dı hagı kuŋ me gbaŋ a ga ba jigiŋ.’ ”

17

Bıaŋ wıa
(Mat. 18.6, 7, 21, 22; Maki 9.42)

1 Womi Yisa dı balı yı ʋ kʋaŋandıısırıba
dı, “Nı da yilime dı magısıŋ kaaŋ keŋ;
ama wʋbıaŋ bie vuodiekemba dı vanana

ba chanchaalıŋ dı yie bıaŋ. 2 Ba tıŋ nagı nııŋ a bɔbı a yeegi ʋ nyie a nagı wa a taaŋ
nyaakpııŋ ma dı tıŋ nan dı kpıa a tıaŋ ʋ
baaŋ nan yi ballıbısı gie wʋnyı yi bıaŋ.
3 Die wıa nı yigi nı gbaŋ!
"Dıı yi fʋ nımbʋa dı yi fʋ bıaŋ, kpaaŋ
wa; ama dıı yi ʋ baarı dı ʋ chʋʋsı fʋ
mıŋ, fʋ nagı ʋ taalı a chaa wa. 4 Dıı yi
ʋ yi fʋ bıaŋ bʋyʋpɔyı dabalımıŋ, ama ta
yiŋŋi keŋ fʋ jigiŋ bʋyʋpɔyı a baarı dı ʋ
chʋʋsıya, fʋ nagı ʋ taalı a chaa wa."

Yada wıa

5 Saŋŋa kaanı die tı Yɔmʋtieŋ Yisa
tʋntʋntıba dı balı yı wa dı, "Vaa tı yadaka
gʋtı."
6 Die ʋ yiŋŋi balı ba dı, "Dıı yi nı yaa
yada sıba kaŋmıŋ biŋ, nı nan bıagı a
balı yı tııkpıika gie dı, 'Vʋʋ a ga nan
nyaakpııbʋ gie me' aŋ ka seŋ a tuo fʋ
nʋaŋ.

Tʋntʋntʋ dı mʋna ʋ yi die

7 "Dıı yi ta nı wʋnyı dı yallı tʋntʋntʋ ta
ʋ kʋa yaa ta daansa yiise, ta ʋ keŋ nyıŋ
kʋaŋ a keŋ tigiŋ, nan balı wa dı, 'Keŋ
lagı a keŋ kala dii nyindiike?' 8 Aayı, nan
balı wa dı, 'Vʋarı fʋ kʋaŋ nyinti ta yeegi
nyınvıına a yi n nyindiike a zieŋ mıŋ aŋ n
keŋ dii ta nyuu, ka kʋaŋ chaaŋ fʋ gbaŋ fʋ
dii ta nyuu.' 9 Fʋ yile dı jakʋʋrı nan waası
tʋntʋntʋ wa ʋ yine wudieke ʋ bala wa dı
ʋ yi wo? Aayı. 10 Die gbaŋ dı sıı nı jigiŋ,
saŋŋa dieke nı keŋ tʋŋ tʋŋ dieke Ŋmıŋ dı
bala dı nı yiwo a kpatı, nı balı dı, 'Tı yiwo
tʋntʋntıŋ nyıına. Tınıŋ tı yiwo wudieke
dı mʋna tı yi nyıına.' "

Yisa die dı gbaanna gama baŋ dene

11 Yisa die dı ganana Jerusalemi die ʋ
daagı Samaria aŋaŋ Galili sʋnsʋŋ aŋaŋ
sʋnsʋŋ. 12 Die ʋ gana ga juo tıŋkpaŋŋı
kaanı; ta gama baŋ die dı keŋ tuoli wo mi.
Die ba zie saasaa, 13 ta faası natı a baarı
dı, "Jakʋʋŋ Yisa, chıgı tı zɔɔlıŋ!"
14 Yisa die dı ye be ta balı yı ba dı, "Nı
gamma Ŋmıŋ kıkaabıtʋ jigiŋ aŋ ba jııŋ nı
ye." Die ba benne sieku me a gara wa die
ba ye gbaamıŋ. 15 Ta die ba wʋnyı die dı
yiŋŋi keŋ Yisa jigiŋ dama die ʋ sıba a baarı
dı Yisa gbaanna wa, a keŋ bırı Ŋmıŋ aŋaŋ
lɔlıkpııŋ. 16 A die nagı ʋ gbaŋ a taaŋ Yisa
nıŋŋa ta waasa wa; ama die daa wa die
yiwo Samaria vuoŋ. 17 Yisa die dı pıası dı,
"Daa vuosi baŋ die yene gbaamıŋ? Ama
bawayı wa bie sıa? 18 Ba wʋnyı ka keŋ dı
ba bırı Ŋmıŋ sie chaanʋ wa gie?" 19 Ta
die wa balı daa wa dı, "Hagı a ga, fʋ yada
gbaanna fʋ."

Ŋmıŋ naarı keniŋ wıa
(Mat. 24.23-28, 37-41)

20 Mi die Farasisi bataŋ die dı pıası Yisa
saŋŋa dieke Ŋmıŋ naarı dı balla ka keŋ.
Die ʋ yiŋŋi balı ba dı, "Ka ka yi sıba nı
nan daansı a ye Ŋmıŋ naarı dı balla ka keŋ
die. 21 Vuoŋ wori a baaŋ baarı dı, 'Daansı,
ka wʋnna', yaa 'Ka benne mi wo'; dama
Ŋmıŋ naarı bie nı sʋgıtı ma."
22 Mi die ʋ balı yı ʋ kʋaŋandıısırıba dı,
"Saŋŋa kieŋ nı nan dı yaala nı ye manıŋ
vuota Bʋa keniŋ, ama nı kaaŋ ye. 23 Ba
nan daansı balı nı, 'Ye, ʋ benne mi wo'
yaa 'Ye, ʋ bie giena.' Ama nı da keŋ nyıŋ a
dı dıa yaalıma mıŋ; 24 dama manıŋ vuota
Bʋa keniŋ nan dı sıı sıba nıınyıgısıŋ dı
ŋaana nyıgısı a chaaŋ ŋmıŋsikpeŋ mana
a nyıŋ tıŋ chıaŋ a ga tʋgı tıŋ sikpeŋ die
wo. 25 Ama sie n woliŋ dii wahala pam
ta leleke gie vuosi bı zeti mıŋ. 26 Die dı
sına die Nowa saŋka, die gbaŋ gbaŋ dı baa
dı sımma manıŋ vuota Bʋa keniŋ saŋŋa.
27 Die Nowa saŋka, vuosi die die mıŋ ta
nyuo ta faara hɔɔŋ, ta naga ba hɔgʋlıaŋ a
yıa chʋllıŋ, ta die a ga tʋgı daa dieke Nowa
dı juune haarıkpııkʋ, ta die nyaakpııbʋ
die dı keŋ kʋʋ vuoŋ mana die dı wone
haarıkpııkʋ ma wa. 28 Loti saŋŋa gbaŋ
die sıı wa die; die vuoŋ mana die dı die
ta nyuo, ta daa a yalla, ta bʋra ta mıa tige;
29 ama daa dieke Loti die dı nyınna Sodomi
tıka, ta boliŋ aŋaŋ maafajiribi die dı nyıŋ
ŋmıŋsikpeŋ a keŋ kʋʋ ba mana. 30 Naa dı
baa dı sımma daa dieke manıŋ vuota Bʋa
dı balla n keŋ wo.
31 "Dınıŋ daarı mi daa dieke dı benne
mampili sikpeŋ* da keŋ a sʋʋŋ ʋ juoku
sikpeŋ dı ʋ ga a nagı ʋ nyinti; ta vuodieke
dıaŋ dı benne ʋ kʋaŋ ma da keŋ yiŋŋi a
kuli tigiŋ dı ʋ ga a nagı ʋ nyinti. 32 Nı
tıınsı Loti hɔgʋ† wa wıaha. 33 Vuodieke
mana dı kpaŋŋınana ʋ gbaŋ dı ʋ gbatı
ʋ miivoli nan waarı ka, ama vuodieke
mana dı waarına ʋ miivoli n wıa nan
daansı ye ke. 34 N bala nı, saŋŋa dieke n
baaŋ nan keŋ wo, vuosi bale nan dı dʋa
jadʋakıbalımıŋ ma, ta n nagı wʋnyı ta
vaa wʋnyı. 35 Hɔɔŋ bale nan dı nʋma zaa
nıa ma, ta n nagı wʋnyı ta vaa wʋnyı. ((
36 Saŋka mi dembisi bale nan dı tʋma kʋaŋ
ma, ta n nan nagı wʋnyı ta vaa wʋnyı.))"
37 Ta ʋ kʋaŋandıısırıba die dı pıası wa
dı, "Tı Yɔmʋtieŋ, sıa?"
Ta ʋ yiŋŋi balı ba dı, "Jigidieke jakpiikiŋ
dı benne, mi zuuti dı lagısa."

18

Kpihɔgʋ aŋaŋ sarıya diiru nandagıŋ

1 Saŋka mi Yisa die dı taaŋ ba nandagırı
gie dı ʋ dagı ba dı dı mʋ ba jʋʋsıma Ŋmıŋ
saŋŋa mana, ta da keŋ gbalıgıma, die ʋ

* **17:31** 17.31 Ba ŋaaŋ kuse ba juone sikpeŋ me.
† **17:32** 17.32 Loti hɔgʋ wa die dı yiŋŋi daansı kʋaŋ a bırıŋ yataŋ.

balı ba dı, 2 “Sarıya diiru wʊnyı die benne tıŋ kaanı ma, die ʊ ka chıga Ɲmıŋ ta ka bı yıa vuota jılıma. 3 Ta kpihɔgʊ wʊnyı dıaŋ die benne tıka ma, a chʊŋ gara daa wa jigiŋ a jʊʊsa wa dı, ‘Dii n wıırı gie a yı mıŋ aŋaŋ vuodieke dı mugisinene mıŋ.’ 4 Ama die sarıya diiru wo die ka saaga, ta ka kʊaŋ chaaŋ die ʊ yile dı, ‘N ka wɔŋ chıga Ɲmıŋ yaa a yıa vuota jılıma, 5 ama kpihɔgʊ wa gie dı faasına daama mıŋ wıa, n ko baa n dii ʊ sarıya ka a yı wa mıŋ, dı daa die ʊ nan dı kieŋ daaŋ mana ta vaa n gbalıgı aŋaŋ wa.’ ”

6 Tı Yɔmʊtieŋ die baarı dı, “Nı wʊmma wudieke sarıya diiru wo dı kana ka chıga Ɲmıŋ dı balla. 7 Ta lele, Ɲmıŋ kaaŋ dii sarıya a yı ʊ vuovʊarıka, vuodiekemba dı jʊʊsınana wa ŋmıntʊası aŋaŋ yuŋ dı ʊ suŋŋi be wo? Ʊ nan dı yʊasa dı ʊ suŋŋi be? 8 N bala nı, ʊ nan dii sarıya a yı ba, ta yi ke lagı lagı. Manıŋ vuota Bʊa dı keŋ keŋ saŋŋa dieke, n nan ye vuodieke dı yine mıŋ yada tıŋgbaŋka gie me?”

Farasisi vuoŋ aŋaŋ lampotuosiru nandagırı wıa

9 Yisa die dı bı a taaŋ nandagırı gie a yı vuodiekemba dı bala dı ba yiwo vuovıına, ama ta ka yıa ba chanchaalıŋ jılıma. 10 Die ʊ baarı dı, “Dembisi bale die nyınna a ga Ɲmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʊ sʊŋ dı ba jʊʊsı Ɲmıŋ; wʊnyı die yiwo Farasisi vuoŋ, wʊnıŋ wa dıaŋ dı yi lampotuosiru. 11 Die Farasisi vuoke dı ga zie lʊgıŋ a jʊʊsı Ɲmıŋ ʊ sʊŋ ma dı, ‘Ɲmıŋ, n waasa fʊ, dama n ka yi tʊntʊmbıatı tieŋ sıba n chanchaalıba. N ka yi halı tieŋ, n ka yi ŋmıŋchıbıtieŋ yaa dembiŋ dieke dı yaala hɔɔŋ. N bı waasa fʊ dama n ka sıı sıba lampotuosiru wo gie. 12 N ŋaaŋ bɔba nʊaŋ daraa ale daraa yʊpɔyı mana sʊŋ, ta yıa fʊ n nyinti baŋ mana sʊŋ kaanı.’ 13 Ama die lampotuosiru wo die dı ga a zie saasaa, ta ka yaala ʊ kɔtı ʊ sikpeŋ ŋmıŋsikpeŋ, ta vigi ʊ sikpeŋ ta baarı dı, ‘Nabidie Ɲmıŋ, chıgı mıŋ zɔɔlıŋ, dama n yiwo tʊntʊmbıatı tieŋ.’ ” 14 Yisa die dı bı baarı dı, “N bala nı, die dı yiwo lampotuosiru wo Ɲmıŋ dı tuo ʊ jʊʊsıŋ daa Farasi vuoke; dama vuodieke mana dı kɔtına ʊ gbaŋ ŋmıŋsikpeŋ, Ɲmıŋ nan sʊʊŋ wa tıŋgbaŋ; ta vuodieke dıaŋ dı sʊʊna ʊ gbaŋ tıŋgbaŋ, Ɲmıŋ nan kɔtı wa ŋmıŋsikpeŋ.”

Yisa die dı tuone ballıbısı dene
(Mat. 19.13-15; Maki 10.13-16)

15 Die vuosi bataŋ die dı chii ba ballınyaalısı a keŋ Yisa jigiŋ dı ʊ nagı ʊ nuusi a dısı dısı ba ma, ama die ʊ kʊaŋandısırıba dı yene naa wa, die dı nata ba. 16 Ta Yisa die dı wa ballıbısısı dı ba kiere ʊ jigiŋ, ta balı a yı ʊ kʊaŋandısırıba dı, “Nı vaa ballıbısısı kiere n jigiŋ ta nı da kagı ba sieŋ dama ba chanchaalıŋ sına Ɲmıŋ naarı. 17 Wusie maŋ bala nı, vuodieke mana dı kana ka tuo Ɲmıŋ naarı sıba bʊabiŋ, kaaŋ wɔŋ juu ke.”

Nyintitieŋ wʊnyı wıa
(Mat. 19.16-30; Maki 10.17-31)

18 Saŋka mi jakʊʊŋ wʊnyı die dı keŋ Yisa jigiŋ a pıası wa dı, “Dıdagırʊ vıınıŋ, lalıa maŋ nan yi ta ye miivoli dieke dı wone kpatıŋ?”

19 Yisa die dı yiŋŋi a balı wa dı, “Bıa wıa fʊ wasa mıŋ vuovıınıŋ? Vuoŋ wori a yi vuovıınıŋ, sie Ɲmıŋ nyıına ma. 20 Wɔŋ sıba Ɲmıŋ mıraha: ‘Da keŋ yaalı vuoŋ hɔgʊ yaa vuoŋ chʊrʊ, da keŋ a kʊʊ vuoŋ, da keŋ a gaarı, da keŋ yi ŋmınchıbısı daansıatieŋ, yıma fʊ chʊa aŋaŋ fʊ naa jılıma.’ ”

21 Die daa wa dı yiŋŋi a balı dı, “N yine bʊabiŋ mana a yaa ga mʊʊna, n dıı mıraha gie mana mıŋ.”

22 Yisa die dı wʊnna naa, die ʊ balı yı wa dı, “Wʊbalımıŋ tıala fʊ. Nagı fʊ nyinti mana a daa ta nagı ligirehe a yı zɔɔlıntieliŋ, ta nan dı yallı nyinti arızanna ma; ta a kʊaŋ chaaŋ fʊ keŋ dıa mıŋ.” 23 Ama daa wa die dı wʊnna naa, ʊ sʊŋ die dı paalı chʊʊsı, dama die ʊ faası yallı wa nyinti pam.

24 Yisa die dı mıŋŋı dı ʊ sʊŋ chʊʊsıya mıŋ, ta baarı dı, “Dı tʊa pam dı nyintitieliŋ juu Ɲmıŋ naarı ma. 25 Dı faası tʊa mıŋ dı nyintitieŋ juu Ɲmıŋ naarı ma a tıaŋ nyɔgını dı baaŋ nan daagı garıyııŋ vɔrıŋ ma a nyıŋ dene.”

26 Die vuodiekemba die dı wʊnna wa wa die dı pıası dı, “Die nıŋ manıa baaŋ nan ye gbatıtaanıŋ?”

27 Yisa die dı yiŋŋi a balı ba dı, “Wudieke vuota dı kana kaaŋ bıagı a yi, Ɲmıŋ nıŋ nan bıagı a yi.”

28 Ta Piita dı balı wa dı, “Ye, die tı va wa tı nyinti mana ta keŋ dı fʊ.”

29 Yisa die dı yiŋŋi a balı yı ba dı, “Wusie maŋ bala nı, vuodieke mana dı vana ʊ tigiŋ yaa ʊ hɔgʊ yaa ʊ nımballı yaa ʊ chɔɔŋ aŋaŋ nuŋ yaa ʊ ballı Ɲmıŋ naarı wıa, 30 nan bı ye he pam tıŋgbaŋka gie me a tıaŋ ʊ vana nyindiekemba ba, saŋŋa dieke dı kienene wo, ʊ nan ye miivoli dieke dı wone kpatıŋ.”

Yisa die dı bına a balı ʊ kumbu wıa bʊtaa ma dene
(Mat. 20.17-19; Maki 10.32-34)

31 Womi Yisa die dı yaa ʊ kʊaŋandısırıba baŋ aŋaŋ bale wo a nyıŋ lʊgıŋ a balı ba dı, “Nı wʊmma, tı gara Jerusalemi, jigidieke ba bala ba yi manıŋ vuota Bʊa wudiekemba mana die Ɲmıŋ naazʊalıba dı maagına yaa gamma n

wıa wa, 32 dama ba nan nagı mıŋ a yı
vuodiekemba dı kana a ka yi Juu vuosi
nuusi me, dı ba vʋarı mıŋ fala ta bı zıa
mıŋ ta tıırı nıntɔbıtı a yi mıŋ, 33 a nıgı
mıŋ aŋaŋ kpaasıŋ ta kʋʋ mıŋ ama daraa
ataa daraaŋ n nan hagı kumbu me.”
34 Ama die ʋ kʋaŋandıısırıba die ka sıba
wıaha kaanı gbaŋ chıaŋ, dama Ɲmıŋ die
ligi wo ba yıaŋ, die yine die ba ka sıba
wudieke ʋ balala wa chıası.

Yisa die dı yuorine daa yıı wʋnyı nine dene
(Mat. 20.29-34; Maki 10.46-52)

35 Yisa die dı kenne gbige Jeriko daa yıı
wʋnyı die dı kalı sieku nʋaŋ a jʋʋsa. 36 Die
ʋ wʋnna ta kpıkpaakʋ chʋŋ tıanna wa, die
ʋ pıası dı, “Bıa yinene?”
37 Die ba balı wa dı, “Yisa, vuodieke dı
yine Nazeriti vuoke tıannana.”
38 Die ʋ faası wa dı, “Yisa, Davidi haagıŋ,
chıgı mıŋ zɔɔlıŋ.”
39 Ama vuodiekemba die dı benne nıŋka
die dı natı wa ta balı wa dı ʋ tarı watı, ama
die ʋ faası nata dı, “Davidi haagıŋ, chıgı
mıŋ zɔɔlıŋ.”
40 Die wıa Yisa die dı zie ta yı nʋaŋ dı
ba yaa daa wa a keŋ ʋ jigiŋ. Die ʋ kenne
a gbigi wo, Yisa die dı pıası wa dı, 41 “Bıa
fʋ yaala n yi a yı fʋ?”
Die ʋ yiŋŋi baarı dı, “N Yɔmʋtieŋ, n
yaala fʋ yuori n ninehe mıŋ.”
42 Mi Yisa die dı balı wa dı, “Yesime, fʋ
yine yada ka wıa fʋ ye gbaamıŋ.” 43 Lele
womi die ʋ ninehe dı yuori, die ʋ dı Yisa
ta bıra Ɲmıŋ. Die kpıkpaakʋ dı yene wo
wo, die ba mana dı bırı Ɲmıŋ.

19

Yisa aŋaŋ Zakiyosi wıa

1 Ka kʋaŋ chaaŋ Yisa die dı ga a juu
Jeriko a chʋŋ tıanna. 2 Ta daa wʋnyı
die dı bie mi ba wasa wa Zakiyosi, die
ʋ yiwo lampotuosiriŋ jakʋʋŋ, ta die yaa
nyinti pam. 3 Die ʋ mıa ʋ ye Yisa dı yine
vuodieke, ama die ʋ yine vuogobiri wıa die
ʋ ka bıagı ye wo dama vuosi die dala mıŋ.
4 Die wıa die ʋ chıgı a dı kpıkpaakʋ nıŋŋa
a ga jʋalı chunchuliŋ tııŋ dı ʋ ye Yisa,
dama die ʋ gara mi chaaŋ. 5 Yisa die dı
kenne a tʋgı mi wo, ʋ daansı ŋmıŋsikpeŋ
ta balı yı wa dı, “Zakiyosi, keŋ sʋʋŋ lagı
lagı. Sie n yi fʋ chaanʋ jinne.”
6 Ta Zakiyosi die dı yi lagı lagı a keŋ
sʋʋŋ ta waası wa aŋaŋ sʋgıfıalıkpeŋkpııŋ
ta yaa wa ga ʋ tigiŋ. 7 Ta vuodiekemba
mana die dı yene wo die dı piili a vʋʋna
wıa dı, “Daa wa gie ga bırıŋ wa chaanʋ
tʋntʋmbıatı tieŋ wo tigiŋ me.”
8 A kʋaŋ chaaŋ die Zakiyosi dı hagı a zie
a balı yı tı Yɔmʋtieŋ Yisa dı, “N Yɔmʋtieŋ,
wʋmma, n nan puo nyindiekemba n yalla
bule ta nagı kaanı a yı zɔɔlıntieliŋ; ta dıı
yi maŋ nyırı wa vuoŋ, n nan yiŋŋi tuŋ wo
die bʋnıısa.”
9 Yisa die dı balı wa dı, “Gbatıtaanıŋ
keŋ tigiri gie vuosi me jinne, dama fʋ gbaŋ
yiwo Abarahami haagıŋ. 10 Manıŋ vuota
Bʋa keŋye mıŋ dı n yaalı vuodiekemba dı
bana ta ye be a gbatı ba taaŋ.”

Salıma bie nandaga wıa
(Mat. 25.14-30)

11 Die vuosi die dı yene a wʋmma
wıaha gie wo, Yisa die dı bı a taaŋ ba
nandagıŋ, dama die ba yile dı Yisa dı
gbigine Jerusalemi wıa, Ɲmıŋ naarı die
baa ka keŋ wo lagı lagı. 12 Die wıa die
ʋ baarı dı, “Daa jakʋʋŋ wʋnyı die gana
tıŋgbaŋ saasaa dı ba ga kalıŋ wa naa, ta ʋ
yiŋŋi keŋ tigiŋ. 13 Die ʋ balla ʋ ga wa die
ʋ wa ʋ tʋntʋntıŋ baŋ, ta yı yı ba salıma*
bie kaanı kaanı, ta balı yı ba dı, ‘Nı nagı
ligirehe gie a tʋŋ tʋʋma a ga tʋgı saŋŋa
dieke n baaŋ nan viiri keŋ.’ 14 Ama die ʋ
tıka vuosi die ka yaala ʋ wıa, die wıa die
ba tʋŋ tʋntʋntıŋ dı ba ga balı naakpııka
dı ba ka yaala daa wa gie yi ba naaŋ.
15 “Ama die daa jakʋʋrı dı ga dii naarı
ta yiŋŋi keŋ tigiŋ. Die ʋ kenne wo, die ʋ
wa ʋ tʋntʋntıba die ʋ yına ba ligirehe a
lagısı, dı ʋ yaala ʋ ye ba yene nyʋarı die a
gʋtı. 16 Nıŋŋaŋ vuoke die dı keŋ a baarı dı,
‘Jakʋʋŋ, n ye wo salıma bie baŋ a gʋtı fʋ
yına mıŋ jadieke wo ma.’ 17 Die jakʋʋrı dı
baarı dı, ‘Kpaŋŋı fʋ gbaŋ, yiwo tʋntʋntʋ
vıınʋ. Fʋ mıŋŋına a pɔgılı jabike wıa, n
nan nagı tıgısı baŋ a yi fʋ nuusi me.’ 18 Die
vuodieke dı diisine wo dı keŋ a baarı dı,
‘Jakʋʋŋ, n ye wo salıma ligire bie anʋ a
gʋtı jadieke fʋ yına mıŋ wa ma.’ 19 Jakʋʋrı
die dı balı a yı geŋ wo dıaŋ dı, ‘N nan nagı
tıgısı anʋ a yi fʋ nuusi me.’
20 “Wʋnyı dıaŋ dı keŋ a baarı dı, ‘Jakʋʋŋ
fʋ ligire bini wʋnna, die n nagı vili wo
gachɔɔtıŋ ma a nagı lɔbırı, 21 dama die
n chıga fʋ wa ŋmaamıŋ, dama yiwo
vuodieke wıa dı tʋana. Naga jadieke dı
kana a ka yi fʋ jaaŋ, ta gobe jadieke fʋ
kana ka bʋrıya.’ 22 Ta jakʋʋrı die dı balı yı
wa dı, ‘Fʋnıŋ tʋntʋntı bıaŋ, n nan nagı fʋ
gbaŋ gbaŋ fʋ wʋbalıka a dii fʋ sarıya. Sıba
a baarı n yiwo vuodieke wıa dı tʋana, ta
naga jadieke dı kana ka yi n jaaŋ, ta gobe
jadieke n kana ka bʋrıya. 23 Bıa yine ta fʋ
ka nagı n ligirebu a paŋŋı aŋ ba yiŋŋi tuŋ
mıŋ aŋaŋ nyʋarı? Amʋ n tınna a keŋ naa
n tıŋ nan tuoke aŋaŋ nyʋarı.’ 24 Womi die
jakʋʋrı dı balı a yı vuodiekemba dı zene

* **19:13** 19.13 Salımbiŋ die yiwo chıtı ataa tune.

mi wo dı, ‘Nı tuo ligire bini a nyıŋ ʋ jigiŋ
ta nagı gʋtı vuodieke dı yalla ligire bie baŋ
wa.’ 25 Die ba yiŋŋi balı wa dı, ‘Jakʋʋŋ,
ʋ wɔŋ yaa wa ligire bie baŋ.’ 26 Die ʋ
yiŋŋi a balı ba dı, ‘N bala nı, vuodieke
dı yalla nyinti, ba nan yı wa pam a gʋtı,
ama vuodieke dı wone wo jaaŋ, bıta gbaŋ
ʋ yalla wa ba nan tuoke a nyıŋ ʋ jigiŋ.
27 Tɔ, lele n dataası diekemba die dı kana
ka yaala dı n dii naarı, nı ga yaa ba keŋ
giena a kʋʋ ba n nıŋŋa.’ ”

Yisa die dı june Jerusalemi ta ba bıra wa dene
(Mat. 21.1-11; Maki 11.1-11; Jɔɔn 12.12-19)

28 Yisa die dı bala wıaha a kpatı wa,
die ʋ dı ba nıŋŋa ba gara Jerusalemi.
29 Die ʋ kenne gbigi Betifiji aŋaŋ Betani
tıgısı die dı benne kunkogiŋ dieke ba
wasınana Olivi tıısı kunkogiri, die ʋ tʋŋ ʋ
kʋaŋandıısırıba bale a balı yı ba dı, 30 “Nı
gamma tıŋkpaŋŋı dieke dı benne nı nıŋŋa
wa, nı die keŋ juo nı nan ye bonpɔlı dı
bɔbına zie ta vuoŋ dı ye ka jʋalı ka. Nı
forisi ke a yaa ka a keŋ giena. 31 Ta dıı
yi vuoŋ dı pıası nı dı, ‘Bıa nı forisi ke?’
Nı balı wa dı, ‘Tı Yɔmʋtieŋ yaalala ka.’ ”
32 Die ba ga a ye wudieke gbaŋ gbaŋ die
Yisa dı bala a yı ba wa. 33 Die ba forisinene
bonpɔlıka, ka tieŋ die dı pıası ba dı, “Bıa
nı forise bonpɔlıka?”
34 Die ba yiŋŋi a balı wa dı, “Tı Yɔmʋtieŋ
yaalala ka”, 35 ta die ba datı ka a yaa ka a
keŋ Yisa jigiŋ. Ta die ʋ kʋaŋandıısırıba
die dı nagı gaatı a diisi bonka sikpeŋ ta
suŋŋi Yisa dı jʋalı kalı ka ma. 36 Die ʋ
jʋalına a gara wa vuosisi dı nagı ba gaatı
a jaatı sieku me.
37 Die ʋ kenne a gbigi jigidieke sieku
dı sʋʋna gara Olivi kunkogiri jigiri,
ʋ kʋaŋanvuosi mana die dı piili a
bıra Ŋmıŋ aŋaŋ sʋgıfıalıŋ, ta bıra wa
aŋaŋ lɔlıkpııma yaa gamma mamachi
wʋkpııma dieke ba yene wo dı,
38 “Ŋmıŋ yi alibarika yi naaŋ dieke dı
kienene Nabidie Ŋmıŋ saaŋ ma.
Sʋgıdʋagıŋ bemme arızanna ma, ta nı kɔtı
Ŋmıŋ saaŋ sikpeŋ.”
39 Mi Farasisi bataŋ die dı benne
kpıkpaakʋ ma wa die dı balı yı Yisa dı,
“Dıdagırʋ, balı fʋ kʋaŋanvuosisi dı ba tarı
watı.”
40 Yisa die dı yiŋŋi a balı ba dı, “N bala
nı, dıı yi ba tarı, ama tanaha dı dʋana wa
nan dı nata a bıra Ŋmıŋ.”

Yisa die dı kʋnna Jerusalemi wıa dene

41 Die ʋ kenne gbigi Jerusalemi ta ye
ke wo die ʋ kʋŋ ka wıa, 42 ta baarı dı,
“Dı yiwo bıaŋ dı jinne nı vuosi ka sıba
wudieke dı baaŋ dı yaa sʋgıdʋagıŋ a keŋ
ba jigiŋ. Lele ka lɔbırıya mıŋ ba jigiŋ.
43 Jerusalemi, saŋŋa nan keŋ fʋ dataası
nan mıı gaamıŋ a giliŋ fʋ lʋga mana dı
ba tuoli fʋ. Sojasi nan taaŋ giliŋ fʋ jigiŋ
mana. 44 Ba nan ŋmabı fʋ mana ta kʋʋ fʋ
vuosi. Ba nan chʋʋsı nı tige mana ta taŋ
balımıŋ kaaŋ wıarı a beri ka jigiberisikiŋ.
Naa mana nan keŋ yi dama nı kana ka
mıŋŋı saŋŋa dieke Ŋmıŋ dı kenne dı ʋ
gbatı nı a taaŋ wa.”

Yisa die dı gana a ga wʋnsı Ŋmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ sʋŋ dene
(Mat. 21.12-17; Maki 11.15-19; Jɔɔn 2.13-22)

45 Ka kʋaŋ chaaŋ Yisa die dı ga juu Ŋmıŋ
jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ sʋŋ a piili a yaga
vuodiekemba die dı daanana nyinti mi wo,
46 ta bala yıa ba dı, “Dı maagıya Ŋmıŋ
gbaŋkʋ sʋŋ dı Ŋmıŋ baarı dı, ‘N tigiŋ baa
ka yiwo Ŋmıŋ jʋʋsıŋ jigiŋ.’ Ama nı nagı
ka a bırıŋ wa gaarıŋ jigiberisikiŋ?”
47 Die daaŋ mana Yisa die bie wo
Ŋmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ ma a daga
vuosi Ŋmıŋ wıa. Die Ŋmıŋ kıkaabıtıba
nyıŋkʋraha aŋaŋ mıraha dıdagırıba aŋaŋ
tıka nyıŋkʋraha die dı mıa dı ba kʋʋ wa,
48 ama die ba ka ye sie dieke ba baaŋ
daagı yi die, dama vuotamba mana die
chıısa wʋmma ʋ wʋbalıkaha ta ka yaala
ba waarı ʋ wʋbalıkaha kaanı gbaŋ.

20

Vuosi bataŋ die dı pıasına Yisa yaa gamma ʋ yiko wıa dene
(Mat. 21.23-27; Maki 11.27-33)

1 Daaŋ kaanı Yisa die dı bie Ŋmıŋ
jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ ma a daga vuo-
tamba ta mʋʋla Ŋmıŋ wʋvıınaha a yıa vu-
osi, ta Ŋmıŋ kıkaabıtıba nyıŋkʋraha aŋaŋ
mıraha dıdagırıba aŋaŋ tıka nyıŋkʋraha
die dı keŋ ʋ jigiŋ, 2 a pıası wa dı, “Balı
tı, mınıa yiko me fʋ yie wıaha gie? Mınıa
yına fʋ kanıŋ yiko ke mi?”
3 Yisa die dı yiŋŋi a balı ba dı, “N gbaŋ n
baa n pıası nı wa wʋpıasıkıŋ. Nı balı mıŋ,
4 Jɔɔn vuodieke die dı sınana vuosi Ŋmıŋ
nyaabʋ, Ŋmıŋ die yına wa kanıŋ yiko ke
mi yaa vuota?”
5 Die ba piili a bala yıa taŋ dı, “Wʋbıa tı
baa tı balı? Dıı yi tı baarı dı Ŋmıŋ yına wa
yiko ke mi, ʋ nan baarı dı ta bıa wıa die tı
ka yiwo yada? 6 Ta tı bı baarı dı, dı vuota
die yına wa, kpıkpaakʋ gie mana nan taa
tı tana dama ba yi yada dı Jɔɔn die yiwo
Ŋmıŋ naazʋa.” 7 Die wıa die ba yiŋŋi balı
dı, “Tı ka sıba jigidieke die ka nyınna.”
8 Yisa die dı yiŋŋi a balı yı ba dı, “Die
nıŋ, n gbaŋ n kaaŋ balı nı, vuodieke dı
yına mıŋ yiko ke gie maŋ yaa yie wıaha
gie.”

Tʊntʊntɪba nandagɪrɪ wɪa
(Mat. 21.33-46; Maki 12.1-12)

9 Womi Yisa die dɪ taaŋ vuotamba
nandagɪrɪ gie dɪ, “Daa wʊnyɪ die sone tɪɪsɪ
dɪ nyɪnana bie ʊ kʊaŋ ma, ta die nagɪ ka
a yɪ tʊntʊntɪŋ nuusi me ta dɪa a ga jigiŋ
a ga yʊasɪ. 10 Die a kpaala saŋŋa dɪ tʊgɪ
ʊ tʊŋ ʊ yɔmʊ tʊntʊntɪba jigiŋ dɪ ʊ ga tuo
ʊ tʊaŋ a keŋ. Ama die tʊntʊntɪba die dɪ
nɪgɪ ʊ yɔmʊ wa ta vaa ʊ yiŋŋi ga aŋaŋ
nuuwɪaga. 11 Die wɪa die ʊ bɪ tʊŋ yɔmʊ
gaaŋ, tʊntʊntɪba die dɪ nɪgɪ wa ta nagɪ wa
yi viivi me ta vaa ʊ viiri ga aŋaŋ nuuwɪaga.
12 Womi die ʊ bɪ tʊŋ yɔmʊ dieke dɪ gʊtɪna
bʊtaa ma, die ba yɪ wa daŋŋa ta vigi wa
taaŋ. 13 Womi kʊakʊ tieŋ die dɪ baarɪ dɪ
‘Bɪa maŋ baa yi? Die nɪŋ lele n nan tʊŋ n
gbaŋ gbaŋ n bʊa dieke n chone. Wʊnɪŋ
nɪŋ ba nan yɪ wa jɪlɪma.’ 14 Ama die
tʊntʊntɪba dɪ yene wo wo die ba balɪ yɪ
taŋ dɪ, ‘Kʊakʊ tieŋ faarɪ diiru wʊnna. Nɪ
vaa tɪ kʊʊ wa ta ʊ faarɪ yi tɪ sɪɪtɪ.’ 15 Die
wɪa die ba nagɪ wa a nyɪŋ kʊakʊ ma a ga
kʊʊ wa.”

Yisa die dɪ pɪasɪ ba dɪ, “Bɪa kʊakʊ tieŋ
dɪ nan yi tʊntʊntɪba gie? 16 Ʊ nan keŋ
a kʊʊ banɪŋ vuosi mi ta nagɪ kʊakʊ a yɪ
vuogaasɪ.”

Die vuosisi die dɪ wʊnna naa wa, ba
baarɪ dɪ “Ŋmɪŋ nagɪ die a ga saasaa.”
17 Yisa die dɪ daansɪ ba ta pɪasɪ ba dɪ,
“Ŋmɪŋ wɪɪrɪ gie chɪaŋ?
Dɪ ‘Taŋ dieke mɪmɪɪrɪba die dɪ zetine ta
baarɪ ba ka yaala ka wa
die yine gɔŋgɔŋyʊgɪrɪŋ taŋ vɪɪnɪŋ.’
18 Vuodieke dɪ nanna tanɪ gie sikpeŋ nan
ŋmabɪ ŋmabɪ ama vuodieke tanɪ dɪ keŋ
nan ʊ sikpeŋ ʊ nan nʊŋ nʊŋ sɪba zɔŋ.”

Lampo tuniŋ wɪa
(Mat. 22.15-22; Maki 12.13-17)

19 Die mɪraha dɪdagɪrɪba aŋaŋ Ŋmɪŋ
kɪkaabɪtɪba nyɪŋkʊraha die dɪ mɪŋŋɪna dɪ
ba wɪa Yisa dɪ taana nandagɪrɪ gie wo,
die ba mɪa dɪ ba yigi wo mi, ama die
ba chɪga vuotamba ŋmaamɪŋ. 20 Die wɪa
die ba maansa daansa wa, die ba bɪ a yɪ
mɪmaansɪ daansɪrɪba ligire dɪ ba ga Yisa
jigiŋ a ga gaaŋ wa sɪba ba yiwo vuovɪɪna,
ta pɪasɪ wa wʊpɪasɪka ta ye dɪ ʊ nan balɪ
a chʊʊsɪ aŋ ba yigi wo a ga tɪka jakʊʊrɪ
jigiŋ. 21 Die mɪmaansɪ daansɪrɪba dɪ balɪ
yɪ Yisa dɪ, “Dɪdagɪrʊ, tɪ sɪba baarɪ wudieke
fʊ balala ta daga wa yiwo wusie, ta ka luge
ama a daga Ŋmɪŋ sieŋ aŋaŋ wusie. 22 Balɪ
tɪ, tɪ mɪraha yɪ sieŋ mɪŋ dɪ tɪ tumme lampo
a yɪma Romani tɪŋ naaŋ wa Siiza yaa tɪ da
tumme?”

23 Ama Yisa die dɪ mɪŋŋɪ ba sanna die
wo, ta balɪ yɪ ba dɪ, 24 “Nagɪ ligiribiŋ a
dagɪ mɪŋ. Mɪnɪa nine chaaŋ aŋaŋ ʊ saaŋ
diisine ka ma?”
Die ba baarɪ dɪ, “Naaŋ Siiza.”
25 Ta Yisa dɪ balɪ yɪ ba dɪ, “Die nɪŋ nɪ
nagɪ yɪ Naaŋ Siiza jadieke dɪ yine ʊ sɪɪtɪ
ta nagɪ yɪ Ŋmɪŋ dɪaŋ jadieke dɪ yine Ŋmɪŋ
sɪɪtɪ.”
26 Die ba ka bɪagɪ a yigi wo aŋaŋ wɪɪŋ
vuosisi nɪŋŋa, die ʊ yiŋŋi balɪkʊ die yine
be mamachi die ba ka bɪagɪ a balɪ wɪɪŋ.

Kuŋ hagɪŋ wɪa
(Mat. 22.23-33; Maki 12.18-27)

27 Die Sadusisi bataŋ die dɪ keŋ Yisa
jigiŋ; banɪŋ die ba balala dɪ vuosi kaaŋ
daansɪ hagɪ kuŋ me; die ba pɪasɪ wa dɪ,
28 “Dɪdagɪrʊ, Mosisi die maagɪna mɪrɪka
gie a yɪ tɪ dɪ, dɪɪ yi ‘Dembiŋ dɪ keŋ faarɪ
ʊ hɔgʊ ta kpi ta wo ballɪ, dɪ mʊ daa wa
mi nɪmbʊa faarɪ kpihɔgʊ wa amʊ ʊ mɪɪrɪ
ballɪ a yɪ vuodieke dɪ kpine wo.’ 29 Die
dembisi bayʊpɔyɪ die benne a yi nɪmballɪ,
jakʊʊrɪ chaaŋ die dɪ faarɪ hɔgʊ, ta ka mɪɪrɪ
ballɪ ta kpi; 30 womi vuodieke dɪ diisine
bule wo dɪ faarɪ hɔgʊ wa, ta ka mɪɪrɪ ballɪ
ta kpi; 31 vuodieke dɪaŋ dɪ diisine bʊtaa
gbaŋ dɪ faarɪ wa ta kpi ta ka mɪɪrɪ ballɪ.
Vuotɪalɪkaha mana die dɪ faarɪ hɔgʊ wa
ta kpi ta ka mɪɪrɪ ballɪ. 32 Ka kʊaŋ kʊaŋ
chaaŋ hɔgʊ wa dɪaŋ dɪ kpi. 33 Lele, kuŋ
hagɪŋ daraaŋ mɪnɪa hɔgʊ bala ʊ yi wo?
Dama ba bayʊpɔyɪ wa mana die faarɪ wa
mɪŋ.”

34 Yisa die dɪ yiŋŋi a balɪ ba dɪ,
“Tɪŋgbaŋka gie vuosi faara hɔɔŋ ta naga
ba lɪaŋ yɪa chʊllɪŋ, 35 ama vuodiekemba
dɪ mʊna aŋaŋ kuŋ hagɪŋ ta nan keŋ hagɪ
a bemme dʊnɪa haalɪkʊ ma wa, ka faara
hɔɔŋ yaa a naga ba lɪaŋ yɪ chʊllɪŋ, 36 dama
ba kaaŋ bɪ kpi bɪbra; ba nan dɪ sɪɪ sɪba
malakasi, ta bɪ yi Ŋmɪŋ ballɪ dama ba hagɪ
wa kuŋ me. 37 Mosisi gbaŋ die dagɪya dɪ
kunti nan daansɪ a hagɪ kuŋ me. Mosisi
die dɪ maagɪna yaa gamma tɪɪka diilehe,
die ʊ wa wa tɪ Yɔmʊtieŋ Nabidie Ŋmɪŋ dɪ,
‘Abarahami Ŋmɪŋ aŋaŋ Aziki Ŋmɪŋ aŋaŋ
Jakobu Ŋmɪŋ.’ 38 Vuosi gie die wɔŋ kpi
mɪŋ ama ba ye ko bie wo ba mɪsɪ ma
dama Ŋmɪŋ ka yi wo kunti Ŋmɪŋ, ʊ yiwo
vuodiekemba dɪ benne ba mɪsɪ ma ma
Ŋmɪŋ, dama ʊ nɪŋŋa ba mana dɪ beri ba
mɪsɪ ma.”

39 Die wɪa mɪraha dɪdagɪrɪba bataŋ dɪ
balɪ a yɪ Yisa dɪ, “Dɪdagɪrʊ, mɪŋŋɪ a balɪ
mɪŋ.” 40 Die wɪa die ba chɪga dɪ ba bɪ pɪasɪ
wa wʊpɪasɪkɪŋ.

Mɪnɪa bʊa yine Masia wa?
(Mat. 22.41-46; Maki 12.35-37)

41 Yisa die dɪ balɪ yɪ ba dɪ, “Lalɪa ba
baarɪ dɪ Ŋmɪŋ vuovʊarɪkɪrɪ Masia wa baa
ʊ yiwo Davidi haagɪŋ? 42 Dama Ŋmɪŋ
gbaŋkʊ sʊŋ, Davidi gbaŋ gbaŋ die maagɪya
yɪla gbaŋkʊ sʊŋ dɪ
‘Nabidie Ŋmɪŋ die balɪ a yɪ n Yɔmʊtieŋ dɪ:

kala n nuudiigiri gie chaaŋ
43 a ga tʋgɪ saŋŋa dieke n baaŋ nan
nagɪ fʋ dataasɪ a yi fʋ nuusi me.'
44 Davidi die wasa Masia wa dɪ, 'N
Yɔmʋtieŋ', ta lalɪa Masia wa dɪ bɪ baa ʋ
yi Davidi haagɪŋ?"

Yisa dɪ balla ba yaa gamma mɪra dɪdagɪrɪba berɪŋ dene
(Mat. 23.1-36; Maki 12.38-40)

45 Die vuosi mana dɪ wʋnnana Yisa
wa, die ʋ balɪ a yɪ ʋ kʋaŋandɪɪsɪrɪba dɪ,
46 "Nɪ sɪmma vuodiekemba dɪ dagɪnana
Ɲmɪŋ mɪraha, ba nan dɪ yaala ba yeegi
guuwagɪtɪ a chʋmma gilɪŋ me, ta yaala
ba wasɪma ba aŋaŋ jɪlɪma nyugiti ma,
ba keŋ juu Ɲmɪŋ jɪamɪŋ juone me, ba
ŋaaŋ yaala vuokpɪɪma jigikasɪka, ba keŋ
laalɪŋ jigiŋ ba yaala sikpeŋ kpɪɪmatieliŋ
jigikasɪka. 47 Banɪŋ ba nyɪra kpihɔgʋba
ta gbata ba nyinti mana, ta jʋʋsa Ɲmɪŋ
aŋaŋ jʋʋsɪwagɪtɪ sɪba ba chɪga Ɲmɪŋ. Ba
tɪbɪdatɪŋ nan faasɪ dala pam."

21

Kpihɔgʋ piini wɪa
(Maki 12.41-44)

1 Womi Yisa die dɪ daansɪ tɪaŋ ye ny-
intitieliŋ dɪ nagɪnana piinisi a yie Ɲmɪŋ
jɪamɪŋ juokpeŋkpɪɪkʋ ligire kpalɪ ma; 2 ta
die bɪ ye kpihɔgʋ zɔɔlɪntieŋ gbaŋ dɪ
nagɪna kobusi ligiribie ale a yie kpalɪ ma.
3 Ta Yisa die baarɪ dɪ, "Wusie maŋ bala nɪ,
kpihɔgʋ zɔɔlɪntieŋ wo gie nagɪ wa pam a
yi a tɪaŋ vuoŋ mana, 4 dama ba mana vʋarɪ
a nyɪŋ wa ba nyinti pam ma, ama kpihɔgʋ
zɔɔlɪntieŋ wo gie nɪŋ nagɪ wa jadieke ʋ
bala ʋ dii a keŋ yi."

Ɲmɪŋ jɪamɪŋ juokpeŋkpɪɪkʋ chʋʋsɪŋ wɪa
(Mat. 24.1, 2; Maki 13.1, 2)

5 Die bataŋ die dɪ bala yaa gamma Ɲmɪŋ
jɪamɪŋ juokpeŋkpɪɪkʋ wɪa, die ba bala yaa
gamma ka vɪɪnɪŋ aŋaŋ tanvɪɪna aŋaŋ piini
dieke ba nagɪna a yɪ Ɲmɪnnɪ. Yisa die dɪ
baarɪ dɪ, 6 "Nɪ yene nyinti gie mana wa,
ama saŋŋa kieŋ ta taŋ balɪmɪŋ gbaŋ kaaŋ
wɪarɪ ka jigiberisikiŋ; a mana nan nan
tɪŋgbaŋ."

Magɪsɪŋ aŋaŋ wahala wɪa
(Mat. 24.1, 2; Maki 13.1, 2)

7 Die ʋ bala wɪaha gie die ba pɪasɪ dɪ,
"Dɪdagɪrʋ, saŋŋa bɪa naa dɪ baa dɪ yi? Ta
bɪa balla ka yi a dagɪ dɪ saŋka tʋgɪya mɪŋ
dɪ ka yi?"
8 Yisa die dɪ baarɪ dɪ, "Nɪ sɪmma ta nɪ
da keŋ vaa ba gaaŋ nɪ. Vuosi pam nan keŋ
aŋaŋ n saaŋ a baarɪ 'Manɪŋ n yine Masia
wa ta saŋka gbigiye mɪŋ.' Ama nɪ da keŋ
dɪa ba. 9 Nɪ nan wʋŋ tɔntɪ aŋaŋ waagɪŋ
wɪa, ama nɪ da keŋ vaa ŋmaamɪŋ yalla nɪ,
dama sie wɪaha gie wolɪŋ yi ama a ka dagɪ
sɪba dʋnɪa kpatɪŋ nan keŋ lele ke gie."
10 Die ʋ bɪ balɪ a yɪ ba dɪ, "Buurɪŋ
nan wagɪ buurɪŋ, ta naalɪŋ dɪaŋ wagɪ
taŋ. 11 Tɪŋgbaŋ dɔmɪŋ aŋaŋ kɔŋ aŋaŋ
yʋagɪbɪatɪ nan keŋ tɪŋgbaŋka gie lʋga
mana mana. Vuosi nan ye mamachi
wʋkpɪɪma dɪ bala ka vaa ŋmaamɪŋ juu be
ŋmɪŋsikpeŋ. 12 Ama ta geŋhe mana keŋ
yiwo, ba nan yigi nɪ ta vaa nɪ dii wahala,
ta nagɪ nɪ yɪ Ɲmɪŋ jɪamɪŋ juone nyɪŋkʋra
aŋ ba dii nɪ sarɪya, ta nagɪ nɪ yi dansarɪka
sʋŋ; ta bɪ nagɪ nɪ a ga naalɪŋ jige aŋaŋ
tɪŋgbaŋka nyɪŋkʋra jigiŋ n wɪa. 13 Naa
bala ka yɪ nɪ sieŋ aŋ nɪ balɪ n wɪa a yɪ
ba. 14 Die wɪa nɪ yi siri ta da vaa dɪ mugisi
nɪ aŋaŋ nɪ baaŋ nan balɪ wudiekemba a
gbatɪ nɪ gbaŋ a taaŋ; 15 dama saŋka mi n
nan yɪ nɪ yɪaŋ aŋaŋ wudieke nɪ baaŋ nan
balɪ, amʋ nɪ dataasɪ kaaŋ bɪagɪ nyaŋŋɪ
nɪ wʋbalɪka yaa a chiisi nɪ. 16 Ama nɪ
chʋalɪŋ aŋaŋ nɪ nɪɪlɪŋ aŋaŋ nɪ nɪmballɪ
aŋaŋ nɪ tigiŋ vuosi aŋaŋ nɪ zʋalɪŋ nan keŋ
a nyɪŋ nɪ kʋaŋ a posi nɪ chɪaŋ, aŋ ba kʋʋ
nɪ bataŋ. 17 Ta vuoŋ mana nan keŋ haa
nɪ, dama nɪ dɪna n kʋaŋ wɪa. 18 Ama nɪ
sikpeŋ zuobalɪmɪŋ gbaŋ kaaŋ bɪa. 19 Dɪɪ
yi nɪ ka zeti n kʋaŋ dɪɪsɪŋ nɪ nan keŋ ye
miivoli dieke dɪ wone kpatɪŋ.

Yaa gamma Jerusalemi tɪŋ chʋʋsɪŋ wɪa
(Mat. 24.15-21; Maki 13.14-19)

20 "Ama saŋŋa dieke nɪ keŋ ye ta
sojasi taaŋ gilɪŋ Jerusalemi, nɪ nan dɪ
sɪba a baarɪ ka chʋʋsɪŋ saŋŋa gbigiye
mɪŋ. 21 Saŋka mi vuodiekemba dɪ benne
Judia tɪŋ ma chɪgɪ ga tana sikpeŋ; ta
vuodiekemba dɪ benne Jerusalemi chɪgɪ
a nyɪŋ, ta vuodiekemba dɪaŋ dɪ benne
tɪŋkpaŋŋɪsɪsɪ dɪaŋ da a keŋ a juu tɪka ma
22 dama saŋka mi yiwo tɪbɪdatɪŋ saŋŋa.
Wɪaha gie mana nan keŋ yi sɪba die
dɪ maagɪna Ɲmɪŋ gbaŋkʋ ma die wo.
23 Saŋka mi wʋbɪaŋ nan dɪ bie hɔgʋ
nyuutitieliŋ aŋaŋ hɔgʋ diekemba dɪ yalla
ballɪnyaalɪsɪ, dama wahala pam balla ka
keŋ tɪka gie me, ta Ɲmɪŋ sɪnyɪɪrɪŋ nan
keŋ vuosi gie me. 24 Ta sojasi nan keŋ
kʋʋ bataŋ aŋaŋ takoobi, ta nagɪ bataŋ
a ga tɪgɪsɪ a va ba bɪrɪŋ yɔŋɪsɪ. Ta
vuodiekemba dɪ kana ka yi Juu vuosi nan
tɪbɪ tɪbɪ ta dɪdɪa Jerusalemi ma a ga tʋgɪ
saŋŋa dieke ba saŋŋa dɪ baaŋ kpatɪ.

Vuota Bʋa yiŋŋi keniŋ wɪa
(Mat. 24.29-31; Maki 13.24-27)

25 "Ta dagɪtɪ nan dɪ bie ŋmɪnnɪ ma
aŋaŋ chɪɪkʋ ma aŋaŋ chɪŋmarɪsɪ ma. Ta
tɪŋgbaŋka gie me sʋgɪchʋʋsɪŋ nan keŋ
tɪŋgbaŋɪsɪ mana ma, ta ŋmaamɪŋ nan dɪ
beri yaa gamma mʋgɪkpɪɪrɪ poŋŋiku wɪa.
26 Ta nyindiekemba dɪ benne ŋmɪŋsikpeŋ
nan dɔndɔŋ a lagɪŋ taŋ, die wɪa ŋmaamɪŋ

nan juu vuosi a va ba chaa, ta nan
dı chıısa wudieke dı kienene tıŋgbaŋka
ma wa. 27 Saŋka mi ba nan ye manıŋ
vuota bʋa dı nyınnana nııŋmara sʋŋ aŋaŋ
hagırıkpeŋkpııŋ aŋaŋ chaankpeŋkpııŋ.
28 Wıaha gie dı keŋ piili a yie, nı yigi
sikimiŋ dama nı gbatıtaanıŋ saŋŋa gbigiye
mıŋ.”

Chunchuleke tııka dagıtı wıa
(Mat. 24.32-35; Maki 13.28-31)

29 Yisa die dı taaŋ ba nandagırı gie dı,
“Nı daansı chunchuleke tııka aŋaŋ tıısı
mana. 30 Nı keŋ ye tıısısı vaatı ta a tʋsa
nı ŋaaŋ mıŋŋı mıŋ dı yıbıŋ gbigiye mıŋ.
31 Die gbaŋ gbaŋ nı keŋ ye ta wıaha gie yie,
nı nan dı sıba a baarı Ŋmıŋ naarı gbigiye
mıŋ.
32 “Wusie maŋ bala nı, leleke gie vuosi
kaaŋ kpi a kpatı ta wıaha gie mana keŋ
yi. 33 Ŋmıŋsikpeŋ aŋaŋ tıŋgbaŋka gie nan
keŋ tıaŋ ga, ama n wʋbalıka kaaŋ tıaŋ ga
naa daa.

Nı gbara ta jʋʋsıma Ŋmıŋ

34 “Nı gbara nı gbaŋ ta da keŋ a wıarı
dʋʋga diile me aŋaŋ daaŋ nyuule me aŋaŋ
wumugisike me, dı daa die, n keŋku nan
keŋ pirigi nı ma. 35 Dında daarı nan nan
bubi tıŋgbaŋka gie vuosi mana sıba taŋ
chachabı. 36 Nı gbara ta jʋʋsıma Ŋmıŋ
saŋŋa mana dı ʋ yı nı hagırı dieke dı baaŋ
nan va nı nyaŋŋı wıaha gie mana dı balla
a yi wo. Ta bı bıagı a zie manıŋ vuota Bʋa
wa nıŋŋa.”
37 Die daaŋ mana Yisa die ŋaaŋ bie wo
Ŋmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ ma a daga vu-
osi Ŋmıŋ wıa, ta jıŋmıŋ mana ʋ ŋaaŋ nyıŋ
a bie wo kunkogi dieke ba wasınana Olivisi
Tıısı kunkogiri me; 38 ama sʋkʋʋŋ mana
vuosi mana ŋaaŋ nyıŋ mıŋ a ga Ŋmıŋ
jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ ma a ga wʋmma ʋ
wʋbalıkaha.

22

Vuokpııma die dı sanna dı ba kʋʋ Yisa dene
(Mat. 26.1-5; Maki 14.1, 2; Jɔɔn 11.45-53)

1 Die saŋka die dı gbigi dı ba dii dʋʋga
dieke ba ŋaana ŋɔba paanʋ dieke ba
kana ka nagı dabɔtı a yi wo, die ba
wasa kanıŋ dʋʋgaka mi gasıtıanıŋ* dʋʋga,
2 ta die Ŋmıŋ kıkaabıtıba aŋaŋ mıraha
dıdagırıba die dı mıa a yaala sieti dı ba
kʋʋ Yisa, ama die ba chıga daadamba
ŋmaamıŋ.

Judasi die dı saagına a posi Yisa chıaŋ dene
(Mat. 26.14-16; Maki 14.10, 11)

3 Womi Sitaani die dı juu Judasi
vuodieke die ba wasınana Asikaroti ta bı
yi Yisa kʋaŋandıısırıba baŋ aŋaŋ bale wo
wʋnyı. 4 Die wıa wʋnıŋ Judasi die dı ga
balı Ŋmıŋ kıkaabıtıba nyıŋkʋraha aŋaŋ
ba sojasi nyıŋkʋraha ʋ baaŋ nan yi die a
vaa ba yigi Yisa. 5 Die ba sʋgıtı dı fıalı
ta die ba baarı ba nan yı wa ligire. 6 Die
Judasi die dı saagı ta wa piili a yaala sie
dieke ʋ baaŋ nan nagı Yisa a yi ba nuusi
me saŋŋa dieke kpıkpaaŋ dı worine.

Yisa die dı yine siri dı ʋ dii gasıtıaŋkʋ dʋʋga nyindiike dene
(Mat. 26.17-25; Maki 14.12-21; Jɔɔn 13.21-30)

7 Die ba dinene paanʋ dieke ba kana
ka nagı dabɔtı a yi wo saŋŋa dieke ba
ŋaana kʋa yiisehe a yie gasıtıaŋkʋ dʋʋga
nyindiikehe dı keŋ tʋgı, 8 Yisa die dı tʋŋ
Piita aŋaŋ Jɔɔn aŋaŋ nʋarı gie dı, “Nı ga a
yi tı gasıtıaŋkʋ dʋʋga nyindiikehe siri aŋ
tı dii.”
9 Die ba pıası wa dı, “Sıa fʋ yaala tı ga a
yi he siri?”
10 Ʊ baarı dı, “Nı wʋmma, nı ganana
tıka sʋkʋ nı nan haarı daa wʋnyı dı
chine jaaŋ aŋaŋ nyaaŋ, nı dıa wa a ga
juu tigidieke me ʋ junene wo, 11 a balı
tigiri tieŋ dı, ‘Dıdagırʋ wa baarı, chaamba
juodieke manıŋ aŋaŋ n kʋaŋandıısırıba
dı balla tı dii gasıtıaŋkʋ nyindiikehe bie
sıa?’ 12 Ʊ nan dagı juokpeŋkpııŋ dı benne
sikpeŋ me a yallı jaaŋ mana a gbarı, mi nı
nan yi nyindiikehe.”
13 Die ba nyıŋ ga a ye jaaŋ mana sıba
Yisa die dı balla ba wa die wo, die wıa die
ba yi gasıtıaŋkʋ dʋʋgaka nyindiikehe mi.

Tı Yɔmʋtieŋ nyindiike diile wıa
(Mat. 26.26-30; Maki 14.22-26; 1 Kor. 11.23-25)

14 Die gasıtıaŋkʋ dʋʋga nyindiikehe diile
saŋŋa dı tʋgına, Yisa die dı ga kalı aŋaŋ
ʋ tʋntʋntıba baŋ aŋaŋ bale wo dı ba dii.
15 Die ʋ balı a yı ba dı, “N paalı yaala mıŋ
dı n dii gasıtıaŋkʋ gie dʋʋga nyindiikehe
aŋaŋ nı ta wahalaka yе keŋ n ma. 16 N
bala nı, n kaaŋ bı dii he bıbra a yaa ga
tʋgı saŋŋa dieke wusie diile he dı bala dı yi
Ŋmıŋ naarı ma.” 17 Womi die ʋ tuo nyaaŋ
chibiŋ aŋaŋ daaŋ ta bırı Ŋmıŋ ta baarı dı,
“Nı tuo geŋke a tıa yı taŋ a nyuu; 18 N
bala nı, a nyıŋ jinne yaa gamma, n kaaŋ bı
nyuu daabʋ gie sie Ŋmıŋ naarı keŋ keŋ.”
19 Die ʋ bı nagı paanʋ ta bırı Ŋmıŋ ta
gbieri gbieri ke a nagı yı ba ta baarı dı, “N
nyıŋgbanıŋ wʋnna maŋ baa n nagı aŋ ba
kʋʋ mıŋ nı wıa. Nı yime naa a tıınsıma
n wıa.” 20 Die gbaŋ gbaŋ die ba dine
kpatı wa ʋ nagı nyaaŋchibike aŋaŋ daabʋ

* **22:1** 22.1 Ŋmıŋ malaka die dı kʋʋ Ijipiti bʋmbʋŋaŋ ballı dembisi ama ta garısı Izara bʋmbʋŋaŋ ballı dembisi.

a baarı dı, “Nyaaŋchibike aŋaŋ daabʋ gie yiwo Ɲmıŋ nʋahaalı dieke n ziene aŋaŋ n zımbʋ dı nyınna wa a yı nı.
21 “Ama nı ye, vuodieke dı balla ʋ posi n chıaka kalı wa gie a lagıŋ a die aŋaŋ mıŋ.
22 Manıŋ vuota Bʋa nan seŋ kpi sıba Ɲmıŋ
dı sanna die wo, ama wʋbıaŋ bie vuodieke
dı balla ʋ posi n chıaka.”
23 Womi die ba piili a pıasa tamba ba
jabıa balla ʋ yi die.

Nınhagırıŋ yaa gamma Nyıŋkʋrıtı wıa

24 Die nınhagırıŋ die dı nan ʋ
kʋaŋandıısırıba sʋnsʋŋ dı ba jabıa balla
ʋ yi jakʋʋŋ. 25 Yisa die dı balı a yı ba
dı, “Tıŋgbaŋka gie naalıŋ ŋaaŋ pɔgılı ba
vuosi aŋaŋ nıŋŋmına ta vuodiekemba
dı yine tıŋgbaŋka nyıŋkʋra yaala ba
wasıma ba vuoŋ mana zʋa. 26 Ama
nınıŋ dı ka baa dı sıma die. Vuodieke
dı yine vuokpııŋ nı sʋnsʋŋ, sie ʋ yi
sıba bʋabiŋ, ta nıŋŋandıısırʋ wa yi sıba
tʋntʋntʋ. 27 Mınıa yine vuokpııŋ a tıaŋ ʋ
chanchaalıŋ, vuodieke dı kala a die yaa
vuodieke dı tıanana nyindiikehe? Dı yiwo
vuodieke dı kala die wo, ama manıŋ n bie
nı sʋnsʋŋ sıba tʋntʋntʋ wa.
28 “Nınıŋ nı yine vuodiekemba dı benne
n jigiŋ n wumugisikehe ma saŋŋa ma ma.
29 N chʋa Ɲmıŋ die dı kalınna mıŋ naarı
gie wo, die gbaŋ gbaŋ maŋ nan yı nı kanıŋ
naarı mi. 30 Nı nan dii ta nyuu aŋaŋ manıŋ
n naarı ma, ta kalı naagbaŋtı ma a dii
Izara buurisi baŋ aŋaŋ ale wo sarıya.”

Yisa die dı balla dı Piita nan chiisi dı ʋ ka sıba wa dene

(Mat. 26.31-35; Maki 14.27-31; Jɔɔn 13.36-38)

31 Tı Yɔmʋtieŋ die dı balı yı Simoni Piita
dı, “Simoni, Simoni, wʋmma, Sitaani jʋʋsa
wa sieŋ dı ʋ magısı nı ta chaarı nı sıba ba
ŋaana a chaarı zaa aŋ ʋ ye dı nı yiwo zaa
bie yaa zaavɔntı. 32 Ama fʋnıŋ Simoni n
jʋʋsı wa Ɲmıŋ a yı fʋ dı fʋ yadaka da keŋ
sʋʋŋ tıŋgbaŋ, ta fʋ keŋ a yiŋŋi a keŋ n
jigiŋ fʋ kpaŋŋısıma fʋ nımballılı.”
33 Piita die dı yiŋŋi a balı wa dı, “N
Yɔmʋtieŋ, n yi siri dı n juu dansarıka aŋaŋ
fʋ, ta kpi aŋaŋ fʋ.”
34 Yisa die dı yiŋŋi a balı wa dı, “Piita,
n bala fʋ, kparaaŋ nan keŋ baa ka kʋmma
ta fʋnıŋ chiisi wo bʋtaa dı zı mıŋ.”

Mugisiŋ saŋŋa

35 Womi Yisa die dı pıası ba dı, “Die
n tʋnna nı die nı ga ta ka pɔgılı ligire
jasʋʋkıŋ aŋaŋ bʋlɔgıŋ aŋaŋ nııraha die nı
waarı jaaŋ mıŋ?”
Die ba yiŋŋi baarı dı, “Aayı.”
36 Yisa die dı baarı dı, “Ama lele nıŋ,
vuodieke mana dı yalla ligire jasʋʋkıŋ yaa
bʋlɔgıŋ ʋ nagı ka, ta vuodieke dı kana
ka yallı takoobi, ʋ nagı ʋ jayeekiŋ a daa
a daa kaanı. 37 N bala nı, dı maagıya
Ɲmıŋ gbaŋkʋ ma dı ‘Ba nagı wa mıŋ a
gʋtı vuobıatı ma.’ Die wıa, die gbaŋ gbaŋ
ba nan yi mıŋ, dama wudieke mana ba
maagına yaa gamma n ma Ɲmıŋ gbaŋkʋ
ma wa nan keŋ yi wusie.”
38 Die ʋ kʋaŋandıısırıba dı baarı dı, “Tı
Yɔmʋtieŋ, ye, takoobisi ale wʋnna.” Die ʋ
yiŋŋi a baarı dı, “Dı mʋ.”

Yisa die dı jʋʋsına Ɲmıŋ aŋaŋ nıŋŋmına dene

(Mat. 26.36-46; Maki 14.32-42)

39 Die ʋ nyıŋ mi a ga Olivi Tıısı kunkogiŋ
me sıba ʋ ŋaana yie die wo; ta die ʋ
kʋaŋandıısırıba die dı dı ʋ kʋaŋ a ga.
40 Die ʋ tʋgına mi wo, die ʋ balı a yı ba
dı, “Nı jʋʋsıma Ɲmıŋ amʋ nı da keŋ juu
magısıŋ ma.”
41 Die ʋ chʋŋ ga ba nıŋŋa bıta a sʋʋŋ
gbirigi a jʋʋsı Ɲmıŋ dı, 42 “N Chʋa Ɲmıŋ,
dıı yi fʋ dʋŋŋʋ fʋ vʋarı mıŋ a nyıŋ
wʋbıa dieke dı kienene n ma naa, ama
vaa fʋ dʋŋŋʋ yi da manıŋ n dʋŋŋʋ.”
43 Womi malaka die dı nyıŋ arızanna ma
a keŋ a kpaŋŋısı wa. 44 Die ʋ benne
sʋgıchʋʋsıŋ ma wa die ʋ faası a jʋʋsı
Ɲmıŋ aŋaŋ nıŋŋmına, die ʋ walıŋ die dı
nanna tıŋgbaŋ sıba zıŋ.
45 Die ʋ kenne hagı Ɲmıŋ jʋʋsıkʋ ma wa
die ʋ yiŋŋi ga ʋ kʋaŋandıısırıba jigiŋ, ta
ye ta ba gʋʋra, dama sʋgıchʋʋsıŋ die vana
ba gbalıgı. 46 Die ʋ pıası ba dı, “Bıa wıa
nı gʋʋra? Nı hagı a jʋʋsıma Ɲmıŋ amʋ nı
da keŋ a juu magısıŋ ma.”

Ba yigine Yisa dene

(Mat. 26.47-56; Maki 14.43-50; Jɔɔn 18.3-11)

47 Yisa die ye ko bala wıa ta ye kpıkpaaŋ
dı kienene. Ta Judasi ʋ kʋaŋandıısırıba
wʋnyı die dına ba nıŋŋa, a die keŋ Yisa
jigiŋ dı ʋ mʋgısı ʋ kaamıŋ. 48 Ama ta die
Yisa die dı pıası wa dı, “Judasi, mʋgısı
wa n kaamıŋ dı fʋ nyıŋ manıŋ vuota Bʋa
kʋaŋ?”
49 Die Yisa kʋaŋandıısırıba die dı yene
wudieke dı bala ka yiwo, ba pıası wa dı,
“Tı Yɔmʋtieŋ, tı wagı ba aŋaŋ takoobisi?”
50 Ama ta ba wʋnyı dı wɔŋ yi lagı a gobi
Ɲmıŋ kıkaabıtıba jakʋʋŋ yɔmʋ nuudiigiŋ
chaaŋ tıbıŋ a taaŋ.
51 Ama Yisa die dı baarı dı, “Dı mʋ”, ta
die a nagı daa wa tıbırı a yiŋŋi a marı.
52 Die Yisa dı pıası Ɲmıŋ kıkaabıtıba
nyıŋkʋraha aŋaŋ ba sojasisi nyıŋkʋraha
aŋaŋ tıka nyıŋkʋraha dı kenne dı ba yigi
wo wo dı, “N yiwo gbıgbatırʋ nı keŋ aŋaŋ
takoobisi aŋaŋ dengbile dı nı yigi mıŋ?
53 Manıŋ die n bie nı jigiŋ Ɲmıŋ jıamıŋ
juokpeŋkpıukʋ ma daaŋ mana ta nı ka mıa
dı nı yigi mıŋ. Ama saŋka gie yiwo nı sıtı

aŋaŋ Sitaani dı yine lımıŋ hagırıtieŋ wo sııtı.”

Piita die dı chiisine Yisa dene
(Mat. 26.57, 58, 69-75; Maki 14.53, 54, 66-72; Jɔɔn 18.12-18, 25-27)

54 Mi die ba yigi Yisa a yaa wa a ga
Ɲmıŋ kıkaabıtıba jakʋʋrı tigiŋ, ta Piita die
dı bie saasaa ta dı ba. 55 Die ba chɔgısı
wa boliŋ gbaakʋ sʋnsʋŋ a kalı a gilinbu a
weele, Piita die dı ga gʋtı ba a kalı. 56 Die
tʋntʋntıba havʋʋbiŋ wʋnyı die dı ye Piita
dı kala bolibu jigiŋ, die ʋ keŋ a mıŋŋı
daansı wa die ta keŋ baarı dı, “Daa wa gie
gbaŋ die gʋtı wa Yisa ma.”
57 Ama Piita die dı chiisike dı, “N lıa, n
ka wɔŋ sıba wa.”
58 Die dı yi sʋaa, daa wʋnyı dıaŋ die dı
ye wo a baarı dı, “Fʋnıŋ, fʋ gbaŋ yiwo ʋ
kʋaŋandıısırıba wʋnyı?”
Ama die Piita dı yiŋŋi balı wa dı, “N
nımbʋa, n ka yi ba wʋnyı.”
59 Die dı bı yi sʋaa daa gaaŋ dı bı keŋ a
baarı dı, “Wusie, daa wa gie gbaŋ die beri
aŋaŋ wa dama ʋ gbaŋ yiwo Galili vuoŋ.”
60 Piita die baarı dı, “N nımbʋa, manıŋ
n ka wɔŋ sıba wudieke fʋ balala wa.”
Die ʋ yene ko bala wıaha, kparaaŋ die
dı kʋŋ. 61 Ta tı Yɔmʋtieŋ Yisa die dı yiŋŋi
a daansı Piita nine me, ta Piita die dı tıınsı
wudieke tı Yɔmʋtieŋ Yisa die dı balı yı wa
wa dı, “Kparaaŋ nan keŋ baa ka kʋmma
soriŋ sʋkʋʋŋ ta baarı zı mıŋ bʋtaa mama.”
62 Die Piita dı nyıŋ yeŋ me a kʋŋ pam.

Die ba vʋarına Yisa fala ta nıgı wa dene
(Mat. 26.67, 68; Maki 14.65)

63 Die vuodiekemba die dı gbarına Yisa
wa die dı vʋarı wa fala ta nıgı wa, 64 ta
nagı jaaŋ a bɔbı ʋ nine chaaŋ ta nıgı wa ta
balı wa dı, “Bʋgı a dagı vuodieke dı nıgına
fʋ wa.” 65 Ta die ba balı wıa pam a chʋʋsa
ʋ saaŋ ta zıa wa.

Die ba yalla Yisa a ga sarıya diiru jigiŋ dene
(Mat. 26.59-66; Maki 14.55-64; Jɔɔn 18.19-24)

66 Die tʋŋ dı vʋnna, die Juu vu-
osi nyıŋkʋraha aŋaŋ Ɲmıŋ kıkaabıtıba
nyıŋkʋraha aŋaŋ mıraha dıdagırıba die
dı lagıŋ taŋ nyıŋkʋra lagımıŋ jigiŋ, die
ba yaa Yisa a keŋ ba jigiŋ. 67 Die ba
pıası wa dı, “Balı tı, fʋnıŋ fʋ yine Ɲmıŋ
Vuovʋarıkırı Masia wa?” Die Yisa dı yiŋŋi
baarı dı, “Dıı yi maŋ balı nı, nı kaaŋ yi
mıŋ yada, 68 ama n dıaŋ maŋ pıası nı
wʋpıasıkıŋ nı kaaŋ saagı a yiŋŋi mıŋ.
69 Ama a nyıŋ lele yaa gamma manıŋ vuota
Bʋa nan daansı kalı Hagırıtieŋ Nabidie
Ɲmıŋ nuudiigiŋ chaaŋ.”
70 Die ba mana dı pıası wa dı, “Die nıŋ
fʋ yine Ɲmıŋ Bʋa wa?”
Ʊ yiŋŋi baarı dı, “Sıba nı balla die wo.”
71 Womi die ba baarı dı, “Tı ka bı yaala
daansıatieliŋ bıbra. Tı gbaŋ gbaŋ tı wʋŋ
ʋ nʋaŋ wʋbalıka mıŋ.”

23

Die ba yalla Yisa a ga Paliti nıŋŋa dene
(Mat. 27.1, 2, 11-14; Maki 15.1-5; Jɔɔn 18.28-38)

1 Die daadamba mana dı hagı a yaa Yisa
a ga naaŋ Paliti* jigiŋ, 2 mi die ba piili a
bala a chʋʋsa wa dı, “Tı ye daa wa gie
dı balala tı vuosi dı ba da tuŋ lampo a
yı naaŋ Siiza ta bı baarı dı ʋ yiwo Ɲmıŋ
Vuovʋarıkıŋ Masia ta bı yi naaŋ.”
3 Die wıa Paliti die dı pıası wa dı, “Fʋ
yine Juu vuosi naaŋ wa?”
Yisa dı yiŋŋi a balı wa dı, “Sıba fʋ balla
die wo.” 4 Womi Paliti die dı balı yı Ɲmıŋ
kıkaabıtıba nyıŋkʋraha aŋaŋ kpıkpaakʋ
dı, “Manıŋ n ka ye daa wa gie dı chʋʋsına
die.”
5 Ama die ba faası a kpaŋŋı ba gbaŋ dı,
“Ʊ dagıkʋ vaa wa vuosi dı yie watı aŋaŋ
waagıŋ. Die ʋ woliŋ piili wo Galili me ta
die ga Judia tıgısı mana mana ta wa keŋ
giena.”

Naaŋ Herodi die dı dine Yisa sarıya dene

6 Die Paliti die dı wʋnna naa ʋ pıası dı,
“Daa wa gie yiwo Galili vuoŋ?” 7 Die ʋ
mıŋŋına dı Yisa nyıŋ wa Galili tıŋgbaŋ
dieke Herodi dı daansınana wa, die ʋ vaa
ba yaa wa ga Herodi jigiŋ, dama wʋnıŋ
Herodi die bie wo Jerusalemi kanıŋ saŋka
mi. 8 Die Herodi ŋaaŋ wʋmma Yisa wıa,
ta die yaala ʋ ye wo. Die wıa die ʋ yene
wo wo ʋ sʋŋ die dı fıalıŋ, ta die yaala Yisa
yi mamachi wııŋ aŋ ʋ ye. 9 Die wıa die ʋ
pıası Yisa wʋpıasıka pam, ama ʋ ka tɔgıŋ
wa. 10 Die Ɲmıŋ kıkaabıtıba nyıŋkʋraha
aŋaŋ mıraha dıdagırıba die zie mi ta faası
bala a chʋʋsa Yisa. 11 Die Herodi aŋaŋ
ʋ sojasisi die dı vʋarı Yisa fala ta yiwo
wʋbıatı pam, ta die nagı garıvıınıŋ a yeegi
wo ta nagı wa yiŋŋi ga Paliti jigiŋ. 12 Die
dında daarı gbaŋ gbaŋ Herodi aŋaŋ Paliti
dı yi zʋalıŋ, dama die ba yiwo dataası
aŋaŋ taŋ.

Paliti die dı yine sieŋ dı ba kʋʋ Yisa dene
(Mat. 27.15-26; Maki 15.6-15; Jɔɔn 18.39–19.16)

13 Paliti die dı wa Ɲmıŋ kıkaabıtıba
nyıŋkʋraha aŋaŋ ba tıka nyıŋkʋraha aŋaŋ
vuosisi, 14 a balı a yı ba dı, “Nınıŋ nı yalla

* **23:1** 23.1 Paliti die yiwo Romani tıŋgbaŋ naaŋ Siiza nyıŋkʋra wʋnyı.

daa wa gie a keŋ n jigiŋ a baarı dı ʋ gaama
vuosi ba waga wagıtı, ama lele n dii wo
ʋ sarıya nı nıŋŋa ta ka ye wudieke nı
bala dı ʋ yi chʋʋsı wa. 15 Herodi gbaŋ
ka ye wudieke ʋ yine chʋʋsı, die wıa ʋ
vaa ba yiŋŋi nagı wa a keŋ n jigiri. Nı
yeye? Daa wa gie ka yi wııŋ mana amʋ
kuŋ. 16 Die wıa n nan yi ba tıbı wa aŋaŋ
kpaasıŋ ta vaa ʋ ga." 17 ((Die ba gasıtıaŋkʋ
dʋʋga saŋŋa mana Paliti ŋaaŋ vʋarı wa
vuobalımıŋ a nyıŋ dansarıka sʋŋ a taaŋ a
yı ba.))

18 Die kpıkpaakʋ mana dı natı dı, "Kʋʋ
daa wa gie. Vʋarı Barabasi a yı tı yɔrı."
19 Die ba nagı wa Barabasi a yi dansarıka
sʋŋ dama ʋ vaa wa watı aŋaŋ waagıŋ dı
nan tıka sʋŋ aŋaŋ ʋ vuosi kʋʋla wıa.

20 Ama Paliti die yaala ʋ vaa wa Yisa
a taaŋ yɔrı die wıa die ʋ bı balı yı
kpıkpaakʋ bıbra. 21 Ama ta ba ye ko nata
dı, "Kpaası wa dagarıkırı ma, Kpaası wa
dagarıkırı ma."

22 Paliti die dı pıası ba ʋ bʋtaa ma dı,
"Bıa wʋbıaŋ ʋ yi? Manıŋ n ka ye wudieke
ʋ yine amʋ kuŋ. Die wıa n nan vaa ba tıbı
wa aŋaŋ kpaasıŋ ta vaa ʋ ga."

23 Ama die ba ye ko nata aŋaŋ lɔlıkpııma
dı ba kpaası Yisa a diisi dagarıkırı ma;
die ba natıkʋ die dı keŋ nyaŋŋı Paliti.
24 Die wıa Paliti die dı yı ba sieŋ dı ba
yi ba dʋŋŋʋ. 25 Die ʋ vʋarı daa dieke ba
yaalala wa a taaŋ, vuodieke die dı vana
watı aŋaŋ waagıŋ dı nan tıka ma wa ta bı
kʋʋ vuosisi, ta nagı Yisa a yı ba dı ba yi
wo ba dʋŋŋʋ.

Die ba kpaasına Yisa a diisi dagarıkırı ma dene
(Mat. 27.32-44; Maki 15.21-32; Jɔɔn 19.17-27)

26 Die sojasisi die dı nagı Yisa a ga, die
ba ganana wa ba ga tuoli daa wʋnyı ba
wasınana Simoni, vuodieke die dı nyınna
Sayireni, die ʋ nyıŋ wa tıŋkpaŋa a keŋ juo
Jerusalemi sʋŋ. Die ba yigi wo, a nagı Yisa
dagarıkırı a chii wo ta vaa ʋ chiike a dı
Yisa kʋaŋ.

27 Die daadaaŋ pam die dıdı Yisa kʋaŋ,
die hɔɔŋ bataŋ die gʋtına ba ma a kʋma
ʋ wıa. 28 Yisa die dı yiŋŋi a balı ba dı,
"Jerusalemi hɔɔŋ, nı da kʋmma n wıa
ama nı kʋmma nı gbaŋ gbaŋ nı wıa aŋaŋ
nı ballı. 29 Dama saŋŋa kieŋ vuosi dı
nan baarı dı, 'Hɔgʋ pırısı vuodiekemba dı
kana ka mıırı ballı ta yı ba bıısıŋ banıŋ ba
yaa sʋgıfıalıŋ.' 30 Kanıŋ saŋka mi vuosi dı
nan balı a yı tana dı, 'Nan tı ma.' Ta balı yı
kunkogehe dı 'Nan tı ma a ligi tı.' 31 Dama
dıı yi ba yie naa a yıa mıŋ, vuodieke dı
kana ka yi wııŋ a chʋʋsı, die nıŋ lalıa ba
baa ba yi vuodiekemba dı yine a chʋʋsı?"

32 Die ba nagı tʋntʋmbıatı tieliŋ bale
gbaŋ a gʋtı Yisa ma dı ba ga kʋʋ ba.
33 Die ba kenne a tʋgı jigidieke die ba
wasınana Sikpeŋkogilike jigiŋ, mi die ba
kpaası Yisa a diisi dagarıkırı ma, ta die
kpaası tʋntʋmbıatı tieliŋ bale wo dagarısı
ma, ta kaanı die dı bie ʋ nuudiigiŋ chaaŋ
ta kaanı dıaŋ ʋ nuugalı chaaŋ. 34 Yisa
die dı baarı dı, "N Chʋa Ŋmıŋ, nagı chaa
vuosi gie, dama ba zı ba yinene wudieke
wo chıaŋ."

Die ba puo ʋ gaatı a tıa taŋ aŋaŋ
chaachaa. 35 Die vuosi dı zie mi a daansa ta
Juu vuosi nyıŋkʋraha dı vʋara wa fala dı,
"Die ʋ gbatı wa vuosi a taaŋ, dıı yi ʋ seŋ
yi Ŋmıŋ Vuovʋarıkıŋ Masia wa, ʋ gbatı ʋ
gbaŋ a taaŋ."

36 Sojasisi gbaŋ die dı vʋara wa fala; die
ba nagı daŋmıısıŋ a yı wa, 37 ta baarı dı,
"Dıı yi fʋ yi Juu vuosi naaŋ, fʋ gbatı fʋ
gbaŋ a taaŋ."

38 Die ba maagı maagıŋ a diisi dagarıkʋ
ma dı,

"Juu Vuosisi Naaŋ Wa Wɔnna."

39 Saŋka mi tʋntʋmbıatı tielibe wʋnyı
die ba kpaasına a gʋtı wa die dı taana wa
jome dı, "Da fʋ yine Masia wa? Gbatı fʋ
gbaŋ aŋaŋ tı a taaŋ."

40 Ama wʋnyı wa die dı galıŋ wa dı,
"Fʋnıŋ ka chıga Ŋmıŋ? Dama tı mana bie
wo tıbıdatı balımıŋ ma. 41 Tınıŋ nıŋ tı
tıbıdatıkʋ mʋ mıŋ, dama wudieke tı yine
wo tune tı tuose dene, ama daa wa gie nıŋ
ka yi wııŋ a chʋʋsı." 42 Ta die a balı yı
Yisa dı, "Yisa, tıınsı n wıa saŋŋa dieke fʋ
keŋ dii fʋ naarı."

43 Yisa die dı yiŋŋi a balı wa dı, "Wusie
maŋ bala fʋ, jinne manıŋ aŋaŋ fʋ nan dı
bie Paradasi† ma."

Yisa kuŋ wıa
(Mat. 27.45-56; Maki 15.33-41; Jɔɔn 19.28-30)

44 Die dı yiwo ŋmıntʋası, ŋmınnı die dı
ka chaana ta tıŋgbaŋka mana die dı sibi
a ga tʋgı ŋmınnı dı gbılınna bimbilimiŋ
ataa saŋŋa; 45 ta die garı dieke die dı
sagına Ŋmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ sʋkʋ
die dı puo bule. 46 Yisa die dı keŋ a keesi
aŋaŋ lɔlıkpııŋ a baarı dı, "N Chʋa Ŋmıŋ,
fʋ nuusi me maŋ naga n haalıŋ yie." Die
ʋ balı wa naa ta kpi.

47 Die sojasisi jakʋʋrı die dı yene
wudieke dı yine wo die ʋ bırı Ŋmıŋ a
baarı dı, "Wusie, daa wa gie seŋ yiwo
vuovıınıŋ."

48 Die vuodiekemba mana dı lagısına mi
dı ba daansı wudieke dı yinene wo dı yene

† **23:43** 23.43 Ba bı wasa arızanna paradasi ka chıaŋ yiwo jigidieke sʋgıfıalıŋ dı benne.

wudiekemba dı yine wo ba mana die dı yiŋŋi ga tigiŋ aŋaŋ sʋgıchʋʋsıŋ. 49 Ama ʋ zʋalıba mana aŋaŋ hɔgʋ diekemba dı dına wa a nyıŋ Galili wo die dı zie saasaa a daansa wudiekemba mana dı yinene wo.

Yisa nyıŋgbanıŋ guule wıa
(Mat. 27.57-61; Maki 15.42-47; Jɔɔn 19.38-42)

50 Die daa wʋnyı die benne ba wasa wa Josefu, die ʋ nyıŋ wa Juu vuosi tıŋ ba wasınana Arimatia. Die ʋ yiwo vuovıınıŋ ta bı dıı Ŋmıŋ ta die a chıısa Ŋmıŋ naarı keniŋ. 51 Die ʋ yiwo Juu vuosi nyıŋkʋra wʋnyı, ama die ʋ ka saagı wudieke ʋ chanchaalıba die dı sanna wa ta yi wo. 52 Die ʋ ga Paliti nıŋŋa a ga jʋʋsı wa Yisa nyıŋgbaŋka. 53 Die ʋ nagı Yisa nyıŋgbaŋka, a yallı garı haalıyıalıŋ a veli wo a yaa ka a ga dʋaŋ vɔrıhaalı dieke ba votine taŋ ma, ta ye ka guu vuoŋ mi. 54 Die dı yiwo Alızuma daraaŋ ta davʋʋsıkırı daarı dı yaala ka piili.

55 Hɔgʋ diekemba die dı dına Yisa a nyıŋ Galili wo die dı dı Josefu a ga a ye vɔrıkʋ aŋaŋ ba dʋana Yisa nyıŋgbaŋka dene ka sʋŋ. 56 Die ba yiŋŋi ga tigiŋ a ga wʋnsı kpaanyʋga aŋaŋ tulaarisi.

Die ba voosi davʋʋsıkırı daraaŋ sıba ba mıraha dı dagına dene wo.

24

Yisa kuŋ hagıŋ wıa
(Mat. 28.1-10; Maki 16.1-8; Jɔɔn 20.1-10)

1 Die Alasiri daraaŋ sʋkʋleeliŋ, ta hɔgʋba ha die dı ga vɔrıkʋ jigiŋ aŋaŋ ba tulaari diekemba ba wʋnsına wa. 2 Die ba kenne tʋgı vɔrıkʋ jigiri die ba ye ta taŋ dieke ba nagına a ligi vɔrıkʋ nʋarı biliŋye, 3 die wıa die ba juu vɔrıkʋ sʋŋ ama die ba ka ye tı Yɔmʋtieŋ Yisa nyıŋgbaŋka. 4 Die ba zene a yile wıırı gie wo, dembisi bale die dı keŋ zie ba jigiŋ bʋnyı ta yeegi nyiŋyeeke dı nyıgısınana sıba nıınyıgısıŋ; 5 die ŋmaamıŋ die dı yigi hɔgʋba ha ta ba sʋʋŋ gbirigi tıŋgbaŋ, ama dembisi bale wo die dı pıası ba dı, "Bıa nı dı dıa yaala vuodieke dı benne ʋ mısı ma kunti jigiŋ? 6 Ʊ wo giena, ʋ hagıya. Nı tıınsı wudieke die ʋ balla a yı nı wa saŋŋa dieke ʋ benne Galili me wo; 7 dı 'Ba nan yigi wʋnıŋ vuota Bʋa a nagı yi vuobıatı nuusi me aŋ ba kpaası wa dagarıkıŋ ma aŋ ʋ kpi; ama ʋ nan hagı kuŋ me ka daraa ataa daraaŋ.' "

8 Womi die hɔgʋbaha dı tıınsı ʋ wʋbalıka ha, 9 ta die nyıŋ vɔrıkʋ jigiŋ a yiŋŋi kuli, a balı wıaha gie mana a yı ʋ kʋaŋandıısırıba baŋ aŋaŋ kaanı wa aŋaŋ vuodiekemba dı benne mi mana. 10 Die hɔgʋba ha saara die wone Meri Magidalini aŋaŋ Juanna aŋaŋ Jemisi nuŋ Meri; banıŋ aŋaŋ hɔgʋ diekemba die dı gʋtına ba ma wa die balına wıaha gie a yı Yisa tʋntʋntıba. 11 Ama tʋntʋntıba die dı yile wudieke ba balala wa yiwo wʋtɔgʋ ta die ka tuo be dii. 12 Ama Piita die dı hagı a chıgı ga vɔrıkʋ jigiŋ; a sʋʋŋ a zʋʋrı a daansı ta ka ye jaaŋ mana sie kumbu garıkʋ nyıına ma. Ta die a yiŋŋi ga tigiŋ, ta wudieke dı yine wo dı paalı yi wo mamachi.

Emawusi sieŋ me wʋbalıka
(Maki 16.12, 13)

13 Die dınıŋ daarı mi gbaŋ gbaŋ ba sʋŋ vuosi die dı gara tıŋkpaŋŋı kaanı ba wasınana Emawusi, kanıŋ aŋaŋ Jerusalemi die yiwo mali ayʋpɔyı. 14 Die ba chʋnnana wa, die ba die azama yaa gamma wudiekemba mana dı yine wo. 15 Die ba dinene azama aŋaŋ taŋ die wo, Yisa gbaŋ gbaŋ die dı keŋ gbigi be a chʋŋ aŋaŋ ba; 16 ama Ŋmıŋ die chɔrına ba, ba ka mıŋŋı Yisa. 17 Yisa die dı pıası ba dı, "Bıa nı chʋŋ bala?"

Die ba yiŋŋi a zie zie aŋaŋ sʋgıchʋʋsıŋ. 18 Ba wʋnyı die ba wasınana Kulopasi dı pıası wa dı, "Fʋnıŋ fʋ nyıına ma fʋ yine chaanʋ a bie Jerusalemi ka gie me ta ka sıba wudieke dı yinene daraa gie nʋaŋ?"

19 Die ʋ pıası dı, "Wʋbıaŋtı?"

Die ba yiŋŋi balı wa dı, "Yaa gamma Nazeriti vuoke Yisa wa; die daa wa gie die yiwo Ŋmıŋ naazʋa ta yaa hagırıŋ pam ʋ wʋbalıka ma aŋaŋ ʋ tʋʋma ma Ŋmıŋ aŋaŋ vuota nıŋŋa. 20 Ta tı Ŋmıŋ kıkaabıtıba nyıŋkʋraha aŋaŋ tıŋgbaŋka nyıŋkʋraha dı nagı wa yı sarıya diiriŋ ba dii wo sarıya ta baarı dı ʋ mʋ dı ʋ kpi; die ba kpaası wa a diisi dagarıkırı ma. 21 Ama tınıŋ die tı yaa yada dı ʋ balla ʋ yi vuodieke dı baaŋ gbatı tınıŋ Izara vuosi a nyıŋ tı dataası nuusi me. A bı gʋtı, wıaha dı yine ka daraa ataa wʋnna. 22 Die wıa gbaŋ tı sʋŋ hɔgʋba bataŋ balı tı wa wııŋ ka paalı yi tı mamachi, dama ba ga wa vɔrıkʋ jigiŋ sʋkʋleeliku gie, 23 ama ba ka ye ʋ nyıŋgbaŋka. Ba yiŋŋine a keŋ wo, ba baarı dı banıŋ ba ye wo Ŋmıŋ malakasi aŋaŋ ba nine; ta malakasi dı balı ba dı Yisa bie ʋ mısı ma. 24 Die wıa tı bataŋ dı ga vɔrıkʋ jigiŋ a ga ye wudieke gbaŋ gbaŋ hɔgʋba dı balla wa ama banıŋ ba ka ye Yisa."

25 Womi Yisa die dı balı a yı ba dı, "Bıa yine nı ka sıba nyinti gie chıası? Lalıa nı sʋnsı aŋaŋ nı baaŋ nan tuo wudiekemba mana Ŋmıŋ naazʋalıba dı balla wa a dii! 26 Dı yiwo talası dı Ŋmıŋ Vuovʋarıkırı Masia wa dii wahalaha gie ta wa ye jılıma." 27 Womi Yisa die piili a dagı ba wudieke Ŋmıŋ gbaŋkʋ sʋŋ mana

dı balla yaa gamma ʋ wıa, ta piili Mo-
sisi dı maagına wudiekemba aŋaŋ Ŋmıŋ
naazʋalıba maagıŋ mana.
28 Die ba kenne a gbigi tıŋkpaŋŋı dieke
banıŋ ba ganana wa, Yisa die dı paalı
yi sıba ʋ tıaŋ gara nıŋŋa, 29 ama die ba
jʋʋsı wa dı, “Bemme giena aŋaŋ tı, dama
ŋmınnı wɔŋ nanna mıŋ ta jigiri dıaŋ dı
sibe.” Die wıa die ʋ juu a wıarı ba jigiŋ.
30 Die ʋ ga kalı dı ʋ dii nyindiike aŋaŋ ba,
a die nagı paanʋ a bırı Ŋmıŋ a yi ke gbieri
gbieri a nagı yıa ba. 31 Womi die ba nine
dı yuori die ba mıŋŋı wa. Lele wo mi die
ʋ nyııgı ba nine me. 32 Die ba bala a yıa
taŋ dı, “Die ʋ balala tı sieku me a daga
tı wudiekemba dı maagına Ŋmıŋ gbaŋkʋ
sʋŋ die wo, die tı ka yaa sʋgıfıalıŋ pam?”
33 Die ba hagı bʋnyı a yiŋŋi ga
Jerusalemi a ga haarı ʋ kʋaŋandıısırıba
baŋ aŋaŋ kaanı wa aŋaŋ vuosi bataŋ dı
lagısına taŋ. 34 Die ʋ kʋaŋandıısırıba die
dı balı ba dı, “Tı Yɔmʋtieŋ seŋ a hagı kuŋ
me aŋaŋ wusie, ta nyıŋ Simoni jigiŋ.”
35 Womi vuosi bale wo gie dıaŋ dı balı ba
wudieke mana dı yine sieku me aŋaŋ ba
mıŋŋına tı Yɔmʋtieŋ saŋŋa dieke ʋ yine
paanʋkʋ gbieri gbieri die wo.

Yisa die dı nyınna ʋ kʋaŋandıısırıba jigiŋ dene
(Mat. 28.16-20; Maki 16.14-18; Jɔɔn 20.19-23; Tʋʋma 1.6-8)

36 Die ba yine ko bala wıaha gie yıa ba
wa, lele wo mi Yisa gbaŋ gbaŋ dı keŋ zie
ba sʋnsʋŋ ta balı a yı ba dı, “Sʋgıdʋagıŋ
bemme nı ma.”
37 Die ba cheele aŋaŋ ŋmaamıŋ, dama
die ba yile dı ba ye wo kogiŋ. 38 Ama ta die
ʋ balı a yı ba dı, “Bıa nı sıkpara dı nıga?
Bıa chıılıŋ dı bie nı ma? 39 Nı daansı ye
n nuusi aŋaŋ n nachıgısa a ye dı dı yiwo
manıŋ wusie. Nı gbı mıŋ a ye dı dı yiwo
manıŋ. Kogiŋ wo nyıŋgbanıŋ aŋaŋ kɔba,
sıba nı yene mıŋ n yalla nyıŋgbanıŋ aŋaŋ
kɔba die wo.”
40 Die ʋ balla wıaha gie a kpatı wa, die
ʋ nagı ʋ nuusisi aŋaŋ ʋ nachıgısa a dagı
ba. 41 Ama die ba ye ka tuo dii dı dı
yiwo wʋnıŋ; dama die dı paalı yi be wo
sʋgıfıalıŋ aŋaŋ mamachi dı wıırı yiwo
wusie. Die ʋ pıası ba dı, “Nı yaa nyindiike
giena a baaŋ nan dii?” 42 Die ba nagı zaası
dieke ba digine a yı wa, 43 die ʋ nagı a ŋɔbı
ba nıŋŋa.
44 Ta die a balı a yı ba dı, “Nı tıınsıma n
wʋbalıka die n balla a yı nı saŋŋa dieke
die n benne nı jigiri dı wıaha mana ba
maagına Mosisi gbaŋkʋ ma wa aŋaŋ Ŋmıŋ
naazʋalıba gbaŋtı ma wa aŋaŋ Ŋmıŋ gbaŋ
dieke ba wasınana yıla gbaŋkʋ, dı dı yi
talası dı a mana keŋ yi wusie.”
45 Die ʋ wa yuori ba yıaŋ dı ba sımma
wudieke dı maagına wa Ŋmıŋ gbaŋkʋ ma
wa chıası, 46 ta balı ba dı, “Dı maagıya
dı Ŋmıŋ Vuoʋʋarıkırı Masia wa nan dii
wahala ta kpi ta hagı kuŋ me ka daraa ataa
daraaŋ, 47 dı ba mʋʋlı a yı vuosi ʋ saaŋ
ma, dıı yi ba vaa ba tʋntʋmbıatı Ŋmıŋ
nan vaa a chaa ba; dı ba wolıŋ a mʋʋlıma
wıaha a yıma Jerusalemi vuosi ta bı mʋʋlı
a yı buuriŋ mana.” 48 Die ʋ bı balı ba dı,
“Nınıŋ nı yine wıaha gie daansıa tieliŋ.
49 Manıŋ n baaŋ yı nı wa N Chʋa Ŋmıŋ
Halıkasıka die ʋ yına nʋarı dı ʋ nan yı nı
wa. Ama nı chıısıma Jerusalemi ma a ga
tʋgı saŋŋa dieke Ŋmıŋ Halıkasıka dı balla
ʋ nyıŋ ŋmıŋsikpeŋ a keŋ nı ma wa.”

Yisa die dı jʋalına ga arızanna dene
(Maki 16.19, 20; Tʋʋma 1.9-11)

50 Die Yisa dı yaa ba nyıŋ tıka sʋŋ a
yaa ba ga Betani, mi die ʋ kɔtı ʋ nuusi
ba ma a yi alibarika a yı ba. 51 Die ʋ
yinene alibarika a yıa ba wa, die ʋ nyıŋ
ba jigiŋ ta jʋalı ga arızanna ma. 52 Die
ba jıaŋ wa ta die yiŋŋi a ga Jerusalemi
aŋaŋ sʋgʋfıalıŋ pam. 53 Ta die a bie Ŋmıŋ
jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ ma saŋŋa mana a
bıra Ŋmıŋ saaŋ.

Wʊvɪɪŋ dieke Jɔɔn die dɪ maagɪna wʊnna

Masia die dɪ kenne dene

1 Kʊrɪŋ ma wa, ta jaaŋ die dɪ ye wone
wo, ama Ŋmɪŋ Nʊawɪɪŋ, vuodieke dɪ yine
Yisa Masia, die wɔŋ beri mɪŋ aŋaŋ Ŋmɪŋ.
Ta bɪ yi Ŋmɪŋ. 2 Piiliku me wo Ŋmɪŋ
Nʊawɪɪrɪ gie wɔŋ beri mɪŋ aŋaŋ Ŋmɪŋ.
3 Die Ŋmɪŋ die dɪ naaŋ jaaŋ mana a nyɪŋ ʊ
ma, ta jaaŋ die wori Ŋmɪŋ dɪ naaŋ ta ka ka
nyɪŋ ʊ ma. 4 Ʊ ma die miivoli dɪ bɪ beri,
ʊ naga a yɪa vuota, ta miivolike mi dɪ yi
vuota chaanɪŋ, 5 ta chaana tɪŋgbaŋka gie
vuota lɪmɪŋ ma, ta lɪmɪŋkʊ dɪ ka bɪagɪ a
lige chaaŋkʊ.
6 Ŋmɪŋ die dɪ tʊŋ daa wʊnyɪ ba
wasɪnana Jɔɔn, 7 dɪ ʊ keŋ a keŋ balɪ vuosi
dɪ Yisa Masia yine vuota chaanɪŋ, dɪ ba yi
Yisa wa yada. 8 Wʊnɪŋ Jɔɔn womi die ka
yi chaaŋkʊ, ama die ʊ ko keŋ mɪŋ dɪ ʊ keŋ
balɪ vuosi chaaŋkʊ wɪa. 9 Yisa wa gie yine
wusie chaaŋ dieke die dɪ kenne tɪŋgbaŋka
gie me, ta chaana vuota mana ma.
10 Die ʊ keŋ wo dʊnɪa ka gie me, aŋaŋ
Ŋmɪŋ die dɪ naanna dʊnɪaka gie a nyɪŋ
ʊ ma wa yɔrɪ, tɪŋgbaŋka gie vuosi die ka
mɪŋŋɪ wa. 11 Die ʊ kenne tɪŋgbaŋka gie
me wo, die ʊ bie wo ʊ gbaŋ gbaŋ vuosi
Izara vuosi jigiŋ, ama die ba ka tuo wo.
12 Ama vuodiekemba mana die dɪ tuone
wo ta yi wo yada wa ta nagɪ ba gbaŋ a
yɪ wa wa, banɪŋ die ʊ yɪ ba sieŋ ba bɪrɪŋ
Ŋmɪŋ ballɪ. 13 Ŋmɪŋ gbaŋ gbaŋ die vana ba
bɪrɪŋ ʊ ballɪ daa vuota die vana ba bɪrɪŋ
Ŋmɪŋ ballɪ saŋŋa dieke ba mɪɪrɪna ba wa.
14 Saŋŋa dieke Ŋmɪŋ Nʊawɪɪrɪ die dɪ
kenne ta yi vuota wa, die ʊ beri mɪŋ
aŋaŋ tɪ tɪŋgbaŋka gie me, ta die suuli
aŋaŋ zɔɔlɪnchɪgɪla aŋaŋ wusie dagɪŋ. Die
tɪ ye ʊ chaankpeŋkpɪɪŋ mɪŋ, ta kanɪŋ
chaankpeŋkpɪɪkʊ mi die nyɪŋ wa ʊ Chɔɔŋ
Ŋmɪŋ jigiŋ mɪŋ, dama ʊ yine ʊ Bʊa dembiŋ
balɪmɪŋ.
15 Saŋŋa dieke Jɔɔn vuodieke dɪ sɪnana
vuosi Ŋmɪŋ nyaabʊ dɪ kenne ye wo wo, die
ʊ balɪ ʊ wɪa ta natɪ dɪ, "Vuodieke wɪa die
n balala nɪ dɪ, 'Ʊ nan keŋ n kʊaŋ chaaŋ
ama ʊ tɪaŋ mɪŋ mɪŋ dama ʊ wɔŋ beri mɪŋ
ta ba ye mɪɪrɪ mɪŋ wa, wʊnna.' "
16 Ʊ suuline aŋaŋ zɔɔlɪnchɪgɪla wɪa ʊ yɪa
tɪ suŋŋiŋ a gʊta suŋŋiŋ ma. 17 Mosisi die
yɪ tɪ Ŋmɪŋ mɪraha mɪŋ, ama Yisa Masia
nɪŋ die keŋ aŋaŋ zɔɔlɪnchɪgɪla aŋaŋ wusie
dagɪŋ. 18 Vuoŋ wori a ye ye Ŋmɪŋ; ama
ʊ gbaŋ gbaŋ Bʊadembiŋ balɪŋka vuodieke
dɪ benne ʊ lʊgɪŋ wa ta bɪ mʊ wa, wʊnɪŋ ʊ
yuorine a dagɪ tɪ Ŋmɪŋ dɪ sɪna dene.

Jɔɔn, vuodieke die dɪ sɪnana vuotamba Ŋmɪŋ nyaabʊ wɪa
(Mat. 3.1-12; Maki 1.1-8; Luki 3.1-18)

19 Die Juu vuosi nyɪŋkʊra die dɪ benne
Jerusalemi ma wa die dɪ tʊŋ kɪkaabɪtɪba
nyɪŋkʊra aŋaŋ Liiva vuosi Jɔɔn jigiŋ dɪ ba
ga pɪasɪ wa dɪ, "Mɪnɪa yine fʊ?"
20 Die ʊ ka zetiye dɪ ʊ kaaŋ yiŋŋi balɪ
ba wɪɪŋ, ama ta die balɪ yuori be dɪ, "Daa
manɪŋ n yine Ŋmɪŋ Vuovʊarɪkɪrɪ, Masia
wa."
21 Die wɪa die ba pɪasɪ wa dɪ, "Die nɪŋ,
mɪnɪa yine fʊ? Yiwo Elaja?"
Jɔɔn die dɪ yiŋŋi a balɪ ba dɪ, "Aayɪ, n ka
yi wo."
Die ba bɪ pɪasɪ wa dɪ, "Fʊ yine Ŋmɪŋ
naazʊa wa?"
Ʊ yiŋŋi balɪ ba dɪ, "Aayɪ, n ka bɪ yi wo."
22 Die wɪa ba bɪ pɪasɪ wa dɪ, "Ta mɪnɪa
yine fʊ? Balɪ tɪ vuodieke fʊ yine aŋ tɪ ga
balɪ vuodiekemba dɪ tʊnna tɪ wa. Lalɪa fʊ
balɪ yaa gamma fʊ ma?"
23 Jɔɔn die dɪ yiŋŋi balɪ ba aŋaŋ wudieke
Ŋmɪŋ naazʊa Azaya die dɪ bala dɪ,
"Manɪŋ n yiwo lɔlɪ dieke dɪ benne haagɪŋ
ma a nata dɪ
Nɪ wʊnsɪ sietʊgɪsɪka a yɪ tɪ Yɔmʊtieŋ."
24 Die tʊntʊntɪba die nyɪŋ wa Farasisi*
vuosi jigiŋ mɪŋ. 25 Ta die bɪ pɪasɪ Jɔɔn dɪ,
"Dɪɪ yi fʊ ka yi Masia wa, ta ka bɪ yi Elaja,
ta ka bɪ yi Ŋmɪŋ naazʊa wa, bɪa wɪa fʊ sɪa
vuosi Ŋmɪŋ nyaabʊ?"
26 Jɔɔn dɪ yiŋŋi balɪ ba dɪ, "Manɪŋ n
sɪa vuosi aŋaŋ nyaaŋ, ama vuoŋ bie nɪ
sʊŋ ta nɪ ka sɪba wa. 27 Wʊnɪŋ ʊ yiwo
vuodieke dɪ bala ʊ keŋ n kʊaŋ chaaŋ, ta
maŋ ka mʊ dɪ n forisi ʊ nɪɪra guune gbaŋ."
28 Wɪaha gie mana die yiye mɪŋ Betani tɪŋ
ma, Jɔɔdani mʊgɪrɪ ŋmɪŋ pɔsɪŋ chaaŋ. Mi
die Jɔɔn die dɪ sɪa vuosi Ŋmɪŋ nyaabʊ.

Yisa yine Ŋmɪŋ Yiipɔlɪ

29 Ka tʊnvʊʊsa, Jɔɔn die dɪ ye Yisa dɪ
kienene ʊ jigiŋ, ʊ baarɪ dɪ, "Ye, Ŋmɪŋ
kaabɪŋ Yiipɔlɪka wʊnna, wʊnɪŋ ʊ bala ʊ
vʊarɪ tɪŋgbaŋka gie vuosi bɪaŋ. 30 Ʊ yine
vuodieke wɪa die n balala wa dɪ, 'Daa
wʊnyɪ nan keŋ n kʊaŋ chaaŋ ta tɪaŋ mɪŋ
dama ʊ wɔŋ beri mɪŋ ta ba ye mɪɪrɪ mɪŋ
wa.' 31 Die n ka sɪba wa, ama die n keŋye
mɪŋ a sɪa vuosi aŋaŋ Ŋmɪŋ nyaaŋ amʊ
Izara vuosi† mana nan sɪba wa."
32-33 Ta Jɔɔn dɪ bɪ balɪ a yɪ vuosisi dɪ,
"Saŋŋa dieke die n kana ka sɪba vuodieke
ʊ yine wo, ama Ŋmɪŋ vuodieke dɪ tʊnna
mɪŋ dɪ n keŋ sɪɪ vuosisi ʊ nyaabʊ die

* **1:24** 1.24 Farasisi mba die yiwo Juu vuodiekemba nine die ŋmɪntɪna aŋaŋ Mosisi mɪraha dɪɪsɪŋ.
† **1:31** 1.31 Juu vuosi saaŋ bɪna yi Izara vuosi.

dı balı mıŋ dı, ‘Vuodieke fʋ keŋ ye ta n
Halıkasıka dı keŋ sʋʋŋ kalı ta wıarı beri
aŋaŋ wa, fʋ sımma a baarı wʋnıŋ ʋ yine
vuodieke dı bala ʋ nagı n Halıkasıka a
sıma vuosi sʋgıtı. Ta die maŋ seŋ ye Ɲmıŋ
Halıkasıka, ta ʋ nyıŋ ŋmıŋsikpeŋ a keŋ
sʋʋŋ, ta nıası ŋmarıŋ a keŋ sʋʋŋ kalı
Yisa ma ta wıarı beri aŋaŋ wa.’ 34 Naa
maŋ ye, ta bala nı dı wʋnıŋ ʋ yiwo Ɲmıŋ
Bʋadembike.”

Yisa bʋmbʋŋaŋ kʋaŋandıısırıŋ wıa

35 Ka tʋnvʋʋsa bıbra Jɔɔn die dı bı zie
mi aŋaŋ ʋ kʋaŋandıısırıŋ bale, 36 ta keŋ
ye Yisa dı chʋnnana a tıanna, ʋ baarı dı,
“Ye, Ɲmıŋ Yiipɔlıka wʋnna.”
37 Die ʋ kʋaŋandıısırıba bale wo die dı
wʋnna ʋ balala wa, die dı vaa wa ta dı Yisa
kʋaŋ. 38 Yisa die dı keŋ yiŋŋi a daansı ʋ
kʋaŋ a ye ba dına wa, ʋ pıası ba dı, “Bıa
nı yaala?”
Die ba yiŋŋi balı wa dı, “Dıdagırʋ, tı
yaala tı sımma fʋ benne jigidieke wo?”
39 Yisa dı yiŋŋi balı ba dı, “Nı keŋ a ye
jigidieke n benne wo.” Die wıa die ba dı
wa a ga a ye jigidieke ʋ benne, ta die bie ʋ
jigiŋ daarı mana. (Die dı yiwo ŋmıntʋası
bimbilimiŋ anıısa saŋŋa.)
40 Vuosi bale dieke die dı wʋnna Jɔɔn
balıkʋ ta die dı Yisa kʋaka wʋnyı die yine
Andurusi, die ʋ yiwo Simoni Piita nımbʋa.
41 Die ʋ nyına Yisa jigiri kʋaŋ chaaŋ die
ʋ ga lagı a ga yaalı ʋ nımbʋa Simoni
jigiŋ a balı wa dı, “Tı ye Masia wa mıŋ.”
(Masia chıaŋ yiwo “Ɲmıŋ Vuovʋarıkıŋ.”)
42 Womi die ʋ nagı Simoni a ga Yisa jigiŋ.
Yisa die dı daansı wa die, ta balı dı, “Yiwo
Simoni vuodieke dı yine Jɔɔn bʋadembiŋ,
ama fʋ saaŋ nan bı yi Siifasi.” (Siifasi
aŋaŋ Piita mana yiwo bʋnyı, a chıaŋ yiwo
“Taŋ”.)

Yisa die dı wana Filipi aŋaŋ Nataniali dene

43 Die ka tʋnvʋʋsa Yisa die dı yaala dı
ʋ ga Galili, ta die ga jigidieke Filipi die dı
benne a ga balı yı wa dı, “Keŋ dıa mıŋ.”
44 Filipi die nyıŋ wa Befisada, tıgıdieke
Andurusi aŋaŋ Piita dı nyınna. 45 Filipi
dıaŋ die dı ga yaalı Nataniali jigiŋ a balı yı
wa dı, “Tı ye vuodieke Mosisi dı maagına ʋ
wıa Ɲmıŋ mıraha gbaŋkʋ ma wa, ta Ɲmıŋ
naazʋalıba dıaŋ dı maagı ʋ wıaha. Ʋ yiwo
Yisa, vuodieke dı yine Josefu bʋadembiŋ ta
nyıŋ Nazeriti wa.”
46 Nataniali die dı baarı dı, “Nazeriti?
Wʋvıınıŋ nan bıagı nyıŋ Nazeriti?”
Filipi die dı yiŋŋi balı wa dı, “Keŋ a ye.”
47 Yisa die dı yene Nataniali dı kienene
ʋ jigiri, die ʋ balı naa yaa gamma ʋ ma
dı, “Izara vuoŋ wusie wʋnna dama ʋ yiwo
burichini vuoŋ.”
48 Nataniali die dı pıası wa dı, “Yiwo
lalıa a sıba mıŋ?”
Yisa die dı yiŋŋi balı wa dı, “Filipi die
dı yene ka wa fʋ wa, ta maŋ wɔŋ ye fʋ, fʋ
benne kınkamıŋ tııka chıaŋ.”
49 Mi Nataniali die dı balı wa dı,
“Dıdagırʋ, yiwo Ɲmıŋ Bʋa ta bı yi Izara
naaŋ wa.”
50 Yisa die dı pıası wa dı, “N bala fʋ
dı n ye fʋ mıŋ saŋŋa dieke fʋ benne
kınkamıŋ tııka chıaka wıa fʋ yi mıŋ
yada? Nan dı yese wʋkpııma pam a tıaŋ
naa. 51 Wusie maŋ bala nı, nı nan ye
arızanna dı yuorine, ta Ɲmıŋ malakasi dı
keŋ a sʋʋna Vuota Bʋa ma, ta jʋala gara
ŋmıŋsikpeŋ.”

2

Yisa die dı vana nyaaŋ dı tarıgı yi daaŋ dene

1 Ka daraa ataa daraaŋ die ba yaa
hɔgʋhaalʋ banwʋla siele Keenani tıŋ ma,
Galili tıŋgbaŋ ma. Die Yisa nuŋ die bie mi
2 ta die ba wa Yisa aŋaŋ ʋ kʋaŋandıısırıba
gbaŋ dı ba keŋ banwʋlaka jigiŋ. 3 Die
banwʋlaka daa dieke ba nyunene wo dı
kenne kpatı wa, Yisa nuŋ die dı balı a yı
Yisa dı, “Banwʋlaka daabʋ kpatıya mıŋ.”
4 Yisa die dı yiŋŋi balı wa dı, “N naa, bıa
fʋ yaala n yi? N saŋŋa ye ka tʋgıya.”
5 Yisa nuŋ die dı balı tʋntʋntıba dı
benne mi wo dı, “Nı yi wudieke ʋ bala nı
dı nı yi.”
6 Die nyaaŋ gbiesi ayʋaba die zene mi,
nyindiekemba Juu vuosisi dı yinene nyaaŋ
a yie ta yɔɔra nıta, sıba ba jıamıŋ dı sına
die wo, die a kaanı mana die bıagı juo
nyaaŋ sıba galonsi baŋısı-le yaa baŋısı-
taa. 7 Yisa die dı balı a yı tʋntʋntıba dı,
“Nı yi nyaaŋ suuli gbiesisi.” Die wıa die
ba yi nyaaŋ a suulihe pili pili. 8 Womi die
ʋ balı a yı ba dı, “Nı yuori bʋtaŋ a yaa ga
yı banwʋlaka jakʋʋrı.” Die ba yi die, 9 die
jakʋʋrı dı laŋ nyaabʋ ta ye bʋ tarıgına a yi
daaŋ, ama die ʋ ka sıba jigidieke daabʋ die
dı nyınna, ama tʋntʋntıba die dı yuorine
nyaabʋ die dı sıba. Die wıa die ʋ wa daa
dieke die dı faarına hɔgʋ wa 10 a balı yı
wa dı, “Vuoŋ mana ŋaaŋ wolıŋ a tıa wa
daa dieke dı nansına, ta ka kʋaŋ chaaŋ
vuodiekemba ʋ wana dı keŋ nyu a bugi ʋ
wa tıa daa dieke dı kana ka nansı wa. Ama
fʋnıŋ nıŋ nagı wa daa dieke dı nansına wa
a lɔbırı a keŋ tʋgı saŋka gie?”
11 Naa die yiwo Yisa bʋmbʋŋaŋ ma-
machi wʋkpııŋ. Die ʋ yi ke wo Keenani
tıŋ ma, Galili tıŋgbaŋ ma. Naa die dagı
vuosisi ʋ yalla Ɲmıŋ yiko die; die wıa ʋ
kʋaŋandıısırıba die dı yi wo yada.

12 Ka kʋaŋ chaaŋ Yisa aŋaŋ ʋ nuŋ aŋaŋ
ʋ nɪmballɪ aŋaŋ ʋ kʋaŋandɪsɪrɪba die dɪ
ga Kapenɔmi a ga bie mi daraa ale.

Yisa die dɪ wʋnsɪna Ŋmɪŋ jɪamɪŋ
juokpeŋkpɪɪkʋ sʋŋ dene
(Mat. 21.12, 13; Maki 11.15-17; Luki
19.45, 46)

13 Die Juu vuosi gasɪtɪaŋkʋ* dʋʋga saŋŋa
die gbigiye mɪŋ, die wɪa Yisa die dɪ
ga Jerusalemi dɪ ʋ ga dii dʋʋgaka mi.
14 Die ʋ kenne mi wo, ʋ ga juu Ŋmɪŋ
jɪamɪŋ juokpeŋkpɪɪkʋ sʋŋ, a ye dembisi
dɪ yalla niige aŋaŋ yiise aŋaŋ ŋmarɪsɪ a
daa, ta bataŋ dɪ kalɪ ba teebulisi me a
tarɪga ligire. 15 Die ʋ nagɪ guune a ŋmʋ
kpaasɪŋ a yagɪ dɔŋɪsɪsɪ mana a nyɪŋ Ŋmɪŋ
jɪamɪŋ juokpeŋkpɪɪkʋ ma, ta die kpaŋŋɪ
vuodiekemba dɪ tarɪgɪna ligirehe teebulisi
a bubi bubi ta ligiribiehe die dɪ nan a jaasɪ.
16 A balɪ yɪ vuodiekemba dɪ yalla ŋmarɪsɪ a
daa wa dɪ, “Nɪ nagɪha a nyɪŋ giena! Nɪ da
nagɪ n Chʋa tigiŋ a bɪrɪŋ nyʋŋ!” 17 Mi die ʋ
kʋaŋandɪsɪrɪba dɪ tɪɪnsɪ dɪ Ŋmɪŋ gbaŋkʋ
baarɪ dɪ, “N nine ŋmɪntɪya yaa gamma fʋ
tigiri gie wɪa pam.”
18 Die Juu vuosi nyɪŋkʋraha die dɪ yiŋŋɪ
keŋ ʋ jigiŋ aŋaŋ wʋpɪasɪkɪŋ dɪ, “Bɪa
mamachi wɪɪŋ fʋ nan yi aŋ ka dagɪ dɪ yaa
yiko dɪ fʋ yi wɪaha gie?”
19 Yisa die dɪ yiŋŋɪ balɪ ba dɪ, “Nɪ kpaŋŋɪ
Ŋmɪŋ jɪamɪŋ juokpeŋkpɪɪkʋ gie a taaŋ ta
n nan nagɪ daraa ataa a bɪ mɪɪ ka.”
20 Die Juu vuosisi dɪ yiŋŋɪ balɪ dɪ, “Bɪna
baŋɪsɪ-nɪɪsa aŋaŋ ayʋaba ba nagɪ mɪɪ
Ŋmɪŋ jɪamɪŋ juokpeŋkpɪɪkʋ gie, ta fʋnɪŋ
fʋ baarɪ nan nagɪ daraa ataa a mɪɪ ka?”
21 Ama Ŋmɪŋ jɪamɪŋ juokpeŋkpɪɪŋ dieke
Yisa dɪ balala wa yiwo ʋ gbaŋ gbaŋ ʋ
nyɪŋgbanɪŋ. 22 Ŋmɪŋ die dɪ sʋgɪrɪna
wa a nyɪŋ kumbu me kʋaŋ chaaŋ wa,
ʋ kʋaŋandɪsɪrɪba die dɪ tɪɪnsɪ dɪ ʋ balɪ
wɪɪrɪ gie mɪŋ, ta die yi Ŋmɪŋ gbaŋkʋ aŋaŋ
Yisa die dɪ bala wudieke wo yada.

Yisa dɪ sɪbɪna vuoŋ mana sʋŋ dene

23 Die Yisa die dɪ yene bie Jerusalemi ma
wa gasɪtɪaŋkʋ saŋka vuosi pam die dɪ ye ʋ
tʋnna mamachi wʋkpɪɪmaha ta yiwo yada.
24 Ama Yisa die dɪ ka nagɪ ʋ gbaŋ a yɪ
ba, dama die ʋ sɪba vuota mana sʋŋ mɪŋ.
25 Die vuoŋ ka mʋ ʋ dagɪ wa vuota dɪ sɪna
dene dama ʋ wɔŋ sɪba vuota beriŋ.

3

Yaa gamma Yisa aŋaŋ Nikodimosi wɪa

1 Die daa wʋnyɪ die benne ba wasa
wa Nikodimosi. Die ʋ yiwo Juu vuosi
nɪŋŋandɪsɪrɪba wʋnyɪ, ta bɪ yi Farasi
vuoŋ. 2 Yuŋ kaanɪ die ʋ ga Yisa jigiŋ a
ga balɪ wa dɪ, “Dɪdagɪrʋ, tɪ sɪba a baarɪ
yiwo dɪdagɪrɪ dieke Ŋmɪŋ dɪ tʋnna, dama
vuoŋ wori a nan bɪagɪ tʋŋ tʋnkpɪɪŋ dieke
fʋ tʋnnana naa, ntaala Ŋmɪŋ bie ʋ jigiŋ.”
3 Yisa die dɪ yiŋŋɪ a balɪ wa dɪ, “Wusie
maŋ bala fʋ, vuoŋ wori a baaŋ bɪagɪ juu
Ŋmɪŋ naarɪ ma, ntaala ba yiŋŋɪ mɪɪrɪ wa.”
4 Nikodimosi die dɪ pɪasɪ wa dɪ, “Lalɪa
ba baa ba yiŋŋɪ mɪɪrɪ vuodieke dɪ kana ka
yi bʋabiŋ? Dama ʋ kaaŋ bɪ bɪagɪ a juu ʋ
nuŋ nyuuti ma aŋ ba bɪ mɪɪrɪ wa bɪbra.”
5 Womi Yisa die dɪ yiŋŋɪ balɪ wa dɪ,
“Wusie maŋ bala fʋ, dɪ vuoŋ kaaŋ bɪagɪ
juu Ŋmɪŋ naarɪ ma ntaala ʋ ye mɪɪrɪŋ
bule, die yine Ŋmɪŋ Halɪkasɪka aŋaŋ Ŋmɪŋ
nyaaŋ sɪɪla wɪa. 6 Vuota nɪŋ mɪɪra vuota
ama Halɪkasɪka mɪɪra haalɪŋ. 7 Die wɪa
da vaa ka yi fʋ mamachi n bala fʋ dɪ, ‘Sie
ba bɪ mɪɪrɪ nɪ wa.’ 8 Bʋlɔgɪsɪŋ nɪga gara
jigidieke ka yaalala, ŋaaŋ wʋŋ wa ka dɔntɪ
ama ta ka sɪba jigidieke ka nyɪnna yaa
ka ganana. Die gbaŋ gbaŋ vuodiekemba
mana Ŋmɪŋ Halɪkasɪka dɪ mɪɪrɪna dɪ sɪɪ.”
9 Nikodimosi die dɪ pɪasɪ wa dɪ, “Lalɪa
naa dɪ baa ka yi?”
10 Yisa die dɪ yiŋŋɪ a balɪ wa dɪ, “Yiwo
Izara vuosi dɪdagɪrɪkpɪɪŋ ta ka sɪba wɪaha
chɪasɪ? 11 Wusie maŋ bala fʋ, tɪ bala nɪ
wudieke tɪ sɪbɪna, ta bɪ bala nɪ wudieke tɪ
yene, ama nɪ ka tuose tɪ wɪaha. 12 Dɪɪ yi
nɪ ka yi mɪŋ yada yaa gamma tɪŋgbaŋka
gie wudiekemba n bala nɪ wa, die nɪŋ
maŋ balɪ nɪ arɪzanna ma wɪa nɪ baa nɪ
yiwo lalɪa a yi yada? 13 Vuoŋ ye ka
jʋalɪ ga arɪzanna ma sie manɪŋ Vuota Bʋa
vuodieke dɪ nyɪnna arɪzanna ma a keŋ
sʋʋŋ wa.”
14 Mosisi die dɪ nagɪna kʋʋtɪ javʋʋkɪŋ a
bɔbɪ a marɪ daaŋkʋ ta kɔtɪ ka zie haagɪŋ
ma dene wo, die gbaŋ gbaŋ ba baa ba
kɔtɪ manɪŋ Vuota Bʋa wa ŋmɪŋsikpeŋ,
15 amʋ vuodieke mana dɪ yine mɪŋ yada
nan ye miivoli dieke dɪ wone kpatɪŋ.
16 Dama Ŋmɪŋ dɪ faasɪna cho tɪŋgbaŋka
gie vuosi wɪa; die ʋ yɪ tɪ ʋ Bʋabalɪmɪŋ amʋ
vuodieke mana dɪ yi Bʋadembike gie yada
ʋ kaaŋ daansɪ kpi, ama ʋ nan ye miivoli
dieke dɪ wone kpatɪŋ. 17 Dama Ŋmɪŋ die
ka tʋŋ ʋ Bʋa wa dɪ ʋ keŋ dii tɪŋgbaŋka gie
vuosi sarɪya ama dɪ ʋ keŋ a gbatɪ ba taaŋ.
18 Vuodieke mana dɪ yine Ŋmɪŋ Bʋa wa
yada Ŋmɪŋ kaaŋ dii ʋ sarɪya a chʋʋsɪ
wa, ama vuodieke mana dɪ kana ka yi
wo yada nɪŋ, Ŋmɪŋ wɔŋ dii ʋ sarɪya
ta baa ʋ chʋʋsɪya mɪŋ, dama ʋ kana
ka yi wʋnɪŋ Ŋmɪŋ Bʋabalɪŋka yada wa
wɪa. 19 Wudieke wɪa Ŋmɪŋ die dɪ dine
ba sarɪya ta baarɪ ba chʋʋsɪya yiwo naa;
Ŋmɪŋ Bʋadembike die keŋye mɪŋ dɪ ʋ
yuori wo tɪŋgbaŋka gie vuosi nine ama ta

* **2:13** 2.13 Ŋmɪŋ malaka die kʋna Ijipiti bʋmbʋŋaŋ ballɪ dembisi ta vaa Izara ballɪ dembisi.

tɪŋgbaŋka gie vuosi dɪ yaala lɪmɪŋ a tɪaŋ chaanɪŋ, dama ba tʊnnana tʊntʊmbɪatɪ wɪa. 20 Vuodieke nɪŋ mana dɪ yinene bɪaŋ hawa chaanɪŋ ta ka yaala ʊ gbigi chaanɪŋ, dama ʊ ka yaala ʊ tʊmbɪatɪtɪ nyɪŋ yaalɪŋ ma. 21 Ama vuodieke nɪŋ mana dɪ tʊnnana wudieke dɪ mʊna kieŋ wo chaanɪŋ ma, dɪ vuoŋ mana sɪmma a baarɪ Ɲmɪŋ beri ʊ tʊʊma mana ma.

Jɔɔn die dɪ dagɪna yaa gamma Yisa ma dene

22 Genke kʊaŋ chaaŋ Yisa aŋaŋ ʊ kʊaŋandɪɪsɪrɪba die dɪ ga Judia tɪŋgbaŋ ma, die ʊ yi daraa ale aŋaŋ ba, ta sɪa vuosi Ɲmɪŋ nyaaŋ. 23-24 Saŋka mi Jɔɔn, vuodieke dɪ sɪnana vuosi Ɲmɪŋ nyaabʊ die ye ka juu dansarɪka ma, ta bie Enoni, jigidieke nyaaŋ die dɪ faasɪna dala, ta vuosi die dɪ kieŋ ʊ jigɪŋ ʊ sɪa ba Ɲmɪŋ nyaabʊ. Enoni die dɪ ka yʊa aŋaŋ Salimi.

25 Daaŋ kaanɪ die Juu vuoŋ wʊnyɪ die di piili a nɪga nɪnhagɪrɪŋ aŋaŋ Jɔɔn kʊaŋandɪɪsɪrɪba yaa gamma Ɲmɪŋ jɪamɪŋ nyaaŋ sɪɪla wɪa. 26 Die wɪa die ba ga Jɔɔn jigɪŋ a ga balɪ wa dɪ, “Dɪdagɪrʊ, vuodieke die dɪ benne aŋaŋ fʊ Jɔɔdani mʊgɪrɪ mi wo chaakʊ, daa dieke die fʊ bala dɪ ʊ yiwo Ɲmɪŋ Vuovʊarɪkɪrɪ, tɪ wʊŋ dɪ ʊ gbaŋ ʊ sɪa vuosi Ɲmɪŋ nyaaŋ, ta vuoŋ mana dɪ gara ʊ jigɪŋ.”

27 Jɔɔn die dɪ yiŋŋi balɪ ba dɪ, “Vuoŋ kaaŋ bɪagɪ a yi wɪɪŋ ntaala Ɲmɪŋ vʊarɪna wa. 28 Nɪ gbaŋ gbaŋ nɪ yiwo n daansɪatieliŋ dɪ die n balɪya dɪ, manɪŋ n ka yi ‘Ɲmɪŋ Vuovʊarɪkɪŋ Masia wa, ama manɪŋ Ɲmɪŋ dɪ wolɪŋ a tʊŋ dɪ n dɪa ʊ nɪŋŋa a keŋ yi ʊ kenɪŋ siri.’ 29 Hɔgʊhaalʊ wa yiwo hɔgʊfaarɪtʊ wa sɪɪtɪ. Hɔgʊfaarɪtʊ wa zʊa ŋaaŋ zie mɪŋ, dɪɪ yi ʊ keŋ wʊŋ ʊ lɔlɪŋ, ʊ sʊŋ ŋaaŋ fɪalɪ mɪŋ. Die gbaŋ gbaŋ maŋ yaa sʊgɪfɪalɪŋ pam Masia wa wɪa. 30 Dɪ mʊ wʊnɪŋ Masia wa saaŋ jʊalɪma ta manɪŋ n saaŋ sʊʊma tɪŋgbaŋ.”

Vuodieke dɪ nyɪnna ŋmɪŋsikpeŋ wɪa

31 Vuodieke dɪ nyɪnna ŋmɪŋsikpeŋ tɪaŋ vuoŋ mana mɪŋ, ama vuodiekemba dɪ nyɪna tɪŋgbaŋka gie, banɪŋ ba yiwo tɪŋgbaŋka gie tieliŋ, ta bala vuota wʊbalɪka. Vuodieke dɪ nyɪnna ŋmɪŋsikpeŋ tɪaŋ vuoŋ mana, 32 a bɪ gʊtɪ ʊ bala wudieke ʊ yene ta wʊŋ, ama vuoŋ ka tuose ʊ wɪaha. 33 Ta vuodieke mana dɪ tuone ʊ wɪaha dagɪya di Ɲmɪŋ wɪa yiwo wusie. 34 Ɲmɪŋ Bʊadembiŋ dieke ʊ tʊnna wa balala Ɲmɪŋ wɪa, dama Ɲmɪŋ yi ʊ Bʊadembike Halɪkasɪ dieke dɪ dala ta wo magɪsɪŋ. 35 Ɲmɪŋ cho wo ʊ Bʊa wa ta nagɪ jaaŋ mana a yi ʊ nuusi me. 36 Vuodieke nɪŋ mana dɪ yine Ɲmɪŋ Bʊa wa yada, yaa miivoli dieke dɪ wone kpatɪŋ, ama vuodieke nɪŋ mana dɪ kana a yi Bʊa wa yada kaaŋ ye miivoli mi, ama Ɲmɪŋ sɪnyɪɪrɪŋ nan dɪ bie ʊ ma yaa gamma haahuu.

4

Yisa aŋaŋ Samaria hɔgʊ wʊnyɪ wɪa

1 Tɔ, die Farasisi vuosisi dɪ wʊŋ dɪ Yisa yese vuosi pam a sɪa ba Ɲmɪŋ nyaabʊ, ta ba yie ʊ kʊaŋandɪɪsɪrɪŋ a tɪaŋ Jɔɔn. 2 Wusie, die Yisa gbaŋ gbaŋ die ka sɪa vuosisi Ɲmɪŋ nyaabʊ ama die dɪ yiwo ʊ kʊaŋandɪɪsɪrɪba die sɪnana ba. 3 Die Yisa die dɪ wʊnna wudieke vuosi dɪ balala yaa gamma ʊ ma wa, die ʊ nyɪŋ Judia tɪŋgbaŋ ma ta yiŋŋi ga Galili tɪŋgbaŋ ma. 4 Die dɪ yi talasɪ dɪ ʊ daagɪ Samaria tɪŋgbaŋ ma.

5 Die ʊ daagɪ mi a keŋ tʊgɪ tɪŋ kaanɪ ba wasɪnana Sayika, Samaria tɪŋgbaŋ ma, mi die ka yʊa aŋaŋ kʊaŋ dieke Jakobu die dɪ nagɪna a yɪ ʊ Bʊa Josefu wa. 6 Die bulʊŋ dieke die dɪ yine Jakobu sɪɪtɪ wa die bie mi, die Yisa dɪ gbalɪgɪ aŋaŋ chɔmbʊ ta sʊʊŋ kalɪ buluke chɪaŋ. Die dɪ yiwo ŋmɪntʊasɪ saŋŋa.

7 Die Samaria hɔgʊ wʊnyɪ dɪ keŋ dɪ ʊ yuori nyaaŋ, Yisa die dɪ balɪ yɪ wa dɪ, “Yɪ mɪŋ nyaaŋ aŋ n nyu.” 8 Saŋka mi die ʊ kʊaŋandɪɪsɪrɪba die ga wa tɪka sʊŋ dɪ ba daa nyindiike.

9 Juu vuosi die ka saaga dɪ ba lagɪŋ dii ta nyuo aŋaŋ Samaria vuosi a nyɪna kpalɪbalɪmɪŋ ma. Die wɪa Samaria hɔgʊ wa die dɪ yiŋŋi a pɪasɪ dɪ, “Fʊnɪŋ yiwo Juu vuoŋ ta manɪŋ maŋ yi Samaria vuoŋ, lalɪa fʊ jʊʊsa mɪŋ dɪ n yɪ fʊ nyaaŋ?”

10 Yisa die dɪ yiŋŋi a balɪ wa dɪ, “Dɪɪ yi fʊ tɪŋ sɪba piini dieke Ɲmɪŋ dɪ yaala ʊ yɪ fʊ, ta bɪ sɪba vuodieke n yine ta jʊʊsa fʊ nyaaŋ naa, tɪŋ nan pɪasɪ mɪŋ dɪ n yɪ fʊ miivoli nyaabʊ mi, ta n tɪŋ nan yɪ fʊ.”

11 Hɔgʊ wa die dɪ baarɪ dɪ, “Jakʊʊŋ, wo gʊʊga, ta buluke dɪ gole, sɪa fʊ baa fʊ ye miivoli nyaabʊ? 12 Tɪ chɔɔŋkʊʊŋ Jakobu die tune buluke gie a yɪ tɪ, ta wʊnɪŋ aŋaŋ ʊ ballɪ aŋaŋ ʊ dɔŋɪsɪ mana dɪ nyu a nyɪŋ ka ma. Yile dɪ tɪaŋ Jakobu mɪŋ?”

13 Yisa die dɪ yiŋŋi balɪ wa dɪ, “Vuodieke nɪŋ mana dɪ nyune nyaabʊ gie, nyanyuule nan bɪ yigi wo; 14 ama vuodieke nɪŋ mana dɪ nyune nyaaŋ dieke n bala n yɪ wa, nyanyuule kaaŋ bɪ yigi wo. Nyaaŋ dieke n bala n yɪ wa wa nan bɪrɪŋ buluŋ ʊ sʊŋ ma a yɪa wa nyaaŋ dieke dɪ yɪnana miivoli, ta yɪ wa miivoli dieke dɪ wone kpatɪŋ.”

15 Hɔgʊ wa die dɪ balɪ yɪ wa dɪ, “Jakʊʊŋ, yɪ mɪŋ nyaabʊ gie a mʊ nyanyuule kaaŋ bɪ yigi mɪŋ ta n kaaŋ bɪ a keŋ gie a yuori nyaaŋ.”

16 Yisa die dɪ balɪ yɪ wa dɪ, “Ga a ga wa fʊ chʊrʊ aŋ nɪ viiri keŋ giena.”

17 Ʊ balɪ wa dɪ, “N wo chʊrʊ.”

Yisa die dı yiŋŋi balı wa dı, “Fʊnıŋ balı
wa wusie, fʊ bala dı wo chʊrʊ wa. 18 Dama
die yallı wa chʊllıŋ banʊ ta daa dieke fʊ
benne ʊ jigiŋ lele wo dı ka seŋ yi fʊ chʊrʊ.
Balı mıŋ wa wusie.”
19 Hɔgʊ wa die dı baarı dı, “Jakʊʊŋ, n
sıba a baarı yiwo Ŋmıŋ naazʊa. 20 Tınıŋ
Samaria vuosi chɔɔŋkʊʊlıŋ die jıama
Ŋmıŋ kunkogiri gie sikpeŋ ama nınıŋ Juu
vuosi baarı dı Jerusalemi ma yine jigidieke
dı mʊna tı jıaŋ Ŋmıŋ.”
21 Yisa dı balı yı wa dı, “N taa, yi n
wıırı gie yada, saŋŋa kieŋ ta vuota dı kaaŋ
jıaŋ tı Chɔɔŋ Ŋmıŋ kunkogiri gie sikpeŋ
yaa Jerusalemi ma. 22 Nınıŋ Samaria vuosi
ka sıba vuodieke nı jıanna ama tınıŋ Juu
vuosi nıŋ sıba vuodieke tı jıanna mıŋ
dama gbatıtaanıŋ wıa nyıŋ wa Juu vuosi
jigiŋ mıŋ. 23 Ama saŋŋa kieŋ, ta wɔŋ keŋ
mıŋ, saŋŋa dieke vuodiekemba dı senne
jıama tı chɔɔŋ Ŋmıŋ wa nan seŋ jıaŋ wa ʊ
Halıkasıka hagırıŋ ma ta sımma vuodieke
ʊ yine, dama banıŋ vuosi mi tı Chɔɔŋ
dı yaala dı ba jıama wa. 24 Ŋmıŋ yiwo
Haalıŋ, ta vuodiekemba dı jıanna wa mʊ
ba jıama wa aŋaŋ wusie, ʊ Halıkasıka
hagırıŋ ma.”
25 Hɔgʊ wa die dı balı wa dı, “N sıba
a baarı Masia wa vuodieke ba wasınana
Ŋmıŋ Vuovʊarıkırı nan keŋ, ta ʊ keŋ keŋ
ʊ nan dagı tı wıaha gie mana chıası.”
26 Yisa die dı yiŋŋi balı wa dı, “Manıŋ
n wonde, vuodieke dı balala wıa aŋaŋ fʊ
naa.”
27 Womi die ʊ kʊaŋandıısırıba die dı
yiŋŋi keŋ, die dı yi be mamachi pam ʊ
balala wıa aŋaŋ hɔgʊ wa, ama ba wʊnyı
mana die ka pıası hɔgʊ wa dı, “Bıa fʊ
yaala?” Yaa a pıası Yisa dı “Bıa fʊ bala
wıa aŋaŋ hɔgʊ wa?”
28 Womi hɔgʊ wa die dı vaa ʊ kpagırı
mi, ta yiŋŋi ga tıka sʊŋ a balı yı vuosisi
dı, 29 “Nı keŋ ye daa dieke dı bala mıŋ
wudiekemba mana n yine. Ʊ baaŋ yi Ŋmıŋ
Vuovʊarıkırı?” 30 Die wıa, die ba nyıŋ tıka
ma a ga Yisa jigiŋ.
31 Saŋka mi die Yisa kʊaŋandıısırıba die
dı jʊʊsa wa dı, “Dıdagırʊ dii nyindiike.”
32 Yisa die dı yiŋŋi balı ba dı, “N yaa wa
nyindiike a baaŋ dii ta nı ka sıba bʊ wıa.”
33 Die wıa, ʊ kʊaŋandıısırıba die dı
pıasa taŋ dı, “Dı baaŋ yi vuoŋ yalla
nyindiike a keŋ yı wa?”
34 Yisa die dı balı a yı ba dı, “Manıŋ
n nyindiike yi wo dı n yi vuodieke dı
tʊnna mıŋ wa dʊŋŋʊ a kpatı, ʊ tʊʊmaha
ʊ nagına yı mıŋ dı n tʊŋ wa. 35 Nınıŋ
nı ŋaaŋ bala dı, ‘Chııtı a nıısa tıala ta
zaaha gobiku tʊgı.’ Ama n bala nı dı nı
mıŋŋı a daansı kʊatıtı, zaaha bieye mıŋ
aŋaŋ gobiŋ. 36 Ta zaagobiribe nan daansı
tuo ba tune, ta zaa dieke ba gobinene
wo, banıŋ ba yine vuota diekemba dı
baaŋ daansı ye miivoli dieke dı wone
kpatıŋ, ta vuodiekemba dı bʊrına wa aŋaŋ
vuodiekemba dı gobine mana nan daansı
yaa sʊgıfıalıŋ zaaha wıa. 37 Dı yiwo wusie
ba balla dı, ‘Bataŋ bʊrınana ta bataŋ dıaŋ
dı gobe.’ 38 N tʊma nı dı nı ga gobi
jigidieke nı kana ka bʊrıya; vuosi bataŋ
die kʊna ta nı keŋ die ka nyʊarı.”

Samaria vuosi pam die dı yine Yisa yada wıa

39 Die Samaria vuosi pam die dı wʊŋ
hɔgʊ wa dı bala dı, “Yisa balı mıŋ mıŋ
wudiekemba mana n yine”, ta die yi Yisa
yada. 40 Die wıa die ba kenne ʊ jigiri, ba
jʊʊsı wa dı ʊ wıarı a bemme ba jigiŋ; die
wıa Yisa die dı wıarı ba jigiŋ damʊʊma
ale.
41 Vuosi pam die dı yiwo yada a gʊtı
aŋaŋ wudieke ʊ balla wa, 42 ta balı a yı
hɔgʊ wa dı, “Lele tı yi yada mıŋ, daa
wudieke fʊ balla wa wıa ama tı gbaŋ gbaŋ
tı wʊŋ wa mıŋ ta sıba a baarı ʊ seŋ yiwo
dʊnıa ka gie gbıgbatıtaantʊ.”

Yisa die dı gbaanna jakʊʊŋ wʊnyı bʊa dene

43 Die ka daraa ale kʊaŋ chaaŋ, Yisa
die dı nyıŋ mi a ga Galili tıŋgbaŋ ma,
44 dama die ʊ wɔŋ baarı dı, “Ŋmıŋ naazʊa
wo jılıma ʊ gbaŋ gbaŋ ʊ tıŋgbaŋ ma.”
45 Die ʊ gana a ga tʊgı Galili wo, mi vuosi
die dı mıŋŋı tuo wo chaantı dama die
ba ga Jerusalemi mıŋ a ga dii gasıtıaŋkʊ
dʊʊgaka ta die ye ʊ yine wudiekemba
mana dʊʊga ka saŋŋa.
46 Die ʊ benne Galili tıŋgbaŋ ma wa, ta
die keŋ ga Keenani tıŋ ma, jigidieke die ʊ
vana nyaabʊ dı bırıŋ daabʊ. Ta jakʊʊŋ
wʊnyı dı bie Kapenɔmi ma ʊ bʊa dı yʊagı.
47 Die ʊ wʊnna dı Yisa nyıŋ Judia a keŋ
Galili me wo, die ʊ ga Yisa jigiŋ a jʊʊsı wa
dı ʊ keŋ Kapenɔmi a keŋ gbaaŋ ʊ bʊa wa
dı yaalınana ʊ kpi wo. 48 Yisa die dı balı
a yı wa dı, “Nı kaaŋ yi yada ntaala nı ye
dagıtı mamachi wʊkpııma.”
49 Jakʊʊrı die dı baarı dı, “Jakʊʊŋ kiere
dı daa die n bʊa wa nan kpi.”
50 Yisa die dı balı a yı wa dı, “Gamma,
fʊ bʊa wa nan ye gbaamıŋ.”
Daa wa die dı yi Yisa yada ta ga. 51 Die ʊ
bene sieku me a gara wa, ʊ tʊntʊntıŋ die
dı tuoli wo sieku mi a balı wa dı, “Fʊ bʊa
wa ye alaafıa mıŋ.”
52 Ʊ pıası ba saŋŋa dieke ʊ bʊa wa dı
yene alaafıa wa, ba baarı dı, “Nyıŋgbaŋ
tuulibu va wa mıŋ dienewo ŋmıntʊası
bimbilimiŋ balımıŋ saŋŋa.” 53 Bʊa wa
chɔɔŋ wa die dı tınsı dı saŋka mi gbaŋ
gbaŋ die Yisa dı balı wa dı, “Fʊ bʊa wa
nan ye gbaamıŋ.” Die wıa wʊnıŋ aŋaŋ ʊ
tigiŋ vuosi mana die dı yi Yisa yada.

54 Mamachi wʊkpɪɪka gie die gʊtɪna bule
Yisa dɪ yine ʊ nyɪnna Judia a ga Galili
tɪŋgbaŋ ma wa.

5

Yisa die dɪ gbaanna daa wʊnyɪ dene

1 Ka kʊaŋ chaaŋ, Yisa die dɪ jʊalɪ ga
Jerusalemi dɪ ʊ dii Juu vuosi dʊʊga kaanɪ.
2 Jerusalemi ma, gbagɪŋ kaanɪ die dʊna
aŋaŋ nyaaŋ a gbigi Yiise Sanʊaŋ, ta Juu
vuosi jabalɪkɪŋ ma, ba wasa ka Befizata,
ta die yaa lɪɪfaasɪ anʊ. 3 Mi die yʊagɪtieliŋ
pam die dɪ ŋaaŋ dʊaga, bataŋ die yiwo
yɪɪsɪ, bataŋ dɪ yi gbɪlɪsɪ, bataŋ dɪaŋ dɪ
yi nyɪŋgbaŋ kpiititieliŋ. ((Die ba dʊa a
chɪɪsa mɪŋ dɪ nyaabʊ dɔŋ, 4 dama saŋŋa
ataŋ Ɲmɪŋ Malaka ŋaaŋ keŋ sʊʊŋ mɪŋ a
dɔŋ nyaabʊ ta yʊagɪtieŋ dieke dɪ wolinne
a ga nan nyaabʊ ma ŋaaŋ ye wo gbaamɪŋ
a nyɪŋ yʊagɪ dieke mana ʊ yalla ma.))
5 Daa wʊnyɪ die dɪ bie mi a yʊagɪ die bɪna
baŋɪsɪ-taa aŋaŋ anɪɪ. 6 Yisa die dɪ ye wo
ʊ dʊna mi ta mɪŋŋɪ dɪ ʊ yʊagɪ yʊasɪ mɪŋ,
die wɪa die ʊ balɪ a yɪ wa dɪ, "Yaala fʊ ye
alaafɪa mɪŋ?"

7 Daa yʊagɪtieŋ wo die dɪ baarɪ dɪ,
"Jakʊʊŋ, n wo vuoŋ mana giena ʊ baaŋ
nagɪ mɪŋ a yi nyaabʊ ma dɪɪ yi nyaabʊ dɪ
keŋ dɔŋ; maŋ keŋ mɪa dɪ n juu bʊ sʊŋ,
vuogaaŋ ŋaaŋ wolɪŋ mɪŋ mɪŋ." 8 Yisa die
dɪ balɪ a yɪ wa dɪ, "Hagɪ a nagɪ fʊ kalɪŋŋa
a chʊmma." 9 Lele womi daa wa die dɪ ye
alaafɪa; ta nagɪ ʊ kalɪŋŋa a dɪɪ chʊŋ.

Daa dieke wɪɪrɪ gie die dɪ yine wo die
yiwo davʊʊsɪkɪrɪ daaŋ, 10 die wɪa Juu
vuosi nyɪŋkʊraha die dɪ ballɪ a yɪ daa
dieke dɪ yene gbaaŋkʊ dɪ, "Davʊʊsɪkɪŋ
daaŋ wʊnna. Tɪ mɪraha ka yɪ sieŋ dɪ fʊ
chii fʊ kalɪŋŋa."

11 Die daa wa die dɪ yiŋŋi a balɪ ba dɪ,
"Daa dieke dɪ gbaanna mɪŋ wa balɪ mɪŋ
mɪŋ dɪ, 'Nagɪ fʊ kalɪŋŋa a chʊmma.' "

12 Ba pɪasɪ wa dɪ, "Mɪnɪa yine daa dieke
dɪ balla fʊ dɪ fʊ nagɪ fʊ kalɪŋŋa a chʊmma
wa?"

13 Ama daa wa die ka sɪba vuodieke dɪ
gbaanna wa, dama kpɪkpaaŋ die benne mi
ta Yisa die dɪ wɔŋ nyɪŋ mi a ga.

14 Ka kʊaŋ chaaŋ die Yisa die dɪ ye daa
wa Ɲmɪŋ jɪamɪŋ juokpeŋkpɪɪkʊ ma a balɪ
a yɪ wa dɪ, "Ye, lele ye alaafɪa mɪŋ, die wɪa
vaa fʊ tʊntʊmbɪatɪtɪ, dɪ daa die wʊbɪaŋ dɪ
tɪanna naa nan keŋ fʊ ma."

15 Yisa die dɪ balla aŋaŋ daa wa a kpatɪ
wa kʊaŋ chaaŋ, daa wa die dɪ nyɪŋ mi a
ga balɪ Juu vuosi nyɪŋkʊraha dɪ dɪ yiwo
Yisa die gbaanna wa wa. 16 Ta nyɪŋkʊraha
die dɪ piili a mugise Yisa dama ʊ gbaanna
daa wa davʊʊsɪkɪrɪ daarɪ wɪa. 17 Yisa die
dɪ yiŋŋi a balɪ ba dɪ, "N Chʊa Ɲmɪŋ tʊma
mɪŋ saŋŋa mana ta n gbaŋ dɪ tʊma die."

18 Yisa balɪkʊ gie die dɪ vaa Juu vuosi
nyɪŋkʊraha dɪ faasɪ a ŋmɪntɪ nɪŋ dɪ ba
kʊʊ wa, daa ʊ chʊʊsɪna davʊʊsɪkɪrɪ daarɪ
mɪrɪka nyɪɪna ma wɪa ama ʊ balla dɪ
Ɲmɪŋ yiwo ʊ chɔɔŋ wa, ka dagɪ dɪ ʊ naga
wa ʊ gbaŋ a magɪsa Ɲmɪŋ.

Ɲmɪŋ Bʊa wa yiko wɪa

19 Die wɪa Yisa die dɪ yiŋŋi a balɪ ba
dɪ, "Wusie maŋ bala nɪ: Manɪŋ Bʊa wa
kaaŋ bɪagɪ a yi wɪɪŋ n gbaŋ gbaŋ n
dʊŋŋʊ ma ama n yie wudieke n yene n
Chʊa wa dɪ yinene. Dama n Chʊa wa dɪ
yinene wudieke wo, kanɪŋ manɪŋ Bʊa wa
dɪaŋ dɪ yie. 20 Dama n Chʊa dɪ faasɪna
cho mɪŋ wɪa ʊ dagɪ mɪŋ wudieke mana
wʊnɪŋ ʊ gbaŋ gbaŋ dɪ yinene. *U* nan
dagɪ mɪŋ wʊkpɪɪma diekemba dɪ tɪanna
naa, aŋ a yi nɪ mamachi. 21 Sɪba n
Chʊa dɪ vasɪnana kunti dɪ haga kunti me
wo, ta yɪa ba miivoli die wo, die gbaŋ
gbaŋ manɪŋ vuodieke dɪ yine Bʊa wa dɪ
yɪa vuodiekemba n yaalala miivoli. 22 N
Chʊa ka die vuoŋ sarɪya, ama ʊ yɪ wa
manɪŋ ʊ Bʊa wa sieŋ dɪ n dii vuosi sarɪya,
23 amʊ vuoŋ mana yɪma mɪŋ jɪlɪma sɪba
ba yɪnana n Chʊa Ɲmɪŋ jɪlɪma dene wo.
Vuodieke nɪŋ mana dɪ kana ka yɪ mɪŋ
jɪlɪma ka dagɪ sɪba ʊ ka yɪa n Chʊa Ɲmɪŋ
vuodieke dɪ tʊnna mɪŋ wa jɪlɪma mɪŋ.

24 "Wusie maŋ bala nɪ, vuodieke nɪŋ
mana dɪ wʊnna n wɪaha gie ta yi vuodieke
dɪ tʊnna mɪŋ wa yada yaa wa miivoli dieke
dɪ wone kpatɪŋ, ta Ɲmɪŋ kaaŋ bɪ dii ʊ
sarɪya a chʊʊsɪ wa, ama ʊ wɔŋ nyɪŋ wa
kuŋ me a juu miivoli me mɪŋ.

25 "Wusie maŋ bala nɪ, saŋŋa kieŋ ta
ka wɔŋ keŋ mɪŋ ta kunti nan wʊŋ manɪŋ
Ɲmɪŋ Bʊa wa lɔlɪŋ, ta vuodiekemba mana
dɪ wʊnna n lɔlɪkʊ nan ye miivoli dieke
dɪ wone kpatɪŋ. 26 N Chʊa Ɲmɪŋ dɪ sɪna
miivoli a yɪa vuosi dene wo, die gbaŋ gbaŋ
ʊ yɪ manɪŋ ʊ Bʊa wa dɪ n sɪmma miivoli
a yɪma vuosi. 27 Ta bɪ yɪ mɪŋ yiko dɪ
n dii vuosi sarɪya, dama n yi wo Vuota
Bʊa. 28 Nɪ da vaa ka yi nɪ mamachi,
saŋŋa kieŋ ta vuodiekemba mana dɪ kpine
nan daansɪ wʊŋ n lɔlɪŋ, 29 ta hagɪ kuŋ
me; ta vuodiekemba dɪ yine vɪɪnɪŋ nan
hagɪ ta ye miivoli dieke dɪ wone kpatɪŋ,
ta vuodiekemba dɪaŋ dɪ yine wʊbɪatɪtɪ
nan hagɪ aŋ n dii ba sarɪya ta baarɪ ba
chʊʊsɪya.

30 "Manɪŋ n kaaŋ bɪagɪ a yi wɪɪŋ aŋaŋ
n gbaŋ gbaŋ yiko, n die vuosi sarɪya sɪba
Ɲmɪŋ dɪ balala mɪŋ die, ta n sarɪyaka dɪ
yi wusie, dama n ka mɪa dɪ n yi wudieke n
sʊŋ dɪ yaalɪnana, ama n yaala dɪ n yiwo
wudieke vuodieke dɪ tʊnna mɪŋ wa dɪ
yaalɪnana.

Yaa gamma vuodiekemba dɪ yine Yisa siara wɪa

31 “Dıı yi maŋ dii n gbaŋ gbaŋ n siara,
vuosi kaaŋ tuo a dii dı dı yiwo wusie.
32 Ama vuoŋ benne a bala vuosi yaa
gamma vuodieke n yine. Wʊnıŋ ʊ yiwo
Ɲmıŋ, ta maŋ sıba dı ʊ balıkʊ yiwo wusie.
33 “Die nı tʊŋ wa tʊntʊntıŋ Jɔɔn
vuodieke dı sınana vuosi Ɲmıŋ nyaabʊ
jigiŋ, ta ʊ gbaŋ die dı balı wusie yaa
gamma n ma. 34 Dı ka yi talası dı vuoŋ balı
wıa yaa gamma n ma, ama n balı nı naa
amʊ nı nan ye gbatıtaanıŋ. 35 Jɔɔn die sıı
sıba popoli dı ŋaana die ta chaana, ta die
nı nagı saŋŋa bıta a dii nansıŋ ʊ chaaŋkʊ
ma.
36 “Ama mamachi wʊkpııma diekemba
n tʊnnana, hanıŋ daga n siara a tıaŋ
wudieke Jɔɔn die dı balala yaa gamma n
ma wa. Tʊnkpııma diekemba n tʊnnana
wa yiwo tʊŋ dieke n Chʊa Ɲmıŋ dı nagına
a yı mıŋ dı n tʊŋ, ta tʊʊmaha dı yi siara a
dagı dı n Chʊa Ɲmıŋ tʊnna mıŋ.
37 “A bı gʊtı, n Chʊa Ɲmıŋ vuodieke dı
tʊnna mıŋ wa gbaŋ yiwo n siara. Ta nı ye
ka wʊŋ ʊ lɔlıŋ yaa a ye wo aŋaŋ nı nine,
38 ta nı ka nagı ʊ wıaha a yi nı sʊgıtı ma,
dama nı ka yi vuodieke ʊ tʊnna wa yada.
39 “Nı ŋaaŋ karıma Ɲmıŋ gbaŋkʊ mıŋ
ta yile dı nı nan ye miivoli dieke dı wone
kpatıŋ a ma, ta Ɲmıŋ gbaŋkʊ mi dı bala n
wıa, 40 ama ta nı zeti dı nı keŋ n jigiŋ aŋ
n yı nı miivoli mi.
41 “N ka yaala bırıŋ vuota jigiŋ. 42 N wɔŋ
sıba mıŋ dı nı ka wɔŋ cho Ɲmıŋ nı sʊgıtı
ma. 43 N keŋye mıŋ n Chʊa Ɲmıŋ saaŋ
ma, ta nı ka tuo mıŋ. Ama dıı yi vuoŋ
dı keŋ ʊ gbaŋ gbaŋ saaŋ ma, nı tuose wo
mıŋ. 44 Nı yaala nı ye bırıŋ a nyımma
tamba jigiŋ ama nı ka mıa dı nı ye bırıŋ
a nyımma Ɲmıŋ balıŋka jigiŋ. Die wıa nı
ka yi mıŋ yada wa. 45 Nı da yilime dı n
nan galıŋ nı n Chʊa Ɲmıŋ nıŋŋa. Dama
vuodieke dı balla ʊ galıŋ nı, wʊnıŋ ʊ yine
Mosisi, vuodieke nı yine yada wa. 46 Dıı yi
die nı seŋ yi Mosisi maagıkʊ yada, nı tıŋ
nan yi mıŋ yada, dama die ʊ maagıya mıŋ
yaa gamma n wıa. 47 Ama nı kana ka yi
wudieke ʊ maagına yada wa, lalıa nı baa
nı yi n wʊbalıkaha gie yada?”

6

Yisa die dı yına vuosi tuse anʊ nyindiike dene

(Mat. 14.13-21; Maki 6.30-44; Luki 9.10-17)

1 Naa kʊaŋ chaaŋ Yisa die dı nyıŋ mi
a garısı Galili gbagıkpıırı dieke ba bına
wasa Tiberisi wo. 2 Die kpıkpaaŋ die dı dı
wa, dama die ba ye ʊ mamachi tʊnkpııma
diekemba ʊ yine wo ta yi yʊagıtieliŋ
dı ye gbaamıŋ wa. 3 Ta Yisa aŋaŋ ʊ
kʊaŋandıısırıba die dı jʊalı kunkogiŋ a
kalı. 4 Saŋka mi ta Juu vuosi gasıtıaŋkʊ
dʊʊgaka die gbigiye mıŋ. 5 Yisa die dı kala
wa die ʊ keŋ ye kpıkpaaŋ dı kienene ʊ
jigiŋ. Die ʊ pıası Filipi dı, “Sıa tı nan ye
nyindiike a daa a yı vuosi gie mana?” 6 Die
ʊ pıasa naa, dı ʊ magısı Filipi a ye, dama
die ʊ wɔŋ sıba wudieke ʊ bala ʊ yi mıŋ.
7 Ta Filipi die dı yiŋŋi balı wa dı, “Dıı yi
tı yaala dı tı daa paanʊ a yı vuosi gie, bʊ
ligire nan tıaŋ salıma* ligire bie kɔbısı-le,
ta vuoŋ mana ye ye bıta.”
8 Ʊ kʊaŋandıısırıba wʊnyı ba wasına
Andurusi ta yi Simoni Piita nımbʊa wa die
dı baarı dı, 9 “Bʊa wʊnyı benne giena a
yaa paanʊ golime anʊ aŋaŋ zaasıbısı ale.
Ama a kaaŋ bıagı a yi vuosi gie mana
wııŋ.”
10 Yisa die dı balı a yı ʊ kʊaŋandıısırıba
dı, “Vaa vuosisi sʊʊŋ kala tıŋgbaŋ.”
Hʊʊbısı pam die benne mi, ta vuosisi dı
sʊʊŋ kalı tıŋgbaŋ, ta dembisi die yiwo
tuse anʊ mi. 11 Yisa die dı nagı paanʊ
golimehe a bırı Ɲmıŋ ta die nagı a yı ba
tıa tıa a yı vuodiekemba dı kala mi wo. Ta
die bı nagı zaasıbısısı a yi die gbaŋ gbaŋ,
ba mana die dı dii a tʊgı ba yaalınana
dene. 12 Die ba mana die dı dine a chagı
wa, ʊ balı a yı ʊ kʊaŋandıısırıba dı, “Nı
vaarı nyintıalıkaha mana ta da vaa a taaŋ
yɔrı.” 13 Die wıa die ba vaarı vuosisi dı
dine paanʊ golime anʊ ta tıalı tıalı wa a
suuli kparısı baŋ aŋaŋ ale.
14 Die vuodiekemba dı benne mi ta ye
Yisa dı yine mamachi wʊkpııka gie wo die
dı baarı dı, “Wusie, daa wa seŋ yiwo Ɲmıŋ
naazʊa dieke Mosisi dı bala dı ʊ nan keŋ
dʊnıa ka gie me wo.” 15 Yisa die dı mıŋŋı
dı ba yie siri dı ba keŋ a yigi wo aŋaŋ
hagırıŋ a yi wo naaŋ; die wıa die ʊ bı yiŋŋi
jʊalı ga kunkogiri me a ga bie ʊ nyıına ma.

Yisa die dı chʊnna nyaaŋ sikpeŋ dene
(Mat. 14.22-33; Maki 6.45-52)

16 Die jıŋmıŋ die dı tʊgına, ʊ
kʊaŋandıısırıba die dı sʊʊŋ ga
gbagıkpıırı ma, 17 a nagı haarıŋ a garısı
gbagıkpıırı a yiŋŋi gara Kapenɔmi. Yuŋ
die dı sibe ta Yisa die dı ye ka keŋ gʊtı
ba ma. 18 Saŋka gie bʊlɔgısıkpeŋkpııŋ
die dı nıga ta dɔma nyaabʊ. 19 Die Yisa
kʊaŋandıısırıba die dı dɔŋ a ga sıba
malisi ataa yaa anıısa, ta die keŋ ye Yisa
dı chʊnnana nyaabʊ sikpeŋ a keŋ gbige
haarıkʊ, ta ŋmaamıŋ die dı yigi be. 20 Yisa
die dı balı ba dı, “Nı da vaa ŋmaamıŋ
yalla nı, dı yiwo manıŋ.” 21 Die ba nagı
wa aŋaŋ sʊgıfıalıŋ a yi haarıkʊ ma, ta lele
womi ba haarıkʊ die dı ga tʊgı gbagıkpıırı
nʊaŋ jigidieke chaaŋ die ba ganana wa.

* **6:7** 6.7 Salımbiŋ die yiwo damʊʊmıŋ tune.

Kpɪkpaakʋ die dɪ dɪna dɪ dɪa a yaala Yisa dene

22 Ka tʋnvʋʋsa die kpɪkpaaŋ dieke die
dɪ wɪarɪna gbagɪkpɪɪrɪ mi wo chaakʋ die
dɪ ye dɪ haarɪ balɪmɪŋ nyɪɪna ma tɪalɪna
mi. Die ba sɪba dɪ dienewo Yisa ka
juu haarɪkʋ a ga aŋaŋ ʋ kʋaŋandɪɪsɪrɪba,
dama die ba gaya mɪŋ ta va wa. 23 Die
haarɪsɪ ataŋ die dɪ nyɪŋ Tiberisi a keŋ
zie gbagɪkpɪɪrɪ kʋanʋaŋ jigidieke die tɪ
Yɔmʋtieŋ dɪ nagɪna paanʋkʋ a bɪrɪ Ɲmɪŋ
ta kpɪkpaakʋ dɪ dii wo. 24 Die kpɪkpaakʋ
dɪ yene ta Yisa aŋaŋ ʋ kʋaŋandɪɪsɪrɪba
wo mi wo, die ba juu haarɪsɪ mi a ga
Kapenɔmi a dɪ dɪa yaala Yisa.

Yisa dɪ yine miivoli nyindiike dene

25 Die vuosisi die dɪ jʋalɪna a ye Yisa
gbagɪkpɪɪrɪ mi chaakʋ, die ba pɪasɪ wa dɪ,
"Dɪdagɪrʋ, saŋŋa bɪa fʋ keŋ giena?"
26 Yisa die dɪ yiŋŋi a balɪ ba dɪ, "Wusie
maŋ bala nɪ, nɪnɪŋ nɪ dɪ dɪa a yaala mɪŋ
da nɪ yene mamachi dagɪtɪ wɪa ama die
n yɪna nɪ nyindiike nɪ dii chagɪ wa wɪa.
27 Nɪ da tʋmma tʋʋma nyindiike diekemba
dɪ chʋʋsɪnana wɪa, ama nɪ tʋmma tʋʋma
nyindiike diekemba dɪ yɪnana vuosi mi-
ivoli dieke dɪ wone kpatɪŋ wɪa. Manɪŋ
Vuota Bʋa nan yɪ nɪ kanɪŋ nyindiike mi,
dama n Chʋa Ɲmɪŋ yɪna mɪŋ kanɪŋ yiko
dɪ n yɪma nɪ."
28 Die wɪa die ba pɪasɪ wa dɪ, "Bɪa tɪ ba
tɪ tʋŋ aŋ ka yi Ɲmɪŋ tʋʋma?"
29 Yisa die dɪ yiŋŋi balɪ ba dɪ, "Ɲmɪŋ
yaala nɪ yiwo vuodieke ʋ tʋnna wa yada."
30 Die ba yiŋŋi balɪ dɪ, "Mamachi wʋbɪa
fʋ nan yi aŋ tɪ ye ta yi fʋ yada? Bɪa
fʋ baa fʋ yi? 31 Tɪ chɔɔŋkʋʋlɪba die dii
wo nyindiike dieke ba wasɪnana maana
saŋŋa dieke ba benne hagɪrɪ ma, sɪba ba
maagɪna Ɲmɪŋ gbaŋkʋ ma die wo dɪ, 'Ʋ yɪ
ba wa nyindiike a nyɪŋ arɪzanna ma dɪ ba
dii.' "
32 Yisa die dɪ baarɪ dɪ, "Wusie maŋ bala
nɪ, daa Mosisi die yɪna nɪ nyindiike a nyɪŋ
arɪzanna ma wa, ama dɪ yiwo n Chʋa
Nabidie Ɲmɪŋ, wʋnɪŋ ʋ yɪna nɪ wusie
nyindiike dieke dɪ nyɪna arɪzanna ma wa.
33 Nyindiike dieke Ɲmɪŋ dɪ yɪnana nɪ wa,
yiwo vuodieke dɪ nyɪna arɪzanna a keŋ
sʋʋŋ ta yɪa dʋnɪaka gie vuosi miivoli wo."
34 Die ba baarɪ, "Jakʋʋŋ, yɪma tɪ nyindi-
ike gie daaŋ mana."
35 Yisa die dɪ balɪ yɪ ba dɪ, "Manɪŋ n yine
miivoli nyindiikehe. Vuodieke dɪ kienene
n jigiŋ, kɔŋ kaaŋ bɪ yigi wo, ta vuodieke
dɪaŋ dɪ yi mɪŋ yada nyanyuule kaaŋ yigi
wo. 36 N wɔŋ balɪ nɪ dɪ nɪ ye mɪŋ mɪŋ, ama
nɪ ka yi mɪŋ yada. 37 Ama vuodieke nɪŋ
mana n Chʋa Ɲmɪŋ dɪ nagɪna yɪ mɪŋ, nan
keŋ n jigiŋ a yi mɪŋ yada, ta n kaaŋ yagɪ
vuodieke nɪŋ dɪ kienene n jigiŋ. 38 Dama
n nyɪŋ wa arɪzanna ma a keŋ sʋʋŋ dɪ n yi
Ɲmɪŋ vuodieke dɪ tʋnna mɪŋ dʋŋŋʋ daa
manɪŋ n dʋŋŋʋ. 39 Wʋnɪŋ Ɲmɪŋ die dɪ
tʋnna mɪŋ wa, ʋ choti yiwo dɪ n daa vaa
vuodiekemba ʋ nagɪna yɪ mɪŋ wa wʋnyɪ
bɪa, ama a keŋ sʋgɪrɪ ba mana a nyɪŋ kuŋ
me dʋnɪa kpatɪŋ daraaŋ. 40 Wudieke n
Chʋa dɪ yaalala wʋnna; dɪ vuodiekemba
mana dɪ yene ʋ Bʋa wa ta yiwo yada wa,
yallɪma miivoli dieke dɪ wone kpatɪŋ; ta n
nan daansɪ sʋgɪrɪ ba mana a nyɪŋ kuŋ me
dʋnɪa kpatɪŋ daraaŋ."
41 Die Juu vuosisi die dɪ piili a vʋʋna wɪa,
die ʋ bala dɪ, "Manɪŋ n yine nyiindiike dɪ
nyɪna arɪzanna ma a keŋ sʋʋŋ wa." 42 Die
ba pɪasa tamba dɪ, "Daa daa wa gie yine
Josefu bʋa, Yisa wa? Ta tɪ sɪba ʋ chɔɔŋ
aŋaŋ ʋ nuŋ wo? Lalɪa ʋ baarɪ dɪ ʋ nyɪŋ
wa arɪzanna ma a keŋ sʋʋŋ?"
43 Yisa die dɪ yiŋŋi balɪ ba dɪ, "Nɪ vaa
vʋʋnɪŋ. 44 Vuoŋ kaaŋ bɪagɪ keŋ n jigiŋ,
ntaala n Chʋa Ɲmɪŋ vuodieke dɪ tʋnna
mɪŋ wa yaa wa keŋ, ta n nan daansɪ
sʋgɪrɪ wa a nyɪŋ kuŋ me dʋnɪa kpatɪŋ
daraaŋ. 45 Ɲmɪŋ naazʋalɪba die maagɪya
Ɲmɪŋ gbaŋkʋ sʋŋ dɪ, 'Ɲmɪŋ nan dagɪ
vuota mana.' Ta vuodieke mana dɪ wʋnna
n Chʋa Ɲmɪŋ ta tuose ʋ wɪaha, wʋnɪŋ ʋ
kieŋ wo n jigiŋ. 46 Vuoŋ ye ka ye n Chʋa
Ɲmɪŋ, sie manɪŋ vuodieke dɪ nyɪnna ʋ
jigiŋ nyɪɪna ma yene wo.
47 "Wusie maŋ bala nɪ, vuodieke dɪ yine
mɪŋ yada, wʋnɪŋ ʋ yaa wa miivoli dieke
dɪ wone kpatɪŋ. 48 Manɪŋ n yine miivoli
nyindiikehe. 49 Nɪ chɔɔŋkʋʋlɪba die dii wo
maana hagɪrɪ ma, ama ta die kpi. 50 Ama
nyindiike dieke dɪ nyɪnna arɪzanna ma a
keŋ sʋʋŋ nɪŋ, vuodieke dɪ dine he kaaŋ
kpi. 51 Manɪŋ n yine miivoli nyindiikehe
die dɪ nyɪnna arɪzanna ma a keŋ sʋʋŋ
wa. Vuodieke dɪ dine nyindiikehe gie,
nan dɪ yaa miivoli dieke dɪ wone kpatɪŋ.
Nyindiike gie yiwo n nyɪŋgbanɪŋ, kanɪŋ
maŋ baa n nagɪ yɪ amʋ tɪŋgbaŋka gie
vuosi nan dɪ yaa miivoli."
52 Wɪɪrɪ gie die dɪ vaa Juu vuosi dɪ
piili a nɪga nɪnhagɪrɪŋ ta pɪasa taŋ dɪ,
"Lalɪa daa wa gie dɪ baa ʋ yi a yɪ tɪ ʋ
nyɪŋgbanɪŋ aŋ tɪ ŋɔbɪ?" 53 Yisa die dɪ
balɪ a yɪ ba dɪ, "Wusie maŋ bala nɪ, ntaala
nɪ ŋɔbɪ manɪŋ Vuota Bʋa nyɪŋgbanɪŋ ta
nyu n zɪmbʋ, nɪ kaaŋ dɪ yaa miivoli nɪ
ma. 54 Vuodieke nɪŋ mana dɪ ŋɔbɪna
n nyɪŋgbanɪŋ ta nyu n zɪmbʋ yaa wa
miivoli dieke dɪ wone kpatɪŋ, ta n nan
daansɪ sʋgɪrɪ wa a nyɪŋ kuŋ me dʋnɪa
kpatɪŋ daraaŋ. 55 N nyɪŋgbanɪŋ yine
wusie nyindiike ta n zɪmbʋ dɪ yi wusie
nyiŋnyuuke. 56 Vuodieke dɪ ŋɔbɪna n
nyɪŋgbanɪŋ ta nyu n zɪmbʋ bie wo n ma,
ta n dɪaŋ maŋ bie ʋ ma.

57 “N Chʋa Ŋmɪŋ vuodieke dɪ sɪna mi-
ivoli tʋnna mɪŋ, ta ʋ wɪa maŋ yallɪ miivoli.
Die gbaŋ gbaŋ dɪ sɪɪ, vuodieke dɪ ŋɔbɪna
n nyɪŋgbaŋka nan dɪ yaa miivoli n wɪa.
58 Manɪŋ n yine nyindiike dieke dɪ nyɪna
arɪzanna ma a keŋ wo. Ta vuodieke
nɪŋ mana dɪ dine nyindiikehe, nan dɪ bie
ʋ mɪsɪ ma yaa gamma haahuu; hanɪŋ
nyindiikehe mi ka sɪɪ sɪba nyindiike dieke
nɪ chɔɔŋkʋʋlɪba dɪ dine ama ta keŋ kpi
wo.”
59 Yisa die balɪ wa naa saŋŋa dieke die
ʋ dagɪnana Kapenɔmi Ŋmɪŋ jɪamɪŋ juoku
me wo.

Miivoli dieke dɪ wone kpatɪŋ wɪa

60 Yisa kʋaŋandɪɪsɪrɪba pam die dɪ
wʋnna ʋ dagɪkʋ gie die ba baarɪ dɪ,
“Dagɪkʋ gie faasɪ hagɪrɪ mɪŋ. Mɪnɪa baaŋ
bɪagɪ tuoke?”
61 Vuoŋ die ka balɪ Yisa, ama die ʋ
mɪŋŋɪ dɪ ʋ kʋaŋandɪɪsɪrɪba vʋʋna wɪa
yaa gamma wudieke ʋ bala wa. Die ʋ
pɪasɪ ba dɪ, “Wɪɪrɪ gie vaa nɪ yaala nɪ
yiŋŋi mɪŋ? 62 Dɪɪ yi nɪ ye manɪŋ Vuota
Bʋa dɪ jʋalɪna a gara arɪzanna jigidieke
n nyɪnna keŋ wo, lalɪa nɪ baa nɪ yili?
63 Ŋmɪŋ Halɪkasɪka yɪnana vuota miivoli,
ama vuota gbaŋ gbaŋ kaaŋ bɪagɪ yi naa.
Wʋbalɪkɪ diekemba n bala a yɪ nɪ wa yaa
wa Ŋmɪŋ Haalɪŋ dieke dɪ yɪnana vuosi
miivoli a kieŋ. 64 Ama nɪ bataŋ ka yi
yada.” Yisa die wɔŋ sɪba mɪŋ a nyɪŋ piiliku
me vuodiekemba dɪ kana ka baa ba yiwo
yada aŋaŋ vuodieke dɪ bala ʋ posi ʋ chɪaŋ.
65 Die ʋ balɪ gʋtɪ dɪ, “Naa wɪa maŋ balɪ nɪ
dɪ vuoŋ kaaŋ bɪagɪ a keŋ n jigiŋ ntaala n
Chʋa Ŋmɪŋ yɪ wa sieŋ dɪ ʋ keŋ.”
66 Naa wɪa die ʋ dɪdɪɪsɪrɪba pam die dɪ
yiŋŋi ta ka bɪ dɪ ʋ kʋaŋ bɪbra. 67 Die wɪa
Yisa die dɪ pɪasɪ ʋ kʋaŋandɪɪsɪrɪba baŋ
aŋaŋ bale wo dɪ, “Ta nɪ gbaŋ nɪ nan va
mɪŋ?”
68 Ta Simoni Piita die dɪ yiŋŋi a balɪ dɪ,
“Tɪ Yɔmʋtieŋ, mɪnɪa jigiŋ tɪ baa tɪ ga?
Fʋnɪŋ fʋ yalla wʋbalɪka dieke dɪ yɪnana
miivoli dieke dɪ wone kpatɪŋ. 69 Ta lele tɪ
yi fʋ yada mɪŋ ta sɪba a baarɪ fʋ yine Ŋmɪŋ
vuokasɪ wa.”
70 Yisa die dɪ yiŋŋi balɪ ba dɪ, “Nɪnɪŋ
vuosi baŋ aŋaŋ bale wa gie, manɪŋ n
vʋarɪna nɪ, ama nɪ wʋnyɪ yiwo Sitaani
sɪɪtɪ.” 71 Die ʋ bala yaa gamma Judasi
vuodieke dɪ yine Simoni Asikaroti bʋa wa
wɪa. Wʋnɪŋ ʋ yiwo ʋ kʋaŋandɪɪsɪrɪŋ baŋ
aŋaŋ bale wo wʋnyɪ, ta die baa ʋ keŋ posi
ʋ chɪaŋ.

7

Yisa nɪmballɪ die dɪ kana ka yiwo yada wɪa

1 Naa kʋaŋ chaaŋ Yisa die dɪ dɪa Galili
tɪŋgbaŋ ma; ta die ka dɪa Judia tɪŋgbaŋ
ma dama Juu vuosi nyɪŋkʋraha die yaala
ba kʋʋ wa mɪŋ. 2 Die Juu vuosi dʋʋga
dieke ba wasɪna jaga dʋʋgaka die dɪ gbigi,
3 die wɪa Yisa nɪmballɪ die dɪ balɪ a yɪ
wa dɪ, “Nyɪŋ gie a ga Judia tɪŋgbaŋ ma
amʋ fʋ kʋaŋandɪɪsɪrɪba dɪ benne mi wo
nan ye tʋŋ dieke fʋ tʋnnana. 4 Vuodieke
dɪ yaalɪnana vuosi sɪmma ʋ wɪa ka lɔbɪra
wudieke ʋ yinene. Fʋ yinene wɪaha gie
wo, vaa dʋnɪa mana sɪmma fʋ wɪa.” 5 Ʋ
nɪmballɪ gbaŋ die ka yiwo yada.
6 Yisa die dɪ balɪ a yɪ ba dɪ, “N saŋŋa ye
ka keŋye. Ama nɪnɪŋ nɪŋ saŋŋa mana mʋ
a yi nɪ mɪŋ. 7 Nɪnɪŋ nɪŋ, dʋnɪaka gie vuosi
ka haa nɪ, ama ba haa mɪŋ mɪŋ dama n
balala dɪ wudieke ba yinene wo yiwo bɪaŋ
wɪa. 8 Nɪnɪŋ nɪ gamma dʋʋgaka, manɪŋ n
ka gara dʋʋgaka gie dama n saŋŋa ye ka
tʋgɪya.” 9 Die ʋ balɪ ba naa, ta wɪarɪ bie
Galili me.

Yisa die dɪ gana jaga dʋʋgaka dene

10 Die Yisa nɪmballɪ die dɪ gana dʋʋgaka
kʋaŋ chaaŋ, Yisa gbaŋ die dɪ ga; ama die ʋ
ka ga yaalɪŋ ma ama die ʋ lɔbɪrɪ a ga mɪŋ.
11 Die Juu vuosi nyɪŋkʋraha die dɪ dɪdɪa a
yaala wa dʋʋgaka ma, ta die pɪasa vuosi
dɪ, “Sɪa daa wa dɪ beri?”
12 Die vuosi pam die bie mi a pʋʋsa
bala ʋ wɪa; bataŋ die dɪ baarɪ dɪ, “Ʋ yiwo
vuovɪɪnɪŋ”, bataŋ dɪaŋ dɪ baarɪ dɪ, “Aayɪ,
ʋ gaama vuosi mɪŋ.” 13 Ama ba wʋnyɪ die
ka yuori balɪ ʋ wɪa dama die ba chɪga Juu
vuosi nyɪŋkʋraha mɪŋ.
14 Die dʋʋgaka die tʋgɪ wa sʋnsʋŋ ta die
Yisa dɪ ga Ŋmɪŋ jɪamɪŋ juokpeŋkpɪɪkʋ ma
a piili a daga vuosi Ŋmɪŋ wɪa. 15 Die Juu
vuosi nyɪŋkʋraha die dɪ wʋnna wa, die
dɪ yi be mamachi, ba pɪasa dɪ, “Lalɪa daa
wa gie dɪ yi a sɪba wɪa dene ta ka ga tɪ
siikusi?”
16 Yisa die dɪ yiŋŋi balɪ ba dɪ, “Wudieke
n dagɪna wa ka yi n gbaŋ gbaŋ n dagɪŋ,
ama a nyɪŋ wa Ŋmɪŋ jigiŋ, vuodieke dɪ
tʋnna mɪŋ wa. 17 Vuodieke mana dɪ
yaalɪnana ʋ yi wudieke Ŋmɪŋ dɪ yaalala
nan dɪ sɪba dɪ wudieke n dagɪnana
wa nyɪŋ wa Ŋmɪŋ jigiŋ yaa n jigiŋ.
18 Vuodieke dɪ balala ʋ gbaŋ gbaŋ ʋ dagɪŋ
mɪa mɪŋ dɪ ʋ ye bɪrɪŋ a yɪ ʋ gbaŋ, ama
vuodieke dɪ yaalala dɪ ʋ yi aŋ vuodieke dɪ
tʋnna wa wa ye bɪrɪŋ yiwo wusietieŋ ta
wʋbɪaŋ dɪ wo ʋ ma. 19 Daa Mosisi die yɪna
nɪ mɪraha? Ama nɪ wʋnyɪ ka dɪ ha. Ta bɪa
nɪ mɪa dɪ nɪ kʋʋ mɪŋ?”
20 Kpɪkpaakʋ die dɪ yiŋŋi balɪ dɪ, “Fʋnɪŋ
yaa wa jɪmbɪaŋ fʋ ma. Mɪnɪa mɪnana ʋ
kʋʋ fʋ?”
21 Yisa die dɪ yiŋŋi balɪ ba dɪ, “Manɪŋ n
yiwo mamachi wʋkpeŋkpɪɪŋ davʋʋsɪkɪrɪ

daaŋ, dı yi nı mamachi. 22 Ama Mosisi die
yına nı nʊaŋ dı nı gobime nı ballıdembisi
kɔlaha (Daa Mosisi die piiline ke, ama nı
chɔɔŋkʊʊlıba die piiline ke), nı ŋaaŋ gobi
be mıŋ davʊʊsıkırı daraaŋ. 23 Dıı yi nı
gobe Bʊadembiŋ davʊʊsıkırı daraaŋ amʊ
nı kaaŋ chʊʊsı Mosisi mıraha, bıa wıa nı
jıa sınyıırıŋ aŋaŋ mıŋ n gbaanna daa wa
davʊʊsıkırı daarı? 24 Nı daa daansı vuoŋ
dı sına dene ta dii wo ʊ sarıya, ama dii wo
ʊ sarıya aŋaŋ wudieke dı mʊna."

Vuosisi die dı pıasınana taŋ yaa gamma Yisa ma dene

25 Jerusalemi vuosi bataŋ die dı baarı dı,
"Daa daa wa gie ba mıa dı ba kʊʊ wa?
26 Ye, ʊ bala yeŋ me ta vuoŋ dı ka bala wa
wııŋ. Dı baaŋ yi dı nyıŋkʊraha mıŋŋıya
mıŋ dı ʊ yiwo Ɲmıŋ Vuovʊarıkıŋ, Masia
wa? 27 Tı sıba daa wa dı nyınna jigidieke;
ama dıı yi ta Ɲmıŋ Vuovʊarıkıŋ, Masia wa
dı keŋ keŋ, vuoŋ kaaŋ dı sıba jigidieke ʊ
nyınna."

28 Die Yisa die dı yene daga vuosisi Ɲmıŋ
jıamıŋ juokpeŋkpııkʊ ma wa, die ʊ keŋ
balı aŋaŋ lɔlıkpııŋ dı, "Nınıŋ nı yile dı nı
sıba mıŋ mıŋ, ta bı yile dı nı sıba jigidieke
n nyınna? Manıŋ n ka keŋ giena aŋaŋ n
gbaŋ gbaŋ n yiko, ama vuodieke dı tʊnna
mıŋ wa yiwo wusie tieŋ. Nınıŋ nı ka sıba
wa, 29 ama manıŋ n sıba wa mıŋ, dama n
nyıŋ wa ʊ jigiŋ, wʊnıŋ ʊ tʊnna mıŋ."

30 Womi die ba mıa dı ba yigi wo, ama
vuoŋ die ka bıagı yigi wo dama ʊ yigiŋ
saŋŋa die ye ka tʊgıya. 31 Ama kpıkpaakʊ
sʊŋ vuosi pam die dı yiwo yada, ta baarı
dı, "Ɲmıŋ vuovʊarıkırı Masia wa dı keŋ
keŋ, ʊ nan tʊŋ mamachi wʊkpııma a tıaŋ
daa wa gie dı tʊnna naa?"

Die ba tʊnna gbıgbarıtıŋ dı ba ga yigi Yisa dene

32 Die Farasisi vuosisi die dı wʊŋ
kpıkpaakʊ dı pʊʊsına a bala wıaha gie
yaa gamma Yisa ma wa, die wıa die banıŋ
aŋaŋ ba kıkaabıtıba nyıŋkʊraha die dı tʊŋ
Ɲmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʊ gbıgbarıtıŋ
bataŋ dı ba ga a yigi Yisa. 33 Yisa die
dı baarı dı, "N nan dı bie nı jigiŋ daraa
ale ama ka kʊaŋ chaaŋ n nan yiŋŋi ga
vuodieke dı tʊnna mıŋ wa jigiŋ. 34 Nı nan
dı dıa a yaala mıŋ ama nı kaaŋ ye mıŋ,
dama jigidieke n bala n bemme wo nı kaaŋ
bıagı a keŋ mi."

35 Juu vuosi nyıŋkʊraha die dı pıasa taŋ
dı, "Sıa ʊ baa ʊ ga ta tı kaaŋ ye wo? Ʊ
baa ʊ ga wa Giriiki vuosi tıgı diekemba Juu
vuosisi dı benne wo a dagı Giriiki vuosisi?
36 Ʊ baarı dı, 'Nı nan dı dıdıa a yaala mıŋ
ama nı kaaŋ ye mıŋ', ta 'Nı kaaŋ bıagı ga
jigidieke n bala n bemme wo', wıırı gie
chıaŋ?"

Miivoli nyaaŋ wıa

37 Die dʊʊgaka dakpatıkırı daraaŋ die
yiwo daakpııŋ. Dınıŋ daarı mi Yisa die dı
hagı zie a balı aŋaŋ lɔlıkpııŋ dı, "Vuodieke
nıŋ mana nyanyuule dı yalla, ʊ keŋ n jigiŋ
a nyu. 38 Dama Ɲmıŋ gbaŋkʊ baarı dı,
'Vuodieke nıŋ mana dı yine mıŋ yada,
miivoli nyaaŋ nan dı paala a nyıŋ ʊ ma.'
" 39 Yisa die balı wa naa yaa gamma Ɲmıŋ
Halıkasıka ma, Haalıŋ dieke vuodiekemba
dı yine wo yada dı bala ba keŋ ye wo.
Die saŋka mi ta Ɲmıŋ ye ka yı vuosi
Halıkasıka mi, dama saŋŋa mi ta ʊ ye ka
kɔtı Yisa ŋmıŋsikpeŋ.

Vuosisi puole wıa

40 Die daadamba pam die dı wʊŋ ʊ bala
die wo ta baarı dı, "Daa wa gie seŋ yiwo
Ɲmıŋ naazʊa wusie."

41 Ta bataŋ dı baarı dı, "Ʊ yiwo Ɲmıŋ
Vuovʊarıkırı Masia wa." Ama bataŋ dıaŋ
dı baarı dı, "Ɲmıŋ Vuovʊarıkırı Masia
wa kaaŋ nyıŋ Galili me. 42 Ɲmıŋ gbaŋkʊ
dagıya dı Masia baa ʊ yiwo naaŋ Davidi
haagıŋ ta ba nan mıırı wa Betilehemi ma
tıgı dieke die Davidi dı benne." 43 Naa
wıa vuosisi die dı puo yaa gamma Yisa ma.
44 Die bataŋ dı yaala ba yigi wo ama vuoŋ
die ka gbı wa.

Juu vuosi nyıŋkʊra die dı kana ka yi Yisa yada dene

45 Die gbıgbarıtıba die dı yiŋŋi ga
kıkaabıtıba nyıŋkʊraha aŋaŋ Farasisi vu-
osisi jigiŋ, die ba pıası ba dı, "Bıa yine nı
ka yaa wa a keŋ?"

46 Gbıgbarıtıba dı yiŋŋi balı ba dı,
"Vuoŋ ye ka balı wıa sıba daa wa dı bala
die wo."

47 Farasisi vuosisi dı pıası ba dı, "Ʊ
gaaŋ nı gbaŋ mıŋ yaa? 48 Nı ye ye ta
nyıŋkʊraha wʊnyı yaa Farasisi vuoŋ yi wo
yada? 49 Kpıkpaakʊ gie dı kana ka sıba
Ɲmıŋ mıraha wıa, Ɲmıŋ nan chʊʊsı ba."

50 Nikodimosi die yiwo Farasisi vuosi
wʊnyı, die ʊ yiwo vuodieke dı wolinne a
ga Yisa jigiŋ. Die ʊ balı ba dı, 51 "Tı mıraha
ka yi sieŋ dı tı dii vuoŋ sarıya a baarı ʊ
chʊʊsıya ta ye ka wʊŋ wa ta ye wudieke ʊ
yine."

52 Die ba yiŋŋi pıası wa dı, "Fʊ gbaŋ
nyıŋ wa Galili yaa? Karıŋ Ɲmıŋ gbaŋkʊ ta
nan ye dı Ɲmıŋ naazʊa ye ka nyıŋ Galili
tıŋgbaŋ ma."

8

Hɔgʊ daakpannagırʊ wʊnyı wıa

1 ((Womi vuoŋ mana die dı ga tigiŋ, ama
Yisa die dı jʊalı ga Olivisi Tıısı kunkogiri
me. 2 Die ka sʊkʊleeliŋ die ʊ yiŋŋi ga Ɲmıŋ
jıamıŋ juokpeŋkpııkʊ ma. Die vuosi pam
die dı taaŋ a giliŋ wo, die ʊ sʊʊŋ kalı a piili

a daga ba. 3 Die mıraha dıdagırıba bataŋ
aŋaŋ Farasisi vuosisi bataŋ die dı yaa hɔgʊ
wʊnyı die dı dʊagına aŋaŋ dembiŋ dieke
dı kana ka yi ʊ chʊrʊ a keŋ juu ta vaa ʊ
zie ba mana nıŋŋa. 4 Ta die balı a yı Yisa
dı, "Dıdagırʊ, tı yigi wo hɔgʊ wa gie ta ʊ
dʊa aŋaŋ dembiŋ dieke dı kana ka yi ʊ
chʊrʊ. 5 Tı mıraha sʊŋ Mosisi die baarı
dı hɔgʊ wa mi chanchaaŋ mʊ ba taa wa
aŋaŋ tana a kʊʊ mıŋ, ta fʊnıŋ, lalıa fʊ
balı?" 6 Die ba balı wa naa dı ba ye ʊ nan
balı wʊbıaŋ aŋ ba galıŋ wa. Ama Yisa die
dı sʊʊŋ a zʊʊrı a nagı ʊ nuubiŋ a maaga
wıa tıŋgbaŋ. 7 Die ba ye a pıasa Yisa wıa
yaa gamma hɔgʊ wa ma. Womi Yisa die dı
hagı zie a baarı dı, "Vuodieke dı yene ka yi
bıaŋ, die vuoke woliŋ a nagı taŋ a taa wa."
8 Ta die a bı sʊʊŋ zʊʊrı a maaga tıŋgbaŋ.
9 Die ba wʊnna balıkʊ naa wa, die ba mana
die dı nyıŋ mi wʊnyı wʊnyı, nyıŋkʊraha
die wolinne nyıŋ, ta die va Yisa ta hɔgʊ
wa die dı ye zie mi. 10 Yisa die dı hagı zie
a pıası hɔgʊ wa dı, "Ba bie sıa? Vuoŋ ka
tıalıya dı ʊ balı a chʊʊsı fʊ?"
11 Ʊ yiŋŋi baarı dı, "Jakʊʊŋ, vuoŋ ka
tıalıya." Ta Yisa die dı baarı dı, "N gbaŋ
n kaaŋ balı a chʊʊsı fʊ, gamma ama da bı
yi bıaŋ bıbra."))

Yisa dı yine tıŋgbaŋka chaanıŋ dene

12 Yisa die dı balı a yi vuosisi bıbra
dı, "Manıŋ n yiwo tıŋgbaŋka gie vuosi
chaanıŋ, ta vuodieke mana dı dına n kʊaŋ
nan dı yaa chaaŋ dieke dı chaana ʊ beriŋ,
ta ʊ kaaŋ dı dıa mıa lımıŋ ma."
13 Ta Farasisi vuosisi die dı balı a yı wa
dı, "Fʊ nyıına ma fʊ balala yaa gamma fʊ
ma, ta wudieke fʊ balala wa dı yi yɔrı."
14 Yisa die dı yiŋŋi balı ba dı, "Dıı yi maŋ
bala yaa gamma n ma, ama wudieke n
bala wa yiwo wusie, dama n sıba jigidieke
n nyınna keŋ mıŋ ta bı sıba jigidieke n
ganana. Ama nınıŋ nı ka sıba jigidieke n
nyınna aŋaŋ jigidieke n ganana. 15 Nınıŋ
nı die vuoŋ sarıya yaa gamma vuota
chʊara dı sına dene, ama manıŋ n ka die
vuoŋ sarıya. 16 Dıı yi maŋ keŋ baa n dii
vuoŋ sarıya, n nan dii ʊ sarıya aŋaŋ wusie,
dama n ka die sarıya n nyıına ma ama n
Chʊa vuodieke dı tʊnna mıŋ wa bie n jigiŋ.
17 Dı maagıya nı mıra sʊŋ dı dıı yi vuosi
bale dı dii siara ta balı wʊbalımıŋ wudieke
ba bala wa yiwo wusie. 18 Manıŋ n bala
yaa gamma n ma, ta n Chʊa vuodieke dı
tʊnna mıŋ dıaŋ dı bala yaa gamma n ma."
19 Die ba pıası wa dı, "Fʊ Chʊa wa bie
sıa?"
Ta Yisa die dı yiŋŋi balı ba dı, "Nı seŋ
ka sıba mıŋ yaa n Chʊa wa. Dıı yi nı tıŋ
sıba mıŋ nı tıŋ nan dı sıba ʊ Chʊa gbaŋ."
20 Yisa die balı wa wıaha gie mana saŋŋa
dieke ʊ dagınana vuosisi Ŋmıŋ jıamıŋ
juokpeŋkpııkʊ ma jigidieke Ŋmıŋ piini
adaka dı benne wo; ama vuoŋ die ka yigi
wo, dama ʊ yigiŋ saŋŋa die ye ka tʊgıya.

Nı kaaŋ bıagı a ga jigidieke n ganana

21 Yisa die dı bı a balı ba dı, "Manıŋ
n nan ga, ta nı nan dı dıa a yaala mıŋ
ama nı kaaŋ ye mıŋ, ta nan keŋ kpi aŋaŋ
nı wʊbıatı. Nı kaaŋ bıagı ga jigidieke n
ganana."
22 Die wıa Juu vuosi nyıŋkʊraha die dı
pıasa taŋ dı, "Ʊ baarı dı, 'Nı kaaŋ bıagı a
ga jigidieke n ganana wa.' Ʊ yaala ʊ kʊʊ
wa ʊ gbaŋ yaa?"
23 Yisa die dı bı bala gʊtı dı, "Nınıŋ
nı yiwo tıŋgbaŋka gie sıtı, ama manıŋ
n yiwo arızanna sıtı. Nınıŋ nı nyıŋ wa
tıŋgbaŋka gie me, ama manıŋ n ka nyıŋ
tıŋgbaŋka gie me. 24 Die wıa maŋ balı nı
dı nı nan kpi aŋaŋ nı tʊntʊmbıatı. Ta dıı
yi nı ka yi mıŋ yada dı n yiwo vuodieke
n yine wo nı seŋ kpi aŋaŋ nı tʊntʊmbıatı
mıŋ."
25 Die ba pıası wa dı, "Manıa yine fʊ?"
Yisa die dı yiŋŋi balı ba dı, "N yiwo
vuodieke n balala nı a nyıŋ piiliku me dı
n yiye wo. 26 Wıa pam benne maŋ tıŋ nan
balı a chʊʊsı nı; ama vuodieke dı tʊnna
mıŋ wa yiwo wusietieŋ ta manıŋ n bala
dʊnıa ka gie vuosi wudieke n wʊnna a
nyına ʊ jigiŋ."
27 Ama vuosisi die ka sıba dı ʊ bala ba
yaa gamma ʊ Chɔɔŋ Ŋmıŋ wıa. 28 Die wıa
Yisa die dı balı ba dı, "Saŋŋa dieke nı keŋ
kɔtı manıŋ Vuota Bʊa ŋmıŋsikpeŋ, saŋka
mi nı nan mıŋŋı dı n yiwo vuodieke n
yine, ta sıba dı n ka yie wııŋ aŋaŋ n gbaŋ
gbaŋ n yiko, ama n bala wudieke n Chʊa
dı dagına mıŋ dı n balı wa mıŋ. 29 Wʊnıŋ
vuodieke dı tʊnna mıŋ wa bie n jigiŋ. Ʊ ka
va mıŋ dama n yie wudieke dı nannana ʊ
sʊŋ saŋŋa mana mıŋ."
30 Vuosi pam die dı wʊŋ ʊ balala wıaha
gie wo, ta yi wo yada.

Wusieke nan gbatı nı taaŋ

31 Die Yisa die dı balı yi Juu
vuodiekemba dı yine wo yada dı, "Dıı yi nı
dı n dagıkʊ, nı seŋ yiwo n kʊaŋandıısırıŋ;
32 ta nı nan dı sıba wusieke ta wusieke nan
gbatı nı taaŋ."
33 Die ba yiŋŋi balı wa dı, "Tınıŋ tı yiwo
Abarahami haagısı ta ye ka yi vuoŋ yɔŋısı.
Lalıa fʊ bala dı, 'Tı nan ye gbatıtaanıŋ?' "
34 Yisa die dı balı a yı ba dı, "Wusie
maŋ bala nı, vuodieke nıŋ mana dı yinene
bıaŋ yiwo bıaŋ yɔmʊ. 35 Yɔmʊ nıŋ ka
gʊtı ʊ tieŋ deŋ me, ama tigiŋ bʊa nıŋ gʊtı
wa deŋ me yaa gamma haahuu. 36 Dıı yi
manıŋ Ŋmıŋ Bʊa wa dı gbatı nı a taaŋ,
nı nan seŋ ye gbatıtaanıŋ. 37 N sıba dı
nı yiwo Abarahami haagısı, ama nı mıa
dı nı kʊʊ mıŋ mıŋ, dama nı ka yaala nı

tuo n dagıkʋ. 38 Manıŋ n bala wudieke n
Chʋa dı dagına mıŋ mıŋ, ama nınıŋ nı yie
wudieke nı chɔɔŋ dı bala nı.”
39 Ba yiŋŋi balı wa dı, “Tı chɔɔŋ yiwo
Abarahami.”
Ta Yisa die dı yiŋŋi balı ba dı, “Dıı yi
nı seŋ yi Abarahami ballı nı nan dı yie
wudiekemba die ʋ yine wo mıŋ. 40 Ama
nı yaala nı kʋʋ mıŋ mıŋ n balala nı wusie
dieke Ɲmıŋ dı nagına a yı mıŋ wa mıŋ.
Abarahami nıŋ die ka yi wııŋ sıba naa.
41 Nı yie wudieke gbaŋ gbaŋ nı chɔɔŋ dı
yinene wo.”
Die ba yiŋŋi balı wa dı, “Ɲmıŋ gbaŋ
gbaŋ yine tı chɔɔŋ dieke nyıına ma tı yalla,
ta tı yi ʋ ballı wusie.”
42 Yisa die dı balı a yı ba dı, “Ɲmıŋ dı tıŋ
seŋ yi nı chɔɔŋ nı nan dı cho mıŋ, dama
n nyıŋ wa Ɲmıŋ jigiŋ ta wa bie gie lele wo
gie. N ka keŋye aŋaŋ n gbaŋ gbaŋ hagırıŋ
ama wʋnıŋ ʋ tʋnna mıŋ. 43 Bıa wıa nı
ka sıba wudieke n balala wa chıaŋ? Dı
yiwo nı kana ka bıagı wʋmma wudieke n
balala wa mıŋ. 44 Nınıŋ nı yiwo nı chɔɔŋ,
Sitaani ballı ta yaala nı yime nı chɔɔŋ wa
choti. Piiliku me wo die ʋ yiwo vuokʋʋrʋ,
ta bı wo wusie, dama wusie wo ʋ ma
halı bıta gbaŋ. Ʋ keŋ chıba ŋmınchıbısı
ka ŋaaŋ yiwo ʋ tʋntʋŋkʋra, dama ʋ yiwo
ŋmınchıbıtieŋ, ta ŋmınchıbısı mana nyıŋ
wa ʋ jigiŋ. 45 N balala nı wusieke wıa, die
wıa nı ka yi n balıkʋ yada wa. 46 Nı jabıa
baaŋ bıagı dagı n wʋbıaŋ? Dıı yi maŋ
bala wusie, bıa wıa nı ka yi mıŋ yada?
47 Vuodieke dı nyınna Ɲmıŋ jigiŋ wʋmma
Ɲmıŋ wʋbalıka mıŋ; ama nınıŋ nıŋ nı ka
nyıŋ Ɲmıŋ jigiŋ, die wıa nı zeti dı nı wʋŋ
wa.”

Yaa gamma Yisa aŋaŋ Abarahami wıa

48 Die Juu vuosi die dı yiŋŋi balı Yisa
dı, “Tı ka yaa wusie tı bala dı yiwo
Samaria vuoŋ ta jımbıaŋ dı yallı fʋ wa?”
49 Yisa die dı yiŋŋi a balı ba dı, “Jımbıaŋ
ka yallı mıŋ. Manıŋ n yı wa n Chʋa
Ɲmıŋ jılıma ta nınıŋ nı daansa mıŋ yɔrı.
50 Manıŋ n ka yaala bırıŋ a yıa n gbaŋ.
Ama Ɲmıŋ yaalala ka yıa mıŋ, ta ʋ bı yi
wusie sarıyadiiru. 51 Wusie maŋ bala nı,
vuodieke mana dı dına n wıaha kaaŋ wɔŋ
kpi.”
52 Ta Juu vuosisi die dı balı a yı wa dı,
“Lele tı wa sıba a baarı dı jımbıaŋ yalla
fʋ. Abarahami die kpiye mıŋ, ta Ɲmıŋ
naazʋalıba dıaŋ die dı kpi, ama baarı
dı, ‘Vuodieke nıŋ mana dı dına n wıaha
kaaŋ wɔŋ kpi.’ 53 Tı chɔɔŋ Abarahami die
kpiye mıŋ, tı yaa tama dı ka yile dı tıaŋ
Abarahami mıŋ? Ɲmıŋ naazʋalıba gbaŋ
die kpiye mıŋ. Mınıa fʋ yile dı yiye?”
54 Yisa die dı yiŋŋi a balı ba dı, “Maŋ tıŋ
bıra n gbaŋ, n bırıkʋ nan yi yɔrı. Ama
vuodieke dı bırınana mıŋ yiwo n Chʋa,
vuodieke gbaŋ gbaŋ nı bala dı ʋ yiwo nı
Ɲmınnı. 55 Nınıŋ nı ye ka sıba wa, ama
manıŋ n sıba wa mıŋ. Dıı yi maŋ baarı dı
n ka sıba wa, n nan bırıŋ ŋmınchıbıtieŋ
sıba nınıŋ. Ama n sıba wa mıŋ ta dı ʋ
wıaha. 56 Nı chɔɔŋ Abarahami die yaa
sʋgıfıalıŋ pam, ʋ bala ʋ ye saŋŋa dieke n
bala n keŋ tıŋgbaŋka gie me wo; die ʋ seŋ
ye ke mıŋ, ta ʋ sʋŋ die dı fıalı.”
57 Juu vuosisi die dı balı a yı wa dı,
“Ye ka tʋgı bına baŋısı-nʋ, lalıa fʋ yi ye
Abarahami?”
58 Yisa die dı yiŋŋi balı ba dı, “Wusie
maŋ bala nı, ba kenne mıra Abarahami
wa, ta n wɔŋ beri mıŋ.”
59 Die wıa, ba nagı tana dı ba taa wa,
ama Yisa die lɔbırı ʋ gbaŋ ta nyıŋ Ɲmıŋ
jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ ma.

9

Yisa die dı yuorine daa wʋnyı ba mırına wa yıı nine dene

1 Yisa die dı chʋnnana a gara wa die
ʋ ye daa wʋnyı ba mırına wa ta ʋ yi
yıı. 2 Ʋ kʋaŋandıısırıba die dı pıası wa
dı, “Dıdagırʋ, mınıa tʋntʋmbıatı wıa ba
mıırı daa wa ta ʋ yi yıı? Wʋnıŋ yaa ʋ
chɔɔŋ aŋaŋ ʋ nuŋ.”
3 Yisa die dı yiŋŋi a balı ba dı, “Daa
wʋnıŋ yaa ʋ chɔɔŋ aŋaŋ ʋ nuŋ bıaŋ
taasına ʋ yıısısı. Ʋ yııŋya mıŋ dı n vaa ʋ
nine yuori amʋ vuosi ye Ɲmıŋ tʋnkpııma.
4 Yuŋ dı yene ka sibiye naa, tı mʋ tı tʋmma
vuodieke dı tʋnna mıŋ wa tʋʋma; dama
yuŋ dı keŋ sibi vuoŋ kaaŋ bıagı a tʋŋ. 5 N
yene bie tıŋgbaŋka gie me nıŋ, n yine ka
vuosi chaanıŋ.”
6 Yisa dı bala naa kʋaŋ chaaŋ, die ʋ tıırı
nıntɔbıtı a yi tantı ma, a bʋʋlıbʋ a nagı
tırıgı daa wa nine, 7 ta balı a yı wa dı,
“Gamma a ga nıtı fʋ nine Siloami gbagırı
ma.” (Siloami chıaŋ yine “Tʋŋya”.) Die
wıa daa wa die dı ga, a ga nıtı ʋ nine ta
yese, ta viiri kuli tigiŋ.
8 Die ʋ jʋjʋrʋtaŋ aŋaŋ vuodiekemba die
dı wone a ye wo ta ʋ jʋʋsa wa die dı pıasa
taŋ dı, “Daa daa wa gie ŋaana a kala gie a
jʋʋsa wa?”
9 Bataŋ die dı baarı dı, “Ʋ wondene”
Ama bataŋ dı baarı dı, “Aayı daa ʋ
wondie, ʋ ta nıası wa mıŋ.”
Die daa wa gbaŋ gbaŋ dı baarı dı,
“Manıŋ n yine daa wa mi.”
10 Die ba pıası wa dı, “Lalıa fʋ yi ta fʋ
ninehe dı yuori?”
11 Ʋ yiŋŋi a balı ba dı, “Daa dieke saaŋ dı
dine Yisa wa bʋʋlına tantı a nagı a tırıgı n
ninehe, ta balı dı, ‘Gamma Siloami gbagırı
ma a nıtı fʋ nine.’ Die wıa die maŋ ga, n
dene nıtı a kpatı wa maŋ bıagı a yese.”

12 Die ba pıası wa dı, “Sıa ʋ beri?”
Ʋ yiŋŋi a balı ba dı, “N ka sıba.”

Farasisi vuosi die dı pıasına daa yıı wa wʋpıasıka yaa gamma ʋ gbaamıŋ wıa dene

13 Die wıa die ba nagı daa wa ga Farasisi vuosisi jigiŋ. 14 Daa dieke die Yisa die dı bʋʋlı tantı a yuori daa wa ninehe die yiwo davʋʋsıkırı daraaŋ. 15 Ta Farasisi vuosisi die dı bı pıası daa wa ʋ ninehe dı yuorine dene. Ʋ balı ba dı, “Ʋ bʋʋlı wa tantı a tırıgı n nine, maŋ nıtı ha ta yese.”
16 Farasisi vuosisi bataŋ dı baarı dı, “Yisa wa ka nyıŋ Ŋmıŋ jigiŋ, dama ʋ ka dıı davʋʋsıkırı daarı mıraha.”
Ama ba bataŋ dı baarı dı, “Lalıa tʋntʋmbıatı tieŋ dı baaŋ bıagı tʋŋ mamachi wʋkpııka gie?” Die wıa die ba nıga nınhagırıŋ aŋaŋ taŋ.
17 Die ba bı pıası daa wa dı, “Daa dieke dı yuorine fʋ ninehe, bıa fʋ yile yaa gamma ʋ ma?”
Daa wa dı yiŋŋi balı dı, “Ʋ yiwo Ŋmıŋ naazʋa.”
18 Die Juu vuosi nyıŋkʋraha die ye ka yi yada dı die ʋ yiwo yıı ama ta wa yese lele. Die wıa die ba wa daa wa chɔɔŋ wa aŋaŋ ʋ nuŋ a keŋ, 19 a pıası ba dı, “Nı bʋa wa wʋnna? Wʋnıŋ nı baarı dı nı mıırı wa ta ʋ yııŋya wa? Ta lalıa ʋ bıagı yese lele?”
20 Ʋ chɔɔŋ aŋaŋ ʋ nuŋ dı yiŋŋi balı dı, “Tı sıba a baarı dı ʋ yiwo tı bʋa, ta sıba dı tı mıırı wa ta ʋ yııŋya mıŋ. 21 Ama tı ka sıba wudieke dı yine ʋ bıagı yese lele, ta ka bı sıba vuodieke dı yuorine ʋ ninehe. Nı pıası wa dama ʋ ka yi bʋabiŋ, ʋ nan bıagı balı yı ʋ gbaŋ.” 22 Die ʋ chɔɔŋ aŋaŋ ʋ nuŋ wo die balı wa naa, dama die ba chıga Juu vuosi nyıŋkʋraha ŋmaamıŋ, dama die ba wɔŋ saŋ mıŋ dı vuodieke nıŋ mana dı balala dı Yisa yine Ŋmıŋ Vuovʋarıkırı Masia wa, ba nan vʋarı wa a nyıŋ ba Ŋmıŋ jıamıŋ juoku me. 23 Die wıa ba balı dı, “Ʋ ka yi bʋabiŋ, nı pıası wa.”
24 Die ba wa daa dieke nine dı yuorine wo ka bule me a balı wa dı, “Hʋʋ Ŋmıŋ nıŋŋa dı baa fʋ balı wa wusie. Tı sıba a baarı Yisa yiwo tʋntʋmbıatı tieŋ.”
25 Daa wa die dı yiŋŋi a balı ba dı, “Manıŋ n ka sıba dı ʋ yiwo tʋntʋmbıatı tieŋ yaa ʋ ka yiye. Ama wʋbalıŋ dieke n sıbına yine die n yiwo yıı, ama lele n yese mıŋ.”
26 Ba bı pıası wa dı, “Lalıa ʋ yi ta yuori fʋ ninehe?”
27 Ʋ yiŋŋi balı ba dı, “N wɔŋ balı nı mıŋ ta nı ka wʋmma. Bıa nı yaala n bı balı nı bıbra? Nı gbaŋ nı yaala nı bırıŋ wa ʋ kʋaŋandıısırıŋ yaa?”
28 Die ba wa zıa wa ta baarı dı, “Fʋnıŋ yiwo vuoke me kʋaŋandıısırʋ, ama tınıŋ tı yiwo Mosisi kʋaŋandıısırıŋ. 29 Tınıŋ tı sıba a baarı dı Ŋmıŋ die balı wa wıa a yı Mosisi, ama vuoke gie nıŋ ta ka wɔŋ sıba jigidieke ʋ nyınna.”
30 Daa wa dı yiŋŋi balı dı, “Bıa mamachi wııŋ wʋnna! Nı ka sıba ʋ nyınna jigidieke, ama wʋnıŋ ʋ yuorine n ninehe mıŋ! 31 Tı sıba a baarı Ŋmıŋ ka wʋmma tʋntʋmbıatı tieliŋ jʋʋsıŋ; ama ʋ wʋmma yıa vuodieke dı jıanna wa ta yie wudiekemba ʋ yaalınana mıŋ. 32 A nyıŋ dʋnıa piiliku me, tı ye ka wʋŋ dı vuoŋ yuori vuodieke ba mıırına wa ta ʋ yi yıı nine. 33 Dıı yi daa wa gie dı ka nyıŋ Ŋmıŋ jigiŋ, ʋ tıŋ kaaŋ bıagı a yi wııŋ.”
34 Die ba yiŋŋi balı wa dı, “Fʋnıŋ ba mıırı fʋ mıŋ aŋaŋ bıaŋ, mınıa yine fʋ, fʋ yaala fʋ dagı tı?” Ta die yagı wa a nyıŋ Ŋmıŋ jıamıŋ juoku me.

Ninyuoriŋ wıa

35 Yisa die dı wʋŋ dı ba yagı wa daa wa a nyıŋ Ŋmıŋ jıamıŋ juoku me, die ʋ yaalı ʋ jigiŋ a ye wo, a pıası wa dı, “Yi Vuota Bʋa yada mıŋ?”
36 Daa wa die dı yiŋŋi a pıası wa dı, “Jakʋʋŋ, mınıa yine Vuota Bʋa wa? Dagı mıŋ amʋ n nan yi wo yada.”
37 Yisa die dı yiŋŋi balı wa dı, “Fʋnıŋ wɔŋ ye wo mıŋ, ta ʋ yine vuodieke dı balala wıa aŋaŋ fʋ leleke giena.”
38 Daa wa dı baarı dı, “N Yɔmʋtieŋ n yi fʋ yada mıŋ.” Ta die sʋʋŋ gbirigi Yisa nıŋŋa.
39 Yisa die dı baarı dı, “Manıŋ n keŋ wo tıŋgbaŋka gie me dı n dii vuota sarıya, amʋ vuodiekemba dı yııŋna wa nan dı yese ta vuodiekemba dıaŋ dı yesinene wo nan yııŋ.”
40 Die Farasisi vuosi bataŋ die dı benne mi wo ta wʋŋ wudieke ʋ bala wa die dı pıası wa dı, “Tı gbaŋ tı yııŋya mıŋ?”
41 Yisa die dı baarı dı, “Dıı yi nı tıŋ wo ninyuoriŋ, nı tıŋ kaaŋ dı yaa bıaŋ, ama nı bala dı nı yaa ninyuoriku nıŋ, nı yaa bıaŋ.”

10

Yiyagırʋ nandagırı wıa

1 Yisa die dı bı balı ba dı, “Wusie maŋ bala nı, vuodieke nıŋ dı kana ka daagı yiise juoku sanʋarı a juu ama ta daagı paŋ a juu yiwo gaarʋ aŋaŋ gbıgbatırʋ. 2 Ama vuodieke dı daagınana sanʋarı a juo wo yiwo yiisehe yiyagırʋ. 3 Sanʋagbarıtʋ wa ŋaaŋ yuori wo sanʋarı a yı wa aŋ ʋ juu, ta ʋ wa ʋ gbaŋ gbaŋ ʋ yiisehe saara ba ŋaaŋ wʋmma ʋ lɔlıŋ ta ʋ yaa ba nyına. 4 Ʋ keŋ yaa ha a keŋ nyıŋ, ʋ ŋaaŋ dı wa a nıŋŋa ta yiisehe dı dı ʋ kʋaŋ, dama a sıba ʋ lɔlıŋ mıŋ. 5 Ama a kaaŋ wɔŋ a dı chaanʋ kʋaŋ, a nan chıgı ta va wa, dama a ka sıba ʋ lɔlıŋ.”

6 Yisa die taaŋ ba nandagırı gie ama die
ba ka sıba wudieke ʋ balala ba wa chıaŋ.

Yisa yine Yiyagırʋ vıınıŋ

7 Die wıa Yisa dı bı bala ba dı, “Wusie
maŋ bala nı, manıŋ n yine yiisehe juoku
sanʋaŋ. 8 Vuodiekemba mana die dı
wolinne a keŋ n ma wa yiwo gaarıŋ aŋaŋ
gbıgbatırıŋ, ta yiisehe dı ka wʋŋ a yı
ba. 9 Manıŋ n yine sanʋarı, vuodieke
nıŋ mana dı daagına n ma a juu nan ye
gbatıtaanıŋ. Ʋ nan keŋ juu ta nyına, ta
yese nyindiike vıına. 10 Gaarʋ nıŋ keŋye
dı ʋ keŋ gaarı yiisehe, ta kʋʋ ha, ta bı
chʋʋsı ha. Manıŋ, n keŋye mıŋ dı a ye
miivoli dieke dı yine miivoli wusie ke.
11 “Manıŋ n yiwo yiyagırıvıınʋ, ta
yiyagırıvıınʋ kpinene ʋ yiise wıa. 12 Ama
vuodieke nıŋ dı yagınana yiise ligire wıa,
ta ka yi yiyagırʋ wusie, ta ka bı sıı yiisehe
nıŋ, dıı yi ʋ keŋ ye gbaanchʋŋ dı kieŋ
saŋŋa dieke, sie ʋ chıgı ta vaa yiisehe; ta
gbaanchʋrı keŋ yigi he ta yiise tıalıkaha
chıgı jaası. 13 Ʋ ŋaaŋ chıga dama ʋ yaga
yiisehe ligire wıa, ta ʋ baga wo yiisehe me.
14-15 Manıŋ n yiwo yiyagırıvıınʋ; Sıba n
Chʋa Ɲmıŋ dı sıbına mıŋ, ta n gbaŋ maŋ
sıba wa die wo, die gbaŋ gbaŋ dı sıı, n sıba
n yiise, ta yiisehe dıaŋ dı sıba mıŋ, ta maŋ
yi siri dı n kpi a wıa. 16 N yaa yiise ataŋ,
ama hanıŋ a wo yiise juoku gie me. Sie n
yaa a dıaŋ a keŋ, ta a nan tuo n nʋaŋ, ta
a mana bırıŋ yiise buuri balımıŋ, ta yaa
yiyagıbalımıŋ.
17 “N Chʋa Ɲmıŋ cho mıŋ mıŋ dama n
yi siri dı n kpi, ta ka kʋaŋ chaaŋ n bı ye
miivoli. 18 Vuoŋ wori a nan bıagı vʋarı n
miivoli, ntaala n yı wa sieŋ. N yaa yiko
a nan bıagı nagı yi, ta bı yaa yiko a nan
bıagı keŋ n mısı ma. Naa n Chʋa die dı
balı mıŋ dı n yi.”
19 Die ʋ wʋbalıkaha gie die dı yi Juu
vuosisi dı bı puo bıbra. 20 Ba pam die
dı baarı dı, “Jımbıaŋ yalla wa ta ʋ juo
yıŋyaatı. Bıa wıa nı wʋmma wa?”
21 Ama bataŋ die dı baarı dı, “Vuodieke
jımbıaŋ dı yalla kaaŋ bıagı balı wıa sıba
naa. Lalıa vuodieke jımbıaŋ dı yalla dı
nan bıagı a yuori yıısı nine?”

Juu vuosi die dı zetine Yisa dene

22 Die saŋŋa dı tʋgı dı ba dii ba dʋʋga
dieke ba ŋaana bıra Ɲmıŋ ba jıamıŋ
juokpeŋkpııkʋ wıa wa. Dʋʋga ka die dii
wo Jerusalemi ma. Saŋka mi die yiwo
tafaaŋ 23 ta Yisa die dı dı dıa lııfaaŋ
dieke ba wasınana Solomoni lııfaaka, dı
benne Ɲmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ ma wa.
24 Vuosisi die dı taaŋ a giliŋ wo ta pıası wa
dı, “Fʋnıŋ yaala tı chıısı mıŋ a ga tʋgı wa
saŋŋa bıa? Balı tı wusie: Fʋ yine Ɲmıŋ
Vuoʋʋarıkırı Masia wa?”
25 Yisa die dı yiŋŋi a balı ba dı, “N
wɔŋ balı nı mıŋ, ama nı ka yi mıŋ yada.
Tʋŋ diekemba n tʋnnana wa aŋaŋ n Chʋa
Ɲmıŋ yikoke, dagınana vuodieke n yine.
26 Ama nı ka yi yada dama nı ka yi n yiise.
27 N yiisehe wʋmma n lɔlıŋ; ta maŋ sıba ha
ta a dı n kʋaŋ. 28 Manıŋ n yıa ha miivoli
dieke dı wone kpatıŋ, ta a kaaŋ wɔŋ kpi;
ta vuoŋ dı kaaŋ bıagı a gbatı ha a nyıŋ
n jigiŋ. 29 N Chʋa Ɲmıŋ nagına ha a yi n
nuusi me, ta wʋnıŋ ʋ tıaŋ vuoŋ mana mıŋ.
Die wıa vuoŋ wori a baaŋ bıagı a gbatı ha
a nyıŋ n Chʋa wa nuusi me 30 Manıŋ aŋaŋ
n Chʋa Ɲmıŋ yiwo jabalımıŋ.”
31 Womi Juu vuosisi die dı bı nagı tana
dı ba taa wa, 32 ama Yisa die dı balı ba
dı, “Manıŋ n yi wo wʋvıına dieke n Chʋa
Ɲmıŋ dı nagına a yı mıŋ dı n yi pam
nı jigiŋ, a jabıa wıa nı yaala nı taa mıŋ
tana?”
33 Ta ba yiŋŋi a balı wa dı, “Tı ka baa tı
taa fʋ tana aŋaŋ fʋ yinene wʋvıınaha wıa,
ama fʋ nagına fʋ gbaŋ a magısa Ɲmıŋ wıa.
Fʋnıŋ ko yiwo vuota, ama ta mıa dı fʋ nagı
fʋ gbaŋ a bırıŋ Ɲmıŋ.”
34 Yisa die dı yiŋŋi a balı ba dı, “Dı
maagıya nı gbaŋ gbaŋ nı mıra dieke dı
benne Ɲmıŋ gbaŋkʋ sʋŋ wa dı, wʋnıŋ
Ɲmıŋ die baarı dı, ‘Sarıya diiribe yiwo
n ballı’, 35 ta tı sıba a baarı wudieke
Ɲmıŋ gbaŋkʋ dı bala wa yiwo wusie yaa
gamma haahuu; ta wʋnıŋ Ɲmıŋ dı wasa
vuodiekemba ʋ nagına ʋ wıaha a yı wa ʋ
ballı. 36 Manıŋ nıŋ, n Chʋa Ɲmıŋ vʋarına
mıŋ a tʋŋ mıŋ tıŋgbaŋka gie me. Ta lalıa
nı nan bıagı a baarı dı n zıa Ɲmıŋ aŋaŋ
n balala dı n yiwo Ɲmıŋ Bʋa wa? 37 Die
nıŋ nı da yi mıŋ yada dıı yi maŋ ka tʋma
n Chʋa Ɲmıŋ tʋʋmaha. 38 Ama dıı yi maŋ
tʋʋmaha ta nı ka yi mıŋ yada, nı tıŋ mʋ nı
yiwo n tʋʋmaha yada amʋ nı nan dı sıba
dı n Chʋa Ɲmıŋ bie n ma ta n dıaŋ maŋ
bie ʋ ma.”
39 Die ba bı mıa dı ba yigi wo, ama die ʋ
bıa ta vaa ba, 40 ta die bı garısı Jɔɔdani
mʋgırı a ga jigidieke Jɔɔn die dı sınana
vuosi Ɲmıŋ nyaabʋ ta die bie mi. 41 Vuosi
pam die dı keŋ ʋ jigiŋ a bala yıa tamba dı,
“Jɔɔn die ka yi mamachi wʋkpııma ama
wudieke mana ʋ bala yaa gamma daa wa
gie ma die yi wusie.” 42 Die mi vuosi pam
die dı yi wo yada.

11

Lazurusi kuŋ wıa

1 Die daa wʋnyı saaŋ die dine Lazurusi
ta ʋ bie Betani ma, ta die dı keŋ yʋagı.
Betani die yiwo tıŋ dieke Meri aŋaŋ ʋ
nımbʋa Maata dı benne. 2 Meri wa gie die
yine vuodieke die dı sitine tulaarika a yi
tı Yɔmʋtieŋ nagısı ma wa ta chıtıbʋ aŋaŋ

ʋ sikpeŋ zoosisi; die dı yiwo ʋ nımbʋa
Lazurusi die dı yʋagına wa. 3 Die ʋ tamba
Meri aŋaŋ Maata die dı tʋŋ balı Yisa dı, “Tı
Yɔmʋtieŋ, fʋ zʋa dieke fʋ faasına a cho wo
yʋagı mıŋ.”
4 Yisa die dı wʋnna naa wa, ʋ balı a yı
ʋ kʋaŋandıısırıba dı, “Yʋagıbʋ gie ka baa
ka yi Lazurusi miivoli kpatıŋ, ama dı yiwo
wudieke vuosi dı nan bırı Ŋmıŋ saaŋ ka
wıa, ta bı bırı manıŋ Ŋmıŋ Bʋa saaŋ.”
5 Yisa die cho wo Maata aŋaŋ ʋ nımballı
Meri aŋaŋ Lazurusi mıŋ, 6 ama die ʋ
wʋnna tʋntʋŋkʋ dı Lazurusi yʋagı wa, die
ʋ wıarı a bie jigidieke die ʋ benne wo
damʋʋma ale. 7 Ta die keŋ a balı a yı
ʋ kʋaŋandıısırıba dı, “Nı vaa tı yiŋŋi ga
Judia.”
8 Ʊ kʋaŋandıısırıba die dı baarı dı,
“Dıdagırʋ, daraa ale ka gie, mi vuosi die
yaala ba taa fʋ aŋaŋ tana a kʋʋ mıŋ, bıa
wıa fʋ bı yaala fʋ ga mi?”
9 Yisa die dı yiŋŋi a balı ba dı, “Chaanıŋ
ŋaaŋ beri mıŋ a nyıŋ sʋkʋʋŋ a tʋgı
jıŋmıŋ. Dıı yi vuoŋ dı chʋŋ ŋmıntʋası ʋ
kaaŋ gbıŋ nan, dama ʋ yese tıŋgbaŋka gie
chaanıŋ mıŋ. 10 Ama dıı yi ʋ chʋŋ yuŋ ʋ
nan gbıŋ nan dama chaanıŋ wori.” 11 Yisa
die bala wa naa, ta bı balı gʋtı dı, “Tı zʋa
Lazurusi gʋʋra mıŋ, ama n nan ga a sʋgırı
wa.”
12 Ʊ kʋaŋandıısırıba dı yiŋŋi a balı wa
dı, “Tı Yɔmʋtieŋ, dıı yi ʋ gʋʋra nıŋ ʋ nan
ye alaafıa.”
13 Ama Yisa die daga dı Lazurusi kpiye
mıŋ ama ʋ kʋaŋandıısırıba die yile dı ʋ
daga dı Lazurusi gʋʋra mıŋ. 14 Die wıa die
ʋ yuori balı ba dı, “Lazurusi kpiye mıŋ;
15 ama nı wıa n yaa wa sʋgıfıalıŋ die n
wone ʋ jigiri amʋ nı nan yi mıŋ yada. Nı
vaa tı ga ʋ jigiŋ.”
16 Die Tomasi, vuodieke ba wasınana
(Yiibiri) dı balı yi ʋ chanchaalıba dı, “Nı
vaa tı mana ga aŋaŋ wa, amʋ dıı yi kuŋ,
tı kpi aŋaŋ wa.”

Yisa yine vuodieke dı vanana vuosi dı yese miivoli bıbra

17 Yisa die dı gana gbigi Betani wa,
die ʋ wʋŋ dı ba gune Lazurusi ka daraa
anıısa wonde. 18 Betani die ka yʋa aŋaŋ
Jerusalemi; die ka yʋası die yiwo sıba mali
ale, 19 die wıa Juu vuosi pam die dı keŋ dı
ba waası Maata aŋaŋ Meri ta yı ba suguru
yaa gamma ba nımbʋa kumbu wıa.
20 Die Maata dı wʋnna dı Yisa kieŋ wo,
die ʋ nyıŋ ga dı ʋ tuoli wo sieŋ me, ama
Meri die dı wıarı tigiŋ me. 21 Maata die
dı balı yı Yisa dı, “N Yɔmʋtieŋ, dıı yi fʋ
tıŋ bie wo giena n nımbʋa wa gie tıŋ kaaŋ
kpi. 22 Ama n sıba dı lele gbaŋ Ŋmıŋ nan
yı fʋ jadieke mana fʋ jʋʋsına wa.”
23 Yisa die dı balı wa dı, “Fʋ nımbʋa wa
nan hagı kuŋ me.”
24 Maata die dı yiŋŋi a balı wa dı, “N sıba
mıŋ dı ʋ nan daansı hagı kuŋ me dʋnıa
kpatıŋ daraaŋ.”
25 Yisa die dı balı dı, “Manıŋ n yine
vuodieke dı sʋgırınana kunti ta yıa ba
miivoli. Vuodieke nıŋ dı yi mıŋ yada,
ʋ nan dı yallı miivoli, ʋ kpi gbaŋ; 26 ta
vuodieke dıaŋ dı benne ʋ mısı ma ta yi
mıŋ yada kaaŋ wɔŋ kpi. Yi wıırı gie yada
mıŋ?”
27 Die ʋ yiŋŋi baarı dı, “Wa, n
Yɔmʋtieŋ, n yi yada dı fʋnıŋ fʋ yine Ŋmıŋ
Vuovʋarıkırı Masia wa ta bı yi Ŋmıŋ Bʋa,
vuodieke dı bala ʋ keŋ tıŋgbaŋka gie wo.”

Yisa die dı kʋnna dene

28 Maata die dı bala wıaha a kpatı kʋaŋ
chaaŋ, die ʋ yiŋŋi ga a lɔbırı a wa ʋ
nımbʋa Meri, a balı wa dı, “Dıdagırʋ wa
bie giena ta pıasa fʋ wıa.” 29 Meri die dı
wʋnna naa, die ʋ hagı a yi lagı lagı a nyıŋ
dı ʋ ga tuoli wo sieŋ me. 30 Yisa die dı
ye ka tʋgı tıŋkpaŋka sʋŋ, die ʋ ye bie wo
jigidieke Maata dı tuoline wo. 31 Die Juu
vuodiekemba die dı benne tigiri me ta yıa
Meri suguru wo dı yene ʋ hagına a yi lagı
lagı a nyınna wa die ba dı ʋ kʋaŋ. Die ba
yile dı ʋ gara vɔrıkʋ jigiŋ dı ʋ kʋŋ.
32 Die Meri dı tʋgına jigidieke Yisa dı
benne wo, ta ye wo wo, die ʋ sʋʋŋ gbirigi
ʋ nıŋŋa ta baarı dı, “N Yɔmʋtieŋ, dıı yi
fʋ tıŋ bie giena n nımbʋa wa gie tıŋ kaaŋ
kpi.”
33 Yisa die dı ye ʋ kʋnnana ta Juu
vuodiekemba dıaŋ dı dına ʋ kʋaŋ a keŋ
wo gbaŋ dı kʋnnana wa; die ʋ sʋŋ dı
chʋʋsı pam. 34 Ta die pıası ba dı, “Sıa nı
gu wo?”
Die ba yiŋŋi a balı wa dı, “Tı Yɔmʋtieŋ,
keŋ a ye mi.”
35 Yisa die dı kʋŋ. 36 Die wıa Juu vuosisi
dı baarı dı, “Nı ye ʋ faasına a cho Lazurusi
dene.”
37 Ama bataŋ dıaŋ dı baarı dı, “Daa ʋ
yuorine daa yıı wa ninehe? Ʊ tıŋ kaaŋ
bıagı a kagı aŋ Lazurusi da kpi?”

Yisa die dı sʋgırına Lazurusi a nyıŋ kuŋ me dene

38 Yisa sʋŋ die dı faası a chʋʋsı, ta ʋ ga
vɔrıkʋ jigiŋ. Die ka yiwo taŋ lʋgıŋ vɔrıŋ
ba nagı taŋ a ligi ka nʋaŋ. 39 Yisa die dı
baarı dı, “Nı nagı tanı a nyıŋ vɔrıkʋ ma.”
Maata, vuodieke dı kpine wo taa wa dı
baarı dı, “N Yɔmʋtieŋ, ʋ nan dı nyʋʋgı
dama tı gune wo daraa anıısa wʋnna.”
40 Womi Yisa dı balı a yı wa dı, “N ka
balı fʋ dı dıı yi fʋ yi yada nan ye Ŋmıŋ dı
yalla hagırıŋ dene?” 41 Die wıa die ba nagı
tanı a nyıŋ vɔrıkʋ nʋaŋ, Yisa die dı daansı
ŋmıŋsikpeŋ ta baarı dı, “N Chʋa Ŋmıŋ, n

waasa fʋ dı fʋ wʋnnana n jʋʋsıŋ. 42 N sıba
a baarı saŋŋa mana tuose n jʋʋsıŋ mıŋ,
ama n bala naa vuosi gie wıa, amʋ ba nan
yi yada dı fʋ tʋnna mıŋ." 43 Die ʋ balla
naa a kpatı wa, die ʋ wa aŋaŋ lɔlıkpııŋ dı,
"Lazurusi, keŋ nyıŋ!" 44 Womi Lazurusi
die dı keŋ nyıŋ, logiti die dı veli ʋ nuusi
aŋaŋ ʋ nagısı ta garıbıŋ die dı bɔbı ʋ nine.
Yisa die dı balı a yı ba dı, "Nı forisi gattıı
ta vaa ʋ ga."

Die ba sanna dı ba kʋʋ Yisa dene
(Mat. 26.1-5; Maki 14.1, 2; Luki 22.1, 2)

45 Die vuodiekemba dı kenne dı ba waası
Meri wa pam die dı ye wudieke Yisa dı
yine wo ta yi wo yada. 46 Ama ba bataŋ
die dı yiŋŋi ga Farasisi vuosisi jigiŋ a balı
ba wudieke Yisa dı yine. 47 Die wıa Farasisi
vuosisi aŋaŋ kıkaabıtıba nyıŋkʋraha aŋaŋ
tıka nyıŋkʋraha die dı lagıŋ taŋ a baarı
dı, "Bıa tı nan yi? Nı ye mamachi tʋŋ
dieke daa wa gie dı tʋnnana. 48 Dıı yi tı
va wa ʋ tʋma a gara, vuoŋ mana nan keŋ
yi wo yada ta Romani nyıŋkʋraha nan keŋ
a chʋʋsı tı Ŋmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ
aŋaŋ tıŋgbaŋka gie mana."

49 Die ba wʋnyı saaŋ dı dine Kayafasi
ta ʋ yi ba kıkaabıtıba jakʋʋŋ bini mi die
dı baarı dı, "Nınıŋ nı ka sıba wııŋ! 50 Nı
ka sıba a baarı dı kpıa dı vuobalımıŋ tuo
vuosi gie mana kuŋ a kpi a tıaŋ tıŋgbaŋka
gie vuosi mana dı baaŋ kpi?" 51 Die ʋ ka
balı naa aŋaŋ ʋ gbaŋ gbaŋ ʋ yıaŋ, ama die
ʋ yine kıkaabıtıba jakʋʋrı bini mi wo, die
ʋ bʋga bala mıŋ dı Yisa baa ʋ tuo wo Juu
vuosi kuŋ a kpi, 52 daa ba nyıına ma, ama
ka baa ka yaa wa Ŋmıŋ ballı diekemba dı
jaasına tıŋgbaŋka gie mana ma wa a keŋ
lagısı taŋ a yi be jabalımıŋ.

53 Die wıa a nyıŋ daarı mi yaa gamma
die Juu vuosisi dı saŋ dı ba kʋʋ Yisa. 54 Die
wıa Yisa die ka bı dı dıa yaalıŋ ma Judia
tıŋgbaŋ ma, ta die nyıŋ mi a ga tıŋ kaanı
dı gbigine hagıyeŋ ba wasa ka Efarimi, ta
die bie mi aŋaŋ ʋ kʋaŋandıısırıba.

55 Die Juu vuosi dʋʋga dieke ba
wasınana gasıtıaŋkʋ dı gbigi, die vuosi
pam die dı nyıŋ tıgısı tıgısı a jʋalı ga
Jerusalemi dı ba wʋnsı ba gbaŋ ta dʋʋgaka
ye tʋgı. 56 Die vuosisi die dı lagıŋna Ŋmıŋ
jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ ma wa, die ba dı
dıa yaala Yisa ta pıasa taŋ dı, "Bıa nı yile?
Ʋ ka baa ʋ keŋ dʋʋgaka yaa?" 57 Ama
kıkaabıtıba nyıŋkʋraha aŋaŋ Farasisi
vuosisi die wɔŋ yı wa nʋaŋ dı vuodieke dı
keŋ ye jigidieke Yisa dı benne ʋ keŋ a yı
ba doose amʋ ba nan yigi wo.

12

Meri die dı sitine tulaari a yi Yisa nagısı ma dene
(Mat. 26.6-13; Maki 14.3-9)

1 Die daraa ayʋaba die dı tıala dı
gasıtıaŋkʋ dʋʋgaka tʋgı wa, Yisa die dı ga
Betani jigidieke Lazurusi die dı benne wo,
vuodieke Yisa dı sʋgırına a nyıŋ kumbu
me wo. 2 Mi die ba digi nyindiike a
yı wa, die Maata dı suŋŋi a tıa nyindi-
ikehe, Lazurusi die yiwo vuodiekemba dı
dinene aŋaŋ Yisa wa wʋnyı. 3 Womi
Meri die dı nagı kɔlıba aŋaŋ tulaari dieke
ligire dı faasına a tʋa a sitibu a yi Yisa
nagısı ma, ta nagı ʋ sikpeŋ zoosi a chıtı
bʋ, ta tulaaribu nyuugiŋ dı suuli tigiri
mana. 4 Die Yisa kʋaŋandıısırıba wʋnyı
ba wasınana Judasi Asikaroti, vuodieke die
dı bala ʋ keŋ posi Yisa chıaka die dı baarı
dı, 5 "Bıa wıa ba ka nagı tulaaribu a daa
salınyıala* kɔbısı-taa ta nagı ligirebu a yı
zɔɔlıntieliŋ?" 6 Die ʋ ka balı naa ʋ baga dı
benne zɔɔlıntieliŋ ma wıa, ama die ʋ yine
gaarʋ wıa. Die ʋ pɔgılına ba ligire bʋlɔgıŋ
ta die gaara.

7 Ama Yisa die dı baarı dı, "Nı vaa Meri
sɔmm! Ʋ yiwo naa a gbarı n guule daraaŋ.
8 Nınıŋ nı aŋaŋ zɔɔlıntieliŋ nan dı beri
saŋŋa mana, ama manıŋ nıŋ n kaaŋ dı
beri aŋaŋ nı saŋŋa mana."

Die ba sanna dı ba kʋʋ Lazurusi dene

9 Die vuosi pam die dı wʋŋ dı Yisa keŋ
Betani ma, die wıa die ba ga mi. Die ba
ka ga mi Yisa nyıına ma wıa, ama die ba
yaala ba ye wo Lazurusi, vuodieke Yisa dı
sʋgırına a nyıŋ kumbu me wo. 10 Naa wıa
kıkaabıtıba nyıŋkʋraha die dı saŋ dı ba
kʋʋ Lazurusi gbaŋ; 11 dama die Lazurusi
kumbu hagıkʋ wıa die Juu vuosi pam dı
zeti ba kıkaabıtıba nyıŋkʋraha ama ta
gara Yisa jigiŋ a yie wo yada.

Yisa die dı gana a ga juu Jerusalemi dene
(Mat. 21.1-11; Maki 11.1-11; Luki 19.28-40)

12 Die ka tʋnvʋʋsa die kpıkpaakʋ die dı
kenne gasıtıaŋkʋ dʋʋgaka die dı wʋŋ dı
Yisa kieŋ wo Jerusalemi ma. 13 Die wıa die
ba chıa vaatı a nyıŋ ga dı ba tuoli wo sieŋ a
faası nata dı, "Hozaana,† Ŋmıŋ yi alibarika
a yı vuodieke dı kienene wʋnıŋ Ŋmıŋ saaŋ
ma! Ŋmıŋ bı yi alibarika a yi Izara naaŋ
wa ma."

14 Yisa die wɔŋ vaa ba yaalı wa boniŋ die
ʋ jʋalı a kalı ka ma, sıba dı maagına die
Ŋmıŋ gbaŋkʋ ma dı:

15 "Zayɔni tıŋ vuosi nı da vaa ŋmaamıŋ
yalla nı

* **12:5** 12.5 Salınyıalıbiŋ die yiwo damʋʋmıŋ tune.
† **12:13** 12.13 Hozaana chıaŋ yiwo "Gbatı tı a taaŋ".

ye, nɪ naaŋ wa kieŋ,
ta jʋalɪ bonpɔlɪ.”
16 Saŋka mi die ʋ kʋaŋandɪɪsɪrɪba die
ka sɪba wɪɪrɪ gie chɪaŋ; ama Ɲmɪŋ die dɪ
kenne a sʋgɪrɪ Yisa a nyɪŋ kumbu me wo
die ba tɪɪnsɪ dɪ Ɲmɪŋ gbaŋkʋ balɪ wa die
yaa gamma ʋ ma, ta bɪ tɪɪnsɪ dɪ ba yiwo
dene a yɪ wa.
17 Die vuodiekemba die dɪ benne Yisa
jigiri ta ʋ wa Lazurusi a nyɪŋ vɔrɪkʋ ma
ta sʋgɪrɪ wa a nyɪŋ kumbu me wo die
dɪ mʋʋla wudieke dɪ yine wo. 18 Die
wɪa kpɪkpaaŋ die dɪ nyɪŋ dɪ ba tuoli wo
sieŋ me, dama die ba wʋŋya mɪŋ ʋ yine
mamachika gie. 19 Die Farasisi vuosi dɪ
bala yɪa taŋ dɪ, “Tɪ kaaŋ bɪagɪ a yi wɪɪŋ
lele. Ye, tɪŋgbaŋka gie vuosi mana dɪ wa
mɪŋ.”

Die Giriiki vuosi bataŋ die dɪ yaala ba ye Yisa dene

20 Die Giriiki vuosi bataŋ die gʋtɪ wa
vuodiekemba dɪ gana Jerusalemi dɪ ba
ga jɪaŋ Ɲmɪŋ gasɪtɪaŋkʋ dʋʋgaka saŋka.
21 Die ba ga Filipi jigiŋ vuodieke die dɪ
nyɪnna Befisada tɪŋ, Galili tɪŋgbaŋ ma, a
balɪ wa dɪ, “Jakʋʋŋ, tɪ yaala tɪ ye wo Yisa
mɪŋ.”
22 Filipi dɪaŋ dɪ ga balɪ Andurusi, ba bale
wo dɪaŋ dɪ ga balɪ Yisa. 23 Yisa dɪ yiŋŋi
balɪ ba dɪ, “Saŋŋa dieke Ɲmɪŋ dɪ bala
ʋ kɔtɪ Vuota Bʋa wa ŋmɪŋsikpeŋ tʋgɪya
mɪŋ. 24 Wusie maŋ bala nɪ, dɪɪ yi ba
bʋrɪ zabɪŋ tɪŋgbaŋ ma ka ŋaaŋ nyuuŋ
mɪŋ ta zabɪnɪ kpi. Ka kʋaŋ chaaŋ zaaha
bɪrɪŋ a nyɪŋ nyɪŋnyɪŋka pam. Ama ba
ka bʋrɪ zabɪŋ ka kaaŋ kpi, ta kaaŋ bɪ
a nyɪŋ nyɪŋnyɪŋka. Ama ka nan yiwo
zabɪmbalɪmɪŋ. 25 Vuodieke nɪŋ mana dɪ
chone ʋ mɪsɪ nan waarɪ ka; ama vuodieke
nɪŋ mana dɪ kana a cho ʋ gbaŋ gbaŋ ʋ mɪsɪ
tɪŋgbaŋka gie me nan daansɪ ye miivoli
dieke dɪ wone kpatɪŋ. 26 Vuodieke nɪŋ
mana dɪ yaala ʋ tʋŋ n tʋʋma mʋ ʋ dɪ wa n
kʋaŋ, amʋ ʋ nan dɪ bie jigidieke n benne
wo. Ta n Chʋa Ɲmɪŋ nan kɔtɪ vuodieke dɪ
tʋnnana n tʋʋmaha ŋmɪŋsikpeŋ.”

Yisa die dɪ bala yaa gamma ʋ kuŋ wɪa dene

27 Yisa die baarɪ dɪ, “Lele n sʋŋ faasɪ
chʋʋsɪ mɪŋ, ta bɪa maŋ baaŋ n balɪ? N balɪ
dɪ, ‘N Chʋa Ɲmɪŋ daa vaa wahalaka gie
keŋ n ma yaa?’ Ama die wɪa maŋ keŋ, dɪ
n keŋ a dii wahalaka gie. 28 N Chʋa Ɲmɪŋ
vaa fʋ saarɪ ye bɪrɪŋ!” Womi lɔlɪŋ die dɪ
nyɪŋ ŋmɪŋsikpeŋ a baarɪ dɪ, “N saaŋ wɔŋ
ye bɪrɪŋ mɪŋ, ta nan bɪ ye bɪrɪŋ bɪbra.”
29 Die kpɪkpaaŋ dieke dɪ zene mi ta wʋŋ
lɔlɪkʋ, bataŋ dɪ baarɪ dɪ, “Nɪɪŋ natɪna”
Bataŋ dɪaŋ dɪ, “Ɲmɪŋ malaka bala wɪa a
yɪ wa.”
30 Ama Yisa die dɪ yiŋŋi a balɪ ba dɪ, “Daa
n wɪa lɔlɪkʋ gie dɪ balɪ wɪa naa, ama dɪ
yiwo nɪ wɪa. 31 Saŋŋa dieke Ɲmɪŋ dɪ bala
ʋ dii tɪŋgbaŋka vuosi sarɪya keŋye mɪŋ, ta
saŋŋa dieke Ɲmɪŋ dɪ bala ʋ vigi tɪŋgbaŋka
gie nɪŋŋandɪɪsɪrʋ Sitaani a taaŋ wa dɪaŋ
dɪ tʋgɪ. 32 Ba keŋ kɔtɪ mɪŋ ŋmɪŋsikpeŋ
saŋŋa dieke, n nan vaa vuota mana keŋ n
jigiŋ.” 33 *U* balɪkʋ gie dagɪ wa ʋ bala ʋ kpi
kuŋ dieke.
34 Die kpɪkpaakʋ dɪ yiŋŋi balɪ wa
dɪ, “Ɲmɪŋ gbaŋkʋ dagɪ tɪ dɪ Ɲmɪŋ
vuovʋarɪkɪrɪ Masia wa baa ʋ bemme mɪŋ
yaa gamma haahuu. Ta lalɪa fʋ bala dɪ sie
ba kɔtɪ Vuota Bʋa wa ŋmɪŋsikpeŋ? Mɪnɪa
yine Vuota Bʋa wa gie?”
35 Yisa die dɪ yiŋŋi balɪ ba dɪ, “Chaaŋkʋ
nan dɪ bie nɪ jigiŋ saŋŋa bɪta. Die wɪa
nɪ chʋmma ka ma ka yene bie nɪ jigiri
amʋ lɪmɪŋ kaaŋ keŋ ligi nɪ, dama vuodieke
dɪ chʋnnana lɪmɪŋ ma ka sɪba jigidieke
ʋ ganana. 36 Die wɪa nɪ yi vuodieke dɪ
yɪnana chaaŋkʋ yada ʋ yene a bie nɪ jigiŋ
naa, ta nɪ nan yi vuodiekemba dɪ benne
chaaŋkʋ ma.”

Juu vuosi die dɪ kana ka yi Yisa yada dene

Die Yisa die dɪ bala naa a kpatɪ kʋaŋ
chaaŋ die ʋ nyɪŋ kpɪkpaakʋ jigiŋ a ga
lɔbɪrɪ. 37 Aŋaŋ die ʋ tʋnna mamachi
tʋnkpɪɪmaha ba jigiri mana yɔrɪ, die ba
ka yi wo yada. 38 Naa die dɪ vaa wudieke
Ɲmɪŋ naazʋa Azaya dɪ bala wa dɪ keŋ yi
wusie, die ʋ baarɪ dɪ:
“Tɪ Yɔmʋtieŋ, mɪnɪa tuone tɪ wɪaha?
Ta mɪnɪa tɪ Yɔmʋtieŋ dɪ yuori ʋ
hagɪrɪbʋ a dagɪ?”
39 Die vuosisi mi die ka bɪagɪ yi Yisa
yada dama Ɲmɪŋ naazʋa Azaya gbaŋ die
bɪ baarɪ dɪ:
40 “Ɲmɪŋ vaa ba yɪɪŋ mɪŋ,
ta ligi ba sʋŋanyile,
amʋ ba nine kaaŋ dɪ yese,
ta ba kaaŋ dɪ sɪba wɪaha chɪasɪ,
ta yiŋŋi keŋ manɪŋ Ɲmɪŋ n jigiŋ
aŋ n gbaaŋ ba.”
41 Azaya die balɪ wa naa, dama die ʋ wɔŋ
ye wo Yisa chaankpeŋkpɪɪŋ ta die balɪ yaa
gamma ʋ ma.
42 Die saŋka mi die Juu vuosi nyɪŋkʋraha
pam gbaŋ die yi Yisa yada mɪŋ; ama die
ba chɪga Farasisi vuosi ŋmaamɪŋ ta die ka
bala yaalɪŋ ma amʋ ba kaaŋ yagɪ ba nyɪŋ
ba Ɲmɪŋ jɪamɪŋ juoku me.
43 Naa dagɪya dɪ Juu vuosi nyɪŋkʋraha
die yaala vuota bɪrɪŋ a tɪaŋ Ɲmɪŋ bɪrɪŋ.

Yisa keŋye mɪŋ dɪ ʋ gbatɪ tɪŋgbaŋka gie vuosi a taaŋ

44 Yisa die dɪ balɪ aŋaŋ lɔlɪkpɪɪŋ dɪ,
“Vuodieke nɪŋ mana dɪ yine mɪŋ yada ka
yi wo n nyɪɪna ma yada, ama ʋ yi wo

vuodieke dı tʊnna mıŋ wa gbaŋ yada. 45 Ta
vuodieke dı yenene mıŋ, yese vuodieke
dı tʊnna mıŋ gbaŋ. 46 Manıŋ n keŋ
wo tıŋgbaŋka gie me dı n yi chaanıŋ
a yı vuosi, amʊ vuodieke mana dı yine
mıŋ yada kaaŋ wıarı a bie lımıŋ ma.
47 Vuodieke nıŋ mana dıaŋ dı wʊnna n
wıaha ta ka dıı ha, daa manıŋ n bala n
dii ʊ sarıya, dama n ka keŋ tıŋgbaŋka
gie me dı n dii vuosi sarıya, ama n keŋye
mıŋ dı n gbatı ba a taaŋ. 48 Ta vuodieke
dı zetine mıŋ ta ka tuo n wıaha, sarıya
diiru benne a baa ʊ keŋ dii wo ʊ sarıya;
wudieke n balla wa bala a keŋ dii ʊ sarıya
dʊnıa kpatıŋ daraaŋ. 49 Wudieke n balala
ka nyıŋ n jigiŋ, ama n bala wudieke n Chʊa
Ŋmıŋ, vuodieke dı tʊnna mıŋ wa dı bala
dı n balı. 50 Ta n sıba a baarı ʊ wıaha
yıa vuosi miivoli dieke dı wone kpatıŋ.
Wudieke n bala naa, hanıŋ n Chʊa Ŋmıŋ
dı balı dı n balı.”

13

Yisa die dı nıtına ʊ kʊaŋandıısırıba naatala dene

1 Saŋŋa dieke die gasıtıaŋkʊ dʊʊgaka die
dı yene ka piiliye wo, ama Yisa die dı sıba
a baarı dı ʊ saŋŋa tʊgıya mıŋ, dı ʊ nyıŋ
tıŋgbaŋka gie me a yiŋŋi ga ʊ Chɔɔŋ jigiŋ.
Ta die cho ʊ gbaŋ gbaŋ ʊ kʊaŋandıısırıba
die dı benne tıŋgbaŋka gie me, ta die
yaala ʊ dagı ba ʊ faasına cho be die.
2 Saŋka mi wʊnıŋ aŋaŋ ʊ
kʊaŋandıısırıba die die nyindiike; Sitaani
die dı wɔŋ wolıŋ a yi Judasi Asikaroti
vuodieke dı yine Simoni bʊa wa dı yile
dı ʊ posi Yisa chıaŋ. 3 Ama Yisa nıŋ die
sıba a baarı ʊ Chɔɔŋ Ŋmıŋ nagı wa jaaŋ
mana a yi ʊ nuusi me mıŋ, ta bı sıba a
baarı dı ʊ nyıŋ wa ʊ Chɔɔŋ Ŋmıŋ jigiŋ
mıŋ, ta nan yiŋŋi ga ʊ jigiŋ. 4 Die wıa die
ʊ hagı nyindiikehe me, ta wuri ʊ jayeekiŋ
a dʊaŋ, ta nagı bʊdʊba a bɔbı ʊ chıaŋ
ma. 5 Ka kʊaŋ chaaŋ die ʊ siti nyaaŋ a yi
tasıŋ ma ta piili a nıta ʊ kʊaŋandıısırıba
naatala ta die naga bʊdʊbıka dı benne ʊ
chıaka ma wa a bilige ba naatalaha. 6 Ta
die keŋ tʊgı Simoni Piita jigiŋ, Piita die dı
pıası wa dı, “N Yɔmʊtieŋ, yaala fʊ nıtı
wa n naatala mıŋ?”
7 Yisa die dı yiŋŋi a balı wa dı, “Lele nıŋ,
kaaŋ dı sıba wudieke n yinene wo chıaŋ,
ama ka kʊaŋ chaaŋ nan dı sıba.” 8 Womi
Piita dı balı wa dı, “Manıŋ nıŋ kaaŋ nıtı
n naatala naada.”
Yisa dı balı wa dı, “Dıı yi maŋ ka nıtı
fʊ naatala kaaŋ bı yi n kʊaŋandıısırʊ.”
9 Die wıa Simoni Piita die dı balı wa
dı, “N Yɔmʊtieŋ, die nıŋ da keŋ a nıtı n
naatala nyıına ma, ama nıtı n nuusi aŋaŋ
n sikpeŋ a gʊtı.”
10 Yisa die dı balı wa dı, “Vuodieke nıŋ
dı wone a sıı nyaaŋ, die vuoke bı wo
dıgıntı. Die wıa ka ka yi talası dı ʊ bı sıı,
sie ʊ nıtı ʊ naatala nyıına ma. Nı mana
bı wo dıgıntı, ntaala vuobalımıŋ nyıına
ma yalla dıgıntı.” 11 Yisa die wɔŋ sıba
vuodieke dı bala ʊ posi ʊ chıaŋ mıŋ. Die
wıa die ʊ baarı dı, “Vuobalımıŋ nyıına
yalla dıgıntı.”
12 Yisa die dı nıtına ba naatala ha a kpatı
wa, ʊ bı nagı ʊ jayeekiŋ a yeegi, ta yiŋŋi
keŋ kalı nyindiikehe jigiŋ, ta pıası ba dı,
“Nı sıba wudieke n yinene a yı nı wa chıaŋ
mıŋ? 13 Nı wasa mıŋ Dıdagırʊ aŋaŋ nı
Yɔmʊtieŋ, dı mʊ mıŋ dı nı wasınana mıŋ
die, dama n seŋ yi mıŋ. 14 Manıŋ n yine
nı Yɔmʊtieŋ aŋaŋ nı Dıdagırʊ ta nıtı nı
naatalaha gie, nı gbaŋ nı mʊ nı nıtıma taŋ
naatala. 15 Manıŋ n yi a dagı nı mıŋ dı nı
yime sıba n yine a yı nı dene wo. 16 Wusie
maŋ bala nı, yɔmʊ wori a tıaŋ ʊ tieŋ ta
tʊntʊntʊ dıaŋ dı wori a tıaŋ vuodieke dı
tʊnna wa wa. 17 Lele nı sıba wusieke gie,
nı nan dı yaa sʊgıfıalıŋ pam dıı yi nı yie
he.

Yisa die dı bala ʊ chıaŋ posiku wıa dene (Mat. 26.20-25; Maki 14.17-21; Luki 22.21-23)

18 “N ka bala yaa gamma nı mana wıa,
n sıba nınıŋ vuodieke n vʊarına mıŋ. Sie
wudieke dı maagına Ŋmıŋ gbaŋkʊ ma keŋ
yi wusie. Dı maagıya mıŋ dı, ‘Vuodieke
dı dinene nyindiike aŋaŋ mıŋ wa yiŋŋe a
tuole mıŋ mıŋ.’ 19 N bala nı wıırı gie ta ka
wa keŋ yi, amʊ ka keŋ yi nı nan yi yada dı
n yiwo vuodieke n yine.
20 “Wusie maŋ bala nı, vuodieke nıŋ
mana dı tuone vuodieke nıŋ mana n tʊnna
wa tuo wo n gbaŋ, ta vuodieke nıŋ mana
dı tuone mıŋ, tuo wo vuodieke dı tʊna mıŋ
wa mıŋ.”
21 Die Yisa dı bala wıırı gie kʊaŋ chaaŋ,
die ʊ sʊŋ dı chʊʊsı pam, die ʊ balı yuori
be dı, “Wusie maŋ bala nı, nı wʊnyı bala
ʊ posi n chıaŋ.” 22 Ʊ kʊaŋandıısırıba die
dı yiŋŋi daansa taŋ ta ka sıba vuodieke
ʊ dagınana wa. 23 Die ʊ kʊaŋandıısırıba
wʊnyı die ʊ faasına cho die dı kalı a gbigi
wo. 24 Die Simoni Piita die dı kamısı wa
a balı wa dı, “Pıası wa ye vuodieke ʊ
dagınana.” 25 Die ʊ kʊaŋandıısırı wa mi
die dı vıısı a gbigi Yisa a pıası wa dı, “N
Yɔmʊtieŋ, mınıa wonde?” 26 Yisa die dı
yiŋŋi balı wa dı, “Maŋ keŋ nagı paanʊkʊ a
sugi jııtı ma a nagı yı vuodieke wo, wʊnıŋ
vuoke mi wonde.” Die wıa ʊ nagı paanʊkʊ
a sugi jııtıtı a nagı yı Judasi vuodieke die
dı yine Simoni Asikaroti bʊa wa.
27 Die Judasi die dı dene tuo paanʊkʊ a
kpatı, Sitaani die dı juu wo. Womi Yisa
dı balı wa dı, “Yi lagı lagı a yi wudieke

fʋ bala fʋ yi wo.” 28 Ama ba wʋnyɪ die
ka sɪba wudieke Yisa dɪ bala a yɪ wa wa
chɪaŋ. 29 Die Judasi dɪ pɔgɪlɪnana ba ligire
bʋlɔgɪrɪ wɪa die ba bataŋ dɪ yile dɪ Yisa
balɪ wa mɪŋ dɪ ʋ ga daa jadieke ba bala
ba nagɪ dii gasɪtɪaŋkʋ dʋʋgaka yaa ʋ ga
nagɪ ligire a yɪ zɔɔlɪntielibe. 30 Judasi die
dɪ dene tuo paanʋkʋ die ʋ nyɪŋ bʋnyɪ. Die
dɪ yiwo yuŋ.

Mɪrɪhaalɪkʋ wɪa

31 Judasi die dɪ gana kʋaŋ chaaŋ, Yisa
die dɪ baarɪ dɪ, “Lele gie, manɪŋ Vuota Bʋa
wa nan ye bɪrɪŋ, ta n ma Ɲmɪŋ dɪ nan ye
bɪrɪŋ. 32 Dɪɪ yi Ɲmɪŋ dɪ ye bɪrɪŋ n ma, die
nɪŋ dɪ kaaŋ yʋasɪ ʋ nan vaa manɪŋ Vuota
Bʋa gbaŋ ye bɪrɪŋ ʋ ma. 33 N ballɪ, n kaaŋ
bɪ bie nɪ jigiŋ a yʋasɪ. Nɪ nan dɪ dɪa a yaala
mɪŋ, ama lele n bala nɪ wudieke n bala a yɪ
Juu vuosisi nyɪŋkʋraha dɪ, ‘Nɪ kaaŋ bɪagɪ
a ga jigidieke n ganana wa.’ 34 Ta lele, n
wa yɪa nɪ wa mɪrɪhaalɪŋ: nɪ chome taŋ.
N chone nɪ dene wo nɪ mʋ nɪ chome taŋ
dene. 35 Dɪɪ yi nɪ yaa choti aŋaŋ taŋ, die
nɪŋ vuoŋ mana nan dɪ sɪba dɪ nɪ yiwo n
kʋaŋandɪɪsɪrɪŋ.”

Yisa die dɪ bala dɪ Piita nan chiisi dɪ ʋ ka sɪba wa dene

(Mat. 26.31-35; Maki 14.27-31; Luki 22.31-34)

36 Simoni Piita die dɪ pɪasɪ wa dɪ, “N
Yɔmʋtieŋ, sɪa fʋ gara?”
Yisa die dɪ yiŋŋi a balɪ wa dɪ, “Lele
jigidieke n ganana wa kaaŋ bɪagɪ dɪ n kʋaŋ
ama kʋaŋ chaaŋ nan keŋ.” 37 Piita die dɪ
bɪ pɪasɪ wa dɪ, “N Yɔmʋtieŋ, bɪa wɪa maŋ
kaaŋ bɪagɪ dɪ fʋ kʋaŋ lele? Manɪŋ n yi siri
dɪ n zie fʋ naŋ ma a kpi.”
38 Yisa die dɪ bɪ pɪasɪ wa dɪ, “Fʋnɪŋ
seŋ yi siri mɪŋ dɪ fʋ zie n naŋ ma a kpi?
Wusie maŋ bala fʋ, kparaaŋ nan keŋ baa
ka kʋmma ta chiisi wo bʋtaa dɪ ka sɪba
mɪŋ.”

14

Yisa yine sieku a gara ʋ Chɔɔŋ wa jigiŋ

1 Yisa die dɪ balɪ a yɪ ʋ kʋaŋandɪɪsɪrɪba
dɪ, “Nɪ da vaa nɪ sʋgɪtɪ chʋʋsɪ. Nɪ yi Ɲmɪŋ
yada ta bɪ yi n gbaŋ yada. 2 Juone pam
bie n Chʋa Ɲmɪŋ tigiŋ me ta maŋ gara dɪ
n wʋnsɪ a yɪ nɪ. Dɪ tɪŋ ka yi wusie n tɪŋ
kaaŋ balɪ nɪ. 3 Maŋ keŋ ga a wʋnsɪ a kpatɪ
kʋaŋ chaaŋ, n nan viiri keŋ a nagɪ nɪ a ga
jigidieke n benne wo, amʋ nɪ nan dɪ bie
jigidieke n benne wo. 4 Nɪ sɪba sie dieke dɪ
ganana jigidieke n ganana wa.”
5 Tomasi die dɪ pɪasɪ wa dɪ, “N Yɔmʋtieŋ,
tɪ ka sɪba jigidieke fʋ ganana wa, die wɪa
lalɪa tɪ baa tɪ yi a ye sieku a ga mi?”
6 Yisa dɪ yiŋŋi a balɪ wa dɪ, “Manɪŋ
n yine sieku aŋaŋ wusieke aŋaŋ miivoli.
Vuoŋ wori a baaŋ bɪagɪ keŋ n Chʋa Ɲmɪŋ
jigiŋ ntaala ʋ daagɪ n ma. 7 Dɪɪ yi nɪ tɪŋ
sɪba mɪŋ, nɪ tɪŋ nan dɪ sɪba n Chʋa wa
gbaŋ. Ama a nyɪŋ jinne yaa gamma nɪ sɪba
wa ta ye wo mɪŋ.”
8 Filipi die dɪ balɪ wa dɪ, “N Yɔmʋtieŋ,
wudieke tɪ yaala wʋnna, dagɪ tɪ fʋ Chʋa
wa.”
9 Yisa dɪ yiŋŋi balɪ wa dɪ, “Filipi, n bie
nɪ jigiŋ a yʋasɪ mɪŋ, ama fʋ ka sɪba mɪŋ?
Vuodieke nɪŋ mana dɪ yene mɪŋ ye n Chʋa
wa mɪŋ. Bɪa wɪa fʋ baarɪ dɪ, ‘Dagɪ tɪ fʋ
Chʋa wa’? 10 Filipi, ka yi yada dɪ n bie wo
n Chʋa wa ma, ta n Chʋa dɪ bie n ma.”
Yisa die dɪ balɪ a yɪ ʋ kʋaŋandɪɪsɪrɪba
dɪ, “Wudiekemba n bala nɪ wa ka nyɪŋ n
jigiŋ, ama a nyɪŋ wa n Chʋa Ɲmɪŋ jigiŋ.
Wʋnɪŋ ʋ benne n ma maŋ tʋma tʋʋmaha
gie. 11 Die wɪa, nɪ yi mɪŋ yada dɪ n bie wo
n Chʋa Ɲmɪŋ ma, ta n Chʋa Ɲmɪŋ dɪaŋ dɪ
bie n ma. Dɪ daa die, ama nɪ yi mɪŋ yada
mamachi tʋŋ diekemba n tʋnnana wa wɪa.
12 Wusie maŋ bala nɪ, vuodieke mana dɪ
yine mɪŋ yada nan tʋŋ tʋŋ diekemba n
tʋnnana wa, ta ʋ tʋʋma gbaŋ nan tɪaŋ n
tʋʋmaha, dama n gara n Chʋa Ɲmɪŋ jigiŋ
mɪŋ. 13 Ta n nan yi wudieke mana nɪ
jʋʋsɪna a yaala n saaŋ ma, amʋ wʋnɪŋ
Ɲmɪŋ nan ye bɪrɪŋ n wɪa. 14 Dɪɪ yi nɪ jʋʋsɪ
mɪŋ jadieke mana n saaŋ ma, n nan yɪ nɪ.

Ɲmɪŋ Halɪkasɪka kenne wɪa

15 “Dɪɪ yi nɪ cho mɪŋ, nɪ nan dɪ dɪ n
mɪraha, 16 ta n nan jʋʋsɪ n Chʋa Ɲmɪŋ
aŋ ʋ yɪ nɪ Halɪkasɪka aŋ ʋ suŋŋime nɪ ta
bemme nɪ jigiŋ saŋŋa mana. 17 Halɪkasɪka
nan dagɪ nɪ wudieke dɪ yine wusie.
Tɪŋgbaŋka gie vuosi kaaŋ bɪagɪ a tuo
Halɪkasɪka dama ba ka yese wo yaa a sɪba
wa. Ama nɪnɪŋ nɪŋ, nɪ sɪba Halɪkasɪka
vuodieke dɪ benne nɪ jigiŋ ta nan dɪ bie
nɪ jigiŋ yaa gamma haahuu wo.
18 “Maŋ keŋ ga n kaaŋ vaa nɪ sɪba
bikpiisi. N nan viiri a keŋ nɪ jigiŋ. 19 Dɪ
kaaŋ yʋasɪ tɪŋgbaŋka gie vuosi kaaŋ bɪ
ye mɪŋ bɪbra, ama nɪnɪŋ nɪ nan ye mɪŋ.
Dama n nan dɪ beri n mɪsɪ ma; die wɪa nɪ
gbaŋ nɪ nan dɪ bie nɪ mɪsɪ ma. 20 Maŋ keŋ
yiŋŋi a keŋ n mɪsɪ ma, nɪ nan dɪ sɪba dɪ n
bie wo n Chʋa wa ma, ta nɪ dɪaŋ nɪ bie n
ma sɪba n benne nɪ ma dene wo.
21 “Vuodiekemba dɪ tuosinene n mɪraha
ta dɪ ha banɪŋ ba yine vuodiekemba dɪ
chone mɪŋ; ta n Chʋa nan dɪ cho be, ta
n gbaŋ n nan dɪ cho be ta yuori a dagɪ ba
vuodieke n yine.”
22 Judasi (vuoke gie ka yi Judasi Asikaroti
wa) dɪ pɪasɪ wa dɪ, “N Yɔmʋtieŋ, bɪa yine
fʋ bala dɪ nan yuori fʋ gbaŋ a dagɪ tɪ, ama
kaaŋ yuori fʋ gbaŋ a dagɪ tɪŋgbaŋka gie
vuosi?”

23 Yisa die dı yiŋŋi a balı wa dı,
“Vuodieke nıŋ mana dı chone mıŋ nan dı
dıı n dagıkʋ. Ta n Chʋa Ɲmıŋ nan dı cho
wo, ta manıŋ aŋaŋ n Chʋa nan keŋ ʋ jigiŋ
a bemme aŋaŋ wa. 24 Ama vuodieke nıŋ
mana dı kana ka cho mıŋ ka dıı n dagıkʋ.
Wudiekemba nı wʋnna wa ka nyıŋ wa n
gbaŋ gbaŋ n jigiŋ, ama a nyıŋ wa n Chʋa
Ɲmıŋ vuodieke dı tʋnna mıŋ wa jigiŋ.
25 “N bala wıaha gie mana a yıa nı n
yene bie nı jigiŋ naa. 26 Ama Susuŋŋiru,
Ɲmıŋ Halıkasıka vuodieke n Chʋa Ɲmıŋ
dı bala ʋ tʋŋ n saaŋ ma wa, nan dagı nı
jaaŋ mana ta vaa nı tıınsı wudiekemba
mana n bala nı wa.
27 “Sʋgıdʋagıŋ maŋ yıa nı daa sʋgıdʋagı
dieke dı yine sıba tıŋgbaŋka gie
sʋgıdʋagıŋ. Die wıa, nı daa vaa jaaŋ
mugisi nı yaa ŋmaamıŋ yalla nı. 28 Nı
wɔŋ a wʋŋ n bala nı dı ‘N gara mıŋ ama
n nan viiri keŋ nı jigiŋ.’ Dıı yi nı seŋ cho
mıŋ, nı nan dı yaa sʋgıfıalıŋ dı n yiŋŋi
gara n Chʋa Ɲmıŋ jigiŋ, dama ʋ tıaŋ mıŋ
mıŋ. 29 N bala nı wıaha gie lele ta a wa yi,
amʋ a keŋ yi, nı nan yi yada. 30 N kaaŋ balı
aŋaŋ nı a yʋası, dama tıŋgbaŋka gie naaŋ
Sitaani kieŋ mıŋ, ama ʋ wo n hagırıŋ,
31 ama n yaala tıŋgbaŋka gie vuosi sımma
dı n cho n Chʋa Ɲmıŋ aŋaŋ wusie; die
wıa maŋ yie jaaŋ mana sıba ʋ dagına mıŋ
dene wo.
“Nı vaa tı gamma.”

15

Tıı dieke dı nyınnana nyıŋnyıŋka aŋaŋ ka nagısı nandagıŋ

1 Ka kʋaŋ chaaŋ Yisa die dı balı a yı
ʋ kʋaŋandıısırıba dı, “Manıŋ n yine tıı
dieke dı nyınnana nyıŋnyıŋka wusie, ta n
Chʋa Ɲmıŋ dı yi ka wʋnwʋnsırʋ. 2 Naŋ
dieke mana dı kana ka nyıŋ nyıŋnyıŋka ʋ
chıaka taana mıŋ; ama ta wʋnsa naŋ dieke
dı nyınnana nyıŋnyıŋkaha amʋ a nan dı
vıına a nyıŋ nyıŋnyıŋka pam. 3 Lele nınıŋ
nı yiwo vuovıına wudiekemba n balla a yı
nı wa wıa. 4 Nı wıarı a bemme aŋaŋ mıŋ
ta n gbaŋ n nan wıarı a beri aŋaŋ nı. Tıınŋ
naŋ ka bıagı nyınna nyıŋnyıŋka ka gbaŋ;
ntaala ka taası aŋaŋ tııka. Die gbaŋ gbaŋ
dı sıı, nı kaaŋ bıagı a nyıŋ nyıŋnyıŋka
ntaala nı wıarı n ma.
5 “Manıŋ n yine nyıŋnyıŋka tııka ta nı yi
ka nagısı. Vuodieke nıŋ mana dı wıarına
n ma, ta n dıaŋ maŋ bie ʋ ma, nan nyıŋ
nyıŋnyıŋka pam, dama maŋ ka gʋtı nı
ma nı kaaŋ bıagı yi wıŋ. 6 Vuodieke nıŋ
mana dı kana ka wıarı a bie n ma ba nan
chıa wa a taaŋ. Ʋ nan dı sıı sıba naakʋʋka
ba lagısına a juu boliŋ. 7 Dıı yi nı wıarı n
ma, ta n wıaha dı wıarı nı ma, die nıŋ
nı jʋʋsı Ɲmıŋ jadieke nı yaalala nı nan
ye. 8 Dıı yi nı nyınna nyıŋnyıŋka vıına
pam, hanıŋ a bala a dagı dı nı seŋ yiwo
n kʋaŋandıısırıba aŋaŋ wusie, ta n Chʋa
Ɲmıŋ nan ye bırıŋ.
9 “N cho nı sıba n Chʋa Ɲmıŋ dı chone
mıŋ dene wo; nı wıarı n ma aŋ n choti
bemme nı ma. 10 Dıı yi nı tuo n nʋarı, nı
nan wıarı n chome me sıba n tuone n Chʋa
Ɲmıŋ nʋarı ta wıarı ʋ chome me dene wo.
11 “N bala naa a yıa nı dı sʋgıfıalı dieke
n yalla wa chanchaaŋ nan dı bie nı ma,
amʋ nı nan suuli aŋaŋ sʋgıfıalıŋ. 12 N
mıra wʋnna; nı chome taŋ sıba n chone
nı dene wo. 13 Chotikpeŋkpııŋ bı wori a
tıaŋ vuoŋ dı tuone ʋ zʋalıŋ kuŋ a kpi.
14 “Dıı yi nı yi wudieke n dagına nı,
nı yiwo n zʋalıŋ. 15 N ka bı wasa nı
n tʋntʋntıŋ bıbra dama tʋntʋntʋ ka sıba
wudieke ʋ jakʋʋŋ dı yilinene. Ama n
wasa nı n zʋalıŋ dama n balı nı wudieke
mana n wʋnna a nyıŋ n Chʋa Ɲmıŋ jigiŋ
mıŋ. 16 Nınıŋ daa nı vʋarına mıŋ, ama
n vʋarına nı a yı nı tʋʋma dı nı ga
nyıŋ nyıŋnyıŋka pam, ta nyıŋnyıŋka mi
yi nyindieke dı baaŋ dı beri haahuu. Ta
n Chʋa Ɲmıŋ nan yı nı jadieke mana nı
jʋʋsınana yaala n saaŋ ma. 17 N mıra
wʋnna maŋ yıa nı; nı chome taŋ.

Tıŋgbaŋka gie vuosi dı balla ba haa nı wıa

18 “Dıı yi tıŋgbaŋka vuosi dı haa nı, nı
tıınsı dı die ba woliŋ haa mıŋ mıŋ. 19 Dıı
yi nı tıŋ yi tıŋgbaŋka gie vuosi, tıŋgbaŋka
gie vuosi tıŋ nan dı cho nı sıba ba chone ba
gbaŋ dene wo. Ama n vʋarı nı mıŋ a nyıŋ
tıŋgbaŋka ma ta nı ka yi ka sııtı; die wıa
tıŋgbaŋka gie vuosi dı haa nı wa. 20 Nı
tıınsı wudieke n bala nı wa dı, ‘Yɔmʋ wori
a tıaŋ ʋ tieŋ.’ Dıı yi die ba mugisi mıŋ, ba
nan mugisi nı gbaŋ; ta dıı yi die ba tuo n
dagıkʋ ba nan tuo nı gbaŋ nı dagıkʋ. 21 Ba
nan seŋ a mugisi nı dama nı yine n sııtı
wıa, dama ba ka sıba Ɲmıŋ, vuodieke dı
tʋnna mıŋ wa.
22 “Die maŋ tıŋ ka keŋye a balı wıa a
yı ba, die ba tıŋ kaaŋ dı yaa bıaŋ mana.
Ama lele n kenne a balı wıa a yı ba naa,
sieŋ bı wori ba baaŋ nan bıagı a lɔbırı
ba tʋmbıatı. 23 Vuodieke nıŋ dı hana mıŋ
haa wa n Chʋa wa gbaŋ. 24 Maŋ tıŋ ka yi
tʋnkpııma dieke vuoŋ dı yene ka yiye ba
jigiŋ, ba tıŋ kaaŋ dı yaa bıaŋ. Ama lele
ba yeye mıŋ ta ye haa manıŋ aŋaŋ n Chʋa
Ɲmıŋ. 25 Naa yiye mıŋ dı ka vaa wudieke
dı maagına ba mıraha ma wa keŋ yi wusie,
die ba maagıya dı, ‘Ba haa mıŋ wa yɔrı’.
26 “N nan tʋŋ Susuŋŋiru nı jigiŋ,
vuodieke dı yine Ɲmıŋ Halıkasıka ta daga
wusie dagıkʋ. Ʋ nan nyıŋ n Chʋa Ɲmıŋ
jigiŋ a keŋ nı jigiŋ, ta balı wıa yaa gamma
n ma. 27 Ta nı gbaŋ nı nan balı wıa yaa

gamma n ma, dama nɪ bie wo n jigiŋ a nyɪŋ
saŋŋa dieke n piiline n tʊʊmaha mɪŋ.

16

1 "N bala nɪ naa, amʊ nɪ kaaŋ keŋ zeti
n dɪɪsɪŋ. 2 Ba nan keŋ yagɪ nɪ a nyɪŋ ba
Ŋmɪŋ jɪamɪŋ juone me. Ta saŋŋa nan keŋ
ta vuodieke dɪ keŋ a kʊʊ nɪ ʊ tieŋ nan dɪ
yile dɪ ʊ tʊma die a yɪa Ŋmɪŋ. 3 Ba nan
keŋ yi wɪaha gie mana dama ba ka sɪba n
Chʊa Ŋmɪŋ yaa manɪŋ. 4 Ama n bala nɪ
naa amʊ saŋŋa dɪ keŋ tʊgɪ dɪ ba yi wɪaha
gie, nɪ nan tɪɪnsɪ dɪ n wɔŋ balɪ nɪ mɪŋ.

Yaa gamma Ŋmɪŋ Halɪkasɪka tʊʊma wɪa

"Die n ka balɪ nɪ wɪaha gie piiliku me,
dama die n bie wo nɪ jigiŋ mɪŋ. 5 Ama
lele nɪŋ n yiŋŋi a gara n Chʊa, vuodieke
dɪ tʊnna mɪŋ wa jigiŋ. Ama nɪ wʊnyɪ ka
pɪasa mɪŋ jigidieke n ganana. 6 Ama lele n
bala nɪ wɪaha gie wo, nɪ yaa sʊgɪchʊʊsɪŋ
pam. 7 Wusie maŋ bala nɪ, dɪ vɪɪna a
yɪ nɪ dɪ n ga, dama dɪɪ yi maŋ ka gaya,
Susuŋŋiru wo kaaŋ keŋ nɪ jigiŋ. Ama maŋ
ga n nan tʊŋ wa nɪ jigiŋ.
8 "Ʊ keŋ keŋ saŋŋa dieke wo, ʊ nan dagɪ
tɪŋgbaŋka gie vuosi wusie yaa gamma
bɪaŋ ma. Ta bɪ dagɪ ba wusie yaa gamma
Ŋmɪŋchɪgɪla aŋaŋ wusie yaa gamma
Ŋmɪŋ sarɪya diile. 9 Ʊ nan dagɪ ba dɪ ba
yaa bɪaŋ ba kana ka yi mɪŋ yadaka wɪa.
10 A bɪ gʊtɪ, ʊ nan dagɪ ba Ŋmɪŋchɪgɪla
dɪ sɪna die, dama n gara n Chʊa Ŋmɪŋ
jigiŋ, ta nɪ kaaŋ bɪ ye mɪŋ bɪbra. 11 A
bɪ dagɪ ba yaa gamma Ŋmɪŋ sarɪya diile,
dama Ŋmɪŋ wɔŋ dii tɪŋgbaŋka gie naaŋ
wa Sitaani sarɪya ta chʊʊsɪ wa mɪŋ.
12 "N yaa wɪa pam dɪ n balɪ nɪ, ama lele a
nan dɪ dala pam dɪ nɪ pɔgɪlɪ. 13 Ama Ŋmɪŋ
Halɪkasɪka vuodieke dɪ dagɪnana wusieke
dɪ keŋ keŋ, ʊ nan dagɪ nɪ wusie mana. Ʊ
kaaŋ dɪ bala aŋaŋ ʊ gbaŋ gbaŋ yiko, ama
ʊ nan dɪ bala wudiekemba ʊ wʊnnana a
nyɪnna Ŋmɪŋ jigiŋ, ta balɪ nɪ wudiekemba
dɪ bala a keŋ a yi. 14 Ʊ nan vaa n ye bɪrɪŋ,
dama ʊ nan nagɪ wa n wɪa a balɪ a yɪ nɪ.
15 Jadieke mana n Chʊa dɪ sɪna yiwo n sɪɪtɪ,
die wɪa maŋ baarɪ Ŋmɪŋ Halɪkasɪka nan
dɪ naga n wɪa a daga nɪ.

Yaa gamma sʊgɪchʊʊsɪŋ aŋaŋ sʊgɪfɪalɪŋ wɪa

16 "Dɪɪ yi sʊaa nɪ kaaŋ ye mɪŋ, ta dɪ bɪ
yi sʊaa nɪ nan ye mɪŋ."
17 Die ʊ kʊaŋandɪɪsɪrɪba die dɪ pɪasa taŋ
dɪ, "Wɪɪrɪ gie chɪaŋ? Ʊ baarɪ dɪ, 'Dɪɪ yi
sʊaa nɪ kaaŋ ye mɪŋ, ta dɪ bɪ yi sʊaa, nɪ
nan ye mɪŋ'; Ta bɪ baarɪ dɪ, 'Dama n gara
n Chʊa jigiŋ.' 18 Die ba pɪasa taŋ dɪ, 'Sʊaa
ka chɪaŋ?' Tɪ ka sɪba wudieke ʊ balala wa
chɪaŋ."
19 Yisa die dɪ mɪŋŋɪ dɪ ba yaala ba pɪasɪ
wa mɪŋ, die wɪa die ʊ balɪ a yɪ ba dɪ,
"N baarɪ dɪ, 'Dɪɪ yi sʊaa nɪ kaaŋ ye mɪŋ,
ta dɪɪ bɪ yi sʊaa nɪ nan ye mɪŋ.' Wɪɪrɪ
gie nɪ pɪasa tamba ta yaala nɪ sɪmma ka
chɪaŋ? 20 Wusie maŋ bala nɪ, nɪ nan
keŋ kʊma ta die zɔɔlɪŋ ama tɪŋgbaŋka gie
vuosi nan dɪ yaa sʊgɪfɪalɪŋ; nɪ sʊgɪtɪ nan
keŋ chʊʊsɪ, ama nɪ sʊgɪchʊʊsɪkʊ nan keŋ
bɪrɪŋ sʊgɪfɪalɪŋ.
21 "Dɪ nan dɪ sɪɪ sɪba hɔgʊ dɪ ŋaana baa
ʊ mɪɪrɪ ta ʊ sʊŋ dɪ chʊʊsɪ dene wo, dama
ʊ wahala saŋŋa tʊgɪya mɪŋ, ama ʊ mɪɪrɪ
kpatɪ ʊ ŋaaŋ daaŋ mɪŋ ʊ wahala ka mɪŋ,
dama ʊ ŋaaŋ yaa wa sʊgɪfɪalɪŋ ʊ mɪɪrɪna
bʊa a keŋ tɪŋgbaŋka gie me wo wɪa. 22 Die
dɪ sɪɪ aŋaŋ nɪ, lele nɪ sʊgɪtɪ chʊʊsɪya mɪŋ,
ama n nan bɪ ye nɪ bɪbra ta nɪ nan dɪ
yaa sʊgɪfɪalɪŋ pam, sʊgɪfɪalɪ dieke vuoŋ dɪ
kana kaaŋ bɪagɪ a tuoke a nyɪŋ nɪ jigiŋ.
23 "Dɪnɪŋ daarɪ dɪ keŋ tʊgɪ, nɪ kaaŋ jʊʊsɪ
mɪŋ a yaala jaaŋ. Wusie maŋ bala nɪ,
n Chʊa Ŋmɪŋ nan yɪ nɪ jadieke mana nɪ
jʊʊsɪna a yaala n saaŋ ma. 24 Ama a yaa
keŋ tʊgɪ jinne, nɪ ye ka jʊʊsɪ a yaala jaaŋ
n saaŋ ma. Nɪ jʊʊsɪ ta nɪ nan ye, amʊ nɪ
nan dɪ yaa sʊgɪfɪalɪŋ pam.

Yisa die dɪ bala wudieke dɪ bala ka keŋ yi wɪa

25 "N bala nɪ wɪaha gie aŋaŋ nandaga,
ama saŋŋa kieŋ n kaaŋ bɪ nagɪ nandaga
a balɪ yɪ nɪ ama n nan balɪ yuori nɪ yaa
gamma n Chʊa Ŋmɪŋ wɪa. 26 Saŋka dɪ
keŋ tʊgɪ nɪ nan jʊʊsɪ n Chʊa n saaŋ ma,
n ka baarɪ n nan zie nɪ naŋ ma a jʊʊsɪ wa.
27 Dama n Chʊa Ŋmɪŋ gbaŋ cho nɪ mɪŋ,
dama nɪ cho mɪŋ mɪŋ, ta yi yada dɪ n nyɪŋ
wa n Chʊa wa jigiŋ. 28 Wusie, die n nyɪŋ
wa n Chʊa wa jigiŋ ta keŋ sʊʊŋ tɪŋgbaŋka
gie me, ta lele n nyɪnna tɪŋgbaŋka gie me
a yiŋŋi gara ʊ jigiŋ."
29 Womi ʊ kʊaŋandɪɪsɪrɪba dɪ balɪ wa dɪ,
"Ye, lele ʊ wa yuori balɪ tɪ mɪŋ ta ka naga
nandaga. 30 Lele tɪ wa sɪba dɪ sɪba jaaŋ
mana mɪŋ, ta ka bɪ mʊ dɪ vuoŋ pɪasɪ fʊ
wʊpɪasɪka. Lele tɪ yi yada mɪŋ dɪ seŋ nyɪŋ
wa Ŋmɪŋ jigiŋ."
31 Yisa die dɪ yiŋŋi a pɪasɪ ba dɪ, "Lele
nɪ wa yi yada mɪŋ? 32 Saŋŋa kieŋ, ta ka
wɔŋ keŋ mɪŋ, ta nɪ mana nan jaasɪ a ga
nɪ tige nɪ tige ta n wɪarɪ n nyɪɪna ma.
Ama n kaaŋ seŋ a wɪarɪ n nyɪɪna ma, n
Chʊa Ŋmɪŋ nan dɪ bie n jigiŋ. 33 N balɪ nɪ
wɪaha gie amʊ nɪ nan dɪ yaa sʊgɪdʊagɪŋ n
wɪa. Tɪŋgbaŋka gie me nɪ nan dii wahala
ama nɪ dii sikimiŋ dama n wɔŋ nyaŋŋɪ
tɪŋgbaŋka mɪŋ."

17

Yisa die dɪ jʊʊsɪna Ŋmɪŋ dene

1 Yisa die dı bala wıaha gie a kpatı wa,
die ʋ daansı ŋmıŋsikpeŋ ta baarı dı,
"N Chʋa, saŋka tʋgıya mıŋ. Vaa
manıŋ fʋ Bʋa Dembike ye bırıŋ, amʋ
n gbaŋ n nan vaa fʋ ye bırıŋ. 2 Dama
fʋ yına mıŋ vuota mana yiko dı n yı
vuodiekemba fʋ nagına a yı mıŋ wa
miivoli dieke dı wone kpatıŋ. 3 Miivoli
dieke dı wone kpatıŋ yiwo dı vuosi
sımma fʋnıŋ vuodieke dı yine wusie
Ŋmıŋ, ta ŋmıŋ bı wori, ta bı sıba manıŋ
Yisa Masia, vuodieke fʋ tʋnna wa. 4 N
vaa fʋ ye bırıŋ tıŋgbaŋka gie me aŋaŋ
n kpatına wudiekemba mana fʋ yı mıŋ
dı n yi wo. 5 N Chʋa, yı mıŋ bırıŋ fʋ
nıŋŋa lele, bırı dieke die n yalla saŋŋa
dieke die n benne fʋ jigiŋ ta fʋ ye ka
naaŋ dʋnıaka gie wo.
6 "Vuodiekemba fʋ nagına a yı mıŋ
wa, n vaa ba sıba fʋ mıŋ. Die ba yiwo
fʋ sııtı, ta fʋ nagı ba a yı mıŋ, ta ba tuo
fʋ wıaha. 7 Ta lele, ba sıba dı jadieke
mana fʋ nagına a yı mıŋ wa nyıŋ wa fʋ
jigiŋ. 8 Dama n nagı wa wudiekemba fʋ
nagına a yı mıŋ wa a yı ba ta ba tuohe;
ba sıba dı dı yiwo wusie dı n nyıŋ wa fʋ
jigiŋ, ta bı yi yada dı fʋ tʋnna mıŋ.
9 "Lele, n jʋʋsa a yıa ba. N ka
jʋʋsa a yıa tıŋgbaŋka gie vuosi mana,
ama n jʋʋsa yıa vuodiekemba fʋ nagına
a yı mıŋ wa, dama ba yiwo fʋ sııtı.
10 Vuodiekemba mana n yalla yiwo fʋ
sııtı, ta vuodiekemba mana fʋ yalla dı yi
n sııtı, ta maŋ yese bırıŋ ba wıa. 11 Ta
lele n kieŋ wo fʋ jigiŋ, ta kaaŋ bı a bie
tıŋgbaŋka gie me, ama banıŋ nıŋ ba bie
wo tıŋgbaŋka ma. N Chʋa, vuodieke dı
yine kası, mıŋŋı gbara ba aŋaŋ fʋ saarı
hagırıbʋ, saaŋ dieke fʋ nagına a yı mıŋ
wa ta daa vaa wııŋ yi be, amʋ ba nan
yi jabalımıŋ sıba maŋ aŋaŋ fʋ dı yine
jabalımıŋ dene wo. 12 Die n yene bie
ba jigiŋ, die n mıŋŋı gbarı ba mıŋ aŋaŋ
fʋ saarı hagırıbʋ, saaŋ dieke fʋ nagına
a yı mıŋ wa. Die n gbarı ba mıŋ ta
ba wʋnyı dı ka baya ntaala vuodieke dı
yine Sitaani sııtı wa. Naa die yiye mıŋ
amʋ wudieke dı maagına fʋ gbaŋkʋ ma
wa nan keŋ a yi wusie. 13 Lele, n kieŋ
wo fʋ jigiŋ ama n bala wıaha gie n yene
bie tıŋgbaŋka gie me wo, amʋ ba sʋgıtı
nan suuli aŋaŋ sʋgıfıalı dieke n yalla wa
chanchaaŋ.
14 "Die n nagı fʋ wıaha a yı ba mıŋ,
ta tıŋgbaŋka gie vuosi dı haa ba ba
kana ka yi tıŋgbaŋka gie sııtı wa wıa,
sıba n gbaŋ dı kana ka yi tıŋgbaŋka
gie sııtı die wo. 15 N ka jʋʋsa fʋ dı fʋ
vʋarı ba a nyıŋ tıŋgbaŋka gie me ama
n jʋʋsa fʋ dı fʋ mıŋŋı gbarı ba a nyıŋ
wʋbıatıtieŋ, Sitaani nuusi me. 16 N kana
ka yi tıŋgbaŋka gie sııtı dene wo, die
gbaŋ ba gbaŋ dı ka yi tıŋgbaŋka sııtı.
17 "Fʋ wʋbalıkaha yi wo wusie, die
wıa vaa wusieke gie seŋ yi ba yi fʋ sııtı.
18 Die fʋ tʋnna mıŋ tıŋgbaŋka gie dene
wo, die maŋ tʋma ba tıŋgbaŋka gie me.
19 Ba wıa n naga n gbaŋ yıa fʋ, dı ba yi
fʋ gbaŋ gbaŋ fʋ sııtı aŋaŋ wusie.
20 "N ka jʋʋsa a yıa ba nyıına ma, ama
n jʋʋsa yıa vuodiekemba dı bala ba keŋ
yi mıŋ yada yaa gamma ba wʋbalıka
ma. 21 N Chʋa, n jʋʋsa mıŋ dı ba mana
yi jabalımıŋ. Vaa ba bemme tı ma sıba
fʋ benne n ma ta n dıaŋ maŋ bie fʋ
ma dene wo. Vaa ba yi jabalımıŋ amʋ
tıŋgbaŋka gie nan yi yada dı fʋ tʋnna
mıŋ. 22 Sʋgıyıalıŋ beri dieke die fʋ yına
mıŋ wa, kanıŋ maŋ nagı yıa ba, amʋ
ba yi jabalımıŋ sıba fʋnıŋ aŋaŋ mıŋ dı
yine jabalımıŋ dene wo. 23 N bie wo ba
ma, ta fʋ dıaŋ fʋ bie n ma, amʋ ba nan
keŋ yi jabalımıŋ aŋ tıŋgbaŋka gie vuosi
sımma dı fʋ tʋnna mıŋ, ta fʋ cho be sıba
fʋ chone mıŋ dene wo.
24 "N Chʋa, fʋnıŋ fʋ nagına ba a yı
mıŋ, n yaala ba bemme n jigiŋ, jigidieke
n bala n bemme, amʋ ba nan ye fʋ
kɔtına n saaŋ dene, dama wɔŋ cho mıŋ
mıŋ ta ye naaŋ tıŋgbaŋka gie. 25 N Chʋa,
sʋgıyıalıŋ tieŋ, tıŋgbaŋka gie vuosi ka
sıba fʋ, ama manıŋ n sıba fʋ mıŋ, ta n
kʋaŋandıısırıba gie dı sıba dı fʋ tʋnna
mıŋ. 26 N balı ba fʋ sına dene, ta n nan
dı bala ba yaa gamma, amʋ choti dieke
fʋ yalla aŋaŋ mıŋ wa nan dı bie ba ma,
ta n dıaŋ n nan dı bie ba ma."

18

Die ba yigine Yisa dene
(Mat. 26.47-56; Maki 14.43-50; Luki 22.47-53)

1 Yisa die dı jʋʋsına Ŋmıŋ jʋʋsıkʋ
gie a kpatı wa, die ʋ nyıŋ mi aŋaŋ
ʋ kʋaŋandıısırıba ba ga garısı Kidironi
lʋaka. Die kʋaŋ die benne mi, ta
ga juu mi. 2 Die Judasi vuodieke
dı posine Yisa chıaka die dı sıba mi
dama Yisa die ŋaaŋ lagısa mi aŋaŋ ʋ
kʋaŋandıısırıba. 3 Die wıa Judasi die dı
ga kʋakʋ mi aŋaŋ Romani sojasi aŋaŋ
Ŋmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ gbıgbarıtı
diekemba kıkaabıtıba nyıŋkʋraha aŋaŋ
Farasisi vuosisi dı tʋnna. Die ba yaa wa
popolisi aŋaŋ kamɔla aŋaŋ ba jıbıwagıtı.
4 Yisa die dı wɔŋ sıba wudieke dı bala ka
yi wo, die wıa die ʋ pıası ba dı, "Mınıa nı
yaala?"
5 Die ba yiŋŋi balı wa dı, "Yisa, vuodieke
dı nyınna Nazeriti wa." Die ʋ baarı dı,
"Manıŋ n yine wʋnıŋ?" Die Judasi, vuoke
dı posine ʋ chıaka die zie wo mi aŋaŋ ba.
6 Die Yisa dı bala dı, "N yine wʋnıŋ wa",

die ba chʊŋ a nyɪŋ kʊaŋ a nan tɪŋgbaŋ.
7 Yisa die dɪ bɪ pɪasɪ ba dɪ, “Mɪnɪa nɪ dɪ
dɪa yaala?”
Ba baarɪ dɪ, “Yisa, vuodieke dɪ nyɪnna
Nazeriti wa.”
8 Yisa die dɪ baarɪ dɪ, “N wɔŋ balɪ nɪ mɪŋ
dɪ n yine wʊnɪŋ. Dɪɪ yi nɪ dɪ dɪa a yaala
manɪŋ, die nɪŋ nɪ vaa n kʊaŋandɪɪsɪrɪba
gie ga.” 9 Die ʊ balɪ wa naa amʊ wudieke
die ʊ bala wa nan keŋ yi wusie, die ʊ
baarɪ dɪ, “N Chʊa, n ka vaa vuodiekemba
fʊ nagɪna a yɪ mɪŋ wʊnyɪ dɪ bɪa.”
10 Saŋka mi ta Simoni Piita die dɪ yaa
jɪbɪwaŋ, die ʊ vʊarɪ ka a viisi a gobi
kɪkaabɪtɪba jakʊʊrɪ yɔmʊ wʊnyɪ nuudi-
igiŋ tɪbɪŋ a taaŋ. Die yɔmʊ wa saaŋ die
yine Malikusi. 11 Yisa die dɪ balɪ a yi Piita
dɪ, “Nagɪ fʊ jɪbɪka a yi ka fɔgʊkʊ ma. Yile
mɪŋ dɪ n ka yaala dɪ n dii wahala dieke n
Chʊa dɪ nagɪna a zieŋ mɪŋ wo?”

Die ba yalla Yisa a ga Anasi jigiŋ dene

12 Die Romani sojasisi aŋaŋ ba
jakʊʊŋ aŋaŋ Juu vuosi Ŋmɪŋ jɪamɪŋ
juokpeŋkpɪɪkʊ gbɪgbarɪtɪba die dɪ yigi
Yisa a bɔbɪ wa, 13 ta wolɪŋ yaa wa a
ga Anasi jigiŋ. Anasi die yiwo Kayafasi
hanɪɪŋ, Kayafasi die yine kɪkaabɪtɪba
jakʊʊŋ kanɪŋ bɪnɪŋ mi. 14 Die wʊnɪŋ ʊ
bala Juu vuosi nyɪŋkʊraha dɪ dɪ vɪɪna
vuobalɪmɪŋ tuo vuosisi mana kuŋ a kpi
wo.

Piita die dɪ chiisine dɪ ʊ ka sɪba Yisa dene

(Mat. 26.69, 70; Maki 14.66-68; Luki 22.55-57)

15 Die Simoni Piita aŋaŋ ʊ chanchaaŋ
Yisa kʊaŋandɪɪsɪrɪŋ wʊnyɪ die dɪ dɪ Yisa
kʊaŋ. Die kʊaŋandɪɪsɪrʊ wa gie die
yi wo vuodieke kɪkaabɪtɪba jakʊʊrɪ dɪ
sɪbɪna. Die wɪa die ʊ dɪ Yisa kʊaŋ a
ga juu kɪkaabɪtɪba jakʊʊrɪ gbaakʊ ma.
16 Ama Piita die dɪ wɪarɪ a zie yeŋ
me. Die kʊaŋandɪɪsɪrʊ wa mi, vuodieke
kɪkaabɪtɪba jakʊʊrɪ dɪ sɪbɪna wa die dɪ
yiŋŋi a ga a balɪ wɪa aŋaŋ havʊʊbɪ dieke
dɪ zene sanʊarɪ tɪŋ wa ta yaa Piita a keŋ
juu. 17 Die havʊʊbike dɪ pɪasɪ Piita dɪ, “Ka
yiwo daa wa mi kʊaŋandɪɪsɪrɪba wʊnyɪ?”
Piita die dɪ baarɪ dɪ, “Aayɪ, n ka yi ba
wʊnyɪ.”
18 Die watɪ benne die wɪa tʊntʊntɪba
aŋaŋ gbɪgbarɪtɪba die dɪ chɔgɪsɪ bolɪŋ a
zie a weele. Piita die dɪ ga ba jigiŋ a zie
weele.

Kɪkaabɪtɪba jakʊʊrɪ die pɪasɪna Yisa wʊpɪasɪka dene

(Mat. 26.59-66; Maki 14.55-64; Luki 22.66-71)

19 Die kɪkaabɪtɪba jakʊʊrɪ die dɪ pɪasɪ
Yisa yaa gamma ʊ kʊaŋandɪɪsɪrɪba aŋaŋ
ʊ dagɪkʊ wɪa. 20 Yisa die dɪ yiŋŋi a balɪ
wa dɪ, “Die n daga vuosi yaalɪŋ ma, ta
daga Ŋmɪŋ jɪamɪŋ juone me aŋaŋ Ŋmɪŋ
jɪamɪŋ juokpeŋkpɪɪkʊ ma jigidieke Juu
vuosi mana dɪ ŋaana a lagɪŋsa wa. Manɪŋ
die n ka lɔbɪrɪ a balɪ wɪɪŋ. 21 Ta bɪa
wɪa fʊ pɪasa mɪŋ? Pɪasɪ vuodiekemba dɪ
wʊnnana mɪŋ wa. Dama ba sɪba wudieke
n bala wa mɪŋ.”
22 Die Yisa die dɪ bala naa wa, die
gbɪgbarɪtɪba wʊnyɪ dɪ zene gbigi wo die
dɪ falɪ wa ta baarɪ dɪ, “Die ba bala wɪa a
yɪa kɪkaabɪtɪba jakʊʊŋ?”
23 Die Yisa die dɪ yiŋŋi a balɪ dɪ, “Dɪɪ yi
wʊbɪaŋ maŋ balɪ, balɪ vuoŋ mana giena
dɪ dɪ yiwo bɪaŋ, ama dɪɪ yi wusie aŋaŋ
wudieke n bala wa, bɪa wɪa fʊ nɪga mɪŋ?”
24 Womi Anasi die dɪ vaa ba nagɪ Yisa
a ga Kayafasi jigiŋ, vuodieke dɪ yine
kɪkaabɪtɪba jakʊʊrɪ; ta die ba ye bɔbɪ Yisa.

Piita die dɪ bɪna a chiisi dɪ ʊ ka sɪba Yisa dene

(Mat. 26.71-75; Maki 14.69-72; Luki 22.58-62)

25 Piita die ye zie wo mi a weele bolibu,
womi die ba pɪasɪ wa dɪ, “Ka yiwo daa wa
mi kʊaŋandɪɪsɪrɪba wʊnyɪ?”
Ama Piita die dɪ chiisi ta baarɪ dɪ, “Aayɪ,
n ka yi ba wʊnyɪ.”
26 Die kɪkaabɪtɪba jakʊʊrɪ yɔŋɪsɪ wʊnyɪ,
vuodieke nɪmbʊa Piita dɪ gobine ʊ tɪbɪrɪ dɪ
pɪasɪ wa dɪ, “Die n ka ye fʊ aŋaŋ wa kʊakʊ
ma?” 27 Ta Piita die dɪ bɪ chiisi. Lele womi
kparaaŋ dɪ kʊŋ.

Paliti die dɪ dine Yisa sarɪya ta baarɪ dɪ ba kʊʊ wa dene

(Mat. 27.1, 2, 11-14; Maki 15.1-5; Luki 23.1-5)

28 Die ba nagɪ Yisa a nyɪŋ Kayafasi
tigiŋ me a yaa wa ga tɪŋgbaŋka jakʊʊrɪ
vuodieke die dɪ dine Paliti* tigiŋ. Die
sʊkʊleeliŋ die wonde. Die Juu vuosi die ka
juu ʊ tigiri† dama die ba yaala ba mɪŋŋɪ
a pɔgɪlɪ ba gbaŋ vɪɪnɪŋ Ŋmɪŋ nɪŋŋa, amʊ
ba nan bɪagɪ dii gasɪtɪaŋkʊ dʊʊgaka. 29 Die
wɪa Paliti die dɪ nyɪŋ a ga ba jigiŋ, a pɪasɪ
ba dɪ, “Bɪa nɪ baa daa wa gie yiye?”
30 Die ba yiŋŋi a balɪ wa dɪ, “Ʊ tɪŋ ka yi
wɪɪŋ, tɪ tɪŋ kaaŋ yaa wa keŋ fʊ jigiŋ.”
31 Ta Paliti dɪ balɪ a yɪ ba dɪ, “Nɪ gbaŋ
gbaŋ nɪ yaa wa a ga dii ʊ sarɪya nɪ mɪraha
dɪ dagɪna dene.”
Die Juu vuosi nyɪŋkʊraha dɪ yiŋŋi baarɪ
dɪ, “Tɪ wo sieŋ dɪ tɪ kʊʊ vuoŋ.” 32 Naa die
yiye mɪŋ, amʊ Yisa die dɪ balla dɪ ʊ nan
keŋ kpi kuŋ dieke wo keŋ yi wusie.

* **18:28** 18.28 Paliti die yiwo Romani tɪŋgbaŋ naaŋ Siiza nyɪŋkʊra wʊnyɪ. † **18:28** 18.28 Dɪɪ yi ba juu vuodieke dɪ kana ka yi Juu vuoŋ tigiri die yie be dɪgɪntɪ.

33 Die Paliti die dı yiŋŋi juu tigiri sʊŋ ta
wa Yisa a pıası wa dı, “Fʊ yine Juu vuosi
naaŋ wa?”
34 Yisa die dı yiŋŋi a pıası wa dı, “Fʊ
gbaŋ gbaŋ fʊ wʊpıasıkıŋ wʊnna yaa vuosi
bala fʊ yaa gamma n ma?”
35 Paliti die dı yiŋŋi a baarı dı, “Yi tama n
yiwo Juu vuoŋ yaa? Dı yiwo fʊ gbaŋ gbaŋ
fʊ vuosi aŋaŋ ba kıkaabıtıba jakʊʊrı yalla
fʊ a keŋ n jigiŋ. Bıa fʊ yi?”
36 Yisa die baarı dı, “N naarı ka yi
tıŋgbaŋka gie sıtı, ka tıŋ yiwo tıŋgbaŋka
gie sıtı n dıdıısırıba tıŋ nan wagı dı Juu
vuosisi da yigi mıŋ. Aayı, n naarı ka yi
tıŋgbaŋka gie sıtı.”
37 Die Paliti die dı pıası wa dı, “Die
nıŋ seŋ yiwo naaŋ?” Die Yisa dı baarı
dı, “Wa, fʊnıŋ fʊ balla dı n yiwo naaŋ.
Ba mıırı mıŋ mıŋ a keŋ tıŋgbaŋka gie
me wʊbalımıŋ wıa, dı n balı yaa gamma
wusieke me. Ta vuodieke nıŋ mana dı yine
wusieke sıtı dı wʊma mıŋ.”
38 Paliti die dı pıası dı, “Bıa yine wusie?”
Balıkʊ gie kʊaŋ chaaŋ die ʊ nyıŋ ga Juu
vuosi nyıŋkʊraha jigiŋ, a baarı dı, “N
ka ye wudieke daa wa dı yine a chʊʊsı.
39 Ama nı chʊaraha sʊŋ n ŋaaŋ vʊarı
wa dansarıka vuoŋ a yıa nı gasıtıaŋkʊ
dʊʊga saŋŋa mana. Nı yaala n vʊarı wa
Juu naaŋ wa a yı nı yɔrı?” 40 Die ba
yiŋŋi balı wa aŋaŋ lɔlıkpııŋ dı, “Aayı, daa
wʊnıŋ, tı yaala Barabasi.” Barabasi die
yiwo gbıgbatırʊ.

19

1 Womi Paliti die dı vaa ba tıbı Yisa aŋaŋ
kpaasıŋ. 2 Ta sojasisi die dı nagı haŋgɔɔsı
a wʊnsı sibubiŋ a nagı a bubi wo, a nagı
jayeekiwaŋ ŋmınıŋ a yeegi wo, 3 a keŋ bala
dı, “Juu vuosi naaŋ wa tı waasa fʊ”, ta die
fala wa.
4 Die Paliti dı bı nyıŋ vuosisi jigiŋ bıbra
a balı ba dı, “Nı ye, n nan yaa wa a keŋ
nyıŋ a yı nı aŋ nı sımma dı manıŋ a ka
ye wudieke ʊ yine a chʊʊsı.” 5 Die Yisa
dı kenne nyıŋ ta bubi haŋgɔɔsı sibubike
ta yeegi jayeekiwaŋ ŋmınka, Paliti die dı
balı a yı ba dı, “Daa wa wʊnna.”
6 Die kıkaabıtıba nyıŋkʊraha aŋaŋ ba
Ŋmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʊ gbıgbarıtıba
die dı yene Yisa wa ba nata dı, “Nı kpaası
wa dagarıkıŋ ma, nı kpaası wa dagarıkıŋ
ma.” Ama Paliti die dı yiŋŋi a balı ba
dı, “Nı gbaŋ gbaŋ nı nagı wa a ga kpaası
wa dagarıkʊ ma. Dama manıŋ n ka ye
wudieke ʊ yine a chʊʊsı.”
7 Die kpıkpaakʊ dı yiŋŋi a balı wa dı, “U
baarı dı ʊ yiwo Ŋmıŋ Bʊa! Tı mıraha dı
baarı dı ʊ mʊ ba kʊʊ wa mıŋ.”
8 Paliti die dı wʊnna ba bala naa wa,
die ŋmaamıŋ dı bı faası yigi wo. 9 Die ʊ
yiŋŋi juu gbaakʊ sʊŋ a pıası Yisa dı, “Sıa
fʊ nyıŋ?”
Ama Yisa die ka yiŋŋi balı wa wııŋ. 10 Ta
Paliti dı bı a pıası wa dı, “Kaaŋ tɔgıŋ mıŋ?
Sımma dı n yaa yiko a baaŋ bıagı a vaa fʊ
ga yɔrı, ta bı nan bıagı vaa ba kpaası fʊ
dagarıkıŋ ma.”
11 Yisa die dı yiŋŋi a balı dı, “Fʊnıŋ yaa
wa yiko n ma dama Ŋmıŋ nagına ka a yı
fʊ. Die wıa vuodieke dı nagına mıŋ a keŋ
yi fʊ nuusi me bıaŋ tıaŋ fʊ mıŋ.”
12 Paliti die dı wʊnna naa wa, die ʊ mıa
dı ʊ tıŋ vaa Yisa ga yɔrı. Ama Juu vuosisi
die dı nata bala wa dı, “Dıı yi fʊ vaa ʊ ga
yɔrı, die nıŋ ka yi naaŋ Siiza zʊa, dama
vuodieke nıŋ mana dı bala dı ʊ yiwo naaŋ
yiwo naakpeŋkpııŋ Siiza dataaŋ.”
13 Die Paliti dı wʊnna naa wa, die ʊ yaa
Yisa a keŋ nyıŋ yeŋ me a sʊʊŋ kalı ʊ sarıya
diile gbaŋtı ma jigidieke ba wasınana Taŋ
Koriŋ. (Juu vuosi jabalıkıŋ ma ba wasa
ka Gabata.) 14 Die ka yiwo ŋmıntʊası, ta
die ka tʊnvʊʊsa dı baa dı yi gasıtıaŋkʊ
dʊʊgaka daraaŋ. Paliti die dı balı a yı Juu
vuosisi dı, “Nı naaŋ wa wʊnna.”
15 Die ba yiŋŋi natı a baarı dı, “Kʊʊ wa!
Kʊʊ wa! Kpaası wa dagarıkıŋ ma.”
Paliti die dı pıası ba dı, “Nı yaala n
kpaası wa nı naaŋ wa dagarıkʊ ma?”
Die kıkaabıtıba nyıŋkʊraha die dı baarı
dı, “Tı wo naakpııŋ a gʊtı naaŋ Siiza ma.”
16 Womi Paliti die dı nagı Yisa a yı dı ba
ga kpaası wa dagarıkıŋ ma.

Die ba kpaasına Yisa dagarıkʊ ma dene (Mat. 27.32-44; Maki 15.21-32; Luki 23.26-43)

Die wıa sojasisi die dı nagı Yisa. 17 Die
ʊ chii ʊ dagarıkʊ ba yaa wa a nyıŋ
gara jigidieke ba wasınana “Sikpeŋkogiliŋ
jigiŋ.” (Juu vuosi jabalıkıŋ ma ba wasa ka
Goligota). 18 Mi die ba kpaası wa dagarıkʊ
ma; ta die bı kpaası dembisi bale dagarısı
ma a gʊtı Yisa ma, ta wʊnyı mana die dı
bie ʊ lʊgıŋ ta ʊ bie ba sʊnsʊŋ. 19 Paliti die
dı maagı a diisi jaaŋ ma a nagı a kpaası a
marı Yisa dagarıkʊ dı,

“NAZERITI VUOŊ YISA,VUODIEKE DI YINE JUU
VUOSI NAAŊ WA.”

20 Juu vuosi pam die dı karıŋ wıırı
gie dama jigidieke die ba kpaasına Yisa
dagarıkʊ ma die ka yʊa aŋaŋ Jerusalemi.
Die ba maagı wıırı wa Juu vuosi aŋaŋ Ro-
mani vuosi aŋaŋ Giriiki vuosi nyıŋbalıka
ma mıŋ. 21 Die Juu vuosi kıkaabıtıba
nyıŋkʊraha die dı balı a yı Paliti dı, “Bıa
wıa fʊ maagı dı ʊ yine Juu vuosi naaŋ wa?
Tıŋ mʊ fʊ maagı wa dı, ‘Daa wa baarı ʊ
yine Juu vuosi naaŋ wa.’ ”
22 Paliti die dı yiŋŋi balı ba dı, “Wudieke
n maagına wa wo tarıgıŋ.”

23 Die sojasisi die dı kpaasına Yisa da-
garıkʊ ma kʊaŋ chaaŋ, die ba nagı ʊ
nyiŋyeeke a puo bʊnıısa, ba wʊnyı mana
die dı nagı kaanı. A kʊaŋ chaaŋ ba bı nagı
ʊ jayeekiwaŋ dieke dı benne sʊŋ ma ba
yʊgına jamʊʊmıŋ, ta wo baalıŋ wa. 24 Die
sojasisi die dı balı a yı taŋ dı, "Nı da vaa
tı chıırı ka; ama nı vaa tı taa chaachaa a
ye vuodieke dı bala ʊ dii ke." Naa die yiye
mıŋ amʊ wudieke Ɲmıŋ gbaŋkʊ dı balla
wa nan keŋ a yi wusie dı;
"Die ba puo n gatı a yı tamba
Ta taa chaachaa n jayeekiwaŋ dieke dı
benne sʊŋ ma wıa."
Naa sojasisi die dı yi.
25 Die Yisa nuŋ die zie mi a gbigi
dagarıkırı, wʊnıŋ aŋaŋ ʊ nımbʊa Meri
vuodieke die dı yine Kilopasi hɔgʊ wa,
aŋaŋ Meri vuodieke dı nyınna Magi-
dalini. 26 Yisa die dı ye ʊ nuŋ aŋaŋ ʊ
kʊaŋandıısırı dieke ʊ faasına cho dı zene
mi wo, die wıa die ʊ balı yı ʊ nuŋ wo dı,
"Geŋ wo wana a yi fʊ Bʊadembiŋ."
27 Ta balı ʊ kʊaŋandıısırʊ wa dı, "Fʊ
dıaŋ fʊ naa wʊnna." A nyıŋ dınıŋ daarı
mi, ʊ kʊaŋandıısırʊ wa mi, dı nagı Yisa
nuŋ ʊ ga bie ʊ tigiŋ me.

Yisa kuŋ wıa
(Mat. 27.45-56; Maki 15.33-41; Luki 23.44-49)

28 Ka kʊaŋ chaaŋ Yisa die dı mıŋŋı dı
wııŋ mana wa kpatı mıŋ, die ʊ baarı dı,
"Nyanyuule yalla mıŋ." Die ʊ balı wa naa
amʊ wudieke dı maagına Ɲmıŋ gbaŋkʊ
ma wa nan keŋ yi wusie.
29 Die kpagıŋ die zene mi aŋaŋ
daŋmıısıŋ die ba nagı gbaara a lu bʊ ma,
a nagı saagı daaŋ sikpeŋ a kɔtı ka jʊalı a
gbı ʊ nʊaŋ. 30 Die Yisa dı nyune bʊ a kpatı
wa, die ʊ baarı dı, "Dı kpatıya mıŋ!"
Ta die nagı ʊ haalıŋ a yı Ɲmıŋ.

Die ba tɔbına Yisa lʊgıŋ aŋaŋ timiŋ dene

31 Die ka tʊnvʊʊsa baa ka yiwo Juu
vuosi davʊʊsıkırı daraaŋ aŋaŋ gasıtıaŋkʊ
dʊʊgaka daraaŋ. Die ka yiwo daakpııŋ a
yı Juu vuosisi, ta die ka yaala vuodiekemba
ba kpaasına dagarısı ma nyıŋgbanıŋ
wıarı mi dınıŋ daarı mi. Die wıa die ba
jʊʊsı Paliti dı ʊ vaa ba wıı ba nagısı ta
nagı ba nyıŋgbanıŋ a keŋ sʊʊŋ tıŋgbaŋ.
32 Die sojasisi die dı wolıŋ a wıı dembisi
bale wo ba kpaasına mi wo nagısı. 33 Die
ba kenne tʊgı Yisa wa, die ba ye ta ʊ wɔŋ
a kpi mıŋ, die wıa die ba ka wıı ʊ nagısı.
34 Ta sojasi wʊnyı die dı tɔbı Yisa lʊgıŋ
aŋaŋ ʊ timiŋ. Lele womi zıŋ aŋaŋ nyaaŋ
die dı keŋ nyıŋ. 35 Tı sıba a baarı wıırı gie
yiwo wusie dama vuodieke dı yene ke wo
balla. Lele nı gbaŋ nı nan bıagı yi yada.
36 Wıaha gie mana yiye mıŋ amʊ wudieke
Ɲmıŋ gbaŋkʊ dı bala wa nan keŋ yi wusie,
die ka baarı dı, "Ba kaaŋ wıı ʊ kɔbıŋ kaanı
gbaŋ." 37 Ta Ɲmıŋ gbaŋkʊ dı bı balı jigiŋ
kaanı dı, "Vuosi nan keŋ daansa vuodieke
ba tɔbına ʊ lʊgıŋ aŋaŋ timiŋ."

Yisa nyıŋgbanıŋ guule wıa
(Mat. 27.57-61; Maki 15.42-47; Luki 23.50-56)

38 Ka kʊaŋ chaaŋ Josefu vuodieke dı
nyınna Arimatia die dı jʊʊsı Paliti dı ʊ
nagı Yisa nyıŋgbaŋka. Die Josefu die
yiwo Yisa dıdıısırʊ, ama die ʊ lɔbırı a
dı wa mıŋ, dama die ʊ chıga Juu vuosi
nyıŋkʊraha ŋmaamıŋ mıŋ. Paliti die dı
yı wa sieŋ die wıa Josefu die dı a nagı
nyıŋgbaŋka. 39 Ta Nikodimosi vuodieke
die dı gana Yisa jigiŋ yuŋ kaanı wa, die
beline Josefu, ta pɔgılı nyınnyʊʊgıvıına
dieke ba bala ba nagı yi Yisa nyıŋgbaŋka,
die a yiwo sıba gbarıgbını baŋ anʊ. (Die
ba nagı wa nyindieke ba wasınana miri
aŋaŋ alosi a wʊnsı ha.) 40 Die ba bale wo
die dı nagı Yisa nyıŋgbaŋka a veli ke aŋaŋ
garıhaalı yıalıŋ aŋaŋ nyınnyʊʊgaha, sıba
die Juu vuosisi kuŋ guule chʊara dı dagına
die. 41 Die ba kpaasına Yisa jigidieke wo,
kʊaŋ die bene mi, ta vɔrıŋ die dı wɔŋ bie
mi ta die ba ye ka guu vuoŋ kanıŋ vɔrıkʊ
ma. 42 Die tʊŋ dı bala ka vʊŋ, dı Juu vuosi
davʊʊsıkırı daraaŋ wa, ta vɔrıkʊ dıaŋ die
dı gbigi mi wo, die wıa die ba guu wo mi.

20

Yisa die dı hagına kuŋ me dene
(Mat. 28.1-8; Maki 16.1-8; Luki 24.1-12)

1 Ta Juu vuosi davʊʊsıkırı daraaŋ die dı
keŋ tıaŋ, ta Alasiri daraaŋ sʊkʊleelıŋ ta
die dı ye sibi, Meri Magidalini die dı ga
Yisa vɔrıkʊ jigiŋ, ta die a ye taŋ dieke ba
nagına a ligi vɔrıkʊ nʊaŋ dı biline. 2 Die
wıa die ʊ chıgı a ga Simoni Piita aŋaŋ Yisa
kʊaŋandıısırı dieke Yisa dı faasına a cho
wo jigiŋ, ta balı ba dı, "Ba vʊarı wa tı
Yɔmʊtieŋ a nyıŋ vɔrıkʊ ma, ta tı ka sıba
jigidieke ba nagına wa a ga dʊaŋ."
3 Die Piita aŋaŋ Yisa kʊaŋandıısırʊ
wa mi die dı chıga gara, 4 ama Yisa
kʊaŋandıısırʊ wa mi die dı faası a chıgı
a tıaŋ Piita a wolıŋ a ga tʊgı vɔrıkʊ jigiŋ.
5 Die wʊnıŋ kʊaŋandıısırʊ mi die dı sʊʊŋ
zʊʊrı a ye garıhaalı yıalıkʊ ba nagına guu
Yisa wa dı dʊana ama die ʊ ka juu vɔrıkʊ
sʊŋ. 6 Womi Simoni Piita, vuodieke dı
wıarına kʊaka dı keŋ tʊgı, a juu vɔrıkʊ
sʊŋ a ye garıkʊ dı dʊana, 7 aŋaŋ garı dieke
ba nagına vili Yisa sikpeku. Die garıkʊ mi
die kpeŋ ba kpenne ka dene wo a vili ʊ
sikpeku a dʊa ka nyıına ma. 8 Ka kʊaŋ
chaaŋ kʊaŋandıısırʊ wa mi die dı wolinne
a tʊgı wa gbaŋ die dı juu vɔrıkʊ sʊŋ a ye ta
yi yada. 9 Ama die ba ye ka sıba wudieke

dı maagına Ŋmıŋ gbaŋkʊ ma chıaŋ, dı
Yisa nan hagı kuŋ me wo. 10 Womi die ʊ
kʊaŋandıısırıba dı yiŋŋi a kuli.

Yisa die dı nyınna Meri Magidalini jigiŋ dene
(Mat. 28.9, 10; Maki 16.9-11)

11 Ama Meri nıŋ die dı wıarı a zie vɔrıkʊ
jigiŋ a kʊma. Die ʊ kʊnana wa die ʊ sʊʊŋ
zʊʊrı a daansı vɔrıkʊ sʊŋ 12 a ye malakasi
bale dı yeegine nyıŋyıala wʊnyı dı kalı
jigidieke die ba nagına Yisa nyıŋgbaŋka a
dʊaŋ wa sikpeŋ chaaŋ ta wʊnyı dıaŋ dı
kalı ʊ nagısı chaaŋ. 13 Die ba pıası wa dı,
"Hɔgʊ, bıa wıa fʊ kʊma?"
Ʊ yiŋŋi a balı ba dı, "Ba nagı wa n
Yɔmʊtieŋ ta maŋ ka sıba jigidieke ba
nagına wa a ga dʊaŋ."
14 Die ʊ balla naa a kpatı wa, die ʊ yiŋŋi
a ye Yisa dı zene mi, ama die ʊ ka mıŋŋıya
dı dı yiwo Yisa. 15 Yisa die dı pıası wa dı,
"N taa, bıa wıa fʊ kʊma? Mımıa fʊ dı dıa
yaala?" Meri nıŋ die yile dı dı yiwo kʊakʊ
tʊntʊntʊ, ta die balı a yı wa dı, "Jakʊʊŋ,
dıı yi fʊ nagına wa, dagı mıŋ jigidieke fʊ
nagına wa a ga dʊaŋ aŋ n ga nagı wa."
16 Yisa die dı baarı dı "Meri", die Meri
die dı yiŋŋi a tuoli wo a wa wa Juu vuosi
jabalıkıŋ ma dı, "Raboni!" (Ka chıaŋ yine
"Dıdagırʊ".)
17 Yisa die dı balı a yı wa dı, "Da
keŋ a gbı mıŋ, dama n ye ka yiŋŋi ga
ŋmıŋsikpeŋ n Chʊa jigiŋ, ama ga a ga
balı n nımballılı dı n yiŋŋi gara n Chʊa
vuodieke dı yine nı gbaŋ nı Chɔɔŋ wa
jigiŋ; wʊnıŋ ʊ bına a yi n Ŋmıŋ aŋaŋ nı
gbaŋ nı Ŋmıŋ."
18 Die wıa Meri Magidalini die dı ga a ga
Yisa dıdıısırıba jigiŋ a balı ba dı ʊ ye wo
tı Yɔmʊtieŋ wo. Ta balı ba wudieke ʊ bala
wa wa.

Yisa die dı nyınna ʊ kʊaŋandıısırıba jigiŋ dene
(Mat. 28.16-20; Maki 16.14-18; Luki 24.36-49)

19 Die Alasirika mi daraaŋ yuŋ, Yisa
kʊaŋandıısırıba die dı lagısı taŋ a bie
juoŋ me ta kparı, dama die ba chıga Juu
vuosi nyıŋkʊraha ŋmaamıŋ mıŋ. Womi
Yisa die dı keŋ zie ba sʊnsʊŋ, a baarı
dı, "Sʊgıdʊagıŋ bemme nı ma." 20 Die ʊ
balla naa a kpatı wa, die ʊ nagı ʊ nuusisi
vɔrıtıtı aŋaŋ ʊ lʊgıŋ vɔrıkʊ a dagı ba. Die
ʊ kʊaŋandıısırıba die dı yene wo wo, ba
sʊgıtı dı paalı fıalı. 21 Womi Yisa die dı
bı balı a yı ba dı, "Sʊgıdʊagıŋ bemme
nı ma. N Chʊa Ŋmıŋ dı tʊnna mıŋ dene
wo, die gbaŋ maŋ tʊma nı." 22 Ʊ balı
die ta die voosi a yi ba ma a baarı dı,
"Nı tuo Ŋmıŋ Halıkasıka. 23 Dıı yi nı
nagı vuoŋ tʊmbıatı a chaa wa, ʊ seŋ ye
tʊmbıatı naachaala mıŋ, ama dıı yi nı ka
nagı vuoŋ tʊmbıatı a chaa wa, ʊ kaaŋ seŋ
ye tʊmbıatı naachaala."

Yisa aŋaŋ Tomasi wıa

24 Ama ʊ kʊaŋandıısırıba baŋ aŋaŋ bale
wo wʊnyı ba wasınana Tomasi, ta ba bı
wasa wa Yiibiri die wo ba jigiŋ saŋŋa dieke
Yisa dı kenne wo. 25 Die ʊ kʊaŋandıısırı
banıŋ ba dı bala wa dı, "Tı ye tı Yɔmʊtieŋ
mıŋ." Tomasi die dı balı ba dı, "Dıı yi maŋ
ka ye yıımaha vɔrıtı ʊ nuusi me ta nagı n
nuubisi a yi kʊjagılagısı ma ta nagı n nuuŋ
a yi lʊgırı kʊjagılagısı ma, n kaaŋ yi yada."
26 Ka daraa anıı daraaŋ bıbra, Yisa
kʊaŋandıısırıba die dı lagısı taŋ a bie juoŋ
me, Tomasi die bie ba jigiŋ saŋka gie, ta
die ba bı kparı sanʊaha. Die sanʊaha die
kparıya mıŋ ama Yisa die dı keŋ a zie ba
sʊnsʊŋ, a baarı dı, "Sʊgıdʊagıŋ bemme nı
ma, 27 ta balı Tomasi dı, 'Nagı fʊ nuubiŋ a
nagı yi giena, ta daansı n nuusi ta nagı fʊ
nuuŋ a yi n lʊgırı ma, ta daa bı chıılı ama
ta yi mıŋ yada.' "
28 Tomasi die dı yiŋŋi balı wa dı, "Fʊ
yine n Yɔmʊtieŋ aŋaŋ n Ŋmıŋ."
29 Yisa die dı pıası wa dı, "Fʊ yene
mıŋ wıa fʊ yi yada? Sʊgıfıalıŋ bie
vuodiekemba dı kana ka ye mıŋ ta yi mıŋ
yada ma."

Wudieke wıa ba maagına gbaŋkʊ gie

30 Yisa die yi mamachi wıa ataŋ pam ʊ
kʊaŋandıısırıba nine me ta ba ka maagıha
a yi gbaŋkʊ gie me. 31 Ama wudieke ba
maagına gbaŋkʊ gie me, ba maagıya dı
nı yi yada dı Yisa yine Ŋmıŋ Vuovʊarıkırı
Masia wa, ta bı yi Ŋmıŋ Bʊadembiŋ. Dıı
yi fʊ yi wo yada, nan dı yaa miivoli ʊ saaŋ
ma.

21

Yisa die dı nyınna ʊ kʊaŋandıısırıŋ ba bayʊpɔyı jigiŋ dene

1 Genke kʊaŋ chaaŋ Yisa die dı bı nyıŋ ʊ
kʊaŋandıısırıba jigiŋ, gbagıkpııŋ dieke ba
wasınana Taberisi* ma. Naa die ʊ nagına
ʊ gbaŋ a dagı ba: 2 Die Simoni Piita aŋaŋ
Tomasi (vuodieke die ba bına wasa Yi-
ibiri) aŋaŋ Nataniali, (vuodieke dı nyınna
Keenani dieke dı benne Galili tıŋgbaŋ
ma wa), aŋaŋ Zebedi ballılı, aŋaŋ Yisa
kʊaŋandıısırıŋ bale bataŋ, die lagısına.
3 Womi Simoni Piita dı balı a yı ba dı, "N
gara zaasıŋ yigiŋ."
Die ba balı wa dı, "Tı nan ga aŋaŋ fʊ."
Die wıa die ba juu haarıŋ, ama kanıŋ
yuku mi die ba ka yigi jaaŋ mana. 4 Ka
sʊkʊleelıŋ Yisa die dı keŋ zie gbagırı nʊaŋ
ama ʊ kʊaŋandıısırıba die ka mıŋŋıya dı

* **21:1** 21.1 Galili gbagıkpıırı saaŋ bına yi Taberisi.

dı yiwo wʊnıŋ. 5 Die ʊ wa ba dı, “N zʊamba, nı ka yigi zaasıŋ?”

Ta ba yiŋŋi balı wa, wa.

6 Die ʊ baarı dı, “Nı nagı nı nııkʊ a taaŋ
haarıkʊ nuudiigiŋ chaaŋ, ta nı nan yigi
ataŋ.” Die wıa die ba nagı nııkʊ a taaŋ,
ta die ka bıagı a datı ka a keŋ jʊalı, dama
die ka faası yigi wo zaasıŋ pam.

7 Yisa kʊaŋandıısırʊ dieke ʊ faasına
cho wo dı balı a yı Piita dı, “Dı yiwo
tı Yɔmʊtieŋ wo.” Die Simoni Piita dı
wʊnna dı dı yiwo tı Yɔmʊtieŋ wo, ʊ nagı
ʊ jayeekiŋ a yeegi (dama die ʊ wuuri wo ʊ
nyinti mıŋ) ta die yugi a sʊʊŋ nyaabʊ sʊŋ.
8 Die kʊaŋandıısırı banıŋ ba die dı dɔŋ
haarıkʊ a keŋ gbagırı nʊaŋ ta haarıkʊ dı
data nııkʊ dı suuline aŋaŋ zaasıbʊ, dama
die ba ka yʊa aŋaŋ gaaŋ, ba aŋaŋ gaaŋ
die yiwo sıba naŋ magısa kɔbıga. 9 Die
ba tʊgına gaarı die ba ye paanʊ aŋaŋ
bolikaala, ta zaasıŋ dı diisi bolikaalaha
ma. 10 Womi Yisa die dı balı ba dı, “Nı
yaa zaası dieke nı yigine wo ataŋ a keŋ.”

11 Die wıa, Simoni Piita die dı juu
haarıkʊ a datı nııkʊ a keŋ jʊalı gaaŋ, ka
suuli aŋaŋ zaasıkpııma; die ba bıısı ha a
yi nyinti kɔbıga aŋaŋ baŋısı-nʊ aŋaŋ ataa.
Aŋaŋ die a dala wa mana, ama nııkʊ die
ka chıırıya. 12 Yisa die dı balı a yı ba dı,
“Nı keŋ a ŋɔbı.” Ama ʊ kʊaŋandıısırıba
wʊnyı gbaŋ die wo sikimiŋ dı ʊ pıası wa
dı, “Mınıa yine fʊ?” Dama die ba sıba dı
dı yiwo tı Yɔmʊtieŋ wo. 13 Die wıa die Yisa
die dı nagı paanʊkʊ a nagı yı ba, ta bı nagı
zaasıbʊ dıaŋ a yı ba.

14 Naa die yiwo bʊtaa ma Yisa dı nyınna
ʊ kʊaŋandıısırıba jigiŋ ʊ kumbu hagıŋ
kʊaŋ chaaŋ.

Yisa die dı bala wıa a yı Piita dene

15 Die ba dine a kpatı kʊaŋ chaaŋ, Yisa
die dı pıası Simoni Piita dı, “Simoni, fʊnıŋ
Jɔɔn bʊa, fʊ cho mıŋ mıŋ a tıaŋ nyinti gie
mana?”

Die ʊ yiŋŋi baarı dı, “Wa, n Yɔmʊtieŋ,
sıba a baarı n cho fʊ mıŋ.”

Yisa dı balı wa dı, “Die nıŋ daansıma n
yiipɔlaha.” 16 Yisa die dı bı pıası wa bule
me dı, “Simoni, fʊnıŋ Jɔɔn bʊa, cho mıŋ
mıŋ?”

Ʊ yiŋŋi baarı dı, “Wa, n Yɔmʊtieŋ sıba
dı n cho fʊ mıŋ.”

Yisa dı balı a yı wa dı, “Daansıma n
yiise.” 17 Yisa die dı pıası wa ka bʊtaa
ma dı, “Simoni, fʊnıŋ Jɔɔn bʊa, cho mıŋ
mıŋ?”

Ta Piita sʊŋ dı chʊʊsı, dama Yisa die
pıası wa mıŋ bʊtaa ma dı, “Cho mıŋ mıŋ.”
Die ʊ yiŋŋi balı wa dı, “N Yɔmʊtieŋ, sıba
wııŋ mana mıŋ, ta bı sıba dı n cho fʊ
mıŋ.”

Yisa die dı balı yı wa dı, “Daansıma n
yiise. 18 Wusie maŋ bala fʊ: Die fʊ yine
dalʊakırı, die aŋ bɔba fʊ gbanıŋ mıŋ a
gara jigidieke mana fʊ yaalınana, ama fʊ
keŋ kʊrıŋ, nan tırı fʊ nuusi aŋ vuogaaŋ
bɔbı fʊ fʊ gbanıŋ ta yaa fʊ ga jigidieke fʊ
kana ka yaala dı fʊ ga.” 19 Yisa die balı wa
naa, a dagı Piita dı bala ʊ kpi kuŋ dieke
ta vaa Ɲmıŋ saaŋ ye bırıŋ dene. Ka kʊaŋ
chaaŋ Yisa dı balı wa dı, “Dıa mıŋ.”

Yisa aŋaŋ ʊ kʊaŋandıısırʊ dieke ʊ faasına cho wıa

20 Piita die dı yiŋŋi a ye Yisa
kʊaŋandıısırʊ dieke ʊ faasına a cho wo dı
dına ba. Wʊnıŋ die ʊ kalla a gbigi Yisa wa
saŋŋa dieke die ba dinene nyindiikehe, ta
die pıası wa dı, “N Yɔmʊtieŋ, mınıa bala
ʊ posi fʊ chıaka?” 21 Die Piita dı yene wo,
die ʊ pıası Yisa dı, “N Yɔmʊtieŋ, ta daa
wa gie dıaŋ?”

22 Yisa die dı yiŋŋi a balı wa dı, “Dıı yi
maŋ yaala ʊ bemme ʊ mısı ma a ga tʊgı
saŋŋa dieke n balla n yiŋŋi keŋ wo, ka ye
fʊ wo sıa?” Fʊnıŋ ko dıa mıŋ.

23 Die wıa die ka mʊʊlı Yisa dıdıısırıba
sʊŋ dı, wʊnıŋ kʊaŋandıısırʊ wa mi ka baa
ʊ kpi. Ama Yisa die ka balı dı ʊ ka baa ʊ
kpi; ama die ʊ baarı dı, “Dıı yi maŋ yaala
ʊ bemme ʊ mısı ma a ga tʊgı saŋŋa dieke
n bala n yiŋŋi keŋ wo, ka ye fʊ sıa?”

24 Wʊnıŋ kʊaŋandıısırʊ wa gie yine
vuodieke dı bala wıaha gie mana, ta bı
maagıha, ta tı sıba dı wudieke ʊ balala wa
yiwo wusie.

Wıaha kpatıŋ

25 Yisa die yiwo wıa pam a gʊtı
wudiekemba dı maagına gbaŋkʊ gie me.
Dıı yi ba tıŋ maagı a mana a yi gbaŋtı ma,
n yile dı yaalıŋ kaaŋ dı bie tıŋgbaŋka gie
me a baaŋ nan juu.

Yisa Tʊntʊntɪba Tʊʊma

1 N zʊa Tiwofilusi:
N bʊmbʊŋaŋ gbaŋkʊ ma die n maagɪ wa
wudiekemba mana Yisa dɪ yinene ta dagɪ
vuosi a nyɪŋ saŋŋa dieke die ʊ piiline ʊ
tʊʊma 2 a yaa ga tʊgɪ daa dieke Ɲmɪŋ dɪ
yalla wa ga arɪzanna ma. Die ʊ yene ka
gaya wa die ʊ dagɪ vuodiekemba ʊ vʊarɪna
a yi ʊ tʊntʊntɪba aŋaŋ Ɲmɪŋ Halɪkasɪka
hagɪrɪŋ, ba baaŋ dɪ tʊma dene. 3 Die ʊ kuŋ
kʊaŋ chaaŋ die ʊ nagɪ daraa baŋɪsɪ-nɪɪsa
a nagɪ ʊ gbaŋ daga ba, die dɪ seŋ dagɪ dɪ dɪ
ka yi chɪɪla dɪ ʊ bie wo ʊ mɪsɪ ma, die ba
ŋaaŋ yese wo mɪŋ, ta die ʊ balɪ ba wɪa yaa
gamma Ɲmɪŋ naarɪ ma. 4 Die saŋŋa kaanɪ,
die ʊ dinene aŋaŋ ba wa, die ʊ yɪ ba nʊarɪ
gie dɪ, "Nɪ daa keŋ a nyɪŋ Jerusalemi, ama
nɪ chɪɪsɪma Halɪkasɪka dieke n Chʊa dɪ
yɪna nʊaŋ dɪ ʊ nan yɪ nɪ wa, wudieke
wɪa n wone a balɪ wa. 5 Jɔɔn nɪŋ die sɪɪ
wa vuosi aŋaŋ nyaaŋ, ama daraa gie nʊaŋ
Ɲmɪŋ Halɪkasɪka nan suuli nɪ."

Yisa die dɪ jʊalɪna a ga arɪzanna dene

6 Die Yisa tʊntʊntɪba die dɪ lagɪsɪna aŋaŋ
Yisa wa, die ba pɪasɪ wa dɪ, "Tɪ Yɔmʊtieŋ,
saŋka gie fʊ baa fʊ gbatɪ tɪnɪŋ Izara vuosi
a nyɪŋ Romani vuosi nuusi me ta yiŋŋi a
yɪ tɪ tɪ naarɪ?"
7 Die Yisa dɪ balɪ ba dɪ, "Ɲmɪŋ ka yɪ nɪ
sieŋ dɪ nɪ sɪmma saŋŋa aŋaŋ daa dieke
wɪaha gie dɪ balla a yi, sie ʊ nyɪɪna ma.
8 Ama saŋŋa dieke ʊ Halɪkasɪka dɪ baaŋ
keŋ a sʊʊŋ nɪ ma wa, nɪ nan ye hagɪrɪŋ,
ta nan yi n siaratieliŋ Jerusalemi ma,
aŋaŋ Judia tɪŋgbaŋ mana aŋaŋ Samaria
tɪŋgbaŋ mana aŋaŋ dʊnɪa ka gie lʊga
mana mana ma." 9 Die ʊ bala wɪaha gie
a kpatɪ wa, die ba ye Ɲmɪŋ dɪ vana ʊ jʊalɪ
gara ŋmɪŋsikpeŋ, ba daansa wa, ta die
nɪɪŋmara wɪa ba ka bɪ bɪagɪ a ye wo.
10 Die ba ye ko a zie a daansa
ŋmɪŋsikpeŋ ʊ gana wa, womi dembisi
bale dɪ yeegi nyɪŋyɪala a keŋ a zie ba jigiŋ,
11 a pɪasɪ ba dɪ, "Nɪnɪŋ Galili dembisi, bie
nɪ zie giena a daansa ŋmɪŋsikpeŋ dene?
Yisa wa gie dɪ nyɪna nɪ jigiŋ a jʊalɪ a ga
arɪzanna naa wa, ʊ nan daansɪ a yiŋŋi
a keŋ sɪba nɪ yene wo ʊ jʊalɪna a ga
arɪzanna die wo."

Vuodieke die dɪ zene Judasi naŋ ma wɪa

12 Womi die Yisa tʊntʊntɪba dɪ yiŋŋi
a nyɪŋ Olivi Tɪɪsɪ kunkogiri me a ga
Jerusalemi. Mi aŋaŋ Jerusalemi die yiwo
sɪba mali chɪbɪŋ. 13 Die ba gana a ga juu
Jerusalemi wa, die ba ga juu juodieke me
ba benne wo: Vuodiekemba die dɪ benne
mi die wone Piita aŋaŋ Jɔɔn aŋaŋ Jemisi
aŋaŋ Andurusi aŋaŋ Filipi aŋaŋ Tomasi
aŋaŋ, Batolomiwo aŋaŋ Matiwo aŋaŋ Al-
ifusi bʊa Jemisi aŋaŋ Simoni, vuodieke die
dɪ yaala banɪŋ Juu vuosi yallɪma ba gbaŋ
wa aŋaŋ Judasi, Jemisi bʊa. 14 Die ba ŋaaŋ
lagɪma saŋŋa mana aŋaŋ hɔgʊba bataŋ
aŋaŋ Yisa nuŋ Meri aŋaŋ Yisa nɪmballɪ a
jʊʊsa Ɲmɪŋ aŋaŋ sʊgɪbalɪmɪŋ.
15 Die ka daraa ale kʊaŋ chaaŋ, ta Yisa
kʊaŋandɪɪsɪrɪŋ sɪba vuosi kɔbɪga aŋaŋ
baŋɪsɪ-le die dɪ lagɪsɪ kalɪ, ta Piita die dɪ
hagɪ a zie ba sʊŋ 16 a baarɪ dɪ, "N nɪmballɪ,
sie wudieke Ɲmɪŋ Halɪkasɪka die dɪ vana
Davidi dɪ maagɪ Ɲmɪŋ gbaŋkʊ ma wa yaa
gamma Judasi wɪaha keŋ yi wusie. Judasi
wa die yine vuodieke dɪ dagɪna vuosisi ba
yigi Yisa wa. 17 Ama Yisa die vʊarɪna tɪnɪŋ
aŋaŋ wʊnɪŋ dɪ tɪ tʊma Ɲmɪŋ tʊŋ dieke tɪ
tʊnna aŋaŋ wa."
18 (Judasi tʊmbɪatɪ nyʊarɪ ligirehe die
ʊ nagɪ a daa tɪŋgbaŋ, me gbaŋ die ʊ
nan kpi, ta ʊ nyɪŋgbanɪŋ die dɪ natɪ
yuori ʊ nyuubie mana die dɪ nyɪŋ a
jaasɪ. 19 Vuodiekemba mana die dɪ benne
Jerusalemi ma die dɪ wʊŋ ka wɪa. Naa
chɪaŋ ma die ba wasa mi ba wʊbalɪkɪŋ
ma dɪ Akelidama, ka chɪaŋ wone "Zɪŋ
tɪŋgbaŋ.")
20 Dama "Dɪ maagɪya Yɪla gbaŋ dieke dɪ
benne Ɲmɪŋ gbaŋkʊ sʊŋ dɪ,
'Vaa ʊ jigiri yi jigizetikiŋ;
da vaa vuoŋ bemme ka ma.'
Dɪ bɪ a maagɪ dɪaŋ bɪbra dɪ,
'Vaa vuogaaŋ zie ʊ nagɪsɪ ma a tʊma ʊ
tʊʊmaha.'
21 "Die wɪa dɪ mʊ tɪ vʊarɪ vuodiekemba
die dɪ dɪna tɪnɪŋ aŋaŋ Yisa a dɪa saŋŋa
mana wa wʊnyɪ 22 a piili a nyɪŋ saŋŋa
dieke Jɔɔn vuodieke dɪ sɪnana vuosi Ɲmɪŋ
nyaabʊ a yaa ga tʊgɪ saŋŋa dieke die Yisa
dɪ jʊalɪna a ga arɪzanna ta va tɪ wa, aŋ
ʊ gʊtɪ tɪ ma aŋ tɪ dii Yisa kumbu hagɪŋ
tʊʊma daansɪa."
23 Die wɪa die ba vʊarɪ vuosi bale; Josefu
vuodieke die ba wasɪnana Baasabasi (Ta
ba bɪ wasa Jusitusi), aŋaŋ Matiasi. 24 Womi
die ba jʊʊsɪ Ɲmɪŋ dɪ, "Tɪ Yɔmʊtieŋ, fʊnɪŋ
fʊ sɪbɪna vuoŋ mana sʊŋ dɪ sɪna die, die
wɪa tɪ Yɔmʊtieŋ, dagɪ tɪ vuosi bale wa
gie sʊŋ fʊ vʊarɪna vuodieke 25 dɪ ʊ yi
tʊntʊntʊ a zie jigidieke Judasi dɪ vana ta ga
jigidieke dɪ mʊna dɪ ʊ bemme wo." 26 Die
ba jʊʊsɪna Ɲmɪŋ a kpatɪ wa, die ba yi
chaachaa dɪ ba vʊarɪ saara ale wo kaanɪ,
die chaachaaka dɪ ga nan Matiasi ma, die
ba nagɪ wa gʊtɪ Yisa tʊntʊntɪba baŋ aŋaŋ
kaanɪ wa ma.

2

Ɲmɪŋ Halɪkasɪka keniŋ wɪa

1 Die dʊʊga dieke ba wasɪnana Pentikosi
wa dɪ tʊgɪna Yisa kʊaŋandɪɪsɪrɪŋ mana

die dı lagısı taŋ jigibalımıŋ. 2 Womi die
watı dı nyıŋ ŋmıŋsikpeŋ a dɔma sıba
bʋlɔgısı kpeŋkpııŋ dı nıgınana ta die keŋ
suuli juodieke ba kala wa mana. 3 Ta die
ba ye jaaŋ sıba bolinyaatı dı nyına a keŋ
a kalı ba wʋnyı mana sikpeŋ me, 4 ta die
Ɲmıŋ Halıkasıka die dı suuli ba mana, die
ba piili a bala wʋbalıkı gaası diekemba ba
kana ka wʋma sıba Ɲmıŋ Halıkasıka dı
dagına ba dene.
5 Die Juu vuosi die dı dına Ɲmıŋ die
dı bie Jerusalemi saŋka mi, die ba nyıŋ
wa tıgısı mana dʋnıa ma a keŋ mi. 6 Die
ba wʋnna watı gie die wo, die kpıkpaaŋ
dı lagısı mi, die dı yi ba mana mamachi
dama die Yisa kʋaŋandıısırıba die bala
wʋbalıkı gaası, ba wʋnyı mana dı wʋmma
ʋ jabalıkıŋ ma. 7 Die dı yi be mamachi
pam die ba pıası taŋ dı, “Vuosisi gie
dı balala naa, ntaa ba mana yiwo Galili
vuosi? 8 Ta bıa yine tı wʋnyı mana
dı wʋmma ba ʋ gbaŋ gbaŋ ʋ wʋbalıka
ma? 9 Tı bataŋ nyıŋ wa Patia aŋaŋ
Midia aŋaŋ Elami aŋaŋ Mesopotamia aŋaŋ
Judia aŋaŋ Kapadosia aŋaŋ Pontusi aŋaŋ
Asia, 10 aŋaŋ Firigia, aŋaŋ Pamifilia aŋaŋ
Ijipiti aŋaŋ Libia chaakʋ tıgısı dı gbigine
Sayireni; ta tı bataŋ dıaŋ dı nyıŋ Romi,
11 ta tı bataŋ Juu vuosi, ta bataŋ dıaŋ dı yi
buurigaası diekemba dı tarıgına ba jıamıŋ
ta dı Juu vuosi Ɲmıŋ, ta tı bataŋ dıaŋ
dı nyıŋ Kireeti aŋaŋ Arabia, ama tı mana
wʋmma ba balala tı gbaŋ gbaŋ tı jabalıkıŋ
ma, ta bıra Ɲmıŋ yaa gamma mamachi
wʋkpııma ʋ yine.” 12 Die dı yi be mamachi
pam die ba ko pıasa taŋ dı, “Wıırı gie
chıaŋ yiwo bıa?”
13 Ama ta bataŋ die dı laa ba ta vʋarı ba
fala a baarı dı, “Ba nyuu wo daaŋ a bugi.”

Piita wʋbalıka wıa

14 Womi Piita die dı hagı ʋ chan-
chaalıba baŋ aŋaŋ kaanı wa sʋnsʋŋ a
zie kpıkpaakʋ nıŋŋa; ta die a balı aŋaŋ
lɔlıkpııŋ a yıa kpıkpaakʋ dı, “N chan-
chaalıŋ Juu vuosi aŋaŋ nı vuodiekemba
mana dı benne Jerusalemi, nı wʋmma mıŋ
ta vaa n bala nı wıırı gie chıaŋ. 15 Nı
yile dı vuosi gie bugiye mıŋ, ama ba ka
bugiye, dama dı ye yiwo sʋkʋʋŋ hawası
awayı saŋŋa. 16 Ama wudieke nı yene wo
yiwo wudieke Ɲmıŋ naazʋa Joweli die dı
balı dı ka nan keŋ yi, dı,
17 ‘Ɲmıŋ baarı dı; Dʋnıa kpatıŋ saŋŋa,
naa maŋ nan yi:
n nan daansı vaa n Haalıbʋ sʋʋŋ vuoŋ
mana ma;
ta nı dembibisi aŋaŋ nı hɔgʋlıası nan bʋgı
balı manıŋ Ɲmıŋ wʋbalıka,
ta nı nahaalıŋ aŋaŋ daa nyıŋkʋra nan
sıba wusie yaa gamma Ɲmıŋ wıa ba
daansa ma.
18 Saŋka mi n nan tʋŋ n Haalıbʋ
vuodiekemba dı tʋnnana wudieke n
yaalala ma, dembisi aŋaŋ hɔgʋba
mana,
ta ba gbaŋ nan daansı bʋgı balı n
wʋbalıkaha.
19 N nan keŋ tʋŋ tʋnkpııma ŋmıŋsikpeŋ
aŋaŋ mamachi dagıtı tıŋgbaŋka gie
me,
ta zıŋ aŋaŋ boliŋ aŋaŋ nyusi nan daansı
beri,
20 saŋka mi Ɲmıŋ nan sıbı,
ta chııkʋ dıaŋ nan tarıgı a ŋmıntı sıba
zıŋ,
naa nan yi ta tı Yɔmʋtieŋ ye yiŋŋi keŋ
tıŋgbaŋka gie me
a dii vuosi sarıya;
ta ʋ yiŋŋi keniŋ daraaŋ nan yi
daakpeŋkpııŋ;
21 ta vuodieke mana dı keŋ jʋʋsı wa ʋ saaŋ
ma nan ye gbatıtaanıŋ.’ ”
22 Die Piita dı bı baarı dı, “Nınıŋ Izara
vuosi, nı wʋmma wudieke n yaala n
balı nı yaa gamma Yisa vuodieke dı yine
Nazeriti vuoke wıa; nı gbaŋ gbaŋ nı sıba a
baarı Ɲmıŋ die vana die ʋ tʋma mamachi
tʋnkpııma aŋaŋ dagıtı mi nı jigiŋ, ta a
dagı sıba Ɲmıŋ die tʋnna wa. 23 Ama
Ɲmıŋ gbaŋ gbaŋ die sıba wudieke dı bala
ka yi, ta die a saŋ a nagı Yisa a yı nı nuusi
me, ta yi nı vuobıatı dı kpaası wa a dıısı
dagarıkʋ ma a kʋʋ wa, ka dagı sıba nınıŋ
nı senne kʋʋ wa. 24 Ama die ʋ kpine wo
ta ye bie kuŋ nuusi me wo, ta Ɲmıŋ die dı
gbatı wa a nyıŋ kuŋ nuusi me, dama kuŋ
die wo hagırıŋ dı ka pɔgılı wa. 25 Dama
Davidi die balı wıa yaa gamma ʋ ma dı,
‘N sıba a baarı dı n Yɔmʋtieŋ Ɲmıŋ beri
aŋaŋ mıŋ saŋŋa mana,
ta bı zie n kʋaŋ ta suŋŋe mıŋ amʋ n
kaaŋ ye daŋŋa.
26 Naa chıaŋ ma n yaa sʋgıfıalıŋ
ta bala sʋgıfıalı wʋbalıka.
Maŋ keŋ kpi gbaŋ,
ama n nan dı yaa tama Ɲmıŋ dı balla
ʋ yi wudieke a yı mıŋ wıa,
27 dama ʋ kaaŋ vaa n haalıbʋ wıarı kpiiliŋ
tigiŋ.
N yiwo ʋ vuovʋarıkıŋ, ta ʋ kaaŋ saagı
aŋ n nyıŋgbanıŋ keŋ hʋʋgı vɔrıŋ
ma.
28 Ta bı dagı mıŋ miivoli sieti,
ta fʋ benne n jigiri dıaŋ dı yıa mıŋ
sʋgıfıalıŋ pam.’ ”
29 Ta Piita dı bı balı dı, “N nımballı, n
baa n balı yuori nı mıŋ, yaa gamma tı
chɔɔŋkʋʋŋ Davidi wıa. Die ʋ kpiye mıŋ
ba guu wo, ta ʋ vɔrıŋ dı ye bie giena a keŋ
tʋgı jinne. 30 Die ʋ yiwo Ɲmıŋ naazʋa, ta
die sıba dı Ɲmıŋ yı wa nʋaŋ dı, dıı yi ʋ
kpi, ʋ nan daansı vʋarı ʋ haagısı wʋnyı
aŋ ʋ kala ʋ naagbaŋtı ma. 31 Davidi die

sıba wudieke Ŋmıŋ die dı balla ʋ yi, ta die
balı wıa yaa gamma Ŋmıŋ Vuovʋarıkırı
Masia wa kuŋ hagıŋ wıa, dı:
‘Ŋmıŋ Vuovʋarıkırı kaaŋ daansı wıarı
kpiiliŋ tigiŋ;
ta ʋ nyıŋgbanıŋ dıaŋ kaaŋ hʋʋgı
vɔrıŋ ma.’ ”
32 Ta Piita dı bı baarı dı, “Yisa wa gie Ŋmıŋ
die dı va ʋ hagı kuŋ me, ta tı mana dı yi ʋ
kumbu hagıŋ daansıatieliŋ. 33 Ta Ŋmıŋ dı
bı kɔtı wa ʋ jʋalı kalı ʋ nuudiigiŋ chaaŋ,
ʋ kala wa Ŋmıŋ dı yı wa ʋ Halıkasıka die
ʋ yına nʋaŋ dı ʋ nan yı tı wa ʋ vaa bʋ
keŋ sʋʋŋ tı ma. Lele dı yiwo Halıkasıka nı
yese ta wʋmma tı jigiŋ dene. 34 Die Davidi
dı kpine wo, die ʋ ka jʋalı ga arızanna ma
aŋaŋ nyıŋgbanıŋ: ama ta die ʋ baarı dı;
‘Tı Yɔmʋtieŋ Nabidie Ŋmıŋ balı a yı n
Yɔmʋtieŋ dı:
Kala n nuudiigiŋ chaaŋ
35 a ga tʋgı saŋŋa dieke n baaŋ nagı fʋ
dataası a yi fʋ nuusi me.’
36 “Die wıa dı vıına ta nınıŋ Izara vuosi
mana sımma dı Yisa wa gie, die nı vana ba
kpaası dagarıkʋ ma wa, wʋnıŋ ta Nabidie
Ŋmıŋ dı dagı dı wʋnıŋ ʋ yine Vuovʋarıkıŋ
Masia wa, ta bı yi tı Yɔmʋtieŋ.”

Vuosi tuse ataa die dı yi Yisa yada dene

37 Die vuosi gie dı wʋnna naa wa die
ba sʋgıtı dı faası chʋʋsı pam. Die wıa
ba pıası Piita aŋaŋ ʋ chanchaalıba dı, “Tı
nımballı, bıa tı baa tı yi?”
38 Piita die dı balı a yı ba dı, “Sie nı mana
vaa nı tʋmbıatı, aŋ tı sıı nı Ŋmıŋ nyaabʋ
Yisa Masia saaŋ ma, amʋ Ŋmıŋ nagı nı
tʋmbıatı a chaa nı, ta ʋ yı nı ʋ piini dieke
dı yine Ŋmıŋ Halıkasıka. 39 Dama Ŋmıŋ
die yı nʋaŋ dı ʋ nan nagı ʋ Halıkası a yı
nınıŋ aŋaŋ nı ballı, aŋaŋ vuodiekemba dı
benne saasaa, aŋaŋ vuodiekemba mana tı
Yɔmʋtieŋ Nabidie Ŋmıŋ dı baaŋ wa aŋ ba
tuo ʋ nʋaŋ.”
40 Ka kʋaŋ chaaŋ, Piita die dı balı ba wıa
pam ta kpaaŋ ba aŋaŋ nıŋŋmına dı, “Nı
vʋarı nı gbaŋ a nyıŋ Ŋmıŋ tıbıdatı dieke
dı kienene lele gie vuobıatı gie ma wa.”
41 Die ba pam die dı tuo Piita wʋbalıkaha
a dii, die ba yiwo sıba vuosi tuse ataa,
ta ba sıı ba Ŋmıŋ nyaabʋ, ta ba gʋtı ba
ma. 42 Die saŋŋa mana ba ŋaaŋ bʋgıra a
nyına tʋntʋntıba jigiŋ, ta die a lagıma a
pɔgıla taŋ aŋaŋ nʋabalımıŋ, ta lagıma die
nyindiike, ta bı lagıma a jʋʋsa Ŋmıŋ.

Yisa kʋaŋanvuosi beriŋ

43 Ta ŋmaamıŋ die dı yallı vuoŋ mana;
tʋntʋntıba die dı yi mamachi tʋnkpıma
pam aŋaŋ Ŋmıŋ hagırıŋ wa. 44 Die Yisa
kʋaŋanvuosi mana die dı pɔgılı taŋ aŋaŋ
nʋabalımıŋ ta tıa ba nyinti a yıa taŋ. 45 Ta
die a naga ba faarı a daa a naga ligirehe
a tıa a yıa taŋ, dı mʋna vuoŋ mana tuo
die. 46 Daaŋ mana ba ko lagıma taŋ
Ŋmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ ma a jıama
Ŋmıŋ ama ba nyıŋ mi, ba ŋaaŋ gara taŋ
tige a lagıŋ die nyindiike aŋaŋ sʋgıfıalıŋ
aŋaŋ sʋgıyıalıŋ aŋaŋ taŋ. 47 Ta saŋŋa
mana ba ŋaaŋ bıra Ŋmıŋ, ta vuoŋ mana
die dı yallı sʋgıfıalıŋ aŋaŋ ba. Ta daaŋ
mana tı Yɔmʋtieŋ ŋaaŋ vasa vuosi dı yese
gbatıtaanıŋ ta gʋta ba ma.

3

Piita aŋaŋ Jɔɔn die dı gbaanna gbarıgıŋ dene

1 Daaŋ kaanı Piita aŋaŋ Jɔɔn die dı
gara Ŋmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ ma,
Ŋmıŋ jʋʋsıŋ saŋŋa, agbaa kʋaŋ chaaŋ
hawası ataa saŋŋa die wonde. 2 Womi
sanʋarı tıŋ, sanʋaŋ dieke die ba wasınana
“Sanʋavııka” daa wʋnyı die dı yine
gbarıgıŋ ʋ mısı mana ma ma die dı kalı
mi. Daaŋ mana die ba ŋaaŋ chii wo mıŋ
a keŋ kalıŋ sanʋarı gie tıŋ ʋ dı jʋʋsa
vuodiekemba dı juunene Ŋmıŋ juoku me
ligire. 3 Die ʋ yene Piita aŋaŋ Jɔɔn dı balla
ba juu wo, ʋ jʋʋsı ba ligire. 4 Die ba mana
dı yiŋŋi a daansı wa die, womi Piita die
dı baarı dı, “Daansıma tı.” 5 Die wıa die
ʋ daansa ba ta yaa tama sıba ʋ nan ye
jaaŋ a nyıŋ ba jigiŋ. 6 Ama Piita die dı
balı a yı wa dı, “Tı wo ligire, ama tı nan
yı fʋ jadieke tı yalla. Manıŋ n yı fʋ nʋaŋ
Yisa Masia vuodieke dı yine Nazeriti vuoke
saaŋ ma, hagı chʋŋ” 7 ta yigi ʋ nuudiigiŋ
me a suŋŋi wo ʋ hagı zie. Lele womi daa
wa nagısı aŋaŋ ʋ naachıgısa dı ye hagırıŋ;
8 ʋ hagı a yʋgı a zie ʋ nagısı ma a dı dıa
a chʋŋ chʋŋ. Womi die ʋ dı ba kʋaŋ a juu
Ŋmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ ma a chʋŋ
ta yʋga a bıra Ŋmıŋ. 9 Die vuosi mana
dı yene wo ʋ chʋnnana ta bıra Ŋmınnı,
10 die ba mıŋŋı wa dı vuodieke dı ŋaana
kala Ŋmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ sanʋarı
tıka jigidieke ba wasınana “Sanʋavııka ”
a jʋʋsa wa wonde, die dı yi be mamachi
aŋaŋ ŋmaamıŋ aŋaŋ wudieke dı yine a yı
wa wa.

Piita die mʋʋlına Yisa wʋvıına dene

11 Die daa wa die dı goori Piita aŋaŋ Jɔɔn
a yallı, die dı yi vuosi mana mamachi ba
chıgı ga ba jigiŋ, jigidieke die ba wasınana
“Solomoni Lııfaaŋ” wa. 12 Piita die dı yene
vuosisi ʋ pıası ba dı, “Nınıŋ Izara vuosi,
bıa wıırı gie dı yi nı mamachi? Ta bıa
nı daansa tı sıba dı yiwo tı gbaŋ gbaŋ tı
hagırıŋ yaa tı wʋvıına wıa tı yi daa wa
gie dı chʋŋ? 13 Nabidie Ŋmıŋ, vuodieke
die Abarahami aŋaŋ Aziki aŋaŋ Jakobu
die dı jıanna wa, ta bı yi Ŋmıŋ dieke tı
chʋalıba die dı jıanna wa, wʋnıŋ ʋ kɔtına
ʋ Tʋntʋntʋ Yisa ŋmıŋsikpeŋ aŋaŋ ʋ gbaŋ
gbaŋ hagırıŋ. Wʋnıŋ die nı nagı a yı

tɪ nyɪŋkʋraha nuusi me, ta zeti wo Paliti nɪŋŋa saŋŋa dieke Paliti die dɪ yaalala dɪ ʋ vaa ʋ ga yɔrɪ wa. 14 Die ʋ yiwo Ŋmɪŋ vuoŋ ta bɪ yi vuovɪɪnɪŋ ama die nɪ zeti wo mɪŋ ta balɪ Paliti dɪ ʋ vʋarɪ vuokʋʋrʋ wa a yɪ nɪ. 15 Die wɪa, nɪnɪŋ die nɪ yine ba kʋʋ Miivoliyɪɪrʋ wa; ama Ŋmɪŋ die dɪ vaa ʋ hagɪ kuŋ me, ta tɪnɪŋ tɪ yine wɪɪrɪ gie daansɪatieliŋ. 16 Dɪ yiwo Yisa wa saarɪ yiko tɪ wa dɪ yi daa wa gbaamɪŋ. Gbarɪgɪrɪ gie yiwo vuodieke nɪ wone sɪba ta bɪ yese wo, ama ʋ keŋ ye gbaamɪŋ, dama ʋ yine Yisa saaŋ yada wa wɪa. Ʋ yine Yisa saaŋ yada wɪa ʋ ye gbaamɪŋ ta zie nɪ mana nɪŋŋa naa.

17 "Lele n nɪmballɪ, n sɪba a baarɪ wudieke nɪnɪŋ aŋaŋ nɪ nyɪŋkʋraha dɪ yine ba kʋʋ Yisa wa, die nɪ ka sɪba wudieke die nɪ yinene chɪaŋ. 18 Ama Ŋmɪŋ die wɔŋ balɪ ʋ wɪɪrɪ a yɪ ʋ naazʋalɪba, ta ba gbaŋ die dɪ balɪ a yɪ vuosi dɪ sie ʋ Vuovʋarɪkɪrɪ Masia wa dii wahala. Die ʋ vaa ka seŋ yi wusie sɪba nɪ yine die wo.

19 "Die wɪa nɪ vaa nɪ tʋntʋmbɪatɪ ta yiŋŋi a keŋ Ŋmɪŋ jigiŋ amʋ ʋ nagɪ nɪ tʋmbɪatɪ a chaa nɪ, 20 ta ʋ nan bɪ yɪ nɪ haalɪtɪ voosiŋ, ta bɪ tʋŋ Yisa Masia nɪ jigiŋ, vuodieke ʋ wone a vʋarɪ wa a yɪ nɪ wa. 21 Ama sie Yisa wa wɪarɪ arɪzanna ma a ga tʋgɪ saŋŋa dieke Ŋmɪŋ dɪ bala ʋ wʋnsɪ jaaŋ mana sɪba die ʋ vana ʋ naazʋalɪkasɪ mba die dɪ benne kʋrɪŋ ma wa dɪ balɪ wa.

22 "Die gbaŋ Mosisi dɪ baarɪ dɪ, 'Tɪ Yɔmʋtieŋ Nabidie Ŋmɪŋ nan daansɪ yɪ nɪ naazʋa sɪba ʋ tʋnna mɪŋ naa, ta ʋ nan yi nɪ gbaŋ gbaŋ nɪ vuoŋ. Nɪnɪŋ nɪ mʋ nɪ wʋmma wudieke mana ʋ balala nɪ. 23 Vuodieke mana dɪ kana ka wʋmma wudieke mana wʋnɪŋ naazʋa wa mi dɪ balala, Ŋmɪŋ nan vʋarɪ die vuoke a nyɪŋ ʋ vuosi me ta chʋʋsɪ wa.'

24 "Ta Ŋmɪŋ naazʋalɪŋ banɪŋ ba aŋaŋ naazʋa Samuli aŋaŋ vuodiekemba die dɪ kenne ʋ kʋaŋ chaatɪ ta die bala Ŋmɪŋ wɪaha die wɔŋ balɪ wudieke dɪ yinene daarɪ gie nʋaŋ. 25 Ŋmɪŋ nʋa diekemba die ʋ yɪna ʋ naazʋalɪba, yiwo nɪ sɪɪtɪ, a bɪ gʋtɪ, nʋa dieke Ŋmɪŋ dɪ yɪna nɪ chɔɔŋkʋʋlɪba gbaŋ yiwo nɪ sɪɪtɪ. Dama die ʋ balɪ wa Abarahami dɪ, 'Fʋ haagɪŋ wʋnyɪ ma, maŋ nan daagɪ a yi alibarika yɪ tɪŋgbaŋka gie vuosi mana.' 26 Die wɪa Ŋmɪŋ dɪ vʋarɪ ʋ Tʋntʋntʋ Masia wa ta wolɪŋ tʋŋ wa nɪ jigiŋ, dɪ ʋ vaa nɪ chɪgɪ a nyɪŋ nɪ tʋntʋmbɪatɪ ma ta ye alibarika ka."

4

Die ba yalla Piita aŋaŋ Jɔɔn a ga nyɪŋkʋra nɪŋŋa dene

1 Die Piita aŋaŋ Jɔɔn die dɪ yene ko bala wɪa a yɪa vuosisi, die Ŋmɪŋ kɪkaabɪtɪba aŋaŋ Ŋmɪŋ jɪamɪŋ juokpeŋkpɪɪkʋ sojasisi jakʋʋŋ aŋaŋ Sadusisi vuosi dɪ keŋ ba jigiŋ, 2 dama die ba jɪɪ wa sɪnyɪɪrɪŋ a yɪ Piita aŋaŋ Jɔɔn, dɪ ba dagɪnana vuosisi dɪ Yisa die hagɪ kuŋ me wɪa, ka dagɪ sɪba kunti nan daansɪ hagɪ kuŋ me. 3 Die wɪa die ba yigi be a nagɪ ba a yi dansarɪka sʋŋ dɪ tʋŋ vʋŋ, dama yuŋ die wɔŋ a sibe mɪŋ. 4 Ama daadaŋ diekemba die dɪ wʋnna Piita aŋaŋ Jɔɔn balɪkʋ die dɪ yi Yisa yada ta yi Yisa kʋaŋandɪɪsɪrɪŋ. Ta vuodiekemba die dɪ dɪna Yisa dɪ yi sɪba vuosi tuse anʋ.

5 Tʋŋ die dɪ vʋnna, Juu vuosi nɪŋŋandɪɪsɪrɪba aŋaŋ ba nyɪŋkʋra aŋaŋ mɪraha dɪdagɪrɪba die dɪ lagɪŋ taŋ ba lagɪmɪŋ jigiŋ Jerusalemi ma, 6 die ba lagɪŋ aŋaŋ Ŋmɪŋ kɪkaabɪtɪba jakʋʋŋ Anasi aŋaŋ Kayafasi aŋaŋ Jɔɔn aŋaŋ Alekizanda aŋaŋ Ŋmɪŋ kɪkaabɪtɪba jakʋʋrɪ tigiŋ vuosi bataŋ. 7 Die ba yi Piita aŋaŋ Jɔɔn dɪ keŋ zie ba sʋnsʋŋ ta ba pɪasa ba dɪ, "Bɪa hagɪrɪŋ nɪ yallɪ, ta mɪnɪa saaŋ ma nɪ yie wɪaha gie?"

8 Womi Ŋmɪŋ Halɪkasɪka die dɪ hagɪ Piita ma ʋ yiŋŋi a balɪ ba dɪ "Nɪnɪŋ nɪŋŋandɪɪsɪrɪŋ aŋaŋ nyɪŋkʋra, 9 dɪɪ yi nɪ pɪasa tɪ jinne yaa gamma wʋvɪɪŋ dieke tɪ yine a yɪ gbarɪgɪrɪ gie aŋaŋ ʋ yene gbaamɪŋ dene, 10 die nɪŋ, nɪ mana aŋaŋ Izara vuosi mana sɪmma dɪ dɪ yiwo Nazeriti vuoke Yisa Masia saaŋ ma ta daa wa gie dɪ ye gbaamɪŋ ta zie nɪ nɪŋŋa naa. Yisa wo mi die nɪ yi ba kpaasɪ wa dagarɪkʋ ma a kʋʋ wa wa ama ta Ŋmɪŋ dɪ vaa ʋ hagɪ kumbu me wo. 11 Wʋnɪŋ ʋ yine vuodieke Ŋmɪŋ gbaŋkʋ dɪ balɪ ʋ wɪaha dɪ

'Taŋ dieke nɪnɪŋ mɪmɪɪrɪba dɪ zetine wo
yiŋŋine a keŋ bɪrɪŋ gɔŋgɔŋyʋgɪrɪŋ taŋ
vɪɪnɪŋ.'

12 Ta vuoŋ saaŋ bɪ wori tɪŋgbaŋka gie me ta Ŋmɪŋ dɪ yɪ vuosi dɪ tɪ ye gbatɪtaanɪŋ, sie Yisa nyɪɪna ma."

13 Die lagɪŋkʋ vuosi dɪ yene Piita aŋaŋ Jɔɔn dɪ dine dembisi dene wo, ta die ba bɪ mɪŋŋɪ dɪ Piita aŋaŋ Jɔɔn die yiwo vuodiekemba dɪ kana ka sɪba gbanɪŋ die dɪ yi be mamachi, ba mɪŋŋɪ dɪ die banɪŋ aŋaŋ Yisa die benne. 14 Ama die ba yene daa dieke die dɪ yene gbaaŋkʋ dɪ ziene Piita aŋaŋ Jɔɔn jigiri die ba ka bɪagɪ balɪ wɪɪŋ a chʋʋsɪ ba. 15 Die wɪa die ba vaa ba ye nyɪŋ lagɪŋkʋ jigiŋ, ta ba wa ye taŋ, 16 ta pɪasa taŋ dɪ, "Bɪa tɪ nan yi dembisi gie? Dama vuodieke mana dɪ benne Jerusalemi ma sɪba mamachi wudieke ba yine, ta tɪ kaaŋ bɪagɪ chiisike. 17 Ama nɪ vaa aŋ tɪ kpaaŋ ba dɪ ba daa bɪ wa Yisa saaŋ a yɪ vuoŋ, amʋ vuosi kaaŋ wʋŋ Yisa wɪɪrɪ gie."

18 Die wɪa die ba bɪ wa ba a keŋ juu a balɪ ba dɪ "Nɪ sɪmma nɪ bɪ nagɪ Yisa saaŋ

a balı yaa dagı vuoŋ bıbra.” 19 Ama Piita
aŋaŋ Jɔɔn die dı yiŋŋi a balı ba dı, “Nınıŋ
nı gbaŋ gbaŋ nı yilime dı bıa mʋna Ɲmıŋ
jigiŋ? Tı saagı a yı nı ta zeti Ɲmıŋ nʋaŋ
yaa? 20 Dama tı kaaŋ bıagı vaa wudieke tı
gbaŋ gbaŋ tı yene ta wʋŋ wa balıŋ.” 21 Ta
die lagıŋkʋ nyıŋkʋraha die dı bı kpaaŋ ba
aŋaŋ nıŋŋmına ta vaa ba ga yɔrı, dama
die ba ka ye wııŋ ba baaŋ nagı a datı ba
tıbıŋ, dama vuosisi die faası bala mıŋ ta
bıra Ɲmıŋ saaŋ aŋaŋ wudieke dı yine wo.
22 Daa dieke die dı yene mamachi gbaaŋkʋ
die tıaŋ bına baŋısı-nıısa.

Yisa kʋaŋandıısırıŋ die dı jʋʋsına Ɲmıŋ a yaala Dembisi dene

23 Die ba dine vaa Piita aŋaŋ Jɔɔn wa,
die ba yiŋŋi ga ba chanchaalıba jigiŋ a
balı ba wudieke Ɲmıŋ kıkaabıtıba jakʋʋrı
aŋaŋ nyıŋkʋraha dı bala ba wa. 24 Die
ba wʋnna naa wa, die ba mana die
dı lagısı taŋ aŋaŋ sʋgıbalımıŋ a jʋʋsı
Ɲmıŋ dı “Tı Yɔmʋtieŋ Nabidie Ɲmıŋ, fʋ
naana ŋmıŋsikpeŋ aŋaŋ tıŋgbaŋka gie,
mʋgıkpııma aŋaŋ nyindiekemba dı benne
a ma, 25 die Halıkasıka ma fʋ dagı tı
chɔɔŋkʋʋŋ Davidi vuodieke die dı yine fʋ
tʋntʋntʋ, ta die ʋ bʋgı balı fʋ Halıkası yiko
me dı
‘Bıa yine vuodiekemba dı kana a ka yi Juu
vuosi dı pırı aŋaŋ sınyıırıŋ,
ta Izara vuosi dı sama saŋ tɔgıtı
26 ta tıŋgbaŋka gie naara aŋaŋ ba
nyıŋkʋra dı lagısı taŋ
a tuole dı ba wagı aŋaŋ Nabidie Ɲmıŋ
aŋaŋ
ʋ Vuovʋarıkırı Masia wa.’
27 “Dı yiwo wusie dı, Herodi aŋaŋ Pon-
tiwosi Paliti aŋaŋ vuodiekemba dı kana a
ka yi Juu vuosi aŋaŋ Izara vuosi die seŋ
lagısı mıŋ tıka ma ta saŋ dı ba kʋʋ kası
tʋntʋntʋ Yisa, vuodieke die fʋ vʋarına a
zie wo. 28 Die ba lagısıya mıŋ dı ba yi
wudieke mana fʋ hagırıŋ aŋaŋ fʋ yaalıŋ
ma fʋ wone a saŋ dı ka nan yi wo. 29 Ta lele
tı Yɔmʋtieŋ, ye vuosi gie dı ŋaana a juo tı
ŋmaamıŋ dene, ta vaa tınıŋ vuodiekemba
dı yine fʋ yɔŋısı balıma fʋ wıaha gie
aŋaŋ dembisi pam, 30 ta tıntı fʋ nuuŋ
ta yı yʋagıtieliŋ ye gbaamıŋ, ta vaa tı
yime mamachi wʋkpııma pam aŋaŋ fʋ
kası tʋntʋntʋ Yisa saaŋ hagırıŋ ma.”
31 Die ba dine a jʋʋsı Ɲmıŋ a kpatı wa,
jigidieke ba lagıŋna wa dı dɔŋ, ta Ɲmıŋ
Halıkasıka die dı suuli ba mana die ba piili
a bala Ɲmıŋ wıaha aŋaŋ sʋgıhagırıŋ.

Die ba tıana ba nyinti a yıa taŋ dene

32 Saŋka mi Yisa kʋaŋandıısırıŋ mana
die dı lagıŋ taŋ aŋaŋ sʋŋanyili balımıŋ
aŋaŋ sʋgıbalımıŋ, ta tıa ba nyinti a yıa
taŋ. Vuoŋ die ka baarı dı ʋ sııwa jaaŋ.
33 Die saŋŋa mi tʋntʋntıba die dıdı tı
Yɔmʋtieŋ Yisa kumbu hagıŋ daansıa, ta
daansıaka die yaa hagırıŋ pam, ta Ɲmıŋ
die dı yi alibarika pam a yi ba mana ma.
34 Die vuoŋ wo ba sʋŋ a waarı jaaŋ, dama
vuodiekemba die dı yalla ba gbaŋ gbaŋ
kʋatı yaa tige ŋaaŋ nagıha a daa mıŋ a
yaa ligirehe, 35 a keŋ tʋntʋntıba jigiŋ, ta
ba nagı tıa a yı vuoŋ mana ʋ yaala dene.
36 Die daa wʋnyı die bie mi ʋ saaŋ dı dı
Josefu, ta die yi Liiva buuriŋ vuoŋ, ta ba
mıırı wa Saapurusi, vuodieke tʋntʋntıba
dı wasınana Banabasi (ka chıaŋ yine
susuŋŋiru), 37 die dı keŋ nagı ʋ kʋaŋ a daa,
a yaa ligirehe a keŋ a yı tʋntʋntıba.

5

Ananiasi aŋaŋ ʋ hɔgʋ Safara wıa

1 Ama daa wʋnyı gbaŋ die benne a dı
Ananiasi ta ʋ hɔgʋ dıaŋ dı dı Safara. Die
ba nagı ba faarı a daa, 2 ta die nagı ligirehe
a taŋ a lɔbırı, ta ʋ hɔgʋ wa dı sıba ha
wıa, ta die nagı ligire tıalıka ha a yaa ga
yı tʋntʋntıba ha. 3 Piita die dı pıası wa
dı, “Ananiasi, bıa fʋ vaa Sitaani dı juu fʋ
sʋŋ a nyaŋŋı fʋ, ta yi fʋ chıbı ŋmınchıbısı
a yı Ɲmıŋ Halıkasıka ta nagı ligirehe a
taŋ fʋ tuone a nyıŋ kʋakʋ ma fʋ nagına
a daa wa? 4 Die fʋ yene ka nagı ka a
daa wa, die ka ka yiwo fʋ sııtı? Ta die
fʋ nagına ka a daa wa, ligirehe die ka yi
fʋ sııtı? Ta bıa yine fʋ yile fʋ sʋŋ ma a
yi naa? Fʋnıŋ fʋ ka chıbı ŋmınchıbısı a
yı wa vuota, ama fʋ chıbı yı wa Ɲmıŋ.”
5 Die Ananiasi die dı wʋnna naa, die dı
kpi a nan. Die ŋmaaŋkpeŋkpııŋ dı juu
vuodiekemba mana die dı wʋnna ʋ kumbu
wıaha. 6 Womi dalʋaka die dı keŋ nyıŋ a
muuri ʋ nyıŋgbaŋka aŋaŋ garıŋ a chii wo
a nyıŋ a ga guu.
7 Ka kʋaŋ chaaŋ hawası ataa, ʋ hɔgʋ wa
die dı keŋ juu jigidieke Piita die benne wo,
ta ka sıba wudieke dı yine. 8 Ta Piita dı
pıası ʋ gbaŋ dı “Balı mıŋ, fʋnıŋ aŋaŋ fʋ
chʋrʋ wa dı nagına nı kʋakʋ a daa wa ta
tuo ligirehe a mana wʋnna?”
Die ʋ yiŋŋi a balı wa dı “Wa, bʋ mana
wʋnna.”
9 Die wıa Piita die dı pıası wa dı, “Bıa
fʋnıŋ aŋaŋ fʋ chʋrʋ wa dı yi nʋabalımıŋ
dı nı magısı Tı Yɔmʋtieŋ Halıkasıka. Daa
diekemba dı guune fʋ chʋrʋ wa, bie wo
sanʋarı tıŋ lele, ta ba nan chii fʋ gbaŋ a
nyıŋ a ga guu.” 10 Lele womi die ʋ kpi a
nan tıŋgbaŋ, ta dalʋakaha die dı a keŋ
juu a ye dı ʋ kpiye mıŋ, ba chii wo a
nyıŋ a ga guu ʋ chʋrʋ wa lʋgıŋ. 11 Saŋŋa
mi die ŋmaaŋkpeŋkpııŋ die dı juu Yisa
kʋaŋandıısırıŋ mana aŋaŋ vuodiekemba
die dı wʋnna wıaha.

Tʋntʋntıba die dı gbaanna daadaŋ dene

12 Saŋŋa mi tʋntʋntɪba die dɪ
tʋma mamachi tʋnkpɪɪma pam vuosisi
jigiŋ. Ta Yisa kʋaŋandɪɪsɪrɪŋ mana
die dɪ ŋaaŋ lagɪsɪ taŋ Ɲmɪŋ jɪamɪŋ
juokpeŋkpɪɪkʋ, Solomoni lɪɪfaaka jigiŋ.
13 Ama vuodiekemba dɪ kana ka yi Yisa
kʋaŋandɪɪsɪrɪŋ dɪ wo sikimiŋ a baaŋ gaaŋ
ba gbaŋ a gʋtɪ ba ma, ama ta die yɪa ba
jɪlɪma pam, 14 ama dembisi aŋaŋ hɔgʋba
pam die dɪ yi tɪ Yɔmʋtieŋ yada ta gʋtɪ
ʋ kʋaŋandɪɪsɪrɪŋ ma. 15 Die tʋntʋntɪba
dɪ yinene wudiekemba ba wɪa, vuosi die
dɪ chii yʋagɪtieliŋ a nyɪŋ sieti ma, a nagɪ
ba dʋaŋ gadosi aŋaŋ kalɪŋasɪ ma a mʋ
Piita dɪ keŋ chʋŋ tɪanna ʋ ligisiŋ nan
nan ba ma aŋ ba ye gbaamɪŋ. 16 Ta die
kpɪkpaaŋ die dɪ nyɪŋ tɪŋkpaŋŋɪsɪ die dɪ
gbine Jerusalemi a yaa ba yʋagɪtieliŋ aŋaŋ
vuodiekemba jɪmbɪatɪ dɪ yalla a keŋ, die
ba mana dɪ ye gbaamɪŋ.

Tʋntʋntɪba wahala diile wɪa

17 Die wɪa Ɲmɪŋ kɪkaabɪtɪba jakʋʋŋ
aŋaŋ ʋ kʋaŋandɪɪsɪrɪŋ mana aŋaŋ Sadu-
sisi vuosi bataŋ pam die dɪ yaa sʋgɪbɪaŋ
aŋaŋ tʋntʋntɪba, ta die yɪ 18 ba ga yigi be
a kparɪ ba dansarɪka ma. 19 Ama yuku
me Ɲmɪŋ malaka die dɪ keŋ sʋʋŋ a yuori
dansarɪka ka sanʋaha dɪ tʋntʋntɪba keŋ
nyɪŋ, ta balɪ yi ba dɪ, 20 “Nɪ gamma a
ga zie Ɲmɪŋ jɪamɪŋ juokpeŋkpɪɪkʋ ma a
balɪ vuosisi miivoli haalɪkʋ gie wɪa mana.”
21 Die tʋntʋntɪba die dɪ tuo ʋ nʋarɪ, die
sʋkʋleeliŋ die ba ga juu Ɲmɪŋ jɪamɪŋ
juokpeŋkpɪɪkʋ ma a piili a daga vuosi
wɪaha.

Die Ɲmɪŋ kɪkaabɪtɪba jakʋʋrɪ aŋaŋ ʋ
kʋaŋandɪɪsɪrɪba die dɪ wa Juu vuosi
nyɪŋkʋra mana a lagɪŋ taŋ, ta die yi
nʋaŋ dɪ ba ga dansarɪka ka sʋŋ a ga
vʋarɪ tʋntʋntɪba a keŋ ba nɪŋŋa, 22 Ama
die ba gana tʋgɪ dansarɪka ka sʋkʋ die
ba ka ye be ta yiŋŋi ga lagɪŋkʋ jigiŋ a
ga baarɪ dɪ 23 “Tɪ gana a tʋgɪ dansarɪka
ka jigiŋ, tɪ ye ka mɪŋŋɪ kparɪ mɪŋ
keŋ keŋ, ta gbɪgbarɪtɪba dɪ zie sanʋaha
tɪŋ a gbarɪ, ama tɪ yuorine sanʋaha
ta vuoŋ mana wo ka sʋŋ.” 24 Die
Ɲmɪŋ kɪkaabɪtɪba nyɪŋkʋraha aŋaŋ Ɲmɪŋ
jɪamɪŋ juokpeŋkpɪɪkʋ sojasisi jakʋʋrɪ dɪ
wʋnna naa wa, die dɪ yi be mamachi ba
yile wudieke dɪ yine wo. 25 Womi vuoŋ
wʋnyɪ die dɪ keŋ juu mi a baarɪ dɪ, “Nɪ ye,
daa diekemba nɪ nagɪna a yi dansarɪka ma
wa zie Ɲmɪŋ jɪamɪŋ juokpeŋkpɪɪkʋ ma a
daga vuosi Ɲmɪŋ wɪa.” 26 Die wɪa sojasisi
jakʋʋrɪ die dɪ nagɪ ʋ dembisi ba ga yaa
tʋntʋntɪba keŋ, ama die ba ka vʋarɪ ba
aŋaŋ hagɪrɪŋ, dama die ba chɪgɪ ŋmaamɪŋ
dɪ vuosi nan taa ba tana.

27 Die ba yalla ba keŋ wo, die ba
vaa ba keŋ zie lagɪŋkʋ nɪŋŋa, ta Ɲmɪŋ
kɪkaabɪtɪba jakʋʋrɪ balɪ ba dɪ, 28 “Die tɪ
yɪ nɪ wa nʋaŋ aŋaŋ nɪŋŋmɪna, dɪ nɪ da
keŋ dagɪ vuosi Yisa saaŋ ma, ama nɪ ye
wudieke nɪ yine, nɪ nagɪ dagɪkʋ a mʋʋlɪ
Jerusalemi mana, ta yaala nɪ yi tɪ Yisa
kʋkʋʋrɪŋ.”

29 Ta Piita aŋaŋ tʋntʋntɪba banɪŋ ba dɪ
yiŋŋi balɪ ba dɪ “Sie tɪ saagɪ Ɲmɪŋ nʋaŋ
ta daa vuota nʋaŋ. 30 Tɪ chɔɔŋkʋʋlɪŋ
Ɲmɪŋ die vana Yisa dɪ hagɪ kuŋ me, die
nɪ kpaasɪna wa dagarɪkʋ ma wa ta kʋʋ
wa wa. 31 Ɲmɪŋ die dɪ kɔtɪ wa a jʋalɪ wa
a kalɪŋ ʋ nuudiigiŋ a yiwo Nɪŋŋandɪɪsɪrʋ
aŋaŋ Gbɪgbatɪtaantʋ, dɪ ʋ yɪ Izara vuosi
sieŋ dɪ ba chɪgɪ nyɪŋ ba tʋntʋmbɪatɪ ma aŋ
Ɲmɪŋ nagɪ ba tʋmbɪatɪ a chaa ba. 32 Tɪnɪŋ
aŋaŋ Ɲmɪŋ Halɪkasɪka yine Yisa kumbu
hagɪŋ daansɪa tieliŋ; Ɲmɪŋ dɪ nagɪna
Haalɪ dieke wo a yɪa vuodieke mana dɪ
tuone ʋ nʋaŋ.”

33 Die nyɪŋkʋraha die dɪ wʋnna naa, die
ba jɪɪ sɪnyɪɪrɪŋ pam dɪ ba kʋʋ tʋntʋntɪba.
34 Ama Farasisi vuoŋ wʋnyɪ die benne
lagɪŋkʋ me ta ʋ saaŋ dɪ dɪ Gamalia, ta yi
mɪraha dɪdagɪrʋ, vuoŋ mana die dɪ yɪa
wa jɪlɪma pam; die dɪ hagɪ lagɪŋkʋ ma
a balɪ ba dɪ ba yaa tʋntʋntɪba a nyɪŋ
aŋ ka yi sʋaa. 35 Die ʋ wa balɪ yɪ ba
dɪ “N chanchaalɪŋ Izara vuosi, nɪ sɪmma
aŋaŋ nɪ bala nɪ yi vuosi gie wudieke wo.
36 Saŋŋa dieke dɪ tɪanna wa, Tudasi die
hagɪya a baarɪ dɪ ʋ yiwo vuokpɪɪŋ ta die
vuosi sɪba kɔbɪsɪ-nɪɪsa die dɪ dɪ ʋ kʋaŋ,
ama vuosi bataŋ die dɪ keŋ kʋʋ wa, die
ʋ kʋaŋandɪɪsɪrɪba mana die dɪ chɪgɪ a
jaasɪ jigiŋ mana, ta ʋ tʋʋmaha mana die
dɪ yi yɔrɪ. 37 Naa kʋaŋ chaaŋ, ta Judasi,
vuodieke dɪ yine Galili vuoke gbaŋ die dɪ
keŋ vuosi bɪɪsɪkʋ saŋŋa, die ʋ tarɪgɪ vuosi
bataŋ yɪaŋ ta daadaŋ pam die dɪ dɪ ʋ
gbaŋ, ta vuosi die dɪ keŋ kʋʋ ʋ gbaŋ, ta ʋ
kʋaŋandɪɪsɪrɪba mana die dɪ chɪgɪ a jaasɪ
jigiŋ mana. 38 Die wɪa, leleke gie wɪɪrɪ nɪŋ,
n kpaama nɪ dɪ nɪ ko vaa vuosi gie sɔmm
ta vaa ba ga, dama dɪɪ yi ta ba tʋʋmaha
dɪ yiwo vuota tʋʋma ka nan daansɪ kpatɪ.
39 Ama dɪɪ yi ta ka yi Ɲmɪŋ tʋʋma, nɪ kaaŋ
bɪagɪ a nyaŋŋɪ ba; nɪnɪŋ nɪ nan keŋ ye ta
nɪ waga aŋaŋ Ɲmɪŋ.”

Die lagɪŋkʋ die dɪ tuo Gamalia kpaaŋkʋ,
40 ta die yiŋŋi a wa tʋntʋntɪba a keŋ juu,
ta vaa ba tɪbɪ ba aŋaŋ kpaasɪŋ, ta yɪ ba
nʋaŋ dɪ ba da keŋ wɔŋ a balɪ wɪɪŋ Yisa
saaŋ ma, ta die vaa ba ga yɔrɪ. 41 Die
wɪa, tʋntʋntɪba die dɪ nyɪŋ lagɪŋkʋ jigiŋ
aŋaŋ sʋgɪfɪalɪŋ, dama Ɲmɪŋ die yene be
ba mʋna wahala diile Yisa saaŋ ma. 42 Ta
die daaŋ mana ba ŋaaŋ gara Ɲmɪŋ jɪamɪŋ
juokpeŋkpɪɪkʋ ma, ta bɪ gara vuosi tige me
a daga ta mʋʋla wʋvɪɪnaha dɪ Yisa yine
Ɲmɪŋ Vuovʋarɪkɪrɪ, Masia wa.

6

Ba vʋarına susuŋŋiriŋ bayʋpɔyı wa wıa

1 Saŋŋa mi die Yisa kʋaŋandıısırıŋ
die dı gʋtınana wa, ta vʋʋnıŋ dı keŋ
keŋ Juu vuodiekemba dı balala Giriiki
jabalıkıŋ aŋaŋ Juu vuodiekemba die dı
bala ba gbaŋ gbaŋ jabalıkıŋ sʋnsʋŋ, dama
vuodiekemba die dı balala Giriiki ja-
balıkırı die baarı dı daaŋ mana ba ŋaana
tıa nyindiikehe ba kpihɔgʋba ka tuose sıba
vuodiekemba dı bala Juu jabalıkırı. 2 Die
wıa tʋntʋntıba baŋ aŋaŋ ale wo die wa
Yisa kʋaŋandıısırıŋ a lagısı taŋ a baarı
dı "Dı ka mʋ dı tı vaa Ŋmıŋ wıa mʋʋlıŋ
ta wıarı nyindiike tıala ma. 3 Die wıa n
nımballı, nı daansı nı sʋŋ a vʋarı dembisi
ba bayʋpɔyı nı sıbına a baarı ba beriŋ
vıına, ta yaa yıaŋ ta suuli wo aŋaŋ Ŋmıŋ
Halıkasıka, aŋ tı nagı tʋʋmaha gie yı ba
nuusi me, 4 ta tı nagı tınıŋ tı saŋŋa a
yi Ŋmıŋ jʋʋsıŋ mi aŋaŋ Ŋmıŋ wıa dagıŋ
ma."

5 Ta Yisa kʋaŋandıısırıŋ mana die yaa
sʋgıfıalıŋ aŋaŋ tʋntʋntıba balıkʋ. Die
wıa ba vʋarı Sitiiveni vuodieke die yallı
yada pam ta Ŋmıŋ Halıkasıka dı suuli wo
aŋaŋ Filipi aŋaŋ Porokorusi aŋaŋ Nikanori
aŋaŋ Timoni aŋaŋ Pamenasi aŋaŋ Niko-
lasi, vuodieke die nyına Antiyoku, ta die dı
ka yi Juu vuoŋ, ama die dı tarıgı ʋ jıamıŋ
ta dıa Juu vuosi jıaŋkʋ. 6 Die ba yaa ba ga
tʋntʋntıba jigiŋ, ta tʋntʋntıba die dı nagı
ba nuusi a diisi ba sikpigile me ta jʋʋsı
Ŋmıŋ yı ba.

7 Naa kʋaŋ chaaŋ Ŋmıŋ wıa die dı
bı mʋʋlı a ga jigiŋ mana, ta Yisa
kʋaŋandıısırıŋ die dı gʋta lagı lagı
Jerusalemi ma, ta Ŋmıŋ kıkaabıtıba pam
die dı saagı Yisa wʋvıınaha ta yiwo yada.

Sitiiveni yigiŋ wıa

8 Sitiiveni die dı ye Ŋmıŋ suŋŋiŋ aŋaŋ
hagırıŋ pam, ta die dı yie mamachi
tʋnkpııma vuosisi sʋŋ. 9 Ama die dembisi
bataŋ die dı ka tuo wo. Vuodiekemba
die dı nıga nınhagırıŋ aŋaŋ Sitiiveni die
yiwo Juu vuodiekemba dı yine yɔŋısı, ta
die ba vʋarı ba a nyıŋ ba yɔŋısı ma. Die
ba nyıŋ wa Sayireni aŋaŋ Alekizandira,
banıŋ aŋaŋ Juu vuosi bataŋ die dı nyına
Silisia aŋaŋ Asia ma. Die ba gbaŋ ba
yaa wa ba Ŋmıŋ jıamıŋ juoŋ. 10 Ama
Ŋmıŋ Halıkasıka die dı yı Sitiiveni yıaŋ
pam, die ba ka bıagı a nyaŋŋı wa aŋaŋ
ʋ wʋbalıkaha. 11 Die ba kana ka bıagı a
nyaŋŋı wa wıa, die ba ga kpalı dembisi
bataŋ dı ba balı dı "Tınıŋ tı wʋŋ wa ʋ
balala a chʋʋsa Mosisi aŋaŋ Ŋmıŋ." 12 Ba
bala naa wıa, ta vuosisi aŋaŋ nyıŋkʋraha
aŋaŋ mıraha dıdagırıba dı jıı sınyıırıŋ
ta ga Sitiiveni jigiŋ a yigi wo a yaa wa
ga ba nyıŋkʋra lagıŋkʋ jigiŋ. 13 Womi
die ba yaa dembisi bataŋ dı ba chıbı
ŋmınchıbısı a yı wa. Die ba baarı "Daa
wa gie ŋaaŋ bala saŋŋa mana a chʋʋsa
Ŋmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ aŋaŋ Mosisi
mıraha; 14 dama tı wʋŋ wa ʋ bala dı
Yisa vuodieke dı yine Nazeriti vuoke nan
kpaŋŋı Ŋmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ gie a
taaŋ, ta tarıgı chʋara diekemba Mosisi dı
yına tı wa." 15 Vuodiekemba mana die dı
kala lagıŋkʋ jigiri die dı mırıgı ba nine a
daansa Sitiiveni, ta die ye ʋ ninechaaŋ dı
tarıgı a sıı sıba malaka ninechaaŋ.

7

Sitiiveni balıkʋ

1 Die wıa Ŋmıŋ kıkaabıtıba jakʋʋrı die
dı pıası Sitiiveni dı "Ka seŋ yiwo wusie?"

2 Sitiiveni die dı yiŋŋi a balı dı "N
nımballı aŋaŋ n chʋalıŋ, nı wʋmma mıŋ,
saŋŋa dieke tı chɔɔŋkʋʋŋ Abarahami dı
yene bie Mesopotamia ma ta ye ka hagı
ga Harani ma, ta hagırıtieŋ Nabidie Ŋmıŋ
die dı nyıŋ ʋ jigiŋ, 3 ta balı wa dı 'Vaa fʋ
deŋ aŋaŋ fʋ tıŋgbaŋ ta ga tıŋgbaŋ dieke
n balla n dagı fʋ wa.' 4 Die wıa die ʋ nyıŋ
ʋ tıŋgbaŋka ma a ga bie Harani ma. Ʋ
chɔɔŋ wa kuŋ kʋaŋ chaaŋ, ta Ŋmıŋ die dı
vaa ʋ hagı a keŋ kalı tıŋgbaŋka gie me
jigidieke nı benne lele naa. 5 Ama Ŋmıŋ
die ka yı wa tıŋgbaŋka halı bıta gbaŋ dı
ʋ sına, ama ta die yı wa nʋaŋ dı ʋ nan
daansı nagı ka a yı wa, ta ka nan yi wʋnıŋ
aŋaŋ ʋ haagısı sıtı. Saŋŋa dieke Ŋmıŋ
die dı yine nʋarı gie wo ta Abarahami die
wo bʋa. 6 Naa die Ŋmıŋ dı balı yı wa dı,
'Fʋ haagısı nan daansı beri tıŋgbaŋ gaaŋ
ma, mi ba nan yi yɔŋısı, aŋ ba mugisi be
pam bına kɔbısı-nıısa. 7 Ama manıŋ n
nan daansı datı tıŋgbaŋ dieke vuosi ba
bala ba tʋŋ a yıa wa tıbıŋ, ka kʋaŋ chaaŋ
ba nan keŋ a nyıŋ kanıŋ tıŋgbaŋka mi
a keŋ tıka gie me a jıama mıŋ.' 8 Womi
Ŋmıŋ die yı Abarahami nʋaŋ, ta die dagı
wa nʋarı dagıtı, dı wʋnıŋ aŋaŋ ʋ haagısı
gobi ba kɔla. Die Abarahami dı keŋ mırı
Aziki, ta die gobi ʋ kɔlı ka daraa nıı
daraaŋ. Ka kʋaŋ chaaŋ Aziki dıaŋ dı mırı
Jakobu ta gobi ʋ kɔlı, ta Jakobu dıaŋ dı
gobi ʋ ballı baŋ aŋaŋ bale die dı yine tı
chɔɔŋkʋʋlıkpııma wa kɔla.

9 "Die Jakobu ballılı die dı keŋ haa ba
nımbʋa Josefu ta die nagı wa a daa a yı
vuosi bataŋ ba yaa wa ga Ijipiti tıŋgbaŋ
ma a bırıŋ wa yɔmʋ. Ama Ŋmıŋ die bie ʋ
jigiŋ, 10 ta die vʋarı wa a nyıŋ wumugisike
mana ma, ta die dı yı wa yıaŋ ta yi Ijipiti
naaŋ wa Faro dı yaala ʋ wıa ta yi wo
jakʋʋŋ Ijipiti tıŋgbaŋ ma, ta bı yi wo
jakʋʋŋ ʋ tigiŋ me.

11 “Ka kʊaŋ chaaŋ kɔŋkpɪɪŋ die dɪ
keŋ nan Ijipiti aŋaŋ Keenani tɪŋgbaŋɪsɪ
mana ma, die ba dii wahala pam, ta tɪ
chɔɔŋkʊʊlɪba die ka ye nyindiike. 12 Die
wɪa die Jakobu dɪ wʊnna dɪ nyindiike
bie Ijipiti ma wa die ʊ tʊŋ ʊ ballɪlɪ, tɪ
chɔɔŋkʊʊlɪba mi, die ba bʊmbʊŋaŋ garɪŋ
wonde. 13 Die ba garɪŋ bule wo ma
wa Josefu die dɪ nagɪ ʊ gbaŋ a dagɪ ʊ
nɪmballɪlɪ, mi Faro die dɪ mɪŋŋɪ Josefu
deŋ. 14 Ka kʊaŋ chaaŋ Josefu die dɪ tʊŋ
a wa ʊ chɔɔŋ Jakobu aŋaŋ ʊ deŋ mana dɪ
ba keŋ Ijipiti ma; die ba mana die yiwo
vuosi baŋɪsɪ-yʊpɔyɪ aŋaŋ banʊ. 15 Die wɪa
Jakobu aŋaŋ ʊ dembe mana die dɪ hagɪ
a ga Ijipiti, mi die wʊnɪŋ aŋaŋ ʊ ballɪ
dembisi die dɪ kpi. 16 Die ba nagɪ ba
nyɪŋgbanɪŋ a yiŋŋi a ga Saakemi a ga guu
vɔrɪŋ dieke Abarahami die dɪ dana a nyɪŋ
Hamori buuriŋ jigiŋ ma.

17 “Die dɪ wana a gbigi dɪ Ɲmɪŋ yi suuli
ʊ nʊarɪ die ʊ yɪna Abarahami wa, die tɪ
vuosisi die dɪ benne Ijipiti ma wa die dɪ
wa faasɪ dala pam. 18 Ka kʊaŋ chaaŋ vuoŋ
wʊnyɪ die dɪ keŋ dii Ijipiti naarɪ, ama
wʊnɪŋ die ʊ ka sɪba Josefu wɪa. 19 Die naaŋ
wa die dɪ pɔgɪlɪ tɪ vuosi aŋaŋ bɪaŋ, ta die
mugise be dɪ ba vʊarɪ ba ballɪnyaalɪsɪ ba
tige me a taaŋ aŋ ba kpi.

20 “Die ba keŋ mɪɪrɪ Mosisi, ta die ʊ
vɪɪna pam, ta Ɲmɪŋ nine die dɪ suuli wo.
Die ʊ bie wo ʊ chɔɔŋ tigiŋ me chɪɪtɪ ataa,
21 die ba kenne nagɪ wa a nyɪŋ ba tigiri
me saŋŋa dieke wo, die naaŋ wa hɔgʊlɪa
die dɪ keŋ a nagɪ wa a wubi wo, ta yiwo
ʊ gbaŋ gbaŋ ʊ bʊa. 22 Die ba dagɪ Mosisi
yɪaŋ dieke mana Ijipiti vuosisi dɪ yalla, die
ʊ keŋ bɪrɪŋ vuodieke dɪ sɪbɪna wʊbalɪka
ta tʊma hagɪrɪŋ tʊʊma.

23 “Die Mosisi die dɪ tʊgɪ bɪna baŋɪsɪ-
nɪɪsa Ijipiti vuosi jigiŋ, die ʊ yile daaŋ
kaanɪ dɪ ʊ ga a waasɪ ʊ gbaŋ gbaŋ buuriŋ
Izara vuosisi. 24 Die ʊ ganana wa die ʊ
ye Ijipiti vuoŋ dɪ mugisinene Izara vuoŋ,
die ʊ ga dɪ ʊ gbatɪ wa a taaŋ, ta die a kʊʊ
Ijipiti vuoke. 25 Die ʊ yile sɪba ʊ gbaŋ gbaŋ
ʊ vuosi nan mɪŋŋɪ sɪba Ɲmɪŋ baa ʊ nagɪ
wa wʊnɪŋ a tʊŋ a gbatɪ ba a taaŋ, ama die
ba ka mɪŋŋɪ die. 26 Ka tʊnvʊʊsa, Mosisi
die dɪ bɪ ye Izara vuosi bale dɪ wagɪnana,
die ʊ yaala ʊ wʊnsɪ ba sʊnsʊŋ, ta balɪ ba
dɪ, ‘N zʊamba, nɪ yiwo nɪmballɪ, bɪa nɪ
waga taŋ die?’ 27 Ama vuodieke die dɪ
yaala waagɪbʊ die dɪ kpaŋŋɪ Mosisi a taaŋ
lʊgɪŋ, ta die a pɪasɪ wa dɪ ‘Mɪnɪa yine fʊ
tɪ jakʊʊŋ aŋaŋ tɪ sarɪyadiiru?’ 28 ‘Fʊnɪŋ
fʊ yaala fʊ kʊʊ mɪŋ mɪŋ sɪba diene wo fʊ
kʊna Ijipiti vuoke?’ 29 Mosisi die dɪ wʊnna
naa, die ʊ chɪgɪ a nyɪŋ Ijipiti tɪŋgbaŋ ma
a ga bie Midiani tɪŋgbaŋ ma, ta die dɪ keŋ
faarɪ hɔgʊ a mɪɪrɪ ballɪ dembisi bale mi.

30 “Bɪna baŋɪsɪ-nɪɪsa kʊaŋ chaaŋ, die ʊ
ga haagɪŋ daaŋ kaanɪ a ga tʊgɪ Sanayi
kunkogiŋ jigiŋ ta ye bolinyaaŋ dɪ dinene
haŋgɔɔsɪ tɪɪŋ, ta Ɲmɪŋ malaka die dɪ nyɪŋ
bolibu sʊŋ.

31 “Die ʊ yene die wo, die dɪ yiwo
mamachi, die ʊ chʊŋ a ga gbigi dɪ ʊ
mɪŋŋɪ a daansɪ ka, ta die a wʊŋ tɪ
Yɔmʊtieŋ Ɲmɪŋ lɔlɪŋ, ta ka bala wa
dɪ; 32 ‘Manɪŋ n yiwo Ɲmɪŋ dieke fʊ
chɔɔŋkʊʊlɪŋ dɪ jɪanna, Abarahami aŋaŋ
Aziki aŋaŋ Jakobu Ɲmɪŋ.’ Mosisi die dɪ
wʊnna naa, die ʊ cheeli aŋaŋ ŋmaamɪŋ ta
ka bɪ yaala ʊ daansɪ mi.

33 “Ta tɪ Yɔmʊtieŋ Nabidie Ɲmɪŋ die
dɪ balɪ a yɪ wa dɪ ‘Vʊarɪ fʊ nɪɪraha,
dama jigidieke fʊ zene wo yiwo jigikasɪ.
34 Wusie, manɪŋ n yeye mɪŋ n vuosisi dɪ
dinene wahala die Ijipiti me, ta wʊŋ ba
kpaŋ. Die wɪa maŋ a keŋ sʊʊŋ dɪ n gbatɪ
ba a taaŋ. Die wɪa n nan yiŋŋi tʊŋ fʊ Ijipiti
me.’

35 “Mosisi wo gie die yine vuodieke Izara
vuosisi die dɪ zetine wo, ta die pɪasɪ
wa dɪ ‘Mɪnɪa yine fʊ tɪ jakʊʊŋ aŋaŋ tɪ
sarɪyadiiru?’ Ama wʊnɪŋ Ɲmɪŋ die dɪ
vʊarɪ dɪ ʊ yi ba nɪŋŋandɪɪsɪrʊ ta gbatɪ
ba taaŋ, ta malaka dieke dɪ nyɪna wʊnɪŋ
Mosisi jigiri bolinyaabʊ ma haŋgɔɔsɪ tɪɪka
jigiri die suŋŋi wo. 36 Die wʊnɪŋ Mosisi
die yine vuodieke die dɪ vʊarɪna ba a
nyɪŋ Ijipiti tɪŋgbaŋ ma, die ʊ bɪ tʊŋ
mamachi tʊnkpɪɪma Ijipiti tɪŋgbaŋ ma
aŋaŋ saŋŋa dieke die ba gana a garɪsɪ
Mʊgɪkpɪɪŋmɪnbʊ wa, aŋaŋ saŋŋa dieke
die ba benne haagɪŋ ma wa bɪna baŋɪsɪ-
nɪɪsa wa. 37 Mosisi wo gie die bala a yɪ
Izara vuosisi dɪ, ‘Ɲmɪŋ nan daansɪ tʊŋ nɪ
jigiŋ ʊ naazʊa wʊnyɪ sɪba ʊ tʊnna mɪŋ, ʊ
nan yi nɪ gbaŋ gbaŋ nɪ buuriŋ.’ 38 Wʊnɪŋ
Mosisi wo gie die dɪ benne aŋaŋ tɪ Izara
vuosisi lagɪŋkʊ ma haagɪŋ ma. Die ʊ bie
wo aŋaŋ tɪ chɔɔŋkʊʊlɪba aŋaŋ malaka
dieke die dɪ bala wɪa a yɪ wa kunkogiŋ
dieke ba wasɪna Sinayi wa. Mi die ʊ tuo
Ɲmɪŋ miivoli wʊbalɪkaha dɪ ʊ nagɪ a yɪ tɪ
chɔɔŋkʊʊlɪŋ aŋaŋ tɪ.

39 “Ama die tɪ chɔɔŋkʊʊlɪba die dɪ zeti
ta ka dɪ wa dama ba sʊŋanyile die yiŋŋi
ga wa Ijipiti me, 40 die wɪa die ba balɪ
a yi Arɔni dɪ ‘Mɪɪ ŋmɪŋ a yɪ tɪ aŋ ka
dɪa tɪ nɪŋŋa. Tɪnɪŋ tɪ ka sɪba wudieke
dɪ yine Mosisi, vuodieke dɪ nagɪna tɪ a
nyɪŋ Ijipiti ma wa.’ 41 Saŋka mi die ba
mɪɪ buuŋ sɪba naraabɪŋ, a kaaba a yɪa ka,
ta die die dʊʊga ta bɪra jadieke ba gbaŋ
gbaŋ ba mɪna wa aŋaŋ nuusisi. 42 Die wɪa
Ɲmɪŋ die dɪ vaa ba a taaŋ dɪ ba jɪama
chɪŋmarɪsɪ, sɪba die dɪ maagɪna die wo
Ɲmɪŋ naazʊalɪba gbaŋkʊ ma wa, dɪ Ɲmɪŋ
baarɪ dɪ:
‘Izara vuosi, die nɪ kʊnana dɔŋɪsɪ

ta kaaba haagɪŋ ma bɪna baŋɪsɪ-nɪɪsa wa,
daa manɪŋ die nɪ kaaba yɪa.
43 Die nɪ ŋaana naga buuŋ Moloki vɪɪŋ
ta bɪ naga chɪŋmarɪŋ Refani nɪasɪŋ
ta a yi bugile ta jɪama.
Naa chɪaŋ ma n nan vaa nɪ dataasɪ vʋara
nɪ a nyɪŋ nɪ tɪŋ ma a yaa nɪ a ga
saasaa a poli Babiloni.'
44 "Tɪ chɔɔŋkʋʋlɪba die kpi wo Ɲmɪŋ
vɪɪŋ haagɪrɪ ma ta die daga dɪ Ɲmɪŋ bie
ba jigiŋ. Die ba wʋnsɪ ka mɪŋ sɪba Ɲmɪŋ
die dɪ balla Mosisi die wo. Die ka sɪɪ sɪba
Ɲmɪŋ die dɪ vana Mosisi die dɪ yene ke die
wo. 45 Ka kʋaŋ chaaŋ die tɪ chɔɔŋkʋʋlɪba
die dɪ keŋ nagɪ vɪɪkʋ a yɪ ba ballɪ, ta ba tuo
ke a yaa ka gara, ta banɪŋ aŋaŋ Josua die
dɪ keŋ keŋ gie ta gbatɪ tɪŋgbaŋ diekemba
die buuri gaasɪ die dɪ sɪna. Ɲmɪŋ die dɪ
benne ba nɪŋŋa a yagɪ vuosisi a taaŋ wa
ta die viiku bie gie deŋ deŋ a keŋ tʋgɪ
Davidi saŋŋa. 46 Davidi beriŋ die dɪ suuli
Ɲmɪŋ nine, ta die keŋ jʋʋsɪ dɪ ʋ vaa ʋ mɪɪ
tigiŋ a yɪ wʋnɪŋ Ɲmɪŋ vuodieke die dɪ ʋ
chɔɔŋkʋʋŋ Jakobu Ɲmɪnnɪ. 47 Ama wʋnɪŋ
Davidi bʋadembiŋ Solomoni die dɪ keŋ mɪɪ
die tigiri.
48 "Tɪ sɪba a baarɪ Nabidie Ɲmɪŋ ka bie
tige diekemba vuota dɪ mɪna. Naa sɪɪ sɪba
Ɲmɪŋ naazʋa die dɪ bala dɪ
49 'Tɪ Yɔmʋtieŋ Nabidie Ɲmɪŋ baarɪ
ŋmɪŋsikpeŋ yine n naarɪ gbanɪŋ
ta tɪŋgbaŋka gie dɪaŋ dɪ yi n nagɪsɪ
jigizielikiŋ.
Nɪ nan bɪagɪ a mɪɪ tɪgɪ dieke dɪ mʋna mɪŋ
a yɪ mɪŋ?
Yaa jigidieke n baaŋ nan voosi?
50 Daa manɪŋ die n naana nyinti gie
mana?'
51 "Nɪnɪŋ nɪ yiwo tɪbɪhagɪrɪtieliŋ, ta nɪ
sʋŋanyile dɪ yʋa aŋaŋ Ɲmɪŋ pam ta nɪ ka
saaga dɪ nɪ wʋŋ Ɲmɪŋ wɪa. Nɪnɪŋ nɪ zetine
Ɲmɪŋ Haalɪbʋ sɪba nɪ chɔɔŋkʋʋlɪba die
dɪ zetine die wo. 52 Ɲmɪŋ naazʋa wʋnyɪ
die wori ta nɪ chɔɔŋkʋʋlɪŋ dɪ ka mugisiye.
Ta bɪ kʋʋ Ɲmɪŋ tʋntʋntɪba diekemba die
dɪ bʋgɪna balɪ Ɲmɪŋ Vuokasɪka Masia wa
keniŋ wɪa. Ta lele nɪ yine vuodiekemba dɪ
posine ʋ chɪaŋ ta kʋʋ wa. 53 Nɪnɪŋ nɪ yine
vuodiekemba die dɪ tuone Ɲmɪŋ mɪraha a
nyɪŋ malakasisi jigiŋ, ama ta ka saaga a
dɪa ha."

Die ba tana Sitiiveni tana dene

54 Die lagɪŋkʋ vuosi die dɪ wʋnna Sitiiveni balɪkʋ die ba jɪɪ sɪnyɪɪrɪŋ pam ta ŋɔba ba nyɪna. 55 Ama die Ɲmɪŋ Halɪkasɪka die dɪ suuli Sitiiveni, ʋ kɔtɪ ʋ sikpeŋ a daansɪ ŋmɪŋsikpeŋ a ye Ɲmɪŋ chuulikpeŋkpɪɪŋ ta ye Yisa dɪ zene Ɲmɪŋ nuudiigiŋ chaaŋ. 56 Die ʋ baarɪ dɪ, "Ye, n ye arɪzanna sanʋaŋ dɪ yuorine ta vuota Bʋa wa dɪ zie Ɲmɪŋ nuudiigiŋ chaaŋ."
57 Die ba wʋnna na ba keesi aŋaŋ lɔlɪkpɪɪŋ, ta nagɪ ba nuusi a ligi ba tɪba. Womi ba mana die dɪ chɪgɪ a keŋ taaŋ a giliŋ wo bʋnyɪ, 58 a datɪ wa nyɪŋ tɪka lʋgɪŋ a piili a taa wa tana. Die vuodiekemba die dɪ taana wa tana wa die dɪ vʋarɪ ba nyinyeeke dʋaŋ dalʋakɪŋ wʋnyɪ die dɪ dine Sɔɔli dɪ ʋ daansɪma ha. 59 Die ba taanana wa die ta die ʋ keŋ wa tɪ Yɔmʋtieŋ dɪ, "N Yɔmʋtieŋ Yisa, tuo n haalɪŋ!" 60 Ta sʋʋŋ gbirigi ta keesi aŋaŋ lɔlɪkpɪɪŋ dɪ, "N Yɔmʋtieŋ, da keŋ nagɪ ba taalɪ gie a chʋʋsɪ ba." Die ʋ balɪ wa naa ta kpi.

8

1 Ta Sɔɔli die dɪ saagɪna ʋ kʋʋla wɪa.

Sɔɔli die dɪ mugisine Yisa kʋaŋandɪɪsɪrɪŋ dene

Dɪnɪŋ daarɪ mi gbaŋ gbaŋ die mugisibɪaŋ die dɪ nan Yisa kʋaŋandɪɪsɪrɪŋ die dɪ benne Jerusalemi ma; ta ba mana die dɪ nyɪŋ a jaasɪ ga Judia aŋaŋ Samaria lʋga mana ama ta va tʋntʋntɪba nyɪɪna mi. 2 Vuodiekemba die dɪ jɪanna Ɲmɪŋ bataŋ die dɪ guu Sitiiveni ta faasɪ kʋŋ ʋ kumbu.
3 Ama Sɔɔli die dɪ yaala ʋ chʋʋsɪ Yisa kʋaŋandɪɪsɪrɪba, ta die gara tige tige, ta yige Yisa kʋaŋandɪɪsɪrɪŋ, dembisi aŋaŋ hɔgʋba mana a keŋ nyɪna ta a yaa ba a lige dansarɪka sʋŋ.

Filipi die dɪ mʋʋlɪna Yisa wʋvɪɪnaha Samaria ma dene

4 Yisa kʋaŋandɪɪsɪrɪŋ diekemba die dɪ jaasɪ wa die dɪ ga jigiŋ mana a ga mʋʋla Yisa wɪaha. 5 Ta Filipi die dɪ sʋʋŋ ga Samaria tɪka ma a ga mʋʋlɪ Ɲmɪŋ Vuovʋarɪkɪŋ Masia wɪa a yɪ mi vuosisi. 6 Die daadamba pam mi die dɪ keŋ a mɪŋŋɪ a yuori ba tɪba a wʋŋ Filipi balɪkʋ, ta bɪ ye ʋ yinene mamachi wudieke wo. 7 Die jɪmbɪatɪ pam die dɪ chɪgɪ a nyɪŋ daadaŋ pam ma aŋaŋ keesiŋ pam; ta die nyɪŋgbaŋ kpiikiŋ tieliŋ aŋaŋ gbarɪsɪ pam die dɪ ye gbaamɪŋ. 8 Die wɪa die sʋgɪfɪalɪŋ die dɪ bie Samaria tɪŋ mana ma.
9 Daa wʋnyɪ gbaŋ die benne tɪka ma ba wasa wa Simoni ta yaa tɪɪŋ, saŋŋa a taŋ ʋ ŋaaŋ yie mamachi wuyiike ta a yie vuosisi mamachi, ta die a bala dɪ ʋ yiwo vuokpɪɪŋ. 10 Vuodiekemba mana dɪ benne tɪka ma, zɔɔlɪntieliŋ aŋaŋ vuokpɪɪma mana die dɪ yɪa wa jɪlɪma ta wʋmma a yɪa wa. Die ba bala dɪ "Simoni yiwo vuodieke ŋmɪŋ dieke ba wasanana 'Yiko Ɲmɪŋ dɪ tarɪgɪna.' " 11 Die ba wʋmma a yɪa wa dama die ʋ yi wo mamachi wuyiikehe a yʋasɪ ba jigiŋ. 12 Ama die Filipi dɪ keŋ a mʋʋlɪ Ɲmɪŋ naarɪ wʋvɪɪnaha aŋaŋ Yisa wɪa, dembisi

aŋaŋ hɔɔŋ die dı saagı ʊ mʊʊlıkʊ, ta ʊ sıı ba Ŋmıŋ nyaaŋ. 13 Simoni gbaŋ gbaŋ
die dı yi Filipi balıkʊ yada, die ʊ sıı wa
Ŋmıŋ nyaaŋ. Die ʊ dı Filipi kʊaŋ a yese
mamachi wʊkpııŋ diekemba ʊ yinene, dı
yi wo mamachi.
14 Die Yisa tʊntʊntıba die dı benne
Jerusalemi dı wʊŋ dı Samaria vuosi tuo wo
Ŋmıŋ wıaha a dii, die ba tʊŋ Piita aŋaŋ
Jɔɔn ba jigiŋ. 15 Die ba gana a ga tʊgı mi,
die ba jʊʊsı Ŋmıŋ a yı ba dı ba tuo Ŋmıŋ
Halıkasıka, 16 dama die Ŋmıŋ Halıkasıka
die ye ka keŋ a sʊʊŋ ba wʊnyı mana
ma; die ba ko sıı ba wa Ŋmıŋ nyaabʊ tı
Yɔmʊtieŋ Yisa saaŋ ma nyıına. 17 Womi
Piita aŋaŋ Jɔɔn die dı nagı ba nuusi a dıısı
ba ma ta ba tuo Ŋmıŋ Halıkasıka.
18 Simoni die dı ye dı tʊntʊntıba dı
nagına ba nuusi a dıısı ba ma ta Ŋmıŋ dı
yı ba Halıkasıka, die wıa die ʊ nagı ligire
a yaala ʊ yı Piita aŋaŋ Jɔɔn, 19 ta baarı "Nı
yı mıŋ gbaŋ yiko ka gie amʊ maŋ keŋ nagı
n nuuŋ a dıısı vuodieke mana ma, ʊ nan
tuo Ŋmıŋ Halıkasıka."
20 Ama Piita die dı yiŋŋi balı wa dı
"Fʊnıŋ nan kpi yɔrı aŋaŋ fʊ ligirehe dama
fʊ yile dı fʊ nan bıagı a daa Ŋmıŋ piini
aŋaŋ ligire. 21 Die wıa fʊ nuuŋ wo tı
tʊʊma ma, dama fʊ sʊŋanyile ka vıına
Ŋmıŋ jigiŋ. 22 Die wıa chıgı a nyıŋ fʊ
sʊŋanyilibıatı gie me, ta jʊʊsı tı Yɔmʊtieŋ
Ŋmıŋ amʊ ʊ nagı fʊ sʊŋanyilibıakʊ gie a
chaa fʊ, 23 dama n yeye ta fʊ suuli wo aŋaŋ
sʊgıbıaŋ ta bıaŋ dı suuli fʊ."
24 Womi Simoni die dı balı a yı Piita
aŋaŋ Jɔɔn dı, "Nı jʊʊsı tı Yɔmʊtieŋ a yı
mıŋ, amʊ nyinti gie wʊnyı mana nı bala
wa da keŋ keŋ n ma."
25 Die ba bala wudieke tı Yɔmʊtieŋ dı
yine aŋaŋ ʊ wʊvıınaha a kpatı, die ba
yiŋŋi a ga Jerusalemi. Die ba ganana
die ba mʊʊla Ŋmıŋ wʊvıınaha Samaria
tıŋkpaŋŋısı pam ma.

Filipi aŋaŋ Ituopia vuokpııŋ wıa

26 Die tı Yɔmʊtieŋ malaka die dı keŋ
a balı a yı Filipi dı "Hagı a ga a daagı
sie dieke dı nyına Jerusalemi ta sʊʊŋ gara
Gaza wa." Ba ka bı daaga sieku gie lele.
27 Die wıa die ʊ hagı a piili chɔnıŋ, die ʊ
ganana ʊ ga tuoli Ituopia daayaabıŋ sieku
me ta ʊ kule. Die ʊ yiwo vuokpııŋ ta
daansı Ituopia hɔgʊ naaŋ wa ligire. Die
ʊ ga wa Jerusalemi a ga jıaŋ Ŋmıŋ, 28 ta
wa yiŋŋi kuli tigiŋ ta kalı ʊ toriku me ta
duune dı data ka ta ʊ karıma gbaŋ dieke
Ŋmıŋ naazʊa Azaya dı maagına. 29 Die
Ŋmıŋ Halıkasıka die dı balı a yı Filipi dı
"Vıısı gbigi torikuke." 30 Womi Filipi die
dı chıgı a ga gbigike a wʊŋ daa wa dı
karınnana gbaŋ dieke Ŋmıŋ naazʊa Azaya
dı maagına wa. Die ʊ pıası wa dı "Fʊ sıba
wudieke fʊ karınnana chıaŋ mıŋ?"
31 Ta ʊ yiŋŋi balı wa dı, "N baaŋ yi wo
lalıa a sımma ka chıaŋ, ntaala vuoŋ dagı
mıŋ?" Die wıa ʊ jʊʊsı Filipi dı ʊ keŋ
jʊalı kala torikuke me aŋaŋ wa. 32 Die ʊ
karınnana wudieke wo yiwo naa dı:

"Die ʊ nıası wa yii dieke ba yalla a ga dı
ba kɔrıgı,
ta die beri sigisigi sıba yiipɔlı dieke ba
ŋaana gobe ka kobiti
ka beri sigisigi die, die ʊ ka yuori ʊ
nʊaŋ a balı wıiŋ.
33 Die ba yiwo viivi, ta zeti dı ba kaaŋ dii
ʊ sarıya vıınıŋ.
Ta vuoŋ wori a baaŋ nan bıagı a balı ʊ
haagısı wıa,
dama die ba woliŋ vʊarı wa ʊ miivoli
a nyıŋ tıŋgbaŋka gie me."

34 Daa wa die dı pıası Filipi dı, "Balı
mıŋ, mınıa wıa naazʊa wa die dı bala wa?
U gbaŋ gbaŋ ʊ wıa yaa vuogaaŋ?" 35 Die
Filipi dı piili a nyıŋ daa wa die dı karınna
jigidieke wo ʊ gbaŋ gbaŋ a balı wa Ŋmıŋ
wʊvıınaha yaa gamma Yisa wıa. 36 Die ba
sʊʊna gara sieku me wo, die ba keŋ tʊgı
jigiŋ kaanı nyaaŋ bʊtaŋ dı dʊa, daa wa
die dı baarı, "Ye, nyaaŋ wʊnna bıa bala ka
kagı mıŋ amʊ n daa sıı Ŋmıŋ nyaaŋ?" ((
37 Ta Filipi die dı balı wa, "Dıı yi fʊ yi Yisa
Masia yada aŋaŋ fʊ sʊŋ mana, n nan bıagı
sıı fʊ." Die ʊ yiŋŋi balı dı, "N yi yada dı
Yisa Masia yiwo Ŋmıŋ Bʊadembiŋ mıŋ."))
38 Die daayaabırı dı yi ta duunehe dı zie,
ta wʊnıŋ aŋaŋ Filipi die dı sʊʊŋ ga nyaabʊ
ma, Filipi die dı sıı wa Ŋmıŋ nyaabʊ.
39 Die ba kenne nyıŋ nyaabʊ ma wa, tı
Yɔmʊtieŋ Haalıŋ die dı nagı Filipi a nyıŋ
mi bʊnyı, ta daa wa die ka bı ye wo bıbra,
ta die chʊŋ kule aŋaŋ sʊgıfıalıŋ. 40 Filipi
die dı keŋ ye ta ʊ bie Azotusi a die dı dıa
ka tıgısı mana a mʊʊla Ŋmıŋ wʊvıınaha,
yaa die a ga tʊgı Siisiria.

9

Sɔɔli tarıgıŋ wıa
(Tʊʊma 22.6-16; 26.12-18)

1 Tɔ, Sɔɔli die ko nıga nyuŋ dı
ʊ nan dı mugise ta kʊa tı Yɔmʊtieŋ
Yisa kʊaŋandıısırıŋ, die ʊ ga Ŋmıŋ
kıkaabıtıba jakʊʊŋ jigiŋ 2 a balı wa dı ʊ yı
wa gbaŋtı aŋ a dagı vuodieke dı yine wo
aŋaŋ yiko dieke ʊ yalla aŋ ʊ ga Damasikusi
a ga dagı Ŋmıŋ jıamıŋ juone me nyıŋkʊra
a mʊ dıı yi ʊ keŋ ye vuodieke dı dına sie
dieke Yisa dı dagına, hɔgʊ yaa dembiŋ ʊ
nan bıagı yigi be a yaa ba a yiŋŋi keŋ
Jerusalemi.
3 Die ʊ benne sieku me a gara
Damasikusi ta keŋ gbigi tıka, die chaanıŋ
die dı nyıŋ ŋmıŋsikpeŋ a keŋ chaaŋ giliŋ

wo bʋnyı. 4 Womi die ʋ nan tıŋgbaŋ ta
wʋŋ lɔlıŋ dı balala a yıa wa dı, “Sɔɔli,
Sɔɔli, bıa yine fʋ mugise mıŋ.”
5 Die ʋ pıası dı, “Mınıa yine fʋ n
Yɔmʋtieŋ?”
Lɔlıkʋ die dı baarı dı, “Manıŋ Yisa,
vuodieke fʋ mugisinene wo. 6 Ama hagı
a ga tıka sʋŋ, mi ba nan dagı fʋ wudieke
fʋ mʋna fʋ yi.”
7 Saŋka mi dembiŋ diekemba die dı
ganana aŋaŋ Sɔɔli wa die dı wıarı zie
surumm. Die ba wʋŋ wa lɔlıkʋ ama die
ba ka ye vuoŋ. 8 Ta Sɔɔli die dı hagı
tıŋgbaŋka ma a yuori ʋ nine ama ta ka
yese. Die wıa die ba yigi ʋ nuuŋ me a yaa
wa a ga Damasikusi. 9 Damʋʋma ataa die
ʋ ka bıagı yese. Die daraa gie nıŋ mana
die ʋ ka dii jaaŋ yaa a nyuu jaaŋ mana.
10 Die Yisa dıdıısırʋ wʋnyı die benne
Damasikusi ma ba wasa wa Ananiasi, ta
tı Yɔmʋtieŋ die dı wa wa daansa sʋŋ dı,
“Ananiasi!”
Die ʋ yiŋŋi a baarı dı, “Manıŋ n wʋnna
n Yɔmʋtieŋ.”
11 Tı Yɔmʋtieŋ dı balı a yı wa dı,
“Gɔmısı ga sie dieke ba wasınana Sieŋ-
tʋgısıkʋ ma a ga Judasi tigiŋ me a pıası
daa dieke dı nyına Taasusi ʋ saaŋ dı dı
Sɔɔli wa wıa. Ʋ jʋʋsa Ŋmıŋ lele gie.
12 Die Sɔɔli daansa sʋŋ, ʋ ye daa wʋnyı
ba wasınana Ananiasi dı kenne juu a nagı
ʋ nuusi a diisi ʋ ma, a mʋ ʋ nan bı yese
bıbra.”
13 Ananiasi die dı yiŋŋi balı dı, “N
Yɔmʋtieŋ, vuosi pam wɔŋ balı mıŋ daa wa
gie wıa, yaa gamma wʋbıaŋ diekemba ʋ
yinene fʋ vuosi dı benne Jerusalemi ma
wa. 14 Ta ʋ wa keŋ giena aŋaŋ Ŋmıŋ
kıkaabıtʋ yiko dı ʋ yigi vuodieke mana dı
wasınana fʋ saaŋ.”
15 Ama ta tı Yɔmʋtieŋ die dı balı dı,
“Fʋnıŋ fʋ ko gamma, dama wʋnıŋ maŋ
vʋarı dı ʋ tʋma n tʋʋma, ta vaa buurigaası
aŋaŋ ba naakpııma aŋaŋ Izara vuosi mana
sımma n saaŋ: 16 ta manıŋ n nan dagı wa
gbalıgı diekemba mana ʋ bala ʋ gbalıgı n
saaŋ chıaŋ ma.”
17 Die wıa Ananiasi die dı ga a ga juu
tigiri me a nagı ʋ nuusi a diisi Sɔɔli ma,
ta baarı dı, “N nımbʋa Sɔɔli, tı Yɔmʋtieŋ
Yisa vuodieke dı nyına fʋ jigiŋ sieku me
wo saŋŋa dieke fʋ kennene giena wa tʋnna
mıŋ amʋ fʋ nan bı ye bıbra ta suuli aŋaŋ
Ŋmıŋ Halıkasıka.” 18 Lele womi jaaŋ
kaanı die dı sına sıba zaasıŋ hagıtı die dı
nyıŋ Sɔɔli nine me a nan, die ʋ bı bıagı
yese bıbra. Die ʋ hagı a zie, ta ba sıı wa
Ŋmıŋ nyaaŋ. 19 Die ʋ dii nyindiike ta ʋ
hagırıŋ dı yiŋŋi keŋ.

Sɔɔli die dı mʋʋlına Yisa wıa Damasikusi ma dene

Saŋka mi Sɔɔli die dı wıarı Yisa
dıdıısırıŋ dı benne Damasikusi ma wa
jigiŋ daraa ale, 20 ta die ga Ŋmıŋ jıamıŋ
juone me lagı lagı a ga mʋʋla Yisa wıa dı,
“Yisa seŋ yiwo Ŋmıŋ Bʋa.”
21 Vuodiekemba mana die dı wʋnna wa
wa die dı yi be mamachi ta ba pıasa dı,
“Da daa wa gie die benne Jerusalemi ma
a kʋa vuodiekemba die dı wasınana saarı
gie wo? Ʋ ka keŋ giena dı ʋ yigi wo Yisa
dıdıısırıŋ ta nagı ba a yiŋŋi ga yı Ŋmıŋ
kıkaabıtıba nyıŋkʋraha?”
22 Ama ta Sɔɔli mʋʋlıkʋ die dı a ko gʋta
aŋaŋ Ŋmıŋ hagırıŋ, ʋ mʋʋlıkʋ die dı dagı
dı Yisa seŋ yiwo Ŋmıŋ Vuovʋarıkırı Masia
wa ta chııla die dı wori: die wıa Juu vuosi
diekemba die benne Damasikusi die ka
bıagı a balı wa wııŋ.
23 Die daraa pam die dı tıaŋ, ta Juu
vuosisi die dı lagısı taŋ a saŋ dı ba kʋʋ
wa; 24 ama die vuoŋ dı balı wa wudieke
ba sanna dı ba yi wo. Die ŋmıntʋası aŋaŋ
yuŋ mana die ba ŋaaŋ gbarı wa tıka sanʋa
mana ma dı ba kʋʋ wa. 25 Ama yuŋ kaanı
ʋ kʋaŋandıısırıba dı nagı wa a yi kparıŋ
ma a nagı wa a daagı tıka paŋ sikpeŋ a
nyıŋ.

Sɔɔli die dı benne Jerusalemi dene

26 Womi Sɔɔli die dı ga Jerusalemi
a mıa dı ʋ nagı ʋ gbaŋ a lagıŋ Yisa
kʋaŋandıısırıba ma, ama die ba ka yiwo
yada dı lele, ʋ wa yiwo Yisa kʋaŋandıısırʋ,
ta die wa chıgı wa ŋmaamıŋ. 27 Ta
Banabasi die dı keŋ suŋŋi wo a yaa wa ga
tʋntʋntıba jigiŋ, a balı ba Sɔɔli die dı yene
tı Yɔmʋtieŋ Yisa sieŋ me ta ʋ balı wıa a yı
wa dene. Die ʋ bı balı ba Sɔɔli die dı dine
dembisi a mʋʋla Yisa wıa Damasikusi ma
dene. 28 Die wıa Sɔɔli die dı beri aŋaŋ ba
ta die dı dıa Jerusalemi jige mana a mʋʋla
tı Yɔmʋtieŋ saaŋ aŋaŋ dembisi. 29 Die ʋ bı
bala aŋaŋ Juu vuodiekemba dı bala Giriiki
jabalıkıŋ yaa gamma Yisa wıa, ama die ba
nıga nınhagırıŋ aŋaŋ wa, ta mıa dı ba kʋʋ
wa. 30 Ama saŋŋa dieke ta Yisa dıdıısırıŋ
die dı mıŋŋına naa die ba nagı wa a sʋʋŋ
ga Siisiria ta vaa ʋ kuli Taasusi me.
31 Womi die Yisa kʋaŋandıısırıba dieke
dı benne Judia aŋaŋ Galili aŋaŋ Samaria
mana ma die ka bı ye mugisiŋ. Die Ŋmıŋ
Halıkasıka die dı yı ba hagırıŋ ta kpaŋŋısı
ba, die ba gʋta ta beri aŋaŋ Ŋmıŋ chıgıla.

Piita die dı tʋnna mamachi wıa Liida aŋaŋ Joopa dene

32 Ka kʋaŋ chaaŋ Piita die dı dıa a ga
jigiŋ mana, ta die keŋ sʋʋŋ ga dı ʋ kaagı
Ŋmıŋ vuosi die dı benne Liida. 33 Mi die
ʋ ye daa wʋnyı ba wasınana Aniasi, die ʋ
nyıŋgbanıŋ die kpine ta ʋ ka bıagı haga ʋ
jadʋakıŋ ma bına anıı. 34 Piita die dı balı a
yı wa dı, “Aniasi, Yisa Masia gbaannana fʋ,

hagɪ ta wʊnsɪ fʊ jadʊakɪrɪ.” Lele womi die
ʊ hagɪ a zie. 35 Die vuodiekemba mana die
dɪ benne Liida aŋaŋ Saroni ma die dɪ ye
wo die dɪ tarɪgɪ ba beriŋ, ta dɪ tɪ Yɔmʊtieŋ
sieŋ.
36 Hɔgʊ wʊnyɪ dɪaŋ die dɪ benne Joopa
ma ba wasa wa Tabita, ama Giriiki ja-
balɪkɪŋ ba wasa wa Dɔkasi, ka chɪaŋ yine
“Haabiiŋ” ta die a yi Yisa dɪdɪɪsɪrʊ. Die
ʊ nagɪ ʊ saŋŋa mana a yie wʊvɪɪna yɪa
vuosi ta suŋŋi zɔɔlɪntieliŋ. 37 Die saŋka mi
yʊagɪŋ die dɪ yigi wo die ʊ kpi. Die ba sɪɪ
wa nyaaŋ ta nagɪ wa a jʊalɪ dʊaŋ jarɪnbɪsa
juoŋ me. 38 Joopa die ka faasɪ yʊa aŋaŋ
Liida; die wɪa die Yisa dɪdɪɪsɪrɪba die dɪ
wʊnna dɪ Piita bie Liida ma wa die ba tʊŋ
dembisi bale ʊ jigiŋ dɪ ba ga balɪ wa dɪ, “Tɪ
jʊʊsa fʊ yi lagɪ lagɪ a keŋ tɪ jigiŋ.” 39 Die
wɪa Piita die dɪ yi siri wʊnɪŋ aŋaŋ ba die
dɪ ga. Die ʊ gana a ga tʊgɪ wa ba nagɪ
wa jʊalɪ ga juoku me. Mi kpihɔgʊba mana
die dɪ taaŋ giliŋ Piita a kʊma ta daga wa
nyinyeeki diekemba Dɔkasi die dɪ baalɪna
yɪ ba wa saŋŋa dieke ʊ benne ʊ mɪsɪ ma
wa. 40 Ama Piita die dɪ yagɪ ba mana dɪ
nyɪŋ juoku me, ta die sʊʊŋ a gbirigi ʊ dune
me a jʊʊsɪ Ŋmɪŋ, ta die yiŋŋi a daansɪ
kumbu ta baarɪ dɪ, “Tabita, hagɪ!” Die ʊ
yuori ʊ nine a ye Piita, ta die hagɪ a kalɪ.
41 Piita die dɪ tɪɪntɪ ʊ nuuŋ a suŋŋi wo
ʊ hagɪ zie ta wa kpihɔgʊbaha aŋaŋ Yisa
dɪdɪɪsɪrɪŋ banɪŋ ba a nagɪ wa dagɪ ba dɪ
ʊ yiŋŋi keŋ wo ʊ miivoli me mɪŋ. 42 Wɪɪrɪ
gie die dɪ dɪa ga Joopa mana ma ta vuosi
pam die dɪ yi tɪ Yɔmʊtieŋ Yisa yada ta dɪ
ʊ sieŋ. 43 Piita die dɪ wɪarɪ a bie Joopa
ma a yʊasɪ; die ʊ bie wo daa wʊnyɪ die
dɪ wʊnsɪnana gbaŋtɪ ba wasa wa Simoni
tigiŋ me mɪŋ.

10

Piita aŋaŋ Koniliawosi wɪa

1 Die daa wʊnyɪ die benne Siisiria ma ba
wasa wa Koniliawosi, die ʊ yiwo sojasisi
jakʊʊŋ ta pɔgɪlɪ sojasisi kɔbɪga ʊ chaakʊ
ma. Die ba wasa ʊ chaakʊ Itali tɪŋgbaŋ
chaaŋ. 2 Die wʊnɪŋ aŋaŋ ʊ deŋ mana
die jɪama Ŋmɪŋ ta chɪga Ŋmɪŋ. Die ʊ
kpaŋŋɪ ʊ gbaŋ pam a suŋŋe Juu vuosi
zɔɔlɪntielibe, ta die jʊʊsa Ŋmɪŋ saŋŋa
mana. 3 Daaŋ kaanɪ die agbaa die dɪ
nɪgɪna a tɪaŋ hawasɪ ataa die ʊ daansɪ a
ye Ŋmɪŋ malaka dɪ kenne juu ʊ jigiŋ a balɪ
a yɪ wa dɪ, “Koniliawosi.”
4 Koniliawosi die dɪ yene malakaka die
ŋmaamɪŋ dɪ yigi wo, ta ʊ baarɪ dɪ “N
Yɔmʊtieŋ, dɪ bɪa?” Die malakaka dɪ yiŋŋi
a balɪ wa dɪ, “Ŋmɪŋ tuo fʊ jʊʊsɪŋ mɪŋ aŋaŋ
fʊ yɪnana zɔɔlɪntieliŋ piini diekemba ta bɪ
tɪɪnsɪ fʊ wɪa. 5 Lele, tʊŋ dembisi bataŋ aŋ
ba ga Joopa ma a ga wa daa wʊnyɪ saaŋ dɪ
dine Simoni Piita. 6 Ʊ yiwo chaanʊ a bie
gbaŋwʊnsɪrʊ dieke ba wasɪnana Simoni
tigiŋ, ta ʊ tigiri dɪ gbigi mʊgɪkpɪɪrɪ.” 7 Die
malakaka die dɪ balala wɪaha a yɪa wa die
dɪ yiŋŋi ga ta va wa, womi die Koniliawosi
die dɪ wa ʊ tʊntʊntɪŋ bale aŋaŋ sojasisi
wʊnyɪ, vuodieke die dɪ jɪanna Ŋmɪŋ ta bɪ
yi ʊ gbaŋ gbaŋ gbɪgbarɪtʊ wʊnyɪ. 8 Die ʊ
balɪ ba wudieke dɪ yine, ka kʊaŋ chaaŋ ʊ
tʊŋ ba Joopa ma ma.
9 Ka tʊnvʊʊsa die ba benne sieku me a
gara wa a keŋ gbigi Joopa, saŋka mi Piita
die dɪ ga jʊalɪ kɔsʊŋ sikpeŋ agbaa saŋŋa
dɪ ʊ jʊʊsɪ Ŋmɪŋ. 10 Kɔŋ die dɪ keŋ yigi wo,
die ʊ yaala jaaŋ dɪ ʊ dii; die ba yene dige
nyindiikehe die ʊ daansɪ. 11 Ta die a ye
ŋmɪŋsikpeŋ dɪ yuorine, ta jaaŋ kaanɪ dɪ
keŋ sʊʊna a sɪɪ sɪba garɪteelikiŋ ba yigine
ka kʊanʊa anɪɪsa wa a yaa keŋ sʊʊna
tɪŋgbaŋ. 12 Die ka ma dɔŋɪsɪ yiri yiri aŋaŋ
nyindiekemba dɪ vuunene tɪŋgbaŋ aŋaŋ
nembisi. 13 Ta die ʊ wʊŋ lɔlɪŋ dɪ balala
a yɪa wa dɪ, “Piita, hagɪ a kʊʊ a ŋɔbɪ!”
14 Ama Piita dɪ yiŋŋi balɪ dɪ, “N
Yɔmʊtieŋ, aayɪ, n ye ka ŋɔbɪ jadieke tɪ
chʊarɪna.”
15 Die lɔlɪkʊ dɪ bɪ balɪ yɪ wa bɪbra dɪ,
“Da keŋ wa jadieke Ŋmɪŋ dɪ yine kasɪ
jadɪngɪtɪŋ.” 16 Naa die yiwo bʊtaa, ta die
jaabʊ dɪ yiŋŋi a ga jʊalɪ ŋmɪŋsikpeŋ.

Vuodiekemba dɪ kana ka yi Juu vuosi die dɪ kenne yi Yisa kʊaŋandɪɪsɪrɪŋ dene

17 Piita die ye ko yile ʊ daansɪkʊ chɪaŋ,
die Koniliawosi die dɪ tʊnna dembiŋ
diekemba ba die dɪ ye Simoni tigiri dɪ
benne jigidieke a keŋ zie ka sanʊarɪ tɪŋ,
18 a wa a pɪasɪ dɪ, “Chaanʊ bie giena ʊ saaŋ
dɪ dɪ Simoni Piita mɪŋ?”
19 Ama Piita die ye ko mɪa ʊ baaŋ yi die
a sɪba daansɪkʊ chɪaŋ, ta Ŋmɪŋ Haalɪŋ dɪ
balɪ yɪ wa dɪ, “Wʊmma dembisi bataa bie
giena a dɪ dɪa a yaala fʊ. 20 Die wɪa hagɪ a
sʊʊŋ ga ta da chɪɪlɪ dɪ fʊ aŋaŋ ba ga, dama
manɪŋ n tʊnna ba.” 21 Naa chɪaŋ ma, Piita
die dɪ sʊʊŋ a ga balɪ dembisisi dɪ, “Manɪŋ
nɪ yaala wa. Bɪa wɪa nɪ keŋ?”
22 Ta ba yiŋŋi balɪ dɪ, “Jakʊʊŋ Koniliawosi tʊnna tɪ. Ʊ yiwo vuovɪɪnɪŋ ta jɪama
Ŋmɪŋ ta Juu vuosi mana dɪ faasɪ yɪa wa
jɪlɪma pam. Ŋmɪŋ malakasisi kaanɪ die dɪ
balɪ a yɪ wa dɪ ʊ wa fʊ a keŋ ʊ tigiŋ me amʊ
ʊ nan wʊŋ wudieke fʊ yalla dɪ fʊ balɪ.”
23 Die Piita dɪ yaa ba a juu gbaaŋ, die ba
dʊa mi tʊŋ dɪ vʊŋ.
Tʊŋ die dɪ vʊʊna ʊ yi siri wʊnɪŋ aŋaŋ
ba dɪ ga; die ʊ chanchaalɪba bataŋ die
dɪ benne Joopa ma wa die dɪ beeli wo.
24 Die ka tʊnvʊʊsa die ba ga tʊgɪ Siisiria
ma, jigidieke Koniliawosi aŋaŋ ʊ deŋ aŋaŋ
ʊ zʊalɪŋ die dɪ kalɪna a chɪɪsa wa. 25 Die
Piita die dɪ dɪna baa ʊ juu gbaaŋkʊ sʊŋ,

ta Koniliawosi die dı keŋ tuoli wo sanʊarı
ma, ta sʊʊŋ gbirigi ʊ nıŋŋa aŋaŋ jılıma.
26 Ama ta Piita die dı baarı dı, “Hagı, dama
n gbaŋ gbaŋ n yiwo vuota.” 27 Piita die ko
bala wıa a yıa Koniliawosi ta die a ga juo
tigiri me, a die ye vuosi pam dı lagısına a
kalı. 28 Die ʊ balı a yı ba dı, “Nı gbaŋ gbaŋ
nı sıba a baarı tınıŋ Juu vuosi mıra ka yı
wa sieŋ dı tı lagıŋ yaa a kaagı vuodieke
dı kana a ka yi Juu vuoŋ, ama Ŋmıŋ dagı
mıŋ dı n daa zetime vuoŋ ʊ kana ka yi Juu
vuoke wıa. 29 Die wıa nı tʊnna a wa mıŋ
wa maŋ keŋ ta ka zetiye. Lele nı vaa n
pıası nı, ‘Bıa wıa nı tʊŋ a wa mıŋ?’ ”
30 Koniliawosi die dı baarı dı, “Deeri
kanıŋ wa saŋka gie gbaŋ gbaŋ agbaa dı
nıgına a tıaŋ hawası ataa die maŋ jʊʊsa
Ŋmıŋ n tigiri me, womi maŋ ye daa wʊnyı
dı yeegine nyıŋnyıgısa dı kenne zie n
nıŋŋa, 31 a baarı dı, ‘Koniliawosi! Ŋmıŋ
wʊŋ fʊ jʊʊsıŋ ta tıınsı piini dieke fʊ
yınana zɔɔlıntielibe. 32 Die wıa, tʊŋ vuoŋ
aŋ ʊ ga Joopa ma a ga wa daa wʊnyı ba
wasına Simoni Piita. Ʊ yiwo chaanʊ a bie
Simoni gbaŋwʊnsırʊ wa tigiŋ me vuodieke
tigiri dı gbigine mʊgırı.’ 33 Die wıa maŋ
tʊŋ a wa fʊ lagı lagı wa, ta fʊ dıaŋ fʊ
kpaŋŋı fʊ gbaŋ a keŋ. Tɔ, tı mana bie wo
Ŋmıŋ nıŋŋa dı tı wʊŋ wudieke mana tı
Yɔmʊtieŋ dı yına fʊ nʊaŋ dı fʊ balı tı.”

Piita wʊbalıka

34 Die wıa Piita die dı piili a bala dı,
“Lele n wa sıba dı dı yiwo wusie dı Ŋmıŋ
ka luge, 35 ama ʊ tuose buuriŋ nıŋ mana
vuodieke dı chıgınana wa ta yie wudieke
dı mʊna. 36 Nı sıba dı Ŋmıŋ die yı wa
Izara vuosi wudieke dı dagına wʊvıınaha
wıa, dı Yisa Masia ma tınıŋ aŋaŋ Ŋmıŋ
dı bı nansı aŋaŋ taŋ; wʊnıŋ Yisa Masia
yiwo tı mana Yɔmʊtieŋ. 37 Nı wɔŋ sıba
wudieke mana die dı yine Judia mana ma
ma mıŋ. Die wıaha gie mana die piili wo
Galili me, Jɔɔn die dı bala dı vuoŋ mana
tuo Ŋmıŋ nyaaŋ sııla kʊaŋ chaaŋ. 38 Ŋmıŋ
die nagı wa ʊ Halıkasıka aŋaŋ hagırıŋ a
yı Yisa, vuodieke dı nyına Nazeriti wa.
Die ʊ bie wo Yisa jigiŋ saŋŋa dieke die ʊ
dına dı dıa a tʊma tʊnvıına a yıa vuosi ta
gbaama vuodiekemba die dı benne Sitaani
nuusi me. 39 Tı mana die ye Yisa die
dı yine wudieke Jerusalemi tıŋ ma aŋaŋ
Juu vuosi tıgıhanıŋ ba mana, ta tı yiwo
ʊ daansıatieliŋ. Die ba kpaası wa wa
dagarıkıŋ ma die ʊ kpi. 40 Ama ta Ŋmıŋ die
dı sʊgırı wa kumbu me daraa ataa daraaŋ
ta yi ʊ hagı ta tı ye wo ʊ seŋ yi vuota.
41 Daa vuoŋ mana die yene wo. Die dı yiwo
tınıŋ vuodiekemba die Ŋmıŋ dı vʊarına dı
tı yi ʊ daansıa tieliŋ die yene wo, ta die die
ta nyuo aŋaŋ wa ʊ kumbu sʊgırıŋ kʊaŋ
chaaŋ. 42 Ŋmıŋ die yı tı nʊaŋ dı tı mʊʊlı
aŋaŋ nıŋŋmına a yıma vuosi dı Yisa yine
vuodieke ʊ vʊarına dı ʊ yi vuodiekemba
dı benne ba mısı ma aŋaŋ kunti sarıya
diiru. 43 Ŋmıŋ naazʊamba mana die baarı
dı vuodieke nıŋ mana dı yine Yisa yada,
Ŋmıŋ nan nagı ʊ taalı a chaa wa Yisa wa
saaŋ ma.”

Vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosi die dı tuone Ŋmıŋ Halıkasıka dene

44 Piita die dı yene ko bala wıaha ta
die Ŋmıŋ Halıkası die dı keŋ a sʊʊŋ
vuodiekemba mana die dı wʊnnana ʊ
wʊbalıkaha ma. 45 Die dı yi Yisa dıdıısırıŋ
diekemba dı yine Juu vuosi ta beeli Piita
a nyıŋ Joopa a keŋ wo mamachi aŋaŋ
Ŋmıŋ die dı nagına ʊ piini dieke dı yine ʊ
Halıkasıka a yı vuodiekemba dı kana ka yi
Juu vuosi wo. 46 Dama die ba wʊŋ ba dıaŋ
ba balınana wʊbalıkı gaası ta bıra Ŋmıŋ
saaŋ. Womi Piita dı baarı dı, 47 “Vuosi gie
tuo wo Ŋmıŋ Halıkasıka sıba die tı tuone
die wo, vuoŋ beri a baaŋ bıagı kagı ba dı
ba daa sıı Ŋmıŋ nyaaŋ?” 48 Die wıa die ʊ
yı nʊaŋ dı ba sıı ba; die ba sıı ba Ŋmıŋ
nyaaŋ Yisa Masia saaŋ ma. Die wıa die ba
balı Piita dı ʊ wıırı ba jigiŋ daraa ale.

11

1 Saŋka mi die Yisa tʊntʊntıba aŋaŋ
Yisa dıdıısırıba die dı benne Judia lʊga
mana die dı wʊŋ dı vuodiekemba dı kana
ka yi Juu vuosisi gbaŋ tuo Ŋmıŋ wıaha.
2 Die wıa Piita die dı yiŋŋine a keŋ
Jerusalemi ma, Juu vuosi vuodiekemba die
dı yine Yisa dıdıısırıŋ bataŋ dı piili a
nıga nınhagırıŋ aŋaŋ wa. Die ba yaala
vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosi ta yi
Yisa dıdıısırıŋ gobi ba kɔla, 3 ta baarı dı,
“Fʊnıŋ ga bie wo vuodiekemba dı kana ka
yi Juu vuosi ta die aŋaŋ ba gbaŋ.”
4 Womi Piita die dı piili a bala ba
wudieke gbaŋ gbaŋ die dı yine dı: 5 “Die n
bie wo Joopa tıŋ ma a jʊʊsa Ŋmıŋ ta keŋ
a ye ŋmıŋsikpeŋ dı yuorine ta jaaŋ kaanı
dı sına sıba garıteelikiŋ dı kenne sʊʊŋ n
jigiŋ. 6 Die n daansına ka sʊkʊ die maŋ
ye tigiŋ dɔŋısı aŋaŋ haagıŋ dɔŋısı aŋaŋ
nyinvuuke aŋaŋ nembisi. 7 Ta die maŋ
wʊŋ lɔlıŋ dı balala yıa mıŋ dı, ‘Piita, hagı
a kʊʊ nyinti gie a ŋɔbı.’ 8 Die maŋ yiŋŋi a
balı dı, ‘N Yɔmʊtieŋ n kaaŋ bıagı yi die, n
ye ka ŋɔbı jadieke tı chʊarına.’ 9 Ta lɔlıkʊ
dı bı nyıŋ arızanna ma a balı yı mıŋ bıbra
dı, ‘Dıı yi Ŋmıŋ dı keŋ baa dı jaaŋ vıına
aŋaŋ diile da keŋ baa ka ka mʊ aŋaŋ diile.’
10 Naa die yiwo die bʊtaa, ta jaabʊ mana
die dı yiŋŋi ga arızanna ma.
11 “Lele womi dembisi bataa die dı nyına
Siisiria dı keŋ zie tigi dieke n benne wo
sanʊarı tıŋ. 12 Die wıa Ŋmıŋ Halıkasıka
die dı balı yı mıŋ dı n gamma aŋaŋ ba

ta da vaa ka mugisi mɪŋ. Womi Yisa dɪdɪɪsɪrɪŋ bayʋaba diekemba die dɪ benne Joopa ma die dɪ beeli mɪŋ tɪ ga Siisiria a ga Koniliawosi tigiŋ, 13 ʋ balɪ tɪ dɪ Ɲmɪŋ malaka nyɪnna ʋ jigiŋ. Dɪ ʋ tʋŋ aŋ ba ga Joopa a ga wa vuoŋ wʋnyɪ saaŋ dɪ dine Simoni Piita. 14 Dɪ Piita wa nan balɪ wa wʋnɪŋ aŋaŋ ʋ tigiŋ vuosi mana dɪ baaŋ nan yi die a ye gbatɪtaanɪŋ.

15 "Die n piiline a bala wa, die Ɲmɪŋ Halɪkasɪ die dɪ a keŋ a sʋʋŋ ba ma sɪba die dɪ kenne sʋʋŋ tɪ ma piiliku me wo. 16 Mi die maŋ tɪɪnsɪ tɪ Yɔmʋtieŋ Yisa die dɪ balla dɪ, 'Jɔɔn die sɪwa aŋaŋ nyaaŋ ama Ɲmɪŋ nan sɪɪ nɪ aŋaŋ ʋ Halɪkasɪka.' 17 Dɪɪ yi Ɲmɪŋ dɪ yɪ banɪŋ vuodiekemba dɪ kana ka yi Juu vuosi piini dieke die ʋ yɪna tɪ saŋŋa dieke die tɪ yine tɪ Yɔmʋtieŋ Yisa Masia yada wa; mɪnɪa yine mɪŋ dɪ n kagɪ Ɲmɪŋ dɪ ʋ da yi wudieke ʋ yaalala ʋ yi?"

18 Die ba wʋnna Piita balɪkʋ wa, die ba ka bɪ nɪgɪ nɪnhagɪrɪŋ ta piili a bɪra Ɲmɪŋ a bala dɪ, "Lele Ɲmɪŋ vaa vuodiekemba dɪ kana ka yi Juu vuosi dɪ ba vaa ba tʋmbɪatɪ ta yi Yisa dɪdɪɪsɪrɪŋ ta ye miivoli dieke dɪ wone kpatɪŋ."

Yisa dɪdɪɪsɪrɪŋ Antiyoku ma wɪa

19 Die Sitiiveni kʋʋla kʋaŋ chaaŋ mugisibɪaŋ die dɪ keŋ Yisa dɪdɪɪsɪrɪŋ ma die ba chɪgɪ jaasɪ jigiŋ mana. Die bataŋ die chɪgɪ ga Fonisia aŋaŋ Saapurusi aŋaŋ Antiyoku ta die mʋʋla Yisa wɪa a yɪa Juu vuosi nyɪɪna ma. 20 Ama Yisa dɪdɪɪsɪrɪŋ dieke dɪ yine Saapurusi vuosi aŋaŋ Saarini vuosi die dɪ ga Antiyoku a ga mʋʋla tɪ Yɔmʋtieŋ Yisa wʋvɪɪnaha a yɪa vuodiekemba dɪ kana ka yi Juu vuosi. 21 Die Ɲmɪŋ hagɪrɪŋ die dɪ bie ba jigiŋ, die vuosi pam die dɪ tarɪgɪ ba beriŋ ta yi Yisa yada.

22 Die Yisa dɪdɪɪsɪrɪŋ diekemba dɪ benne Jerusalemi ma wa dɪ wʋŋ wudieke dɪ yinene wo, ta die tʋŋ Banabasi Antiyoku ma. 23 Die ʋ gana a ga tʋgɪ mi a ye Ɲmɪŋ dɪ suŋŋine be die wo, ʋ sʋŋ die dɪ fɪalɪ ta die ʋ kpaŋŋɪsɪ ba mana dɪ ba da vaa Yisa kʋaŋ dɪɪsɪŋ. 24 Banabasi die yiwo vuovɪɪnɪŋ ta yaa yada pam ta suuli aŋaŋ Ɲmɪŋ Halɪkasɪka, die vuosi pam die dɪ keŋ yi Yisa yada ta bɪrɪŋ ʋ dɪdɪɪsɪrɪŋ.

25 Die Banabasi dɪ ga Taasusi dɪ ʋ yaalɪ Sɔɔli. 26 Die ʋ yene wo wo, die ʋ yaa wa a yiŋŋi keŋ Antiyoku, mi ba bale wo mana die dɪ nagɪ biŋ mʋʋmɪŋ a lagɪma aŋaŋ Yisa dɪdɪɪsɪrɪba ta dagɪ vuosi pam mi Ɲmɪŋ wɪa. Die dɪ yiwo Antiyoku ma die ba woliŋ wa Yisa dɪdɪɪsɪrɪŋ dɪ, "Kirisito vuosi."

27 Die saŋka mi gbaŋ gbaŋ die Ɲmɪŋ naazʋalɪŋ bataŋ die dɪ benne Jerusalemi ma dɪ keŋ Antiyoku. 28 Ba wʋnyɪ saaŋ die yine Agabusi, ta Ɲmɪŋ Haalɪŋ die dɪ suŋŋi wo ʋ balɪ dɪ kɔŋ bɪaŋ nan nan jigiŋ mana dʋnɪa ma. Die dɪ keŋ yi mɪŋ saŋŋa dieke Kolodiasi dɪ yine naakpɪɪŋ. 29 Die Yisa dɪdɪɪsɪrɪŋ dɪ benne Antiyoku ma wa die dɪ saŋ dɪ ba nan suŋŋi ba nɪmballɪ diekemba dɪ benne Judia ma, dɪ vuoŋ mana chɪasɪ ʋ baaŋ nan bɪagɪ die. 30 Die ba yi die a nagɪ ligirehe a tʋŋ Banabasi aŋaŋ Sɔɔli dɪ ba yaa ga yɪ Yisa dɪdɪɪsɪrɪŋ nyɪŋkʋraha dɪ benne Judia ma.

12

Herodi die dɪ mugisine Yisa dɪdɪɪsɪrɪŋ dene

1 Saŋka gie mi gbaŋ gbaŋ naakpɪɪŋ Herodi die dɪ mugise Yisa dɪdɪɪsɪrɪba bataŋ. 2 Die ʋ yi sojasi nʋaŋ ba gobi Jemisi, Jɔɔn nɪmbʋa sikpeŋ aŋaŋ jɪbɪwaŋ. 3 Die ʋ yene ta Juu vuosi sʋgɪtɪ fɪalɪya wa aŋaŋ wudieke ʋ yine wo, die ʋ vaa ba yigi Piita saŋŋa dieke ba dinene paanʋ dieke ba kana ka naga dabɔtɪ a yie wo dʋʋgaka. 4 Die ʋ yigine Piita wa kpatɪ wa ʋ yi ba ligi wo dansarɪka ma ta yɪ nʋaŋ dɪ sojasi lagɪmɪŋ lagɪmɪŋ bʋnɪɪsa gbara wa a tarɪgɪma taŋ. Die lagɪmɪŋ mana die yiwo sojasi banɪɪsa. Ta a yile sɪba ʋ vʋarɪ wa gasɪtɪaŋkʋ dʋʋgaka saŋŋa a dii ʋ sarɪya yaalɪŋ ma. 5 Die wɪa, die Piita die dɪ bie dansarɪka ma ta Yisa kʋaŋandɪɪsɪrɪba die dɪ faasɪ a jʋʋsa Ɲmɪŋ a yɪa wa.

Malaka die dɪ vʋarɪna Piita a nyɪŋ dansarɪka sʋŋ dene

6 Die tʋŋ dɪ bala ka vʋŋ aŋ Herodi nagɪ Piita a yɪ vuosisi, dɪnɪŋ daarɪ yuku mi die Piita dɪ ye ko bɔbɪ aŋaŋ chɔrɪma a dʋa gʋʋra sojasi bale sʋnsʋŋ. Die ba bɔbɪ chɔrɪmaha kaanɪ aŋaŋ sojasi wʋnyɪ ʋ nuudiigiŋ chaaŋ ta kaanɪ dɪaŋ dɪ bɔbɪ ʋ nuugalɪ chaaŋ sojasi ta sojasisi bataŋ dɪaŋ dɪ gbarɪ dansarɪkaka sanʋadaaŋ. 7 Womi ta Ɲmɪŋ malaka die dɪ keŋ nyɪŋ, ta chaanɪŋ dɪ chaaŋ dansarɪka ka ma. Die malakaka dɪ dɔŋ dɔŋ Piita bɪŋkpɪaŋ ma a sugiri wa ta baarɪ dɪ, "Hagɪ lagɪ lagɪ!" Ta ʋ hagɪ. Die ʋ hagɪna wa, chɔrɪma ha dɪ nyɪŋ ʋ nuusi me a nan. 8 Malakaka dɪ balɪ wa dɪ, "Mɪŋŋɪ bɔbɪ fʋ gbanɪŋ ta sʋʋ fʋ nɪɪra." Piita dɪ yi die. Die malakaka dɪ bɪ balɪ dɪ, "Yeegi fʋ jayeekiŋ a dɪa mɪŋ." 9 Piita die dɪ dɪ malakaka a nyɪŋ dansarɪka ka ma, ama die ʋ ka sɪba dɪ ʋ daansa mɪŋ yaa ka seŋ yie mɪŋ. 10 Die ba ga garɪsɪ nɪŋŋaŋ sojasisi die dɪ gbarɪna wa aŋaŋ banɪŋ ba die dɪ diisine wo ta die keŋ tʋgɪ kʋʋtɪ gbɪabɪ dieke dɪ benne gaamɪŋ ma die dɪ yuorinene a juo tɪka sʋŋ, die ka gbaŋ gbaŋ ka yuori. Die ba chʋŋ a nyɪŋ a chʋŋ a sʋʋna siekpɪɪkʋ ma womi malakaka die dɪ bɪa ta va Piita.

11 Die Piita dɪ wa mɪŋŋɪ wudieke dɪ
yinene wo ta baarɪ dɪ, “Lele n sɪba a
baarɪ dɪ seŋ yiwo wusie, dɪ Ɲmɪŋ tʋnna
ʋ malaka ʋ keŋ vʋarɪ mɪŋ a nyɪŋ Naaŋ
Herodi nuusi me, ta bɪ vʋarɪ mɪŋ a nyɪŋ
Juu vuosisi die dɪ yilinene dɪ ba yi mɪŋ die
wo mana mana ma ma.”
12 Die ʋ mɪŋŋɪna naa wa, die ʋ ga Jɔɔn
Maki nuŋ Meri tigiŋ. Die vuosi pam die
lagɪsɪna mi a jʋʋsa Ɲmɪŋ 13 Piita die dɪ ga
kpaasɪ sanʋarɪ ta havʋʋbiŋ wʋnyɪ die dɪ
yine tʋntʋntʋ mi ta Roda die dɪ keŋ dɪ ʋ
ye vuodieke dɪ kpaasɪnana wa. 14 Die ʋ
mɪŋŋɪna Piita lɔlɪkʋ die dɪ yiwo nansɪŋ die
ʋ chɪgɪ a yiŋŋi a ga ta ka yuori sanʋarɪ,
a nata a baarɪ dɪ, “Piita zie sanʋarɪ tɪŋ.”
15 Die ba balɪ wa dɪ, “Juo yɪɪŋyaatɪ.” Ama
die ʋ kpaŋŋɪ ʋ gbaŋ a bala dɪ dɪ yiwo
wusie. Die ba baarɪ dɪ, “Dɪ nan yiwo ʋ
malaka.”
16 Ta Piita die dɪ ye ko a kpaasa sanʋarɪ,
die ba ga yuori a ye wo, die dɪ yi be
mamachi. 17 Die ʋ kɔtɪ ʋ nuuŋ dɪ ba tarɪ
watɪ, ta balɪ ba tɪ Yɔmʋtieŋ dɪ yine die a
vʋarɪ wa a nyɪŋ dansarɪka ka sʋŋ. Ta die
balɪ dɪ, “Nɪ balɪ Jemisi aŋaŋ Yisa dɪdɪɪsɪrɪ
banɪŋ ba wudieke dɪ yine.” A kʋaŋ chaaŋ
ʋ nyɪŋ mi a ga jigigaaŋ.
18 Die tʋŋ dɪ vʋʋna sʋkʋʋŋ die dɪ faasɪ
mugisi sojasisi die dɪ gbarɪna wa. Die ba
pɪasa taŋ dɪ, “Bɪa yine Piita wa?” 19 Naaŋ
Herodi die dɪ yɪ nʋaŋ dɪ ba yaalɪ wa, ama
die ba ka ye wo. Die wɪa die ʋ vaa ba pɪasɪ
gbɪgbarɪtɪba wʋpɪasɪka ta die yi nʋaŋ dɪ
ba kʋʋ ba.
Naa kʋaŋ chaaŋ, Naaŋ Herodi die dɪ
nyɪŋ Judia a sʋʋŋ ga Siisiria a die yi daraa
ale mi.

Herodi kuŋ wɪa

20 Herodi die dɪ jɪɪ sɪnyɪɪrɪŋ aŋaŋ Taya
aŋaŋ Sidoni vuosi; die wɪa die ba lagɪŋ taŋ
dɪ ba ga ye wo. Die ba wolɪŋ ye Bilasitusi
dɪ ʋ suŋŋi be, die ʋ yiwo vuodieke die dɪ
yine naaŋ wa tigiri nyɪŋkʋraha wʋnyɪ. Die
ba keŋ ga Herodi jigiŋ a ga nɪgɪ nɪɪpɔɔŋ dɪ
ʋ vaa sʋgɪfɪalɪŋ bemme ba sʋnsʋŋ dama
Taya aŋaŋ Sidoni die yese ba nyindiike a
nyɪna naaŋ Herodi tɪŋgbaŋ ma.
21 Die naaŋ Herodi die vʋarɪ daaŋ a zieŋ,
die daarɪ dɪ tʋgɪna wa Herodi die dɪ yeegi
ʋ naala nyiŋyeekikpɪɪma, ta nyɪŋ kalɪ ʋ
naaŋ gbaŋtɪ mama ta balɪ wɪa a yɪ vuosisi.
22 Die vuosisi die dɪ natɪ a baarɪ dɪ, “Ʊ
lɔlɪkʋ sɪɪ sɪba ŋmɪŋ daa vuota.” 23 Lele
wo mi Ɲmɪŋ malaka die dɪ vaa yʋagɪbɪaŋ
dɪ yigi wo, die ʋ nyuuti die dɪ suuli aŋaŋ
gbarɪtɪ a nyuo wo ʋ kpi dama die ʋ ka yi
Ɲmɪŋ kanɪŋ jɪlɪma ka mi.
24 Ama saŋka mi die vuosi pam die dɪ
wʋŋ wɪaha ta yi yada.
25 Saŋŋa dieke Banabasi aŋaŋ Sɔɔli die
dɪ kpatɪna ba tʋʋmaha dieke die ba gana
dɪ ba yiwo, die ba nagɪ Jɔɔn Maki a gʋtɪ ba
ma a nyɪŋ Jerusalemi a ga Antiyoku.

13

Ɲmɪŋ Halɪkasɪka die dɪ vʋarɪna Banabasi aŋaŋ Sɔɔli dene

1 Antiyoku ma, die Ɲmɪŋ naazʋalɪŋ aŋaŋ
dɪdagɪrɪŋ bataŋ die bie wo Yisa dɪdɪɪsɪrɪŋ
sʋŋ: die ba yine Banabasi aŋaŋ Simiani
(vuodieke die ba wasɪnana Daasɔbɪlɪŋ),
aŋaŋ Lususi, vuodieke dɪ nyɪna Sarene
aŋaŋ Manani (vuodieke die ba lagɪŋ na
a wubi aŋaŋ Naaŋ Herodi die ba yine
ballɪbɪsɪ) aŋaŋ Sɔɔli. 2 Daaŋ kaanɪ die ba
jɪanna tɪ Yɔmʋtieŋ ta bɔbɪ nʋaha, Ɲmɪŋ
Halɪkasɪka die dɪ balɪ a yɪ ba dɪ, “Nɪ vʋarɪ
Banabasi aŋaŋ Sɔɔli aŋ ba tʋŋ tʋŋ dieke
wɪa n wana ba wa dɪ ba tʋŋ wa.”
3 Naa kʋaŋ chaaŋ die ba bɪ bɔbɪ nʋa ta
jʋʋsɪ Ɲmɪŋ ta nagɪ ba nuusi a dɪɪsɪ ba ma
ta die taaŋ ba ba ga.

Saapurusi tɪŋ wɪa

4 Saŋŋa dieke Ɲmɪŋ Halɪkasɪka die dɪ
tʋnna Banabasi aŋaŋ Sɔɔli wa dɪ ba ga tʋŋ
ʋ tʋʋmaha, die ba sʋʋŋ ga Selusia ma a
nagɪ haarɪŋ a ga Salamasi, tɪgɪdieke die
benne Saapurusi tɪŋgbaŋ ma. 5 Die ba
tʋgɪna Salamisi ma wa die ba ga juu Juu
vuosi Ɲmɪŋ jɪamɪŋ juone me a ga mʋʋlɪ
Ɲmɪŋ wɪaha mi. Die Jɔɔn Maki die bie mi
a yi ba susuŋŋiru.
6 Ka kʋaŋ chaaŋ die ba nyɪŋ Salamisi ma
ta die a dɪa a tɪaŋ ga tʋgɪ Pafosi. Mi die ba
haarɪ daa wʋnyɪ die dɪ yine yuŋaŋvuoŋ ʋ
saaŋ dɪ dɪ Bajaasusi, ta yi Juu vuodieke die
dɪ gaanana vuosi dɪ ʋ yiwo Ɲmɪŋ naazʋa.
7 Die ʋ yiwo tɪŋgbaŋka mi jakʋʋŋ Sejusi
Pɔɔlusi zʋa. Die jakʋʋrɪ die yiwo yɪantieŋ
ta die tʋŋ wa Banabasi aŋaŋ Sɔɔli dɪ ba
keŋ a balɪ Ɲmɪŋ wɪa aŋ ʋ wʋŋ. 8 Ama die
yuŋaŋvuoke, vuodieke die dɪ dine Elimasi
Giriiki jabalɪkɪŋ ma wa die ka saagɪ a yɪ
ba: ta die mɪa dɪ ʋ kagɪ jakʋʋrɪ aŋ ʋ
daa keŋ yi Yisa yada. 9 Womi die Ɲmɪŋ
Halɪkasɪ die dɪ suuli Sɔɔli vuodieke die dɪ
bɪna a dɪ Pɔɔli, die ʋ daansɪ yuŋaŋvuoke
die 10 ta balɪ wa dɪ, “Fʋnɪŋ fʋ yiwo Sitaani
bʋa ta bɪ yi tʋnvɪɪna mana dataaŋ ta suuli
aŋaŋ wʋbɪatɪ yiri yiri mana, ta mɪa saŋŋa
mana dɪ fʋ tarɪgɪ Ɲmɪŋ wusie wʋbalɪkaha
a yi ŋmɪnchɪbɪsɪ. 11 Lele Ɲmɪŋ baa ʋ datɪ
fʋ tɪbɪŋ ta vaa fʋ yɪɪŋ ta kaaŋ dɪ yese daraa
ale.”
Lele womi die mɪɪlɪgɪsɔbɪlɪŋ dɪ nan daa
wa nine me ta ʋ dɪ dɪa a gaba a yaala
vuodieke dɪ baaŋ nan yigi ʋ nuuŋ me.
12 Die jakʋʋrɪ dɪ yene wudieke dɪ yine wo,
die ʋ yi Yisa yada, dama die dɪ faasɪ yiwo

mamachi aŋaŋ wudieke ba dagınana yaa gamma tı Yɔmʋtieŋ ma wa.

Antiyoku dieke dı benne Pisidia tıŋgbaŋ ma wıa

13 Naa kʋaŋ chaaŋ die Pɔɔli aŋaŋ ʋ chanchaalıba die dı nagı haarıŋ a nyıŋ Pafosi me a ga Pega dı benne Pamifilia tıŋgbaŋ ma, mi die Jɔɔn Maki dı vaa ba ta yiŋŋi ga Jerusalemi. 14 Die ba nyıŋ Pega a tıaŋ ga Antiyoku dı benne Pisidia tıŋgbaŋ ma. Die davʋʋsıkırı daarı die ba ga juu Ɲmıŋ jıamıŋ juoku me a sʋʋŋ kalı. 15 Die ba karınna Mosisi mıraha sʋŋ aŋaŋ Ɲmıŋ naazʋalıba maagıkʋ sʋŋ a kpatı wa, Ɲmıŋ jıamıŋ juoku sʋŋ nyıŋkʋraha dı balı ba dı, "Tı nımballı, dıı yi nı yaa wʋvıına a baaŋ nan balı yı vuosisi gie nı balı." 16 Womi Pɔɔli die dı hagı zie ta a kɔtı ʋ nuuŋ ta piili a bala dı:

"Nınıŋ Izara vuosi aŋaŋ vuodiekemba mana dı jıanna Ɲmıŋ dieke Izara vuosi dı jıanna, nı wʋmma mıŋ. 17 Tınıŋ Izara vuosi Ɲmıŋ die vʋarına tı chɔɔŋkʋʋlıba a yi ba faası dala saŋŋa dieke die ba benne Ijipiti me a yi chaamba wa. Wʋnıŋ Ɲmıŋ die vʋarına ba a nyıŋ mi aŋaŋ ʋ hagırıŋ. 18 Ta die daansı ba bına baŋısı-nıısa saŋŋa dieke die ba benne hagırı ma, aŋaŋ ba dene ka tuo ʋ nʋarı mana. 19 Die ka kʋaŋ chaaŋ die ʋ chʋʋsı buurıŋ ayʋpɔyı die dı benne Keenani tıŋgbaŋ ma ta die vaa ʋ gbaŋ gbaŋ ʋ vuosi Izara vuosi dı sıı. 20 Wıaha gie mana die yiye mıŋ bına kɔbısı-nıısa aŋaŋ baŋısı-nʋ sʋnsʋŋ.

"Saŋŋa dieke ba sına tıŋgbaŋka, Ɲmıŋ die dı yı ba nıŋŋandıısırıŋ dı ba dii ba nıŋŋa a ga tʋgı saŋŋa dieke Ɲmıŋ naazʋa Samuli dı kenne. 21 Naa kʋaŋ chaaŋ die ba bı keŋ pıası Ɲmıŋ naazʋa Samuli dı ʋ yı ba naaŋ, die wıa, Ɲmıŋ die dı vʋarı Sɔɔli, Kisi bʋa vuodieke dı nyına Benjamani buurıŋ ma dı ʋ yi ba naaŋ. Die ʋ yiwo ba naaŋ bına baŋısı-nıısa. 22 Die Ɲmıŋ dı keŋ wuuri ʋ naarı ta vaa Davidi dı dii naarı. Naa die Ɲmıŋ dı balı yaa gamma Davidi ma dı, 'Davidi, Jese bʋa wa yine daa dieke chanchaalıŋ n yaalala, ʋ yie wudieke mana n yaalala dı ʋ yi.' 23 Ɲmıŋ die dı yı nʋaŋ dı Davidi haagısı ma vuoŋ wʋnyı bala ʋ keŋ a gbatı Izara vuosi a taaŋ, wʋnıŋ vuoke mi yine Yisa. 24 Ama Jɔɔn die dı wolıŋ keŋ a mʋʋlı a yi Izara vuosi mana dı ba vaa ba tʋmbıatı aŋ ʋ sıı ba Ɲmıŋ nyaabʋ, ka kʋaŋ chaaŋ Yisa die dı wa keŋ. 25 Die Jɔɔn tʋʋmaha die dı gbine kpatıŋ die ʋ pıası vuosisi dı, 'Mınıa nı yile dı yi ye? N ka yi Ɲmıŋ Vuovʋarıkıŋ Masia wa. Nı wʋmma, wʋnıŋ ʋ baa ʋ keŋ wo n kʋaŋ chaaŋ ta maŋ ka mʋ dı n vʋarı ʋ nııra gbaŋ.'

26 "Lele, nınıŋ Abarahami haagısı aŋaŋ nınıŋ vuodieke dı kana ka yi Juu vuosi ta bie giena a jıama Ɲmıŋ, nı wʋmma wudieke Ɲmıŋ dı yına tı dı ka daga tı baaŋ nan yi die a ye gbatıtaanıŋ dama ka yiwo vuoŋ mana sııtı. 27 Die vuodiekemba die dı benne Jerusalemi ma aŋaŋ ba nyıŋkʋraha die ka sıba a baarı dı Yisa yine Gbıgbatıtaantʋ wa, ta ka bı sıba Ɲmıŋ naazʋalıba wʋbalıkaha ba ŋaana karıma davʋʋsıkıŋ daaŋ mana wa chıaŋ. Die wıa die ba balı a chʋʋsı wa sıba Ɲmıŋ naazʋalıba die dı bala die wo. 28 Aŋaŋ die ba kana a ka ye wudieke ʋ yine a chʋʋsı wa ta mʋ dı ba kʋʋ wa wa mana, ama die ba balı a yı Paliti dı ʋ yi ba kʋʋ wa. 29 Die ba yine wo wudiekemba mana Ɲmıŋ gbaŋkʋ dı bala yaa gamma ʋ ma wa a kpatı wa, die ba nagı wa a keŋ sʋʋŋ dagarıkʋ ma a nagı wa a ga sʋʋŋ dʋaŋ vɔrıŋ ma. 30 Ama ta Ɲmıŋ die dı sʋgırı wa kumbu me. 31 Die ʋ nyıŋ vuodiekemba die dı dına ʋ kʋaŋ a nyıŋ Galili a keŋ tʋgı Jerusalemi wa jigiŋ daraa pam. Lele banıŋ ba wana yi ʋ daansıatieliŋ vuosisi jigiŋ. 32 Ɲmıŋ die yı wa tı chɔɔŋkʋʋlıba nʋaŋ, ta tı bie gie dı tı bala nı wʋvıınaha, 33 dı ʋ seŋ yi he mıŋ a yı tı tınıŋ vuodiekemba dı yine ba haagısı aŋaŋ ʋ sʋgırına Yisa a nyıŋ kumbu me wo. Die Ɲmıŋ gbaŋkʋ sʋŋ, yıla die dı gʋtına bule wa ma dı wʋnıŋ Ɲmıŋ dı baarı dı,

'Fʋnıŋ fʋ yine n Bʋadembiŋ,
ta jinne n nan dagı vuosi dı n seŋ yiwo
fʋ Chʋa.'

34 Ta Ɲmıŋ die dı bı baarı dı ʋ nan sʋgırı Yisa kuŋ me ta ʋ kaaŋ bı kpi bıbra. Sıba Ɲmıŋ die dı bala dı, 'N nan yı nı nʋaŋ kası dieke gbaŋ gbaŋ die n yına Davidi wo.' 35 Ta yılaha gbaŋkʋ sʋŋ bıbra Davidi die balı Ɲmıŋ dı, 'Fʋ kaaŋ vaa fʋ Vuokası wa nyıŋgbanıŋ hʋʋgı vɔrıŋ ma.' 36 Die Davidi dı benne ʋ mısı ma wa die ʋ dı wa Ɲmıŋ. Die ʋ kpine wo ba guu wo ba buurıŋ vuota jigiguusikiŋ ta ʋ nyıŋgbanıŋ dı hʋʋgı. 37 Ama Ɲmıŋ die sʋgırı wa Yisa a nyıŋ kuŋ me ta ʋ nyıŋgbanıŋ die dı ka hʋʋgıya. 38 Die wıa n nımballı, n yaala nı sımma dı dıı yi nı yi Yisa yada Ɲmıŋ nan nagı nı wʋbıatı a chaa nı. Ama Mosisi mıraha nıŋ kaaŋ bıagı a gbatı nı a nyıŋ nı wʋbıatı ma. 39 Ama vuodieke mana dı yine Yisa yada ye wo gbatıtaanıŋ a nyıŋ bıaŋ ma. 40 Nı sımma dı wudieke Ɲmıŋ naazʋalıba dı bala wa da keŋ yi nı. Die ba baarı dı,

41 'Wʋmma, nınıŋ kalinbaantieliŋ, vaa a
ka yi nı mamachi aŋ nı kpi!
Nınıŋ vuodiekemba dı vʋarınana Ɲmıŋ
fala ha aŋaŋ ʋ bala wudieke wo
N nan yi wııŋ nı yene bie nı mısı ma
ta nı kaaŋ tuo dii

dɪɪ yi vuoŋ dɪ keŋ dagɪ nɪ a chɪasɪ
gbaŋ.’ ”
42 Die Pɔɔli aŋaŋ Banabasi die dɪ
nyɪnana lagɪŋkʋ jigiri, vuosisi die dɪ jʋʋsɪ
ba dɪ ba viiri keŋ davʋʋsɪkɪrɪ daa dieke
dɪ kienene wo a faasɪ dagɪ ba wɪaha gie
bɪbra. 43 Die lagɪŋkʋ die dɪ hagɪna wa, Juu
vuosi pam aŋaŋ vuodiekemba die dɪ kana
ka yi Juu vuosisi ama ta tarɪgɪ ba jɪamɪŋ
ta dɪ Juu vuosi jɪaŋkʋ, die ba mana die
dɪdɪ Pɔɔli aŋaŋ Banabasi kʋaŋ. Die Pɔɔli
aŋaŋ Banabasi die dɪ kpaaŋ ba pam dɪ ba
kpaŋŋɪ ba gbaŋ a dɪa Ŋmɪŋ die aŋ ʋ chɪgɪ
ba zɔɔlɪŋ.
44 Kʋaŋ chaaŋ davʋʋsɪkɪrɪ daarɪ die dɪ
tʋgɪna die dɪ ko sɪɪ sɪba tɪka vuosi mana
die gana dɪ ba wʋŋ Ŋmɪŋ wɪaha. 45 Die
Juu vuosi die dɪ yene kpɪkpaakʋ die dɪ yi
be sʋgɪyɔɔŋ pam. Die ba zɪa Pɔɔli ta bala
chʋʋsa wudieke mana ʋ balala. 46 Ama
Pɔɔli aŋaŋ Banabasi die dɪ wa a faasɪ bala
aŋaŋ sikimiŋ dɪ, “Dɪ yiwo talasɪ dɪ tɪ woliŋ
balɪ Ŋmɪŋ wɪaha a yɪ nɪnɪŋ Juu vuosi ta wa
balɪ vuogaasɪ. Ama nɪnɪŋ nɪ zeti wɪaha
mɪŋ ta bɪ yile dɪ nɪ ka mʋ aŋaŋ miivoli
dieke dɪ wone kpatɪŋ wɪa, die yine tɪ vasa
nɪ, ta gara vuodiekemba dɪ kana ka yi Juu
vuosi jigiŋ. 47 Dama nʋarɪ gie Ŋmɪŋ dɪ yɪ
tɪ dɪ:
‘Manɪŋ n vʋara fʋ mɪŋ dɪ fʋ yi chaanɪŋ
a yi vuodiekemba dɪ kana ka yi Juu
vuosisi,
amʋ dʋnɪa mana ye gbatɪtaanɪŋ.’ ”
48 Die vuodiekemba die dɪ kana ka yi
Juu vuosi dɪ wʋnna naa wa, ba sʋgɪtɪ
dɪ fɪalɪ, ba bɪrɪ Ŋmɪŋ wʋbalɪkaha. Ta
vuodiekemba mana Ŋmɪŋ dɪ vʋarɪna dɪ ba
ye miivoli dieke dɪ wone kpatɪkʋ dɪ yi Yisa
Masia yada.
49 Ta tɪ Yɔmʋtieŋ Yisa wɪa die dɪ dɪa mi
tɪgɪsɪ mana mana. 50 Naa kʋaŋ chaaŋ Juu
vuosisi nɪŋŋandɪɪsɪrɪba dɪ ga tɪka dembisi
dieke dɪ yine vuokpɪɪma aŋaŋ hɔgʋkpɪɪma
die dɪ jɪanna Ŋmɪŋ ta ba yie ba jɪlɪma
pam, a vaa ba sɪnyɪɪrɪŋ dɪ hagɪ yaa gamma
Pɔɔli aŋaŋ Banabasi ma, ta piili yaala wɪa
a yɪa ba a yagɪ ba a nyɪŋ tɪŋgbaŋka mi
lʋgɪŋ. 51 Die wɪa Pɔɔli aŋaŋ Banabasi die
dɪ kpaantɪ ba nataala taŋkɔlɪŋ a taaŋ tɪka
mi dɪ ka yi dagɪtɪ bɪaŋ a yɪ ba ta die ga
Yikonumi tɪŋ ma. 52 Ta Yisa dɪdɪɪsɪrɪba dɪ
benne Antiyoku ma wa die dɪ suuli aŋaŋ
Halɪkasɪka aŋaŋ sʋgɪfɪalɪŋ.

14

Yikonumi tɪŋ wɪa

1 Die Pɔɔli aŋaŋ Banabasi dɪ kenne tʋgɪ
Yikonumi ma, die ba ga Juu vuosi Ŋmɪŋ
jɪamɪŋ juoŋ me a ga mʋʋlɪ Yisa wʋvɪɪna
mi sɪba die ba yine die Antiyoku ma wa, ta
vuosi pam die yi Yisa yada, bataŋ die yiwo
Juu vuosi bataŋ dɪaŋ dɪ yi vuodiekemba
dɪ kana ka yi Juu vuosi. 2 Ama ta Juu
vuodiekemba dɪ kana ka yi Yisa yada wa
dɪ balɪ vuodiekemba dɪ kana ka yi Juu
vuosisi dɪ ba da keŋ tuo dii, ta die balɪ
ba dɪ wudieke ba bala yaa gamma Yisa
ma ka yi wusie. Die wɪa vuodiekemba die
dɪ kana ka yi Juu vuosisi dɪ jɪɪ sɪnyɪɪrɪŋ
aŋaŋ Yisa dɪdɪɪsɪrɪba die dɪ benne mi wo.
3 Pɔɔli aŋaŋ Banabasi die dɪ bie mi daraa
pam ta die a faasɪ bala Yisa wɪa aŋaŋ
dembisi. Die Ŋmɪŋ die dɪ yɪ ba hagɪrɪŋ die
ba tʋŋ mamachi tʋʋma, ta die dagɪ dɪ ba
wɪaha yaa gamma ʋ zɔɔlɪnchɪgɪlaha seŋ
yiwo wusie. 4 Die tɪka vuosi die dɪ puo
bule, bataŋ die dɪ dɪɪ Juu vuosisi kʋaŋ ta
bataŋ dɪaŋ dɪdɪ tʋntʋntɪba kʋaŋ.
5 Die wɪa vuodiekemba dɪ kana ka yi
Juu vuosi bataŋ aŋaŋ Juu vuosisi aŋaŋ ba
nɪŋŋandɪɪsɪrɪŋ bataŋ die dɪ saŋ dɪ ba yi
Pɔɔli aŋaŋ Banabasi bɪaŋ ta taa ba aŋaŋ
tana a kʋʋ. 6 Ama tʋntʋntɪba bale wo
dɪ mɪŋŋɪna wudieke dɪ yinene wo die ba
maansɪ a nyɪŋ chɪgɪ a ga Likaonia tɪŋgbaŋ
ma. Die ba ga wa Lisitira aŋaŋ Debe tɪgɪsɪ
aŋaŋ tɪŋkpaŋŋɪsɪ diekemba dɪ gbigine mi.
7 Mi die ba mʋʋlɪ Ŋmɪŋ wʋvɪɪnaha.

Lisitira aŋaŋ Debe tɪgɪsɪ wɪa

8 Lisitira ma daa wʋnyɪ die dɪ beri a
yi gbarɪgɪŋ a nyɪŋ ʋ ballɪbɪsɪ me ta ka
bɪagɪ chʋŋ. 9 Ta die kalɪ mi a wʋmma
Pɔɔli wʋbalɪkaha. Pɔɔli die dɪ daansɪ wa
die a ye dɪ ʋ yaa yada Yisa ma ta nan
bɪagɪ ye gbaamɪŋ. 10 Die wɪa Pɔɔli dɪ natɪ
aŋaŋ lɔlɪkpɪɪŋ dɪ, “Hagɪ a zie fʋ nagɪsɪ
ma!” Daa wa die dɪ hagɪ a yugi a zie ta
piili a chʋŋ gilime. 11 Die kpɪkpaakʋ dɪ
yene wudieke Pɔɔli dɪ yine wo, ba piili a
nata ba gbaŋ gbaŋ jabalɪkɪŋ ma dɪ, “Tɪ
ŋmɪnaha bɪrɪŋ wa vuota a keŋ sʋʋŋ tɪ
jigiŋ.” 12 Womi vuosisi die dɪ yi Banabasi
saaŋ dɪ Zusi ta Pɔɔli dɪaŋ dɪ Hemisi dama
die ʋ yine vuodieke dɪ balla wʋbalɪkaha.
13 Die Zusi jɪamɪŋ juoku die zie gbigi wo
sanʋa dieke dɪ kenne juu tɪka sʋŋ, die ka
bʋkaabɪtʋ aŋaŋ kpɪkpaakʋ dɪ yaa naarasɪ
aŋaŋ tɪɪwute a keŋ mi dɪ ba yi kaaba a yɪ
Banabasi aŋaŋ Pɔɔli.
14 Ama Banabasi aŋaŋ Pɔɔli die dɪ
wʋnna ba bala ba yi wudieke wo, die ba
chɪɪrɪ ba nyinyeeke aŋaŋ sʋgɪchʋʋsɪŋ ta
chɪgɪ juu kpɪkpaakʋ sʋŋ a nata dɪ: 15 “Bɪa
nɪ yie die? Tɪ yiwo vuota sɪba nɪnɪŋ! Tɪ
keŋ wo gie dɪ tɪ mʋʋlɪ Yisa wʋvɪɪnaha
aŋ nɪ chɪgɪ nyɪŋ wʋtɔgɪtɪ gie me a keŋ
Nabidie Ŋmɪŋ jigiŋ, vuodieke dɪ naanna
arɪzanna aŋaŋ tɪŋgbaŋ aŋaŋ nyaakpɪɪbʋ
aŋaŋ nyindiekemba mana dɪ benne a sʋŋ.
16 Saŋŋa dieke dɪ tɪanna wa Ŋmɪŋ die vaa
buurɪŋ mana dɪ yie ba dʋŋŋʋ. 17 Ama
saŋŋa gie ʋ daga dɪ ʋ seŋ beri mɪŋ aŋaŋ

wʋvɪɪŋ diekemba ʋ yinene wo; ʋ yɪnana nɪ nɪɪŋ a nyɪna ŋmɪŋsikpeŋ ta vasa nyinti dɪ bɪrɪma, a yie nɪ nyindiike ta vasa nɪ sʋgɪtɪ dɪ fɪala." 18 Banabasi aŋaŋ Pɔɔli die dɪ bala wudieke wo mana yɔrɪ, die dɪ hagɪrɪ mɪŋ dɪ ba kagɪ ba dɪ ba da yi kaaba a yɪ ba.

19 Ka kʋaŋ chaaŋ die Juu vuosi nɪŋŋandɪɪsɪrɪŋ bataŋ die dɪ nyɪŋ Antiyoku dieke dɪ benne Pisidia tɪŋgbaŋ ma aŋaŋ Yikonumi a keŋ balɪ a yiŋŋi kpɪkpaakʋ sʋgɪtɪ ba jɪɪ sɪnyɪɪrɪŋ aŋaŋ Pɔɔli. Ta die taa wa tana a datɪ wa nyɪŋ tɪka lʋgɪŋ ta yile dɪ ʋ kpiye mɪŋ. 20 Ama Yisa dɪdɪɪsɪrɪba die dɪ keŋ taaŋ a gilɪŋ wo die ʋ keŋ hagɪ zie a yiŋŋi ga tɪka sʋŋ. Ka tʋnvʋʋsa die wʋnɪŋ aŋaŋ Banabasi dɪ nyɪŋ ga Debe ma.

Pɔɔli aŋaŋ Banabasi dɪ yiŋŋine ga Antiyoku dɪ benne Siria tɪŋgbaŋ ma dene

21 Die Pɔɔli aŋaŋ Banabasi dɪ mʋʋlɪ Yisa wʋvɪɪnaha Debe ma ta die ye vuosi pam ba yi Yisa yada. Womi die ba yiŋŋi ga Lisitira a nyɪŋ mi ga Yikonumi ta bɪ nyɪŋ mi a ga Antiyoku dɪ benne Pisidia ma. 22 Die ba kpaaŋ Yisa dɪdɪɪsɪrɪba ta jʋʋsɪ ba dɪ ba ko yi yada dene. Die ba balɪ ba dɪ, "Dɪ mʋ tɪ tuoli wahala ta ye juu Ŋmɪŋ naarɪ ma." 23 Pɔɔli aŋaŋ Banabasi die dɪ vʋarɪ nɪŋŋandɪɪsɪrɪŋ Yisa dɪdɪɪsɪrɪba lagɪmɪŋ lagɪmɪŋ mana ma. Womi die ba bɔbɪ nʋa a jʋʋsɪ Ŋmɪŋ dɪ Ŋmɪŋ suŋŋi nɪŋŋandɪɪsɪrɪba mi.

24 Pɔɔli aŋaŋ Banabasi die dɪ daagɪ Pisidia tɪŋgbaŋ ma a ga Pamifilia tɪŋgbaŋ ma, 25 mi die ba mʋʋlɪ Yisa wɪaha Pega tɪŋ ma. Womi die ba sʋʋŋ ga Atalia ma, 26 ta die a wa nyɪŋ mi a nagɪ haarɪŋ a yiŋŋi ga Antiyoku dɪ benne Siria ma. Mi die Yisa dɪdɪɪsɪrɪŋ die wɔŋ nagɪ ba yi Ŋmɪŋ nuusi me dɪ ʋ suŋŋi be ba tʋʋma ma. Ta lele ba wa tʋŋ tʋʋmaha kpatɪ mɪŋ.

27 Die ba kenne a tʋgɪ Antiyoku wa die ba lagɪsɪ Yisa dɪdɪɪsɪrɪba mana. A die a balɪ ba wudieke mana Ŋmɪŋ dɪ suŋŋine be ba yi, aŋaŋ ʋ yuorine sieŋ a yɪ vuodiekemba dɪ kana ka yi Juu vuosi dɪ ba yi Yisa yada a yi ʋ dɪdɪɪsɪrɪŋ dene. 28 Ama die ba wɪarɪ mi aŋaŋ Yisa dɪdɪɪsɪrɪba a yʋasɪ.

15

Tʋntʋntɪŋ aŋaŋ Yisa dɪdɪɪsɪrɪŋ nyɪŋkʋra lagɪmɪŋ wɪa

1 Saŋŋa mi vuosi bataŋ die dɪ nyɪŋ Judia ma a keŋ Antiyoku ma a die a piili a daga Yisa dɪdɪɪsɪrɪba dɪ ba kaaŋ bɪagɪ ye gbatɪtaantɪŋ sie ba gobi ba kɔla sɪba Mosisi die dɪ dagɪna dene wo. 2 Die Pɔɔli aŋaŋ Banabasi aŋaŋ ba die dɪ faasɪ a nɪgɪ nɪnhagɪrɪŋ pam yaa gamma wɪɪrɪ gie ba dagɪnana wa, die ba vʋarɪ Pɔɔli aŋaŋ Banabasi aŋaŋ Yisa dɪdɪɪsɪrɪba bataŋ a tʋŋ ba Jerusalemi ma dɪ ba ga ye Yisa tʋntʋntɪba aŋaŋ ʋ dɪdɪɪsɪrɪŋ nyɪŋkʋraha yaa gamma wɪɪrɪ gie wɪa.

3 Die vuodiekemba Yisa dɪdɪɪsɪrɪba dɪ tʋnna wa die dɪ daagɪ Fonisia aŋaŋ Samaria a bala yɪa Yisa dɪdɪɪsɪrɪba dɪ benne mi dɪ vuodiekemba dɪ kana ka yi Juu vuosi bataŋ tarɪgɪ wa ba beriŋ a bɪrɪŋ Yisa dɪdɪɪsɪrɪŋ. Wɪɪrɪ gie die dɪ yi Yisa dɪdɪɪsɪrɪba sʋgɪfɪalɪŋ pam. 4 Die ba gana a ga tʋgɪ Jerusalemi wa die Yisa dɪdɪɪsɪrɪba aŋaŋ tʋntʋntɪba aŋaŋ ba nyɪŋkʋra die dɪ tuo be chaantɪ. Die wɪa Pɔɔli aŋaŋ Banabasi die dɪ balɪ ba wudieke mana Ŋmɪŋ dɪ suŋŋine be ba tʋŋ. 5 Ama Farasisi bataŋ die dɪ yine Yisa dɪdɪɪsɪrɪŋ die dɪ hagɪ zie a baarɪ dɪ, "Dɪ yiwo talasɪ dɪ buuri gaasɪ dɪ yine Yisa yada wa gobi ba kɔla ta bɪ dɪa Mosisi mɪraka."

6 Die wɪa, die tʋntʋntɪba aŋaŋ Yisa dɪdɪɪsɪrɪba nɪŋŋandɪɪsɪrɪba dɪ lagɪsɪ taŋ dɪ ba daansɪ jabalɪkɪrɪ. 7 Die ba balɪ ka a yʋasɪ aŋaŋ taŋ, ta Piita die dɪ keŋ hagɪ a baarɪ dɪ, "N zʋalɪŋ, nɪ sɪba dɪ saŋŋa dieke dɪ tɪanna wa Ŋmɪŋ die vʋarɪ mɪŋ mɪŋ a nyɪŋ nɪ ma dɪ n mʋʋlɪ Yisa wʋvɪɪnaha a yɪ vuodiekemba dɪ kana ka yi Juu vuosisi, amʋ ba nan wʋŋ ta yi Yisa yada ta bɪrɪŋ ʋ dɪdɪɪsɪrɪŋ. 8 Ta Ŋmɪŋ, vuodieke dɪ sɪbɪna vuota sʋŋ die dɪ dagɪ dɪ ʋ tuo be mɪŋ ta yɪ ba Halɪkasɪka sɪba die ʋ yɪna tɪ die wo. 9 Die Ŋmɪŋ die ka luge tɪnɪŋ aŋaŋ ba, dama die ba yine Yisa yada wa wɪa, die wɪa Ŋmɪŋ dɪ nagɪ ba tʋmbɪatɪ a chaa ba. 10 Bɪa nɪ yaala nɪ magɪsɪ Ŋmɪŋ? Bɪa nɪ yaala nɪ yi buurigaasɪ diekemba dɪ bɪrɪnna Yisa dɪdɪɪsɪrɪŋ pɔgɪlɪ mɪɪrɪ dieke tɪnɪŋ aŋaŋ tɪ chɔɔŋkʋvlɪŋ dɪ kana ka bɪagɪ pɔgɪlɪ? 11 Ama tɪ Yɔmʋtieŋ Yisa die chɪgɪ tɪ wa zɔɔlɪŋ tɪ ye gbatɪtaanɪŋ tɪ yine wo yada wa wɪa sɪba buurigaasɪ die."

12 Die vuoŋ mana die dɪ tarɪ ta wʋmma Banabasi aŋaŋ Pɔɔli die dɪ balala yaa gamma Ŋmɪŋ dɪ yɪna ba hagɪrɪŋ ba tʋŋ mamachi tʋʋma a yɪ vuodiekemba dɪ kana ka yi Juu vuosi dene. 13 Die ba bala naa a kpatɪ, Jemisi die dɪ baarɪ dɪ: "N nɪmballɪ, nɪ wʋmma mɪŋ! 14 Simoni Piita wɔŋ balɪ tɪ, Ŋmɪŋ dɪ wolinne a ga vuodiekemba dɪ kana ka yi Juu vuosi jigiŋ a vʋarɪ bataŋ ba bɪrɪŋ ʋ gbaŋ gbaŋ ʋ vuosi dene. 15 Naa, Ŋmɪŋ naazʋalɪba wʋbalɪka die dɪ dagɪ sɪba dɪ maagɪna Ŋmɪŋ gbaŋtɪ ma dɪ,

16 'Naa kʋaŋ chaaŋ manɪŋ Nabidie Ŋmɪŋ
nan yiŋŋi a keŋ,
a keŋ mɪɪ Davidi tɪgɪdieke dɪ nanna wa.
N nan mɪɪ ka a zie a nyɪŋ ka chʋʋsɪŋ ma
ta vaa ka hagɪrɪma bɪbra.
17 Ta vuota mana nan keŋ n jigiŋ
aŋaŋ vuodiekemba mana dɪ kana ka yi Juu vuosi ta maŋ wa dɪ ba yi n vuosi wo. 18 Naa Nabidie Ŋmɪŋ die

dı balı, wʋnıŋ vuodieke dı vana ba
sıba wıırı gie a nyıŋ kʋrıŋ ma wa.’
”

19 Jemisi die dı bı balı a gʋtı dı, “Dı
yiwo manıŋ n sʋŋanyile dı tı da mugisi
buurigaasısı dı yiŋŋine a dı Ɲmıŋ sieŋ
aŋaŋ wudieke dı tʋana. 20 Ama dı mʋ dı
tı maagı gbanıŋ a balı ba dı ba da keŋ dii
jadiiki dieke ba kaabına a yi bugile, ta balı
ba dı ba yigi ba gbaŋ aŋaŋ daakpana yaa
hɔgʋkpana tʋʋma, ta bı daa ŋɔbıma dɔŋ
diekemba ba ŋmʋna kʋʋ ta daa bı ŋɔbıma
zıŋ. 21 Mosisi mıraha nıŋ, ba karıŋ ha mıŋ
Ɲmıŋ jıamıŋ juone me davʋʋsıkırı daaŋ
mana kʋrıŋ ma wa, ta mʋʋlaha tıŋ mana
ma.”

Die ba maagına gbanıŋ a yı vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosi dene

22 Die wıa die tʋntʋntıba aŋaŋ
nıŋŋandıısırıba aŋaŋ Yisa dıdıısırıba
mana die dı yigi zieŋ dı ba vʋarı dembisi
bataŋ aŋ ba dıa Pɔɔli aŋaŋ Banabasi a
ga Antiyoku. Die ba vʋarı wa Silasi aŋaŋ
Judasi vuodieke saaŋ dı bına yi Basabasi,
vuosi bale wa gie die yiwo Yisa dıdıısırıba
nıŋŋandıısırıŋ bataŋ ba yıa jılıma. 23 Die
ba maagı wa gbanıŋ dı:

Tınıŋ Yisa tʋntʋntıba aŋaŋ Yisa
dıdıısırıŋ nıŋŋandıısırıŋ maagına
gbaŋkʋ gie a waasa nınıŋ tı nımballı
diekemba dı kana ka yi Juu vuosi ta
bie Antiyoku aŋaŋ Siria aŋaŋ Silisia ma
mana.

24 Tı wʋŋya dı tı vuosi bataŋ keŋ
nı jigiŋ, a balı wıa ataŋ dı mugisi nı
pam ta chʋʋsı nı sʋgıtı, ama tınıŋ tı ka
tʋŋ ba nı jigiŋ. 25 Die wıa tı mana dı
lagısı a saagı dı tı vʋarı dembisi bataŋ
a tʋŋ ba aŋaŋ tı nımballı choti Ban-
abasi aŋaŋ Pɔɔli nı jigiŋ. 26 Vuosi gie,
Judasi aŋaŋ Silasi, yiwo vuodiekemba
die dı nagına ba mısı a dʋaŋ talıma
tı Yɔmʋtieŋ Yisa Masia wıaha gie wıa.
27 Judasi aŋaŋ Silasi nan bı balı nı ka
chıaŋ, wudiekemba tı maagınana wa.
28 Ɲmıŋ Halıkasıka die dagı tı mıŋ dı
tı da keŋ nagı mırı gaası a gʋtı nı
bıbra. 29 Wudieke dı kana ka mʋ dı nı
yi wʋnna: Nı da keŋ a dii jadiiki dieke
mana ba nagına a yi kaaba a yı bugile, nı
da keŋ ŋɔbı zıŋ, nı da keŋ ŋɔbıma dɔŋ
dieke ba ŋmʋna kʋʋ, ta bı yigi nı gbaŋ
aŋaŋ daakpana aŋaŋ hɔgʋkpana tʋʋma
ma. Dıı yi nı dı wıaha gie, dı nan dı
vıına a yı nı.

A mana wonde.

30 Die ba tʋŋ ba, ba sʋʋŋ ga Antiyoku,
mi die ba lagısı Yisa dıdıısırıba mana ta
nagı gbaŋkʋ a yı ba. 31 Die vuosisi dı
karıŋ gbaŋkʋ gie, ba sʋgıtı die dı fıalı
aŋaŋ ka kpaŋŋısına ba dene wo. 32 Die
Judasi aŋaŋ Silasi, vuodiekemba dı yine
Ɲmıŋ naazʋalıŋ die bie ba jigiŋ a yʋası ta
die a balı wıa pam a kpaŋŋısı ba ta yi ba
yada dı bı hagırı a gʋtı. 33 Die ba bie mi
a yʋası, ka kʋaŋ chaaŋ Yisa dıdıısırıba dı
benne mi wo dı taaŋ ba dı ba waası tigiŋ,
ba yiŋŋi ga vuodiekemba dı tʋnna ba jigiŋ.
((34 Ama ta Silasi die dı wıarı mi.))

35 Die Pɔɔli aŋaŋ Banabasi gbaŋ die dı
yʋası Antiyoku ma, mi banıŋ aŋaŋ vuosi
pam die dı daga ta mʋʋla tı Yɔmʋtieŋ Yisa
wıa a yıa vuosi.

Pɔɔli aŋaŋ Banabasi puole wıa

36 Die dı yʋasına bıta Pɔɔli die dı balı yi
Banabasi dı, “Vaa aŋ tı yiŋŋi ga a kaagı
tı Yisa dıdıısırı diekemba dı benne tıgı
diekemba mana die tı mʋʋlına tı Yɔmʋtieŋ
Yisa wıaha a ye ba sına dene.” 37 Banabasi
die dı yaala ʋ nagı Jɔɔn Maki a gʋtı ba
ma aŋ ba ga. 38 Ama Pɔɔli die ka yaala
dene dama Maki die ka kpatı tʋʋmaha
aŋaŋ ba ta die vaa ba Pamifilia ma ta
yiŋŋi kuli. 39 Die Pɔɔli aŋaŋ Banabasi dı
nıgı nınhagırıŋ ta die puo taŋ. Banabasi
die dı nagı Maki ba nagı haarıŋ a ga
Saapurusi. 40 Ta Pɔɔli dıaŋ dı nagı Silasi
ta Yisa dıdıısırıba die dı nagı ba yi Ɲmıŋ
nuusi me dı Ɲmıŋ suŋŋi be. 41 Die ba
chʋŋ daagı Siria aŋaŋ Silisia chaaŋ ma a
kpaŋŋısa Yisa dıdıısırıba.

16

Timoti die dı tʋnna aŋaŋ Pɔɔli aŋaŋ Silasi dene

1 Ka kʋaŋ chaaŋ Pɔɔli aŋaŋ Silasi die dı
yiŋŋi ga Debe aŋaŋ Lisitira ma, mi die ba
haarı Yisa dıdıısırʋ wʋnyı ba wasınana
Timoti. Ʊ nuŋ gbaŋ die yiwo Yisa dıdıısırʋ.
Die ʋ nuŋ wo yiwo Juu vuoŋ ta ʋ chɔɔŋ
dı yi Giriiki vuoŋ. 2 Die Yisa dıdıısırıba
die dı benne Lisitira aŋaŋ Ikonumi ma
wa die dı balı wʋvıına yaa gamma Timoti
ma. 3 Pɔɔli die dı yaala ʋ nagı Timoti a
gʋtı ʋ ma aŋ ba dıa ʋ dıasısı, die wıa
die ʋ gobi ʋ kɔlı. Die ʋ yi wo die dama
Juu vuodiekemba die dı benne mi chaakʋ
die sıba a baarı Timoti chɔɔŋ yiwo Giriiki
vuoŋ. 4 Die ba dına dıdıa tıgısısı, die ba
bala a yıa Yisa dıdıısırıba mırı diekemba
Yisa tʋntʋntıba aŋaŋ Yisa dıdıısırıba
nyıŋkʋraha dı benne Jerusalemi ma wa dı
ziene wo, ta die balı ba dı ba dıa ha. 5 Die
wıa Yisa dıdıısırıba yada die dı gʋtı ta die
daaŋ mana vuosi pam dı yie yada a gʋta
Yisa dıdıısırıba ma.

Pɔɔli dı kana ka gʋrıya ta daansı dene

6 Die Pɔɔli aŋaŋ ʋ zʋalıba die dı dıa a
daagı Firigia aŋaŋ Galasia chaakʋ, ama
Ɲmıŋ Halıkasıka die ka vaa ba balı Yisa
wıa Asia tıŋgbaŋ ma. 7 Die ba gana ga

tʋgı Misia, die ba mıa dı ba juu Bitinia tıŋ ma, ama Yisa Halıkasıka die ka yı ba sieŋ. 8 Die wıa die ba daagı Misia ma a sʋʋŋ ga Tiroasi ma. 9 Dınıŋ daarı yuku mi, Pɔɔli die dı ye ʋ daansa ma vuoŋ wʋnyı dı nyına Masedonia a keŋ zie a jʋʋsa wa dı, “Keŋ Masedonia ma a keŋ suŋŋi tı!” 10 Pɔɔli daansaha kʋaŋ chaaŋ, die tı gɔmısı lagı lagı dı tı nyıŋ ga Masedonia, dama die tı ye a baarı Ŋmıŋ balı tı dı tı ga Masedonia chaakʋ a ga mʋʋlı Yisa wʋvıınaha a yıma vuosi mi.

Lidia die dı yine yada dene

11 Die tı nagı haarıŋ a nyıŋ Tirosi a daagı ga Samotirasi, ka tʋnvʋʋsa die tı ga Niipolisi. Mi die tı vaa haarıkʋ, 12 ta nyıŋ mi a ga Filipi me, jigidieke die dı yine tıgıkpııŋ Masedonia tıŋgbaŋ ma. Die ka yiwo Romani vuosi sııtı. Die tı yi daraa a ŋmına mi. 13 Ka davʋʋsıkırı daarı die tı nyıŋ tıka sʋŋ a ga jigidieke dı gbigine mʋgırı, die tı yile dı Juu vuosi Ŋmıŋ jʋʋsıŋ jigiŋ nan dı bie mi. Ta die sʋʋŋ kalı a bala wıa aŋaŋ hɔgʋ diekemba dı kenne mi wo. 14 Ba wʋnyı saaŋ die yine Lidia, die ʋ nyıŋ wa Tiatira tıŋ ma ta yaa garıŋmını diekemba dı yalla ligire pam a daa ta die bı yi vuodieke dı jıanna Ŋmıŋ. Ŋmıŋ die yuori ʋ sʋŋ dı ʋ wʋŋ wudieke Pɔɔli dı balala wa. 15 Die tı sıı wʋnıŋ aŋaŋ ʋ tigiŋ vuosi Ŋmıŋ nyaaŋ. Ka kʋaŋ chaaŋ ʋ jʋʋsı tı dı, “Dıı yi nı sıba dı n seŋ yi tı Yɔmʋtieŋ yada aŋaŋ wusie nı keŋ a bemme n tigiŋ.” Die tı saagı ʋ jʋʋsıkʋ.

Ba kparına Pɔɔli aŋaŋ Silasi dansarıka ma dene

16 Daaŋ kaanı die tı keŋ bı gara Ŋmıŋ jʋʋsıŋ jigiŋ, a tuoli havʋʋbiŋ wʋnyı dı yine yɔmʋ. Die ʋ yaa wa jımbıaŋ ʋ ma ka yıa wa hagırıŋ ʋ bıagı bala soriŋ daaŋ wıa. Die ʋ yie naa a yese ligire pam a yıa ʋ tieliŋ. 17 Havʋʋbike gie die dıdı Pɔɔli aŋaŋ tı kʋaŋ a nata ŋmıŋsikpeŋ a bala dı, “Dembisi gie yiwo Nabidie Ŋmıŋ dı benne ŋmıŋsikpeŋ wo tʋntʋntıŋ. Ba bala nı wudieke nı baaŋ yi a ye gbatıtaanıŋ.” 18 Die ʋ ko bala naa daraa pam. Ka kʋaŋ chaaŋ Pɔɔli die dı keŋ jıı sınyıırıŋ a yiŋŋi a balı yi jımbıakʋ dı, “Yisa Masia saaŋ ma, n yı fʋ nʋaŋ, nyıŋ ʋ ma!” Lele womi jımbıakʋ die dı nyıŋ ʋ ma. 19 Die ʋ tielibe dı yene dı sie dieke ba nagına yese ligirehe chʋʋsıya wa die ba yigi Pɔɔli aŋaŋ Silasi a datı ba ga sarıya diile jigiŋ. 20 Die ba balı a yı Romani nyıŋkʋraha dı, “Dembisi gie yiwo Juu vuosi ta yaala ba chʋʋsı tı tıka. 21 Ba daga tı wudiekemba tınıŋ Romani vuosi dı kana ka mʋ dı tı yi.” 22 Die kpıkpaakʋ die dı benne me gbaŋ die gʋtı a yaala ba nıgı Pɔɔli aŋaŋ Silasi.

Womi die Romani nyıŋkʋraha die dı wuuri Pɔɔli aŋaŋ Silasi nyinyeeke ta yı nʋaŋ dı ba vıırı ba aŋaŋ kpaasıŋ. 23 Die ba faasına a vıırı ba a kpatı wa, ba nagı ba a yi dansarıka ma, ta die balı dansarıka gbıgbarıtʋ wa dı ʋ mıŋŋı gbara ba vıınıŋ. 24 Die gbıgbarıtʋ wa die dı yi sıba ba bala wa dene. Die ʋ nagı ba a yi dansarıka sʋŋ saasaa ta bɔbı ba nagısı aŋaŋ chɔrıma a yaa ga bɔbı dakʋʋlıkpııma juoku sʋŋ.

25 Sıba yuŋ tanseese, Pɔɔli aŋaŋ Silasi die dı jʋʋsa Ŋmıŋ ta chıa yıla a bıra Ŋmıŋ, ta ba dansarıka jujuri taŋ dı wʋmma ba. 26 Lele wo mi tıŋbaŋka die dı dɔŋ bʋnyı dansarıka juoku chıaŋ. Lagı lagı ka sanʋaha dı yuori ta chɔrımaha die dı kpaa kpaa dansarıka jujuribe mana nuusi aŋaŋ ba nagısı ma ta nan. 27 Die dansarıka gbıgbarıtʋ wa die dı hagına a ye ta sanʋaha yuori ye wo, die ʋ yile dansarıkaka jujuribe mana chıgı bıa mıŋ. Womi die ʋ datı a vʋarı takoobi dı ʋ kʋʋ ʋ gbaŋ. 28 Ama ta Pɔɔli die dı faası a natı dı, “Da keŋ a yi fʋ gbaŋ daŋŋa ta tı mana bie giena.”

29 Die gbıgbarıtʋ wa die dı pıası a yaalı popoli a chıgı juu dansarıka sʋŋ ta sʋʋŋ gbirigi Pɔɔli aŋaŋ Silasi nıŋŋa ta ʋ nyıŋgbanıŋ mana dı cheeli. 30 Womi die ʋ dii ba nıŋŋa a yaa ba a keŋ nyıŋ ta pıası ba dı, “Nyıŋkʋra, bıa maŋ nan yi a ye gbatıtaanıŋ?”

31 Ba yiŋŋi a balı wa dı, “Yi tı Yɔmʋtieŋ Yisa yada, ta nan ye gbatıtaanıŋ, fʋnıŋ aŋaŋ fʋ deŋ mana.” 32 Womi Pɔɔli aŋaŋ Silasi dı balı wa aŋaŋ vuodiekemba mana dı benne ʋ tigiŋ me Ŋmıŋ wıa. 33 Yuku mi gbaŋ gbaŋ die gbıgbarıtʋ wa die dı nagı ba a ga sugiri ba kʋjagaha, ka kʋaŋ chaaŋ die ba sıı wʋnıŋ aŋaŋ ʋ tigiŋ vuosi mana Ŋmıŋ nyaaŋ. 34 Ta die ʋ wa nagı Pɔɔli aŋaŋ Silasi a ga ʋ tigiŋ me a die yı ba nyindiike ba dii. Die wʋnıŋ aŋaŋ ʋ deŋ mana sʋgıtı die dı fıalı dama die ba wa yiwo Ŋmıŋ yada.

35 Die ka tʋnvʋʋsa Romani nyıŋkʋraha die dı tʋŋ ba susuŋŋiriŋ dı ba ga balı gbıgbarıtʋ wa dı ʋ vaa Pɔɔli aŋaŋ Silasi ga.

36 Die gbıgbarıtʋ wa dı balı a yi Pɔɔli dı, “Nyıŋkʋraha yı wa nʋaŋ dı n vaa fʋnıŋ aŋaŋ Silasi ga yɔrı. Die wıa nı gamma aŋaŋ sʋgıfıalıŋ.”

37 Ama ta Pɔɔli die dı yiŋŋi balı a yı susuŋŋiribe dı, “Tı gbaŋ tı yiwo vuodiekemba Romani vuosi dı yına tı sieŋ,* ta Romani nyıŋkʋraha die dı ka

* **16:37** 16.37 Dıı yi Romani vuosi dı yı vuoŋ sieŋ, ba mıraha ka saagıya dı vuoŋ datı ʋ tıbıŋ, ta ye ka dii ʋ sarıya.

dii tɪ sarɪya ama ta vaa ba vɪɪrɪ tɪ aŋaŋ kpaasɪŋ yaalɪŋ ma, ta nagɪ tɪ a yi dansarɪka sʊŋ. Lele ba yile dɪ ba nan bɪagɪ a lɔbɪrɪ vʊarɪ tɪ a taaŋ? Aayɪ, ba kaaŋ bɪagɪ, sie ba keŋ gie ba gbaŋ gbaŋ a vʊarɪ tɪ.”

38 Die susuŋŋiribe dɪ gana a balɪ nyɪŋkʊraha wudieke Pɔɔli aŋaŋ Silasi dɪ bala wa, die ŋmaamɪŋ die dɪ yigi be. 39 Die wɪa die ba ga Pɔɔli aŋaŋ Silasi jigiŋ a ga nɪgɪ nuupɔɔŋ. Die ba dɪɪ ba nɪŋŋa a yaa ba a keŋ nyɪŋ dansarɪka ka sʊŋ ta die balɪ ba dɪ ba jʊʊsa ba ba nyɪŋ tɪka sʊŋ. 40 Ta Pɔɔli aŋaŋ Silasi die dɪ nyɪŋ mi a ga Lidia tigiŋ me. Mi die ba ye Yisa dɪdɪɪsɪrɪŋ ta kpaaŋ ba ta wa nyɪŋ tɪka ma.

17

Tesalonika tɪŋ wɪa

1 Die Pɔɔli aŋaŋ Silasi die dɪ dɪa a daagɪ Amifipolisi aŋaŋ Apolonia ma a ga tʊgɪ Tesalonika. Mi die Juu vuosi Ŋmɪŋ jɪamɪŋ juoŋ die dɪ beri. 2 Pɔɔli die dɪ ga juu juoku me ta jɪama Ŋmɪŋ sɪba ʊ ŋaana yie dene wo. Ta die nagɪ davʊʊsɪkɪrɪ daraa ataa a balɪ Ŋmɪŋ wɪa a yɪ vuosisi. Die ʊ nagɪ wa Ŋmɪŋ gbaŋkʊ, 3 a daga ba dɪ Masia wa mʊ ba kʊʊ wa mɪŋ, ama ʊ nan hagɪ kuŋ me. Pɔɔli dɪ balɪ ba dɪ Yisa wa yine Masia ka ʊ balala wa. 4 Die bataŋ die dɪ tuo Pɔɔli dɪ bala wudieke wo a dii ta die bɪrɪŋ Yisa dɪdɪɪsɪrɪŋ a gʊtɪ Pɔɔli aŋaŋ Silasi ma. Die vuodiekemba dɪ kana ka yi Juu vuosi ama ta jɪama Juu vuosi jɪaŋkʊ bataŋ aŋaŋ hɔgʊkpɪɪma pam die dɪ tuo wɪɪrɪ dii.

5 Juu vuosi die dɪ yene dɪ vuosi pam gʊta Pɔɔli aŋaŋ Silasi ma wa, die ba jɪɪ sɪnyɪɪrɪŋ aŋaŋ ba, die wɪa die ba lagɪsɪ vuotɔgɪtɪ nyʊkʊ jigiŋ a yi kpɪkpaaŋ. Die ba yie watɪ ta piili yaala waagɪŋ ta die ga a ligi daa wʊnyɪ ba wasɪnana Jasoni tigiŋ a yaala Pɔɔli aŋaŋ Silasi dɪ ba vʊarɪ ba a yɪ vuosisi. 6 Ama die ba kenne ta ka ye be wo die ba yigi Jasoni aŋaŋ Yisa dɪdɪɪsɪrɪba bataŋ a yaa ba ga tɪka nyɪŋkʊra jigiŋ ta natɪ dɪ, “Pɔɔli aŋaŋ Silasi dɪ dɪa a chʊʊsa tɪgɪsɪ. Lele ta wa keŋ giena 7 ta Jasoni dɪ tuo be chaantɪ ʊ tigiŋ me. Ba mana chʊʊsa naakpɪɪka mɪraha ta baarɪ dɪ naakpɪɪŋ wʊnyɪ benne ba wasa wa Yisa.” 8 Ba nyɪŋkʊraha aŋaŋ vuotamba dɪ wʊnna naa, die dɪ faasɪ mugisi be. 9 Die wɪa nyɪŋkʊraha dɪ vaa Jasoni aŋaŋ Yisa dɪdɪɪsɪrɪba banɪŋ ba dɪ tuŋ ligire ta die ba vaa ba ba ga.

Beria tɪŋ wɪa

10 Yuŋ die dɪ kenne a sibi, die Yisa dɪdɪɪsɪrɪba die dɪ vaa Pɔɔli aŋaŋ Silasi dɪ nyɪŋ ga Beria ma. Die ba gana a ga tʊgɪ mi wo ba ga juu Juu vuosi Ŋmɪŋ jɪamɪŋ juoŋ me. 11 Beria vuosi die dɪ faasɪ yaala ba wʊŋ Ŋmɪŋ wɪaha a tɪaŋ Tesalonika vuosisi. Die ba wʊmma wɪaha aŋaŋ ba sʊgɪtɪ mana ta die daaŋ mana ba karɪma Ŋmɪŋ gbaŋkʊ dɪ ba ye dɪ wɪaha yiwo wusie. 12 Ba vuosi pam die dɪ yi yada a bɪrɪŋ Yisa dɪdɪɪsɪrɪŋ. Giriiki hɔgʊkpɪɪma aŋaŋ dembisi pam gbaŋ die dɪ yi Yisa yada. 13 Die Juu vuosi die dɪ benne Tesalonika ma wa die dɪ wʊnna dɪ Pɔɔli bala Ŋmɪŋ wɪa Beria ma wa die ba bɪ ga mi a piili a bala chʊʊsa Pɔɔli a yɪa kpɪkpaakʊ ta vaa ba jɪɪ sɪnyɪɪrɪŋ aŋaŋ wa. 14 Lele womi Yisa dɪdɪɪsɪrɪba die dɪ taaŋ Pɔɔli aŋaŋ dembisi dɪ sʊʊŋ ga mʊgɪkpɪɪrɪ chaaŋ ama Silasi aŋaŋ Timoti die dɪ wɪarɪ a bie Beria ma. 15 Dembisi bataŋ die dɪ ga aŋaŋ Pɔɔli a ga tʊgɪ Atensi ta die yiŋŋi aŋaŋ tʊntʊmɪŋ a keŋ balɪ Silasi aŋaŋ Timoti dɪ ba keŋ wʊnɪŋ Pɔɔli jigiŋ lagɪ lagɪ.

Atensi tɪŋ wɪa

16 Die Pɔɔli dɪ chɪɪsɪnana Silasi aŋaŋ Timoti Atensi ma wa die ʊ sʊŋ dɪ faasɪ chʊʊsɪ ʊ yene dɪ tɪka suuli wo aŋaŋ bugile. 17 Die wɪa die ʊ ga Juu vuosi jɪamɪŋ jigiŋ a bala yɪa banɪŋ aŋaŋ vuodiekemba mana dɪ jɪanna aŋaŋ ba. Ta daaŋ mana ʊ bala a yɪa vuodiekemba ʊ haarɪna nyʊkʊ jigiŋ. 18 Bataŋ die yiwo Epikuriani aŋaŋ Sitoyiki dɪdagɪrɪŋ ta die nɪga nɪnhagɪrɪŋ aŋaŋ Pɔɔli. Bataŋ die dɪ baarɪ dɪ, “Bɪa vuodieke dɪ bala dɪ ʊ yiwo sɪsɪbɪrʊ wa gie dɪ yaala ʊ dagɪ?”

Ta bataŋ dɪaŋ die dɪ baarɪ dɪ, “Ʊ bala tɪŋgbaŋ gaasɪ bugile wɪa.” Die ba balɪ wa naa dama Pɔɔli die bala Yisa aŋaŋ kuŋ hagɪŋ wɪa. 19 Die wɪa die ba yaa wa a ga tɪka nyɪŋkʊra lagɪmɪŋ jigiŋ ba wasɪnana Aropagusi a baarɪ dɪ, “Balɪ tɪ fʊ dagɪhaalɪkʊ chɪaŋ. 20 Tɪ wʊŋya fʊ bala wʊhaala a taŋ ta wa yaala tɪ sɪmma a chɪasɪ.” 21 (Dama Atensi vuosi aŋaŋ chaamba dieke mana die dɪ benne mi die yaala ba nagɪ ba saŋŋa mana a balɪma ta wʊmma wʊhaala wɪa.)

22 Die Pɔɔli dɪ hagɪ zie lagɪŋkʊ nɪŋŋa a baarɪ dɪ: “Atensi vuosi, n yeye dɪ nɪ yiwo vuodiekemba dɪ jɪanna ŋmɪna pam aŋaŋ nɪŋŋmɪna. 23 Dama n chʊnnana a gilime tɪka sʊŋ a daansa jigidiekemba nɪ jɪanna wa, maŋ ye kaabɪŋ koriŋ kaanɪ ba maagɪna ka ma dɪ,

‘Ŋmɪŋ Dieke Tɪ Zɪna.’

Nɪ jɪama Ŋmɪnnɪ gie ta ka mɪŋŋɪ sɪba wa. N yaala n balɪ nɪ mɪŋ ʊ wɪa. 24 Ŋmɪnnɪ gie naanna dʊnɪa aŋaŋ nyindiekemba mana dɪ benne ka sʊŋ. Ta yi ŋmɪŋsikpeŋ aŋaŋ tɪŋgbaŋka gie tieŋ ta ka bie Ŋmɪŋ jɪamɪŋ juone me vuota dɪ nagɪna ba nuusi a mɪɪ. 25 Ʊ ka yaala suŋŋiŋ a nyɪna vuoŋ mana jigiŋ, ʊ yɪnana vuota miivoli aŋaŋ voosiŋ aŋaŋ jaaŋ mana. 26 Ŋmɪŋ

die naaŋ wa vuota yiri yiri mana a nyɪŋ chɔɔŋkʋbalɪmɪŋ ma ta vaa ba bie tɪŋgbaŋka gie mana ma. Ʊ gbaŋ gbaŋ die ʋ ziene saŋŋa dieke aŋaŋ jigidieke buurɪŋ mana dɪ baaŋ nan dɪ beri. 27 Ɲmɪŋ die yiwo naa amʋ tɪ nan yaalɪ ʋ jigɪŋ a ye wo, dama ʋ ka yʋa aŋaŋ tɪ wʋnyɪ mana, 28 ta yɪa tɪ hagɪrɪŋ tɪ baaŋ dɪ beri ta dɪ dɪa chʋŋ ta bɪ yi vuodiekemba tɪ yine. 'Tɪ yiwo ʋ ballɪ', sɪba vuoŋ wʋnyɪ die dɪ bala die wo. 29 Tɪ wana yi ʋ ballɪ naa tɪ ka mʋ tɪ yilime dɪ ʋ sɪɪ sɪba buuŋ vuoŋ dɪ nagɪna salɪma yaa taŋ mɪɪ. Ʊ ka sɪɪ sɪba jadieke vuota dɪ yiline ta mɪɪ. 30 Saŋŋa dieke dɪ tɪanna wa ta vuosi die dɪ ka sɪba Ɲmɪŋ wa, die ʋ ka naga ba taalɪ. Ama lele wo ʋ baarɪ vuodieke mana dɪ benne jigidieke mana vaa ba tʋmbɪatɪ ta yiŋŋi keŋ ʋ jigɪŋ. 31 Dama ʋ vʋarɪ wa daaŋ a zieŋ ʋ baaŋ nan dii dʋnɪa vuosisi mana sarɪya aŋaŋ wusie. Ta vʋarɪ Yisa dɪ ʋ dii sarɪya ka a yɪ wa. Ɲmɪŋ dagɪ tɪ mɪŋ dɪ ka seŋ yiwo wusie aŋaŋ ʋ sʋgɪrɪna Yisa a nyɪŋ kuŋ me wo."

32 Die ba wʋnna kumbu hagɪkʋ wa wɪa bataŋ dɪ vʋara Pɔɔli fala ta bataŋ dɪ baarɪ, "Tɪ yaala fʋ bɪ a balɪ die tɪ wʋŋ." 33 Die wɪa Pɔɔli die nyɪŋ lagɪŋkʋ jigɪŋ. 34 Dembisisi bataŋ die dɪ ʋ kʋaŋ ta yi Yisa yada. Ba sʋŋ die wone Diyonisusi die ʋ yiwo Aropagusisi vuosi wʋnyɪ aŋaŋ hɔgʋ dieke saaŋ dɪ dine Damerisi aŋaŋ vuosi bataŋ.

18

Korinti tɪŋ wɪa

1 Naa kʋaŋ chaaŋ Pɔɔli die dɪ nyɪŋ Atensi ma a ga Korinti ma, 2 mi die ʋ haarɪ Juu daa wʋnyɪ ba wasɪnana Akuyila ama die ba mɪɪrɪ wa wa Pontusi ma, ta die nyɪŋ Itali aŋaŋ ʋ hɔgʋ Pirisila, dama naakpɪɪŋ Kolodiawosi die yɪ wa nʋaŋ dɪ Juu vuosi mana nyɪŋ Roma tɪŋgbaŋ ma. Ta Pɔɔli die dɪ ga dɪ ʋ ye be, 3 ta die ye dɪ ba yiwo gbaŋwʋnsɪrɪŋ sɪba ʋ gbaŋ gbaŋ. Die wɪa die ʋ wɪarɪ ba jigɪŋ ba lagɪsa tʋma. 4 Ta davʋʋsɪkɪrɪ daaŋ mana Pɔɔli ŋaaŋ ga wa Juu vuosisi Ɲmɪŋ jɪamɪŋ juone me a bala yɪa Juu vuosisi aŋaŋ buurigaasɪsɪ a yaala ʋ tarɪgɪ ba.

5 Ama Silasi aŋaŋ Timoti die dɪ nyɪna Masedonia a keŋ kʋaŋ chaaŋ die ʋ nagɪ ʋ saŋŋa mana a mʋʋla a yɪa Juu vuosisi dɪ Yisa yine Ɲmɪŋ Vuovʋarɪkɪŋ Masia wa. 6 Ka kʋaŋ chaaŋ die ba yiŋŋi a waga wa ta zɪa wa. Die wɪa die ʋ kpaantɪ ʋ nyinyeeke taŋkɔlɪŋ a taaŋ ta balɪ ba dɪ, "Dɪɪ yi nɪ keŋ waarɪ nɪ miivoli, ka wa chii wo nɪ sikpeŋ me. N nuuŋ bɪ wo mi. A nyɪŋ jinne yaa gamma sie n vaa nɪ ta ga mʋʋlɪ Yisa wɪaha a yɪ buurigaasɪsɪ." 7 Die wɪa die ʋ nyɪŋ mi a ga daa wʋnyɪ ba wasɪnana Titusi Jusitusi tigɪŋ. Die ʋ ka yi Juu vuoŋ ama ta jɪama Ɲmɪŋ ta ʋ tigɪŋ die dɪ gbigi Juu vuosi Ɲmɪŋ jɪamɪŋ juoku. 8 Kirisipusi vuodieke die yine Ɲmɪŋ jɪamɪŋ juoku nɪŋŋandɪsɪrʋ die dɪ yi Yisa yada, wʋnɪŋ aŋaŋ ʋ deŋ mana; ta vuodiekemba dɪ benne Korinti ma die dɪ wʋŋ wɪaha ta yi yada ta die ba sɪɪ ba Ɲmɪŋ nyaabʋ.

9 Yuŋ kaanɪ Pɔɔli die dɪ daansɪ, ta Ɲmɪŋ dɪ baarɪ dɪ, "Da keŋ vaa ŋmaamɪŋ yalla fʋ, fʋnɪŋ ko a mʋʋlɪma n wɪaha ta da keŋ vaa, 10 dama n bie wo fʋ jigɪŋ, vuoŋ wori a baaŋ nan bɪagɪ a yi fʋ daŋŋa, dama n yaa vuosi pam tɪka gie me." 11 Die wɪa Pɔɔli die dɪ bie mi biŋ aŋaŋ chɪɪtɪ ayʋaba a daga vuosisi Ɲmɪŋ wɪa.

12 Die saŋŋa dieke Galiwo die dɪ yine Akaya tɪŋgbaŋ jakʋʋrɪ, die Juu vuosi nɪŋŋandɪsɪrɪba bataŋ die dɪ lagɪsɪ a yigi Pɔɔli ta die a yaa wa ga sarɪya diile jigɪŋ, 13 a ga baarɪ dɪ, "Daa wa gie mɪa dɪ ʋ vaa tɪ vuosisi jɪama Ɲmɪŋ sie dieke tɪ mɪrɪka dɪ kana ka yɪ sieŋ."

14 Pɔɔli die baa ʋ balɪ wɪɪŋ ta Galiwo dɪ balɪ a yɪ Juu vuosisi dɪ, "Nɪ wʋmma, nɪnɪŋ Juu vuosi dɪ tɪŋ yi daa wa dɪ yiwo wʋbɪaŋ n tɪŋ nan wʋŋ a yɪ nɪ, 15 ama ka yine nɪnhagɪrɪŋ yaa gamma wʋbalɪka aŋaŋ saara aŋaŋ nɪ gbaŋ gbaŋ nɪ mɪraha wɪa nɪŋ, n kaaŋ dii a die sarɪya nɪ gbaŋ gbaŋ nɪ wʋnsɪ wɪɪrɪ." 16 Ta die yagɪ ba a nyɪŋ sarɪya diilehe juoku me. 17 Die wɪa kpɪkpaakʋ die dɪ yigi Sosetenesi vuodieke dɪ yine Ɲmɪŋ jɪamɪŋ juoku nɪŋŋandɪsɪrɪ wa a nɪgɪ wa sarɪya diile juoku nɪŋŋa, ama Galiwo baga die wo ba ma.

Pɔɔli dɪ yiŋŋine keŋ Antiyoku dene

18 Pɔɔli die dɪ bie Korinti tɪŋ ma aŋaŋ Yisa dɪdɪsɪrɪba daraa pam, ta die vaa ba ta nagɪ Pirisila aŋaŋ Akuyila a gʋtɪ ʋ ma ba nagɪ haarɪŋ a dɔŋ gara Siria. Die ba yaalala dɪ ba ga wa Pɔɔli die dɪ wɔŋ ʋ sikpeŋ Senkiria ma dama die ʋ yɪ wa nʋaŋ Ɲmɪŋ nɪŋŋa. 19 Die ba ga a tʋgɪ Efesusi, Pɔɔli die dɪ vaa Pirisila aŋaŋ Akuyila mi. Ta die ga Juu vuosi Ɲmɪŋ jɪamɪŋ juoku ma ta die dɪ balɪ Yisa wɪa aŋaŋ vuosisi. 20 Die ba balɪ dɪ ʋ bemme ba jigɪŋ a yʋasɪ ama die ʋ zeti. 21 Ama die ʋ taaŋ ba ta baarɪ dɪ, "Dɪɪ yi Ɲmɪŋ dʋŋŋʋ n nan yiŋŋi keŋ nɪ jigɪŋ." Ta die yiŋŋi keŋ juu haarɪkʋ a ga.

22 Die ʋ kenne tʋgɪ Siisiria ma die ʋ tɪaŋ ga Jerusalemi a ga waasɪ Yisa dɪdɪsɪrɪba mi ta sʋʋŋ ga Antiyoku, 23 die ʋ yi daraa ale mi, ta die nyɪŋ mi a ga Galasia aŋaŋ Firigia chaatɪ a suŋŋe Yisa dɪdɪsɪrɪba mana mi dɪ ba yada gʋtɪ.

Apolosi wɪa

24 Die Juu daa wʋnyɪ die ba wasɪnana Apolosi die dɪ keŋ Efesusi, die ba mɪɪrɪ

wa wa Alekizandira tɪŋ ma. Die ʊ yiwo
vuodieke dɪ sɪbɪna balɪŋ ta bɪ sɪba Ɲmɪŋ
gbaŋkʊ wɪa pam. 25 Die ʊ mɪŋŋɪ bʊgɪrɪ
tɪ Yɔmʊtieŋ Yisa wɪaha, ta balɪ ha aŋaŋ
sʊgɪfɪalɪŋ pam. Ta wudieke ʊ dagɪnana
yaa gamma Yisa ma wa die dɪ yi wusie,
ama wudieke die ʊ sɪbɪna die yine Jɔɔn
wʊbalɪka yaa gamma Ɲmɪŋ nyaabʊ sɪɪla
wɪa nyɪɪna. 26 Apolosi die dɪ piili a bala
Ɲmɪŋ wɪaha Juu vuosi Ɲmɪŋ jɪamɪŋ juoŋ
me ta ka chɪga ŋmaamɪŋ. Ama Pirisila
aŋaŋ Akuyila die dɪ wʊnna ʊ balɪkʊ die
ba nagɪ wa ga ba tigiŋ a mɪŋŋɪ a dagɪ
wa sie dieke Ɲmɪŋ dɪ dagɪna dɪ tɪ dɪaha.
27 Naa kʊaŋ chaaŋ die Apolosi die dɪ saŋ
dɪ ʊ ga Akaya ma, die wɪa Yisa dɪdɪɪsɪrɪba
die dɪ benne Efesusi ma dɪ maagɪ gbanɪŋ
a yɪ Yisa dɪdɪɪsɪrɪba die dɪ benne mi wo
dɪ ba tuo wo chaantɪ. Die ʊ gana a ga
tʊgɪ mi wo die ʊ suŋŋi vuodiekemba mana
dɪ yine yada Ɲmɪŋ zɔɔlɪŋ chɪgɪla wɪa.
28 Die wʊnɪŋ aŋaŋ Juu vuosisi die dɪ faasɪ
nɪgɪ nɪnhagɪrɪŋ pam yaalɪŋ ma ta die ʊ
nagɪ Ɲmɪŋ gbaŋkʊ wɪa a dagɪ ba dɪ Yisa
yine Ɲmɪŋ Vuovʊarɪkɪrɪ Masia wa ta die
nyaŋŋɪ ba.

19

Pɔɔli die dɪ gana Efesusi ma dene

1 Die Apolosi die dɪ yene bie Korinti ma
wa, Pɔɔli nɪŋ die dɪ ga Galasia aŋaŋ Firigia
chaatɪ a ga Efesusi. Mi die ʊ haarɪ Yisa
dɪdɪɪsɪrɪŋ bataŋ.
2 Ta die pɪasɪ ba dɪ, "Die nɪ yine Yisa
yada wa die Halɪkasɪka keŋ nɪ ma mɪŋ?"
Die ba yiŋŋi a baarɪ dɪ, "Aayɪ, tɪ ye ka
wɔŋ wʊŋ Ɲmɪŋ Halɪkasɪka wɪa."
3 Pɔɔli die dɪ pɪasɪ dɪ, "Die nɪŋ ba sɪna
nɪ Ɲmɪŋ nyaabʊ wa chɪaŋ?"
Ba yiŋŋi a baarɪ dɪ, "Ba sɪɪ tɪ sɪba Jɔɔn
die dɪ ŋaana sɪa vuosi die wo."
4 Pɔɔli die dɪ yiŋŋi baarɪ dɪ, "Jɔɔn die sɪa
vuosi Ɲmɪŋ nyaaŋ ka dagɪ dɪ ba chɪgɪ nyɪŋ
ba wʊbɪatɪ ma ta yiŋŋi keŋ Ɲmɪŋ jigiŋ.
Ama ta die a bɪ balɪ ba dɪ vuoŋ wʊnyɪ kieŋ
ʊ kʊaŋ chaaŋ dɪ ba yiwo yada. Yisa die
yine vuodieke Jɔɔn dɪ balala yaa gamma
wa."
5 Die ba wʊnna naa wa, die ba sɪɪ ba
Ɲmɪŋ nyaabʊ tɪ Yɔmʊtieŋ Yisa saaŋ ma.
6 Ta Pɔɔli die dɪ nagɪ ʊ nuusi a diisi ba ma
ta Ɲmɪŋ Halɪkasɪka die dɪ keŋ a sʊʊŋ ba
ma, die ba bala nyɪŋbalɪkɪ haala, ta bala
wudiekemba dɪ nyɪnna Ɲmɪŋ jigiŋ.
7 Die ba yiwo sɪba dembisi baŋ aŋaŋ
ale. 8 Pɔɔli die dɪ chʊŋ gara Ɲmɪŋ jɪamɪŋ
juoku me die chɪɪtɪ ataa ta daga vuosisi
yaa gamma Ɲmɪŋ naarɪ wɪa ta ka chɪga
ŋmaamɪŋ ta die mɪa dɪ ʊ tarɪgɪ ba yɪaŋ.
9 Ama vuosisi bataŋ die yiwo sikpeŋ ha-
giritieliŋ ta zeti dɪ ba kaaŋ tuo a dii ta
die balɪ wʊbɪatɪ pam yaa gamma sie dieke
tɪ Yɔmʊtieŋ dɪ dagɪna wa kpɪkpaakʊ nine
me. Naa chɪaŋ ma Pɔɔli die dɪ vaa ba ta
nagɪ Yisa dɪdɪɪsɪrɪba ba ga Tiranusi dagɪŋ
juoŋ me ta daga mi daaŋ mana. 10 Die
ʊ dagɪ wa die bɪna ale ta vuodiekemba
mana die dɪ benne Asia tɪŋgbaŋka ma wa
ta yi Juu vuosi yaa buurigaasɪ die dɪ wʊŋ
tɪ Yɔmʊtieŋ wɪaha.

Sikeva Ballɪ wɪa

11 Saŋka mi Ɲmɪŋ die dɪ yɪ Pɔɔli hagɪrɪŋ
ʊ tʊma mamachi tʊnkpɪɪma. 12 Die vu-
osi bataŋ die dɪ nagɪ garɪ diekemba dɪ
gbɪna Pɔɔli nyɪŋgbanɪŋ a chiihe gara
vuodiekemba dɪ yʊagɪna jigiŋ ta garɪtɪ gie
dɪ vasa be yese alaafɪa, ta jɪmbɪatɪ dɪ
nyɪna ba ma. 13 Die Juu dembisi bataŋ die
dɪ piili a dɪdɪa a mɪa dɪ ba vʊarɪ jɪmbɪatɪ
vuosi ma aŋaŋ tɪ Yɔmʊtieŋ saaŋ ma. Die
ba ŋaŋ balɪ yɪ jɪmbɪatɪtɪ dɪ "N yɪa nɪ nʊaŋ,
Yisa dieke Pɔɔli dɪ balala ʊ wɪaha saaŋ ma
dɪ nɪ keŋ nyɪŋ." 14 Die Ɲmɪŋ kɪkaabɪtɪba
jakʊʊŋ ba wasɪnana Sikeva ballɪ bayʊpɔyɪ
dɪ yie naa.
15 Ama jɪmbɪakʊ die dɪ balɪ a yɪ ba dɪ,
"N sɪba vuodieke Yisa dɪ yine ta wʊŋ Pɔɔli
wɪa, ta nɪnɪŋ nɪŋ mɪnɪa yine nɪ?"
16 Womi daa dieke jɪmbɪatɪ dɪ yalla wa
die dɪ yugi a jʊalɪ ba a nɪgɪ ba pam ta
yi ba daŋŋa a chɪɪrɪ ba garɪtɪ, ba chɪgɪ
nyɪŋ tigiri me yɔrɪ. 17 Die Juu vuosisi aŋaŋ
buurigaasɪsɪ dɪ benne Efesusi ma wa dɪ
wʊŋ naa wa, die dɪ yi be ŋmaamɪŋ pam ta
bɪrɪ tɪ Yɔmʊtieŋ Yisa saaŋ pam. 18 Die Yisa
dɪdɪɪsɪrɪba pam die dɪ piili a bala wʊbɪatɪ
diekemba ba yine a yɪa vuosisi yaalɪŋ ma.
19 Ta vuodieke die dɪ yalla yuŋ die chii
ba gbaŋtɪ a keŋ nyɪŋ a jʊʊ ha daadamba
nine me. Die gbaŋtɪ gie ligire die yi sɪba
ligire bie* tuse baŋɪsɪ-nʊ. 20 Naa chɪaŋ ma
tɪ Yɔmʊtieŋ wɪaha die dɪ mʊʊlɪ ga jigiŋ
mana ta bɪ gʊta aŋaŋ hagɪrɪŋ.

Efesusi tɪŋ mugisiŋ wɪa

21 Genhe mana kʊaŋ chaaŋ die Ɲmɪŋ
Halɪkasɪka die dɪ vaa Pɔɔli dɪ saŋ dɪ ʊ ga
kaagɪ Masedonia aŋaŋ Akaya ta tɪaŋ ga
Jerusalemi. Ta die baarɪ "Maŋ keŋ nyɪŋ
mi n nan ga Romi." 22 Die wɪa die ʊ tʊŋ
ʊ susuŋŋiru bale, Timoti aŋaŋ Erasitusi dɪ
ba ga Masedonia ma, ama die ʊ wɪarɪ Asia
tɪŋgbaŋ ma daraa ale.
23 Saŋka mi die wumugisike pam die
dɪ nan yaa gamma sie dieke tɪ Yɔmʊtieŋ
dɪ dagɪna wɪa. 24 Die macheeri wʊnyɪ
ba wasɪnana Demetirusi, die ʊ naga siliva
a wʊnsa juobisi sɪba ba ŋmɪŋ Diana
jɪamɪŋ juoku, ta die tʊʊmaha dɪ yɪa ʊ

* **19:19** 19.19 Ligiribiŋ die yiwo damʊʊmɪŋ tune.

tʋntʋntɪba nyʋarɪ pam. 25 Die wɪa die
ʋ wa ʋ tʋntʋntɪba mana aŋaŋ vuodieke
dɪ tʋnnana ʋ tʋʋmaha chanchaaŋ a lagɪsɪ
a balɪ yɪ ba dɪ, “N zʋamba, nɪ sɪba a
baarɪ tɪ yese tɪ nyʋarɪ a nyɪna tɪ tʋʋmaha
gie mi. 26 Nɪ gbaŋ gbaŋ nɪ yeye ta wʋŋ
wudieke Pɔɔli dɪ yinene. Ʋ baarɪ dɪ ŋmɪna
diekemba vuota dɪ wʋnsɪna ka yi ŋmɪna,
ta bɪagɪ a tarɪgɪ vuosi pam yɪaŋ Efesusi
ma giena aŋaŋ Asia lʋga mana. 27 Vuosi
nan piili a bala wʋbɪatɪ yaa gamma tɪ
tʋʋmaha, ba kaaŋ bɪ yɪ Diana jɪamɪŋ juoku
jɪlɪma, ŋmɪŋ dieke Asia aŋaŋ dʋnɪa mana
dɪ jɪanna. Ba nan daaŋ tɪ ŋmɪŋ kpɪɪkʋ
Diana wɪa.” 28 Die kpɪkpaakʋ dɪ wʋnna
naa wa ba jɪɪ sɪnyɪɪrɪŋ ta piili a nata
dɪ, “Tɪnɪŋ Efesusi vuosi ŋmɪŋ Diana yiwo
ŋmɪŋ kpɪɪŋ.”
29 Ta tɪka mana die dɪ dɔŋ. Ta ba yigi
Gayusi aŋaŋ Arisitakusi vuodiekemba die
dɪ dɪna Pɔɔli a nyɪŋ Masedonia a keŋ wo
a nagɪ ba ga tɪka lagɪmɪŋ jigiŋ. 30 Pɔɔli
die dɪ yaala ʋ nyɪŋ ga a balɪ wɪa a yɪ
vuosisi ama Yisa dɪdɪɪsɪrɪba die ka yɪ wa
sieŋ. 31 Die tɪka nyɪŋkʋraha bataŋ die dɪ
yine Pɔɔli zʋalɪŋ die dɪ tʋŋ vuoŋ dɪ ʋ keŋ
a balɪ wa dɪ ʋ da keŋ keŋ lagɪŋkʋ jigiŋ.
32 Saŋka mi die vuodiekemba die dɪ benne
lagɪŋkʋ jigiri die dɪ nata tɔra tɔra ta vuoŋ
mana ka sɪba wudieke ʋ yinene, ta pam
dɪaŋ dɪ ka sɪba lagɪŋkʋ chɪaŋ. 33 Ta Juu
vuosisi nɪŋŋandɪɪsɪrɪba pam die kpaŋŋɪ
daa wʋnyɪ ba wasɪnana Alekizanda a nyɪŋ
zieŋ kpɪkpaakʋ nɪŋŋa a piili a bala wa
wudieke ʋ baaŋ nan balɪ. Ta Alekizanda
die dɪ kɔtɪ ʋ nuuŋ ŋmɪŋsikpeŋ ta mɪa dɪ ʋ
dagɪ wudieke dɪ yinene wo chɪaŋ. 34 Ama
kpɪkpaakʋ die dɪ mɪŋŋɪna dɪ ʋ yiwo Juu
vuoke ba mana die dɪ natɪ die hawasɪ ale
dɪ “Tɪnɪŋ Efesusi ŋmɪnnɪ Diana yiwo ŋmɪŋ
kpɪɪŋ.”
35 Ka kpatɪŋ ta tɪka jakʋʋŋ dɪ yi
kpɪkpaakʋ dɪ tarɪ watɪ, ta baarɪ dɪ, “Nɪnɪŋ
Efesusi vuosi, mɪnɪa benne dʋnɪa ka gie
me ta ka sɪba dɪ Efesusi vuosi gbarɪna ta
daansa Diana ŋmɪŋ kpɪɪŋ juoku. Mɪnɪa
kana ka sɪba dɪ ʋ buubu die dɪ nyɪnna
ŋmɪŋsikpeŋ a keŋ sʋʋŋ wa bie wo giena?
36 Vuoŋ wori a baaŋ bɪagɪ a chiisi wɪɪrɪ
gie, die wɪa nɪ fɪalɪ nɪ gbaŋ ta nɪ da keŋ
yi wudieke dɪ kana ka mʋ. 37 Nɪ chii
wo vuosi gie keŋ juu gie, vuodiekemba dɪ
kana ka gaarɪ tɪ jɪaŋkʋ juoku jaaŋ yaa a
balɪ wʋbɪatɪ a yɪ tɪ ŋmɪŋ Diana. 38 Dɪɪ yi
Demetirusi aŋaŋ ʋ tʋntʋntɪba dɪ yaa wɪɪŋ
aŋaŋ vuosi gie, tɪ yaa sarɪya diile juone
aŋaŋ sarɪya diiriŋ, nɪ vaa ba yaa ba wɪa
ga mi. 39 Ama dɪɪ yi nɪ yaala nɪ yi wɪɪŋ a
tɪaŋ die, die nɪŋ dɪ mʋ nɪ yaa wɪɪrɪ keŋ wo
tɪka nyɪŋkʋra nɪŋŋa. 40 Romani vuosi nan
bɪagɪ galɪŋ tɪ yaa gamma wudieke tɪ yine
jinne wo. Dama tɪ gbaŋ gbaŋ tɪ kaaŋ bɪagɪ
a balɪ watɪtɪ gie chɪaŋ.” 41 Die ʋ bala naa
a kpatɪ kʋaŋ chaaŋ ʋ taaŋ vuosisi.

20

Pɔɔli die dɪ gana Masedonia aŋaŋ Giriisi wɪa

1 Die watɪtɪ dɪ tɪanna kʋaŋ chaaŋ Pɔɔli
die dɪ wa Yisa dɪdɪɪsɪrɪba a kpaŋŋɪsɪ ba ta
die taaŋ ba ta nyɪŋ ga Masedonia. 2 Die ʋ
dɪa ga mi chaakʋ tɪgɪsɪ mana a kpaŋŋɪsa
Yisa dɪdɪɪsɪrɪba aŋaŋ wɪa pam. Ka kpatɪŋ
die ʋ wa ga Giriisi, 3 ta die bie mi a ga tʋgɪ
chɪɪtɪ ataa. Ka kʋaŋ chaaŋ die ʋ gɔmɪsɪ
dɪ ʋ ga Siiria ta die mɪŋŋɪ dɪ Juu vuosisi
saŋya mɪŋ a gbarɪ wa; naa chɪaŋ mana
die ʋ saŋ dɪ ʋ yiŋŋi a daagɪ Masedonia
a ga. 4 Die vuodiekemba die dɪ gʋtɪna
ʋ ma wa die yiwo Sopata, Pirusi bʋa ta
nyɪŋ Beria aŋaŋ Arisitakusi aŋaŋ Sekondusi vuodiekemba die dɪ nyɪnna Tesalonika. A nagɪ Gayusi vuodieke dɪ nyɪnna
Debe, aŋaŋ Tichikusi aŋaŋ Tirofimusi
vuodiekemba die dɪ nyɪnna Asia tɪŋgbaŋ
ma aŋaŋ Timoti. 5 Die ba wolɪŋ dii tɪ nɪŋŋa
ga a chɪɪsa tɪ Tiroasi ma. 6 Die dʋʋga dieke
ba dinene paanʋ ta ka nagɪ dabɔtɪ a yi dɪ
kenne a tɪaŋ wa kʋaŋ chaaŋ, die tɪ nagɪ
haarɪŋ a nyɪŋ Filipi, a gara Tiroasi. Daraa
anʋ kʋaŋ chaaŋ die tɪ ga haarɪ ba Tiroasi
ma, ta die bie mi daraa ayʋpɔyɪ.

Tiroasi tɪŋ wɪa

7 Die ka davʋʋsɪkɪrɪ daraaŋ jɪŋmɪŋ, die
tɪ lagɪsɪ taŋ dɪ tɪ dii tɪ Yɔmʋtieŋ nyindiike.
Pɔɔli die dɪ bala Ɲmɪŋ wɪa a yɪa vuosisi die
a ga tʋgɪ tanseese dama die ʋ baa ʋ nyɪŋ
wa tɪka ma ka tʋnvʋʋsa. 8 Die popolisi
pam die benne juodieke ma tɪ lagɪsɪna
jarɪnbɪsaka sikpeku. 9 Die dalʋakɪŋ wʋnyɪ
die ba wasɪnana Yutikusi die dɪ kalɪ a
takɔrɔ ma, ta Pɔɔli die dɪ balala wɪaha
gbieŋ die dɪ faasɪ yigi Yutikusi. Ta die keŋ
gʋʋrɪ ta yiŋŋi nan kʋaŋ a nyɪŋ jarɪnbɪsaka
bʋtaa wa ma a keŋ nan tɪŋgbaŋ. Die ba
sʋʋŋ nagɪ wa ta ʋ kpiye mɪŋ. 10 Die Pɔɔli
die dɪ sʋʋŋ ga a sʋʋŋ zʋʋrɪ Yutikusi ma a
nagɪ wa aŋaŋ ʋ nuusi ta baarɪ dɪ, “Nɪ da
vaa nɪ sʋgɪtɪ chʋʋsɪ ta ʋ ka kpiye.” 11 Pɔɔli
die dɪ wa jʋalɪ ga jarɪnbɪsaka sikpeŋ a
gbieri paanʋ tɪ aŋaŋ wa dɪ ŋɔbɪ. Ka kʋaŋ
chaaŋ ʋ bɪ mʋʋlɪ Ɲmɪŋ wɪaha die tʋŋ die
dɪ ga vʋʋŋ ta ʋ wa ga. 12 Die Yisa dɪdɪɪsɪrɪŋ
die dɪ ga nagɪ dalʋagɪkɪrɪ ta ʋ bie ʋ mɪsɪ
ma, ba yaa wa a kuli tigiŋ aŋaŋ sʋgɪfɪalɪŋ.

Pɔɔli die dɪ nyɪna Tiroasi a ga Militusi wɪa

13 Pɔɔli die dɪ saŋ dɪ ʋ chʋŋ nagɪsɪ a
ga Asosi ama tɪ vuotɪalɪkaha die dɪ nagɪ
haarɪŋ a woliŋ ga mi, mi die tɪ baa tɪ nagɪ
wa. 14 Die ʋ haarɪna tɪ Asosi ma die ʋ keŋ
juu haarɪkʋ die tɪ dɔŋ ga Mitilene. 15 Ka

tʋnvʋʋsa die tɪ keŋ jigiŋ kaanɪ dɪ gbine Kiyosi ta ka tʋnvʋʋsa dɪaŋ die tɪ ga tʋgɪ Samosi. Ka tʋŋ die dɪ bɪ vʋŋ tɪ ga tʋgɪ Militusi. 16 Pɔɔli die wɔŋ saŋ mɪŋ dɪ ʋ dɔŋ tɪaŋ Efesusi dama die ʋ ka yaala ʋ yʋasɪ Asia tɪŋgbaŋ ma. Die ʋ yaala lagɪ lagɪ dɪ ʋ ga tʋgɪ Jerusalemi ʋ tɪŋ nan bɪagɪ a tʋgɪ dʋʋga dieke ba wasɪnana Pentikosi daraaŋ.

Pɔɔli die dɪ bala wudieke a taaŋ Efesusi Yisa dɪdɪɪsɪrɪŋ nyɪŋkʋraha

17 Die Pɔɔli die dɪ tʋŋ tʋntʋmɪŋ a nyɪŋ Militusi dɪ Yisa dɪdɪɪsɪrɪŋ nyɪŋkʋraha mana die dɪ benne Efesusi keŋ haarɪ wa mi. 18 Die ba kenne tʋgɪ mi wo ʋ balɪ ba dɪ, “Nɪ sɪba wudieke mana n yine saŋŋa dieke n wolinne a keŋ Asia ma ta bie nɪ jigiŋ. 19 Die Juu vuosi bataŋ die dɪ saŋ yaa gamma n ma ta die vaa maŋ dii wahala aŋaŋ zɔɔlɪŋ pam. Ama die maŋ tʋma Ɲmɪŋ tʋʋma ta sʋʋna n gbaŋ tɪŋgbaŋ. 20 Die n mʋʋlɪnana Ɲmɪŋ wɪaha yaalɪŋ ma wa aŋaŋ nɪ tige me wo, die n ka lɔbɪrɪ wudieke dɪ baaŋ suŋŋi nɪ. 21 Die n balɪ Juu vuosisi aŋaŋ buurigaasɪsɪ dɪ ba vaa tʋntʋmbɪatɪ yiile ta dɪa Ɲmɪŋ sieŋ ta yi tɪ Yɔmʋtieŋ Yisa yada.

22 “Ama lele n tuone Ɲmɪŋ Halɪkasɪ nʋarɪ wɪa maŋ gara Jerusalemi ama ta ka sɪba wudieke dɪ baaŋ nan yi mɪŋ mi. 23 Ama n dɪna dɪ dɪa tɪgɪsɪ mana Ɲmɪŋ Halɪkasɪka ŋaŋ balɪ yɪ mɪŋ dɪ dansarɪka juule aŋaŋ wahala gbara mɪŋ Jerusalemi ma. 24 Ama n ka daansɪya ta n mɪsɪ yiwo jaaŋ, dama manɪŋ n yaala n tʋŋ tʋŋ dieke tɪ Yɔmʋtieŋ Yisa dɪ yɪna mɪŋ wa a kpatɪ, ta tʋʋmaha yiwo dɪ n mʋʋlɪma wʋvɪɪŋ dieke dɪ dagɪnana Ɲmɪŋ zɔɔlɪnchɪgɪla wa.

25 “Die n dɪ dɪa mɪŋ jige a mʋʋla Ɲmɪŋ naarɪ wɪa a yɪa nɪ. Ta lele, n sɪba a baarɪ nɪ wʋnyɪ kaaŋ bɪ ye mɪŋ bɪbra. 26 Die wɪa jinne n bala nɪ aŋaŋ nɪŋŋmɪna dɪ dɪɪ yi nɪ wʋnyɪ dɪ bɪa n nuuŋ bɪ wo ʋ ma. 27 Dama manɪŋ n bala nɪ wudieke mana Ɲmɪŋ dɪ yaalala dɪ nɪ sɪmma. 28 Die wɪa nɪ mɪŋŋɪ pɔgɪlɪ nɪ gbaŋ aŋaŋ Yisa dɪdɪɪsɪrɪba Ɲmɪŋ Halɪkasɪka dɪ nagɪna yi nɪ nuusi me dɪ nɪ yi ba nɪŋŋandɪɪsɪrɪba ta daansɪma ba wa. Nɪ yi sɪba yiyagɪrɪŋ a yɪ Yisa dɪdɪɪsɪrɪba. Dɪ yiwo banɪŋ vuodiekemba ʋ gbatɪna a taaŋ aŋaŋ ʋ gbaŋ gbaŋ ʋ Bʋadembiŋ Yisa zɪŋ. 29 N sɪba a baarɪ n garɪŋ kʋaŋ chaaŋ vuobɪatɪ bataŋ nan keŋ a chʋʋsɪ Yisa dɪdɪɪsɪrɪba bataŋ sɪba gbaanchʋra dɪ ŋaana yige yiise dene wo. 30 Ta saŋŋa bɪ kieŋ ta vuosi bataŋ nan daansɪ nyɪŋ nɪ gbaŋ gbaŋ nɪ jigiŋ a chɪɪba ŋmɪŋchɪbɪsɪ dɪ ba tarɪgɪ Yisa dɪdɪɪsɪrɪba yɪaŋ aŋ ba dɪa ba. 31 Die wɪa nɪ gbara nɪ gbaŋ ta tɪɪnsɪma die n kpaanana nɪ aŋaŋ nɪntaantɪ yuŋ aŋaŋ ŋmɪntʋasɪ die bɪna ataa wa.

32 “Lele manɪŋ n nagɪ nɪ yie Ɲmɪŋ nuusi me aŋaŋ ʋ zɔɔlɪnchɪgɪla wɪaha, wɪɪrɪ gie nan bɪagɪ suŋŋi nɪ ta yɪ nɪ jadieke dɪ yine nɪ sɪɪtɪ sɪba Ɲmɪŋ vuosi. 33 Nɪ gbaŋ nɪ sɪba a baarɪ n ka wɔŋ yaala vuoŋ ligire yaa ʋ nyinyeeke. 34 Nɪ gbaŋ gbaŋ nɪ sɪba a baarɪ dɪ die n nagɪ wa n nuusi gie a tʋma tʋʋma a yaala jadieke manɪŋ aŋaŋ n chanchaalɪba dɪ yaalala. 35 Die n yine wudieke mana, dagɪya dɪ nɪ yallɪma nɪŋŋmɪna aŋaŋ tʋʋma ta bɪagɪ a suŋŋime wabɪtɪ, ta tɪɪnsɪma tɪ Yɔmʋtieŋ Yisa die dɪ bala dɪ, ‘Sʋgɪfɪalɪŋ pam nan yi vuodieke dɪ yɪnana piini a tɪaŋ vuodieke dɪ tuosinene.’ ”

36 Pɔɔli die dɪ balɪna naa a kpatɪ wa kʋaŋ chaaŋ, die ʋ sʋʋŋ gbirigi aŋaŋ ba ta jʋʋsɪ Ɲmɪŋ. 37 Die ba yaala ba taaŋ wa saŋŋa dieke wo, zɔɔlɪŋ die dɪ yigi ba mana ba mana die dɪ kʋma ta nagɪ ba nuusi a goori wo. 38 Die ba sʋgɪtɪ die faasɪ chʋʋsɪ mɪŋ aŋaŋ ʋ bala ba dɪ “Nɪ kaaŋ bɪ ye mɪŋ bɪbra.” Die ba beeli wo a ga haarɪkʋ jigiŋ.

21

Pɔɔli die dɪ gana Jerusalemi dene

1 Die tɪ balɪ a taaŋ ba ta nagɪ haarɪŋ a ga Kosi. Ka tʋnvʋʋsa die tɪ ga tʋgɪ Rodesi, ta bɪ nyɪŋ mi a nagɪ haarɪkʋ a ga Patara. 2 Mi die tɪ ye haarɪŋ dɪ ganana Fonisia tɪŋgbaŋ ma, die tɪ juuke a ga. 3 Saŋŋa dieke tɪ kenne yese Saapurusi tɪ daagɪ tɪ nuugalɪ chaaŋ a ga Taya, Siiria tɪŋgbaŋ ma. Mi die ba baa ba vʋarɪ chiititi a nyɪŋ haarɪkʋ ma. 4 Mi die tɪ ye Yisa dɪdɪɪsɪrɪba bataŋ ta die bie ba jigiŋ a ga tʋgɪ daraa ayʋpɔyɪ. Ɲmɪŋ Halɪkasɪka die dɪ vaa ba balɪ Pɔɔli dɪ ʋ da keŋ ga Jerusalemi. 5 Ama daraa ayʋpɔyɪ wa kʋaŋ chaaŋ die tɪ bɪ piili chɔnɪŋ bɪbra. Die dembisisi mana aŋaŋ ba hɔgʋba aŋaŋ ba ballɪ die dɪ beeli tɪ a nyɪŋ tɪka ma a ga tʋgɪ mʋgɪrɪ nʋaŋ, mi die tɪ mana die dɪ sʋʋŋ a gbirigi a jʋʋsɪ Ɲmɪŋ. 6 Die tɪ wana a balɪ taaŋ tamba wa die tɪ juu haarɪkʋ ta ba yiŋŋi kuli tigiŋ.

7 Die tɪ nagɪ haarɪkʋ a nyɪŋ Taya a ga Tolemayisi. Mi die tɪ ga waasɪ Yisa dɪdɪɪsɪrɪba ta wɪarɪ ba jigiŋ dabalɪmɪŋ. 8 Ka tʋnvʋʋsa die tɪ ga tʋgɪ Siisiria ta die ga juu Filipi vuodieke die dɪ mʋʋlɪnana Yisa wʋvɪɪnaha tigiŋ ta die bie mi. Die ʋ yiwo dembisi bayʋpɔyɪ diekemba die ba vʋarɪna Jerusalemi ma dɪ ba yi susuŋŋiribe wʋnyɪ. 9 Die ʋ yaa wa hɔgʋlɪaŋ banɪɪsa vuodiekemba dɪ yene ka yallɪya, ta ba gbaŋ die dɪ bala Ɲmɪŋ wɪa. 10 Die tɪ bie mi daraa pam ta Ɲmɪŋ naazʋa wʋnyɪ ba wasɪnana Agabusi die dɪ nyɪŋ Judia ma a keŋ mi. 11 Die ʋ keŋ tɪ jigiŋ a nagɪ Pɔɔli gbanɪŋ a bɔbɪ ʋ gbaŋ gbaŋ ʋ nuusi aŋaŋ ʋ nagɪsɪ ta baarɪ dɪ, “Naa

Ɲmɪŋ Halɪkasɪka dɪ balɪ dɪ Juu vuosi nan bɔbɪ gbaŋkʋ gie tieŋ sɪba naa Jerusalemi ma, ta nagɪ wa yi buuri gaasɪsɪ nuusi me.”
12 Die tɪ wʋnna naa, tɪnɪŋ aŋaŋ vuoŋ banɪŋ ba mana die dɪ jʋʋsɪ Pɔɔli dɪ ʋ da keŋ a ga Jerusalemi ma. 13 Ama die ʋ yiŋŋi a balɪ tɪ dɪ, “Bɪa nɪ kʋma ta chʋʋsa n sʋŋ? N ka yiwo siri dɪ ba bɔbɪ mɪŋ Jerusalemi ma nyɪɪna ma, ama n yiwo siri dɪ n kpi mi tɪ Yɔmʋtieŋ Yisa wɪa.”
14 Die tɪ kana ka bɪagɪ a balɪ a tarɪgɪ ʋ sʋŋ wɪa, die tɪ baarɪ dɪ, “Tɪ Yɔmʋtieŋ vaa fʋ dʋŋŋʋ yi.”
15 Die tɪ yine daraa aŋmɪna mi kʋaŋ chaaŋ die tɪ gɔmɪsɪ tɪ nyinti a nyɪŋ ga Jerusalemi. 16 Ta Yisa dɪdɪɪsɪrɪŋ bataŋ die nyɪna Siisari wa gbaŋ die dɪ tɪ a ga mi, ta yaa tɪ ga Minasoni tigiŋ me, mi die tɪ baa tɪ bemme. Manasoni die nyɪŋ wa Saapurusi ta die yi Yisa dɪdɪɪsɪrɪkʋraha wʋnyɪ.

Pɔɔli die dɪ kaagɪna Jemisi dene

17 Die tɪ gana a ga tʋgɪ Jerusalemi wa, Yisa dɪdɪɪsɪrɪba die dɪ mɪŋŋɪ a tuo tɪ chaantɪ aŋaŋ sʋgɪfɪalɪŋ. 18 Ka tuŋ vʋʋsa Pɔɔli die dɪ nagɪ tɪ dɪ tɪ ga waasɪ Jemisi. Die Yisa dɪdɪɪsɪrɪba nyɪŋkʋraha mana die bie mi. 19 Pɔɔli die dɪ waasɪ ba mana ta balɪ ba wudiekemba mana Ɲmɪŋ dɪ yine a yɪ vuodiekemba dɪ kana ka yi Juu vuosisi, wʋnɪŋ Pɔɔli tʋʋma wɪa. 20 Die ba wʋnna naa kʋaŋ chaaŋ die ba mana dɪ bɪrɪ Ɲmɪŋ ta die balɪ Pɔɔli dɪ, “Tɪ nɪmbʋa Pɔɔli, sɪba a baarɪ Juu vuosi tuse tuse bɪrɪna Yisa dɪdɪɪsɪrɪŋ ta ba mana dɪ bɪ dɪ Mosisi mɪraha keŋ keŋ keŋ. 21 Ama ba balɪ ba mɪŋ fʋ wɪa dɪ daga Juu vuodiekemba mana dɪ benne buurigaasɪ tɪŋgbaŋ ma wa dɪ ba vaa Mosisi mɪraha taaŋ, ta bɪ balɪ dɪ ba da gobi ba dembibisi kɔla ta da bɪ dɪa Juu vuosi chʋaraha. 22 Bɪa tɪ baaŋ yi lele ba wʋnna dɪ keŋye naa? 23 Die wɪa yi wudieke tɪ bala fʋ. Dembisi banɪɪsa benne giena ta kaa kaatɪ aŋaŋ Ɲmɪŋ. 24 Die wɪa gamma aŋaŋ ba a ga wʋnsɪ nɪ gbaŋ ta tuŋ ba wʋnsɪkʋ ligirehe ta nɪ wa wʋŋ nɪ sikpigile. Fʋ yi naa vuoŋ mana nan dɪ sɪba dɪ wudieke ba bala yaa gamma fʋ ma wa ka yi wusie, ba nan dɪ sɪba a baarɪ fʋ gbaŋ dɪ Mosisi mɪraha mɪŋ. 25 Ama buurigaasɪsɪ die dɪ bɪrɪna Yisa dɪdɪɪsɪrɪba nɪŋ tɪ wɔŋ maagɪ wa gbanɪŋ a yɪ ba dɪ ba da keŋ a dii nyindiike dieke ba kaabɪna a yɪ bugile, yaa a ŋɔbɪma zɪŋ yaa dɔŋ dieke ba ŋmʋna a kʋʋ, ta bɪ vʋarɪ ba gbaŋ a nyɪŋ daakpana aŋaŋ hɔgʋkpana tʋʋma ma.”
26 Naa chɪaŋ ma ka tʋnvʋʋsa Pɔɔli die dɪ nagɪ dembisi wʋnɪŋ aŋaŋ banɪŋ mana die dɪ wʋnsɪ ba gbaŋ ta juu Ɲmɪŋ jɪamɪŋ juokpeŋkpɪɪkʋ ma a dagɪ daa dieke ba bala ba wʋnsɪ ba gbaŋ a kpatɪ wa aŋaŋ saŋŋa dieke ba bala ba kaabɪ a yi ba wʋnyɪ mana.

Die ba yigine Pɔɔli dene

27 Die daraa ayʋpɔyɪ daraaŋ dɪ gbinene die Juu vuosi bataŋ die dɪ nyɪna Asia tɪŋgbaŋ ma die dɪ ye Pɔɔli Ɲmɪŋ jɪamɪŋ juokpeŋkpɪɪkʋ sʋŋ ta die wa kpɪkpaaŋ a keŋ lagɪŋ ta piili a tuole wo. 28 Ta die nata dɪ, “Juu vuosi! Nɪ suŋŋi tɪ. Daa wa gie dɪna dɪ dɪa a bala wʋbɪatɪ yaa gamma tɪ tɪŋgbaŋka gie aŋaŋ Mosisi mɪraha aŋaŋ Ɲmɪŋ jɪamɪŋ juokpeŋkpɪɪkʋ gie. Ta lele a bɪ nagɪ vuodiekemba dɪ kana ka yi Juu vuosi a keŋ juu Ɲmɪŋ jɪamɪŋ juokpeŋkpɪɪkʋ gie a yi ke dɪgɪntɪ.”
29 Die ba balɪ wa naa dama, die ba ye wo Tirofimusi vuodieke dɪ nyɪna Efesusi aŋaŋ Pɔɔli tɪka sʋŋ ta yile dɪ Pɔɔli nagɪ wa mɪŋ a ga juu Ɲmɪŋ jɪamɪŋ juokpeŋkpɪɪkʋ sʋŋ.
30 Die tɪka mana die dɪ dɔŋ ta vuosi mana dɪ chɪgɪ a keŋ lagɪsɪ taŋ a yigi Pɔɔli a datɪ wa a nyɪŋ Ɲmɪŋ jɪamɪŋ juokpeŋkpɪɪkʋ sʋŋ. Die lele wo mi die ba ligi Ɲmɪŋ jɪamɪŋ juokpeŋkpɪɪkʋ sanʋaha mana. 31 Die ba wa mɪa dɪ ba kʋʋ Pɔɔli. Womi Romani sojasisi jakʋʋŋ die dɪ wʋŋ dɪ waagɪŋ bala ka nan Jerusalemi ma. 32 Die ʋ yi lagɪ lagɪ a nagɪ sojasi aŋaŋ nyɪŋkʋra bataŋ ba chɪgɪ ga jigidieke kpɪkpaakʋ dɪ lagɪsɪna wa. Die kpɪkpaakʋ dɪ dene a ye jakʋʋrɪ aŋaŋ sojasisi die ba vaa Pɔɔli nɪgɪŋ. 33 Die sojasisi jakʋʋrɪ die dɪ ga a ga yigi Pɔɔli ta vaa ba bɔbɪ wa chɔrɪsɪ ale ta pɪasɪ ba dɪ, “Mɪnɪa yine daa wa gie? Ta bɪa ʋ yi?” 34 Die kpɪkpaakʋ dɪ nata tɔra tɔra. Die ba watɪ wɪa die sojasi jakʋʋrɪ dɪ ka bɪagɪ sɪba wudieke dɪ yine, die wɪa die ʋ yɪ ʋ sojasi nʋaŋ dɪ ba yaa Pɔɔli a jʋalɪ ga ba sojasisi jigiberisikiri. 35 Die ba kenne tʋgɪ ka sanʋarɪ kpɪkpaakʋ die dɪ wa faasɪ tʋagɪ die wɪa sojasisi die dɪ nagɪ Pɔɔli a chii. 36 Die kpɪkpaakʋ die dɪ dɪɪ ba kʋaŋ a nata dɪ, “Nɪ kʋʋ wa! Nɪ kʋʋ wa!”

Pɔɔli die dɪ bala wɪa a yɪ kpɪkpaakʋ dene

37 Die sojasisi die dɪ bala ba yaa wa juu wo, ʋ pɪasɪ jakʋʋrɪ dɪ, “N nan bɪagɪ a balɪ wɪɪŋ a yɪ fʋ?”
Jakʋʋrɪ die dɪ pɪasɪ wa dɪ, “Lalɪa fʋ yi a bɪagɪ bala Giriiki jabalɪkɪŋ? 38 Daa fʋ yine Ijipiti vuoke die dɪ vana waagɪŋ dɪ nan tɪŋgbaŋka mi saŋŋa dieke dɪ tɪanna wa ta die dɪ vuokʋʋla tuse anɪɪsa nɪŋŋa a yaa ba juu hagɪyeŋ?”
39 Pɔɔli die dɪ yiŋŋi balɪ dɪ, “Manɪŋ n yiwo Juu vuoŋ, ta ba mɪɪrɪ mɪŋ Taasusi ma, tɪgɪkpɪɪŋ dieke dɪ benne Silisia tɪŋgbaŋ ma. N jʋʋsa fʋ, yi mɪŋ sieŋ aŋ n balɪ wɪa a yɪ kpɪkpaakʋ.”
40 Die sojasisi jakʋʋrɪ die dɪ yi wa sieŋ, die Pɔɔli dɪ hagɪ zie a nagɪ ʋ nuuŋ a diiŋ kpɪkpaakʋ ta balɪ ba dɪ ba tarɪ watɪ. Die

ba tarına watıtı Pɔɔli die dı nagı Juu vuosi jabalıkıŋ a bala wıa a yıa ba:

22

1 “N chʋamba aŋaŋ n zʋalıŋ nı wʋmma wudieke n bala n balı a yı nı wa.” 2 Die ba wʋnna ʋ bala Juu vuosi jabalıkıŋ a yıa ba wa, die ba tarı sɔmm. Womi Pɔɔli dı baarı dı, 3 “N yiwo Juu vuoŋ, ta ba mıırı mıŋ Tasusi tıŋ dieke dı benne Silisia tıŋgbaŋ ma, ama ta ba wubi mıŋ Jerusalemi ka gie mi. N dıdagırʋ die yiwo Gamaliali ta die ʋ mıŋŋı a dagı mıŋ tı chɔɔŋkʋʋlıba mıraha. Ta die maŋ paalı dıa Ɲmıŋ aŋaŋ nıŋŋmına sıba nı mana dı dına die wo jinne. 4 Ta die mugise vuodieke mana die dı dına tı Yɔmʋtieŋ sieku ta kʋʋ bataŋ gbaŋ. Ta die yigi ba dembisi bataŋ aŋaŋ hɔgʋba bataŋ a ligi be dansarıka sʋŋ. 5 Ɲmıŋ kıkaabıtıba jakʋʋrı aŋaŋ tıka nyıŋkʋraha nan dii siara dı dı yiwo wusie. Die ba ŋaaŋ yı mıŋ gbaŋtı gbaŋ dı n yaa ga Juu vuosi nıŋŋandıısırıba die dı benne Damasikusi ma wa jigiŋ, amʋ n nan bıagı yigi vuodiekemba dı dına tı Yɔmʋtieŋ sieku mi a yaa ba a yiŋŋi keŋ Jerusalemi aŋ ba datı ba tıbıŋ.

Pɔɔli die dı bala ʋ tarıgıŋ wıa dene

6 “Die daaŋ kaanı yaa gamma agbaa saŋŋa die maŋ ga gbige Damasikusi, womi die chaankpeŋkpııŋ die dı nyıgısı bʋnyı a chaaŋ gilıŋ mıŋ. 7 Die maŋ nan tıŋgbaŋ ta die wʋŋ lɔlıŋ dı balala a yıa mıŋ dı, ‘Sɔɔli, Sɔɔli bıa wıa fʋ mugise mıŋ?’ 8 Die maŋ yiŋŋi a balı dı, ‘Mınıa yine fʋ n Yɔmʋtieŋ?’ Ta die ʋ yiŋŋi a balı mıŋ dı, ‘Manıŋ n yiwo Yisa, Nazeriti vuoke, manıŋ n yine vuodieke fʋ mugisinene wo.’ 9 Die vuodiekemba die dı beelinene mıŋ die ye chaaŋkʋ ama die ba ka wʋŋ lɔlıkʋ. 10 Die maŋ pıası dı, ‘N Yɔmʋtieŋ, bıa fʋ yaala n yi?’ Womi die ʋ balı a yı mıŋ dı, ‘Hagı a ga Damasikusi, dıı yi fʋ keŋ tʋgı mi ba nan dagı fʋ fʋ bala fʋ yi wudieke.’ 11 Die chaaŋkʋ die faası nyıgısı mıŋ die maŋ yııŋ. Die wıa manıŋ aŋaŋ vuodiekemba dı chʋnnana wa die dı datı n nuuŋ a yaa mıŋ a ga Damasikusi ma.

12 “Daa wʋnyı die benne mi ba wasa wa Ananiasi. Die ʋ yiwo vuodieke dı jıanna Ɲmıŋ aŋaŋ wusie ta dı Mosisi mıraha ta Juu vuosisi mana die dı benne Damasikusi ma die faası yıa wa jılıma. 13 Die ʋ keŋ a zie n jigiŋ ta baarı dı, ‘N zʋa Sɔɔli, yesime bıbra.’ Lele womi die maŋ bıagı yese. 14 Womi Ananiasi die dı balı a yı mıŋ dı, ‘Ɲmıŋ dieke tı chɔɔŋkʋʋlıba dı jıanna wa vʋarına fʋ dı fʋ sımma wudieke ʋ yaalala dı fʋ yi. U vʋarı fʋ mıŋ dı fʋ ye Masia wa ta bı wʋŋ ʋ gbaŋ gbaŋ ʋ lɔlıŋ. 15 Dı mʋ fʋ balı vuoŋ mana wudieke fʋ yene ta wʋŋ wa. 16 Ta lele bıa fʋ bı chıısa? Hagı aŋ n sıı fʋ Ɲmıŋ nyaabʋ, aŋ Ɲmıŋ vaa fʋ wʋbıatı a chaa fʋ fʋ jʋʋsına wa wıa.’

17 “Ta die maŋ yiŋŋi ga Jerusalemi a ga juu Ɲmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ sʋŋ dı n jʋʋsı Ɲmıŋ. Mi die maŋ daansı 18 a ye tı Yɔmʋtieŋ dı bala a yıa mıŋ dı, ‘Yi lagı lagı a nyıŋ Jerusalemi ma, dama dıı yi fʋ bala ba n wıaha ba kaaŋ tuo dii.’ 19 Die maŋ yiŋŋi a balı dı, ‘N Yɔmʋtieŋ ba wɔŋ sıba dı die n ŋaaŋ gara Ɲmıŋ jıamıŋ juone me a yige ta nıga vuodiekemba dı tuone fʋ a dii wo. 20 Ta saŋŋa dieke die ba kʋna fʋ daansıatieŋ Sitiiveni wa die n gbaŋ bie mi ta saagı dı ba kʋʋ wa, ta die zie a gbarı kʋkʋʋrıba nyinyeeke.’ 21 Ama die tı Yɔmʋtieŋ die dı balı a yı mıŋ dı n gamma, ta yı mıŋ nʋaŋ dı ʋ nan yaa mıŋ a ga saasaa vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosisi jigiŋ.” 22 Die kpıkpaakʋ die dı wʋmma Pɔɔli a ga tʋgı saŋŋa dieke ʋ bala naa a kpatı wa. Womi die ba piili a nata dı, “Nı kʋʋ daa wa gie ʋ ka mʋ dı ʋ bemme ʋ mısı ma.” 23 Die ba keese ta naga ba garıtı viise ŋmıŋsikpeŋ ta yɔɔra tantı a taana ŋmıŋsikpeŋ.

Pɔɔli aŋaŋ Romanisi sojasi jakʋʋrı wıa

24 Die Romani sojasisi jakʋʋrı die dı yı nʋaŋ dı ba nagı Pɔɔli a juu juoku me ta tıbı wa aŋaŋ kpaasıŋ. Amʋ ʋ nan balı wudieke ʋ yine wo ta Juu vuosi gie dı nata aŋaŋ wa. 25 Die ba bɔbı wa a dʋaŋ dı ba tıbı wa wa die ʋ pıası sojasisi nyıŋkʋraha wʋnyı dı zene mi dı, “Mıra yı sieŋ mıŋ dı nı tıbı vuodieke Romani naaŋ wa dı yına wa sieŋ ta ye ka dii ʋ sarıya?” 26 Die sojasisi jakʋʋrı dı wʋnna naa wa die ʋ ga ba nıŋŋandıısırʋ jigiŋ a baarı dı, “Bıa fʋ yie? Daa wa gie yiwo vuodieke ta Romani naaŋ wa dı yına wa sieŋ.” 27 Sojasisi nyıŋkʋra nıŋŋandıısırʋ wa die dı ga Pɔɔli jigiŋ a pıası wa dı, “Balı mıŋ, yiwo vuodieke ta Romani naaŋ wa dı yına sieŋ?” Pɔɔli die dı yiŋŋi a baarı dı, “Wa.” 28 Sojasisi nyıŋkʋra nıŋŋandıısırʋ wa dı baarı dı, “Manıŋ n tʋŋ wo ligire pam ta wa bırıŋ vuodieke Romani naaŋ dı yına sieŋ.” Ama Pɔɔli die dı yiŋŋi a balı wa dı, “Manıŋ nınıŋ ba wɔŋ mıırı mıŋ mıŋ aŋaŋ kanıŋ sieku.” 29 Die dembiŋ diekemba dı mınana dı ba tıbı wa ta pıası wa wʋpıasıka ha die dı yiŋŋi kʋaŋ lagı lagı. Ta die ŋmaamıŋ die yigi sojasisi nyıŋkʋraha nıŋŋandıısırʋ wa gbaŋ die ʋ mıŋŋına dı ʋ vaa ba bɔbı wa vuodieke Romani naaŋ wa dı yına wa sieŋ aŋaŋ chɔrımaha wıa.

Die ba dine Pɔɔli sarıya dene

30 Die ka tʋnvʋʋsa die sojasisi nyıŋkʋraha nıŋŋandıısırʋ wa dı yaala ʋ mıŋŋı wudieke wıa Juu vuosisi nıŋŋandıısırıba die dı bala dı Pɔɔli yi

chʋʋsɪ mɪŋ. Die wɪa die ʋ vaa ba vʋarɪ chɔrɪmaha Pɔɔli ma ta die yɪ nʋaŋ dɪ Ɲmɪŋ kɪkaabɪtɪba nyɪŋkʋraha aŋaŋ tɪka nyɪŋkʋraha lagɪŋ. Womi die ʋ yaa Pɔɔli a keŋ juu ta vaa ʋ zie ba nɪŋŋa.

23

1 Pɔɔli die dɪ daansɪ nyɪŋkʋraha die dɪ lagɪsɪna wa nine mi die ta die keŋ a baarɪ dɪ, "N nɪmballɪ, n ka chɪɪlɪya n sʋŋ ma yaa gamma n berɪŋ Ɲmɪŋ nɪŋŋa a yaa keŋ tʋgɪ jinne." 2 Die Ɲmɪŋ kɪkaabɪtɪba jakʋʋŋ Ananiasi die dɪ yɪ vuodiekemba dɪ zene Pɔɔli lʋgɪrɪ nʋaŋ dɪ ba nɪgɪ ʋ nʋaŋ ma. 3 Pɔɔli die dɪ balɪ a yɪ wa dɪ, "Fʋnɪŋ gaamɪŋ dieke ba pentine jayɪalɪŋ a zieŋ, Ɲmɪŋ nan nɪgɪ fʋnɪŋ. Kalɪ wa giena a die mɪŋ sarɪya aŋaŋ Mosisi mɪraha ta bɪ balɪ dɪ ba nɪgɪ mɪŋ ta chʋʋsɪ mɪraha dama tɪ mɪraha ka yi sieŋ dɪ ba nɪgɪ vuoŋ."

4 Dembiŋ diekemba dɪ zene gbigi Pɔɔli wa die dɪ balɪ wa dɪ, "Fʋ ka sɪba a baarɪ dɪ zɪa wa Ɲmɪŋ kɪkaabɪtɪba jakʋʋŋ?"

5 Pɔɔli die dɪ yiŋŋi a balɪ ba dɪ, "N nɪmballɪ, n ka sɪba a baarɪ dɪ ʋ yiwo Ɲmɪŋ kɪkaabɪtɪba jakʋʋŋ. Ɲmɪŋ gbaŋkʋ balɪ tɪ dɪ tɪ da keŋ a balɪ wʋbɪatɪ a yɪ tɪ nɪŋŋandɪsɪrɪba."

6 Die Pɔɔli dɪ mɪŋŋɪna dɪ lagɪŋkʋ nyɪŋkʋraha bataŋ die yiwo Sadusisi ta bataŋ dɪaŋ dɪ yi Farasisi die ʋ baarɪ dɪ, "N nɪmballɪ n yiwo Farasi vuoŋ ta bɪ yi Farasisi vuoŋ bʋa. Ba die mɪŋ sarɪya giena dama n tuo dii mɪŋ dɪ kunti nan daansɪ hagɪ kuŋ me."

7 Die ʋ bala naa kpatɪ wa, nɪnhagɪrɪŋ die dɪ nan Farasisi aŋaŋ Sadusisi sʋnsʋŋ ta die ba puo bule. 8 (Dama die Sadusisi vuosisi die tuo dii dɪ kunti kaaŋ daansɪ hagɪ kuŋ mi ta bɪ baarɪ dɪ malakasi yaa haalɪtɪ wori: Ama Farasisi vuosisi nɪŋ die tuo wo wɪa ataa wa gie mana a dii.) 9 Die wɪa die ba wa faasɪ nata ta mɪraha dɪdagɪrɪba bataŋ die dɪ yine Farasisi vuosisi die dɪ hagɪ zie ta baarɪ dɪ, "Tɪnɪŋ tɪ ka ye wudieke daa wa gie dɪ yine chʋʋsɪ, dɪ nan bɪagɪ yi haalɪŋ yaa malaka bala wɪaha a yɪa wa."

10 Die nɪnhagɪrɪbʋ die dɪ wa faasɪ ga tʋa ta ŋmaamɪŋ die dɪ yigi sojasisi nyɪŋkʋraha nɪŋŋandɪsɪrʋ wa dɪ ba nan keŋ yi Pɔɔli daŋŋa. Die wɪa die ʋ yɪ nʋaŋ dɪ ʋ sojasisi juu kpɪkpaakʋ sʋŋ a gbatɪ Pɔɔli a taaŋ a nagɪ wa a yiŋŋi ga ba jigiberisikiri.

11 Ka yuŋ tɪ Yɔmʋtieŋ die dɪ keŋ zie Pɔɔli jigiŋ a baarɪ dɪ, "Da vaa ŋmaamɪŋ yalla fʋ, sɪba die fʋ bala n wɪa die Jerusalemi ma wa die gbaŋ gbaŋ fʋ nan balɪ n wɪa Romi ma."

Die ba sanna dɪ ba kʋʋ Pɔɔli dene

12 Ka tʋnvʋʋsa sʋkʋʋŋ Juu vuosi bataŋ die lagɪsɪ a saŋ. Die ba hʋʋ dɪ ba kaaŋ dii jadiikiŋ yaa a nyu nyaaŋ a ga tʋgɪ saŋŋa dieke ba baaŋ nan kʋʋ Pɔɔli. 13 Die vuodiekemba die dɪ sanna wa die tɪaŋ vuosi baŋɪsɪ-nɪɪsa. 14 Die wɪa die ba ga Ɲmɪŋ kɪkaabɪtɪba nyɪŋkʋraha aŋaŋ tɪka nyɪŋkʋraha jigiŋ a baarɪ dɪ, "Tɪ lagɪŋ hʋʋ mɪŋ dɪ tɪ kaaŋ dii jaaŋ mana a ga tʋgɪ saŋŋa dieke tɪ baaŋ nan kʋʋ Pɔɔli. 15 Die wɪa nɪnɪŋ aŋaŋ lagɪŋkʋ nyɪŋkʋraha ga Romani sojasisi jakʋʋrɪ jigiŋ a paalɪ balɪ sɪba nɪ yaala nɪ paalɪ ye wudieke ʋ yine a chʋʋsɪ. Ta balɪ ba dɪ ba yaa wa keŋ nɪ sarɪya diile jigiŋ. Ama tɪ nan yi siri dɪ tɪ kʋʋ wa ta ʋ wa keŋ juu giena."

16 Ama die Pɔɔli taa bʋa die dɪ wʋŋ ba saŋkʋ, die wɪa die ʋ ga sojasisi jigiberisikiri a balɪ Pɔɔli. 17 Pɔɔli die dɪ wʋnna naa wa die ʋ wa sojasisi nyɪŋkʋraha wʋnyɪ a balɪ yɪ wa dɪ, "Yaa dalʋakɪrɪ gie a ga jakʋʋrɪ jigiŋ, ta ʋ yaa wa wɪɪŋ a baa ʋ balɪ wa." 18 Ta nyɪŋkʋraha wʋnyɪ wa die dɪ ʋ nɪŋŋa a yaa wa a ga jakʋʋrɪ jigiŋ a balɪ wa dɪ, "Pɔɔli vuodieke dɪ benne dansarɪka ma wa wana mɪŋ, a balɪ mɪŋ dɪ n yaa dalʋakɪrɪ gie a keŋ fʋ jigiŋ dama ʋ yaa wɪɪŋ a baa ʋ balɪ fʋ."

19 Jakʋʋrɪ die dɪ yigi ʋ nuuŋ me a yaa wa nyɪŋ lʋgɪŋ a pɪasɪ wa dɪ, "Bɪa wɪɪŋ fʋ yaala fʋ balɪ mɪŋ?"

20 Ʊ yiŋŋi a balɪ wa dɪ, "Dembisi bataŋ sannana dɪ ba keŋ balɪ fʋ dɪ soriŋ fʋ yaa Pɔɔli a keŋ sʋʋŋ Juu vuosisi nyɪŋkʋra lagɪŋkʋ jigiŋ. Ba nan paalɪ yi sɪba ba yaala ba sɪmma wudieke ʋ paalɪ a yi chʋʋsɪ. 21 Ama da keŋ a tɔgɪŋ ba dama dembisi tɪaŋ baŋɪsɪ-nɪɪsa lɔbɪrɪna a gbarɪ wa. Dama ba hʋʋya mɪŋ dɪ ba kaaŋ dii jaaŋ yaa a nyuu nyaaŋ a ga tʋgɪ saŋŋa dieke ba baaŋ nan kʋʋ wa. Ta lele ba wa yiwo siri dɪ ba yi wudiekemba ba sanna wa ta chɪɪsa wudieke fʋ baaŋ nan balɪ."

22 Jakʋʋrɪ die dɪ baarɪ dɪ, "Da keŋ balɪ vuoŋ mana dɪ balɪ mɪŋ wɪɪrɪ gie." Ta die taaŋ wa ʋ ga.

Die ba yalla Pɔɔli a ga vuokpɪɪŋ Felikisi jigiŋ dene

23 Womi die jakʋʋrɪ die dɪ wa ʋ nyɪŋkʋra bale a balɪ ba dɪ, "Nɪ vʋarɪ sojasi kɔbɪsɪ-le aŋaŋ duunjʋalɪtɪŋ baŋɪsɪ-yʋpɔyɪ aŋaŋ tɪŋtaarɪŋ kɔbɪsɪ-le aŋ ba ga Siisiria yuku gie yaa gamma bimbilimiŋ awayɪ saŋŋa. 24 Ta nɪ yaalɪ duune a yɪ Pɔɔli aŋ ʋ jʋalɪ ta nɪ mɪŋŋɪ a daansɪma wa a yaa ga tʋgɪ vuokpɪɪŋ Felikisi jigiŋ." 25 Jakʋʋrɪ die dɪ maagɪ gbanɪŋ dɪ:

26 Manɪŋ Kolodiasi Lisiasi waasa fʋnɪŋ vuokpɪɪŋ Felikisi.

27 Juu vuosi bataŋ die yigine daa wa gie a mɪa dɪ ba kʋʋ wa. Ama die n mɪŋŋɪna dɪ ʋ yiwo vuodieke Romani naaŋ wa dɪ yɪna sieŋ, die wɪa maŋ aŋaŋ

n sojasi bataŋ dɪ ga gbatɪ wa taaŋ. 28 Die
n tɪŋ yaala n sɪmma wudieke ba bala dɪ
ʋ yi chʋʋsɪ wa, die wɪa die maŋ yaa wa a
ga ba nyɪŋkʋra lagɪŋkʋ jigiŋ. 29 Die maŋ
mɪŋŋɪ dɪ ʋ ka yi wudieke dɪ mʋna dɪ
ba kʋʋ wa yaa ba nagɪ wa yi dansarɪka
sʋŋ; die ba balala wudieke a galɪma wa
die yiwo ba gbaŋ gbaŋ ba mɪraha wɪa.
30 Die maŋ wʋŋ dɪ Juu vuosi bataŋ sama
mɪŋ dɪ ba kʋʋ wa, maŋ tʋŋ dɪ ba yaa
wa keŋ fʋ jigiŋ. Ta balɪ vuodiekemba dɪ
galɪnnana wa dɪ ba yaa wɪɪrɪ a keŋ fʋ
jigiŋ.
31 Sojasisi die dɪ yi wudieke jakʋʋrɪ die
dɪ bala wa, ta die nagɪ Pɔɔli yuku mi a yaa
ga Antipatirisi tɪŋ ma. 32 Ka tʋnvʋʋsa die
sojasisi die dɪ chʋnna nagɪsɪsɪ die dɪ yiŋŋi
a keŋ ba jigiberisikiri ta vaa duunjʋalɪtɪba
dɪ ba gamma aŋaŋ Pɔɔli. 33 Die ba nagɪ
wa a ga Siisiria ta die nagɪ gbaŋkʋ a yɪ
vuokpɪɪkʋ Felikisi ta nagɪ Pɔɔli yi ʋ nuusi
me. 34 Vuokpɪɪkʋ die dɪ karɪŋ gbaŋkʋ ta
die pɪasɪ Pɔɔli tɪgɪdieke ʋ nyɪna. Die ʋ
mɪŋŋɪna dɪ Pɔɔli nyɪŋ wa Silisia tɪŋgbaŋ
ma wa, 35 ʋ baarɪ dɪ, “N nan wʋŋ fʋ wɪaha
dɪɪ yi vuodiekemba dɪ galɪnnana fʋ wa dɪ
keŋ.” Die ʋ balɪna kʋaŋ chaaŋ die ʋ yɪ
nʋaŋ dɪ ba yaa Pɔɔli a ga yi naaŋ Herodi
tigiŋ me a gbarɪ wa sɪba dansarɪka vuoŋ.

24

Juu vuosisi die dɪ galɪnnana Pɔɔli vuokpɪɪŋ Felikisi nɪŋŋa dene

1 Ka daraa anʋ kʋaŋ chaaŋ Ŋmɪŋ
kɪkaabɪtɪba jakʋʋŋ Aniasi aŋaŋ ba
nyɪŋkʋraha bataŋ aŋaŋ lɔya wʋnyɪ ba
wasɪnana Tetulusi die dɪ ga Siisiria ta ga
vuokpɪɪŋ Felikisi jigiŋ dɪ ba balɪ wudieke
Pɔɔli dɪ yine a chʋʋsɪ. 2 Die wɪa die ba wa
Pɔɔli a keŋ juu ta Tetulusi die dɪ wa bala
Pɔɔli dɪ yine wudieke wo dɪ:
“Jakʋʋŋ Felikisi, fʋ wɪa yine tɪ
tɪŋgbaŋka gie dɪ fɪalɪ ta fʋ baga dɪ benne
tɪ ma wɪa fʋ wʋnsa tɪŋgbaŋka. 3 Tɪ mana
nine suuliye aŋaŋ wudieke fʋ yinene wo
ta tɪ waasa fʋ. 4 N ka yaala n chʋʋsɪ fʋ
saŋŋa ama ko dii suguru aŋaŋ tɪ ta fʋ
wʋŋ tɪ wɪaha gie bɪta. 5 Tɪ ye ta daa
wa gie yiwo vuobɪaŋ ta yi jigiŋmabɪrʋ
ta vasa Juu vuosisi dɪ waga tɪŋgbaŋka
gie mana. Wʋnɪŋ ʋ bɪ yiwo Nazarenesi
jɪamɪŋ nɪŋŋandɪɪsɪrʋ gbaŋ. 6 Die ʋ mɪa
dɪ ʋ chʋʋsɪ Ŋmɪŋ jɪamɪŋ juokpeŋkpɪɪkʋ,
die wɪa tɪ yigi wo. ((Die tɪ tɪŋ yaala tɪ
dii ʋ sarɪya aŋaŋ tɪ gbaŋ gbaŋ tɪ mɪraha
dɪ dagɪna die wo 7 ama ta sojasisi jakʋʋŋ
Lisiasi die dɪ keŋ juu aŋaŋ tʋaŋ a gbatɪ wa
nyɪŋ tɪ jigiŋ. 8 Naa kʋaŋ chaaŋ Lisiasi die
dɪ yi nʋaŋ dɪ vuodiekemba dɪ balala dɪ ʋ
yiwo bɪabʋ keŋ fʋ nɪŋŋa.)) Dɪɪ yi fʋ pɪasɪ
daa wa gie fʋ gbaŋ nan dɪ sɪba wudieke tɪ
balala dɪ ʋ yiwo mana yiwo wusie.” 9 Die
Juu vuosisi die dɪ lagɪsɪna mi die dɪ baarɪ
dɪ wɪaha mana yiwo wusie.

Pɔɔli die dɪ balɪ a vʋarɪ ʋ gbaŋ dene

10 Mi die naaŋ wa die dɪ nagɪ ʋ nuuŋ a
diiŋ Pɔɔli dɪ ʋ balɪ wɪa. Die ʋ piili dɪ:
“N sɪba a baarɪ fʋ yine tɪnɪŋ Juu vu-
osi sarɪya diiru bɪna pam, die wɪa n
yaa sʋgɪfɪalɪŋ dɪ n balɪ vʋarɪ n gbaŋ fʋ
naalɪakʋ gie me. 11 Dɪɪ yi fʋ yaala, nan
bɪagɪ a pɪasɪ a sɪmma dɪ ka ka tɪaŋ daraa
baŋ aŋaŋ ale die maŋ jʋalɪ ga Jerusalemi
dɪ n ga jɪaŋ Ŋmɪŋ. 12 Die Juu vuosisi
die ka ye mɪŋ ta n nɪga nɪnhagɪrɪŋ aŋaŋ
vuoŋ Ŋmɪŋ jɪamɪŋ juokpeŋkpɪɪkʋ sʋŋ yaa
a lagɪsa vuosi a vasa ba sɪnyɪɪrɪŋ dɪ haga
Ŋmɪŋ jɪamɪŋ juone me yaa tɪka sʋŋ. 13 Ba
kaaŋ bɪagɪ a dagɪ dɪ ŋmɪnchɪbɪsɪ dieke
ba chɪbɪna a yɪ mɪŋ wa yiwo wusie.
14 Manɪŋ n bala nɪ dɪ sie dieke n dɪna
ta Juu vuosisi dɪ bala dɪ die sieku ka
vɪɪna wa ama manɪŋ n ye ko jɪama tɪ
chɔɔŋkʋʋlɪŋ Ŋmɪnnɪ. Wudieke mana dɪ
maagɪna Mosisi mɪraha gbaŋtɪ sʋŋ aŋaŋ
Ŋmɪŋ naazʋalɪba gbaŋtɪ sʋŋ wa, n yi a
mana yada mɪŋ. 15 N yaa tama sɪba vuosi
gie, dɪ Ŋmɪŋ nan daansɪ vaa vuovɪɪna yaa
vuobɪatɪ hagɪ kuŋ me. 16 Die wɪa n mɪa
mɪŋ dɪ n yi wudieke dɪ mʋna Ŋmɪŋ aŋaŋ
vuota nɪŋŋa ta ka chɪɪlɪya n sʋŋ ma.
17 “Die n nyɪna Jerusalemi a yʋasɪ wa
wɪa, maŋ yiŋŋi ga aŋaŋ piini dɪ n yɪ
zɔɔlɪntielɪŋ mi ta bɪ yi kaaba a yɪ Ŋmɪŋ.
18 Die n wʋnsɪna n gbaŋ a kpatɪ wa ta
die bie Ŋmɪŋ jɪamɪŋ juokpeŋkpɪɪkʋ sʋkʋ
ta die yie kaabaha die ba juu yie mɪŋ.
Saŋka mi ta vuosi ye ka dala mi ta watɪ
die dɪ wori. 19 Ama Juu vuosi bataŋ die
dɪ nyɪna Asia tɪŋgbaŋ ma gbaŋ die bie mi
saŋka mi: ta dɪɪ yi die ba ye n chʋʋsɪŋ ka
tɪŋ mʋ ba keŋ gie a keŋ balɪ chʋʋsɪ mɪŋ.
20 Yaa vaa vuodiekemba dɪ benne gie dagɪ
wudieke a yine a chʋʋsɪ saŋŋa dieke n
zene ba nyɪŋkʋraha nɪŋŋa wa. 21 Die ba ka
ye wudieke n chʋʋsɪna ntaala wʋbalɪmɪŋ
nyɪɪna ma maŋ balɪ ba sʋŋ dɪ, ‘Nɪ die mɪŋ
sarɪya jinne dama n tuone a dii dɪ kunti
nan daansɪ hagɪ kuŋ me wo.’ ”
22 Felikisi die sɪba tɪ Yɔmʋtieŋ sieti wɪa
ta die vaa wɪɪrɪ ta baarɪ dɪ, “N nan balɪ
wudieke n yalla dɪ yi sojasisi jakʋʋŋ Lisiasi
dɪ keŋ tʋgɪ.” 23 Ta die yi soja dieke dɪ
gbarɪna Pɔɔli nʋaŋ dɪ ʋ gbarɪ wa, ama ta
vaa Pɔɔli bemme ʋ dʋŋŋʋ ta vaa ʋ zʋalɪŋ
yɪma wa jadieke ʋ yaalala.

Pɔɔli die dɪ bala wɪa a yɪ jakʋʋŋ Felikisi aŋaŋ ʋ hɔgʋ dene

24 Daraa a ŋmɪna kʋaŋ chaaŋ, jakʋʋŋ
Felikisi dɪ keŋ aŋaŋ ʋ hɔgʋ Dirusila,
vuodieke dɪ yine Juu vuoŋ ta die vaa ba wa
Pɔɔli ʋ keŋ, ta Pɔɔli die dɪ bala yaa gamma

vuoŋ dɪ baaŋ nan yi Yisa Masia yada dene.
Ta wʊnɪŋ Felikisi die dɪ wʊmma. 25 Ama
Pɔɔli die dɪ bɪ bala yaa gamma vɪɪnɪŋ yiile
aŋaŋ yigi n gbaŋ aŋaŋ dʊnɪa kpatɪ sarɪya
diile wɪaha, ŋmaamɪŋ die dɪ yigi jakʊʊŋ
Felikisi ʊ baarɪ dɪ, “Lele nan bɪagɪ ga. N
nan bɪ wa fʊ maŋ keŋ ye sieŋ.” 26 Ama
Felikisi saŋka mi die yile dɪ Pɔɔli nan kpalɪ
wa aŋaŋ ligire, die wɪa ʊ ŋaŋ wa wa mɪŋ,
ʊ aŋaŋ wa dɪ bala wɪa.
27 Ka bɪna ale kʊaŋ chaaŋ Posiwosi
Fesitusi die dɪ tuo vuokpɪɪŋ Filikisi naŋ ma
a zie. Ama vuokpɪɪŋ Filikisi die dɪ balla ʊ
vaa tʊʊmaha, die ʊ yaala Juu vuosi yallɪma
sʊgɪfɪalɪŋ aŋaŋ wa, die wɪa die ʊ vaa Pɔɔli
dansarɪka sʊŋ.

25

Pɔɔli die dɪ nagɪna ʊ wɪa a poli ga naaŋ Siiza jigiŋ dene

1 Jakʊʊŋ Fesitusi die dɪ kenne Siisiria,
ka daraa ataa kʊaŋ chaaŋ ʊ nyɪŋ mi
ta jʊalɪ ga Jerusalemi. 2 Mi die Ɲmɪŋ
kɪkaabɪtɪba nyɪŋkʊraha aŋaŋ Juu vuosi
nyɪŋkʊraha die dɪ keŋ Fesitusi jigiŋ a chɪbɪ
ŋmɪnchɪbɪsɪ a yɪ Pɔɔli ta die jʊʊsɪ Fesitusi
dɪ 3 ʊ vaa Pɔɔli keŋ Jerusalemi ma. Die
ba jʊʊsɪ wa dɪ ʊ yi naa dama die ba wɔŋ
saŋ mɪŋ dɪ ba lɔbɪrɪ a kʊʊ Pɔɔli sieŋ me
mɪŋ. 4 Fesitusi die dɪ yiŋŋi a balɪ dɪ, “Pɔɔli
bemme dansarɪka sʊŋ Siisiria, ta n gbaŋ n
nan yiŋŋi a ga mi daraa ale ka gie nʊaŋ.
5 Die wɪa, nɪ vaa nɪ nɪŋŋandɪɪsɪrɪba bataŋ
ga aŋaŋ mɪŋ Siisiria a ga balɪ wudieke ʊ
yine, dɪɪ yi ʊ yi wɪɪŋ a chʊʊsɪ.”
6 Fesitusi die dɪ bɪ dii daraa anɪɪ yaa
daraa baŋ ba jigiŋ ta die nyɪŋ ga Siisiria.
Ka tʊnvʊʊsa die ʊ juu kalɪ ʊ sarɪya diile
gbaŋtɪ ma ta yɪ nʊaŋ dɪ ba yaa Pɔɔli keŋ
juu. 7 Die Pɔɔli dɪ kenne juu wo die Juu
vuodiekemba dɪ nyɪna Jerusalemi a keŋ
wo dɪ zie a gilɪŋ wo, a piili bala wʊbɪatɪ
a chʊʊsa wa, ama die ba ka bɪagɪ dagɪ
dɪ ba wɪɪrɪ yiwo wusie. 8 Die wɪa Pɔɔli
die dɪ bala dɪ ʊ gbatɪ ʊ gbaŋ dɪ, “Manɪŋ
n ka yi wɪɪŋ a chʊʊsɪ Juu vuosi mɪraha
yaa Ɲmɪŋ jɪamɪŋ juokpeŋkpɪɪkʊ jaaŋ yaa
Romani vuosi naakpɪɪka.”
9 Ama Fesitusi die dɪ yaala ʊ yi aŋ Juu
vuosisi sʊŋ fɪalɪ, die wɪa die ʊ pɪasɪ Pɔɔli
dɪ, “Nan dɪ yaala fʊ ga Jerusalemi aŋ n ga
dii fʊ sarɪya aŋaŋ wɪaha gie mi?”
10 Pɔɔli die dɪ baarɪ dɪ, “Aayɪ, n yaala
Romani naakpɪɪŋ gbaŋ dii n sarɪya. N ka
yi wɪɪŋ a chʊʊsɪ Juu vuosisi sɪba fʊ gbaŋ
gbaŋ fʊ sɪbɪna dene. 11 Dɪɪ yi maŋ chʊʊsɪ
wa ba mɪraha ta yi wudieke dɪ mʊna kuŋ
n tɪŋ kaaŋ baarɪ nɪ da kʊʊ mɪŋ. Ama dɪɪ
yi wudieke ba bala dɪ n yiye wo dɪ ka yi
wusie, vuoŋ wori a baaŋ nan bɪagɪ a nagɪ
mɪŋ a yi ba nuusi me. Ama lele n jʊʊsa dɪ
nɪ vaa Romani naakpɪɪŋ Siiza gbaŋ gbaŋ
dii n sarɪya.”
12 Womi Fesitusi aŋaŋ lagɪŋkʊ
nyɪŋkʊraha dɪ ye taŋ ta ʊ yiŋŋi balɪ dɪ,
“Fʊnɪŋ jʊʊsɪya mɪŋ dɪ nan nagɪ fʊ wɪɪrɪ
a poli ga naakpɪɪŋ Siiza jigiŋ, die wɪa ba
yaa fʊ ga ʊ jigiŋ.”

Pɔɔli die dɪ balla wɪa a yɪ naaŋ Agiripa aŋaŋ ʊ hɔgʊ dene

13 Die daraa ale kʊaŋ chaaŋ, naaŋ
Agiripa aŋaŋ ʊ hɔgʊ Beniisi dɪ keŋ Siisiria
dɪ ba kaagɪ jakʊʊŋ Fesitusi. 14 Die ba
yine daraa ŋmɪna mi, ta Fesitusi die dɪ
keŋ balɪ Pɔɔli dɪ benne wudieke ma a
yɪ naaŋ Agiripa dɪ, “Felikisi vaa wa daa
wʊnyɪ giena dansarɪka sʊŋ, 15 ta die maŋ
ga Jerusalemi Ɲmɪŋ kɪkaabɪtɪba nyɪŋkʊra
aŋaŋ Juu vuosi nyɪŋkʊra dɪ keŋ n jigiŋ
a baarɪ dɪ n dii ʊ sarɪya a baarɪ dɪ ʊ
chʊʊsɪya. 16 Ama die maŋ yiŋŋi balɪ ba
dɪ tɪnɪŋ Romanisi mɪra wo sieŋ dɪ ba nagɪ
vuodieke vuosi dɪ balala dɪ ʊ yiwo wʊbɪaŋ
a yi ba nuusi me, ta ba ye ka yaa wa ga
sarɪya diile jigiŋ ta wʊnɪŋ aŋaŋ ba tuoli
taŋ dɪ ʊ balɪ a vʊarɪ ʊ gbaŋ.
17 “Die wɪa die ba kenne giena wa die n
ka chʊʊsɪ saŋŋa, ka tʊnvʊʊsa die maŋ juu
kalɪ n sarɪya gbaŋtɪ ma ta yɪ nʊaŋ dɪ ba
yaa Pɔɔli a keŋ.
18 “Ama vuodiekemba die dɪ balala a
chʊʊsa wa wa dɪ hagɪna zie dɪ ba balɪ
wudieke ʊ yine wo, die ba ka balɪ wʊbɪaŋ
diekemba n yilinene dɪ ba nan balɪ wa.
19 Ama die ka yiwo nɪnhagɪrɪŋ ba nɪgɪna
aŋaŋ wa yaa gamma ba gbaŋ gbaŋ ba
jɪamɪŋ aŋaŋ daa wʊnyɪ die dɪ kpine ta ʊ
saaŋ dɪ dɪ Yisa wɪa, vuodieke Pɔɔli dɪ bala
dɪ ʊ bie ʊ mɪsɪ ma.
20 “Die n zɪ n baaŋ nan dii sarɪyaka
dene wɪa, die maŋ pɪasɪ Pɔɔli dɪ ʊ nan
dɪ yaala ʊ ga Jerusalemi aŋ n dii wo
sarɪya mi. 21 Ama die ʊ baarɪ dɪ ba vaa
ʊ bemme dansarɪka ma a ga tʊgɪ saŋŋa
dieke Romani naakpɪɪka dɪ baaŋ nan dii
ʊ sarɪya ka. Die wɪa die maŋ yɪ nʊaŋ dɪ
ba nagɪ wa yi dansarɪka sʊŋ giena a ga
tʊgɪ saŋŋa dieke n baaŋ nan yaa wa a ga
Romani naakpɪɪka jigiŋ.”
22 Womi naaŋ Agiripa dɪ balɪ yɪ Fesitusi
dɪ, “N gbaŋ n yaala n wʊŋ daa wa wɪaha
a nyɪŋ ʊ gbaŋ gbaŋ ʊ nʊaŋ ma.”
Fesitusi die dɪ yiŋŋi balɪ dɪ, “Nan wʊŋ
wa soriŋ.” 23 Ka tʊnvʊʊsa naaŋ aŋaŋ ʊ
hɔgʊ Beniisi die dɪ bɔbɪ aŋaŋ nyinyeeki
dʊnsa a keŋ juu lagɪŋkʊ juoku me. Die
sojasisi nyɪŋkʊra aŋaŋ tɪka nyɪŋkʊra die
dɪ dɪɪ ba kʊaŋ a keŋ juu mi. Fesitusi die dɪ
yɪ nʊaŋ ba yaa Pɔɔli keŋ juu.
24 Fesitusi die dɪ baarɪ dɪ, “Naaŋ Agiripa
aŋaŋ vuodiekemba mana dɪ benne gie nɪ
daansɪ daa wa gie. Juu vuodiekemba mana

dı benne Jerusalemi aŋaŋ Siisiria keŋ wo n jigiŋ ta nata dı ʋ mʋ kuŋ. 25 Ama manıŋ n ka ye wudieke ʋ yine a chʋʋsı ta mʋ kuŋ. Ta ʋ gbaŋ dı bala dı tı yaa wa ga Romani naakpııka jigiŋ aŋ ʋ dii wo ʋ sarıya ka. Die wıa n saŋya mıŋ dı n yaa wa ga Romi. 26 Ama n paalı wo wudieke n baaŋ nan maagı yaa gamma daa wa gie wıa a yaa ga yı Romanisi naakpııka. Die wıa maŋ yaa wa keŋ nı mana nıŋŋa aŋaŋ fʋnıŋ naaŋ Agiripa. Tı keŋ balı wıırı gie kpatı n nan wa yaa wııŋ aŋ n maagı. 27 Dama dı wo chıaŋ aŋ n vaa dansarıka vuoŋ ga naakpııka jigiŋ ta kaaŋ bıagı dagı wudieke ʋ yine chʋʋsı.”

26

Pɔɔli die dı bala a gbatı ʋ gbaŋ Agiripa nıŋŋa dene

1 Womi Agiripa die dı balı yı Pɔɔli dı, “N yı fʋ sieŋ dı fʋ balı a vʋarı fʋ gbaŋ.” Pɔɔli die dı nagı ʋ nuuŋ a diiŋ ta baarı dı: 2 “Naaŋ Agiripa! N sʋŋ fıalıya mıŋ fʋ yına mıŋ sieku gie dı n balı a vʋarı n gbaŋ fʋ nıŋŋa jinne, yaa gamma wudiekemba mana n gbaŋ gbaŋ n vuosi dı bala dı n yi chʋʋsı wa. 3 Fʋnıŋ fʋ sıbına tınıŋ Juu vuosi mıraha aŋaŋ wudiekemba dı yine tı nınhagırıŋ mana. Die wıa n jʋʋsa fʋ, dii suguru ta fʋ wʋmma wudieke n bala n balı naa.

4 “Die n yine bʋabiŋ a yaa ga mʋʋna Juu vuosi mana wɔŋ sıba die n benne die n tıŋgbaŋ ma aŋaŋ Jerusalemi ma. 5 Ba wɔŋ sıba a yʋası. Dıı yi ba yaala ba nan bıagı dagı fʋ dı die n gʋtı wa Farasisi diekemba die dı mıŋŋına a dıa Ŋmıŋ mıraha. 6 Ama lele ba die mıŋ sarıya dama n yaa tama aŋaŋ nʋa dieke Ŋmıŋ dı yına tı chɔɔŋkʋʋlıba kʋrıŋ ma wa. 7 Nʋarı gie wıa ta tınıŋ Juu vuosi buuriŋ baŋ aŋaŋ ale die dı yaa tama ta yile dı tı nan daansı yeke. Die wıa tı jıama Ŋmıŋ aŋaŋ nıŋŋmına ŋmıntʋası aŋaŋ yuŋ mana. Jakʋʋŋ Agiripa, tamaka gie wıa Juu vuosisi dı bala dı n chʋʋsıya mıŋ. 8 Bıa wıa dı hagırı a yı nı dı nı tuo a dii dı Ŋmıŋ vasa kunti dı haga kuŋ me?

9 “Piiliku me die n gbaŋ n mıa mıŋ dı n yi wııŋ mana a chʋʋsı Yisa vuodieke dı nyına Nazeriti wa saaŋ. 10 Naa die maŋ yi Jerusalemi ma ma. Die maŋ tuose yiko gbanıŋ a nyına Ŋmıŋ kıkaabıtıba nyıŋkʋraha jigiŋ ta die yige Ŋmıŋ vuosi pam a yie dansarıka sʋŋ. Ba keŋ dii ba sarıya ta baarı dı ba kʋʋ ba n gbaŋ gbaŋ ŋaŋ gʋta wa vuodiekemba dı bala dı ba kʋʋ ba wa ma.

11 “Saŋŋa mana n ŋaŋ mugisi be mıŋ Ŋmıŋ jıamıŋ juone me dı ba chiisi dı ba ka dı Yisa. Die ba wıa dı paala yaa mıŋ sınyıırıŋ wıa maŋ gara tıŋgbaŋ gaası a yaala ba jigiŋ.

Pɔɔli die dı balı ba ʋ tarıgıŋ wıa

12 “Naa wıa, daaŋ kaanı die maŋ gara Damasikusi dı n mugisi Yisa dıdıısırıŋ aŋaŋ yiko dieke Ŋmıŋ kıkaabıtıba nyıŋkʋraha die yına mıŋ ta bı yı mıŋ nʋaŋ dı n yi wo. 13 Jakʋʋŋ Agiripa, die ka yiwo ŋmıŋsikpeŋ ta maŋ bie sieŋ me a gara, ta die keŋ ye chaanıŋ nyıŋ ŋmıŋsikpeŋ a chaana a tıaŋ ŋmıŋ, ta nyıgısa ta taaŋ giliŋ mıŋ aŋaŋ n siechɔntı chanchaalıŋ. 14 Die tı mana die dı nan tıŋgbaŋ, ta die maŋ wʋŋ lɔlıŋ dı balı tınıŋ Juu vuosi jabalıkıŋ ma dı, ‘Sɔɔli Sɔɔli, bıa wıa fʋ mugise mıŋ? Dı yiwo gaantıŋ fʋ wagınana aŋaŋ manıŋ.’

15 “Die maŋ yiŋŋi pıasi dı, ‘N Yɔmʋtieŋ, mınıa yine fʋ?’ Ta tı Yɔmʋtieŋ die dı yiŋŋi a baarı dı, ‘Manıŋ Yisa fʋ mugise die. 16 Ama hagı a zie fʋ nagısı ma. N nyıŋ fʋ jigiŋ dama fʋnıŋ maŋ vʋarı dı fʋ yi n tʋntʋntʋ. Yime siara a balı vuosi wudieke fʋ yene yaa gamma n wıa jinne aŋaŋ wudieke n baaŋ nan dagı fʋ soriŋ daaŋ. 17 N nan daansı gbatı fʋ a nyıŋ Juu vuosi nuusi me aŋaŋ buurigaası dieke jigiŋ n bala n tʋŋ fʋ nuusi me. 18 Fʋnıŋ yiwo vuodieke dı bala ʋ yuori ba nine a vʋarı ba nyıŋ lımıŋ ma a ga chaanıŋ ma, a bı vʋarı ba a nyıŋ Sitaani nuusi me aŋ ba juu Ŋmıŋ nuusi me, aŋ ʋ vaa ba wʋbıatı a chaa ba aŋ ba gʋtı vuodiekemba Ŋmıŋ dı vʋarına wa ma, dama ba yine mıŋ yada wa wıa.’

Pɔɔli die dı bala ʋ tʋʋma wıa dene

19 “Die wıa, naaŋ Agiripa, die n ka zetiye die n yene daansı dieke a nyıŋ arızanna ma wa. 20 Die n woliŋ a mʋʋlı Ŋmıŋ wʋvıınaha a yı Damasikusi vuosi, ta die nyıŋ ga Jerusalemi aŋaŋ Judia tıgısı mana. Naa kʋaŋ chaaŋ maŋ ga mʋʋlı a yı vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosisi. Wudieke n balla a yıa vuosisi gie mana yiwo, ba vaa ba tʋmbıatı ta dıa Ŋmıŋ sieŋ, ta tʋmma tʋnvıına aŋ ka dagı sıba ba seŋ vaa ba tʋmbıatı aŋaŋ wusie.

21 “Naa wıa die Juu vuosisi die dı yigi mıŋ, die n ŋaana bie Ŋmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ sʋŋ, ta die yaala ba kʋʋ mıŋ wa. 22 Ama Ŋmıŋ suŋŋine mıŋ dene a keŋ tʋgı jinne daarı gie maŋ zie dı n balı wusie a yı vuoŋ mana, wabıtı aŋaŋ hagırıtieliŋ. Wudieke n bala aŋaŋ wudieke Ŋmıŋ naazʋalıŋ aŋaŋ Mosisi die dı balla a nan yiwo, yiwo jabalımıŋ. 23 N balı ba Ŋmıŋ Vuovʋarıkıŋ Masia wa die dı bala ʋ gbalıgı gbalıgı dieke ta kpi, ta wʋnıŋ ʋ balla ʋ yi bʋmbʋŋaŋ vuodieke dı bala ʋ woliŋ a hagı kuŋ me, die wıa ʋ nan balı yı Juu vuosisi aŋaŋ vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosisi dı ba nan bıagı ye

gbatıtaanıŋ. Naa nan yi sıba chaanıŋ a yı
ba." 24 Pɔɔli die dı balala dı ʋ gbatı ʋ gbaŋ
a taaŋ wa, Fesitusi die dı natı wa a baarı
dı: "Pɔɔli, yiwo yııŋyaaŋ! Fʋ bʋgırına
nyinti pam wa yine fʋ juu yııŋyaatı die!"
25 Ta Pɔɔli die yiŋŋi a balı wa dı, "Jakʋʋŋ
Fesitusi, n ka juu yııŋyaatı! Wudieke
n balınana yiwo wusie ta bı yaa chıaŋ.
26 Jakʋʋŋ Agiripa, n yaa sikimiŋ ta nan
bıagı balı a yı fʋ dama fʋ gbaŋ fʋ sıbına
ha wıa, ta bı yi yada dı wıaha gie yaa
gamma Yisa wa ka lɔbırı fʋ jigiŋ, dama
wudieke die yine wo die ka yi lımıŋ ma."
27 Die Pɔɔli dı bı balı a yı naaŋ Agiripa
dı, "Fʋnıŋ, yi Ɲmıŋ naazʋalıŋ wʋbalıkaha
yada mıŋ? N wɔŋ sıba a baarı fʋ yi yada
mıŋ." 28 Ta naaŋ Agiripa die dı yiŋŋi balı
Pɔɔli dı, "Aŋaŋ fʋ wʋbalıka bıta ka gie
fʋ yile dı nan bıagı tarıgı mıŋ a yi Yisa
dıdıısırʋ?" 29 Pɔɔli die dı yiŋŋi a balı
wa dı, "Wʋbalıkı waŋ yaa wʋbalıkı gobiŋ,
manıŋ n Ɲmıŋ jʋʋsıŋ yiwo dı fʋnıŋ aŋaŋ
vuosi gie mana die dı wʋnna n wʋbalıkaha
jinne wo bırıŋ Yisa dıdıısırıŋ sıba manıŋ
ntaala dansarıka gie nyıına ma n ka yaala
nı juu." 30 Womi naaŋ Agiripa aŋaŋ jakʋʋŋ
Fesitusi aŋaŋ Beniisi aŋaŋ vuodieke mana
die dı benne ba jigiŋ die dı hagı nyıŋ.
31 Ama die ba bala ba nyıŋ wa die ba baarı
dı, "Daa wa gie ka yi wʋbıaŋ kaanı gbaŋ.
Ʊ ka mʋ ba kʋʋ wa yaa ba nagı wa a yi
dansarıka sʋŋ." 32 Ta naaŋ Agiripa die dı
balı yı jakʋʋŋ Fesitusi dı, "Tı tıŋ nan bıagı
a vʋarı daa wa gie a taaŋ dıı yi die ʋ tıŋ
ka poli ʋ wıırı gie a ga naakpeŋkpııŋ Siiza
jigiŋ."

27

Sojasisi die dı nagı Pɔɔli a ga Romi tıŋ dene

1 Die ba kenne saŋ dı ba nagı Pɔɔli a ga
Romi, Itali tıŋ ma, die ba nagı wa aŋaŋ
dansarıka vuosi bataŋ a yı Romani sojasisi
jakʋʋŋ wʋnyı nuuŋ me ba wasınana wa
Julusi, die ʋ benne sojasisi chaakʋ die ba
wasınana Naalıba jakʋʋŋ Chaakʋ. 2 Tı
mana die dı ga juu haarı dieke die dı
nyına Adiramitiwomi, dama die haarıkʋ
die wɔŋ yi siri dı ka nyıŋ Siisiria a ga
Asia tıŋgbaŋ ma tıgı diekemba die dı
gbıgına mʋgıkpıırı. Ta Masedonia vuoŋ,
Arisitakusi, vuodieke dı nyına Tesalonika
die gʋtı wa tı ma. 3 Ka tʋnvʋʋsa die tı tʋgı
Sidoni. Sojasisi jakʋʋŋ, Julusi die mıŋŋı
a pɔgılı Pɔɔli ta die yı wo sieŋ dı ʋ ga
ʋ zʋalıŋ jigiŋ aŋ ba yi wa ʋ nyıŋyaalıka.
4 Die tı nyına Sidoni ta bʋlɔgısıŋ die dı
nıga a tuole tı, die wıa die tı dɔŋ daagı
Saapurusi tıŋgbaŋ chaakʋ, ta tıŋgbaŋka
die dı kagı tı a nyıŋ bʋlɔgısıkʋ ma. 5 Die tı
dɔŋ tıaŋ ga Silisia aŋaŋ Pamifilia tıŋgbaŋ
chaakʋ ta ga tʋgı Mira tıŋ, Lisia tıŋgbaŋ
mama, ta sʋʋŋ mi. 6 Mi die sojasisi jakʋʋrı
die dı ye haarı dieke dı nyına Alekizandira
a tıaŋ a gara Itali tıŋgbaŋ, ʋ vaa tı juu
kanıŋ.
7 Die tı dɔŋ sɔmm sɔmm daraa pam a
keŋ paalı gbalıgı ta ye keŋ tʋgı Kinidusi
tıŋ ma. Bʋlɔgısıbʋ die dı faası tuoli tı mi
chaakʋ wıa die tı ka bıagı dɔŋ gara mi.
Die wıa die tı daagı ga Kireeti tıŋgbaŋ
lʋgıŋ. Dama mi die bʋlɔgısıbʋ die dı
ka faası hagırı, die tı keŋ gbigi Salimoni,
Kireeti tıŋgbaŋ ma, a ga. 8 Die tı dɔma
sɔmm sɔmm mʋgıkpıırı kʋanʋaŋ ta die
wa keŋ tʋgı jigidieke ba wasınana "Haarıtı
zielivıınıŋ jigiŋ" mi die ka yʋa aŋaŋ Lisia
tıŋ.
9 Die tı yʋasına mi wıa die saŋŋa dieke
mʋgıkpıırı haarıŋ dɔmıŋ dı faasına yaa
daanpɔyı dı wone keŋ tʋgı. Saŋka dıaŋ
ta Juu vuosi dʋʋga daakpeŋkpııŋ dieke
die ba kaabına ba wʋbıatı naa chaala die
tıanya mıŋ. Die wıa Pɔɔli die dı kpaaŋ ba
dı, 10 "N zʋalıŋ, n sıba a baarı tı sieku gie
nan yi daanpɔyı, tı chiititi aŋaŋ tı haarıkʋ
nan chʋʋsı ta vuosi bataŋ nan waarı ba
mısı gbaŋ." 11 Ama die sojasi jakʋʋrı baga
die wo wudieke Pɔɔli die dı bala wa ma
dama die ʋ wʋmma yie haarıkʋ jakʋʋrı
aŋaŋ ka tieŋ wo. 12 Die haarısı jigizielikiri
die ka vıına aŋaŋ ba zie mi tafaaŋ saŋŋa,
die wıa ba jusu die baarı dı ba hagı mi a
gamma Fonisi. Mi die yiwo Kireeti tıŋgbaŋ
tıŋ ta haarısı jigizielikiri die dı bie mi a
tuoli ŋmıŋ jʋʋkıŋ chaaŋ, ta die ba yaala
ba bemme mi tafaaŋ saŋŋa.

Bʋlɔgısıkpeŋkpııŋ die dı kenne mʋgıkpıırı ma wıa

13 Saŋŋa mi die ba ye bʋlɔgısıŋ dı
nıgınana nyına ba nuugalı chaaŋ a kieŋ
sɔmm sɔmm, ta die ba yile dı ka yi
wo bʋlɔgısıvıınıŋ wudieke dı baaŋ nan
suŋŋine be sıba ba sanna die wo. Die
wıa die ba datı kʋʋdʋnsı dieke dı yigine
haarıkʋ dı zie wo a yi haarıkʋ sʋŋ a dɔma
gbige Kireeti mʋgıkpıırı kʋanʋaŋ. 14 Ama
die dı ka yʋasıya ta bʋlɔgısıkpeŋkpııŋ die
dı nıga nyına ŋmıŋ pɔsıŋ chaaŋ a keŋ
sʋʋna mʋgıkpıırı sʋŋ. 15 Die bʋlɔgısıbʋ
die dı keŋ hʋbʋbʋ haarıkʋ ma, ta die dı
hagırı pam aŋaŋ vuoŋ dı baaŋ nan bıagı
dɔŋ haarıkʋ a tuolibu, die wıa die tı vaa
mısı ta vaa bʋlɔgısıbʋ dı yaa haarıkʋ chʋŋ
gara. 16 Die bʋlɔgısıbʋ die dı yaa tı ga
tıaŋ tıgıbıŋ dieke ba wasınana Kɔda wa
jigiŋ. Die tı tıannana die tıgıbıka die dı
kagı bʋlɔgısıbʋ die dı wa kpıa. Die tı mıı
a bıagı a yigi haarıbike dieke dı taasına
haarıkpııkʋ ma wa. 17 Die ba datı ka a
juu haarıkpııkʋ ma a nagı guune a mıŋŋı
bɔbı gilıŋ haarıkpııkʋ keŋ keŋ. Die ba

chıga ŋmaamıŋ dı ba nan ga gbigi Libia tıŋgbaŋ ma, jigidieke nyaabʋ dı kana ka goli wo. Die wıa die ba datı haarıkʋ garıkʋ a sʋʋŋ ta vaa bʋlɔgısıbʋ dı bı yaa haarıkʋ chʋŋ. 18 Die bʋlɔgısıkpııbʋ dı ye ko nıga, die wıa ka tʋnvʋʋsa die ba piili a vʋara haarıkʋ chiititi a taana. 19 Die ka tʋnvʋʋsa bıbra ba vʋarı haarıkʋ gbaŋ gbaŋ nyintiti aŋaŋ ba nuusi a vigi taana nyaabʋ sʋŋ. 20 Die dı yi daraa pam ta tı ka yese ŋmınnı yaa chıŋmarısısı, nııŋmara die dı ligine ŋmıŋsikpeŋ wıa. Ta bʋlɔgısıbʋ die ye ko faası nıga ta die tı bı wo tama dı tı nan ye gbatıtaanıŋ.

21 Die dı faasına a yʋası ta vuosisi die ka dii jaaŋ, ta Pɔɔli dı hagı zie ba nıŋŋa a baarı dı, “N zʋalıŋ, dı tıŋ mʋ nı tuo n nʋarı ta da dɔŋ nyıŋ Kireeti, tı tıŋ kaaŋ juu daanpɔyı aŋaŋ wahala ka gie me. 22 Ama lele n wa jʋʋsa nı dı nı yigi sikimiŋ ta nı wʋnyı mana kaaŋ waarı ʋ mısı; ama haarıkʋ nyıına bala ka chʋʋsı. 23 Dama dienewo yuku Ŋmıŋ dieke dı sına mıŋ ta maŋ jıama wa malaka die keŋ wo n jigiŋ, 24 a keŋ balı mıŋ dı, ‘Pɔɔli, da vaa ŋmaamıŋ yalla fʋ. Sie ba nagı fʋ a ga zie naalıba jakʋʋŋ Siiza jigiŋ aŋ ʋ dii fʋ sarıya; fʋ wıa Ŋmıŋ baa ʋ gbatı wa vuodiekemba dı benne haarıkʋ gie me a taaŋ.’ 25 Die wıa n zʋalıŋ, nı dii sikimiŋ, dama n yi Ŋmıŋ yada mıŋ dı wudieke ʋ bala mıŋ wa nan seŋ yi. 26 Ama bʋlɔgısıbʋ nan kpaŋŋı tı a ga zieŋ tıŋgbaŋ gaaŋ ta nyaaŋ dı giline kʋanʋaŋ.” 27 Die ka yugiti baŋ-anıısa die wonde ta bʋlɔgısıbʋ die ye ko kpaŋŋa tı chʋŋ Miditerana mʋgıkpıırı sʋŋ. Ama yaa gamma ka tanseese haarı dɔntıba dı mıŋŋı dı tı gbige gaaŋ. 28 Die wıa die ba nagı jamagısıŋ a magısı nyaabʋgoliŋ a die ye ta nyaabʋ goliŋ yiwo sıba naŋ magısa kobıga aŋaŋ baŋısı-le: die dı bı yi sʋaa die ba bı yi die gbaŋ gbaŋ ta ye ta bʋ goli yiwo naŋ magısıŋ baŋısı-wayı. 29 Ŋmaamıŋ die dı yigi be dama die ba yile dı ba haarıkʋ nan keŋ jʋalı tana. Die wıa die ba nagı kʋʋdʋnsa anıısa dieke dı datınana haarıkʋ dı ziele wo a yi nyaaŋ sʋŋ haarıkʋ kʋaŋ ta die jʋʋsa Ŋmıŋ dı tʋnvʋŋ. 30 Die haarı dɔntıba die dı yaala ba chıgı ta vaa haarıkʋ die wıa die ba vʋarı haarıbike a yi nyaabʋ sʋŋ ta paalı yie sıba ba baa ba ga vʋarı wa kʋʋdʋnsıha a taŋ taaŋ nyaabʋ sʋŋ haarıkʋ nıŋŋa. 31 Ama Pɔɔli die dı balı sojasisi jakʋʋrı aŋaŋ sojasisi dı, “Dıı yi haarı dɔntıba gie dı ka wıarı kalı haarıkʋ sʋŋ, nı wʋnyı mana kaaŋ ye gbatıtaanıŋ.” 32 Die wıa die sojasisi die dı gobi gobi guuŋ dieke dı bɔbına haarıbike a yallı wa ta vaa ka nan nyaabʋ sʋŋ.

33 Die tuŋ bılla vʋʋnıŋ ta die Pɔɔli die dı jʋʋsı ba mana dı ba dii nyindiike, die ʋ baarı dı, “Daraa baŋ anıısa wʋnna ŋmaamıŋ dı yallı nı ta nı ka dii jaaŋ mana. 34 Die wıa n wa jʋʋsa nı ko dii nyindiike, dama ka yiwo jadieke dı baaŋ nan yi nı hagırıŋ. Nı wʋnyı kaaŋ wɔŋ ye daŋŋa.” 35 Pɔɔli dı bala naa kpatı kʋaŋ chaaŋ die ʋ nagı paanʋ a bırı Ŋmıŋ ba mana nıŋŋa a yi ke gbieri a piili ŋɔba. 36 Die ba dii sikimiŋ ta wa dii nyindiike. 37 Die tı mana die yiwo vuosi kɔbısı-le aŋaŋ baŋısı-yʋpɔyı aŋaŋ ba yʋaba a bie haarıkʋ sʋŋ. 38 Die vuoŋ mana dı dine a chagı kʋaŋ chaaŋ die ba vʋarı paanʋ zaa tıalıkaha a taaŋ nyaabʋ sʋŋ amʋ haarıkʋ da dʋnsıma.

Haarıkʋ ŋmabıŋ wıa

39 Die tʋŋ dı vʋʋŋ, haarı dɔntıba die dı ye tıŋgbaŋka ama ta ka mıŋŋı mi, ama ta ye gbagıŋ kaanı mʋgıkpıırı lʋgıŋ ta ka yallı gaaŋ ba yile dı ba tıŋ nan bıagı ba yi haarıkʋ ga mi a ga fırı tambʋsıkʋ me. 40 Die wıa die ba chıa gobi kʋʋdʋnsaha guune a vaa ha a sʋʋŋ ga nyaabʋ chıaŋ, ta bı forisi guuŋ diekemba dı bɔbına daa diekemba ba yalla a dɔma wa ta die kɔtı garı dieke dı benne haarıkʋ nıŋka amʋ bʋlɔgısıbʋ nan dı nıga a kpaŋŋa haarıkʋ a gara nıŋŋa. Die ba keŋ gbigi mʋgırı kʋanʋaŋ. 41 Ama haarıkʋ nıŋŋa die dı ga gbeŋ tambʋsıbʋ ta faası fırı ta nyapoŋiku dı keŋ a nıgı ka kʋaka a ŋmʋʋrı ŋmʋʋrı.

42 Tɔ, sojasisi die dı saŋ dı ba kʋʋ dansarıka jujuribe amʋ ba wʋnyı gbaŋ kaaŋ suo jʋalı gaaŋ a chıgı bıa. 43 Ama sojasisi jakʋʋrı die yaala ʋ gbatı Pɔɔli a taaŋ. Die wıa die ʋ kagı ba dı ba daa yi die. Ama die ʋ yı nʋaŋ dı vuodiekemba mana dı sıbına suolehe nan nyaabʋ ma a suo jʋalı gaaŋ; 44 Ta vuo tıalıkaha dı kana ka sıba suolehe yigi haarıkʋ daatıtı a jʋalı. Naa die tı yi tı mana dı jʋalı gaaŋ ta wııŋ dı ka yi tı.

28

Malita vuosi die mıŋŋına tuo tı dene

1 Die tı kenne a jʋalı gaarı ta wııŋ dı ka yi tı wo, die tı mıŋŋı dı tıŋgbaŋka mi saaŋ yiwo Malita. 2 Die tıka vuosi die mıŋŋı tuo tı, dama saŋŋa mi nııŋ die nıınana ta watı die faası beri die wıa die ba chɔgısı boliŋ dı tı weeli ta yi tı aŋsıa. 3 Die Pɔɔli die dı lagısı daatı a nagıha taana bolibu me, womi die javʋʋkıŋ die dı keŋ nyıŋ daatı ma bolibu dı tʋʋlına wıa a dʋŋ Pɔɔli ta nagı ka gbaŋ vili ʋ nuuŋ. 4 Die tıŋgbaŋka vuosi die dı ye javʋʋkırı die dı leeŋinene Pɔɔli nuuŋ me ta die bala yıa tamba dı, “Daa wa gie nan yi vuokʋʋrʋ, aŋaŋ ʋ gbatına ʋ gbaŋ a nyıŋ mʋgıkpıırı wa ma, ama bugile kaaŋ vaa ʋ bemme ʋ mısı ma.” 5 Ama Pɔɔli die dı kpaantı javʋʋkırı a taaŋ bolibu me ta wııŋ mana dı ka yi wo. 6 Die

vuosisi die dı yile dı ʋ nan fʋʋsı yaa ʋ nan nan bʋnyı a kpi. Die ba yilinene die wo a keŋ gbalıgı ta wııŋ mana ka yi wo wo, die ba tarıgı ba sʋŋanyile ta baarı dı, “Daa wa gie yiwo buuŋ.”
7 Mi die ka yʋa aŋaŋ tıŋgbaŋka naaŋ Pubiluwosi kʋatı. Die ʋ mıŋŋı tuo tı chaantı ta die tı yi ʋ chaanıŋ daraa ataa.
8 Pubiluwosi chɔɔŋ die dı dʋa a yʋagı, nyıŋgbaŋ tʋʋla aŋaŋ chʋʋrıŋ die yalla wa. Ta Pɔɔli die dı ga juu ʋ juoku me a nagı ʋ nuuŋ a diisi ʋ ma a jʋʋsı Ɲmıŋ yı wa die ʋ ye alaafıa. 9 Naa kʋaŋ chaaŋ yʋagıtieliŋ die dı benne tıŋgbaŋka ma die dı keŋ Pɔɔli jigiŋ die ʋ gbaaŋ ba mana. 10 Die ba yı tı piinisi pam ta die tı balla tı ga wa ba nagı jadieke mana tı yaalala a yi haarıkʋ sʋŋ.

Tı nyına Malita a ga Romi dene

11 Die tı benne mi chııtı ataa kʋaŋ chaaŋ die tı nagı haarı dieke ba wasınana Ɲmıŋyııba wa ta die dı nyına Alekizandira ta bie Malita tafaaŋ saŋka mi wo. 12 Die tı ga tʋgı tıŋ dieke ba wasınana Sarakusi ta die yi daraa ataa mi, 13 ta die bı nagı haarıkʋ a ga tʋgı tıŋ dieke ba wasınana Regumi wa. Ka tʋnvʋʋsa die bʋlɔgısıŋ dı piili a nıga nyına nuugalı chaaŋ, ta ka daraa ale daraaŋ die tı keŋ tʋgı Putiwoli tıŋ ma. 14 Mi die tı ye Yisa dıdıısırıba bataŋ, die ba balı tı dı tı wıarı ba jigiŋ daraa ayʋpɔyı. Die tı keŋ nyıŋ mi a ga Romi. 15 Die Yisa dıdıısırıba die dı benne Romi wa die dı wʋŋ tı wıa ta die keŋ tuoli tı sieŋ Apiyusi nyʋŋ ma, ta bataŋ dıaŋ dı keŋ tuoli tı chaanıŋ juone ataa dieke die dı gbine Romi wa. Pɔɔli die dı yene be wo die dı kpaŋŋısı wa ta ʋ bırı Ɲmıŋ.

Pɔɔli die dı benne Romi tıŋ ma wıa

16 Die tı gana a ga tʋgı Romi die ba yı Pɔɔli sieŋ dı ʋ bemme ʋ dʋŋŋʋ ta vaa soja balımıŋ gbara wa.
17 Daraa ataa kʋaŋ chaaŋ Pɔɔli die dı wa Juu vuosi nıŋŋandıısırıba a lagısı. Die ba lagısına wa ʋ balı a yı ba dı, “N nımballı, aŋaŋ die n kana ka yi wııŋ mana a chʋʋsı tı vuosisi yaa ta chʋʋsı tı chɔɔŋkʋʋlıba chʋaraha, die ba nagı mıŋ yi wo dansarıka sʋŋ Jerusalemi ma, ta nagı mıŋ yi Romani vuosi nuusi me. 18 Die ba pıası mıŋ wudieke n yine a chʋʋsı ta die yaala ba vʋarı mıŋ, dama die ba mıŋŋıya dı n ka yi wudieke dı mʋna dı ba kʋʋ mıŋ.
19 Ama Juu vuosisi nıŋŋandıısırıba die dı ka saagıya, die wıa die maŋ baarı dı n nan nagı n wıırı a poli a keŋ naaŋ jakʋʋŋ Siiza jigiŋ, ama n wo wııŋ a baaŋ balı chʋʋsı n gbaŋ gbaŋ n vuosi. 20 Die wıa maŋ baaŋ n ye nı a balı nı wıırı. N mʋʋlınana Ɲmıŋ Vuovʋarıkırı wıaha, vuodieke tınıŋ Juu vuosi dı yalla tama wa, die wıa ba bɔbı mıŋ aŋaŋ chɔrımaha gie.”
21 Ta ba balı a yı wa dı, “Tınıŋ tı ka tuo gbanıŋ a nyıŋ Judia yaa gamma fʋ ma, ta vuoŋ ka nyıŋ a keŋ gie aŋaŋ wıırı yaa a balı wʋbıaŋ yaa gamma fʋ ma. 22 Ama tı nan dı yaala tı sımma fʋ sʋŋanyile. Tı wɔŋ sıba a baarı dı jigiŋ mana vuosi bala a chʋʋsa jıamıŋ dieke fʋ dına wa.”
23 Die wıa die ba nagı daaŋ zieŋ aŋaŋ Pɔɔli. Dınıŋ daarı mi daadaŋ pam dı keŋ a lagısı Pɔɔli die dı benne jigiŋ dieke wo. Die ʋ dagı ba Ɲmıŋ naarı wıa a nyıŋ sʋkʋʋŋ a ga tʋgı yuŋ, ta die mıa dı ʋ tarıgı ba sʋgıtı dı ba tuo Yisa, ta die vʋara wıa a nyına Mosisi mıraha ma aŋaŋ Ɲmıŋ naazʋalıba die dı maagına wudiekemba ba. 24 Die bataŋ sʋgıtı die dı tarıgı aŋaŋ ʋ wʋbalıkaha ma ama bataŋ die dı ka tuo dii. 25 Die wıa die ba hagı mi aŋaŋ nınhagırıŋ aŋaŋ taŋ yaa gamma wʋbalıkaha gie. Pɔɔli die dı balı dı, “Saŋŋa dieke Ɲmıŋ Halıkasıka die dı vana Ɲmıŋ naazʋa Azaya die balı yı tı chɔɔŋkʋʋlıba wa, die ʋ balı wusie mıŋ.
26 Die ʋ baarı dı,
‘Ga a balı naa yı vuosi gie dı:
Nı nan keŋ wʋŋ a bı wʋŋ ama dı kaaŋ dı
sıba a chıaŋ;
ta nı nan keŋ daansı a bı daansı ama
nı kaaŋ ye,
27 dama vuosi gie yiwo yıaŋkpiititieliŋ,
ta bı ligi ba tıba dı ba kaaŋ wʋŋ,
ta bı muo ba nine dı ba da yesime.
Dıı yi die ba ka muo ba nine ba tıŋ nan ye,
ba tıŋ ka bı ligi ba tıba, ba tıŋ nan
wʋŋ,
ta ba tıŋ ka bı yi yıaŋkpiititieliŋ ba tıŋ
nan dı sıba wıaha gie chıası.
Ta ba tıŋ nan yiŋŋi keŋ n jigiŋ
aŋ n gbaaŋ ba.’ ”
28 Pɔɔli die dı bı balı dı, “Nı sımma a baarı dı Ɲmıŋ wıaha yaa gamma ʋ gbatıtaaŋkʋ tʋgı vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosisi jigiŋ mıŋ, ta ba nan wʋŋ.” ((
29 Pɔɔli die dı bala naa a kpatı Juu vuosisi die dı hagı a nıga nınhagırıŋ pam aŋaŋ taŋ.))
30 Pɔɔli die dı tuŋ ligire a yı jigidieke ʋ benne wo a bie mi bına ale ta mıŋŋı tuose chaaŋ diekemba mana dı kienene ʋ jigiŋ dı ba ye wo. 31 Ta die mʋʋlı wıa yaa gamma Ɲmıŋ naarı ma, ta daga vuosi tı Yɔmʋtieŋ Yisa Masia wıa, ta bala ʋ dʋŋŋʋ aŋaŋ sikimiŋ.

Gbaŋ dieke Pɔɔli die dı maagına a yı Romi tıŋ vuosi wʊnna

1 Gbaŋkʊ gie nyıŋ wa manıŋ Pɔɔli
vuodieke dı yine Yisa Masia tʊntʊntʊ, ta
bı yi tʊntʊntʊ dieke Ŋmıŋ dı vʊarına dı
n mʊʊlı ʊ wʊvıınaha jigiŋ mana wa jigiŋ.
2 Ŋmıŋ die woliŋ yı wa nʊaŋ yaa gamma
ʊ wʊvıınaha gie ma, ta ʊ naazʊalıŋ die
dı mʊʊlıha, sıba a maagına dene ʊ kası
gbaŋkʊ ma wa. 3 Wʊvıınaha gie daga
yaa gamma ʊ Bʊa wa; wʊnıŋ ʊ yine tı
Yɔmʊtieŋ Yisa Masia; die ʊ bırıŋ wa vuota,
ta ba mıırı wa ʊ yi naaŋ Davidi haagıŋ, 4 ta
Halıkasıka die dı dagı aŋaŋ hagırıŋ dı Yisa
seŋ yiwo Ŋmıŋ Bʊa ʊ kumbu hagıŋ wıa.
5 Ʊ wıa Ŋmıŋ die dı yı mıŋ sieŋ dı n yi ʊ
tʊntʊntʊ, ta maŋ nagı ʊ saaŋ a gara buuriŋ
mana jigiŋ, ta vasa ba yie wo yada ta tuose
ʊ nʊaŋ. 6 Nınıŋ vuodiekemba dı benne
Romi ma wa gbaŋ gʊtı wa vuodiekemba
Ŋmıŋ dı wana dı ba bırıŋ Yisa Masia sıtı
wa ma mıŋ.
7 Die wıa n maaga gbaŋkʊ gie a yıa nı
vuodiekemba mana dı benne Romi tıŋ ma,
ta Ŋmıŋ dı cho nı ta wa nı dı nı yi ʊ gbaŋ
gbaŋ ʊ vuosi wa. Tı Chɔɔŋ Ŋmıŋ aŋaŋ
tı Yɔmʊtieŋ Yisa Masia suŋŋi nı ta yı nı
sʊgıdʊagıŋ.

Pɔɔli die dı waasına Ŋmıŋ dene

8 Wudieke n yaalala dı n woliŋ balı
wʊnna, n waasa Ŋmıŋ Yisa Masia saaŋ ma,
nı mana wıa, dama tıŋgbaŋka gie vuosi
mana wʊmma nı yada ka wıa. 9 Ŋmıŋ
yine n siaratieŋ dı n ka va Ŋmıŋ jʊʊsıŋ nı
wıa. Wʊnıŋ ʊ yine vuodieke n jıannana
aŋaŋ n sʊŋ mana ta mʊʊla wʊvıınaha yaa
gamma ʊ Bʊa wa ma. 10 Maŋ keŋ jʊʊsa
Ŋmıŋ saŋŋa mana, n ŋaaŋ jʊʊsı wa mıŋ
dı dıı yi ʊ dʊŋŋʊ, ʊ yı mıŋ sieŋ aŋ n keŋ
kaagı nı. 11 N faası yaala n suŋŋi nı aŋ nı
tuo Ŋmıŋ Halıkasıka piini dieke dı baaŋ
vaa nı mıŋŋı a zie ta yaa hagırıŋ ʊ dıısıŋ
ma. 12 Wudieke n dagınana wa yiwo naa,
dı manıŋ aŋaŋ nınıŋ vuodiekemba dı yine
yada wa nan bıagı a kpaŋŋısı taŋ tı yada
ka ma.
13 N nımballı, n yaala nı sımma dı n
mıya mıŋ saŋŋa pam dı n keŋ kaagı nı
ama wıa a taŋ dı kaga mıŋ. N yaala
n yi vuodiekemba dı benne nı jigiŋ tı
Yɔmʊtieŋ sıtı sıba n yine vuogaası jigiŋ
dene wo. 14 Dı yiwo talası dı n balı
vuosi mana wʊvıınaha wıa, vuodiekemba
nine dı yuorine aŋaŋ vuodiekemba nine
dı kana ka yuoriye, aŋaŋ vuodiekemba
dı yalla yıaŋ aŋaŋ vuodiekemba dı wone
yıaŋ. 15 Die wıa maŋ cheele dı n mʊʊlı
wʊvıınaha a yı nınıŋ vuodiekemba dı
benne Romi tıŋ ma.

Yisa wʊvıınaha dı yalla hagırıŋ dene

16 Viivi ka yallı mıŋ n mʊʊlınana
wʊvıınaha, dama dı yiwo Ŋmıŋ hagırı
dieke dı gbatınana vuodiekemba mana dı
yine Yisa yada a taana; ka woliŋ yiwo
Juu vuosi sıtı, ta bı yi buuriŋ mana
sıtı. 17 Wʊvıınaha daga dı Ŋmıŋ baarı
dı vuoŋ yiwo vuovıınʊ ʊ nıŋŋa ʊ yada
yiile wıa, genke nyıŋ wa yaalıŋ ma a yı
vuodiekemba dı yine Yisa yada, sıba dı
maagına Ŋmıŋ gbaŋkʊ ma dene wo dı,
"Vuodieke dı yine vuovıınʊ Ŋmıŋ nıŋŋa
ʊ yadaka wıa, dı tieŋ nan dı yaa miivoli
dieke dı wone kpatıŋ."

Vuota mana dı yalla bıaŋ dene

18 Ŋmıŋ dagı vuota dı ʊ jıı wa sınyıırıŋ
aŋaŋ ba, dama ba yie wʊbıatı ta ka dı
ʊ sieŋ, ta ba wʊbıatı dı vaa vuosi dı ka
sıba wusieke. 19 Ŋmıŋ data ba tıba, dama
wudieke dı mʊna dı vuota sımma yaa
gamma ʊ ma wa, ʊ yuori dagı ba mıŋ.
20 Saŋŋa dieke Ŋmıŋ dı naanna tıŋgbaŋka
gie wo a keŋ tʊgı jinne, ʊ naaŋkʊ ma ba
sıba ʊ beri dieke vuota nine dı kana kaaŋ
bıagı a ye, ta bı sıba dı ʊ yaa hagırı dieke
dı wone kpatıŋ, ta seŋ yi Ŋmıŋ. Die wıa,
ba bı wo sieŋ Ŋmıŋ nıŋŋa a baaŋ baarı dı
ba ka sıba ba wʊbıatı. 21 Ba sıba Ŋmıŋ
mıŋ, ama ba ka yıa wa jılıma dieke ba
mʊna dı ba yı wa, ta bı ka waasa wa. Ama
ba sʊŋanyile yiwo sʊŋanyilibıatı, ta ba
sʊgıtı dı suuli aŋaŋ wʊtɔgıtı aŋaŋ lımıŋ.
22 Ba baarı dı ba yaa wa yıaŋ ama ba yiwo
gaantıŋ; 23 ba tınna mʊ ba jıama Ŋmıŋ
dieke dı benne saŋŋa mana wa, ba vaya
mıŋ ta jıama ŋmına diekemba vuota dı
wʊnsına a nıası vuota yaa nembisi yaa
dɔŋısı yaa nyinvuuke.
24 Die wıa Ŋmıŋ dı va ba, ta ba yie
tʊntʊmbıatı diekemba ba sʊgıtı dı yaalala,
ta yie viivi wıa aŋaŋ taŋ. 25 Ta nagı
wudieke dı yine Ŋmıŋ wusieke a taaŋ,
ta saagı yı ŋmınchıbısı, ta tarıgı a jıama
wudieke Ŋmıŋ dı naanna, ta vaa wʊnıŋ
Ŋmıŋ vuodieke dı naanna ha ta mʊ dı tı
bırı wa wa yaa gamma haahuu wo. Wusie.
26 Die wıa, Ŋmıŋ dı vaa ba, ta ba yie ba
dʊŋŋʊ dı yalla viivi, ta ba hɔgʊba dı ka bı
yaala ba dʊagıma aŋaŋ dembisi ta yiŋŋi
a dʊaga aŋaŋ taŋ. 27 Die gbaŋ gbaŋ ta
dembisi dı ka bı yaala ba dʊagıma aŋaŋ
hɔgʊba, ta yiŋŋi dʊaga aŋaŋ taŋ, ta ba
faası yaa lɔla pam aŋaŋ taŋ. Dembisi dı
yie nyinti ataŋ die dı yalla viivi aŋaŋ taŋ,
die wıa ba yese tıbıdatı dieke ba mʊna ba
wʊbıatıtı wıa.
28 Vuota die dı kana ka yaala ʊ sımma
Ŋmıŋ wıa, ʊ vaa ba aŋaŋ ba tʊmbıatı, ta

ba yie tʊŋ dieke dɪ kana ka vɪɪna. 29 Ba
sʊgɪtɪ suuliye mɪŋ aŋaŋ tʊmbɪatɪ yiri yiri,
sɪba bɪaŋ aŋaŋ halɪ, ta yie bɪaŋ a yɪa taŋ,
ta yaa sʊgɪbɪaŋ, ta kʊa taŋ, ta waga aŋaŋ
taŋ, ta chɪba ŋmɪnchɪbɪsɪ, ta yile wʊbɪatɪ
a yɪa taŋ, ta gaara taŋ kʊasɪ, 30 ta bala
chʊʊsa taŋ, ta yi Ɲmɪŋ dataasɪ, ta zɪa wa
taŋ, ta yaa kalinbaani, ta kule, ta yaala sieti
dɪ ba yi bɪaŋ, ta ka yɪa ba chʊalɪŋ aŋaŋ ba
nɪɪlɪŋ jɪlɪma; 31 ta bɪ wo yɪaŋ ba ma, ta
ka bɪ bala wusie, ta wo choti ta ka chɪga
zɔɔlɪŋ. 32 Ba sɪba a baarɪ Ɲmɪŋ mɪraha
dagɪya dɪ vuodiekemba dɪ yinene wɪaha
gie nyʊarɪ yiwo kuŋ, ama hanɪŋ ba ko yie,
ta bɪ yaa sʊgɪfɪalɪŋ aŋaŋ vuodiekemba dɪ
yinene he wo.

2

Ɲmɪŋ sarɪya diile wɪa

1 N zʊamba, dɪɪ yi nɪ die vuosi sarɪya, fʊ
sɪɪ die mana kaaŋ bɪagɪ baarɪ ka yi bɪaŋ.
Dama dɪɪ yi fʊ die vuosi sarɪya ama ta
yie wudieke ba yinene gbaŋ gbaŋ, die nɪŋ,
die fʊ gbaŋ gbaŋ fʊ sarɪya. 2 Tɪ sɪba a
baarɪ Ɲmɪŋ nan keŋ dii vuodiekemba dɪ
yine die sarɪya, ta ʊ sarɪya diilehe yiwo
wusie. 3 Fʊ dagɪnana vuosi dɪ yinene
tʊmbɪatɪ dene wo, ama ta yie die, yile dɪ
Ɲmɪŋ kaaŋ ye ta datɪ fʊ tɪbɪŋ? 4 Yaa fʊ
nine ka suuliye chotikpɪɪkʊ aŋaŋ suguru
pam dieke Ɲmɪŋ dɪ yalla aŋaŋ tɪnɪŋ wa?
Ka sɪba a baarɪ dɪ wudieke wɪa Ɲmɪŋ dɪ
chɪgɪna nɪ zɔɔlɪŋ yiwo ʊ yaala nɪ yiŋŋi keŋ
ʊ jigiri? 5 Ama fʊ sikpeŋ hagɪrɪ mɪŋ, die
wɪa fʊ ka saagɪ fʊ vaa tʊntʊmbɪatɪ tʊʊma,
die wɪa gʊta fʊ tɪbɪdatɪ dieke fʊ bala fʊ
keŋ a ye daa dieke Ɲmɪŋ sɪnyɪɪrɪŋ dɪ bala
ka keŋ a nyɪŋ yaalɪŋ ma, aŋ ʊ keŋ dii
vuosi sarɪya aŋaŋ wusie wo. 6 Dama Ɲmɪŋ
nan tuŋ vuoŋ mana yaa gamma ʊ tʊnna
dene. 7 Vuodiekemba dɪ yinene vɪɪnɪŋ ta
yaala Ɲmɪŋ bɪrɪ ba ta yɪ ba nyʊarɪ aŋaŋ
miivoli dieke dɪ wone kpatɪŋ, banɪŋ Ɲmɪŋ
dɪ nan vaa ba bemme yaa gamma haahuu.
8 Ama vuodiekemba dɪ yaala waagɪŋ, ta
zeti wusieke, ta yie bɪaŋ, Ɲmɪŋ sɪnyɪɪrɪŋ
nan dɪ bie ba ma. 9 Vuodiekemba dɪ yine
vuobɪatɪtɪ, Ɲmɪŋ nan datɪ ba tɪbɪŋ aŋ ba
dii wahala aŋaŋ mugisiŋ. Juu vuosi bala
ba woliŋ ye tɪbɪdatɪkʊ, ta vuodiekemba
dɪ kana ka yi Juu vuosisi dɪaŋ wa diisi.
10 Ama Ɲmɪŋ nan yɪ vuodiekemba dɪ
yinene wudieke dɪ vɪɪna bɪrɪŋ aŋaŋ jɪlɪma
aŋaŋ sʊgɪdʊagɪŋ, Juu vuosi bala ba woliŋ
tuo, ta vuodiekemba dɪ kana ka yi Juu
vuosisi dɪaŋ wa diisi; 11 dama Ɲmɪŋ ka
luge.
12 Vuodiekemba dɪ kana ka sɪba Ɲmɪŋ
mɪraha, Ɲmɪŋ nan datɪ ba tɪbɪŋ aŋaŋ
wʊbɪa dieke ba yine. Ta vuodiekemba
dɪaŋ dɪ sɪbɪna Ɲmɪŋ mɪraha, Ɲmɪŋ nan
nagɪ mɪraha a dii ba sarɪya. 13 Daa
vuodiekemba dɪ wʊnna Ɲmɪŋ mɪraha yine
vuovɪɪna Ɲmɪŋ jigiŋ, ama vuodiekemba
dɪ yinene wudieke mɪraha dɪ dagɪna,
banɪŋ ba yine vuovɪɪna Ɲmɪŋ jigiŋ.
14 Vuodiekemba dɪ kana ka yi Juu vuosi
ka tuo mɪraha a nyɪŋ Mosisi jigiŋ, ama
dɪɪ yi ba yie wudieke mɪraha dɪ dagɪna
aŋaŋ ba gbaŋ gbaŋ sʊŋanyile, ba yaa ba
gbaŋ gbaŋ ba mɪraha ba sʊgɪtɪ ma ama
die ba ka tuo mɪraha a nyɪŋ Mosisi jigiŋ.
15 Ba yinene wudieke wo daga dɪ ba yaa
mɪra ba sʊgɪtɪ ma. Ba sʊŋanyile gbaŋ daga
dɪ dɪ yiwo wusie, dama saŋŋa kaanɪ ba
sʊŋanyile ŋaaŋ dagɪ ba dɪ wudieke ba yine
wo yiwo bɪaŋ, ta saŋŋa kaanɪ dɪaŋ ka daga
ba dɪ dɪ vɪɪna mɪŋ. 16 Naa bala ka yi daa
dieke Ɲmɪŋ dɪ bala ʊ dii vuota sʊŋ sarɪya
Yisa Masia wɪa, sɪba n mʊʊlɪna wʊvɪɪnaha
die wo.

Yaa gamma Juu vuosi aŋaŋ mɪraha wɪa

17 Nɪ bataŋ wasa nɪ gbaŋ Juu vuosi,
ta yi mɪraha yada, ta nɪga nyʊʊŋ dɪ nɪ
yiwo Ɲmɪŋ vuovʊarɪka, 18 nɪ sɪba wudieke
Ɲmɪŋ dɪ yaalala nɪ yi, ta nɪ bʊgɪrɪ a nyɪŋ
mɪraha ma a sɪba wudieke dɪ vɪɪna; 19 nɪ
yi yada dɪ nɪ bɪagɪ dagɪ yɪɪsɪ sieŋ, ta bɪ yi
chaanɪŋ a yɪ vuodiekemba dɪ benne lɪmɪŋ
ma; 20 ta bɪagɪ kpaama gaantɪŋ, ta bɪ daga
vuodiekemba dɪ kana ka sɪba, dama nɪ
sɪba wusieke dɪ maagɪna die Ɲmɪŋ gbaŋkʊ
sʊŋ. 21 Nɪ daga vuosi wusieke, bɪa wɪa nɪ
ka daga nɪ gbaŋ? Nɪ mʊʊla dɪ, vuosi da
keŋ gaarɪ, ama ta nɪ gbaŋ nɪ gaara. 22 Nɪ
daga vuosi dɪ ba da keŋ a tʊŋ daakpana
yaa hɔgʊkpana tʊʊma, ama ta nɪ tʊmaha.
Nɪ ka yaala bugile wɪa ama ta gaara bugile
jɪamɪŋ juone nyinti. 23 Nɪ kuule dɪ nɪ yaa
Ɲmɪŋ mɪraha mɪŋ, ama ta ka dɪɪ ha ta
yie Ɲmɪŋ viivi me. 24 Sɪba dɪ maagɪna
Ɲmɪŋ gbaŋkʊ ma dɪ, “Nɪ Juu vuosi wɪa ta
vuodiekemba dɪ kana ka yi Juu vuosi dɪ
bala wʊbɪatɪ a chʊʊsa Ɲmɪŋ saaŋ.”

25 Dɪɪ yi nɪ dɪɪ Ɲmɪŋ mɪraha, die nɪŋ nɪ
kɔla gobiŋ yaa nyʊarɪ, ama dɪɪ yi nɪ ka
dɪa mɪraha, ka ka sɪɪ sɪba gobiye. 26 Dɪɪ
yi vuodiekemba dɪ kana ka yi Juu vuosi ta
ka gobi ba kɔla, ama ta dɪɪ Ɲmɪŋ mɪraha,
Ɲmɪŋ nan tuo be sɪba vuodiekemba dɪ
gobine ba kɔla. 27 Nɪnɪŋ Juu vuosi, nɪ yaa
mɪraha a maagɪ gbaŋkʊ ma a yɪ nɪ, ta nɪ
gobe nɪ kɔla, ama nɪ gbaŋ nɪ chʊʊsɪnana
mɪraha; vuodiekemba dɪ kana ka gobe ba
kɔla ama ta dɪɪ mɪraha, banɪŋ ba bala ba
dii nɪ sarɪya ta baarɪ nɪ chʊʊsɪya. 28 Daa
fʊ benne sɪba Juu vuoke ta ba gobi fʊ kɔlɪ
yine fʊ Juu vuoŋ wusie. 29 Juu vuoŋ wusie
yiwo vuodieke dɪ dɪna mɪraha. Wusie
gobiŋ bie sʊŋ ma, ta kanɪŋ gobiku mi dɪ yi
Ɲmɪŋ Halɪkasɪka tʊʊma, daa nyɪŋgbanɪŋ

ma. Wʋnɪŋ vuoke mi yese bɪrɪŋ a nyɪnna
Ŋmɪŋ jigiŋ, daa vuota jigiŋ.

3

1 Bɪa nyʋarɪ Juu vuosi dɪ ye a tɪaŋ
vuodiekemba dɪ kana ka yi Juu vuosi? Ba
kɔla gobiŋ yaa nyʋarɪ? 2 Ka yaa nyʋarɪ
pam. Wudieke Ŋmɪŋ dɪ yɪna Juu vuosisi
ka yi nɪŋŋmɪna jaaŋ a tɪaŋ a mana die ʋ
yiwo ʋ wɪaha, dɪ ba gbara. 3 Dɪ yiwo wusie
dɪ bataŋ die ka yi wɪaha yada. Die nɪŋ dɪ
dagɪya dɪ Ŋmɪŋ ka yi wusietieŋ ba kana
ka yi yada wa wɪa? 4 Aayɪ, ka ka dagɪ die.
Dɪɪ yi vuoŋ mana dɪ yi ŋmɪnchɪbɪtieliŋ,
ama Ŋmɪŋ nɪŋ yiwo wusiebɪbalɪtʋ. Sɪba
ba maagɪna Ŋmɪŋ gbaŋkʋ sʋŋ die wo dɪ:
"Dɪɪ yi fʋnɪŋ Ŋmɪŋ fʋ balɪ wɪa, ba nan ye
dɪ yaa wusie
ta ba dii fʋ sarɪya, nan dii wusie."
5 Ama dɪɪ yi tɪ tʋntʋmbɪatɪ dɪ dagɪ dɪ
Ŋmɪŋ yaa wusie, bɪa tɪ baaŋ tɪ balɪ? Dɪɪ
yi Ŋmɪŋ dɪ datɪ tɪ tɪba tɪ nan bɪagɪ balɪ dɪ
Ŋmɪŋ yiwo bɪaŋ? (Vuota sʋŋanyile maŋ
bala naa.) 6 Aayɪ daa die! Ŋmɪŋ dɪ seŋ
ka yi wusiebɪbalɪtʋ, lalɪa ʋ baa ʋ yi a dii
tɪŋgbaŋka gie vuosi sarɪya?
7 Vuoŋ nan dɪ nɪga nɪnhagɪrɪŋ dɪ, "Dɪɪ
yi n ŋmɪnchɪbɪsɪ dɪ daga dɪ Ŋmɪŋ seŋ
yiwo wusietieŋ, ta vuosi dɪ yɪa wa jɪlɪma,
bɪa wɪa ʋ nan datɪ n tɪbɪŋ dɪ n yiwo
wʋbɪayiiru?" 8 Bataŋ dɪaŋ dɪ bala dɪ, "Nɪ
vaa tɪ yi wʋbɪatɪ amʋ wʋvɪɪna nan keŋ."
Vuosi bataŋ zɪa mɪŋ ta baarɪ dɪ manɪŋ n
bala naa. Ŋmɪŋ nan datɪ ba tɪbɪŋ sɪba ba
mʋna die.

Vuoŋ wori a yi vuovɪɪnʋ

9 Lalɪa tɪ baa tɪ balɪ? Tɪnɪŋ vuodiekemba
dɪ yine Juu vuosi wo beriŋ tɪaŋ wa
vuodiekemba dɪ kana ka yi Juu vuosisi
beriŋ mɪŋ? Aayɪ, n wɔŋ balɪ mɪŋ dɪ Juu
vuosi aŋaŋ vuodiekemba dɪ kana ka yi Juu
vuosi mana bie wo bɪaŋ ma,
10 sɪba dɪ maagɪna Ŋmɪŋ gbaŋkʋ sʋŋ dɪ:
"Vuoŋ wori a yi vuovɪɪnʋ, Aayɪ, daa
vuobalɪmɪŋ gbaŋ.
11 Vuoŋ wori ta yaa sɪbɪŋ,
ta vuoŋ ka jɪama Ŋmɪŋ.
12 Vuoŋ mana yiŋŋiye mɪŋ ta vaa Ŋmɪŋ,
vuoŋ mana yiwo bɪaŋ;
vuoŋ wori a yie vɪɪnɪŋ, daa
vuobalɪmɪŋ gbaŋ.
13 Ba nʋa sɪɪ sɪba kunti vɔrɪtɪ
ta ŋmɪnchɪbɪsɪ dɪ nyɪnna a ma,
ta wudieke dɪ nyɪnnana ba nʋa ma sɪɪ
sɪba javʋʋkɪŋ tʋaŋ;
14 ba nʋa suuli wo aŋaŋ kaatɪtʋatɪ.
15 Ta ba yie lagɪ dɪ ba yi vuoŋ daŋŋa ta
kʋʋ;
16 ta jigidieke mana ba gana,
chʋʋsɪŋ aŋaŋ sʋgɪchʋʋsɪŋ ŋaaŋ kieŋ
mi.
17 Ta ba ka sɪba sie dieke ba baa nan dɪɪ a
ye sʋgɪdʋagɪŋ.
18 Ta ba ka bɪ chɪga Ŋmɪŋ."
19 Lele, tɪ sɪba dɪ wudieke mana Ŋmɪŋ
mɪraha dɪ bala wa, bala yɪa vuodiekemba
dɪ benne ka yiko me, amʋ vuoŋ mana
kaaŋ bɪagɪ yuori ʋ nʋaŋ a balɪ wɪɪŋ, ta
tɪŋgbaŋka gie vuosi mana bemme Ŋmɪŋ
sarɪya diile me. 20 Dama vuoŋ wori a nan
bɪagɪ a dɪɪ Ŋmɪŋ mɪraha dɪ dagɪna die a yi
vuovɪɪnʋ Ŋmɪŋ nɪŋŋa; mɪraha wɪa vuota
dɪ sɪba dɪ ʋ tʋma tʋmbɪatɪ.

Ŋmɪŋ dɪ vanana vuota dɪ bɪrɪma vuovɪɪnʋ ʋ nɪŋŋa dene

21 Ama lele, Ŋmɪŋ dɪ daagɪnana sie dieke
a vasɪnana vuota dɪ bɪrɪma vuovɪɪnʋ ʋ
nɪŋŋa wa wa bie yaalɪŋ ma, ta ʋ naazʋalɪŋ
wɪa aŋaŋ mɪraha dɪ daga a wɪa, ama
dɪ ka nyɪŋ mɪraha dɪɪsɪŋ ma. 22 Ŋmɪŋ
vasa vuota dɪ bɪrɪma vuovɪɪnʋ ʋ nɪŋŋa
ba yine Yisa Masia yada wa wɪa. Ŋmɪŋ
yie naa, a yɪa vuodiekemba mana dɪ yine
Yisa Masia yada ta ka luge, 23 dama vuota
mana yiwo bɪaŋ die wɪa tɪ ka bie vɪɪnɪŋ
sɪba Ŋmɪŋ dɪ yaalala dene wo. 24 Ama
Ŋmɪŋ zɔɔlɪnchɪgɪla wɪa ʋ baarɪ dɪ ba yi
vuovɪɪna ʋ nɪŋŋa, ka yiwo piini, dama Yisa
Masia gbatɪ tɪ a taaŋ mɪŋ yɔrɪ. 25 Ŋmɪŋ
die vaa wa Yisa Masia dɪ nyɪŋ yaalɪŋ ma,
ta bɪ yi ʋ zɪŋ dieke dɪ nyɪnna ʋ ma wa dɪ
yi kaabɪŋ tɪ bɪaŋ wɪa, dɪɪ yi tɪ yi naa yada
Ŋmɪŋ nan nagɪ chaa tɪ tɪ talɪ; naa daga dɪ
Ŋmɪŋ yiwo sʋgɪyɪalɪntieŋ. Saŋŋa dieke dɪ
tɪanna wa, Ŋmɪŋ die ka datɪ vuota tɪbɪŋ ba
tʋmbɪatɪ wɪa, dama ʋ suguru wɪa; 26 ama
lele nɪŋ die ʋ yie, amʋ ka nan dagɪ tɪ dɪ
wʋnɪŋ Ŋmɪŋ yiwo sʋgɪyɪalɪntieŋ, ta vasa
vuodieke nɪŋ mana dɪ yine Yisa yada dɪ
bɪrɪma vuovɪɪnʋ ʋ nɪŋŋa.
27 Die wɪa, jaaŋ beri mɪŋ tɪ nan kuuli
aŋaŋ ka? Aayɪ, jaaŋ wori. Daa vuota dɪ
dɪna mɪraha wɪa tɪ nan ye gbatɪtaanɪŋ,
ama tɪ yine Yisa Masia yada wa wɪa.
28 Dama tɪ bala a baarɪ dɪ vuota yada yiile
wɪa, Ŋmɪŋ dɪ baarɪ dɪ ʋ yi vuovɪɪnʋ ʋ
nɪŋŋa; daa ʋ dɪna mɪraha wɪa. 29 Ŋmɪŋ
yiwo Juu vuosi nyɪɪna ma Ŋmɪŋ? Aayɪ,
Ʋ yiwo Juu vuosi aŋaŋ vuodiekemba dɪ
kana ka yi Juu vuosi Ŋmɪŋ. 30 Ŋmɪŋ yiwo
Ŋmɪŋ balɪmɪŋ ta nan balɪ dɪ Juu vuosi
aŋaŋ vuodiekemba dɪ kana ka yi Juu vuosi
mana yiwo vuovɪɪna ʋ nɪŋŋa, ba yada wɪa.
31 Tɪ balala dɪ vuota yese gbatɪtaanɪŋ ʋ
yada wɪa, die nan yi mɪraha yi yɔrɪ? Aayɪ,
daa die. Ama tɪ ye zie wo mɪraha kʋaŋ
mɪŋ.

4

Abarahami wɪa

1 Wʋbɪa tɪ baa tɪ balɪ yaa gamma tɪ
chɔɔŋkʋʋŋ Abarahami aŋaŋ ʋ beriŋ me?

2 Dıı yi ʋ tʋnvıına wıa Ŋmıŋ dı baarı dı
ʋ yiwo vuovıınʋ, die nıŋ ʋ tıŋ nan dı yaa
jaaŋ dı ʋ kuule aŋaŋ ka, ama ʋ kaaŋ bıagı
a kuule Ŋmıŋ nıŋŋa. 3 Dı maagıya Ŋmıŋ
gbaŋkʋ ma dı, “Abarahami die yiwo Ŋmıŋ
yada, ʋ yada ka wıa Ŋmıŋ die dı baarı dı
ʋ yiwo vuovıınʋ ʋ nıŋŋa. 4 Dıı yi vuoŋ
dı tʋma tʋʋma, ʋ nyʋarı ka yi piini, ama
ka yiwo ʋ tune. 5 Ama vuoŋ kaaŋ bıagı a
vaa Ŋmıŋ baarı dı ʋ yiwo vuovıınʋ aŋaŋ
wudieke ʋ tʋnna. Ŋmıŋ tuose tʋntʋmbıatı
tieliŋ dıı yi ba yi wo yada. 6 Davidi die
balı wa naa gbaŋ gbaŋ, dı vuodieke nıŋ
Ŋmıŋ dı nagı wa ʋ yi vuovıınʋ ʋ nıŋŋa ta
dı ka yi ʋ tʋntʋnvıına wıa, die vuoke yaa
sʋgıfıalıŋ pam.”
7 Davidi die bı baarı dı,
“Vuodiekemba Ŋmıŋ dı vaa ba tʋmbıatı a
chaa ba
ta bı ligihe, banıŋ ba yaa wa
sʋgıfıalıŋ;
8 Vuodiekemba Ŋmıŋ dı kana ka tıınsa ba
tʋntʋmbıatı, yaa wa sʋgıfıalıŋ.”
9 Sʋgıfıalıkʋ gie yiwo vuodiekemba dı
gobine ba kɔla nyıına ma sııtı? Aayı,
dı yiwo vuodiekemba dı kana ka gobi ba
kɔlaha gbaŋ sııtı. Tı wɔŋ a baarı dı dı
maagıya Ŋmıŋ gbaŋkʋ ma dı, “Abarahami
die yiwo Ŋmıŋ yada, ta ʋ yada ka wıa
Ŋmıŋ dı baarı dı ʋ yiwo vuovıınʋ ʋ
nıŋŋa.” 10 Saŋŋa bıa Ŋmıŋ dı yi wıırı
gie? Ŋmıŋ die wa wa wa vuovıınʋ ta ʋ
ye keŋ gobi ʋ kɔlı yaa die ʋ gobi wo ʋ
kɔlı ta Ŋmıŋ dı keŋ wa wa wa vuovıınʋ?
Ŋmıŋ die wa wa wa vuovıınʋ ta ʋ ye gobi
ʋ kɔlı. 11 Ka kʋaŋ chaaŋ die ʋ gobi ʋ
kɔlı, ama ʋ gobiku die yiwo siara dı wʋnıŋ
Abarahami yada wıa Ŋmıŋ dı wa wa wa
vuovıınʋ, ta ʋ ye gobi ʋ kɔlı. Die wıa,
vuodiekemba mana dı yine Ŋmıŋ yada
ama a ka gobi ba kɔla, Abarahami yine
ba chɔɔŋ; ba yine Ŋmıŋ yada wıa Ŋmıŋ
dı wa ba vuovıına. 12 Abarahami bına yi
vuodiekemba dı gobine ba kɔlaha chɔɔŋ,
daa ba gobinene wıa, ama ba yine Ŋmıŋ
yada sıba tı chɔɔŋ Abarahami die dı yine
die, ta ye gobi ʋ kɔlı.

Ŋmıŋ nʋarı yiwo vuodiekemba mana dı yine yada sııtı

13 Ŋmıŋ die yı wa Abarahami aŋaŋ ʋ
haagısı nʋaŋ dı tıŋgbaŋka gie nan yi ba
sııtı. Die ʋ yı wa nʋarı gie, daa Abarahami
die dı dına mıraha wıa, ama die ʋ yine
Ŋmıŋ yada wa ta Ŋmıŋ dı baarı dı ʋ
yiwo vuovıınʋ wʋnıŋ Ŋmıŋ jigiŋ. 14 Dıı
yi Ŋmıŋ nʋa dı baa a yi vuodiekemba
dı dına mıraha sııtı, die nıŋ vuoŋ yada
tıŋ nan yi yɔrı, ta Ŋmıŋ nʋaŋ kaaŋ dı
yaa nyʋarı. 15 Mıraha zetiŋ yalla Ŋmıŋ
sınyıırıŋ a kieŋ, ama mıraha dı wori, ka
zetiŋ wori.

16 Ŋmıŋ nʋarı yiwo vuodiekemba dı
yine yada sııtı, ʋ zɔɔlınchıgıla wıa, die
ʋ yı wa nʋarı ta die ka seŋ yi Abara-
hami haagısı mana sııtı, daa vuodiekemba
dı dına mıraha nyıına ma sııtı, ama
vuodiekemba mana dı yine Ŋmıŋ yada
sıba Abarahami die dı yine yada die wo,
ka yiwo ba sııtı, dama wʋnıŋ Abarahami
yiwo tı mana chɔɔŋ. 17 Sıba dı maagına
Ŋmıŋ gbaŋkʋ ma dı, “N yi fʋ wo bu-
uriŋ pam chɔɔŋ.” Die wıa, Ŋmıŋ jigiŋ
Abarahami yiwo tı chɔɔŋ, Ŋmıŋ, vuodieke
Abarahami dı yine yada wa, wʋnıŋ ʋ
yınana kunti miivoli, ta vasa jadieke dı
wone dı keŋ beri. 18 Abarahami die yiwo
yada ta yaa tama saŋŋa dieke wııŋ dı kana
ka dagı dı tama beri wo, die wıa die ʋ keŋ
bırıŋ buuriŋ pam chɔɔŋ. Sıba dı maagına
Ŋmıŋ gbaŋkʋ ma dı, “Fʋ haagısı nan
dı dala sıba chıŋmarısı.” 19 Abarahami
die yiwo sıba bına kɔbıga, ta sıba dı ʋ
nyıŋgbanıŋ gbarıgıya mıŋ, ta ʋ hɔgʋ Sara
dıaŋ dı yi hɔgʋpırıŋ, aŋaŋ die mana yɔrı,
Abarahami yada die ka muuriye. 20 Die ʋ
faası a yi Ŋmıŋ yada mıŋ, ta ka chıılıya
aŋaŋ Ŋmıŋ nʋarı, die ʋ yada ka dı yı wa
hagırıŋ pam, ta ʋ bıra Ŋmıŋ. 21 Ta die
sıba aŋaŋ wusie dı Ŋmıŋ nan bıagı a yi
wudieke ʋ yına wa nʋaŋ dı ʋ nan yi wo.
22 Die wıa Ŋmıŋ dı nagı wa dı ʋ yiwo
vuovıınʋ, ʋ yine Ŋmıŋ yada wıa. 23 Ama
daa Abarahami nyıına ma wıa dı maagı
Ŋmıŋ gbaŋkʋ sʋŋ dı, “Ŋmıŋ nagı wa mıŋ
a bırıŋ vuovıınʋ.” 24 Ama a maagıya mıŋ
a yi tınıŋ vuodiekemba Ŋmıŋ dı bala ʋ
tuo tı dı tı yiwo vuovıına ʋ nıŋŋa wa
gbaŋ, dama tı yine wʋnıŋ Ŋmıŋ vuodieke
dı sʋgırına tı Yɔmʋtieŋ Yisa a nyıŋ kumbu
me wo yada wa wıa. 25 Wʋnıŋ ʋ nagına
Yisa a yı ba kʋʋ wa tı tʋntʋmbıatı wıa, ta
bı sʋgırı wa a nyıŋ kumbu me, dı ʋ vaa tı
bırıŋ vuovıına ʋ jigiŋ.

5

Vuodiekemba Ŋmıŋ dı bala dı ba yiwo vuovıına wıa

1 Tı yalla yada Yisa Masia ma wa wıa
Ŋmıŋ dı baarı dı tı yiwo vuovıına ʋ jigiŋ,
ta sʋgıdʋagıŋ dı bie tınıŋ aŋaŋ Ŋmıŋ
sʋnsʋŋ, tı Yɔmʋtieŋ Yisa Masia wıa. 2 Ʋ
wıa Ŋmıŋ dı chıgı tı zɔɔlıŋ, tı yada ka
wıa, ta tı ye ʋ zɔɔlınchıgılaha ta yallı
sʋgıfıalıŋ, dama tı yaa tama dı tı nan
daansı ye beri vııŋ dieke Ŋmıŋ dı bala ʋ
yı tı wa. 3 Ta tı bı yaa sʋgıfıalıŋ tı wahala
diile me, dama tı sıba dı wahalaha diile yıa
tı wa sikimiŋ, 4 ta bı yıa tı beri vıınıŋ, ta
beri vıınıŋ dıaŋ dı yıa tı tama. 5 Ta tamaka
mi dı ka vasa tı die viivi, dama Ŋmıŋ nagı
wa choti dieke ʋ yalla a yi tı sʋgıtı ma, ʋ
Halıkasıka ʋ nagına a yı tı wa wıa.

6 Dama saŋŋa dieke tı wone suŋŋiŋ wo,
ta Masia dı tuo tınıŋ vuobıatı kuŋ a kpi,
die ka yiwo saŋŋa dieke Ŋmıŋ dı vɔarına a
zieŋ. 7 Dı hagırı mıŋ dı vuoŋ tuo vuodieke
dı mıŋŋına dısa mıra kuŋ a kpi, ama
vuoŋ zıı, vuoŋ nan tuo vuovıınɔ kuŋ a kpi.
8 Ama dı dagı tı wa ɔ chone tı dene, dama
die tı yene yi tɔmbıatıtielibe Masia dı tuo
tı kuŋ a kpi. 9 Ʊ zımbɔ wıa, Ŋmıŋ dı baarı
dı tı yiwo vuovıına; die wıa gbaŋ ɔ nan
vɔarı tı a nyıŋ tıbıdatı dieke dı kienene tı
ma wa. 10 Die tı yiwo Ŋmıŋ dataası, ama
ɔ wa yi tı wo ɔ zɔalıŋ, ɔ Bɔa wa kumbu
wıa. Lele tı wana a yi Ŋmıŋ zɔalıŋ naa,
chıılıŋ bı wori dı ɔ nan gbatı tı a taaŋ
Masia miivoli wıa. 11 Daa die nyıına ma, tı
bı yaa wa sɔgıfıalıŋ Ŋmıŋ ma tı Yɔmɔtieŋ
Yisa Masia wıa, dama ɔ wıa Ŋmıŋ dı yi tı
ɔ zɔalıŋ.

Adami aŋaŋ Masia wıa

12 Vuobalımıŋ nyıına ma bıaŋ dı daagı
a juu tıŋgbaŋka gie me, ta bıabɔ wıa kuŋ
dı beri. Die wıa kuŋ dı kɔa vuota mana,
dama vuota mana yiwo bıaŋ. 13 Die bıaŋ
wɔŋ bie wo tıŋgbaŋka gie me ta Ŋmıŋ
dı ye keŋ yı tı Mosisi mıraha; ama dıı
yi mıra dı wori, vuoŋ kaaŋ bıagı balı
vuoŋ dı ɔ chɔɔsı mıraha mıŋ. 14 Ama
a nyıŋ Adami saŋka a keŋ tɔgı Mosisi
saŋka, kuŋ yaa wa vuota mana yiko, ta
kɔa vuodiekemba bıaŋ dı kana ka tɔgı
Adami bıabɔ. Adami die yiwo vuodieke dı
bala ɔ keŋ ɔ kɔaŋ chaaŋ nıasıŋ. 15 Ama
ba bale wo ka yi bɔnyı, dama Ŋmıŋ piini
dieke ɔ nagına a yı tı yɔrı wa ka sıı sıba
Adami bıabɔ. Dı yiwo wusie dı vuosi
pam kpiye mıŋ vuobalıŋka tɔmbıatı wıa.
Ama Ŋmıŋ zɔɔlınchıgıla faası dala mıŋ,
ta ɔ piini dieke ɔ yınana vuosi pam, aŋ
ka yi vuobalıŋka Yisa Masia zɔɔlınchıgıla
wıa gbaŋ dala mıŋ. 16 Ŋmıŋ piinike aŋaŋ
Adami bıabɔ ka yi bɔnyı. Kanıŋ bıabɔ
mi die yaa wa tıbıdatıŋ a keŋ, ama Ŋmıŋ
piini dieke ɔ yına tı yɔrı wa yiwo tı
wɔbıatı naachaala tı tɔmbıatı pam kɔaŋ
chaaŋ. 17 Vuobalıŋka tɔmbıatı wıa kuŋ
dı kɔa vuoŋ mana, wɔnıŋ vuobalıŋka mi
wıa. Ama wudieke dı dına ka kɔaka,
vuobalıŋka Yisa Masia tɔɔmaha tıaŋ die.
Ŋmıŋ chıgı tı wa zɔɔlıŋ pam ta tuo tı Yisa
Masia wıa, die wıa tı nan ye nyaŋŋıŋ aŋaŋ
miivoli dieke dı wone kpatıŋ Yisa Masia
ma.

18 Die vuoŋ mana die baa ɔ ye wo
tıbıdatıŋ Adami bıabɔ wıa. Ama wɔvııŋ
dieke Masia dı yine wo wıa Ŋmıŋ tuo tı
mıŋ ta yı tı piini dieke dı yine miivoli.
19 Adami die zeti wo Ŋmıŋ nɔaŋ ta yi vuosi
pam dı yi tɔntɔmbıatı tieliŋ, ama Yisa tuo
wo Ŋmıŋ nɔaŋ, ta nan yi vuosi pam bırıŋ
vuovıına Ŋmıŋ jigiŋ.

20 Mıraha keŋye dı ka dagı bıaŋ dı
dala dene, ama bıaŋ dı dala dene wo,
Ŋmıŋ zɔɔlınchıgıla faası dala mıŋ pam a
tıaŋ die. 21 Die wıa, bıaŋ dieke dı yine
vuota dı kpie die wo, die gbaŋ gbaŋ Ŋmıŋ
zɔɔlınchıgıla wıa ɔ baarı dı ba yi vuovıına
ɔ jigiŋ, ta yı ba miivoli dieke dı wone
kpatıŋ, tı Yɔmɔtieŋ Yisa Masia ma.

6

Yaa gamma tɔmbıatı aŋaŋ sɔgıyıalıŋ wıa

1 Die wıa, bıa tı baa tı balı? Tı nan dı bie
tı tɔmbıatı ma amɔ Ŋmıŋ zɔɔlınchıgıla
gɔtı yaa? 2 Aayı, daa die. Yaa gamma bıaŋ
wıa, tı sıı sıba tı kpiye mıŋ, ta bıaŋ dı
bı wo tı hagırıŋ. Die wıa tı kaaŋ wıarı
tɔmbıatı ma. 3 Tınıŋ vuodiekemba ba sına
tı aŋaŋ Ŋmıŋ nyaaŋ Yisa Masia saaŋ ma
wa, tı sıı sıba tı lagıŋ a kpi mıŋ aŋaŋ
wa. 4 Die wıa, die tı lagıŋ a kpi mıŋ aŋaŋ
Yisa Masia ta ba guu tı aŋaŋ wa Ŋmıŋ
nyaaŋ sııla ma; ta ɔ Chɔɔŋ Ŋmıŋ dı nagı
ɔ hagırıŋ a sɔgırı wa a nyıŋ kuŋ me, die
gbaŋ gbaŋ tı gbaŋ dı hagı dı tı bemme
miivoli haalıkɔ ma.

5 Dıı yi tınıŋ aŋaŋ Masia die dı lagıŋ a
kpi, die gbaŋ gbaŋ tı baa tı lagıŋ a hagı
kuŋ me sıba die ɔ hagına die wo. 6 Tı sıba
a baarı dı tı berikɔɔrı die lagıŋ a kpi mıŋ
aŋaŋ Yisa ɔ dagarıkɔ ma, dı tı berikɔɔrı
daa bı yallıma tı hagırıŋ, ta tı kaaŋ bı yi
yɔŋısı bıaŋ hagırıŋ ma, 7 dama dıı yi vuoŋ
dı kpi ɔ bı wo bıaŋ hagırıŋ ma. 8 Tı dene
kpi aŋaŋ Masia wa, tı yaa yada dı tı nan
dı yallı miivoli aŋaŋ wa. 9 Tı sıba a baarı
Ŋmıŋ sɔgırı wa Masia a nyıŋ kuŋ me ta ɔ
kaaŋ bı kpi; kuŋ bı wo ɔ hagırıŋ. 10 Die ɔ
kpiye mıŋ bɔnyı tı tɔntɔmbıatı wıa, ama
ɔ wana bie miivoli me wo, wɔnıŋ aŋaŋ
Ŋmıŋ lagıŋ na a beri mıŋ. 11 Die wıa, nı
gbaŋ nı nagı nı gbaŋ sıba nı kpiye mıŋ ta
bıaŋ dı bı wo nı hagırıŋ, ama Yisa Masia
wıa nı bie wo nı miivoli me Ŋmıŋ jigiŋ.

12 Die wıa, nı daa vaa bıaŋ pɔgılı nı
nyıŋgbanıŋ ta vasa nı yime bıaŋ choti.
13 Nı daa yıma nı nyıŋgbanıŋ lɔgıŋ kaanı
hagırıŋ aŋ ka tɔma tɔmbıatı, ama nı nagı
nı gbaŋ a yı Ŋmıŋ, ta sıı sıba nı nyıŋ
wa kuŋ me ta juu miivoli me; nı nagı nı
nyıŋgbanıŋ mana a yı Ŋmıŋ aŋ ɔ nagı nı a
tɔŋ sɔgıfıalıŋ tɔɔma. 14 Bıaŋ da yallıma dı
hagırıŋ, dama mıraha ka sı nı, ama Ŋmıŋ
zɔɔlınchıgılaha sına nı.

Sɔgıyıalıŋ yɔŋısı wıa

15 Mıraha dı kana ka sı tı wa, ama ta
Ŋmıŋ zɔɔlınchıgılaha dı sı tı naa, tı nan
wıarı tɔmbıatı yiile me yaa? Aayı, tı kaaŋ
yi die. 16 Nı ka sıba a baarı yiwo yɔmɔ a
yı vuodieke fɔ tuosinene ɔ nɔarı? Dıı yi
fɔ saagı a yie tɔmbıatı, yiwo bıaŋ yɔmɔ,

ta ka kpatıŋ yiwo kuŋ, ama fʊ saagı Ɲmıŋ nʊaŋ, die nan vaa fʊ yi vuoʋıınʊ Ɲmıŋ jigiŋ. 17 Saŋŋa kaanı, bıaŋ die yalla nı hagırıŋ, ama lele nıŋ n waasa Ɲmıŋ nı faasına a tuo wusie dagıkʊ dieke n dagına nı wa. 18 Ɲmıŋ die vʊarı nı a nyıŋ bıaŋ yɔŋısı ma, amʊ nı yi wudieke dı baaŋ nan fıalı ʊ sʊŋ. 19 (Nınıŋ vuota dı kana ka mıŋŋa Ɲmıŋ wıa lagı lagı wa wıa, maŋ yaala n balı aŋaŋ vuota yıaŋ a dagı nı ʊ wıa.) Sıba die nı ŋaana a naga nı gbaŋ a tʊma tʊmbıatı a gʊta die wo, lele nıŋ nı nagı nı gbaŋ a tʊma Ɲmıŋ tʊʊma amʊ nı nan seŋ yi ʊ sııtı.

20 Saŋŋa dieke die nı yine bıaŋ yɔŋısı wa, die dı ka yi fɔgımı dı nı fıalı Ɲmıŋ sʊŋ. 21 Tʊŋ dieke die nı tʊnna ta lele ka wa yaa viivi naa, bıa nyʊarı nı ye? Hanıŋ tʊʊmaha mi chanchaalıŋ yaa kuŋ a kieŋ mıŋ. 22 Ama lele nıŋ nı wa nyıŋ wa bıaŋ yɔŋısı ma, ta bırıŋ Ɲmıŋ yɔŋısı. Naa nan vaa nı yi sʊgıyıalıntieliŋ ta ye miivoli dieke dı wone kpatıŋ. 23 Dama tʊntʊmbıatı nyʊarı yiwo kuŋ, ama Ɲmıŋ piini yiwo miivoli dieke dı wone kpatıŋ, tı taasına aŋaŋ tı Yɔmʊtieŋ Yisa Masia wıa.

7

Hɔgʊ faarıŋ aŋaŋ dembiŋ yallıŋ wıa

1 N nımballı, nı mana sıba mıra, die wıa nı nan bıagı sıba wudieke n bala n balı naa chıaŋ. Mıra yige vuodieke dı benne ʊ miivoli me mıŋ. 2 Die wıa mıraha sʊŋ, dı yiwo talası dı hɔgʊ lagıma aŋaŋ ʊ chʊrʊ saŋŋa dieke ʊ chʊrʊ dı yene bie ʊ mısı ma, ama saŋŋa dieke ʊ chʊrʊ wa dı keŋ kpi, mıraha ka bı yigi hɔgʊ wa. 3 Die wıa, dıı yi saŋŋa dieke ʊ chʊrʊ wa dı yene bie ʊ mısı ma, ta ʊ beri aŋaŋ dembigaaŋ, ba nan dı wasa wa daakpannagırʊ; ama dıı yi ʊ chʊrʊ wa dı kpi, mıraha kaaŋ bı yigi wo. Dıı yi ʊ yallı dembigaaŋ ʊ chʊrʊ wa kuŋ kʊaŋ chaaŋ, ʊ ka yi daakpannagırʊ. 4 N nımballı, die gbaŋ die dı sıı aŋaŋ nı, nı yiwo Masia nyıŋgbanıŋ lʊgıŋ, ta die kpi ta mıraha ka bı yige nı, ama lele nıŋ nı taasıya mıŋ aŋaŋ Masia vuodieke die dı hagına kumbu me wo, nı yime wʊvıına a yıma Ɲmıŋ. 5 Saŋŋa dieke dı tıanna wa die tı yie tı nyıŋgbanıŋ choti ta mıraha dı vaa tı yaa lɔlıbıatı ta a tʊma tı nyıŋgbanıŋ ma, ta yaa wudieke dı yine kuŋ a kieŋ tı ma. 6 Ama lele nıŋ, mıraha ka bı yigi tı, dama die tı kpiye mıŋ ta mıraha dı bı wo tı hagırıŋ. Die wıa, tı wa bıagı a tʊma yıa Ɲmıŋ aŋaŋ miivoli haalı dieke Ɲmıŋ Halıkasıka dı yına tı wa; tı ka bı tʊma aŋaŋ mırıkʊraha die ba maagına gbaŋkʊ ma wa.

Mıra aŋaŋ bıaŋ wıa

7 Die wıa, bıa tı baa tı balı? Tı nan balı dı mıraha ka vıına yaa? Aayı, tı kaaŋ balı die. Mıraha dı tıŋ wori, n tıŋ kaaŋ dı sıba bıaŋ dı yine jadieke. Mıraha dı tıŋ ka dagıya dı n daa yallıma lɔla aŋaŋ n chanchaaŋ jaaŋ, n tıŋ kaaŋ dı sıba lɔla dı yine jadieke. 8 Ama bıaŋ ye wo ka hagırıŋ a nyıŋ wa mıraha sʊŋ, ta lɔla yiri yiri pam dı hagı n sʊŋ ma. Mıraha dı tıŋ wori, bıaŋ tıŋ nan yi jakpiikiŋ. 9 Saŋŋa dieke die n kana ka sıba mıraha, die n yaa miivoli mıŋ; ama n kenne sıba mıraha, bıaŋ dieke dı benne n sʊkʊ dı hagı, 10 ta maŋ kpi. Ta mıra dieke dı tınna mʊ ka yaa miivoli a keŋ wo, die dı yaa kuŋ a keŋ. 11 Bıaŋ die dı ye sieŋ mıraha sʊŋ ta gaaŋ mıŋ, ta kʊʊ mıŋ.

12 Mıraha aŋaŋ ka dagıkʊ nıŋ yiwo kası, ta yi wusie ta bı vıına. 13 Die nıŋ, dı baaŋ dagı dı wudieke dı vıına wa yalla kumbu a keŋ n ma wa? Aayı, daa die. Bıaŋ dı wa wudieke dı vıına a yaa kumbu a keŋ n ma, amʊ ka nan yuori dagı tı bıaŋ dı sına dene. Die wıa tı wa sıba dı bıaŋ faası yiwo jabıaŋ pam.

Yaa gamma tʊmbıatı aŋaŋ tʊnvıına yiile

14 Tı sıba a baarı dı mıraha nyıŋ wa Ɲmıŋ jigiŋ, ama manıŋ nıŋ n yiwo vuota, ta yi bıaŋ yɔmʊ. 15 N ka sıba wudieke n yinene chıaŋ; ta ka yie wʊvıına dieke n yaalala dı n yi; ama ta yie tʊmbıatı dieke n hana. 16 Dıı yi maŋ yie tʊmbıatı dieke n kana ka yaala dı n yi, dı dagıya dı n saagıya mıŋ dı mıraha vıına mıŋ. 17 Die wıa, dı ka yi n gbaŋ n tʊnnanaha, ama dı yiwo bıa dieke dı benne a ma wa vanana maŋ yie he. 18 N sıba a baarı dı wʊvıınıŋ wo n sʊŋ ma, n yaala n yiwo wudieke dı vıına, ama n ka bıagı yie ke. 19 Wʊvıınıŋ dieke n yaalala dı n yi wo, n ka bıagı yie, ama ta tʊmbıatı dieke n kana ka yaala dı n yiwo, kanıŋ ma yie. 20 Die wıa, dıı yi maŋ yie wudieke n kana ka yaala dı n yiwo, dı dagıya dı daa manıŋ n gbaŋ n yinene he ama dı yiwo bıa dieke dı benne n ma yinene he.

21 Wʊbalımıŋ maŋ ye ta ka bie n ma saŋŋa mana, maŋ keŋ yaala dı n yi wudieke dı vıına, bıaŋ ŋaaŋ beri aŋaŋ mıŋ. 22 Ɲmıŋ mıraha yınana mıŋ sʊgıfıalıŋ, 23 ta maŋ yese mırı dieke dı tʊnnana n nyıŋgbanıŋ ma a waga aŋaŋ mırı dieke n sʊŋ dı yaalala, ta bɔbı mıŋ sıba dansarıka vuoŋ, dı n saagı a yi bıa dieke dı benne n sʊŋ ma wa. 24 Aba, n yiwo sʊgıchʊʊsıŋ tieŋ. Mınıa baaŋ gbatı mıŋ a nyıŋ nyıŋgbaŋ dieke dı yalla mıŋ a gara kuŋ me naa? 25 N bıra Ɲmıŋ vuodieke dı gbatına mıŋ a taaŋ naa, tı Yɔmʊtieŋ Yisa Masia wıa.

Die wıa, n dı wa Ŋmıŋ mıraha n sʊŋ ma, ama ta n nyıŋgbanıŋ dıaŋ dı dı bıaŋ sieku.

8

Ŋmıŋ Halıkasıka berıŋ ma wıa

1 Die wıa, lele Ŋmıŋ kaaŋ dii vuodiekemba dı benne Yisa Masia ma wa sarıya a baarı dı ba chʊʊsıya. 2 Dama Ŋmıŋ Halıkasıka nan yı ba miivoli dieke dı nyınna Yisa Masia jigiŋ ta gbatı ba a taaŋ yɔrı, a nyıŋ bıaŋ aŋaŋ kuŋ me. 3 Ŋmıŋ tʊŋ wa ʊ gbaŋ gbaŋ ʊ Bʊa tıŋgbaŋka gie me, ta ʊ keŋ aŋaŋ nyıŋgbanıŋ sıba tınıŋ vuobıatı nyıŋgbanıŋ, ʊ keŋ tuo tı kuŋ a kpi. Ta ʊ kumbu wıa Ŋmıŋ dı chʊʊsı bıa dieke die dı benne tınıŋ vuota sʊgıtı ma wa hagırıŋ. Mosisi mıraha ka bıagı yi naa, dama tınıŋ vuota ka bıagı dı mıraha vıınıŋ. 4 Ŋmıŋ die yiwo naa amʊ tınıŋ vuodiekemba berıŋ dı dına Ŋmıŋ Halıkasıka daa vuota choti wo, nan saagı a dıı wusie sieku sıba mıraha dı dagına dene wo. 5 Vuodiekemba berıŋ dı dına vuota choti wo, naga ba sʊŋanyile a yie vuota choti me mıŋ, ama vuodiekemba berıŋ dı dına Ŋmıŋ Halıkasıka dıaŋ dı naga ba sʊŋanyile a yie Halıkasıka choti me mıŋ. 6 Dıı yi fʊ nagı fʊ yıaŋ a taası aŋaŋ vuota choti, dı yiwo kuŋ, ama dıı yi fʊ nagı fʊ yıaŋ a taası aŋaŋ Ŋmıŋ Halıkasıka choti, dı yiwo miivoli aŋaŋ sʊgıdʊagıŋ. 7 Dıı yi fʊ nagı fʊ yıaŋ a taası aŋaŋ vuota choti, yiwo Ŋmıŋ dataaŋ, ta ka dı Ŋmıŋ mıraha, ta kaaŋ seŋ a dı ha. 8 Vuodiekemba dı dına vuota choti kaaŋ bıagı yi wıuŋ a fıalı Ŋmıŋ sʊŋ.

9 Lele nı ka bı beri sıba nı nyıŋgbanıŋ dı yaalala nı bemme dene, ama nı berıŋ sıı sıba Halıkasıka dı dagına nı dene, dıı yi Ŋmıŋ Halıkasıka dı seŋ bie nı ma. Vuodieke nıŋ mana dı wone Masia Halıkasıka ka yi ʊ sııtı. 10 Dıı yi Masia dı bie nı ma, Halıkasıka nan yı nı miivoli dama Ŋmıŋ tuo nı mıŋ dı nı yiwo vuovıına ʊ nıŋŋa ama nı nyıŋgbanıŋ nan kpi nı bıaŋ wıa. 11 Wʊnıŋ Ŋmıŋ vuodieke dı sʊgırına Yisa a nyıŋ kuŋ me wo, dıı yi ta ʊ Halıkasıka dı bie nı ma, wʊnıŋ vuodieke dı sʊgırına Yisa a nyıŋ kuŋ me wo, wʊnıŋ ʊ balla ʊ yı nı nyıŋgbanıŋ miivoli haalıŋ, ʊ Halıkasıka dı benne nı ma wıa.

12 Die wıa, n nımballı, nı sımma ta daa dıa nı nyıŋgbanıŋ choti. 13 Dıı yi nı dı nı nyıŋgbanıŋ choti nı baa nı kpi mıŋ, ama dıı yi nı kʊʊ nı nyıŋgbanıŋ choti Ŋmıŋ Halıkasıka hagırıŋ ma, nı nan ye miivoli. 14 Vuodiekemba Ŋmıŋ Halıkasıka dı dagınana ba sieku, banıŋ ba yine Ŋmıŋ ballı. 15 Dama Halıkası dieke Ŋmıŋ dı yına nı wa, ka yi nı bırıŋ wa yɔŋısı aŋaŋ vuodiekemba dı chıgınana ŋmaamıŋ, ama ʊ yi nı bırıŋ wa Ŋmıŋ ballı, ta yı nı hagırıŋ nı wasa Ŋmıŋ dı, "Tı Chɔɔŋ." 16 Ŋmıŋ Halıkasıka vana tı gbaŋ gbaŋ haalıtı dı sıba dı tı yi wo Ŋmıŋ ballı. 17 Tı senne a yi Ŋmıŋ ballı naa wıa, tı nan ye nyınvıına diekemba ʊ nagına a dʊaŋ a gbarı ʊ vuosisi; tı nan keŋ gʊtı ye ʊ jılıma. Dama dıı yi tı die wahala Masia wıa, ʊ nan keŋ kɔtı tı.

Yaa gamma sʊgıfıalı dieke tı bala tı daansı ye wıa

18 N sıba dı wahala dieke tı dinene lele gie wo kaaŋ bıagı nagı mɔgısı aŋaŋ sʊgıfıalı dieke Ŋmıŋ dı bala ʊ yı tı wa. 19 Dʊnıa nyinti mana Ŋmıŋ dı naana chıısa aŋaŋ nıŋŋmına a gbarı saŋŋa dieke Ŋmıŋ dı bala ʊ keŋ vʊarı ʊ ballı yeŋ me, 20 dama dʊnıa nyinti mana die chʊʊsıya mıŋ ta die bı wo nyʊarı, die ka ka yi ka gbaŋ ka dʊŋŋʊ, die ka yiwo Ŋmıŋ dʊŋŋʊ ʊ yi die, ama ʊ bı vaa ka yaa tama. 21 Daaŋ kaanı nan dı beri ta dʊnıaka nyinti mana nan keŋ nyıŋ kuŋ yɔŋısı ma, ta kuŋ kaaŋ bı pɔgılıha, ta nan dı yaa sʊgıfıalı dieke Ŋmıŋ ballı dı bala ba keŋ ye wo. 22 Tı sıba a baarı dʊnıa nyinti mana bie tʊaŋ ma ta ŋmuuse a keŋ tʊgı jinne sıba hɔgʊ dı bala ʊ mıırı ta ŋmuuse dene wo. 23 Ama daa dʊnıa nyinti nyıına ma ŋmuusinene, ama tınıŋ vuodiekemba dı yalla Ŋmıŋ Halıkasıka dı yine piini dieke Ŋmıŋ dı wolinne a yı gbaŋ ŋmuuse mıŋ tı sʊgıtı ma ta chıısa saŋŋa dieke Ŋmıŋ dı bala ʊ wa tı ʊ ballı, a gbatı tı nyıŋgbanıŋ a nyıŋ yɔŋısı ma. 24 Die tı yalla tama wıa tı ye gbatıtaanıŋ. Dıı yi tı ye jadieke tı yalla tama dı tı nan ye, die nıŋ ka ka bı yi tama. Mınıa baa ʊ yaa tama jadieke ʊ wone ye wıa? 25 Ama dıı yi tı yaa tama dı tı nan ye jadieke tı yene ka yeye, die nıŋ tı nan chıısı aŋaŋ suguru.

26 Die gbaŋ gbaŋ Ŋmıŋ Halıkasıka dı suŋŋe tı tı gbalıgısı ma. Tı ŋaaŋ ka sıba tı mʊna tı jʊʊsı Ŋmıŋ dene ama Halıkasıka ŋaaŋ jʊʊsa Ŋmıŋ a yıa tı aŋaŋ ŋmuusi dieke nʊawııŋ dı kana kaaŋ bıagı a balı. 27 Ta Ŋmıŋ vuodieke dı sıbına vuota sʊŋanyile sıba Halıkasıka sʊŋanyile mıŋ, dama Halıkasıka jʊʊsa Ŋmıŋ a yıa ʊ vuosi a dıı sie dieke wʊnıŋ Ŋmıŋ dı yaala.

28 Vuodiekemba Ŋmıŋ dı wana, ʊ wa ba wa wıuŋ wıa, ta ba yaa choti aŋaŋ wa, ta tı sıba dı wudieke mana dı yinene, ʊ vasa a yie wʊvıına a yıa ba. 29 Ta vuodiekemba Ŋmıŋ dı wone a vʊarı wa, die ʊ vʊarı ba mıŋ dı ba sımma ʊ Bʊa wa, amʊ ʊ Bʊa wa nan yi Bʊajakʊʊŋ ta yallı nımballı pam. 30 Ŋmıŋ wa wa vuodiekemba ʊ vʊarına wa, ta yi banıŋ vuodiekemba ʊ wana wa dı ba yi vuovıına ʊ nıŋŋa, ta vuodiekemba

ʋ bala dı ba yiwo vuovıına ʋ nıŋŋa wa, ʋ kɔtı ba ŋmıŋsikpeŋ.

Ŋmıŋ choti wıa

31 Bıa tı baa tı balı yaa gamma geŋ he
mana ma? Dıı yi Ŋmıŋ dı bie tı chaaŋ,
mınıa baaŋ bıagı a tuoli tı? 32 Ŋmıŋ die
ka mʋŋ tı ʋ Bʋa wa, ama die ʋ nagı wa
mıŋ a bırıŋ kaaba tı wıa. Dıı yi die ʋ yı tı
ʋ Bʋa, bıa wıa ʋ kaaŋ yı tı nyintıalıkaha
mana. 33 Mınıa baaŋ bıagı a balı chʋʋsı
Ŋmıŋ vuovʋarıka? Ŋmıŋ gbaŋ baarı dı
ba wo bıaŋ ʋ jigiŋ. 34 Mınıa benne a
baaŋ bıagı a dii ba sarıya ta baarı dı ba
chʋʋsıya? Vuoŋ wori. Masia die kpiye mıŋ
ta Ŋmıŋ dı sʋgırı wa a nyıŋ kuŋ me, ta
lele ʋ kalı Ŋmıŋ nuudiigiŋ chaaŋ a jʋʋsa
wa a yıa tı. 35 Bıa baaŋ bıagı a vʋarı tı
a nyıŋ Masia choti me? Wumugisike yaa,
wahala yaa mugisiŋ yaa kɔŋ yaa zɔɔlıŋ
yaa sʋgıchʋʋsıŋ yaa kuŋ? 36 Sıba ba
maagına Ŋmıŋ gbaŋkʋ ma dı:
"Fʋ wıa vuosi yaala ba kʋʋ tı mıŋ saŋŋa
mana;
ta tı sıı sıba yii diekemba ba yalla a
gara
dı ba kɔrıgı wa."
37 Ama wıaha gie mana ma, tı yaa wa
nyaŋŋıŋ, Yisa Masia vuodieke dı chone tı
wo ma. 38 Dama n seŋ a sıba dı jaaŋ wori a
baaŋ bıagı vʋarı tı a nyıŋ Masia choti me;
kuŋ yaa, mısı yaa, malakasi yaa, jımbıatı
yaa, wudieke dı yinene lele yaa, wudieke
dı bala ka yi saŋŋa dieke dı bala ka keŋ
wo 39 yaa jadieke dı benne ŋmıŋsikpeŋ,
yaa tıŋgbaŋka chıaŋ, jaaŋ wori naamıŋ
mana mana ma a baaŋ bıagı a vʋarı tı a
nyıŋ Ŋmıŋ choti me, choti dieke dı nyına
tı Yɔmʋtieŋ Yisa Masia ma wa.

9

Yaa gamma Ŋmıŋ aŋaŋ Izara vuosi wıa

1 N yiwo Masia sıtı wıa, wudieke
n balala wa yiwo wusie, n ka chıba
ŋmınchıbısı. Ta Ŋmıŋ Halıkasıka dı dii
n siara dı n ka chıba ŋmınchıbısı, 2 dıı yi
maŋ yaa sʋgıchʋʋsı dieke dı wone kpatıŋ
3 n gbaŋ gbaŋ buuriŋ wıa. Dı tıŋ nan yi
mıŋ nansıŋ maŋ tıŋ nan bıagı a zie vuosi
gie naŋ ma dı Masia chʋʋsı mıŋ, n tıŋ
nan saagı. 4 Banıŋ ba yiwo Izara vuosi,
ta Ŋmıŋ die dı vʋarı ba, ba yi ʋ ballı, ta
dagı ba ʋ chaankpeŋkpııŋ, ta saagı aŋaŋ
ba, ta yı ba ʋ mıraha, ta dagı ba wusie
jıamıŋ, ta yı ba nʋa. 5 Ba chɔɔŋkʋʋlıŋ die
yiwo vuokpııma, ta Masia die dı tarıgına
a yi vuota wa die yiwo ba wʋnyı. Ŋmıŋ,
vuodieke dı yalla yiko jaaŋ mana ma wa
ye bırı dieke dı wone kpatıŋ. Wusie.
6 N ka baarı Ŋmıŋ nʋarı ka tʋma; dama
daa Izara vuosi mana yine Ŋmıŋ vuosi
wusie. 7 Daa Abarahami haagısı mana
yine ʋ haagısı wusie, dama Ŋmıŋ die balı
Abarahami dı, "Aziki maarıŋ bala ba keŋ
yi fʋ haagısı." 8 Die wıa, daa vuodiekemba
Abarahami dı mıırına vuota mıırıŋ yine
Ŋmıŋ ballı. Vuodiekemba dı yine Ŋmıŋ
nʋarı mıırıŋ ballı banıŋ ba senne yi Ŋmıŋ
ballı. 9 Ŋmıŋ die yı wa nʋarı gie dı, "Bıŋ
chaaŋ saŋka gie n nan yiŋŋi keŋ, ta Sara
mıırı wa Bʋadembiŋ."
10 Ama daa a mana wonde. Rebeka die
mıırı wa yııba ta ba yi dembisi ta yaa
chɔɔŋ balımıŋ, wʋnıŋ ʋ yine tı chɔɔŋkʋʋŋ
Aziki. 11-12 Ama saŋŋa dieke die ba yene
ka mıırı ba ta ba ye ka yi wudieke dı yine
vıınıŋ yaa bıaŋ, Ŋmıŋ die dı balı Rebeka
dı jakʋʋrı nan keŋ jıaŋ bʋabike. Ŋmıŋ die
bala naa dı ʋ choti yi. Die ʋ choti yiwo dı
ʋ vʋarı vuosi, daa ba tʋʋma wıa; ama dı
yiwo ʋ chone ta vʋarı dene. 13 Sıba Ŋmıŋ
dı bala wudieke ʋ gbaŋkʋ ma dı, "N vʋarı
wa Jakobu ama ta zeti Esɔɔ."
14 Bıa tı baa tı balı? Tı nan balı dı
Ŋmıŋ ka yie wudieke dı vıına yaa? Aayı,
daa die. 15 Ŋmıŋ die balı wa Mosisi dı,
"Vuodiekemba n yaalala n chıgı zɔɔlıŋ
banıŋ maŋ nan chıgı zɔɔlıŋ." 16 Die wıa,
dı ka dı vuota dı yaalınana yaa a yie
wudieke, ama dı yiwo Ŋmıŋ zɔɔlınchıgıla
wıa. 17 Dı maagıya Ŋmıŋ gbaŋkʋ ma a balı
yı Faaro dı, "Manıŋ Ŋmıŋ n yi fʋ wo naaŋ
naa wıa, dı n nagı fʋ a dagı n hagırıŋ, ta
vaa n saaŋ mʋʋlı a ga tıŋgbaŋka gie lʋga
mana." 18 Die wıa, ʋ chıga vuodiekemba ʋ
yaalala dı ʋ chıgı zɔɔlıŋ, ta yie bataŋ tıba
dı ka wʋmma wıa sıba ʋ yaala dene.

Yaa gamma Ŋmıŋ sınyıırıŋ aŋaŋ ʋ zɔɔlınchıgıla wıa

19 Nı wʋnyı nan pıası mıŋ dı dıı yi
die, bıa wıa Ŋmıŋ dı yese vuota chʋʋsıŋ?
Mınıa baaŋ bıagı a zeti Ŋmıŋ choti?
20 Ama n zʋa, mınıa yine fʋ dı fʋ yiŋŋi
balı wııŋ a yı Ŋmıŋ? Kpagıŋ nan bıagı a
pıası vuodieke dı wʋnsına ka wa dı, "Bıa
fʋ wʋnsı mıŋ naa?" 21 Dama vuodieke dı
wʋnsına kpaga yalla sieŋ dı ʋ nagı tɔgıŋ a
wʋnsı kpaga ale a nyıŋ tɔgırı mi, ta kaanı
dı vıına ta kaanı dıaŋ dı ka vıına.
22 Die gbaŋ gbaŋ Ŋmıŋ dı yi; Die ʋ
yaala ʋ dagı wa ʋ sınyıırıŋ aŋ vuoŋ mana
sımma ʋ hagırıŋ. Ama die ʋ dii wo suguru
aŋaŋ vuodiekemba ʋ jıına sınyıırıŋ aŋaŋ
ba wa ta dı mʋ dı ʋ chʋʋsı ba wa. 23 Die
ʋ yiwo naa, dı ʋ dagı ʋ yalla hagırıŋ
pam dene, ta die chıgı vuodiekemba ʋ
vʋarına zɔɔlıŋ dı ba gʋtı ye ʋ hagırıbʋ
a taaŋ. 24 Dama tı yine vuodiekemba ʋ
wana daa Juu vuosi nyıına ma, ama aŋaŋ
vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosi gbaŋ.
25 Naa die yi sıba Hosia die dı maagına
dene, dı Ŋmıŋ baarı dı,
"Vuodiekemba die dı kana ka yi n vuosisi,

banıŋ maŋ nan nagı aŋ ba yi n vuosi;
ta buuri dieke die n kana ka cho wo,
banıŋ maŋ nan wa ba n buuri choti.
26 Ta jigidieke die ba balı ba dı ba ka yi n
vuosi wo,
mi ba nan wa ba Miivolitieŋ Nabidie
Ɲmıŋ ballı.”
27 Ɲmıŋ naazʋa Azaya die balı wa naa yaa
gamma Izara vuosi ma dı, “Dıı yi Izara
vuosi dı dala sıba mʋgıŋ tambʋsıŋ ama
ba bıta nan ye gbatıtaanıŋ; 28 dama Ɲmıŋ
nan datı tıŋgbaŋka gie vuosi tıba a kpatı
lagı lagı sıba ʋ bala die wo.” 29 Sıba Ɲmıŋ
naazʋa Azaya die dı wolinne a balı wa
dı, “Dıı yi tı Yɔmʋtieŋ vuodieke dı yine
hagırıtieŋ wo die dı vaa tı buuriŋ bataŋ,
dı tıŋ nan haarı tı sıba dı haarına Sodomi
aŋaŋ Gomora tıgısı vuosi dene wo.”

Yaa gamma Izara vuosi aŋaŋ wʋvıınaha wıa

30 Ta lele, bıa tı nan wa balı? Tı nan balı
dı vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosi
wo die ka mıa dı ba yi vuovıına Ɲmıŋ
jigiŋ, ama Ɲmıŋ die dı baarı dı ba yiwo
vuovıına ʋ nıŋŋa, ba yada wıa. 31 Ama
Izara vuodiekemba die dı mınana dı ba yi
mırı diekemba dı baaŋ yi aŋ Ɲmıŋ baarı
dı ba yiwo vuovıına ʋ nıŋŋa wa dı waarı
ka. 32 Bıa wıa die ba waarı ka? Die ba
waarı ka mıŋ dama die ba mıa mıŋ dı
Ɲmıŋ balı dı ba yiwo vuovıına ʋ nıŋŋa
daa ba yada wıa ama ba tʋʋma wıa. Die
wıa, die ba gbiŋ taŋgbiŋkiri a nan, 33 taŋ
dieke ba maagına ka wıa Ɲmıŋ gbaŋkʋ ma
dı,
“Ye, manıŋ Ɲmıŋ nagı wa taŋ a dʋaŋ
Zayɔni tıŋ ma,
taŋ dieke dı baaŋ vaa vuosi gbiŋ aŋaŋ
ba nagısı,
ta yi taŋ dieke dı baaŋ vaa ba nan.
Ama vuodieke dı yi wo yada kaaŋ dii
viivi.”

10

1 N nımballı, n jʋʋsa Ɲmıŋ aŋaŋ n sʋŋ
mana dı ʋ vaa n gbaŋ gbaŋ n buuriŋ Juu
vuosi ye gbatıtaanıŋ. 2 N nan bıagı a dii ba
siara dı ba dıı wa Ɲmıŋ aŋaŋ nıŋŋmına;
ama ba ka sıba ʋ sieŋ aŋaŋ wusie. 3 Ba ka
sıba sie dieke Ɲmıŋ dı daagınana a vasa
vuosi dı yie vuovıına ʋ jigiŋ, ama ta yaala
ba gbaŋ gbaŋ sieŋ, die wıa ba ka sʋʋna
ba gbaŋ tıŋgbaŋ a yıa sie dieke Ɲmıŋ dı
daagınana a vasa vuosi dı yie vuovıına ʋ
nıŋŋa wa. 4 Dama Mosisi mıraha dıısıŋ
kaaŋ bı bıagı vaa Ɲmıŋ baarı dı vuoŋ
yiwo vuovıınʋ ʋ nıŋŋa; ama vuodieke nıŋ
mana dı yi Masia yada, Ɲmıŋ nan baarı dı
wʋnıŋ vuoke yiwo vuovıınʋ ʋ jigiŋ.

Gbatıtaanıŋ dı yine vuoŋ mana sıtı dene

5 Mosisi die maagı wa naa yaa gamma
Ɲmıŋ dı bala ʋ vaa vuoŋ yi vuovıınʋ ʋ
nıŋŋa dıı yi ʋ dıı mıraha; die ʋ baarı dı,
“Vuodieke nıŋ mana dı yinene wudieke
mıraha dı dagına nan ye miivoli ka wıa.”
6 Ama beri vııŋ dieke dı nyınna yada ma
balı wa naa Ɲmıŋ gbaŋkʋ sʋŋ dı, “Da
keŋ yile fʋ sʋŋ ma dı mınıa baaŋ jʋalı ga
arızanna?” (Ka chıaŋ yiwo mınıa baaŋ
jʋalı a ga arızanna ta yaa Masia a keŋ
sʋʋŋ?) 7 “Da keŋ bı yilime dı mınıa baaŋ
sʋʋŋ ga kpiile tigiŋ?” (Ka chıaŋ yiwo
mınıa baaŋ sʋʋŋ ga a ga sʋgırı Masia a
nyıŋ kuŋ me?) 8 Wudieke Ɲmıŋ gbaŋkʋ
dı dagına yiwo naa, dı “Ɲmıŋ wʋvıınaha
keŋ gbigi nı mıŋ; ka bie nı nʋa ma aŋaŋ
nı sʋgıtı ma.” Wʋvıınaha yiwo yada
wudieke tı mʋʋlınana wa. 9 Dıı yi fʋ yuori
fʋ nʋaŋ a balı dı, “Yisa yiwo Yɔmʋtieŋ”, ta
yi yada fʋ sʋŋ ma dı Ɲmıŋ die sʋgırı wa
mıŋ a nyıŋ kuŋ me, Ɲmıŋ nan gbatı fʋ a
taaŋ. 10 Dama tı yine Yisa yada tı sʋgıtı
ma wıa, Ɲmıŋ dı baarı dı tı yiwo vuovıına
ʋ nıŋŋa, ta bı yuori tı nʋa a bala yadaka
wıa tı yese gbatıtaanıŋ. 11 Dı maagıya
Ɲmıŋ gbaŋkʋ sʋŋ dı, “Vuodieke dı yine
wo yada, ʋ kaaŋ wɔŋ dii viivi.” 12 Jaaŋ
ka puo Juu vuosi aŋaŋ vuodiekemba dı
kana ka yi Juu vuosi. Ɲmıŋ balıŋka yine
tı mana Yɔmʋtieŋ ta suŋŋe vuodiekemba
mana dı jʋʋsınana wa. 13 Dı maagıya
Ɲmıŋ gbaŋkʋ sʋŋ dı, “Vuodieke nıŋ mana
dı jʋʋsınana tı Yɔmʋtieŋ ta yaala suŋŋıŋ,
nan ye gbatıtaanıŋ.”
14 Dıı yi vuosi dı ka yi wo yada, lalıa
ba baa ba jʋʋsı dı ʋ suŋŋi be? Ta
dıı yi ba ka wʋŋ wʋvıınaha, lalıa ba
baa ba yi wo yada? Ta ba ka mʋʋlı
wʋvıınaha, lalıa ba baa ba yi a wʋŋ
ka wıa? 15 Ta dıı yi Ɲmıŋ dı ka tʋŋ
tʋntʋntʋ mi, lalıa wʋvıınaha dı baa a
yi a mʋʋlı? Dı maagıya Ɲmıŋ gbaŋkʋ
ma dı, “Vuodiekemba dı ganana a mʋʋla
wʋvıınaha keniŋ vıına pam.” 16 Ama daa
vuoŋ mana die tuone wʋvıınaha. Azaya
die maagıya mıŋ Ɲmıŋ gbaŋkʋ sʋŋ dı,
“Ɲmıŋ, mınıa tuosinene wʋvıınaha gie.”
17 Die wıa, dıı yi vuoŋ dı wʋŋ wʋvıınaha
gie, die baaŋ vaa vuoke yi Yisa yada, ta
dıı yi vuosi dı mʋʋla Masia wʋvıınaha die
baaŋ vaa ba wʋŋ.
18 N yaala n pıası a ye dı vuosi ka wʋŋ
wʋvıınaha yaa? Wusie, ba wʋŋya. Dı
maagıya Ɲmıŋ gbaŋkʋ sʋŋ dı,
“Vuosi wʋŋ ba lɔlıŋ aŋaŋ ba wʋbalıka
tıŋgbaŋka gie
lʋga mana mıŋ.”
19 N yaala n bı pıası a ye dı Izara vuosi die
ka sıba ka chıaŋ yaa? Mosisi gbaŋ gbaŋ
die wolinne a yiŋŋi balı dı Ɲmıŋ baarı dı,
“N nan yi Izara vuosi yallıma nınŋmaarıŋ
aŋaŋ vuodiekemba dı wone buuriŋ.

Ta vaa ba jɪɪ sɪnyɪɪrɪŋ
a yɪ buuri dieke dɪ yine gaatɪŋ.”
20 Azaya die dii wo dembisi, ta baarɪ dɪ Ɲmɪŋ baarɪ dɪ,
“Vuodiekemba baga die dɪ wone n ma ye mɪŋ mɪŋ;
Ta nagɪ n gbaŋ a dagɪ vuodiekemba dɪ kana ka pɪasa yaala n jigiŋ.”
21 Ama ʋ balɪ wa naa yaa gamma Izara vuosi ma dɪ, “N tɪɪrɪ wa n nuuŋ ŋmɪntʋasɪ aŋaŋ yuŋ dɪ n tuo be ama ba yiwo vuodiekemba dɪ kana ka wʋmma wɪa ta zeti n nʋaŋ.”

11

Ɲmɪŋ die dɪ chɪgɪna Izara vuosi zɔɔlɪŋ dene

1 N bɪ yaala n pɪasɪ mɪŋ dɪ, Ɲmɪŋ zeti wo ʋ gbaŋ gbaŋ ʋ vuosi dɪ yine Izara vuosi yaa? Aayɪ, ʋ ka zeti be. Manɪŋ n gbaŋ gbaŋ n yiwo Izara vuoŋ, ta yi Abarahami haagɪŋ, ta nyɪŋ Benjamani buuriŋ ma. 2 Ɲmɪŋ ka zeti ʋ vuosi ʋ vʋarɪna a nyɪŋ piiliku me wo. Nɪ sɪba wudieke dɪ maagɪna Ɲmɪŋ gbaŋkʋ ma yaa gamma Elaja die dɪ fɔbɪlɪnana a yɪa Ɲmɪŋ yaa gamma Izara wɪa dene: 3 Die ʋ baarɪ dɪ, “N Yɔmʋtieŋ, ba kʋʋ fʋ naazʋalɪba mana ta chʋʋsɪ fʋ korititi, manɪŋ n nyɪɪna ma tɪala ta ba mɪa dɪ ba kʋʋ mɪŋ.” 4 Ɲmɪŋ die dɪ yiŋŋi a balɪ wa dɪ, “Manɪŋ n yaa wa dembisi tuse ayʋpɔyɪ vuodiekemba dɪ yene ka jɪaŋ buuŋ Baali.” 5 Die dɪ sɪɪ leleke gie gbaŋ: Izara vuosi bɪta ye beri ta Ɲmɪŋ dɪ vʋarɪ ba ʋ zɔɔlɪnchɪgɪla wɪa. 6 Dɪɪ yi Ɲmɪŋ dɪ vʋarɪ vuosi dɪ yi wo ʋ zɔɔlɪnchɪgɪla wɪa ʋ vʋarɪ ba daa ba tʋʋma wɪa. Ɲmɪŋ dɪ tɪŋ vʋara vuosi ba tʋʋma wɪa, die nɪŋ ʋ zɔɔlɪnchɪgɪlaha ka yi wusie zɔɔlɪnchɪgɪla.

7 Naa dagɪya dɪ Izara vuosi bɪta dieke Ɲmɪŋ dɪ vʋarɪna wa die yene jadieke ba mana die dɪ dɪna dɪdɪa a yaala wa. Ama vuotɪalɪkaha sikpeŋ die hagɪrɪ mɪŋ. 8 Naa die yi sɪba dɪ maagɪna Ɲmɪŋ gbaŋkʋ ma dɪ, “Bɪna dieke dɪ tɪanna a keŋ tʋgɪ jinne, Ɲmɪŋ die dɪ yi ba ka sɪba wɪa chɪasɪ, ta ka bɪ yese yaa wʋmma.” 9 Dɪ bɪ maagɪya Ɲmɪŋ gbaŋkʋ sʋŋ dɪ Davidi die baarɪ dɪ:
“Ɲmɪŋ, vaa vuosi gie dʋʋga
yi chachabɪsɪ a yigi be aŋ ba dii wahala;
10 ta vaa ba nine dɪ yɪɪŋ, amʋ ba kaaŋ dɪ yese,
ta vaa ba sʋʋŋ a zʋʋrɪ ta daa bɪagɪ a tɪɪntɪ.”

11 N yaala n pɪasɪ a ye dɪ Juu vuosi die dɪ gbinne naŋ a nan wa, die ba nanya mɪŋ a chʋʋsɪ mana? Aayɪ, daa die. Die ba yine bɪaŋ wɪa, ta Ɲmɪŋ dɪ gbatɪ vuodiekemba dɪ kana ka yi Juu vuosi a taaŋ. Ɲmɪŋ die yi naa amʋ Juu vuosisi nan dɪ yaa nɪnŋmaarɪŋ aŋaŋ vuodiekemba dɪ kana ka yi Juu vuosisi. 12 Juu vuosi bɪaŋ wɪa dɪ yi tɪŋgbaŋka gie vuosi dɪ ye gbatɪtaanɪŋ; ta banɪŋ Juu vuosi dɪ kana ka yi Ɲmɪŋ choti wɪa yine vuodiekemba dɪ kana ka yi Juu vuosi dɪ ye gbatɪtaanɪŋ, die wɪa dɪɪ yi Juu vuosisi mana dɪaŋ dɪ vaa ba tʋmbɪatɪ ta ye gbatɪtaanɪŋ, tɪŋgbaŋka gie vuosi nan faasɪ ye alibarika a tɪaŋ naa.

Vuodiekemba dɪ kana ka yi Juu vuosi gbatɪtaanɪŋ wɪa

13 N bala yɪa nɪnɪŋ vuodiekemba dɪ kana ka yi Juu vuosi, n yene yi Masia tʋntʋntʋ nɪ jigiŋ naa, n nan dɪ yaa nyʋʋŋ nɪgɪŋ n tʋʋma ma. 14 Dɪɪ yi maŋ tɪŋ nan bɪagɪ a yi n gbaŋ gbaŋ n vuosi dɪ yine Juu vuosisi yallɪma nɪnŋmaarɪŋ aŋaŋ vuodiekemba dɪ kana ka yi Juu vuosisi, vuoŋ zɪɪ dɪ tɪŋ nan yi bataŋ ye gbatɪtaanɪŋ. 15 Die Ɲmɪŋ dɪ zetine Juu vuosisi, die ʋ yiwo tɪŋgbaŋka gie vuosi ʋ zʋalɪŋ, ama dɪɪ yi Ɲmɪŋ dɪ saagɪ a tuo be ba yi ʋ vuosi bɪbra, dɪ nan dɪ sɪɪ lalɪa? Dɪ nan dɪ sɪɪ sɪba ba sʋgɪrɪna vuoŋ a nyɪŋ kuŋ me die wo.

16 Dɪɪ yi bʋmbʋŋaŋ paanʋkʋ dɪ yi Ɲmɪŋ sɪɪtɪ, nyintɪalɪkaha gbaŋ yiwo ʋ sɪɪtɪ. Dɪɪ yi tɪɪŋ nagɪrɪsɪ dɪ yi Ɲmɪŋ sɪɪtɪ, ka nagɪsɪsɪ gbaŋ yiwo ʋ sɪɪtɪ. 17 Juu vuosi sɪɪ sɪba tigiŋ tɪɪ dieke dɪ vɪɪna, ta Ɲmɪŋ die dɪ gobi tɪɪka nagɪsɪ ataŋ, ta nagɪ haagɪŋ tɪɪŋ nagɪsɪ a taasɪ aŋaŋ jadieke dɪ benne tigiŋ me wo, a taasɪ a bɪrɪŋ jabalɪmɪŋ. Nɪnɪŋ vuodiekemba dɪ kana ka yi Juu vuosi sɪɪ sɪba haagɪŋ tɪɪka naŋ, ta taasɪ Ɲmɪŋ wʋvɪɪna dieke dɪ nyɪnna Juu vuosi jigiŋ, ta sɪɪ sɪba haagɪŋ tɪɪka naŋ dieke dɪ taasɪna aŋaŋ javɪɪŋ dieke dɪ nyɪnna tigiŋ tɪɪka ma. 18 Die wɪa nɪ daa yilime dɪ nɪ tɪaŋ naŋ diekemba Ɲmɪŋ dɪ chɪana a taaŋ wa ta a sɪɪ sɪba tigiŋ tɪɪka nagɪsɪsɪ wa. Nɪ daa kuulime, dama nɪ yine tɪɪŋ naŋ, ta tɪɪka nagɪrɪsɪ dɪ yɪa nɪ sʋŋŋiŋ, daa nɪ sʋŋŋinene tɪɪka nagɪrɪsɪsɪ.

19 Ama nɪ nan baarɪ dɪ, “Wusie, Ɲmɪŋ chɪa nagɪsɪ mi a taaŋ mɪŋ ta yi manɪŋ vuodieke dɪ yine haagɪŋ naŋka sieŋ.” 20 Ka seŋ yiwo wusie, ba kana ka yi yada wa wɪa ʋ chɪa ba, ta fʋnɪŋ vuodieke dɪ yine yada wa wɪa ʋ nagɪ fʋ a taasɪ ka ma. Die wɪa, da kuulime ka wɪa, ama chɪgɪma ŋmaamɪŋ. 21 Juu vuosi vuodiekemba die dɪ sɪna sɪba tigiŋ tɪɪka, Ɲmɪŋ die datɪ wa ba tɪba, die wɪa nɪ da yilime dɪ ʋ kaaŋ bɪagɪ a datɪ nɪ tɪba dɪaŋ. 22 Tɪ ye Ɲmɪŋ dɪ chɪgɪnana zɔɔlɪŋ ta bɪ tʋa dene. Ʋ tʋa mɪŋ aŋaŋ vuodiekemba dɪ kana ka yi yada, ama ta nan dɪ chɪga nɪ zɔɔlɪŋ dɪɪ yi nɪ yie yada; ama nɪ ka yie yada ʋ nan chɪa nɪ gbaŋ a taaŋ. 23 Dɪɪ yi Juu vuosisi dɪ tarɪgɪ ba sʋŋanyile ta yiŋŋi a yi Yisa yada, Ɲmɪŋ

nan nagı ba a taası jigidieke die ba wone a beri wo, dama ʋ nan bıagı yi die. 24 Nınıŋ vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosi sıı sıba haagıŋ tııŋ nagısı, ta Ɲmıŋ dı chıa a taası aŋaŋ tigiŋ tııŋ. Dı kaaŋ dı hagırıŋ dı Ɲmıŋ nagı nagısı dieke ʋ chıana a nyıŋ tigiŋ tııka ma, ta bı nagı ka taası aŋaŋ ka gbaŋ gbaŋ tııka.

Ɲmıŋ die dı chıgına vuoŋ mana zɔɔlıŋ dene

25 N nımballı, n yaala nı sımma wʋlɔbırıkıŋ jaaŋ, ka nan yi aŋ nı daa yilime dı nı yaa sıbıŋ: Ka yiwo dı Juu vuosi bataŋ yaa sikpeŋ hagırıŋ, dı nan dı sıı die a ga tʋgı saŋŋa dieke vuodiekemba mana dı kana ka yi Juu vuosi ta Ɲmıŋ dı vʋarı ba dı ba keŋ yi Yisa sııtı dı keŋ Ɲmıŋ jigiŋ. 26 Die Juu vuosi mana dı nan keŋ ye gbatıtaanıŋ. Sıba dı maagına Ɲmıŋ gbaŋkʋ ma dı,

"Gbatıtaantʋ wa nan nyıŋ Zayɔni tıŋ ma,
a keŋ vʋarı Jakobu haagısı a nyıŋ ba bıaŋ mana ma.
27 N nan zieŋ nʋarı gie aŋaŋ ba,
saŋŋa dieke maŋ keŋ vʋarı ba a nyıŋ ba bıaŋ ma."

28 Juu vuosi die dı zetine Yisa wʋvıınaha die yine ba yi Ɲmıŋ dataası, ta die wıa nınıŋ vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosi dı ye gbatıtaanıŋ. Ɲmıŋ die dı vʋarına Juu vuosi buuriŋ ta cho be wo, die dı yiwo ba chɔɔŋkʋʋlıba wıa, 29 dama dıı yi Ɲmıŋ dı vʋarı vuosi a yı ʋ piini, ʋ ka tarıga ʋ sʋŋanyile. 30 Nınıŋ vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosi die zeti wo Ɲmıŋ nʋaŋ saŋŋa dieke dı tıanna wa, ama lele ʋ chıgı nı wa zɔɔlıŋ, dama Juu vuosisi dı zetine ʋ nʋaŋ wıa. 31 Lele Juu vuosisi zeti wo Ɲmıŋ sıba nı gbaŋ die nı zetine die wo, Ɲmıŋ die dı chıgına nı zɔɔlıŋ dene wo, die gbaŋ gbaŋ ʋ nan chıgı ba zɔɔlıŋ. 32 Ɲmıŋ yaala vuosi mana sımma dı ba yiwo vuodiekemba dı zetine ʋ nʋaŋ, amʋ ʋ nan chıgı ba zɔɔlıŋ.

Ɲmıŋ bırıŋ wıa

33 Ɲmıŋ nyinti wo kpatıŋ; ta ʋ yıaŋ aŋaŋ ʋ sıbıŋ wo magısıŋ. Mınıa sıbına Ɲmıŋ sʋŋanyile ta nan bıagı sıba ʋ sieti? 34 Sıba dı maagına Ɲmıŋ gbaŋkʋ sʋŋ dı:

"Mınıa sıbına Ɲmıŋ sʋŋanyile,
ta nan bıagı a kpaaŋ wa?
35 Mınıa yene yı Ɲmıŋ jaaŋ,
ta ʋ mʋ dı ʋ yiŋŋi tuŋ wo?"

36 Ɲmıŋ die naana jaaŋ mana ta pɔgılı a mana ta ʋ wıa a beri. Nı vaa ʋ ye bırıŋ yaa gamma haahuu. Wusie.

12

Vuoŋ dı bala ʋ tʋŋ Ɲmıŋ tʋʋma dene

1 Die wıa, n nımballı, Ɲmıŋ zɔɔlınchıgıla wıa n jʋʋsa nı dı nı nagı nı nyıŋgbanıŋ a yı wa, aŋ ka yi kaabı dieke dı yalla miivoli, ta dıı ʋ nyıına ma, die ʋ yaala. Nı yi naa, nı nan dı jıama wa ʋ yaala nı jıama wa die wo. 2 Nı daa vaa nı beriŋ sımma sıba tıŋgbaŋka gie vuosi beriŋ dı sına die wo. Nı vaa aŋ Ɲmıŋ tarıgı nı sʋŋanyile aŋaŋ wusie, ta wʋnsı nı beriŋ vıınıŋ; die nı nan dı sıba ta yie wudiekemba dı vıına ta fıala ʋ sʋŋ.

3 Ɲmıŋ die dı chıgına mıŋ zɔɔlıŋ wıa maŋ bala nı mana dı vuoŋ da yilime dı ʋ yiwo vuokpııŋ a tıaŋ ʋ sına die; Nı vaa vuoŋ mana yilime ta sımma yada dieke Ɲmıŋ dı yına wa magısıŋ. 4 Vuota nyıŋgbanıŋ puoye mıŋ, ta lʋgıŋ mana yaa ka tʋʋma, ama ta lagıŋ a yi nyıŋgbaŋ balımıŋ. 5 Die gbaŋ dı sıı, sıba tı dala die wo, ama tınıŋ aŋaŋ Masia dı lagıŋ a yiwo nyıŋgbaŋ balımıŋ, ta tı mana nyıŋgbanıŋ die dı lagıŋ a yi nyıŋgbaŋ balımıŋ. 6 Ɲmıŋ yı wa tı mana piini yiri yiri mıŋ dı tı nagı a tʋŋ. Die wıa, vuoŋ mana nagı ʋ piini dieke Ɲmıŋ Halıkasıka dı yına wa wa a tʋŋ sıba ʋ yına wa dene. Dıı yi fʋ piini dı yi dı fʋ yiŋŋi bala Ɲmıŋ wıa, dı mʋ dı fʋ tʋma fʋ yada dı sına die, 7 ta dıı yi fʋ piinike dı yi dı fʋ suŋŋime fʋ chanchaalıŋ, dı vıına dı fʋ suŋŋi, dıı yi dı fʋ dagıma fʋ chanchaalıŋ, dı vıına dı fʋ dagı. 8 Ta dı bı yi dı fʋ kpaŋŋısıma fʋ chanchaalıŋ, mʋ dı fʋ yiwo dene. Dıı yi vuosi suŋŋiŋ, dı vıına fʋ suŋŋime be aŋaŋ fʋ sʋŋ mana, ta dıı yi fʋ yaa yiko vuosi me, fʋ tʋmma yikoke tʋʋma vıınıŋ; ta dıı yi fʋ piinike dı yi dı fʋ chıgıma vuosisi zɔɔlıŋ, dı mʋ fʋ chıgıma zɔɔlıŋ aŋaŋ fʋ sʋŋ mana.

9 Vaa fʋ choti yi wusie choti, ta hama jadieke dı yine bıaŋ, ta mıŋŋı a pɔgılı jadieke dı vıına. 10 Nı chome vıınıŋ sıba vuoŋ aŋaŋ ʋ nımbʋa dı chone taŋ dene wo, ta yıma taŋ jılıma. 11 Nı tʋmma aŋaŋ nıŋŋmına ta daa yallıma walınkpıası, ta tʋmma tı Yɔmʋtieŋ tʋʋmaha aŋaŋ nı sʋŋ mana, 12 ta vaa nı tamaka yı nı sʋgıfıalıŋ, ta dime suguru nı wahala ma, ta jʋʋsıma Ɲmıŋ saŋŋa mana, 13 ta vʋarı nı nyinti a yıma nı nımballı diekemba dı wone wo, ta tuosime Ɲmıŋ vuosi dı yine chaanıŋ nı tige me ta yi ba chaantı.

14 Nı jʋʋsı Ɲmıŋ dı ʋ yi alibarika a yi vuodiekemba mana dı mugisinene nı, nı yi naa, nı daa jʋʋsıma Ɲmıŋ dı ʋ kakaatı a yı ba. 15 Dıı yi vuoŋ dı yaa sʋgıfıalıŋ, nı gbaŋ nı yallıma sʋgıfıalıŋ aŋaŋ wa, ta vuodieke dıaŋ dı yaa sʋgıchʋʋsıŋ, nı yallıma sʋgıchʋʋsıŋ aŋaŋ wa. 16 Nı yallıma sʋŋanyili balımıŋ, ta daa yallıma kalinbaani, ama nı lagıma aŋaŋ wabıtı, ta daa yilime dı nı yaa ninyuoriŋ.

17 Nı daa tɔmma bıaŋ a yıma
vuodiekemba dı tɔnna bıaŋ a yı nı; nı
kpaŋŋı nı gbaŋ a yi wudieke vuoŋ mana dı
sıbına dı ka vıına. 18 Nı kpaŋŋı nı gbaŋ a
bemme aŋaŋ sʊgıdʊagıŋ aŋaŋ vuoŋ mana.
19 N nımballı choti, nı daa keŋ a yi bıaŋ
a yı vuodiekemba dı yine nı bıaŋ, ama nı
vaa Ŋmıŋ tuŋ hanı mi. Dı maagıya Ŋmıŋ
gbaŋkʊ ma dı, “Manıŋ n nyıına ma yalla
yiko dı n datı vuosi tıba; n balla n tuŋ hanı
mi, Manıŋ Ŋmıŋ n balla naa.” 20 Ama nı
yime sıba dı maagına Ŋmıŋ gbaŋkʊ ma
dı, “Dıı yi kɔŋ dı yallı fʊ dataaŋ, yı wa
nyindiike, dıı yi nyanyuule dı yallı wa yı
wa nyaaŋ aŋ ʊ nyuu”; dama fʊ yie naa, yi
wo wo viivi me. 21 Nı daa vaa bıaŋ nyaŋŋı
nı, ama nı nagı tɔnvıına a nyaŋŋı bıaŋ.

13

Tı mʊna tı tuosime nyıŋkʊra nʊa dene

1 Vuoŋ mana mʊ ʊ tuosime tıŋgbaŋka
nyıŋkʊraha nʊa; dama vuoŋ wori ta yaa
ʊ gbaŋ gbaŋ ʊ yiko ta ka ka nyıŋ Ŋmıŋ
jigiŋ. Ŋmıŋ yine vuodiekemba dı yalla
yikoke dı yallı yiko. 2 Die wıa, vuodieke
dı kana ka tuose nyıŋkʊraha nʊa zeti
wo wudieke Ŋmıŋ dı yine, ta banıŋ vu-
osi mi nan ye tıbıdatıŋ. 3 Dı yi wo
vuodiekemba dı yinene bıabʊ chıgınana
tıŋgbaŋka nyıŋkʊraha ŋmaamıŋ, ama
vuodiekemba dı kana ka yie bıabʊ ka
chıga ba ŋmaamıŋ. Dıı yi fʊ ka yaala
fʊ chıgıma jakʊʊŋ ŋmaamıŋ die nıŋ yime
wudieke dı vıına ta ʊ nan bırı fʊ. 4 Dama
ʊ yiwo Ŋmıŋ tɔntɔntʊ a tʊma wudieke dı
vıına a yıa nı, ama dıı yi fʊ yie bıaŋ,
die nıŋ chıgıma wa, dama ʊ yaa sieŋ dı
ʊ datı fʊ tıbıŋ. U yiwo Ŋmıŋ tɔntɔntʊ ta
zie Ŋmıŋ naŋ ma a data vuodiekemba dı
yinene bıaŋ tıbıŋ. 5 Die wıa, dı vıına nı
tuosime nyıŋkʊraha nʊa, daa nı faasına a
chıga tıbıdatıŋ wıa, ama dı yiwo wudieke
dı vıına.

6 Nı mʊ nı tumme lampo dama
nyıŋkʊraha yiwo Ŋmıŋ tɔntɔntıŋ, ta dı
yi ba tʊʊma dı ba nagı lampoke a mıŋŋı
daansıma tıŋgbaŋka. 7 Die wıa, nı yı
ba jadieke dı yine ba sııtı, dıı yi saŋŋa
dı keŋ tʊgı dı nı tuŋ vuota lampo, yaa
nyindiekemba dı mʊna dı fʊ tuŋ a lampo;
ta yıma ba mana jılıma ta jıama ba.

Choti wıa

8 Nı daa yallıma vuoŋ hamıŋ. Hamıŋ
dieke nı mʊna nı yallıma yine, nı chome
taŋ. Vuodieke dı chone ʊ chanchaalıŋ, ʊ
yiwo wudiekemba mana mıraha dı dagına
wa. 9 Dama mıraha dagıya dı, “Da keŋ tʊŋ
hɔgʊkpana yaa daakpana tʊʊma, da keŋ a
kʊʊ vuoŋ; da keŋ a gaarı; da keŋ yaalıma
lɔla aŋaŋ fʊ chanchaaŋ jaaŋ” ta mıraha
ataŋ dı tıalı a gʊtı naa ma ta a mana dı
lagıŋ a baarı dı, “Chome fʊ chanchaaŋ
sıba fʊ chone fʊ gbaŋ gbaŋ die wo.” 10 Dıı
yi fʊ cho fʊ chanchaaŋ, kaaŋ yiwo bıaŋ;
dama fʊ yaa choti dı dagıya dı dı wa Ŋmıŋ
mıraha mana.

11 Dı mʊ wa nı yime naa dama nı sıba
saŋŋa dieke tı benne wo dı sına dene.
Saŋŋa tʊgıya mıŋ dı nı hagı nı gbııŋ ma.
Dama tı gbatıtaanıŋ saŋŋa gbigiye mıŋ, ka
ka yʊa sıba die tı piiline a yi Yisa Masia
yada wa. 12 Yuku tıanna mıŋ, ta tʊŋ dı
vʊʊna. Die wıa, nı vaa tı vaa lımıŋ ma
tʊʊmaha, ta nagı tı chaanıŋ ma tɔŋ taala
nyinti. 13 Nı vaa aŋ tı tʊʊma vııŋ ma
sıba vuodiekemba dı benne chaanıŋ ma
tʊʊma, ta da nyume daaŋ a bugime, yaa
a tʊmma hɔgʊkpana yaa daakpana tʊʊma,
yaa ta tʊmma dıgıntı tʊʊma, yaa a tʊmma
tʊntʊmbıatı yiri yiri, yaa ta waga waagıŋ
yaa ta yaa nınŋmaarıŋ aŋaŋ taŋ. 14 Nı vaa
tı Yɔmʊtieŋ Yisa Masia kagı nı, ama ta vaa
nı nyıŋgbanıŋ lɔlıbıatı, ta da yilime a wıa.

14

Nı da chʊʊsıma taŋ

1 Nı tuo vuodiekemba yada dı kana ka
dala ta daa nıgıma nınhagırıŋ aŋaŋ ba, ba
yada wıa. 2 Vuoŋ wʊnyı yada nan vaa ʊ
dii jaaŋ mana, ama vuodieke yada dı kana
ka dala wa chʊarı wa nɔŋ. 3 Ama nı daa
galıma taŋ ba dine yaa ba kana ka die jaaŋ
wıa, dama Ŋmıŋ tuo nı mana mıŋ. 4 Mınıa
yine fʊ, fʊ baaŋ bıagı a balı chʊʊsı vuoŋ
tɔntɔntʊ? Dı yiwo ʊ gbaŋ gbaŋ ʊ Yɔmʊtieŋ
wo baaŋ balı dı ʊ tʊʊmaha vıına yaa dı ka
vıına. Ama ʊ tʊʊma nan dı vıına dama ʊ
Yɔmʊtieŋ wo nan bıagı a yi aŋ ʊ tʊʊma dı
vıına.

5 Vuosi bataŋ yile dı daraa ataŋ vıına a
tıaŋ daraa ataŋ, ta bataŋ dıaŋ dı yile dı
daaŋ mana vıına mıŋ. Vuoŋ mana pɔgılı
wudieke ʊ yine yada wa. 6 Vuodiekemba
dı yilinene dı daaŋ kaanı vıına a tıaŋ
daraa a taŋ wa, tʊmma die a yıma tı
Yɔmʊtieŋ jılıma; ta vuodieke dıaŋ dı dine
nyindiike mana, ʊ gbaŋ ʊ yi die ta yıma
tı Yɔmʊtieŋ jılıma; dama ʊ waasa Ŋmıŋ
ka ma; ta vuodieke dıaŋ dı chʊarına
nyindiikehe a taŋ wa yiye die a yıa tı
Yɔmʊtieŋ jılıma ta ʊ gbaŋ ʊ waasa Ŋmıŋ.
7 Dıı yi tı yaa miivoli yaa tı kpi, ka yiwo
Ŋmıŋ wıa daa tı gbaŋ gbaŋ wıa. 8 Dıı yi
tı yaa miivoli, tı Yɔmʊtieŋ wıa yine tı yaa
miivolike; dıı yi ta tı kpi, ʊ choti wıa ta
tı kpi. Die wıa, dıı yi tı kpi yaa tı yaa
miivoli tı yiwo tı Yɔmʊtieŋ sııtı. 9 Masia
die kpiye mıŋ ta hagı kuŋ me dı ʊ yi
vuodiekemba dı yalla miivoli aŋaŋ kunti
Yɔmʊtieŋ. 10 Ta fʊnıŋ nıŋ bıa yine fʊ bala
chʊʊsa fʊ nımbʊa? Yaa bıa yine fʊ ka yıa
fʊ nımballı jılıma? Tı mana nan daansı

keŋ a zie Ɲmıŋ nıŋŋa aŋ ʋ dii tı sarıya.
11 Dı maagıya Ɲmıŋ gbaŋkʋ ma dı,
"N senne beri naa, buuriŋ mana nan gbirigi n nıŋŋa,
ta vuoŋ mana nan balı dı n seŋ yiwo Ɲmıŋ.
Manıŋ Nabidie Ɲmıŋ bala naa."
12 Die wıa, vuoŋ mana nan keŋ balı a yı Ɲmıŋ ʋ wuyiike.

Da yi fʋ nımbʋa nan

13 Die wıa, tı daa chʋʋsıma tı chanchaalıŋ sara, ama ta sımma tı sʋgıtı ma dı tı kaaŋ yi wudieke dı baaŋ vaa tı nımbʋa nan. 14 Tı Yɔmʋtieŋ Yisa vaa maŋ sıba a baarı dı nyindiike wori ta yaa dıgıntı ta ka vıına aŋaŋ diile. Ama dıı yi vuoŋ dı yi yada dı nyindiike ataŋ chʋarı, die nıŋ ʋ vaa aŋ ka chʋarıma ʋ jigiŋ. 15 Dıı yi fʋ nımbʋa sʋŋ dı chʋʋsı jadieke fʋ dine wıa, die nıŋ ka bı tʋma choti tʋʋma. Da vaa nyindiike dieke fʋ dine wo chʋʋsı fʋ nımbʋa dieke Masia dı kpine ʋ wıa wa. 16 Jadieke fʋ yilinene dı ka vıına wa, daa vaa vuosi balı wʋbıaŋ yaa gamma ka ma. 17 Dama Ɲmıŋ naarı wʋbalıka ka yi diile yaa nyuule wʋbalıka, ama ka yiwo sʋgıyıalıŋ aŋaŋ sʋgıdʋagıŋ aŋaŋ sʋgıfıalı dieke Ɲmıŋ Halıkasıka dı yınana wa. 18 Vuodieke dı dına Masia die, Ɲmıŋ nan dı yaa sʋgıfıalıŋ aŋaŋ wa, ta vuosi nan dı yıa wa jılıma.

19 Die wıa, nı vaa tı kpaŋŋı tı gbaŋ a yime wudieke dı baaŋ yaa sʋgıdʋagıŋ a keŋ aŋaŋ wudieke tı baaŋ yi a suŋŋi taŋ. 20 Nı daa keŋ chʋʋsı Ɲmıŋ tʋʋma nyindiike wıa. Nyindiike mana vıına mıŋ, ama dı ka vıına dı fʋ dii nyindiike dieke dı baaŋ yi fʋ nımbʋa yi bıaŋ. 21 Wudieke dı mʋna dı nı yi yiwo naa, dı kpıa dı nı vaa nɔŋ ŋɔbıŋ aŋaŋ daaŋ nyuule yaa nı baaŋ dı yie wudieke dı baaŋ yi nı nımbʋa yi bıaŋ. 22 Nı yine yada die yaa gamma nyindiike diile die wo, nı vaa ka bemme nı aŋaŋ Ɲmıŋ sʋnsʋŋ. Wudieke vuoŋ dı yine ta yile dı dı vıına ta ka chıılıya, sʋgıfıalıŋ yiwo ʋ sıtı. 23 Ama dıı yi ʋ chıılı yaa gamma jadieke ʋ dinene me, ama ta dii, die nıŋ ʋ yiwo bıaŋ, dama ʋ ka dii ke aŋaŋ yada. Dıı yi vuoŋ dı ka yi yada dı jaaŋ vıına, ama ta keŋ yi die, dı yiwo bıaŋ.

15

Yaa gamma chanchaalıŋ suŋŋiŋ wıa

1 Tınıŋ vuodiekemba yada dı hagırına wa, mʋ tı suŋŋi wo vuodiekemba yada dı kana ka dala wa, ta daa tʋmma tı gbaŋ gbaŋ choti nyıına ma. 2 Nı vaa tı mana baga bemme tı nımballı ma ta suŋŋi be aŋ ba dıa Yisa Masia sieku vıınıŋ. 3 Wʋnıŋ Masia die ka yaala ʋ yi ʋ gbaŋ gbaŋ ʋ choti. Dı maagıya Ɲmıŋ gbaŋkʋ ma dı, "Vuodiekemba dı zanana fʋnıŋ Ɲmıŋ, zıa wa manıŋ." 4 Wudieke mana dı maagına Ɲmıŋ gbaŋkʋ ma wa, maagıya mıŋ dı tı bʋgırı a nyıŋ ka ma. Ʋ gbaŋkʋ yıa tı wa suguru ta bı yıa tı kpaadensiŋ dı tı yallıma tama. 5 Ɲmıŋ vuodieke dı yınana suguru aŋaŋ kpaadensiŋ yı nı sʋgıbalımıŋ sıba Yisa Masia dı yaala die wo, 6 amʋ nı mana nan lagısı aŋaŋ sʋgıbalımıŋ a bırı Ɲmıŋ vuodieke dı yine tı Yɔmʋtieŋ Yisa Masia Chɔɔŋ wa.

Vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosi Ɲmıŋ jıamıŋ wıa

7 Nı tuosime taŋ sıba Masia dı tuone nı dene wo amʋ Ɲmıŋ saaŋ nan ye bırıŋ. 8 Dama Masia die bırıŋ wa Juu vuosisi tʋntʋntʋ, dı ʋ dagı dı Ɲmıŋ yiwo wusietieŋ, ta vaa nʋa diekemba Ɲmıŋ dı yına nı chɔɔŋkʋʋlıba keŋ yi wusie, 9 ta bı vaa vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosi dı bırı Ɲmıŋ ʋ zɔɔlınchıgılaha wıa. Dı maagıya Ɲmıŋ gbaŋkʋ ma dı Davidi die baarı dı:
"N nan bırı fʋ vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosi jigiŋ;
ta chıa yıla a bırı fʋ saaŋ."
10 Dı bı maagı dı:
"Nınıŋ vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosi nı yallıma sʋgıfıalıŋ, nınıŋ aŋaŋ Ɲmıŋ vuosi."
11 Ka bı maagı dı:
"Nınıŋ vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosi mana bırıma Ɲmıŋ,
buuriŋ mana bırıma wa."
12 Azaya gbaŋ die maagıya Ɲmıŋ gbaŋkʋ ma dı:
"Jeesi haagıŋ nan daansı keŋ,
ʋ nan keŋ daansa vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosi,
ta ba nan dı yaa tama ʋ ma."
13 Ɲmıŋ vuodieke dı yına nı tamaka, nı yine wo yada wıa, suuli nı aŋaŋ sʋgıfıalıŋ aŋaŋ sʋgıdʋagıŋ amʋ nı tamaka nan dı gʋta aŋaŋ wʋnıŋ ʋ Halıkasıka hagırıŋ wıa.

Wudieke wıa Pɔɔli die dı maagına gbaŋkʋ gie aŋaŋ dembisi

14 N nımballı, n sıba n sʋŋ ma dı nı beriŋ vıına, ta nı sıba Ɲmıŋ wıaha vıınıŋ ta bıagı kpaama taŋ. 15 N maagınana gbaŋkʋ n dii wo dembisi dı n tıınsı nı nı wıa a taŋ, dama Ɲmıŋ die chıgı wa n zɔɔlıŋ, 16 ta vaa maŋ yi Yisa Masia tʋntʋntʋ, dı n mʋʋlıma wʋvıınaha a yıma vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosisi, ta ba yi sıba piini a yıa wa, ta ʋ Halıkasıka nan vaa ba yi vuovıına ta fıala ʋ sʋŋ. 17 Yisa Masia wıa n nan bıagı kuule aŋaŋ n tʋnnana tʋŋ dieke a yıa Ɲmınnı. 18 N yaala n dagı nı tʋŋ dieke Masia dı vana maŋ yi, ama n kaaŋ bıagı a balı yaa gamma vuogaası tʋʋma ma, ʋ vaa

maŋ balı ʋ wʋvıınaha a yı vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosi, ta tʋŋ mamachi tʋnkpııma diekemba dı vana ba yi yada. 19 Ɲmıŋ Halıkasıka hagırıŋ die vana maŋ tʋŋ mamachi tʋʋmaha gie, die wıa n dene nyıŋ Jerusalemi a dı dıa tıgısı a keŋ tʋgı Yilirikumi tıŋ ma wa, ta die a mʋʋlı Masia wʋvıınaha jigiŋ mana. 20 Die wıa, die n dı dıa mıŋ aŋaŋ nıŋŋmına ta mʋʋla Masia wʋvıınaha a yıa vuodiekemba dı yene ka wʋŋya; n ka yaala n ga jigidieke vuoŋ dı wone a mʋʋlı wıaha, 21 dama dı maagıya Ɲmıŋ gbaŋkʋ ma dı;

"Vuodiekemba ba yene ka mʋʋlı ʋ wıaha
a yı ba nan ye ke,
ta vuodiekemba dı yene ka wʋŋ ʋ
wıaha nan sıba a chıası."

Pɔɔli die dı sanna dı ʋ kaagı Romi tıŋ vuosi dene

22 Wıa pam die kagına mıŋ sieŋ maŋ ka bıagı keŋ a kaagı nı. 23 Ama lele n kpatına n tʋʋmaha tıŋgbaŋka gie chaakʋ naa, ta dı yi bına pam wʋnna n yaalala dı n keŋ a kaagı nı, 24 ama lele n nan kaagı nı, maŋ kaagı nı kʋaŋ chaaŋ dı kaaŋ yʋası pam, n nan dı yaala dı nı suŋŋi mıŋ aŋ n ga Speeni tıŋgbaŋ ma. 25 Ama lele nıŋ, n gara Jerusalemi dı n ga suŋŋi Ɲmıŋ vuosi mi. 26 Dama Yisa dıdıısırıŋ diekemba dı benne Masedonia aŋaŋ Akaya tıŋgbaŋısı ma wa saŋya mıŋ dı ba chıası ligire a suŋŋi Ɲmıŋ vuosi diekemba dı benne Jerusalemi ma ta yi zɔɔlıntielibe. 27 Dı yiwo wusie dı, dı yiwo ba gbaŋ gbaŋ ba choti ba yıa ba piinike mi. Dı vıına dı ba yı ba, dama Ɲmıŋ wʋvıınaha die nyıŋ wa Jerusalemi vuosi jigiŋ a keŋ ba jigiŋ. Die wıa dı vıına dı ba yı ba piinisi gie. 28 Maŋ keŋ Jerusalemi a nagı piinisi a yı ba n nan nyıŋ mi a ga Speeni tıŋgbaŋ ma ta kaagı nı maŋ keŋ gara mi. 29 N sıba a baarı maŋ keŋ keŋ nı jigiŋ, Masia suŋŋiŋ nan dı bie tı ma pam.

30 N nımballı, tı Yɔmʋtieŋ Yisa Masia saaŋ ma aŋaŋ Ɲmıŋ Halıkasıka choti wıa, nı jʋʋsıma Ɲmıŋ aŋaŋ nıŋŋmına n wıa ta suŋŋi mıŋ. 31 Nı jʋʋsı Ɲmıŋ dı ʋ kagı mıŋ a nyıŋ vuodiekemba dı kana ka yi Yisa Masia yada ta bie Judia tıŋgbaŋ ma wa nuusi me, ta bı jʋʋsıma dı piini dieke n bala n nagı yı Ɲmıŋ vuosisi, ba nan tuoke aŋaŋ sʋgıfıalıŋ. 32 Nı jʋʋsı Ɲmıŋ a yı mıŋ naa, ʋ saagı, n nan dı yaa sʋgıfıalıŋ, ta keŋ voosi bıta nı jigiŋ. 33 Ɲmıŋ vuodieke dı yınana tı sʋgıdʋakʋ bemme aŋaŋ nı mana. Wusie.

16

Waasıŋ

1 N yaala n balı nı yaa gamma tı taa Fiibi wıa, ʋ yiwo vuodieke dı yine Yisa dıdıısırıba susuŋŋiru Senkiria tıŋ ma. 2 Ʋ keŋ keŋ nı mıŋŋı tuo wo tı Yɔmʋtieŋ saaŋ ma sıba Ɲmıŋ vuosi dı mʋna ba tuo chaanʋ dene. Ta suŋŋi wo ʋ yaalınana suŋŋi dieke mana a nyına nı jigiŋ, dama ʋ suŋŋi wo vuosi pam, aŋaŋ n gbaŋ.

3 N waasa Pirisila aŋaŋ ʋ chʋrʋ Akuyila, vuodiekemba dı yine n chanchaalıŋ tʋntʋntıŋ Yisa Masia tʋʋma ma. 4 Die ba nagı wa ba mısı a gbatı n miivoli, die wıa maŋ waasa ba, daa n nyıına ma waasınana ba, ama manıŋ aŋaŋ vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosi ama ta yi Yisa dıdıısırıba wa.

5 N bı waasa Yisa dıdıısırıŋ diekemba dı lagınanna ba tigiri me ta jıama Ɲmınnı. Ta waasa n zʋavıınʋ Epanetusi, vuodieke die dı wolinne a yi Yisa dıdıısırʋ Asia tıŋgbaŋ ma.

6 Ta waasa Meri, vuodieke die dı faasına a tʋŋ a yı nı; 7 ta waasa Andironikusi aŋaŋ Juniasi vuodiekemba dı yine n buuriŋ, ta die maŋ ŋaŋ ba die dı lagıŋ a bie dansarıka ma wa; ta Masia tʋntʋntıba dı sıba vıınıŋ, banıŋ ba wolinne a yi Masia dıdıısırıŋ n ma.

8 Ta waasa n zʋavıınʋ Ampiliatusi, vuodieke n chone tı Yɔmʋtieŋ sieŋ me.

9 Ta bı waasa Hubanusi, vuodieke dı yine tı chanchaaŋ tʋntʋntʋ Masia tʋʋmaha ma, aŋaŋ n zʋavıınʋ Sitakisi.

10 Ta waasa Apilisi, vuodieke dı yene magısıŋ ama ta bı dı Masia aŋaŋ wusie wo, ta waasa Arisitobulusi tigiŋ vuosi mana.

11 Ta bı waasa Herodoni, vuodieke dı yine n buuriŋ, aŋaŋ vuodiekemba dı benne Nasisusi tigiŋ me wo ta yi tı Yɔmʋtieŋ dıdıısırıba wa.

12 Ta bı waasa Tirifaana aŋaŋ Tirifosa, vuodiekemba dı tʋnnana tı Yɔmʋtieŋ tʋʋmaha, aŋaŋ n zʋavıınʋ Pesisi, vuodieke dı faasına a tʋŋ tʋʋma a yıa tı Yɔmʋtieŋ wo.

13 N bı waasa Rufusi, vuodieke dı faasına a tʋma a yıa tı Yɔmʋtieŋ wo, aŋaŋ ʋ nuŋ, vuodieke dı nagına mıŋ a bırıŋ ʋ bʋa wa.

14 Ta waasa Asikiritusi aŋaŋ Feligoni aŋaŋ Hemisi aŋaŋ Patorobasi aŋaŋ Hemasi aŋaŋ tı nımballı diekemba mana dı yine Masia dıdıısırıba mi wo.

15 N bı waasa Filologusi aŋaŋ Julia aŋaŋ Nerusi aŋaŋ ʋ taa wa aŋaŋ Olimpasi aŋaŋ Ɲmıŋ vuodiekemba mana dı bene ba jigiri.

16 Nı waası taŋ vıınıŋ vıınıŋ. Masia
dıdıısırıba dı benne jigiŋ mana
waasa nı.

Kpatıŋ kpaamıŋ

17 N nımballı n kpaama nı mıŋ, dı
nı sımma vuodiekemba dı puonene Yisa
dıdıısırıŋ ta kaga ba ʋ sieŋ me, ta ka
bı dı dagı dieke nı tuone wo, nı vʋarı
nı gbaŋ ta va ba. 18 Dama vuosi mi ka
jıama tı Yɔmʋtieŋ Masia ama ba dı wa
ba gbaŋ gbaŋ ba lɔla. Ba yaa nʋanansıŋ
a gaama vuodiekemba dı kana ka sıba
wa. 19 Vuoŋ mana wʋŋya mıŋ nı dına
Masia wʋvıınaha dene, die wıa n yaa
wa sʋgıfialıŋ pam aŋaŋ nı. Ta yaala nı
yallıma yıaŋ yaa gamma jadieke dı vıına
ma, ama nı da tuosime jabıaŋ. 20 Dı
kaaŋ yʋası aŋ Ŋmıŋ vuodieke dı yınana
tı sʋgıdʋagıŋ wa nan vaa aŋ nı tıbı tıbı
Sitaani sikpeŋ me.

Tı Yɔmʋtieŋ Yisa Masia suŋŋi nı.

Waasıŋ bıbra

21 N tʋntʋŋ chanchaalıŋ Timoti waasa
nı; ta n nımballı Lususi aŋaŋ Jasoni aŋaŋ
Sosipata dıaŋ dı waasa nı.

22 Manıŋ Tesusi vuodieke dı maagına
wudieke Pɔɔli dı bala naa waasa nı, tı
Yɔmʋtieŋ Yisa saaŋ ma.

23 Gayusi, vuodieke dı yine manıŋ Pɔɔli
tigiŋ tieŋ wo, ta Masia dıdıısırıŋ dı jıama
ʋ tigiri me gbaŋ waasa nı. Erasitusi,
vuodieke dı yine tıka gie ligire gbıgbarıtʋ
wa, wʋnıŋ aŋaŋ tı nımbʋa Kositusi gbaŋ
waasa nı. ((24 Tı Yɔmʋtieŋ Yisa Masia
suŋŋi nı mana.))

Kpatıŋ Ŋmıŋ jʋʋsıŋ

25 Nı vaa tı bırı Ŋmıŋ, dama ʋ bıagına
vaa nı ye yigi nı yadaka a yallı keŋ keŋ,
aŋaŋ die n mʋʋlına wʋvıına yaa gamma
Yisa Masia ma wa, ka yuori a dagı nı wusie
dieke die dı lɔbırına wa bına bına die dı
tıanna wa. 26 Wʋnıŋ Ŋmıŋ naazʋalıba die
tuohe mıŋ a maagıha a yi gbanıŋ ma ta
yuori wusieke; ta Ŋmıŋ vuodieke dı benne
saŋŋa mana wa dı yı nʋaŋ dı buuriŋ mana
nan dı sıba ka, amʋ ba nan yi Masia yada
ta dıı ʋ nʋaŋ.

27 Wʋnıŋ ʋ nyıına ma ʋ yine Ŋmıŋ
ta yi yıantieŋ, vuoŋ mana bırıma wa
yaa gamma haahuu, Yisa Masia saaŋ ma.
Wusie.

Pɔɔli bʋmbʋŋaŋ gbaŋ dieke die ʋ maagɪna a yɪ Korinti
tɪŋ vuosi wʋnna

1 Manɪŋ Pɔɔli vuodieke Yisa Masia die
dɪ wana dɪ n yi ʋ tʋntʋntʋ Nabidie Ŋmɪŋ
choti ma, manɪŋ aŋaŋ tɪ nɪmbʋa Sosen-
esi maagɪnana gbaŋkʋ gie 2 a yɪa nɪnɪŋ
vuodiekemba dɪ dɪna Ŋmɪŋ a bie Kor-
inti tɪŋ ma, nɪnɪŋ vuodiekemba Ŋmɪŋ dɪ
vʋarɪna dɪ nɪ yi ʋ vuokasɪmba ba, ta yi ʋ
sɪɪtɪ a lagɪŋ aŋaŋ Yisa, aŋaŋ vuodiekemba
mana dɪ benne jige mana ta jɪama tɪ
Yɔmʋtieŋ Yisa Masia; wʋnɪŋ ʋ yine ba
Yɔmʋtieŋ, ta bɪ yi tɪnɪŋ tɪ Yɔmʋtieŋ wo.
3 Tɪ Chɔɔŋ Nabidie Ŋmɪŋ aŋaŋ tɪ
Yɔmʋtieŋ Yisa Masia suŋŋi nɪ ta bɪ yɪ nɪ
sʋgɪdʋagɪŋ.

Pɔɔli die dɪ waasɪna Ŋmɪŋ dene

4 Manɪŋ n waasa Ŋmɪŋ saŋŋa mana nɪ
wɪa aŋaŋ ʋ chɪgɪna nɪ zɔɔlɪŋ ta suŋŋe nɪ
Yisa Masia wɪa, 5 dama nɪ yese jaaŋ mana
Yisa Masia ma mɪŋ, ta mɪŋŋɪ bala wɪa ta
bɪ mɪŋŋɪ sɪba wudieke mana ʋ bala nɪ
chɪasɪ. 6 Masia wudieke die tɪ dagɪna nɪ,
nɪ mɪŋŋɪ tuohe mɪŋ a pɔgɪlɪ. 7 Die wɪa
nɪ ka waarɪ Ŋmɪŋ Halɪkasɪka piini kaanɪ
gbaŋ aŋaŋ nɪ gbarɪna aŋaŋ nɪŋŋmɪna daa
dieke tɪ Yɔmʋtieŋ Yisa Masia dɪ bala ʋ keŋ
wo. 8 Ʋ nan mɪŋŋɪ gbarɪ nɪ amʋ nɪ nan dɪ
hagɪrɪ a ga tʋgɪ daa dieke tɪ Yɔmʋtieŋ dɪ
bala ʋ keŋ wo ta nɪ kaaŋ dɪ yallɪ wʋbɪaŋ
nɪ ma. 9 Wudieke Ŋmɪŋ dɪ baarɪ ʋ nan yi,
kanɪŋ ʋ yie. Ʋ vʋarɪna nɪ dɪ nɪnɪŋ aŋaŋ ʋ
Bʋa Yisa Masia yi nʋabalɪmɪŋ a bemme.

Masia dɪdɪɪsɪrɪŋ puole wɪa

10 N nɪmballɪ, n jʋʋsa nɪ tɪ Yɔmʋtieŋ
Yisa Masia saaŋ ma dɪ nɪ mana lagɪŋ
aŋaŋ nʋabalɪmɪŋ, ta nɪnhagɪrɪŋ daa be-
mme nɪ sʋnsʋŋ, ta nɪ yi nʋabalɪmɪŋ aŋaŋ
sʋŋanyilibalɪmɪŋ. 11 N nɪmballɪ, Kilowo
tigɪŋ vuosi balɪ mɪŋ mɪŋ dɪ nɪ yallɪ wa
nɪnhagɪrɪŋ aŋaŋ taŋ. 12 Ba balɪ mɪŋ mɪŋ dɪ
nɪ bataŋ baarɪ ba dɪ wa manɪŋ, ta bataŋ
dɪaŋ dɪ baarɪ dɪ ba dɪ wa Apolosi, bataŋ
dɪaŋ dɪ baarɪ dɪ ba dɪ wa Piita, ta bataŋ
dɪaŋ dɪ baarɪ dɪ ba dɪ wa Masia. 13 Masia
wa puo puo mɪŋ? Die ba kpaasɪ mɪŋ mɪŋ
dagarɪkʋ ma nɪ wɪa? Yaa die ba sɪwa nɪ
Ŋmɪŋ nyaabʋ manɪŋ Pɔɔli saaŋ ma?
14 N waasa Ŋmɪŋ dɪ n ka sɪɪ nɪ wʋnyɪ
mana Ŋmɪŋ nyaaŋ ntaala Kirisipusi aŋaŋ
Gayusi. 15 Die wɪa nɪ wʋnyɪ mana kaaŋ
bɪagɪ a baarɪ ba sɪɪ nɪ wa Ŋmɪŋ nyaabʋ
n saaŋ ma dɪ nɪ dɪa mɪŋ. 16 N bɪ sɪwa
Sitifanasi aŋaŋ ʋ deŋ Ŋmɪŋ nyaabʋ, ama n
ka bɪ tɪɪnsɪ dɪ n bɪ sɪɪ vuoŋ bɪbra. 17 Dama
Masia ka tʋŋ mɪŋ dɪ n keŋ sɪma vuosi
nyaabʋ; Ʋ tʋŋ mɪŋ mɪŋ dɪ n keŋ mʋʋlɪma
ʋ wʋvɪɪnaha a yɪma vuosi. Daa n nagɪma
vuota sɪbɪŋ a balɪma yɪma ba; die maŋ tɪŋ
yie die, dɪ tɪŋ nan yi Masia vuodieke dɪ
kpine dagarɪkʋ ma wa kumbu waarɪ ka
hagɪrɪŋ.

Masia kuŋ die dɪ dagɪna Ŋmɪŋ hagɪrɪŋ aŋaŋ ʋ sɪbɪŋ dene

18 Vuodiekemba dɪ bana Ŋmɪŋ sieku
banɪŋ ba yile dɪ Masia dagarɪkʋ
ma kumbu yiwo wʋtɔgʋ; ama tɪnɪŋ
vuodiekemba dɪ yene gbatɪtaaŋkʋ sɪba
a baarɪ ka yiwo Ŋmɪŋ hagɪrɪŋ. 19 Dɪ
maagɪya Ŋmɪŋ gbaŋkʋ sʋŋ dɪ Ŋmɪŋ baarɪ
dɪ,
"N nan chʋʋsɪ yɪantieliŋ sɪbɪŋ
ta vaa sɪsɪbɪrɪŋ chɔrɪŋ."
20 Die wɪa, tɪŋgbaŋka gie yɪantieliŋ aŋaŋ
sɪsɪbɪrɪŋ aŋaŋ nɪnhagɪrɪ nɪgɪrɪba bie
wo sɪa? Ŋmɪŋ vaa wa tɪŋgbaŋka gie
yɪantieliŋ dɪ yi gaantɪŋ.
21 Ŋmɪŋ, vuodieke dɪ yalla yɪabʋ yine
tɪŋgbaŋka gie vuosi yɪaŋ dɪ kaaŋ bɪagɪ
yi ta vuosi sɪmma wa. Die wɪa ʋ
yi vuodiekemba dɪ yine Yisa yada wa
dɪ ye gbatɪtaanɪŋ, dama wudiekemba tɪ
mʋʋlɪnana a yɪa vuosi ta vuosi dɪ bala dɪ a
yiwo gaantɪ wʋbalɪkaha wɪa. 22 Juu vuosi
yaala ba ye mamachi wɪa ta ye yi yada;
ta Giriiki vuosi dɪaŋ dɪ yaala yɪaŋ wɪa.
23 Ama tɪnɪŋ nɪŋ tɪ mʋʋla ta daga ba Yisa
dɪ kpine die dagarɪkʋ ma, ta wɪɪrɪ gie dɪ
yie Juu vuosisi sɪnyɪɪrɪŋ dɪ haga, ta bɪ yi
wʋtɔgʋ a yɪ vuodiekemba dɪ kana ka yi Juu
vuosisi. 24 Ama Juu vuodiekemba Ŋmɪŋ dɪ
vʋarɪna aŋaŋ vuodiekemba dɪ kana ka yi
Juu vuosi ta Ŋmɪŋ dɪ vʋarɪ ba wa nɪŋ sɪba
a baarɪ Masia kumbu wɪaha yiwo Ŋmɪŋ
hagɪrɪŋ aŋaŋ ʋ yɪaŋ. 25 Wudieke Ŋmɪŋ dɪ
yine ta vuota dɪ nagɪka dɪ ka yiwo gaaŋ
wuyiikiŋ, kanɪŋ ka yaa yɪaŋ a tɪaŋ vuota
yɪaŋ; ta wudieke Ŋmɪŋ dɪ yine ta vuota dɪ
yile dɪ ka wo hagɪrɪŋ, ama ka yaa hagɪrɪŋ
a tɪaŋ vuota hagɪrɪŋ mɪŋ.
26 N nɪmballɪ, nɪ yilime die nɪ sɪna die
saŋŋa dieke Ŋmɪŋ dɪ wa nɪ. Vuota jigiŋ
die nɪ vuosi bɪta die yalla yɪaŋ ta die yi
vuokpɪɪma yaa a yi naballɪ. 27 Ama Ŋmɪŋ
vʋarɪ wa gaantɪŋ tɪŋgbaŋka gie vuosi
jigiŋ, dɪ ʋ yi aŋ yɪantieliŋ dii viivi; ta bɪ
vʋarɪ wabɪtɪ tɪŋgbaŋka gie vuosi jigiŋ, dɪ
ʋ yi aŋ hagɪrɪtieliŋ dii viivi. 28 Ŋmɪŋ vʋarɪ
wa tɪŋgbaŋka gie wabɪtɪ, aŋaŋ vuotɔgɪtɪ
aŋaŋ vuodiekemba dɪ kana ka yi jaaŋ, dɪ
ʋ yi wudieke vuosi dɪ yilinene dɪ ka yaa
nyʋarɪ wa yɔrɪ. 29 Naa daga dɪ vuoŋ wori a
baaŋ bɪagɪ a kuuli Ŋmɪŋ nɪŋŋa. 30 Wʋnɪŋ
Ŋmɪŋ taasɪna tɪ aŋaŋ Yisa Masia ta ʋ yine
tɪ yɪaŋ. Ʋ wɪa Ŋmɪŋ dɪ vʋarɪ tɪ a nyɪŋ bɪaŋ
ma, ta baarɪ tɪ yiwo vuovɪɪna ʋ jigiŋ, ta bɪ

yi ʋ vuosi. 31 Die wɪa nɪ yime wudieke dɪ
maagɪna Ŋmɪŋ gbaŋkʋ sʋŋ dɪ, “Vuodieke
nɪŋ mana dɪ yaalɪnana ʋ kuuli, ʋ kuulime
yaa gamma wudieke tɪ Yɔmʋtieŋ dɪ yine.”

2

Masia dagarɪkʋ ma kuŋ wɪa

1 N nɪmballɪ, die n kenne nɪ jigiri die
n ka mʋʋla Ŋmɪŋ wɪaha a yɪa nɪ aŋaŋ
nʋanansɪŋ yaa vuota sɪbɪŋ. 2 Dama saŋŋa
dieke die n benne aŋaŋ nɪ wa, die n
wo sʋŋanyile a gʋtɪ Yisa Masia aŋaŋ ʋ
dagarɪkʋ ma kumbu wɪa. 3 Die wɪa die
n kenne nɪ jigiri, die n bɪrɪŋ wa wabʋ ta
cheele aŋaŋ ŋmaamɪŋ, 4 ta die n ka dagɪ ta
mʋʋlɪ wɪaha aŋaŋ vuota sɪbɪŋ die dɪ baaŋ
nan yi vuosi nansɪŋ ta ba ye tuoke, ama die
n mʋʋlɪya mɪŋ, ta Ŋmɪŋ Halɪkasɪka die dɪ
dagɪ aŋaŋ ka hagɪrɪŋ dɪ a yiwo wusie. 5 Die
wɪa dɪ ka yi vuota sɪbɪŋ vana nɪ yi Yisa
Masia yada ama dɪ yiwo Ŋmɪŋ hagɪrɪŋ.

Yaa gamma Ŋmɪŋ yɪaŋ wɪa

6 Wusie, tɪ bala aŋaŋ yɪaŋ a yɪa
vuodiekemba dɪ mɪŋŋɪna a sɪba Ŋmɪŋ
wɪaha. Ama daa tɪŋgbaŋka gie vuosi
yɪaŋ yaa tɪŋgbaŋka gie naakpɪɪma,
vuodiekemba dɪ bala ba waarɪ ba
hagɪrɪbʋ. 7 Yɪaŋ dieke n balala naa yiwo
Ŋmɪŋ yɪaŋ lɔbɪrɪkɪŋ ʋ nagɪna a lɔbɪrɪ
vuota, yɪaŋ dieke Ŋmɪŋ die dɪ wolinne
a vʋarɪ ta ye ka naaŋ dʋnɪa dɪ ka nan
vaa tɪ ye jɪlɪma ka. 8 Tɪŋgbaŋka gie
naakpɪɪmaha wʋnyɪ wori a ye sɪba yɪabʋ
gie. Ba tɪŋ sɪbaka ba tɪŋ kaaŋ kpaasɪ tɪ
Yɔmʋtieŋ dagarɪkʋ ma, wʋnɪŋ ʋ sɪna bɪrɪŋ
mana. 9 “Dɪ maagɪya Ŋmɪŋ gbaŋkʋ ma dɪ:
Jadieke vuota dɪ yene ka yeye yaa ta wʋŋ,
ta ka bɪ yile dɪ ka nan bɪagɪ a yi,
kanɪŋ ka yine jadieke Ŋmɪŋ dɪ yine
siri a zieŋ vuodiekemba dɪ chone
wo.”
10 Kanɪŋ Ŋmɪŋ Halɪkasɪka dɪ yi tɪ sɪbaka,
dama Halɪkasɪka sɪba jaaŋ mana aŋaŋ
Ŋmɪŋ wʋlɔbɪrɪka wɪa gbaŋ. 11 Vuota
haalɪbʋ dieke dɪ benne ʋ sʋkʋ kasɪŋ sɪbɪna
vuota sʋŋanyile. Die gbaŋ dɪ sɪɪ, vuoŋ ka
sɪba Ŋmɪŋ sʋŋanyile sie Ŋmɪŋ Halɪkasɪka
kasɪŋ. 12 Haalɪbʋ dieke tɪ tuone wo, ʋ ka yi
tɪŋgbaŋka gie haalɪbʋ, ama ʋ yiwo Ŋmɪŋ
Halɪkasɪka dieke dɪ baaŋ nan vaa tɪ sɪmma
piini dieke ʋ yɪna tɪ wa.

13 Die wɪa, tɪ ka bala wudieke dɪ yine
vuota yɪaŋ dagɪŋ; ama tɪ bala wudieke
Ŋmɪŋ Halɪkasɪka dɪ dagɪna tɪ, ta bɪ
daga Ŋmɪŋ wusieke a yɪa vuodiekemba
dɪ yalla Halɪkasɪka. 14 Ama vuodieke
dɪ wone Halɪkasɪka nɪŋ, die vuoke ka
tuose Halɪkasɪka wɪaha, dama ka yiwo
wʋtɔgʋ a yɪ wa ta ʋ kaaŋ dɪ sɪba a
chɪasɪ, dama Halɪkasɪka sʋŋŋinene vuosi
ba sɪba a chɪasɪ. 15 Ama vuodieke dɪ yalla
Halɪkasɪka sɪba jaaŋ mana dɪ sɪna dene,
ama vuoŋ kaaŋ bɪagɪ sɪba ʋ sɪna dene.
16 Sɪba a maagɪna Ŋmɪŋ gbaŋkʋ sʋŋ die
wo, dɪ
“Mɪnɪa baaŋ nan bɪagɪ mɪŋŋɪ Ŋmɪŋ
sʋŋanyile
ta kpaaŋ wa?”
Ama tɪnɪŋ tɪ sɪba Yisa Masia sʋŋanyile
mɪŋ.

3

Ŋmɪŋ tʋntʋntɪŋ wɪa

1 N nɪmballɪ, ka yiwo wusie, die n ka
bɪagɪ a balɪ a yɪ nɪ sɪba n tɪŋ nan balɪ a
yɪ vuodiekemba dɪ yalla Halɪkasɪka, ama
die n balɪ a yɪ nɪ sɪba n ŋaana bala a yɪa
tɪŋgbaŋka gie vuosi die wo, ta nɪ berɪŋ sɪɪ
sɪba ballɪ berɪŋ Masia sieŋ me. 2 Biisiŋ die
maŋ yɪ nɪ daa nyindiiki dʋnsa, dama die
nɪ ka tʋgɪ die. Leleke gie gbaŋ nɪ ka tʋgɪ
die, 3 dama nɪ berɪŋ ye sɪɪ sɪba tɪŋgbaŋka
gie vuosi berɪŋ; dama dɪɪ yi sʋgɪbɪaŋ
aŋaŋ nɪnhagɪrɪŋ dɪ bie nɪ sʋnsʋŋ, daa
tɪŋgbaŋka gie vuosi berɪŋ nɪ dɪ? 4 Dɪɪ yi nɪ
wʋnyɪ dɪ baarɪ dɪ ʋ dɪ wa Pɔɔli, ta wʋnyɪ
dɪaŋ dɪ baarɪ dɪ ʋ dɪ wa Apolosi, die nɪŋ
nɪ ka berɪ wo sɪba tɪŋgbaŋka gie vuosi?

5 Manɪa yine Apolosi, ta manɪa yine
Pɔɔli? Tɪ mana ko yiwo Ŋmɪŋ tʋntʋntʋ
diekemba die dɪ suŋŋine nɪ nɪ yi Yisa
yada. Tɪ wʋnyɪ mana tʋma tʋŋ dieke tɪ
Yɔmʋtieŋ dɪ yɪnana wa dɪ ʋ tʋŋ. 6 Manɪŋ
die n bʋrɪna nyɪnbʋrɪkaha, ta Apolosi
dɪ jaasɪha nyaaŋ, ama Ŋmɪŋ die vana a
nyuuŋ ta bɪrɪŋ. 7 Vuodieke dɪ bʋrɪnana
aŋaŋ vuodieke dɪ jasɪnana nyaaŋ ka yi
wɪɪŋ, ama Ŋmɪŋ yine wɪɪŋ, dama wʋnɪŋ
ʋ vana a bɪrɪŋ. 8 Jaaŋ wori a puo vuodieke
dɪ bʋrɪnana aŋaŋ vuodieke dɪ jasɪnana
nyaaŋ, Ŋmɪŋ nan tʋŋ ba wʋnyɪ mana yaa
gamma ʋ tʋnna mʋ dene. 9 Dama tɪ lagɪsɪ
tʋma mɪŋ a yɪa Ŋmɪŋ. Nɪ sɪɪ sɪba Ŋmɪŋ
kʋaŋ, ta bɪ sɪɪ sɪba Ŋmɪŋ juoŋ. 10 N
nagɪ wa sɪbɪŋ dieke Ŋmɪŋ dɪ yɪna mɪŋ
wa, manɪŋ sɪɪ sɪba mɪmɪɪrɪvɪɪnʋ wa, a
piili a dʋaŋ juoku nyabɪlɪŋ, ta vuogaŋ
dɪ keŋ mɪa ka sikpeŋ. Ama vuodieke nɪŋ
dɪ keŋ mɪa ka sikpeŋ ʋ sɪmma ʋ mɪnana
die. 11 Ŋmɪŋ wɔŋ nagɪ wa Yisa Masia a
yi juoku nyabɪlɪŋ, ta nyabɪlɪŋ bɪ wori ta
vuoŋ dɪ baaŋ piili a dʋaŋ. 12 Vuosi bataŋ
nan nagɪ salɪma yaa kʋʋtɪ yaa tannyɪgɪsa
a mɪa juoku chɪaka ba dʋana wa sikpeŋ;
bataŋ dɪaŋ nan nagɪ daatɪ yaa hʋʋtɪ yaa
kʋnchɪaga a kpii ka ma. 13 Masia keniŋ
daarɪ ta vuoŋ mana tʋʋma dɪ sɪna die nan
daansɪ a nyɪŋ yaalɪŋ ma. Boliŋ bala ka
magɪsɪ vuoŋ mana tʋʋma ta yuori dagɪ ka
sɪna dene. 14 Dɪɪ yi ta bolibu ka dii jadieke
vuoke dɪ mɪna a zieŋ juoku nyabɪlɪkʋ ma
wa, die nɪŋ ʋ nan ye tune. 15 Vuodieke jaaŋ

dı dine bolibu, ʋ kaaŋ ye ka tune, ama ʋ gbaŋ gbaŋ ʋ nan ye gbatıtaanıŋ ama ka nan sıı sıba ʋ chıgı nyıŋ wa boliŋ me.
16 Nı mana sıba a baarı nı yine Ɲmıŋ juoŋ ta Ɲmıŋ Halıkasıka bie nı ma, daa die? 17 Die wıa vuodieke dı chʋʋsa Ɲmıŋ juoku, Ɲmıŋ nan chʋʋsı die vuoke. Dama Ɲmıŋ juoŋ yiwo kası, ta nınıŋ nı yine kanıŋ juoku mi.
18 Vuoŋ daa gaama ʋ gbaŋ. Dıı yi vuoŋ dı bie nı ma a yile dı ʋ yiwo yıantieŋ sıba tıŋgbaŋka gie vuosi dı yilinene die, dı vıına ʋ nagı ʋ gbaŋ a bırıŋ gaamʋ amʋ ʋ nan seŋ bırıŋ yıantieŋ. 19 Jadieke tıŋgbaŋka gie vuosi dı yilinene dı ka yiwo yıaŋ, ka yine wʋtɔgʋ Ɲmıŋ jigiŋ, sıba ka maagına Ɲmıŋ gbaŋkʋ sʋŋ die wo, dı, “Ɲmıŋ yige yıantieliŋ ba yıaŋ wuyiike me”, 20 ta bı maagı jigiŋ kaanı bıbra dı, “Tı Yɔmʋtieŋ sıba dı yıantielibe sʋŋanyile yiwo yɔrı.” 21 Die wıa, vuoŋ daa keŋ kuulime yaa gamma wudieke vuota dı baaŋ bıagı yi. Jaaŋ mana yiwo nı sıı tı, 22 manıŋ Pɔɔli aŋaŋ Apolosi aŋaŋ Piita aŋaŋ tıŋgbaŋka gie aŋaŋ miivoli aŋaŋ kuŋ, aŋaŋ saŋka gie aŋaŋ saŋŋa dieke dı bala ka keŋ wo mana yiwo nı sıı tı. 23 Ta Masia dıaŋ dı sıı nı, ta Ɲmıŋ dıaŋ dı sıı Masia.

4

Masia tʋntʋntıŋ wıa

1 Die wıa nı nagı tı a yi Masia tʋntʋntʋ diekemba Ɲmıŋ dı vʋarına tı ta nagı ʋ wusie wʋlɔbırıkırı wʋbalıkaha a yi tı nuusi me. 2 Die wıa, wudieke dı yine nıŋŋmına wʋnna, dı vıına dı tʋntʋntʋ tʋma aŋaŋ wusie. 3 Ama n baga wori dıı yi nı die mıŋ sarıya yaa vuoŋ dı dii n sarıya sıba vuota dı ŋaana die ba chanchaalıŋ sarıya die wo; dama n ka dii n gbaŋ gbaŋ n sarıya. 4 N sʋŋ yıantıya mıŋ, ama dı ka dagı sıba n ka tʋma chʋʋsa, ama tı Yɔmʋtieŋ yine vuodieke dı dinene n sarıya. 5 Die wıa, nı da dime vuoŋ sarıya lele gie, ama nı chısıma saŋŋa dieke tı Yɔmʋtieŋ dı bala ʋ keŋ wo, wʋnıŋ ʋ bala ʋ nagı jadieke dı benne lımıŋ ma a dagı yaalıŋ ma, ta yuori sʋgıtı sʋŋ wıa yaalıŋ ma; saŋka mi vuoŋ mana nan ye ʋ bırıŋ dı sına die Ɲmıŋ jigiŋ.
6 N nımballı, nı wıa maŋ nagı n gbaŋ aŋaŋ Apolosi a yi dagıtı amʋ nı nan bʋgırı a nyıŋ tı jigiŋ amʋ nı nan dı sıba ba keŋ baarı dı, “Da keŋ yi poli wudieke dı maagına wa chıaŋ.” Ta nı wʋnyı mana da keŋ kɔtıma ʋ gbaŋ vuoŋ wʋnyı wıa a tıaŋ vuogaaŋ. 7 Manıa yına nı nyıŋkʋrıtı nı chanchaalıŋ sʋŋ? Da Ɲmıŋ yına nı jadieke mana nı yalla wa? Ta dıı yi Ɲmıŋ yına nı, bıa wıa nı kuule sıba ka ka yiwo piini?
8 Nı wɔŋ ye jadieke mana nı yaalala mıŋ? Nı wɔŋ yiwo nyintitielin? Nı yile dı nı wɔŋ yiwo naalıŋ ta vaa tı? Dı tıŋ nan yi mıŋ nansıŋ pam dıı yi nı seŋ yi naalıŋ amʋ tınıŋ aŋaŋ nı tıŋ nan lagıŋ a yi naara. 9 Manıŋ n jigiŋ n yile dı Ɲmıŋ vʋarı wa tınıŋ vuodiekemba dı yine ʋ tʋntʋntıŋ a vaa tı yi wabıtı, ta vaa tı sıı sıba vuodiekemba ba bala ba kʋʋ yaalıŋ ma, ta malakasi aŋaŋ tıŋgbaŋka gie vuosi dı vʋara tı fala. 10 Tı yiwo gaantıŋ Masia wıa, ama nınıŋ nıŋ nı nagı nı gbaŋ a yi yıantieliŋ Masia sieŋ me. Tınıŋ tı yiwo wabıtı ama nınıŋ nı nagı nı gbaŋ a yi hagırıtieliŋ, ta vuosi dı yıa nı jılıma ama ta tınıŋ nıŋ ba nine ka suuli tı. 11 Saŋŋa kaanı a keŋ tʋgı jinne, tı dı dıa mıŋ aŋaŋ kɔŋ aŋaŋ nyanyuule ta bɔba gachɔɔtı, ta ba nıga tı, ta tı dı dıa ta wo jigiberisikiŋ. 12 Tı faası tʋma mıŋ a die a nyına tı walıŋ ma, ba keŋ zıa tı, tı ŋaaŋ yiŋŋi balı wa wʋvıına a yı ba, ta ba keŋ mugise tı tı ŋaaŋ dii wo suguru; 13 ba balı a chʋʋsı tı saara, tı ŋaaŋ yiŋŋi balı ba aŋaŋ choti. Tı bırıŋ wa wabıtı, ta sıı sıba tıŋgbaŋka taŋgɔɔŋ jagıma, ta bı sıı sıba tıŋgbaŋka gie dıgıntı a keŋ tʋgı jinne.
14 N ka maaga naa a yıa nı dı n yi nı viivi, ama n maaga dı n kpaaŋ nı nı yine n ballıchoti wıa. 15 Nı taasına aŋaŋ Masia wa wıa, dıı yi ta nı yallı nıŋŋandıısırıŋ tuse baŋ, ama nı yallı wa chɔɔŋ balımıŋ dama Yisa Masia ma maŋ bırıŋ nı chɔɔŋ dama manıŋ n nagına wʋvıınaha a keŋ balı nı. 16 N jʋʋsa nı, nı dıa n beriŋ. 17 Wıırı gie wıa maŋ tʋma Timoti nı jigiŋ, vuodieke dı yine n bʋachoti ta yi wusietieŋ tı Yɔmʋtieŋ wıa ma; ʋ nan tıınsı nı yaa gamma n beriŋ Masia ma, aŋaŋ wudieke n dına dı dıa a daga Masia dıdıısırıba jigiŋ mana.
18 Nı bataŋ wa yaa wa kalinbaani, ta yile dı n kaaŋ keŋ a kaagı nı. 19 Ama dıı yi ta tı Yɔmʋtieŋ dı yı mıŋ sieŋ, n nan keŋ kaagı nı daraa ale wo gie nʋaŋ, ta ye kalinbaantielibe gie, daa ba wʋbalıka wıa, ama n yaala n ye dı ba seŋ yaa hagırıŋ yaa ba ka yallı. 20 Ɲmıŋ naarı ka yiwo nʋaŋ wʋbalıka, ama ka yiwo hagırıŋ wıa. 21 Bıa nı yaala? Nı yaala n keŋ nı jigiŋ aŋaŋ nıŋŋmına yaa n keŋ sɔmm aŋaŋ choti.

5

Dıgıntı die dı kenne juu Masia dıdıısırıŋ ma wıa

1 Ka seŋ yiwo wusie ba bala dı dıgıntı bie nı ma, wudieke vuodiekemba dı kaabınana bugile gbaŋ kaaŋ yi. N wʋŋya dı wʋnyı benne nı sʋnsʋŋ ta dʋaga aŋaŋ ʋ nısa. 2 Ama nı yaa kalinbaani ta ka chıga viivi ka wıa. Nı tıŋ mʋ nı yallıma

sʊgɪchʊʊsɪŋ ta vuodieke dɪ yine die wo nɪ tɪŋ vʊarɪ wa a nyɪŋ nɪ lagɪŋkʊ ma. 3 Aŋaŋ n yʊana aŋaŋ nɪ wa, ama n sʊŋanyile bie aŋaŋ nɪ, ta n wɔŋ yile a dii daa wa sarɪya, ta dɪ sɪɪ sɪba n lagɪŋ beri mɪŋ aŋaŋ nɪ. 4 Nɪ keŋ lagɪŋ tɪ Yɔmʊtieŋ Yisa saaŋ ma, ta n sʊŋanyile dɪ beri aŋaŋ nɪ, ta tɪ Yɔmʊtieŋ Yisa hagɪrɪŋ dɪ beri aŋaŋ nɪ 5 nɪ vʊarɪ daa dieke dɪ yine wʊbɪakʊ gie wo a yi Sitaani nuusi me aŋ ʊ chʊʊsɪ ʊ nyɪŋgbanɪŋ, ta naa nan yi aŋ ʊ haalɪŋ keŋ ye gbatɪtaanɪŋ tɪ Yɔmʊtieŋ kenɪŋ daraaŋ.

6 Dɪ ka vɪɪna dɪ nɪ yallɪma kalinbaani. Nɪ ka sɪba a baarɪ dɪ dabɔtɪ bɪta ŋaana yie paanʊ zɔŋ dɪ yire? 7 Die wɪa, nɪ vʊarɪ dembike gie a nyɪŋ nɪ ma, amʊ nɪ nan seŋ yi kasɪ, ta sɪɪ sɪba paanʊ zɔŋ haalɪŋ dɪ wone dabɔtɪ, wusie n sɪba mɪŋ dɪ die nɪ seŋ sɪɪ, dama Yisa Masia vuodieke dɪ yine tɪ gasɪtɪaŋkʊ dʊʊga yiipɔlɪka wɔŋ tuo tɪ kuŋ a kpi mɪŋ. 8 Die wɪa, tɪ dɪna ʊ sieku die wo, nɪ vaa tɪ vaa berikʊʊrɪ, ta vaa sʊŋanyilibɪatɪ aŋaŋ bɪaŋ yiile, ta wa yi ʊ sʊgɪyɪalɪŋ dɪdɪɪsɪrɪŋ aŋaŋ wusie, amʊ bɪaŋ kaaŋ dɪ bie tɪ ma.

9 N wɔŋ maagɪ gbanɪŋ a yɪ nɪ dɪ nɪ da dɪma daakpana aŋaŋ hɔgʊkpana tieliŋ. 10 Ama n ka daga dɪ nɪ vʊarɪ nɪ gbaŋ a nyɪŋ tɪŋgbaŋka gie hɔgʊkpana aŋaŋ daakpana ma yaa halɪtieliŋ yaa gaarɪŋ yaa vuodiekemba dɪ kaabɪnana bugile, dɪɪ yi die, die nɪŋ sie nɪ nyɪŋ tɪŋgbaŋka gie me. 11 N maaga bala nɪ dɪ nɪ daa chʊmma aŋaŋ vuodieke dɪ bala dɪ wʊnɪŋ ʊ dɪ wa Masia ama ta yie hɔgʊkpana aŋaŋ daakpana tʊʊma, yaa a yi halɪtieŋ yaa ta kaaba bugile yaa a yi kʊagaarʊ yaa a yi vuodieke dɪ nyunene daaŋ a buge, yaa a yi gaarʊ; nɪ daa keŋ kala aŋaŋ wa gbaŋ a dii nyindiike.

12 Ka ka yi n tʊʊma dɪ n dime vuodiekemba dɪ kana ka dɪɪ Masia sarɪya. Da nɪnɪŋ vuodiekemba dɪ dɪna Masia wa mʊna nɪ dii nɪ chanchaalɪŋ sarɪya? 13 Ŋmɪŋ bala ʊ dii vuodiekemba dɪ kana ka dɪ Masia wa sarɪya. Ka wɔŋ maagɪ mɪŋ Ŋmɪŋ gbaŋkʊ sʊŋ dɪ, "Yagɪma wʊbɪatɪtieŋ a nyɪŋ nɪ jigɪŋ."

6

Sarɪya diile wɪa

1 Dɪɪ yi nɪ wʊnyɪ dɪ yaa wɪɪŋ aŋaŋ ʊ chanchaaŋ vuodieke dɪaŋ dɪ yine Masia dɪdɪɪsɪrʊ, ta ka nagɪ wɪarɪ a ga Masia dɪdɪɪsɪrʊ jigɪŋ dɪ ba ga wʊnsɪ, ama ta nagɪ ka a ga vuodiekemba dɪ kana ka dɪ Masia wa sarɪya diile jigɪŋ, ka wo viivi? 2 Nɪ ka sɪba a baarɪ dɪ Masia dɪdɪɪsɪrɪba bala ba keŋ dii tɪŋgbaŋka gie vuosi sarɪya? Ta dɪɪ yi nɪ nan daansɪ dii tɪŋgbaŋka gie vuosi sarɪya die nɪnɪŋ nɪ kaaŋ bɪagɪ a dii sarɪyabɪsɪ lele gie? 3 Nɪ ka sɪba dɪ tɪ bala tɪ keŋ dii malakasi sarɪya? Dɪɪ yi die, bɪa yine tɪ kaaŋ bɪagɪ a dii lele gie beriŋ sarɪya? 4 Dɪɪ yi nɪ yaa wɪa, bɪa wɪa nɪ yaa gara vuodiekemba Masia dɪdɪɪsɪrɪŋ bataŋ dɪ yilinene dɪ ba ka yi jaaŋ jigiŋ? 5 Naa yiwo viivi a yɪ nɪ. Dɪɪ yi nɪnhagɪrɪŋ dɪ nan nɪ sʊnsʊŋ, vuoŋ wori nɪ sʊŋ a yaa yɪaŋ a baaŋ bɪagɪ wʊnsɪ ka? 6 Ama nɪ bataŋ naga taŋ a gara sarɪyadiiliŋ diekemba dɪ kana ka yi Masia yada wa jigiŋ ba die nɪ sarɪya.

7 Nɪ wone yaa wɪa aŋaŋ nɪ nɪmballɪ gbaŋ, dagɪya dɪ nɪ wɔŋ chʊʊsɪya. Dɪɪ yi fʊ nɪmbʊa dɪ chʊʊsɪ fʊ yaa a nyɪrɪ fʊ ta fʊ saagɪ, dɪ ka kpɪa? 8 Ama nɪnɪŋ nɪ yine vuodiekemba dɪ nyɪrɪnana ta gbata vuosi aŋaŋ nɪ Masia dɪdɪɪsɪrɪŋ chanchaalɪŋ gbaŋ. 9 Nɪ ka sɪba baarɪ dɪ vuobɪatɪ kaaŋ ye Ŋmɪŋ naarɪ a juu? Nɪ gaama nɪ gbaŋ, vuodiekemba dɪ yine dɪgɪntɪ tʊʊma yaa ta kaaba bugile yaa hɔgʊkpana aŋaŋ daakpana tʊʊma yaa dembiŋ diekemba dɪ yaa lɔla a dʊaga aŋaŋ ba dembiŋ chanchaalɪŋ, 10 yaa gbɪgbatɪrɪŋ yaa halɪtieliŋ yaa vuodiekemba dɪ nyunene daaŋ a buge yaa kʊagaarɪŋ yaa gaarɪŋ, genbe mana wʊnyɪ kaaŋ juu Ŋmɪŋ naarɪ ma 11 Nɪ bataŋ die sɪɪwa dene; ama ta Ŋmɪŋ dɪ sugiri nɪ wʊbɪatɪ a taaŋ, ta nɪ wa yi ʊ vuosi ta bɪ yi sʊgɪyɪalɪntieliŋ ʊ jigiŋ, tɪ Yɔmʊtieŋ Yisa Masia aŋaŋ Ŋmɪŋ Halɪkasɪka wɪa.

Nɪ nagɪma nɪ nyɪŋgbanɪŋ a yime wudieke dɪ baaŋ bɪrɪ Ŋmɪŋ saaŋ

12 Nɪ bataŋ bala dɪ, "Wɪɪŋ ka chʊarɪ." Dɪ yiwo wusie, ama daa jaaŋ mana vɪɪna a yɪ tɪ. Nɪ bala dɪ jaaŋ ka chʊarɪ, ka yiwo wusie, ama manɪŋ n kaaŋ vaa jaaŋ yalla mɪŋ a tʊmma. 13 Nɪ bataŋ baarɪ dɪ, "Nyindiike yiwo nyuuti sɪɪtɪ, ta nyuuti dɪaŋ yiwo nyindiike sɪɪtɪ." Ka yiwo wusie, ama Ŋmɪŋ nan chʊʊsɪ a mana. Ŋmɪŋ ka naaŋ tɪ nyɪŋgbanɪŋ dɪ tɪ yaa tʊma dɪgɪntɪ tʊʊma, ama dɪ tɪ yaa jɪama tɪ Yɔmʊtieŋ. Tɪ Yɔmʊtieŋ sɪna tɪ nyɪŋgbanɪŋ. 14 Ŋmɪŋ die sʊgɪrɪ wa tɪ Yɔmʊtieŋ a nyɪŋ kuŋ me, die gbaŋ ʊ nan daansɪ a sʊgɪrɪ tɪ aŋaŋ ʊ hagɪrɪbʊ.

15 Nɪ ka sɪba a baarɪ nɪ nyɪŋgbanɪŋ taasɪ wa aŋaŋ Masia nyɪŋgbanɪŋ? Die wɪa, nɪ nan nagɪ nyɪŋgbaŋ dieke dɪ taasɪna aŋaŋ Masia nyɪŋgbaŋka a nagɪ taasɪ aŋaŋ vuodieke dɪ yinene hɔgʊkpana tʊʊma? Die kaaŋ wɔŋ yi, naada. 16 Nɪ ka sɪba a baarɪ dɪ vuodieke dɪ nagɪna ʊ gbaŋ a lagɪma aŋaŋ vuodieke dɪ yinene hɔgʊkpana tʊʊma, wʊnɪŋ aŋaŋ vuoke mi bɪrɪŋ wa nyɪŋgbaŋ balɪmɪŋ? Dɪ maagɪya Ŋmɪŋ gbaŋkʊ sʊŋ dɪ, "Dembiŋ aŋaŋ hɔgʊ nan lagɪŋ taŋ a yi nyɪŋgbaŋ balɪmɪŋ." 17 Ama vuodieke dɪ nagɪna ʊ gbaŋ a lagɪŋ

aŋaŋ tı Yɔmʊtieŋ, tı Yɔmʊtieŋ aŋaŋ wa
lagıŋ yiwo haalıbalımıŋ.
18 Nı chıgı nyıŋ daakpana aŋaŋ
hɔgʊkpana tʊʊma ma. Da tʊmbıatı
mana yinene vuota nyıŋgbanıŋ ma; ama
vuodiekemba dı yinene daakpana aŋaŋ
hɔgʊkpana tʊʊma nıŋ tʊma bıaŋ a yıa
ba gbaŋ gbaŋ ba nyıŋgbanıŋ. 19 Nı ka
sıba a baarı nı nyıŋgbaŋısı yine Halıkası
dieke nı tuone nyıŋ Ŋmıŋ jigiŋ juoŋ, ta
ʊ bie mi? Nı ka sı nı gbaŋ, Ŋmıŋ sına
nı; 20 dama ʊ nagı wa Masia zımbʊ a daa
nı mıŋ, die wıa nı nagı nı nyıŋgbanıŋ a
yime wudiekemba dı baaŋ bırı ʊ saaŋ.

7

Wʊpıasıka yaa gamma hɔgʊ faarıŋ wıa

1 Lele, n yaala n yiŋŋi wʊpıası diekemba
nı maagına a pıası mıŋ wa mıŋ. Die nı
pıasıya dı, "Dı vıına mıŋ dıı yi vuoŋ dı ka
faarı hɔgʊ yaa a yallı chʊrʊ?" 2 Daakpana
aŋaŋ hɔgʊkpana tʊʊma dı faasına dala
wıa, dı vıına dı dembiŋ mana yallıma
ʊ gbaŋ gbaŋ hɔgʊ, ta hɔgʊ mana dıaŋ
yallıma ʊ gbaŋ gbaŋ chʊrʊ. 3 Dı vıına dı
dembiŋ nagı ʊ gbaŋ a yı ʊ hɔgʊ ta hɔgʊ
dıaŋ nagı ʊ gbaŋ a yı ʊ chʊrʊ. 4 Hɔgʊ wa
ka sıı ʊ gbaŋ gbaŋ nyıŋgbanıŋ, ʊ chʊrʊ
sına. Dembiŋ dıaŋ ka sıı ʊ gbaŋ gbaŋ
nyıŋgbanıŋ ʊ hɔgʊ sına. 5 Nı daa zetime
taŋ nı nyıŋgbanıŋ choti, sie saŋŋa dieke
nı keŋ yi nʊabalımıŋ dı nı jʊʊsı Ŋmıŋ; ta
a kʊaŋ chaaŋ nı bı lagıma taŋ, amʊ Sitaani
kaaŋ bıagı magısı nı, ta nyaŋŋı nı nı kana
kaaŋ bıagı yigi nı gbaŋ wıa.
6 Dı yiwo wʊbalıka maŋ balı ama daa
mıra. 7 N tıŋ nan yaala dı vuoŋ mana
bemme sıba n benne die wo ta ka faarı
hɔgʊ, ama vuoŋ mana yaa wa wudieke ʊ
bıagına yie ka yi piini yiri yiri a nyıŋ Ŋmıŋ
jigiŋ.
8 N kpaamıŋ wʊnna a yıa vuodiekemba
dı yene ka faarı hɔɔŋ yaa ye ka yallı chʊrʊ
aŋaŋ kpihɔgʊba. Nı bemme nı nyıına ma
sıba n benne dene wo. 9 Ama dıı yi nı kaaŋ
bıagı yigi nı gbaŋ, die nıŋ dembisi faarıma
hɔɔŋ ta hɔɔŋ yallıma chʊllıŋ, dama nı
faarı hɔɔŋ yaa yallı chʊllıŋ dı kpana aŋaŋ
nı baaŋ dı yaa ka lɔla ama nı kaaŋ bıagı
kʊʊ ka.
10 Vuodiekemba dı faarına hɔɔŋ aŋaŋ
vuodiekemba dı yalla chʊllıŋ, n yıa nı
mıra, daa manıŋ n zienneke, ama dı yiwo
tı Yɔmʊtieŋ zienneke, dı hɔgʊ da keŋ nyıŋ
ta vaa ʊ chʊrʊ, 11 ama dıı yi ʊ yi die, dı
mʊ ʊ bemme ʊ nyıına ma yaa ʊ yiŋŋi ga ʊ
chʊrʊ wa jigiŋ, ta dembiŋ dıaŋ da keŋ zeti
ʊ hɔgʊ.
12 N bala naa a yıa vuotıalıkaha dıaŋ,
(Manıŋ n balala naa daa tı Yɔmʊtieŋ) dı,
dıı yi Masia dıdıısırʊ dı yaa hɔgʊ, ta hɔgʊ
wa dı ka yi Masia dıdıısırʊ ama ta saagı
dı ʊ aŋaŋ wa nan dı beri, dembike daa
keŋ zeti wo. 13 Ta hɔgʊ dieke dıaŋ dı yine
Masia dıdıısırʊ ta yaa daa dieke dı kana
ka yi Masia dıdıısırʊ, ama ta daa wa dı
saagı dı ʊ nan dı beri aŋaŋ wa, hɔgʊ wa da
keŋ nyıŋ ʊ jigiŋ. 14 Dembiŋ dieke dı kana
ka yi Masia dıdıısırʊ ama ta ʊ hɔgʊ dı yi,
hɔgʊ wa wıa Ŋmıŋ daansa chʊrʊ wa sıba
wʊnıŋ Ŋmıŋ gbaŋ gbaŋ ʊ vuosi; ta dıı yi
ta hɔgʊ wa dıaŋ dı ka yi Masia dıdıısırʊ
ama ta ʊ chʊrʊ wa dı yi, Ŋmıŋ daansa
hɔgʊ wa sıba wʊnıŋ Ŋmıŋ gbaŋ gbaŋ ʊ
vuosi. Dı daa die ba ballı tıŋ nan dı sıı
sıba vuodiekemba dı kana ka jıama wusie
Ŋmınnı ballı, ama dı sına die wo, Ŋmıŋ
tuo be mıŋ. 15 Ama dıı yi ta vuodieke dı
kana ka yi Masia dıdıısırʊ wa dı yaala ʊ
zeti vuodieke dı yine Masia dıdıısırʊ wa
ʊ vaa wa aŋ ʊ ga. Dama die nıŋ mıraha
ka bı bɔbı ba wʊnyı mana. Ŋmıŋ wa tı dı
tı bemme aŋaŋ sʊgıfıalıŋ. 16 Fʊnıŋ hɔgʊ
dieke dı yine Masia dıdıısırʊ wa, lalıa fʊ
baa fʊ yi a sımma dı kaaŋ bıagı a gbatı
fʊ chʊrʊ a taaŋ? Ta fʊnıŋ daa dieke dı
yine Masia dıdıısırʊ wa, lalıa fʊ baa fʊ yi
a sımma dı kaaŋ bıagı a gbatı fʊ hɔgʊ a
taaŋ?

Bemme sıba Ŋmıŋ dı wana fʊ die wo

17 Nı wʊnyı mana bemme beri dieke tı
Yɔmʊtieŋ dı ziene fʊ wo aŋaŋ fʊ sına die
wo ta Ŋmıŋ dı vʊarına fʊ wa. Naa maŋ
daga Masia dıdıısırıŋ lagıŋkʊ jigiŋ mana
dı ba dıa. 18 Vuodieke dı gobine ʊ kɔlı
ta Ŋmıŋ dı ye a wa wa, ʊ bemme die;
ta vuodieke dıaŋ dı kana ka gobi ʊ kɔlı
ta Ŋmıŋ dı wa wa ʊ dıaŋ ʊ bemme die.
19 Vuodieke dı gobi aŋaŋ vuodieke dı kana
ka gobiye a mana yiwo nyʊarı. Wudieke dı
yine nıŋŋmına yine nı dıma Ŋmıŋ mıraha
vıınıŋ. 20 Vuoŋ mana bemme die ʊ sına
die ta Ŋmıŋ dı keŋ wa wa. 21 Dıı yi ta
die yiwo yɔmʊ ta Ŋmıŋ dı keŋ vʊarı fʊ,
daa vaa ka mugisi fʊ, ama dıı yi fʊ tieŋ dı
yı fʊ sieŋ dı fʊ ga yɔrı nan bıagı yi die.
22 Vuodieke die yine yɔmʊ ta Ŋmıŋ dı keŋ
vʊarı wa ʊ wa bırıŋ wa tı Yɔmʊtieŋ sıtı ta
bie ʊ dʊŋŋʊ; die gbaŋ vuodieke dı sına ʊ
gbaŋ ta Masia dı keŋ vʊarı wa, ʊ wa bırıŋ
wʊnıŋ Masia yɔmʊ. 23 Ŋmıŋ daa nı mıŋ,
die wıa nı daa bırıŋ vuosi yɔŋısı. 24 N
nımballı, nı bemme aŋaŋ Ŋmıŋ sıba nı
benne die saŋŋa dieke die nı bırına Masia
dıdıısırıba.

*Yaa gamma vuodiekemba yene ka
faarıŋ hɔɔŋ yaa yallı chʊllıŋ aŋaŋ
kpihɔgʊba wıa*

25 Lele nıŋ, n bala yıa vuodiekemba dı
yene ka faarıŋ hɔɔŋ yaa dı yene ka yallı
chʊllıŋ, ama daa tı Yɔmʊtieŋ yına mıŋ

sieŋ dı n balı naa; ama n bala n sʊŋanyile
dı dagına mıŋ dene; dama tı Yɔmʊtieŋ dı
chıgına mıŋ zɔɔlıŋ wıa ʊ suŋŋi mıŋ maŋ
yi wusie bıbalıtʊ.
26 Saŋka gie dı tʊana wıa, n yile dı dı
vıına dı vuoŋ bemme ʊ wone beri die wo.
27 Dıı yi fʊ yaa hɔgʊ, die nıŋ daa keŋ zeti
wo. Ta dıı yi fʊ ye ka faarıŋ hɔgʊ, daa
keŋ faarı hɔgʊ bıbra. 28 Dıı yi fʊ faarı wa
hɔgʊ yaa a yallı chʊrʊ, ka ka yi bıaŋ, ta
dıı yi hɔgʊ dieke dı yene ka yallı chʊrʊ
dı yallı ka ka yi bıaŋ; ama n yaala n kagı
nı a nyıŋ wa mugisi dieke vuodiekemba
dı yalla hɔɔŋ aŋaŋ vuodiekemba dı yalla
chʊllıŋ dı yesinene tıŋgbaŋka gie me wo
ma mıŋ.
29 N nımballı, tı Yɔmʊtieŋ keniŋ gbigiye
mıŋ, die wıa a nyıŋ jinne yaa gamma
dı vıına dı vuodiekemba dı yalla hɔɔŋ
bemme sıba ba ka faarı hɔɔŋ, 30 ta
vuodiekemba dı kʊnana wa bemme sıba
ba wo sʊgıchʊʊsıŋ; ta vuodiekemba dı
lalana bemme sıba ba wo sʊgıfıalıŋ; ta
vuodiekemba dinene nyʊŋ bemme sıba ba
wo jaaŋ mana; 31 ta wudiekemba vuoŋ
mana dı yinene tıŋgbaŋka gie me daa
vaa ba baga faası bemme a ma. Dama
tıŋgbaŋka gie dı sına die lele gie wo, ka
kaaŋ yʊası aŋ ka tıaŋ ga.
32 N ka yaala dı jaaŋ mugisi nı. Daak-
paŋ nıŋ daansa ʊ baaŋ yi die a tʊŋ tı
Yɔmʊtieŋ tʊʊma aŋ ka fıalı tı Yɔmʊtieŋ
sʊŋ. 33 Ama vuodieke dı yalla hɔgʊ nıŋ
baga bie tıŋgbaŋka gie nyinti ma, dama ʊ
yaala ʊ yi mıŋ aŋ ʊ hɔgʊ sʊŋ fıalı. 34 Die
wıa ʊ yallı wa sʊŋanyile bule. Hɔgʊ dieke
dı bına wo chʊrʊ yaa hɔgʊlıa baga gbaŋ
bie tı Yɔmʊtieŋ tʊʊma ma aŋaŋ ʊ baaŋ yi
die a nagı ʊ wııŋ mana a bırıŋ Ɲmıŋ sııtı,
wudieke ʊ yinene aŋaŋ ʊ yilinene wudieke
wo; ama hɔgʊ dieke dı yalla chʊrʊ nıŋ
baga bie tıŋgbaŋka gie nyinti ma, dama
ʊ yaala ʊ yi mıŋ aŋ ʊ chʊrʊ sʊŋ fıalı.
35 N bala naa dama n yaala n suŋŋi nı
mıŋ, n ka yaala n kagı nı, ama n yaala
nı bemme vıınıŋ, ta nagı nı gbaŋ a yi tı
Yɔmʊtieŋ tʊʊma ma ta daa vasıma.
36 Dıı yi dembiŋ dı yaa bandaa ta ba
keŋ saŋ dı ba kaaŋ faarı taŋ, ta dıı yi
dembike dı yile yi dı ka mıŋŋı yi bandaa
wa, ta ʊ yile dı ʊ kaaŋ bıagı yigi ʊ gbaŋ,
dı vıına dı ʊ yime wudieke ʊ yaalala aŋ
ba faarı taŋ dama bıaŋ wo a ma. 37 Ama
vuodieke sʊŋ dı hagırıŋ, ta ʊ sıba a baarı
wııŋ kaaŋ mugisi wo, ta ʊ nan bıagı yigi ʊ
gbaŋ, ta yile ʊ sʊŋ ma daa vuoŋ mugisine
wo dı ʊ kaaŋ faarı hɔgʊlıa wa, die vııŋ na.
38 Vuodieke faarına ʊ bandaa wa, dı vıına;
vuodieke dıaŋ dı kana ka faarı ʊ bandaa
wa, yiwo wudieke dı faasına a vıına tıaŋ
vuodieke dı faarına ʊ bandaa wa.
39 Dıı yi hɔgʊ dı yaa chʊrʊ ta ʊ ye bie
ʊ mısı ma, ʊ mʊ ʊ bemme aŋaŋ wa mıŋ,
ama dıı yi ʊ chʊrʊ wa dı keŋ kpi, die nıŋ
ʊ yaa sieŋ dı ʊ yallı daa dieke ʊ yaalala
ama dı mʊ ʊ daa wa yi Masia dıdıısırʊ.
40 Ama manıŋ n jigiŋ ʊ nan yaa sʊgıfıalıŋ
pam dıı yi ʊ beri ʊ nyıına ta ka yallıya;
manıŋ n sʊŋanyile wonde, ama n sıba a
baarı n gbaŋ n yaa wa Ɲmıŋ Halıkasıka
mıŋ.

8

Yaa gamma bugile nɔŋ ŋɔbıŋ

1 Tɔ, lele n wa yaala n balı mıŋ yaa
gamma bugile nɔŋ ŋɔbıŋ ma, tı sıba a
baarı tı mana yaa sıbıŋ, aŋ ka seŋ yi
wusie. Sıbıŋ vasa vuota dı kɔta ʊ gbaŋ,
ama choti vasa tı kpaŋŋısa tı chanchaalıŋ.
2 Vuodieke dı yilinene dı ʊ sıba jaaŋ,
wʊnıŋ vuoke mi ye ka sıba ʊ tınna mʊ
ʊ sımma dene. 3 Ama vuodieke dı chone
Ɲmıŋ, wʊnıŋ Ɲmıŋ dı sıba ʊ wıa.
4 Tɔ, yaa gamma nɔŋ dieke ba kaabına
a yı bugile ŋɔbıŋ wıa; tı sıba a baarı
buuŋ yiwo jadieke dı wone mısı, ta tı
bı sıba a baarı dı Ɲmıŋ balımıŋ nyıına
benne. 5 Dıı yi ta bugile dı beri gbaŋ,
ta bie ŋmıŋsikpeŋ yaa tıŋgbaŋka gie me
(dama nyinti pam benne ta vuota dı jıama
ta wasaha ba yɔmʊtieliŋ) 6 ama tınıŋ tı
jigiŋ nıŋ Ɲmıŋ balımıŋ nyıına ma benne;
Wʊnıŋ ʊ yine tı Chɔɔŋ Ɲmıŋ vuodieke dı
naanna jaaŋ mana, ʊ ma tı yaa miivoli;
ta Yɔmʊtieŋ balımıŋ nyıına ma benne,
wʊnıŋ ʊ yine Yisa Masia. Ʊ ma die jaaŋ
mana dı naaŋ; ta ʊ ma tı bı yaa miivoli.
7 Daa vuoŋ mana sıbına wusieke gie.
Vuosi bataŋ kaabı wa bugile a yʊası, die
wıa ba keŋ dii nyindiike me, ba ŋaaŋ yile
dı a yiwo buuŋ nyindiike. Ba yada ka
hagırı, die wıa ba ŋaaŋ yile dı ba yaa bıaŋ.
8 Daa nyindiike diekemba tı dinene baaŋ
vaa tı gbigi Ɲmıŋ; tı kaaŋ waarı jaaŋ dıı
yi ta tı ka dii nyindiikehe, yaa tı kaaŋ ye
jaaŋ dıı yi tı diihe.
9 Dıı yi nı ka chʊarı bugile nyindiike
diile ama nı sımma ta daa vaa a diile gaaŋ
Masia dıdıısırıŋ diekemba yada dı kana
ka dala wa. 10 Ta vuodieke yada dı kana ka
dala wa dı ye nınıŋ vuodiekemba dı bala
dı nı yaa sıbıŋ ta nı bie buuŋ juoŋ me a die
jadieke ba kaabına yı bugilehe, naa nan
vaa ʊ gbaŋ ʊ ga dii nyindiike diekemba
dı yine buuŋ nyindiike. 11 Fʊnıŋ vuodieke
dı yine sıbıŋtieŋ wo, fʊ sıbıkʊ nan chʊʊsı
fʊ nımbʊa dieke yada dı kana ka dala wa,
vuodieke Masia die dı kpine a gbatı wa a
taaŋ wa. 12 Fʊ yie naa a yie bıaŋ a yıa fʊ
nımballı, ta chʊʊsa ba yada dieke dı kana
ka dala wa, ka daga dı yie bıaŋ yıa Masia
mıŋ. 13 Die wıa, dıı yi nyindiike dieke n

dinene wa dı vasa n nımbʋa dı yie bıaŋ, die nıŋ n kaaŋ bı ŋɔbı nɔŋ bıbra amʋ n kaaŋ vaa ʋ yi bıaŋ.

9

Ŋmıŋ Tʋntʋntʋ beriŋ wıa

1 N ka sıı n gbaŋ? N ka yi Masia tʋntʋntʋ? N ka ye tı Yɔmʋtieŋ Yisa? Daa n tʋʋma dieke n tʋnnana a yıa tı Yɔmʋtieŋ Yisa wıa nı keŋ yi yada? 2 Dıı yi ta vuosi bataŋ dı ka saagı dı n yiwo Masia tʋntʋntʋ, ama nınıŋ nıŋ dı yiwo talası nı saagı! Dama nı nagına nı gbaŋ a taası aŋaŋ tı Yɔmʋtieŋ wo dagına dı n seŋ yiwo Masia tʋntʋntʋ.

3 Dıı yi vuosi dı bala a chʋʋsa n saaŋ, n nan yiŋŋi balı naa a vʋarı n gbaŋ: 4 Tı wo sieŋ dı tı dime ta nyume tı tʋʋma wıa? 5 Tı bı wo sie dieke tı baaŋ nan nagı tı hɔgʋba diekemba dı yine Masia yada wa a dı dıa aŋaŋ ba sıba Masia tʋntʋntıŋ bataŋ aŋaŋ tı Yɔmʋtieŋ nımballı aŋaŋ Piita die dı yi die wo? 6 Yaa nı yile dı manıŋ aŋaŋ Banabasi nyıına ma mʋna tı tʋma tı nyuuti wıa? 7 Soja bıa tʋnnana tʋʋma ta bı tune ʋ gbaŋ? Ta mınıa bala ʋ suone tıısı ama ta ka dii a biehe? Yaa mınıa bala ʋ yagıma dɔŋısı ama ta kaaŋ nyu a biisiŋ?

8 N nagına vuota beriŋ a balı naa; daa die gbaŋ Mosisi mıraha dı balı? 9 Dı maagıya Mosisi mıraha ma dı, "Dıı yi fʋ nagı naakʋakıŋ a tʋma fʋ kʋaŋ tʋʋma, daa bɔbı ka nʋaŋ ma dı ka daa ŋɔbıma." Ŋmıŋ baga bie wo niige nyıına ma? 10 Daa tı wıa die ʋ balı naa? Wusie, die a maagı wa tı wıa. Vuodieke dı kʋanana aŋaŋ vuodieke dı gobinene tʋma ba tʋʋmaha ta yaa tama dı ba nan keŋ puo zaaha mıŋ. 11 Die tı suo wo Ŋmıŋ Halıkası nyinti nı ma, dı ka mʋ dı tı tuo nyıŋgbanıŋ nyinti a nyıŋ nı jigiŋ? 12 Dıı yi vuosi bataŋ dı yaa sieŋ dı ba tuo suŋŋiŋ gie a nyıŋ nı jigiŋ, dı ka mʋ dı tınıŋ tı faası tuoke?

Ama die tı ka nagı tı yalla sieku gie a tuo nyinti a nyıŋ nı jigiŋ, ama die tı die wahala jaaŋ mana ma; dama die tı ka yaala tı vaa Masia wʋvıınaha gie wıarı kʋaŋ. 13 Nı ka sıba a baarı dı vuodiekemba dı tʋnnana Ŋmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʋ sʋŋ yese ba nyindiike me, ta vuodiekemba dıaŋ dı tʋnnana kaabıŋ koriŋ jigiŋ yese ba nyindiike a nyına kaabıkʋ ma? 14 Die gbaŋ gbaŋ Ŋmıŋ dı yi nʋaŋ dı vuodiekemba dı mʋʋlınana ʋ wʋvıınaha yesime ba nyindiike a nyınna ka ma.

15 Ama manıŋ n ka nagı sieti gie kaanı mana a tʋŋ tʋʋma, ta n ka bı maaga naa dı nı yı mıŋ jaaŋ. Maŋ kpi dı kpıa aŋaŋ wudieke wıa n yalla nyʋʋŋ nıgıŋ baaŋ nyıŋ n nuusi me. 16 N ka yaa nyʋʋŋ nıgıŋ yaa gamma wʋvıına dieke n mʋʋlınana wıa, dama dı yiwo talası dı n mʋʋlıma ha. Wʋbıaŋ nan dı bie n ma dıı yi maŋ ka mʋʋlı wʋvıınaha. 17 Dıı yi maŋ tıŋ vʋarı wa tʋʋmaha n gbaŋ gbaŋ, n tıŋ nan ye tune, ama n ka vʋarı ka n gbaŋ gbaŋ, Ŋmıŋ die nagına a yi n nuusi me dı n tʋma. 18 Bıa yine n tune? N tune yine n mʋʋlınana wʋvıınaha yɔrı wa, ta ka naga sie dieke n yalla wʋvıınaha tʋʋma ma wa a tuose jaaŋ wa.

19 N bie wo n dʋŋŋʋ, n ka yi vuoŋ yɔmʋ, ama n nagı wa n gbaŋ a bırıŋ vuoŋ mana yɔmʋ dı n vaa vuosi pam keŋ Yisa Masia jigiŋ. 20 Juu vuosi jigiŋ, n nagı n gbaŋ a yi sıba banıŋ dı n yi aŋ ba ye gbatıtaanıŋ. Vuodiekemba dıaŋ dı dına Mosisi mıraha, n nagı wa n gbaŋ a yi sıba ba wʋnyı mıŋ, ama n gbaŋ mıraha ka yigi mıŋ, ta yaala dı vuodiekemba dı dına mıraha ye gbatıtaanıŋ 21 Vuodiekemba dı kana ka dı mıraha, n nagı wa n gbaŋ a yi sıba ba wʋnyı dı ba ye gbatıtaanıŋ. Naa ka dagı sıba n ka dıısa Ŋmıŋ mıraha; n dıa Masia mıraha mıŋ. 22 Vuodiekemba ba yada dı kana ka dala wa n tarıgıya mıŋ sıba ba wʋnyı dı ba ye gbatıtaanıŋ. N tarıgı wa n gbaŋ sıba vuoŋ mana mıŋ a yi vuoŋ mana dı dı sıı die mana bataŋ nan ye gbatıtaanıŋ.

23 N yie wıaha gie mana wʋvıınaha wıa, dı n keŋ gʋtı a ye ka nyʋarı. 24 Nı sıba a baarı chıgıla ma vuosi ŋaana chıga ama vuobalımıŋ nyıına ma ŋaana dii, ta tuo ka tune. Die wıa, nı chıgıma a dii ta tuo ka tune. 25 Chıchıgıla mana mıa mıŋ ta yige ba gbaŋ dı ba keŋ tuo tune dieke dı kana ka yʋasa aŋaŋ kpatıŋ, ama tınıŋ tı tʋma dı tı keŋ tuo tune dieke dı wone kpatıŋ haahuu. 26 Die wıa maŋ chıga ta n nine dı bie ka kpatıŋ ma ta ka chıga yɔrı yɔrı; die wıa maŋ sıı sıba nuuguŋnıgırʋ dieke dı kana ka viise n nuugume yɔrı yɔrı. 27 N ka yaala manıŋ vuodieke dı mʋʋlınana wʋvıınaha a yıa vuosi keŋ waarı ka tune. Die wıa maŋ mugise n nyıŋgbanıŋ aŋ ka saaga a yıa mıŋ.

10

Kpaamıŋ yaa gamma bugile wıa

1 N nımballı, n yaala nı sımma dı nııŋmaaŋ die lige tı chɔɔŋkʋʋlıba mana mıŋ, ta ba mana die dı garısı mʋgıkpıırı mıŋ. 2 Die ba mana die lagısına a sıı Ŋmıŋ nyaabʋ nııŋmaakʋ aŋaŋ mʋgıkpıırı sʋŋ, ta die bırıŋ Mosisi kʋaŋandıısırıŋ. 3 Ba mana die lagısıya mıŋ a dii nyindiike dieke Ŋmıŋ Halıkasıka dı yına ba, 4 ta die mana dı bı lagıŋ a nyuu nyaaŋ dieke Ŋmıŋ Halıkasıka dı yına ba wa; dama ba mana die lagısına a nyuu nyaaŋ dieke die dı nyına Ŋmıŋ haalıbʋ taŋ dieke die dı beline

be wo. Tannı die yiwo Masia. 5 Aŋaŋ die
mana, Ɲmıŋ sʊŋ die ka fıalıya aŋaŋ ba
jʊsʊ, die wıa die ʊ vaa ba kpi kpi, ta ba
vɔrıtı die dı jaası a dʊa dʊa hagırı ma.
6 Die wıa, wıaha gie yiwo dagıtı a
kpaana tı dı tı daa yaalıma bıaŋ sıba
die ba yaalınana die wo, 7 yaa tı jıama
bugile sıba ba bataŋ die dı yine die wo, ka
maagıya Ɲmıŋ gbaŋkʊ sʊŋ dı, "Ta vuosisi
die dı sʊʊŋ kalı a dii ta nyuu ta die hagı
mi a sie ta jıama bugile." 8 Tı tʊma dıgıntı
tʊʊma sıba bataŋ die dı tʊma die wo, ta
dabalımıŋ ba vuosi tuse baŋısı-le aŋaŋ
ba taa dı kpi wo. 9 Tı daa magısıma tı
Yɔmʊtieŋ sıba bataŋ die dı yine die, ta die
nyinvuuke die dı dʊŋ ba a kʊʊ wa. 10 Tı
da vʊʊma sıba bataŋ die dı yine die wo ta
kuŋ malaka die dı keŋ kʊʊ ba wa.
11 Naa mana die yiye mıŋ a yi ba dı ka
yi dagıtı, ta ba maagı ha a dʊaŋ dı a yi
kpaamıŋ a yi tınıŋ vuodiekemba dı benne
saŋŋa dieke dʊnıa dı bala ka kpatı wa naa.
12 Die wıa, vuodieke dı yilinene dı
ʊ mıŋŋı zie, sımma ta daa keŋ nan.
13 Magısı dieke mana dı kenne nı ma yiwo
magısı dieke dı ŋaana a kieŋ vuosi ma.
Ama Ɲmıŋ yiwo wusietieŋ ta kaaŋ vaa nı
juu magısı dieke dı hagırına a tıaŋ nı; ama
saŋŋa dieke magısıŋ dı keŋ juu nı ʊ nan
yı nı hagırı dieke nı baaŋ bıagı a nyaŋŋı
ka a nyıŋ ka ma.
14 Die wıa, n nımballı, nı vʊarı nı gbaŋ
a nyıŋ bugile yiri yiri kaabıŋ ma. 15 N
bala yıa nı dama nı yiwo yıantieliŋ, nı
gbaŋ nı yilime yaa gamma wudieke n bala
naa wa. 16 Daa dieke tı ŋaana bıra Ɲmıŋ
ta nyuo wo wo dagıya dı tı mana lagıŋ a
tıınsa Masia zımbʊ mıŋ; ta paanʊ dieke tı
ŋaana gbieri gbieri a ŋɔba wa, dagıya dı
tı mana lagıŋ a tıınsa Masia nyıŋgbaŋka
mıŋ. 17 Ka yine paanʊ gɔlıŋ balımıŋ, ta
tınıŋ nıŋ tı dala mıŋ ta lagıŋ a yi nyıŋgbaŋ
balımıŋ, dama tı mana lagıŋya a ŋɔba
paanʊ gɔlıŋ balıŋka.
18 Daansıma, Juu vuosisi. Ba
vuodiekemba dı dinene jadieke ba
kaabına a yı Ɲmınnı lagıŋya mıŋ aŋaŋ
taŋ a yie kaabaha koriku me. 19 Manıŋ
n balala wudieke wo, dı dagıya mıŋ
dı buubu aŋaŋ nɔŋ dieke ba kaabına
a yi ka wa yaa nyʊarı? Aayı, ka wo
nyʊarı. 20 N bala mıŋ dı vuodiekemba
dı kaabına kaaba a yıa bugile, ba kaaba
yıa jımbıatı mıŋ, daa Ɲmıŋ. Die wıa n
ka yaala nı lagıma aŋaŋ jımbıatı. 21 N ka
saagıya dı nı lagıŋ a nyume tı Yɔmʊtieŋ
Masia nyinnyuuke, ta bı nyume jımbıatı
nyinnyuuke. N ka saagıya dı nı dime a
nyıŋ ma tı Yɔmʊtieŋ kpalı ma ta bı dime
a nyıŋ ma jımbıatı kpalı ma. 22 Tı mıa
mıŋ dı tı Yɔmʊtieŋ yallıma nyantaatı? Tı
hagırı a tıaŋ wa mıŋ?

23 Vuosi bataŋ baarı dı, "Tı yaa sieŋ dı tı
yi wııŋ mana." Wusie; ama daa jaaŋ mana
vıına. "Tı yaa sieŋ dı tı yi wııŋ mana."
Ama daa wııŋ mana yalla nyʊarı. 24 Da
yilime fʊ nyıına ma fʊ wıa, ama yilime fʊ
chanchaalıŋ wıa.
25 Nı ŋɔbıma nɔŋ dieke ba yalla daa
nyʊŋ ma, ta daa pıasıma wʊpıasıka
diekemba nan mugisi nı sʊŋanyile,
26 dama dı maagıya Ɲmıŋ gbaŋkʊ ma dı,
"Tıŋgbaŋka gie aŋaŋ ka nyinti mana yiwo
Ɲmıŋ sıtı."
27 Vuodieke dı kana ka yi Masia dıdısırʊ
ama ta keŋ bɔmısı fʊ nyindiike ta fʊ
yaala fʊ ga, die nıŋ dime nyindiike dieke
mana ʊ nagına zieŋ fʊ ta daa pıasıma
wʊpıasıka diekemba dı baaŋ mugisi fʊ
sʊŋanyile. 28 Ama dıı yi vuoŋ dı balı fʊ
dı "Ba kaabı wa buuŋ, die nıŋ da keŋ
dii nyindiikehe vuoke mi sʊŋanyile wıa.
29 Daa fʊ sʊŋanyile ama vuodieke dı balı
fʊ wa sʊŋanyile."
"Lalıa vuoŋ sʊŋanyile dı baa ka chʊʊsı
n dʊŋŋʊ berıŋ? 30 Dıı yi maŋ bırı Ɲmıŋ
n nyindiike ma ta ye dii, lalıa vuoŋ dı baa
ʊ galıŋ mıŋ yaa gamma nyindiike dieke n
bırına Ɲmıŋ a wıa?"
31 Tɔ, dıı yi diiŋ yaa nyıŋnyuule,
wudieke mana nı yinene, nı yime wudieke
dı balla a bırı Ɲmıŋ saaŋ. 32 Daa yime
wudieke dı baaŋ vaa aŋ vuoŋ nan, dıı yi ʊ
yi Juu vuoŋ, yaa Giriiki, yaa Ɲmıŋ vuosi.
33 Nı yime sıba n yinene die wo; n mıa
mıŋ dı yi aŋ vuoŋ mana sʊŋ fıalı n yinene
wudieke wo, ta ka yile yaa gamma n gbaŋ
beri vıınıŋ wıa, ama vuoŋ mana vıınıŋ,
amʊ ba nan keŋ ye gbatıtaanıŋ.

11

1 Die wıa nı dıa n berıŋ sıba n dına
Masia berıŋ dene wo.

Yaa gamma sikpeŋ ligiŋ Ɲmıŋ jıamıŋ saŋŋa

2 N bıra nı saŋŋa mana nı tıınsınana n
wıa ta dı n dagıkʊ n nagına a yı nı wa.
3 Ama wııŋ kaanı maŋ yaala nı sımma, dı
Masia yiwo dembiŋ mana sikpeŋ tieŋ, ta
dembiŋ mana dı yi ʊ hɔgʊ sikpeŋ tieŋ, ta
Ɲmıŋ dıaŋ dı yi Masia sikpeŋ tieŋ. 4 Die
wıa dembiŋ dieke dı jʊʊsınana Ɲmıŋ yaa
a bala Ɲmıŋ wıa yaalıŋ ma ta ligi ʊ sikpeŋ
aŋaŋ jaaŋ ka yıa Masia jılıma. 5 Hɔgʊ
dieke dıaŋ dı jʊʊsınana Ɲmıŋ yaa a bala
Ɲmıŋ wıa ama ta ka ligi ʊ sikpeŋ aŋaŋ
jaaŋ, ʊ chʊrʊ wa ʊ yie viivi me, ka nan
dı sıı sıba ʊ wʊŋ wa ʊ sikpeŋ. 6 Ama dıı
yi hɔgʊ wa dı ka ligi ʊ sikpeŋ, die nıŋ
dı vıına dı ʊ chıa ʊ sikpeŋ zoosi. Ama
ka ŋaana yi viivi dı hɔgʊ wʊŋ ʊ sikpeŋ
yaa chıa ʊ sikpeŋ zoosi wo, ʊ mʊ ʊ ligi
wo ʊ sikpeŋ. 7 Dı ka mʊ dı dembiŋ ligi

ʋ sikpeŋ dama Ɲmɪŋ die naanna wa ʋ nɪasɪ wa ta bɪ yi Ɲmɪŋ bɪrɪŋ, ama hɔgʋ nɪnɪŋ yiwo dembiŋ bɪrɪŋ. 8 Dama dembiŋ
ka naaŋ nyɪŋ hɔgʋ ma, ama hɔgʋ naanna
nyɪŋ dembiŋ me. 9 Ɲmɪŋ die ka naaŋ wa
dembiŋ a yɪ hɔgʋ ama die ʋ naaŋ wa hɔgʋ
a yɪ dembiŋ. 10 Ta malakasi wɪa, dɪ vɪɪna
dɪ hɔgʋ ligi ʋ sikpeŋ aŋ ka yi dagɪtɪ dɪ ʋ
chʋrʋ wa yiwo ʋ sikpeŋ tieŋ. 11 Ama tɪ
Yɔmʋtieŋ jigiŋ nɪŋ, dɪɪ yi dembiŋ dɪ wori,
hɔgʋ kaaŋ dɪ beri, ta dɪɪ yi hɔgʋ dɪaŋ dɪ
wori, dembiŋ dɪaŋ kaaŋ dɪ beri, 12 dama
Ɲmɪŋ die nagɪ wa dembiŋ gambiŋ a naaŋ
hɔgʋ, ta hɔgʋ dɪaŋ dɪ mɪra dembiŋ, ama
jaaŋ mana nyɪŋ wa Ɲmɪŋ jigiŋ.
13 Nɪ pɪasɪ nɪ gbaŋ sɪba dɪ vɪɪna dɪ
hɔgʋ jʋʋsɪma Ɲmɪŋ ta ka ligi ʋ sikpeŋ?
14 Ama tɪ beriŋ ma dagɪya dɪ dɪɪ yi ta
dembiŋ dɪ yaa sikpeŋ zoowagɪtɪ ka yiwo
viivi a yɪ wa; 15 ama dɪɪ yi hɔgʋ dɪ yaa
zoowagɪtɪ ka yɪa wa vɪɪnɪŋ, hɔgʋ zoosi
yiwo ʋ sibubiŋ. 16 Ama dɪɪ yi vuoŋ dɪ
yaala ʋ nɪgɪ nɪnhagɪrɪŋ yaa gamma ka ma,
n nan balɪ dɪ tɪnɪŋ yaa Masia dɪdɪɪsɪrɪ
chanchaalɪŋ die dɪ benne mana wo chʋara
a gʋtɪ naa ma.

Yaa gamma tɪ Yɔmʋtieŋ nyindiike diile wɪa
(Mat. 26.26-29; Maki 14.22-25; Luki 22.14-20)

17 Wudieke n yaala n balɪ naa nɪŋ,
n ka bɪra nɪ ka wɪa, dama nɪ ŋaana
lagɪma aŋaŋ taŋ wa a yie wudieke wo, wo
nyʋarɪ a yɪa nɪ ama ka chʋʋsa nɪ mɪŋ.
18 Bʋmbʋŋaŋ wɪɪŋ yiwo, n wʋŋya mɪŋ ba
balala dɪ nɪ ŋaana lagɪma tamba wa, lugiŋ
ŋaana bie nɪ sʋnsʋŋ, ta maŋ tuo a taŋ
dii dɪ a yiwo wusie. 19 Dɪ yiwo wusie dɪ
lugiŋ nan dɪ beri, dama kanɪŋ ka bala ka
dagɪ vuodiekemba dɪ senne dɪ wusie sieku
yaalɪŋ ma. 20 Nɪ ŋaana keŋ lagɪma wa daa
tɪ Yɔmʋtieŋ nyindiike nɪ ŋaaŋ die. 21 Dama
nɪ ŋaana lagɪŋ wa, vuoŋ mana ŋaaŋ die ʋ
diile ta ka chɪɪsa ʋ chanchaalɪŋ, ta bataŋ
kʋma kɔŋ ta bataŋ dɪaŋ dɪ die a chaga, ta
bataŋ dɪ nyuo a buge, ta bataŋ dɪaŋ dɪ ka
yese a nyuo. 22 Nɪ wo tige a baaŋ nyuu ta
dii mi? Yaa nɪ ka yɪa Ɲmɪŋ vuosi jɪlɪma ta
yie zɔɔlɪntielibe dɪ die viivi? Bɪa nɪ yaala
n bala nɪ yaa gamma wɪɪrɪ gie mi? N nan
bɪrɪ nɪ wɪaha gie ma? Aayɪ, n kaaŋ bɪrɪ nɪ.
23 N tuo wo dagɪkʋ gie a nyɪŋ tɪ Yɔmʋtieŋ
jigiŋ ta nagɪ yɪa nɪ: dɪ yuŋ dieke ba
posine tɪ Yɔmʋtieŋ Yisa chɪaŋ, die ʋ nagɪ
paanʋkʋ, 24 a waasɪ Ɲmɪŋ, a yi ke gbieri
gbieri a nagɪha a yɪ ʋ kʋaŋandɪɪsɪrɪba
dɪ ba ŋɔbɪ, ta baarɪ dɪ, "N nyɪŋgbanɪŋ
wʋnna maŋ baa n nagɪ aŋ ba kʋʋ mɪŋ
nɪ wɪa. Nɪ yime naa a tɪɪnsɪma n wɪa."
25 Nyindiikehe kʋaŋ, ta ʋ bɪ nagɪ daaŋ
aŋaŋ nyaaŋchibiŋ a baarɪ dɪ, "Daabʋ gie
yiwo n zɪŋ dagɪtɪ a daga dɪ Ɲmɪŋ yɪ wa
nʋahaalɪŋ a yɪ vuota, saŋŋa dieke nɪ yaala
nɪ nyu, nɪ nyume a tɪɪnsɪma n wɪa."
26 Saŋŋa dieke mana nɪ keŋ ŋɔba tɪ
Yɔmʋtieŋ paanʋ gulimiŋ ta nyuo daabʋ
gie, nɪ bala vuosi dɪ tɪ Yɔmʋtieŋ die kpiye
mɪŋ a ga tʋgɪ saŋŋa dieke ʋ bala ʋ yiŋŋi
keŋ. 27 Die wɪa, vuodieke nɪŋ mana dɪ
keŋ ŋɔbɪ tɪ Yɔmʋtieŋ paanʋkʋ ta nyu
daabʋ, sie dieke ʋ kana ka mʋ dɪ ʋ yi die,
die vuoke mi yiwo bɪaŋ a yi tɪ Yɔmʋtieŋ
nyɪŋgbanɪŋ aŋaŋ ʋ zɪmbʋ mɪŋ. 28 Vuoŋ
mana mɪŋŋɪ wʋnsɪ ʋ gbaŋ, ta ye ŋɔbɪ
paanʋkʋ ta nyu a daabʋ. 29 Vuodieke nɪŋ
dɪ kenne ŋɔbɪ paanʋkʋ ta nyu daabʋ ta ka
sɪba dɪ ka zie tɪ Yɔmʋtieŋ nyɪŋgbaŋka naŋ
ma, ʋ nan ye tɪbɪdatɪ dieke dɪ yine bɪaŋ ʋ
ŋɔbɪna ta nyuo wɪa. 30 Die yine nɪ pam
dɪ yʋagɪ ta yi wabɪtɪ, ta bataŋ dɪ kpi kpi.
31 Ama dɪɪ yi tɪ nan woliŋ a wʋnsɪ tɪ gbaŋ
ta ye ŋɔbɪ ta nyu, tɪ kaaŋ ye tɪbɪdatɪŋ. 32 Tɪ
Yɔmʋtieŋ die tɪ sarɪya ta data tɪ tɪbɪdatɪŋ,
amʋ ʋ kaaŋ chʋʋsɪ tɪ saŋŋa dieke ʋ bala ʋ
chʋʋsɪ tɪŋgbaŋka gie vuosi wo.
33 Die wɪa, n nɪmballɪ, dɪɪ yi nɪ keŋ lagɪsɪ
taŋ dɪ nɪ dii tɪ Yɔmʋtieŋ nyindiikehe, nɪ
chɪɪsɪma taŋ. 34 Ama vuodieke nɪŋ kɔŋ dɪ
yalla, ta ʋ kaaŋ bɪagɪ a chɪɪsɪ, die nɪŋ ʋ
woliŋ dii ʋ tigiŋ me, ta ye keŋ, die kaaŋ dɪ
yaa tɪbɪdatɪŋ a keŋ ʋ ma saŋŋa dieke nɪ
kenne lagɪŋ tamba wa. Wʋtɪalɪkaha nɪŋ
maŋ keŋ keŋ, n nan balɪ nɪ.

12

Yaa gamma Ɲmɪŋ Halɪkasɪka piinisi wɪa

1 N nɪmballɪ, yaa gamma Ɲmɪŋ
Halɪkasɪka, n yaala nɪ sɪmma ka piinisi
dɪ sɪna die aŋaŋ wusie. 2 Nɪ sɪba a baarɪ
saŋŋa dieke nɪ yene ka yi Masia yada wa,
die nɪ jɪama bugile, jadieke dɪ kana ka
bala wɪa, ta die yaa nɪ gaama sieti pam
ma. 3 N yaala nɪ sɪmma dɪ dɪɪ yi Ɲmɪŋ
Halɪkasɪka dɪ bie vuodieke ma, die vuoke
kaaŋ bɪagɪ yuori ʋ nʋaŋ a chʋʋsɪ Yisa
saaŋ; ta vuoŋ dɪaŋ kaaŋ bɪagɪ a balɪ dɪ
Yisa yine tɪ Yɔmʋtieŋ, sie Ɲmɪŋ Halɪkasɪka
bie ʋ ma.
4 Ɲmɪŋ Halɪkasɪka piinisi yiri yiri benne,
ama Halɪkasɪ balɪŋka yɪnana a mana.
5 Ɲmɪŋ jɪamɪŋ yiri yiri benne, ama
Yɔmʋtieŋ balɪŋka tɪ jɪama. 6 Tʋʋma
yiri yiri dɪaŋ benne, ama Ɲmɪŋ balɪŋka
vasɪnana vuoŋ mana dɪ tʋma ʋ tʋʋma.
7 Ɲmɪŋ yɪ Masia dɪdɪɪsɪrɪŋ mana hagɪrɪŋ
yiri yiri mɪŋ dɪ a dagɪ dɪ Halɪkasɪka bie
ba ma, dɪ tɪ suŋŋɪ Masia dɪdɪɪsɪrɪŋ mana.
8 Halɪkasɪka nan yɪ vuoŋ yɪaŋ wʋbalɪka;
ta bɪ yɪ wʋnyɪ dɪaŋ sɪbɪŋ ta ʋ bala sɪbɪŋ
wʋbalɪka, ama a mana nyɪnna Halɪkasɪ
balɪŋka jigiŋ. 9 Halɪkasɪka yɪa vuoŋ

yada, ta bı yıa wʊnyı dıaŋ hagırı dieke
dı vasınana yʊagıtieliŋ dı yese gbaamıŋ;
10 ta bı yıa wʊnyı dıaŋ hagırıŋ ʊ bıagı
tʊma mamachi tʊʊma; ta bı yıa ʊ wʊnyı
dıaŋ yıaŋ ʊ bıagı a yiŋŋi bala Ɲmıŋ
wıa; ta bı yıa wʊnyı dıaŋ yıaŋ dieke ʊ
bıagı a sıba piini dieke dı nyınna Ɲmıŋ
Halıkasıka jigiŋ aŋaŋ jadieke dı kana ka
nyıŋ Halıkasıka jigiŋ; ta bı yıa wʊnyı
dıaŋ yıaŋ ʊ bıagı bala jabalıkı yiri yiri
diekemba ba kana ka wʊmma; ta bı yıa
wʊnyı dıaŋ yıaŋ ʊ bıagı yiŋŋi bala jabalıkı
dieke ʊ kana ka wʊmma ha chıaŋ. 11 Naa
yiwo Halıkasıka tʊʊma, ta ʊ yıa vuoŋ
mana die piini sıba wʊnıŋ Halıkasıka dı
yaalala die.

Nyıŋgbanıŋ wʊbalıka wıa

12 Masia sıı sıba nyıŋgbanıŋ;
nyıŋgbanıŋ yiwo nyıŋgbaŋ balımıŋ ama
ta puo puo lʊga lʊga, ama ka puone puo
die mana ka ye yiwo nyıŋgbaŋ balımıŋ.
13 Tı mana vuodiekemba dı yine Juu vuosi
aŋaŋ vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosi,
aŋaŋ yɔŋısı, aŋaŋ vuodiekemba dı sına
ba gbaŋ, ba sıı tı mana Ɲmıŋ nyaaŋ
aŋaŋ Halıkası balıŋka mıŋ dı tı lagıŋ a
yi nyıŋgbaŋ balımıŋ; ta Halıkası balıŋka
dı suuli tı mana.

14 Nyıŋgbaŋka ka yi chıbıbalımıŋ, ama
a dala mıŋ. 15 Dıı yi naŋ dı baarı dı, “N
kana ka yi nuuŋ wıa n ka gʊtı nyıŋgbaŋka
ma” daa die naŋ dı baa ka yi aŋ ka kaaŋ
gʊtı nyıŋgbaŋka ma. 16 Ta dıı yi ta tıbıŋ
dı baarı dı, “Manıŋ n ka yi nimbiŋ die wıa
n ka gʊtı nyıŋgbaŋka ma”, daa die tıbıŋ
dı baa ka yi aŋ ka kaaŋ gʊtı nyıŋgbaŋka
ma. 17 Dıı yi ta nyıŋgbaŋka mana dı lagıŋ
a yi nimbiŋ, lalıa ka baa ka yi a wʊmma
wıa? Ta dıı yi ka lagıŋ yi tıbıŋ, lalıa ka
baa ka yi a wʊŋ nyuugiŋ? 18 Ama Ɲmıŋ
lagıŋ wa nyıŋgbaŋka gie lʊga lʊga mana a
yi nyıŋgbaŋ balımıŋ ʊ yaalala dene. 19 Dıı
yi a mana dı lagıŋ yi jabalımıŋ, ka tıŋ
nan yi nyıŋgbanıŋ? 20 Dı sına die wo,
nyindiekemba dı taasına nyıŋgbaŋka dala
mıŋ, ama a mana yiwo nyıŋgbaŋ balımıŋ.

21 Die wıa, nimbiŋ kaaŋ bıagı balı yı
nuuŋ dı, “N ka yaala fʊ”, yaa sikpeŋ balı yı
naŋ dı, “N ka yaala fʊ.” 22 Ta tı nyıŋgbaŋ
lʊga lʊga diekemba dı taasına nyıŋgbanıŋ
ma ta sıı sıba a wo hagırıbʊ, dıı yi a
wori nyıŋgbaŋka kaaŋ bıagı a yi wııŋ.
23 Nyıŋgbaŋ lʊga diekemba ta tı daansına
ta ka faası wo jılıma wa, hanıŋ tı mıŋŋı
daansa aŋaŋ nıŋŋmına. Die wıa tı mıŋŋı
lige vuosi nine me tı lʊga diekemba dı
kana ka mʊ dı vuosi ye, 24 ta lʊga diekemba
dı mʊna vuosi yesime tı ka ligihe. Ɲmıŋ
lagıŋ wa tı nyıŋgbaŋka sie dieke me
lʊga diekemba dı wone jılıma wa tı faası
daansa. 25 Ʊ yiwo naa dı nyıŋgbaŋka
lʊga mana lagıŋ a tʊma vıınıŋ, ta lʊga
mana baga bemme hanıŋ ba ma. 26 Dıı
yi nyıŋgbaŋka lʊgıbalımıŋ dı die wahala
nyıŋgbaŋka mana dinene wahala dene; ta
dıı yi nyıŋgbaŋka lʊgıbalımıŋ dı ye jılıma
nyıŋgbaŋka mana yaa wa sʊgıfıalıŋ mıŋ.

27 Nınıŋ nı lagıŋ yiwo Masia
nyıŋgbaŋka, ta nı wʊnyı mana yiwo ʊ
nyıŋgbanıŋ lʊgıŋ. 28 Die wıa Ɲmıŋ dı
vʊarı Masia tʊntʊntıba Masia dıdıısırıŋ
ma, ta ba yi nıŋŋandıısırıŋ; a bı gʊtı vʊarı
naazʊalıŋ; ta vʊarı dıdagırıŋ; a bı gʊtı
vʊarı vuodiekemba dı tʊnnana mamachi
wıa; a bı gʊtı vʊarı vuodiekemba dı
ʊ yına ba hagırıŋ ba bıagı gbaama
yʊagıtieliŋ; ta vʊarı susuŋŋiriŋ; a bı
vʊarı vuodiekemba ʊ yına ba yıaŋ ba
bıagı daansa tʊʊmaha; ta bı gʊtı vʊarı
vuodiekemba dı bıagı balala nyıŋbalıkı
yiri yiri diekemba ba kana ka wʊmma.
29 Daa vuoŋ mana yine Masia tʊntʊntʊ, yaa
naazʊa, yaa dıdagırʊ yaa vuodiekemba
dı yalla hagırıŋ a bıagı tʊma mamachi
tʊʊma. 30 Daa vuoŋ mana yalla hagırıŋ
a bıagı gbaama yʊagıtieliŋ, yaa a bıagı
bala nyıŋbalıkı gaası diekemba ba kana
ka wʊmma, yaa daa vuoŋ mana nan bıagı
a yiŋŋi a balı nyıŋbalıkı gaası diekemba
ba kana ka wʊmma a chıası. 31 Nı yaalıma
piini diekemba dı yine piinikpııma aŋaŋ
nıŋŋmına.

N nan dagı nı sie dieke dı tıanna a mana.

13

Choti wıa

1 Tɔ, Dıı yi maŋ bıagı bala nyıŋbalıkı
gaası mana, yaa a bıagı bala malakasi
jabalıkıŋ, ama ta wo choti aŋaŋ vuosi, n
sıı sıba gıŋgaŋ yaa bimbilimiŋ watı mıŋ.
2 Dıı yi maŋ yaa piini dieke a baaŋ bıagı
yiŋŋi bala Ɲmıŋ wıa, yaa ta yaa sıbıŋ
mana yaa ta bıagı sıba wʊlɔbırıka wıa
mana, yaa ta yaa yada dieke dı baaŋ bıagı
a yi ta tankpeŋkpııŋ vʊʊ jigiŋ kaanı a ga
jigigaaŋ, ama ta wo choti aŋaŋ vuosi, n
yiwo yɔrı. 3 Dıı yi maŋ nagı n nyinti
diekemba n yalla mana a yi zɔɔlıntieliŋ,
ta nagı n gbaŋ a yı dı ba juo boliŋ Masia
wıa, ama ta wo choti aŋaŋ vuosi, ka wo
nyʊarı a yı mıŋ.

4 Vuodieke dı yaa choti, yaa wa suguru ta
bı chıga vuosi zɔɔlıŋ, ʊ wo sʊgıbıaŋ, yaa
kuuliŋ yaa kɔtıŋ-n gbaŋ, 5 ʊ wo kalinbaani,
choti ka yie ʊ chanchaalıŋ yɔrı yɔrı, yaa
ta faasına yaala ʊ kasıŋ ma vıınıŋ, yaa
ta jıa sınyıırıŋ yɔrı yɔrı, ʊ ka naga bıaŋ
dieke ba yinene wo a yie ʊ sʊŋ ma.
6 Vuodieke dı yalla choti ka yaa sʊgıfıalıŋ
yaa gamma bıaŋ ma, ama ta yaa sʊgıfıalıŋ
aŋaŋ wusieke. 7 Vuodieke dı yalla choti ka

gbalıga; ʋ yada aŋaŋ ʋ tama aŋaŋ ʋ suguru wo kpatıŋ.
8 Choti wo kpatıŋ. Ama dıı yi Ɲmıŋ wıa
yiŋŋi balıkʋ ka nan keŋ kpatı, ta dıı yi
wʋbalıkı gaası balıŋ ka nan keŋ kpatı, ta
dıı yi sıbıŋ ka nan keŋ kpatı. 9 Lele nıŋ,
tı sıba wa bıta ta Ɲmıŋ wıa yiŋŋi balıkʋ
piinike gbaŋ dı yuori a dagıtı bıta mıŋ.
10 Ama saŋŋa dı keŋ tʋgı ta Ɲmıŋ dı dagıtı
a mana, wudieke dı benne bıta wa nan
kpatı.
11 Saŋŋa dieke die n yine bʋabiŋ die
n bala sıba bʋabiŋ, ta die yie nyinti
sıba bʋabiŋ, ta die yile sıba bʋabiŋ, ama
wana lʋa naa, n vaa wa balıbısıŋaŋ wıa.
12 Wudieke tı sıbına lele wo yayaa mıŋ, ta
sıı sıba tı ŋaana daansa dige me ta ka yese
vıınıŋ; ama tı nan keŋ ye he yaalıŋ ma.
Wudieke n sıbına lele gie wo yayaa mıŋ,
ama n nan keŋ sıbaha vıınıŋ sıba Ɲmıŋ dı
sıbına mıŋ vıınıŋ die wo.
13 Tɔ, yada aŋaŋ tama aŋaŋ choti, nyinti
ataa wa gie benne; ama choti tıaŋ a mana.

14

Halıkasıka piini wʋbalıka bıbra

1 Nı yaalıma choti a tıaŋ jaaŋ mana; ama
ta bı yaalıma Ɲmıŋ Halıkasıka piini aŋaŋ
nıŋŋmına, a tıaŋ a mana nı faası yaalıma
piini dieke dı yine Ɲmıŋ wıa yiŋŋi balıkʋ.
2 Vuodieke dı balala nyıŋbalıkı gaası
diekemba ʋ kana ka wʋmma ta Ɲmıŋ
Halıkasıka dı yı wa wa, ʋ bala yıa Ɲmıŋ
daa vuota, dama vuoŋ ka sıba a chıası, ʋ
ŋaana bala lɔbırıŋ wıa Halıkasıka hagırıŋ
ma wa. 3 Ama vuodieke dı yiŋŋine
bala Ɲmıŋ wıa, bala yıa vuota ta suŋŋe
be ta kpaŋŋısa ba ta yıa ba sʋgıfıalıŋ.
4 Vuodieke dı balala wʋbalıkı gaası dieke
ʋ kana ka wʋmma suŋŋe ʋ gbaŋ nyıına;
ama vuodieke dı yiŋŋine bala Ɲmıŋ wıa
suŋŋe Masia dıdıısırıba mana.
5 N tıŋ yaala nı mana balıma nyıŋbalıkı
gaası diekemba nı kana ka wʋmma, ama
a tıaŋ ka n tıŋ yaala nı mana yiŋŋi balıma
Ɲmıŋ wıa mıŋ. Vuodieke dı yiŋŋi bala
Ɲmıŋ wıa, ka yaa nyʋarı a tıaŋ vuodieke
dı balala wʋbalıkı gaası dieke ʋ kana ka
wʋmma, sie vuoŋ bie mi ta nan bıagı yiŋŋi
balı wıaha a dagı Masia dıdıısırıŋ aŋ ka
suŋŋi be. 6 N nımballı, dıı yi maŋ keŋ
nı jigiŋ a bala wʋbalıkı gaası diekemba n
kana ka wʋmma, bıa suŋŋiŋ maŋ yıa nı?
Sie maŋ keŋ a yuori nyindieke dı nyına
Ɲmıŋ jigiŋ a dagı nı, yaa yıaŋ, yaa a yiŋŋi
balı Ɲmıŋ wıa a yı nı, yaa dagıkʋ a taŋ.
7 Dıı yi nyindiekemba dı wone mısı ba
yaa laala dı ka tarıga a kpaŋ, lalıa vuosi
dı baa ba yi a sımma a kpaŋ chıaŋ? 8 Dıı
yi vuodieke wıınana kantana dı ka mıŋŋı
wıı nıŋŋmına wııla, mınıa baaŋ yi siri
aŋaŋ tɔŋ? 9 Die gbaŋ gbaŋ dı sıı, dıı yi fʋ
bala yıa vuosi aŋaŋ jabalıkı dieke ba kana
ka wʋmma, lalıa ba baa ba yi a sımma
wudieke fʋ balala chıaŋ? Dı nan dı sıı
sıba bala yıa wa bʋlɔgısıŋ. 10 Nyıŋbalıka
yiri yiri pam benne dʋnıa ma, ta a mana
dı yaa a chıası. 11 Ama dıı yi maŋ ka
sıba jabalıkı dieke vuoŋ dı bala yıa mıŋ,
vuodieke dı balala a yıa mıŋ nan dı yi
chaanʋ n jigiŋ ta n dıaŋ yi chaanʋ ʋ jigiŋ.
12 Nı senne yaalala Halıkasıka piini wo, nı
yaalıma piini dieke dı baaŋ suŋŋi Masia
dıdıısırıŋ mana.
13 Vuodieke dı balala nyıŋbalıkı gaası
diekemba ʋ kana ka wʋmma, mʋ ʋ jʋʋsı
wa Ɲmıŋ a ye piini dieke ʋ baaŋ bıagı a
daga a chıası. 14 Dıı yi maŋ jʋʋsa Ɲmıŋ
aŋaŋ wʋbalıkı dieke n kana ka wʋmma, n
haalıŋ jʋʋsınana ama n ka sıba wudieke
n balınana chıası. 15 Lalıa maŋ baa yi?
N nan jʋʋsı Ɲmıŋ aŋaŋ n haalıŋ, ta bı
jʋʋsı wa aŋaŋ n sʋŋanyile; ta chıa yıla
a yı Ɲmıŋ aŋaŋ n haalıŋ; ta bı chıa yıla
aŋaŋ n sʋŋanyile. 16 Dama fʋ bıra Ɲmıŋ ta
waasa wa aŋaŋ fʋ haalıbʋ nyıına ma, lalıa
vuodiekemba dı kana ka sıba a chıasısı dı
baa ba gʋtı fʋ a bırı Ɲmıŋ? Dıı yi ba ka
sıba a chıasısı, lalıa ba baa ba sımma dı fʋ
bırıŋ yiwo wusie? 17 Dıı yi fʋ Ɲmıŋ bırıkʋ
dı vıına gbaŋ, ama ka kaaŋ suŋŋi vuoŋ.
18 N waasa Ɲmıŋ dı n bıagı bala
wʋbalıkı dieke n kana ka wʋmma a tıaŋ
nı wʋnyı mana. 19 Ama maŋ bie Masia
dıdıısırıŋ lagımıŋ sʋŋ, n nan dı yaala dı n
balı nʋawııŋ anʋ diekemba dı yalla chıası
aŋ ka suŋŋi n chanchaalıŋ, a tıaŋ n baa
bala nʋawııŋ tuse tuse jabalıkı dieke n
kana ka wʋmma ma.
20 N nımballı, nı daa yilime sıba
ballıbısısı, ama bıaŋ yiile nıŋ nı sımma
sıba ballıbısı, ama nı yilime sıba
nyıŋkʋra. 21 Dı maagıya Ɲmıŋ gbaŋkʋ
sʋŋ dı, Ɲmıŋ baarı,

N nan daansı vaa chaanıŋ diekemba dı
balala jabalıkı gaası
aŋ ba balı wıa a yı n vuosi.
Ba nan balı a yı ba tıŋgbaŋ gaaŋ
nyıŋbalıka ma
die mana yɔrı n vuosi kaaŋ wʋŋ a yı
mıŋ.

22 Die wıa, wʋbalıkı gaası yiwo Ɲmıŋ
hagırıŋ dagıtı a yıa vuodiekemba dı kana
ka yi Masia yada wa, daa vuodiekemba dı
yine wo yada wa. Ama Ɲmıŋ wıa yiŋŋi
balıkʋ yiwo dagıtı a yi yada tieliŋ, daa
vuodiekemba dı kana ka yi Masia yada wa.
23 Dıı yi Masia dıdıısırıŋ mana dı
lagıŋ taŋ, ta vuoŋ mana dı bala ja-
balıkı gaası diekemba ba kana ka wʋmma,
ta vuodiekemba dı kana ka yi Masia
dıdıısırıŋ yaa vuodiekemba dı kana ka
sıba a wıa dı keŋ juu, ba kaaŋ balı dı

nı juo yıɪŋyaatı? 24 Ama dıı yi ta Masia
dıdıısırıŋ dı lagıŋ taŋ, ta tuose Ɲmıŋ
wıa a yiŋŋi bala yıa taŋ ta vuodiekemba
dı kana ka yi Masia dıdıısırıŋ yaa
vuodiekemba dı kana ka sıba a wıa dı keŋ
juu, ba nan mıŋŋı dı ba yiwo tʊntʊmbıatı
tieliŋ yaa gamma wudieke ba wʊnna wa
ta dii ba gbaŋ gbaŋ sarıya. 25 Ta yuori balı
wudieke dı benne ba sʊgıtı ma, ta sʊʊŋ
gbigiri a bırı Ɲmıŋ ta baarı dı, “Wusie,
Ɲmıŋ seŋ bie nı jigiŋ.”

Masia dıdıısırıŋ dı mʊna ba jıama
Ɲmıŋ dene

26 N nımballı, n balıkʊ gie chıaŋ? Dıı
yi nı keŋ lagısı taŋ dı nı jıama Ɲmıŋ, ta
wʊnyı ŋaaŋ yaa wa yılı, ta wʊnyı dıaŋ
dagıŋ, ta wʊnyı dıaŋ wudieke Ɲmıŋ dı
yuorine a dagı wa, ta wʊnyı dıaŋ wʊbalıkı
gaası diekemba ʊ kana ka wʊmma, ta
wʊnyı dıaŋ dı bıagı bala wʊbalıkı gaası
diekemba ʊ kana ka wʊmma a chıası, nı
yime genhe mana sie dieke dı mʊna a
suŋŋime Masia dıdıısırıŋ. 27 Dıı yi ba
yaala ba balı wʊbalıkı gaası diekemba
ba kana ka wʊmma ba daa tıaŋ vuosi
bale yaa bataa, ba balıma wʊnyı wʊnyı,
ta vuoŋ dıaŋ bemme mi a daga a chıası
kaanı kaanı. 28 Ama dıı yi ta vuodieke
dı baaŋ bıagı a dagı a chıası dı wori,
die nıŋ vuodieke dı balala wʊbalıkı gaası
diekemba ʊ kana ka wʊmma tarı ta balıma
yıma ʊ nyıına ma aŋaŋ Ɲmıŋ. 29 Nı vaa
naazʊalıŋ bale yaa bataa balıma Ɲmıŋ
wıaha, ta vuotıalıkaha jııma wudiekemba
ba balala wa. 30 Ama dıı yi ta vuoŋ dı kalı
nı sʊŋ ta Ɲmıŋ dı yuori ʊ wıaha a dagı
wa, ta ʊ yaala ʊ yiŋŋi balı Ɲmıŋ wıaha,
vuodieke dı balala wa tarı. 31 Nı mana nan
bıagı yiŋŋi balı Ɲmıŋ wıa wʊnyı wʊnyı
aŋ ka yi vuoŋ mana bʊgırı aŋ ka kpaŋŋısı
vuoŋ mana. 32 Vuodieke dı yalla piini
dieke dı yine Ɲmıŋ wıa yiŋŋi balıkʊ nan
bıagı yigi ʊ gbaŋ a chıısı ʊ saŋŋa, 33 dama
Ɲmıŋ ka wa tı dı tı yime wıa tɔra tɔra,
ama ʊ wa tı dı tı bemme sɔmm.

Die dı mʊ dı sımma saŋŋa dieke Ɲmıŋ
vuosi dı keŋ lagıŋ. 34 Hɔgʊba mʊ ba mʊʊ
ba nʊa sɔmm Masia dıdıısırıŋ lagımıŋ
jigiŋ, ama ba mʊ ba sʊʊŋ ba gbaŋ tıŋgbaŋ
ta wʊmma sıba Ɲmıŋ mıraha dı dagına
die wo. 35 Dıı yi ba yaala ba sımma wııŋ,
ba pıası ba chʊllıŋ tige me, dama ka yiwo
viivi dı hɔgʊ balı wıa Masia dıdıısırıŋ
lagımıŋ jigiŋ.

36 Ɲmıŋ wıaha gie die ka woliŋ piili wo
nı jigiŋ, yaa daa nı nyıına ma jigiŋ ka
keŋ tʊgı. 37 Vuodieke dı sıba dı ʊ yiwo
Ɲmıŋ naazʊa yaa ʊ yaa Halıkasıka piini, ʊ
sımma a baarı wudieke n maagınana yıa
nı naa yiwo tı Yɔmʊtieŋ mıra mıŋ. 38 Ama
vuodieke dı zeti wıaha gie, nı gbaŋ daa
tuosime ʊ wıa.

39 Die wıa n nımballı, nı yaalıma Ɲmıŋ
wıa yiŋŋi balıkʊ aŋaŋ nıŋŋmına, ama nı
da kagıma vuodiekemba dı yaala wʊbalıkı
gaası diekemba ba kana ka wʊmma balıŋ.
40 Nı yime wııŋ mana vıınıŋ vıınıŋ aŋ a
dıa taŋ.

15

Masia kuŋ hagıŋ wıa

1 N nımballı, n yaala n tıınsı nı mıŋ
yaa gamma wʊvıına dieke die n mʊʊlına
a yı nı wa, ta nı tuo a mıŋŋı pɔgılıha
wa. 2 Dıı yi nı mıŋŋı pɔgılaha nı nan ye
gbatıtaanıŋ, daa die nı yadaka nan yi yɔrı.
3 Wudieke n tuone wo kanıŋ maŋ nagı
a yı nı wa, ta ka yine wʊkpııŋ a tıaŋ
wııŋ mana; dı Masia die tuo wo tınıŋ
wʊbıayiiriŋ kuŋ a kpi, sıba dı maagına
Ɲmıŋ gbaŋ ma dene wo; 4 dı die ba guu
wo mıŋ, ta ʊ hagı kumbu me ka daraa ataa
daraaŋ sıba dı maagına Ɲmıŋ gbaŋkʊ ma
dene wo, 5 ta die nyıŋ Piita jigiŋ, ta ka kʊaŋ
chaaŋ ʊ bı nyıŋ ʊ tʊntʊntıŋ baŋ aŋaŋ bale
wo jigiŋ. 6 Ka kʊaŋ chaaŋ die ʊ nyıŋ bʊnyı
ʊ dıdıısırıŋ dı tıanna vuosi kɔbısı-nʊ wa
jigiŋ, bataŋ pam ye bie ba mısı ma ta bataŋ
dıaŋ dı kpi. 7 Naa kʊaŋ chaaŋ die ʊ nyıŋ
Jemisi jigiŋ, ta die keŋ nyıŋ ʊ tʊntʊntıba
mana jigiŋ.

8 Ka kʊaŋ kʊaŋ die ʊ keŋ nyıŋ n gbaŋ
n jigiŋ, manıŋ vuodieke die dı sına sıba
n daaŋ ka tʊgıya ta ba mıırı mıŋ wa.
9 Masia tʊntʊntıba mana ma manıŋ n yine
vuodieke dı wıarına ba kʊaŋ, ta die ka mʊ
dı ba wasıma mıŋ Masia tʊntʊntʊ, dama
die n vaa Masia dıdıısırıŋ dı dii wahala
pam. 10 Ama Ɲmıŋ die chıgıma mıŋ zɔɔlıŋ
ta suŋŋi mıŋ maŋ yi vuodieke n yine jinne
naa, ta die ʊ yına mıŋ suŋŋi dieke wo dı
ka yi yɔrı. Dama n ŋmıntı wa niŋ a tʊŋ a
tıaŋ tʊntʊntı banıŋ ba mana, ama dı ka yi
manıŋ n tʊna naa, ama Ɲmıŋ suŋŋi dieke
die dı benne n ma wa tʊna die. 11 Dıı
yi manıŋ yaa banıŋ ba mʊʊlınana wıaha,
wʊbalıŋka tı mana dı mʊʊla, ta kanıŋ nı
yi yada wa.

Yaa gamma kuŋ hagıŋ wıa

12 Dıı yi tı mʊʊla dı Masia die hagı kuŋ
me, lalıa nı bataŋ dı baarı dı kunti ka
daansı hagı kuŋ me? 13 Dıı yi kunti dı
kaaŋ daansı hagı kuŋ me, die nıŋ Masia
gbaŋ die ka hagıya kuŋ me. 14 Ta dıı yi
Masia die dı ka hagı kuŋ me, die nıŋ tı wo
wııŋ a baaŋ mʊʊlı a yı nı, ta nı dıaŋ dı
wo wııŋ a baaŋ tuo dii. 15 A bı gʊtı, tı bı
chıba wıa a yıa Ɲmıŋ dama tı baarı dı ʊ
sʊgırına Masia a nyıŋ kuŋ me, ama dıı yi
kuŋ hagıŋ dı wori die nıŋ die ʊ ka sʊgırı
wa a nyıŋ kuŋ me. 16 Dıı yi wusie dı kunti

dı ka haga kʋŋ me, die nıŋ Ɲmıŋ die ka sʋgırı Masia a nyıŋ kuŋ me. 17 Dıı yi Masia
dı ka hagı kuŋ me, die nıŋ nı yadaka yiwo
yɔrı, ta nı tʋntʋmbıatı ye bie nı ma. 18 Ta
ka nan bı dagı dı vuodiekemba die dı yine
Masia yada wa ta kpi wo baya mıŋ. 19 Tı
yine Masia yada wa, dıı yi ka yaa nyʋarı
tıŋgbaŋka gie berıŋ nyıına ma, die nıŋ
tı wıa tıŋ nan dı yaa zɔɔlıŋ a tıaŋ vuoŋ
mana.

20 Ama ka yiwo wusie dı Ɲmıŋ die seŋ
sʋgırı wa a nyıŋ kuŋ me mıŋ. Wʋnıŋ
Masia yiwo vuodieke die dı wolıŋ hagı kuŋ
me, ta ka dagı dı vuodiekemba die dı kpine
gbaŋ nan daansı hagı kuŋ me. 21 Vuota
die yaa kuŋ a keŋ tıŋgbaŋka gie me; die
gbaŋ gbaŋ vuota dı bı yaa kuŋ hagıŋ a
keŋ. 22 Dama Adami wıa ta vuota mana
dı kpie, die gbaŋ gbaŋ Masia wıa vuota
nan hagı kuŋ me. 23 Vuoŋ mana yaa ʋ
kuŋ hagıŋ saŋŋa mıŋ; Masia die wolıŋ
hagı, ta vuodiekemba dı yine ʋ vuosisi
nan daansı hagı ʋ kenıŋ daraaŋ. 24 Ka
kʋaŋ chaaŋ kpatıŋ nan keŋ, Masia nan
daansı a nyaŋŋı ŋmıŋsikpeŋ naara aŋaŋ
yikotielıŋ aŋaŋ hagırıtielıŋ, ta nagı naarı
a yı ʋ Chɔɔŋ Ɲmıŋ nuusi me. 25 Masia nan
daansı yi naaŋ a ga tʋgı saŋŋa dieke Ɲmıŋ
dı bala ʋ nyaŋŋı ʋ dataası mana a nagı ba
yi ʋ nuusi me. 26 Dataaŋ dieke Ɲmıŋ dı
bala ʋ wıarı kʋaŋ a chʋʋsı yine kuŋ. 27 Dı
maagıya Ɲmıŋ gbaŋkʋ sʋŋ dı, “Ʊ nan nagı
jaaŋ mana a yi ʋ nuusi me”, ama ka ka
dagı sıba Ɲmıŋ gbaŋ gʋtı wa jaaŋ mana
wa ma, dama wʋnıŋ Ɲmıŋ bala ʋ nagı
jaaŋ mana a yi Masia nuusi me. 28 Ta jaaŋ
mana dı keŋ a bie Masia nuusi me saŋŋa
dieke wo, ʋ gbaŋ ʋ nan daansı bie Ɲmıŋ
nuusi me, vuodieke dı yine ta nyinti mana
dı bie ʋ nuusi me wo; ta Ɲmıŋ dı sıı jaaŋ
mana.

29 Dıı yi kunti dı ka haga kuŋ me, bıa wıa
vuosi bataŋ dı ziele vuodiekemba dı kpine
naŋ ma a sıa Ɲmıŋ nyaabʋ? Dıı yi kunti dı
ka haga, bıa wıa ba yie die? 30 Dıı yi kunti
dı ka haga kuŋ me, bıa yine ta tınıŋ tı juo
wʋkpııma ma saŋŋa mana? 31 N nımballı,
n tuole kuŋ daaŋ mana mıŋ! N yaa nyʋʋŋ
nıgıŋ nı ma aŋaŋ nı taasına aŋaŋ Yisa
Masia tı Yɔmʋtieŋ wo, naa wıa maŋ bala
die. 32 Dıı yi wudiekemba Efesusi tıŋ
vuosisi die yine mıŋ aŋ ka sıı sıba n waga
aŋaŋ dɔmbıatı naa, bıa nyʋarı maŋ nan
ye aŋaŋ n waga aŋaŋ ba wa dıı yi kunti dı
ka haga kuŋ me? Dıı yi dı kunti dı ka haga
kuŋ me die nıŋ, “Nı vaa tı dime ta nyume,
ta sımma a baarı soriŋ tı nan kpi.”

33 Nı da vaa vuoŋ gaaŋ nı. Dıı yi
vuovıına aŋaŋ vuobıatı dı lagısıŋ chʋŋ, ka
chʋʋsa vuovıınaha berıŋ mıŋ. 34 Nı yiŋŋi
ye yıaŋ ta vaa nı tʋmbıatı. Nı bataŋ ka
sıba Ɲmıŋ, die wıa maŋ maaga naa dı n
yi nı viivi.

Nyıŋgbanıŋ dı bala ka sıı dene kuŋ hagıŋ kʋaŋ chaaŋ

35 Vuoŋ nan pıası dı, “Lalıa kunti dı baa
ka hagı kuŋ me? Ba nyıŋgbanıŋ baa ka
sımma lalıa?” 36 Gaamʋ wa gie, dıı yi fʋ
keŋ bʋrı jaaŋ tıŋgbaŋ ma ka ka nyuune
ntaala ka hʋʋgıya. 37 Fʋ keŋ bʋra, daa
tııka gbaŋ gbaŋ fʋ ŋaaŋ nagı a bʋrı, ama
ka bie fʋ ŋaaŋ nagı a bʋrı sıba zaa yaa
jadieke mana. 38 Ama Ɲmıŋ nan vaa bini
mi nyuuŋ ta sıı sıba ʋ yaala ka sımma die,
ta biŋ mana yaa ka tııŋ dı sına die.

39 Nyıŋgbaŋısı mana ka yi bʋnyı, vuota
yaa nyıŋgbaŋ balımıŋ, ta dɔŋısı yaa
nyıŋgbaŋ balımıŋ, ta nembisi dıaŋ dı yaa
nyıŋgbaŋ balımıŋ, ta zaasıŋ dıaŋ dı yaa
nyıŋgbaŋ balımıŋ.

40 Ɲmıŋ sikpeŋ nyinti yaa a nyıŋgbanıŋ
ta tıŋgbaŋ ŋaŋ nyinti dıaŋ dı yaa a
nyıŋgbanıŋ. Ɲmıŋsikpeŋ nyinti yaa a
tʋaŋ vıınıŋ ta tıŋgbaŋ ŋaŋ nyinti dıaŋ dı
yaa a tʋaŋ vıınıŋ. 41 Ɲmınnı yaa ka tʋaŋ
chaanıŋ, ta chııkʋ dıaŋ dı yaa ka tʋaŋ
chaanıŋ, ta chıŋmarısısı dıaŋ dı yaa a
tʋaŋ chaanıŋ. Ta chıŋmarısı sʋŋ a mana
dı yaa chaanıŋ tɔra tɔra.

42 Die dı vaa dı sımma kunti dı keŋ
hagı kuŋ me. Vuota nyıŋgbanıŋ ŋaaŋ
kpie mıŋ, ta ba guohe, ama a hagı kuŋ
me a nan tarıgı, dama ka kaaŋ daansı
kpi. 43 Ba ka guo tı aŋaŋ vıınıŋ, ama
tı nan keŋ hagı aŋaŋ vıınıŋ, ba bı ka
guo tı aŋaŋ hagırıŋ, ama tı nan keŋ
hagı aŋaŋ hagırıŋ. 44 Ba guo tı aŋaŋ
tıŋgbaŋka gie nyıŋgbanıŋ mıŋ, ama tı
keŋ hagı tı nan ye nyıŋgbaŋ dieke dı yine
Haalıbʋ nyıŋgbanıŋ. Nyıŋgbaŋ dieke
dı yine tıŋgbaŋka gie nyıŋgbanıŋ beri
mıŋ ta nyıŋgbaŋ dieke dı yine Haalıbʋ
nyıŋgbanıŋ dıaŋ dı beri. 45 Dama dı
maagıya Ɲmıŋ gbaŋkʋ sʋŋ dı, “Bʋmbʋŋaŋ
vuoŋ Adami die yiwo vuota”; ama
vuodieke dı kenne kʋaka yiwo Haalı dieke
dı yına tı miivoli wo. 46 Daa nyıŋgbaŋ
dieke dı yine Haalıbʋ die wolinne keŋ,
tıŋgbaŋka gie nyıŋgbanıŋ die wolinne
keŋ, ta ka kʋaŋ chaaŋ ta Haalıbʋ tʋaŋ
dı keŋ. 47 Bʋmbʋŋaŋ vuoke die nyıŋ wa
tantı ma, ta vuodieke dı diisine bule wo
dı nyıŋ ŋmıŋsikpeŋ. 48 Vuodiekemba dı
yine tıŋgbaŋka gie sıtı sıı sıba vuodieke
dı nyına tantı ma mıŋ, ta vuodiekemba
dı yine arızanna sıtı dı sıı sıba vuodieke
dı nyına arızanna ma wa. 49 Ta tı mana
nyıŋgbanıŋ dı nıasına Adami vuodieke
die nyına tantı ma wa, die gbaŋ gbaŋ daaŋ
kaanı tı arızanna nyıŋgbanıŋ nan sıı sıba
Masia nyıŋgbanıŋ.

50 N nımballı, n bala nı dı nyıŋgbaŋ
dieke dı yine nɔŋ aŋaŋ zıŋ kaaŋ bıagı
juu Ɲmıŋ naarı ma; ta nyıŋgbaŋ dieke
dı hʋʋgına kaaŋ bıagı ye miivoli dieke dı
wone kpatıŋ.
51 N yaala n balı nı wʋlɔbırıkırı gie mıŋ,
tı bataŋ nan kpi, ta tı bataŋ dıaŋ nan dı
bie ba mısı ma; ama tı mana nan tarıgı.
52 Dınıŋ daarı mi kantaŋ dı kʋŋ, tı mana
nan tarıgı bʋnyı lagı lagı sıba ninkamısıŋ.
Kantana dı kʋŋ, kunti nan hagı kuŋ me
aŋaŋ nyıŋgbanıŋ dieke dı kana kaaŋ kpi,
ta tınıŋ vuodiekemba dı benne tı miivoli
mi dınıŋ daarı mi wo, nyıŋgbanıŋ nan
tarıgı. 53 Dı yiwo talası dı nyıŋgbaŋ dieke
dı hʋʋgınana keŋ tarıgı nyıŋgbaŋ dieke
dı kana ka hʋʋga, ta nyıŋgbaŋ dieke dı
kpinene keŋ tarıgı a yi nyıŋgbaŋ dieke dı
kana ka kpiye. 54 Die wıa naa dı keŋ yi, ta
nyıŋgbaŋ dieke dı hʋʋgınana dı keŋ tarıgı
a yi nyıŋgbaŋ dieke dı kana ka hʋʋga, ta
nyıŋgbaŋ dieke dı kpinene keŋ tarıgı a yi
nyıŋgbaŋ dieke dı kana ka kpiye, saŋka
mi wudieke dı maagına Ɲmıŋ gbaŋkʋ sʋŋ
nan suuli, dı, "Ʋ nyaŋŋı wa kuŋ a kpatı."
Dı bı maagı dı,
55 "Kuŋ sıa fʋ nyaŋŋıkʋ dı beri bıbra?
Kuŋ, lalıa fʋ baa fʋ yi a nagı tı yi wahala
ma bıbra?"
56 Bıaŋ vasa kuŋ dı ŋaaŋ yıa tı wahala, ta
bıaŋ dı yese ka hagırıŋ a nyına mıraha
ma. 57 Ama tı waasa Ɲmıŋ aŋaŋ ʋ yına
tı nyaŋŋıŋ tı Yɔmʋtieŋ Yisa Masia ma.
58 Die wıa n nımballı, nı mıŋŋı zie keŋ
keŋ ta daa vaa jaaŋ vʋarı nı a nyıŋ Masia
kʋaŋ dıısıŋ ma. Nı nagı nı gbaŋ a tʋma
tı Yɔmʋtieŋ tʋʋma saŋŋa mana, dama nı
sıba a baarı tʋʋma diekemba nı tʋnnana a
yıa tı Yɔmʋtieŋ wo, kaaŋ daansı nan yɔrı.

16

Ligire chıasıŋ wıa

1 Lele, n yaala n dagı nı yaa gamma
ligire dieke nı chıasınana dı nı suŋŋi
Ɲmıŋ vuodiekemba dı benne Judia ma wa
wıa, n yaala nı yime sıba n dagına Masia
dıdıısırıŋ diekemba dı benne Galasia tıŋ
ma mıŋ. 2 Alasiri daaŋ mana, vuoŋ mana
vʋarı ligire ʋ baaŋ bıagı dene a nyıŋ ʋ
tʋnna a ye ligire dieke wo a dʋaŋ, amʋ
maŋ keŋ keŋ nı kaaŋ bı chıası bıbra.
3 Maŋ keŋ keŋ n nan maagı gbaŋtı a tʋŋ
vuodiekemba nı vʋarına aŋ ba yaa nı
piinisisi a ga Jerusalemi. 4 Dıı yi dı mʋ dı
n ga n gbaŋ, die nınıŋ tı nan lagısı ga.

Pɔɔli die dı sanna dı ʋ yi wudieke

5 N saŋya dı n daagı Masedonia tıŋgbaŋ
ma; ta a kʋaŋ chaaŋ n nan keŋ nı jigiŋ a
kaagı nı, dama dı mʋ dı n ga Masedonia
tıŋgbaŋ ma. 6 Fʋ zı n nan dı bie nı
jigiŋ daraa ale yaa n nan wıarı nı jigiŋ
wʋyaalıka gie mana; ta nı nan keŋ suŋŋi
mıŋ aŋ n tıaŋ ga jigidieke n yaala n ga. 7 N
ka yaala dı n keŋ kaagı nı daraa ŋmına ta
tıaŋ ga, ama dıı yi tı Yɔmʋtieŋ dı yi sieŋ,
n nan yʋası nı jigiŋ.
8 N nan wıarı Efesusi gie a ga tʋgı
Pentikosi dʋʋga saŋŋa, 9 dama sieŋ yuori
yı mıŋ mıŋ dı n mıŋŋı tʋŋ Masia tʋʋmaha,
ama dataası pam dıaŋ benne.
10 Dıı yi Timoti dı keŋ keŋ nı kpaŋŋı
nı gbaŋ a mıŋŋı tuo wo chaantı, dama
ʋ gbaŋ ʋ tʋma tı Yɔmʋtieŋ tʋʋmaha sıba
n tʋnnana die. 11 Nı sımma dı vuoŋ keŋ
daansı wa yɔrı, ama nı suŋŋi wo ta vaa
aŋ ʋ nyıŋ nı jigiŋ aŋaŋ sʋgıfıalıŋ amʋ ʋ
nan viiri keŋ n jigiŋ, dama n daansa wa
aŋaŋ tı nımballılı sieŋ me.
12 Yaa gamma tı nımbʋa Apolosi, n jʋʋsa
wa dı wʋnıŋ aŋaŋ tı nımballı keŋ kaagı nı,
ama ʋ ka yaala ʋ keŋ lele gie, ama ʋ keŋ
ye sieŋ ʋ nan keŋ.

Yaa gamma kpaamıŋ aŋaŋ waasıŋ wıa

13 Nı gbara ta mıŋŋı zie keŋ keŋ nı
yadaka ma, ta yallıma dembisi aŋaŋ
hagırıŋ. 14 Yime jaaŋ mana aŋaŋ choti.
15 Nı wɔŋ sıba Sitifanasi aŋaŋ ʋ deŋ, die
ba yine vuodiekemba dı wolinne yi Masia
yada Akaya tıŋgbaŋ ma, ta die nagı ba
gbaŋ a tʋma yıa Ɲmıŋ vuosi. N jʋʋsa nı
n nımballı, 16 dı nı saagı a yıma vuosi
gie chanchaalıŋ aŋaŋ vuodiekemba mana
dı gʋtına ba ma a tʋma pam a yıa Ɲmıŋ
vuosi.
17 N sʋŋ fıalıya mıŋ aŋaŋ Sitefanatusi
aŋaŋ Fotunatusi aŋaŋ Akayisi keniŋ wıa,
dama die nı wone n jigiri, die n yaa wa
sʋgıchʋʋsıŋ, ama ba kenne wo n bı wo
sʋgıchʋʋsıŋ. 18 Die ba kpaŋŋısı mıŋ sıba
die ba kpaŋŋısına nı die wo, nı yıma vuosi
gie chanchaalıŋ jılıma.
19 Masia dıdıısırı diekemba dı benne
Asia tıŋgbaŋ mana waasa nı. Akuy-
ila aŋaŋ Pirisila Masia dıdıısırıba dı
lagısınana jıama Ɲmıŋ ba tigiri me wo
waasa nı vıınıŋ tı Yɔmʋtieŋ saaŋ ma. 20 Tı
nımballı mana dı benne giena waasa nı.
Nı waası taŋ vıınıŋ vıınıŋ.
21 Manıŋ Pɔɔli maagına waasıkʋ gie
giena aŋaŋ n nuuŋ.
22 Vuodieke mana dı kana ka cho tı
Yɔmʋtieŋ, kaatı bie ʋ ma!
Maranata; ka chıaŋ yiwo, "Tı Yɔmʋtieŋ,
keŋ."
23 Tı Yɔmʋtieŋ Yisa suŋŋi nı.
24 N cho nı mana aŋaŋ wusie Yisa Masia
saaŋ ma.

Pɔɔli gbaŋ dieke dı gʋtına bule ʋ maagına a yı Korinti tıŋ vuosi wʋnna

1 Manıŋ Pɔɔli vuodieke Ŋmıŋ dı vʋarına
dı n yi Yisa Masia tʋntʋntʋ aŋaŋ tı nımbʋa
Timoti maagınana gbaŋkʋ gie, a yıa nınıŋ
Ŋmıŋ vuodiekemba dı benne Korinti tıŋ
ma aŋaŋ Ŋmıŋ vuodiekemba dı benne
Akaya tıŋgbaŋ mana.
2 Tı Chɔɔŋ Ŋmıŋ aŋaŋ tı Yɔmʋtieŋ Yisa
Masia suŋŋi nı ta bı yı nı sʋgıdʋagıŋ.

Pɔɔli die dı waasına Ŋmıŋ dene

3 Nı vaa tı waası Ŋmıŋ, vuodieke dı yine
tı Yɔmʋtieŋ Yisa Masia Chɔɔŋ wa, ta bı yi
vuodieke dı chıgınana tı zɔɔlıŋ pam wa
ta tı suŋŋiŋ mana dı nyına ʋ jigiri. 4 Ʋ
suŋŋe tı mıŋ tı wumugisike me, amʋ tı
nan bıagı a suŋŋi vuodiekemba dı benne
wumugisike yiri yiri me wo aŋaŋ suŋŋi
dieke tı tuone a nyıŋ wʋnıŋ Ŋmıŋ jigiri.
5 Tı wahala diile Masia wıa dı dala die wo,
die gbaŋ gbaŋ tı suŋŋiŋ nan dı dala wʋnıŋ
Masia wıa. 6 Dıı yi tı die wahala, dı yiwo
nı suŋŋiŋ aŋaŋ nı gbatıtaanıŋ wıa. Dıı yi
tı ye suŋŋiŋ, dı yiwo nı wıa, dı tı suŋŋi
nı, ta nı gbaŋ nı ye suguru ta bıagı a dii
wahala sıba tı dine dene wo. 7 Die wıa, tı
ka chıga ŋmaamıŋ nı wıa, dama tı sıba a
baarı nı dine wahala sıba tı dine die wo,
die gbaŋ gbaŋ nı nan dı yese suŋŋiŋ sıba
tı yesinene die wo.
8 Tı nımballı, tı yaala tı balı nı mıŋ yaa
gamma wahala dieke tı dine Asia tıŋgbaŋ
ma. Die wahalıka die faası dala mıŋ a tıaŋ
tı hagırıŋ ta die tı bı wo tama dı tı nan dı
bie tı miivoli me, 9 ta die yile dı tı baa tı kpi
mıŋ. Naa die yiye mıŋ dı ka dagı tı dı tı
daa yallıma tama tı gbaŋ gbaŋ tı ma, ama
tı nagıma tı yada a yi Ŋmıŋ nyıına ma ma,
vuodieke dı sʋgırınana kunti a nyına kuŋ
me wo. 10 Wʋnıŋ die ʋ gbatına tı a nyıŋ
kuŋ daampɔyı ma, ta ʋ nan bı a gbatı tı a
taaŋ; tı yaa wa tama ʋ ma ta sıba dı ʋ nan
dı gbata tı saŋŋa mana mıŋ. 11 Nı suŋŋi
tı aŋaŋ Ŋmıŋ jʋʋsıŋ, amʋ Ŋmıŋ nan tuo
vuosi pam dı jʋʋsınana a yıa tı wa jʋʋsıŋ,
ta nan suŋŋi tı, aŋ vuosi pam nan waası
wa tı wıa.

Yaa gamma Pɔɔli sıŋsamıŋ tarıgıŋ wıa

12 Wudieke tı yalla kuule yiwo naa:
dı tı bıagı bala dı wudieke mana tı
yine tıŋgbaŋka gie me die tı yiye mıŋ
aŋaŋ ŋmıŋchıgıla aŋaŋ sʋgıyıalıŋ dieke
dı nyınna Ŋmıŋ jigiŋ, die die dı faası yi
saŋŋa dieke tı bene nı jigiri. Ŋmıŋ suŋŋiŋ
wıa die vana tı beri die wo daa vuota yıaŋ.
13 Tı maaga wudieke nı baaŋ bıagı a karıŋ
ta sıba a chıası a yıa nı, ama ta yaa tama
dı nı nan keŋ sıba ha vıınıŋ, 14 sıba nı
wone sıba tı wıaha bıta die wo, dı nı nan
keŋ a sıba a mana ta kuule tı wıa sıba tı
gbaŋ tı bala tı kuule nı wıa wa daa dieke
tı Yɔmʋtieŋ Yisa Masia dı bala ʋ keŋ wo.
15 Die n wɔŋ sıba naa wıa ta die saŋ
dı n yiŋŋi keŋ kaagı nı, amʋ nı nan ye
suŋŋiŋ bule. 16 Dama die n saŋya mıŋ dı n
keŋ kaagı nı maŋ keŋ tıaŋ gara Masedonia
tıŋgbaŋ ma, ta bı keŋ a kaagı nı maŋ
keŋ yiŋŋi kieŋ, aŋ nı suŋŋi mıŋ aŋ n ga
Judia tıŋgbaŋ ma. 17 Die n sıŋsaŋkaha
die yiwo laalıŋ? Yaa wudieke die n sana
dı n yiwo die yiwo sıba tıŋgbaŋka gie
vuosi dı ŋaana bala dı, “Wa, wa” ta kʋaŋ
chaaŋ ba bı bala dı, “Aayı, aayı ” die wo?
18 Ama Ŋmıŋ vuodieke dı yine wusietieŋ
wo yiwo n daansıatieŋ, dı nʋa dieke die n
yı nı wa ka yi “Wa” aŋaŋ “Aayı.” 19 Dama
Yisa Masia vuodieke dı yine Ŋmıŋ Bʋa,
vuodieke manıŋ aŋaŋ Salasi aŋaŋ Timoti
die dı mʋʋlı ʋ wıa a yı nı wa, ʋ ka bala
dı, “Wa” ta yiŋŋi bala dı, “Aayı”, ama ʋ
ma jaaŋ mana yiwo “Wa.” 20 Dama ʋ yine
“Wa” Ŋmıŋ nʋa mana ma. Naa wıa tı bala
dı, “Wusie” Yisa Masia ma, amʋ Ŋmıŋ ye
bırıŋ. 21 Ŋmıŋ die vʋarına tı aŋaŋ nı dı
tı tʋmma tʋʋma, ta ʋ mıŋŋı a zieŋ tınıŋ
Masia ma, 22 wʋnıŋ ʋ magılına tınıŋ dı tı
yiwo ʋ sıtı, ta ʋ woliŋ yi ʋ Halıkasıka tı
sʋgıtı ma aŋ ka dagı dı ʋ nan keŋ yı tı
wudieke mana ʋ yına nʋaŋ dı ʋ nan yı tı
wa.
23 Ŋmıŋ yine n daansıatieŋ dı wudieke
die dı yine ta maŋ ka keŋ Korinti nı jigiŋ
yiwo die n ka yaala n datı nı tıbıŋ wıa.
24 Tı kaaŋ bıagı a mugisi nı ta dagı nı nı
mʋna nı yi yada die, dama tı sıba dı nı
yaa yada ta mıŋŋı zie vıınıŋ, ama tı tʋma
aŋaŋ nı dı tı dagı nı, nı baaŋ yi die ta
yallıma sʋgıfıalıŋ.

2

1 N saŋya mıŋ dı n kaaŋ bı yiŋŋi keŋ
nı jigiŋ a yi nı sʋŋ chʋʋsı. 2 Dama dıı yi
maŋ chʋʋsı nı sʋŋ, mınıa bala ʋ tıalı a yı
mıŋ sʋgıfıalıŋ? Daa nınıŋ? 3 Naa wıa die
maŋ maagı gbanıŋ dama die n ka yaala n
keŋ aŋ vuodiekemba dı tınna mʋ ba yıma
mıŋ sʋgıfıalıkʋ, chʋʋsı n sʋŋ. Dama n yaa
tama dı n sʋgıfıalıŋ yiwo nı gbaŋ gbaŋ
nı sʋgıfıalıŋ mıŋ. 4 Die n maagı gbaŋkʋ
a yı nı mıŋ aŋaŋ sʋgıchʋʋsıŋ pam aŋaŋ
nıntaantı; dı ka sıı sıba dı n yaala nı sʋŋ
chʋʋsı mıŋ ama die n yaala nı sımma n
faasına cho nı dene.

Vuodieke dı yine bıaŋ naachaala wıa

5 Dıı yi nı wʋnyı dı yi wııŋ ta n sʋŋ
dı chʋʋsı, ʋ ka yi a chʋʋsı wa n nyıına

ma, ama ʋ yi chʋʋsɪ wa nɪ mana mɪŋ,
dɪɪ yi ʋ ka chʋʋsɪ nɪ mana ama nɪ jʋsʋ,
n bala die dama n ka yaala n faasɪ nagɪ
nɪŋŋmɪna aŋaŋ wa wa wɪa. 6 Nɪ mana
die lagɪŋya mɪŋ a datɪ ʋ tɪbɪŋ die wɪa
dɪ mʋ. 7 Ama lele dɪ mʋ mɪŋ dɪ nɪ nagɪ
chaa wa ta kpaŋŋɪsɪ wa, amʋ ʋ kaaŋ dɪ
yaa sʋgɪchʋʋsɪŋ pam ta nan. 8 N jʋʋsa nɪ,
nɪ vaa ʋ sɪmma dɪ nɪ seŋ cho wo mɪŋ.
9 Wudieke wɪa die n maagɪna nɪ gbaŋkʋ
gie yiwo naa, die n yaala n magɪsɪ nɪ mɪŋ
a ye dɪ nɪ tuose n nʋaŋ jaaŋ mana ma mɪŋ?
10 Dɪɪ yi nɪ nagɪ vuoŋ tʋmbɪatɪ a chaa wa,
n gbaŋ n nagɪ a chaa wa mɪŋ, dɪɪ yi vuoke
dɪ yi wudieke dɪ mʋ dɪ n nagɪ chaa, n nagɪ
chaa wa mɪŋ nɪ wɪa Masia nɪŋŋa, 11 amʋ
Sitaani da yesime sieŋ a gaaŋ tɪ, dama tɪ
sɪba ʋ sieti dɪ sɪna die mɪŋ.

Tirosi tɪŋgbaŋ wɪa

12 Die n gana a tʋgɪ Tirosi tɪŋgbaŋ ma wa
dɪ n mʋʋlɪ Yisa wʋvɪɪnaha die maŋ mɪŋŋɪ
dɪ Ɲmɪŋ yuori wa ʋ tʋʋma sieŋ mi mɪŋ a yɪ
mɪŋ. 13 Ama die dɪ faasɪ mugisi mɪŋ mɪŋ
die n kana ka ye n nɪmbʋa Tatusi mi wo
wɪa. Die wɪa, maŋ taaŋ vuosi mi, ta tɪaŋ
ga Masedonia tɪŋgbaŋ ma.

Masia dɪ yɪnana tɪ nyaŋŋɪŋ dene

14 Tɪ mʋ tɪ bɪrɪma Ɲmɪŋ, dama tɪ taasɪna
aŋaŋ Masia wa wɪa die vana tɪ nyaŋŋa
jaaŋ mana ma. Ɲmɪŋ vʋarɪna tɪ dɪ tɪ yuori
Masia dagɪ jigiŋ mana; ta ʋ wʋvɪɪnaha
sɪbɪŋ sɪɪ sɪba tulaari dieke nyʋʋgɪŋ dɪ
faasɪna vɪɪna ta nyʋʋgɪ jigiŋ die wo.
15 Dama tɪ sɪɪ sɪba tulaari dieke nyʋʋgɪŋ
dɪ vɪɪna Masia dɪ nagɪna tɪ a yɪ Ɲmɪŋ, ta
nyʋʋgɪbʋ dɪ juo vuodiekemba dɪ yesinene
gbatɪtaanɪŋ aŋaŋ vuodiekemba dɪ kana ka
yese gbatɪtaanɪŋ ma. 16 Vuodiekemba dɪ
kana ka yese gbatɪtaaŋkʋ nɪŋ jigiŋ, tɪ sɪɪ
sɪba nyʋʋgɪ dieke dɪ yalla kuŋ a kieŋ, ama
vuodiekemba dɪ yesinene gbatɪtaaŋkʋ nɪŋ
jigiŋ, tɪ sɪɪ sɪba nyʋʋgɪ dieke dɪ yalla
miivoli a kieŋ. Vuoŋ wori a baaŋ bɪagɪ tʋŋ
tʋʋmaha gie. 17 Tɪ ka sɪɪ sɪba vuodiekemba
dɪ nagɪna Ɲmɪŋ wɪaha a bɪrɪŋ nyʋŋ di-
ilehe, ama tɪnɪŋ nɪŋ tɪ bala wusie dama
wʋnɪŋ Ɲmɪŋ tʋnna tɪ; die wɪa tɪ bie ʋ
nɪŋŋa, ta mʋʋla ʋ wɪaha Yisa yiko me.

3

Yaa gamma Ɲmɪŋ nʋahaalɪŋ wɪa

1 Naa bɪ dagɪ mɪŋ dɪ tɪ daga tɪ gbaŋ
mɪŋ? Dɪ yiwo talasɪ dɪ vuoŋ maagɪ tɪ
siara gbaŋtɪ a yɪ nɪ? Yaa tɪ tuo tɪ siara
gbaŋtɪ nɪ jigiŋ sɪba vuosi bataŋ dɪ yinene
wo mɪŋ? Aayɪ. 2 Nɪnɪŋ nɪ yine tɪ siara
gbanɪŋ ta marɪ tɪ sʋgɪtɪ ma dɪ vuoŋ mana
karɪŋ a sɪmma. 3 Dɪ bie wo yaalɪŋ ma dɪ
nɪnɪŋ nɪ yine Masia gbaŋkʋ mi ta ʋ maagɪ
a tʋŋ tɪ aŋaŋ ka, dɪ ka yi gbaŋ dieke vuota
dɪ maagɪna aŋaŋ jamaakɪŋ nyaaŋ a dɪɪsɪ
tanteelikiŋ me, ama Masia die maagɪna ha
aŋaŋ miivolitieŋ Nabidie Ɲmɪŋ Halɪkasɪka
vuota sʋgɪtɪ ma.

4 Wudieke wɪa n bala naa, yiwo tɪ yaa
wa kpaadensiŋ Ɲmɪŋ nɪŋŋa Masia suŋŋiŋ
wɪa. 5 Tɪ ka daga tɪ gbaŋ dɪ tɪ nan bɪagɪ
yi wɪɪŋ aŋaŋ tɪ gbaŋ gbaŋ tɪ hagɪrɪŋ, ama
Ɲmɪŋ suŋŋiŋ wɪa tɪ bɪagɪ tʋma tʋʋmaha.
6 Wʋnɪŋ ʋ vana tɪ mʋ aŋaŋ ʋ nʋahaalɪkʋ
wɪaha tʋʋma; ta nʋahaalɪkʋ ka yi Mosisi
mɪrɪ diekemba die ʋ maagɪna wa, dɪ yiwo
Halɪkasɪka sɪɪtɪ. Mɪraha die yaa wa kuŋ
a kieŋ ama Ɲmɪŋ Halɪkasɪka yɪa tɪ miivoli
dieke dɪ wone kpatɪŋ.

Nʋahaalɪkʋ chaanɪŋ wɪa

7 Saŋŋa dieke Ɲmɪŋ die dɪ maagɪna ʋ
mɪraha a diisi tanteelikiri me wo, saŋka
mi die ʋ chuulikpeŋkpɪɪŋ die sʋʋŋ a vaa
Mosisi nine dɪ chaaŋ; chaaŋkʋ wɪa Izara
vuosisi die ka bɪagɪ a daansa wʋnɪŋ Mosisi
nine chaaŋ aŋaŋ ka chaaŋkʋ dɪ banana
mana. Dɪɪ yi mɪrɪ dieke dɪ yalla kuŋ
a kieŋ wo dɪ keŋ aŋaŋ chuulikpeŋkpɪɪŋ,
8 die nɪŋ Halɪkasɪka tʋʋma sieŋ nɪŋ nan
faasɪ dala pam a tɪaŋ die. 9 Dɪɪ yi mɪrɪ
dieke dɪ dagɪna vuosi dɪ ba yaa bɪabʋ
die dɪ keŋ aŋaŋ chuulikpeŋkpɪɪŋ, Ɲmɪŋ
Halɪkasɪka tʋʋma sie dieke dɪ vana vuosi
dɪ bɪrɪŋ vuovɪɪnaha Ɲmɪŋ nɪŋŋa nan dɪ
beri aŋaŋ chuulikpeŋkpɪɪŋ a faasɪ tɪaŋ die.
10 Wusie, mɪraha die dɪ keŋ waarɪ ka chu-
ulikpeŋkpɪɪŋ dama chuulikpeŋkpɪɪŋ dieke
dɪ tɪanna ka kenne. 11 Dɪɪ yi ta mɪrɪ
dieke dɪ tɪaŋ gara die dɪ keŋ aŋaŋ chu-
ulikpeŋkpɪɪŋ, die nɪŋ Halɪkasɪka tʋʋma
sie dieke dɪ bala ka bemme yaa gamma
haahuu wo nan dɪ yaa chuulikpeŋkpɪɪŋ a
faasɪ tɪaŋ die.

12 Tama ka gie wɪa tɪ faasɪ yaa sikimiŋ
dene. 13 Ama tɪnɪŋ nɪŋ tɪ ka sɪɪ sɪba Mosisi,
die dɪ ŋaana naga garɪŋ a ligi ʋ nine ta ka
yaala Izara vuosi ye chuuli dieke dɪ benne
ʋ nine chaaŋ ta tɪaŋ gara wa. 14 Ama ba
sʋŋanyile die ka yuoriye; saŋŋa dieke ba
keŋ karɪŋ Ɲmɪŋ nʋakʋʋrɪ gbaŋkʋ, dɪ ŋaaŋ
sɪɪ sɪba garɪkʋ ye ligi wo ba sʋŋanyile a
keŋ tʋgɪ jinne. Garɪkʋ ŋaaŋ vʋarɪ mɪŋ dɪɪ
yi vuoŋ dɪ nagɪ ʋ gbaŋ a taasɪ aŋaŋ Masia
nyɪɪna ma. 15 A keŋ tʋgɪ jinne ba keŋ karɪŋ
Mosisi mɪraha, garɪkʋ ŋaaŋ ligi ba sʋgɪtɪ
mɪŋ. 16 Ama dɪɪ yi vuoŋ dɪ yiŋŋi a dɪɪ tɪ
Yɔmʋtieŋ, garɪkʋ ŋaaŋ vʋarɪ mɪŋ. 17 Ta
lele tɪ Yɔmʋtieŋ wo yine Halɪkasɪka, ta
jigidieke tɪ Yɔmʋtieŋ Halɪkasɪka dɪ bene,
dʋŋŋʋ beriŋ beri mɪŋ. 18 Die wɪa tɪnɪŋ
nɪŋ garɪkʋ ka bɪ ligi tɪ nine, ta tɪ mana dɪ
yese tɪ Yɔmʋtieŋ dɪ yalla chuulikpeŋkpɪɪŋ
pam dene, ta a tarɪga tɪ ta tɪ nɪasa wa, ta tɪ
chuuliŋ bɪ gʋta saŋŋa mana, ta chuuliku dɪ

nyına wʋnıŋ tı Yɔmʋtieŋ vuodieke dı yine Halıkasıka jigiŋ.

4

Nyindiekemba dı yalla nyʋarı ta bie kpaga ma dene

1 Ŋmıŋ zɔɔlınchıgıla wıa ʋ nagı tʋʋmaha gie a yı tı nuusi me, die wıa tı ka chıga ŋmaamıŋ. 2 Die wıa tı zeti lımıŋ ma tʋʋma aŋaŋ tʋmbıatı diekemba dı yalla viivi a kieŋ wo, ta tʋma ta ka lɔbıra vuosisi, ta tı ka tarıga Ŋmıŋ wıaha dı tı gaama vuosi, ama tı gbaŋ tı bie wo Ŋmıŋ nıŋŋa ta mʋʋla ʋ wıaha yaalıŋ ma aŋaŋ wusie, dı vuoŋ da yallıma sʋŋanyilibıatı yaa gamma tı tʋʋma ma. 3 Die wıa, dıı yi Ŋmıŋ wʋvıınaha dı lɔbırı, dı lɔbırı wa vuodiekemba dı faasına bıa ta kpie jigiŋ nyıına ma mıŋ. 4 Ba ka yi Yisa yada dama Sitaani vuodieke tıŋgbaŋka gie vuosi dı jıanna ligi wo ba sʋŋanyile mıŋ. Wʋnıŋ ʋ ligine ba nine dı ba daa yesime chaaŋkʋ dı kenne ba jigiri. Chaaŋkʋ nyıŋ wa wʋvııŋ dieke dı dagına Masia chuuliŋ wa jigiŋ; wʋnıŋ ʋ yine Ŋmıŋ nıasıŋ dee dee. 5 Tı ka mʋʋla wıaha yaa gamma tı ma, ama tı mʋʋla yaa gamma Yisa Masia ma mıŋ, wʋnıŋ ʋ yine tı Yɔmʋtieŋ wo, ama ta daga dı tınıŋ tı yiwo ʋ tʋntʋntıŋ a yi nı, ʋ saaŋ wıa. 6 Ŋmıŋ die dı balı kʋrıŋ ma wa dı, “Chaanıŋ chaaŋ lımıŋ ma”, wʋnıŋ ʋ vana chaaŋkʋ dı chaaŋ tı sʋgıtı ma, dı tı sımma ʋ chuulikpeŋkpııŋ dı sına die; kanıŋ chuulikpeŋkpııŋ chaannana Yisa Masia nine me.

7 Ama tınıŋ vuodiekemba dı yalla nyindiekemba dı yalla nyʋarı gie sıı sıba tɔgıŋ kpaga, dı a dagı dı hagırı dieke dı tıanna hagırıŋ mana yiwo Ŋmıŋ sıtı ama daa tınıŋ. 8 Tı die wahala pam saŋŋa mana, ama a ka nyaŋŋa tı; saŋŋa a taŋ tı ŋaaŋ ka sıba tı baaŋ yi die, ama tı ŋaaŋ yaa wa tama, 9 ba mugise tı mıŋ, ama Ŋmıŋ ka vasa tı, ba ŋaaŋ nagı tı taana ama ba ka bıagı kʋa tı. 10 Wıaha gie tı yesinene dagıya dı tı saaga saŋŋa mana mıŋ dı tı kpi kuŋ dieke chanchaaŋ Yisa dı kpine amʋ vuosi nan ye ta sımma dı tı yaa wa ʋ miivoli mi. 11 Tı yene bie tı mısı ma naa tı bie wo kuŋ nuusi me Yisa wıa, amʋ ʋ miivoli dieke dı benne tı nyıŋgbanıŋ dieke dı balla ka keŋ kpi wo keŋ nyıŋ yaalıŋ ma. 12 Naa dagıya dı kuŋ yigi wo tı nuusi a yallı, dı nınıŋ nı ye miivoli haalıŋ.

13 Dı maagıya Ŋmıŋ gbaŋkʋ sʋŋ dı, “N yalla yada wıa maŋ balı wıa”, tı gbaŋ tı yaa wa Halıkası dieke dı vana vuoke mi dı yi yada wa, die wıa tı gbaŋ dı yi yada ta bala naa. 14 Dama tı sıba dı Ŋmıŋ die sʋgırı wa tı Yɔmʋtieŋ Yisa Masia a nyıŋ kuŋ me, wʋnıŋ ʋ nan daansı sʋgırı tınıŋ aŋaŋ nınıŋ vuodiekemba dı dına Masia wa kuŋ me, a yaa tı keŋ ʋ jigiŋ. 15 Wıaha mana beri mıŋ dı a suŋŋi nı, dıı yi vuosi dı yie Ŋmıŋ zɔɔlınchıgılaha yada dı keŋ dala ta gʋta, aŋwaası dieke Ŋmıŋ dı bala ʋ tuo a nyıŋ ba jigiŋ nan faası dala, amʋ ʋ nan ye jılıma.

Yada wıa

16 Naa wıa tı yaa wa tama ta gbalıga; aŋaŋ tı kʋrınnana ta tı nyıŋgbanıŋ dı gbalıga naa, ama Ŋmıŋ yıa tı haalıtı hagırıŋ daaŋ mana mıŋ. 17 Die wıa, wahala bıta dieke tı dinene ta kaaŋ yʋası wa, nan dı yaa sʋgıfıalı dieke dı dala ta wo kpatıŋ a yı tı, ta sʋgıfıalıkʋ nan tıaŋ wahalaka pam. 18 Dama tı baga ka bie nyindieke tı yesinene me, ama tı baga bie wo nyindieke tı kana ka yese me mıŋ. Jadieke tı yesinene kaaŋ yʋası ta tıaŋ ga, ama jadieke tı kana ka yese wo nıŋ nan dı beri yaa gamma haahuu.

5

1 Tı sıba a baarı dı nyıŋgbaŋ dieke tı yalla lele naa sıı sıba tı tıŋgbaŋka gie tigiŋ mıŋ, dıı yi a keŋ kpi, tı yaa wa tigi dieke Ŋmıŋ dı nan yı tı arızanna ma, daa vuota mına tigiri mi, ka nan dı beri yaa gamma haahuu. 2 Tı fɔbıla mıŋ aŋaŋ tı nyıŋgbaŋka gie, ta chıısa daa dieke Ŋmıŋ dı balla ʋ wuri tı tıŋgbaŋka gie nyıŋgbaŋka ta yı tı arızanna ma nyıŋgbanıŋ. 3 Dama tı keŋ ye tı nyıŋgbaŋ haalıkʋ tı haalıtı kaaŋ wɔŋ a waarı jigiberisikiŋ. 4 Ama tı haalıtı dı yene suu nyıŋgbaŋka gie me wo, tı ŋmuuse mıŋ. Daa tı ka bı yaala nyıŋgbaŋka gie beriŋ, ama tı yaala arızanna nyıŋgbaŋka mıŋ, dı dınıŋ daarı mi miivolike nan keŋ nyii kuŋ aŋ a kpatı. 5 Ŋmıŋ yine vuodieke dı wʋnsına tı ta vaa tı yi siri yaa gamma tarıgıkʋ wıa, ta yı tı ʋ Halıkasıka aŋ ka daga dı ʋ nan keŋ yi wudieke ʋ balla dı ʋ nan keŋ yiwo mana.

6 Die wıa, tı yallı wa kpaadensiŋ saŋŋa mana mıŋ, ta tı wɔŋ sıba dı dıı yi tı haalıtı dı bie tıŋgbaŋka gie nyıŋgbanıŋ ma, tı wo tı Yɔmʋtieŋ jigiŋ, 7 dama tı dıa yada sieŋ mıŋ daa jadieke tı nine dı yesinene. 8 Tı yallı wa kpaadensiŋ sıba a wone balı wa, dama dı mʋ dı tı vaa nyıŋgbaŋka gie ta ga tı Yɔmʋtieŋ jigiŋ. 9 Die wıa, dıı yi tı bie tıŋgbaŋka gie me yaa tı keŋ bie ʋ jigiŋ, wudieke tı faasına yaala yiwo dı tı fıalıma ʋ sʋŋ. 10 Dama tı mana nan keŋ nyıŋ yaalıŋ ma Masia nıŋŋa sarıya diile daraaŋ, aŋ vuoŋ mana nan keŋ tuo ʋ tune sıba ʋ tʋʋma dı sına dene tıŋgbaŋka gie me, ka vıına yaa dı ka vıına dı mʋ wa dı tieŋ.

Tı tarıgına a yi Ŋmıŋ zʋalıŋ Masia wıa dene

11 Tı chıgınana Ŋmıŋ dene wo, die wıa tı
kpaŋŋısa vuosi dı ba yiŋŋi keŋ ʋ jigiŋ. Tı
beriŋ dʋa wa yaalıŋ ma mıŋ a yı Ŋmıŋ,
ta n gbaŋ dı yaa tama dı ka bı dʋa wa
yaalıŋ ma a yı nı. 12 Tı ka bı kuule nı
jigiŋ, ama tı yaala tı yı nı sieŋ mıŋ aŋ
nı bıagı a nıgı nı nyʋa tı wıa, amʋ nı
nan bıagı a yaa wııŋ dı nı yiŋŋi balı
vuodiekemba dı kuulinene yaa gamma
wudieke ba yene vuota dı yinene, ama ta
da wudieke dı benne ʋ sʋŋ ma. 13 Dıı yi
tı juo yııŋyaatı, dı yiwo Ŋmıŋ wıa, ta dıı
yi ta tı bie tı sʋŋanyile me, dı yiwo nı
wıa. 14 Masia choti pɔgılına tı; tı wana
sıba dı vuobalımıŋ die tuo vuoŋ mana kuŋ
a kpi wo, dı dagıya dı vuoŋ mana kpiye
mıŋ aŋaŋ wa. 15 Wʋnıŋ die ʋ tuone vuoŋ
mana kuŋ a kpi dı vuodiekemba dı yene
bie ba miivoli me daa bemme a yıma ba
gbaŋ ama ba bemme a yı wʋnıŋ vuodieke
die dı tuone ba kuŋ a kpi wo, ta bı hagı
kumbu me wo.

16 Die wıa, tı ka bı daansa vuota
sʋŋanyile dı sına die ta die vuosi sarıya;
die tı daansı wa Masia aŋaŋ vuota
sʋŋanyile dı sına dene ta dii ʋ sarıya, ama
lele tı ka bı daansa dene. 17 Die wıa, dıı
yi vuoŋ dı taası aŋaŋ Masia die vuoke
yiwo vuohaalʋ, ʋ berikʋʋrı gaya mıŋ ta
berihaalıŋ dı keŋ ʋ jigiŋ. 18 Naa mana nyıŋ
wa Ŋmıŋ jigiŋ. Wʋnıŋ ʋ tarıgına tı Masia
wıa, dı tı daa bı yi ʋ dataası, ama ta yi ʋ
zʋalıŋ, ta bı yı tı ʋ tʋʋma dı tı vaa vuosi
gbaŋ yi ʋ zʋalıŋ. 19 Naa dagıya dı Masia
die dı kpine wo die yına Ŋmıŋ sieŋ dı ʋ
yi tıŋgbaŋka gie vuosi ʋ zʋalıŋ, ta nagı ba
tʋmbıatı a chaa ba, ama ta nagı ʋ wʋvıına
dieke dı dagına ba ʋ yine be ʋ zʋalıŋ dene,
a yi tı nuusi me.

20 Die wıa tı yiwo Masia tʋntʋntıŋ ta
Ŋmıŋ dı vana tı wasa vuosi. Masia naŋ
ma tı zie ta jʋʋsa nı dı nı saagı ta yi
Ŋmıŋ zʋalıŋ. 21 Dama tı wıa ta Ŋmıŋ dı
yi Masia, vuodieke dı kana ka yi bıaŋ, dı
zie tınıŋ tʋmbıatıtieliŋ jigizelikiŋ ta chii tı
tʋntʋmbıatı amʋ tı nan yi vuovıına Ŋmıŋ
jigiŋ wʋnıŋ Masia wıa.

6

1 Die wıa, tınıŋ vuodiekemba dı tʋnnana
Ŋmıŋ tʋʋmaha ʋ suŋŋiŋ wıa naa, n jʋʋsa
nı dı nı daa vaa ʋ zɔɔlınchıgılaha yi yɔrı.
2 Dama Ŋmıŋ baarı dı:
"Die saŋŋa dı tʋgına dı n chıgı nı zɔɔlıŋ,
die n wʋŋ nı jʋʋsıŋ mıŋ;
ta saŋŋa dı tʋgına dı n gbatı nı a taaŋ wa,
die n gbatı nı mıŋ."
Nı wʋmma! Saŋka keŋye mıŋ dı Ŋmıŋ
chıgı nı zɔɔlıŋ. Daarı gie nı baa nı ye
gbatıtaanıŋ.

3 Tınıŋ nıŋ tı ka yie wudieke dı baaŋ
kagı vuoŋ Yisa Masia sieku me, amʋ
vuoŋ keŋ baarı dı tı tʋʋmaha ka vıına.
4 Ama tı beriŋ dagıya dı tı seŋ yiwo Ŋmıŋ
tʋntʋntıŋ, dama tı yese wahala, aŋaŋ
mugisiŋ, aŋaŋ wıa, ama tı dii suguru a
mana ma mıŋ. 5 Vuosi die tıba tı aŋaŋ
kpaasa, ta naga tı a yie dansarıka juoŋ me,
ta tı wıa kpıkpaaŋ dı ŋaaŋ lagısa a yaa
watı, ta tı bı tʋma tʋʋmaha a gbalıgı, ta
ka gʋʋra yuŋ a taŋ, ta ka die saŋŋa a taŋ
gbaŋ. 6 Tı yiwo sʋgıyıalıntieliŋ, ta sıba
Ŋmıŋ wıaha, ta yaa suguru aŋaŋ burichini
ta suuli aŋaŋ Ŋmıŋ Halıkasıka ta cho vuosi
aŋaŋ wusie, 7 ta bala ba Ŋmıŋ wudieke
dı yine wusie wo, ta yallı wʋnıŋ Ŋmıŋ
hagırıbʋ, ta bı yaa chaanıŋ beri dieke dı
yine tı dembisiŋaŋ jaaŋ tı yaa waga ta bı
yaa gbarı tı gbaŋ. 8 Ta vuosi bataŋ dı
yıa tı jılıma ta bataŋ dıaŋ zıa tı, ta bataŋ
dı chʋʋsa tı saara, ta bataŋ dıaŋ dı bıra
tı. Bataŋ dıa gaama vuosi ama ta tı bala
wusie. 9 Tı wo saaŋ vuota jigiŋ, ama ta
yaa saaŋ Ŋmıŋ jigiŋ, ta vuosi dı yile dı
tı baa tı kpi mıŋ ama ta tı ko bie tı mısı
ma, ta nıga tı pam ama tı ka kpiye; 10 ta tı
sʋgıchʋʋsıŋ nıŋ tı ŋaaŋ yaa wa sʋgıfıalıŋ
saŋŋa mana. Tı yiwo zɔɔlıntieliŋ ama ta
yi vuosi dı bırıŋ nyintitieliŋ Ŋmıŋ jigiŋ; ta
wo nyinti ama ta sıı nyinti mana.

11 Tı zʋalıŋ Korinti vuosi, tı wɔŋ balı nı
tı sʋŋ wıa mana a yı nı, tı cho nı pam.
12 Daa tınıŋ tı zetine dı tı kaaŋ cho nı, ama
dı yiwo nınıŋ nı zetine dı nı kaaŋ dı cho
tı. 13 Lele n wa bala a yıa nı sıba nı yiwo
n ballı: nı cho tı aŋaŋ nı sʋgıtı mana sıba
tı chone nı dene wo.

Nı sımma vuodiekemba dı kana ka yi Masia yada wa wıa

14 Nı daa yi jabalımıŋ aŋaŋ
vuodiekemba dı kana ka yi Masia yada!
Vuovıınʋ aŋaŋ vuobıaŋ nan bıagı yi
nʋabalımıŋ? Ta chaanıŋ aŋaŋ lımıŋ nan
bıagı bie aŋaŋ taŋ? 15 Masia aŋaŋ Sitaani
nan bıagı yi nʋabalımıŋ? Vuodieke dı
yine Masia dıdıısırʋ aŋaŋ vuodieke dı
kana ka yi Masia dıdıısırʋ nan bıagı yi
nʋabalımıŋ? 16 Bugile nan bıagı bie Ŋmıŋ
jıamıŋ juoŋ me? Tınıŋ tı yine Nabidie
Ŋmıŋ jıamıŋ juoku, dama tınıŋ die Ŋmıŋ
die baarı dı:
"Manıŋ aŋaŋ n vuosi nan lagıŋ a beri
ta n nan dı bie aŋaŋ ba;
n nan dı yi ba Ŋmıŋ,
ta ba dıaŋ dı yi n vuosi."
17 Die wıa ta Ŋmıŋ dı bı baarı dı,
"Nı vʋarı nı gbaŋ,
a nyıŋ tıŋgbaŋka gie vuosi sʋnsʋŋ,
ta vaa bıaŋ mana yiile,
ta n nan tuo nı.
18 N nan yi nı Chɔɔŋ,

ta nı yi n nahaalıŋ aŋaŋ n hɔgʊlıası.
Manıŋ Hagırıtieŋ Ɲmıŋ bala naa.”

7

1 N nımballı, tı yene nʊaha gie a nyıŋ
Ɲmıŋ jigiŋ naa wıa, nı vaa tı vʊarı tı gbaŋ
a nyıŋ jadieke nıŋ mana dı nan bıagı a yi
tı nyıŋgbanıŋ aŋaŋ sʊgıtı dıgıntı, ama ta
chıgıma Ɲmıŋ, ta yi sʊgıyıalıntieliŋ aŋaŋ
wusie.

Pɔɔli sʊgıfıalıŋ wıa

2 Nı yuori nı sʊgıtı a yı tı. Tı ye ka yi nı
wʊnyı mana bıaŋ, yaa a yi wııŋ a chʊʊsı
nı wʊnyı, yaa a nyırı vuoŋ. 3 N ka bala
naa dı n galıŋ nı. Dama die n wɔŋ balı
nı mıŋ dı tı faası cho nı pam. Dıı yi tı
kpi yaa tı bie tı mısı ma, tı nan dı beri
aŋaŋ nı. 4 N yaa wa tama pam nı ma, ta
nıga nyʊʊŋ nı wıa. Nı kpaŋŋısı mıŋ pam,
ta tı wahala diile me mana ama n yaa wa
sʊgıfıalıŋ pam mıŋ.
5 Die tı kenne a tʊgı Masedonia tıŋgbaŋ
ma wa, die tı ka bıagı voosi. Die tı
ye mugisiŋ pam a nyıŋ lʊga mana; vu-
osi die waga aŋaŋ tı Ɲmıŋ wıaha gie
wıa; ta tı sʊgıtı dı suuli aŋaŋ ŋmaamıŋ.
6 Ama Ɲmıŋ vuodieke dı kpaŋŋısınana
vuodiekemba sʊŋ dı chʊʊsına wa die vaa
Tatusi dı keŋ tı jigiŋ a keŋ a kpaŋŋısı tı.
7 Daa ʊ keŋku nyıına ma die kpaŋŋısına
tı, ama die ʊ bına a balı tı nı kpaŋŋısına
wa dene wo. Ta balı tı nı bına faası
yaala nı ye mıŋ dene, dı nı faası yaa wa
sʊgıchʊʊsıŋ nı tʊmbıatı wıa, ta bı balı nı
nine dı ŋmıntı dene dı nı tuo n nʊarı, naa
die vaa n sʊŋ dı faası fıalı.
8 Dıı yi gbaŋ dieke die n maagına a yı
nı wa dı yi nı yaa sʊgıchʊʊsıŋ, ama n
sʊŋ ka chʊʊsıya n maagına ka. Die n yaa
sʊgıchʊʊsıŋ bıta die n mıŋŋına dı ka vaa
nı sʊŋ dı chʊʊsıŋ saŋŋa bıta wa. 9 Ama
lele n yaa wa sʊgıfıalıŋ, daa n yine nı
sʊŋ dı chʊʊsı wıa, ama nı sʊgıchʊʊsıkʊ
dı vana nı vaa nı tʊntʊmbıatı wıa. Ɲmıŋ
die vaa nı ye sʊgıchʊʊsıŋ nı tʊmbıatı wıa,
die dı yine kanıŋ gbaŋkʊ dı yaa nyʊarı
a yı nı. 10 Dama dıı yi Ɲmıŋ dı yi vuoŋ
dı yaa sʊgıchʊʊsıŋ ʊ tʊmbıatı wıa, kanıŋ
sʊgıchʊʊsıkʊ mi nan yi ʊ vaa ʊ tʊmbıatı
ta ye gbatıtaanıŋ, ta kaaŋ chʊʊsı ʊ sʊŋ
bıbra; ama tıŋgbaŋka gie sʊgıchʊʊsıŋ nıŋ
yaa kuŋ kieŋ. 11 Ɲmıŋ dı vana nı sʊŋ dı
chʊʊsı wa, nı gbaŋ nı ye ka yına nı nyʊarı;
nı baga bie Ɲmıŋ wıa ma, ta nı bı faası
yaala nı dagı dı nı wo bıaŋ; ta nı sınyıırıŋ
dı hagı aŋaŋ bıaŋ, ta bı chıga Ɲmıŋ; nı bı
yaala nı ye mıŋ; nı yaala nı yi choti; nı
wɔŋ yi lagı a datı vuodieke dı yine bıabʊ
tıbıŋ mıŋ. Nı yine naa wa wıa, ka seŋ dagı
dı nı wo bıaŋ wıırı ma.
12 Die wıa, daa vuodieke dı yine bıabʊ
wıa die maŋ maagı gbaŋkʊ mi yaa
vuodieke ʊ yine bıabʊ. Ama die n maagı
ka mıŋ dı nı sıba Ɲmıŋ jigiŋ nı baga
die dı bemme tı ma dene. 13 Lele nıŋ tı
sʊgıchʊʊsıŋ kpatıya mıŋ.
Ta die tı bı yaa sʊgıfıalıŋ pam dama
die nı vaa Tatusi sʊŋ dı dʊa ta die yiwo
sʊgıfıalıŋ pam, die wıa tı gbaŋ tı yaa
sʊgıfıalıŋ. 14 Die n wɔŋ bırı nı mıŋ a
yı wa ta nı ka vaa maŋ dii viivi. Die tı
ŋaana bala nı wudieke wo yiwo wusie. Die
gbaŋ gbaŋ wudieke tı bala a yı Tatusi yaa
gamma nı ma wa dı keŋ yi wusie. 15 Die
wıa ʊ keŋ tıınsı nı tuone wo chaantı dene
aŋaŋ jılıma, ta tuo wudieke ʊ bala nı wa
aŋaŋ jılıma dene ʊ ŋaaŋ faası cho nı mıŋ.
16 N yaa wa sʊgıfıalıŋ pam dı n nan bıagı
nagı n tama a yi nı ma.

8

Yisa dıdıısırıŋ piini wıa

1 Tı nımballı, tı yaala nı sımma Ɲmıŋ
zɔɔlınchıgıla dı vana Yisa dıdıısırıba dı
benne Masedonia tıŋgbaŋ ma dı yine
wudieke. 2 Die ba ye wahala aŋaŋ mugisiŋ
aŋaŋ zɔɔlıŋ pam, ama die mana yɔrı, die
ba yaa wa sʊgıfıalıŋ pam ta dagı burichini
ta yi Ɲmıŋ piini pam. 3 N nan bıagı dii
ba siara dı ba yıya mıŋ a tʊgı ba hagırıŋ
nʊaŋ, die ba yı a tıaŋ ba tınna mʊ ba yı
dene gbaŋ. Die dı yiwo ba dʊŋŋʊ ba yıa,
4 ta die faası jʊʊsı tı mıŋ, dı tı yı ba sieŋ aŋ
ba suŋŋime Ɲmıŋ vuodiekemba dı benne
Judia tıŋgbaŋ ma. 5 Die ba yi a tıaŋ tı tıŋ
nan yile dı ba nan yi dene wo. Die ba
wolıŋ nagı wa ba gbaŋ a yı tı Yɔmʊtieŋ,
ka kʊaŋ chaaŋ ba nagı ba gbaŋ a yı tı, sıba
Ɲmıŋ dı yaalınana dene wo. 6 Die Tatusi
die yine vuodieke dı yine nı piili tʊʊmaha,
die wıa tı jʊʊsı wa mıŋ dı ʊ suŋŋi nı aŋ
nı kpatı nı choti tʊŋ vııŋ dieke nı piiline
wo. 7 Sıba nı yine Yisa yada, ta mıŋŋı yie
jaaŋ mana vıınıŋ vıınıŋ wa, ta sıba ʊ wıa
vıınıŋ, ta bıagı bala taŋ ʊ wıaha, ta dı wa
aŋaŋ nıŋŋmına, ta bı cho tı dene wo, tı
yaala nı yime tʊnvıınaha mi gbaŋ dene
aŋaŋ nıŋŋmına.
8 Wudieke n bala nı naa ka yi mugisiŋ
dı nı yime, n wɔŋ balı nı mıŋ Ɲmıŋ vuosi
bataŋ nine dı ŋmıntı dene dı ba yı piini,
dı nı yi aŋ n ye nı senne cho be dene. 9 Nı
sıba tı Yɔmʊtieŋ Yisa Masia zɔɔlınchıgıla
dı sına dene. Die ʊ yiwo nyintitieŋ, ama
nı wıa die ʊ bırıŋ wa zɔɔlıntieŋ, ʊ bırına
zɔɔlıntieŋ amʊ nı nan bırıŋ nyintitieliŋ.
10 Kpaaŋ dieke n yaala dı n yı nı wʊnna:
Die bını ma, die nı yine vuodiekemba
die dı wolinne yaala nı yı piinike, ta yi
vuodiekemba dı wolinne a yı. Nı kpaŋŋı
nı gbaŋ a tʊŋ ka a kpatı. 11 Nı nine die

ŋmıntıya mıŋ aŋaŋ piinike yıla. Die wıa nı vaa nı nine bı ŋmıntı aŋ nı yı kpatı, nı yıma sıba nı baaŋ bıagı a yı dene. 12 Dıı yi vuoŋ dı yaala ʋ yı Ɲmıŋ piini, ta yı ʋ yalla dene, Ɲmıŋ nan tuoke. Ɲmıŋ ka yaala vuoŋ yı wa piini a tıaŋ ʋ yalla dene.
13 N ka yaala nı yıma nı chanchaalıŋ ta dime wahala ka ma. N yaala nı mʋʋma taŋ. 14 Wudieke n balala wʋnna: Sıba nı yalla pam lele gie wo, dı vıına dı nı suŋŋi wo vuodiekemba dı wone wo, ta dıı yi nı keŋ wo saŋŋa dieke, ama ta ba yallı pam, ba nan suŋŋi yı nı gbaŋ. Naa nan vaa nı mʋ taŋ, 15 sıba dı maagına Ɲmıŋ gbaŋkʋ sʋŋ dene wo dı, “Vuodiekemba die dı lagısına maana pam wa die dı ka dii ta tıala, ta vuodiekemba dıaŋ die dı kana ka lagısına pam wa, die ka waarı jaaŋ.”

Tatusi aŋaŋ ʋ zʋalıŋ wıa

16 Tı bıra Ɲmıŋ aŋaŋ ʋ ŋaana yi Tatusi baga dı bie nı ma sıba tı baga dı benne nı ma dene wo. 17 Die tı jʋʋsına Tatusi dı ʋ kaagı nı wa, die ʋ saagıya mıŋ, ʋ gbaŋ gbaŋ ʋ yine nıŋŋmına dı ʋ keŋ nı jigiŋ; ʋ kieŋ mıŋ aŋaŋ ʋ gbaŋ gbaŋ ʋ choti. 18 Tı nan vaa tı nımballı wʋnyı aŋaŋ wa keŋ nı jigiŋ. Tı nımbʋa wa gie dı mʋʋlınana Masia wʋvıınaha dene wıa die wıa vana Masia dıdıısırıba mana dı bıra wa. 19 A bı gʋtı, Yisa dıdıısırıba mana vʋarına wa dı ʋ beeli tı aŋ tı nagı piinisisi a ga suŋŋi Ɲmıŋ vuosi dı yine zɔɔlıntielibe ta bie Judia tıŋgbaŋ ma. Naa nan kɔtı tı Yɔmʋtieŋ saaŋ, ta bı dagı dı tı faası yaala tı suŋŋime tı chanchaalıŋ dene.
20 Tı nan nagı ligirehe pam a ga suŋŋi be, tı yaala wııŋ mana tʋgısı mıŋ amʋ vuoŋ kaaŋ ye sieŋ a balı a chʋʋsı tı saaŋ yaa gamma tı pɔgılına ligirikpıımaha gie dene wo. 21 Tı yaala tı yiwo wudieke dı mʋna Ɲmıŋ aŋaŋ vuota nıŋŋa mıŋ.
22 Tı nan bı vaa tı nımbʋa wʋnyı gʋtı ʋ ma a keŋ nı jigiŋ. Saŋŋa mana tı yese tı nımbʋa wa beriŋ dı sına dene, ta sıba a baarı ʋ nine ŋmıntıya mıŋ dı ʋ tʋŋ Ɲmıŋ tʋʋmaha. Ta lele ʋ yalla tama pam nı ma wa wıa, ʋ nine dı faası ŋmıntı dı ʋ suŋŋi nı. 23 Tatusi nıŋ, ʋ yiwo n tʋntʋŋ chanchaaŋ ta gʋta suŋŋe mıŋ maŋ suŋŋe nı. Ta tı nımballı diekemba dı kenne aŋaŋ Tatusi wa nıŋ ba zene Masia dıdıısırıba naŋ ma, ta ba beriŋ dı vasa vuosi dı bıra Masia saaŋ. 24 Nı dagıma tı nımballı mi nı choti amʋ Masia dıdıısırıba mana nan dı sıba dı tı yaa wusie tı nıgına nyʋʋŋ yaa gamma nı ma wa.

9

Taŋ suŋŋiŋ wıa

1 Dı ka bı yi talası dı n maagı gbanıŋ a balı nı yaa gamma Ɲmıŋ vuosisi dı bene Judia tıŋgbaŋ ma wa suŋŋiŋ wıa. 2 N wɔŋ sıba a baarı nı yiwo nıŋŋmına dı nı suŋŋi, ta nı wıa maŋ kuule a yıa Masedonia tıŋgbaŋ vuosisi, ta balı ba dı bıŋ ma mana nınıŋ Masia dıdıısırı diekemba dı benne Akaya tıŋgbaŋ ma dı yi siri dı nı suŋŋi be. Nı yalla chotike mi dı nı suŋŋi wo wıa, Masedonia vuosi jusu gbaŋ yiwo siri dı ba nan dı suŋŋe. 3 Die wıa n tʋma tı nımballı gie nı jigiŋ amʋ nı nan yi siri aŋaŋ nı suŋŋiŋ aŋ n kuuline dene yaa gamma nı ma wa kaaŋ yi yɔrı. 4 Dı daa die, dıı yi Masedonia tıŋgbaŋ vuosi dı dı n kʋaŋ a keŋ nı jigiŋ, ta nı ka yi siri, tı nan dii viivi, dama die tı bırı nı ba jigiŋ mıŋ. 5 Die wıa, maŋ yile dı dı vıına n tʋŋ tı nımballı gie aŋ ba woliŋ keŋ n ma ta suŋŋi nı aŋ nı lagısı piini dieke nı yine nʋaŋ dı nı nan yı wa. Amʋ maŋ keŋ keŋ a nan yi siri aŋ ka dagı dı nı yı wa aŋaŋ nı gbaŋ gbaŋ nı choti, daa vuoŋ mugisine nı.
6 Nı tıınsı balıkʋ gie: vuodieke dı bʋrına bıta nan gobi bıta, ta vuodieke dıaŋ dı bʋrına pam nan gobi pam. 7 Vuoŋ mana yı ʋ sanna ʋ sʋŋ ma dı ʋ nan yı dene, ta daa yı aŋaŋ sʋgıchʋʋsıŋ yaa mugisiŋ, dama Ɲmıŋ yaala vuodieke dı yınana piini aŋaŋ sʋgıfıalıŋ mıŋ. 8 Ɲmıŋ nan bıagı yı nı jaaŋ mana ta nı kaaŋ waarı jaaŋ. Nı nan dı yallı nyindiekemba mana nı yaalala saŋŋa mana, ta nan ye a tıaŋ nı yaalala dene, ta nı nan bıagı a suŋŋe vuodiekemba dı wone, 9 sıba dı maagına dene Ɲmıŋ gbaŋkʋ sʋŋ dene wo dı, “Vuodieke nuuŋ dı tıırınana a yıa zɔɔlıntieliŋ, ʋ burichini wo kpatıŋ.” 10 Ɲmıŋ vuodieke dı yınana kpaarʋ nyımbʋrıkaha, ta yıa wa vuoŋ mana nyindiikehe, wʋnıŋ ʋ nan yı nı jaaŋ mana nı yaalala aŋ a dalıma, ta nı nan faası a suŋŋe vuosi. 11 *U* nan vaa nı yallıma nyinti pam saŋŋa mana, amʋ nı nan bıagı suŋŋe vuosi saŋŋa mana, amʋ vuosi pam nan bırı Ɲmıŋ yaa gamma nı piini dieke ba tuone a nyıŋ tı jigiri. 12 Dıı yi nı suŋŋe Ɲmıŋ vuosi a yıa ba jadieke ba wone, naa nan vaa vuosi pam bırı Ɲmıŋ. 13 Dıı yi nı suŋŋe be, die nan dagı ba dı nı seŋ a tuo Masia wʋvıınaha mıŋ ta dı ha, ta vuosi pam bırı Ɲmıŋ die wıa ta bı bırı wa aŋaŋ nı suŋŋine be aŋaŋ vuoŋ mana dene wo. 14 Die wıa ba keŋ jʋʋsa Ɲmıŋ a yıa nı, ba nan jʋʋsı aŋaŋ choti, dama ba ye dı Ɲmıŋ bie nı sʋgıtı ma pam ta suŋŋe nı pam. 15 Nı vaa tı waası Ɲmıŋ, dama wʋnıŋ ʋ yına tı ʋ Bʋadembiŋ vuodieke dı tıanna piini mana.

10

Pɔɔli die dı wagına ʋ tʋʋmaha wıa

1 Nı batanŋ baarı dı dıı yi manŋ bie nı
jigiŋ, n wo sikimiŋ, ama manŋ keŋ a ga
jigaası n yaa wa sikimiŋ. Manıŋ Pɔɔli
gbanŋ gbanŋ n jʊʊsa nı Yisa Masia vuodieke
die dı benne sɔmm ta yaa suguru wo saanŋ
ma. 2 Nı da vaa n tʊama a yı nı dıı yi manŋ
keŋ keŋ nı jigiŋ; dama n sıba a baarı manŋ
keŋ keŋ n nan datı vuodiekemba dı balala
dı tı dıwa wudieke tıŋgbanŋka gie vuosisi
dı dınana wa tıba. 3 Dı yiwo wusie dı tı
yiwo vuota, ama tı ka waga waagı dieke
dı sına sıba vuota waagıŋ, 4 die wıa tı ka
naga vuota hagırıŋ a waga die waagıŋ,
ama tı naga Ŋmıŋ hagırı dieke dı nan
chʊʊsı Sitaani hagırıŋ mana wa a waga.
Tı bala a nyaŋŋa vuodiekemba dı kana ka
tuose Ŋmıŋ wıaha, 5 ta nyaŋŋa yıanŋ dieke
vuosi batanŋ dı yilinene dı ba yallı ta yaa
kalinbaani anŋanŋ nınhagırıŋ ka ma, amʊ
vuosi kaanŋ dı sıba Ŋmıŋ, dı tı vaa vuoŋ
mana sʊŋanyile saagı a yı Masia. 6 Tı tıŋ
sıba dı nı saagı a tuo Masia nʊanŋ a kpatı, tı
tıŋ nan yi siri dı tı datı vuodieke nıŋ mana
dı zetine ʊ nʊarı tıbıŋ.

7 Nınıŋ nı daansa vuota nine me nyıına
ma. Dıı yi vuoŋ dı bie giena a baarı dı ʊ
yiwo Masia sıtı, dı tienŋ sımma dı tı gbanŋ
tı yiwo Masia sıtı sıba ʊ yine die wo. 8 N
ka chıga viivi dıı yi manŋ kuule pam yaa
gamma tı Yɔmʊtienŋ dı yına tı yiko dieke
wo. Ʊ yı tı mıŋ dı tı nagı a sunŋi nı daa tı
nagı a chʊʊsı nı. 9 N ka yaala nı yilime dı
n yaala ŋmaamıŋ yigi nı anŋanŋ n gbanŋtıtı n
maagınana a yıa nı wa. 10 Vuoŋ nan baarı
dı, "Pɔɔli gbanŋtıtı paalı tʊa mıŋ, ama ʊ
keŋ bie tı jigiŋ nıŋ ʊ ŋanŋ wo hagırıŋ ta ʊ
wʊbalıka dıanŋ dı yi yɔrı." 11 N yaala banıŋ
vuosi mi sımma dı jaanŋ ka puo wudieke tı
maagınana tı gbanŋtı ma wa dıı yi tı wo nı
jigiŋ anŋanŋ wudieke tı bala tı yi dıı yi tı bie
nı jigiŋ.

12 Wusie, tı ka wɔŋ yaala tı nagı tı gbanŋ
a magısı anŋanŋ vuodiekemba dı kɔtına ba
gbanŋ ŋmıŋsikpeku. Ba wo yıanŋ, dama
ba naga ba gbanŋ a magısa anŋanŋ ba chan-
chaalıŋ berıŋ dı sına die. 13 Tınıŋ tı kaanŋ
kuule yaa gamma jadieke tı kana ka mʊ dı
tı kuulime, ama tı nan kuuli yaa gamma
tʊŋ dieke Ŋmıŋ dı nagına a yı tı dı tı
tʊŋ wa ma. Tı bala nı Ŋmıŋ wıaha yiwo
tʊʊmaha a tanŋ. 14 Nı benne buuŋbu mi wo
wıa, die tı ka garısı buuŋbu die tı kenne
anŋanŋ Masia wʊvıınaha a balı a yı. 15 Tı ka
kuule anŋanŋ wudiekemba vuogaası dı yine
a tıanŋ tı buuŋbu a daga sıba tı gbanŋ gbanŋ
tı yine he. Ama tı yaa tama dı nı yada
nan gʊtı pam, anŋ nı sunŋi tı anŋ tı faası tʊŋ
Ŋmıŋ tʊʊmaha nı jigiŋ sıba ʊ nagına a yı
tı dı tı tʊmma dene wo, 16 amʊ tı nan bıagı
ga tıŋgbanŋsı diekemba dı benne nı nıŋŋa
wa a ga mʊʊlı Masia wʊvıınaha mi. Tı
kaanŋ ga jigidieke vuogaanŋ dı wone a tʊŋ,
tı ka yaala tı kuuli vuogaanŋ tʊʊma wıa.
17 Sıba dı maagına Ŋmıŋ gbanŋkʊ ma
dı, "Vuodieke nıŋ mana dı yaalınana dı
ʊ kuuli, kuuli yaa gamma wudieke Ŋmıŋ
dı yine." 18 Dama vuodieke dı bırınana ʊ
gbanŋ ka dagı dı Ŋmıŋ nine suuli wo mıŋ,
ama tı Yɔmʊtienŋ dı bırına vuodieke, die
dagına dı Ŋmıŋ nine suuli wo mıŋ.

11

Yaa gamma Pɔɔli anŋanŋ ŋmınchıbısı tʊntʊntıba wıa

1 Manŋ bala gaatıŋ wʊbalıka, nı dii sug-
uru anŋanŋ mıŋ. 2 N sʊŋ bie nı ma pam
sıba Ŋmıŋ sʊŋ dı bene nı ma dene wo.
Nı sıı sıba hɔgʊlıa dieke dı kana ka sıba
dembiŋ manŋ yaala n nagı a yı Masia anŋ
nı dıa wʊnıŋ ʊ nyıına. 3 Ŋmaamıŋ yallı
mıŋ mıŋ nı wıa dı vuoŋ nan keŋ a gaanŋ
nı sıba Sitaani die dı gaana Evi dene wo
anŋanŋ ʊ yıanŋ, anŋ nı kaanŋ bı dı Masia anŋanŋ
sʊgıyıalıŋ anŋanŋ wusie. 4 Dama dıı yi
vuogaanŋ dı keŋ a mʊʊla Yisa gaanŋ wıa
a yıa nı, ta ka mʊʊla Yisa dieke wıa die
tı wone a mʊʊlı a yı nı wa, ta nı tuose
haalıgaanŋ dagıŋ anŋanŋ wʊvıınŋ gaanŋ dagıŋ
ta a ka yi Ŋmıŋ Haalı dieke anŋanŋ wʊvıınŋ
dieke die nı tuone a nyıŋ tı jigiri, die nıŋ
nı saagı a yı wa mıŋ anŋanŋ sʊgıfıalıŋ dene.
5 N ka yile dı vuodiekemba dı gaana nı
dı ba yiwo Yisa tʊntʊntıba naa, yiwo Yisa
tʊntʊntıba a tıanŋ mıŋ. 6 Dı nan bıagı
yi dı n ka bıagı bala vıınıŋ, ama n sıba
Ŋmıŋ wıaha vıınıŋ ta sanŋŋa mana tı ŋaanŋ
yuori daga nı mıŋ. 7 Die n ka tuo jaanŋ a
nyıŋ nı jigiŋ sanŋŋa dieke die n mʊʊlına
Ŋmıŋ wʊvıınaha a yı nı wa. Ta bı sʊʊŋ
n gbanŋ tıŋgbanŋ dı n kɔtı nı, die n yiwo
bıanŋ n yine naa wa? 8 Die n bala nı Ŋmıŋ
wʊbalıkaha, die n tuose sunŋiŋ a nyına
Masia dıdıısırı gaası jigiŋ anŋ ka sıı sıba
n gaara ba nyinti mıŋ, amʊ n nan bıagı
a sunŋi nı anŋanŋ Ŋmıŋ wıaha. 9 Ta die n
benne nı jigiri die n ka mugisi nı dı nı
yı mıŋ jaanŋ, tı nımballı diekemba die dı
nyınna Masedonia tıŋgbanŋ a keŋ wo, die
yalla jadieke nıŋ mana n yaalala a keŋ a
yı mıŋ. Die n kana ka mugisi nı wo, die
gbanŋ gbanŋ n kaanŋ mugisi nı yaa gamma.
10 Wusie manŋ bala naa Masia saanŋ ma,
dı vuoŋ wori Akaya tıŋgbanŋ lʊga mana a
baanŋ bıagı balı dı n vaa n kuuliku gie dı n
tuone jaanŋ a nyıŋ ba jigiŋ wıa. 11 Dı ka sıı
sıba dı n ka cho nı. Ŋmıŋ gbanŋ gbanŋ sıba
n chone nı dene.

12 N nan dı yie naa, amʊ banıŋ
tʊntʊntıba mi kaanŋ ye sienŋ a kuule dı ba
gbanŋ ba yiwo Yisa tʊntʊntıba sıba tı gbanŋ
tı tʊmma die wo. 13 Banıŋ tʊntʊntıba mi
yiwo gıgaantıba, ta chıba ŋmınchıbısı ba

tʋʋmaha ma ta nagı ba gbaŋ a bırıŋ sıba
Masia tʋntʋntıŋ. 14 Ba tʋma die wo, nı
da vaa ka yi nı mamachi, dama die gbaŋ
Sitaani dı mıa ta naga ʋ gbaŋ a bırıma
sıba chaanıŋ malaka. 15 Die wıa dıı yi
wʋnıŋ Sitaani tʋntʋntıŋ dı gaama vuosi
dı ba yiwo Ɲmıŋ tʋntʋntıŋ diekemba dı
dagınana vuosi dı ba dıa Ɲmıŋ sieŋ, nı da
vaa a yi nı mamachi. Ɲmıŋ nan keŋ datı
ba tıba sıba ba tʋʋma dı mʋna dene.

Pɔɔli wahala diile Masia ma wıa

16 N bı balı nı mıŋ: Vuoŋ daa yilime
dı n yiwo gaamʋ, ama dıı yi nı yile dı n
yiwo gaamʋ, nı tuo mıŋ sıba nı baaŋ tuo
gaamʋ dene wo amʋ n nan bıagı a kuuli
bıta. 17 Wudieke n yaalala dı n balı nı
naa ka yi tı Yɔmʋtieŋ wʋbalıka. Manıŋ
n balınana n gbaŋ gbaŋ wʋbalıka, n seŋ
bala sıba gaamʋ. 18 Ama vuosi pam dı
kuulinene yaa gamma wudieke ba bıagına
yi ba yine vuota wıa, n gbaŋ n nan bıagı
kuuli. 19 Nı yile dı nı yaa wa yıaŋ, ta
die wıa nı yaa wa suguru ta wʋmma yıa
gaantıŋ aŋaŋ sʋgıfıalıŋ. 20 Nı vasa vuosi
dı pɔgılına nı sıba yɔŋısı, ta nyıra nı ta bı
gbata nı. Ta daansa nı yɔrı ta bı fala nı.
21 Die tı kana ka yi nı naa wıa nı yile dı
die tı wo hagırıŋ yaa?

Ama dıı yi vuoŋ dı yaa sikimiŋ ta nan
bıagı a kuuli, n gbaŋ n nan bıagı a kuuli.
N seŋ bala sıba gaamʋ. 22 Dıı yi gıgaantıba
dı wasa ba gbaŋ Hiiburu vuosi, n gbaŋ
n yiwo Hiiburu vuoŋ. Ta dıı yi ba wasa
ba gbaŋ Izara vuosi, n gbaŋ n yiwo Izara
vuoŋ. Ta dı bı yi ba yi Abarahami haagısı,
n gbaŋ n yiwo ba wʋnyı. 23 Dıı yi ba
wasa ba gbaŋ Masia tʋntʋntıŋ, manıŋ n
tıaŋ ba mıŋ, dama n tʋŋ a yı Masia pam
a tıaŋ ba. N faası a tʋŋ mıŋ pam, ta die
ba naga mıŋ a yie dansarıka ma bʋ wo
nʋaŋ. Ta die ba tıba mıŋ aŋaŋ kpaasıŋ
pam ta die saŋŋa pam die maŋ ye daŋŋa
ta gbigi kuŋ. Lele n wa bala sıba gaamʋ.
24 Bʋnʋ die n gbaŋ gbaŋ n vuosi die dı tıbı
mıŋ aŋaŋ kpaasıŋ nʋaŋ baŋısı-taa aŋaŋ
awayı. 25 Romi vuosisi dıaŋ die dı nıgı mıŋ
aŋaŋ daaŋ die jigiŋ bʋtaa, ta saŋŋa kaanı
die n dataası die dı taa mıŋ aŋaŋ tana.
Ta die haarısı die dı ŋmabı a chʋʋsı ta
bubi aŋaŋ mıŋ nyaaŋ ma bʋtaa, ta saŋŋa
kaanı ŋmıntʋası aŋaŋ yuŋ die maŋ bie
dakʋʋlıŋ sikpeŋ mʋgıkpıırı ma. 26 Die n
ŋaana dıa wa, die n bie wo mʋga daanpɔyı
ma aŋaŋ gbıgbatırıŋ daanpɔyı ma aŋaŋ
n gbaŋ gbaŋ n vuosi jigiŋ. Ta die bı bie
daanpɔyı ma tıŋgbaŋ gaası vuosi jigiŋ,
aŋaŋ tıgıkpııma ma aŋaŋ haagıŋ ma aŋaŋ
mʋgıkpııma ma, aŋaŋ vuodiekemba dı
gaanana vuosi dı ba yiwo Masia dıdıısırıŋ
jigiŋ. 27 N seŋ tʋŋ mıŋ aŋaŋ nıŋŋmına ta
dii wahala, ta ka gʋʋra saŋŋa a taŋ, ta die
beri saŋŋa a taŋ aŋaŋ kɔŋ aŋaŋ nyanyuule
ta beri saŋŋa a taŋ ta ka die nyindiike,
ta watı dı yige mıŋ saŋŋa ataŋ ta maŋ
wo garıŋ. 28 A bı gʋtı, saŋŋa mana dı
ŋaaŋ mugise mıŋ mıŋ yaa gamma Masia
dıdıısırıba mana ma. 29 Dıı yi vuoŋ yada
dı ka dala, n sʋŋ ŋaaŋ chʋʋsı mıŋ, ta dıı
yi ba gaaŋ vuoŋ ʋ yi bıaŋ, n ŋaaŋ yaa wa
sʋgıchʋʋsıŋ.
30 Dıı yi maŋ baa n kuuli, n nan kuuli
yaa gamma n wabına dene. 31 Tı Yɔmʋtieŋ
Yisa Chɔɔŋ Ɲmıŋ, vuodieke dı mʋna aŋaŋ
bırıŋ yaa gamma haahuu wo, wʋnıŋ ʋ
sıba dı n bala wusie. 32 Die n yene bie
Damasikusi ma wa, naaŋ Aritasi saŋka mi
wo, die tıka jakʋʋŋ die yaala ʋ yigi mıŋ
mıŋ, ta die vaa gbıgbarıtıŋ dı gbarı tıka
gaamıŋ sanʋaha. 33 Ama die n zʋalıŋ
die dı nagı mıŋ a yi kparıŋ ma a nagı
mıŋ a daagı toli dieke dı benne tıŋgbaŋka
gaamıŋ ma a sʋʋŋ zieŋ tıŋgbaŋ, maŋ chıgı
nyıŋ daa wa nuusi me.

12

Mamachi nyindiekemba Pɔɔli die dı yene wıa

1 N mʋ dı n kuulime mıŋ, ama ka wo
nyʋarı nıŋ. Ama lele n wa yaala n balı
mıŋ yaa gamma wudiekemba tı Yɔmʋtieŋ
dı yuorine a dagı mıŋ saŋŋa dieke n kana
ka gʋʋra ta daansa wa. 2 N sıba Masia
dıdıısırʋ wʋnyı Ɲmıŋ die dı nagına wa
a jʋalı arızanna ma gbaŋ gbaŋ bına baŋ
aŋaŋ anıısa dı tıanna wa. N ka sıba dı die
ka seŋ yi yaa die ka yiwo daansa, Ɲmıŋ
nyıına ma sıbına. 3 Sıba n wone a bala wa,
Ɲmıŋ nyıına ma sıbına dı daa wa gie die
bie wo ʋ nyıŋgbanıŋ ma saŋka mi yaa die
ʋ ka jʋalı aŋaŋ ʋ nyıŋgbanıŋ. 4 Die ʋ jʋalı
a ga paradasi,* ta die ʋ wʋŋ wudiekemba
ʋ kaaŋ bıagı a balı vuoŋ, dama Ɲmıŋ kaaŋ
saagı aŋ ʋ balı. 5 Die wıa n nan kuuli yaa
gamma daa wa gie ma, ama n kaaŋ kuuli
yaa gamma n gbaŋ gbaŋ n ma, ntaala n
wabıŋ wıa. 6 Dıı yi maŋ yaala n kuuli ama
n kaaŋ dı sı sıba gaamʋ, dama n nan dı
bala wusie; ama n kaaŋ wɔŋ kuuli. Manıŋ
n ka yaala vuoŋ bırı mıŋ a tıaŋ n bırıŋ dı
mʋna die. N yaala ba daansıma n berıŋ dı
sına die, ta wʋmma n balala dene, ta ka
kʋaŋ chaaŋ ba sımma n yine vuodieke.
7 Ama die Ɲmıŋ die dı kana ka yaala
dı n kuuli yaa gamma mamachi wʋkpıŋ
dieke n yene wo wıa, die Ɲmıŋ dı vaa
maŋ ye mugisiŋ a nyıŋ Sitaani jigiŋ. Kanıŋ
mugisiku mi dı yʋagı mıŋ sıba haŋgɔɔŋ
dı ŋaana tɔbı vuoke. 8 Die maŋ jʋʋsı tı
Yɔmʋtieŋ bʋtaa dı ʋ vʋarı kanıŋ mugisiku
a nyıŋ n jigiŋ. 9 Ama die ʋ yiŋŋi balı

* **12:4** 12.4 Arızanna saaŋ bına yi paradasi.

mɪŋ dɪ, “N suŋŋiŋ nyɪɪna ma nan mɔgɪsɪ
fʊ kanɪŋ mugisiku mi, dama vuodieke dɪ
wone ʊ gbaŋ gbaŋ ʊ hagɪrɪŋ, nan seŋ ye
n hagɪrɪŋ.” Die wɪa n nan faasɪ kuuli yaa
gamma n wabɪtɪ ma aŋaŋ sʊgɪfɪalɪŋ, amʊ
Masia hagɪrɪŋ nan keŋ n ma. 10 Die wɪa n
yaa wa sʊgɪfɪalɪŋ dɪɪ yi maŋ keŋ wabɪgɪ,
yaa ta vuosi dɪ bɪ zɪa mɪŋ, yaa maŋ keŋ
die wahala, yaa maŋ keŋ bie mugisiŋ me,
yaa ta yese wɪa Masia wɪa, dama maŋ keŋ
wo n gbaŋ gbaŋ n hagɪrɪŋ, saŋka mi maŋ
yese Masia hagɪrɪŋ.

Pɔɔli baga die dɪ benne Korinti vuosi ma dene

11 Nɪ vana maŋ bala sɪba gaamʊ, dama
nɪnɪŋ nɪ tɪnna mʊ nɪ bɪrɪma mɪŋ. Dɪɪ
yi maŋ ka yi vuoŋ, ama vuodiekemba
dɪ gaanana vuosi dɪ ba yiwo Masia
tʊntʊntɪba ka tɪaŋ mɪŋ jaaŋ mana ma.
12 Die n benne nɪ jigiri ta tʊma mamachi
tʊnkpɪɪma aŋaŋ dagɪtɪ, ta dii suguru
saŋŋa mana wa, die dagɪya mɪŋ dɪ n yiwo
Masia tʊntʊntʊ. 13 Lalɪa Masia dɪdɪɪsɪrɪŋ
banɪŋ ba dɪ tɪaŋ nɪ? Manɪŋ n kana ka pɪasɪ
nɪ dɪ nɪ suŋŋi mɪŋ wo, kanɪŋ ka vana ba
tɪaŋ nɪ? Dɪɪ yi die dɪ vaa maŋ yi chʊʊsɪ,
nɪ nagɪ n taalɪ a chaa mɪŋ.
14 Bʊtaa ma wʊnna maŋ kieŋ dɪ n kaagɪ
nɪ, ama n ka kieŋ ta yaala jaaŋ nɪ jigiŋ, dɪ
yiwo nɪnɪŋ maŋ yaala ama daa nɪ ligire.
Daa ballɪ yallɪnana nyinti a yɪa ba tieliŋ,
ama dɪ yiwo ba tielibe yallɪnana nyinti a
yɪa ba. Nɪnɪŋ nɪ yine n ballɪ. 15 Die wɪa
n yaa sʊgɪfɪalɪŋ dɪ n nagɪ jadieke mana n
yalla a yɪ nɪ halɪ n gbaŋ gbaŋ. N faasɪna
cho nɪ wɪa, die wɪa nɪ cho mɪŋ bɪta?
16 Dɪ yiwo wusie dɪ die n ka mugisi nɪ dɪ
nɪ yɪ mɪŋ jaaŋ, ama nɪ bataŋ nan dɪ bala
dɪ die n gaaŋ nɪ mɪŋ ta gbatɪ nɪ. Lalɪa die
maŋ gbatɪ nɪ? 17 Die vuodiekemba n tʊnna
nɪ jigiri, wʊnyɪ die nyɪrɪ nɪ mɪŋ? 18 Die
n jʊʊsɪ wa Tatusi dɪ ʊ keŋ nɪ jigiŋ, ta die
vaa tɪ nɪmballɪ wʊnyɪ dɪ dɪ wa a keŋ nɪ
jigiŋ. Tatusi ye a nyɪrɪ nɪ mɪŋ? Tɪnɪŋ tɪ wo
die sʊŋanyile. N tʊnnana aŋaŋ sʊŋanyile
dieke wo, die gbaŋ gbaŋ sʊŋanyile ʊ yallɪ.
Sie dieke n dɪna wa, ka gbaŋ gbaŋ ʊ gbaŋ
ʊ dɪ.
19 Nɪ yile dɪ saŋŋa mana dɪ tɪ bala a
gbata tɪ gbaŋ wɪa ma nɪ jigiŋ mɪŋ? Aayɪ.
Tɪ bie wo Ŋmɪŋ nɪŋŋa ta bala wudieke
Masia dɪ yaalala. Tɪ nɪmballɪ choti, tɪ
yaala tɪ suŋŋi nɪ mɪŋ aŋ nɪ mɪŋŋɪ dɪa
Ŋmɪŋ sieku, die wɪa tɪ bala naa. 20 N
sɪkpaaŋ nɪga nɪ wɪa dɪ maŋ keŋ keŋ n nan
keŋ haarɪ nɪ ta nɪ tarɪgɪya mɪŋ ta sɪɪ sɪba
n tɪnna a yaala nɪ bemme dene wo, ta nɪ
dɪaŋ nɪ nan ye ta n gbaŋ n tarɪgɪya mɪŋ ta
ka sɪɪ sɪba nɪnɪŋ nɪ tɪnna yaala n bemme
dene wo. N sɪkpaaŋ nɪga mɪŋ dɪ n nan
keŋ ye nɪ ta waagɪŋ, aŋaŋ sʊgɪbɪaŋ, aŋaŋ
sɪnyɪɪrɪŋ yɔrɪ yɔrɪ aŋaŋ halɪ aŋaŋ taŋ
chʊʊsɪŋ aŋaŋ kʊagaarɪŋ aŋaŋ kalinbaani
aŋaŋ watɪ yɔrɪ yɔrɪ bie nɪ sʊnsʊŋ. 21 N
sɪkpaaŋ nɪga mɪŋ dɪ Ŋmɪŋ nan vaa n dii
viivi maŋ keŋ kaagɪ nɪ bɪbra. Dɪ nan dɪ sɪɪ
sɪba n kʊmma dama dɪɪ yi nɪ jusu dɪ ye ka
vaa nɪ tʊmbɪatɪtɪ die nɪ wone a yie wo. Nɪ
ye yiye dɪgɪntɪ tʊʊma sɪba daakpana aŋaŋ
hɔgʊkpana ta ka chɪga viivi.

13

Kpatɪŋ kpaamɪŋ

1 N nan keŋ a kaagɪ nɪ n bʊtaa ma.
Dɪɪ yi nɪ balɪ dɪ vuoŋ yiwo taalɪ sɪba dɪ
maagɪna Ŋmɪŋ gbaŋkʊ sʊŋ dene wo dɪ,
“Sie daansɪa vuosi bale yaa bataa balɪ a
chʊʊsɪ wa.” 2 Die n kenne nɪ jigiri bule wo
ma die n wɔŋ kpaaŋ nɪnɪŋ vuodiekemba
dɪ wone a yi bɪabʊ aŋaŋ nɪ chanchaalɪŋ
mana mɪŋ. N yaala n bɪ kpaaŋ nɪ n wone
nɪ jigiri dɪ, maŋ keŋ yiŋŋi keŋ n nan datɪ
vuodiekemba die dɪ yine bɪabʊ tɪba. 3 Die
nan dagɪ dɪ Masia vana maŋ bala. Ʊ ka
yi wabʊ nɪ sʊnsʊŋ, ʊ yaa hagɪrɪŋ nɪ jigiŋ
mɪŋ. 4 Die ʊ nagɪ wa ʊ hagɪrɪbʊ a dʊaŋ
lʊgɪŋ ta vaa ba kpaasɪ wa dagarɪkʊ ma.
Lele nɪŋ, Ŋmɪŋ hagɪrɪŋ wɪa ʊ bie ʊ mɪsɪ
ma. Tɪnɪŋ vuodiekemba dɪ lagɪŋna a bie ʊ
ma wa wo hagɪrɪŋ sɪba Masia die dɪ wone
hagɪrɪŋ dene, ama tɪ nan dɪ beri Ŋmɪŋ
hagɪrɪŋ wɪa sɪba Masia dɪ benne dene wo
aŋ nɪ ye.
5 Nɪ daansɪ nɪ gbaŋ gbaŋ beriŋ ta ye
dɪ nɪ seŋ yi Yisa Masia yada yaa nɪ ka yi
wo; dɪ yiwo talasɪ dɪ nɪ daansɪma nɪ gbaŋ
beriŋ dɪ sɪna dene. Nɪ ka sɪba a baarɪ dɪ
Yisa Masia bie nɪ ma? Ʊ seŋ bie nɪ ma,
dama dɪɪ yi ta ʊ ka bie nɪ ma, die nɪŋ nɪ
ka yi ʊ vuosi wusie. 6 N yaa tama dɪ nɪ
nan dɪ sɪba a baarɪ dɪ manɪŋ nɪŋ n yiwo
ʊ vuoŋ aŋaŋ wusie. 7 Tɪ jʊʊsa Ŋmɪŋ dɪ
nɪ daa keŋ yi bɪaŋ. Tɪ ka jʊʊsa naa dɪ
vuosi ye dɪ tɪ yiwo wusie vuosi mɪŋ; aŋaŋ
vuosi bataŋ dɪ yilinene dɪ tɪ ka mɪŋŋɪ a tʊŋ
Masia tʊʊmaha mana yɔrɪ, ama tɪ jʊʊsa
Ŋmɪŋ mɪŋ dɪ nɪ tʊma tʊnvɪɪna, 8 Dama
tɪ kaaŋ bɪagɪ yi wɪɪŋ a chʊʊsɪ wusieke,
ama tɪ zie wusieke kʊaŋ mɪŋ. 9 Dɪɪ yi tɪ
sɪɪ sɪba wabɪtɪ ta nɪ hagɪrɪŋ tɪ ŋaaŋ yaa
sʊgɪfɪalɪŋ mɪŋ. Die wɪa tɪ Ŋmɪŋ jʊʊsɪŋ
yiwo dɪ nɪ yi vuovɪɪna a kpatɪ. 10 Die wɪa,
maŋ maaga nɪ gbaŋkʊ gie n wone nɪ jigiri
amʊ maŋ keŋ kaŋ a tʊgɪ nɪ jigiŋ, dɪ kaaŋ
bɪ yi nɪŋŋmɪna dɪ n datɪ nɪ tɪbɪŋ ta dagɪ nɪ
n yiko. Tɪ Yɔmʊtieŋ yɪ mɪŋ yikoke mɪŋ dɪ
n suŋŋi nɪ aŋ nɪ mɪŋŋɪ ʊ sieŋ daa n chʊʊsɪ
nɪ.
11 N nɪmballɪ wudieke dɪ tɪalɪna yiwo
n taaŋ nɪ mɪŋ. Nɪ kpaŋŋɪ nɪ gbaŋ ta
yi vuovɪɪna a kpatɪ, ta tuo n kpaaŋkʊ,
ta yallɪma nʊabalɪmɪŋ, ta bemme aŋaŋ

sʋgɪfɪalɪŋ aŋaŋ taŋ. Ta Ŋmɪŋ vuodieke dɪ
chone tɪ ta yɪa tɪ sʋgɪdʋagɪkʋ nan dɪ beri
aŋaŋ nɪ.
12 Nɪ waasɪ taŋ vɪɪnɪŋ vɪɪnɪŋ.
13 Ŋmɪŋ vuosi mana dɪ benne giena wa
waasa nɪ.
14 Tɪ Yɔmʋtieŋ Yisa Masia suŋŋiŋ, aŋaŋ
Ŋmɪŋ choti, aŋaŋ Halɪkasɪka nʋabalɪmɪŋ
bemme aŋaŋ nɪ mana.

Gbaŋ dieke Pɔɔli die dı maagına a yı Galasia tıŋ vuosi wʊnna

1 Gbaŋkʊ gie nyıŋ wa manıŋ Pɔɔli,
vuodieke dı yine Yisa Masia tʊntʊntʊ
jigiŋ. Daa vuota die yine mıŋ Masia
tʊntʊntʊ, daa vuota tʊnna mıŋ, ama tı
Chɔɔŋ Ŋmıŋ aŋaŋ Yisa Masia vuodieke
die ʊ sʊgırına a nyıŋ kumbu me wo die
tʊnna mıŋ. 2 Manıŋ Pɔɔli aŋaŋ tı nımballı
diekemba dı benne giena mana waasa
Masia dıdısırıba dı benne Galasia ma.
3 Tı Chɔɔŋ Ŋmıŋ aŋaŋ tı Yɔmʊtieŋ Yisa
Masia suŋŋi nı ta yı nı sʊgıfıalıŋ.
4 Yisa Masia yine vuodieke die dı saagına
tı Chɔɔŋ Ŋmıŋ nʊaŋ ta kpi tı tʊntʊmbıatı
wıa, dı ʊ gbatı tı a nyıŋ tıŋgbaŋka gie bıaŋ
yɔŋısı ma. 5 Wʊnıŋ Ŋmıŋ nyıına ma mʊna
bırıŋ yaa gamma haahuu. Wusie.

Wʊvııŋ balımıŋ nyıına ma benne

6 Nı wıa yi mıŋ mıŋ mamachi pam aŋaŋ
nı kana ka yʊasıya ta vaa Ŋmıŋ vuodieke
dı wana nı Masia zɔɔlınchıgıla wıa wa ta
ga dıı wʊbalıgaakʊ. 7 Vuosi bataŋ bene
a mıa dı ba tarıgı Masia wʊvıınaha ta
chɔrıma nı, ama wusie wʊbalıkıgaaŋ bı
wori. 8 Ama dıı yi n gbaŋ gbaŋ yaa Ŋmıŋ
malaka dı keŋ mʊʊlı wʊbalıvııŋ gaası a yı
nı ta a ka yi die tı mʊʊlına wudiekemba a
yı nı wa, Ŋmıŋ nan seŋ chʊʊsı dı tieŋ. 9 Tı
wɔŋ balı nı mıŋ, ta maŋ bı baaŋ n balı
nı bıbra; dıı yi vuoŋ dı mʊʊlı wʊbalıkı
gaası a yı nı ta a bie a tʊaŋ a nyıŋ die nı
wolinne a tuo wudiekemba ba, Ŋmıŋ nan
seŋ chʊʊsı wa.
10 N ka mıa dı n tuo bırıŋ a nyıŋ vuota
jigiŋ, ama Ŋmıŋ bırıŋ maŋ yaala, dama
maŋ tıŋ bı yaala vuota bırıŋ, n tıŋ kaaŋ yi
Masia yɔmʊ.

Pɔɔli die dı kenne a yi Masia tʊntʊntʊ dene

11 N nımballı, n yaala nı sımma dı
wʊvıına diekemba n mʊʊlınana a yıa nı
naa ka nyıŋ wa vuota jigiŋ. 12 N ka tuohe
a nyıŋ wa vuota jigiŋ, yaa dı yiwo vuoŋ
dagına mıŋ ama dı yiwo Yisa Masia gbaŋ
gbaŋ yuorinehe a dagı mıŋ.
13 Nı wɔŋ wʊŋ mıŋ die n tʊʊma dı
sına die saŋŋa dieke die n dına Juu vuosi
jıaŋkʊ, die n mugise Masia dıdısırıŋ pam,
ta die mıa dı n chʊʊsı ba ta ka chıgı ba
zɔɔlıŋ. 14 Tınıŋ Juu vuosi jıamıŋ sieŋ
me, die n tıaŋ n chanchaalıba pam, ta die
nagı n sʊŋ mana a yi wo tı chɔɔŋkʊʊlıba
chʊaraha ma.
15 Ama Ŋmıŋ die dı chıgına mıŋ zɔɔlıŋ
ta vʊarı mıŋ ta ba ye mıırı mıŋ wa, dı
wa mıŋ dı keŋ tʊmma a yıma wa. Ta die
saŋ, 16 ta nagı ʊ Bʊa wa a dagı mıŋ, amʊ
n nan mʊʊlı wʊvıınaha a yı buurigaasısı.
Saŋka mi die n ka ga vuoŋ jigiŋ dı ʊ kpaaŋ
mıŋ. 17 Die n ka bı ga Jerusalemi dı n
ye vuodiekemba dı wolinne a yi Masia
tʊntʊntıba n ma wa, ama die n wolinŋ ga
wa Arabia tıŋgbaŋ ma ta wa viiri keŋ
Damasikusi tıŋ ma. 18 Die ka bına ataa
kʊaŋ chaaŋ die maŋ yiŋŋi ga Jerusalemi
a ga waası Piita, ta die bie ʊ jigiŋ daraa
baŋ aŋaŋ anʊ nyıına ma. 19 Die n ka ye
Masia tʊntʊntıba wʊnyı mana a gʊtı Piita
ma ntaala Jemisi tı Yɔmʊtieŋ nımbʊa wa.
20 Ŋmıŋ gbaŋ sıba dı wudieke n maagına
yiwo wusie ta ŋmınchıbısı dı wo ka ma.
21 Ka kʊaŋ chaaŋ die maŋ ga Siria aŋaŋ
Silisia tıŋgbaŋısı ma. 22 Saŋka mi Yisa
dıdısırıba die dı benne Judia ma wa die
ka sıba mıŋ. 23 Wudieke die ba sıbına
yine wudieke ba chanchaalıba dı balala dı,
“Daa dieke die dı mugisinene tı gbaŋ yaa
wa wʊvııŋ dieke die ʊ yaala ʊ chʊʊsı wa ta
mʊʊla yıa vuosi.” 24 Die wıa ba bıra Ŋmıŋ
n wıa.

2

Pɔɔli aŋaŋ Masia tʊntʊntı banıŋ ba wıa

1 Ka bına baŋ aŋaŋ anıısa kʊaŋ chaaŋ
die manıŋ aŋaŋ Banabasi die dı yiŋŋi
ga Jerusalemi, ta die nagı Tatusi a gʊtı.
2 Die n gaya mıŋ dama Ŋmıŋ die yuorine
a dagı mıŋ dı n gamma. Mi die maŋ
lagısı ba nıŋŋandıısırıba nyıına ma, a
balı ba n mʊʊlına wʊvıınaha dene a yıa
vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosi. Die
n ka yaala tʊŋ dieke n tʊnna aŋaŋ tʊŋ
dieke dı tıalına keŋ yi yɔrı. 3 N chanchaaŋ
Tatusi die yiwo Giriiki vuoŋ ama vuoŋ die
ka mugisi wo dı ʊ gobi ʊ kɔlı. 4 Ama
vuodiekemba dı chıbınana ŋmınchıbısı dı
ba gbaŋ ba yiwo Masia dıdısırıba nıŋ, tıŋ
yaala Tatusi yime die. Banıŋ vuosi mi die
lɔbırı a bie wo tı sʊŋ, dı ba ye tı sına
tı gbaŋ dene tı taasına aŋaŋ Yisa Masia
wa. Ba yaala tı yiwo Mosisi mıraha yɔŋısı.
5 Ama die tı yaala tı pɔgılı wʊvıınaha aŋaŋ
ka wusie sieŋ a yı nı wıa, die tı ka saagı a
yı ba bıta gbaŋ.
6 Ama vuodiekemba nıŋ ba wasına
ba nyıŋkʊraha nıŋ (ba yiwo vuokpııma
yaa ba ka yi, dı ka yi talası n jigiŋ,
dama Ŋmıŋ ka daansa vuosi nine ta die
sarıya); banıŋ vuodiekemba ba wasınana
vuokpıımaha die ka yı mıŋ dagıhaalıŋ.
7 Ama die ba yeye mıŋ dı Ŋmıŋ vʊarına
mıŋ dı n mʊʊlıma wʊvıınaha a yıma
vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosisi, sıba ʊ vʊarına Piita dı ʊ mʊʊlıma
wʊvıınaha a yıma Juu vuosisi. 8 Dama
Ŋmıŋ hagırıŋ wıa, Piita die dı yi tʊntʊntʊ

a yı Juu vuosisi dene, die gbaŋ gbaŋ maŋ
yi tʋntʋntʋ a yı vuodiekemba dı kana
ka yi Juu vuosisi. 9 Jemisi aŋaŋ Piita
aŋaŋ Jɔɔn, vuodiekemba ba wasınana
nıŋŋandıısırıba wa, ama ba gbaŋ die
sıba a baarı Ŋmıŋ yına mıŋ tʋʋmaha gie
dı n tʋŋ, die wıa manıŋ aŋaŋ Banabasi
aŋaŋ banıŋ die dı waası taŋ ta yigi taŋ
nuusi me, naa die bala ka dagı dı tı yaa
nʋabalımıŋ aŋaŋ taŋ. Die tı mana dı
saagı dı manıŋ aŋaŋ Banabasi mʋʋlıma
wʋvıınaha a yıma vuodiekemba dı kana
ka yi Juu vuosi, ta banıŋ ba mʋʋlıma a
yıma Juu vuosisi. 10 Wudieke nyıına ma
ba bala tı yime yiwo naa, dı tı tıınsıma
zɔɔlıntielibe dı benne ba chaakʋ wıa.
Kanıŋ wıırı mi seŋ yiwo wudieke die n
yaala n yi.

Pɔɔli die dı galınna Piita dene

11 Die Piita dı kenne Antiyoku ma wa, die
n balı yuori wo ʋ nine me, dama die ʋ ka yi
wudieke dı mʋna. 12 Dama Jemisi die tʋŋ
wa Juu vuosi bataŋ Antiyoku tıŋ ma, die ba
yene ka keŋ wo, Piita aŋaŋ vuodiekemba
dı kana ka yi Juu vuosisi die lagısa die mıŋ,
ama die ba kenne wo, ʋ ka bı saagı dı ʋ dii
aŋaŋ ba, dama die ʋ chıga vuodiekemba dı
yine kɔla gobiŋ yada wa mıŋ. 13 Die wıa,
Juu vuosisi diekemba die dı benne aŋaŋ
ba wa dıaŋ dı piili a chıga ŋmaamıŋ, ta
dı Piita dı yine wudieke, ta Banabasi gbaŋ
die dı taarı a dı ba. 14 Die n yene dı ba
ka mıŋŋı dı wʋvıınaha sieku wo, die maŋ
balı a yı Piita ba mana nine me dı, "Fʋnıŋ
yiwo Juu vuoŋ, ama fʋ beriŋ dı sıı sıba
vuodieke dı kana ka yi Juu vuoŋ, ta bıa
fʋ mugise vuodiekemba dı kana ka yi Juu
vuosisi dı ba bemme sıba Juu vuosisi?"

Vuosi nan ye gbatıtaanıŋ yada wıa

15 Tınıŋ ba mıırı tı mıŋ ta tı yi Juu
vuosi ta ka sıı sıba vuodiekemba dı kana
ka yi Juu vuosisi ta Juu vuosi dı wasa
tʋntʋmbıatı tielibe wo. 16 Ama tı sıba a
baarı sie vuoŋ yi Yisa Masia yada, die nan
yi aŋ Ŋmıŋ vaa ʋ yi vuovıınʋ ʋ jigiŋ, daa tı
yinene wudieke Mosisi mıraha dı dagına
tı dı tı yime wo; die wıa, tı gbaŋ yiwo
Yisa Masia yada dı Ŋmıŋ vaa aŋ tı yiwo
vuovıına ʋ jigiŋ, yadaka wıa, ama daa tı
yinene mıraha dı dagına wudieke. Dama
Ŋmıŋ kaaŋ vaa aŋ vuoŋ yi vuovıınʋ ʋ jigiŋ
ʋ yinene wudieke mıraha dı dagına wa
wıa. 17 Dıı yi tı mıa aŋaŋ nıŋŋmına dene
dı Ŋmıŋ vaa aŋ tı yi vuovıına ʋ jigiŋ Masia
wıa, ama ta Juu vuosi dı bala dı tı yiwo
vuobıatı sıba vuodiekemba dı kana ka yi
Juu vuosisi naa, naa dagıya mıŋ dı Masia
vana tı yi tʋntʋmbıatı tieliŋ? Aayı dı ka
daga dene. 18 N nan dı yie bıaŋ dıı yi maŋ
bı saagı dı vuoŋ nan yi vuovıınʋ Ŋmıŋ
jigiŋ dıı yi ʋ dı Mosisi mıraha, ta chʋʋsa
wudieke die n wolinne a dagı wa. 19 Ama
yaa gamma mıraha wıa nıŋ, ka sıı sıba
n kpiye ka jigiŋ mıŋ, dı n yallıma miivoli
Ŋmıŋ jigiŋ. 20 Ka sıı sıba die ba lagıŋ a
kpaası mıŋ mıŋ aŋaŋ Masia dagarıkʋ ma
maŋ kpi, ama Masia bie n ma maŋ yaa
miivoli. Ta lele, miivoli dieke n yallına ta
bie n nyıŋgbanıŋ ma naa, n yiwo Ŋmıŋ
Bʋa yada mıŋ, die wıa maŋ beri; wʋnıŋ
ʋ chone mıŋ ta die zie n naŋ ma a kpi.
21 N kaaŋ zeti Ŋmıŋ zɔɔlınchıgılaha. Dıı yi
Ŋmıŋ dı nan vaa vuoŋ yi vuovıınʋ ʋ jigiŋ
ʋ dına mıraha wıa, die nıŋ Masia kumbu
wo chıaŋ.

3

Yada yine nıŋŋmına

1 Nınıŋ Galasia vuosi, nı yiwo gaatıŋ.
Nınıŋ vuodiekemba die mıŋŋına sıba Yisa
Masia dagarıkʋ ma kuŋ wıa vıınıŋ vıınıŋ,
mınıa kenne a chɔɔrıŋ nı? 2 Nı balı mıŋ
wıırı gie: die nı dına mıraha wıa die nı
tuo Ŋmıŋ Halıkasıka yaa die nı wʋnna
wʋvıınaha ta yi yada wa wıa? 3 Lalıa nı
yi gaantıŋ dene! Die nı piili a dıa Masia
aŋaŋ Ŋmıŋ Halıkasıka hagırıŋ; bıa wıa nı
wa yaala nı kpatı aŋaŋ nı gbaŋ gbaŋ nı
hagırıŋ? 4 Wahala diekemba nı dinene yaa
gamma wʋvıınaha gie yiwo yɔrı? Nı yaala
nı vigi taaŋ mıŋ? 5 N yaala n bı pıası nı
mıŋ, Ŋmıŋ yı nı wa ʋ Halıkasıka ta tʋma
mamachi wıa nı jigiŋ nı mıraha dıısıŋ wıa
yaa nı wʋnna wʋvıınaha ta yi he yada wa
wıa?

6 Nı tıınsıma Abarahami wıa, dı
maagıya Ŋmıŋ gbaŋkʋ ma dı, "Abarahami
die yiwo Ŋmıŋ yada, ʋ yadaka wıa wʋnıŋ
Ŋmıŋ dı vaa ʋ yi vuovıınʋ ʋ jigiŋ." 7 Die
wıa nı mʋ nı sımma dı vuodiekemba
dı yine Ŋmıŋ yada senne yi Abarahami
haagısı. 8 Ŋmıŋ gbaŋkʋ die dı bala
wudieke wo dagıya dı wʋnıŋ Ŋmıŋ nan
daansı baarı dı vuodiekemba dı kana ka
yi Juu vuosi gbaŋ yiwo vuovıına ʋ jigiŋ ba
yine wa yada wıa. Die wıa die ʋ wolinne
a balı a yı Abarahami wʋvıınaha dı: "N
nan daagı fʋ ma a yi alibarika a yı buuriŋ
mana ma." 9 Naa dagıya dı vuodieke nıŋ
mana dı yalla yada nan gʋtı ye alibarika
dieke Ŋmıŋ dı nagına a yı Abarahami wa
ʋ yine wo yada wa.

10 Vuodiekemba dı nagına ba sʋŋanyile
mana a yi mıraha ma ta yile dı ka nan
gbatı ba a taaŋ wa, Ŋmıŋ kaatı bie ba
ma. Dama dı maagıya Ŋmıŋ gbaŋkʋ
ma dı, "Vuodieke nıŋ mana dı kana ka
dıa wudiekemba mana dı maagına Mo-
sisi mıraha gbaŋkʋ ma wa, Ŋmıŋ kaatı
bie ba ma." 11 Naa mıŋŋına a dagı dı
daa mıraha dıısıŋ vasınana vuoŋ dı yie
vuovıınʋ Ŋmıŋ jigiŋ, dama dı maagıya

Ɲmıŋ gbaŋkʋ sʋŋ dı, “Vuodieke nıŋ mana
dı yine Ɲmıŋ yada ta Ɲmıŋ dı vaa vuoke
mi dı yi vuovıınʋ ʋ jigiŋ ʋ yada wıa, ʋ
nan dı yallı miivoli wusie.” 12 Mıraha
dıısıŋ aŋaŋ yada yiile ka mʋ taŋ, dama dı
maagıya Ɲmıŋ gbaŋkʋ ma dı, “Dıı yi fʋ
yaala miivoli yaa gamma fʋ mıraha dıısıŋ
wıa, die nıŋ dı mʋ fʋ dıa mıraha mana
mana.”
13 Die tı bie wo Ɲmıŋ kaatı ma, dama die
tı ka mıŋŋına dı mıraha, ama Masia gbaŋ
gbaŋ die tuo tı kuŋ a kpi, ta bie wo kaatıka
ma ta vʋarı tı a nyıŋ ka ma, dama dı
maagıya Ɲmıŋ gbaŋkʋ ma dı, “Vuodieke
nıŋ mana ba taaŋ wa guuŋ Ɲmıŋ kaatı
bie ʋ ma.” 14 Ɲmıŋ die yaala ʋ daagı Yisa
Masia ma ta vaa vuodiekemba dı kana ka
yi Juu vuosisi dıaŋ ye wʋvııŋ dieke Ɲmıŋ
dı yına Abarahami nʋaŋ dı ʋ nan yi wa;
dı tı yi yada, ta tuo Halıkasıka dieke Ɲmıŋ
die yına nʋaŋ dı ʋ nan yı tı wa.

Mıraha aŋaŋ nʋarı wıa

15 N nımballı, nı vaa n nagı vuota aŋaŋ
ʋ chanchaalıŋ beriŋ a magısı aŋ nı mıŋŋı
sımma wudieke n balala chıaŋ: dıı yi
vuosi bale dı saagı dı ba yi wııŋ, ta maagı
ba saara, ba wʋnyı kaaŋ bıagı a zeti yaa
a chʋsı saŋkʋ halı bıta gbaŋ. 16 Ɲmıŋ
die dı yına Abarahami aŋaŋ ʋ haagıŋ ʋ
nʋarı, die ʋ ka baarı dı, “Fʋ haagısı”, ama
die ʋ baarı dı, “Fʋ haagıŋ” vuobalımıŋ,
vuodieke dı yine Masia wa. 17 Wudieke
n balala wa yiwo naa, Ɲmıŋ die zieŋ wo
nʋaŋ aŋaŋ Abarahami ta die baarı dı ʋ
nan yi wudieke ʋ yına nʋaŋ dı ʋ nan yiwo;
ta mırı dieke dı kenne ka kʋaŋ chaaŋ
bına kɔbısı-nıısa aŋaŋ baŋısı-taa wa kaaŋ
bıagı a chʋʋsı wudieke Ɲmıŋ dı ziene
nʋarı ta yı nʋaŋ dı ʋ nan yiwo. 18 Dama
dıı yi Mosisi mıraha dıısıŋ wıa Ɲmıŋ dı
yı vuosi ʋ piini, die nıŋ dı dagıya dı ʋ tıŋ
kaaŋ yi vuoŋ ʋ piini ʋ nʋarı wıa; ama ʋ
nʋarı wıa die ʋ yı Abarahami ʋ piinike.
19 Ta bıa wıa Ɲmıŋ die dı yı ba mıraha?
Tʋntʋmbıatı wıa Ɲmıŋ die dı yı vuota
mıraha a gʋtı ʋ nʋarı ma, ta die yaala
mıraha pɔgılı ba dee a ga tʋgı saŋŋa dieke
Abarahami haagıŋ vuodieke wʋnıŋ Ɲmıŋ
die dı yı nʋaŋ a yı wa dı ʋ nan keŋ
wo keŋ. Malakasi die nagına mıraha a
yi vuota nuusi me ta Mosisi die dı yi ka
naazʋa. 20 Ama Ɲmıŋ gbaŋ gbaŋ die yına
Abarahami nʋarı, daa naazʋa die yına wa.

Mıraha tʋʋma

21 Naa dagıya dı mıraha waga mıŋ aŋaŋ
Ɲmıŋ nʋa? Aayı, dı ka daga dene; ama
dıı yi Ɲmıŋ die dı yi mırı dieke dı baaŋ
bıagı a yı vuota miivoli, ʋ tıŋ nan baarı dı
vuosi yiwo vuovıına ʋ jigiŋ mıraha dıısıŋ
wıa. 22 Dı maagıya Ɲmıŋ gbaŋkʋ ma dı
vuoŋ mana dʋnıaka gie me bie wo bıaŋ
dansarıka ma mıŋ, ama sie dieke nyıına
ma vuoŋ dı baaŋ daagı a tuo Ɲmıŋ nʋarı
yiwo ʋ yi Yisa Masia yada.
23 Mıraha die dı pɔgılı tı sıba tı bie wo
dansarıka ma a ga tʋgı saŋŋa dieke Ɲmıŋ
dı yuori yada yiile wıa a dagı tı. 24 Die
wıa, mıraha die sıı sıba tı Yɔmʋtieŋ ta die
pɔgılı tı dee a ga tʋgı saŋŋa dieke Masia
die dı kenne keŋ, dı tı yi wo yada aŋ Ɲmıŋ
vaa tı yi vuovıına ʋ jigiŋ. 25 Ama lele nıŋ
tı yi Masia yada mıŋ; die wıa mıraha ka
bı yi tı Yɔmʋtieŋ.
26 Nı yine Masia yada wa vana nı
mana dı bırıŋ Ɲmıŋ ballı. 27 Nınıŋ
vuodiekemba die ba sına nı Ɲmıŋ nyaabʋ
Masia saaŋ ma wa, nınıŋ nı tuone ʋ
gbaŋ gbaŋ beriŋ. 28 Die wıa, puole bı
wori vuodiekemba dı yine Juu vuosi aŋaŋ
vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosi mi,
ka bı wori vuodiekemba dı yine yɔŋısı
aŋaŋ vuodiekemba dı sına ba gbaŋ ma,
ka bı wori hɔɔŋ aŋaŋ dembisi sʋnsʋŋ, nı
benne Yisa Masia jigiŋ naa wıa yine nı
mana vuobalımıŋ. 29 Dıı yi nı yi Masia
sıtı, die nıŋ nı yiwo Abarahami haagısı,
ta nı nan keŋ tuo piini dieke Ɲmıŋ die dı
yına wa nʋaŋ dı ʋ nan yı wa wa.

4

1 N bı bala nı mıŋ dı bʋadembiŋ dieke
dı bala ʋ keŋ dii ʋ chɔɔŋ faarı wa, saŋŋa
dieke ʋ yene yi bʋanyaalıŋ ba ŋaaŋ pɔgılı
wa mıŋ sıba yɔmʋ. 2 Saŋŋa dieke ʋ yene yi
bʋanyaalıka, vuosi bataŋ ŋaaŋ wube wo ta
daansa ʋ nyinti dee a ga tʋgı saŋŋa dieke
ʋ chɔɔŋ wa dı ziene wo. 3 Die gbaŋ gbaŋ
dı sıı aŋaŋ tı, saŋŋa dieke tı kana ka sıba
Masia wa, die tı sıı sıba bʋanyaalısı, ta
dʋnıaka gie haalıŋ hagırıŋ die pɔgılına
tı. 4 Ama saŋka die Ɲmıŋ dı ziene dı
kenne tʋgı, Ɲmıŋ die tʋŋ wa ʋ gbaŋ gbaŋ
ʋ Bʋadembiŋ tıŋgbaŋka gie me, ta hɔgʋ
dı mırı wa, ta ʋ bie Juu vuosi mıraha ma,
5 dı ʋ gbatı vuodiekemba dı benne mıraha
hagırıŋ ma, amʋ tı bırıŋ Ɲmıŋ ballı wusie.
6 Tı yine ʋ ballı wıa ʋ tʋŋ ʋ Bʋadembike
Halıkasıka ʋ bie tı sʋgıtı ma aŋ tı wasa wa
dı “N Chʋa.” 7 Die wıa, ka bı yi yɔmʋ, ama
yiwo Ɲmıŋ bʋa, fʋ yine ʋ bʋa wa wıa ʋ
nan yı fʋ jadieke mana ʋ yallınana a yıa ʋ
ballı.

Pɔɔli baga die dı benne Galasia vuosi ma dene

8 Saŋŋa dieke dı tıanna wa die nı ka
sıba Ɲmıŋ, saŋka mi die nı yiwo yɔŋısı
a yi jadieke dı senne ka yi Nabidie Ɲmıŋ.
9 Ama lele nıŋ, nı wa sıba Ɲmıŋ yaa nı vaa
n balı dı Ɲmıŋ sıba nı mıŋ, dı wa yiwo
lalıa nı bı yaala nı yiŋŋi a dı dʋnıaka gie
haalıtı wabıtı dı pɔgılına tıŋgbaŋka gie?
Bıa yine nı bı yaala nı bırıŋ ba yɔŋısı?

10 Nı faasına vaa nı baga dı bie wo daraa ataŋ aŋaŋ chıtı ataŋ aŋaŋ saŋŋa ataŋ
aŋaŋ bına ataŋ ma pam, 11 ta die dı yi
ŋmaamıŋ dı yigi mıŋ yaa gamma nı ma
dı wudieke mana n yine a yı nı wa yiwo
yɔrı.
12 N nımballı, n jʋʋsa nı, nı sımma sıba
manıŋ, dama n gbaŋ n sıı sıba nınıŋ mıŋ.
Nı ka yi wııŋ a chʋʋsı mıŋ. 13 Nı tıınsı
saŋŋa dieke n wolinne a mʋʋlı wʋʋıınaha
a yı nı wa; die n yʋagına wıa maŋ ye sieŋ a
woliŋ mʋʋlı wʋʋıınaha a yı nı wa. 14 Ama
aŋaŋ n yʋagıbʋ die dı faasına a yi mugisiŋ
a yı nı mana yɔrı, die nı ka daansı mıŋ
yɔrı ta zeti mıŋ, ama ta die tuo mıŋ sıba
nı tınna baa nı tuo Ɲmıŋ malaka dene, ta
bı tuo mıŋ sıba nı tınna baa nı tuo Yisa
Masia dene wo. 15 Ta die nı sʋgıtı die dı
fıalı pam, bıa wana yi? N nan bıagı a balı
dı saŋka mi die nı tıŋ nan bıagı a vʋarı nı
nine a yı mıŋ nı tıŋ nan yi die. 16 Lele n
wa yiwo nı dataaŋ die n bala nı wusieke
wıa?
17 Vuosi mi mıa mıŋ aŋaŋ nıŋŋmına
amʋ nı nan yiŋŋi a dı ba, ama ba wo
sʋŋanyile vıına. Wudieke ba yaalınana
yiwo dı ba puo maŋ aŋaŋ nı amʋ nı nan
yi nıŋŋmına a dı ba. 18 Dı vıına mıŋ dı fʋ
dıa vuoŋ aŋaŋ nıŋŋmına dıı yi wudieke ʋ
dagınana wa dı vıına. Nı yime naa saŋŋa
mana daa maŋ keŋ bie nı jigiŋ nyıına ma.
19 N ballı choti, dı bı yʋagı mıŋ bıbra nı
wıa sıba hɔgʋ dı ŋaana baa ʋ mıırı ta dı
yʋagı wa dene wo. N nan dı bie kanıŋ
yʋagıbʋ ma a ga tʋgı saŋŋa dieke nı beriŋ
dı baaŋ nıası Masia beriŋ. 20 Dı tınıŋ nan
yi mıŋ nansıŋ pam maŋ tıŋ bie nı jigiŋ lele
gie, amʋ n nan bıagı tarıgı n balıŋ aŋaŋ nı
dama dı mugisi mıŋ mıŋ pam nı wıa.

Sara aŋaŋ Haga mɔgısıŋ wıa

21 Nınıŋ vuodiekemba dı yaala mıraha
pɔgılı nı wa, nı ka wʋŋ wudieke mıraha
dı dagına wa? 22 Dı maagıya mıŋ dı
Abarahami die yaa wa ballıdembisi bale;
ta wʋnyı nuŋ dı yi yɔmʋ ta wʋnyı wa dıaŋ
nuŋ dı ka yi yɔmʋ. 23 Yɔmʋ wa die mıırı ʋ
bʋa dembike sıba ba ŋaana a mıırı vuota
dene wo, ama hɔgʋ dieke dı kana ka yi
yɔmʋ wa die dı mıırı ʋ bʋa dembike sıba
Ɲmıŋ die dı yına nʋaŋ dene wo. 24 Hɔgʋba
bale wo gie mana zie wo Ɲmıŋ nʋazielikiŋ
ale wo nagısı ma mıŋ. Yɔmʋ wa saaŋ die
yiwo Haga, ta ʋ die zie nʋa dieke Ɲmıŋ
die dı yına Sayina Kunkogiri me wo ta die
mıırı ʋ bʋa ʋ yɔŋısı ma wa. 25 Haga zie
a yi wa Sayina Kunkogiri dı benne Arabia
tıŋgbaŋ ma wa, ta sıı sıba tıgıkpııka gie
Jerusalemi wo, ta wʋnıŋ aŋaŋ ʋ ballı yiwo
yɔŋısı. 26 Ta arızanna Jerusalemi dı sı-ʋ-
gbaŋ, wʋnıŋ ʋ yine tı nuŋ. 27 Dama dı
maagıya Ɲmıŋ gbaŋkʋ sʋŋ dı;
"Fʋnıŋ hɔgʋpırıŋ, yallıma sʋgıfıalıŋ!
Fʋnıŋ vuodieke dı yene ka sıba
maarıŋ yʋagıŋ dı sına dene, chıama
sʋgıfıalıŋ yıla
Dama hɔgʋ dieke ba zetine wo nan keŋ yaa
ballı pam
a tıaŋ hɔgʋ dieke dı benne aŋaŋ ʋ
chʋrʋ wa."
28 Tɔ, n nımballı, nınıŋ nı wana yi Ɲmıŋ
nʋaŋ ballı, sıba Aziki die dı yine dene wo.
29 Die saŋka mi die bʋa dieke ba mıırına
wa sıba ba mıırına vuota dene wo die
dı mugise vuodieke ba mıırına wa aŋaŋ
Ɲmıŋ Halıkasıka hagırıbʋ, die dı sıı lele
gbaŋ. 30 Ama lalıa ba maagı Ɲmıŋ gbaŋkʋ
sʋŋ? Dı maagıya mıŋ dı, "Yagı hɔgʋ yɔmʋ
wa aŋaŋ ʋ bʋadembike a taaŋ, dama hɔgʋ
yɔmʋ bʋadembike kaaŋ gʋtı dii ʋ chɔɔŋ
wa faarı aŋaŋ hɔgʋ dieke dı kana ka yi
yɔmʋ wa bʋa wa." 31 Die wıa n nımballı,
tınıŋ tı ka yi hɔgʋ yɔmʋ wa ballı, ama tı
yiwo hɔgʋ dieke dı kana ka yi yɔmʋ wa
ballı.

5

Yaa gamma sı-n-gbaŋ pɔgılıŋ wıa

1 Yisa Masia wɔŋ gbatı tı a taaŋ mıŋ, ta
tı beri tı dʋŋŋʋ. Die wıa, nı zie keŋ keŋ ta
da vaa jaaŋ bɔbı nı bıbra aŋ nı bırıŋ ka
yɔŋısı bıbra.
2 Nı wʋmma, manıŋ Pɔɔli balala nı naa,
dı dıı yi nı saagı a dı kɔla gobiŋ mıraha,
die nınıŋ dı dagıya dı Masia wo nyʋarı a
yı nı. 3 N bı bala nı bıbra, vuodieke dı dına
kɔla gobiŋ mıraha, dı yiwo talası dı ʋ dıa
mıraha mana mana. 4 Nınıŋ vuodiekemba
dı kpaŋŋınana nı gbaŋ dı Ɲmıŋ vaa nı yi
vuovıına ʋ jigiŋ mıraha dısıŋ wıa, nı wɔŋ
puo wo nı gbaŋ a nyıŋ Masia ma, ta bı
vʋarı nı gbaŋ a nyıŋ Ɲmıŋ zɔɔlınchıgıla
ma. 5 Tınıŋ nıŋ Ɲmıŋ Halıkasıka yı tı wa
tama dı Ɲmıŋ nan vaa tı yi vuovıına ʋ
jigiŋ tı yine Masia yada wa wıa. 6 Dama
dıı yi tı taası aŋaŋ Yisa Masia, tı gobi tı
kɔla yaa tı ka gobiye, dı ka yi talası. Dıı yi
tı yi Masia yada ta ka vaa tı cho taŋ, kanıŋ
ka yine nıŋŋmına.
7 Die nı kpaŋŋa nı gbaŋ mıŋ, mınıa
wana yi ta nı zeti wusieke? Lalıa ʋ tieŋ dı
halıŋ nı? 8 Da Ɲmıŋ vuodieke dı wana nı
wa tʋnna dene. 9 Sıba ba bala dı, "Dabɔtı
bıta vasınana paanʋ zɔŋ mana dı yire."
10 Ama n ye yaa tama nı ma. Tı taasına
aŋaŋ tı Yɔmʋtieŋ wo vaa maŋ yaa wa tama
dı nı kaaŋ daagı sie gaaŋ, ta bı yaa tama
dı vuoŋ nınıŋ mana dı mugisinene nı wo,
Ɲmıŋ nan datı ʋ tıbıŋ.
11 N nımballı, dıı yi maŋ ye mʋʋla
dı vuosi gobi ba kɔla gbaŋ, bıa wıa ba
mugise mıŋ? Dıı yi wusie dı n mʋʋla kɔla
gobiŋ wıa, die nıŋ n mʋʋlıkʋ yaa gamma

dagarıkʋ ma dene wo, kaaŋ dı yaa mugisiŋ keŋ. 12 Dı tıŋ nan yi mıŋ nansıŋ dıı yi vuodiekemba dı chɔrınnana nı wa jaa ba gbaŋ gʋtı kɔla gobiŋ me.
13 N nımballı, nınıŋ nıŋ Ɲmıŋ wana nı mıŋ dı nı bemme nı dʋŋŋʋ, ama nı daa vaa nı dʋŋŋʋ beriku gie vaa nı nyıŋgbanıŋ lɔla nyaŋŋına nı. Ama nı nagı choti a suŋŋime taŋ. 14 Dama mıraha mana kalı wa mırıbalımıŋ ma dı, “Chome fʋ chanchaaŋ sıba fʋ chone fʋ gbaŋ dene.” 15 Ama dıı yi nı yie taŋ daŋŋa ta chʋʋsa taŋ sıba haagıŋ nyınbıatı, die nıŋ dı sımma dı nı nan chʋʋsı taŋ.

Ɲmıŋ Halıkasıka aŋaŋ vuota beriŋ wıa

16 N bala nı mıŋ, dı nı vaa Halıkasıka pɔgılı nı, ta da vaa nı lɔla vaa nı yime vuota choti. 17 Dama vuota nyıŋgbanıŋ choti aŋaŋ Ɲmıŋ Halıkasıka choti ka dıa taŋ. Halıkasıka aŋaŋ vuota nyıŋgbanıŋ yiwo dataası, ta naa dagıya dı nı kaaŋ bıagı yi wudieke nı yaalala. 18 Dıı yi Halıkasıka dı dagına nı sieŋ, die nıŋ nı bı wo mıraha sʋŋ.
19 Wudieke vuota nyıŋgbanıŋ dı yinene yiwo daakpana aŋaŋ hɔgʋkpana tʋʋma, aŋaŋ dıgıntı tʋʋma yiri yiri, aŋaŋ lɔlıbıatı, 20 aŋaŋ bugile jıamıŋ aŋaŋ yuŋ. Vuosi bırıma dataası aŋaŋ taŋ ta waga, ta yaa sʋgıbıaŋ aŋaŋ taŋ ta jıa sınyıırıŋ aŋaŋ taŋ, aŋaŋ halıbıaŋ, ta puo ta luge taŋ, 21 ta bı yaa sʋgıbıaŋ, ta nyuo daaŋ a buge, ta yie wıa yɔrı yɔrı, ta yie wudiekemba dı nıasına naa a gʋtı. N kpaama nı mıŋ sıba n wone a kpaaŋ nı dene wo, dı vuodiekemba dı yinene wıaha gie wo kaaŋ wɔŋ juu Ɲmıŋ naarı ma.
22 Ama Ɲmıŋ Halıkasıka vasa vuoŋ dı yaa choti aŋaŋ sʋgıfıalıŋ aŋaŋ sʋgıdʋagıŋ aŋaŋ suguru, aŋaŋ burichini ta tʋma vıınıŋ, ta yi wusietieŋ, 23 ta sʋʋŋ ʋ gbaŋ tıŋgbaŋ, ta bıagı yige ʋ gbaŋ. Mıra wori a bala dı vuoŋ da yie naa. 24 Ta vuodiekemba dı yine Yisa Masia sıtı wa nıŋ wɔŋ kʋʋ ba vuota beriŋ aŋaŋ ka lɔlıbıatı mana mıŋ. 25 Halıkasıka yı tı wa miivoli ta tı mʋ tı dıa wa. 26 Dı ka mʋ dı tı yallıma kalinbaani yaa a yime vuosi jııma sınyıırıŋ, yaa a yaa wa sʋgıbıaŋ aŋaŋ taŋ.

6

Chime taŋ chiidʋnsa wıa

1 N nımballı, dıı yi nı wʋnyı dı yi bıaŋ, nınıŋ vuodiekemba dı bemme aŋaŋ Ɲmıŋ Halıkasıka mʋ nı suŋŋi wo sɔmm aŋ ʋ yiŋŋi sieku me. Ama nı sımma amʋ nı gbaŋ nı kaaŋ juu kanıŋ bıabʋ mi. 2 Nı suŋŋime a chime taŋ chiidʋnsa, nı yie naa nı nan dı dı Masia mırıka. 3 Dıı yi vuoŋ dı yile dı ʋ yiwo vuoŋ ama ta ka yi vuoŋ die nıŋ ʋ gaama ʋ gbaŋ. 4 Dı vıına dı vuoŋ mana magısı ʋ gbaŋ gbaŋ ʋ beriŋ, ta ʋ wa yallıma sʋgıfıalıŋ yaa gamma ʋ tʋnvıına ma, ta daa nagı ʋ gbaŋ a magısıma aŋaŋ vuogaaŋ tʋʋma. 5 Dama dı yiwo talası dı vuoŋ mana chii ʋ gbaŋ gbaŋ chiiti.
6 Vuodieke ba dagına wa Yisa Masia wʋvıınaha mʋ ʋ tıa nyınvıına mana ʋ yallı aŋaŋ ʋ dıdagırʋ.
7 Nı da gaama nı gbaŋ; vuoŋ kaaŋ bıagı gaaŋ Ɲmıŋ; vuota gobe jadieke ʋ bʋrına wa mıŋ. 8 Vuodieke dı bʋrına dı ʋ fıalı ʋ nyıŋgbanıŋ choti, ʋ nan keŋ gobi kuŋ ʋ nyıŋgbanıŋ lɔlıbıatı ma wıa; ama vuodieke nıŋ dı bʋrına dı ʋ fıalı Ɲmıŋ Halıkasıka, nan keŋ gobi miivoli dieke dı wone kpatı Ɲmıŋ Halıkasıka wıa. 9 Die wıa, nı daa vaa tı gbalıgı aŋaŋ vıınıŋ yiile, dama dıı yi tı ka vaa vıınıŋ yiile, tı nan keŋ ye ka nyʋarı saŋŋa dieke dı mʋna. 10 Die wıa, dıı yi tı ye sieŋ, tı yime wudieke dı vıına a yıma vuoŋ mana; a tıaŋ a mana tı yime a yıma vuodiekemba dı yine tı nımballı tı mana dı yine Yisa Masia yadaka wıa.

Kpatıŋ kpaamıŋ aŋaŋ waasıŋ

11 Lele, nı ye n maagına aŋaŋ maagıkpııma dene aŋaŋ n gbaŋ gbaŋ n nuuŋ. 12 Vuodiekemba dı yaala ba vaa Juu vuosi sʋŋ fıalı wa, banıŋ ba mugisine nı dı nı gobi nı kɔla, amʋ Juu vuosisi kaaŋ mugisi be Masia dagarıkʋ ma wıa. 13 Vuodiekemba dı gobinene ba kɔlaha gbaŋ ka dıa Mosisi mıraha, ama ba yaala nı gobi wo nı kɔla amʋ ba nan bıagı kuuli nı kɔlaha gobiŋ wıa. 14 Manıŋ nıŋ n nan kuuli yaa gamma tı Yɔmʋtieŋ Yisa Masia dagarıkʋ ma nyıına ma, dama ʋ dagarıkʋ wıa maŋ kʋʋ tıŋgbaŋka gie wıa n nyıŋgbanıŋ ma, ta tıŋgbaŋka gie wıa dı bı wo hagırıŋ n nyıŋgbanıŋ ma. 15 Puole wori yaa gamma vuodieke dı gobine ʋ kɔlı aŋaŋ vuodieke dı kana ka gobi ʋ kɔlı. Wudieke dı yine nıŋŋmına yine berihaalı dieke Ɲmıŋ dı yı tı wa mıŋ. 16 Sʋgıfıalıŋ aŋaŋ zɔɔlınchıgıla bemme vuodiekemba die dına dagıkʋ gie ma, banıŋ ba yine Ɲmıŋ vuosi.
17 Ka kpatıŋ, nı sımma dı vuoŋ bı yı mıŋ wumugisikiŋ, dama n wɔŋ yaa wa kɔjagılagısı a dagı dı n yiwo Yisa Masia yɔmʋ.
18 N nımballı, tı Yɔmʋtieŋ Yisa Masia suŋŋi nı mana. Wusie.

Gbaŋ dieke Pɔɔli dı maagına a yı Efesusi tıŋ vuosi wʊnna

1 Manıŋ Pɔɔli vuodieke Ŋmıŋ dı vʊarına
dı n yi Yisa Masia tʊntʊntʊ maagınana
gbaŋkʊ gie a yıa nınıŋ Yisa Masia dıdıısırı
diekemba dı yine wo yada ta bie Efesusi
tıŋ ma.
2 Tı Chɔɔŋ Nabidie Ŋmıŋ aŋaŋ tı
Yɔmʊtieŋ Yisa Masia suŋŋi nı ta yı nı
sʊgıfıalıŋ.

Ŋmıŋ Halıkasıka dı suŋŋinene tı Yisa Masia wıa dene

3 Nı vaa tı waası Ŋmıŋ, vuodieke dı yine
tı Yɔmʊtieŋ Yisa Masia Chɔɔŋ wa, dama tı
benne Yisa Masia ma wıa ta wʊnıŋ Ŋmıŋ
dı yı tı ʊ Halıkasıka piini diekemba mana
dı benne arızanna ma. 4 Ŋmıŋ die wɔŋ
wolıŋ a vʊarı tı mıŋ Yisa Masia ma dı tı yi
ʊ sııtı ta wa keŋ naaŋ tıŋgbaŋka gie, amʊ
tı nan dı bie kası ta wo bıaŋ ʊ nıŋŋa. 5 Ʊ
cho tı wıa, die wıa ʊ saŋkʊ ma, die ʊ yile
dı Yisa Masia ma ʊ nan vaa tı bırıŋ ʊ ballı.
6 Nı vaa tı bırı Ŋmıŋ dama ʊ zɔɔlınchıgıla
dı faasına a dala wıa, ta ʊ chıgı tı zɔɔlıŋ ʊ
Bʊadembike choti wo me. 7 Dama Ŋmıŋ
nagı wa tı wʊbıatı a chaa tı ta tı bie tı
dʊŋŋʊ ʊ Bʊadembike choti wo zımbʊ wıa.
Ye, Ŋmıŋ zɔɔlınchıgıla die dı benne tı ma
dene ta wo magısıŋ. 8 Ŋmıŋ vuodieke dı
yalla yıaŋ aŋaŋ sıbıŋ pam wa, ta tʊŋ sıba
ʊ yiline dene 9 ta yuori dagı tı wʊlɔbırıkıŋ
wudiekemba die ʊ ziene dı ʊ nan keŋ yi
Masia ma wa. 10 Saŋka mi dı keŋ tʊgı, ʊ
nan yi ʊ saŋkʊ a kpatı ta lagısı jadieke ʊ
naanna mana ta a bie ŋmıŋsikpeŋ aŋaŋ
tıŋgbaŋka gie me mana ta vaa Masia yi a
sikpeŋtieŋ.
11 Ŋmıŋ ŋaaŋ yie wo wudieke ʊ sanna
mıŋ, die wıa ʊ vaa Yisa Masia dı vʊarı
tı. 12 Die wıa nı vaa tınıŋ vuodiekemba dı
wolinne a yaa tama Masia ma wa bırıma
Ŋmıŋ ta kɔtıma ʊ saaŋ ŋmıŋsikpeŋ.
13 Die nı gbaŋ dı keŋ bırıŋ Ŋmıŋ vuosi
die nı wʊnna wʊvııŋ diekemba dı yalla
gbatıtaanıŋ wa. Die nı yine Masia yada wa
wıa Ŋmıŋ die dı nagı ʊ Halıkasıka dieke
dı yine ʊ chaanıŋ magılıŋ a yı nı sıba ʊ
yına nʊaŋ dı ʊ nan yı wa. 14 Ŋmıŋ yı tı
wa Halıkasıka dı ʊ yi siara dı tı nan keŋ
ye jadieke wʊnıŋ Ŋmıŋ dı yına nʊaŋ dı ʊ
nan yı ʊ vuosisi, ta bı dagı dı ʊ nan seŋ
yı vuosi gbatıtaanıŋ aŋaŋ wusie. Nı vaa tı
bırıma wa ta kɔtıma ʊ saaŋ.

Pɔɔli Ŋmıŋ jʊʊsıŋ wıa

15 Die wıa, a nyıŋ daa dieke n wʊnna
dı nı yi tı Yɔmʊtieŋ Yisa Masia yada aŋaŋ
nı chone Ŋmıŋ vuosi dene wo a keŋ tʊgı
jinne wo, 16 n ka vaa Ŋmıŋ waasıŋ nı wıa.
N ŋaaŋ tıınsa nı wıa n Ŋmıŋ jʊʊsıŋ ma
17 ta jʊʊsa tı Chɔɔŋ Ŋmıŋ, vuodieke dı
yine hagırıtieŋ ta bı yi tı Yɔmʊtieŋ Yisa
Masia Ŋmınnı, dı ʊ yı nı yıaŋ ta yuori ʊ
gbaŋ a dagı nı aŋ nı mıŋŋı sımma wa.
18 Ta bı jʊʊsa wa dı ʊ yuori nı nine aŋ
nı sımma tama dieke wıa ʊ wana nı, ta
bı sıba a baarı dı nyindiekemba ʊ bala ʊ
keŋ a nagı yı ʊ vuosisi faası vıına, 19 ta
bı sıba ʊ hagırıŋ dı dala dene ta nan
suŋŋi tınıŋ vuodiekemba dı yine wo yada
naa. Bʊnıŋ hagırıkpeŋkpııbʊ mi 20 die
ʊ nagı a sʊgırı Masia a nyıŋ kuŋ me ta
vaa ʊ kalı ʊ nuudiigiŋ chaaŋ arızanna
ma. 21 Masia sına ŋmıŋsikpeŋ naara
aŋaŋ yikotieliŋ aŋaŋ hagırıtieliŋ aŋaŋ
sikpeŋtieliŋ mana; wʊnıŋ ʊ yalla saaŋ
dieke dı tıanna yiko mana saara diekemba
dı benne dʊnıaka gie me aŋaŋ dʊnıa dieke
dı bala ka keŋ wo. 22 Ta Ŋmıŋ dı nagı
jaaŋ mana a yi ʊ nuusi me ta vʊarı wa dı
ʊ yi Ŋmıŋ vuovʊarıka mana Sikpeŋtieŋ.
23 Masia yine ʊ vuovʊarıkaha sikpeŋ, ta
vuovʊarıkaha yine ʊ nyıŋgbanıŋ, ta ʊ
nyıŋgbaŋka dı suuli aŋaŋ ʊ hagırıŋ, ta ʊ
dıaŋ ʊ suuli aŋaŋ Ŋmıŋ hagırıŋ.

2

Kuŋ aŋaŋ miivoli wıa

1 Saŋŋa dieke dı tıanna wa, nı nʊazetiŋ
aŋaŋ bıaŋ yiile wıa, die nı sıı sıba
nı kpiye mıŋ. 2 Saŋka mi die nı dı
wa tıŋgbaŋka gie haalıbıatı sieŋ ta tuo
tıŋgbaŋka gie naaŋ Sitaani nʊaŋ vuodieke
dı pɔgılına vuodiekemba dı kana ka tuose
Ŋmıŋ nʊarı, 3 wusie, tı mana die sıı sıba
banıŋ, ta dıı tı nyıŋgbanıŋ lɔla, ta yie
tı nyıŋgbanıŋ aŋaŋ sʊŋ dı yaala dene.
Tınıŋ aŋaŋ banıŋ tʊʊma die yaa wa Ŋmıŋ
sınyıırıŋ a kieŋ tı ma.
4 Ama Ŋmıŋ zɔɔlınchıgıla aŋaŋ ʊ choti
faası dala mıŋ ta wo magısıŋ 5 die wıa,
die tı zetine Ŋmıŋ nʊarı ta die sıı sıba tı
kpiye mıŋ saŋka mi wo, saŋka mi, Ŋmıŋ
dı vʊarı tı a nyıŋ kuŋ me, a yaa tı juu
miivoli me Masia wıa; Ŋmıŋ zɔɔlınchıgıla
wıa tı ye gbatıtaanıŋ. 6 Tı benne Yisa
Masia ma wıa Ŋmıŋ dı lagıŋ a sʊgırı tınıŋ
aŋaŋ wʊnıŋ, ta tı lagıŋ a dii naaŋ aŋaŋ
wa arızanna ma. 7 Ʊ yiwo naa dı ʊ dagı
vuoŋ mana saŋŋa mana ʊ zɔɔlınchıgıla
dı dala dene, ta yi burichini a yı tı Yisa
Masia wıa. 8 Ŋmıŋ zɔɔlınchıgıla wıa nı
ye gbatıtaanıŋ, dama nı yine Masia yada
wa wıa. Ŋmıŋ piini wonde a yı nı, daa nı
gbaŋ gbaŋ nı yine wudieke. 9 Vuoŋ kaaŋ
bıagı nıgı ʊ nyʊʊŋ ka wıa, a ka yi nı gbaŋ
gbaŋ nı tʊʊma. 10 Yisa Masia ma Ŋmıŋ dı
yi tı vuodiekemba tı yine, ta yı tı tʊnvıına

beriŋ dı tı tʊma wudieke ʋ wone a saŋ dı tı tʊmma wa.

Masia vuosi mana yiwo bʊnyı

11 Die wıa, nınıŋ vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosi naa, ta Juu vuosi dı wasa nı kɔlıyootieliŋ ta wasa ba gbaŋ vuodiekemba dı gobine ba kɔla naa, nı tıınsı die nı yine vuodiekemba saŋŋa dieke dı tıanna. Die kɔlagobiŋ die yiwo wudieke vuota dı yinene ba nyıŋgbanıŋ ma. 12 Saŋka mi die nı ka sıba Masia. Die nı yiwo chaanıŋ ta ka gʊtı Ŋmıŋ vuovʋarıkaha ma. Die nı bie wo tıŋgbaŋka gie ta ka sıba Ŋmıŋ, ta bı wo tama, dama ʋ yına ʋ vuosi nʋa dieke wo die nı ka gʊtıya. 13 Ama lele, nı bie wo Masia ma, die wıa nınıŋ vuodiekemba die dı benne saasaa wa wa keŋ a gbigi wo Ŋmıŋ, Masia kumbu wıa. 14 Wʊnıŋ ʋ lagısına Juu vuosisi aŋaŋ vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosisi ta yi be bʊnyı, ta sʊgıfıalıŋ dı keŋ, ʋ kpine wo wıa ʋ kpisi dataasısı die dı benne ba sʊnsʊkʋ. 15 Juu vuosi mıraha die yaa wa chʊara pam ama Masia die dı kpisihe aŋaŋ ʋ kumbu amʋ ʋ nan lagısı Juu vuosisi aŋaŋ vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosisi a keŋ ʋ jigiŋ aŋ buuriŋ bule wa gie lagıŋ a yi buurihaalı balımıŋ dı ʋ yi aŋ sʊgıfıalıŋ keŋ buuriŋ bule wa gie jigiŋ. 16 Ʊ dagarıkırı kumbu yine ʋ kpisi dataasısı ba sʊnsʊŋ, ta lagısı ba mana ba yi buuribalımıŋ ta yaa ba a yiŋŋi keŋ Ŋmıŋ jigiŋ. 17 Die wıa, Masia die keŋye mıŋ a mʊʋlı sʊgıfıalıŋ wʊvıına a yı nınıŋ vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosisi, ta die yʊa aŋaŋ Ŋmıŋ, ta bı mʊʋlı a yı Juu vuosisi, vuodiekemba die dı gbigine Ŋmınnı. 18 Dı yiwo Masia wıa Juu vuosisi aŋaŋ vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosisi mana bıagı keŋ tı Chɔɔŋ Ŋmıŋ jigiŋ, ʋ Halıkası balıŋka ma.

19 Die wıa, lele, nınıŋ vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosisi aŋaŋ Ŋmıŋ vuosisi yiwo tıŋgbaŋ balımıŋ ballı, ta bı yi Ŋmıŋ tigiŋ vuosi, nı ka bı yi chaanıŋ. 20 Nı sıı sıba juoŋ waara ta Ŋmıŋ naazʋalıŋ aŋaŋ Ŋmıŋ tʊntʊntıba dı yi ka nyabılıŋ, ta Masia dı yi ka gɔŋgɔŋyʊgırıŋ taŋkpeŋkpııŋ dieke dı vana ka zie keŋ keŋ. 21 Wʊnıŋ Yisa Masia lagısına a pɔgılı Ŋmıŋ vuosisi ta ba beri vıınıŋ ta bırıma ʋ jigiŋ. 22 Nı lagısına aŋaŋ Masia wıa, Masia taasa nı mıŋ aŋaŋ ʋ dıdıısırıŋ banıŋ ba, ta nı mana dı lagıŋ a yi juoku gie ta Ŋmıŋ Halıkasıka dı bie ka ma.

3

Pɔɔli die dı tʊnna yı vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosi

1 Naa wıa manıŋ Pɔɔli vuodieke dı june dansarıka Yisa Masia tʊʊma wıa dı ko jʊʊsa Ŋmıŋ a yıa nınıŋ vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosisi. 2 N yaa tama dı nı wʊŋya mıŋ dı Ŋmıŋ zɔɔlınchıgıla wıa ʋ yı mıŋ tʊʊmaha gie nı suŋŋiŋ wıa. 3 Ŋmıŋ yuori wo ʋ wʊlɔbırıkaha a dagı mıŋ mıŋ. N wɔŋ maagı nı wıaha gie bıta mıŋ. 4 Dıı yi nı karıŋ wudieke n maagına wa, nı nan dı sıba dı n sıba jaaŋ yaa gamma Masia ma. 5 Saŋŋa dieke dı tıanna wa vuota die ka sıba wʊlɔbıkırı gie, ama lele Ŋmıŋ vaa wa ʋ Halıkasıka dı yuorike a dagı ʋ tʊntʊntıba aŋaŋ ʋ naazʋalıba ʋ vʊarına wa. 6 Ʊ wʊlɔbırıkıŋ yiwo naa: Wʊvıınaha wıa vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosisi dı nan ye jadieke Ŋmıŋ dı bala ʋ yı Juu vuosisi, ba bı lagıŋ aŋaŋ ba a yi nyıŋgbaŋ balımıŋ, ta gʊtı a die jadieke Ŋmıŋ dı yına nʋaŋ Yisa Masia ma dı ʋ nan yı wa.

7 Ŋmıŋ zɔɔlınchıgıla wıa die ʋ yı mıŋ sieŋ dı n bırıŋ ʋ tʊntʊntʊ ta mʊʋlıma ʋ wʊvıınaha sıba ʋ yına mıŋ hagırıŋ dene. 8 Ŋmıŋ vuosi mana sʊŋ n yine vuodieke dı wıarına ba kʊaŋ ta ka mʊ wııŋ ama Ŋmıŋ chıgı mıŋ wa zɔɔlıŋ ta vʊarı mıŋ dı n balı a yı vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosisi yaa gamma wʊvıına diekemba Masia dı yınana ta a wo magısıŋ wa. 9 Ŋmıŋ, vuodieke dı naanna nyinti mana die vʊarı wa mıŋ dı n suŋŋi vuoŋ mana aŋ ba sımma ʋ saŋkʋ gie. Saŋŋa dieke dı tıanna Ŋmıŋ die lɔbırı ʋ saŋkʋ gie mıŋ ʋ vuosi jigiŋ. 10 Ʊ yiwo naa dı lele ʋ dagı haalıtı aŋaŋ ba naara dı yalla yiko ŋmıŋsikpeŋ me ʋ yalla yıaŋ ʋ wuyiike mana mana ma dene. Ʊ daagı wa ʋ dıdıısırıba ma a dagı ba ʋ yalla yıaŋ dene. 11 Tı Yɔmʊtieŋ Yisa Masia ma ta Ŋmıŋ die yi naa sıba ʋ sanna dene wo ta keŋ naaŋ dʊnıa. 12 Tı yine Masia yada ta bie ʋ ma wıa, Ŋmıŋ sieku yuori yi tı mıŋ, ta tı nan bıagı ga ʋ jigiŋ ta ka chıga ŋmaamıŋ. 13 Die wıa, n jʊʊsa nı mıŋ, nı daa vaa nı sʊŋ chʊʊsı n dinene wahala nı wıa, dama dı yiwo nı suŋŋiŋ wıa.

Masia choti wıa

14 Naa wıa maŋ gbirige tı Chɔɔŋ Ŋmıŋ nıŋŋa a jʊʊsa wa, 15 ʋ ma buuriŋ mana dı benne arızanna ma aŋaŋ tıŋgbaŋka gie me dı yese ba miivoli. 16 Ŋmıŋ hagırıŋ dı dala pam dene wo, n jʊʊsa wa mıŋ dı ʋ yı nı hagırıbʋ mi ʋ Halıkasıka wıa, aŋ hagırıbʋ bemme nı ma, 17 a bı jʊʊsa wa dı Masia nagı nı sʊgıtı a bırıŋ ʋ jigiberisikiŋ, nı yada wıa, n jʊʊsa wa mıŋ dı nı chone Ŋmıŋ aŋaŋ taŋ dene wo nan vaa aŋ nı mıŋŋı zie keŋ keŋ ta ka nanna, 18 ta nınıŋ aŋaŋ Ŋmıŋ vuosi mana nan bıagı sıba Masia choti teeliŋ aŋaŋ ka wagırıŋ aŋaŋ ka goli dı dala dene. 19 Aŋaŋ dı tʊana dı vuoŋ sımma Masia dı chone tı dene wo, n

jʋʋsa Ɲmɪŋ dɪ nɪnɪŋ nɪ nan dɪ sɪba, ta vaa
nɪ berɪŋ sɪɪ sɪba Ɲmɪŋ berɪŋ.
20 Ɲmɪŋ hagɪrɪ dieke dɪ tʋnnana tɪ ma
wa wɪa, ʋ nan bɪagɪ a yi jaaŋ mana a
yɪ tɪ a tɪaŋ tɪ yilinene wudieke ta jʋʋsa
wa; 21 tɪnɪŋ vuodiekemba dɪ yine Masia
dɪdɪɪsɪrɪŋ ta taasɪ aŋaŋ wa wa mʋ tɪ
bɪrɪma Ɲmɪŋ saŋŋa mana haahuu. Wusie.

4

Nyɪŋgbaŋ balɪmɪŋ wɪa

1 Manɪŋ vuodieke dɪ june dansarɪka tɪ
Yɔmʋtieŋ tʋʋma wɪa naa, n kpaama nɪ
dɪ nɪ vaa nɪ berɪŋ vɪɪŋma sɪba Ɲmɪŋ dɪ
yaala ka sɪmma dene ta wa nɪ wa. 2 Nɪ
sʋʋma nɪ gbaŋ tɪŋgbaŋ, ta bemme sɔmm,
ta yallɪma suguru aŋaŋ taŋ, ta chome taŋ
saŋŋa mana. 3 Ɲmɪŋ Halɪkasɪka yi nɪ wo
jabalɪmɪŋ, die wɪa nɪ kpaŋŋɪ nɪ gbaŋ aŋaŋ
nɪŋŋmɪna a bemme aŋaŋ sʋgɪfɪalɪŋ amʋ
nɪ nan wɪarɪ yi jabalɪmɪŋ.
4 Masia dɪdɪɪsɪrɪŋ yiwo nyɪŋgbaŋ balɪmɪŋ,
ta Ɲmɪŋ Halɪkasɪ balɪmɪŋ benne,
ta Ɲmɪŋ dɪ gbatɪ tɪ a taaŋ a yɪ tɪ tama
balɪmɪŋ.
5 Yɔmʋtieŋ balɪmɪŋ nyɪɪna ma benne,
ta tɪ mana dɪ lagɪŋ yiwo yada,
ta Ɲmɪŋ nyaaŋ sɪɪla dɪaŋ dɪ yi ja-
balɪmɪŋ.
6 Ɲmɪŋ yiwo jabalɪmɪŋ ta yi vuota
mana Chɔɔŋ,
ta bɪ yi vuoŋ mana Yɔmʋtieŋ ta tʋma
vuoŋ mana ma,
ta bɪ bie vuoŋ mana ma.
7 Masia yɪ wa tɪ wʋnyɪ mana piini yiri
yiri sɪba ʋ yaalala dene. 8 Sɪba dɪ maagɪna
dene Ɲmɪŋ gbaŋkʋ ma wa dɪ:
"Saŋŋa dieke ʋ jʋalɪna ŋmɪŋsikpeku
die ʋ nagɪ yɔŋɪsɪ pam ʋ nyaŋŋɪna a
gʋtɪ ʋ ma
ta yɪ vuota piinisi."
9 Lele, "Die ʋ jʋalɪ ga ŋmɪŋsikpeŋ" chɪaŋ?
Dɪ dagɪya dɪ die ʋ wolɪŋ a keŋ sʋʋŋ wa
tɪŋgbaŋka gie kpiile tigɪŋ mɪŋ. 10 Die
wɪa, wʋnɪŋ vuodieke die dɪ kenne sʋʋŋ
tɪŋgbaŋka gie me wo, wʋnɪŋ ʋ bɪna jʋalɪ
ga saasaa amʋ ʋ nan ligi dʋnɪaka gie mana
aŋaŋ ʋ yiko. 11 Wʋnɪŋ, ʋ yɪna vuota piin-
isi, ta vʋarɪ bataŋ a yi be tʋntʋntɪŋ, a yi
bataŋ dɪaŋ Ɲmɪŋ naazʋalɪŋ, ta bataŋ dɪaŋ
dɪ yi wʋvɪɪnaha mʋmʋlɪtɪŋ, ta yi bataŋ
wʋnɪŋ Masia dɪdɪɪsɪrɪba dɪdaansɪrɪŋ aŋaŋ
Ɲmɪŋ wusieke dɪdagɪrɪŋ. 12 Die ʋ yiwo
naa dɪ vuodiekemba dɪ yine Ɲmɪŋ vuo-
sisi mana mʋma aŋaŋ tʋnvɪɪnaha, ta vaa
wʋnɪŋ Masia dɪdɪɪsɪrɪŋ sʋgɪtɪ hagɪrɪma.
13 Die wɪa, tɪ dene sɪba Ɲmɪŋ Bʋa dembike
ta yiwo yada naa, tɪ mʋ tɪ lagɪŋ bʋnyɪ a
bɪrɪŋ nyɪŋkʋrɪ diekemba berɪŋ dɪ vɪɪŋna,
ta sɪmma sɪba wʋnɪŋ Masia. 14 Tɪ kaaŋ
bɪ yi sɪba ballɪbɪsɪ amʋ vuobɪatɪ aŋaŋ
gɪgaantɪba nan vaa tɪ leeŋi sɪba ba yinene
vuosi bataŋ dene wo. 15 Ama tɪ nan
dɪ bala wusie yaa gamma Ɲmɪŋ wɪaha
aŋaŋ choti ta bɪrɪma Masia ma, wʋnɪŋ ʋ
yine tɪ sikpeŋtieŋ, 16 ta tɪnɪŋ vuodiekemba
dɪ yine wo yada wa dɪaŋ dɪ yi sɪba ʋ
nyɪŋgbanɪŋ. Nyɪŋgbaŋka taasɪ wa taŋ
aŋaŋ gbeme aŋaŋ zɪŋ aŋaŋ gɪlɪsɪ, dɪɪ yi
ka lʋga mana dɪ mɪŋŋɪ tʋma nyɪŋgbaŋka
nan dɪ bɪrɪma ta hagɪrɪ. Die gbaŋ gbaŋ dɪ
sɪɪ, dɪɪ yi tɪ mana dɪ cho taŋ ta tʋma tʋŋ
dieke Yisa Masia dɪ nagɪna a yɪ tɪ wa, tɪ
nan dɪ hagɪrɪ a bɪrɪŋ nyɪŋkʋra. Naa baa
ka yi mɪŋ Masia hagɪrɪŋ dɪ benne tɪ ma
wa wɪa.

Tɪ berihaalɪŋ wɪa

17 Tɪ Yɔmʋtieŋ saaŋ ma, maŋ kpaama nɪ,
dɪ nɪ daa bɪ bemme sɪba vuodiekemba dɪ
kana ka sɪba Ɲmɪŋ, ta ba sʋŋanyile dɪ bie
lɪmɪŋ ma ta wo nyʋarɪ wa. 18 Ba yallɪ wa
sʋŋanyilibɪatɪ ta ba tɪba dɪ hagɪrɪ, ta ba ka
sɪba wɪa chɪasɪ, die wɪa ba ka gʋtɪ miivoli
haalɪ dieke Ɲmɪŋ dɪ yɪna wa ma. 19 Ba ka
chɪga viivi, ta dɪdɪa a tʋma dɪgɪntɪ tʋʋma,
ta ka bɪagɪ yige ba gbaŋ halɪ bɪta gbaŋ.
20 Ama nɪnɪŋ nɪŋ, daa die nɪ bʋgɪrɪ yaa
gamma Masia ma. 21 Die nɪ wʋŋ yaa
gamma ʋ ma, ta yi ʋ dɪdɪɪsɪrɪŋ, ta ba dagɪ
nɪ wusie yaa gamma ʋ ma mɪŋ. 22 Die
wɪa, nɪ kpaŋŋɪ nɪ gbaŋ a vaa berikʋʋrɪ
lɔlɪbɪatɪ diekemba dɪ tʋnnana a chʋʋsa
nɪ wa. 23 Lele, nɪ vaa aŋ Ɲmɪŋ tarɪgɪ nɪ
sʋŋanyile aŋaŋ nɪ sʋgɪtɪ, 24 amʋ nɪ nan
pɔgɪlɪ berihaalɪ dieke Ɲmɪŋ dɪ yɪna nɪ wa,
ta nɪ nɪasɪ Ɲmɪŋ nɪ wuyiike me, ta bemme
vɪɪnɪŋ, ta yi sʋgɪyɪalɪntieliŋ aŋaŋ wusie.
25 Die wɪa, nɪ vaa ŋmɪnchɪbɪsɪ, ta vuoŋ
mana balɪma wusie a yɪma ʋ nɪmbʋa,
dama tɪ yiwo jabalɪmɪŋ Masia ma. 26 Dɪɪ
yi fʋ keŋ jɪɪ sɪnyɪɪrɪŋ, ama da vaa ka vaa
fʋ yi bɪaŋ, ta daa bɪ yallɪma fʋ sɪnyɪɪrɪbʋ
fʋ sʋŋ ma aŋ ŋmɪŋ nan. 27 Nɪ da keŋ yɪ
Sitaani sieŋ aŋ ʋ magɪsɪ nɪ. 28 Vuodieke
die dɪ gaarɪnana, ʋ vaa gaarɪŋ ta kpaŋŋɪ
ʋ gbaŋ a tʋŋ tʋʋma a dii, ta bɪ bɪagɪ
sʋŋŋime zɔɔlɪntieliŋ. 29 Nɪ da balɪma
wʋbɪatɪ a yɪma nɪ chanchaalɪŋ, ama nɪ
balɪma wudiekemba dɪ yine talasɪ ta yaa
nyʋarɪ, amʋ nɪ chanchaalɪŋ dɪ keŋ wʋŋ
ka nan bɪagɪ sʋŋŋɪ be. 30 Nɪ da yime
wudieke dɪ baaŋ nan yi aŋ Halɪkasɪka,
vuodieke dɪ yine Ɲmɪŋ chaanɪŋ magɪlɪŋ
nɪ ma wa ye sʋgɪchʋʋsɪŋ. Wʋnɪŋ ʋ yine
magɪlɪŋ dieke dɪ dagɪna dɪ daaŋ kieŋ ta
Ɲmɪŋ nan keŋ yɪ nɪ sɪ-n-gbaŋ aŋaŋ wusie.
31 Nɪ vaa bɪaŋ berɪŋ mana, ta da yallɪma
sɪnyɪɪrɪŋ. Vuoŋ da bɪ natɪma ʋ chan-
chaalɪŋ aŋaŋ sɪnyɪɪrɪŋ, vuoŋ da bɪ zɪama
ʋ chanchaalɪŋ, ta bɪ vʋarɪ haasɪ sʋŋanyile
mana nɪ ma. 32 Ama nɪ yi vuodiekemba
dɪ chɪgɪnana nɪ chanchaalɪŋ zɔɔlɪŋ, ta

vasıma nı chanchaalıŋ tʊmbıatı a chama ba sıba Ɲmıŋ dı nagına nı tʊmbıatı a chaa nı dene wo Masia ma wıa wa.

5

Yaa gamma chaanıŋ ma berıŋ wıa

1 Nı yine Ɲmıŋ ballıchoti wıa wa, nı kpaŋŋı nı gbaŋ ta sımma sıba wʊnıŋ, 2 nı chome vuoŋ mana sıba Masia die dı faasına a cho tı ta tuo tı kuŋ a kpi ta yi kaabı dieke Ɲmıŋ dı yaalala wa.

3 Nı yine Ɲmıŋ ballı wıa naa, dı ka wɔŋ vıına dı daakpana aŋaŋ hɔgʊkpana, yaa dıgıntı yaa lɔlıbıatı tʊʊma bemme nı sʊŋ. 4 Nı waasıma Ɲmıŋ saŋŋa mana ama nı daa vaa daakpana yaa hɔgʊkpana tʊʊma wʊbalıka, yaa dıgıntı wʊbalıka, yaa wʊbalıkı tɔgıtı nyımma nı nʊa ma. 5 Dı mʊ nı sımma a baarı dı vuodieke dı dʊaga hɔgʊkpana yaa a dʊaga dembikpana yaa ta yi dıgıntı vuoŋ yaa halı vuoŋ, wʊnıŋ ʊ kaaŋ ye jigiŋ Masia aŋaŋ Ɲmıŋ naarı ma; vuodiekemba dı yalla halı faası cho nyinti a tıaŋ Ɲmıŋ.

6 Die wʊbıatı yiilehe wıa Ɲmıŋ nan keŋ datı nʊazetitielibe tıba. Nı daa vaa vuoŋ nagı ʊ gaantı dagıŋ a gaaŋ nı. 7 Nı vʊarı nı gbaŋ, ta vaa vuosi mi. 8 Nı wa yiwo Ɲmıŋ ballı ta bie chaanıŋ ma, nı ka bı bie lımıŋ ma sıba die nı benne wo ta yie bıabʊ, dı mʊ nı berıŋ sımma sıba chaanıŋ ballı berıŋ, 9 dama wudieke dı yine wusie aŋaŋ Ɲmıŋ chıgıla aŋaŋ tʊnvıına mana yiwo chaanıŋ ma sıtı. 10 Die wıa, nı kpaŋŋı nı gbaŋ ta tʊma wudieke dı bala ka fıalı tı Yɔmʊtieŋ sʊŋ. 11 Nı daa chansıma vuodiekemba dı tʊnnana lımıŋ ma tʊʊma ta a wo nyʊarı wa, ama ta vaa ba lımıŋ ma tʊʊmaha nyıŋ yaalıŋ ma. 12 Wudieke ba yinene lımıŋ ma wa yaa wa viivi pam aŋaŋ tı baaŋ dı bala yaa gamma ka ma gbaŋ. 13 Ama saŋŋa dieke jaaŋ mana dı bala a keŋ nyıŋ yeŋ me wo, ba lımıŋ ma berıŋ mana nan keŋ nyıŋ yaalıŋ ma firrr. 14 Dama wudieke mana ba keŋ yuori dagı yaalıŋ ma ŋaaŋ bie wo chaanıŋ ma mıŋ. Die wıa die dı maagı Ɲmıŋ gbaŋkʊ ma dı:

"Fʊnıŋ vuodieke dı gʊʊrınana, fʊ hagı gbııŋ ma
ta hagı kuŋ me,
ta Masia nan yı fʊ ʊ chaanıŋ."

15 Die wıa, nı daa bemme gaantıŋ berıŋ, ama nı yi sısıbırıŋ. 16 Nı nagı nı saŋŋa a yime vıınıŋ dama vuosi yie bıaŋ saŋŋa gie me mıŋ. 17 Die wıa nı daa yi gaantıŋ ama nı sımma wudieke tı Yɔmʊtieŋ dı yaalala nı yi.

18 Nı daa nyume daaŋ a bugime; dama kanıŋ ka bala ka chʊʊsı nı, ama nı kpaŋŋı nı gbaŋ ta vaa Ɲmıŋ Halıkasıka yalla nı a tʊma. 19 Nı chama yıla a bırıma tı Yɔmʊtieŋ aŋaŋ nı sʊgıtı mana aŋaŋ nı chanchaalıŋ, ta chama Ɲmıŋ gbaŋkʊ yıla aŋaŋ Halıkasıka yıla. 20 Vuoŋ mana waasıma tı Chɔɔŋ Ɲmıŋ jaaŋ mana wıa, tı Yɔmʊtieŋ Yisa Masia wıa.

Hɔgʊba aŋaŋ ba chʊllıba wıa

21 Nı yınana Masia jılıma wıa, nı sʊʊŋ nı gbaŋ a yıma taŋ.

22 Hɔgʊba, nı sʊʊŋ nı gbaŋ tıŋgbaŋ a yıma nı chʊllıba sıba nı sʊʊna nı gbaŋ a yı tı Yɔmʊtieŋ dene wo. 23 Dama Masia dı yine ʊ vuosi sikpeŋtieŋ dene wo, die gbaŋ gbaŋ dembiŋ dı yi ʊ hɔgʊ sikpeŋtieŋ. Masia vuosi yiwo ʊ nyıŋgbanıŋ ta ʊ yi ba Gbıgbatıtaantʊ. 24 Die wıa, hɔgʊba mʊ ba sʊʊŋ wa ba gbaŋ tıŋgbaŋ jaaŋ mana ma a yı ba chʊllıba sıba Masia vuosisi dı sʊʊna ba gbaŋ a yı wa dene.

25 Dembisi, nı chome nı hɔgʊba sıba die Masia dı chone ʊ vuosi ta tuo ba kuŋ a kpi dene wo. 26 Die ʊ yiwo naa, amʊ ʊ nan yi ba kası, ta bı nagı Ɲmıŋ wʊbalıkaha aŋaŋ Ɲmıŋ nyaaŋ a sıı ba dı ʊ wʊnsı ba vıınıŋ, 27 ta yiŋŋi nagı ba a yı ʊ gbaŋ gbaŋ nuusi me aŋaŋ vıınıŋ, ta ba vıınkʊ dı wo dıgıntı, ta ba bı yi sʊgıyıalıntieliŋ, ta wo bıaŋ, halı bıta gbaŋ. 28 Dembisi mʊ ba chome ba hɔgʊba sıba ba chone ba gbaŋ gbaŋ ba nyıŋgbanıŋ dene, dembiŋ dieke dı chone ʊ hɔgʊ, cho wo ʊ gbaŋ gbaŋ mıŋ. 29 Vuoŋ wori a haa ʊ gbaŋ gbaŋ ʊ nyıŋgbanıŋ, ama vuoŋ mana mıŋŋı daansa ʊ nyıŋgbanıŋ mıŋ sıba Masia dı daansınana ʊ dıdıısırıba dene wo. 30 Tınıŋ tı yine ʊ nyıŋgbaŋka. 31 Ɲmıŋ gbaŋkʊ baarı dı, "Naa wıa, dembiŋ nan vaa ʊ chɔɔŋ aŋaŋ ʊ nuŋ, ama ta nagı ʊ gbaŋ a lagıŋ aŋaŋ ʊ hɔgʊ aŋ ba yi jabalımıŋ." 32 Ɲmıŋ wıırı gie dagı tı wa wusie dieke dı lɔbırına mıŋ, ama n sıba dı ka daga tı mıŋ yaa gamma Masia aŋaŋ ʊ dıdıısırıŋ wıa mıŋ. 33 Ama ka bı daga nı mıŋ dı dı vıına dı dembiŋ mana chome ʊ hɔgʊ sıba ʊ chone ʊ gbaŋ dene wo, ta hɔgʊ mana dıaŋ yıma ʊ chʊrʊ jılıma.

6

Ballı aŋaŋ ba tieliŋ wıa

1 Ballı, nı mʊ nı saagıma yıma nı tieliŋ tı Yɔmʊtieŋ wıa, dama die mʊna dı nı yi. 2 Mıraha sʊŋ, mırıka gie yiwo mırı dieke Ɲmıŋ dı woliŋ a yi nʊaŋ a gʊtı ka ma dı, "Yıma fʊ chʊa aŋaŋ fʊ naa jılıma, 3 amʊ jaaŋ mana nan yi vıınıŋ a yı fʊ, ta fʊ bı ye miivoli waŋ tıŋgbaŋka gie me."

4 Chʊalıŋ, nı da pɔgılı nı ballı aŋaŋ tʊaŋ ta vaa ba sınyıırıŋ dı haga, ama nı dagıma ba ta kpaama ba yaa gamma wudieke tı Yɔmʊtieŋ dı yaalala.

Yɔŋısı aŋaŋ ba tieliŋ wıa

5 Nınıŋ vuodiekemba dı yine yɔŋısı dıaŋ, nı saagıma nı tieliŋ nʋa, ta chıgıma
ba ŋmaamıŋ, ta tʋma yıma ba aŋaŋ nı
sʋgıtı mana sıba nı tınna baa nı tʋma
dene a yıma Masia wa. 6 Nı da tʋma a
yıma ba saŋŋa dieke ba keŋ daansa nı
nyıına ma, dı ba bırı nı, ama nı nagı nı
gbaŋ a bırıŋ Masia yɔŋısı ta yime wudieke
dı yine Ɲmıŋ choti aŋaŋ nı sʋgıtı mana.
7 Nı tʋma nı tʋʋma aŋaŋ sʋgıfıalıŋ sıba
nı tʋma yıa tı Yɔmʋtieŋ Masia ama nı daa
yilime dı nı tʋma a yıa vuota nyıına ma,
8 ta sımma a baarı tı Yɔmʋtieŋ Masia nan
keŋ tuŋ vuoŋ mana yaa gamma wʋvııŋ
dieke mana ʋ yine, ʋ yiwo yɔmʋ yaa
vuodieke dı sına ʋ gbaŋ.
9 Yɔŋısı tieliŋ, nı dıaŋ nı mıŋŋı pɔgılı nı
yɔŋısı ta da pɔgılı ba aŋaŋ tʋaŋ, ta sımma
dı nınıŋ aŋaŋ nı yɔŋısısı mana yallı wa
Yɔmʋtieŋ balımıŋ arızanna ma, ta ʋ die
vuosi sarıya ta ka luge.

Tɔntaala nyinti wıa

10 Wudieke dı kpatına kʋaŋ yiwo naa, nı
vaa tı Yɔmʋtieŋ hagırıbʋ yi nı hagırıma.
11 Ta nagı Ɲmıŋ tɔntaala nyinti mana ʋ
yınana nı wa a gbara nı gbaŋ, amʋ nı
nan bıagı zie a tuuli Sitaani wʋsanbıatı.
12 Dama tı ka waga aŋaŋ vuodieke dı yalla
nyıŋgbanıŋ aŋaŋ zıŋ, ama tı waga aŋaŋ
haalıbıatı mana aŋaŋ ba yikotieliŋ, aŋaŋ
lele wo dʋnıa ka gie lımıŋ ma sikpeŋtieliŋ,
aŋaŋ ŋmıŋsikpeŋ haalıbıatı. 13 Die wıa, nı
nagı Ɲmıŋ tɔntaala nyinti mana a gbara nı
gbaŋ lele, amʋ dabıakʋ dı keŋ tʋgı nı nan
bıagı a tuuli daarı mi a gbatı nı gbaŋ, ta
tɔmbʋ dı keŋ tıaŋ nı nan ye zie keŋ keŋ.
14 Die wıa nı zie keŋ keŋ, ta vaa nı wusie
sımma sıba gbanıŋ a bɔbı nı chıası, ta
vaa sʋgıyıalıŋ beriŋ sımma sıba jakagıkıŋ
a kagı nı nyʋa aŋaŋ nı kʋası, 15 ta nı
yi siri a mʋʋla wʋvııŋ dieke dı fıalınana
vuosi sʋgıtı aŋ ka sıı sıba nı sunene nı
nııra. 16 Wudieke dı gʋtına nyinti gie ma
yiwo naa, nı nagı nı yada Masia ma aŋ ka
sımma sıba jakagıkı dieke nı pɔgılına nı
nuusi me a yaa kaga Sitaani yııma dı sına
sıba boliŋ wo, 17 ta pɔgılı nı gbatıtaanıŋ aŋ
ka sımma sıba kuuti sibubiŋ, ta bı pɔgılı
Ɲmıŋ wıaha aŋ ka sımma sıba takoobi
dieke Halıkasıka dı yaa tʋma wa. 18 Nı
jʋʋsıma Ɲmıŋ sıba Halıkasıka dı dagına
nı dene saŋŋa mana. Nı jʋʋsıma Ɲmıŋ dı
ʋ suŋŋi nı jaaŋ mana ma. Nı gbara ta daa
vaa Ɲmıŋ jʋʋsıŋ, ta jʋʋsıma Ɲmıŋ saŋŋa
mana a yıma Ɲmıŋ vuosi mana. 19 Ta
jʋʋsıma a yıma n gbaŋ, dı Ɲmıŋ suŋŋi
mıŋ n wʋbalıkaha ma amʋ n nan bıagı
yuori a balı wʋlɔbırıka diekemba dı benne
wʋvıınaha ma ta da chıgıma ŋmaamıŋ.
20 Dama wʋvıınaha naŋ ma maŋ zie ta bie
dansarıka sʋŋ naa. Die wıa nı jʋʋsıma
Ɲmıŋ dı n bıagı a balıma dı mʋna dı n balı
wʋvıınaha dene ta da chıgıma ŋmaamıŋ.

Kpatıŋ waasıŋ

21 Tı nımbʋa choti Tichikusi, vuodieke dı
yine tı Yɔmʋtieŋ tʋntʋntʋ aŋaŋ wusie wo,
nan balı nı wıa mana yaa gamma n ma
amʋ nı nan dı sıba n beriŋ dı sına dene.
22 Die wıa maŋ tʋma wa nı jigiŋ, dı ʋ keŋ
balı nı tı mana beriŋ dı sına dene, ta bı
kpaŋŋısı nı.
23 Tı Chɔɔŋ Ɲmıŋ aŋaŋ tı Yɔmʋtieŋ
Yisa Masia yı tı nımballı mana sʋgıdʋagıŋ
aŋaŋ choti aŋaŋ yada. 24 Ɲmıŋ suŋŋi
vuodiekemba mana dı chone tı Yɔmʋtieŋ
Yisa Masia wa aŋaŋ choti dieke dı wone
kpatıŋ.

Gbaŋ dieke Pɔɔli die dı maagına a yı Filipi tıŋ vuosi wʊnna

1 Manıŋ Pɔɔli aŋaŋ Timoti, tınıŋ
vuodiekemba dı yine Yisa Masia tʊntʊntıŋ
wa maagınana gbaŋkʊ gie a yıa Ŋmıŋ
vuovıına diekemba mana dı yine Yisa
Masia dıdıısırıŋ ta bie Filipi tıŋ ma, aŋaŋ
ba nıŋŋandıısırıba aŋaŋ ba susuŋŋiribe.
2 Tı Chɔɔŋ Ŋmıŋ aŋaŋ tı Yɔmʊtieŋ Yisa
Masia suŋŋi nı, ta bı yı nı sʊgıdʊagıŋ.

Pɔɔli Ŋmıŋ jʊʊsıŋ wıa

3 N waasa Ŋmıŋ saŋŋa dieke mana maŋ
keŋ tıınsı nı wıa, 4 saŋŋa mana maŋ keŋ
jʊʊsa Ŋmıŋ a yıa nı, n ŋaaŋ jʊʊsa mıŋ
aŋaŋ sʊgıfıalıŋ, 5 dama nı suŋŋine mıŋ
dene wo yaa gamma wʊvıınaha tʊʊmaha
ma ka piiliku me wo a keŋ tʊgı jinne wıa.
6 Die wıa, n ka chıılıya dı Ŋmıŋ vuodieke
die dı piiline tʊnvııŋkʊ gie nı sʊgıtı ma
nan pɔgılıka die yaa gamma, a ga tʊgı
saŋŋa dieke ʊ balla ʊ keŋ kpatı tʊnvııŋkʊ
gie daa dieke Yisa Masia dı balla ʊ keŋ
wo. 7 Nı bie n sʊŋ ma saŋŋa mana. Die
wıa, maŋ yile nı wıa naa dı vıına, dama a
nyıŋ saŋŋa dieke die n benne n dʊŋŋʊ ta
mıa dı n vaa wʊvıınaha zie wo, a keŋ tʊgı
saŋŋa dieke n june dansarıka ma wa, nı
mana die suŋŋi mıŋ mıŋ aŋaŋ tʊŋ dieke
Ŋmıŋ dı suŋŋine mıŋ a nagı a yı mıŋ wa.
8 Ŋmıŋ yine n siaratieŋ dı n sʊŋ seŋ bie nı
ma aŋaŋ Yisa Masia gbaŋ gbaŋ choti.
9 N jʊʊsa Ŋmıŋ dı nı choti nan dı gʊta
saŋŋa mana, dı nı wusie yıaŋ aŋaŋ nı
sıbıŋ mana gbaŋ nan dı gʊta 10 amʊ nı
nan bıagı vʊarı jadieke dı faasına vıına,
amʊ ka kʊaŋ chaaŋ nı kaaŋ bı yaa dıgıntı
aŋaŋ bıaŋ daa dieke Masia dı bala ʊ keŋ
wo, 11 ta yime tʊnvıına pam Yisa Masia
hagırıŋ ma, amʊ Ŋmıŋ saaŋ nan ye bırıŋ
aŋaŋ pımpagıŋ.

Miivoli dı yine wudieke a yı Pɔɔli

12 N nımballı, n yaala nı sımma dı
wudieke dı haarına mıŋ wa suŋŋi wo
wʊvıınaha dı gara nıŋŋa wusie. 13 Die
wıa, naalıba gbıgbarıtıba mana aŋaŋ
vuodiekemba dı benne giena mana wa
sıba a baarı dı n yine Masia tʊntʊntʊ wıa
maŋ bie dansarıka sʊŋ. 14 N dansarıka
ma berıŋ yı wa tı nımballı pam sikimıŋ
tı Yɔmʊtieŋ sieŋ me, ta ba bala wʊvıınaha
ta ka chıga ŋmaamıŋ.
15 Vuosi bataŋ mʊʊla Masia wıaha
dama ba yaa wa sʊgıbıaŋ aŋaŋ nyan-
taatı, ama bataŋ nıŋ mʊʊlaha mıŋ
aŋaŋ sʊŋanyilivıına. 16 Vuodiekemba dı
tʊnnana aŋaŋ ba choti naa sıba a baarı
Ŋmıŋ die yına mıŋ wʊvıınaha tʊʊma dı n
vaa wʊvıınaha zie. 17 Vuosi bataŋ dıaŋ ka
mʊʊla Masia wıaha aŋaŋ ba sʊgıtı, ama
ba mʊʊla aŋaŋ sʊŋanyilibıatı; ta yile dı
ba nan nagı mıŋ a yi wııŋ ma n yene bie
dansarıka ma naa.
18 Die ka chʊʊsıya. N yaa wa
sʊgıfıalıŋ ka wıa, dama dıı yi ba mʊʊla
aŋaŋ sʊŋanyilivıına yaa sʊŋanyilibıatı,
wudieke dı yine talası yiwo ba mʊʊla wa
Masia wıaha. N nan dı yaa sʊgıfıalıŋ
saŋŋa mana 19 dama n sıba a baarı dı
nı Ŋmıŋ jʊʊsıŋ aŋaŋ nı suŋŋi dieke dı
nyınnana Yisa Masia Halıkasıka ma wa
wıa, n nan keŋ a nyıŋ dansarıka ma. 20 N
sʊgınanıŋ aŋaŋ tama yiwo dı n da keŋ yi n
gbaŋ viivi, ama ta yallıma sʊgıhagırıŋ lele
aŋaŋ saŋŋa mana, ta dıı yi maŋ kpi yaa
maŋ beri n miivoli me, n nan vaa Masia
saaŋ ye bırıŋ. 21 Dama dıı yi maŋ beri n
miivoli me, n beri mıŋ a yıa Masia, ama
dıı yi kuŋ maŋ kpi, die nan faası yı mıŋ
nyʊarı. 22 Dıı yi maŋ nan dı bie n miivoli
me ta nan bıagı yi wudieke dı yaa nyʊarı,
die nıŋ, n ka sıba jadieke n baaŋ vʊarı.
23 Nyinti ale wa gie yine wudiekemba dı
datınana mıŋ; n tıŋ nan faası yaala dı
n vaa miivolike gie, ta ga bemme aŋaŋ
Masia, die tıŋ nan faası vıına. 24 Ama nı
wıa, dı faası vıına dı n bemme n miivoli
me. 25 N sıba mıŋ dı kanıŋ ka vııŋna ta
chıılıŋ wori, die wıa maŋ sıba dı n nan
dı beri. N nan dı beri aŋaŋ nı mana, amʊ
nı nan dı hagırı ta yaa sʊgıfıalıŋ nı Masia
dıısıŋ ma. 26 Nı nan dı faası yaa sʊgıfıalıŋ
Yisa Masia ma dıı yi maŋ keŋ keŋ nı jigiŋ
bıbra.
27 Tɔ, wudieke dı yine nıŋŋmına yiwo
naa, nı vaa nı berıŋ sımma sıba Masia
wʊvıınaha dı dagına dene, ta dıı yi maŋ
bıagı a keŋ ye nı yaa maŋ ka keŋye, ama
n nan wʊŋ dı nı mıŋŋı zie mıŋ aŋaŋ
sʊŋanyili balımıŋ, ta yaa nʊabalımıŋ ta
kpaŋŋa nı gbaŋ ta wʊvıınaha yaa gamma
nı yadaka Yisa Masia ma nan dı gara
nıŋŋa. 28 Nı da chıgıma nı dataası, nı
yallıma sʊgıhagırıŋ saŋŋa mana ta die
nan dagı ba dı banıŋ ba bala ba nan,
ta nınıŋ nı hagı, dama Ŋmıŋ yına nı
nyaŋŋıŋ. 29 Nı wɔŋ yaa sieŋ mıŋ dı nı tʊŋ
yı Masia, daa nı yine wo yada nyıına ma,
ama nı die wahala ʊ wıa. 30 Lele, nı nan
gʊtı n ma tɔmbʊ ma. Dı yiwo tɔŋ dieke
die nı yene mıŋ n wagınana wa, ta lele nı
wʊŋ dı n ye waga mıŋ.

2

Masia sʊʊŋ-n-gbaŋ tıŋgbaŋ aŋaŋ ʊ yine sikpeŋ tieŋ wıa

1 Nı benne Masia ma naa yine nı mıŋŋı
zie, ta ʋ choti dı vaa nı sʋgıtı dı fıala,
ta nı yaa Halıkasıka dıdıısırıtaŋ, ta yaa
choti aŋaŋ zɔɔlınchıgıla aŋaŋ taŋ. 2 Die
wıa maŋ bala nı dı nı yallıma sʋŋanyili
balımıŋ ta vaa n sʋgıfıalıŋ gʋtı, ta yallıma
choti balımıŋ ta nı sʋŋanyile mana yi
bʋnyı. 3 Nı da yime wııŋ a nyımma
sʋgıbıaŋ aŋaŋ kalinbaani ma, ama nı sʋʋŋ
nı gbaŋ tıŋgbaŋ, ta kɔtıma taŋ a tıaŋ nı
kɔtına nı gbaŋ dene wo. 4 Nı da vasıma nı
baga bemme nı nyinti nyıına ma, ama nı
vaa nı baga bemme nı chanchaalıŋ nyinti
ma gbaŋ. 5 Nı vaa beri dieke Yisa Masia
die dı yalla wa bemme nı ma:

6 Ʊ nıası wa Ɲmıŋ saŋŋa mana
ama die ʋ ka vaa ʋ nıasına aŋaŋ
Ɲmınnı dı yi jadieke ʋ yigine keŋ
keŋ
7 ama ta saagı ʋ gbaŋ gbaŋ choti me ta vaa
jadieke ʋ yalla wa
ta nagı ʋ gbaŋ a bırıŋ sıba yɔmʋ.
Ta yi vuota
ta keŋ nyıŋ a yi vuota
8 Die ʋ sʋʋŋ ʋ gbaŋ, ta saagı Ɲmıŋ nʋaŋ a
keŋ
a kpi dagarıkʋ ma gbaŋ.
9 Naa wıa Ɲmıŋ dı kɔtı wa a tıaŋ vuoŋ
mana,
ta yı wa saaŋ dieke dı yine saaŋ
kpeŋkpııŋ a tıaŋ saara mana,
10 dı ka yi aŋ vuodiekemba dı benne
arızanna ma aŋaŋ tıŋgbaŋka gie me
aŋaŋ
kpiile tigiŋ
ba mana keŋ gbirigi ba dune me,
ta yıma wʋnıŋ Yisa saarı gie jılıma,
11 ta vuoŋ mana nan daansı balı dı
wʋnıŋ Yisa Masia yine Yɔmʋtieŋ
aŋ ka bırı tı Chɔɔŋ Ɲmıŋ saaŋ.

Tı chaana lımıŋ ma sıba chıŋmarısı wıa

12 N nımballı, die nı saaga a yıa mıŋ
mıŋ saŋŋa dieke die n bene nı jigiri, lele
n wone nı jigiri naa, nı mʋ nı faası a
saagıma a yıma mıŋ mıŋ. Die wıa nı ko ye
tʋma aŋaŋ ŋmaamıŋ ta chelime ta tʋmma
tʋŋ dieke Ɲmıŋ dı gbatı nı a taaŋ dı nı
tʋma wa 13 dama Ɲmıŋ tʋma nı ma saŋŋa
mana dı nı yaalıma ʋ choti yiile ta bı yime
ke.
14 Nı yime wııŋ mana ta da vʋʋmma yaa
a nıgıma nınhagırıŋ, 15 amʋ nı nan dı wo
bıaŋ, ama ta yi sʋgıyıalıntieliŋ, ta yi Ɲmıŋ
ballı diekemba dı wone daŋŋa, dama
nı bie wo tıŋgbaŋka gie vuotɔgıtı aŋaŋ
vuobıatı sʋnsʋŋ mıŋ. Dı yiwo talası dı
nı nyıgısıma ba sʋnsʋŋ sıba chıŋmarısı dı
nyıgısınana ŋmıŋsikpeŋ dene wo, 16 ama
ta balı miivoli wıa. Dıı yi nı tʋma die,
n nan daansı yallı nyʋʋŋ nıgıŋ daa dieke
Yisa Masia dı bala ʋ keŋ wo, dama ka nan
keŋ dagı dı n wahala aŋaŋ n tʋʋmaha ka
yi yɔrı.
17 Dıı yi maŋ nagı n miivoli gie a taaŋ a
gʋtı wahala dieke n wone dii wo ta vaa nı
yi yada naa wa, n nan dı yaa sʋgıfıalıŋ,
aŋ tı mana lagıŋ a yallıma sʋgıfıalıŋ.
18 Die gbaŋ gbaŋ dı yi talası dı nı yallıma
sʋgıfıalıŋ aŋ manıŋ aŋaŋ nı mana lagıŋ
yallıma sʋgıfıalıŋ.

Timoti aŋaŋ Epafirodatusi wıa

19 N yaa tama tı Yɔmʋtieŋ Yisa ma dı n
tʋŋ Timoti nı jigiŋ lele, ta wʋŋ nı wıa aŋ n
sʋŋ dʋa. 20 Ʊ nyıına ma ʋ baga benne nı
ma aŋaŋ wusie sıba n baga dı benne nı ma
dene wo. 21 Vuodiekemba mana dı tıalına
nıŋ, vuoŋ mana nine ŋmıntı wa aŋaŋ ʋ
tʋaŋ jaaŋ, ta ba baga wo wudieke dı yine
Yisa Masia sııtı ma. 22 Nı sıba dı Timoti
tʋʋma dagıya dı ʋ tʋma aŋaŋ wusie. Ʊ
tʋma mıŋ aŋaŋ mıŋ wʋvıınaha tʋʋma ma
sıba bʋa dı ŋaana tʋma aŋaŋ ʋ chɔɔŋ dene
wo. 23 N yaa tama dı dı kaaŋ yʋası n nan
tʋŋ wa nı jigiŋ maŋ ye wıa dı bala a yiŋŋi
dene. 24 Tı Yɔmʋtieŋ wıa, n yaa tama dı dı
kaaŋ yʋası n gbaŋ n nan keŋ nı jigiŋ.
25 N yile dı dı yiwo talası dı n tʋŋ tı
nımbʋa Epafirodatusi, vuodieke dı tʋnna
aŋaŋ nıŋŋmına ta mıa dı ʋ suŋŋi mıŋ
aŋaŋ Masia tʋʋmaha, wʋnıŋ ʋ bına yi
vuodieke die nı tʋnna wa ʋ keŋ suŋŋi mıŋ
wo. 26 Ʊ chele mıŋ dı ʋ ye nı mana. Ʊ
sʋŋ die chʋʋsıya mıŋ die nı wʋnna dı ʋ
yʋagı mıŋ wa. 27 Ka seŋ yiwo wusie dı
die ʋ yʋagı mıŋ ta gbigi kuŋ, ama Ɲmıŋ
die dı chıgı wa zɔɔlıŋ, daa ʋ nyıına ma,
ama die ʋ chıgı wa n gbaŋ zɔɔlıŋ, ta vʋarı
mıŋ nyıŋ ʋ kuŋ sʋgıchʋʋsıŋ dı bala ka gʋtı
ʋ yʋagıŋ sʋgıchʋʋsıŋ ma wa. 28 Die wıa,
n chele mıŋ dı n tʋŋ wa nı jigiŋ amʋ nı
keŋ ye wo, nı nan dı yaa sʋgıfıalıŋ bıbra,
ta n gbaŋ n sʋgıchʋʋsıkʋ bıa. 29 Nı tuo
wo aŋaŋ sʋgıfıalıŋ tı Yɔmʋtieŋ saaŋ ma,
ta yıma vuodiekemba dı sına sıba wʋnıŋ
jılıma 30 dama die ʋ ka waga ʋ miivoli wıa,
ta die baa ʋ kpi Masia tʋʋmaha wıa gbaŋ,
dı ʋ yı mıŋ suŋŋi dieke die nı kana ka
bıagı a yı mıŋ wa.

3

1 N nımballı, ka kpatıŋ yiwo nı yallıma
sʋgıfıalıŋ tı Yɔmʋtieŋ ma. Manıŋ n baga
wori dı n bı maagı nı wudiekemba die n
wone maagı a yı nı wa, maŋ yi die, ka nan
yi nı suŋŋiŋ. 2 Nı sımma wʋbıayiiribe,
vuodiekemba dı sına sıba gbaası ta bala
dı nı mʋ nı gobi wo nı kɔla wa. 3 Tınıŋ
vuodiekemba dı jıanna Ɲmıŋ Halıkasıka
hagırıŋ ma wa yine vuodiekemba dı senne
gobi tı kɔla. Tınıŋ tı ka yaa tama vuota
chʋara ma, ama tı kuule mıŋ yaa gamma

wudieke Yisa Masia dı yine. Tınıŋ tı ka
kuule yaa gamma wudieke tı yine 4 ama
n tıŋ nan bıagı a kuuli. Dıı yi bataŋ dı
kuule yaa gamma vuota chʋara, die nıŋ n
yaa wıa pam dı n kuule a tıaŋ die. 5 Dama
die ba mıırına mıŋ ta ka daraa anıı daraaŋ
ba gobi n kɔlı, ta ba mıırı mıŋ Juu vuoŋ,
Benjamani buuriŋ ma, ta maŋ yi Juu vuoŋ
aŋaŋ wusie. Dıı yi Mosisi mıraha dıısıŋ,
die n yiwo Farasi vuoŋ ta dıha sıba Farasisi
vuosi dı dına dene wo, die n dıha mıŋ
aŋaŋ nıŋŋmına, 6 ta die dı keŋ mugise
Masia dıdıısırıŋ gbaŋ. Dıı yi vuoŋ dı nan
dı dı mıraha ta yi vuovıınʋ Ɲmıŋ jigiŋ,
manıŋ nıŋ n wo bıaŋ yaa gamma ka ma.
7 N tıŋ nan bıagı biisi wıaha gie mana dı
a yaa wa nyʋarı, ama n daansı ye ta a
mana wo nyʋarı Masia wıa. 8 Daa genhe
nyıına ma wone nyʋarı a yı mıŋ: ama n
daansı ye ta jaaŋ mana wo nyʋarı; dama
n sıbına n Yɔmʋtieŋ Yisa Masia ta ʋ sıbıkʋ
nyʋarı dı faası dala naa wıa. Ʋ wıa maŋ
nagı jaaŋ mana a vigi taaŋ, manıŋ n wasa
a mana taŋgɔɔŋ ma jagıma, dı n mıŋŋı
sımma Masia, 9 ta mıŋŋı taası aŋaŋ wa
aŋaŋ wusie. Lele nıŋ, n yiwo vuovıınʋ
Ɲmıŋ jigiŋ daa n dına mıraha wıa, ama
n yine Masia yada wa wıa. N yadaka
wıa Ɲmıŋ dı nagı mıŋ a bırıŋ vuovıınʋ ʋ
jigiŋ. 10 Wudieke mana n yaalala yiwo dı n
mıŋŋı sımma Masia, ta bı sımma ʋ kumbu
hagıkʋ hagırıŋ, ta bı dii wahala aŋaŋ wa,
ta n berikʋʋrı kpi sıba ʋ kpine dene wo,
11 ta yaa tama dı n gbaŋ n nan keŋ hagı
kuŋ me ta ye miivoli.

Nyaŋŋıŋ tune wıa

12 N ka bala dı n wɔŋ yiwo vuovııŋ dieke
Ɲmıŋ dı yaalala dı n yi wo, n ye ka tʋgı
die, ama n ye ko mıa mıŋ sıba chıchıgırʋ
dı n ga nyaŋŋı a ga tuo tune dieke wıa
Yisa Masia die dı vʋarına mıŋ dı n tuo
wo. 13 N nımballı, n sıba a baarı dı n
ye ka nyaŋŋı nyaŋŋıkʋ, ama wʋbalımıŋ
maŋ yie, n daama wa wudiekemba mana
dı benne n kʋaŋ, ta mıa dı n tʋgı jadieke
dı benne n nıŋŋa wa. 14 Die wıa maŋ
chıga a tuole jigidieke chıgılaha dı bala ka
kpatı wa, dı n ga a tuo tune dieke dı yine
arızanna ma miivoli, ta Ɲmıŋ dı wa mıŋ
ka wıa Yisa Masia ma wa.

15 Dı yiwo talası dı tınıŋ vuodiekemba dı
kʋrınna Halıkasıka ma wa mʋ tı yallıma
sʋŋanyileke gie, ama nı bataŋ yaa wa
sʋŋanyili gaası, ama Ɲmıŋ nan yuori nı
nine. 16 Die wıa, nı vaa tı pɔgılı wusieke
gie sıba die tı pɔgılına ka dene a keŋ tʋgı
lele wo.

17 N nımballı, nı chansıma mıŋ. Nı
nagı nı sʋŋanyile a yi vuodiekemba dı
dına wʋvııŋ dieke die tı nagına a yı nı
wa sieku. 18 Die n wɔŋ balı nı wıaha
gie mana saŋŋa dieke dı tıanna wa, ama
lele n bı bala nı aŋaŋ nintaantı, dı vuosi
pam benne ta ba beriŋ dı nagı ba a bırıŋ
Masia dagarıkʋ kumbu dataası. 19 Ba
kpatıŋ yiwo chʋʋsıŋ, dama ba nyuuti
yine ba ŋmına. Ba kuule aŋaŋ jadieke
dı nagınana ba yie viivi me, ta yile yaa
gamma tıŋgbaŋka gie nyinti nyıına ma.
20 Ama tınıŋ nıŋ, tı yiwo arızanna ma
ballı, ta tı chele a chıısa tı Gbıgbatıtaantʋ,
vuodieke dı yine tı Yɔmʋtieŋ Yisa Masia
wa dı ʋ nyıŋ arızanna ma a keŋ. 21 Ʋ
nan keŋ tarıgı tı tıŋgbaŋka gie nyıŋgbaŋ
dieke dı wone hagırıŋ ta nan keŋ kpi wo
aŋ ka nıası ʋ gbaŋ gbaŋ arızanna ma
nyıŋgbanıŋ. Ʋ nan keŋ a nagı hagırı dieke
dı vana ʋ sıı jaaŋ mana wa a yi die.

4

Kpaamıŋ

1 Die wıa, n nımballı, nınıŋ
vuodiekemba n chone, ta yaala n ye nı
naa, nınıŋ nı yine maŋ yallı sʋgıfıalıŋ ta
vasa maŋ kuule nı ma. N nımballı choti,
nı mıŋŋı zie ta dıa tı Yɔmʋtieŋ Yisa Masia
dene.

2 N taa Yuwodia aŋaŋ Sintike, n jʋʋsa
nı, nı kpaŋŋı nı gbaŋ a bemme aŋaŋ taŋ
aŋaŋ sʋgıfıalıŋ tı Yɔmʋtieŋ wıa. 3 Ta
fʋnıŋ vuodieke dı yine n dıdıısırıtaŋ aŋaŋ
wusie wo, n yaala fʋ suŋŋi wo hɔgʋba
bale wo gie, dama banıŋ aŋaŋ Kilementi
aŋaŋ vuodiekemba mana dı yine n tʋntʋŋ
chanchaalıŋ, ta ba saara dı bie Ɲmıŋ
miivoli gbaŋkʋ ma wa, die lagısı tʋma mıŋ
pam, wʋvıınaha mʋʋlıŋ ma.

4 Nı yallıma sʋgıfıalıŋ nı taasına aŋaŋ
tı Yɔmʋtieŋ wıa. N bı bala nı, nı yallıma
sʋgıfıalıŋ.

5 Nı bemme sɔmm aŋaŋ vuoŋ mana. Tı
Yɔmʋtieŋ keniŋ gbigiye mıŋ. 6 Nı daa vaa
nı sʋŋ chʋʋsı jaaŋ mana ma. Ama nı
jʋʋsıma Ɲmıŋ a yaalıma jadieke dı yine
talası a yı nı. Nı jʋʋsıma Ɲmıŋ, a waasıma
wa nı sʋgıtı ma saŋŋa mana, ta balı wa
wudieke nı yaalala. 7 Ta Ɲmıŋ nan yı nı
ʋ sʋgıfıalı dieke dı tıanna vuota sʋgıfıalıŋ
mana aŋ ka suŋŋi nı sʋgıtı aŋ nı sʋŋanyile
dʋa jigibalımıŋ dama nı taasına aŋaŋ Yisa
Masia wıa.

8 N nımballı, wudieke dı yine kpatıŋ
wʋnna, nı vaa nı sʋŋanyile suuli aŋaŋ
wudieke dı vıına ta yaa bırıŋ, aŋaŋ
wudieke dı yine wusie, aŋaŋ wudieke
dı yalla jılıma, aŋaŋ wudieke Ɲmıŋ
dı yene aŋ ka vıına, aŋaŋ wudieke
dı wone bıaŋ, aŋaŋ wudieke vuosi dı
chone, aŋaŋ wudieke dı yalla saaŋ vıınıŋ,
aŋaŋ wudieke dı vııŋna, aŋaŋ wudieke
mana dı vıına aŋaŋ bırıŋ. 9 Ta nı
nagı wudiekemba mana nı bʋgırına aŋaŋ

wudiekemba nı tuone a nyıŋ n jigiŋ, aŋaŋ n wʊbalıkaha aŋaŋ n wuyiike mana a tʊŋ tʊʊma. Ta Ɲmıŋ, vuodieke dı yınana tı sʊgıdʊagıkʊ nan dı beri aŋaŋ nı.

Waasıŋ

10 N yaa sʊgıfıalıŋ ta waasa tı Yɔmʊtieŋ, dama aŋaŋ ka yʊasına mana ama nı baga ye bie n ma. Wusie, nı seŋ cho mıŋ mıŋ, ama die nı ka ye sieŋ mıŋ dı nı dagı die. 11 N ka yile dı nı daaŋ wa n wıa die wıa maŋ bala naa, dama manıŋ n wɔŋ bʊgırı wa n nine dı bala ka suuli jadieke mana n yalla dene. 12 N sıba waarıŋ beriŋ aŋaŋ chagıtı beriŋ. N wɔŋ bʊgırı a mana; die wıa, dıı yi jigidieke n benne wo dı yi kɔŋ yaa chagıtı, dıı yi ka dala yaa dıı yi bıta, ama n nine suule jadieke n yalla saŋŋa mana mıŋ. 13 Masia dı yına mıŋ hagırıŋ wıa, n nan bıagı yi wıiŋ mana.

14 Ama die nı yiwo vıınıŋ pam nı suŋŋine mıŋ n wumugisikehe me wo. 15 Nınıŋ Filipi vuosi sıba dı die n wolinne piili Masia wʊvıınaha mʊʊlıkʊ, die n nyınna Masedonia tıŋ ma wa, die nı nyıına ma die nı yine Masia dıdıısırıŋ diekemba dı suŋŋinene mıŋ. Die nı yiwo vuodiekemba die dı gʊtına a dii n nyʊarı aŋaŋ n nanıŋ. 16 Die n benne Tesalonika tıŋ ma wa ta die yaala suŋŋiŋ wo, die nı ŋaana suŋŋe mıŋ. 17 Dı ka sıı sıba n yaala piinisi nı jigiŋ, ama n yaala nı tuo wo nyʊarı a nyıŋ Ɲmıŋ ma mıŋ. 18 N tuo nı piinisi mana mıŋ, amʊ a yı mıŋ. Piini dieke nı nagına a tʊŋ Epafirodatusi wo vaa maŋ chagı mıŋ. Piinisi mi sıı sıba kaabı dieke nyuugiŋ dı vıiŋna ba nagına a yı Ɲmıŋ, ta ka fıalı ʊ sʊŋ, ʊ tuo ke. 19 Die wıa, Nabidie Ɲmıŋ vuodieke n jıanna nan yı nı nı nyıŋyaalıka mana, ta a nan nyıŋ wa ʊ nyinti dieke dı faasına dala ta bie arızanna ma wa, Yisa Masia wıa. 20 Vuosi bırıma tı Chɔɔŋ Ɲmıŋ saaŋ yaa gamma haahuu. Wusie.

Kpatıŋ waasıŋ

21 Nı waası vuodiekemba dı yine Ɲmıŋ vuosi Yisa Masia wıa. Tı nımballı diekemba dı benne giena wa waasa nı. 22 Ɲmıŋ vuosi mana waasa nı, a tıaŋ ba mana vuodiekemba dı yine naaŋ Siiza tigiŋ tʊntʊntıŋ gbaŋ waasa nı.

23 Tı Yɔmʊtieŋ Yisa Masia suŋŋi nı mana.

Gbaŋ dieke Pɔɔli dı maagına a yı Kolosia tıŋ vuosi wʊnna

1 Manıŋ Pɔɔli, vuodieke dı yine Yisa
Masia tʊntʊntʊ Ɲmıŋ choti wıa, aŋaŋ tı
nımbʊa Timoti, maagınana gbaŋkʊ gie 2 a
yıa Ɲmıŋ vuosi diekemba dı benne Kolosia
tıŋ ma, ta yi tı nımballı diekemba dı yine
Yisa Masia yada wa. Tı Chɔɔŋ Nabidie
Ɲmıŋ suŋŋi nı, ta yı nı sʊgıdʊagıŋ.

Pɔɔli die dı jʊʊsınana Ɲmıŋ ta waasa wa dene

3 Tı ŋaaŋ waasa Ɲmıŋ vuodieke dı
yine tı Yɔmʊtieŋ Yisa Masia Chɔɔŋ wa
tı keŋ jʊʊsa Ɲmıŋ a yıa nı saŋŋa mana,
4 dama tı wʊŋya mıŋ nı yine Yisa Masia
yada dene ta bı cho Ɲmıŋ vuosi mana
dene. 5 Die piiliku me saŋŋa dieke nı
wʊnna wʊvıınaha dı yine wusie wo, die nı
wʊŋya mıŋ yaa gamma wʊvıına diekemba
dı chıısınana nı arızanna ma wa mıŋ.
6 Wʊvıınaha gie dı kenne nı jigiri tʊga
jigiŋ mana mıŋ tıŋgbaŋka gie me ta wʊnsa
vuosi beriŋ sıba ka wʊnsına nı beriŋ a
nyıŋ daa dieke die nı wʊnna ta sıba Ɲmıŋ
zɔɔlınchıgıla aŋaŋ wusieke dı sına die
wo. 7 Die nı bʊgırı wa wıarı gie a nyıŋ
tı tʊntʊŋ chanchaaŋ Epafirasi, vuodieke
n faasına cho jigiŋ, wʊnıŋ ʊ yine Masia
tʊntʊntʊ dieke dı tʊnnana aŋaŋ wusie a
yı tı. 8 Ʊ bı balı tı nı choti yaa gamma
nı chanchaalıŋ ma dı sına dene Ɲmıŋ
Halıkasıka suŋŋiŋ wıa.

9 Naa wıa, a nyıŋ daa dieke tı wʊnna
nı wıa wa, tı ka vaa Ɲmıŋ jʊʊsıŋ nı wıa,
dı wʊnıŋ Ɲmıŋ yi aŋ nı sıba wudieke ʊ
yaalala, ta yı nı ʊ Halıkasıka yıaŋ aŋaŋ
ka sıbıŋ mana, 10 amʊ nı nan bıagı beri
beri dieke tı Yɔmʊtieŋ dı yaalala, ta yie
wudieke dı nannana ʊ sʊŋ, amʊ nı nan dı
bırıma ta sıba wa saŋŋa mana. 11 Wʊnıŋ
Ɲmıŋ yı nı hagırıŋ pam sıba ʊ yalla
hagırıŋ mana dene wo amʊ nı nan dı
yaa hanıa aŋaŋ suguru. 12 Nı waasıma
tı Chɔɔŋ Ɲmıŋ aŋaŋ sʊgıfıalıŋ. Wʊnıŋ
ʊ vana nı mʊ dı nı gʊtı atıa faarı dieke
ʊ yına nʊaŋ dı ʊ nan nagı yı ʊ vuosi
arızanna ma wa. 13 Wʊnıŋ ʊ vʊarına tı a
nyıŋ Sitaani hagırıŋ ma a nagı tı a yi ʊ Bʊa
dembiŋ choti naarı ma. 14 Ʊ Bʊa dembike
wıa ʊ nagı tı tʊmbıatı a chaa tı ta vʊarı tı
a nyıŋ yɔŋısı ma.

Masia aŋaŋ ʊ tʊʊma wıa

15 Vuoŋ kaaŋ bıagı ye Ɲmıŋ ama ʊ Bʊa
dembiŋ Masia yiwo ʊ nıasıŋ. Wʊnıŋ ʊ
tıanna jaaŋ mana, ta yi Ɲmıŋ nyıŋnaaŋka
mana sikpeŋ tieŋ. 16 Dama ʊ ma Ɲmıŋ
dı naaŋ jaaŋ mana dı benne arızanna
ma aŋaŋ tıŋgbaŋka gie me, nyindiekemba
tı yesinene aŋaŋ nyindiekemba tı kana
ka yese. Wʊnıŋ ʊ naanna nyindiekemba
mana dı yalla hagırıŋ aŋaŋ yiko, aŋaŋ
malakasi diekemba dı yalla hagırıŋ aŋaŋ
haalıtı mana. Masia ma Ɲmıŋ dı naaŋ
jaaŋ mana ta nagı jaaŋ mana a yı wa.
17 Wʊnıŋ Masia wɔŋ beri mıŋ ta jaaŋ mana
wori, ta ʊ wıa jaaŋ mana dı beri sıba Ɲmıŋ
dı sanna dene wo. 18 Wʊnıŋ ʊ yine ʊ
vuosi mana sikpeŋ ta ʊ vuosi dıaŋ dı yi
ʊ nyıŋgbanıŋ. Ʊ vuosisi miivoli nyınna
ʊ jigiŋ. Wʊnıŋ ʊ yine Ɲmıŋ Bʊa dembiŋ
dieke dı kpine ta woliŋ hagı kuŋ me, dı
ʊ nyıına ma ʊ yi jaaŋ mana mana sikpeŋ
tieŋ, 19 dama die dı yiwo Ɲmıŋ nansıŋ
dı Masia yallıma wʊnıŋ Ɲmıŋ gbaŋ gbaŋ
beriŋ aŋaŋ wusie. 20 Ʊ Bʊa dembike
wıa ta Ɲmıŋ yi jadieke mana dı benne
ŋmıŋsikpeŋ aŋaŋ tıŋgbaŋ dı yiŋŋi yi ʊ
zʊalıŋ aŋaŋ sʊgıfıalıŋ; ta zıŋ dieke die dı
nyına ʊ Bʊa dembike ma wa dagarıkʊ ma
wa wıa ʊ yi sʊgıfıalıŋ dı beri tınıŋ aŋaŋ
wʊnıŋ sʊnsʊŋ.

21 Saŋŋa kaanı, nı sʊŋanyilibıatı aŋaŋ
nı tʊmbıatı die yine nı Ɲmıŋ dataası, ta
nı yʊa aŋaŋ wa, 22 ama lele nıŋ, ʊ Bʊa
dembike nyıŋgbanıŋ kumbu dagarıkʊ ma
wıa ʊ bı yi nı ʊ zʊalıŋ dı ʊ nagı nı aŋ
nı yi sʊgıyıalıntieliŋ, ta wome dıgıntı, yaa
bıaŋ, ta keŋ ʊ jigiŋ. 23 Ama sie nı kpaŋŋı
nı gbaŋ aŋaŋ wusie ta bemme nı yadaka
ma ta zie keŋ keŋ, ta daa tarı a nyıŋ
nı tamaka ma, tama dieke die nı yene
saŋŋa dieke nı wʊnna wʊvıınaha; ta die
ba mʊʊlı wʊvıınaha a yı vuota mana wa
tıŋgbaŋka gie me; ta manıŋ Pɔɔli yiwo ka
tʊntʊntıba wʊnyı wa.

Pɔɔli die dı yine Masia dıdıısırıŋ tʊntʊntʊ dene

24 Lele nıŋ n wa yaa sʊgıfıalıŋ n dinene
wahala nı wıa wa, dama wahala dieke n
dinene, n tʊma kpata wa wahala dieke Ma-
sia dı nagına zie dı n dii wo, ʊ nyıŋgbaŋ
dieke dı yine ʊ dıdıısırıba wa. 25 Ta Ɲmıŋ
dieke dı yına mıŋ tʊʊmaha dı tʊŋ wa,
wʊnıŋ ʊ yine mıŋ Masia dıdıısırıba mi
yɔmʊ nı suŋŋiŋ wıa, dı vuosi sımma Ɲmıŋ
wıaha. 26 Wıaha yiwo wʊlɔbırı diekemba
Ɲmıŋ dı nagına a lɔbırı vuota saŋŋa
kaanı, ta buuriŋ mana dı ka sıba ha, ama
ta lele ʊ wa yuori dagı ʊ vuosi. 27 Ɲmıŋ
saŋya dı ʊ yuori wʊlɔbırıka wıaha a dagı
ʊ vuosisi mıŋ. Ʊ wʊlɔbırıka wıaha faası
vıına mıŋ, ta yaa nyʊarı a yı vuota mana.
Dı daga dı Masia bie nı ma, die wıa, nı
yaa tama dı nı nan daansı gʊtı a bie Ɲmıŋ
chuulikpeŋkpııkʊ ma. 28 Die wıa, Masia
wa wıa tı mʊʊla, ta kpaama vuoŋ mana,
ta naga yıaŋ yiri yiri mana a daga vuoŋ

mana, dı tı yi aŋ vuoŋ mana hagırıma ʋ Masia dıısıŋ ma, ta nagı ba a yı Ɲmıŋ. 29 Naa wıa, maŋ ko kpaŋŋa n gbaŋ aŋaŋ hagırı dieke mana Masia dı yı mıŋ ta bʋ dala wa.

2

1 N yaala nı sımma n kpaŋŋınana n gbaŋ nı wıa aŋaŋ Masia dıdıısırı diekemba dı benne Lodisia tıŋ ma, aŋaŋ vuodiekemba dı yene ka ye mıŋ ma dene. 2 N yaala ba sʋgıtı hagırıma, ta ba lagısı taŋ aŋaŋ choti, ta sımma Masia wıaha chıası, ta yi wo yada aŋaŋ wusie, ta ye sʋgıfıalı dieke vuosi dı ŋaana ye ba keŋ sıba Ɲmıŋ wıaha chıası dene, ta sımma Ɲmıŋ wʋlɔbırıkırı dieke dı yine Masia wa, 3 ʋ nyıına ma yalla wusie yıaŋ aŋaŋ sıbıŋ.

4 Die wıa maŋ bala nı naa, nı daa vaa vuoŋ nagı nʋanansıŋ a gaaŋ nı, 5 dama n wone nı jigiŋ aŋaŋ n nyıŋgbanıŋ naa, ama n yile nı wıa saŋŋa mana ta n baga dı bie nı ma, ta n sʋŋ dı fıalı aŋaŋ nı, ta ye nı benne vıınıŋ dene wo, aŋaŋ nı yine Masia yada aŋaŋ wusie dene wo.

Wusie miivoli bie wo Masia ma

6 Die nı tuone Yisa Masia dı ʋ yiwo nı Yɔmʋtieŋ wo, nı bemme ʋ ma dene, 7 ta vaa nı yada dagırısı sʋʋŋ ʋ ma, ta nı yada bie ʋ ma ta yaa hagırıŋ sıba ba dagına nı dene wo, ta waasıma wa saŋŋa mana.

8 Die wıa, nı daa vaa vuoŋ nagı vuota yıaŋ a gaaŋ nı; wudieke dı kana ka taası aŋaŋ Masia, ama ta yi tıŋgbaŋka gie yıaŋ aŋaŋ vuota dagıŋ. 9 Dama Masia nyıŋgbanıŋ ma Ɲmıŋ beriŋ dı beri 10 ta nı tuo wusie miivolike nı taasına aŋaŋ wa wıa. Wʋnıŋ ʋ yine sikpeŋ tieliŋ aŋaŋ hagırıtieliŋ mana jakʋʋŋ.

11 Nınıŋ aŋaŋ wʋnıŋ beriŋ wıa nı tuo kɔlagobiŋ, ama ka ka yi vuota dı nagına nuuŋ a gobi nı nyıŋgbanıŋ wa. Masia gobiku die vʋarına tı a nyıŋ bıaŋ ma wa, 12 dama saŋŋa dieke ba sına nı Ɲmıŋ nyaabʋ die nı gʋtı wa Masia ma ba guu nı, ta nı bı hagı aŋaŋ wa nı nyaabʋ sıılaha ma, nı yada dieke dı benne Ɲmıŋ hagırıŋ tʋʋma dieke dı sʋgırına Masia a nyıŋ kumbu me wo wıa. 13 Saŋŋa dieke dı tıanna wa, die nı yiwo sıba kunti nı bıaŋ wıa aŋaŋ die nı kana ka yi Juu vuosi wıa, ta die bı wo mıraha. Ama lele, Ɲmıŋ yı nı miivoli mıŋ, ta nagı nı bıaŋ a chaa nı Masia ma. 14 Saŋŋa dieke ba kpaasına wa dagarıkʋ ma wa, die ʋ kpisi tı bıaŋ hamıŋ dieke dı maagı a dʋaŋ yaa gamma mıraha ma mıŋ. 15 Dagarıkʋ ma wıa Masia die dı chʋʋsı Sitaani aŋaŋ haalıbıatı hagırıŋ mana, ta yaa ʋ nyaŋŋına ba dene wo siara a keŋ nyıŋ yaalıŋ ma.

16 Die wıa, nı daa vaa vuoŋ zieŋ mıra yaa gamma jadieke nı baaŋ dı die ta nyuo, nı daa vaa vuoŋ vʋarıma nı dʋʋga daavıına, yaa chııhaalıŋ dʋʋga yaa davʋʋsıkırı daraa a yıa nı. 17 Hanıŋ mıraha gie mana die yiwo ligisiŋ ta daga dı vuoŋ kieŋ; die vuoke yiwo Masia. 18 Dıı yi vuoŋ dı baarı ʋ tıaŋ wa ʋ chanchaalıŋ ta ka gʋʋra ta yese daansa ta yaala nı sʋʋŋ nı gbaŋ a jıama malakasi, nı daa saagı, die nan chʋʋsı nı. Vuoke mi kɔtı wa ʋ gbaŋ ʋ sʋŋanyile me, ta ka wo chıaŋ; 19 ʋ ka bı pɔgılı Masia; Masia yine ʋ vuosi sikpeŋ ta lagısı ba ba taası aŋaŋ taŋ ta sıı sıba nyıŋgbanıŋ gbeme aŋaŋ ka gırısı, wʋnıŋ Masia yınana ba nyindiike, ta ba gʋta sıba Ɲmıŋ dı yaalala dene wo.

Masia yaa wa miivoli haalıŋ a kieŋ

20 Nı kpiye mıŋ aŋaŋ Masia, ta ʋ gbatı nı a nyıŋ tıŋgbaŋka gie haalıtı hagırıŋ ma, bıa wıa nı ye beri sıba nı ye yiwo tıŋgbaŋka gie sıtı? Bıa wıa nı nagı nı gbaŋ a yı mırı dieke dı bala dı 21 “Da keŋ pɔgılı jaabʋ gie”, yaa “Daa keŋ laŋ jaabʋ gie” yaa “Daa keŋ gbi jaabʋ gie?” 22 Nyinti gie mana vuota nan nagıha a tʋŋ tʋʋma aŋ ka chʋʋsı ta kaaŋ yʋası. Mıraha gie mana yiwo vuota dagıŋ. 23 Ka seŋ yi wusie, mıraha chanchaalıŋ nıası wa wudieke dı yalla yıaŋ, ama ta wo, ba jıama ba yaala dene, ta gaama dı ba sʋʋna ba gbaŋ tıŋgbaŋ, ta mugise ba nyıŋgbanıŋ, ama dıı yi vuoŋ dıdı wıaha mana, ka kaaŋ bıagı suŋŋi wo aŋ ʋ mıŋŋı pɔgılı ʋ nyıŋgbanıŋ a nyıŋ nyıŋgbanıŋ lɔlıbıatı yiile me.

3

1 Die nı hagıya mıŋ aŋaŋ Masia a nyıŋ kuŋ me, die wıa nı nagı nı sʋgıtı a taası aŋaŋ arızanna ma nyinti, jigidieke Masia dı kalla Ɲmıŋ nuudiigiŋ chaaŋ. 2 Nı vaa nı sʋgıtı bemme mi nyinti ma, ama daa tıŋgbaŋka gie nyinti ma, 3 dama die nı wɔŋ kpie mıŋ aŋaŋ Masia, ta nı miivoli bie aŋaŋ wa Ɲmıŋ jigiŋ. 4 Masia vuodieke dı yınana tı miivoli wo saŋŋa dieke ʋ keŋ nyıŋ yaalıŋ ma, nı gbaŋ nı nan daansı gʋtı nyıŋ aŋaŋ wa ʋ chaankpeŋkpııŋ ma.

Berikʋʋŋ aŋaŋ Berihaalıŋ wıa

5 Die wıa, nı vaa tıŋgbaŋka gie lɔla dı tʋnnana tʋʋma nı ma wa, ataŋ yine daakpana aŋaŋ hɔgʋkpana tʋʋma, aŋaŋ dıgıntı, aŋaŋ lɔlıbıatı, aŋaŋ sʋŋanyilibıatı aŋaŋ halı. Halı yiwo bugile kaabıŋ buuriŋ. 6 Wıaha gie wıa Ɲmıŋ sınyıırıŋ nan dı bie vuodiekemba dı kana ka tuose ʋ nʋarı ma. 7 Saŋŋa dieke dı tıanna wa die nyinti gie die sına nı, ta nı bie ka ma.

8 Ama lele nı mʋ nı vaa nyinti gie mana a taaŋ mıŋ; a yine sınyıırıŋ aŋaŋ

lɔlıbıatı aŋaŋ haasa. Nı daa vaa juume yaa wʊbalıkı bıatı nyıma nı nʊa ma. 9 Nı da chıbıma wıa a yıma taŋ, dama nı vaa wıaha gie mana die dı benne nı berikʊʊrı ma mıŋ; 10 ta wa nagı berihaalıŋ. Berihaalıkʊ gie ta Ɲmıŋ vuodieke dı naanna ka wa dı yie ke jahaalıŋ saŋŋa mana, ta ka nıasa ʊ gbaŋ gbaŋ beriŋ, dı ʊ yi aŋ nı seŋ sımma wa aŋaŋ wusie. 11 Die wıa puole bı wori vuodiekemba dı yine Juu vuosi aŋaŋ vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosi sʊnsʊŋ; vuodiekemba dı gobine ba kɔla aŋaŋ vuodiekemba dı kana ka gobiye mana puole bı wori ba sʊnsʊŋ; puole bı wo haagıŋ vuosi aŋaŋ tıka vuosi sʊŋ; ta bı wo yɔŋısı aŋaŋ vuodiekemba dı sına ba gbaŋ sʊŋ, ama nı mana yiwo Masia sııtı, ta ʊ bie nı mana ma.

12 Ɲmıŋ cho nı mıŋ ta yi nı ʊ vuovʊarıka ta nı yi ʊ vuokasımba. Die wıa nı bemme sɔmm, ta chıgıma zɔɔlıŋ ta sʊʊŋ nı gbaŋ tıŋgbaŋ ta yallıma suguru. 13 Nı dime suguru aŋaŋ taŋ, ta dıı yi vuoŋ dı yaa wııŋ aŋaŋ ʊ chanchaaŋ ba nagı chaa taŋ. Dı mʊ nı nagı chama taŋ sıba tı Yɔmʊtieŋ nagına chaa nı dene wo. 14 Genhe mana ma nı nagı choti a gʊtı, kanıŋ ka bɔbına wıaha mana a lagıŋ taŋ aŋaŋ wusie. 15 Nı wʊnyı mana gʊtı wa Masia nyıŋgbaŋka ma ta Ɲmıŋ dı vʊarı nı dı nı lagısı bemme aŋaŋ sʊgıfıalıŋ. Die wıa nı vaa Masia sʊgıfıalıkʊ dagıma nı sʊŋanyile ta bırıma Ɲmıŋ saŋŋa mana. 16 Dı yiwo talası dı Masia wıaha gie bemme nı sʊgıtı ma vıınıŋ vıınıŋ, aŋ nı dagıma taŋ, ta bı kpaama taŋ aŋaŋ nı sʊŋanyile mana; ta chıama Ɲmıŋ gbaŋkʊ yıla, aŋaŋ Ɲmıŋ bırıŋ yıla, aŋaŋ Halıkasıka yıla, ta chıama yıla aŋaŋ waasıŋ nı sʊgıtı ma a yıma Ɲmıŋ. 17 Die wıa, wudieke mana nı yinene, yaa wudiekemba nı bala, nı yime tı Yɔmʊtieŋ Yisa saaŋ ma, ta waasıma tı Chɔɔŋ Ɲmıŋ ʊ wıa.

Masia vuosi beriŋ wıa

18 Hɔgʊba, nı nagı nı gbaŋ a yı nı chʊllıŋ, sıba dı yine talası dı Masia vuosi yime die wo.

19 Dembisi, nı chome nı hɔgʊba ta da pɔgılıma ba aŋaŋ tʊaŋ.

20 Ballı, nı tuosime nı tieliŋ nʊa saŋŋa mana, dama die fıala Ɲmıŋ sʊŋ.

21 Chʊalıŋ, nı da vaa nı ballı sınyıırıŋ hagıma, nı yi die ba kaaŋ bı yaa kpaŋŋı n gbaŋ.

22 Yɔŋısı, nı tuosime nı tieliŋ nʊa jaaŋ mana ma, aŋ ka daa yi saŋŋa dieke ba kenne daansa nı nyıına ma, dı nı fıalı ba sʊgıtı aŋ ba bırıma nı, ama nı tʊma aŋaŋ nıŋŋmına saŋŋa mana, dama nı yinene tı Yɔmʊtieŋ jılıma wıa. 23 Wudieke mana nı yinene nı yime aŋaŋ nıŋŋmına sıba nı yie a yıa wa tı Yɔmʊtieŋ daa vuota. 24 Tıınsıma dı tı Yɔmʊtieŋ wo nan daansı yı nı nyʊarı dieke dı yine ʊ vuosi sııtı arızanna ma, dama Masia yine wusie Yɔmʊtieŋ ta nı yie a yıa wa. 25 Wʊbıayiiru dıaŋ nan daansı tuo ʊ wʊbıatı tıbıdatıŋ ʊ yinene wudieke wo wıa, dama Ɲmıŋ nan keŋ datı ʊ tıbıŋ ta luginŋ wori.

4

1 Yɔmʊtieliŋ, nı yime vıınıŋ a yıma nı yɔŋısı, ta sımma dı nı gbaŋ yaa wa Yɔmʊtieŋ arızanna ma.

Kpaamıŋ

2 Nı kpaŋŋısıma nı gbaŋ aŋaŋ Ɲmıŋ jʊʊsıŋ saŋŋa mana, ta jʊʊsıma wa aŋaŋ nıŋŋmına, ta waasıma wa. 3 Ta bı jʊʊsıma Ɲmıŋ dı ʊ yı tı sievıınıŋ aŋ tı mʊʊlıma ʊ wıaha, ta yuori dagı Masia lɔbırıŋ wıaha, dama ka wıa maŋ bie dansarıka sʊŋ naa. 4 Die wıa nı jʊʊsıma Ɲmıŋ a yıma mıŋ aŋ n bıagı balı sıba n mʊna n mıŋŋı balı die wo.

5 Nı sımma nı beriŋ aŋaŋ vuodiekemba dı kana ka yi Masia dıdıısırıba, ta nagıma nı saŋŋa a balıma yıma ba ʊ wıa. 6 Dı yiwo talası dı nı wʊbalıka nansıma, ta yaa jılıma, ta sımma nı baaŋ yiŋŋi a balı wʊpıasıkıŋ mana aŋ ka tʊgısı dene a yıma vuoŋ mana.

Kpatıŋ waasıŋ

7 Tı nımbʊa choti Tikikusi, vuodieke dı yine tı wusie tʊntʊntʊ, ta bı yi tı tʊntʊŋ chanchaaŋ tı Yɔmʊtieŋ tʊʊma ma nan balı nı yaa gamma n wıa. 8 Die wıa maŋ tʊma wa nı jigiŋ dı ʊ keŋ kpaŋŋısı nı, ta balı nı yaa gamma tı mana dı bemme dene. 9 Ʊ kieŋ mıŋ aŋaŋ tı nımbʊa choti Onisimusi vuodieke dı yine yada ta ʊ yi nı wʊnyı wa. Ba nan balı wudieke dı yinene giena.

10 Arisitakusi vuodieke dı benne dansarıka ma aŋaŋ mıŋ wa waasa nı, ta Banabasi wara bʊademinŋ Maki gbaŋ waasa nı. 11 Josua vuodieke ba bına wasa Jusitusi gbaŋ waasa nı. Vuosi bataa wa gie nyıına ma yine Juu vuodiekemba dı dına Masia ta lagısı tʊma aŋaŋ mıŋ Ɲmıŋ naarı tʊʊma ma. Banıŋ ba yiwo vuodieke dı suŋŋine mıŋ pam.

12 Eparasi, vuodieke dı yine nı wʊnyı wa ta yi Masia tʊntʊntʊ wa waasa nı. Ʊ jʊʊsa Ɲmıŋ aŋaŋ nıŋŋmına saŋŋa mana a yıa nı dı Ɲmıŋ vaa aŋ nı mıŋŋı zie keŋ keŋ ta yi sısıbırıŋ ta yie Ɲmıŋ dı yaalala dene. 13 N dii wo siara dı ʊ seŋ faası tʊma aŋaŋ nıŋŋmına a suŋŋe nınıŋ aŋaŋ Lodisia tıŋ aŋaŋ Hirapolisi tıŋ vuosi. 14 N nımbʊa choti Luki vuodieke dı yine dɔgıta wa, wʊnıŋ aŋaŋ Demasi waasa nı.

15 Nı waası tı nımballı choti diekemba dı benne Lodisia, ta bı waası tı taa Nimifa

aŋaŋ Masia dıdıısırıba dı lagısınana ʋ tigiri me wo ta jıama Ɲmınnı. 16 Nı keŋ karıŋ gbaŋkʋ gie a kpatı, nı kpaŋŋı nı gbaŋ a nagı a yı Masia dıdıısırı diekemba dı benne Lodisia ma aŋ ba karıŋ, ta bı karıŋ Lodisia vuosi gbaŋ dieke die n maagına a yı ba wa. 17 Nı balı Akipusi dı ʋ kpaŋŋı ʋ gbaŋ ta tʋmma tʋŋ dieke tı Yɔmʋtieŋ dı nagına a yı wa wa vıınıŋ.

18 Lele manıŋ Pɔɔli maagınana kpatıkʋ wıaha gie aŋaŋ n gbaŋ gbaŋ n nuuŋ. Manıŋ n waasa nı. Nı da daaŋ dı nı jʋʋsıma Ɲmıŋ a yıma mıŋ n benne dansarıka ma wa.

Ɲmıŋ suŋŋi nı.

Pɔɔli bʋmbʋŋaŋ gbaŋ dieke ʋ maagɪna a yɪ Tesalonika tɪŋ vuosi wʋnna

1 Manɪŋ Pɔɔli aŋaŋ Silasi aŋaŋ Timoti
maagɪnana gbaŋkʋ gie a yɪa Yisa Ma-
sia dɪdɪɪsɪrɪ diekemba dɪ benne Tesa-
lonika tɪŋ ma ta yi tɪ Chɔɔŋ Ɲmɪŋ aŋaŋ
tɪ Yɔmʋtieŋ Yisa Masia vuovʋarɪkaha;
wʋnɪŋ Ɲmɪŋ suŋŋi nɪ, ta bɪ yɪ nɪ
sʋgɪdʋagɪŋ.

Tesalonika vuosi yada aŋaŋ ba beriŋ wɪa

2 Tɪ waasa Ɲmɪŋ saŋŋa mana nɪ mana
wɪa, ta tɪɪnsa nɪ wɪa tɪ Ɲmɪŋ jʋʋsɪŋ ma.
3 Ɲmɪŋ, vuodieke dɪ yine tɪ Chɔɔŋ wa
nɪŋŋa, tɪ tɪɪnsa nɪ yine wo yada ta tʋma
tʋnvɪɪna, aŋaŋ nɪ choti die dɪ vana nɪ tʋma
aŋaŋ nɪŋŋmɪna dene wo, ta nɪ tama dɪ
bie tɪ Yɔmʋtieŋ Yisa Masia ma keŋ keŋ
dene. 4 Tɪ nɪmballɪ, tɪ sɪba a baarɪ dɪ
Ɲmɪŋ cho nɪ mɪŋ ta vʋarɪ nɪ dɪ nɪ yi ʋ
vuosi, 5 dama wʋvɪɪnaha die ka yi nʋaŋ
wʋbalɪka nyɪɪna ma tɪ keŋ nagɪ yɪ nɪ, ama
die ka yaa wa Halɪkasɪka hagɪrɪŋ, ta die
tɪ balaha ta ka chɪɪlɪya. Nɪ sɪba tɪ beriŋ
dɪ sɪna die aŋaŋ tɪ suŋŋine nɪ die saŋŋa
dieke die tɪ benne nɪ jigiri. 6 Die nɪ tuone
Ɲmɪŋ wɪaha, die nɪ chaansa tɪ mɪŋ tɪ dɪna
tɪ Yɔmʋtieŋ dene wo, ta die dii wahala
ama Halɪkasɪka die yɪ nɪ wa sʋgɪfɪalɪŋ.
7 Die wɪa nɪ beriŋ die dɪ yi dagɪtɪ a yɪ
tɪ Yɔmʋtieŋ dɪdɪɪsɪrɪ diekemba mana dɪ
benne Masedonia aŋaŋ Akaya tɪŋgbaŋɪsɪ
ma wa ba mʋna ba bemme dene. 8 Dama
tɪ Yɔmʋtieŋ wʋvɪɪnaha die nyɪŋ nɪ jigiŋ
mɪŋ ta dɪa a ga Masedonia aŋaŋ Akaya
tɪŋgbaŋɪsɪ ma, a bɪ gʋtɪ, nɪ yine Ɲmɪŋ
yada dene wo wɔŋ ga lʋga mana mɪŋ. Die
wɪa dɪ ka bɪ yi talasɪ dɪ tɪ balɪma wɪɪŋ ba
jigiŋ. 9 Vuosi gie mana bala yaa gamma die
nɪ mɪŋŋɪna a tuo tɪ chaantɪ dene saŋŋa
dieke tɪ kenne nɪ jigiri, aŋaŋ nɪ vana nɪ
bugile ta keŋ Ɲmɪŋ jigiŋ dene, dɪ nɪ jɪaŋ
wʋnɪŋ Ɲmɪŋ, vuodieke dɪ yine wusietieŋ
Ɲmɪnnɪ aŋaŋ miivolitieŋ wo, 10 ta chɪɪsa
ʋ bʋa Yisa Masia, vuodieke die ʋ sʋgɪrɪna
a nyɪŋ kumbu me wo, dɪ ʋ nyɪŋ arɪzanna
ma a keŋ, wʋnɪŋ ʋ gbatɪna tɪ a nyɪŋ wʋnɪŋ
Ɲmɪŋ sɪnyɪɪrɪ dieke dɪ kienene tɪ ma wa.

2

Pɔɔli tʋʋma Tesalonika tɪŋ ma

1 N nɪmballɪ, nɪ gbaŋ nɪ sɪba dɪ die tɪ
kenne kaagɪ nɪ wa die ka ka yi yɔrɪ. 2 Nɪ
sɪba die tɪ dine wahala dene Filipi tɪŋ ma,
ta ba zɪa tɪ, ama die tɪ kenne nɪ jigiri,
die tɪ yaa wa sʋgɪhagɪrɪ dieke dɪ nyɪna
Ɲmɪŋ jigiŋ dɪ tɪ mʋʋlɪma wʋvɪɪnaha a
yɪma nɪ. Aŋaŋ vuosi pam die dɪ kana ka
saaga a yɪa tɪ mana yɔrɪ. 3 Dama wudieke
die tɪ bala nɪ die ka nyɪŋ ŋmɪnchɪbɪsɪ
yaa sʋŋanyilibɪatɪ ma, die tɪ ka gaama nɪ,
4 ama saŋŋa mana tɪ mʋʋla wudieke Ɲmɪŋ
dɪ yaala tɪ mʋʋlɪma mɪŋ, dama ʋ wɔŋ ye
tɪ ta tɪ mʋ tɪ pɔgɪlɪma wʋvɪɪnaha mɪŋ. Die
wɪa, tɪ ka mʋʋla dɪ tɪ fɪalɪma vuota sʋgɪtɪ,
ama tɪ yaala tɪ fɪalɪma Ɲmɪŋ sʋŋ, wʋnɪŋ
ʋ magɪsɪnana tɪ sʋgɪtɪ aŋaŋ tɪ sʋŋanyile.
5 Dama nɪ sɪba aŋaŋ wusie dɪ Ɲmɪŋ yiwo
tɪ siaratieŋ dɪ die tɪ ka keŋ nɪ jigiŋ aŋaŋ
nʋanansɪŋ, yaa aŋaŋ wʋbalɪkɪ dieke dɪ
ligine tɪ lɔlɪbɪatɪ. 6 Die tɪ ka yaala bɪrɪŋ a
nyɪnna nɪ jigiŋ yaa vuogaasɪ jigiŋ. 7 Tɪ yine
Masia tʋntʋntɪŋ wɪa, die tɪ tɪŋ yaa sieŋ dɪ
tɪ balɪ nɪ dɪ nɪ suŋŋi tɪ. Ama die tɪ bie wo
sɔmm nɪ jigiri sɪba nuŋ dɪ ŋaana daansa ʋ
ballɪ dene wo. 8 Die tɪ faasɪna cho nɪ wɪa
die tɪ mʋʋla Ɲmɪŋ wʋvɪɪnaha a yɪa nɪ; daa
die nyɪɪna ma ama die tɪ yiwo siri dɪ tɪ
kpi nɪ wɪa, dama tɪ faasɪ cho nɪ mɪŋ. 9 Tɪ
nɪmballɪ, n yaa tama dɪ nɪ tɪɪnsa tɪ tʋʋma
aŋaŋ tɪ wahala diilehe saŋŋa dieke die tɪ
benne nɪ jigiŋ a mʋʋla Ɲmɪŋ wʋvɪɪnaha
a yɪa nɪ wa. Die tɪ tʋma ŋmɪntʋasɪ aŋaŋ
yuŋ amʋ tɪ kaaŋ yi chiiti a yɪ nɪ.

10 Nɪnɪŋ aŋaŋ Ɲmɪŋ yine tɪ siaratieliŋ
yaa gamma die tɪ benne aŋaŋ nɪ aŋaŋ
beriviinɪŋ aŋaŋ wusie ta die wo bɪaŋ dene.
11 Nɪ sɪba dɪ die tɪ beri mɪŋ aŋaŋ nɪ
wʋnyɪ mana sɪba chɔɔŋ dɪ ŋaana beri
aŋaŋ ʋ gbaŋ gbaŋ ballɪ dene wo. 12 Die tɪ
kpaŋŋɪsa nɪ mɪŋ, ta yie nɪ sʋgɪtɪ dɪ fɪala, ta
kpaama nɪ saŋŋa mana dɪ nɪ bemme beri
dieke dɪ baaŋ suuli Ɲmɪŋ nine. Wʋnɪŋ ʋ
wana nɪ dɪ nɪ keŋ juu ʋ gbaŋ gbaŋ ʋ naarɪ
ma aŋaŋ ʋ nansɪkpeŋkpɪɪŋ ma.

13 Tɪ bɪ waasa Ɲmɪŋ saŋŋa mana dama
die tɪ kenne aŋaŋ Ɲmɪŋ wɪaha nɪ jigiri die
nɪ wʋŋya mɪŋ ta tuohe; die nɪ ka tuohe
sɪba a yiwo vuota wɪa, ama die nɪ tuohe
mɪŋ sɪba Ɲmɪŋ wɪa. Ka seŋ yiwo Ɲmɪŋ
wɪa, dama nɪ vuodiekemba dɪ yine wo
yada wa, wɪaha mi tʋma nɪ sʋgɪtɪ ma mɪŋ.
14 Tɪ nɪmballɪ, mugisi dieke dɪ haarɪna
nɪ naa, kanɪŋ mugisiku mi chanchaaŋ die
haarɪ wa vuodiekemba dɪ yine Ɲmɪŋ vuosi
Yisa Masia wɪa Judia tɪŋgbaŋ ma; nɪnɪŋ
aŋaŋ ba ye wo mugisi balɪmɪŋ. Die nɪ
gbaŋ gbaŋ nɪ vuosi dɪ mugisine nɪ dene
wo, die gbaŋ gbaŋ mugisiŋ ba vuosisi Juu
vuosi die dɪ mugisi be. 15 Banɪŋ Juu vuosisi
die kʋna tɪ Yɔmʋtieŋ Yisa Masia aŋaŋ
Ɲmɪŋ naazʋalɪba, ta bɪ mugisi tɪ wo. Naa
wɪa Ɲmɪŋ sʋŋ ka fɪalɪya aŋaŋ ba, ta ba bɪ
yi vuoŋ mana dataasɪ. 16 Ba mɪa mɪŋ dɪ ba
kagɪ tɪ aŋ tɪ da mʋʋlɪma Ɲmɪŋ wʋvɪɪnaha
a yɪma vuodiekemba dɪ kana ka yi Juu
vuosisi aŋ ba ye gbatɪtaanɪŋ. Naa dagɪya
dɪ ba gʋta ba tʋntʋmbɪatɪ diekemba ba

yinene wo mɪŋ. Lele, Ŋmɪŋ sɪnyɪɪrɪŋ hagɪya mɪŋ ba ma, ta ʋ nan datɪ ba tɪba.

Pɔɔli die dɪ yaala ʋ bɪ kaagɪ Tesalonika vuosi dene

17 Tɪ nɪmballɪ, die vuosi dɪ mugisine tɪ wɪa, tɪ nyɪŋ nɪ jigiŋ daraa ale, ama saŋŋa mana tɪ yile nɪ wɪa ta mɪa dɪ tɪ keŋ ye nɪ aŋaŋ tɪ nine. 18 Tɪ tɪŋ seŋ yaala tɪ yiŋŋi keŋ ye nɪ mɪŋ. Ta manɪŋ Pɔɔli gbaŋ gbaŋ dɪ mɪa saŋŋa pam dɪ n keŋ nɪ jigiŋ ama Sitaani dɪ kagɪ mɪŋ. 19 Tɪ Yɔmʋtieŋ Yisa dɪ keŋ keŋ saŋŋa dieke, nɪnɪŋ nɪ bala nɪ yi tɪ tama aŋaŋ tɪ nyʋarɪ, ta nɪ wɪa tɪ baa tɪ keŋ zie ʋ jigiŋ aŋaŋ sʋgɪfɪalɪŋ aŋaŋ kuuliŋ. 20 Wusie, nɪ wɪa tɪ yaa saaŋ aŋaŋ sʋgɪfɪalɪŋ.

3

1 Die wɪa die tɪ sʋŋ dɪ chʋʋsɪ pam tɪ kana ka bɪagɪ yese nɪ wo, die tɪ saŋ dɪ tɪ wɪarɪ bemme Atensi tɪŋ ma tɪ nyɪɪna ma, 2 ta tʋŋ tɪ nɪmbʋa Timoti vuodieke dɪ yine Ŋmɪŋ tʋntʋntʋ aŋaŋ tɪ yaa gamma Masia wʋvɪɪnaha mʋʋlɪkʋ ma wa, dɪ ʋ keŋ a kpaŋŋɪsɪ nɪ ta vaa nɪ yadaka hagɪrɪma, 3 amʋ nɪ wʋnyɪ kaaŋ yiŋŋi kʋaŋ wahalaka gie wɪa. Nɪ gbaŋ gbaŋ nɪ sɪba dɪ Ŋmɪŋ yɪna sieŋ dɪ vuosi gie mugisi tɪ. 4 Dama die tɪ yene bie nɪ jigiri, die tɪ ŋaaŋ bala nɪ mɪŋ dɪ ba nan keŋ mugisi tɪnɪŋ vuodiekemba dɪ yine Masia dɪdɪɪsɪrɪŋ mana, a seŋ keŋ yi die gbaŋ gbaŋ. 5 N sʋgɪchʋʋsɪkʋ faasɪ dala mɪŋ, die wɪa maŋ tʋŋ Timoti dɪ ʋ keŋ a ye nɪ yadaka sɪɪ lalɪa. Dama ŋmaamɪŋ die yalla mɪŋ mɪŋ dɪ dɪ mʋna naa Sitaani die magɪsɪ nɪ mɪŋ nɪ va Masia kʋaŋ dɪɪsɪŋ ta vaa tɪ tʋʋmaha dɪ yi yɔrɪ.

6 Lele, Timoti nyɪŋ nɪ jigiŋ a keŋ mɪŋ, a keŋ balɪ tɪ wʋvɪɪna yaa gamma nɪ yada aŋaŋ nɪ choti wɪa. Ta balɪ tɪ dɪ saŋŋa mana nɪ tɪɪnsa tɪ wɪa vɪɪnɪŋ, ta yaala nɪ ye tɪ sɪba tɪ yaalala tɪ yene nɪ dene wo. 7 Tɪ nɪmballɪ, tɪ bie wahala aŋaŋ mugisiŋ mana mana ma mɪŋ, ama Timoti dɪ bala tɪ wudieke wo yaa gamma nɪ yada ma, die dɪ vaa tɪ sʋŋ dɪ dʋa. 8 Lele tɪ nan bɪagɪ a taaŋ jɪa tɪ sɪbɪna dɪ nɪ zie wo keŋ keŋ tɪ Yɔmʋtieŋ sieŋ me naa wa. 9 Lele tɪ nan bɪagɪ waasɪ Ŋmɪŋ nɪ wɪa. Tɪ waasa wa aŋaŋ tɪ yalla sʋgɪfɪalɪ dieke nɪ wɪa wʋnɪŋ Ŋmɪŋ nɪŋŋa naa. 10 Yuŋ aŋaŋ ŋmɪntʋasɪ mana tɪ ŋaaŋ jʋʋsa wa mɪŋ aŋaŋ tɪ sʋŋ mana dɪ ʋ vaa tɪ bɪ ye nɪ bɪbra aŋaŋ tɪ nine, amʋ tɪ nan bɪagɪ suŋŋi nɪ aŋ nɪ yadaka hagɪrɪma.

11 Tɪ Chɔɔŋ Ŋmɪŋ gbaŋ gbaŋ aŋaŋ tɪ Yɔmʋtieŋ Yisa Masia yɪ tɪ sieŋ aŋ tɪ bɪagɪ keŋ a kaagɪ nɪ bɪbra. 12 Choti dieke nɪ yalla aŋaŋ tamba wa aŋaŋ vuoŋ mana naa, tɪ Yɔmʋtieŋ vaa ka gʋtɪma saŋŋa mana ta keŋ sɪmma sɪba tɪ yalla choti dieke aŋaŋ nɪ wa. 13 Wʋnɪŋ tɪ Yɔmʋtieŋ wo vaa nɪ sʋgɪtɪ hagɪrɪma ta vaa nɪ bemme ta wome bɪaŋ ta yi kasɪ tɪ Chɔɔŋ Ŋmɪŋ nɪŋŋa saŋŋa dieke wʋnɪŋ tɪ Yɔmʋtieŋ Masia dɪ keŋ keŋ aŋaŋ ʋ vuodiekemba mana dɪ yine ʋ sɪɪtɪ wa.

4

Beri dieke dɪ fɪalɪnana Ŋmɪŋ sʋŋ

1 Die wɪa, tɪ nɪmballɪ, die tɪ wɔŋ kpaaŋ nɪ mɪŋ nɪ mʋna nɪ bemme dene amʋ Ŋmɪŋ sʋŋ nan fɪalɪ. Kanɪŋ beriku mi nɪ beri dene. Lele tɪ jʋʋsa nɪ mɪŋ ta bɪ kpaŋŋɪsa nɪ tɪ Yɔmʋtieŋ Yisa saaŋ ma dɪ nɪ vaa kanɪŋ beriku mi gʋtɪma. 2 Nɪ sɪba tɪ kpaanna nɪ dene tɪ Yɔmʋtieŋ Yisa saaŋ ma. 3 Ŋmɪŋ yaala nɪ bemme kasɪ ta vʋarɪ nɪ gbaŋ a nyɪŋ daakpana aŋaŋ hɔgʋkpana tʋʋma ma. 4 Nɪ yɪma nɪ hɔgʋba jɪlɪma, 5 ta da bemme aŋaŋ lɔlɪbɪatɪ sɪba vuodiekemba dɪ kana ka sɪba Ŋmɪŋ dɪ benne dene wo. 6 Vuoŋ da keŋ yime ʋ Masia dɪdɪɪsɪrʋ chanchaaŋ bɪaŋ yaa a nyɪrɪ wa. Tɪ wɔŋ balɪ nɪ mɪŋ ta kpaaŋ nɪ dɪ tɪ Yɔmʋtieŋ nan keŋ datɪ vuodiekemba mana dɪ yinene kanɪŋ bɪabʋ mi tɪba. 7 Ŋmɪŋ wa tɪ mɪŋ dɪ tɪ keŋ bemme kasɪ, ama daa tɪ keŋ a yime daakpana yaa hɔgʋkpana tʋʋma. 8 Die wɪa, vuodieke nɪŋ mana dɪ zetine dagɪkʋ gie, ka zeti wo vuota dagɪŋ, ama dɪ yiwo Ŋmɪŋ vuodieke dɪ yɪnana nɪ ʋ Halɪkasɪka ʋ zete.

9 Dɪ ka bɪ yi nɪŋŋmɪna dɪ tɪ maagɪ a balɪ nɪ yaa gamma taŋ choti wɪa, dama Ŋmɪŋ wɔŋ dagɪ nɪ mɪŋ yaa gamma nɪ mʋna nɪ chome taŋ dene. 10 Ta nɪnɪŋ nɪ wɔŋ cho nɪ Masia dɪdɪɪsɪrɪŋ chanchaalɪba mana dɪ bene Masedonia tɪŋ ma wa mana. Tɪ nɪmballɪ, tɪ jʋʋsa nɪ mɪŋ dɪ nɪ vaa chotiti mi gʋtɪma yaa gamma. 11 Nɪ kpaŋŋɪ nɪ gbaŋ a bemme sɔmm, ta nɪ baga bemme nɪ gbaŋ gbaŋ tʋʋma ma, ta tʋmma a dime, sɪba tɪ wolinne a bala nɪ dene wo, 12 amʋ vuodiekemba dɪ kana ka yi Masia dɪdɪɪsɪrɪba nan dɪ yɪa nɪ jɪlɪma, amʋ nɪ kaaŋ dɪ naga nɪ gbaŋ a jalɪma vuoŋ a yaala nɪ nyɪŋyaalɪka.

Tɪ Yɔmʋtieŋ keniŋ wɪa

13 Tɪ nɪmballɪ, tɪ yaala nɪ sɪmma wusie yaa gamma Masia dɪdɪɪsɪrɪ diekemba dɪ kpine wo, ta da yallɪma sʋgɪchʋʋsɪŋ sɪba vuodiekemba dɪ wone tama wa. 14 Tɪ yi yada mɪŋ dɪ Yisa die kpiye mɪŋ ta bɪ hagɪ kuŋ me. Die wɪa tɪ bɪ yi yada dɪ Ŋmɪŋ nan keŋ yi aŋ Yisa yiŋŋi keŋ aŋaŋ ʋ dɪdɪɪsɪrɪ diekemba die dɪ kpine wo.

15 Tɪ Yɔmʋtieŋ dagɪ tɪ wa naa, dɪ ʋ keŋ kieŋ tɪnɪŋ vuodiekemba dɪ bene tɪ miivoli me wo kaaŋ woliŋ vuodiekemba dɪ kpine wo a keŋ tuoli wo. 16 Dama tɪ Yɔmʋtieŋ nan keŋ nyɪŋ arɪzanna ma a keŋ sʋʋŋ

aŋaŋ natıkpeŋkpıuŋ, aŋaŋ Ŋmıŋ malakasi Naaŋ wa lɔlıŋ, aŋaŋ Ŋmıŋ kantanı kpaŋ, ta vuodiekemba die dı yine Masia yada ta kpi wo nan wolıŋ hagı kuŋ me. 17 Ta ka kʋaŋ chaaŋ tınıŋ vuodiekemba dı yene bie tı miivoli me nan laŋısı aŋaŋ ba a ga haarı tı Yɔmʋtieŋ nııŋmaraha ma. A nyıŋ saŋka mi tı nan dı beri aŋaŋ wa yaa gamma haahuu. 18 Die wıa nı kpaŋŋısıma taŋ aŋaŋ wıaha gie.

5

Nı yi siri a gbara tı Yɔmʋtieŋ keniŋ

1 Tı nımballı, dı ka yi talası dı tı maagı a balı nı yaa gamma saŋŋa dieke wıaha gie dı balla a yi. 2 Dama nı gbaŋ gbaŋ nı wɔŋ sıba dı tı Yɔmʋtieŋ yiŋŋi kieŋku daarı nan dı sıı sıba gaarʋ dı ŋaana kieŋ yuku dene wo. 3 Saŋŋa dieke vuosi dı keŋ bala dı, “Sʋgıdʋagıŋ aŋaŋ alaafıa beri wo”, kanıŋ saŋka mi ba baa ba juu wahala ma bʋnyı. Kanıŋ wahalıka nan keŋ bʋnyı sıba hɔgʋnyuutitieŋ dı ŋaana baa ʋ mıırı yʋagıbʋ keŋ bʋnyı dene wo, ta ba kaaŋ nyıŋ bʋ ma. 4 Ama tı nımballı, nınıŋ nıŋ nı wo lımıŋ ma, die wıa tı Yɔmʋtieŋ keniŋ daarı kaaŋ keŋ pirigi nı sıba gaarʋ keniŋ. 5 Nı mana yiwo chaanıŋ ma vuosi, ta bı yi ŋmıntʋası vuosi, tı ka yi yuŋ yaa lımıŋ ma vuosi. 6 Die wıa, tı da dʋa gʋʋrıma sıba vuosi bataŋ dı yinene die wo, ama tı mʋ tı yesime ta mıŋŋı pɔgılıma tı gbaŋ. 7 Dama yuŋ vuosi dı gʋʋra ta bataŋ dı nyuo daaŋ a buge. 8 Ama tınıŋ nıŋ tı yiwo ŋmıntʋası ballı ta tı mʋ tı mıŋŋı pɔgılı tı gbaŋ, ta nagı yada aŋaŋ choti a yeegi aŋ ka sıı sıba jakagıkıŋ, ta bı nagı gbatıtaanıŋ tamaka a bubi aŋ ka sımma sıba kʋʋtı sibubiŋ. 9 Ŋmıŋ die ka vʋarı tı dı ʋ keŋ datı tı tıbıŋ, ama die ʋ vʋarı tı dı tı ye gbatıtaanıŋ tı Yɔmʋtieŋ Yisa Masia ma, 10 wʋnıŋ die ʋ tuone tı kuŋ a kpi, dı dıı yi tı kpi yaa tı beri tı miivoli me ʋ keniŋ saŋka mi, tınıŋ aŋaŋ wa nan lagıŋ a beri. 11 Die wıa, nı kpaŋŋısıma taŋ ta suŋŋime taŋ sıba nı yinene die lele wo.

Kpatıŋ kpaamıŋ aŋaŋ waasıŋ

12 Tı nımballı, tı jʋʋsa nı dı nı vaa nı baga bemme vuodiekemba dı tʋnnana tı Yɔmʋtieŋ tʋʋma nı jigiri, ta yi nı nıŋŋandıısırıŋ ʋ sieŋ me, ta kpaama nı wa. 13 Nı pɔgılı ba aŋaŋ jılıma pam, aŋaŋ choti ba tʋʋmaha wıa. Ta bemme aŋaŋ sʋgıdʋagıŋ aŋaŋ taŋ.

14 Tı nımballı, tı jʋʋsa nı dı nı kpaama walınkpıatieliŋ, ta kpaŋŋısıma vuodiekemba dı chıgınana ŋmaamıŋ, ta suŋŋime wabıtı, ta yallıma suguru aŋaŋ vuoŋ mana. 15 Nı da yime bıaŋ a yıma vuodiekemba dı yine nı bıaŋ, ama nı vaa aŋ ka yi nı sıŋsaŋmıŋ saŋŋa mana dı nı yime vıınıŋ a yıma taŋ aŋaŋ vuoŋ mana.

16 Nı yallıma sʋgıfıalıŋ saŋŋa mana, 17 ta jʋʋsıma Ŋmıŋ saŋŋa mana, 18 ta waasıma Ŋmıŋ wııŋ mana mana ma, dama die Ŋmıŋ dı yaala, nı yine Masia dıdıısırıba wıa.

19 Nı da kagıma Ŋmıŋ Halıkasıka, 20 ta da bı zetime Ŋmıŋ naazʋalıŋ wıa, 21 ama nı mʋ nı fıalı a magısıma jaaŋ mana, ta tuo jadieke dı vııŋna, 22 ta chıgı nyıŋ bıaŋ yiri yiri mana ma.

23 Ŋmıŋ vuodieke dı yınana tı sʋgıdʋagıŋ, yi nı sʋgıyıalıntieliŋ aŋaŋ wusie, ta pɔgılı nı haalıtı aŋaŋ nı miivoli aŋaŋ nı nyıŋgbanıŋ ta nı da yallıma bıaŋ tı Yɔmʋtieŋ Yisa Masia yiŋŋi kieŋku saŋŋa. 24 Ŋmıŋ vuodieke dı wana nı nan yi naa, dama ʋ yiwo wusietieŋ.

25 Tı nımballı, nı jʋʋsıma Ŋmıŋ a yıma tı gbaŋ.

26 Nı waası Masia dıdıısırıba mana vıınıŋ vıınıŋ.

27 Tı Yɔmʋtieŋ saaŋ ma maŋ kpaama nı, dı nı karıŋ gbaŋkʋ gie a yı Masia dıdıısırıba mana.

28 Tı Yɔmʋtieŋ Yisa Masia suŋŋi nı.

Pɔɔli gbaŋ dieke dı gʊtına bule ʋ maagına a yı Tesalonika tıŋ vuosi wʊnna

1 Manıŋ Pɔɔli aŋaŋ Silasi aŋaŋ Timoti
maagına gbaŋkʋ gie a yıa tı Yɔmʊtieŋ
Yisa Masia dıdıısırı diekemba dı benne
Tesalonika tıŋ ma ta bı yi tı Chɔɔŋ Ŋmıŋ
sııtı wa.
2 Tı Chɔɔŋ Ŋmıŋ aŋaŋ tı Yɔmʊtieŋ Yisa
Masia suŋŋi nı, ta bı yı nı sʊgıdʊagıŋ.

Masia keniŋ wıa

3 Tı nımballı, dı mʊ tı waasıma Ŋmıŋ
saŋŋa mana nı wıa. Tı yi die dı vıına mıŋ,
dama nı yadaka gʊta mıŋ ta nı yalla choti
dieke aŋaŋ taŋ wa dı gʊta pam. 4 Die wıa
tı gbaŋ tı kuule mıŋ nı wıa Ŋmıŋ vuosi
jigiŋ. Tı kuule yaa gamma suguru aŋaŋ
yada dieke nı yene yallı nı mugisiku gie
me aŋaŋ nı wahalaka gie me ta beri aŋaŋ
hanıa naa.
5 Naa daga dı Ŋmıŋ sarıya diile yiwo
wusie; die wıa ʋ nan keŋ balı dı nı mʊ nı
bemme ʋ naarı ma; ʋ naarı dieke wıa nı
dinene wahalaka. 6 Ŋmıŋ nan yi wudieke
dı mʊna: ʋ nan vaa vuodiekemba mana
dı mugisinene nı wo dii wahala, 7 ta ʋ
nan gbatı nınıŋ vuodiekemba dı dinene
wahalaka, ta bı gbatı tı dıaŋ. Ʊ nan yi
naa saŋŋa dieke tı Yɔmʊtieŋ Yisa dı keŋ
nyıŋ arızanna ma a kieŋ aŋaŋ ʋ malakasi
diekemba dı yalla yiko ke. 8 Ba nan keŋ
aŋaŋ bolinyaaŋ dı ba datı vuodiekemba dı
kana ka sıba Ŋmıŋ aŋaŋ vuodiekemba dı
kana ka saagı tuo wʊvıınaha yaa gamma
tı Yɔmʊtieŋ Yisa ma wa. 9 Banıŋ vuosi mi
chʊʊsıkʋ nan dı beri yaa gamma haahuu,
ta ba kaaŋ gbigi tı Yɔmʊtieŋ aŋaŋ ʋ
chuulikpeŋkpııŋ aŋaŋ ʋ hagırıbʋ nıŋŋa,
10 ʋ keŋ keŋ daa dieke dı ʋ ye jılıma a nyıŋ
ʋ vuosi jigiŋ aŋaŋ vuodiekemba mana dı
yine wo yada wa. Nı gbaŋ nı nan gʊtı ba
ma, dama nı tuo wudieke die tı balla nı
wa mıŋ. 11 Die wıa tı jʊʊsa Ŋmıŋ a yıa
nı mıŋ saŋŋa mana. Tı jʊʊsa wa dı ʋ vaa
nı bırıŋ vuovıına ʋ nıŋŋa. Ta bı jʊʊsa wa
dı ʋ vaa ʋ hagırıbʋ suŋŋi nı aŋ nı bıagı
tʊŋ wʊvıına diekemba nı yada dı yaalala
nı yi wo. 12 Die nan vaa tı Yɔmʊtieŋ Yisa
saaŋ ye bırıŋ nı wıa, ta nı dıaŋ nı ye bırıŋ
ʋ wıa, Ŋmıŋ aŋaŋ tı Yɔmʊtieŋ Yisa Masia
zɔɔlınchıgıla wıa.

2

Vuobıakʋ wıa

1 N nımballı, yaa gamma tı Yɔmʊtieŋ
yiŋŋi kieŋku wıa aŋaŋ tı bala tı keŋ a lagıŋ
bemme aŋaŋ wa wa, 2 n yaala n balı nı
ta nı da ŋmaaŋ ma yaa ta chelime vuosi
bataŋ dı balala dı tı Yɔmʊtieŋ daarı wɔŋ
keŋ mıŋ wo. Vuoŋ zı ba bala nı dı tınıŋ
die tı bala die Ŋmıŋ naazʋalıŋ wʊbalıka
dagıŋ ma, yaa wʊbalıka ma, yaa gbanıŋ
ma. 3 Nı da vaa vuoŋ gaaŋ nı wııŋ mana
ma. Dama daarı kaaŋ keŋ ntaala nʋazetiŋ
saŋŋa woliŋ keŋ, saŋŋa dieke vuosi pam dı
bala ba keŋ a zeti Ŋmıŋ nʋarı, ta vuobıakʋ
dıaŋ nan keŋ a nyıŋ yaalıŋ ma; Ŋmıŋ wɔŋ
saŋ dı ʋ chʊʊsı wa mıŋ. 4 Ʊ nan keŋ zeti
Ŋmıŋ jıamıŋ aŋaŋ jıamıŋ mana, ta yi ʋ
gbaŋ sikpeŋ tieŋ dieke dı tıanna jadieke
mana vuota dı jıanna. Ʊ nan keŋ juu Ŋmıŋ
jıamıŋ juoku gbaŋ ta wasa ʋ gbaŋ Ŋmıŋ.
5 Nı tıınsıya dı die n yene bie nı jigiri
die n balı wıaha mana mıŋ? 6 Ta lele,
nı sıba wudieke dı kagınana wa, ama ʋ
nan keŋ saŋŋa dieke Ŋmıŋ dı sanna dı ʋ
keŋ wo. 7 Vuobıatı wɔŋ beri mıŋ ta tʊma
wʊbıatı lɔbırıŋ ma, ta vuodieke dı yigine
be a yallı wa nan dı yallı ba dene a ga
tʊgı saŋŋa dieke Ŋmıŋ dı bala ʋ yagı wa
a taaŋ. 8 Saŋka mi wʊbıayiiru wo nan
keŋ nyıŋ ama tı Yɔmʊtieŋ Yisa nan kʊʊ
wa aŋaŋ ʋ nʋaŋ wııŋ, ta ʋ yiŋŋi kieŋku
chuulikpeŋkpııkʋ bı chʊʊsı wa a gʊtı.
9 Wʊbıayiiru wo nan keŋ aŋaŋ Sitaani
hagırıŋ ta yi ŋmınchıbısı mamachi aŋaŋ
dagıtı yiri yiri mana dı ʋ gaaŋ vuosi. 10 Ʊ
nan keŋ nagı ŋmınchıbısı yiri yiri mana a
gaaŋ vuodiekemba Ŋmıŋ dı bala ʋ chʊʊsı
wa. Ʊ nan keŋ chʊʊsı ba dama ba kana
ka yaala wusie dieke dı bala ka gbatı ba a
taaŋ ta zetike wıa. 11 Die wıa Ŋmıŋ dı vaa
ŋmınchıbısı hagırıŋ dı tʊma ba ma ta ba
yie wudiekemba dı kana ka yi wusie yada.
12 Ŋmıŋ nan daansı chʊʊsı vuodiekemba
dı kana ka yi wusieke yada ama ta yaala
wʊbıatı yiile he.

Nı zie keŋ keŋ

13 Tı nımballı, nınıŋ vuodiekemba tı
Yɔmʊtieŋ dı chone naa, dı mʊ tı waasıma
Ŋmıŋ saŋŋa mana nı wıa, dama Ŋmıŋ
wɔŋ vʊarı nı piiliku me mıŋ dı nı ye
gbatıtaanıŋ. Die nı yiwo wusie wʊvıınaha
yada mıŋ, ta ʋ Halıkasıka dı bı yi nı
kası, die wıa nı ye gbatıtaaŋkʋ. 14 Die
tı mʊʊlına wʊvıınaha a yı nı wa wıa
Ŋmıŋ dı wa nı dı nı bemme vıınıŋ sıba tı
Yɔmʊtieŋ Yisa Masia dı benne vıınıŋ dene
wo. 15 Die wıa tı nımballı, nı mıŋŋı zie
keŋ keŋ ta mıŋŋı pɔgılı wusie diekemba
tı dagına nı wa tı wʊbalıka ma aŋaŋ tı
gbaŋtı ma wa.
16 Tı Yɔmʊtieŋ Yisa Masia gbaŋ gbaŋ
aŋaŋ tı Chɔɔŋ Ŋmıŋ vuodieke dı chone
tı ta suŋŋi tı a yı tı sʊgıdʊagı dieke dı
wone kpatıkʋ aŋaŋ tama dieke dı vııŋna
ʋ zɔɔlınchıgıla wıa wa, 17 vaa nı sʊgıtı

hagırıma ta yı nı hagırıŋ, aŋ nı bıagı
balıma wudieke dı vııŋna ta bı yime
wudieke dı vııŋna.

3

Nı jʋʋsıma Ɲmıŋ a yıma tı

1 Tı nımballı, ka kpatıŋ yiwo naa, nı
jʋʋsıma Ɲmıŋ a yıma tı, dı tı Yɔmʋtieŋ
wʋvıınaha nan ye jata lagı lagı ta yese
jılıma sıba die ka yene jılıma nı jigiŋ dene
wo. 2 Ta bı jʋʋsıma dı ʋ vʋarı tı a nyıŋ
vuobıatı nuusi me, dama daa vuoŋ mana
yine wʋvıınaha yada.
3 Ama tı Yɔmʋtieŋ yiwo wusietieŋ, ta
nan yı nı hagırıŋ ta gbarı nı aŋ Sitaani
kaaŋ yi nı wııŋ. 4 Tı Yɔmʋtieŋ wıa tı yaa
yada dı nı yie wudieke die tı bala nı wa,
ta nan dı yie die saŋŋa mana.
5 Tı Yɔmʋtieŋ wo suŋŋi nı aŋ nı sımma
Ɲmıŋ dı chone tı dene, ta bı suŋŋi nı aŋ nı
yallıma hanıa dieke Masia dı yına tı wa.

Dı yiwo talası dı vuoŋ mana tʋma tʋʋma

6 Tı nımballı, tı Yɔmʋtieŋ Yisa Masia
saaŋ ma tı bala nı naa, nı vʋarı nı
gbaŋ a nyıŋ tı nımballı diekemba dı yalla
walınkpıası ta ka dı kpaaŋ dieke die tı
yına nı wa. 7 Nı gbaŋ gbaŋ nı sıba vıınıŋ
dı nı mʋ nı yiwo wudieke die tı yine wo.
Die tı wo walınkpıası saŋŋa dieke die tı
benne nı jigiri. 8 Die tı ka tuo suŋŋiŋ a
nyıŋ vuoŋ jigiŋ ta ka tuŋye. Ama die tı
tʋma mıŋ ta sıa walıŋ, ta tʋma yuŋ aŋaŋ
ŋmıntʋası mana amʋ tı kaaŋ yi chiiti a yı
nı wʋnyı mana. 9 Die tı ka yie naa dı dagı
sıba tı wo yiko dieke tı baaŋ pıası dı nı
suŋŋi tı, die tı yie naa, dı ka yi dagıtı a yı
nı aŋ nı dıa. 10 Die tı yene bie nı jigiri, die
tı balı nı dı, “Vuodieke nıŋ mana dı kana
ka yaala tʋʋma, die vuoke ka mʋ ʋ dii.”
11 Tı bala naa dama tı wʋŋya mıŋ dı vu-
osi bataŋ benne nı sʋŋ ta yaa walınkpıası,
ba ka yie wııŋ mana ntaala ba jume vuosi
wıa ma. 12 Tı Yɔmʋtieŋ Yisa Masia saaŋ
ma tı bala ba ta kpaama ba dı ba vaa ba
baga bemme ba gbaŋ gbaŋ ba tʋʋma ma,
aŋ ba bemme sɔmm ta dime ba gbaŋ ba
walıŋ.
13 N nımballı, nınıŋ nıŋ nı da gbalıgıma
aŋaŋ vıınıŋ yiile. 14 Dıı yi vuoŋ dı ka saagı
a yi wudiekemba tı bala gbaŋkʋ gie me wo,
nı yigi nı gbaŋ aŋaŋ die vuoke, ta nı baga
da bemme ʋ ma, aŋ ʋ dii viivi. 15 Ama nı
da bemme aŋaŋ wa sıba nı dataaŋ, ama
nı kpaaŋ wa sıba nı nımbʋa.

Kpatıŋ waasıŋ

16 Tı Yɔmʋtieŋ vuodieke dı yınana tı
sʋgıdʋagıkʋ yı nı sʋgıdʋagıŋ saŋŋa mana
aŋaŋ wııŋ mana ma. Tı Yɔmʋtieŋ bemme
aŋaŋ nı mana.
17 Manıŋ Pɔɔli maagınana kpatıkʋ gie
aŋaŋ n gbaŋ gbaŋ n nuuŋ a waasa nı naa.
N gbaŋtı mana siara wʋnna; n maaga a
kpata n gbaŋtı naa.
18 Tı Yɔmʋtieŋ Yisa Masia suŋŋi nı
mana.

Pɔɔli bʋmbʋŋaŋ gbaŋ dieke die ʋ maagɪna a yɪ Timoti wʋnna

1 Manɪŋ Pɔɔli yiwo Yisa Masia tʋntʋntʋ,
dama tɪ Gbɪgbatɪtaantʋ Nabidie Ɲmɪŋ
aŋaŋ Yisa Masia, vuodiekemba dɪ yine tɪ
tamaha yɪna mɪŋ nʋaŋ aŋaŋ nɪŋŋmɪna;
2 maŋ maaga gbaŋkʋ gie a yɪa fʋnɪŋ
Timoti, vuodieke dɪ yine n bʋa wusie, tɪ
yadaka gie wɪa. Tɪ Chɔɔŋ Nabidie Ɲmɪŋ
aŋaŋ tɪ Yɔmʋtieŋ Yisa Masia sʋŋŋi fʋ, ta
chɪgɪ fʋ zɔɔlɪŋ, ta bɪ yɪ fʋ sʋgɪfɪalɪŋ.

Yaa gamma ŋmɪnchɪbɪtieliŋ wɪa

3 N yaala fʋ bemme Efesusi me sɪba die n
wone kpaaŋ fʋ dene wo, saŋŋa dieke die n
benne sieŋ me a gara Masedonia tɪŋgbaŋ
ma wa. Kpaaŋ vuodiekemba dɪ benne
mi ta daga ŋmɪnchɪbɪsɪ dagɪkʋ dɪ ba vaa.
4 Balɪ ba dɪ ba vaa ba chɔɔŋkʋʋla nanda-
gaha aŋaŋ ba maarɪŋ maarɪŋ saaraha
wudieke dɪ yalla nɪnhagɪrɪŋ kieŋ wo.
Naa ka sʋŋŋe vuoŋ ʋ bɪagɪ tʋma Ɲmɪŋ
tʋʋma. Ɲmɪŋ tʋʋmaha gie nan bɪagɪ
tʋŋ dɪɪ yi vuoŋ dɪ yaa yada aŋaŋ Ɲmɪŋ.
5 Mʋ fʋ dagɪ wa vuosi aŋ ba yallɪma
wusie choti dieke dɪ nyɪnana sʋgɪyɪalɪŋ
aŋaŋ sʋŋanyile vɪɪna aŋaŋ wusie yada
ma. 6 Vuosi bataŋ vaa wa naa ta ga juu
gaanwʋbalɪka ma. 7 Ba yaala ba yiwo
Ɲmɪŋ mɪraha dɪdagɪrɪŋ, ama ba zɪ ba
gbaŋ gbaŋ ba nʋaŋ wʋbalɪka chɪaŋ, ta bɪ
ka sɪba wudieke ba balala aŋaŋ nɪŋŋmɪna
wa chɪaŋ.
8 Tɪ sɪba a baarɪ mɪraha vɪɪna mɪŋ
dɪɪ yi vuoŋ dɪ mɪŋŋɪ a dɪha sɪba a
dagɪna die wo. 9 Dɪ mʋ tɪ tɪɪnsɪ dɪ ba
ka zieŋ mɪra vuovɪɪna wɪa, ama ba zie
wo vuodiekemba dɪ kana ka dɪha wɪa,
aŋaŋ tɪbɪhagɪrɪtieliŋ aŋaŋ vuodiekemba
dɪ kana ka dɪ Ɲmɪŋ aŋaŋ wʋbɪayiiriŋ
aŋaŋ vuodiekemba dɪ kana ka jɪama Ɲmɪŋ
aŋaŋ vuodiekemba dɪ kana ka chɪga Ɲmɪŋ
vuosi aŋaŋ vuodiekemba dɪ kana ka yɪa
Ɲmɪŋ jɪlɪma wa wɪa aŋaŋ vuodiekemba
dɪ kʋnana ba chʋalɪŋ aŋaŋ ba nɪɪlɪŋ aŋaŋ
vuotakʋʋla, 10 aŋaŋ hɔgʋkpaŋ yaalɪtɪŋ
yaa daakpaŋ yaalɪtɪŋ aŋaŋ vuodiekemba
dɪ yalla lɔla a dʋaga aŋaŋ ba dembiŋ
chanchaalɪŋ aŋaŋ vuodieke dɪ gaarɪnana
vuosi a daa aŋaŋ ŋmɪnchɪbɪtieliŋ aŋaŋ
vuodiekemba dɪ dinene ŋmɪnchɪbɪsɪ siara
aŋaŋ vuodieke nɪŋ mana dɪ kana ka dɪ
wusie dagɪkʋ wɪa. 11 Masia wʋbalɪkɪ vɪɪna
diekemba dɪ dagɪnana Nabidie Ɲmɪŋ die
dɪ faasɪna a vɪɪna ta mʋ bɪrɪŋ dene wo
gbaŋ daga die; ta wʋnɪŋ Nabidie Ɲmɪŋ die
nagɪna a yɪ n nuusi me ta maŋ mʋʋla.

Yaa gamma Ɲmɪŋ zɔɔlɪnchɪgɪla wɪa

12 N waasa tɪ Yɔmʋtieŋ Yisa Masia,
wʋnɪŋ ʋ yɪna mɪŋ hagɪrɪŋ n tʋʋmaha gie
me. N waasa wa dama ʋ yi mɪŋ yada ta
vʋarɪ mɪŋ a yɪ ʋ tʋʋmaha ma dɪ n tʋŋ a
yɪ wa, 13 aŋaŋ die n ŋaana bala a chʋʋsa
ʋ saaŋ, ta die mugise ʋ vuosi ta die zɪa
wa mana, ama Ɲmɪŋ die chɪgɪ mɪŋ wa
zɔɔlɪŋ, dama die n ka yiwo yada, die wɪa
ta ka sɪba wudieke n yinene. 14 Ta die tɪ
Yɔmʋtieŋ Yisa dɪ keŋ chɪgɪ mɪŋ zɔɔlɪ dieke
dɪ wone naamagɪsɪŋ, ta vaa maŋ yi wo
yada ta cho n chanchaalɪŋ. 15 Wɪɪrɪ gie
yiwo wusie amʋ tɪ tuoke ta yi yada dɪ Yisa
Masia die keŋ tɪŋgbaŋka gie me dɪ ʋ gbatɪ
wʋbɪayiiriŋ a taaŋ mɪŋ, ta die n wʋbɪatɪ
die tɪanna wʋbɪayiiribe mana, 16 ama
Ɲmɪŋ die chɪgɪ mɪŋ wa zɔɔlɪŋ, manɪŋ
vuodieke die dɪ yine wʋbɪatɪtieliŋ jakʋʋŋ
ta dii suguru pam aŋaŋ mɪŋ, dɪ ka yi siaria
a dagɪ vuodiekemba dɪ bala ba daansɪ
yiwo yada ta ye miivoli dieke dɪ wone
kpatɪkʋ. 17 Vuosi bɪrɪma Naakpeŋkpɪŋ
dieke naarɪ dɪ wone kpatɪŋ ta wʋnɪŋ ʋ ka
kpie wo. Vuoŋ ka yese wo ta wʋnɪŋ ʋ yine
Ɲmɪŋ balɪŋka. Vuosi bɪrɪma wa ta yɪma
wa jɪlɪma yaa gamma haahuu. Wusie.
18 N bʋa Timoti, n naga kpaaŋkʋ gie a
yie fʋ nuusi me. Kpaaŋkʋ gie sɪɪ sɪba
wudieke Ɲmɪŋ naazʋalɪba die dɪ wone a
balɪ yaa gamma fʋ ma wa. Vaa wɪaha
gie yi fʋ dembisiŋaŋ jaaŋ aŋ fʋ mɪŋŋɪ a
wagɪ. 19 Yallɪma fʋ yadaka aŋaŋ sʋŋanyile
vɪɪnɪŋ ta tʋma wudiekemba fʋ sɪbɪna dɪ a
yiwo tʋnvɪɪna. Vuosi bataŋ ka saagɪ naa
die yine ba taarɪ nyɪŋ ba yadaka sieŋ me
mana mana. 20 Ba bataŋ yine Himinuusi
aŋaŋ Alekizanda, manɪŋ n nagɪna ba a yi
Sitaani nuusi me dɪ ʋ mugisi be. Naa nan
dagɪ ba yɪaŋ aŋ ba vaa Ɲmɪŋ saaŋ chʋʋsɪŋ.

2

Yisa dɪdɪɪsɪrɪŋ jɪamɪŋ wɪa

1 Wudieke dɪ yine talasɪ yiwo naa, nɪ
jʋʋsɪma Ɲmɪŋ a yɪma vuoŋ mana. Ta jʋʋsɪ
wa dɪ ʋ sʋŋŋi be ta bɪ yi alibarika a yɪ
ba mana, ta waasɪma wa ba mana wɪa.
2 Nɪ jʋʋsɪma Ɲmɪŋ a yɪma naalɪŋ aŋaŋ
vuodiekemba mana dɪ yalla yiko amʋ tɪ
nan dɪ beri sɔmm aŋaŋ sʋgɪfɪalɪŋ ta mɪŋŋɪ
beri sɪba vuodiekemba dɪ chɪgɪnana Ɲmɪŋ
ta yime wudieke dɪ mʋna a yɪma tɪ
chanchaalɪŋ. 3 Naa vɪɪna ta nanna tɪ
Gbɪgbatɪtaantʋ Ɲmɪŋ sʋŋ, 4 wʋnɪŋ ʋ yaala
vuota mana ye gbatɪtaanɪŋ ta keŋ sɪmma
wusieke. 5 Dama Ɲmɪŋ balɪmɪŋ bene, ta
nɪɪpɔɔnɪgɪrʋ yiwo vuobalɪmɪŋ a bie Ɲmɪŋ
aŋaŋ vuota sʋnsʋŋ, die vuoke yine Yisa
Masia, 6 wʋnɪŋ die ʋ nagɪna ʋ gbaŋ a
yi kaabɪŋ dɪ ʋ gbatɪ vuota mana a nyɪŋ
wʋbɪatɪ aŋaŋ kuŋ me, Ɲmɪŋ die dagɪ tɪ

naa saŋŋa dieke dı mʊna. 7 Naa wıa Ɲmıŋ
dı vʊarı mıŋ dı n yi Masia tʊntʊntʊ aŋaŋ
dıdagırʊ, ta mʊʊlıma wʊvıınaha a yıma
vuodiekemba dı kana ka yi Juu vuosisi, a
dagıma ba wʊnıŋ Masia wudieke dı yine
wusie wo dı ba yi yada. Wudieke n balala
yıa nı naa, daa ŋmınchıbısı maŋ chıba, ka
yiwo wusie.
8 N yaala nı jʊʊsıma Ɲmıŋ saŋŋa
dieke nı keŋ a lagıŋ dı nı jıaŋ Ɲmıŋ.
Vuodiekemba dı senne yi sʊgıyıalıntieliŋ
ta wo sınyıırıŋ yaa nınhagırıŋ nan bıagı
a kɔtı ba nuusi ŋmıŋsikpeŋ a jʊʊsı Ɲmıŋ.
9 N bı yaala hɔgʊba yallıma yıaŋ yaa
gamma ba garıtı jigiŋ ta mıŋŋı bɔbıma
sıba Yisa dıdıısırıŋ dı mʊna ba bɔmma
die; ba da bɔbıma ba sikpeŋ zoosi aŋaŋ
ligire pam yaa a bɔbıma garıtı diekemba
ligire dı faasına a tʊa pam yaa nyieleeti
yaa nuupiriŋ diekemba ba wʊnsına aŋaŋ
salıma; daa naa bala ka yi ba vııŋ ma;
10 ama ba yime wʊvıına a yıma ba chan-
chaalıŋ sıba hɔgʊ diekemba dı balala dı ba
jıama Ɲmıŋ dı mʊna ba yi dene. 11 Hɔgʊba
bemme sɔmm ta sʊʊŋ ba gbaŋ tıŋgbaŋ
ta bʊgırıma. 12 Manıŋ n ka saagıya dı
hɔgʊba dagıma yaa yallıma yiko dembisi
ma; ba mʊ ba bemme sɔmm ta da balıma
wıa nı keŋ lagıŋ dı nı jıaŋ Ɲmıŋ. 13 Dama
Ɲmıŋ die wolıŋ a naaŋ wa Adami ta ka
kʊaŋ chaaŋ die ʊ naaŋ Evi. 14 A bı gʊtı,
Sitaani die bıagı a gaaŋ wa Evi ta ʊ chʊʊsı
Ɲmıŋ mıraha, daa Adami. 15 Ama dii yi ta
hɔgʊ dı yie Yisa yada ta cho vuosi, ta yi
sʊgıyıalıntieŋ ta beri beri dieke dı mʊna,
Ɲmıŋ nan gbatı wa a taaŋ ʊ maarıŋ ma.

3

Yisa dıdıısırıŋ nıŋŋandıısırıŋ wıa

1 Wıırı gie yiwo wusie, dı dembiŋ dieke
dı yaala ʊ yi Yisa dıdıısırıŋ nıŋŋandıısırʊ,
dı yiwo tʊnvıınıŋ ʊ yaala.
2 Dı ka mʊ dı Yisa dıdıısırıŋ nıŋŋandıısırʊ
yallıma wʊbıaŋ mana.
Ʊ mʊ ʊ yallıma hɔgʊbalımıŋ nyıına ma,
ta mıŋŋı a pɔgılı ʊ gbaŋ,
ta yi yıantieŋ,
ta mıŋŋı beri;
ʊ mʊ ʊ yi vuodieke dı bıagına a tuose
chaanıŋ ʊ tigiŋ me,
ta bıagı daga vuosi Ɲmıŋ wıa,
3 ta da bı yi vuodieke dı nyunene daaŋ a
buge,
ta daa yaalıma watı aŋaŋ waagıŋ,
ama ta bemme sɔmm,
ta da faası chome ligire pam.
4 Ʊ mʊ ʊ yiwo vuodieke dı bıagına a pɔgıla
ʊ gbaŋ gbaŋ ʊ deŋ vıınıŋ,
ta yi ʊ ballı dı saaga a yıa wa,
ta yıa vuosi jılıma.
5 Dama dıı yi vuoŋ dı ka sıba ʊ baaŋ pɔgılı
ʊ gbaŋ gbaŋ ʊ deŋ die,
lalıa ʊ baa ʊ yi a pɔgılı Ɲmıŋ vuosi?
6 Dı yiwo talası dı ʊ yi vuodieke dı wone a
dıısa Yisa Masia a yʊası;
daa die ʊ nan keŋ kɔtı ʊ gbaŋ aŋaŋ
kalinbaani,
ta ye tıbıdatıŋ sıba Ɲmıŋ die dı datına
Sitaani tıbıŋ die wo.
7 Dı mʊ ʊ yiwo vuodieke, vuodiekemba dı
kana ka dıı Yisa Masia gbaŋ dı baaŋ
nan baarı dı ʊ beriŋ vıına,
amʊ ʊ kaaŋ juu viivi me aŋ Sitaani
chachabı kaaŋ yigi wo.

Yisa dıdıısırıŋ susuŋŋiru wıa

8 Ka bı yiwo talası dı Yisa dıdıısırıŋ
susuŋŋiribe gbaŋ yallıma
berivıınıŋ,
ta bı yi wusie bıbalıtıŋ;
ba da faası nyume daaŋ pam,
yaa a faası chome ligire pam.
9 Ba mʊ ba mıŋŋı a pɔgılı yada dieke
Ɲmıŋ dı yuorine a dagı ba wa aŋaŋ
sʊgıyıalıŋ.
10 Dı yiwo talası dı ba wolıŋ magısı ba a
ye;
dıı yi ba wo wııŋ mana ba magısıkʊ ma
ba nan bıagı tʊma a suŋŋe Ɲmıŋ
tʊʊmaha.
11 Dı yiwo talası dı ba hɔgʊba gbaŋ
yallıma beri vıınıŋ, ta da yi vuodiekemba
dı gaarınana vuosi kʊası, ta mıŋŋı pɔgılı
ba gbaŋ, ta yi vuodiekemba ba yine yada
dı ba nan bıagı yi wııŋ mana vıınıŋ
vıınıŋ. 12 Dı yiwo talası dı Yisa dıdıısırıŋ
susuŋŋiru yallıma hɔgʊbalımıŋ, ta bıagı
pɔgıla ʊ ballı aŋaŋ ʊ deŋ mana vıınıŋ.
13 Masia dıdıısırıŋ susuŋŋiribe diekemba
dı mıŋŋına tʊma tʊʊmaha, banıŋ ba nan
ye jılıma pam a nyıŋ Masia dıdıısırıŋ
aŋaŋ Ɲmıŋ jigiŋ ta nan bıagı a balı aŋaŋ
dembisi yaa gamma ba yine Yisa Masia
yada die wo.

*Pɔɔli dı bala yaa gamma wusie dagıkʊ
dieke Ɲmıŋ die dı yuorine a dagı*

14 N maaga gbaŋkʊ gie a yıa fʊ mıŋ,
ama n yaa tama dı n nan keŋ ye fʊ
daraa ale wa gie nʊaŋ. 15 Ama dıı yi
maŋ keŋ a yʊası, gbaŋkʊ gie nan vaa nı
sımma tı mʊna tı bemme die Ɲmıŋ vuosi
sʊnsʊŋ vuodiekemba die wʊnıŋ Miivoli
tieŋ Nabidie Ɲmıŋ die dı vʊarına wa.
Banıŋ ba pɔgılına wʊvııŋ dieke dı yine
wusie wo, ta zie gbarı ha. 16 Dı yiwo wusie
dı Masia wudieke Ɲmıŋ dı yuorine a dagı
tı naa faası yaa hagırıŋ mıŋ:
Die ʊ keŋ nyıŋ mıŋ aŋaŋ nyıŋgbanıŋ,
Ɲmıŋ Halıkasıka die dagıya dı ʊ beriŋ
vıına;
ta malakasisi die dı ye wo.

Ta vuosi die dı mʊʊlı ʊ wıa a yi buurıŋ
mana,
die ba yi wo yada dʊnıa ka gie me,
ta Ɲmıŋ die dı keŋ kɔtı wa a ga
arızanna ma ta ʊ ye bırıŋ.

4

Ɲmınchıbısı dıdagırıŋ wıa

1 Ɲmıŋ Halıkasıka senne daga yaalıŋ ma
dı saŋŋa kienene, vuosi bataŋ nan daansı
vaa Masia wıırı gie, ta saagı yı jımbıatı
diekemba dı bala ba gaaŋ ba wa, ta bı dıı
Sitaani dagıkʊ. 2 Vuodiekemba dı dagına
gıgaantıŋ dagıkʊ gie, chıba ŋmınchıbısı ta
ba sʊŋanyile ka bı mugisi be ka wıa sıba
vuoŋ dı ŋaana mɔlı aŋaŋ jatuoliŋ dene
ta ka bı chıga ka. 3 Die vuosisi daga dı
dembiŋ yallıŋ aŋaŋ hɔgʊ faarıŋ ka vıına,
ta nyindiike a taŋ ka vıına aŋaŋ diile; ama
tınıŋ vuodiekemba dı sıba Masia wusieke
ta yi yada naa, tı sıba a baarı Ɲmıŋ
naanna jaaŋ mana dı vuosi waası wa a
ma ta diihe. 4 Jadieke nıŋ mana Ɲmıŋ
dı naanna vıına mıŋ ta yi nyindiike; tı
yıma wa aŋwaası a ma ta dii, a vıına
aŋaŋ diile; tı daa zetime a kaanı gbaŋ,
5 dama Nabidie Ɲmıŋ baarı a mana vıına;
tı ŋaana jʊʊsa wa ta waası wa wa ŋaana
vasa nyindiikehe dı vıına.

Tʊntʊntʊ vıınʊ wıa

6 Dıı yi fʊ nagı kpaaŋkʊ gie a yı
Yisa Masia dıdıısırıŋ chanchaalıŋ, nan
yi ʊ tʊntʊntʊ vıına tieŋ, nan dagı dı
bırıŋ a nyıŋ wa tı yada dagıtıtı aŋaŋ
kpaaŋ vıınaha fʊ dına wa. 7 Vʊarı
fʊ gbaŋ a nyıŋ ŋmınchıbısı nandaga
diekemba dı kana ka nyıŋ Ɲmıŋ jigiŋ; a
wo nyʊarı; ama bʊgırıma Ɲmıŋ chaanıŋ
beriŋ aŋaŋ nıŋŋmına. 8 Tʊʊma bʊgırı
dieke dı gʊtınana nyıŋgbanıŋ hagırıŋ yaa
nyʊarı bıta mıŋ ama chaaŋkʊ bʊgırıŋ
faası yaa nyʊarı jaaŋ mana ma, dama
ka yıa nyʊarı tıŋgbaŋka gie me lele wo
gie aŋaŋ arızanna ma saŋŋa dieke dı
kienene. 9 Wıırı gie yiwo wusie amʊ
tı tuoke a dii. 10 Tı mıa mıŋ ta tʊma
aŋaŋ nıŋŋmına, dama tı yaa tama Mi-
ivolitieŋ Nabidie Ɲmıŋ ma, wʊnıŋ ʊ yine
vuoŋ mana Gbıgbıtıtaantʊ ta nan gbatı
vuodieke nıŋ mana dı yine wo yada.
11 Dagı ba ta kpaaŋ vuoŋ mana dı ba
yime wudieke fʊ balala wa gie mana. 12 Da
vaa vuoŋ daansı fʊ yɔrı fʊ yine dalʊakıŋ
wıa, ama vaa ta fʊ balıŋ aŋaŋ fʊ beriŋ
aŋaŋ fʊ choti aŋaŋ fʊ yada aŋaŋ sʊgıyıalıŋ
beriŋ dagıma Masia dıdıısırıŋ dı mʊna ba
bemme die. 13 Nagı fʊ saŋŋa mana aŋaŋ
fʊ hagırıŋ a karımma Ɲmıŋ gbaŋkʊ yaalıŋ
ma ta dagıma a chıası ta mʊʊlıma Masia
wıaha a ga tʊgı saŋŋa dieke n baa keŋ.
14 Da daaŋ ma Halıkasıka piini dieke dı
benne fʊ sʊkʊ ma wa; Ɲmıŋ die yı fʊ pi-
inike saŋŋa dieke Ɲmıŋ naazʊalıba dı bala
fʊ wıa ta nyıŋkʊraha die dı nagı ba nuusi a
dıısı fʊ ma wa. 15 Nagıma fʊ saŋŋa mana a
yime naa aŋaŋ nıŋŋmına amʊ vuoŋ mana
nan ye fʊ bırınana dene Yisa tʊʊma ma.
16 Sımma fʊ beriŋ aŋaŋ wudiekemba fʊ
dagınana wa. Mıŋŋı pɔgılı dagıkʊ gie,
dama dıı yi fʊ pɔgılıha nan gbatı fʊ gbaŋ
aŋaŋ vuodiekemba fʊ dagınana wa a nyıŋ
Ɲmıŋ sarıya diile me.

5

Timoti tʊʊma aŋaŋ Masia dıdıısırıŋ wıa

1 Da galıma daajakʊʊŋ mana, ama
kpaama wa sıba fʊ gbaŋ gbaŋ fʊ chʊa,
yallıma dalʊakaha sıba fʊ gbaŋ gbaŋ fʊ
nımballı, 2 ta yallıma hɔgʊ nyıŋkʊraha
sıba fʊ nıılıŋ, ta bemme aŋaŋ hɔgʊlıabaha
sıba fʊ taalıŋ aŋaŋ sʊgıyıalıŋ.
3 Yıma kpihɔgʊ diekemba dı senne bie
ba nyıına ma jılıma aŋaŋ sunŋiŋ, 4 ama
kpihɔgʊ dieke dı yalla ballı yaa haagısı, ʊ
ballılı yaa haagısısı mʊ ba piili a bʊgırıma
ba ŋmıŋchıgıla tʊʊma a woliŋ a daansıma
ba tigiŋ vuosi, naa nan vaa ba tieliŋ gbaŋ
dii ba wubiŋ nyʊarı, dama die Ɲmıŋ dı
yaala. 5 Kpihɔgʊ dieke dı senne mʊ suŋŋiŋ
yine vuodieke dı wone vuosi. Wʊnıŋ ʊ
yaa wa tama Ɲmıŋ ma ta jʊʊsa wa saŋŋa
mana yuŋ aŋaŋ ŋmıntʊası dı ʊ suŋŋi wo.
6 Ama kpihɔgʊ dieke dı yinene ʊ dʊŋŋʊ
wɔŋ kpii mıŋ ta ye bie ʊ mısı ma. 7 Yıma
ba kpaaŋkʊ gie aŋ ba dımaha amʊ ba kaaŋ
dı yaa wʊbıaŋ. 8 Vuodieke dı kana ka
daansa ʊ maarıŋ, a tıaŋ a mana ʊ tigiŋ
vuosi, ʊ ka mıŋŋı dı yadaka; ta vuodieke
dı kana ka yi Masia dıdıısırıŋ gbaŋ dı tıaŋ
wa.
9 Da bısıma kpihɔgʊ diekemba dı kana
ka kʊrıŋ tıaŋ bına baŋısı-yʊaba a gʊtıma
kpihɔgʊba bısıkʊ ma. A bı gʊtı ʊ mʊ ʊ
yiwo vuodieke die dı yalla chʊrʊ balımıŋ,
10 ta ba sıba wa dı ʊ yiwo vuodieke dı
tʊnnana tʊnvıına: sıba ballı mıŋŋı wubiŋ,
ta tuose chaanıŋ ʊ tigiŋ me, ta yie sʊʊŋ-
n-gbaŋ tʊʊma a suŋŋi ʊ Masia dıdıısırıŋ
chanchaalıŋ, ta suŋŋe vuodiekemba dı
benne wumugisike me, ta bı yi vuodieke
dı nagına ʊ gbaŋ mana a yi tʊnvıına yiile
me.
11 Ama da nagı kpihɔgʊlıabaha a gʊtıma
kpihɔgʊba bısıkʊ ma dama saŋŋa dieke
ba keŋ yaa lɔla dı ba yallı chʊllıŋ ba
ŋaaŋ zeti Masia mıŋ, 12 ta gobi nʊa dieke
ba yına wa wa ta juu bıaŋ ma. 13 A
bı gʊtı ba ŋaaŋ chʊʊsa ba saŋŋa ta ka
yaala tʊʊma, ama ta dıdıa gara tige tige
ta bʊgıra kʊagaarıŋ, ta juo vuosi wıa ma,
ta dıdıa bala wudiekemba dı kana ka mʊ

dı ba balı. 14 Die wıa manıŋ n tıŋ nan
dı yaala kpihɔgʋ diekemba dı yene ka
kʋrıŋya wa yallı chʋllıŋ a mıırı ballı ta
daansıma ba deŋ, amʋ tı dataası kaaŋ
ye sieŋ a bala wʋbıatı yaa gamma tı ma,
15 dama kpihɔgʋba bataŋ wɔŋ yiŋŋi a dı
Sitaani mıŋ. 16 Ama dıı yi ta hɔgʋ dieke
dı yine Masia dıdıısırʋ dı yaa kpihɔgʋba
ʋ tigiŋ me, ʋ mʋ ʋ mıŋŋı daansıma ba,
ta da nagı ba chiidʋnsa a chiime Masia
dıdıısırıŋ, amʋ ba nan bıagı a mıŋŋı
daansıma kpihɔgʋ diekemba dı benne ba
nyıına ma.
17 Masia dıdıısırıŋ nyıŋkʋra diekemba
dı mıŋŋına a tʋma ba tʋʋma wa mʋ
vuosi yıma ba jılıma aŋaŋ tune vıınıŋ;
ta vuodiekemba dı mʋʋlına Masia wıa ta
daga ba a chıası, banıŋ ba faasına mʋ
aŋaŋ jılıma aŋaŋ tune vıınıŋ, 18 dama dı
maagıya Ɲmıŋ gbaŋkʋ sʋŋ dı, “Naakʋakıŋ
dı tıba zaa ta zaabie dı nyınna, daa bɔbı
ka nʋaŋ”, ka bı maagı dı, “Tʋntʋntʋ mʋ
ʋ tuo ʋ tune.” 19 Dıı yi vuoŋ dı balı dı
nyıŋkʋraha wʋnyı yi wııŋ, daa vaa fʋ
baga bemme ka ma, ntaala siara vuosi
yi vuosi bale yaa bataa. 20 Vuodiekemba
dı yinene bıabʋ, galıŋ ba vuosi sʋŋ, amʋ
vuotıalıkaha nan dı chıga ŋmaamıŋ.
21 Nabidie Ɲmıŋ aŋaŋ Yisa Masia aŋaŋ
wʋnıŋ Ɲmıŋ malakasi nıŋŋa maŋ yıa fʋ
kpaaŋkʋ gie aŋaŋ nıŋŋmına, dı fʋ tuo
dagıkʋ gie ta daa lugime fʋ wııŋ mana ma.
22 Daa yime lagı lagı dı fʋ nagı fʋ nuusi
dıısı vuoŋ ma aŋ ʋ yi Masia dıdıısırıŋ
nıŋŋandıısırʋ. Daa nagıma fʋ nuuŋ a
lume vuosi wʋbıatı ma; ama mıŋŋı pɔgılı
fʋ gbaŋ.
23 Fʋ kana ka hagırıŋ saŋŋa mana wa,
daa nyume nyaaŋ nyıına ma, ama ŋaaŋ
nyu daaŋ bıta aŋ bʋ suŋŋi fʋ nyuutiti.
24 Vuosi bataŋ tʋmbıatı wɔŋ dʋa wa
yaalıŋ ma ta ba ye ka dii ba sarıya; ta vuosi
bataŋ tʋmbıatı nan daansı nyıŋ yaalıŋ ma
ba sarıya diile kʋaŋ. 25 Tʋnvıına gbaŋ
yiwo die, a taŋ nyıŋ wa yaalıŋ ma, ta
nyindiekemba dı kana ka nyıŋ yaalıŋ ma
gbaŋ dı kaaŋ bıagı lɔbırı.

6

1 Dı yiwo talası dı vuodiekemba mana
dı yine yɔŋısı yıma ba tieliŋ jılıma, amʋ
vuoŋ kaaŋ balı wʋbıaŋ yaa gamma Ɲmıŋ
ma aŋaŋ tı dagıkʋ. 2 Yɔŋısı diekemba
tieliŋ dı yine Masia dıdıısırıba daa vaa
ba jılıma yııla dı ba yine ba nımballı
wıa, ama dı yiwo talası dı banıŋ ba
faası tʋma vıınıŋ, dama vuodiekemba dı
yenene ba tʋʋmaha nyʋarıka yiwo ba
Masia dıdıısırıŋ chanchaalıŋ ta ba cho be.

Ligire choti wıa

Dı yiwo talası dı fʋ dagıma ta mʋʋlıma
wıaha gie. 3 Vuodieke nıŋ mana dı
dagınana dagıgaaŋ ta ka saagı a yi
tı Yɔmʋtieŋ Yisa Masia nʋawıaha aŋaŋ
tı jıaŋkʋ dagıkʋ, 4 suuliye mıŋ aŋaŋ
kalinbaani ta ka sıba wııŋ, ta bı yallı
nınhagırıŋ aŋaŋ waagıŋ lɔla yaa gamma
wʋbalıka chıası, ta naa yaa wa sʋgıbıaŋ
aŋaŋ waagıŋ, aŋaŋ vuosi zıala aŋaŋ
wʋbısıbısı, 5 aŋaŋ nınhagırıŋ saŋŋa mana
vuobıatı jigiŋ. Banıŋ ba sʋgıtı ka mıŋŋı
tʋma, ta ba bı wo wusieke. Ta bı yile dı
Ɲmıŋ dıısıŋ nan yi vuoŋ yi nyintitieŋ.
6 Dıı yi vuoŋ nine dı suuli jadieke ʋ
yalla, Ɲmıŋ jıaŋkʋ seŋ yie vuosi dı yie
nyintitieliŋ, 7 dama die tı ka yaa jaaŋ mana
a keŋ dʋnıa ka gie me, ta tı kaaŋ bı nyıŋ ka
ma aŋaŋ jaaŋ mana. 8 Die wıa dıı yi tı yaa
nyindiike aŋaŋ garıtı tı vaa tı nine suulihe,
9 dama vuodiekemba dı yaalala ba bırıŋ
ligiretielibe, banıŋ ba junene magısıŋ ma,
aŋaŋ chachabı ma, ta yaa gaanlɔla aŋaŋ
lɔlıbıatı diekemba dı chʋʋsınana vuosi ta
vasa ba nanna yɔrı wa. 10 Ligire yaalıŋ
pam yiwo wʋbıatı yiri yiri piiliŋ. Vuosi
bataŋ nagı wa ba gbaŋ a yi ligire yaala ma
die wıa ba vaa yadaka sieku ta ka bı yi Yisa
yada, die wıa ba yese sʋgıchʋʋsıŋ yiri yiri
ba faasına a yaala ligirehe wıa.

Wagıma waagı vıınıŋ yaa gamma Yadaka wıa

11 Ama fʋnıŋ Timoti, yiwo vuodieke dı
yine Ɲmıŋ vuoŋ, dı vıına dı fʋ vʋarı
fʋ gbaŋ a nyıŋ wıaha gie mana ma, ta
fʋ kpaŋŋı fʋ gbaŋ a yime wudieke dı
nannana Ɲmıŋ sʋŋ ta bemme sıba wʋnıŋ.
Yallıma yada, aŋaŋ choti, aŋaŋ hanıa ta
bemme sɔmm. 12 Kpaŋŋı fʋ gbaŋ ta
wagıma waagı vıınıŋ yaa gamma yadaka
ma, ta pɔgılıma miivoli dieke dı wone
kpatıŋ wa; Ɲmıŋ die dı wana fʋ mıŋ
ta fʋ tuo miivolike saŋŋa dieke die fʋ
yına fʋ gbaŋ gbaŋ siara vıınıŋ, vuosi
pam nıŋŋa wa. 13 Ta lele n wa yaala
fʋ yı wa nʋaŋ Ɲmıŋ nıŋŋa vuodieke dı
yınana jaaŋ mana miivoli, aŋaŋ Yisa Masia
vuodieke die dı bala yı Pontiwosi Paliti
aŋaŋ nıŋŋmına yaa gamma ʋ yada ma
yaalıŋ ma wa. 14 Yı nʋaŋ dı fʋ nan
dıdı wudiekemba mana n yına fʋ wa
amʋ vuoŋ kaaŋ galıŋ fʋ, a ga tʋgı saŋŋa
dieke tı Yɔmʋtieŋ Yisa Masia dı bala ʋ
yiŋŋi keŋ wo. 15 Nabidie Ɲmıŋ dieke tı
bırınana wa, wʋnıŋ ʋ nyıına yine jakʋʋŋ,
ta yi naakpııma mana dıaŋ Naaŋ, ta bı
yi nyıŋkʋra mana jakʋʋŋ, wʋnıŋ ʋ bala
ʋ vaa Yisa Masia yiŋŋi keŋ saŋŋa dieke dı
mʋna. 16 Nabidie Ɲmıŋ nyıına ma kana
ka kpie; ʋ bie wo chaankpeŋkpııŋ dieke
vuoŋ dı kana kaaŋ bıagı a gbigi mi; wʋnıŋ
ʋ yiwo vuodieke vuota dı yene ka yeye yaa

a nan bıagı ye wo; wʋnıŋ ʋ mʋna bırıŋ ta
ʋ hagırıŋ nan dı beri yaa gamma haahuu.
Wusie.
17 Kpaaŋ vuodiekemba dı yine nyinti-
tieliŋ tıŋgbaŋka ma wa dı ba daa nıgıma
ba nyʋra yaa nagı ba tama a yi a ma,
dama die nyinti yiwo bʋlɔgısıŋ, ama balı
ba dı ba yallıma ba tama Ŋmıŋ ma,
wʋnıŋ ʋ yine nyintitieŋ ta yıa tı jadieke
mana tı yaalala dı tı tuome ta bemme
aŋaŋ sʋgıfıalıŋ. 18 Kpaaŋ ba dı ba tʋma
tʋnvıına, ta ba tʋnvıınaha faası dalama ta
yi vuodiekemba nuusi dı tıırınana aŋaŋ
piini yııla. 19 Die nan yi aŋ ba yallıma
nyinti arızanna ma, nyindiekemba dı kana
ka chʋʋsa aŋ ka gbarı ba a ga tʋgı saŋŋa
dieke ba bala ba keŋ mi wo; ta ba nan dı
yallı miivoli dieke dı yine wusie miivolike.
20 Timoti, mıŋŋı gbara wʋvııŋ dieke
Ŋmıŋ dı nagına yi fʋ nuusi me wo. Vʋarı
fʋ gbaŋ a nyıŋ gaantı nınhagırıŋ aŋaŋ
azama dieke dı wone nyʋarı ta ka nyıŋ
Ŋmıŋ jigiŋ, ta vuosi bataŋ dı zı ta wasa
ka ‘sıbıŋ’ wa, 21 dama vuosi bataŋ baarı
dı ba yallı wa sıbıkʋ gie, die wıa ba vaa
yadaka sieku.
Ŋmıŋ suŋŋiŋ bemme nı ma.

Pɔɔli gbaŋ dieke dı gʊtına bule ʊ maagına a yı Timoti wʊnna

1 Manıŋ Pɔɔli, vuodieke dı yine Yisa
Masia tʊntʊntʊ Ɲmıŋ choti ma wa, dı n
mʊʊlıma miivoli dieke Ɲmıŋ dı yı nʊaŋ
dı ʊ nan yı wa Masia wıa wa, 2 n maaga
gbaŋkʊ gie a yıa n bʊachoti Timoti.
Tı Chʊa Ɲmıŋ aŋaŋ tı Yɔmʊtieŋ Yisa
Masia suŋŋi fʊ, ta chıgı fʊ zɔɔlıŋ, ta bı yı
fʊ sʊgıdʊagıŋ.

Kpaamıŋ aŋaŋ Ɲmıŋ waasıŋ wıa

3 Ɲmıŋ vuodieke n jıanna aŋaŋ
sʊgıyıalıŋ sıba n chɔɔŋkʊʊlıŋ die dı
jıanna wa dene wo, maŋ keŋ jʊʊsa wa
n ŋaaŋ tıınsı wa fʊ wıa saŋŋa mana n
jʊʊsıkʊ ma, yuŋ aŋaŋ ŋmıntʊası, ta waasa
wa fʊ wıa. 4 N tıınsa fʊ nıntaantı wıa, ta
ko yaala n ye fʊ ta yallıma sʊgıfıalıŋ pam.
5 Ta tıınsa fʊ yine Yisa Masia yada aŋaŋ
wusie dene wo, yada dieke fʊ nuŋkʊʊŋ
Lowisi aŋaŋ fʊ nuŋ Yunisi die dı yalla wa,
n sıba dı fʊ gbaŋ yaa wa kanıŋ yadaka mi.
6 Die wıa maŋ tıınsa fʊ dı fʊ vaa piini dieke
Ɲmıŋ dı yına fʊ saŋŋa dieke n nagına n
nuuŋ a diisi fʊ ma wa hagı ŋmıŋsikpeŋ.
7 Dama Halıkası dieke Ɲmıŋ dı yına tı
ka yıa tı ŋmaamıŋ, ama Halıkasıka yıa tı
hagırıŋ aŋaŋ choti aŋaŋ yigi-n-gbaŋ beriŋ.
8 Die wıa, mʊʊlıma tı Yɔmʊtieŋ wıaha
ta daa chıgıma viivi. Da bı chıgıma viivi
n benne dansarıka sʊŋ ʊ wıa wa, ama
saagıma a dime wahala wʊvıınaha wıa,
sıba Ɲmıŋ dı yınana fʊ hagırıŋ dene wo.
9 Wʊnıŋ Ɲmıŋ gbatına tı a taaŋ ta wa tı
dı tı keŋ yi ʊ gbaŋ gbaŋ ʊ vuosi, daa tı
tʊnvıına wıa, ama ʊ gbaŋ gbaŋ die sanna
dı ʊ nan chıgı tı zɔɔlıŋ. Die ʊ saŋ wa
naa ta ye ka naaŋ dʊnıa, dı ʊ nan chıgı
tı zɔɔlıkʊ gie Yisa Masia wıa. 10 Ama tı
Gbıgbatıtaantʊ Yisa Masia keniŋ yuorine
a dagı tı, wʊnıŋ Yisa Masia die chʊʊsına
kuŋ hagırıŋ, ta bı dagı tı dı tı saagı ʊ
wʊvıınaha tı nan ye miivoli dieke dı wone
kpatıŋ.
11 Ɲmıŋ wɔŋ wa mıŋ mıŋ dı n
yi tʊntʊntʊ aŋaŋ dıdagırʊ ta mʊʊlıma
wʊvıınaha. 12 Die wıa, maŋ die wahalaka
mi ta ka chıga viivi. Dama n sıba vuodieke
n tuone a dii wo, ta sıba aŋaŋ wusie dı
ʊ nan bıagı gbarı jadieke ʊ nagına a yi n
nuusi me wo a ga tʊgı Dakpatıkırı daarı.
13 Wudieke fʊ wʊnna a nyıŋ n jigiri, mıŋŋı
pɔgılıka aŋaŋ yada aŋaŋ choti dieke Yisa
Masia dı yınana tı wa. 14 Ɲmıŋ Halıkası
hagırıŋ dı benne fʊ ma wıa, mıŋŋı pɔgılı
wʊvııŋ diekemba ʊ nagına yi fʊ nuusi me
wo.
15 Sıba a baarı dı vuodiekemba mana
dı benne Asia tıŋgbaŋ ma wa die chıgı
ta vaa mıŋ mıŋ; ba bataŋ yine Fejelusi
aŋaŋ Hemojenesi. 16 Tı Yɔmʊtieŋ, chıgı
Onesiforusi tigiŋ vuosi zɔɔlıŋ, dama die ʊ
kpaŋŋısa mıŋ mıŋ saŋŋa mana. Die ʊ ka
chıga viivi aŋaŋ n benne dansarıka ma wa,
17 die ʊ kenne tʊgı Romi tıŋ ma wa, die ʊ
piiliye mıŋ a yaala n jigiŋ a ga tʊgı saŋŋa
dieke ʊ yene mıŋ. 18 Tı Yɔmʊtieŋ chıgı wa
zɔɔlıŋ Dakpatıkırı daarı ma. Fʊ gbaŋ sıba
vıınıŋ die ʊ suŋŋine mıŋ dene, Efesusi tıŋ
ma.

2

Yisa Masia soja vıınʊ wıa

1 N bʊa, fʊnıŋ nıŋ vaa fʊ sʊŋ hagırıma
Yisa Masia die dı suŋŋine fʊ dene ʊ
zɔɔlınchıgıla ma wıa. 2 Die fʊ wone a
wʊŋ dagı dieke a nyıŋ n jigiri vuosi pam
nine me wo, nagı kanıŋ dagıkʊ mi a dagı
vuodiekemba dı yine yıantieliŋ, ta nan
bıagı dagı ba chanchaalıŋ.
3 Saagıma wahala diile Yisa Masia wıa
sıba soja vıınʊ dı ŋaana die wahala dene
wo. 4 Soja dieke dı yaala ʊ jakʊʊŋ
nine suuli wo ʊ ka bı lagıma ʊ beriŋ
aŋaŋ wudieke dı kana ka yi sojasi tʊʊma.
5 Vuodieke dı chıgınana pagısıŋ chıgıla
kaaŋ bıagı chıgı dii ta tuo diilehe tune
ntaala ʊ dıı chıgılaha mıraha mana.
6 Kpıkpaarʊ dieke dı faasına tʊŋ aŋaŋ
nıŋŋmına mʊ ʊ woliŋ ye wo nyindiikehe
tʊaŋ. 7 Yilime yaa gamma wudieke n
balala dama tı Yɔmʊtieŋ nan yı fʊ yıaŋ aŋ
fʊ sımma a mana chıası.
8 Tıınsıma Yisa Masia wıa, vuodieke die
dı yine naaŋ Davidi haagıŋ ta hagı kumbu
me wo, sıba n mʊʊlına wʊvıınaha a dagı
dene wo. 9 N mʊʊlınana wʊvıınaha wıa n
die wahala ta ba bɔbı mıŋ aŋaŋ chɔrıma
sıba wʊbıayiiru. Ama Ɲmıŋ wıaha nıŋ ka
bɔbı aŋaŋ chɔrıma. 10 Ta yaa hanıa wa-
hala mana ma Ɲmıŋ vuovʊarıkaha wıa,
amʊ ba gbaŋ ba nan ye gbatıtaanıŋ Yisa
Masia ma, ta yallıma sʊgıfıalı dieke dı
wone kpatıŋ. 11 Wıaha gie yiwo wusie dı:
"Dıı yi tı kpiye mıŋ aŋaŋ wa
tı nan keŋ yaa miivoli aŋaŋ wa.
12 Dıı yi tı bı kpaŋŋa tı gbaŋ
tı nan keŋ gʊtı dii naaŋ aŋaŋ wa;
ama tı baarı tı ka sıba wa
ʊ gbaŋ ʊ nan keŋ baarı dı ʊ ka sıba tı.
13 Dıı yi tı keŋ yiŋŋi ʊ kʊaŋ
ama wʊnıŋ nıŋ ʊ nan wıarı yi wusi-
etieŋ
dama ʊ kaaŋ bıagı chiisi ʊ gbaŋ gbaŋ
beriŋ."

Tʊntʊŋ dieke dı fıalınana Ɲmıŋ sʊŋ

14 Tɪɪnsɪma fʋ vuosi wɪɪrɪ gie, ta kpaaŋ
ba aŋaŋ nɪŋŋmɪna Ɲmɪŋ nɪŋŋa dɪ ba daa
wagɪma yaa gamma wʋpɪasɪtɔgɪtɪ ma, a
wo nyʋarɪ ama a chʋʋsa vuodiekemba dɪ
wʋnnana wa mɪŋ. 15 Kpaŋŋɪ fʋ gbaŋ aŋ
Ɲmɪŋ bɪrɪ fʋ, ta yi tʋntʋntʋ dieke dɪ kana
ka chɪga viivi aŋaŋ ʋ tʋʋma, ta mɪŋŋɪ daga
Ɲmɪŋ wusieke. 16 Vʋarɪ fʋ gbaŋ a nyɪŋ
wʋbalɪkɪ tɔgɪtɪ ma, dama ka wo nyʋarɪ
ta nan bɪ vaa vuosi bemme saasaa aŋaŋ
Ɲmɪŋ. 17 Hanɪŋ wʋbalɪka nɪŋ sɪɪ sɪba
kʋjagɪ dieke dɪ kana ka kpiye. Hamenusi
aŋaŋ Filetusi ye daga die dagɪkʋ. 18 Ba
va wa wusie dagɪkʋ ta bala dɪ kumbu
hagɪkʋ wɔŋ keŋ a tɪaŋ mɪŋ, die wɪa ta
chʋʋsa vuosi bataŋ yada, 19 ama Ɲmɪŋ
vuovʋarɪka nɪŋ zie mɪŋ ta ka dɔma, ta
wudieke dɪ maagɪna a dɪɪsɪ ba ma yiwo
naa: "Tɪ Yɔmʋtieŋ sɪba vuodiekemba dɪ
yine ʋ sɪɪtɪ", ta a bɪ maagɪ dɪ, "Vuodieke
nɪŋ mana dɪ balala dɪ ʋ yiwo tɪ Yɔmʋtieŋ
sɪɪtɪ mʋ ʋ chɪgɪ nyɪŋ wa bɪaŋ yiile me."
20 Kpala yiri yiri bie wo tigikpɪɪŋ ma, daa
a mana yine kʋrɪbɪsɪ, ataŋ yiwo tɪmbala
ta ataŋ dɪaŋ dɪ yi kpala. A taŋ zie mɪŋ
a gbarɪ wa daakpɪɪŋ daraaŋ, ataŋ dɪaŋ
ba yaa tʋma daaŋ mana. 21 Vuodieke
dɪ vana bɪaŋ ta yi sʋgɪyɪalɪntieŋ, bala
ʋ yi kpalɪ dieke Ɲmɪŋ dɪ bala ʋ nagɪ
tʋŋ ʋ tʋʋma, fʋ beriŋ nan dɪ vɪɪna, ta
nan yi siri dɪ tɪ Yɔmʋtieŋ nagɪ fʋ tʋŋ
tʋnvɪɪnɪŋ mana. 22 Vʋarɪ fʋ gbaŋ a nyɪŋ
dalʋaka lɔlɪbɪatɪ ma, ta mɪma a yaalɪma
sʋgɪyɪalɪŋ, aŋaŋ yada, aŋaŋ choti, aŋaŋ
sʋgɪdʋagɪŋ, ta lagɪma aŋaŋ vuodiekemba
dɪ yalla sʋgɪyɪalɪŋ ta wasa tɪ Yɔmʋtieŋ dɪ
ʋ suŋŋɪ be wo. 23 Chɪgɪ nyɪŋ gaantɪŋ aŋaŋ
nɪnhagɪrɪtɔgɪtɪ ma, dama sɪba a baarɪ
a kpatɪŋ yiwo waagɪŋ. 24 Tɪ Yɔmʋtieŋ
tʋntʋntʋ ka mʋ ʋ wagɪma waagɪŋ. Ʋ
mʋ ʋ yi burichi vuoŋ, ta yi dɪdagɪrʋvɪɪŋ
dieke dɪ yalla suguru, 25 ta yi vuodieke
dɪ benne sɔmm, ta kpaama vuodiekemba
dɪ nɪgɪnana nɪnhagɪrɪŋ aŋaŋ wa. Vuoŋ
zɪ Ɲmɪŋ nan keŋ vaa ba tarɪgɪ ba beriŋ
ta keŋ sɪmma wusieke, 26 ta ba sʋŋanyile
nan yiŋŋi keŋ aŋ ba chɪgɪ nyɪŋ Sitaani
chachabɪ ma, chachabɪ dieke dɪ yigine be
ta vaa ba yie ʋ dʋŋŋʋkʋ wa.

3

Dakpatɪkaha wɪa

1 N yaala fʋ sɪmma wɪɪrɪ gie, dɪ dak-
patɪkaha saŋŋa dɪ nan dɪ tʋa. 2 Vuota
nan yi halɪtieliŋ, ta faasɪ cho ligire,
ta yi kalinbaan tieliŋ, ta kuule, ta bɪ
yi vuodiekemba dɪ zɪanana vuosi, aŋaŋ
vuodiekemba dɪ kana ka tuose ba tieliŋ
nʋa, aŋaŋ vuodiekemba nine dɪ kana ka
suule jaaŋ, aŋaŋ vuodiekemba dɪ kana
ka chɪga Ɲmɪŋ, 3 ta yi vuodiekemba dɪ
wone choti aŋaŋ taŋ, ta kaaŋ dɪ chɪga
zɔɔlɪŋ, ta yi mɔlanfɪkɪtieliŋ, ta kaaŋ bɪagɪ
yige ba gbaŋ, ta nan dɪ tʋa, ta kaaŋ dɪ
yaala wʋvɪɪnɪŋ, 4 ta nan dɪ nyɪnna ba
chanchaalɪŋ kʋaŋ, ta yi pogi pogi tieliŋ, ta
kɔta ba gbaŋ, ba nan dɪ cho nansɪŋ a tɪaŋ
Ɲmɪŋ, 5 ba nan keŋ a yi sɪba vuodiekemba
dɪ jɪanna Ɲmɪŋ ama ta zeti Ɲmɪŋ hagɪrɪbʋ.
Nɪ vʋarɪ nɪ gbaŋ a nyɪŋ banɪŋ vuosi
mi. 6 Ba bataŋ juo tige me a gaama
hɔgʋgaatɪba, vuodiekemba dɪ yinene bɪaŋ
pam wa ta dɪ ba sʋgɪtɪ lɔlɪbɪatɪ yiri yiri
wo. 7 Saŋŋa mana hɔgʋba gie bʋgɪra mɪŋ
ama ba kaaŋ wɔŋ sɪba wusie sieku. 8 Sɪba
Janesi aŋaŋ Jamberesi die dɪ kana ka saagɪ
a yɪ Mosisi wo, dembisi gie sɪwa dene, ba
waga aŋaŋ wusieke, ba sʋŋanyile ka vɪɪna,
ba ka bɪ dɪ yadaka sieŋ. 9 Ama ba kaaŋ
dɪ gaama vuosi a yʋasɪ, dama vuoŋ mana
nan keŋ ye ba gaatɪŋ dɪ sɪna die sɪba die dɪ
yine a yi Janesi aŋaŋ Jamberesi dene wo.

Kpatɪŋ kpaamɪŋ

10 Ama fʋnɪŋ nɪŋ, dɪ wa n dagɪkʋ aŋaŋ
n beriŋ aŋaŋ n sʋŋanyile. Wɔŋ sɪba
n yine Masia yada dene, aŋaŋ suguru,
aŋaŋ n choti aŋaŋ vuota, aŋaŋ n hanɪa,
11 ta bɪ sɪba vuosi dɪ mugisine mɪŋ dene,
aŋaŋ n wahala diile. Sɪba wudiekemba
mana die dɪ yine mɪŋ Antiyoku aŋaŋ
Yikonumi aŋaŋ Lisitira tɪgɪsɪ me. Sɪba die
n yene mugisibɪatɪ dene, ama tɪ Yɔmʋtieŋ
die vʋarɪ mɪŋ mɪŋ a nyɪŋ a mana ma.
12 Wusie, vuodiekemba mana dɪ yine Yisa
Masia sɪɪtɪ ta yaala ba bemme vɪɪnɪŋ nan
ye mugisiŋ a nyɪŋ vuosi jigiŋ; 13 ta vuobɪatɪ
aŋaŋ gɪgaantɪba nan keŋ gʋta ba wʋbɪatɪ
ta gaama vuosi ta vuosi dɪaŋ dɪ gaama
ba. 14 Ama fʋnɪŋ nɪŋ, ye yalla wusie
dieke ba dagɪna fʋ wa, ta fʋ faasɪ tuo dii
wo, dama wɔŋ sɪba dɪ vuodiekemba dɪ
yine fʋ dɪdagɪrɪŋ yiwo wusietieliŋ. 15 Ta
fʋ ballɪbɪsɪ mi wɔŋ sɪba Ɲmɪŋ gbaŋkʋ
dɪ bɪagɪna yɪa fʋ yɪaŋ ta daga fʋ fʋ
baaŋ yi Yisa yada dene ta ye gbatɪtaanɪŋ.
16 Wudieke mana dɪ benne Ɲmɪŋ gbaŋkʋ
ma wa nyɪŋ wa ʋ nʋaŋ ma, ta a mana dɪ
yaa nyʋarɪ, ta daga ʋ wɪa, ta kpaama tɪ, ta
wʋnsa tɪ beriŋ, ta daga tɪ sʋgɪyɪalɪŋ beriŋ,
17 dɪ vuodieke dɪ jɪanna Ɲmɪŋ beriŋ vɪɪŋ
ma, dɪ ʋ yi siri ta tʋma wʋvɪɪna yiri yiri
mana.

4

1 Yisa Masia vuodieke dɪ bala ʋ keŋ
dii naarɪ ta dii vuodiekemba dɪ benne ba
miivoli me aŋaŋ kpiiliŋ sarɪya wa, wʋnɪŋ
aŋaŋ Ɲmɪŋ nɪŋŋa maŋ bala fʋ naa, 2 dɪ fʋ
mʋʋlɪma ʋ wɪa saŋŋa mana, dɪɪ yi saŋŋa
dɪ mʋ yaa ka ka mʋ, ta balɪma vuosi ba
wʋbɪatɪ, ta kpaama ba, ta kpaŋŋɪsɪma ba
ta dagɪma ba wɪaha aŋaŋ suguru saŋŋa

mana. 3 Dama saŋŋa kieŋ ta vuosi kaaŋ dı
wʋmma dagıvıınʋ, ama ba nan keŋ dı ba
gbaŋ gbaŋ ba lɔlıbıatı, ta nan dı wʋmma
yıa dıdagırıŋ pam diekemba dı dagınana
wa wudieke ba yaalala ba wʋŋ. 4 Ba
kaaŋ dı wʋmma wusieke, ama ta wʋmma
yıa ŋmınchıbısı dagıŋ. 5 Ama fʋnıŋ nıŋ,
mʋ fʋ yigi wo fʋ gbaŋ wııŋ mana ma, ta
yallıma hanıa wahala ma ta mʋʋlıma Yisa
Masia wʋvıınaha, ta tʋma tʋŋ dieke mana
Ɲmıŋ dı nagına a yı fʋ wa.

6 Dama manıŋ nıŋ, saŋŋa gbigiye mıŋ
dı n yi sıba kaaba Ɲmıŋ koriŋ me. Saŋŋa
keŋye mıŋ dı n nyıŋ tıŋgbaŋka gie me.
7 N mıwa mıvıınıŋ, ta tʋŋ n tʋʋma kpatı,
ta ye pɔgılı yada wıaha keŋ keŋ. 8 Die
wıa, nyʋarı dieke dı yine sʋgıyıalıntieliŋ
nyʋarı dʋa gbarı mıŋ mıŋ arızanna ma; ta
tı Yɔmʋtieŋ, vuodieke dı dine vuota sarıya
aŋaŋ wusie wo nan keŋ yı mıŋ kanıŋ
nyʋarı sarıya diile daraaŋ. Daa n nyıına
ma ʋ baa ʋ yı, ama ʋ nan yı vuodiekemba
mana dıaŋ dı yaalala dı ʋ keŋ wo.

Wʋbalıka kpatıŋ

9 Kpaŋŋı fʋ gbaŋ a keŋ n jigiŋ daraa ale
wa gie. 10 Dama Demasi dı faasına cho
tıŋgbaŋka gie nyinti pam wıa, ʋ va mıŋ
mıŋ ta ga Tesalonika tıŋ, ta Kiresikensi
dıaŋ dı ga Galasia tıŋgbaŋ ma, ta Tatusi
dıaŋ dı ga Dalimasia tıŋgbaŋ ma. 11 Luki
nyıına ma benne n jigiŋ. Nagı Maki a keŋ
aŋaŋ wa, dama ʋ tʋʋma yaa nyʋarı pam
a yı mıŋ. 12 N tʋŋ wa Tikikusi Efesusi tıŋ
ma. 13 Fʋ keŋ kieŋ saŋŋa dieke, fʋ nagı
n jayeekiwaŋ dieke n vana a taaŋ Tiroasi
tıŋ ma Kapusi jigiri aŋaŋ n gbaŋ pilikehe
aŋaŋ gbaŋ tıalıkaha.

14 Alekizanda, vuodieke dı yine
macheeri wo yi mıŋ wʋbıaŋ pam; Ɲmıŋ
nan datı ʋ tıbıŋ ʋ yine naa wıa. 15 Sımma
fʋ gbaŋ aŋaŋ wa, dama ʋ waga aŋaŋ
wʋvııŋ dieke tı mʋʋlınana pam.

16 Die n wolinne bala dı n vʋarı n gbaŋ
sarıya diile saŋŋa wa, die vuoŋ ka zie n
kʋaŋ, ba mana die chıgı ta va mıŋ mıŋ;
Ɲmıŋ da keŋ chʋʋsı ba wıırı gie wıa.
17 Ama tı Yɔmʋtieŋ die dı bie n jigiŋ ta yı
mıŋ hagırıŋ maŋ bıagı a mʋʋlı wʋvıınaha
mana a yı vuodiekemba dı kana ka yi Juu
vuosisi dı ba wʋŋ. Wʋnıŋ die gbatına mıŋ
a nyıŋ naachigiŋ nʋaŋ ma. 18 Wʋnıŋ ʋ
bına baa ʋ vʋarı mıŋ a nyıŋ bıaŋ mana
ma, ta nagı mıŋ a ga juu ʋ naarı ma
arızanna ma aŋaŋ alaafıa. Wʋnıŋ ʋ sına
bırıŋ yaa gamma haahuu. Wusie.

Kpatıŋ waasıŋ

19 N waasa Pirisila aŋaŋ Akuyila, aŋaŋ
Onesiforusi tigiŋ vuosi mana. 20 Erasitusi
die wıarı bie wo Korinti tıŋ ma, ta maŋ
vaa Tirofimusi Militusi tıŋ ma dama die ʋ
wo alaafıa. 21 Kpaŋŋı fʋ gbaŋ ta fʋ keŋ ta
tafaaŋ wa tʋgı.

Yubulusi aŋaŋ Pudensi aŋaŋ Linusi
aŋaŋ Kolodia aŋaŋ tı nımballı mana
waasa nı.

22 Tı Yɔmʋtieŋ bemme aŋaŋ nı.
Ɲmıŋ suŋŋiŋ bemme nı mana ma.

Gbaŋ dieke Pɔɔli dı maagına a yı Tatusi wʊnna

1 Manıŋ Pɔɔli, vuodieke dı yine Ŋmıŋ
yɔmʊ ta bı yi Yisa Masia tʊntʊntʊ wa,
manıŋ Ŋmıŋ die dı vʊarı a tʊŋ mıŋ
ʊ vuovʊarıkaha jigiŋ dı n vaa ba yada
hagırıma, ta vaa ba sımma wusie dieke
tı Ŋmıŋ jıamıŋ dı dagına, 2 ta bı yıa ba
tama dı ba nan ye miivoli dieke dı wone
kpatıŋ. Ŋmıŋ, vuodieke dı kana ka chıba
wıaha die wɔŋ yı tı nʊaŋ mıŋ dı ʊ nan yı
tı miivoli gie, ta wa keŋ naaŋ tıŋgbaŋka
gie, 3 ta saŋŋa dieke dı mʊna wa, die ʊ
yuorihe a dagı tı ʊ wıaha ma; ta die nagı
wıaha a yi n nuusi me maŋ mʊʊlaha sıba
tı Gbıgbatıtaantʊ Ŋmıŋ die dı dagına mıŋ
dene wo.
4 Manıŋ n maaga yıa fʊnıŋ Tatusi,
fʊnıŋ vuodieke dı yine n bʊavıınʊ yada
balıŋka ma. Tı Chɔɔŋ Ŋmıŋ aŋaŋ tı
Gbıgbatıtaantʊ Yisa Masia suŋŋi fʊ ta bı
yı fʊ sʊgıdʊagıŋ.

Yaa gamma Tatusi tʊʊma Kireeti tıŋ ma

5 Die n vaa fʊ mıŋ Kireeti tıŋ ma dı fʊ
wʊnsı wudiekemba mana dı yine talası,
ta bı vʊarı Masia dıdıısırıba nyıŋkʊra
tıŋ mana ma, sıba n dagına fʊ dene
wo. 6 Dı yiwo talası dı Masia dıdıısırıŋ
nıŋŋandıısırʊ wome bıaŋ; ta yallıma
hɔgʊbalımıŋ nyıına; ta ʊ ballı yi Ma-
sia dıdıısırıŋ ta da yi ballıbıatı aŋaŋ
tıbıhagırıtieliŋ. 7 Dama Masia dıdıısırıŋ
nıŋŋandıısırʊ sına Ŋmıŋ tʊʊma, die wıa
dı yiwo talası dı ʊ da yallıma bıaŋ, ʊ
ka mʊ ʊ yallıma kalinbaani, yaa a jıma
sınyıırıŋ yɔrı yɔrı, yaa a yi vuodieke dı
nyunene daaŋ a buge, yaa vuodieke dı
yaalala waagıŋ, yaa vuodieke dı faasına
a yaala ligire pam. 8 Ama ʊ mʊ ʊ yiwo
vuodieke dı mıŋŋına tuose chaanıŋ ʊ tigiŋ
me, ta cho dı ʊ yime wudieke dı vıına,
ta bı yi vuodieke dı yalla yıaŋ, ta bemme
vıınıŋ, ta bı yi sʊgıyıalıntieŋ, ta bıagı a
yige ʊ gbaŋ. 9 Ta yi vuodieke dı mıŋŋına
a pɔgılı wusie wıaha sıba a dagına dene.
Die nan vaa ʊ mıŋŋı dagı vuosi dagı dieke
dı vııŋna, ta bıagı a nyaŋŋa vuodiekemba
dı kana ka saaga yıa wusie dagıkʊ.
10 N bala fʊ naa dama nʊazetitielibe
dala pam, ta Juu vuosi dı sıı dene, ba
naga ba wudiekemba dı wone nyʊarıka
a gaama vuosi mıŋ. 11 Dı yiwo talası
dı fʊ kagı ba wʊbalıkaha gie, dama ba
yalla ligire chotibıatı wıa ba daga vuosi
wudieke dı kana ka vıına dı ba dagı,
die dı chɔrıŋ tige ataŋ vuosi sʊŋanyile.
12 Kireeti daa wʊnyı vuodieke dı yine
dıdagırıkpeŋkpııŋ die baarı dı, “Kireeti
vuosi mana yiwo ŋmınchıbıtieliŋ, ta bı
yi vuobıatı sıba haagıŋ dɔmbıatı ta bı
yi walınkpıatieliŋ ta yaa wutuliŋ pam.”
13 Wudieke die ʊ bala wa yiwo wusie, die
wıa galıŋ ba ba nine me amʊ ba nan yi
wudieke dı yine wusie yada, 14 ta daa bı
wʊmma Juu vuosisi sunsobilitɔgıtı, ta daa
bı wʊmma a yıma vuodiekemba dı zetine
wusie wıaha dagıkʊ. 15 Sʊgıyıalıntieliŋ
jigiŋ nıŋ, jaaŋ mana yıantıya mıŋ a yı
ba, ama wʊbıayiiribe dı kana ka yi Masia
yada wa jigiŋ nıŋ, jaaŋ ka yıantıya a yı
ba, dama ba sʊŋanyile aŋaŋ ba yıaŋ ka
yıantıya. 16 Ba wasa ba gbaŋ Ŋmıŋ vuosi
ama ba wuyiike dı ka dagı dı ba yiwo
Ŋmıŋ vuosi. Ba yiwo nʊazetitieliŋ, ta haa
taŋ, ta ka mʊ ba yi wudieke dı vııŋna.

2

Yaa gamma wusie dagıkʊ wıa

1 Tatusi, mʊ fʊ dagıma wudieke dı yine
wusie. 2 Kpaama nyıŋkʊraha dı ba bemme
sɔmm, ta yallıma yıaŋ, ta bı yigi ba gbaŋ,
ta mıŋŋı pɔgılı Masia wıaha, ta chome vu-
osi, ta bı yallıma sikimiŋ. 3 Bı kpaaŋ hɔgʊ
nyıŋkʊraha die gbaŋ gbaŋ, dı ba bemme
sıba vuodiekemba dı benne kası dı mʊna
dı ba bemme dene, ta daa yi kʊagaarıŋ,
ta daa bı nyume daaŋ a bugime. Ba
mʊ ba dagıma wudiekemba dı vııŋna,
4 ta dagıma hɔgʊlıabaha dı ba chome ba
chʊllıŋ aŋaŋ ba ballı, 5 dı ba bı yigime
ba gbaŋ, ta bemme kası, ta yi hɔgʊvıına
ba chʊllıŋ tige me, ta tuosime ba chʊllıŋ
nʊa. Die nan yi aŋ vuoŋ kaaŋ bıagı balı
wʊbıatı yaa gamma Ŋmıŋ wıaha. 6 Bı
kpaaŋ dalʊakaha die gbaŋ gbaŋ, dı ba
yigime ba gbaŋ. 7 Fʊ gbaŋ bemme vıınıŋ
jaaŋ mana ma, aŋ ka yi dagıtı a yı ba.
Dagıma ba Masia wıaha aŋaŋ wusie, ta
vaa fʊ nine ŋmıntı, 8 ta balıma wudieke
dı tʊgısına amʊ fʊ dataasısı kaaŋ ye wııŋ
a balı a chʊʊsı tı, die nan vaa ba dii viivi.
9 Dı vıına dı yɔŋısı tuosime ba tieliŋ nʊa,
ta yime wudieke dı fıalınana ba sʊŋ jaaŋ
mana ma. Ba tielibe dı keŋ bala wıa, ba
da nıgıma nınhagırıŋ aŋaŋ ba, 10 yaa ba
gaarıma ba. Dı yiwo talası dı ba dagı dı
ba yiwo vuovıına ta yi wusietieliŋ saŋŋa
mana amʊ ba nan vaa Ŋmıŋ, vuodieke dı
yine tı gbıgbatıtaantʊ wa dagıkʊ ye bırıŋ
wudieke mana ba yinene me. 11 Dama
Ŋmıŋ yı wa vuota mana sieŋ dı ʊ ye
gbatıtaanıŋ; naa dagıya ʊ zɔɔlınchıgıla dı
dala dene. 12 Kanıŋ zɔɔlınchıgılaka mi
dagı tı mıŋ dı tı vaa wudiekemba mana
dı kana ka dı Ŋmıŋ sieŋ, aŋaŋ tıŋgbaŋka
gie lɔlıbıatı, ama ta yigi tı gbaŋ, ta bemme
vıınıŋ, ta dıa Ŋmıŋ tıŋgbaŋka gie me,

13 dama tı chıısa mıŋ ta yaa tama dieke dı
yınana tı sʊgıfıalıŋ dı tı Ɲmıŋ kpeŋkpııka
aŋaŋ tı Yɔmʊtieŋ Yisa Masia nan keŋ nyıŋ
chuulikpeŋkpııŋ ma. 14 Die ʋ tuo wo tı kuŋ
a kpi dı ʋ gbatı tı a nyıŋ wʊbıatı mana
ma, ta yi tı sʊgıyıalıntieliŋ dı yine ʋ nyıına
ma sııtı, dı tı yi vuodiekemba nine dı
ŋmıntına aŋaŋ tʊnvıına yiile. 15 Dagıma
ba wıaha gie mana, ta kpaŋŋısıma ba, ta
kpaaŋ ba aŋaŋ Ɲmıŋ dı yına fʊ yiko dene,
ta da vaa vuoŋ daansı fʊ yɔrı.

3

Masia dıdıısırıŋ dı mʊna ba bemme dene

1 Kpaaŋ fʊ vuosisi dı ba yıma naalıŋ
aŋaŋ vuodiekemba dı yalla yiko jılıma,
ta tuosime ba nʊa ta yime siri dı ba yi
wudiekemba mana dı vııŋna. 2 Balı ba
dı ba da balıma wʊbıatı yaa gamma vuosi
mi, ta da wagıma taŋ, ta bemme sɔmm,
ta yıma vuoŋ mana jılıma. 3 Dama saŋŋa
dieke die dı tıanna wa die tı gbaŋ die tı
wo yıaŋ, ta yi nʊazetitieliŋ, ta dıı sie dieke
dı kana ka tʊgısıya, ta dıı lɔlıbıatı sieti
yiri yiri. Die tı wo sʊŋanyiliviına, ta die
yaa sʊgıbıaŋ, die tı haa tı chanchaalıŋ,
ta ba dıaŋ ba haa tı. 4 Ama saŋŋa die
dı keŋ tʊgı tı gbıgbatıtaantʊ Ɲmıŋ die
dı dagı tı dı ʋ yaa zɔɔlınchıgıla ta cho
vuoŋ mana, 5 ta gbatı tı a taaŋ. Die dı
ka yiwo tı tʊnvıına wıa ama die dı yiwo
ʋ zɔɔlınchıgıla wıa die ʋ gbatı tı a taaŋ,
ta die dı vaa ʋ Halıkasıka die dı sıı tı
ta vʊarı tı tʊmbıatı, ta yı tı mırıhaalıŋ
aŋaŋ miivoli haalıŋ. 6 Ɲmıŋ die yı tı wa
ʋ Halıkasıka, tı Gbıgbatıtaantʊ Yisa Masia
wıa, 7 amʊ ʋ zɔɔlınchıgıla wıa tı nan bırıŋ
vuovıına ʋ jigiŋ, ta ye miivoli dieke dı
wone kpatıkʊ, ta tı yaa tama dı tı nan ye
wo. 8 Wıaha gie yiwo wusie.

N yaala fʊ nagı fʊ sʊŋanyile mana a
dagıma ba naa, ta vuodiekemba dı yine
Ɲmıŋ yada wa nan nagı ba saŋŋa mana
a yie wʊvıına. Wıaha gie vıına mıŋ ta yaa
nyʊarı a yıa vuoŋ mana. 9 Ama nı vaa
nınhagırıtɔgıtı, ta bı vaa nı chɔɔŋkʊʊlıŋ
buuriŋ saara bıısıŋ, ta vaa waagıŋ aŋaŋ
nınhagırıŋ yaa gamma mıraha ma, dama
a yiwo wʊtɔgıtı ta wo nyʊarı. 10 Dıı yi
vuoŋ dı yi jigiŋmabırʊ, fʊ kpaaŋ wa bʊnyı
yaa bule me; dıı yi ʋ baga dı wo kpaaŋkʊ
ma, fʊ va wa ta da bı tɔgıŋ wa. 11 Nan dı
sıba a baarı dı wʊnıŋ vuoke mi ka bı dıı
Masia, ta ʋ gbaŋ gbaŋ ʋ tʊmbıatı dı dagı
dı ʋ chʊʊsıya mıŋ.

Kpatıŋ kpaamıŋ

12 Dıı yi maŋ keŋ tʊŋ Atemasi yaa
Tichikusi fʊ jigiŋ, fʊ kpaŋŋı fʊ gbaŋ a keŋ
n jigiŋ Nikopolisi tıŋ ma, dama n nan dı
bie mi wʊyaalıka gie. 13 Kpaŋŋı fʊ gbaŋ
a suŋŋi Senasi, vuodieke dı yine lɔya wa,
aŋaŋ Apolosi, aŋ ba ye wudieke mana ba
yaalala a piili ba sieku. 14 Dı mʊ dı Masia
dıdıısırıba yime tʊnvıına saŋŋa mana, ta
suŋŋime vuosi ba wumugisike me, ta da
bemme beri dieke dı wone nyʊarı.

15 Vuodiekemba mana dı benne n jigiri
waasa fʊ. Waası vuodiekemba dı yine
Masia dıdıısırıba ta cho tı wo.

Ɲmıŋ suŋŋi nı mana.

Gbaŋ dieke Pɔɔli dı maagına a yı Filimoni wʊnna

1 Manıŋ Pɔɔli vuodieke dı benne
dansarıka sʊŋ Yisa Masia saaŋ wıa wa,
aŋaŋ tı nımbʊa Timoti maagınana gbaŋkʊ
gie a yıa fʊnıŋ tı tʊntʊŋ chanchaaŋ,
vuodieke tı faasına cho wo, 2 aŋaŋ Masia
dıdıısırı diekemba dı lagıŋna a jıama
Ɲmıŋ fʊ tigiri me wo, ta bı yıa tı taa Afıa
aŋaŋ tı tʊntʊŋ chanchaaŋ Akapusi.
3 Tı Chɔɔŋ Nabidie Ɲmıŋ aŋaŋ tı
Yɔmʊtieŋ Yisa Masia suŋŋi nı ta bı yı nı
sʊgıdʊagıŋ.

Filimoni choti aŋaŋ ʊ yada wıa

4 N nımbʊa Filimoni, saŋŋa dieke mana
maŋ keŋ jʊʊsa Ɲmıŋ, ta tıınsı fʊ wıa n
ŋaaŋ waası wa mıŋ. 5 Dama n wʊŋ fʊ
yalla yada tı Yɔmʊtieŋ Yisa ma dene ta
bı cho Ɲmıŋ vuosi mana dene. 6 N jʊʊsa
Ɲmıŋ mıŋ tınıŋ aŋaŋ fʊ dı lagısına a yi
Yisa Masia yada naa, die vaa tı mıŋŋı sıba
berivıınıŋ dieke dı yine tı sııtı ʊ ma. 7 N
nımbʊa, fʊ chotiti gie yı mıŋ wa sʊgıfıalıŋ
ta bı kpaŋŋısı mıŋ, dama kpaŋŋısa Ɲmıŋ
vuosi mana mıŋ.

Yaa gamma Filimoni yɔmʊ Onisimusi wıa

8 Masia wıa n tıŋ kaaŋ chıgı ŋmaamıŋ dı
n balı fʊ aŋ fʊ yi wudieke dı mʊna. 9 Ama
choti wıa, n baa jʊʊsı fʊ mıŋ, manıŋ Pɔɔli
vuodieke dı yine Yisa Masia tʊntʊntʊ ta
lele a bie dansarıka sʊŋ ʊ wıa wa. 10 Die
wıa, n zie wo Onisimusi naŋ ma, vuodieke
dı yine n gbaŋ gbaŋ n bʊa Masia ma wa
a jʊʊsa fʊ, dama n benne dansarıka sʊŋ
giena wa n balı wa mıŋ wʊvıınaha ʊ yi
yada. 11 Saŋŋa dieke dı tıanna wa die ʊ wo
nyʊarı a yı fʊ, ama lele nıŋ, ʊ yaa nyʊarı
a yı manıŋ aŋaŋ fʊ mana mıŋ.
12 Lele n yiŋŋi tʊŋ wa mıŋ fʊ jigiŋ, ta n
sʊŋ mana bie ʊ ma. 13 N tıŋ nan dı yaala
ʊ zie fʊ naŋ ma n jigiŋ ta suŋŋime mıŋ
n benne dansarıka ma Masia wʊvıınaha
wıa wa. 14 Ama n ka yaala n mugisi fʊ aŋ
fʊ suŋŋi mıŋ, ama n yaala fʊ yi mıŋ aŋaŋ
fʊ dʊŋŋʊ. Die wıa, n kaaŋ yi wııŋ ntaala
saagıya.
15 Vuoŋ zı, Onisimusi die gaya mıŋ ta
va fʊ saŋŋa bıta amʊ nan dı yallı wa yaa
gamma haahuu. 16 Ta lele nıŋ ʊ ka die
yiwo yɔmʊ, dama ʊ tıaŋ wa yɔmʊ, ʊ yiwo
tı nımbʊa choti, Masia ma. N faasına a cho
ʊ wıa dene wo, mʊ fʊ cho wo a tıaŋ dene,
dama ʊ yiwo fʊ yɔmʊ aŋaŋ fʊ nımbʊa tı
Yɔmʊtieŋ ma.
17 Die wıa, dıı yi fʊ nagı mıŋ sıba fʊ
tʊntʊŋ chanchaaŋ, die nıŋ mıŋŋı tuo wo
sıba fʊ baaŋ nan tuo mıŋ dene wo. 18 Dıı
yi ʊ yi fʊ wııŋ yaa ʊ dii fʊ hamıŋ, fʊ vaa
n tuŋ. 19 N maaga wıırı gie aŋaŋ n gbaŋ
gbaŋ n nuuŋ mıŋ. Manıŋ Pɔɔli n nan tuŋ
fʊ; ama daa manıŋ n bala n balı fʊ, dama
fʊ gbaŋ sıba a baarı yaa wa n hamıŋ fʊ
miivoli wıa. 20 Die wıa n nımbʊa, ko suŋŋi
mıŋ tı Yɔmʊtieŋ wıa ta kpaŋŋısı mıŋ tı
yine dıdıısırıtaŋ Masia ma wıa.
21 N maagına wudieke naa, n yaa tama
dı nan yi tıaŋ n bala fʊ dı fʊ yi wudieke
wo. 22 Bı yaalı juoŋ a gbara mıŋ dama nı
Ɲmıŋ jʊʊsıŋ wıa n yaa tama dı n nan keŋ
kaagı nı.

Kpatıŋ waasıŋ

23 Epafirasi, vuodieke dı gʊtına a bie
dansarıka sʊŋ aŋaŋ mıŋ Yisa Masia wıa
wa waasa nı. 24 Ta n tʊntʊŋ chanchaalıŋ,
Maki aŋaŋ Arisitakusi, aŋaŋ Demasi, aŋaŋ
Luki, gbaŋ waasa nı.
25 Tı Yɔmʊtieŋ Yisa Masia suŋŋi nı
mana.

Hiiburu Vuosi

Ŋmıŋ dı yına tı ʋ wıa ʋ Bʋa Yisa ma dene

1 Kʋrıŋ ma wa Ŋmıŋ die daaga ʋ
naazʋalıba ma a bala wıa a yıa tı
chɔɔŋkʋʋlıba saŋŋa pam aŋaŋ sieti pam
ma, 2 ama lele nıŋ ʋ vaa wa ʋ Bʋadembike
dı balı a yı tı. Ʋ ma Ŋmıŋ dı daagı a
naaŋ dʋnıa ta bı vʋarı wa dı ʋ sımma
jaaŋ mana. 3 Wʋnıŋ ʋ yine Ŋmıŋ gbaŋ
gbaŋ nıasıŋ, ta chaana Ŋmıŋ chaanıŋ,
ta pɔgılı dʋnıaka gie lʋga mana aŋaŋ ʋ
nʋawııŋ dieke dı yalla hagırıŋ wa. Die ʋ
yine wudieke dı baaŋ vaa vuosi ye ba bıaŋ
naachaala a kpatı wa, ʋ wa kalı wa Ŋmıŋ
vuodieke dı yine hagırıtieŋ wo nuudiigiŋ
chaaŋ arızanna ma.

Ŋmıŋ Bʋadembike hagırıŋ wıa

4 Ŋmıŋ dı yine ʋ Bʋadembike saaŋ
dı tıaŋ malakasi saaraha, die gbaŋ gbaŋ
Bʋadembike dı tıaŋ ba. 5 Dama Ŋmıŋ ye
ka balı yı ʋ malakasi wʋnyı dı:
“Fʋnıŋ yiwo n Bʋadembiŋ,
ta jinne maŋ yi fʋ Chɔɔŋ.”
Yaa Ŋmıŋ ye balı yı ʋ malakasi wʋnyı dı:
“N nan keŋ yi ʋ Chɔɔŋ
ta ʋ yi n Bʋadembiŋ.”
6 Saŋŋa dieke Ŋmıŋ die dı bala ʋ tʋŋ
ʋ Bʋadembiŋ dieke dı yine nyıŋnaaŋka
mana sikpeŋtieŋ tıŋgbaŋka gie me wo die
ʋ bı balı dı:
“Ŋmıŋ malakasi mana mʋ ba jıama wa
mıŋ.”
7 Ama naa Ŋmıŋ die dı balı yaa gamma
malakasi ma, dı:
“Ŋmıŋ yiwo ʋ malakasi dı yi haalıtı
ta bı yi ba yi bolinyaaŋ.”
8 Ama ta balı yı ʋ Bʋadembike dı:
“Yiwo Ŋmıŋ, ta fʋ naarı nan dı beri yaa
gamma haahuu.
Ta daansa fʋ vuosi aŋaŋ wusie.
9 Fʋnıŋ nıŋ cho wo vıınıŋ ama ta haa bıaŋ
die wıa manıŋ Ŋmıŋ vuodieke dı yine fʋ
Ŋmınnı dı vʋarı fʋ
ta yı fʋ jılıma ta fʋ yaa sʋgıfıalı dieke
dı faasına tıaŋ
fʋ zʋalıŋ.”
10 Ta die bı balı naa dı:
“Ŋmıŋ, piiliku me wo naaŋ wa tıŋgbaŋka
gie,
ta naaŋ ŋmıŋsikpeŋ aŋaŋ fʋ nuusi.
11 A mana nan keŋ kpi, ama fʋnıŋ nıŋ nan
wıarı a beri;
a mana nan keŋ kʋrıŋ a chıırı sıba
gatı.
12 Nan keŋ kpeŋhe sıba jayeekikpııŋ,
ta nan tarıgıha sıba fʋ tarıgınana gatı.
Ama fʋnıŋ nıŋ wo tarıgıŋ,
ta nan dı beri yaa gamma haahuu.”
13 Ŋmıŋ ye ka balı a yı ʋ malakasi wʋnyı
dı
“Kala n nuudiigiri gie chaaŋ,
a ga tʋgı saŋŋa dieke n balla n nagı fʋ
dataası
a yi fʋ nuusi me.”
14 Malakasi mana yiwo haalıtı ta jıama
Ŋmıŋ ta ʋ tʋma ba dı ba keŋ a suŋŋi
vuodiekemba dı balla ba ye gbatıtaaŋkʋ.

2

Gbatıtaaŋ kpeŋkpııŋ wıa

1 Tı mʋ tı yigi wo wusie diekemba tı
wʋnna a yalla keŋ keŋ amʋ tı kaaŋ taarı ta
va ha. 2 Wudiekemba malakasi dı mʋʋlına
a yı tı chɔɔŋkʋʋlıba die yiwo wusie ta
vuodieke die dı kana ka dı ha die ye wo
tıbıdatı dieke dı mʋna. 3 Die wıa, dıı yi tı
ka saagı a wʋmma gbatıtaaŋ kpeŋkpııkʋ
wıaha vıınıŋ, tı baa tı yiwo lalıa a nyıŋ
tıbıdatıŋ ma? Tı Yɔmʋtieŋ gbaŋ gbaŋ die
wolinne a mʋʋlı yaa gamma gbatıtaaŋkʋ
gie mi, ta vuodiekemba die dı wʋnna wa
dı dagı tı dı ka seŋ yiwo wusie. 4 Saŋka mi
Ŋmıŋ die dı tʋŋ mamachi wʋkpııma aŋaŋ
dagıtı pam ta die bı yı vuosisi ʋ Halıkasıka
piinisi ʋ yaalala dene, die dı dagı dı ʋ
wıaha yiwo wusie.

Vuodieke dı sına gbatıtaanıŋ

5 Ŋmıŋ die ka vʋarı malakasisi dı ba
daansıma dʋnıa dieke dı bala ka keŋ ta tı
bala naa wa. 6 Dı maagıya mıŋ jigiŋ kaanı
Ŋmıŋ gbaŋkʋ sʋŋ dı:
“Ŋmıŋ, vuota yiwo bıa fʋ yile ʋ wıa?
Ta bı yi bıa fʋ baga dı bie ʋ ma?
7 Naaŋ wa mıŋ ta ʋ ka tʋgı malakasi
ta bı yi ʋ ye bırıŋ aŋaŋ pımpagıŋ
8 ta vaa ʋ sıı jaaŋ mana.”
Dı balıya mıŋ dı Ŋmıŋ vaa wa vuota dı
yi “Jaaŋ mana sikpeŋtieŋ.” Dı dagıya dı ʋ
sıı jaaŋ mana mıŋ, ama lele vuota ye ka sıı
jaaŋ mana. 9 Ama tı sıba yaa gamma Yisa
wıa. Wʋnıŋ saŋŋa bıta Ŋmıŋ die dı va ʋ
ka tʋgı malakasi, dı ʋ tuo vuota mana kuŋ
a kpi, wʋnıŋ Ŋmıŋ zɔɔlınchıgıla wıa. Ʋ
kumbu wahala diile wıa Ŋmıŋ dı vaa ʋ ye
bırıŋ aŋaŋ pımpagıŋ. 10 Ŋmıŋ vuodieke
dı naanna jaaŋ mana ta bı pɔgılı jaaŋ
mana wʋnıŋ ʋ vana ʋ ballı pam dı ʋ
juo ʋ naarı ma, naa die tʋgısına a yı wa
dı ʋ vaa ba gbıgbatıtaantʋ Yisa seŋ yi
ba Gbıgbatıtaantʋ aŋaŋ wusie, ʋ wahala
diilehe wıa.
11 Wʋnıŋ ʋ yinene vuota dı yi Ŋmıŋ
vuosi, ta wʋnıŋ aŋaŋ ba mana dı lagıŋ
a yaa Chɔɔŋ balımıŋ. Die wıa Yisa dı
ka chıga viivi dı ʋ wasıma ba ʋ nımballı.
12 Die ʋ balı yı wa Ŋmıŋ dı:
“N nan balı n vuosi wudieke fʋ yine;
a bırı fʋ saaŋ ba lagımıŋ jigiŋ.”

13 Die ʋ bɪ balɪ dɪ, “Manɪŋ nɪnɪŋ n nan
yi Ŋmɪŋ yada”, ta bɪ baarɪ dɪ, “Manɪŋ
aŋaŋ ballɪ diekemba Ŋmɪŋ dɪ yɪna mɪŋ wa
lagɪŋna beri naa.”
14 Ŋmɪŋ ballɪ dɪ yine vuota ta yaa
nyɪŋgbanɪŋ aŋaŋ zɪŋ wɪa, Yisa dɪaŋ die dɪ
keŋ yi vuota sɪba banɪŋ, amʋ ʋ kumbu me
ʋ keŋ chʋʋsɪ Sitaani vuodieke dɪ yalla kuŋ
hagɪrɪŋ wa, 15 ta vʋarɪ vuodiekemba dɪ
chɪgɪnana kuŋ ba ŋmaamɪŋ ma, dama die
ba yiwo ŋmaamɪŋ yɔŋɪsɪ ba miivoli mana
ma. 16 Wusie, daa malakasisi ʋ suŋŋe,
ama Abarahami haagɪsɪsɪ ʋ suŋŋe. 17 Naa
wɪa dɪ mʋ ʋ sɪmma sɪba ʋ nɪmballɪlɪ jaaŋ
mana ma amʋ ʋ nan bɪagɪ yi kɪkaabɪtɪba
jakʋʋŋ dieke dɪ yine wusietieŋ ta bɪ chɪga
zɔɔlɪŋ, ta nagɪ ʋ gbaŋ a yi kaaba vuota
wɪa Ŋmɪŋ jigiŋ, amʋ Ŋmɪŋ nan nagɪ ba
wʋbɪatɪ a chaa ba. 18 Ta lele, ʋ nan bɪagɪ
suŋŋi vuodiekemba Sitaani dɪ magɪsɪna
dama Sitaani die magɪsɪ ʋ gbaŋ mɪŋ ta ʋ
dii wahala.

3

Yisa yiwo vuokpɪɪŋ a tɪaŋ Mosisi

1 N nɪmballɪ diekemba dɪ yine Ŋmɪŋ
vuosi ta ʋ wa nɪ naa, nɪ yilime yaa gamma
Yisa ma, vuodieke Ŋmɪŋ die dɪ tʋnna dɪ ʋ
keŋ yi kɪkaabɪtɪba jakʋʋrɪ tɪ Ŋmɪŋ jɪamɪŋ
sieŋ me wo. 2 Die ʋ yiwo wusietieŋ a yɪ
Ŋmɪŋ vuodieke dɪ vʋarɪna wa dɪ ʋ keŋ tʋŋ
tʋʋmaha gie wo sɪba Mosisi die dɪ yine
wusietieŋ ʋ tʋʋma ma Ŋmɪŋ vuosi sʋkʋ.
3 Mɪmɪɪrʋ dɪ yese bɪrɪŋ pam a tɪaŋ tigiŋ
dieke ʋ mɪna wa, die gbaŋ gbaŋ Yisa dɪ
mʋ ʋ ye bɪrɪŋ pam atɪaŋ Mosisi. 4 Tigiŋ
nɪŋ mana vuoŋ mɪnana ka, ama Ŋmɪŋ
mɪna jaaŋ mana. 5 Mosisi die yiwo wusie
tʋnʋntʋ Ŋmɪŋ vuosi mana jigiŋ, a bala
wudiekemba Ŋmɪŋ dɪ bala ʋ daansɪ a balɪ.
6 Ama Masia nɪŋ ʋ yiwo wusietieŋ ta sɪɪ
Ŋmɪŋ tigiri mi ta yi Ŋmɪŋ Bʋademinŋ.
Dɪɪ yi tɪ yaa kenyiti aŋaŋ kpaadensiŋ yaa
gamma tɪ tamaka ma, die nɪŋ tɪnɪŋ tɪ yine
Ŋmɪŋ tigiri vuosi mi.

Ŋmɪŋ vuosi voosiŋ wɪa

7 Die wɪa, nɪ saagɪ a yi wudieke
Halɪkasɪka dɪ bala wa, dɪ:
“Dɪɪ yi nɪ wʋŋ Ŋmɪŋ lɔlɪŋ jinne,
8 nɪ da vaa nɪ sʋgɪtɪ hagɪrɪma sɪba
nɪ chɔɔŋkʋʋlɪba die dɪ zetine Ŋmɪŋ
nʋarɪ,
sɪba die ba sɪna die wo hagɪyeŋ me wo
ta magɪsɪ wa wa.
9 Ŋmɪŋ die balɪya mɪŋ dɪ:
‘Die ba wɔŋ ye wudieke n yinene a ga tʋgɪ
bɪna baŋɪsɪ-nɪɪsa wa
ama mi die ba magɪsɪ mɪŋ.
10 Die wɪa maŋ jɪɪ sɪnyɪɪrɪŋ aŋaŋ vuosi mi
ta baarɪ dɪ,
Ba sʋgɪtɪ ma, ba zeti mɪŋ mɪŋ, ta ka
dɪɪ n sieti.
11 Die maŋ jɪɪ sɪnyɪɪrɪŋ ta yɪ nʋarɪ gie dɪ,
ba kaaŋ wɔŋ juu tɪŋgbaŋ dieke n
tɪnna baa n yɪ ba voosiku wo me.’
”
12 N zʋalɪŋ, nɪ sɪmma ta da vaa
sʋŋanyilibɪatɪ aŋaŋ chɪɪlɪŋ yi nɪ wʋnyɪ
yiŋŋi kʋaŋ ta va miivolitieŋ Nabidie Ŋmɪŋ.
13 Ama nɪ suŋŋime taŋ daaŋ mana tɪ yene
bie tɪ miivoli me naa, ta nɪ daa vaa bɪaŋ
gaaŋ nɪ aŋ nɪ yi tɪbɪhagɪrɪtieliŋ. 14 Dama
dɪɪ yi tɪ yigi yada dieke tɪ yalla a nyɪŋ
piiliku me wo a yallɪ keŋ keŋ a ga tʋgɪ
kpatɪŋ, tɪnɪŋ aŋaŋ Masia nan yi tʋntʋntɪ
chanchaalɪŋ.
15 Naa die ba maagɪ Ŋmɪŋ gbaŋkʋ sʋŋ
dɪ:
“Dɪɪ yi nɪ wʋŋ Ŋmɪŋ lɔlɪŋ jinne,
nɪ daa ligi nɪ tɪba, sɪba nɪ chɔɔŋkʋʋlɪŋ
die dɪ ligine ba tɪba dene wo
ta die wagɪ aŋaŋ Ŋmɪŋ ta zeti wo wo.”
16 Mɪnɪa mba die wʋnna Ŋmɪŋ lɔlɪkʋ ta
zeti ke wo? Dɪ yiwo vuodiekemba mana
die Mosisi dɪ dɪna ba nɪŋŋa a yaa ba
a nyɪŋ Ijipiti tɪŋgbaŋ ma wa. 17 Mɪnɪa
mba Ŋmɪŋ die dɪ jɪɪ sɪnyɪɪrɪŋ a yɪ bɪna
baŋɪsɪ-nɪɪsa wa? Dɪ yiwo vuodiekemba
die dɪ yine bɪabʋ a kpi hagɪyeŋ me wo.
18 Mɪnɪa mba Ŋmɪŋ dɪ die balɪ a yɪ dɪ,
“Ba kaaŋ wɔŋ a juu tɪŋgbaŋ dieke n tɪnna
baa n yɪ ba voosiku wo me?” Die dɪ yiwo
vuodiekemba die dɪ zetine ʋ nʋarɪ. 19 Die
wɪa tɪ wa sɪba dɪ die ba ka bɪagɪ juu kanɪŋ
tɪŋgbaŋka me, dama die ba wone yada
wɪa.

4

1 Lele nɪŋ, Ŋmɪŋ wa yɪ tɪ nʋarɪ mi dɪ
tɪ keŋ a ye voosi dieke ʋ bala ka wɪa wa.
Die wɪa nɪ mana sɪmma amʋ nɪ wʋnyɪ
kaaŋ waarɪ ka. 2 Tɪ gbaŋ tɪ wʋŋ Ŋmɪŋ
wʋvɪɪnaha mɪŋ sɪba die ba wʋnna dene
wo. Die ba wʋŋ wʋvɪɪnaha mɪŋ ama die
ka wo nyʋarɪ a yɪ ba, dama die ba wʋnna
wa ba ka tuo ke aŋaŋ yada. 3 Die wɪa, tɪnɪŋ
vuodiekemba dɪ yine Ŋmɪŋ yada naa, nan
keŋ juu voosi dieke Ŋmɪŋ dɪ yɪna nʋaŋ dɪ
ʋ nan yɪ wa. Sɪba Ŋmɪŋ die dɪ bala die wo,
dɪ
“Manɪŋ die n jɪɪ wa sɪnyɪɪrɪŋ ta yɪ nʋarɪ
gie:
Ba kaaŋ wɔŋ juu tɪŋgbaŋ dieke n
tɪnna baa n yɪ ba voosiku.”
Die ʋ keŋ bala naa, ta ʋ wɔŋ kpatɪ ʋ
naamɪŋ tʋʋma piiliku me mɪŋ. 4 Dama
Ŋmɪŋ gbaŋkʋ sʋŋ jigiŋ kaanɪ ʋ wɔŋ balɪ
mɪŋ yaa gamma daraa ayʋpɔyɪ wa gie
daarɪ, dɪ: “Ŋmɪŋ die vaa wa ʋ tʋʋma mana
ta voosi daraa ayʋpɔyɪ wa daraaŋ.” 5 Ta
die bɪ balɪ wɪɪrɪ gie gbaŋ gbaŋ dɪ: “Ba
kaaŋ wɔŋ a juu tɪŋgbaŋ dieke n tɪnna

yaala n yı ba voosiku.” 6 Ama Ɲmıŋ voosiŋ
jigiŋ beri dı vuosi juu. Vuodiekemba die dı
wolinne wʋŋ Ɲmıŋ wʋvıınaha die ka ye
kanıŋ voosiku mi, dama die ba ka yi Ɲmıŋ
yada. 7 Ɲmıŋ bı zieŋ wo daaŋ kaanı, ta
wasa daarı mi “Jinne.” Ta bına pam kʋaŋ
chaaŋ Ɲmıŋ die dı bı daagı Davidi ma a
balı wıırı gie sıba dı wone a maagı Ɲmıŋ
gbaŋkʋ ma dene wo dı:
“Dıı yi nı wʋŋ Ɲmıŋ lɔlıŋ jinne,
nı daa keŋ vaa nı sʋgıtı hagırıma.”
8 Dı tıŋ yi Josua dı bıagı a yı ba voosiŋ,
Ɲmıŋ tıŋ kaaŋ bı balı yaa gamma daaŋ
kaanı. 9 Naa dagıya dı Ɲmıŋ vuosi voosiku
ye kieŋ mıŋ sıba Ɲmıŋ dı voosine daraa
ayʋpɔyı daraaŋ dene wo. 10 Dında daarı
mi, Ɲmıŋ vuosi nan vaa ba tʋʋma ta voosi
sıba Ɲmıŋ die dı vana ʋ tʋʋma ta voosi
dene wo. 11 Die wıa, nı vaa tı kpaŋŋı
tı gbaŋ ta ye voosiku mi, amʋ tı wʋnyı
kaaŋ waarı ka sıba die ba zetine Ɲmıŋ
nʋarı ta waarı ka dene wo. 12 Dama Ɲmıŋ
wıaha yiwo wudieke dı yalla miivoli, ta
yaa hagırıŋ, ta bı die a tıaŋ takoobi dieke
dı yalla nʋa ale. Ɲmıŋ wıaha bıagı gobe
a tʋga vuota haalıŋ aŋaŋ miivoli jigiŋ, ta
tʋga ʋ gbime aŋaŋ ʋ kɔba kpaaŋ, ta tʋga ta
puo ʋ sʋŋanyile aŋaŋ wudieke ʋ yilinene
ʋ sʋŋ ma. 13 Ta nyıŋnaaŋka mana dı bie
yaalıŋ ma, ta Ɲmıŋ, vuodieke dı bala ʋ keŋ
dii tı sarıya wa nine dı yese he; ta jaaŋ
wori a lɔbırı.

Masia yine tı kaabıŋ jakʋʋŋ

14 Tı yaa wa kaabıŋ jakʋʋŋ, vuodieke dı
wolinne ga Ɲmıŋ gbaŋ gbaŋ jigiŋ arızanna
ma, wʋnıŋ ʋ yine Yisa, Ɲmıŋ Bʋadembike.
Die wıa, tı mʋ tı yigi keŋ keŋ yada dieke
tı bala yaalıŋ ma wa. 15 Tı kaabıŋ jakʋʋrı
ka yi vuodieke dı kana ka chıga tı zɔɔlıŋ
tı wabıŋ ma, ama wʋnıŋ nıŋ die ʋ ye wo
magısıŋ yiri yiri sıba tı gbaŋ, ama wʋnıŋ
die ʋ ka yi bıaŋ. 16 Die wıa, nı vaa tı
yaa kpaadensiŋ ta ga Ɲmıŋ vuodieke dı
yine burichini wo jigiŋ, ta ye zɔɔlınchıgıla
aŋaŋ suŋŋiŋ aŋ ka suŋŋi tı saŋŋa dieke tı
keŋ yaala.

5

1 Kaabıŋ jakʋʋŋ mana Ɲmıŋ ŋaana
vʋara wa a nyına ʋ chanchaalıŋ sʋŋ dı ʋ
zie ba naŋ ma a kaabıma a yıma wʋnıŋ
Ɲmıŋ ba bıaŋ wıa. 2 Ʋ gbaŋ gbaŋ ʋ
wabına sieti pam ma wıa, ʋ bıagı pɔgıla
vuodiekemba dı waarına yıaŋ ta taarı
nyıŋ sieku me sɔmm. 3 Ta ʋ gbaŋ gbaŋ ʋ
wabına wıa, ʋ ka yie kaabaha vuosi nyıına
ma wʋbıatı wıa, ama ʋ yie mıŋ aŋaŋ ʋ
gbaŋ gbaŋ ʋ wʋbıatı wıa. 4 Vuoŋ ka vʋara
ʋ gbaŋ a yie kaabıŋ jakʋʋŋ, sie Ɲmıŋ vʋarı
wa sıba die ʋ vʋarına Arɔni dene wo.
5 Die gbaŋ gbaŋ, Masia die dı ka kɔtı ʋ
gbaŋ ta vʋarı ʋ gbaŋ dı ʋ yi kaabıŋ jakʋʋŋ
ama Ɲmıŋ die bala a yı wa dı:
“Fʋnıŋ fʋ yine n Bʋadembiŋ;
ta jinne maŋ bırıŋ fʋ chɔɔŋ.”
6 Ta ʋ balı jigiŋ kaanı dıaŋ
“Fʋnıŋ nan keŋ yi kıkaabıtʋ yaa gamma
haahuu,
sıba Melikizedeki.”
7 Die Yisa dı yene bie tıŋgbaŋka gie
me wo, die ʋ ŋaaŋ jʋʋsa Ɲmıŋ ta bala ʋ
wumugisike aŋaŋ nıntaantı a yıa Ɲmıŋ,
vuodieke dı baaŋ bıagı gbatı wa a nyıŋ
kumbu me wo. Die ʋ yine vuodieke dı
sʋʋna ʋ gbaŋ a yıa Ɲmıŋ wıa, Ɲmıŋ
die dı wʋŋ ʋ jʋʋsıŋ. 8 Die ʋ seŋ yiwo
Ɲmıŋ Bʋadembiŋ wusie, ama die ʋ dii wo
wahala ʋ tuone Ɲmıŋ nʋaŋ wıa, 9 ta die
keŋ dii wahalaka kpatı, ta yi vuodiekemba
mana dı tuone ʋ nʋaŋ dı ye gbatıtaaŋ
dieke dı wone kpatıŋ. 10 Dama Ɲmıŋ die
vʋarı wa mıŋ dı ʋ yi kaabıŋ jakʋʋŋ sıba
Melikizedeki.

Yada taanıŋ kpaamıŋ

11 Tı tıŋ nan balı nı wıa pam yaa
gamma Masia aŋaŋ Melikizedeki ma, ama
dı hagırı mıŋ dı tı dagı nı a chıası, dama
nı ka sıba wıa chıası lagı lagı. 12 Dı tı
mʋ nı yiwo dıdagırıŋ saŋka gie, ama nı ye
yaala dıdagırıŋ aŋ ba dagı nı yaa gamma
Ɲmıŋ wıaha wupiilikehe. Nı sıı sıba
ballınyaalısı ta mʋ nı nyume biisiŋ daa
nyindiiki dʋnsa. 13 Vuodieke dı nyunene
biisiŋ ye yiwo bʋanyaalıŋ, ta ka sıba wııŋ
mana yaa gamma vıınıŋ yaa bıaŋ ma.
14 Nyindiiki dʋnsa nıŋ yiwo nyıŋkʋra sııtı,
banıŋ ba dagı ba mıŋ ba sıba wudieke dı
yine vıınıŋ aŋaŋ wudieke dı yine bıaŋ.

6

1 Die wıa, nı da vaa tı wıarı Masia
wıaha wupiilikehe dagıŋ ma, ama nı vaa
tı dagıma wudiekemba dı mʋna a yıma
vuodiekemba dı kʋrınna Masia dıısıŋ ma
wa. Die wıa tı ka bı yaala tı balıma yaa
gamma wudieke wıa tı mʋna tı chıgı nyıŋ
tı wʋbıatı ma ta yi Ɲmıŋ yada, 2 ta bı
balıma yaa gamma Ɲmıŋ nyaabʋ sııla wıa
aŋaŋ nuuŋ dıısıŋ vuosi ma aŋaŋ kumbu
hagıkʋ wıa aŋaŋ Ɲmıŋ dı balla ʋ dii vuosi
sarıya dene ta ka wo kpatıŋ dene. 3 Dıı yi
Ɲmıŋ dı saagı tı nan ga nıŋŋa.
4 Masia dıdıısırı diekemba dı zetine ʋ
dıısıŋ, dı nan dı hagırıŋ aŋ ba bıagı a
tarıgı ba sʋŋanyile. Saŋŋa kaanı die ba
bie wo Ɲmıŋ chaanıŋ ma, ta banıŋ aŋaŋ
ba chanchaalıŋ dı tuo Ɲmıŋ Halıkasıka, ta
laŋ arızanna ma piini a ye, 5 ta die sıba
Ɲmıŋ wıa nansıŋ dı sına die, ta sıba dʋnıa
dieke dı kienene wo hagırıŋ wıa, 6 ama ta
keŋ zeti Masia dıısıŋ. Dı nan dı hagırıŋ dı

ba yiŋŋi tarıgı ba sʊŋanyile, dama ba bı kʊʊ wa Ɲmıŋ Bʊadembike dagarıkʊ ma ta yi wo viivi yeŋ me mıŋ.
7 Tıŋgbaŋ dieke nııŋ dı ŋaana nıı ka dı sʊnsı ta yie nyindiike a yıa vuodiekemba dı kʊna wa, Ɲmıŋ yi alibarika yı kanıŋ tıŋgbaŋka mi. 8 Ama dıı yi ka nyuuŋ haŋgɔɔsı aŋaŋ huubıatı, die nıŋ ka wo nyʊarı, dı kaaŋ yʊası ta Ɲmıŋ kaa kaatı yı ka aŋ ka dii boliŋ a chʊʊsı.
9 Ama tı nımballı, aŋaŋ tı bala naa mana, ama tı ka chele yaa gamma nı ma. Tı sıba dı nı bie sievııŋkʊ ma, gbatıtaanıŋ sievııŋkʊ ma. 10 Ɲmıŋ nıŋ yiwo wusietieŋ. Wʊnıŋ ʊ kaaŋ daaŋ tʊŋ dieke nı tʊnna wa, yaa choti dieke nı yalla aŋaŋ wa wa ta die suŋŋi ta ye suŋŋe Masia dıdıısırıba wa. 11 Tı yaala nı wʊnyı mana yallıma kanıŋ sʊkʊ mi a ga tʊgı kpatıkʊ, amʊ nı yalla tama dı nı nan ye jadieke wo nı nan seŋ a ye ke. 12 Tı ka yaala nı yi walınkpıatieliŋ, ama tı yaala nı yi vuodiekemba dı yine Yisa yada, ta yallıma suguru, ta keŋ ye jadieke Ɲmıŋ dı yına nʊaŋ dı ʊ nan yı ba wa.

Ɲmıŋ wusie nʊaŋ wo chıılıŋ

13 Ɲmıŋ die dı yına Abarahami nʊarı, die ʊ hʊʊ wa ʊ gbaŋ gbaŋ ʊ saaŋ ma, dama vuoŋ wori a tıaŋ wʊnıŋ Ɲmıŋ ʊ baaŋ nan hʊʊ vuoke mi saaŋ ma. 14 Die ʊ baarı dı, “Manıŋ n yıa fʊ nʊaŋ dı n nan yi alibarika a yi fʊ ma, ta yı fʊ haagısı pam.” 15 Abarahami die dı dii suguru ta die keŋ ye jadieke Ɲmıŋ dı yına nʊarı dı ʊ nan yı wa wa. 16 Vuota dı keŋ baa ʊ hʊʊ ʊ ŋaaŋ hʊʊ wa vuodieke dı tıanna wa saaŋ ma, ta ʊ hʊʊsısı dı kʊa nınhagırıŋ mana. 17 Vuodiekemba dı bala ba tuo nʊa dieke Ɲmıŋ dı ziene wo, die ʊ yaala ʊ dagı ba dı ʊ kaaŋ tarıgı ʊ sʊŋanyile; die wıa die ʊ hʊʊ a gʊtı ʊ nʊarı ma. 18 Ɲmıŋ kaaŋ bıagı chıbı ŋmınchıbısı. Die wıa nyinti ale wa gie, ʊ nʊarı aŋaŋ ʊ hʊna wa wo tarıgıŋ. Die wıa tı chıgına a ga ʊ jigiŋ a ye gbatıtaanıŋ naa wa, dı mʊ tı vaa ʊ nʊarı gie kpaŋŋısı tı aŋ tı yigi tama dieke tı yalla wa a yalla keŋ keŋ. 19 Tama dieke tı yalla naa die vana tı sʊgıtı dı hagırı, ta ga juu arızanna ma Ɲmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpııkʊ sʊŋ a garısa garı dieke dı puone juokpeŋkpııkʊ a ga tʊgı juodieke dı yine kası Ɲmıŋ juokpeŋkpııkʊ sʊŋ wa. 20 Mi die Yisa die dı wɔŋ zie tı naŋ ma a yi tı sieyiiritu, ta yi kaabıtıba jakʊʊŋ yaa gamma haahuu sıba Melikizedeki.

7

Ɲmıŋ Kıkaabıtʊ Melikizedeki wıa

1 Melikizedeki wa gie die yiwo Salemi tıŋ naaŋ, ta bı yi Nabidie Ɲmıŋ kıkaabıtʊ. Die Abarahami die dı nyınna tɔŋ dieke die ʊ bıagına a nyaŋŋı naalıba banıısa a yiŋŋi a kieŋ wo, die Melikizedeki die dı tuoli wo sieŋ me a yi alibarika a yi wo. 2 Abarahami die dı yı wa nyindiekemba mana ʊ nagına a nyıŋ mi wo baŋ mana sʊŋ kaanı. Ʊ saarı Melikizedeki wa chıaŋ yine “Sʊgıyıalıŋ Naaŋ” ta ʊ die bı yi Salemi tıŋ naaŋ, ta Salemi chıaŋ dı yi “Sʊgıdʊagıŋ” die wıa ʊ bı yi “Sʊgıdʊagıŋ Naaŋ.” 3 Wııŋ die wori a daga yaa gamma Melikizedeki chɔɔŋ wıa yaa ʊ nuŋ wıa yaa ʊ chɔɔŋkʊʊlıba wʊnyı wıa yaa ʊ gbaŋ gbaŋ ʊ maarıŋ yaa ʊ kuŋ wıa. Ʊ sıı sıba Nabidie Ɲmıŋ Bʊadembike, ta yi Ɲmıŋ kıkaabıtʊ yaa gamma haahuu.
4 Ye Melikizedeki die dı yine vuokpııŋ dene, ta tı chɔɔŋkʊʊŋkpııŋ Abarahami die yı wa jadieke mana die ʊ wagına gbatı a nyıŋ tɔŋ ma baŋ sʊŋ mana kaanı. 5 Mıraha die dagıya dı Izara vuosisi gbaŋ mʊ ba vʊarı wa ba nyinti baŋ sʊŋ mana kaanı a yı ba gbaŋ gbaŋ ba buuriŋ die dı yine Liiva haagısısı ta yi Ɲmıŋ kıkaabıtıba aŋaŋ ba mana die dı yine Abarahami haagısı mana yɔrı. 6 Melikizedeki die ka yi Liiva haagıŋ ama Abarahami die yı wa wa ʊ nyinti baŋ sʊŋ mana kaanı. Die Melikizedeki die dı yi alibarika a yi Abarahami ma, wʊnıŋ vuodieke Ɲmıŋ dı yına nʊarı. 7 Vuoŋ mana sıba mıŋ dı vuodieke dı yınana alibarika yiwo vuokpııŋ a tıaŋ vuodieke dı tuosinene alibarika ka. 8 Kıkaabıtıba diekemba die dı tuosinene nyinti baŋ mana sʊŋ kaanı a nyına vuosi jigiŋ die yiwo vuota ta die dı keŋ kpie, ama Melikizedeki vuodieke die dı tuosinene nyinti baŋ mana sʊŋ kaanı a nyına Abarahami jigiŋ ye bie wo ʊ miivoli me sıba Ɲmıŋ gbaŋkʊ dı dagına dene wo. 9 A bı gʊtı tı nan bıagı a baarı dı Liiva haagısı vuodiekemba die dı tuosinene nyinti baŋ mana sʊŋ kaanı wa, gbaŋ die yı wa Melikizedeki ba nyinti baŋ mana kaanı saŋŋa dieke Abarahami die dı yına wa. 10 Dama saŋŋa dieke Melikizedeki die dı haarına Abarahami wa, die ba ye ka mıırı Liiva ama wʊnıŋ Liiva die bie wo ʊ chɔɔŋkʊʊŋ Abarahami wa ma.
11 Ɲmıŋ die yı Izara vuosi mıra ta die dagı Liiva maarıŋ ba kaabıŋ tʊʊma dı sına die. Dıı yi ta kıkaabıtıba diekemba die dı nyına Liiva maarıŋ ma tʊʊma dı bıagı a yie vuosi sʊgıyıalıntieliŋ, dı tıŋ kaaŋ bı yi talası dı kıkaabıtʊ gaaŋ vuodieke dı kana ka nyıŋ Arɔni maarıŋ ma ama ta yi kıkaabıtʊ sıba Melikizedeki keŋ. 12 Dama ba keŋ tarıgı kıkaabıtıba vʊarıŋ, dı yiwo talası dı ba tarıgı mıraha gbaŋ. 13 Ta tı Yɔmʊtieŋ vuodieke wıa tı balala naa wa, nyıŋ wa buurigaaŋ ma. Ta vuoŋ dı ye ka nyıŋ ʊ buuriŋ ma a yi kıkaabıtʊ. 14 Vuoŋ mana wɔŋ sıba a baarı wʊnıŋ Yisa die nyıŋ wa Juda buuriŋ ma, ta Mosisi die dı

ka balı dı kıkaabıtıba nan nyıŋ ba buuriŋ ma.

Yisa sıı sıba Melikizedeki

15 Saŋŋa dieke kıkaabıtʊ gaaŋ sıba Melikizedeki die dı kenne keŋ wo die dı yi aŋ tı faası sıba wıaha chıaŋ. 16 Wʊnıŋ die ʊ ka yi kıkaabıtʊ yaa gamma vuota mıraha ma, ama die ʊ bırıŋ wa kıkaabıtʊ miivoli dieke dı wone kpatıŋ hagırıŋ ma. 17 Dama dı maagıya Ŋmıŋ gbaŋkʊ ma dı, "Nan yi kıkaabıtʊ yaa gamma haahuu, sıba Melikizedeki die dı sına die wo." 18 Die wıa mırıkʊʊrı ka bı tʊma dama ka wo hagırıŋ aŋaŋ nyʊarı. 19 Dama Mosisi mıraha die ka bıagı yi jaaŋ dı beri vıınıŋ. Ama lele tı yaa tama dieke dı kpana ka, ka ma tı chʊŋ gbigi Ŋmıŋ.

20 Ta Ŋmıŋ dı bı yı nʊaŋ a gʊtı ka ma. Ŋmıŋ die ka yıa nʊaŋ die ba kalınnana kıkaabıtıba mi wo. 21 Ama Yisa die keŋ yiwo kıkaabıtʊ saŋŋa dieke Ŋmıŋ dı yına wa nʊaŋ ta balı wa dı:

"Manıŋ Ŋmıŋ yı wa nʊaŋ
ta kaaŋ bı tarıgı n sʊŋanyile, ta baarı
'Fʊnıŋ fʊ bala fʊ yi kıkaabıtʊ yaa gamma
haahuu.' "

22 Die wıa, Yisa yiwo vuodieke dı dagına dı nʊa dieke dı kpana beri mıŋ ta wo tarıgıŋ.

23 Kʊrıŋ ma wa kıkaabıtıba mi wo die kpiye mıŋ ta ba chanchaalıŋ dı tuose ba tʊʊma, die wıa die ba dala. 24 Ama Yisa nıŋ ʊ nan dı beri ta yi kıkaabıtʊ yaa gamma haahuu ta ʊ tʊʊmaha kaaŋ nyıŋ ʊ nuusi me aŋ vuogaaŋ tuoke. 25 Die wıa, vuodiekemba dı chʊnna gbigi Ŋmıŋ, wʊnıŋ Yisa saaŋ ma naa, ʊ nan bıagı a gbatı ba a taaŋ leleke gie aŋaŋ saŋŋa dieke dı kienene wo, dama wʊnıŋ ʊ bie wo ʊ miivoli me saŋŋa mana mıŋ, ta jʊʊsa Ŋmıŋ a yıa ba.

26 Die wıa, Yisa yine tı kıkaabıtıba jakʊʊŋ dieke dı suŋŋinene tı tı yaalala dene. Wʊnıŋ ʊ yiwo sʊgıyıalıntieŋ ta wo bıaŋ: ʊ bie ʊ tʊaŋ ta ka sıı sıba vuodiekemba dı yalla bıaŋ wa, ta Ŋmıŋ dı kɔtı wa a tıaŋ arızanna ma tieliŋ mana. 27 Kıkaabıtıba nyıŋkʊra banıŋ ba die woliŋ kaaba daaŋ nıŋ mana ba gbaŋ gbaŋ ba wʊbıatı wıa, ta bı kaaba yıa vuosisi wʊbıatı wıa, wʊnıŋ Yisa nıŋ ka sıı die, die ʊ nagı wa ʊ gbaŋ a yi kaabı balımıŋ, kaabıŋ bı wori. 28 Mosisi mıraha ŋaaŋ vʊara vuotaŋ a yie be kıkaabıtıba nyıŋkʊra ama ta ba ka mıŋŋı beri vıınıŋ a kpatı. Mıraha kʊaŋ chaaŋ Ŋmıŋ die dı yı nʊaŋ ta nagı ʊ Bʊadembiŋ a yi wo kıkaabıtʊ, wʊnıŋ ʊ nan dı beri vıınıŋ yaa gamma haahuu.

8

Yisa yine tı kıkaabıtıba jakʊʊŋ

1 Wudieke tı bala naa chıaŋ yiwo naa, tı yaa wa kıkaabıtıba jakʊʊŋ ta ʊ kalı Ŋmıŋ vuodieke dı yalla hagırıŋ mana nuudiigiŋ chaaŋ naarı ma arızanna ma, 2 ta ʊ tʊma kıkaabıtıba nyıŋkʊra tʊʊma Ŋmıŋ kası dıaŋ kası vııkʊ ma; kanıŋ ka yine wusie jıamıŋ vııŋ ta tı Yɔmʊtieŋ die dı wʊnsı ka da vuota.

3 Kıkaabıtıba jakʊʊŋ dieke nıŋ mana ba vʊarına, die dı yiwo talası dı ʊ nagı piinisi ta bı yi kaaba a yı Ŋmıŋ, die gbaŋ die dı yi talası dı tı kıkaabıtıba jakʊʊŋ gbaŋ yı jaaŋ. 4 Dıı yi ʊ tıŋ bie tıŋgbaŋka gie me, ʊ tıŋ kaaŋ yi kıkaabıtʊ naada, dama kıkaabıtıba diekemba dı yınana Ŋmıŋ piinisisi sıba Juu vuosi mıraha dı dagına die wo wɔŋ beri mıŋ. 5 Wudieke ba tʊnnana naa wa yiwo arızanna ma vıınıŋ nıasıŋ. Naa wıa Ŋmıŋ die dı kpaaŋ Mosisi saŋŋa dieke die ʊ balla ʊ wʊnsı Ŋmıŋ jıamıŋ vııkʊ, Ŋmıŋ die dı kpaaŋ wa ta baarı dı, "Yime jaaŋ mana mana sıba n dagına fʊ tannı sikpeŋ wo." 6 Ama Ŋmıŋ yı wa Yisa kaabıŋ tʊŋ dieke dı tıanna ba kaabıŋ tʊʊmaha sıba ʊ nʊaŋ dı tıanna ta bie vuotaŋ aŋaŋ wʊnıŋ Ŋmıŋ vuosisi sʊnsʊkʊ dene wo, dama ʊ nʊarı taası wa aŋaŋ nyınvıına atıaŋ nʊakʊʊrı.

7 Dama dıı yi ta bʊmbʊŋaŋ nʊarı die vana ta vuosi dı bie vıınıŋ, die nıŋ dı tıŋ kaaŋ bı yi talası dı Ŋmıŋ yı nʊarı a gʊtı ka ma. 8 Ama Ŋmıŋ die ye vuotaŋ bıabʊ saŋŋa dieke ʊ balla dı:

"Manıŋ Ŋmıŋ bala naa:
saŋŋa kieŋ ta n nan keŋ yi nʊahaalıŋ
a yı Izara vuosi aŋaŋ Juda vuosi.
9 Kanıŋ ka kaaŋ dı sıı sıba nʊa dieke die n
ziene aŋaŋ ba chɔɔŋkʊʊlıŋ
daa dieke die n yigine ba nuuŋ ta vʊarı
ba a nyıŋ Ijipiti tıŋgbaŋ ma wa.
Die ba ka dı nʊa dieke die n yına ba wa
die wıa n baga die dı wo ba ma.
10 Manıŋ Ŋmıŋ baarı n nan zieŋ nʊarı gie
aŋaŋ Izara vuosi
daa diekemba dı kienene wo:
N nan wa marı n mıraha ba sʊŋanyile me
ta maagı ha ba sʊgıtı ma.
Manıŋ n nan yi ba Ŋmıŋ,
aŋ ba dıaŋ ba yi n vuosi.
11 Dı kaaŋ bı yi talası dı vuoŋ dagı ʊ
chanchaaŋ
yaa a balı ʊ chanchaaŋ dı
'Fʊnıŋ, sımma Ŋmıŋ.'
Dama ba mana nan keŋ sıba mıŋ
vuodiekemba dı yine vuokpııma aŋaŋ
wabıtı mana.
12 N nan keŋ vaa ba wʊbıatı a chaa ba
ta kaaŋ dı tıınsa ba wʊbıatıtı wıa."
13 Ŋmıŋ dı dene balı nʊahaalıŋ wıa die yine bʊmbʊŋaŋ nʊarı dı yi nʊakʊʊrı, ta jadieke nıŋ mana dı kʊʊrınna ta nyıŋ, ka kaaŋ yʊası ta ka bıa.

9

Tɪŋgbaŋka gie Ŋmɪŋ jɪamɪŋ aŋaŋ arɪzanna ma Ŋmɪŋ jɪamɪŋ wɪa

1 Bʊmbʊŋaŋ nʊarɪ die yaa wa mɪra yaa
gamma ba baaŋ nan jɪaŋ Ŋmɪŋ dene aŋaŋ
jigidieke ba baaŋ dɪ jɪama wa tɪŋgbaŋka
gie me. 2 Die ba kpii wo dɔŋɪsɪ gbanɪŋ
vɪɪŋ ta yaa juone ale. Die ba wasa juodieke
die dɪ benne nɪŋŋa wa, Kasɪ Jigiri. Mi
die ba zieŋ jadieke ba nagɪna popolisi a
sʊga ka ma ta teebuli dɪ zie ka ma ta
paanʊ dieke die ba nagɪna a yɪ Ŋmɪnnɪ
dɪ diisi teebulike me. 3 Die garɪ dieke
dɪ puone juone ale wo kʊaŋ die ba wasa
kasɪ dɪaŋ kasɪ jigiŋ, 4 die ka sʊŋ die kori
dieke ba nagɪna salɪma a wʊnsɪ wa ta ba
jʊa nyɪnnyʊʊgɪvɪɪna ka ma a yɪa Ŋmɪnnɪ
aŋaŋ Ŋmɪŋ nʊaha a daka dieke ba nagɪna
salɪma a marɪ ka mana wa die dɪ beri. Ka
ma salɪma gbieŋ die dɪ beri ta nyindiike
dieke ba wasɪnana maana wa die dɪ bie
ka ma aŋaŋ Arɔni daaŋgbanɪŋ dieke dɪ
tɔsɪna vaatɪtɪ aŋaŋ taŋ teelike ale dieke
Ŋmɪŋ mɪraha dɪ maagɪna a diisi a ma wa
dɪ beri. 5 Die adaka ka sikpeŋ die nyinti
ataŋ die yalla chobiti ta daga dɪ Ŋmɪŋ bie
me, ta a chobititi die dɪ jatɪ a ligi jigidieke
Ŋmɪŋ dɪ nagɪnana wʊbɪatɪ a chaa wa.
Ama lele n kaaŋ bɪagɪ a dagɪ wɪaha chɪasɪ
mana.
6 Naa die dɪ sɪɪ, die kɪkaabɪtɪba die ŋaaŋ
juo juodieke dɪ bene nɪŋka ma daaŋ mana
a tʊma ba Ŋmɪŋ jɪamɪŋ tʊʊma, 7 ama
kɪkaabɪtɪba jakʊʊrɪ nyɪɪna ma ŋaana juo
juodieke dɪ bene sʊkʊ ma wa, bɪŋ mana
bʊnyɪ ʊ juo mi. Ʊ ŋaaŋ nagɪ wa zɪŋ a juu
yi kaaba a yɪ Ŋmɪŋ ʊ gbaŋ gbaŋ ʊ wʊbɪatɪ
wɪa aŋaŋ vuosisi dɪ yine wudiekemba ta
ka sɪba baarɪ a yiwo wʊbɪatɪtɪ. 8 Ŋmɪŋ
Halɪkasɪka die mɪŋŋɪ daga yaa gamma
Ŋmɪŋ jɪamɪŋ vɪɪkʊ gie, dɪ jigidieke dɪ
yine kasɪ dɪaŋ kasɪ jigiri die ye ka yuori
saŋŋa dieke juodieke dɪ bene nɪŋka dɪ
yene zie wo. 9 Naa yiwo dagɪtɪ a yɪ
tɪnɪŋ vuodiekemba dɪ bene leleke gie wo,
ta daga dɪ vuodiekemba die dɪ jɪanna
Ŋmɪnnɪ ta die ŋaaŋ yɪa Ŋmɪŋ ba piinisi
aŋaŋ ba dɔŋɪsɪ zɪmbʊ die ka bɪagɪ a vʊarɪ
ba wʊbɪatɪ Ŋmɪŋ nɪŋŋa, 10 dama hanɪŋ
nɪŋ die a yiwo nyindiike aŋaŋ nyɪŋnyuuki
diekemba die dɪ chʊarɪna aŋaŋ wudieke dɪ
kana ka chʊarɪ, aŋaŋ nyɪŋgbanɪŋ wʊnsɪŋ
wɪa. Genhe mana die yiwo nyɪŋgbanɪŋ
ma mɪraha dɪ ba dɪ ha yaa gamma a ga
tʊgɪ saŋŋa dieke wʊnɪŋ Ŋmɪŋ dɪ bala ʊ yɪ
ba mɪrɪhaalɪŋ.
11 Ama Masia vuodieke dɪ yine nyɪŋvɪɪŋ
dieke dɪ benne leleke gie kɪkaabɪtɪba
jakʊʊŋ wɔŋ keŋ mɪŋ. Vɪɪŋ dieke ʊ
kenne juu ta tʊma ka ma naa yiwo
vɪɪŋkpeŋkpɪɪŋ dieke dɪ benne vɪɪnɪŋ aŋaŋ
wusie; daa jadieke vuota dɪ kpine, ta a
ka bɪ yi tɪŋgbaŋka gie jaaŋ. 12 Masia die
dɪ kenne a juu bʊnyɪ jɪamɪŋ vɪɪkʊ ma a
ga tʊgɪ kasɪ dɪaŋ kasɪ jigiri saŋŋa dieke
wo, die ʊ ka nagɪ bie aŋaŋ naarasɪ zɪŋ
a yi kaaba, ama die ʊ nagɪ wa ʊ gbaŋ
gbaŋ ʊ zɪŋ a tuŋ ta vʊarɪ tɪ a nyɪŋ bɪaŋ
ma yaa gamma haahuu. 13 Die ba ŋaaŋ
naga bie aŋaŋ naarasɪ zɪŋ, ta die bɪ nagɪ
naasaaŋ a yi kaaba ta jʊʊ ka nyɪŋgbanɪŋ
bolɪŋ ta nagɪ ka tanyeeliŋ aŋaŋ zɪmbʊ a
mɪsɪ mɪsɪ vuodiekemba die dɪ yalla bɪabʊ
Ŋmɪŋ nɪŋŋa, dɪ ka wʊnsɪ ba nyɪŋgbanɪŋ
aŋ ba yɪantɪ. 14 Ama Masia die wo bɪaŋ
ta Halɪkasɪka dieke dɪ benne saŋŋa mana
hagɪrɪŋ ma wʊnɪŋ Masia die dɪ nagɪ ʊ
gbaŋ a yi kaabɪ dieke dɪ bene vɪɪnɪŋ vɪɪnɪŋ
a yɪ Ŋmɪŋ. Die wɪa ʊ zɪmbʊ dɪ faasɪna yaa
hagɪrɪŋ ta vʊarɪ bɪaŋ tɪ sʊgɪtɪ ma. Ta lele
tɪ nan bɪagɪ jɪaŋ Nabidie Ŋmɪŋ ta kaaŋ bɪ
yie wudiekemba dɪ baaŋ yaa tɪ a ga kuŋ
me.
15 Wɪɪrɪ gie wɪa, Masia yine vuodieke
dɪ vana nʊahaalɪkʊ dɪ beri amʊ
vuodiekemba Ŋmɪŋ dɪ wana wa nan ye
alibarika dieke dɪ wone kpatɪkʊ ta Ŋmɪŋ
dɪ yi nʊaŋ dɪ ʊ nan yɪ wa. Naa nan bɪagɪ
yi dama Masia die kpiye mɪŋ, die dɪ vaa
vuota dɪ ye gbatɪtaanɪŋ a nyɪŋ ba wʊbɪatɪ
ma saŋŋa dieke nʊakʊʊrɪ dɪ yene beri wo.
16 Dɪɪ yi vuoŋ dɪ maagɪ ʊ faarɪ diile
gbanɪŋ, vuoŋ ka yese jaaŋ ntaala ba keŋ
bɪagɪ a dagɪ dɪ vuodieke dɪ maagɪna
gbaŋkʊ kpiye mɪŋ. 17 Dama saŋŋa dieke
vuodieke dɪ maagɪna faarɪ gbaŋkʊ dɪ yene
bie ʊ miivoli me wo, gbaŋkʊ mi wo yiko.
18 Die wɪa bʊmbʊŋaŋ nʊarɪ die dɪ wo yiko
dɪɪ yi ba ka yi zɪmbʊ kaaba. 19 Mosisi
die woliŋ mʊʊlɪ wa Ŋmɪŋ mɪraha mana
sɪba dɪ maagɪna dene wo. Ta ka kʊaŋ
chaaŋ ʊ nagɪ vaatɪ a bɔbɪ aŋaŋ yiise
kɔbɪŋmɪnɪŋ a nagɪ suge naarasɪ aŋaŋ
bie zɪŋ dɪ lagɪŋnana nyaaŋ a nagɪ mɪsa
mɪraha gbaŋkʊ ma aŋaŋ vuosisi mana ma,
20 ta die bala dɪ, "Zɪmbʊ gie yine nʊa dieke
Ŋmɪŋ dɪ yɪna nɪ dɪ nɪ dɪa dagɪtɪ." 21 Mosisi
die dɪ bɪ nagɪ zɪmbʊ a mɪsɪ Ŋmɪŋ jɪamɪŋ
vɪɪkʊ aŋaŋ jadiekemba mana ba nagɪna a
jɪama Ŋmɪnnɪ ma. 22 Wusie, Ŋmɪŋ mɪraha
ma zɪŋ die vana jaaŋ mana dɪ bie vɪɪnɪŋ
ta wo dɪgɪntɪ, ta dɪɪ yi zɪŋ dɪ ka nyɪŋya,
Ŋmɪŋ kaaŋ nagɪ vuosi wʊbɪatɪ a chaa ba.

Masia kaabɪkʊ kpise wo bɪaŋ

23 Die wɪa, die dɪ yiwo talasɪ dɪ ba
yi kaaba a wʊnsɪ nyindiekemba dɪ yine
arɪzanna ma nyinti nɪasɪŋ. Ama kaabɪ
dieke dɪ tɪanna naa balla ka wʊnsɪ
arɪzanna ma nyinti gbaŋ gbaŋ. 24 Dama
Masia die ka ga juu juokasi dieke vuota dɪ
nagɪna ba nuusi a mɪɪ ta ka nɪasɪ jigikasɪ
ka wa, ama die ʊ ga juu wo arɪzanna gbaŋ

gbaŋ ma a zie Ɲmıŋ nıŋŋa tı suŋŋiŋ wıa.
25 Juu vuosi kıkaabıtıba jakʋʋrı ŋaaŋ juo
kası dıaŋ kası jigiri bıŋ mana bʋnyı aŋaŋ
dɔŋısı zıŋ mıŋ. Ama Masia die ka ga
juu dı ʋ nagı ʋ gbaŋ a yime kaaba saŋŋa
mana, 26 dama die ʋ tıŋ yi die, die nıŋ dı
tıŋ nan yi talası dı ʋ dime wahala saŋŋa
saŋŋa a nyıŋ saŋŋa dieke Ɲmıŋ dı naanna
tıŋgbaŋka gie wo. Ama leleke gie, saŋŋa
dı gbigine kpatıŋ naa, die ʋ keŋ nyıŋ bʋnyı
dı ʋ nagı ʋ gbaŋ a yi kaaba ta kpisi bıaŋ.
27 Vuota mana baa ʋ kpi wo bʋnyı ta ka
kʋaŋ chaaŋ Ɲmıŋ dii wo ʋ sarıya. 28 Die
gbaŋ gbaŋ Masia gbaŋ die dı nagı ʋ gbaŋ a
yi kaaba bʋnyı dı ʋ vʋarı vuosi pam a nyıŋ
bıaŋ ma, ʋ nan daansı yiŋŋi a keŋ ama daa
ʋ bı vʋarı vuosi a nyıŋ ba bıaŋ ma ama ta
gbatı vuodiekemba dı chıısınana wa wa a
taaŋ.

10

1 Juu vuosi mıraha die yiwo arızanna
ma nyıŋvıına diekemba dı kienene wo
nıasıŋ, ama daa ka gbaŋ gbaŋ. Die wıa,
kaabı dieke dı wone kpatıkʋ ta ba yie bıŋ
mana wa kaaŋ bıagı a yi vuodiekemba dı
kienene aŋaŋ kaabıkʋ kası Ɲmıŋ nıŋŋa.
2 Dıı yi die kaabıkʋ tıŋ nan bıagı wʋnsı
ba sʋgıtı, ba tıŋ nan kaabı bʋnyı ta vaa, ta
bıaŋ kaaŋ bı dı ba. 3 Ama ba yie kaabaha
mi mıŋ bıŋ mana ta a tıınsa vuosi ba
wʋbıatı, 4 dama naarası aŋaŋ bie zımbʋ
gie kaaŋ bıagı a vʋarı bıaŋ.
5 Die wıa, die Masia die dı bala ʋ keŋ
tıŋgbaŋka gie me wo, die ʋ balı a yı wa
Ɲmıŋ dı:
“Fʋnıŋ ka yaala kaaba aŋaŋ piinisi,
ama wʋnsı wa nyıŋgbanıŋ a yı mıŋ.
6 Fʋ sʋŋ ka fıala aŋaŋ dɔŋısı ba nagına a
yie kaaba
ta jʋha wʋbıatı wıa wa.
7 Die wıa maŋ baarı dı, ‘Ɲmıŋ, manıŋ n
wʋnna
dı n yi wudieke fʋnıŋ fʋ yaalala,
sıba dı maagına die wo fʋ gbaŋkʋ ma
yaa gamma n wıa wa.’ ”
8 Die ʋ wolıŋ baarı dı, “Fʋnıŋ fʋ wo
sʋgıfıalıŋ aŋaŋ kaaba aŋaŋ piinisi aŋaŋ
dɔŋısı ba nagına yi kaaba ta jʋa ha wa
aŋaŋ kaabı dieke ba ŋaana kaaba ba
wʋbıatı wıa wa.” Die ba kaaba kaabaha
gie sıba mıraha dı dagına dı ba yime die
wo. 9 Womi die ʋ bı baarı dı, “Ɲmıŋ,
n wʋnna n nan yi fʋ choti.” Die wıa,
Ɲmıŋ vʋarı wa kaaba kʋraha mana a taaŋ
ta nagı Masia kaabıkʋ a zieŋ a naŋ ma.
10 Yisa Masia die yiwo wudieke Ɲmıŋ dı
yaalala ta die nagı ʋ gbaŋ a yi kaaba bʋnyı
ta vʋarı tı wʋbıatı a taaŋ.
11 Kıkaabıbalıŋ dieke Juu vuosi
kıkaabıtıba dı ŋaana yie daaŋ mana
wa kaaŋ bıagı a vʋarı wʋbıatı a taaŋ.
12 Ama Masia nıŋ die nagı wa ʋ gbaŋ a
yi kaabıŋ bʋnyı bıaŋ wıa, kaabı dieke dı
yalla hagırıŋ yaa gamma haahuu ta vʋara
bıaŋ saŋŋa mana wa. Ta lele ʋ wa kalı wa
Ɲmıŋ nuudiigiŋ chaaŋ. 13 Mi ʋ wa chıısa
saŋŋa dieke dı baaŋ keŋ tʋgı aŋ Ɲmıŋ
nagı ʋ dataası a yi ʋ nuusi me. 14 Die
wıa, wʋnıŋ die ʋ yiwo kıkaabı balımıŋ
ta yi vuodiekemba ʋ vʋarına a nyıŋ bıaŋ
ma wa dı ba bemme vıınıŋ yaa gamma
haahuu.
15 Ɲmıŋ Halıkası gbaŋ di wo siara yaa
gamma wıırı gie mi, dı
16 “Manıŋ Ɲmıŋ, nʋarı gie maŋ baa n zieŋ
aŋaŋ ba
daa diekemba dı kienene wo:
Manıŋ n nan nagı n mıraha a yi ba sʋgıtı
ma,
ta maagıha a diisi ba sıkpara ma.”
17 Ta die bı balı a gʋtı dı, “Ta ba wʋbıatıtı
aŋaŋ ba tʋntʋmbıatı, n kaaŋ bı tıınsıha
bıbra.” 18 Die wıa Ɲmıŋ dı nagına wʋbıatı
a chaa naa, ʋ ka bı yaala kaabıŋ mana
bıbra.

Tı chʋŋ gbigi Ɲmıŋ

19 N nımballı, Yisa kumbu wıa tı yaa
wa sikimiŋ dı tı ga juu kası dıaŋ kası
wa jigiŋ. 20 Yisa nyıŋgbanıŋ dieke dı
yine sie haalıŋ aŋaŋ sie dieke dı yalla
miivoli wo yuorine sanʋarı a yı tı. 21 Tı
yalla kıkaabıtʋ kpııŋ dieke dı sına Ɲmıŋ
tigiŋ me wıa, 22 nı vaa tı chʋŋ gbigi
Ɲmıŋ aŋaŋ sʋgı diekemba dı benne vıınıŋ
aŋaŋ wusie yada, ta da yallıma chıılıŋ,
aŋaŋ tı sʋgı diekemba Yisa zıŋ dı vʋarına
sʋŋanyilibıatı me wo, aŋaŋ tı nyıŋgbaŋ
dieke die tı sına aŋaŋ nyaaŋ dieke die dı
wone dıgıntı wa. 23 Nı vaa tı yigi tama
dieke tı bala dı tı yallı wa a yalla keŋ keŋ
ta da chıılıma, dama vuodieke dı yına tı
nʋarı yiwo wusietieŋ. 24 Nı vaa tı baga
bemme tamba ma ta suŋŋime taŋ yaa
gamma choti aŋaŋ tʋnvıına yiile. 25 Nı
da vaa tı vaa lagımıŋ sıba vuosi bataŋ
dı yinene dene wo, ama nı vaa tı faası
kpaŋŋıma taŋ, sıba tı yene ta tı Yɔmʋtieŋ
daarı faası a chʋŋ gbige dene wo.
26 Tı sıbına wusie dieke ba yuori dagı
tı naa, dıı yi tı ko yie bıaŋ, kaabıŋ
bı wori a baaŋ bıagı a vʋarı bıabʋ
mi. 27 Wudieke dı tıalına yiwo sarıya
diile dieke dı yalla ŋmaamıŋ aŋaŋ bo-
likpeŋkpııŋ dieke dı kienene ta nan daansı
a chʋʋsı vuodiekemba dı zetine Ɲmınnı.
28 Vuodieke nıŋ mana die dı zetine Mosisi
mıraha dıısıŋ, ta vuosi dı sıba ta yi siara
vuosi bale yaa bataa, die ba ŋaaŋ kʋa
dı tieŋ ta ka chıga wa zɔɔlıŋ. 29 Die
nıŋ, yilime wudieke dı bala ka yi a yi
vuodiekemba dı kana ka yıa Ɲmıŋ Bʋa wa
jılıma ta ka bı yıa nʋarı zıŋ dieke dı yine

tı kası wa jılıma ta zıa Halıkası dieke dı
suŋŋine tı wo, banıŋ vuosi mi nan faası
ye tıbıdatıŋ pam. 30 Dama tı sıba dı Ɲmıŋ
baarı dı, “Manıŋ n balla n yiŋŋi tuŋ bıaŋ.”
Ka bı maagı dı, “Ɲmıŋ nan keŋ dii ʋ vuosi
sarıya.” 31 Dı yaa ŋmaamıŋ dı vuoŋ juu
miivolitieŋ Ɲmınnı sınyıırıŋ ma.
32 Nı da daaŋ ma saŋŋa dieke nı wolinne
a bʋgırı yaa gamma Masia ma wa, die
nı dii wo wahala pam ama die a ka
nyaŋŋı nı. 33 Saŋŋa a taŋ ba ŋaaŋ zıa
nı wa yaalıŋ ma ta mugise nı, ta saŋŋa
a taŋ dıaŋ nı ŋaaŋ yi siri dı nı gʋtı wa
vuodiekemba ba mugisinene wo. 34 Die nı
ŋaaŋ chıga zɔɔlıŋ aŋaŋ vuodiekemba dı
benne dansarıka ma wa, ta saŋŋa a taŋ
ba keŋ gbatı nı nyinti, nı ŋaaŋ yaa wa
sʋgıfıalıŋ dama nı sıba a baarı dı nı yaa
nyindiekemba dı tıanna die ta Ɲmıŋ dı
yı nʋaŋ dı ʋ nan yı nı wa aŋ ka bemme
yaa gamma haahuu wo. 35 Die wıa nı da
vasıma nı kpaŋŋınana nı gbaŋ dene wo,
dama ka yaa wa nyʋarı pam a kieŋ. 36 Nı
mʋ nı yallıma suguru, ta bıagı yi wudieke
Ɲmıŋ dı yaalala, ta ye jadieke die ʋ yına
nʋaŋ dı ʋ nan yı tı wa. 37 Dı maagıya
Ɲmıŋ gbaŋkʋ sʋŋ dı:
“Dı tıalı wa bıta pilii
ta vuodieke dı balla ʋ keŋ wo nan keŋ
ʋ kaaŋ yʋası.
38 N vuovıınaha nıŋ ba nan yi mıŋ yada ta
bemme;
ama dıı yi ba wʋnyı dı yiŋŋi kʋaŋ
n sʋŋ kaaŋ fıalı aŋaŋ wa.”
39 Tınıŋ tı ka yi vuodiekemba dı yiŋŋinene
kʋaŋ ta nan yɔrı wa, ama tı yiwo Masia
yada ta ʋ gbatı tı a taaŋ.

11

Yada wıa

1 Yada yiwo, fʋ tuone a dii dı fʋ yalla
tama dı nan ye nyindiekemba wa nan seŋ
ye he. Ta bı tuo dii dı fʋ kana ka yese
nyindiekemba ba seŋ beri mıŋ. 2 Ɲmıŋ die
bırı wa kʋrıŋ ma vuosi ba yada wıa.
3 Tı yada wıa tı sıba a baarı dı Ɲmıŋ
die yuori wo ʋ nʋaŋ a balı ta ŋmıŋsikpeŋ
aŋaŋ tıŋgbaŋka gie dı naaŋ. Die ʋ nagı
wa jadieke tı kana ka bıagı yese a naaŋ
jadieke tı yesinene naa.
4 Abeli die dı yine Ɲmıŋ yada wıa, die ʋ
yı Ɲmıŋ kaabı dieke dı faasına a vıına a
tıaŋ Keeni kaabıkʋ. Ʊ yadaka wıa Ɲmıŋ
die dı baarı dı ʋ yiwo vuovıınʋ, dama
Ɲmıŋ gbaŋ sʋŋ die fıalıya mıŋ aŋaŋ ʋ
piinisisi. Abeli die kpiye mıŋ, ama die ʋ
yine Ɲmıŋ yada wıa ʋ ye bala mıŋ jinne,
dama wudieke ʋ yine wo ye daga tı mıŋ.
5 Enɔki die dı yine Ɲmıŋ yada wıa die
ʋ ka kpiye, ama Ɲmıŋ die nagı wa mıŋ
a jʋalı arızanna ma ta vuoŋ dı ka bı ye
wo. Dı maagıya mıŋ Ɲmıŋ gbaŋkʋ ma
dı, Enɔki die yiwo vuodieke dı fıalınana
Ɲmıŋ sʋŋ ta ʋ keŋ nagı wa a jʋalı arızanna
ma. 6 Vuoŋ wori a baaŋ bıagı a fıalı Ɲmıŋ
sʋŋ dıı yi dı tieŋ ka yi wo yada, dama
vuodieke nıŋ mana dı kienene Ɲmıŋ jigiŋ
mʋ ʋ yi wo yada dı wʋnıŋ Ɲmıŋ seŋ beri
mıŋ ta yıa vuodiekemba dı yaalala wa
nyʋarı.
7 Nowa yada wıa die dı yi ta ʋ wʋŋ Ɲmıŋ
kpaaŋkʋ yaa gamma nyindiekemba die ʋ
kana ka bıagı ye aŋaŋ ʋ nine wo. Die ʋ
tuo Ɲmıŋ nʋarı ta kpaası haarıkpeŋkpııŋ
ta wʋnıŋ aŋaŋ ʋ deŋ die dı juu ka ma
ta ye gbatıtaanıŋ. Dene die dı dagı dı
tıŋgbaŋka gie vuosi yaa wa bıaŋ, ama ʋ
yadaka wıa die dı yi ta Ɲmıŋ dı wa wa
vuovıınʋ.
8 Abarahami die yiwo Ɲmıŋ yada die
wıa saŋŋa dieke Ɲmıŋ die dı balı wa dı
ʋ nyıŋ tıŋgbaŋ dieke ʋ benne wo a ga
tıŋgbaŋ dieke wʋnıŋ Ɲmıŋ dı bala ʋ nagı
yı wa wa, die ʋ saagı ta ga. Die ʋ vaa wa ʋ
gbaŋ gbaŋ ʋ tıŋgbaŋka ta ka sıba jigidieke
ʋ ganana. 9 Ʊ yadaka wıa die dı yi ʋ ga
yi chaanʋ tıŋgbaŋ dieke Ɲmıŋ die dı yına
nʋaŋ dı ʋ nan yı wa wa ma. Die ʋ bie
wo dɔŋısı gbaŋtı vıtı ma; ta ʋ ballı Aziki
aŋaŋ Jakobu vuodiekemba die dı kenne
tuo nʋarı dıaŋ die dı bie mi. 10 Dama
Abarahami die chıısa dı ʋ keŋ juu tıŋ dieke
Ɲmıŋ dı tuurine ta mıı wa ma, tıka yiwo
jadieke dı balla ka bemme haahuu.
11 Ʊ hɔgʋ Sara dıaŋ die kʋrıŋya mıŋ ta yi
hɔgʋpırıŋ, ama wʋnıŋ Sara yada wıa die ʋ
keŋ yigi nyuuti ta mıırı, dama ʋ die sıba a
baarı dı Ɲmıŋ vuodieke dı yına wa nʋarı
yiwo wusietieŋ. 12 Abarahami vuodieke dı
kana ka yʋa aŋaŋ kuŋ naa, ama ʋ kasıŋ
haagısı die dı keŋ dala sıba chıŋmarısı
dı dala dene wo, ta bı dala sıba mʋgıŋ
tambʋsıŋ dı dala dene ta wo biisiŋ.
13 Vuosi gie mana die keŋ kpi mıŋ aŋaŋ
ba yada, ama ta ye ka tuo wudieke Ɲmıŋ
dı yına nʋaŋ dı ʋ nan yı ba wa, ama ba
yadaka wıa die ba wolinŋ ye ke saasaa,
dama die ba sıba ta saagı dı ba yiwo
chaanıŋ ta kaaŋ yʋası tıŋgbaŋka gie me.
14 Vuodiekemba dı balala wıaha gie wo
yuori daga wa dı ba yaala ba gbaŋ gbaŋ
ba tıŋgbaŋ. 15 Die ba ka yile yaa gamma
tıŋgbaŋ dieke ba vana wa, dıı yi die ba tıŋ
yile ka wıa, ba tıŋ nan ye sieŋ a yiŋŋi ga
ka ma. 16 Ama die ba yile mıŋ yaa gamma
tıŋgbaŋ dieke dı tıanna ka ta bie arızanna
ma. Die wıa Ɲmıŋ dı ka chıga viivi dı ba
wasıma wa ba Ɲmıŋ, dama die ʋ wʋnsı
wa tigikpııŋ a gbarı ba.
17 Abarahami dı yine Ɲmıŋ yada wıa,
die ʋ nagı ʋ bʋa Aziki dı ʋ yi kaaba a yı
Ɲmıŋ saŋŋa dieke Ɲmıŋ dı magısına wa
wa. Ye, wʋnıŋ Abarahami wo mi die yine

vuodieke Ɲmɪŋ dɪ yɪna nʋarɪ mi, wʋnɪŋ ʋ bɪna yi vuodieke dɪ nagɪna ʋ bʋadembi balɪmɪŋ dɪ ʋ yi kaaba a yɪ Ɲmɪŋ. 18 Ɲmɪŋ die wɔŋ balɪ wa mɪŋ dɪ, “Aziki ma nan ye haagɪsɪ diekemba n yɪna nʋarɪ dɪ n nan yɪ fʋ wa.” 19 Abarahami die yiwo yada dɪ Ɲmɪŋ nan bɪagɪ sʋgɪrɪ kunti a nyɪŋ kuŋ me, ta ka seŋ sɪɪ sɪba Abarahami die tuo wo Aziki a nyɪŋ kuŋ me.

20 Aziki yada wɪa die ʋ balɪ wʋvɪɪŋ dieke die dɪ balla ka keŋ Jakobu aŋaŋ Esɔɔ ma wa.

21 Jakobu die dɪ yalla yada wɪa, die ʋ balla ʋ kpi wo die ʋ balɪ wʋvɪɪna a yɪ Josefu ballɪdembisi wʋnyɪ mana ta die keŋ jalɪŋ ʋ daaŋgbanɪŋ ta jɪaŋ Ɲmɪŋ.

22 Josefu die dɪ yalla yada wa wɪa die ʋ balla ʋ kpi wo, die ʋ balɪ yaa gamma Izara vuosi dɪ balla ba nyɪŋ Ijipiti tɪŋgbaŋ ma dene, ta die balɪ yaa gamma ba balla ba yi ʋ kɔba dene.

23 Mosisi chɔɔŋ aŋaŋ ʋ nuŋ die dɪ yalla yada wɪa, die ba mɪɪrɪna wa ta ye ʋ vɪɪna dene wo, die ba nagɪ wa a lɔbɪrɪ chɪɪta ataa, ta die ka chɪga naaŋ wa dɪ ziene nʋa dieke wo.

24 Mosisi die dɪ yalla yada wɪa, die ʋ bɪrɪnna wa die ʋ ka saagɪya dɪ ba wasɪma wa Naaŋ Faro lɪa bʋa. 25 Die ʋ saagɪya mɪŋ dɪ ʋ dii wahala aŋaŋ Ɲmɪŋ vuosi ama ta ka saagɪya tʋntʋmbɪatɪ sʋgɪfɪalɪ dieke dɪ yine bɪta wa. 26 Die ʋ yiliye mɪŋ dɪ, dɪɪ yi ba zɪa wa Masia wɪa dɪ yaa nyʋarɪ pam a tɪaŋ Ijipiti tɪŋgbaŋ nyinti mana, dama ʋ nine die bie wo nyʋarɪ dieke dɪ kienene wo me mɪŋ.

27 Mosisi die dɪ yalla yada wɪa, die ʋ nyɪŋ Ijipiti tɪŋgbaŋ ma ta die ka chɪga naaŋ wa sɪnyɪɪrɪ dieke dɪ baaŋ keŋ ʋ ma, ama ta die gara nɪŋŋa sɪba ʋ seŋ ye wo Ɲmɪŋ, vuodieke vuoŋ dɪ kana ka yese wo aŋaŋ ʋ nine wo. 28 Die ʋ yalla yada wɪa die ʋ piili gasɪtɪaŋkʋ dʋʋga, ta die yɪ nʋaŋ dɪ Izara vuosi nagɪ zɪŋ mɪsɪ ba gbɪabɪsɪ amʋ kuŋ malakaka kaaŋ keŋ a kʋʋ ba bʋmbʋŋaŋ ballɪdembisi.

29 Die Izara vuosi yada wɪa die dɪ yi ta mʋgɪŋmɪmbʋ die dɪ puo ta yi tɪŋgbaŋ kpɪaŋ a yɪ ba ba jʋalɪ, ta Ijipiti vuosisi dɪaŋ die dɪ mɪa dɪ ba jʋalɪ ama mʋgɪrɪ nyaabʋ die dɪ keŋ lagɪŋ ta dii be.

30 Izara vuosi yada wɪa die ba chʋnna a gilɪŋ Jeriko tɪka daraa ayʋpɔyɪ wa die ka gaama mana die dɪ nan dene. 31 Rahabi, hɔgʋ dieke die dɪ tʋnnana daakpana tʋʋmaha yada wɪa die Izara vuosisi die ka gʋtɪ kʋʋ wa aŋaŋ vuodiekemba die dɪ zetine Ɲmɪŋ nʋarɪ, dama die ʋ mɪŋŋɪ tuo wo Izara vuodiekemba die dɪ kenne dɪ ba maansɪ daansɪ tɪka chaantɪ.

32 N bɪ balɪ nɪ vuosi bataŋ wɪa a gʋtɪ? Dɪɪ yi saŋŋa dɪ beri n tɪŋ nan balɪ nɪ yaa gamma Gidioni wɪa, aŋaŋ Baraki wɪa, aŋaŋ Samasini wɪa, aŋaŋ Jafita wɪa, aŋaŋ Davidi wɪa, aŋaŋ Samuli wɪa, aŋaŋ Ɲmɪŋ naazʋalɪŋ wɪa. 33 Ba yada wɪa die ba bataŋ die dɪ wagɪ a nyaŋŋɪ tɪŋgbaŋɪsɪ, ta ba bataŋ wudieke dɪ mʋna, ta tuo Ɲmɪŋ dɪ yɪna nʋaŋ dɪ ʋ nan yɪ ba jadieke, ta ba bataŋ die dɪ vaa naachige dɪ ka bɪagɪ yuori a nʋa, 34 ta ba bataŋ dɪ kpisi bolikpɪɪma, ta ba bataŋ die dɪ chɪgɪ nyɪŋ takoobi kuŋ me. Ta ba bataŋ die yiwo wabɪtɪ ama a keŋ bɪrɪŋ hagɪrɪtieliŋ, ta bataŋ dɪaŋ die dɪ taa tɔŋ aŋaŋ hagɪrɪŋ ta vaa tɪŋgbaŋ gaasɪ sojasisi dɪ chɪgɪ. 35 Ta hɔgʋba bataŋ maarɪtɪ vuodiekemba die dɪ kpine dɪ hagɪ kunti me.

Ta ba bataŋ die dɪ yine Ɲmɪŋ yada wɪa die ba nɪgɪ kʋʋ ba, dama die ba ka yaala ba zeti Ɲmɪŋ dɪɪsɪŋ ta chɪgɪ nyɪŋ kumbu me, ama die ba yaala ba hagɪ kuŋ me a ye miivoli dieke dɪ tɪanna die. 36 Die ba vʋarɪ wa ba bataŋ fala ta tɪbɪ ba, ta bɔbɪ ba bataŋ aŋaŋ chɔrɪma a nagɪ ba yi dansarɪka ma. 37 Die ba taa ba bataŋ tana, ta die gobi ba bataŋ bule, ta die kʋa ba bataŋ aŋaŋ takoobi. Ba bataŋ die bɔbɪ wa yiise aŋaŋ bie gbaŋtɪ ta dɪ dɪa aŋaŋ zɔɔlɪŋ, ta vuosi die dɪ mugise be ta yie be bɪaŋ. 38 Tɪŋgbaŋka gie vuosi die ka mʋ dɪ ba bemme aŋaŋ ba. Die ba dɪ dɪa mɪŋ hagɪyeŋ me aŋaŋ tana ma, ta juo taŋpaŋɪsɪ aŋaŋ vɔrɪtɪ diekemba dɪ benne tɪŋgbaŋ ma.

39 Vuosi gie mana ba yada wɪa Ɲmɪŋ die dɪ bɪrɪ ba ama ba wʋnyɪ mana die ka tuo wudieke Ɲmɪŋ dɪ yɪna nʋaŋ dɪ ʋ nan yɪ ba wa, 40 dama Ɲmɪŋ die wɔŋ saŋ wa wudieke dɪ faasɪna vɪɪna a zieŋ tɪ ama daa tɪ nyɪɪna ma, ba gbaŋ ba gʋtɪya mɪŋ. Ɲmɪŋ saŋkʋ die yiwo naa, dɪ banɪŋ aŋaŋ tɪ mana nan daansɪ a lagɪŋ a bemme vɪɪnɪŋ aŋaŋ wusie.

12

Tɪ Chɔɔŋ Ɲmɪŋ wɪa

1 Vuosi gie mana yiwo siaratieliŋ a giliŋ tɪ. Die wɪa, nɪ vaa tɪ kpaŋŋɪ tɪ gbaŋ a vigi wudieke mana dɪ baaŋ kagɪ tɪ Masia sieŋ me a taaŋ, aŋaŋ bɪaŋ dieke dɪ baaŋ bɪagɪ a yigi tɪ; nɪ vaa tɪ dii suguru a mɪɪ mɪɪ dieke dɪ bala ka keŋ tɪ wo naa. 2 Nɪ ko vaa aŋ tɪ nine bemme Yisa ma; wʋnɪŋ tɪ yada dɪ taasɪ a nyɪŋ ka piiliŋ me aŋaŋ ka kpatɪŋ. Die ʋ ka chɪga viivi dɪ ʋ kpi dagarɪkʋ ma dama sʋgɪfɪalɪŋ die zene a gbarɪ wa ka kʋaŋ chaaŋ, die yine ʋ wa kalɪ Ɲmɪŋ naalagbaŋtɪ ma ʋ nuudiigiŋ chaaŋ lele gie wo.

3 Nɪ yilime yaa gamma wudiekemba die dɪ haarɪna wa aŋaŋ vuobɪatɪ die dɪ hana wa dene, amʋ tɪ kaaŋ gbalɪgɪ ta kʋʋ

tamaha. 4 Dama nı kpaŋŋına nı gbaŋ
ta waga aŋaŋ bıaŋ naa, nı wʋnyı ye ka
kpaŋŋı ʋ gbaŋ a ga tʋgı saŋŋa dieke ba
kʋna wa. 5 Nı ka tıınsa Ɲmıŋ dı kpaana
nı sıba chɔɔŋ dı kpaanana ʋ ballılı dene
wo? Dı maagıya dı:
"N bʋa, saŋŋa dieke Ɲmıŋ dı yıa fʋ
kpaamıŋ, fʋ wʋmma
dıı yi ʋ datı fʋ tıbıŋ, daa vaa fʋ
kpaŋŋınana fʋ gbaŋ dene wo.
6 Dama Ɲmıŋ kpaama vuodieke ʋ chone
mıŋ,
ta vuodieke nıŋ mana ʋ tuone a yi ʋ
bʋa
wʋnıŋ vuoke ʋ data ʋ tıbıŋ."
7 Nı yallıma hanıa nı wahala diile me, ta
nagı ka sıba chɔɔŋ dı ŋaana a data ʋ bʋa
tıbıŋ dene wo. Nı wahala diilehe dagıya
mıŋ dı Ɲmıŋ pɔgılı nı mıŋ sıba ʋ ballı.
Bʋa wori ta ʋ chɔɔŋ dı ka data ʋ tıbıŋ.
8 Dıı yi nı ka ye tıbıdatıŋ sıba ʋ ballılı
mana wa, die nıŋ dı dagıya mıŋ dı nı yiwo
daakpana ballı ta ka seŋ yi ʋ ballı aŋaŋ
wusie. 9 Nı chʋalıŋ vuodiekemba dı benne
tıŋgbaŋka gie me data tı tıba, ta tı yıa ba
jılıma. Die wıa, nı vaa tı sʋʋŋ tı gbaŋ a yı
Ɲmıŋ, vuodieke dı yine tı halıtı Chɔɔŋ wa
ta ye miivoli. 10 Tı tıŋgbaŋka gie chʋalıŋ
naga saŋŋa bıta mıŋ a data tı tıba sie dieke
me ba yene ta dı vıına, ama Ɲmıŋ nıŋ data
tı tıba dı ʋ suŋŋi tı, amʋ tı nan dı beri
kası sıba ʋ bene kası dene wo. 11 Tıbıdatıŋ
saŋŋa tʋa mıŋ ta wo sʋgıfıalıŋ, ama ka
kʋaŋ chaaŋ vuodiekemba dı dinene ka
wahala ka ŋaŋ ye wo ka nyʋarı dieke dı
yine sʋgıdʋagıŋ aŋaŋ beriviınıŋ.

Kpaamıŋ

12 Nı gbalıgıya mıŋ, die wıa nı kpaŋŋı
nı gbaŋ a bı hagırıma. 13 Nı bemme
beriviınıŋ amʋ nı nan ye gbatıtaanıŋ, ta
nı gbalıgısı kaaŋ vaa nı bıa.
14 Nı kpaŋŋı nı gbaŋ a bemme vıınıŋ
aŋaŋ vuoŋ mana, ta bemme kası dama
vuoŋ wori a baaŋ nan ye tı Yɔmʋtieŋ wo
dıı yi ʋ ka yi kası. 15 Nı gbarı nı gbaŋ
ta da keŋ waarı Ɲmıŋ zɔɔlınchıgılaha.
Nı wʋnyı da yallıma tʋaŋ ʋ sʋŋ ma aŋ
kanıŋ tʋabʋ mi keŋ yalla sʋgıchʋʋsıŋ a
keŋ nı chanchaalıŋ ma, ta chʋʋsı vuosi
pam. 16 Nı gbarı nı gbaŋ ta da keŋ yime
dıgıntı tʋʋma yaa ta daansa Ɲmıŋ wıa
yɔrı sıba Esɔɔ dı yine dene wo, ta die nagı
ʋ nyıŋkʋrıtı a tarıgı nyindiike a dii bʋnyı
wa. 17 Nı sıba a baarı ka kʋaŋ chaaŋ die
ʋ yaala ʋ tuo alibarika a nyıŋ ʋ chɔɔŋ wa
jigiŋ ta die kʋŋ aŋaŋ nıntaantı ama ta die
ka yeye, dama die ʋ ka ye sie dieke ʋ baaŋ
daagı a tarıgı wudieke ʋ wolinne a chʋʋsı
wa.
18 Nınıŋ nıŋ nı ka keŋ jigidieke
nı baaŋ bıagı gbi sıba Izara vuosi
die dı kenne Sinayi tankpeŋkpııŋ ma
wa, jigidieke bolikpeŋkpııŋ die dı
dinene ta lımıŋkpeŋkpııŋ dı beri, ta
bʋlɔgısıkpeŋkpııŋ dı nıga wa, 19 ta kantaŋ
die dı kʋŋ ta lɔlıŋ dı balı wa. Die ba
wʋnna lɔlıkʋ mi wo, ba piili jʋʋsa ta die
ka yaala kanıŋ lɔlıkʋ bı balı bıbra, 20 dama
mırı dieke die ba wʋnna wa die hagırıŋ
a yı ba mıŋ. Die ka baarı dı, "Dıı yi dɔŋ
gbaŋ dı gbi tankpeŋkpııkʋ ba mʋ ba taa
ka aŋaŋ tana a kʋʋ mıŋ." 21 Mi die yaa
ŋmaamıŋ pam, die wıa Mosisi die dı baarı
dı, "Ɲmaamıŋ yalla mıŋ, ta n nyıŋgbanıŋ
dı chele."
22 Ama nınıŋ nıŋ, nı keŋ wo kunkogi
dieke ba wasınana Zayɔni, wudieke dı
yine miivolitieŋ Ɲmıŋ tıŋkpeŋkpııŋ ta
yi arızanna ma Jerusalemi wa, jigi-
dieke malakasi tuse tuse dı lagıŋna aŋaŋ
sʋgıfıalıkʋ wa. 23 Nınıŋ nıŋ nı keŋ wo
vuodiekemba Ɲmıŋ dı yine ʋ ballı ta ba
saara dı maagı arızanna ma wa jigiŋ. Nı
keŋ wo Ɲmıŋ vuodieke dı yine vuota mana
sarıyadiiru wo jigiŋ, aŋaŋ sʋgıyıalıntieliŋ
vuodiekemba Ɲmıŋ dı yi ta ba halıtı dı
mıŋŋı beri wo jigiŋ. 24 Nı keŋ wo Yisa,
vuodieke dı yine nuupɔɔnıgırʋ wa jigiŋ,
ta bı keŋ nʋahaalıkʋ jigiŋ. Ta zıŋ dieke
die dı nyınna daga wʋvııŋ dieke dı tıanna
Abeli zımbʋ wıa.
25 Die wıa, nı sımma ta da zeti dı nı wʋŋ
a yı Ɲmıŋ vuodieke dı balala yıa nı wa,
dama Izara vuosi die dı zetine vuodieke
die dı balala yıa ba tıŋgbaŋka gie me wo
nʋarı, die ʋ ka vaa ba tıbıdatıŋ; ta dıı yi
tı zeti ʋ kpaaŋkʋ die dı nyınna arızanna
ma, lalıa tı baa tı yi a chıgı nyıŋ tıbıdatıŋ
ma? 26 Saŋka mi die Ɲmıŋ lɔlıŋ die dı dɔŋ
tıŋgbaŋka gie, ama lele ʋ yı wa nʋaŋ dı,
"N ka baa n dɔŋ wa tıŋgbaŋka gie nyıına
ma bıbra, ama n baa dɔŋ wa tıŋgbaŋka
aŋaŋ ŋmıŋsikpeŋ gbaŋ." 27 "Bıbra wa"
dagıya dı nyınnaaŋka mana nan dɔŋ ta
vʋʋ, amʋ nyindiekemba dı kana ka bıagı
dɔŋ wa nan tıalı.
28 Die wıa, tı tuone naarı dieke dı kana
kaaŋ dɔŋ naa wıa, nı vaa tı wasıma Ɲmıŋ
ta jıama wa aŋaŋ jılıma aŋaŋ ŋmaamıŋ
aŋ ʋ nine suuli, 29 dama Nabidie Ɲmıŋ sıı
sıba boli dieke dı dinene.

13

Kpatıŋ kpaamıŋ

1 Nı yine Masia dıdıısırıŋ wıa nı chome
taŋ saŋŋa mana. 2 Nı da keŋ daaŋ dı
nı tuo chaanıŋ nı tige me, dama vuosi
bataŋ yiwo die a tuo malakasi chaantı ta
die ka sıba dı ba yiwo malakasi. 3 Nı
tıınsıma vuodiekemba dı benne dansarıka
ma wa sıba nınıŋ aŋaŋ banıŋ lagıŋna bie
dansarıka ma. Ta tıınsıma vuodiekemba

dı dinene wahalaka sıba nınıŋ aŋaŋ banıŋ dinene wahalaka.
4 Nı yallıma jılıma aŋaŋ taŋ, nı hɔgʊba
faarıŋ aŋaŋ nı dembisi yallıŋ ma, ta da
yime daakpana yaa hɔgʊkpana tʊʊma,
dama Ɲmıŋ nan keŋ datı vuodiekemba dı
yinene die tıba.
5 Nı vʊarı nı lɔla a nyıŋ ligire yaalıŋ ma,
ta vaa nı nine suuli jadieke nı yalla, dama
Ɲmıŋ baarı dı, “N kaaŋ wɔŋ vaa nı, ta n
kaaŋ wɔŋ daaŋ nı wıa.” 6 Die wıa nı vaa
tı yallıma sikimiŋ ta balı dı,
“Ɲmıŋ yine n susuŋŋiru,
n kaaŋ dı chıga ŋmaamıŋ.
Bıa vuota dı nan bıagı a yi mıŋ?”
7 Nı da keŋ daaŋ nıŋŋandıısırıkʊraha
die dı bala Ɲmıŋ wıa a yıa nı wa, ta
tıınsı die ba benne dene ta keŋ kpi dene
wo, ta chansıma ba yada. 8 Yisa Masia
dı sına die diene wo, ʊ sıı wa die jinne,
ta nan dı sıı die yaa gamma haahuu.
9 Nı da vaa dagıhaalıŋ yiri yiri vaa nı
taarı a nyıŋ sievııŋkʊ ma. Dı vıına dı
Ɲmıŋ suŋŋiŋ yı vuoŋ hagırıŋ ʊ sʊŋ ma;
nyindiike diile chʊaraha dıısıŋ kaaŋ yı
wa hagırıŋ. Vuodiekemba dı pɔgılına
nyindiikehe chʊaraha kaaŋ wɔŋ ye suŋŋiŋ
a nyınna ka ma.
10 Kıkaabıtıba diekemba dı yinene
kaaba Juu vuosi Ɲmıŋ jıamıŋ jigiŋ wo,
wo sieŋ dı ba dii kaabaha dı diisine tı
koriku me wo. 11 Ta Juu vuosi kıkaabıtıba
jakʊʊrı ŋaaŋ yaa wa dɔŋısı zıŋ a ga juu
kası dıaŋ kası jigiri dı ʊ yi kaaba bıaŋ
wıa, ama ka kʊaŋ chaaŋ ba ŋaaŋ jʊʊ wa
dɔŋısı nyıŋgbaŋısısı tıka kʊanʊaŋ. 12 Die
wıa Yisa gbaŋ die kpi wo tıka kʊanʊaŋ, dı
ʊ vʊarı vuosisi a nyıŋ ba bıaŋ ma aŋaŋ ʊ
gbaŋ gbaŋ ʊ zıŋ. 13 Die wıa, nı vaa tı nyıŋ
ga ʊ jigiŋ a ga dii viivi aŋaŋ wa. 14 Dama
tıŋ dieke dı bala ka bemme yaa gamma
tıŋgbaŋka gie me wori, ama tıgı dieke dı
kienene wo tı chıısa. 15 Die wıa, nı vaa tı
bırıma Ɲmıŋ saaŋ saŋŋa mana Yisa Masia
saaŋ ma; bırı dieke dı nyınana tı nʊa ma
wa yine kaaba a yı wa. 16 Nı da vaa dı nı
yime vıınıŋ a suŋŋime taŋ, dama a yine
kaabı diekemba dı fıalınana Ɲmıŋ sʊŋ.
17 Nı saagıma yıma nı nıŋŋandıısırıŋ ta
dıa ba nʊa, banıŋ ba daansınana nı haalıtı
ta ka voose, dama banıŋ ba bala ba keŋ
dagı ba tʊnna dene a yı Ɲmıŋ. Dıı yi nı
saaga a yıa ba ba nan dı tʊma ba tʊʊma
aŋaŋ sʊgıfıalıŋ dı daa die ba nan dı tʊma
aŋaŋ sʊgıchʊʊsıŋ, die kaaŋ suŋŋi nı.
18 Nı jʊʊsıma Ɲmıŋ a yıma tı. Tı sıba
dı tı ka yi wııŋ a chʊʊsı ta yaala tı yime
wudieke dı mʊna saŋŋa mana. 19 Ama n
faası jʊʊsa nı dı nı jʊʊsıma Ɲmıŋ dı ʊ vaa
n yiŋŋi keŋ nı jigiŋ daraa gie nʊaŋ.

Kpatıŋ Ɲmıŋ jʊʊsıŋ

20 Ɲmıŋ vuodieke dı yınana tı
sʊgıdʊagıkʊ die sʊgırına tı Yɔmʊtieŋ Yisa
a nyıŋ kuŋ me. Wʊnıŋ Yisa wa yine
gbıgbarıtʊ kpeŋkpııŋ, dama die ʊ kpiye
mıŋ, ta ʊ zıŋ dı wʊnsı Ɲmıŋ nʊarı
tı bala ka bemme yaa gamma haahuu
wo, 21 wʊnıŋ ʊ mıŋŋı a wʊnsı beri vıınıŋ
amʊ nı nan dı yie wudieke ʊ yaalala, ta
tʊma tʊnvıına mana; Yisa Masia wıa, ʊ
vaa nı yi vuodiekemba dı fıalınana ʊ
sʊŋ. Wʊnıŋ Masia sına bırıŋ yaa gamma
haahuu. Wusie.

Kpatıŋ wʊbalıka

22 N nımballı, n jʊʊsa nı dı nı dii suguru
ta wʊŋ n kpaaŋkʊ gie, dama gbaŋ dieke
n maagına a yıa nı naa yiwo gbaŋ gobiŋ.
23 N yaala nı sımma dı ba vʊarı tı nımbʊa
Timoti a nyıŋ dansarıkaka ma mıŋ. Dıı yi
ʊ keŋ n jigiŋ lele, maŋ keŋ kieŋ n nan yaa
wa keŋ.
24 Nı waası nı nıŋŋandıısırıba mana
aŋaŋ Ɲmıŋ vuosi mana a yı tı. Tı nımballı
diekemba dı nyına Itali tıŋgbaŋ ma waasa
nı.
25 Ɲmıŋ suŋŋi nı mana.

Gbaŋ dieke Jemisi dı maagına wʋnna

1 Manıŋ Jemisi, vuodieke dı yine Nabidie
Ɲmıŋ tʋntʋntʋ aŋaŋ tı Yɔmʋtieŋ Yisa
Masia tʋntʋntʋ, n waasa Izara buuriŋ baŋ
aŋaŋ bale wo dı jaasına dʋnıa mana ma
wa mana.

Yada aŋaŋ Yıaŋ wıa

2 N nımballı, nı yallıma sʋgıfıalıŋ saŋŋa
dieke nı dinene wahala yiri yiri, 3 dama
nı sıba a baarı wahalaha mi keniŋ vasa
nı sıba dı nı seŋ yiwo Yisa Masia yada
wusie, aŋ ka yi nı yaabıula. 4 Nı yallıma
sikimiŋ a ga tʋgı kpatıŋ ta nı da keŋ a nan,
amʋ nı da keŋ waarı berivıunıŋ aŋaŋ jaaŋ
mana. 5 Dıı yi nı wʋnyı dı waarı yıaŋ,
ʋ jʋʋsı Nabidie Ɲmıŋ vuodieke dı yınana;
dama ʋ wo halı aŋaŋ yıula, ta yıa vuoŋ
mana ta ka galıma ba, aŋ ʋ yı wa. 6 Fʋ
keŋ jʋʋsa Ɲmıŋ, fʋ yi yada ta da keŋ a
chıılı; ama vuodieke mana dı jʋʋsa aŋaŋ
chıılıŋ, ʋ sıı sıba mʋgıkpııŋ nyapoŋikiŋ
dieke bʋlɔgısıŋ dı yalla dɔma. 7 Wʋnıŋ
vuoke mi da keŋ yilime dı ʋ nan ye jaaŋ
a nyıŋ Ɲmıŋ jigiŋ, 8 dama ʋ yaa sʋŋanyile
bule ta ka zie jigibalımıŋ.

Zɔɔlıŋ aŋaŋ nyinti wıa

9 Dı vıına tı nımballı diekemba dı
yine zɔɔlıntieliŋ yallıma sʋgıfıalıŋ Ɲmıŋ
dı kɔtına ba wa wıa, 10 ta tı nımballı
diekemba dı yalla nyinti gbaŋ yallıma
sʋgıfıalıŋ Ɲmıŋ dı sʋʋna ba wıa, dama
ka kaaŋ yʋası aŋ ba tıaŋ ga sıba tııwute.
11 Dama ŋmınnı dı keŋ nyıŋ ka tuolibu
ŋaaŋ nıgı wa tııka aŋ ka tııwutehe jigi a
nan, aŋ ka vıınıŋ mana chʋʋsı. Die gbaŋ
gbaŋ dı sıı a yı ligiretieliŋ; saŋŋa dieke ba
yilinene dı ba tʋʋma ga nıŋŋa wa saŋka
mi ba kpie.

Magısıŋ wıa

12 Sʋgıfıalıŋ bie vuodieke dı nyaŋŋına
magısıŋ, dama Ɲmıŋ nan yı ba nyʋarı
dieke dı yine miivoli dieke ʋ yına nʋaŋ
dı ʋ nan yı vuodiekemba dı chone wo
wo. 13 Dıı yi vuoŋ dı ye magısıkʋ mi, ʋ
da keŋ baarı dı, "Magısıkʋ gie nyıŋ wa
Ɲmıŋ jigiŋ." Dama jaaŋ wori a nan bıagı
magısı Ɲmıŋ dı ʋ yi bıaŋ ta Ɲmıŋ ka
magısa vuoŋ dı ʋ yi bıaŋ. 14 Dıı yi vuoŋ
dı yaala ʋ yi ʋ sʋgıbıaŋ tʋʋma die yine
magısıŋ. 15 Sʋgıbıaŋ dı keŋ yigi vuoŋ, ka
ŋaaŋ yaa wa tʋmbıatı a keŋ, ta tʋmbıatı
kpatıŋ yiwo kuŋ.

16 N nımballı choti, nı daa vaa jaaŋ
gaaŋ nı. 17 Javıınıŋ mana nyına
wa ŋmıŋsikpeŋ, tı Chɔɔŋ Ɲmıŋ jigiŋ,
vuodieke dı naanna arızanna chaanıŋ
mana. Wʋnıŋ ʋ ka tarıga sıba ŋmıŋsikpeŋ
chaanıŋ dı ŋaana a tarıga die wo; wʋnıŋ
ʋ ye yiwo Ɲmıŋ. 18 U gbaŋ gbaŋ ʋ yaalala
ʋ yi tı ʋ ballı, ʋ wusie wʋbalıka ma ta tı
ye miivoli haalıŋ, dı tı tıaŋ ʋ nyınnaaŋka
mana.

Wʋmıŋ aŋaŋ tʋmıŋ wıa

19 N nımballı, n yaala nı sımma wıırı
gie; vuoŋ mana mʋ ʋ yı lagı a wʋmma,
ama ta sımma ʋ balala die, ta da jııma
sınyıırıŋ lagı lagı, 20 dama vuota sınyıırıŋ
ka tʋma Ɲmıŋ tʋnvıına diekemba ʋ
yaalala. 21 Die wıa, n nımballı, nı vʋarı
sʋŋanyilibıatı mana aŋaŋ wʋbıatı mana
nı sʋgıtı ma ma, ta sʋʋŋ nı gbaŋ Ɲmıŋ
nıŋŋa, ta tuo wudieke ʋ nagına yı nı sʋgıtı
ma wa, dama wıırı mi yaa hagırı dieke dı
baaŋ nan vʋarı nı a nyıŋ kuŋ me.

22 Ama nı yime wudieke wıırı dı dagına
nı; dıı yi nı wʋŋ wıırı, ama ta ka yie ka
dagınana nı die wo, nı gaama nı gbaŋ.
23 Vuodieke mana dı wʋnnana wıırı, ama
ta ka yie ka dagınana die wo sıı sıba
vuoŋ dı daansına ʋ gbaŋ dige me a ye ʋ
gbaŋ ʋ sına die, 24 dama ʋ daansı ye ʋ
gbaŋ digeke me, ta ga, ʋ ŋaaŋ daaŋ wa
ʋ sına die. 25 Ama vuodieke dı yilinene
mırıvıınaha diekemba dı baaŋ bıagı a
gbatı vuota a taaŋ, ta mıŋŋı dı ha, ta ka
yi vuodieke dı wʋnnana ta daama ha ama
ta yie a dagınana wudieke wo, Ɲmıŋ nan
yi alibarika a yi wudieke mana ʋ yinene
me.

26 Vuoŋ dı baarı dı ʋ yiwo Yisa
kʋaŋandıısırʋ ama ta ka yige ʋ nʋaŋ, dı
tieŋ gaama ʋ gbaŋ, ta ʋ Yisa kʋaŋdıısıkırı
dı wo nyʋarı. 27 Vuodieke dı suŋŋinene
bikpiisi aŋaŋ kpihɔgʋba ba wahala ma,
ta bı vʋarı ʋ gbaŋ a nyıŋ tıŋgbaŋka
gie wʋbıatı ma, wʋnıŋ ʋ senne yi Yisa
kʋaŋandıısırʋ wusie, ta wo taalı Ɲmıŋ
jigiŋ.

2

Lugiŋ wıa

1 N nımballı, nı yine tı Yɔmʋtieŋ Yisa
Masia vuodieke dı yine hagırıtieŋ yada die
wo, nı da keŋ lugime. 2 Dıı yi nyintitieŋ
dı yeegi nyiŋyeeki vıınıŋ ta yi salıma
nuupiriŋ a keŋ juu nı Ɲmıŋ jıamıŋ juoŋ
me, ta zɔɔlıntieŋ dıaŋ dı yeegi garıchɔɔtı
a keŋ juu, 3 ta nı yı nyintitieŋ wo jılıma
pam, ta balı yı wa dı ʋ keŋ a kala nıŋŋa,
ama ta balı a yı zɔɔlıntieŋ wo dı zie yaa
ʋ sʋʋŋ kala tıŋgbaŋ, 4 die nıŋ nı yiwo
vuodiekemba dı luginene aŋaŋ taŋ aŋaŋ
sʋŋanyilibıatı.

5 N nımballı, nı wʋmma; Ɲmıŋ vʋarı
wa zɔɔlıntieliŋ tıŋgbaŋka gie vuosi nıŋŋa,
dı ba yi nyintitieliŋ ʋ jigiŋ, dama ba yi

wo mɪŋ yada, ta ʊ yi be ʊ ballɪ dieke dɪ bala ba dii naaŋ dieke die ʊ yɪna nʊaŋ dɪ ʊ nan yɪ vuodiekemba dɪ chone wo wo. 6 Ama nɪnɪŋ nɪ zɪa wa zɔɔlɪntieliŋ. Daa ligiretielibe mugisinene nɪ wa, ta yaa nɪ a gara sarɪya diile jigiŋ wo? 7 Daa banɪŋ, ba balala a chʊʊsa Yisa Masia saaŋ vɪɪŋ dieke dɪ sɪna nɪ wa?

8 Dɪ maagɪya Ɲmɪŋ gbaŋkʊ ma dɪ, "Chome fʊ chanchaaŋ sɪba fʊ chone fʊ gbaŋ die wo." Dɪɪ yi fʊ dɪɪ Ɲmɪŋ naarɪ mɪrɪka gie, dɪ vɪɪna. 9 Ama dɪɪ yi nɪ luge aŋaŋ taŋ nɪ yiwo bɪaŋ ta mɪraha dɪ yuori a dagɪ nɪ dɪ nɪ yiwo mɪraha chʊchʊʊsɪrɪŋ. 10 Vuodieke dɪ saagɪ a dɪɪ mɪraha mana, ta keŋ chʊʊsɪ a kaanɪ gbaŋ, chʊʊsɪ wa a mana. 11 Mɪraha sʊŋ, Ɲmɪŋ dieke dɪ bala dɪ, "Da keŋ yi daakpana yaa hɔgʊkpana tʊʊma", wʊnɪŋ ʊ gbaŋ gbaŋ ʊ bɪna baarɪ "Daa keŋ kʊʊ vuoŋ." Die wɪa dɪɪ yi fʊ ka yi daakpana yaa hɔgʊkpana tʊʊma, ama ta kʊʊ vuoŋ, chʊʊsɪ wa mɪraha mana mana. 12 Nɪ balɪma ta tʊmma ta sɪmma dɪ Ɲmɪŋ nan nagɪ mɪrɪ dieke dɪ gbatɪnana vuosi a nyɪnna ba wʊbɪatɪ ma wa a dii nɪ sarɪya. 13 Vuodiekemba dɪ kana ka chɪgɪ ba chanchaalɪŋ zɔɔlɪŋ, Ɲmɪŋ nan dii ba sarɪya ta kaaŋ chɪgɪ ba zɔɔlɪŋ; ama zɔɔlɪnchɪgɪla vuoŋ ka chɪga sarɪya diile.

Yada aŋaŋ tʊʊma wɪa

14 N nɪmballɪ, vuodieke dɪ bala dɪ ʊ yi Yisa Masia yada, ama ta ka tʊma tʊŋ dieke dɪ mʊna ʊ yi, dɪ yaa nyʊarɪ? Kanɪŋ yada ka mi nan bɪagɪ gbatɪ wa a taaŋ? 15 Dɪɪ yi ta fʊ nɪmbʊa dɪ beri ta wo jayeekiŋ aŋaŋ nyindiike dɪ ʊ dii, 16 ta fʊ balɪ wa dɪ, "Waasɪ tigiŋ, ta bɔba ta die" ama ta ka yɪ wa jaaŋ, dɪ yaa nyʊarɪ? 17 Dɪɪ yi yada nyɪɪna ma dɪ beri, ama ta tʊʊma dɪ wori, kanɪŋ yadaka mi yiwo yada kpiikiŋ.

18 Dɪɪ yi vuoŋ dɪ baarɪ dɪ, "Vuoŋ wʊnyɪ yaa yada, ta wʊnyɪ dɪaŋ dɪ yaa tʊnvɪɪna", n gbaŋ n nan yiŋŋi a balɪ dɪ, "Dɪɪ yi fʊ ka tʊma tʊnvɪɪna, bɪa bala ka dagɪ dɪ fʊ seŋ yaa yada? Ama n tʊnvɪɪna bala ka dagɪ dɪ n seŋ yaa yada." 19 Fʊ yi yada dɪ Ɲmɪŋ balɪmɪŋ benne? Dɪ vɪɪna. Jɪmbɪatɪ gbaŋ yi yada dɪ Ɲmɪŋ balɪmɪŋ benne, ta cheele aŋaŋ ŋmaamɪŋ. 20 Fʊnɪŋ gaamʊ wa gie, fʊ yaala ba dagɪ fʊ dɪ dɪɪ yi fʊ yaa yada ta wo tʊnvɪɪna, yiwo yɔrɪ? 21 Da tɪ chɔɔŋkʊʊŋ Abarahami die dɪ nagɪna ʊ bʊa Aziki a dɪɪsɪ kʊrɪŋ ma dɪ ʊ kʊʊ wa a yi kaaba a yɪ Ɲmɪŋ wɪa, Ɲmɪŋ die dɪ baarɪ dɪ ʊ yiwo vuovɪɪnɪŋ ʊ jigiŋ? 22 Nɪ ka ye ye? Die ʊ yine Ɲmɪŋ wɪa yada wa wɪa, die wɪa die ʊ tʊma tʊnvɪɪnaha; tʊʊmaha gbaŋ die dagɪna dɪ ʊ seŋ yi Ɲmɪŋ yada wusie. 23 Die Ɲmɪŋ wʊbalɪka die dɪ maagɪna Ɲmɪŋ gbaŋkʊ sʊŋ die yiwo wusie dɪ, "Abarahami die yiwo wo yada, die wɪa Ɲmɪŋ die dɪ baarɪ dɪ ʊ yiwo vuovɪɪnɪŋ ʊ jigiŋ." Die wɪa die ba wasa wa Ɲmɪŋ zʊa. 24 Ye ye? Vuoŋ tʊnvɪɪna wɪa Ɲmɪŋ dɪ nan baarɪ dɪ vuoke yiwo vuovɪɪnɪŋ ʊ jigiŋ; ama daa ʊ yada nyɪɪna ma wɪa.

25 Die gbaŋ gbaŋ die dɪ yi a yɪ Rahabi hɔgʊ dieke die dɪ tʊnnana daakpana tʊʊmaha, die ʊ dine a tuo tʊntʊntɪba dieke Izara vuosi die dɪ tʊnna wa, ta suŋŋi be ba daagɪ sie gaaŋ a yiŋŋi ga wa, ʊ tʊʊmaha gie wɪa Ɲmɪŋ die baarɪ dɪ ʊ yiwo vuovɪɪnɪŋ ʊ jigiŋ.

26 Die wɪa, sɪba nyɪŋgbaŋ dieke dɪ wone haalɪŋ dɪ yine nyɪŋgbaŋ kpiikiri, die gbaŋ gbaŋ yada dɪ beri ta tʊnvɪɪna dɪ wori, ka gbaŋ ka yiwo yada kpiikiŋ.

3

Jiliŋ wɪa

1 N nɪmballɪ, nɪ vuosi pam da keŋ yaalɪma dɪ nɪ yi dɪdagɪrɪŋ, dama nɪ wɔŋ sɪba a baarɪ tɪnɪŋ vuodiekemba dɪ yine dɪdagɪrɪba sarɪya nan faasɪ tʊa a tɪaŋ vuodiekemba dɪ kana ka yi dɪdagɪrɪba. 2 Tɪ mana tɪ ka yie wudieke dɪ mʊna saŋŋa mana, ama vuodieke dɪ kana ka bala wʊbɪatɪ, die vuoke seŋ yiwo vuovɪɪnɪŋ, ta nan bɪagɪ pɔgɪlɪ ʊ nyɪŋgbanɪŋ mana. 3 Tɪ keŋ nagɪ kabarɪka a bɔbɪ duuŋ nʊaŋ dɪ ka yi tɪ dʊŋŋʊ, ka nyɪŋgbanɪŋ hagɪrɪŋ mana ŋaaŋ bie wo tɪ nuusi me. 4 Bɪ yilime haarɪkpɪɪma wɪa, aŋaŋ a yine nyɪŋkpɪɪma mana, bʊlɔgɪsɪkpeŋkpɪɪŋ dɪ keŋ nɪgɪ, a chʊŋ mɪŋ, ama dɪ yiwo daabɪŋ ta vuodieke dɪ dɔnnana ka dɪ yaa dɔma ka gara jigidieke ʊ yaalala. 5 Die dɪ sɪ aŋaŋ jiliku; ka yiwo jabɪŋ vuota nyɪŋgbanɪŋ ma, ama vuota naga ka a bala wʊkpɪɪma.

Daansɪ ye, bolikaalɪbɪŋ dɪ ŋaana bɪagɪ a dii bɔŋŋʊkpɪɪŋ die wo! 6 Jiliku dɪaŋ sɪɪ sɪba boliŋ; ka bie tɪ nyɪŋgbanɪŋ ma ta yallɪ wʊbɪatɪ yiri yiri mana ta nan bɪagɪ a chʊʊsɪ tɪ nyɪŋgbanɪŋ mana, ta bɪ dii vuota beriŋ sɪba boliŋ; kanɪŋ bolibu mi nyɪŋ wa Sitaani jigiŋ. 7 Vuota yaa dɔŋɪsɪ aŋaŋ nembisi aŋaŋ nyinvuuke aŋaŋ zaasɪtɪ hagɪrɪŋ, 8 ama vuota kaaŋ bɪagɪ pɔgɪlɪ ʊ jiliŋ, ka yiwo jabɪaŋ, ta suuli aŋaŋ tʊabɪaŋ dieke dɪ yalla kuŋ kieŋ, ta ka voose. 9 Jiliŋ dieke tɪ yalla a bɪra tɪ Chɔɔŋ Ɲmɪnnɪ dɪ yine tɪ Yɔmʊtieŋ wo, kanɪŋ jiliku gbaŋ gbaŋ tɪ yaa a bala wʊbɪatɪ a yɪa vuota, vuodiekemba Ɲmɪŋ dɪ naanna sɪba ʊ gbaŋ gbaŋ. 10 Nʊa dieke wʊbalɪkɪ vɪɪna dɪ nyɪnnana ka ma wa, kanɪŋ ka gbaŋ gbaŋ wʊbalɪkɪ bɪatɪ dɪ bɪ nyɪnna. N nɪmballɪ dɪ yi die, dɪ ka vɪɪna. 11 Bulun dieke dɪ nyɪnnana nyanansɪŋ nan bɪagɪ bɪ nyɪŋ nyatʊakɪŋ? 12 N nɪmballɪ, kɪnkamɪŋ tɪɪŋ nan bɪagɪ a nyɪŋ taama? Yaa jɪɪŋ nan bɪagɪ a nyɪŋ kɪnkama? Die

gbaŋ nyatʋakɪŋ buluŋ dɪ kaaŋ bɪagɪ nyɪŋ nyanansɪŋ.

Yɪaŋ dieke dɪ nyɪnna arɪzanna wɪa

13 Mɪnɪa yalla yɪaŋ nɪ sʋnsʋŋ ta yaa sɪbɪŋ? Dɪɪ yi vuoŋ dɪ beri ʋ bemme vɪɪnɪŋ
ta sʋʋŋ ʋ gbaŋ ta tʋma tʋnvɪɪna, die baaŋ
dagɪ dɪ ʋ seŋ yaa yɪaŋ. 14 Ama dɪɪ yi
nɪ yallɪ sʋgɪbɪaŋ aŋaŋ sʋgɪtʋaŋ aŋaŋ halɪ
nɪ sʋgɪtɪ ma, nɪ da keŋ kuulime aŋaŋ ka,
ta chɪbɪma ŋmɪnchɪbɪsɪ a yɪma wusieke.
15 Kanɪŋ yɪabʋ gie ka nyɪŋ Ŋmɪŋ jigɪŋ,
ka yiwo tɪŋgbaŋka gie aŋaŋ nyɪŋgbanɪŋ
chotɪŋ aŋaŋ Sitaani tʋaŋ. 16 Dama jigidieke
ta sʋgɪbɪaŋ aŋaŋ halɪ dɪ benne, mi mugisɪŋ
aŋaŋ wʋbɪatɪ yiri yiri dɪ beri. 17 Ama
yɪaŋ dieke dɪ nyɪnna Ŋmɪŋ jigɪŋ, wo
dɪgɪntɪ; vuodieke dɪ yalla kanɪŋ yɪaŋ, ʋ
yaa sʋgɪfɪalɪŋ ta bie sɔmm, ta wʋmma yɪa
ʋ chanchaalɪŋ, ta chɪga zɔɔlɪŋ pam, ta bɪ
tʋma tʋnvɪɪna, ta ka luge, ta bala wusie.
18 Vuodiekemba dɪ yalla sʋgɪfɪalɪŋ ta vasa
sʋgɪfɪalɪŋ dɪ beri vuosi sʋnsʋŋ, banɪŋ ba
vanana Ŋmɪŋ chɪgɪla dɪ beri.

4

Dʋnɪa zʋatɪ wɪa

1 Bɪa taasɪnana waagɪŋ aŋaŋ nɪnhagɪrɪŋ
nɪ sʋnsʋŋ? A nyɪŋ wa sʋgɪbɪaŋ dɪ benne
nɪ sʋgɪtɪ ma. 2 Nɪ yaala nyinti a taŋ, ama
nɪ ka yese he, die wɪa nɪ ŋaaŋ yiwo siri
aŋaŋ vuokʋʋla. Nɪ yaa sʋgɪbɪaŋ aŋaŋ nɪ
chanchaalɪŋ nyinti, ama ta ka yese he, die
wɪa waagɪŋ aŋaŋ nɪnhagɪrɪŋ bie wo nɪ
sʋnsʋŋ. Nɪ wo jadieke nɪ yaalala dama
nɪ ka jʋʋsa Ŋmɪŋ dɪ ʋ yɪ nɪ kanɪŋ jaabʋ
mi. 3 Nɪ jʋʋsa Ŋmɪŋ ama nɪ ka yese dama
nɪ yaa sʋŋanyilibɪatɪ, nɪ jʋʋsa yaala nɪ
sʋgɪbɪatɪ nyinti. 4 Nɪ va wa Ŋmɪŋ ta dɪɪ
nyɪŋgaasɪ; dɪɪ yi nɪ yaala tɪŋgbaŋka gie
nyɪnbɪatɪ, nɪ ka sɪba dɪ nɪ yiwo Ŋmɪŋ
dataasɪ? Vuodieke dɪ yaala tɪŋgbaŋka
nyɪnbɪatɪ, wʋnɪŋ vuoke mi bɪrɪŋ wa Ŋmɪŋ
dataaŋ. 5 Nɪ sɪba a baarɪ dɪ ka yiwo
yɔrɪ Ŋmɪŋ wɪa dɪ baarɪ dɪ, "Ʋ yaala Haalɪ
dieke ʋ yɪna tɪ wa pam." 6 Ama ʋ bɪ yɪa
tɪ wa suŋŋɪŋ pam. Die wɪa dɪ maagɪya
Ŋmɪŋ gbaŋkʋ sʋŋ dɪ, "Ŋmɪŋ waga kalin-
baantielɪŋ, ama ta suŋŋe vuodiekemba dɪ
sʋʋna ba gbaŋ tɪŋgbaŋ."
7 Die wɪa nɪ tuo Ŋmɪŋ nʋaŋ, ama ta
zetime Sitaani, ta ʋ nan chɪgɪ ta va nɪ.
8 Nɪ chʋŋ gbigɪ Ŋmɪŋ jigɪŋ, ta ʋ gbaŋ ʋ
nan keŋ gbigɪ nɪ. Nɪnɪŋ tʋntʋmbɪatɪ tielɪŋ
nɪ vaa tʋntʋmbɪatɪ yiile; nɪnɪŋ sʋŋanyile
bule tielɪŋ nɪ wʋnsɪ nɪ sʋgɪtɪ. 9 Nɪ yallɪma
sʋgɪchʋʋsɪŋ ta kʋmma aŋaŋ nintaantɪ nɪ
wʋbɪatɪ wɪa, ta daa bɪ laama, ta vaa nɪ
sʋgɪfɪalɪŋ bɪrɪŋ nɪ sʋgɪchʋʋsɪŋ. 10 Nɪ sʋʋŋ
nɪ gbaŋ nɪ Yɔmʋtieŋ nɪŋŋa, ta ʋ nan kɔtɪ
nɪ ŋmɪŋsikpeŋ.

*Da balɪma wʋbɪatɪ yaa gamma fʋ chan-
chaaŋ ma*

11 N nɪmballɪ, nɪ da keŋ balɪma wʋbɪatɪ
a yɪma taŋ. Vuodieke dɪ bala wʋbɪatɪ
yaa gamma ʋ nɪmbʋa ma a chʋʋsa wa, dɪ
yiwo Ŋmɪŋ mɪraha ʋ bala wʋbɪatɪ a yɪa ta
chʋʋsa die. Dɪɪ yi fʋ bala a chʋʋsa mɪraha,
die nɪŋ ka bɪ yi vuodieke dɪ dɪna ha,
ama vuodieke dɪ chʋʋsɪnana ha. 12 Ŋmɪŋ
nyɪɪna ma yalla sieŋ a baaŋ bɪagɪ a zieŋ
mɪra, ta bɪ bɪagɪ a dii tɪ sarɪya, ta bɪ yaa
hagɪrɪ dieke dɪ baaŋ bɪagɪ a gbatɪ tɪ a taaŋ,
ta bɪ bɪagɪ chʋʋsɪ tɪ, ta mɪnɪa dɪaŋ benne
a yaa sieŋ dɪ ʋ dii ʋ chanchaaŋ sarɪya?

Ŋmɪŋ nyɪɪna ma yalla miivoli hagɪrɪŋ

13 Nɪ ye, nɪnɪŋ vuodiekemba dɪ balala dɪ,
"Jinne yaa soriŋ, tɪ nan dɪa a ga tɪŋ kaanɪ,
tɪ nan dɪ bie mi a ga tʋgɪ bɪŋ ta dii nyʋŋ a
ye ligire pam", 14 ta ka wɔŋ sɪba wudieke
dɪ bala ka yi soriŋ. Nɪ miivoli yine bɪa? Ka
sɪɪ sɪba mɪɪlɪgɪŋ dɪ ŋaana nanna sʋkʋʋŋ
die ama dɪ yi sʋaa dɪ bɪa wa. 15 Die wɪa,
tɪ mʋna tɪ balɪ wudieke wʋnna, "Dɪɪ yi
Ŋmɪŋ dʋŋŋʋ, tɪ nan yaa miivoli, ta yi naa
aŋaŋ naa." 16 Ama nɪ yallɪ wa kalinbaani
ta kuule; nɪ kuulinene die wo ka vɪɪna.
17 Die wɪa vuodieke dɪ sɪbɪna tʋnvɪɪna
ha yiile, ama ta ka yiye, ka yiwo wʋbɪaŋ.

5

Nyintitieliŋ kpaamɪŋ wɪa

1 Nɪnɪŋ nyintitieliŋ, nɪ wʋmma! Nɪ
kʋma aŋaŋ nintaantɪ yaa gamma wʋbɪa
dieke dɪ kienene nɪ ma wa. 2 Nɪ nyintiti
mana hʋʋgɪya mɪŋ ta tɔgɪŋ dɪ mʋgɪ nɪ
nyiŋyeeke mana. 3 Nɪ ligire gbaŋ chʋʋsɪya
mɪŋ, ka nan dagɪ dɪ nɪ chʋʋsɪya, ta ka nan
chʋʋsɪ nɪ nyɪŋgbanɪŋ sɪba boliŋ dɪ ŋaana
die die wo. Nɪ zieŋ wo nɪ nyinti a gbarɪ nɪ
sarɪya diile daaŋ. 4 Nɪ nyɪra tʋntʋntɪba dɪ
gobinene nɪ zaa nɪ kʋatɪ ma, ta ka tune be,
ta ba kʋma, ta ba kpambʋ dɪ tʋgɪ Nabidie
Ŋmɪŋ tɪba ma. 5 Nɪ bie wo tɪŋgbaŋka
gie me nɪ dʋŋŋʋ ta dɪɪ nɪ nyɪŋgbanɪŋ
lɔla nyinti. Nɪ wubi wo nɪ gbaŋ ta beri
sɪba naapɔlɪ diekemba dɪ gbarɪna kʋʋla.
6 Nɪnɪŋ nɪ bala chʋʋsa vuovɪɪna ta kʋa ba
ama die ba ka wagɪ nɪ.

Suguru wɪa

7 N nɪmballɪ, nɪ dii suguru ta chɪɪsɪma
tɪ Yɔmʋtieŋ kenne daraaŋ. Nɪ ye kpaarʋ
dɪ ŋaana dii sikimiŋ a chɪɪsa bʋmbʋŋaŋ
nɪɪŋ a ga tʋgɪ kʋaŋannɪɪŋ ta ʋ nyindiikehe
mɪŋŋɪ a yi dene. 8 Die wɪa nɪ gbaŋ nɪ dii
suguru dene, ta vaa nɪ sɪkpara dʋa dama
tɪ Yɔmʋtieŋ kenne daraaŋ gbigiye mɪŋ.
9 N nɪmballɪ, nɪ da keŋ vʋʋma taŋ, ama
dɪɪ yi nɪ yi die, Ŋmɪŋ nan dii nɪ sarɪya. Ye,
sarɪyadiiru wo zie wo nɪ sanʋa nʋaŋ. 10 N
nɪmballɪ, Ŋmɪŋ naazʋalɪba vuodiekemba

dı balla ʋ saaŋ ma, nı ye die ba dinene
wahala die ta yaa suguru die wo, nı vaa
aŋ ka yi dagıŋ a yı nı. 11 Banıŋ vuosi die
dı dine suguru wo, tı wasa ba sʋgıfıalıŋ
tieliŋ. Nı wɔŋ wʋŋ Jobu die dı yalla suguru
die wo, ta ka kʋaŋ chaaŋ Ɲmıŋ die dı keŋ
vʋarı wa a nyıŋ ʋ wahala ma. Dı dagı tı
Nabidie Ɲmıŋ dı yalla zɔɔlınchıgıla dene
ta chıga tı zɔɔlıŋ.
12 N nımballı, wudieke dı yine nıŋŋmına
wʋnna, nı daa keŋ hʋma. Nı da wa
ŋmıŋsikpeŋ yaa tıŋgbaŋka gie yaa jaaŋ
mana saaŋ ta hʋʋ. Nı vaa nı wa yi nı wa,
ta nı aayı yi nı aayı amʋ Ɲmıŋ da keŋ a
datı nı tıbıŋ.

Ɲmıŋ jʋʋsıŋ wıa

13 Dıı yi vuoŋ dı bie nı sʋnsʋŋ ta yaa wu-
mugisikiŋ, ʋ jʋʋsıma Ɲmıŋ. Ta vuodieke
dıaŋ dı yaa sʋgıfıalıŋ, ʋ chıama yıla a
bırıma Ɲmıŋ. 14 Dı bı yi ta vuoŋ dı bie nı
jigiŋ a yʋagı, ʋ wa Masia kʋaŋandıısırıba
nyıŋkʋra aŋ ba duuri wo aŋaŋ kpaaŋ tı
Yɔmʋtieŋ Yisa Masia saaŋ ma ta jʋʋsı
Ɲmıŋ a yı wa. 15 Dıı yi ba jʋʋsı aŋaŋ yada,
ʋ nan ye gbaamıŋ, tı Yɔmʋtieŋ nan gbaaŋ
wa, ta dıı yi ʋ tʋŋ wa tʋntʋmbıatı, Ɲmıŋ
nan nagı ʋ wʋbıatı a chaa wa. 16 Die wıa
nı balıma nı wʋbıatı a yıma taŋ ta jʋʋsıma
Ɲmıŋ a yıma taŋ, ta Ɲmıŋ nan gbaaŋ nı.
Vuovıınıŋ Ɲmıŋ jʋʋsıŋ yaa hagırıŋ pam.
17 Elaja die yiwo vuota sıba tınıŋ, ama die
ʋ jʋʋsı Ɲmıŋ aŋaŋ nıŋŋmına dı nııŋ da
nıı, ta die nııkʋ dı seŋ ka nıa a ga tʋgı
bına ataa aŋaŋ chııtı ayʋaba. 18 Ka kʋaŋ
chaaŋ ʋ bı a jʋʋsı Ɲmıŋ, ta nııŋ die dı nıı
ta tıŋgbaŋka die dı fıalı ta nyindiike die
dı yi vıınıŋ.
19 N nımballı, dıı yi nı wʋnyı dı nyıŋ
wusie sieku me, ta nı wʋnyı dı bı yaa
wa yiŋŋi keŋ sieku me bıbra, 20 nı tıınsı
genke, dı vuodieke dı vʋarına wʋbıayiiru
a nyıŋ ʋ wʋbıatı sieŋ me, vʋarı wa ʋ
mısı a nyıŋ kuŋ me ta vaa Ɲmıŋ dı nagı
tʋmbıatı pam a chaa.

Bʊmbʊŋaŋ gbaŋ dieke Piita dı maagına wʊnna

1 Manıŋ Piita vuodieke dı yine Yisa
Masia tʊntʊntʊ maagınana gbaŋkʊ gie a
yıa Ŋmıŋ vuovʊarıkaha dı jaasına a bie
Pontusi tıŋgbaŋ ma aŋaŋ Galasia aŋaŋ Ka-
padosia aŋaŋ Asia aŋaŋ Bitinia tıŋgbaŋısı
ma wa ta yi chaamba. 2 Tı Chɔɔŋ Nabidie
Ŋmıŋ die wolinne a vʊarı nı ta die sıba dı
nı nan keŋ yi ʊ vuosi, ta ʊ Halıkasıka dı yi
nı sʊgıyıalıntieliŋ dı nı tuosime Yisa Masia
nʊaŋ aŋ ʊ sugiri nı aŋaŋ ʊ zıŋ. Ŋmıŋ
suŋŋi nı, ta yı nı sʊgıdʊagıŋ pam.

Yaa gamma tama dieke dı wone kpatıŋ

3 Nı vaa tı waası Nabidie Ŋmıŋ vuodieke
dı yine tı Yɔmʊtieŋ Yisa Masia Chɔɔŋ wa,
dama ʊ chıgına tı zɔɔlıŋ pam ta yi tı mi-
ivoli haalıŋ Yisa Masia kumbu hagıŋ wıa.
Naa yine aŋ tı yaa tama dieke dı wone
kpatıŋ, 4 dı tı nan keŋ ye nyindiekemba
dı yine Ŋmıŋ ballı sııtı, nyindiekemba
dı baaŋ dı beri yaa gamma haahuu, ta
kaaŋ chʊʊsı yaa hʊʊgı, aŋ ka vıınıŋ kaaŋ
nyıŋ ta bie arızanna ma, 5 a gbarı nınıŋ
vuodiekemba Ŋmıŋ hagırıŋ dı gbarına nı,
nı yada wıa wa, dı nı nan keŋ ye nı
gbatıtaanıŋ nyʊarı dieke dı yine siri ta nan
keŋ nyıŋ yaalıŋ ma dakpatıkırı daraaŋ
wa. 6 Die wıa nı yallıma sʊgıfıalıŋ aŋaŋ
nı ŋaana yaa sʊgıchʊʊsıŋ saŋŋa bıta lele
nı dinene wahala yiri yiri wıa naa dama
dı yiwo talası dı nı dii wahala. 7 Wahalaha
kieŋ mıŋ dı Ŋmıŋ ye dı nı seŋ a yi Masia
yada mıŋ. Dı sıı sıba ba ŋaana naga
salıma a yie bolıŋ me wo dı ba ye ka vıına
dene wo. Aŋaŋ ba yinene naa mana, ama
salıma nan keŋ chʊʊsı ta nı yada yiile
vıına mıŋ Ŋmıŋ jigiŋ a tıaŋ salıma gbaŋ.
Dıı yi Ŋmıŋ dı ye dı nı seŋ yi Masia yada,
die baaŋ vaa nı ye bırıŋ aŋaŋ pımpagıŋ
aŋaŋ jılıma saŋŋa dieke Yisa Masia dı bala
ʊ keŋ a nyıŋ wa. 8 Nı ye ka ye Masia wa gie
ama ta cho wo; ta nı ka yese wo lele ama
ta yi wo yada, ta yaa sʊgıfıalıŋ pam vuota
dı kana kaaŋ bıagı a dagı ka sına die.

9 Nı yine wo yada wa wıa, nı yese
gbatıtaanıŋ mıŋ. 10 Gbatıtaaŋkʊ gie wıa
Ŋmıŋ naazʊalıba die dı mıa dı ba mıŋŋı
sımma ka chıaŋ aŋaŋ nıŋŋmına, ta die
yiŋŋi bala yaa gamma piinike gie Ŋmıŋ dı
bala ʊ daansı nagı yı nınıŋ wa. 11 Masia
Halıkasıka dieke dı benne ba ma wa die
wolinne a dagı ba dı ʊ nan daansı dii wa-
hala; ta ka kʊaŋ chaaŋ ʊ nan keŋ ye jılıma;
ta die ba mıa dı ba sımma saŋŋa dieke
naa dı bala ka yi, ta bı mıa dı ba sımma
ka bala ka yi dene. 12 Ŋmıŋ die dı yuori
dagı ba dı ba ka yiŋŋi bala ba gbaŋ gbaŋ
suŋŋiŋ wıa ama nınıŋ nı suŋŋiŋ wıa aŋaŋ
ba ŋaana bala yaa gamma wudiekemba nı
wʊnna lele a nyıŋ Ŋmıŋ tʊntʊntıba jigiri.
Ŋmıŋ Halıkası dieke ʊ dene tʊŋ wa die
vana ba mʊʊlı wʊvıınaha gie a yı nı. Naa
die malakasi gbaŋ die dı mıa dı ba sımma
ka chıaŋ.

Nı yi sʊgıyıalıntieliŋ

13 Die wıa, nı yi siri aŋaŋ nı sʊŋanyile
ta gbara, ta yigi nı gbaŋ, ta yallıma
tama aŋaŋ wusie yaa gamma wʊvııŋ dieke
Ŋmıŋ dı bala ʊ keŋ yı nı saŋŋa dieke
Yisa Masia dı bala ʊ keŋ a nyıŋ yaalıŋ
ma wa. 14 Lele nı wana yi Ŋmıŋ ballı
naa, nı saagıma a dıa ʊ nʊaŋ, ta daa
dıma lɔlıbıatı diekemba die nı dına wa
saŋŋa dieke nı yene ka sıba Yisa Masia
wa. 15 Ŋmıŋ vuodieke dı vʊarı nı wa
yiwo sʊgıyıalıntieŋ, die wıa nı gbaŋ nı
yi sʊgıyıalıntieliŋ nı wuyiike mana ma,
16 dama dı maagıya Ŋmıŋ gbaŋkʊ sʊŋ dı,
“Nı yi sʊgıyıalıntieliŋ dama manıŋ Ŋmıŋ
yiwo sʊgıyıalıntieŋ.”

17 Nı sıba a baarı Ŋmıŋ dinene vuota
mana sarıya yaa gamma ʊ yine wudieke ta
ka luge, ta wʊnıŋ nı wasa wa “Tı Chɔɔŋ”,
die wıa nı yene bie tıŋgbaŋka gie me
wo sıba chaamba naa, nı yıma wa jılıma.
18 Nınıŋ nı sıba a baarı die nı yiwo yɔŋısı
a yi wʊtɔgı diekemba die nı tuone a nyıŋ
nı chɔɔŋkʊʊlıba jigiri, ta nı sıba Ŋmıŋ die
dı vʊarına nı a nyıŋ ka ma dene, die ʊ
ka nagı jadieke dı chʊʊsınana sıba salıma
yaa kʊʊyıala a tuŋ, Aayı! 19 Ama die ʊ
nagı wa Yisa Masia zıŋ dieke dı vııŋna a
tıanna ligire mana; aŋ ka sıı sıba kaabıŋ
yiivııŋ dieke dı wone bıaŋ yaa magılıŋ ʊ
ma wa. 20 Saŋŋa dieke Ŋmıŋ dı yene ka
naaŋ dʊnıaka gie wo, ama die ʊ wolıŋ a
vʊarı wa Masia dı ʊ yine kaabıkʊ gie, ta
Masia dı keŋ nyıŋ yaalıŋ ma dakpatıkırı
gie nı wıa. 21 Ʊ wıa nı yi Ŋmıŋ yada;
wʊnıŋ die ʊ sʊgırına wa a nyıŋ kuŋ me
ta yı wa jılıma; die wıa nı yallı yada aŋaŋ
tama Ŋmıŋ jigiŋ.

22 Nı tuone Masia wusie wıaha wıa yine
nı nyıŋ bıaŋ ma, ta lele nı wa cho nı
nımballı aŋaŋ wusie; die wıa, nı chome
taŋ aŋaŋ nı sʊgıtı mana. 23 Nı ye wo
miivoli haalıŋ mıŋ; miivoli mi ka nyıŋ
jabʊrı dieke dı kpinene jigiŋ ama ka nyıŋ
wa jabʊrı dieke dı kana ka kpie me; Ŋmıŋ
wʊbalıkı dieke dı yalla miivoli ta nan dı
beri yaa gamma haahuu nagına ka a yı nı.
24 Dama dı maagıya Ŋmıŋ gbaŋkʊ sʊŋ dı:
“Vuota mana sıı sıba hʊʊtı,
ta ba vıınıŋ dı sıı sıba tıwute
Hʊʊtı ŋaaŋ jigi mıŋ ta a wutehe nan,
25 ama tı Yɔmʊtieŋ wıaha gie nıŋ nan
dı beri yaa gamma haahuu.”

Wıaha gie yiwo wʋvıuŋ dieke die ba mʋʋlına a yı nı wa.

2

Yaa gamma miivoli tanı wıa

1 Die wıa nı vaa wʋbıatı mana, aŋaŋ
gaamıŋ mana, aŋaŋ ŋmınchıbısı, aŋaŋ
sʋgıbıaŋ, aŋaŋ saaŋ chʋʋsıŋ mana.
2 Ballınyaalısı ŋaaŋ yaala ba nyusi biisiŋ
aŋaŋ nıŋŋmına, nınıŋ nı sımma sıba
ballınyaalısı: nı mʋ nı yaalıma Ŋmıŋ
wıaha sıba bʋanyaalıŋ dı yaalala biisiŋ
dene wo; Ŋmıŋ wıaha sıı sıba wusie
biisiŋ, dama wıaha nan vaa nı bırıŋ nı
gbatıtaanıŋ sieŋ me, 3 lele nı wana laŋ ta
sıba dı tı Yɔmʋtieŋ vıına naa.
4 Nınıŋ nı mʋ nı kiere ʋ jigiŋ, wʋnıŋ
ʋ yine miivoli taŋ dieke vuota dı ze-
tine ama ta Ŋmıŋ dı vʋarı wa ta ʋ yi
nıŋŋmına jaaŋ ʋ jigiŋ. 5 Ta nı gbaŋ
gbaŋ nı sıı sıba miivoli tana aŋ ba naga
nı a mıa Ŋmıŋ jıamıŋ juoŋ. Juoku gie
yiwo juodieke nınıŋ sʋgıyıalıntieliŋ Ŋmıŋ
jıamıŋ nıŋŋandıısırıba dı bala nı yime
kaaba a yıma Ŋmıŋ, ta ʋ nan dı tuose
kaabaha Yisa Masia wıa. 6 Dama dı
maagıya Ŋmıŋ gbaŋkʋ ma dı Ŋmıŋ die
baarı dı:
"Ye, n dʋana taŋ Zayɔni tıŋ ma,
Manıŋ n vʋarına tanı mi
kanıŋ ka yine juoku gɔŋgɔŋyʋgırıŋ tanı
ta ka faası yi nıŋŋmına taŋ,
ta vuodieke nıŋ mana dı yine wo yada
kaaŋ dii viivi."
7 Tɔ, nınıŋ vuodiekemba dı yine wo yada
nıŋ, tanı faası yiwo nıŋŋmına jaaŋ a yı
nı; ama vuodiekemba dı kana ka yi wo
yada wa nıŋ, ka sıı sıba dı maagına Ŋmıŋ
gbaŋkʋ sʋŋ dene wo dı:
"Taŋ dieke mımıırıba dı zetine wo
kanıŋ ka senne yi taŋ vıınıŋ aŋaŋ
nıŋŋmına."
8 Ta ka bı maagı dı:
"Tanı mi vuosi dı baa ba gbiŋ,
ta ka bı vaa ba nan."
Vuosi mi gbime nagısı ta nanna dama ba
kana ka tuo Ŋmıŋ wıaha wıa, naa die
Ŋmıŋ die dı baarı dı ba nan dı sıı.
9 Ama nınıŋ nıŋ, nı yiwo buuri dieke
Ŋmıŋ die dı vʋarına, ta bı yi naaŋ vuosi
dı dınana vuosi nıŋŋa ba jıama Ŋmıŋ, ta
bı yi sʋgıyıalıŋ vuosi, ta bı yi ʋ gbaŋ gbaŋ
ʋ vuosi, nınıŋ nı dagınana Ŋmıŋ chuu-
likpeŋkpıuŋ tʋʋmaha, wʋnıŋ ʋ vʋarına nı
a nyıŋ lımıŋkʋ ma, ta bı wa nı a keŋ ʋ
mamachi chaankpeŋkpıukʋ ma. 10 Saŋŋa
dieke die dı tıanna wa die nı ka yi Ŋmıŋ
vuosi ama lele nıŋ nı wa yiwo ʋ vuosi;
saŋŋa dieke dı tıanna die ʋ ka chıgı nı
zɔɔlıŋ ama lele nıŋ, ʋ wa chıgı nı zɔɔlıŋ
mıŋ.

Yaa gamma Ŋmıŋ yɔŋısı wıa

11 N nımballı choti, nı wʋmma, n
kpaama nı mıŋ aŋaŋ nıŋŋmına dı nı
yine chaamba dʋnıa ka gie me wıa, nı
vaa nyıŋgbaŋka gie lɔlıbıatı diekemba nı
wagına aŋaŋ nı naa, 12 ama ta bemme
vıınıŋ aŋaŋ tıŋgbaŋka gie vuodiekemba
dı kana ka sıba Ŋmıŋ sʋŋ, ta dıı yi ba
zıa nı dı nı yiwo vuobıatı, ba nan ye nı
tʋnvıına ta bırı Ŋmıŋ, daa dieke ʋ bala ʋ
keŋ a ye vuosi dı benne dene wo.

13 Tı Yɔmʋtieŋ wıa nı sʋʋŋ nı gbaŋ
tıŋgbaŋ a yı vuodiekemba dı yalla yiko
mana, nı saagıma a yıma naakpıuŋ dieke
dı sına jigiŋ mana, 14 aŋaŋ ʋ nyıŋkʋra,
wʋnıŋ ʋ tʋnna ba dı ba keŋ a datı
vuodiekemba dı yinene bıaŋ tıbaha ama
ta bırı vuodiekemba dı yinene vıınkʋ.
15 Dama wudieke Ŋmıŋ yaalala yiwo naa,
ʋ yaala nı yime wʋvıına amʋ nı nan kagı
gıgaantıba dı balala wʋbalıkı tɔgıtı yaa
gamma nı ma wa. 16 Nı bemme sıba
vuodiekemba dı sına ba gbaŋ, ama nı da
vaa nı dʋŋŋʋ beriku gie vaa nı lɔbırı yi
bıaŋ, ama nı bemme sıba Ŋmıŋ yɔŋısı.
17 Nı yıma vuota mana jılıma ta chome
Masia dıdıısırıŋ chanchaalıŋ mana, ta
chıgıma Ŋmıŋ ta yıma naakpıuka jılıma.

Nı dıa Masia nagısı

18 Nınıŋ tʋntʋntıba, nı mʋ nı sʋʋŋ wa
nı gbaŋ tıŋgbaŋ a yıma nı nyıŋkʋra, ta
yıma ba jılıma, daa vuodiekemba dı yine
vuovıına ta chıga nı zɔɔlıŋ nyıına ma,
ama vuodiekemba dı tʋana gbaŋ. 19 Dıı yi
ba nıgı fʋ fʋ tʋnvıına wıa, ta fʋ yile Ŋmıŋ
wıa ta dii suguru, die vıınna Ŋmıŋ nıŋŋa.
20 Ama dıı yi fʋ yi bıaŋ ta ba nıgı fʋ ta
fʋ tuo tıbıdatıkʋ sɔmm, lalıa fʋ baa fʋ ye
bırıŋ? Ama dıı yi fʋ yi wudieke dı vıınna
ta ba nıgı fʋ ta fʋ tuo nıgıkʋ sɔmm, die
vıınna Ŋmıŋ nıŋŋa. 21 Naa wıa Ŋmıŋ die
dı vʋarı nı, dama Masia gbaŋ gbaŋ die dii
wo wahala nı wıa, aŋ ka yi dagıtı a yı nı
dı nı dıa ʋ nagısı. 22 Dı, "Die ʋ ka yi bıaŋ
mana, ta die ba ka ye wo ta ʋ gaama vuosi
aŋaŋ ʋ wʋbalıka." 23 Die ba zıa wa mıŋ
ama die ʋ ka yiŋŋi a zıa ba, ta die ba vaa
ʋ dii wahalaha, die ʋ ka yiŋŋi vuoŋ wııŋ
aŋaŋ sınyıırıŋ, ama ta die nagı ʋ gbaŋ
a yi Ŋmıŋ nuusi me, vuodieke di dinene
vuoŋ mana sarıya ta ka luge wo. 24 Wʋnıŋ
Masia gbaŋ gbaŋ die chine tı tʋmbıatı ʋ
nyıŋgbanıŋ ma dagarıkʋ ma, amʋ tı nan
nyıŋ bıaŋ ma ta yi vuovıına Ŋmıŋ jigiŋ.
Dama ʋ daŋŋa wıa tı ye gbaamıŋ. 25 Die
nı sıı sıba yii diekemba dı bana mıŋ, ama
lele nı yiŋŋi keŋ wo nı Yiyagırʋ wa jigiŋ
vuodieke dı gbarına nı.

3

Yaa gamma hɔgʋba aŋaŋ ba chʋllɪŋ wɪa

1 Hɔgʋba, die gbaŋ gbaŋ dɪ sɪɪ aŋaŋ nɪnɪŋ, nɪ sʋʋma nɪ gbaŋ a yɪma nɪ chʋllɪŋ
amʋ dɪɪ yi ba bataŋ dɪ ka yi Ɲmɪŋ
wʋvɪɪnaha yada, ama vuoŋ zɪ nɪ berɪŋ
wɪa ba nan keŋ yi yada, ta dɪ kaaŋ bɪ
yi talasɪ dɪ nɪ balɪ wɪɪŋ gbaŋ, 2 naa nan
yi dama ba ye nɪ berɪŋ dɪ vɪɪŋna aŋaŋ
wusie ta nɪ yaa jɪlɪma dene. 3 Hɔgʋ
diekemba dɪ yine Masia dɪdɪɪsɪrɪba vɪɪnɪŋ
ka nyɪna nyindiekemba ba yeeginene me,
da a nyɪna nyinti sɪba sikpeŋ zoosi bo-
biŋ yaa salɪma tʋkpaarɪsɪ yiile yaa aŋaŋ
garɪvɪɪna bobiŋ. 4 Ama ba vɪɪnɪŋ nyɪna
ba sʋgɪtɪ ma, a nyɪna nyinti sɪba sʋʋŋ-n
gbaŋ tɪŋgbaŋ aŋaŋ sɔmm berɪŋ. Kanɪŋ
vɪɪŋkʋ wo chʋʋsɪŋ ta bɪ faasɪ vɪɪna Ɲmɪŋ
nɪŋŋa. 5 Dama naa die hɔgʋ diekemba die
dɪ jɪanna Ɲmɪŋ kʋrɪŋ ma ta yaa ba tama
ʋ ma wa die dɪ ye ba vɪɪnɪŋ. Hɔgʋba mi
die sʋʋŋ wa ba gbaŋ a yɪ ba gbaŋ gbaŋ ba
chʋllɪŋ mɪŋ. 6 Sɪba Sara die dɪ sɪna dene
wo, Sara die tuose ʋ chʋrʋ Abarahami
nʋaŋ ta die wasa wa dɪ, “N Tieŋ.” Nɪnɪŋ
hɔgʋ diekemba dɪ yine Masia dɪdɪɪsɪrɪba
sɪɪ sɪba wʋnɪŋ ʋ ballɪ dama nɪ yie vɪɪnɪŋ
ta ka chɪga wɪɪŋ.

7 Nɪnɪŋ dembisi diekemba dɪaŋ dɪ yalla
hɔgʋba, nɪ nagɪ yɪaŋ ta bemme vɪɪnɪŋ
aŋaŋ ba, ta yɪma ba jɪlɪma, ta sɪmma
a baarɪ ba yiwo wabɪtɪ nɪ jigiŋ. Ta bɪ
sɪmma a baarɪ dɪ hɔgʋba aŋaŋ dembisi
nan daansɪ lagɪsɪ taŋ a tuo Ɲmɪŋ piini
dieke dɪ yine miivolike. Naa nan vaa ta
wɪɪŋ kaaŋ kagɪ nɪ Ɲmɪŋ jʋʋsɪŋ.

Masia dɪdɪɪsɪrɪŋ dɪ dinene wahala ba yinene wʋvɪɪna wɪa dene

8 Wudieke dɪ tɪalɪna yiwo naa, nɪ mana
yallɪma sʋgɪbalɪmɪŋ, ta nɪ baga bemme nɪ
chanchaalɪŋ ma, ta yallɪma choti aŋaŋ taŋ,
ta chɪgɪma taŋ zɔɔlɪŋ, ta sʋʋma nɪ gbaŋ
tɪŋgbaŋ a yɪma taŋ. 9 Dɪɪ yi vuoŋ dɪ keŋ
yi nɪ bɪaŋ, nɪ da yiŋŋi yi wo bɪaŋ a tuŋ, ta
dɪɪ yi vuoŋ dɪaŋ dɪ keŋ zɪa nɪ, nɪ da yiŋŋi
zɪa wa a tuŋ, aayɪ, ama nɪ jʋʋsɪma Ɲmɪŋ
dɪ ʋ yi alibarika a yɪ ba, dama Ɲmɪŋ vʋarɪ
nɪ dɪ nɪ yime alibarika a yɪma vuosi amʋ
nɪ nan ye alibarika nɪ gbaŋ gbaŋ. 10 Dama
dɪ maagɪya Ɲmɪŋ gbaŋkʋ sʋŋ dɪ:
“Vuodiekemba dɪ yaalala miivoli
ta yaala ba keŋ ye daa diekemba dɪ
vɪɪŋna,
mʋ ba va wa wʋbɪatɪ balɪŋ
aŋaŋ ŋmɪnchɪbɪsɪ.
11 Ba mʋ ba va wa wʋbɪatɪ yiile ta yime
vɪɪnɪŋ;
ta yaalɪma sʋgɪdʋagɪŋ sieŋ ta dɪa ka
aŋaŋ nɪŋŋmɪna.
12 Dama tɪ Yɔmʋtieŋ nine bie wo vuovɪɪna
ma,
ta ʋ bɪ wʋma ba jʋʋsɪŋ saŋŋa mana
mɪŋ;
ama ta waga aŋaŋ vuodiekemba dɪ
yinene bɪaŋ.”
13 Mɪnɪa balla ʋ yi nɪ bɪaŋ dɪɪ yi nɪ nine
dɪ ŋmɪntɪ aŋaŋ vɪɪnɪŋ yiile? Vuoŋ wori!
14 Ama dɪɪ yi vuoŋ dɪ vaa nɪ die wahala nɪ
dɪna berivɪɪŋkʋ sieku wɪa, nɪ yaa sikpeŋ
nansɪŋ, nɪ da vaa ba yi aŋ ŋmaamɪŋ yigi
nɪ, ta nɪ da bɪ vaa a mugisi nɪ, 15 ama nɪ
bɪrɪma Masia nɪ sʋgɪtɪ ma ta yɪ wa jɪlɪma
dama ʋ yiwo tɪ Yɔmʋtieŋ. Nɪ yi siri saŋŋa
mana, amʋ vuoŋ dɪ keŋ pɪasɪ nɪ dɪ nɪ dagɪ
nɪ tama dieke nɪ yalla wa chɪaŋ nɪ nan
bɪagɪ a mɪŋŋɪ a yiŋŋi balɪ wa, 16 ama nɪ
yiŋŋi balɪma sɔmm aŋaŋ jɪlɪma. Ta yime
vɪɪnɪŋ amʋ nɪ sʋŋanyile da mugisi nɪ, amʋ
vuodiekemba dɪ balala wʋbɪatɪ a yɪa nɪ wa
nɪ benne vɪɪnɪŋ nɪ dɪna Masia wa nan dii
viivi ba wʋbalɪkaha ma ta tarɪgɪ. 17 Dama
dɪ kpɪa dɪɪ yi Ɲmɪŋ dʋŋŋʋ dɪ nɪ dii wahala
nɪ tʋnvɪɪna wɪa a tɪaŋ nɪ baaŋ dii wahala
nɪ tʋmbɪatɪ wɪa. 18 Dama Masia gbaŋ gbaŋ
die diye wahala bʋnyɪ nyɪɪna ma tʋmbɪatɪ
mana wɪa dɪ ka bɪ mʋ dɪ ʋ dii wahala
bɪbra, wʋnɪŋ vuodieke die dɪ wone bɪaŋ
die tuo wo tɪnɪŋ vuobɪatɪ kuŋ a kpi dɪ ʋ
yaa tɪ keŋ Ɲmɪŋ jigiŋ. Die ba kʋʋ wa mɪŋ
ama Ɲmɪŋ die vaa ʋ hagɪ kuŋ me aŋaŋ
ʋ Halɪkasɪka hagɪrɪŋ. 19 Naa, Halɪkasɪka
ma die ʋ ga haalɪtɪ diekemba dɪ benne
dansarɪka kpiiliŋ tigiŋ a ga mʋʋlɪ wusie
wʋvɪɪnaha a yɪ ba. 20 Haalɪtɪtɪ gie yiwo
vuodiekemba die dɪ kana ka tuo Ɲmɪŋ
nʋaŋ saŋŋa dieke ʋ dine suguru aŋaŋ ba
Nowa saŋka, saŋŋa dieke wʋnɪŋ Nowa
die dɪ wʋnsɪ haarɪkpɪɪkʋ, ta vuosi banɪɪŋ
nyɪɪna ma die dɪ juu mi ta ye gbatɪtaanɪŋ
nyaabʋ ma wa. 21 Nyaabʋ mi yiwo Ɲmɪŋ
nyaaŋ sɪɪla nɪasɪŋ dɪ gbatɪna tɪ a taaŋ lele
naa, daa nyɪŋgbanɪŋ nyaaŋ sɪɪla, ama dɪ
yiwo tɪ jʋʋsɪnana Ɲmɪŋ dɪ ʋ sɪɪ tɪ sʋgɪtɪ
ta yɪ tɪ sʋŋanyile vɪɪna Yisa Masia kumbu
hagɪŋ wɪa wa. 22 Ʊ jʋalɪ ga wa arɪzanna
ma a ga kalɪ Ɲmɪŋ nuudiigiŋ chaaŋ ta yaa
hagɪrɪŋ malakasi ma aŋaŋ nyindiekemba
mana tɪ kana ka yese ama ta a bie ta yaa
hagɪrɪŋ wa.

4

Tʋmbɪatɪ vasɪŋ wɪa

1 Tɪ wɔŋ ye mɪŋ dɪ Masia die dii wo
wahala ʋ nyɪŋgbanɪŋ ma, die wɪa tɪ mʋ
tɪ yallɪma kanɪŋ sʋŋanyile ta vaa tɪ sʋgɪtɪ
hagɪrɪma, dama vuodieke dɪ dinene ʋ
nyɪŋgbanɪŋ ma, ʋ tieŋ nyɪŋ wa tʋmbɪatɪ
yiile me a kpatɪ mɪŋ, 2 amʋ ʋ kaaŋ bɪ
beri a yie vuota lɔlɪbɪatɪ bɪbra, Aayɪ! Ama
ʋ nan dɪ beri ʋ mɪsɪ mana ma a yie

wudieke Ɲmɪŋ dɪ yaalala. 3 Nɪnɪŋ die nɪ
nagɪ saŋŋa pam saŋŋa dieke dɪ tɪanna
a yie wudieke vuodiekemba dɪ kana ka
sɪba Ɲmɪŋ dɪ yaalala. Die nɪ tʊma dɪgɪntɪ
tʊʊma yaalɪŋ ma, ta die yaa lɔlɪbɪatɪ, ta
die nɪ faasɪ nyuo daaŋ a buge, ta die faasɪ
die dʊʊga ta yie watɪ yɔrɪ yɔrɪ, ta lagɪsa
taŋ daanyule jige, ta kaaba bugile wudieke
Ɲmɪŋ dɪ chʊarɪna. 4 Dɪ wa yiwo vuosi
mi mamachi nɪ kana ka bɪ chɪga a gara
tʊntʊmbɪatɪ kpɪɪmaha gie aŋaŋ ba wa,
die wɪa ba bala wʊbɪatɪ a yɪa nɪ aŋaŋ
Ɲmɪnnɪ. 5 Ama vuosi mi mʊ ba daansɪ balɪ
a vʊarɪ ba gbaŋ daa dieke Ɲmɪŋ keŋ die ba
sarɪya. Ɲmɪŋ yiwo siri dɪ ʊ keŋ dii vuoŋ
mana sarɪya, vuodiekemba dɪ yene bie ba
miivoli me aŋaŋ vuodiekemba dɪ kpine.
6 Naa wɪa Masia die dɪ mʊʊlɪ wʊvɪɪnaha a
yɪ vuodiekemba dɪ benne kpiile tigiŋ gbaŋ;
die ba kpi wo sɪba vuosi dɪ kpinene dene
wo ama die ʊ balɪ wʊvɪɪnaha a yɪ ba mɪŋ,
amʊ ba nan ye miivoli ba haalɪtɪ ma sɪba
Ɲmɪŋ dɪ yalla miivoli dene wo.

Yaa gamma piini dieke Ɲmɪŋ dɪ yɪna nɪ wa pɔgɪlɪŋ

7 Jaaŋ mana kpatɪŋ gbigiye mɪŋ, die wɪa,
nɪ yallɪma yɪaŋ ta yigi nɪ gbaŋ amʊ nɪ
nan bɪagɪ a jʊʊsɪ Ɲmɪŋ. 8 Wudieke dɪ
yine nɪŋŋmɪna yiwo naa, nɪ chome taŋ
vɪɪnɪŋ, dama choti lige wʊbɪatɪ pam mɪŋ.
9 Ta tuosime taŋ chaantɪ nɪ tige me ta
da vʊʊŋ ma. 10 Vuoŋ mana aŋaŋ piini
dieke ʊ tuone a nyɪŋ Ɲmɪŋ jigiŋ, nɪ mɪŋŋɪ
pɔgɪlɪ piini yiri yiri wo ta nagɪ suŋŋime
nɪ chanchaalɪŋ. 11 Sɪba dɪɪ yi vuoŋ dɪ yi
bɪbalɪtʊ, ʊ mʊ ʊ balɪma Ɲmɪŋ gbaŋ gbaŋ
wɪa a yɪma vuosi, ta dɪɪ yi vuoŋ dɪaŋ dɪ
suŋŋe vuosi, ʊ mʊ ʊ suŋŋime be aŋaŋ
hagɪrɪ dieke Ɲmɪŋ dɪ nagɪna a yɪ wa wa
mana. Naa wɪa vuoŋ mana nan bɪrɪ Ɲmɪŋ
Yisa Masia wɪa; wʊnɪŋ Ɲmɪŋ sɪna bɪrɪŋ
aŋaŋ hagɪrɪŋ mana yaa gamma haahuu.
Wusie.

Masia dɪɪsɪŋ wahala diile wɪa

12 N nɪmballɪ choti, wahala dieke nɪ
dinene naa aŋ ka sɪɪ sɪba bolɪŋ dɪ dinene
nɪ naa magɪsa nɪ mɪŋ, ama nɪ da vaa ka yi
nɪ mamachi ta yilime dɪ a yiwo wʊhaalɪŋ
a kieŋ nɪ ma. 13 Sɪba nɪ gʊtɪna a die Masia
wahalaha naa, die dɪ mʊ dɪ nɪ yallɪma
sʊgɪfɪalɪŋ, naa yiye mɪŋ amʊ nɪ nan keŋ
nata aŋaŋ sʊgɪfɪalɪkpeŋkpɪɪŋ saŋŋa dieke
Masia chuulikpeŋkpɪɪŋ dɪ bala ka keŋ
nyɪŋ yaalɪŋ ma. 14 Dɪɪ yi ba zɪa nɪ Masia
saaŋ wɪa, nɪ yaa sikpeŋ nansɪŋ, dama naa
dagɪya dɪ Ɲmɪŋ Haalɪŋ dɪ yalla hagɪrɪŋ
pam wa bie nɪ ma. 15 Ama nɪ sɪmma dɪ nɪ
wʊnyɪ da keŋ yi vuokʊʊrʊ ta dime wahala
ka wɪa, yaa gaarʊ ta dime wahala ka wɪa,
yaa a yime wʊbɪatɪ mana ta dime wahala
ka wɪa, yaa ta nɪ da bɪ jume vuosi wɪa ma
ta dime wahala ka wɪa. 16 Ama dɪɪ yi vuoŋ
dɪ die wahala ʊ yine Masia dɪdɪɪsɪrʊ wɪa,
die nɪŋ ʊ da vaa viivi yallɪma wa, ama ʊ
mʊ ʊ bɪrɪma Ɲmɪŋ ba wasɪnana wa Masia
dɪdɪɪsɪrʊ wa.

17 Dama saŋŋa tʊgɪya mɪŋ dɪ Ɲmɪŋ
piili a dii vuosi sarɪya; ʊ nan wolɪŋ dii
ʊ gbaŋ gbaŋ ʊ vuosi sarɪya; ta ʊ wolɪŋ
a dii tɪnɪŋ vuodiekemba dɪ yine ʊ vuosi
sarɪya, die nɪŋ lalɪa dɪ baaŋ dɪ sɪmma a yɪ
vuodiekemba dɪ kana ka yi ʊ wʊvɪɪnaha
yada wa? Ka nan yi wʊbɪaŋ pam a yɪ ba.
18 Dɪ maagɪya Ɲmɪŋ gbaŋkʊ sʊŋ dɪ,
"Dɪɪ yi dɪ hagɪrɪ dɪ vuovɪɪna ye gbatɪtaanɪŋ
die nɪŋ lalɪa dɪ baa dɪ sɪɪ a yɪ vuodiekemba
dɪ kana ka chɪga Ɲmɪnnɪ aŋaŋ wʊbɪayiiribe?" Dɪ nan dɪ tʊaŋ.
19 Die wɪa, vuodiekemba dɪ dinene wahala
Ɲmɪŋ choti wɪa wa nagɪ ba gbaŋ a yɪ
Ɲmɪŋ, dama wʊnɪŋ ʊ naanna ba ta yi
wusietieŋ, die wɪa ba yime vɪɪnɪŋ yaa
gamma.

5

Kpaamɪŋ

1 Nɪnɪŋ Yisa Masia dɪdɪɪsɪrɪba
nyɪŋkʊraha n kpaama nɪ mɪŋ, manɪŋ
vuodieke gbaŋ dɪ yine Masia dɪdɪɪsɪrɪŋ
jakʊʊŋ, ta n nine die dɪ ye Yisa Masia
die dɪ dinene wahala dene, ta maŋ nan
keŋ gʊtɪ a tuo jɪlɪma dieke dɪ bala ka keŋ
nyɪŋ yaalɪŋ ma wa. 2 N kpaama nɪ mɪŋ,
nɪ mɪŋŋɪ daansɪma Ɲmɪŋ vuosisi dieke dɪ
benne nɪ nuusi me wo, aŋ ka daa yi fɔgɪmɪ,
ama ka yi nɪ dʊŋŋʊ, dama die Ɲmɪŋ dɪ
yaalala, ka daa bɪ yi dɪ nɪ faasɪ yaala ligire
wɪa ama ka yi nɪ choti nɪ suŋŋe. 3 Da faasɪ
pɔgɪlɪma Ɲmɪŋ vuosisi ʊ nagɪna ba a yi
nɪ nuusi me aŋaŋ fɔgɪŋ, ama nɪ vaa aŋ nɪ
berɪŋ dagɪma ba ba mʊna ba bemme dene.
4 Ta Masia vuodieke dɪ yine sikpigiletieliŋ
mana sikpeŋ wo dɪ keŋ yiŋŋi keŋ, nɪ nan
ye jɪlɪma sibubi dieke dɪ yine nɪ nyʊarɪ ta
wone chʊʊsɪŋ.

5 Die gbaŋ gbaŋ dɪ sɪɪ nɪnɪŋ
vuodiekemba dɪ yine ballɪhaala, nɪ sʊʊma
nɪ gbaŋ tɪŋgbaŋ a yɪma nɪ nyɪŋkʊra;
ta nɪ mana sʊʊma nɪ gbaŋ a yɪma taŋ,
dama dɪ maagɪya Ɲmɪŋ gbaŋkʊ sʊŋ dɪ,
"Wʊnɪŋ Ɲmɪŋ zete kalinbaantieliŋ, ta
suŋŋe vuodiekemba dɪ sʊʊna ba gbaŋ
tɪŋgbaŋ." 6 Die wɪa, nɪ sʊʊŋ nɪ gbaŋ
tɪŋgbaŋ Hagɪrɪtieŋ Nabidie Ɲmɪŋ nɪŋŋa,
amʊ ʊ nan kɔtɪ nɪ ŋmɪŋsikpeŋ saŋŋa
dieke ʊ yaalala. 7 Nɪ nagɪ nɪ wumugisike
mana a vigi taaŋ Ɲmɪŋ nɪŋŋa ta ʊ nan
chiihe a yɪ nɪ, dama ʊ baga bie nɪ ma.

8 Nɪ yigime nɪ gbaŋ, ta gbara dama
Sitaani yiwo nɪ dataaŋ ta dɪ dɪa sɪba

naachigiŋ, ʋ sɪɪ sɪba naachigi dieke dɪ
dinene tʋaŋ, ta yaala vuoŋ dɪ ʋ kpasɪ wa
a ŋɔbɪ. 9 Nɪnɪŋ nɪ mʋ nɪ mɪŋŋɪ zie keŋ
keŋ a wagɪ Sitaani ta da taarɪ a nyɪŋ nɪ
yadaka ma, dama nɪ mʋ nɪ sɪmma dɪ nɪ
nɪmballɪ diekemba dɪ benne tɪŋgbaŋka
gie me gbaŋ die wahalaka mi mɪŋ. 10 Ŋmɪŋ
chɪga zɔɔlɪŋ jaaŋ mana mana ma, ta dɪ
yiwo wʋnɪŋ ʋ vʋarɪ nɪ dɪ nɪ ye jɪlɪma dieke
dɪ wone kpatɪŋ Masia ma. Wusie nɪ keŋ
dii wahalaka saŋŋa bɪta, wʋnɪŋ Nabidie
Ŋmɪŋ nan wʋnsɪ nɪ beriŋ, ta vaa nɪ mɪŋŋɪ
zie keŋ keŋ, ta yɪ nɪ hagɪrɪŋ, ta nagɪ nɪ
a zieŋ nyabɪlɪvɪɪnɪŋ ma. 11 Wʋnɪŋ ʋ sɪna
hagɪrɪŋ mana yaa gamma haahuu. Wusie.

Kpatɪŋ waasɪŋ

12 Tɔ, n maagɪ wa wɪa bɪta dɪ n nagɪ
tʋŋ a yɪ nɪnɪŋ, Salasi suŋŋinene mɪŋ maŋ
maagɪ gbaŋ gobiri gie. N sɪba dɪ ʋ yiwo
wusie Masia dɪdɪɪsɪrʋ a yɪ nɪ. N yaala
n kpaŋŋɪsɪ nɪ mɪŋ, ta yaala nɪ sɪmma dɪ
wɪaha gie yiwo Ŋmɪŋ wusie choti piini
dieke Ŋmɪŋ dɪ yɪnana, die wɪa, nɪnɪŋ nɪ
mɪŋŋɪ zie keŋ keŋ ka ma.
13 Ŋmɪŋ vʋarɪ wa vuosi ba yi Masia
dɪdɪɪsɪrɪŋ "Babiloni" tɪŋgbaŋ ma gie sɪba
ʋ vʋarɪna nɪ dene wo. Ba mana waasa nɪ.
Ta n bʋademinŋ Maki gbaŋ dɪ waasa nɪ.
14 Nɪ waasɪ taŋ vɪɪnɪŋ vɪɪnɪŋ.
Sʋgɪdʋagɪŋ bemme nɪ mana ma,
nɪnɪŋ vuodiekemba mana dɪ yine Masia
dɪdɪɪsɪrɪba wa.

Gbaŋ dieke dı gʊtına bule Piita dı maagına wʊnna

1 Manıŋ Simoni Piita vuodieke dı
yine Yisa Masia yɔmʊ aŋaŋ ʊ tʊntʊntʊ
maagınana gbaŋkʊ gie a yıa nınıŋ
vuodiekemba dı yine Yisa Masia yada
sıba tı gbaŋ tı yine wo yada wa. Yisa
Masia vuodieke dı yine tı Ŋmıŋ aŋaŋ tı
gbıgbatıtaantʊ wa, wʊnıŋ ʊ yine tı mana
dı yiwo yada. *U* yiwo naa dama ʊ ka luge.
2 Nı sıbına Ŋmıŋ aŋaŋ tı Yɔmʊtieŋ Yisa
Masia naa, zɔɔlınchıgıla aŋaŋ sʊgıdʊagıŋ
bı gʊtıma nı ma.

Ŋmıŋ vuosi beriŋ wıa

3 Ŋmıŋ hagırıŋ dala pam; ta ʊ yıa
tı jadieke mana dı mʊna dı tı bemme
beri dieke dı fıalınana ʊ sʊŋ dama tı
sıba wa wıa. Wʊnıŋ ʊ wana tı a keŋ
ʊ chuulikpeŋkpııkʊ sʊŋ aŋaŋ berivıınıŋ
ma. 4 Die wıa, ʊ zieŋ wo nʊakpııma
diekemba dı faasına vıınna a yı tı dı tı
nyıŋ dıgıntı dieke dı benne tıŋgbaŋka gie
me lɔlıbıatı wıa, ama ta tuo ʊ beriŋ. 5 Naa
wıa, nı kpaŋŋı nı gbaŋ a gʊtı berivıınıŋ
nı yada ka ma, ta bı gʊtı Ŋmıŋ sıbıŋ nı
berivıınkʊ ma; 6 ta bı gʊtı yigi-n-gbaŋ nı
Ŋmıŋ sıbıkʊ ma; ta bı gʊtı hanıa nı yigi-
n-gbaŋkʊ ma; ta bı gʊtı Ŋmıŋ chıgıŋ nı
hanıaka ma; 7 ta bı gʊtı nı Ŋmıŋ chıgılaha
ma, zɔɔlınchıgıla nı nımballı ma; a bı gʊtı
choti nı zɔɔlınchıgıla nı nımballı ma. 8 Dıı
yi nı beriŋ dı sıı die, die nan vaa nı sımma
tı Yɔmʊtieŋ Yisa Masia saŋŋa mana, ta
yaa nyʊarı pam a yı wa. 9 Ama vuodieke
nıŋ mana dı wo beriku gie chanchaaŋ, die
vuoke yıınya mıŋ ta ka bıagı yese, ta wɔŋ
daaŋ dı Yisa die vʊarı wa mıŋ ʊ tʊmbıatı
ma saŋŋa dieke dı tıanna wa.
10 Die wıa, n nımballı, nı faası kpaŋŋı
nı gbaŋ a tʊŋ aŋ ka dagı dı nı seŋ gʊtı
wa vuodiekemba Ŋmıŋ dı wana ta vʊarı
wa ma. Dıı yi nı yie die nı kaaŋ wɔŋ
nan nı yadaka ma. 11 Ta Ŋmıŋ nan
vaa aŋ nı daansı juu tı Yɔmʊtieŋ Yisa
Masia vuodieke dı yine tı Gbıgbatıtaantʊ
wa naarı ma; naarı dieke dı benne yaa
gamma ta wo kpatıŋ wa.
12 Die wıa n nan dı tıınsa nı wıaha
saŋŋa mana; n sıba dı nı wʊŋya mıŋ, ta
mıŋŋı sıbaha, ta pɔgılıha keŋ keŋ, 13 ama
n yile dı dı vıına dı n tıınsıma nı n yene
bie n miivoli me wo naa. 14 N sıba a
baarı dı dı kaaŋ yʊası n nyıŋgbaŋka gie
nan kpi sıba tı Yɔmʊtieŋ Yisa Masia die dı
yuorine a balı mıŋ dene wo. 15 Die wıa,
maŋ kpaŋŋı n gbaŋ a maagı gbaŋkʊ gie dı
a tıınsıma nı wıaha gie saŋŋa mana, n kuŋ
kʊaŋ chaaŋ.

Ŋmıŋ dı kɔtına Yisa Masia dene

16 Die tı wone balı dı tı Yɔmʊtieŋ Yisa
Masia yiwo hagırıtieŋ dene wo, ta nan
yiŋŋi keŋ wo, wıaha ka yi ŋmınchıbısı, ka
yiwo wusie. Tı nine yeye mıŋ ʊ hagırına
dene. 17 Die tı bie wo ʊ jigiŋ saŋŋa dieke
tı Chɔɔŋ Ŋmıŋ dı yına wa jılıma chuu-
likpeŋkpııkʊ ma wa. Saŋka mi die lɔlıŋ
die dı nyıŋ tı Hagırıtieŋ Ŋmıŋ vuodieke dı
yine chuulikpeŋkpııŋ tieŋ wo jigiŋ a baarı
dı, “N Bʊachoti wʊnna, vuodieke n nine dı
suuline wo wʊnna.” 18 Tı gbaŋ gbaŋ tıba
die dı wʊŋ lɔlıkʊ gie dı nyınna arızanna
ma wa, saŋŋa dieke die tı benne aŋaŋ wa
kunkogiŋ dieke Ŋmıŋ dı vʊarına ma wa.
19 Die dı yuori a dagı tı dı wudieke
Ŋmıŋ naazʊalıba die dı balla yaa gamma
Yisa ma wa yiwo wusie. Dı vıına nı
wʊmma wudieke die ba balına wa vıınıŋ.
Ba wʊbalıkaha sıı sıba popoli dı ŋaana
chaana lımıŋ ma dene wo die yaa ga
tʊgı saŋŋa dieke Yisa dı bala ʊ keŋ, die
nan vaa nı nine yuori vıınıŋ. 20 Ama
wudieke dı tıanna a mana yiwo naa; nı
tıınsıma dı wudiekemba Ŋmıŋ naazʊalıba
die dı maagına Ŋmıŋ gbaŋkʊ sʊkʊ ka yi
ba gbaŋ gbaŋ wʊbalıka, 21 dama Ŋmıŋ
naazʊa wʊnyı die ka yile ʊ gbaŋ gbaŋ ʊ
choti me ta balı wıa, ama Ŋmıŋ Halıkasıka
die dagına ba ba bala ba balı wudieke dı
nyınna wʊnıŋ Ŋmıŋ jigiŋ.

2

Ŋmınchıbısı dıdagırıŋ wıa

1 Ŋmınchıbısı naazʊalıŋ die dı benne
Juu vuosi sʊnsʊkʊ dene wo, die gbaŋ gbaŋ
ŋmınchıbısı dıdagırıŋ gbaŋ dı nan dı bie
nı sʊnsʊŋ, ta daga ŋmınchıbısı dagıkʊ
lɔbırıŋ ma, wudieke dı bala ka chʊʊsı
nı. Ba nan zeti tı Yɔmʊtieŋ Yisa Masia
vuodieke dı gbatına ba a taaŋ wa gbaŋ.
Ba yine die wo nan vaa Ŋmıŋ chʊʊsı ba
lagı. 2 Ta vuosi pam nan dı dı ba ta tʊma
ba gbaŋ gbaŋ dıgıntı tʊʊma. Ba wıa vuosi
bataŋ nan chıbı wıa yaa gamma wusie
sieku. 3 Ba nan dı yaa lɔlıbıatı, ta gaama
nı ta nyıra nı. Saŋŋa dieke dı tıanna Ŋmıŋ
die wɔŋ baarı dı ba yiwo wʊbıayiiriŋ, ama
dı kaaŋ yʊası ʊ nan datı ba tıba.
4 Malaka diekemba die dı yine chʊʊsı
wa, Ŋmıŋ die ka vaa ba tıbıdatıŋ. Die
ʊ bɔbı ba mıŋ aŋaŋ chɔrıma ta nagı ba
taaŋ boli dieke dı wone kpisiku me; bolibu
mi bie wo vɔrıŋ dieke dı faasına sʊʊŋ
ta sibi pam; ba nan dı bie me die a ga
tʊgı saŋŋa dieke Ŋmıŋ dı bala ʊ dii ba
sarıya. 5 Die gbaŋ gbaŋ die ʊ ka vaa
kʊrıŋ ma tıŋgbaŋka gie vuosi. Die ʊ
vaa wa nyaaŋ dı keŋ dii tıŋgbaŋka, aŋaŋ

vuodiekemba die dı kana ka chıga wa, ama ta die gbatı Nowa, vuodieke die dı mʊʊlınana sʊgıyıalıŋ beriŋ wıaha, aŋaŋ ʊ tigiŋ vuosi bayʊpɔyı a gʊtı. 6 Wʊnıŋ Ɲmıŋ die bı chʊʊsı wa Sodomi aŋaŋ Gomora tıgısı, die ʊ vaa a dii boliŋ ta bırıŋ tanyeeliŋ, ta vuodiekemba die dı benne hanıŋ tıgısı ma die dı kpi. Naa yiwo dagıtı a yı wʊbıayiiribe ʊ bala ʊ keŋ a datı ba tıbıŋ dene. 7 Die ʊ bı gbatı Loti, vuodieke dı yine vuovıınʊ a nyıŋ Sodomi aŋaŋ Gomora tıgısı ma. Die wʊbıayiiribe die dı yinene ba nyıŋgbanıŋ lɔlıbıatı tʊʊmaha, die dı chʊʊsa ʊ sʊŋ pam. 8 Loti die yiwo vuovıınʊ ama die ʊ benne aŋaŋ wʊbıayiiribe wıa saŋŋa mana ʊ ŋaaŋ yese ba tʊmbıatı ta bı wʊmma ba wʊbıatı wʊbalıka. Naa die faası chʊʊsa ʊ sʊŋ dama die ʊ yiwo vuovıınʊ. 9 Tı Yɔmʊtieŋ Nabidie Ɲmıŋ sıba ʊ baaŋ yi die a gbatı vuodiekemba dı chıgınana wa a nyıŋ mugisiŋ me, ama ta datı wʊbıayiiribe tıba die a ga tʊgı daa dieke ʊ baaŋ keŋ dii ba sarıya. 10 Vuodiekemba dı dına ba nyıŋgbanıŋ lɔlıbıatı tʊʊma ta ka yıa Ɲmıŋ yikoke jılıma wa, ʊ nan daansı datı vuosi mi tıba a tıaŋ ba chanchaalıŋ.

Ɲmınchıbısı dıdagırı diekemba dı benne nı sʊnsʊkʊ yiwo tıbıhagırtieliŋ, ta ka chıga vuoŋ. Ba zıa wa malakasi ta ka chıga ŋmaamıŋ. 11 Malakasi mi yaa wa hagırıŋ aŋaŋ yiko pam a tıaŋ ŋmınchıbısı dıdagırıba mi, ama ba ka bala bıaŋ ta zıa ba Ɲmıŋ jigiŋ. 12 Vuosi gie ka sıba malakasisi dı sına die ama ta zıa ba. Banıŋ vuosi mi wo sʊŋanyile, ba yie wudieke ba yaalala, ta sıı sıba haagıŋ dɔmbıatı diekemba vuosi dı yiginene a kʊa dene wo. Ba gbaŋ gbaŋ tʊmbıatı bala ka chʊʊsı ba. 13 Ba tʊmbıatı nyʊarı yiwo chʊʊsıŋ. Ba yie ba nyıŋgbanıŋ lɔlıbıatı yaalıŋ ma mıŋ. Ba keŋ bie nı jigiŋ ba ŋaaŋ sıı sıba dıgıntı dı ŋaana bie garı ma dene wo. Ba keŋ die nyindiike aŋaŋ nı, ama ba ŋaaŋ ko yile wo ba wʊbıatı wıa. 14 Dıı yi ba ye hɔgʊ ba ka vasa ʊ sʊgıŋ, ta kaaŋ vaa ba bıaŋ. Ta gaama vuodiekemba dı kana ka mıŋŋı sıba Ɲmıŋ sieku ta vasa ba bıa. Ta ba sʊgıtı ma yaa chotibıatı pam. Ɲmıŋ nan daansı datı ba tıba. 15 Ba ka saaga dı ba dıa sie dieke dı tʊgısına wa ama ta nagı sie gaaŋ. Ba dı wa sie dieke Bori bʊademinŋ Balaami die dı dına wa. Die ʊ yaala tʊmbıatı yiile nyʊarı, 16 ta Ɲmıŋ dı kpaaŋ wa ʊ tʊmbıatı wıa, ta vaa ʊ boniŋ dı balı wıa aŋaŋ wa aŋaŋ vuota lɔlıŋ a kpaaŋ wa dı ʊ vaa ʊ yıınyaatı tʊʊmaha.

17 Vuosi gie sıı sıba buluŋ dieke dı wone nyaaŋ dene wo, ta bı sıı sıba nıınmara bʊlɔgısıŋ dı nagınana chʊŋ dene wo. Ɲmıŋ nan daansı nagı ba a taaŋ lımıŋ pam ma. 18 Ba bala kalinbaa wʊbalıka diekemba dı wone nyʊarı dı ba gaaŋ vuodiekemba dı mınana dı ba nyıŋ vuobıatı jigiŋ naa, ta gaama ba dı ba yime nyıŋgbanıŋ lɔlıbıatı aŋaŋ dıgıntı tʊʊma. 19 Ta bala ba dı ba nan keŋ beri ba dʊŋŋʊ, ama ta ba gbaŋ gbaŋ dı yi bıaŋ yɔŋısı, dama wudieke mana dı nyaŋŋına vuota, vaa wa wʊnıŋ vuoke mi dı bırıŋ wa ka yɔmʊ. 20 Vuodiekemba dı sıbına tı Yɔmʊtieŋ Yisa Masia, vuodieke dı yine tı Gbıgbatıtaantʊ, ta die vaa wʊbıatı diekemba dı benne tıŋgbaŋka gie me wo yiile, dıı yi die wʊbıatıtı mi dı keŋ yiŋŋi keŋ a nyaŋŋı ba, ba kpatıŋ nan dı lɔra a tıaŋ die ba sına dene wo. 21 Ba tıŋ ka sıba sʊgıyıalıŋ beriku, dı tıŋ nan dı kpıa a tıaŋ ba sıbına ka ama ba ka saagı a yi wʊvıına diekemba die ba wʊnna wa. 22 Ba yie mıŋ dı dagı dı nandagaha gie yiwo wusie, dı, “Gbaaŋ ŋaaŋ yiŋŋe a ga die ka gbaŋ gbaŋ ka tııtı”, ta “Peruku dı sıı nyaaŋ ka ŋaaŋ yiŋŋe a ga nanna wa fʊnfata ma.”

3

Tı Yɔmʊtieŋ Yisa Masia yiŋŋi kieŋku nʊaŋ

1 N nımballı choti, gbaŋkʊ gie n maagınana yıa nı naa, gʊtı wa n gbaŋtı bule ma. Gbaŋtı ale wo gie mana n tıınsa nı mıŋ nyinti gie mana dı n vaa nı sʊŋanyilivıına hagı. 2 N yaala nı tıınsıma nʊawııŋ diekemba Ɲmıŋ naazʊalıba die dı bala ka wıa kʊrıŋ ma wa, ta bı tıınsıma mırı diekemba tı Yɔmʊtieŋ, vuodieke dı yine tı Gbıgbatıtaantʊ die dı bala ta tınıŋ vuodiekemba dı yine ʊ tʊntʊntıba die dı balı nı wa. 3 Wudieke dı tıanna a mana yiwo naa; n yaala nı sımma dı vuodiekemba dı dına ba sʊgıtı lɔlıbıatı nan daansı beri dakpatıkırı daraaha. Ba nan dı vʊara nı fala, 4 ta bala dı, “Die Yisa Masia die dı yına nʊaŋ dı ʊ nan daansı yiŋŋi a keŋ wo, ʊ bie sıa? Die tı chʊalıba die dı kpine a keŋ tʊgı jinne, jaaŋ mana ye sıwa die ka sına dene dʊnıa piiliku me wo.” 5 Vuosi mi ka saaga dı ba tıınsı dı Ɲmıŋ die yuori wo ʊ nʊaŋ a balı ta naaŋ arızanna aŋaŋ tıŋgbaŋka gie kʊrıŋ ma wa; ta die vʊarı tıŋgbaŋka a nyıŋ nyaaŋ ma aŋ ka bie nyaaŋ sʊnsʊŋ 6 ta bı yi nyaaŋ dı dii tıŋgbaŋka a chʊʊsı ka. 7 Ama wʊnıŋ Ɲmıŋ wʊbalıka nan bı pɔgılı ŋmıŋsikpeŋ aŋaŋ tıŋgbaŋ dieke dı benne lele gie wo yaa gamma a ga tʊgı saŋŋa dieke ʊ nan daansı yi aŋ boliŋ dii a mana, ta chʊʊsı vuobıatıtı, dama dında daarı mi ʊ nan dii ba sarıya ta chʊʊsı ba.

8 N nımballı choti, nı daa daaŋma wıırı gie. Ɲmıŋ jigiŋ nıŋ, dabalımıŋ sıı sıba bına tusiŋ, ta bına tusiŋ dıaŋ dı sıı sıba dabalımıŋ. 9 Vuosi yile dı dı yʊasıya mıŋ

dı Ŋmıŋ yi wudieke die ʋ yına nʋaŋ dı ʋ nan yi wo, ama daa die; ʋ yaa wa suguru aŋaŋ nı mıŋ; ʋ ka yaala vuoŋ keŋ juu boliŋ me; ʋ yaala vuoŋ mana vaa ʋ tʋmbıatı ta ye gbatıtaanıŋ.

10 Tı Yɔmʋtieŋ daarı mi keniŋ nan dı sıı sıba gaarʋ keniŋ. Dında daarı mi ŋmıŋsikpeŋ nan bıa aŋaŋ watıkpeŋkpııŋ; ta boli dieke dı faasına a die nan daansı dii ŋmıŋsikpeŋ nyinti mana, ta tıŋgbaŋka gie aŋaŋ ka nyinti mana nan keŋ dii boliŋ a kpatı. 11 Nyinti gie dı balla a keŋ dii boliŋ naa wa, nı yile dı dı mʋ nı yi vuobıaŋtı? Dı mʋ nı bemme beri vıınıŋ, ta chıgıma Ŋmıŋ, 12 ta chıısıma Ŋmıŋ daarı mi, ta kpaŋŋıma nı gbaŋ a yi aŋ daarı keŋ lagı lagı. Dında daarı mi, ŋmıŋsikpeŋ nan dii a talı, ta bolibu tu-ulibu nan naŋŋı ŋmıŋsikpeŋ nyinti mana. 13 Ama tı chıısa saŋŋa dieke ŋmıŋsikpeŋ haalıŋ aŋaŋ tıŋgbaŋ haalıŋ dı balla ka bemme sıba Ŋmıŋ dı yına nʋaŋ dene wo, jigidieke vuosi mana mi nan dı yie vıınıŋ nyıına saŋŋa mana wa.

14 N nımballı choti, nı chıısınana daarı gie wıa, nı kpaŋŋı nı gbaŋ ta yallıma sʋgıyıalıŋ aŋaŋ beri vıınıŋ, ta daa yallıma bıaŋ Ŋmıŋ jigiŋ ama ta bemme aŋaŋ sʋgıdʋagıŋ. 15 Tı Yɔmʋtieŋ dı dine suguru ta ye ka yiŋŋi keŋ naa, ʋ yaala nı sımma dı ʋ yıa vuosi sieŋ mıŋ dı ba ye gbatıtaanıŋ ta ʋ ye yiŋŋi keŋ. Tı nımbʋa choti Pɔɔli gbaŋ die maagı wa gbanıŋ a yı nı ta balı nı naa, sıba Ŋmıŋ dı yına wa yıaŋ dene wo. 16 Ʋ gbaŋtı mana ma, ʋ maagıya mıŋ a bala yaa gamma Ŋmıŋ daarı gie, ta daga nı ka wıa. Wıa ataŋ bie ʋ gbaŋtı ma ta hagırı dı vuoŋ sımma a chıası, ta vuodiekemba dı wone yıaŋ, ta zı ba zene jigidieke, dı tarıgı a chıası, sıba ba dagınana Ŋmıŋ gbaŋkʋ wıaha ataŋ chıası dene wo. Naa wıa, Ŋmıŋ nan keŋ datı ba tıba.

17 N nımballı choti, nı wɔŋ sıba wıaha gie mıŋ, die wıa nı gbara amʋ vuodiekemba dı kana ka sıba Ŋmınnı kaaŋ vaa nı taarı nyıŋ Ŋmıŋ sieku me. 18 Nı bı tuosime tı Yɔmʋtieŋ Yisa Masia, vuodieke dı yine tı Gbıgbatıtaantʋ wa suŋŋiŋ a gʋtıma, ta bʋgırıma ʋ wıaha. Wʋnıŋ ʋ sına bırıŋ lele yaa gamma. Wusie.

Bʋmbʋŋaŋ gbaŋ dieke Jɔɔn
dı maagına a yı Yisa dıdıısırıŋ wʋnna

Miivoli wıa

1 N maaga gbaŋkʋ gie a yıa nı dı n
dagı vuodieke ba wasınana Ŋmıŋ Nʋawıa
dieke dı yine vuota miivoli wo wıa. Die
saŋŋa dieke Ŋmıŋ die dı balla ʋ naaŋ
dʋnıa ta Nʋawıırı gie wɔŋ beri mıŋ. Die
Wıırı gie kenne sʋʋŋ dʋnıa ma die tı
wʋmma ka wʋbalıka ta ye ke aŋaŋ tı nine,
ta tı gbıka aŋaŋ tı nuusi. 2 Die miivoli
gie die dı yuorine die tı ye ke mıŋ, die
wıa tı bala ka wıa a yıa nı yaa gamma
miivoli dieke dı wone kpatıkʋ. Miivolike
gie die bie wo tı Chɔɔŋ Nabidie Ŋmıŋ jigiŋ
ta die tı Chɔɔŋ wa die dı nagı wa a dagı tı.
3 Wudieke die tı yene ta wʋŋ wa, kanıŋ ka
gbaŋ gbaŋ tı bala a yıa nı, amʋ nı gbaŋ
nı nan gʋtı tı nʋabalımıŋ lagıŋkʋ dieke
tı yalla aŋaŋ tı Chɔɔŋ Nabidie Ŋmıŋ aŋaŋ
ʋ Bʋa Yisa Masia wa ma. 4 Tı maaga dı
tı balı nı wıaha gie dama a seŋ yıa tı wa
sʋgıfıalıŋ wusie.

Ŋmıŋ yine chaanıŋ

5 Yisa Masia die balı dı Ŋmıŋ yiwo
chaanıŋ ta wo lımıŋ bıta gbaŋ ʋ ma. Die
wıırı gbaŋ gbaŋ tı bala a yıa nı. 6 Dıı yi tı
baarı tınıŋ aŋaŋ Ŋmıŋ yaa wa nʋabalımıŋ
aŋaŋ taŋ ama ta bie lımıŋ ma, die nıŋ tı
chıba ŋmınchıbısı ta tı tʋʋma dı seŋ daga
dı tı chıba ŋmınchıbısı. 7 Ama dıı yi tı
dı chaaŋkʋ sieŋ saŋŋa mana, sıba Ŋmıŋ
dı benne chaanıŋ ma dene wo, die nıŋ tı
yaa nʋabalımıŋ aŋaŋ taŋ, ta ʋ Bʋa Yisa wa
zımbʋ dı chaana tı sʋgıtı ma a vʋara bıaŋ
mana.
8 Dıı yi tı baarı dı tı wo bıaŋ tı gaama tı
gbaŋ ta ka bala wusie. 9 Ama dıı yi tı bala
tı wʋbıatı a yıa Ŋmıŋ, tı sımma a baarı
wʋnıŋ ʋ nan dı naga tı wʋbıatı a chaa tı,
ta bı chaana tı sʋgıtı ma a vʋara tı wʋbıatı
mana dama wʋnıŋ ʋ yiwo wusietieŋ ta yie
wudieke dı mʋna. 10 Dıı yi tı baarı dı tı ka
yi bıaŋ, die nıŋ tı nagı wa Ŋmıŋ a bırıŋ
ŋmınchıbıtieŋ, ta ʋ wıaha dı wo tı sʋgıtı
ma.

2

Yisa yine tı susuŋŋiru

1 N ballı, n maaga nı wıaha gie amʋ nı
kaaŋ yi bıaŋ, ama dıı yi nı wʋnyı dı yi
bıaŋ, tı yaa nıpɔɔnıgırʋ tı Chɔɔŋ Ŋmıŋ
jigiŋ, wʋnıŋ ʋ yine Yisa Masia vuodieke dı
yine sʋgıyıalıntieŋ. 2 Die ʋ kenne a sʋʋŋ
wa, die ʋ tuo wo tı kuŋ a kpi, wʋnıŋ ʋ yine
tı kaabıŋ Ŋmıŋ jigiŋ tı tʋntʋmbıatı wıa, ta
ʋ kaabıkʋ ka yi tınıŋ tı nyıına ma wıa ama
ka yiwo tıŋgbaŋka gie vuosi mana mana
wʋbıatı wıa.
3 Dıı yi tı dıı Ŋmıŋ mıraha, kanıŋ ka baa
ka dagı dı tı seŋ sıba wa mıŋ. 4 Dıı yi
vuoŋ dı baarı dı "Manıŋ n sıba wa mıŋ",
ama ta ka dıı ʋ mıraha, wʋnıŋ vuoke
mi yiwo ŋmınchıbıtieŋ ta wusie dı wo ʋ
ma. 5 Ama vuodieke dı dına wʋnıŋ Ŋmıŋ
wʋbalıkaha, die vuoke senne cho Ŋmıŋ
aŋaŋ wusie. Ta naa bala ka dagı dı ʋ seŋ
yiwo nʋabalımıŋ aŋaŋ Ŋmıŋ; 6 dıı yi tı
baarı dı tı yaa wa nʋabalımıŋ aŋaŋ Ŋmıŋ
die nıŋ dı mʋ tı beriŋ sımma sıba Yisa
Masia beriŋ die dı sına die wo.

Yaa gamma mırıhaalıka wıa

7 N nımballı, n ka maaga mırıhaalıŋ a
yıa nı, ka yiwo mırıkʋʋrı, mırıkʋʋrı dieke
nı wone wʋŋ a yʋası wa, ta mırıkʋʋrı yine
Yisa wudieke die nı wʋnna wa. 8 Ama
wusie, ka yiwo mırıhaalıŋ, ta nı yese ke
wusie chıaŋ Yisa Masia aŋaŋ nı ma, dama
lımıŋkʋ tıaŋ gara mıŋ ta wusie chaaŋkʋ
dı wɔŋ chaana.
9 Dıı yi vuodieke nıŋ mana dı balala
dı ʋ bie wo chaaŋkʋ ma, ama ta haa ʋ
nımbʋa ye ko bie wo lımıŋkʋ ma. 10 Ama
vuodieke nıŋ mana dı chone ʋ nımbʋa bie
wo chaaŋkʋ ma, ta wııŋ dı wo ʋ ma a
baaŋ vaa ʋ yi bıaŋ. 11 Ama vuodieke nıŋ
mana dı hana ʋ nımbʋa bie wo lımıŋkʋ
ma; ʋ chʋŋ wa bʋ ma ta ka sıba jigidieke
ʋ ganana, dama lımıŋkʋ vaa ʋ yııŋ mıŋ.
12 N ballı, n maaga a yıa nı dama Ŋmıŋ
wɔŋ nagı nı wʋbıatı a chaa nı mıŋ
Masia saaŋ ma.
13 N chʋamba, n maaga a yıa nı dama nı
wɔŋ a sıba vuodieke dı wone beri a
nyıŋ piiliku me wo mıŋ.
Dalʋaka, n maaga a yıa nı dama nı wɔŋ a
nyaŋŋı Sitaani mıŋ, wʋbıatıtieŋ wo.
14 N ballı, n maaga a yıa nı dama nı sıba
tı Chɔɔŋ Nabidie Ŋmıŋ mıŋ.
N chʋamba, n maaga a yıa nı dama nı wɔŋ
a sıba vuodieke dı wone beri a nyıŋ
piiliku me wo.
Dalʋaka, n maaga yıa nı dama nı yaa
hagırıŋ ta Ŋmıŋ wʋbalıkaha dı
bie nı ma ta nı nyaŋŋı Sitaani
wʋbıatıtieŋ wo mıŋ.
15 Nı da yaalıma tıŋgbaŋka gie vuosi
beriŋ, nı da bı yaalıma tıŋgbaŋka gie
nyinti. Dıı yi nı yaala tıŋgbaŋka gie nyinti
die nıŋ nı ka cho tı Chɔɔŋ Ŋmıŋ. 16 Vuosi
yaa lɔlıbıatı dı ba yi ba gbaŋ gbaŋ dʋŋŋʋ,
ta yaa lɔlıbıatı aŋaŋ jadieke nıŋ mana
ba yesinene, ta bı yaa nyʋʋŋ nıgıŋ yaa
gamma jadieke ba yalla, ama naa mana
yiwo tıŋgbaŋka gie lɔla; a ka nyıŋ tı Chɔɔŋ
Ŋmıŋ jigiŋ. 17 Tıŋgbaŋka gie aŋaŋ jadieke

dı benne ka ma ta vuosi dı yaala naa nan daansı kpatı, ama vuodieke dı yinene Ŋmıŋ choti tʊʊma, wʊnıŋ ʊ balla ʊ daansı a bemme yaa gamma haahuu.

Yaa gamma Masia dataakpeŋkpııŋ wıa

18 N ballı, dʊnıa kpatıŋ gbigiye mıŋ. Ta die ba wɔŋ balı nı dı Masia dataakpeŋkpıika nan keŋ; ta lele Masia dataası pam wɔŋ keŋ mıŋ, die wıa tı sıba dı dʊnıa ka kpatıŋ gbigiye mıŋ. 19 Masia dataası gie die nyıŋ wa tı lagıŋkʊ ma, ama die ba ka gʊtı tı ma aŋaŋ wusie. Die ba tıŋ gʊtı tı ma tınıŋ aŋaŋ ba tıŋ nan lagıŋ a beri; ama ba vaa tı mıŋ, ta a daga dı die ba ka gʊtı tı ma wusie.

20 Ama nınıŋ nıŋ Masia yı nı Halıkasıka mıŋ, die wıa nı mana dı sıba wusie nyindieke Ŋmıŋ dı yuorine a dagı nı wa. 21 Manıŋ n ka maaga a yıa nı dı nı ka sıba wusieke, ama n maaga a yıa nı dama nı wɔŋ sıba ka mıŋ ta bı sıba dı ŋmınchıbısı ka nyınna wusie me.

22 Mınıa yine ŋmınchıbıtieŋ wo? Ŋmınchıbıtieŋ yine vuodieke dı balala dı Yisa ka yi Ŋmıŋ Vuovʊarıkırı Masia wa. Vuodieke dı bala naa wa yine Yisa dataaŋ, ta zeti tı Chɔɔŋ Ŋmıŋ aŋaŋ Bʊa wa. 23 Vuodieke nıŋ mana dı zeti Ŋmıŋ Bʊa Masia wa gbaŋ zeti wo Chɔɔŋ wa mıŋ, ama vuodieke dı bala dı ʊ yiwo yada dı Yisa yine Ŋmıŋ Bʊa wa, tı Chɔɔŋ Ŋmıŋ beri aŋaŋ wa.

24 Die nı wolinne a wʊŋ Yisa wıaha piiliku me wo nı mıŋŋı pɔgılıha. Dıı yi nı pɔgılı wıaha nı nan dı beri aŋaŋ Ŋmıŋ aŋaŋ ʊ Bʊa wa ma. 25 Ta nʊa dieke ʊ yına tı wa yiwo miivoli dieke dı wone kpatıŋ.

26 N maaga nı wıaha gie yaa gamma vuodiekemba dı mınana dı ba gaaŋ nı wıa. 27 Ama nınıŋ nıŋ Masia vaa ʊ Halıkasıka dı keŋ sʊʊŋ nı ma mıŋ. Dıı yi Halıkasıka dı wıarı a bie nı ma die, nı kaaŋ bı yaala vuoŋ dı ʊ dagı nı. Dama ʊ Halıkasıka daga nı jaaŋ mana, ta ʊ dagıkʊ dı yi wusie, daa ŋmınchıbısı. Die wıa nı dıa Halıkasıka dagıŋ ta wıarı Masia ma.

28 Die wıa n ballı, nı wıarı Yisa ma, amʊ ʊ keŋ keŋ tı nan dı yaa sikimiŋ ta kaaŋ dii viivi ʊ nıŋŋa saŋŋa dieke ʊ bala ʊ keŋ wo. 29 Nınıŋ nı sımma dı Yisa Masia yiwo sʊgıyıalıntieŋ, die wıa nı sımma dı vuodiekemba mana dı tʊnnana sʊgıyıalıŋ tʊʊma ba gbaŋ ba yiwo Ŋmıŋ ballı.

3

Ŋmıŋ Ballı

1 Nı ko ye choti dieke tı Chɔɔŋ Nabidie Ŋmıŋ dı faasına cho tı. Ʊ chotiti dı faasına dala wıa ʊ wa tı ʊ ballı, ta tı seŋ yi ʊ ballı. Ama tıŋgbaŋka gie vuosi ka sıba tı yine vuodiekemba dama ba ka sıba Nabidie Ŋmıŋ. 2 N zʊamba, lele tı yiwo Ŋmıŋ ballı, ama dı ye ka dagı yuori tı bala tı sımma die. Ama wudieke tı sıbına wʊnna, dı Yisa dı yiŋŋi keŋ, tı nan dı sıı sıba wʊnıŋ, dama tı nan ye ʊ senne sıı die wo. 3 Vuodieke mana dı yalla tamaka gie dı ʊ nan keŋ sıı sıba Yisa, mʊ ʊ vʊarı wa ʊ gbaŋ a nyıŋ bıaŋ ma sıba Yisa dı wone bıaŋ dene wo.

4 Vuodieke mana dı yinene bıaŋ chʊʊsa wa Ŋmıŋ mıraha dama bıaŋ yiile chʊʊsa Ŋmıŋ mıraha mıŋ. 5 Nı sıba a baarı dı Yisa Masia die keŋye mıŋ tıŋgbaŋka gie me dı ʊ vʊarı vuota bıaŋ, ta bıaŋ wo ʊ ma. 6 Die wıa vuodieke mana dı benne Masia ma ka yie bıaŋ; ama vuodieke dı yinene bıaŋ ye ka sıba Yisa dı yine vuodieke, ta ka wɔŋ sıba wa.

7 N ballı, nı da vaa vuoŋ gaaŋ nı! Vuodieke mana dı yinene wudieke dı mʊna yiwo sʊgıyıalıntieŋ sıba Masia dı yine sʊgıyıalıntieŋ die wo. 8 Vuodieke mana dı yie bıaŋ bie wo Sitaani nuusi me, dama Sitaani wɔŋ yiwo bıaŋ a nyıŋ piiliku me, ama wudieke wıa Ŋmıŋ Bʊa die dı keŋ yiwo dı ʊ chʊʊsı Sitaani tʊʊmaha gie.

9 Vuodiekemba mana dı yine Ŋmıŋ ballı tuo wo ba Chɔɔŋ Ŋmıŋ ta ka yie bıaŋ. Ba ka bıagı yie bıaŋ dama ba tuone ba Chɔɔŋ Ŋmıŋ beriŋ wıa. 10 Wudieke dı puone Ŋmıŋ ballı aŋaŋ Sitaani ballı wʊnna: Vuodieke mana dı kana ka yie wudieke dı mʊna yaa ka cho ʊ nımbʊa ka yi Ŋmıŋ bʊa.

Chome fʊ chanchaaŋ

11 Die nı wolinne a wʊŋ Yisa wıaha piiliku me wo yine naa; dı tı chome taŋ. 12 Dı ka mʊ tı bemme sıba Keeni die dı benne die wo, wʊnıŋ die ʊ yiwo wʊbıatıtieŋ wo Sitaani sııtı, ta die kʊʊ ʊ nımbʊabiŋ Abeli. Bıa wıa die ʊ kʊʊ wa? Die ʊ kʊʊ wa dama ʊ nımbʊabike tʊʊma die vıına mıŋ, ta wʊnıŋ ʊ tʊʊma dı ka vıına.

13 Die wıa n nımballı, nı daa vaa ka yi nı mamachi dıı yi tıŋgbaŋka gie vuosi dı haa nı. 14 Tı chone tamba wa dagıya dı tı nyıŋ kumbu hagırıŋ ma a keŋ miivoli dieke dı wone kpatıŋ ma. Ama vuodieke nıŋ dı wone die choti, wʊnıŋ ʊ ye bie wo kumbu hagırıŋ ma. 15 Vuodieke nıŋ mana dı hana ʊ nımbʊa yiwo vuokʊʊrʊ, ta nı sıba a baarı miivoli dieke dı wone kpatıŋ wo vuokʊʊrʊ ma. 16 Yisa Masia die dı tuone tı kuŋ a kpi tı wıa, dagına tı choti dı sına dene. Tı gbaŋ mʊ tı tuo wo tı nımballı kuŋ a kpi. 17 Dıı yi vuodieke dı yallı nyinti a mɔgısa ʊ gbaŋ ta tıala, ama ta ye ʊ nımbʊa dı wo jaaŋ, ta ʊ baga dı wo ʊ ma, Ŋmıŋ choti wo die vuoke me. 18 N ballı tı chotiti daa bemme tı nʊaŋ ma

nyıına ma; ama ka yi wusie choti dieke dı
sunŋinene vuosi.

Tı mʊna tı yallıma sikimiŋ Ŋmıŋ jigiŋ

19 Dıı yi tı cho taŋ die nıŋ tı sıba a
baarı dı tı dı wa wusie dagıkʊ, ta tı nan
dı yaa sikimiŋ Ŋmıŋ nıŋŋa. 20 Dıı yi ta
tı sʊŋanyile dı daga tı dı tı yiwo bıaŋ, nı
vaa tı tıınsı dı Ŋmıŋ tıaŋ tı sʊŋanyile mıŋ
ta bı sıba wııŋ mana. 21 N zʊamba, dıı yi
tı sʊŋanyile dı ka dagı tı dı tı yi bıaŋ die
nıŋ tı yaa sikimiŋ Ŋmıŋ jigiŋ. 22 Dıı yi tı
dıa ʊ mıraha ta yie wudieke dı nannana
ʊ sʊŋ die bala ka vaa ʊ dı yıa tı jadieke
mana tı jʊʊsınana a yaala. 23 Naa yine
ʊ mıraha, dı tı yi ʊ Bʊa Yisa Masia yada
ta chome taŋ sıba Masia dı yına tı nʊarı
dene wo. 24 Vuodieke nıŋ mana dı dına
ʊ mıraha, banıŋ ba lagıŋ beri mıŋ aŋaŋ
Ŋmıŋ ta Ŋmıŋ dı beri aŋaŋ ba. Jadieke dı
dagına tı dı Ŋmıŋ beri aŋaŋ tı wa yine ʊ
Halıkasıka ʊ nagına a yı tı wa.

4

*Ŋmıŋ Halıkasıka aŋaŋ ŋmınchıbısı
haalıŋ wıa*

1 N zʊamba, nı da keŋ yi vuodiekemba
mana dı balala dı ba yaa Ŋmıŋ Halıkasıka
wıa yada, ama nı magısı ba a ye
dı ba haalıtıtı nyıŋ wa Ŋmıŋ jigiŋ
yaa. Dama ŋmınchıbısı naazʊalıba pam,
vuodiekemba dı gaanana vuosi wɔŋ keŋ
mıŋ a dı dıa vuosi jige. 2 Wudieke dı
balla ka vaa nı sımma dı dı yiwo Ŋmıŋ
Haalıŋ wʊnna: vuodieke mana dı bal-
ala dı die ba mıırı wa Yisa Masia ta ʊ
yi vuota, wʊnıŋ ʊ yalla Haalı dieke dı
nyına Ŋmıŋ jigiŋ. 3 Ama vuodieke nıŋ
mana dı chiisinene wıırı gie yaa gamma
Yisa ma wa wo Haalı dieke dı nyına
Ŋmıŋ jigiŋ. Haalıbʊ gie nyıŋ wa Masia
dataakpeŋkpııka, Sitaani jigiŋ; die ba wɔŋ
balı nı dı Masia dataakpeŋkpııka nan keŋ,
ta lele ʊ wɔŋ keŋ tıŋgbaŋka gie me mıŋ.
4 N ballı, nınıŋ nı yiwo Ŋmıŋ sııtı,
ta Ŋmıŋ Halıkasıka dı bie nı ma ta
yaa hagırıŋ a tıaŋ haalı dieke dı benne
tıŋgbaŋka gie vuosi me. Die yine
nı nyaŋŋa ŋmınchıbısı naazʊalıba.
5 Banıŋ ŋmınchıbısı naazʊalıba gie yiwo
tıŋgbaŋka gie sııtı, die wıa ba bala
tıŋgbaŋka gie nyinti wıa ta tıŋgbaŋka
gie vuosi dı wʊmma ba. 6 Ama tınıŋ nıŋ
tı yiwo Ŋmıŋ sııtı. Ta vuodieke mana dı
sıbına Ŋmıŋ dı wʊmma a yıa tı. Ama
vuodiekemba dı kana ka yi Ŋmıŋ sııtı
ka wʊmma a yıa tı. Naa balla ka vaa tı
sımma vuodieke dı yalla Ŋmıŋ Halıkasıka
a daga wusie dagıkʊ aŋaŋ vuodieke dı
yalla Sitaani haalıbʊ dieke dı dagınana
ŋmınchıbısı dagıkʊ.

Ŋmıŋ yiwo chotitieŋ

7 N zʊamba, nı vaa tı chome taŋ dama
choti nyıŋ wa Ŋmıŋ jigiŋ, ta vuodieke
mana dı chone vuosi yiwo Ŋmıŋ bʊa ta
bı sıba wa. 8 Ŋmıŋ yiwo chotitieŋ, ta
vuodieke mana dı wone choti ka sıba wa.
9 Naa Ŋmıŋ die dı dagı tı ʊ choti: die ʊ
vaa wa ʊ Bʊadembi balıŋka dı keŋ sʊʊŋ
tıŋgbaŋka gie me dı tı ye miivoli ʊ wıa.
10 Choti dieke dı senne yi choti aŋaŋ wusie
wʊnna, ka ka yi dı tınıŋ die tı faasına
cho Ŋmıŋ, ama Ŋmıŋ die faasına cho
tı ta die vaa ʊ Bʊadembiŋ dı keŋ sʊʊŋ
tıŋgbaŋka gie me a tuo tı kuŋ a kpi ta die
bırıŋ kaabıŋ wʊnıŋ Ŋmıŋ jigiŋ dı tı ye tı
wʊbıatı naachaala.
11 N zʊamba, dıı yi Ŋmıŋ dı cho tı naa,
die nıŋ dı yiwo talası dı tı chome taŋ.
12 Vuoŋ wori a yeye Ŋmıŋ aŋaŋ ʊ nine,
ama tı cho taŋ, Ŋmıŋ nan dı bie tı jigiŋ
saŋŋa mana ta tı nan dı yallı choti dieke ʊ
yına tı wa aŋaŋ wusie.
13 Ŋmıŋ yı tı ʊ Halıkasıka mıŋ die wıa
tı sıba a baarı dı tınıŋ tı taası aŋaŋ wa
ta ʊ bie tı ma. 14 Tı Chɔɔŋ Ŋmıŋ die tʊŋ
wa ʊ Bʊadembiŋ dı ʊ keŋ yi tıŋgbaŋka gie
vuosi gbıgbatıtaantʊ. Die tı ye ʊ Bʊa wa
mıŋ, ta lele tı wa bala ʊ wıa a yıa vuosi.
15 Vuodieke dı balala dı ʊ yi yada dı Yisa
yiwo Ŋmıŋ Bʊa, wʊnıŋ ʊ yine vuodieke
Ŋmıŋ dı benne ʊ ma ta ʊ dıaŋ ʊ taası aŋaŋ
Ŋmıŋ. 16 Ta tı gbaŋ gbaŋ tı sıba Ŋmıŋ dı
chone tı die, ta bı yi yada dı ʊ seŋ cho tı
mıŋ.
Ŋmıŋ yiwo chotitieŋ ta vuodieke mana
dı chone vuosi saŋŋa mana taası wa aŋaŋ
Ŋmıŋ, ta Ŋmıŋ dıaŋ dı bie ʊ ma. 17 Dıı
yi tı seŋ cho tı chanchaalıŋ aŋaŋ wusie ta
tı berıŋ dı sıı sıba Masia die dı benne die
tıŋgbaŋka gie me wo, die nıŋ Ŋmıŋ sarıya
diile daarı dı keŋ tʊgı tı kaaŋ dı chıga
ŋmaamıŋ. 18 Tı yaa choti aŋaŋ vuosi,
ŋmaamıŋ kaaŋ dı beri. Dıı yi choti dı
faası beri aŋaŋ wusie, ŋmaamıŋ kaaŋ ye
sieŋ a bemme tı ma, dama tıbıdatıŋ wıa
tı ŋaaŋ chıga ŋmaamıŋ. Dıı yi vuoŋ dı
yaa ŋmaamıŋ, die nıŋ ʊ ka cho vuosi aŋaŋ
wusie.
19 Tı yaa choti aŋaŋ vuosi dama Ŋmıŋ
die wolinne a cho tı. 20 Dıı yi vuoŋ dı
baarı dı, “Manıŋ n cho Ŋmıŋ mıŋ”, ama
ta haa ʊ nımbʊa nıŋ, wʊnıŋ vuoke mi
yiwo ŋmınchıbıtieŋ. Dama ʊ kaaŋ bıagı
a cho Ŋmıŋ vuodieke ʊ kana ka yese aŋaŋ
ʊ nine, dıı yi ʊ ka cho ʊ nımbʊa dieke ʊ
yesinene aŋaŋ ʊ nine. 21 Nʊarı gie Yisa
Masia dı yı tı, dı vuodieke mana dı chone
Ŋmıŋ, chome ʊ nımbʊa gbaŋ.

5

Tı balla tı nyaŋŋıma magısıŋ dene

1 Vuodieke mana dı yine yada dı Yisa
yiwo Ŋmıŋ Vuovɒarıkırı Masia wa wɒnıŋ
vuoke yiwo Ŋmıŋ bɒa. Ta vuodieke nıŋ dı
chone chɔɔŋ wa nan dı cho ɒ bɒa gbaŋ.
2 Dıı yi tı cho Ŋmıŋ ta yie wudieke ɒ
mıraha dı dagına tı wa, die balla ka vaa tı
sımma dı tı cho ɒ ballı mıŋ. 3 Dıı yi tı seŋ
cho Ŋmıŋ tı nan dıdı ɒ mıraha, ɒ mıraha
dıısıŋ ka tɒa. 4 Ŋmıŋ bɒa mana nan
bıagı a nyaŋŋı tıŋgbaŋka gie magısıŋ,
ta tı yine Yisa Masia yada wa yınana tı
hagırıŋ tı bıagı nyaŋŋa die. 5 Mınıa baaŋ
bıagı nyaŋŋı tıŋgbaŋka gie magısıŋ? Sie
vuodieke nyıına dı yine yada dı Yisa yiwo
Ŋmıŋ Bɒademinŋ.
6 Die dı yiwo wɒnıŋ Yisa Masia die nyına
arızanna ma a keŋ tıŋgbaŋka gie me ta
ka kɒaŋ chaaŋ Jɔɔn die dı sıı wa Ŋmıŋ
nyaaŋ, ta ka kɒaŋ chaaŋ ɒ kpi ta ɒ zıŋ dı
nyıŋ. Dı ka yi wusie dı wudieke nyıına
ma die dı yine wo yiwo dı Jɔɔn die sıı
wa Ŋmıŋ nyaaŋ ama die ɒ kpiye mıŋ ta
ɒ zıŋ dı nyıŋ. Ta Ŋmıŋ Halıkasıka dı yi
daansıatieŋ, dama Halıkasıka yine wusi-
etieŋ. 7 Vuodiekemba dı yine daansıatieliŋ
yiwo ba bataa: 8 banıŋ ba yine Ŋmıŋ
Halıkasıka aŋaŋ nyaabɒ aŋaŋ zımbɒ, ba
bataa wa gie yiwo nɒabalımıŋ. 9 Tı yie
vuota siaria yada mıŋ, ama Ŋmıŋ siara
faası yaa hagırıŋ, ta wɒnıŋ ɒ yına siara
wa gie yaa gamma ɒ Bɒa wa ma. 10 Die
wıa vuodieke mana dı yine Ŋmıŋ Bɒa wa
yada yalla Ŋmıŋ siaraka gie ɒ sɒŋ ma, ama
vuodieke nıŋ mana dı kana ka yi Ŋmıŋ
siaraka gie yada, wɒnıŋ ɒ nagı wa Ŋmıŋ a
bırıŋ ŋmınchıbıtieŋ, dama ɒ ka yi yada dı
siara dieke Ŋmıŋ dı yına yaa gamma ɒ Bɒa
wa ma yiwo wusie. 11 Ŋmıŋ siaraka yiwo
naa: Ŋmıŋ yı tı wa miivoli dieke dı wone
kpatıŋ, ta miivolike gie nyıŋ wa ɒ Bɒa wa
jigiŋ. 12 Vuodieke nıŋ mana dı taasına
aŋaŋ Ŋmıŋ Bɒa wa yaa miivolike gie mıŋ;
ama vuodieke nıŋ mana dı kana ka taası
aŋaŋ Ŋmıŋ Bɒa wa wo kanıŋ miivoli mi.

Miivoli dieke dı wone kpatıŋ wıa

13 N maaga gbaŋkɒ gie a yıa nınıŋ
vuodiekemba dı yine Ŋmıŋ Bɒa wa yada
wa, dama n yaala nı sımma dı nı yaa
miivoli dieke dı wone kpatıŋ mıŋ. 14 Die
wıa tı ka chıga ŋmaamıŋ saŋŋa dieke tı
keŋ jɒɒsa Ŋmıŋ dama ɒ wɒmma a yıa tı
dıı yi tı jɒɒsa a yaala jadieke dı yine ɒ
sɒgınanıŋ. 15 Dıı yi tı sıba a baarı dı Ŋmıŋ
wɒmma tı mıŋ saŋŋa dieke tı keŋ jɒɒsa
wa, die nıŋ tı sıba a baarı dı ɒ wɔŋ tuo tı
jɒɒsıŋ mıŋ.
16 Dıı yi vuoŋ dı ye ɒ nımbɒa dı yinene
bıa dieke dı kana kaaŋ puo wo a nyıŋ
Ŋmıŋ jigiŋ, ɒ jɒɒsı Ŋmıŋ a yı wa aŋ
Ŋmıŋ vaa ɒ wɒbıatı a chaa wa ta yı
wa miivoli, dama ɒ naga chaa vuodieke
tɒmbıatı dı kana kaaŋ puo wo a nyına
ɒ jigiŋ. Ama tɒmbıatı ataŋ beri a bıagı
puo vuoŋ a nyına Ŋmıŋ jigiŋ, n ka bala
dı nı jɒɒsıma Ŋmıŋ a yıma vuodiekemba
dı yinene hanıŋ bıabɒ mi. 17 Tɒŋ dieke
mana dı kana ka vıına yiwo bıaŋ, ama
tɒmbıatı ataŋ beri a ka puo vuoŋ a nyına
Ŋmıŋ jigiŋ.
18 Tı sıba a baarı vuodiekemba nıŋ
mana dı yine Ŋmıŋ ballı ka yie bıaŋ saŋŋa
mana dama Ŋmıŋ Bɒa wa gbarı ba mıŋ ta
tɒntɒmbıatıtieŋ, Sitaani dı kaaŋ bıagı a yi
be wııŋ.
19 Tınıŋ tı sıba a baarı tı yiwo Ŋmıŋ ballı
ama vuodiekemba nıŋ mana dı kana ka yi
Ŋmıŋ ballı bie wo Sitaani nuusi me.
20 Tı sıba a baarı Ŋmıŋ Bɒa
Yisa wa die keŋ wo tıŋgbaŋka gie me a
yı tı yıaŋ dı tı sımma wusie Ŋmınnı. Tı
wana taası aŋaŋ Yisa wa wıa, die vana tı
taası aŋaŋ wusie Ŋmınnı, wɒnıŋ ɒ yine
vuodieke dı yınana miivoli dieke dı wone
kpatıŋ.
21 N ballı, nı vɒarı nı gbaŋ a nyıŋ bugile
me.

Gbaŋ dieke dı gʊtına bule Jɔɔn dı maagına a yı Yisa dıdıısırıŋ wʊnna

1 Manıŋ Jɔɔn vuodieke dı yine Masia
dıdıısırıŋ jakʊʊŋ wa maagınana gbaŋkʊ
gie a yıa n taa vuodieke Ɲmıŋ die dı
vʊarına wa aŋaŋ ʊ ballı. Manıŋ n cho
nı mıŋ aŋaŋ wusie, ama daa manıŋ n
kasıŋ n chone nı, ama vuodiekemba mana
dı tuone Ɲmıŋ wusie dagıkʊ gbaŋ cho nı
mıŋ. 2 Manıŋ aŋaŋ ba chone nı, dama
wusie dagıkʊ bie tı sʊgıtı ma ta nan dı bie
tı sʊŋ ma yaa gamma haahuu.
3 Tı Chɔɔŋ Nabidie Ɲmıŋ aŋaŋ ʊ Bʊa wa
Yisa Masia suŋŋiŋ aŋaŋ ba zɔɔlınchıgıla
aŋaŋ ba sʊgıdʊagıŋ nan dı bie tı ma, tı
dına wusie dagıŋ ta cho taŋ die wo.

Wusie aŋaŋ choti wıa

4 N sʊŋ die fıalıya pam n yene ta fʊ ballı
bataŋ dı wa wusie dagıkʊ dieke tı Chɔɔŋ
Ɲmıŋ dı yına tı wa. 5 N taa, n jʊʊsa fʊ, vaa
aŋ tı mana chome tı nımballı chanchaalıŋ.
Genke ka yi mırıhaalıŋ maŋ maaga a yıa
nı, ka yiwo mırı dieke tı tuone a nyıŋ
piiliku me wo a yaa keŋ tʊgı jinne. 6 Wusie
choti yiwo tı yime wudieke Ɲmıŋ dı bala
tı. Piiliku me wo, ʊ wɔŋ balı tı mıŋ dı tı
chome wo aŋaŋ tı chanchaalıŋ.
7 Tɔ, gıgaantıŋ pam wɔŋ jatı ga
tıŋgbaŋka gie lʊgaha mana mıŋ.
Gıgaantıba gie bala dı banıŋ ba ka yi yada
dı die ba mıırı Yisa Masia ta ʊ yi vuota.
Die vuosisi yiwo gıgaantıŋ ta bı yi Masia
dataası. 8 Die wıa, nı sımma nı gbaŋ ta
da keŋ waarı jadieke nı kpaŋŋa nı gbaŋ a
tʊŋ ka wıa wa, ta keŋ ye ka nyʊarı mana
Ɲmıŋ jigiŋ.
9 Vuodieke nıŋ dı kana ka mıŋŋı tuo Yisa
Masia dagıkʊ ama ta gʊta ʊ gbaŋ gbaŋ ʊ
wıa, Ɲmıŋ wo ʊ jigiŋ, ama vuodieke nıŋ
dı dına dagıkʊ ta ka vasa, tı Chɔɔŋ Ɲmıŋ
aŋaŋ ʊ Bʊadembiŋ Yisa Masia bie ʊ jigiŋ.
10 Die wıa vuodieke nıŋ mana dı kienene
nı jigiŋ ta ka daga Yisa Masia dagıkʊ dieke
dı tʊgısına, nı da tuo wo nı tige me, nı daa
keŋ a waası wa gbaŋ, 11 dama vuodieke
dı waasına wa, ʊ gbaŋ ʊ gʊtı wa mıŋ ʊ
tʊmbıatı ma.

Taanıŋ wʊbalıka wıa

12 N yaa wıa pam dı n balı nı, ama n ka
yaala n maagıha gbaŋkʊ gie sʊŋ a yı nı,
n yaa tama dı n nan keŋ kaagı nı, aŋ tı
dii azama aŋaŋ taŋ, dıı yi die, dı nan yi tı
mana sʊgıfıalıŋ pam.
13 Fʊ taa vuodieke Ɲmıŋ dı vʊarına ballı
waasa fʊ.

Gbaŋ dieke dı gʊtına bʊtaa Jɔɔn
dı maagına a yı Yisa dıdıısırıŋ wʊnna

1 Manıŋ Jɔɔn vuodieke dı yine Masia
dıdıısırıŋ jakʊʊŋ maagınana gbaŋkʊ gie a
yıa n zʊa Gayusi, vuodieke dı yine n zʊa
choti.
2 N zʊa, n jʊʊsa Ɲmıŋ a yıa fʊ dı
fʊ yallıma alaafıa, ta jaaŋ mana gamma
vıınıŋ a yıma fʊ sıba fʊ benne vıınıŋ die
wo Ɲmıŋ jigiŋ. 3 N yaa sʊgıfıalıŋ pam
die tı nımballı bataŋ dı kenne a balı fʊ
dına Ɲmıŋ dagıkʊ dene, ta bie wusieke
me saŋŋa mana. 4 Jaaŋ mana ka yi mıŋ
sʊgıfıalıŋ a tʊgı n wʊnna dı n ballı dı wa
dagıkʊ dieke dı tʊgısına wa.

Gayusi bırıŋ wıa

5 N zʊa, fʊ suŋŋinene tı nımballı aŋaŋ
ba bataŋ fʊ zına wa gbaŋ, fʊnıŋ yie wo
wudieke dı vııŋna. 6 Ba keŋ keŋ Masia
dıdıısırıŋ lagıŋkʊ jigiŋ saŋŋa dieke mana
ba ŋaaŋ tıınsı fʊ burichinike gie wıa mıŋ.
Die wıa ba keŋ kieŋ fʊ jigiŋ fʊ suŋŋi
be aŋaŋ ba chɔnıŋ ma sie dieke me dı
fıalınana Ɲmıŋ sʊŋ. Mıŋŋı pɔgılı ba dama
ba yiwo Ɲmıŋ sııtı. 7 Dı yiwo Yisa Masia
saaŋ wıa ba dı dıa a mʊʊla wıaha, ama ba
ka tuose jaaŋ mana a nyınna vuodiekemba
dı kana ka yi Masia dıdıısırıba jigiŋ. 8 Die
wıa tınıŋ Masia dıdıısırıŋ mʊ tı suŋŋi wo
vuosi gie, amʊ tı nan gʊtı ba ma a tʊma
yaa gamma wusieke dagıŋ mʊʊlıŋ.

Diyotirefesi aŋaŋ Demetirusi wıa

9 Die n maagı wa wıa ataŋ a yı Masia
dıdıısırıba diekemba dı benne nı jigiŋ
wo, ama Diyotirefesi die zeti wo n nʊaŋ,
dama ʊ yaala ʊ wasıma ʊ gbaŋ vuokpııŋ.
10 Die wıa maŋ keŋ keŋ n nan yuori
balı wudiekemba mana ʊ yine, wʊbıa
diekemba ʊ bala yaa gamma tı ma aŋaŋ
ŋmınchıbısı diekemba ʊ balala wa. Daa
genhe nyıına ma ʊ yie, ama ʊ zetiye mıŋ
dı ʊ tuo tı nımballı diekemba dı dına dıa
wa, ta kaga vuodiekemba dı yaala ba tuo
be chaantı, ta bı yaga ba nyınna Masia
dıdıısırıba lagıŋkʊ ma.
11 N zʊa, da keŋ chansıma vuoŋ
tʊntʊmbıatı, ama chansıma wudieke dı
vııŋna. Vuodieke dı tʊna tʊnvıına wʊnıŋ
ʊ yiwo Ɲmıŋ Bʊa, ama vuodieke dı
tʊnnana tʊmbıatı, ʊ tʊmbıatı daga dı ʊ ka
sıba Ɲmıŋ.
12 Vuoŋ mana bıra Demetirusi, ta ʊ beriŋ
dı daga dı ʊ dı wa wusie dagıkʊ; ta n gbaŋ
maŋ bıra wa; ta fʊ sıba dı wudieke nıŋ
mana n bala yaa gamma vuoŋ ma yiwo
wusie.

Taanıŋ wʊbalıka

13 Manıŋ n yaa wıa pam dı n balı fʊ, ama
n ka yaala n maagıha a yi gbaŋkʊ gie sʊŋ.
14 Ama n yaa tama dı n nan keŋ ye fʊ daraa
ale wo gie nʊaŋ, aŋ tı dii azama aŋaŋ taŋ.
15 Nabidie Ɲmıŋ yı fʊ sʊgıdʊagıŋ.
Fʊ zʊalıba mana waasa fʊ. Tı zʊalıba
diekemba dıaŋ dı benne fʊ jigiri, fʊ waası
ba mana wʊnyı wʊnyı.

Gbaŋ dieke Juudi dı maagına wʋnna

1 Manıŋ Juudi vuodieke dı yine Yisa
Masia tʋntʋntʋ ta bı yi Jemisi nımbʋa,
maagınana gbaŋkʋ gie a yıa vuodiekemba
tı Chɔɔŋ Ŋmıŋ dı vʋarına ba ta cho be ta
Yisa Masia dı gbarı ba wa: 2 Ŋmıŋ chıgı
nı zɔɔlıŋ, ta yı nı sʋgıdʋagıŋ aŋaŋ choti
pam.

Yaa gamma ŋmınchıbısı dıdagırıba wıa

3 N nımballı choti, die n mıa mıŋ dı
n maagı nı gbanıŋ yaa gamma gbatıtaaŋ
dieke tı yalla wa ma, ama lele n yeye
mıŋ ta dı yiwo talası dı n maagı a yı nı,
ta kpaaŋ nı aŋ nı ŋmıntı nıŋ a yaalıma
yada wudieke Ŋmıŋ dı nagına a yı ʋ
vuosi wo vıınıŋ, ta daa vaa vuoŋ tarıgıha.
4 Dama vuosi bataŋ, vuodiekemba dı kana
ka chıga Ŋmıŋ lɔbırına a bie nı sʋŋ, ta
tarıgı wʋnıŋ Ŋmıŋ zɔɔlınchıgıla wıaha dı
ba yime ba nyıŋgbanıŋ lɔlıbıatı tʋʋma;
ta ka tuo Yisa Masia nʋaŋ; wʋnıŋ ʋ
nyıına ma ʋ yine tı Sikpeŋtieŋ aŋaŋ tı
Yɔmʋtieŋ. Wʋbıayiiribe gie tıbıdatıŋ wɔŋ
maagı Ŋmıŋ gbaŋkʋ sʋŋ a yʋası mıŋ.
5 Wudieke n yaala n balı nı naa, nı
wɔŋ wʋŋ a mana mıŋ, ta bı sıba ha,
ama n yaala n tıınsı nı yaa gamma a
wıa; tı Yɔmʋtieŋ Nabidie Ŋmıŋ die gbatı
wa ʋ vuosi a nyıŋ Ijipiti tıŋgbaŋ ma,
ama ka kʋaŋ chaaŋ die ʋ kʋʋ ba bataŋ
vuodiekemba dı kana ka yi wo yada wa.
6 Nı bı sıba a baarı dı malaka diekemba
die dı kana ka mıŋŋı a pɔgılı yiko dieke
Ŋmıŋ dı yına ba aŋaŋ ka sieŋ me wo,
ta die ka bı wıarı a bie ba jigiberisike
arızanna ma wa, Ŋmıŋ die bɔbı ba mıŋ
aŋaŋ chɔrıma a nagı ba taaŋ dansarıka
vɔrı dieke dı golinne ta bı yi lımıŋ ma,
ta gbarı dakpeŋkpııŋ dieke ʋ bala ʋ dii
ba sarıya wa. 7 Die gbaŋ gbaŋ dı yi a
yı Sodomi aŋaŋ Gomora tıgısı aŋaŋ tıgı
diekemba die dı gbigine mi wo. Vuosi
mi die tʋma daakpana aŋaŋ hɔgʋkpana
tʋʋma, ta die dı lɔlıbıatı pam ta die ye
tıbıdatı dieke die dı yine boli dieke dı
dinene yaa gamma haahuu, ka yi kpaamıŋ
a yıa vuoŋ mana.
8 Ŋmınchıbısı dıdagırıba gie bala dı
ba daansa yınana ba sieŋ ba yie ba
nyıŋgbanıŋ dıgıntı aŋaŋ hɔgʋkpana aŋaŋ
daakpana tʋʋma, ta zeti Ŋmıŋ nʋaŋ, ta
bı zıa Ŋmıŋ malakasi. 9 Ama malakasi
jakʋʋŋ vuodieke saaŋ dı dine Makeli wo,
saŋŋa dieke wʋnıŋ aŋaŋ Sitaani die dı
wagına Mosisi nyıŋgbanıŋ wıa wa, ama
Makeli gbaŋ die dı ka zıa Sitaani, die ʋ balı
wa dı, "Ŋmıŋ nan dagı fʋ yıaŋ." 10 Ama
vuosi gie nıŋ, zıa jadieke mana ba kana
ka sıba ka chıaŋ, ta yie wudieke mana ba
yaalala sıba dɔŋısı dı wone yıaŋ dene, ta
chʋʋsa ba gbaŋ. 11 Wʋbıaŋ bie ba ma,
dama ba dı wa Keeni siebıakʋ; ba bı yiwo
gıgaantıŋ ligire wıa sıba Baalami die dı
sına dene; ta bı tʋma sıba Kora die dı
tʋnna dene wo ta ka dı Ŋmıŋ nʋarı ta keŋ
kpi wo; ba gbaŋ ba nan kpi die. 12 Vuosi
gie dı keŋ lagıŋ aŋaŋ nı tı Yɔmʋtieŋ choti
nʋabalımıŋ dʋʋga diile saŋŋa ba sıı sıba
chachabı ta nan bıagı chʋʋsı nı. Ba ka
chıga viivi aŋaŋ ba baga dı benne ba
nyıına ma ba ma wa. Ba sıı sıba nıınmara
diekemba dı kana ka yaa nıınŋ kieŋ, ama ta
bʋlɔgısıŋ dı yaa ha a chʋŋ; ta bı sıı sıba tıı
diekemba dı kana ka nyınna nyıŋnyıŋka
ka nyıŋnyıŋka saŋŋa, ta bı sıı sıba tıı
diekemba ba vʋʋna ka dagırısı ta ka kpi
wo. 13 Ba sıı sıba mʋgıkpııŋ nyaaŋ dı
ŋaana poŋŋe ta yaa fʋnfʋgıtı aŋaŋ dıgıntı
dene wo, ta bı sıı sıba chıŋmarı diekemba
dı ŋaana dı dıa dene wo; ta lımıŋ dieke dı
wone kpatıŋ dı chıısa ba wa.

14 Enɔki, vuodieke dı diisine Adami
haagısı bʋyʋpɔyı ma die yiŋŋine balı ŋa
wıa dı, "Ŋmıŋ aŋaŋ ʋ malakasi tuse tuse
kieŋ 15 dı ʋ dii vuoŋ mana sarıya, ta chʋʋsı
vuodiekemba mana dı kana ka chıga wa,
dama ba yiwo wʋbıatı ta ka dı wa; aŋaŋ
vuobıatıtı mana dı balala a chʋʋsa wa wa,
ta ba baga dı wori aŋaŋ wa dene wo."

16 Vuosi gie yiwo vuodiekemba dı
vʋʋnana ta naga ba chanchaalıŋ taalı, ta
yie ba gbaŋ lɔlıbıatı tʋʋma, ta kuule pam,
ta naga nʋanansıŋ a tuose nyindiekemba
mana ba yaalala a nyınna vuosi jigiŋ.
17 N nımballı choti, nı tıınsı wudieke
tı Yɔmʋtieŋ Yisa Masia tʋntʋntıba die
dı bala nı saŋŋa dieke dı tıanna wa.
18 Die ba baarı dı, "Dakpatıkırı daraaha
mi vuodiekemba dı dına ba nyıŋgbanıŋ
lɔlıbıatı nan keŋ a vʋarı nı fala." 19 Banıŋ
vuosi mi yaa wa puole a kieŋ; ba
nyıŋgbanıŋ choti nyıına ma pɔgılına ba,
Ŋmıŋ Halıkasıka wo ba ma. 20 N nımballı
choti, nı vaa nı sʋgıtı hagırıma aŋaŋ
Masia wʋvıınŋ dieke dı yine kası wa, ta
jʋʋsıma Ŋmıŋ ʋ Halıkasıka hagırıŋ ma,
21 ta nı yi vuodiekemba Ŋmıŋ dı chone,
ta chıısıma saŋŋa dieke tı Yɔmʋtieŋ Yisa
Masia dı nan keŋ yı nı miivoli dieke dı
wone kpatıŋ, ʋ zɔɔlınchıgıla wıa wa.

22 Vuodiekemba ba yada dı leeŋinene
wo, nı chıgı ba zɔɔlıŋ, 23 ta gbatı ba a nyıŋ
Sitaani boliŋ me; ta vuodiekemba dı yalla
ba lɔlıbıatı magılaha, nı chıgı ba zɔɔlıŋ,
ta bı yallıma ŋmaamıŋ, ta da gbigi ba
wʋbıatıtı jigiŋ.

Ŋmɪŋ bɪrɪŋ

24 Ŋmɪŋ nan bɪagɪ gbarɪ nɪ ta nɪ kaaŋ
dɪ nanna, ta keŋ yaa nɪ tʊgɪ ʊ nɪŋŋa chu-
ulikpeŋkpɪɪŋ ma, ta nɪ kaaŋ yaa wʊbɪaŋ,
ta nɪ nan yaa sʊgɪfɪalɪŋ pam; 25 wʊnɪŋ
vuodieke dɪ yine Ŋmɪŋ balɪŋka ta gbatɪ
tɪ tɪ Yɔmʊtieŋ Yisa Masia wɪa wa, ʊ sɪna
bɪrɪŋ aŋaŋ jɪlɪma aŋaŋ hagɪrɪŋ aŋaŋ yiko,
saŋŋa dieke dɪ tɪanna wa, aŋaŋ lele gie,
yaa gamma haahuu! Wusie.

Wudieke Yisa Masia die dı Yuorine a dagı Jɔɔn wʊnna

1 Wudieke Yisa Masia die dı yuorine a
dagı maagına gbaŋkʊ gie me. Ŋmıŋ die
yına wa wıırı mi dı ʊ dagı ʊ tʊntʊntıba
wudieke dı bala ka yi lele ke gie. Masia die
tʊŋ wa ʊ malaka ʊ tʊntʊntʊ Jɔɔn jigiŋ, dı
ʊ balı wa wıaha gie mana. 2 Die wıa, Jɔɔn
die dı yuori dagı wudieke mana ʊ yene,
aŋ ka yi wudieke dı nyına Ŋmıŋ jigiŋ,
aŋaŋ wudieke Masia dı yuorine a dagı
wa wa. 3 Vuodieke nıŋ mana dı karınna
naazʊa wudieke dı maagına gbaŋkʊ gie
me, sʊgıfıalıŋ yiwo ʊ sııtı, ta vuodiekemba
dı wʊnnana wıırı ta saagı, sʊgıfıalıŋ yiwo
ba sııtı, dama saŋŋa gbigiye mıŋ dı wıırı
gie mana yi.

Yisa Masia dıdıısırı diekemba dı benne tıgısı ayʊpɔyı wa wıa

4 Manıŋ Jɔɔn maagınana gbaŋkʊ gie
a yıa Yisa Masia dıdıısırı diekemba dı
benne tıgısı ayʊpɔyı wa dı benne Asia
tıŋgbaŋ ma.

Ŋmıŋ vuodieke dı benne, ta die beri, ta
nan dı beri yaa gamma haahuu wo, aŋaŋ
haalıtı ayʊpɔyı dı benne ʊ naagbaŋtıtı
nıŋŋa aŋaŋ Yisa Masia yı nı suŋŋiŋ aŋaŋ
sʊgıdʊagıŋ. 5 Wʊnıŋ Yisa Masia yiwo
vuodieke dı mʊʊlınana Ŋmıŋ wıa aŋaŋ
wusie wo, ta bı yi vuodieke die dı wolinne
a hagı kuŋ me wo, ta bı yi tıŋgbaŋka gie
naakpııma mana naaŋ wa.

Ʊ chone tı ta tuo tı kuŋ a kpi a gbatı tı
a nyıŋ bıaŋ ma, 6 ta yi tı bırıŋ ʊ naarı ma
vuodiekemba dı yine kıkaabıtıba, dı tı tʊŋ
ʊ Chɔɔŋ Ŋmıŋ tʊʊma. Wʊnıŋ ʊ sına bırıŋ
aŋaŋ hagırıŋ yaa gamma haahuu. Wusie.
7 Yeye, ʊ nan dı bie nııŋmara sʊŋ a kieŋ,
vuoŋ mana nine nan daansı ye wo,
aŋaŋ vuodiekemba die dı tɔbına wa
gbaŋ. Saŋŋa dieke ʊ bala ʊ keŋ wo,
tıŋgbaŋka gie vuosi mana nan keŋ
kʊŋ ʊ wıa.|lWusie, ka nan seŋ yi
die.

8 Tı Yɔmʊtieŋ Nabidie Ŋmıŋ, vuodieke
dı yalla hagırıŋ mana, ta die beri, ta ye
beri, ta nan keŋ beri yaa gamma haahuu
wo, wʊnıŋ ʊ balala naa dı, "Manıŋ n yine
jaaŋ mana piiliŋ aŋaŋ ka kpatıŋ."

9 Manıŋ Jɔɔn vuodieke dı yine nı
nımbʊa ta lagıŋ aŋaŋ nı a dii wahala aŋaŋ
suguru Yisa Masia wıa wa, die n dına dı
dıa ta mʊʊla Ŋmıŋ wıa aŋaŋ tı Yɔmʊtieŋ
wʊvıınaha wıa, ba nagı mıŋ a yaa mıŋ
a ga Patimosi tıŋgbaŋ dieke nyaaŋ dı
giline wo me. 10 Womi, Alasiri daaŋ kaanı
Ŋmıŋ Halıkasıka die dı hagı n ma, die
maŋ wʊŋ lɔlıkpeŋkpııŋ dı dɔnnana sıba
kantaŋ ta bala wıa n kʊaŋ. 11 Die lɔlıkʊ dı
baarı dı, "Maagı wudieke fʊ yene wo a yi
gbanıŋ ma a nagı tʊŋ a yı Masia dıdıısırıŋ
lagımıŋ ayʊpɔyı wa, dı benne Efesusi tıŋ
ma aŋaŋ Simirina aŋaŋ Pegamumi aŋaŋ
Tiatira aŋaŋ Saadisi aŋaŋ Filadalifia aŋaŋ
Lodisia tıgısı ma wa."

12 Die maŋ yiŋŋi dı n ye vuodieke dı
balala wıa a yıa mıŋ wa, womi die maŋ
ye salıma popolisi jigizielikiŋ ayʊpɔyı dı
zene. 13 A sʊnsʊŋ die maŋ ye vuoŋ dı
zene a nıası dembiŋ ta yeegi jayeekiwaŋ
ka sʊʊŋ a gbıa ʊ naatala ta salıma gbanıŋ
dı bɔbı ʊ nyʊʊŋ. 14 Ta ʊ sikpeŋ zoosi dı
yıantı sıba gʊŋgʊntı, ta ʊ nine dı sıı sıba
bolinyaaŋ, 15 ta ʊ naatala dı nyıgısa sıba
kʊʊtı ba nagına a yi boliŋ me ta ʊ lɔlıŋ
dı dɔma sıba nyaakpııŋ dı palala. 16 Ta
pɔgılı chıŋmarısı ayʊpɔyı ʊ nuudiigiŋ me,
ta takoobi dieke dı dinene ka nʊa ale dı
chabı ʊ nʊaŋ ma, ta ʊ nine chaaŋ die dı
chaaŋ sıba ŋmıŋ dı chaannana ŋmıntʊası
dene wo. 17 Die n yene wo wo die maŋ
sʊʊŋ nan tıŋgbaŋ ʊ nıŋŋa sıba vuodieke
dı kpine. Die ʊ nagı ʊ nuudiigiŋ a dıısı
n ma ta baarı dı, "Da va ŋmaamıŋ yalla
fʊ, manıŋ n yine jaaŋ mana piiliŋ aŋaŋ ka
kpatıŋ. 18 Manıŋ n yine vuodieke dı benne
ʊ miivoli me, die n kpiye mıŋ, ama lele, n
bie wo n miivoli me yaa gamma haahuu,
manıŋ n yaa wa kuŋ aŋaŋ kpiiliŋ hagırıŋ.
19 Die wıa, maagı nyindiekemba fʊ yene
lele gie, aŋaŋ nyindiekemba dı bala a yi
kʊaŋ chaaŋ. 20 Chıŋmarısı ayʊpɔyı dieke
fʊ yene n nuudiigiŋ me wo aŋaŋ salıma
popolisi jigizielikiŋ ayʊpɔyı wa lɔbırıŋ
chıaŋ wʊnna: chıŋmarısı ayʊpɔyı wa zie
yı wa n dıdıısırıba lagıma lagıma ayʊpɔyı
diekemba dı benne tıgısı ayʊpɔyı wa
malakasi, ta popolisi jigizielikiŋ ayʊpɔyı
wa dıaŋ dı yi n dıdıısırıŋ lagıma lagıma
ayʊpɔyı wa."

2

Masia wudieke dı yine Efesusi tıŋ vuosi sııtı wʊnna

1 Ta vuodieke die n yene wo dı balı mıŋ
dı n maagı wıaha a yı ʊ dıdıısırı diekemba
dı lagıŋna a bie Efesusi tıŋ ma wa malaka
dı:

Wıaha gie nyıŋ wa vuodieke dı
pɔgılana chıŋmarısı ayʊpɔyı ʊ nuudi-
igiŋ me wo, ta dı dıa chʊŋ salıma
popolisi jigizielikiŋ ayʊpɔyı wa sʊkʊ. 2 N
sıba nı tʊʊma dı sına dene, aŋaŋ nı
faasına tʊŋ die a dii suguru dene, ta
sıba a baarı dı nı ka yaala nı bemme
aŋaŋ vuobıatı, ta sıba dı nı magısı
vuodiekemba dı balala dı ba yiwo n
tʊntʊntıba a ye mıŋ, ta ye dı ba yiwo

ŋmɪnchɪbɪtieliŋ. 3 Nɪ dii wo suguru ta
dii wahala pam n wɪa ama ta ka va mɪŋ.
4 Ama nɪ bɪaŋ wʊnna: nɪ ka bɪ cho
mɪŋ sɪba die nɪ wolinne a cho mɪŋ dene
wo. 5 Nɪ tɪɪnsɪ die nɪ sɪna dene wo,
ta vaa wʊbɪatɪtɪ yiile, ta yime wudieke
die nɪ wolinne a yie ka vɪɪna wa. Dɪɪ
yi nɪ ka va nɪ wʊbɪatɪ, n nan keŋ
nɪ jigiŋ a nagɪ nɪ popoli jigizielikiri a
nyɪŋ ka jigiberisikiŋ. 6 Ama wudieke nɪ
yinene aŋ ka vɪɪna yiwo naa; nɪ ka yaala
wudieke Nikola vuosi dɪ yinene wo, sɪba
n gbaŋ dɪ kana ka yaala dene wo.
7 Vuodieke dɪ yalla tɪba, ʊ wʊŋ
wudieke Ŋmɪŋ Halɪkasɪka dɪ balala yɪa
Masia dɪdɪɪsɪrɪba naa!
Vuodieke dɪ nyaŋŋɪna nyaŋŋɪŋ,
wʊnɪŋ maŋ nan yɪ wa sieŋ dɪ ʊ dii
miivoli nyɪŋnyɪŋka diekemba dɪ bene
Ŋmɪŋ jigiŋ, jigidieke ba wasɪnana
paradasi* wa.

Masia wudieke dɪ yine Simirina tɪŋ vuosi sɪɪtɪ wʊnna

8 Ta vuodieke die n yene wo dɪ bɪ balɪ
mɪŋ dɪ n maagɪ wɪaha gie a yɪ ʊ dɪdɪɪsɪrɪ
diekemba dɪ lagɪŋna a bie Simirina tɪŋ ma
wa malaka dɪ:
Wɪaha gie nyɪŋ wa vuodieke dɪ yine
jaaŋ mana piiliŋ aŋaŋ ka kpatɪŋ wa
jigiŋ, wʊnɪŋ die ʊ kpine ta bɪ hagɪ kuŋ
me wo. 9 N sɪba nɪ wahala diile wɪa,
ta bɪ sɪba a baarɪ nɪ yiwo zɔɔlɪntieliŋ,
ama wusie, Ŋmɪŋ jigiŋ nɪŋ nɪ yiwo
nyintitieliŋ. N sɪba a baarɪ vuosi bataŋ
bala a chʊʊsa nɪ saara, ta bɪ baarɪ dɪ
ba yiwo Juu vuosi, ama ta ka yiye, ba
yiwo Sitaani vuosi. 10 Nɪ da chɪgɪma
ŋmaamɪŋ aŋaŋ wahala dieke nɪ bala nɪ
dii wo. Sitaani nan va aŋ ba yigi nɪ bataŋ
a yi dansarɪka ma, dɪ ba magɪsɪ nɪ a ye,
aŋ nɪ dii wahala a ga tʊgɪ daraa baŋ.
Ama dɪɪ yi kuŋ gbaŋ nɪ yi mɪŋ yada ta n
nan yɪ nɪ piini dieke dɪ yine miivoli.
11 Vuodieke dɪ yalla tɪba, ʊ wʊŋ
wudieke Ŋmɪŋ Halɪkasɪka dɪ balala a yɪa
Masia dɪdɪɪsɪrɪba naa!
Vuodieke dɪ nyaŋŋɪna nyaŋŋɪkʊ gie,
wʊnɪŋ ʊ kaaŋ ye kuŋ dieke dɪ gʊtɪna
bule wo.

Masia wudieke dɪ yine Pegamumi tɪŋ vuosi sɪɪtɪ wʊnna

12 Ta vuodieke die n yene wo dɪ bɪ balɪ
mɪŋ dɪ n maagɪ wɪaha gie a yɪ ʊ dɪdɪɪsɪrɪ
diekemba dɪ lagɪŋna a bie Pegamumi tɪŋ
ma wa malaka dɪ:
Wɪaha gie nyɪŋ wa vuodieke dɪ yalla
takoobi dieke dɪ yalla nʊadiike ale wo
jigiŋ. 13 N sɪba jigidieke nɪ benne wo
yiwo jigidieke Sitaani dɪ yine naaŋ. Ama
nɪ ye dɪɪ mɪŋ mɪŋ; saŋŋa dieke die ba
kenne kʊʊ Antipasi, vuodieke dɪ yine n
siaratieŋ aŋaŋ wusie wo, nɪ gbaŋ gbaŋ
tɪgɪdieke Sitaani dɪ benne wo, saŋka mi
gbaŋ, die nɪ ka zeti n sieŋ. 14 Ama
wusie, wɪa bɪta nɪ yi a chʊʊsɪ: vuosi
bataŋ bene nɪ sʊŋ a dɪɪ Balaami dagɪŋ,
vuodieke die dɪ dagɪna Balaki ʊ bala ʊ
yi die a vaa Izara vuosi yi bɪaŋ ta vaa
ba die nyindiiki dieke ba nagɪna a yɪ
ŋmɪnaha ta bɪ vaa ba yie daakpana aŋaŋ
hɔgʊkpana tʊʊma aŋaŋ taŋ. 15 Die gbaŋ
gbaŋ nɪ yallɪ vuosi bataŋ nɪ sʊŋ ta ba dɪ
Nikola vuosi dagɪŋ. 16 Die wɪa, nɪ vaa
nɪ wʊbɪatɪ yiile, dɪ daa die, n nan keŋ
nɪ jigiŋ lele a wagɪ aŋaŋ banɪŋ vuosi mi
aŋaŋ takoobi dieke dɪ nyɪna n nʊaŋ ma
wa.
17 Vuodieke dɪ yalla tɪba, ʊ wʊŋ
wudieke Ŋmɪŋ Halɪkasɪka dɪ balala yɪa
Masia dɪdɪɪsɪrɪba naa!
Vuodieke dɪ nyaŋŋɪna nyaŋŋɪkʊ gie,
wʊnɪŋ maŋ baaŋ n yɪ lɔbɪrɪŋ ma nyindi-
ike dieke ba wasɪnana maanaha aŋ ʊ dii,
ta bɪ yɪ wa tanyɪalɪ dieke saaŋ haalɪŋ dɪ
maagɪna ka ma wa ta vuoŋ ka sɪba wa,
sie vuodieke dɪ tuone nyɪɪna ma.

Masia wudieke dɪ yine Tiatira tɪŋ vuosi sɪɪtɪ wʊnna

18 Ta vuodieke die n yene wo dɪ bɪ balɪ
mɪŋ dɪ n maagɪ wɪaha gie a yɪ ʊ dɪdɪɪsɪrɪ
diekemba dɪ lagɪŋna a bie Tiatira tɪŋ ma
wa malaka dɪ:
Wɪaha gie nyɪŋ wa Ŋmɪŋ Bʊadembike
vuodieke nine dɪ sɪna sɪba bolinyaaŋ, ta
ʊ naatala dɪ nyɪgɪsa sɪba kʊʊtɪ dene wo
jigiŋ. 19 N sɪba wudieke nɪ yinene mɪŋ,
ta sɪba nɪ yalla choti dene, ta bɪ sɪba
nɪ yalla yada dene, nɪ tʊʊma aŋaŋ nɪ
yalla hanɪa dene, ta bɪ sɪba dɪ lele, nɪ
tʊma a tɪaŋ die nɪ wolinne a tʊma dene
wo. 20 Ama nɪ wʊbɪaŋ yiwo naa: nɪ tuo
wo hɔgʊ dieke ba wasɪnana Jezebeli wa,
vuodieke dɪ chɪbɪnana ŋmɪnchɪbɪsɪ dɪ
ʊ yiwo Ŋmɪŋ naazʊa wa. Ʊ daga mɪŋ
ta gaama n tʊntʊntɪba ba yie daakpana
aŋaŋ hɔgʊkpana tʊʊma ta die nyindiiki
diekemba ba nagɪna yɪ ba ŋmɪna. 21 N
yɪ wa wa saŋŋa dɪ ʊ tarɪgɪ ʊ beriŋ, ama
ʊ ka saagɪ dɪ ʊ vaa ʊ daakpana tʊʊmaha.
22 Die wɪa n nan nagɪ wa a taaŋ yʊagɪtɪ
gado me, wʊnɪŋ aŋaŋ vuodiekemba dɪ
lagɪŋna a tʊma dɪgɪntɪ tʊʊmaha nan dii
wahala pam. N nan yi die lele, ntaala ba
vaa ba wʊbɪatɪ mi yiile. 23 Ta n nan kʊʊ
vuodiekemba dɪ dɪna wa wa mana, aŋ n
dɪdɪɪsɪrɪba mana sɪmma sɪba dɪ manɪŋ
n yine vuodieke dɪ sɪbɪna vuota mana
sʊŋ aŋaŋ ʊ sʊŋanyile. Ta n nan yiŋŋi

* **2:7** 2.7 Arɪzanna saaŋ bɪna yi paradasi.

tuŋ vuoŋ mana yaa gamma ʊ tʊʊma dɪ sɪna die.
24 Ama nɪ vuodiekemba dɪ tɪalɪna
Tiatira tɪŋ ma ta ka dɪ hɔgʊ wa gie
ŋmɪnchɪbɪsɪ dagɪkʊ ta ka bɪ dɪ dagɪ
dieke vuosi bataŋ dɪ wasɪnana Sitaani
wʊlɔbɪrɪkaha dagɪko, nɪnɪŋ maŋ bala
nɪ, dɪ n kaaŋ nagɪ chiidʊnsa a chii nɪ.
25 Ama nɪ faasɪ a yigi wudieke nɪ yalla
wa a yalla keŋ keŋ a ga tʊgɪ saŋŋa dieke
n bala n keŋ wo. 26-27 Vuodiekemba dɪ
nyaŋŋɪna nyaŋŋɪkʊ gie, ta yie wudieke
n yaalala a ga tʊgɪ kpatɪkʊ n nan yɪ
ba yiko dieke chanchaaŋ die n tuone a
nyɪŋ n Chʊa jigiri: N nan vaa ba yallɪma
yiko tɪŋgbaŋka gie buurɪŋ mana mana
ma, ta ba nan pɔgɪlɪ ba aŋaŋ hagɪrɪŋ
ta nan bɪagɪ chʊʊsɪ ba sɪba fʊ ŋaana
nagɪ kʊʊtɪ daaŋgbanɪŋ a nɪga gbiesi a
ŋmaba die wo. 28 N nan bɪ yɪ ba saŋka
mi sʊkʊleelɪŋ ŋmaarɪŋ.
29 Vuodieke nɪŋ mana dɪ yalla tɪba, ʊ
wʊŋ wudieke Ŋmɪŋ Halɪkasɪka dɪ balala
a yɪa Masia dɪdɪɪsɪrɪba naa.

3

Masia wudieke dɪ yine Saadisi tɪŋ vuosi sɪɪtɪ wʊnna

1 Ta vuodieke die n yene wo dɪ bɪ
balɪ mɪŋ dɪ n maagɪ wɪaha gie a yɪ ʊ
dɪdɪɪsɪrɪba dɪ bene Saadisi tɪŋ ma wa
malaka dɪ:

Wɪaha gie nyɪŋ wa vuodieke dɪ
pɔgɪlɪna haalɪtɪ ayʊpɔyɪ dɪ jɪanna Ŋmɪŋ
wa ta yalla chɪŋmarɪsɪsɪ ayʊpɔyɪ wa
jigiŋ. N sɪba wudieke nɪ yinene mɪŋ, nɪ
sɪɪ sɪba vuodiekemba dɪ yine mɪŋ yada,
ama wusie nɪŋ nɪ ka bɪ yi mɪŋ yada.
2 Die wɪa, nɪ hagɪ a kpaŋŋɪ nɪ gbaŋ ta
da vaa yada dieke dɪ tɪalɪna kpi kpatɪ,
dama nɪ yinene wudieke ka suule Ŋmɪŋ
nine. 3 Die wɪa, nɪ tɪɪnsɪma wudiekemba
die ba dagɪna nɪ wa aŋaŋ wudieke die nɪ
wʊnna wa, ta dɪa ha ta vaa nɪ wʊbɪatɪtɪ.
Dɪɪ yi nɪ ka tarɪgɪ nɪ berɪŋ, n nan keŋ
sɪba gaarʊ ta nɪ kaaŋ dɪ sɪba saŋŋa dieke
n balla n keŋ, ta datɪ nɪ tɪba. 4 Ama nɪ
bataŋ bene Saadisi tɪŋ ma ta ba sʊgɪtɪ
dɪ wo dɪgɪntɪ. Banɪŋ bala ba yeegi
nyɪŋyeekiyɪala ta banɪŋ ba aŋaŋ mɪŋ dɪ
lagɪŋ a chʊŋ, dama ba mʊ mɪŋ aŋaŋ
die wɪa. 5 Ta vuodiekemba dɪ nyaŋŋɪna
nyaŋŋɪkʊ nan keŋ yeegi nyɪŋyɪala sɪba
naa, ta n kaaŋ keŋ a vʊarɪ ba saara a
nyɪŋ miivoli haalɪtieliŋ gbaŋkʊ ma. Ta n
nan keŋ balɪ yaalɪŋ ma dɪ ba yiwo n sɪɪtɪ
n Chʊa Ŋmɪŋ aŋaŋ ʊ malakasɪ nɪŋŋa.
6 Vuodieke dɪ yalla tɪba, ʊ wʊŋ
wudieke Ŋmɪŋ Halɪkasɪka dɪ balala a yɪa
Masia dɪdɪɪsɪrɪba naa.

Masia wudieke dɪ yine Filadalifia tɪŋ vuosi sɪɪtɪ wʊnna

7 Ta vuodieke die n yene wo dɪ bɪ
balɪ mɪŋ dɪ n maagɪ wɪaha gie a yɪ ʊ
dɪdɪɪsɪrɪba dɪ bene Filadalifia tɪŋ ma wa
malaka dɪ:

Wɪaha gie nyɪŋ wa vuodieke dɪ yine
Kasɪtieŋ ta yi Wusietieŋ wo jigiŋ. Wʊnɪŋ
ʊ yalla naakpɪɪŋ Davidi yiko safibinni,*
ta ʊ keŋ yuori sanʊaŋ vuoŋ wori a baaŋ
bɪagɪ a ligi ke, ta ʊ keŋ ligi vuoŋ wori
a baaŋ bɪagɪ a yuori ke. 8 N sɪba nɪ
tʊʊma dɪ sɪna die. Ye, n yuori wo sanʊaŋ
a zieŋ nɪ nɪŋŋa ta vuoŋ wori a baaŋ
bɪagɪ a ligi ke. N sɪba dɪ hagɪrɪ dieke
nɪ yalla wa ka dala, ama die yɔrɪ, nɪ
ye dɪ wa n dagɪkʊ, ta ka chiisi dɪ nɪ
ka sɪba mɪŋ. 9 Ama vuodiekemba dɪ
yine Sitaani vuosisi, ŋmɪnchɪbɪtielibe ta
chɪba wɪa dɪ ba yiwo Juu vuosisi ama
ta ka yiye wo, n nan vaa ba keŋ gbirigi
nɪ nɪŋŋa ta sɪmma a baarɪ n seŋ cho nɪ
mɪŋ. 10 Dama nɪ dɪna n mɪraha ta dii
suguru n wɪa naa, n nan mɪŋŋɪ a pɔgɪlɪ
nɪ mɪŋ amʊ nɪ kaaŋ keŋ juu wʊbɪa dieke
dɪ bala ka keŋ magɪsɪ tɪŋgbaŋka gie
vuosi mana naa. 11 N kieŋ mɪŋ lele ke
gie, die wɪa nɪ mɪŋŋɪ pɔgɪlɪ jadieke nɪ
yalla, amʊ vuoŋ kaaŋ gbatɪ nɪ nyʊarɪ mi.
12 Vuodiekemba nɪŋ dɪ nyaŋŋɪ nyaŋŋɪkʊ
gie, n nan yi be Ŋmɪŋ juoku zaantalɪŋ,
ta ba kaaŋ keŋ nyɪŋ ka ma. Ta n nan
bɪ maagɪ Ŋmɪŋ saaŋ ba ma, ta maagɪ
Ŋmɪŋ tɪŋ saaŋ ba ma, Ŋmɪŋ tɪka yiwo
Jerusalemi haalɪ dieke dɪ bala ka nyɪŋ
arɪzanna ma Ŋmɪŋ jigiŋ a keŋ sʊʊŋ
tɪŋgbaŋka gie me wo. N gbaŋ n nan
maagɪ n saaŋ haalɪŋ a dɪɪsɪ ba ma.
13 Vuodieke dɪ yalla tɪba, ʊ wʊŋ
wudieke Ŋmɪŋ Halɪkasɪka dɪ balala yɪa
Masia dɪdɪɪsɪrɪba naa.

Masia wudieke dɪ yine Lodisia tɪŋ vuosi sɪɪtɪ wʊnna

14 Ta vuodieke die n yene wo dɪ bɪ balɪ
mɪŋ dɪ n maagɪ wɪaha gie a yɪ ʊ dɪdɪɪsɪrɪ
diekemba dɪ lagɪŋna a bie Lodisia tɪŋ ma
wa malaka dɪ:

Wɪaha gie nyɪŋ wa vuodieke saaŋ dɪ
yine Wusie wo jigiŋ, ta bɪ yi siaratieŋ
dieke dɪ yine wusietieŋ ta mɪŋŋɪ yie
siaravɪɪna wa, ta bɪ yi jadieke mana
Ŋmɪŋ dɪ naanna sikpeŋtieŋ wo. 15 N
sɪba nɪ tʊʊma dɪ sɪna die, ta bɪ sɪba
nɪ sɪna die, nɪ ka sʊnsɪ ta nɪ ka bɪ
tuuli, ama n tɪŋ nan dɪ yaala nɪ yi a
kaanɪ. 16 Ama nɪ kana ka tuuli yaa sʊnsɪ
wa wɪa, n baaŋ tɪɪrɪ nɪ mɪŋ a nyɪŋ n
nʊaŋ ma a taaŋ. 17 Nɪnɪŋ nɪ bala mɪŋ
dɪ nɪ yiwo nyintitieliŋ, dɪ nɪ yallɪ wa

* **3:7** 3.7 Davidi safibinni chɪaŋ yiwo “U Yiko”.

nyindiekemba mana nɪ yaalala, ta nɪ
ka waarɪ jaaŋ, ama nɪ ka sɪba nɪ yalla
sʊgɪchʊʊsɪŋ aŋaŋ zɔɔlɪŋ dene. Nɪ yiwo
zɔɔlɪntieliŋ ta chʊŋ yɔrɪ, ta bɪ yi yɪɪsɪ.
18 Die wɪa, n kpaama nɪ mɪŋ dɪ nɪ daa
salɪma dieke dɪ yine salɪma wusie a nyɪŋ
n jigiŋ ta seŋ yi nyintitieliŋ. Nɪ bɪ daa
nyiŋyeekiyɪala a yeegi a ligi nɪ viivi. Nɪ
bɪ daa nine kpaaŋ a yi nɪ nine me amʊ
nɪ nan dɪ yese. 19 Vuodiekemba mana
n chone, n kpaama ba mɪŋ ta data ba
tɪba. Die wɪa, nɪ vaa tʊmbɪatɪ ta da
laalɪma. 20 Nɪ wʊmma, n zie wo sanʊarɪ
ma a kpaasa gbɪabɪkʊ, vuodieke mana
dɪ wʊnna n lɔlɪŋ ta yuori gbɪabɪkʊ, n
nan keŋ juu ta manɪŋ aŋaŋ wa nan lagɪŋ
dii. 21 Vuodieke dɪ nyaŋŋɪna nyaŋŋɪkʊ
gie, n nan yɪ wa sieŋ dɪ ʊ keŋ gʊtɪ a
kala aŋaŋ mɪŋ n naara gbaŋtɪ ma, sɪba
n nyaŋŋɪna nyaŋŋɪkʊ mana ta lagɪŋ kalɪ
n Chʊa Ŋmɪŋ naara gbaŋtɪ ma wa.
22 Vuodieke dɪ yalla tɪba, ʊ wʊŋ
wudieke Ŋmɪŋ Halɪkasɪka dɪ balala yɪa
Masia dɪdɪɪsɪrɪba naa.

4

Ba jɪannana Ŋmɪŋ dene arɪzanna ma

1 Naa mana kʊaŋ chaaŋ maŋ bɪ ye ta
arɪzanna ma gbɪabɪŋ dɪ yuorine.
Ta maŋ bɪ wʊŋ lɔlɪ dieke n wolinne
wʊŋ ta ka bala wɪa a yɪa mɪŋ wa, ta
sɪɪ sɪba kantaŋ dɪ, "Keŋ jʊalɪ gie aŋ n
dagɪ fʊ wudieke dɪ bala ka yi naa kʊaŋ
chaaŋ." 2 Lele womi, Halɪkasɪka dɪ hagɪ
n ma, ta maŋ ye vuoŋ dɪ kalɪ naagbanɪŋ
ma arɪzanna ma, 3 ta ʊ nine chaaŋ dɪ
nyɪgɪsa sɪba taŋ diekemba ba wasɪnana
jasipa aŋaŋ kaneliani wa, nɪɪŋmajɪbɪŋ dɪ
taaŋ giliŋ naagbaŋkʊ ta faasɪ nyɪgɪsa. 4 Ta
naagbaŋtɪ baŋɪsɪ-le aŋaŋ anɪɪsa dɪ dʊa
a giliŋ naagbaŋkʊ. Ta nyɪŋkʊra baŋɪsɪ-
le aŋaŋ banɪɪsa dɪ yeegi nyiŋyeekiyɪala
ta bubi salɪma sibubisi, ta kalɪ naara
gbaŋtɪ baŋɪsɪ-le aŋaŋ anɪɪsa wa ma. 5 Ta
nɪɪnyɪgɪsɪŋ aŋaŋ watɪ aŋaŋ nɪɪnatɪŋ dɪ
nyɪŋ naagbaŋkʊ ma. Ta popoli ayʊpɔyɪ dɪ
lagɪŋ die naagbaŋkʊ nɪŋŋa, hanɪŋ a yine
Ŋmɪŋ Haalɪtɪ ayʊpɔyɪ wa. 6 A bɪ gʊtɪ,
jaaŋ kaanɪ die dɪ dʊa naagbaŋkʊ nɪŋŋa
ta sɪɪ sɪba mʊgɪkpeŋkpɪɪŋ ta nyɪgɪsa sɪba
nyaasɪga.
A bɪ taaŋ giliŋ naagbaŋkʊ die yiwo ny-
inti anɪɪsa diekemba die dɪ yine nyinvugiti
ta die yaa nine pam a nɪŋŋa aŋaŋ a kʊasɪ
mana. 7 Ta bʊmbʊŋaŋ jaabʊ die nɪasɪ wa
naachɪgɪŋ, jadieke die dɪ gʊtɪna bule wo
ma die nɪasɪ wa naaraŋ, vuodieke die dɪ
gʊtɪna bʊtaa ma dɪaŋ nine chaaŋ dɪ nɪasɪ
vuota nine chaaŋ, ta jadieke die dɪ gʊtɪna
bʊnɪɪsa wa dɪaŋ dɪ nɪasɪ kpajʊsɪŋ dieke dɪ
yʊgɪnana. 8 Ta nyinvugiti anɪɪsa wa gie die
dɪ yaa chobiti ayʊaba yʊaba, ta die bɪ yaa
nine pam ba nyɪŋgbanɪŋ lʊga lʊga mana
mana. Ta ŋmɪntʊasɪ aŋaŋ yuŋ mana a ka
vasa yɪla chɪala. Ba ŋaaŋ chɪa dɪ,

"Kasɪ, kasɪ, kasɪ yine tɪ Yɔmʊtieŋ Nabidie
Ŋmɪŋ vuodieke dɪ yalla
hagɪrɪŋ mana
ta die beri, ta ye beri ta nan keŋ beri
haahuu wo."

9 Saŋŋa dieke nyinvugiti anɪɪsa wa dɪ
keŋ yɪa vuodieke dɪ kalla naagbaŋkʊ
ma ta beri yaa gamma haahuu aŋwaasɪ
aŋaŋ bɪrɪŋ aŋaŋ pɪmpagɪŋ, 10 saŋka mi
nyɪŋkʊraha baŋɪsɪ-le aŋaŋ banɪɪsa wa nan
nan vuodieke dɪ kalla naagbaŋkʊ ma wa
nɪŋŋa, ta jɪama wʊnɪŋ vuodieke dɪ bene
haahuu wo. Die ba bɪ vʊarɪ ba sibubisisi a
dʊaŋ naagbaŋkʊ nɪŋŋa ta bala dɪ,
11 "Tɪ Yɔmʊtieŋ Nabidie Ŋmɪŋ, dɪ mʊ dɪ tɪ
jɪaŋ fʊ
ta yɪ fʊ jɪlɪma aŋaŋ bɪrɪŋ
dama fʊnɪŋ die fʊ naanna jaaŋ mana
Fʊ dʊŋŋʊ wɪa ta nyindieke mana fʊ
naanna dɪ yaa miivoli."

5

Yaa gamma gbaŋbɔbɪka aŋaŋ Yiipɔlɪka wɪa

1 Die maŋ bɪ ye vuodieke dɪ kalla naag-
baŋkʊ ma wa dɪ pɔgɪlɪna gbaŋbɔbɪkɪŋ
aŋaŋ ʊ nuudiigiŋ, ta gbaŋkʊ dɪ yaa
maagɪŋ ka nɪŋŋa aŋaŋ ka kʊaŋ mana,
ta ba nagɪ tɪɪŋ sʊgɪtɪ a marɪ ka nʊaŋ ta
bɔbɪka. 2 Mi maŋ ye malaka dieke dɪ yalla
hagɪrɪŋ, ta ʊ mʊʊla aŋaŋ lɔlɪkpeŋkpɪɪŋ
dɪ, "Mɪnɪa mʊna dɪ ʊ vʊarɪ gbaŋbɔbɪka
gie a yuori he?" 3 Ama vuoŋ die wori
arɪzanna ma yaa tɪŋgbaŋka gie me yaa
kpiile tigiŋ ta mʊ dɪ ʊ forisi gbaŋbɔbɪka
a daansɪ ka sʊŋ. 4 Ta maŋ kʊŋ pam
dama vuoŋ die dɪ worine a baaŋ bɪagɪ
a forisi gbaŋbɔbɪka a daansɪ ka sʊŋ wɪa.
5 Ama ta nyɪŋkʊraha wʊnyɪ die dɪ balɪ
mɪŋ dɪ n da kʊmma, dɪ n daansɪma
vuodieke dɪ nyɪna Juda maarɪŋ ma ta ʊ
saaŋ dɪ dɪɪ Juda Naachigiri, vuodieke dɪ
yine naaŋ Davidi Haagɪkpekpɪɪŋ ta nyaŋŋɪ
wɪɪŋ mana wa, wʊnɪŋ ʊ yine vuodieke dɪ
baaŋ bɪagɪ vʊarɪ sʊgɪtɪtɪ ayʊpɔyɪ wa ta
yuori gbaŋbɔbɪkaha.
6 Ta maŋ ye Yiipɔlɪ dɪ zene a gbigi
naagbaŋkʊ, ta nyinvugititi anɪɪsa wa aŋaŋ
nyɪŋkʊraha dɪ zie a giliŋ wo; ta Yiipɔlɪka
die dɪ sɪɪ sɪba Yiipɔlɪ dieke ba kʊna ama ta
ka hagɪ kuŋ me wo; ta yallɪ yɪɪla ayʊpɔyɪ
ta bɪ yaa nine ayʊpɔyɪ diekemba die dɪ
yine Ŋmɪŋ Haalɪtɪ ayʊpɔyɪ diekemba ʊ
tʊnnana ba tɪŋgbaŋka gie mana ma wa.
7 Ta Yiipɔlɪka die dɪ ga tuo gbaŋbɔbɪkɪrɪ
a nyɪŋ vuodieke die dɪ kalla naagbaŋkʊ
ma wa nuudiigiŋ me. 8 Die ʊ kenne

tuo gbaŋbɔbıkırı saŋŋa dieke wo, nyin-
vugiti anıısa wa aŋaŋ nyıŋkʋraha baŋısı-
le aŋaŋ banıısa wa dı gbirigi ʋ nıŋŋa.
Ta nyıŋkʋraha mana die pɔgılı wa goo-
jii aŋaŋ salıma tımbala ta nyıŋnyʋʋgı
diekemba die dı zene Ɲmıŋ vuosi jʋʋsıŋ
naŋ ma dı suuli tımbalaha. 9 Die ba chıa
wa yılıhaalıŋ a yı Yiipɔlıka dı,
"Fʋnıŋ fʋ mʋna dı fʋ tuo gbaŋbɔbıkırı
a vʋarı ka sʋgıtı ayʋpɔyı wa
dama die kpiye mıŋ ta nagı fʋ zıŋ a daa
vuosi a yı Ɲmıŋ
vuosisi nyıŋ wa buurıŋ mana ma
aŋaŋ jabalıkıŋ mana ma, aŋaŋ maarıŋ
mana ma,
aŋaŋ tıŋgbaŋka gie naara mana ma.
10 Ta fʋ bı vaa ba yi fʋ naarı ma
vuodiekemba dı yine kıkaabıtıba
dı ba tʋma Ɲmıŋ tʋʋma;
ba sına tıŋgbaŋka gie vuosisi."
11 Naa kʋaŋ chaaŋ maŋ bı daansı a ye
malakasi tuse tuse, ta bı wʋŋ ba lɔlıtı ta
ba taaŋ gilıŋ nyinvugiti anıısa wa aŋaŋ
nyıŋkʋraha aŋaŋ naagbaŋkʋ. 12 Maŋ wʋŋ
ba balala aŋaŋ lɔlıkpııma dı,
"Yiipɔlıka die ba kʋna ta ʋ bı hagı wa
wʋnıŋ ʋ mʋna ʋ tuo hagırıŋ aŋaŋ
nyinti aŋaŋ yıaŋ
aŋaŋ nyaŋŋıŋ aŋaŋ jılıma
aŋaŋ bırıŋ aŋaŋ pımpagıŋ!"
13 Ta die maŋ wʋŋ nyindiekemba mana
Ɲmıŋ die dı naanna a bie ŋmıŋsikpeŋ
aŋaŋ tıŋgbaŋka gie aŋaŋ kpiile tigiŋ,
aŋaŋ nyindieke dı benne mʋgıkpııma sʋŋ
mana, dı balala dı,
"Pımpagıŋ aŋaŋ jılıma aŋaŋ bırıŋ
aŋaŋ hagırıŋ mana bie wo vuodieke
dı kalla naagbaŋkʋ ma wa jigiŋ
aŋaŋ Yiipɔlıka jigiŋ yaa gamma
haahuu."
14 Ta nyinvugiti anıısa wa dı saagı ta baarı
dı, "Wusie." Ta nyıŋkʋraha mana die dı
gbirigi Ɲmıŋ aŋaŋ Yiipɔlıka nıŋŋa a jıaŋ
ba.

6

Yaa gamma Tııŋ sʋgıtı wıa

1 Naa kʋaŋ chaaŋ maŋ ye Yiipɔlıka dı
vʋarına tııŋ sʋgıtı ayʋpɔyı wa kaanı, ta
maŋ wʋŋ nyinvugiti anıısa wa wʋnyı lɔlıŋ
ka sıı sıba nıınatıŋ ta wa, dı, "Keŋ." 2 Maŋ
daansı a ye duunyıalıŋ, ta vuodieke dı
jʋalına ka wa dı pɔgılı tɔŋ, ta ba yı wa
naaŋ sibubiŋ ta ʋ nyıŋ a yi hagırıtieŋ dı ʋ
wagı a nyaŋŋı jaaŋ mana.
3 Ta Yiipɔlıka die dı bı vʋarı sʋgıtıtı die
dı gʋtına bule wo ma, die maŋ wʋŋ javuoŋ
dieke dı gʋtına bule wo ma lɔlıŋ ta ʋ wa
dı, "Keŋ." 4 Die maŋ ye duunŋmınıŋ dı
nyıŋ a zie, ta ba yı vuodieke dı jʋalına
ka wa hagırıŋ dı ʋ vʋarı sʋgıdʋagıŋ
a nyıŋ tıŋgbaŋka gie me, ta vaa vuosi
kʋma ba chanchaalıŋ, ta ba bı yı wa
takoobikpeŋkpııŋ.
5 Ta Yiipɔlıka die dı bı vʋarı sʋgıtıtı
dieke die dı gʋtına bʋtaa wa ma, ta maŋ
bı wʋŋ javuoŋ dieke die dı gʋtına bʋtaa
wa ma dı wana dı, "Keŋ." Ta maŋ ye
duusɔbılıŋ dı zene mi, ta vuodieke dı
jʋalına ka dı pɔgılı jadieke ba nagına a
magısa nyintiti ʋ nuuŋ me. 6 Ta maŋ
wʋŋ natıŋ aŋ ka sıı sıba lɔlıŋ ta nyıŋ wa
nyinvugititi banıısa wa jigiŋ dı, "Paanʋ
zaa kpalıbıŋ yiwo daaŋ tune, ta kawʋnta
kpalıbısı bʋtaa dıaŋ dı yi dabalımıŋ tune;
ama da chʋsıma kpaabʋ aŋaŋ daabʋ."
7 Ta Yiipɔlıka dı bı vʋarı sʋgıtıtı dieke
dı gʋtına bʋnıısa ma wa; ta maŋ wʋŋ lɔlıŋ
dı nyıŋ javuoŋ dieke dı gʋtına bʋnıısa wa
ma ʋ wa dı, "Keŋ." 8 Die wıa maŋ ye
duuyıalıŋmınıŋ, ta ba wasa vuodieke dı
jʋalına ka wa Kuŋ; ta kpiile tigiŋ dıaŋ dı
dı ʋ kʋaŋ, ta Ɲmıŋ dı yı ba yiko dı ba
kʋʋ tıŋgbaŋka gie vuosi puole bʋnıısa ma
kaanı, dı ba kʋʋ ba tɔntı ma aŋaŋ kɔŋ
aŋaŋ yʋagıtı ma, ta bı yi tıŋgbaŋka gie
dɔmbıatı kʋʋ ba bataŋ.
9 Ta Yiipɔlıka dı vʋarı sʋgıtıtı dieke
dı gʋtına bʋnʋ wa ma, ta maŋ ye
vuodiekemba vuosisi die dı kʋna die ba
mʋʋlınana Ɲmıŋ wıaha wıa wa, aŋaŋ
die ba dagınana Masia wʋvıınaha wıa,
ta ba bie wo koriku chıaŋ ma, 10 ta die
faası nata ŋmıŋsikpeŋ dı, "Tı Yɔmʋtieŋ
Nabidie Ɲmıŋ, fʋnıŋ vuodieke dı yine
sʋgıyıalıntieŋ ta bı yi wusietieŋ wo, lalıa
ka baa ka yʋası ta fʋ ye dii tıŋgbaŋka
gie vuosisi sarıya ta datı ba tıba, ba kʋna
tı wa wıa?" 11 Die wıa ʋ yı ba mana
nyiŋyeekiwagı yıala, ta balı ba dı, "Nı
voosime ta chıısıma saŋŋa dieke ba balla
ba keŋ a kʋʋ nı tʋntʋŋ chanchaalıŋ, aŋaŋ
nı nımballı a kpatı wa, sıba die ba kʋna
nınıŋ dene wo."
12 Ta maŋ bı ye Yiipɔlıka dı bı vʋarı
sʋgıtıtı die dı gʋtına bʋyʋaba wa ma;
ta tıŋgbaŋ die dı dɔŋ pam, ta ŋmınnı
dı sibi lımm, chııŋ dıaŋ dı ŋmıntı sıba
zıŋ. 13 Ta chıŋmarısı dı nyıŋ ŋmıŋsikpeŋ
a keŋ nan tıŋgbaŋ sıba bʋlɔgısıŋ dı
ŋaana nıga kınkamıŋ, ta ka nyıŋnyıŋka
dı nanna die wo. 14 Ta ŋmıŋsikpeŋ dı
piili piili sıba gbanıŋ ta bıa, ta kunkoge
aŋaŋ tıŋgbaŋ diekemba nyaaŋ dı giline
mana dı taarı nyıŋ jigidiekemba a wone
beri wo. 15 Die wıa, tıŋgbaŋka gie
naakpııma, aŋaŋ vuokpııma, aŋaŋ sojasi
sikpeŋtieliŋ, aŋaŋ hagırıtieliŋ aŋaŋ vuoŋ
mana, vuodiekemba dı yine yɔŋısı aŋaŋ
vuodiekemba dı sına ba gbaŋ ta ba mana
dı chıgı juu tana vɔrıtı ma aŋaŋ tana
chıası ma, 16 ta die wa tankpeŋkpıımaha
aŋaŋ tanaha dı a nan ba ma amʋ vuodieke

dɪ kalɪna naagbaŋkʋ ma kaaŋ bɪ ye be,
ta Yiipɔlɪka dɪaŋ kaaŋ bɪagɪ a datɪ ba tɪba. 17 Dama vuodieke dɪ kala naagbaŋkʋ
ma aŋaŋ Yiipɔlɪka sɪnyɪɪrɪŋ daakpeŋkpɪɪŋ
daarɪ tʋgɪya mɪŋ, ta vuoŋ wori a baaŋ
bɪagɪ zie sɪnyɪɪrɪkʋ nɪŋŋa.

7

Yaa gamma Izara vuosisi wɪa

1 Naa kʋaŋ chaaŋ maŋ ye malakasi
banɪɪsa ta ba zie tɪŋgbaŋka gie lʋga anɪɪsa
wa ma, ta pɔgɪlɪ bʋlɔgɪsɪ dieke dɪ nyɪna
lʋgaha mana mana ma wa, dɪ a da nɪgɪma
tɪŋgbaŋka gie me, yaa mʋgɪkpɪɪma ma,
yaa tɪɪŋ kaanɪ ma. 2 Saŋka mi maŋ
ye malaka wʋnyɪ dɪ nyɪna ŋmɪŋ pɔsɪŋ
chaaŋ ta pɔgɪlɪ magɪlɪŋ dieke dɪ yine
miivolitieŋ Nabidie Ɲmɪŋ sɪɪtɪ wa; ta
keesi aŋaŋ lɔlɪkpeŋkpɪɪŋ ta wa malakasi
banɪɪsa diekemba Ɲmɪŋ dɪ yɪna ba sieŋ dɪ
ba chʋʋsɪ tɪŋgbaŋ aŋaŋ mʋgɪkpɪɪma wa.
3 Ʊ baarɪ dɪ "Da chʋʋsɪ tɪŋgbaŋka gie yaa
mʋgɪkpɪɪmaha yaa tɪɪsɪsɪ ntaala tɪ woliŋ
yi magɪlɪŋ a yi Ɲmɪŋ tʋntʋntɪba die mana
ma." 4 Ta maŋ wʋŋ vuodiekemba ba yine
Ɲmɪŋ magɪlɪkʋ a yi be wo bɪɪsɪŋ, ba yi
vuosi tuse kɔbɪga aŋaŋ baŋɪsɪ-nɪɪsa aŋaŋ
banɪɪsa, vuodiekemba die dɪ nyɪna Izara
buurɪŋ mana ma. 5-8 Ta vuosi tuse baŋ
aŋaŋ bale dɪ nyɪŋ Juda maarɪŋ ma,
ta vuosi tuse baŋ aŋaŋ ale dɪ nyɪŋ Rubeni
maarɪŋ ma,
ta vuosi tuse baŋ aŋaŋ ale dɪ nyɪŋ Gaadi
maarɪŋ ma,
ta vuosi tuse baŋ aŋaŋ ale dɪ nyɪŋ Asiri
maarɪŋ ma,
ta vuosi tuse baŋ aŋaŋ ale dɪ nyɪŋ Nafitali
maarɪŋ ma,
ta vuosi tuse baŋ aŋaŋ ale dɪ nyɪŋ Manase
maarɪŋ ma,
ta vuosi tuse baŋ aŋaŋ ale dɪ nyɪŋ Simiani
maarɪŋ ma
ta vuosi tuse baŋ aŋaŋ ale dɪ nyɪŋ Liiva
maarɪŋ ma,
ta vuosi tuse baŋ aŋaŋ ale dɪ nyɪŋ Isakari
maarɪŋ ma,
ta vuosi tuse baŋ aŋaŋ ale dɪ nyɪŋ Sebuluni
maarɪŋ ma,
ta vuosi tuse baŋ aŋaŋ ale dɪ nyɪŋ Josefu
maarɪŋ ma,
ta vuosi tuse baŋ aŋaŋ ale dɪaŋ dɪ nyɪŋ
Benjamani maarɪŋ ma.

Kpɪkpaakʋ wɪa

9 Ka kʋaŋ chaaŋ maŋ ye kpɪkpaaŋ ta ba
wo bɪɪsɪŋ, ta ba nyɪŋ tɪŋgbaŋka gie tɪgɪsɪ
mana ma aŋaŋ buurɪŋ mana ma, aŋaŋ
maarɪŋ mana ma, aŋaŋ jabalɪkɪŋ mana
ma, ta ba yeegi nyɪŋyeekiwagɪ yɪala ta
zie naagbaŋkʋ aŋaŋ Yiipɔlɪka nɪŋŋa, ta
pɔgɪlɪ vaatɪ ba nuusisi me ta keese aŋaŋ
lɔlɪkpɪɪma a bala dɪ,
10 "Gbatɪtaanɪŋ nyɪŋ wa tɪ Nabidie Ɲmɪŋ
vuodieke dɪ kalla naagbanɪŋ ma wa,
wʋnɪŋ aŋaŋ Yiipɔlɪka jigiŋ."
11 Ta malakasi mana dɪ taaŋ giliŋ naag-
baŋkʋ, aŋaŋ nyɪŋkʋraha aŋaŋ nyinvugiti
anɪɪsa wa a zie, ta nan bubi tɪŋgbaŋ
naagbaŋkʋ nɪŋŋa ta jɪaŋ Ɲmɪŋ ta baarɪ:
12 "Wusie,
pɪmpagɪŋ, aŋaŋ bɪrɪŋ aŋaŋ
yɪaŋ aŋaŋ aŋwaasɪ aŋaŋ jɪlɪma aŋaŋ
hagɪrɪŋ
aŋaŋ yiko yiwo tɪ Nabidie Ɲmɪŋ sɪɪtɪ yaa
gamma haahuu.
Wusie."
13 Ta nyɪŋkʋraha wʋnyɪ die dɪ pɪasɪ
mɪŋ dɪ, "Ta vuodiekemba dɪ yeeginene
nyiŋyeekiwagɪ yɪalaha yiwo bamba, ta
nyɪŋ sɪa?"
14 Maŋ yiŋŋi a balɪ wa dɪ, "Jakʋʋŋ, fʋnɪŋ
fʋ sɪbɪna ama manɪŋ n ka sɪba."
Ta ʋ balɪ mɪŋ dɪ, "Vuosi gie nyɪŋ wa
wahalɪ kpeŋkpɪɪŋka ma, ta sʋgɪrɪ ba
nyiŋyeekiwagɪtɪ Yiipɔlɪka zɪŋ ma ta a
yɪantɪ. 15 Die wɪa,
"Ba zie Ɲmɪŋ naagbaŋkʋ nɪŋŋa
a tʋma yɪa wa ŋmɪntʋasɪ aŋaŋ yuŋ,
ʋ jɪamɪŋ juoku sʋŋ,
ta wʋnɪŋ Ɲmɪŋ vuodieke dɪ kalɪna naag-
baŋkʋ ma wa
nan dɪ bie aŋaŋ ba ta ʋ ligisiŋ nan lige be,
16 ta kɔŋ yaa nyanyuule kaaŋ bɪ yigi be,
ta ŋmiine yaa tuuli kpeŋkpɪɪŋ kaaŋ bɪ juu
ba nyɪŋgbanɪŋ,
17 ta Yiipɔlɪ dieke dɪ benne naagbaŋkʋ
nɪŋŋa wa nan gbarɪ ba,
ta yaa ba ga bulu dieke dɪ yɪnana miivoli
wo jigiŋ,
ta Ɲmɪŋ nan chɪɪtɪ ba nɪntaantɪ mana."

8

Yaa gamma tɪɪŋ sʋgɪtɪtɪ dieke dɪ gʋtɪna bʋyʋpɔyɪ wa ma

1 Saŋŋa dieke Yiipɔlɪka dɪ vʋarɪna tɪɪŋ
sʋgɪtɪ dieke dɪ gʋtɪna bʋyʋpɔyɪ wa ma,
arɪzanna ma dɪ tarɪ sigisigi, a yʋasɪ
bɪta. 2 Ka kʋaŋ chaaŋ maŋ ye malakasisi
bayʋpɔyɪ die dɪ zene Ɲmɪŋ nɪŋŋa wa dɪ
tuo kantana ayʋpɔyɪ.
3 Ta maŋ bɪ ye malaka gaaŋ dɪ pɔgɪlɪna
salɪma tɪmbalɪ a ga zie koriku nɪŋŋa. Ta
Ɲmɪŋ dɪ yɪ wa nyɪŋnyʋʋga pam dɪ ʋ
nagɪ gʋtɪ Ɲmɪŋ vuosi mana jʋʋsɪŋ ma a
nagɪ dɪɪsɪ salɪma koriku dieke dɪ zene
naagbaŋkʋ nɪŋŋa wa a yɪ Ɲmɪŋ. 4 Ta
nyɪŋnyʋʋgaha nyusi aŋaŋ Ɲmɪŋ vuosisi
jʋʋsɪŋ dɪ nyɪŋ malaka dieke dɪ zene Ɲmɪŋ
nɪŋŋa wa nuusi me a jʋalɪ ga ŋmɪŋsikpeŋ.
5 Ta malakaka dɪ nagɪ salɪma tɪmbalɪka
a vʋarɪ boliŋ koriku me a suuli salɪma
tɪmbalɪka a siti taaŋ tɪŋgbaŋka gie me. Ta

nɪɪŋ dɪ natɪ, ta watɪ dɪ nan, ta nɪɪnyɪgɪsɪŋ dɪ nyɪgɪsa, ta tɪŋgbaŋ dɪ dɔŋ.

Yaa gamma kantana ayʋpɔyɪ wa ma

6 Ta malakasi bayʋpɔyɪ diekemba die dɪ pɔgɪlɪna kantanaha die dɪ yi siri dɪ ba wɪɪ ba kantanaha.

7 Die bʋmbʋŋaŋ malakaka die dɪ wolinne a wɪɪ ʋ kantaŋ, ta nɪɪtana aŋaŋ boliŋ die dɪ lagɪŋ aŋaŋ zɪŋ ta nan tɪŋgbaŋka gie me, ta tɪŋgbaŋka gie puole bʋtaa ma kaanɪ dɪ dii, ta tɪɪsɪ puole bʋtaa ma kaanɪ dɪaŋ dɪ dii boliŋ, ta hʋʋsʋnsa mana dɪ dii boliŋ.

8 Malaka dieke dɪ gʋtɪna bule wo ma dɪaŋ dɪ wɪɪ ʋ kantaŋ ta ba taa jaaŋ sɪba taŋkpeŋkpɪɪŋ, ta die die sɪba boliŋ, ta die keŋ nan tɪŋgbaŋka gie mʋgɪkpɪɪma mana ma, ta mʋgɪkpɪɪmaha puole bʋtaa ma, puole kaanɪ dɪ tarɪgɪ a yi zɪŋ, 9 nyindieke mana die dɪ benne mʋgɪkpɪɪmaha nyaatɪ ma puole bʋtaa ma, puole kaanɪ dɪ kpi kpi, ta haarɪtɪ diekemba die dɪ benne mʋgɪkpɪɪmaha nyaatɪ ma, puole bʋtaa ma, puole kaanɪ dɪ chʋʋsɪ.

10 Malaka dieke die dɪ gʋtɪna bʋtaa wa ma die dɪ wɪɪ ʋ kantaŋ, chɪŋmarɪ kpeŋkpɪɪŋ die dɪ dinene sɪba boliŋ die dɪ nyɪŋ ŋmɪŋsikpeŋ a keŋ nan tɪŋgbaŋka gie mʋga aŋaŋ ka nyavɔrɪtɪ puole bʋtaa ma kaanɪ ma. 11 (Chɪŋmarɪkʋ gie saaŋ die yiwo "Tʋaŋ.") Ta nyaabʋ puole bʋtaa wa ma, puole kaanɪ dɪ tʋa, ta vuosi pam die dɪ nyune nyaabʋ die dɪ kpi, dama nyaabʋ die dɪ tʋana wɪa.

12 Malaka die dɪ gʋtɪna bʋnɪɪsa ma die dɪ wɪna ʋ kantanɪ, ŋmɪŋ aŋaŋ chɪɪŋ aŋaŋ chɪŋmarɪsɪ die dɪ puole bʋtaa, jaaŋ dɪ nɪgɪ ka puole bʋtaa wa, puole kaanɪ dɪ sibi. Ta chaanɪŋ dieke dɪ ŋaana chaana ŋmɪntʋasɪ wa puole bʋtaa wa ma puole kaanɪ dɪ sibi, ta chɪɪŋ aŋaŋ chɪŋmarɪsɪ die dɪ chaana yuku puole bʋtaaa wa ma kaanɪ die ka chaana.

13 Saŋka mi maŋ ye kpalɪgɪkpeŋkpɪɪŋ dɪ yʋgɪnana nɪɪŋmara ma, ta keesi aŋaŋ lɔlɪkpeŋkpɪɪŋ dɪ, "Wʋbɪaŋ, wʋbɪaŋ, wʋbɪaŋ, malakasi bataa dieke dɪ tɪalɪna wa dɪ keŋ wɪɪ ba kantana saŋŋa dieke wo, wʋbɪaŋ nan dɪ bie tɪŋgbaŋka gie vuosi me."

9

1 Ta malaka dieke dɪ gʋtɪna bʋnʋ wa dɪ wɪɪ ʋ kantaŋ, ta maŋ ye chɪŋmarɪŋ dɪ nyɪŋ ŋmɪŋsikpeŋ a keŋ nan tɪŋgbaŋka gie me, ta ba yɪ wa vɔrɪ dieke dɪ golinne ta wo chɪaŋ wa saafɪ. 2 Ta chɪŋmarɪkʋ dɪ yuori vɔrɪkʋ ta nyusi dɪ nyɪna ka ma ta sɪɪ sɪba bolikpeŋkpɪɪŋ nyusi, ta nyusi mi dɪ ligi ŋmɪnnɪ, ta tɪŋgbaŋka gie dɪ sibi. 3 Ta sankpara dɪ nyɪŋ nyusi mi a keŋ sʋʋŋ tɪŋgbaŋka gie me, ta Ŋmɪŋ dɪ yɪ ha hagɪrɪŋ sɪba chɪakʋrɪtɪ dɪ yalla hagɪrɪŋ dene tɪŋgbaŋka gie me wo. 4 Ta Ŋmɪŋ dɪ balɪ ha dɪ a da chʋʋsɪma huuti yaa tɪɪsɪ vaatɪ, ama ta mugisi vuodiekemba dɪ wone wʋnɪŋ Ŋmɪŋ magɪlɪŋ ba die me wo. 5 Ŋmɪŋ die dɪ yɪ ba nʋaŋ dɪ ba da keŋ kʋʋ vuosisi ama ta mugisi be a ga tʋgɪ chɪɪtɪ anʋ, dɪɪ yi ba dʋŋ vuoŋ ka nan dɪ tʋa sɪba chɪakʋrɔŋ dʋmɪŋ. 6 Saŋka mi vuosi nan dɪ yaala sie dieke ba baaŋ nan daagɪ kpi ama ba kaaŋ ye, ta ba nan dɪ yaala ba kpi, ama kuŋ nan chɪgɪ ta va ba.

7 Sankparaha gie sɪɪ sɪba duune dɪ ŋaana yie siri dɪ ba tuoli tɔŋ dene wo, ta yeegi jadieke dɪ nɪasɪna salɪma naaŋ sibubiŋ, ta ba ninechaaŋ dɪ nɪasɪ vuota ninechaaŋ, 8 ta ba zoosi dɪ nɪasɪ hɔɔŋ zoosi, ta ba nyɪna dɪ nɪasɪ naachigiŋ nyɪna. 9 Ta ba yeegi jakagɪkɪŋ ka nɪasɪ kʋʋtɪ a kagɪ ba nyʋa, ta ba chobiti dɪ yie watɪ sɪba tɔŋ duune diekemba dɪ ŋaana yie siri dɪ ba ga tuoli tɔŋ ta data toriku ka yie watɪ dene wo. 10 Ta ba chɪajʋa die dɪ yallɪ tʋaŋ ka sɪɪ sɪba chɪakʋrɪtɪ tʋaŋ, ta a tʋabʋ dɪ yaa hagɪrɪŋ a baaŋ bɪagɪ mugisi vuota a tʋgɪ chɪɪtɪ anʋ. 11 Malaka dieke die dɪ gbarɪna vɔrɪgoliku die yine ba naaŋ, ta Hiiburu jabalɪkɪŋ ma ba wasa wa Abadoni, ta Giriiki jabalɪkɪŋ ma dɪaŋ ba wasa wa Apoliyoni. (Saarɪ chɪaŋ yiwo "Chʋchʋʋsɪrʋ.")

12 Bʋmbʋŋaŋ wʋbɪakʋ tɪaŋ ga mɪŋ, ama wʋbɪatɪ bule tɪalɪna.

Yaa gamma kantaŋ dieke dɪ gʋtɪna bʋyʋaba wa ma

13 Ta malaka dieke dɪ gʋtɪna bʋyʋaba ma wa dɪ wɪɪ ʋ kantaŋ, ta maŋ wʋŋ lɔlɪŋ dɪ nyɪna salɪma koriku dieke dɪ zene Ŋmɪŋ nɪŋŋa kʋanʋa anɪɪsa diekemba dɪ sɪna sɪba yɪɪlaha ma. 14 Lɔlɪkʋ die dɪ balɪ a yɪ malaka dieke dɪ gʋtɪna bʋyʋaba ma ta pɔgɪlɪ kantana ha dɪ ʋ forisi malakasi banɪɪsa diekemba ba bɔbɪna mʋgɪ dieke ba wasɪnana Yufiretisi ma a taaŋ. 15 Ta ba forisi ba taaŋ. Ŋmɪŋ die yaala ba yiwo siri a gbarɪ saŋka gie, aŋaŋ daarɪ gie, aŋaŋ chɪɪkʋ gie aŋaŋ bini gie dɪ ʋ vaa ba kʋʋ vuota puole bʋtaa ma, kaanɪ. 16 Ta maŋ wʋŋ sojasisi diekemba dɪ jʋalɪnana duunehe bɪɪsɪŋ ta ba yi tuse tuse kɔbɪsɪ-le. 17 Ta maŋ ka gʋʋra ta daansɪ n yene duunehe aŋaŋ a jʋjʋalɪtɪŋ ta ba sɪɪ naa: duunehe jʋjʋalɪtɪŋ die dɪ yeegi jakagɪkɪ dieke dɪ ligine ba nyʋa, aŋ ka ŋmɪntɪ sɪba boliŋ ta sɪɪ sɪba jasɔbɪlɪŋmɪnɪŋ ta bɪ ŋmɪntɪ sɪba duzɔŋ; ta duunehe sikpigile dɪ nɪasɪ naachige sikpigile, ta boliŋ aŋaŋ nyusi aŋaŋ maafajiribi dɪ nyɪna a nʋa ma. 18 Ta bolibu aŋaŋ nyusisi aŋaŋ maafajiribi-sisi dieke die dɪ nyɪnana duunehe nʋa ma

wa die dɪ kʋa vuotaŋ, puole bʋtaa ma puole kaanɪ. 19 Duunehe hagɪrɪŋ die bie wo a nʋa aŋaŋ a jʋa ma, ta jʋaha dɪ nɪasɪ nyinvuuke ta yallɪ sikpigile ta a yallɪ dʋma vuosi.

20 Ama vuodiekemba die dɪ tɪalɪna ta jabɪakʋ gie dɪ ka kʋya wa die dɪ ka va ba jɪannana ba gbaŋ gbaŋ nyɪŋnaaŋkaha jɪamɪŋ. Die ba jɪama jɪmbɪatɪ aŋaŋ bugile diekemba dɪ yine salɪma aŋaŋ salɪnyɪala aŋaŋ kʋʋŋmɪna aŋaŋ tana aŋaŋ tɪɪsɪ, nyindiekemba dɪ kana ka yese, ta ka bɪ wʋmma, yaa ta chʋŋ. 21 Vuosi mi die ka bɪ va vuosi kʋʋla, aŋaŋ daaŋ yigiŋ aŋaŋ hɔgʋkpana aŋaŋ daakpana tʋʋma, aŋaŋ gaarɪŋ.

10

Yaa gamma malaka aŋaŋ gbaŋ pilibike wɪa

1 Ka kʋaŋ chaaŋ maŋ bɪ ye malaka kpeŋkpɪɪŋ ta ʋ nyɪŋ arɪzanna ma a sʋʋna ta bɔbɪ nɪɪŋmara sɪba garɪŋ, ta nɪɪjɪbɪŋ dɪ taaŋ giliŋ ʋ sikpeŋ, ta ʋ ninechaaŋ dɪ sɪɪ sɪba ŋmɪnnɪ, ta ʋ nagɪsɪ dɪ sɪɪ sɪba zaantalɪŋ dieke dɪ dinene boliŋ. 2 Ta ʋ pɔgɪlɪ gbaŋbɔbɪbiŋ ʋ nuuŋ me ta a yuori, ta ʋ naadiigiŋ dɪ zie mʋgɪkpeŋkpɪɪŋ ma, ta ʋ naagalɪ dɪaŋ dɪ zie tɪŋgbaŋ ma, 3 ta keesi aŋaŋ lɔlɪkpɪɪŋ sɪba naachigiŋ dɪ ŋaana kʋma dene wo. Die ʋ keesine kpatɪ wa, nɪɪnatɪŋ ayʋpɔyɪ dɪaŋ dɪ natɪ a yiŋŋi. 4 Nɪɪnatɪŋkʋ kʋaŋ chaaŋ maŋ yi siri dɪ n maagɪ wudieke ʋ balala wa, ama ta wʋŋ lɔlɪŋ kaanɪ a nyɪŋ arɪzanna ma, dɪ n lɔbɪrɪ wudiekemba nɪɪnatɪŋ ayʋpɔyɪ dɪ balala wa aŋ ka bemme n sʋŋ ma ta n da maagɪ.

5 Malaka dieke die n yene ta ʋ zie mʋgɪkpɪɪrɪ aŋaŋ tɪŋgbaŋ ma wa dɪ vʋarɪ ʋ nuudiigiŋ ŋmɪŋsikpeŋ, 6 ta die huu aŋaŋ vuodieke dɪ ŋaana beri yaa gamma haahuu wo, vuodieke die dɪ naanna ŋmɪŋsikpeŋ aŋaŋ tɪŋgbaŋ aŋaŋ mʋgɪkpɪɪmaha aŋaŋ nyindiekemba mana dɪ benne a ma ta baarɪ dɪ dɪ kaaŋ bɪ a yʋasɪ! 7 Ama daa dieke malaka dieke dɪ gʋtɪna bayʋpɔyɪ wa dɪ keŋ wɪɪ ʋ kantaŋ nɪŋ, Ŋmɪŋ nan keŋ nagɪ ʋ lɔbɪrɪŋ ma wʋbalɪka a tʋŋ tʋʋma aŋaŋ ka, sɪba die ʋ balla a yɪ ʋ naazʋalɪŋ, vuodiekemba dɪ yine ʋ tʋntʋntɪba wa.

8 Ta lɔlɪ dieke die n wʋnna a nyɪŋ arɪzanna ma ka bala a yɪa mɪŋ wa dɪ bɪ balɪ mɪŋ dɪ n ga a ga tuo gbaŋbɔbɪbike dieke dɪ yuorine a bie malaka dieke dɪ zene mʋgɪkpɪɪrɪ aŋaŋ tɪŋgbaŋ ma wa nuusi me.

9 Die wɪa maŋ ga malakaka jigiŋ dɪ n ga tuo gbaŋkʋ, ta ʋ balɪ mɪŋ dɪ n tuo a ŋɔbɪ, dɪ ka nan dɪ tʋa n nyuuti ma ama n nʋaŋ ma nɪŋ, ka nan dɪ nansɪ sɪba siesi.

10 Die wɪa, maŋ tuo gbaŋbɔbɪbike a ŋɔbɪ, ta ka nansɪ sɪba siesi n nʋaŋ ma, ama die ka kenne tʋgɪ n nyuuti ma saŋŋa dieke wo, ta ka tʋa. 11 Die wɪa ba balɪ mɪŋ dɪ, “Dɪ yiwo talasɪ dɪ fʋ yiŋŋi a balɪma Ŋmɪŋ wɪa a yɪma buuriŋ pam aŋaŋ tɪŋgbaŋka gie naara sɪɪtɪ pam aŋaŋ maarɪŋ pam aŋaŋ naara pam.”

11

Yaa gamma siaratieliŋ bale wo wɪa

1 Womi vuoŋ dɪ nagɪ magɪsɪŋ daaŋ a yɪ mɪŋ ta balɪ mɪŋ dɪ, “Hagɪ a ga magɪsɪ Ŋmɪŋ jɪamɪŋ juokpeŋkpɪɪkʋ aŋaŋ koriku ta bɪɪsɪ vuodiekemba dɪ jɪannana Ŋmɪŋ ka ma wa; 2 ama da magɪsɪ ka gbaakʋ sʋŋ dama n nagɪ yɪ wa vuodiekemba dɪ kana ka yi Juu vuosi, banɪŋ ba balla ba keŋ sɪma Ŋmɪŋ tɪka gie chɪɪtɪ baŋɪsɪ-nɪɪsa aŋaŋ ale. 3 Ama n nan keŋ tʋŋ n siaratieliŋ bale wo, ba nan yeegi bɔtʋsɪ nyiŋyeeke, a mʋʋla n wɪaha hanɪŋ daraa tusiŋ aŋaŋ kɔbɪsɪ-le aŋaŋ baŋɪsɪ-yʋaba wa ma.”

4 Siaratieliŋ bale wo yine Olivi tɪɪsɪ ale wo aŋaŋ popolisi ale wo dɪ zene Ŋmɪŋ nɪŋŋa wa; wʋnɪŋ ʋ sɪna tɪŋgbaŋka gie. 5 Ta dɪɪ yi vuoŋ dɪ mɪa dɪ ʋ yɪ ba daŋŋa, boliŋ nan nyɪŋ ba nʋa ma a chʋʋsɪ ba dataasɪ; ta vuodieke dɪ mɪnana dɪ ʋ yɪ ba daŋŋa Ŋmɪŋ nan kʋʋ wa. 6 Banɪŋ ba bɪ yaa yiko dɪ ba yigi nɪɪŋ aŋ ka da nɪɪ saŋŋa dieke ba keŋ mʋʋla Ŋmɪŋ wɪaha. Ta bɪ yaa yiko dɪ ba yi aŋ nyaaŋ tarɪgɪ a yi zɪŋ, ta bɪ yaa yiko dɪ ba vaa wahala yiri yiri pam keŋ tɪŋgbaŋka gie me saŋŋa dieke mana ba yaalala.

7 Ba keŋ mʋʋlɪ wɪaha a kpatɪ saŋŋa dieke dɔmbɪaŋ dieke dɪ benne vɔrɪgoliŋ dieke dɪ wone chɪaka nan keŋ a tuoli be aŋaŋ tɔŋ, ta nyaŋŋɪ ba ta kʋʋ ba. 8 Ta ba nyɪŋgbanɪŋ nan dɪ dʋa tɪgɪkpɪɪka siekpɪɪkʋ ma jigidieke die ba kpaasɪna ba Yɔmʋtieŋ dagarɪkʋ ma wa. Vuosi yɪ wa tɪka mi saaŋ Sodomi yaa Ijipiti. 9 Ta vuodiekemba dɪ nyɪna tɪŋgbaŋɪsɪ mana aŋaŋ buuriŋ mana aŋaŋ jabalɪkɪŋ mana aŋaŋ maarɪŋ mana ta daansa ba nyɪŋgbaŋɪsɪ daraa ataa aŋaŋ daachɪbɪŋ ta kaaŋ vaa ba guu be. 10 Ta tɪŋgbaŋka gie vuosi nan dɪ yaa sʋgɪfɪalɪŋ vuosi bale wa gie kumbu wɪa, ta ba nan keŋ lagɪŋ a laala, ta yɪa taŋ piinisi dama banɪŋ Ŋmɪŋ naazʋalɪba bale womi die vaa tɪŋgbaŋka vuosi dɪ dii wahala pam. 11 Ama daraa ataa aŋaŋ daachɪbɪŋkʋ gie kʋaŋ chaaŋ, voosi dieke dɪ yɪnana miivoli dɪ nyɪŋ Ŋmɪŋ jigiŋ a keŋ juu be, ba yiŋŋi keŋ ba mɪsɪ ma ta hagɪ zie, ta ŋmaamɪŋ die dɪ faasɪ juu vuodiekemba die dɪ yene be wo. 12 Womi die Ŋmɪŋ naazʋalɪba bale wo die dɪ wʋŋ lɔlɪkpeŋkpɪɪŋ dɪ nyɪna ŋmɪŋsikpeŋ a bala

yɪa ba dɪ, “Nɪ keŋ jʋalɪ giena.” Saŋka
mi ba hagɪ juu nɪɪŋmara sʋŋ a jʋalɪ gara
arɪzanna ma, ta ba dataasɪ dɪ jɪɪma ba.
13 Lele womi ta tɪŋgbaŋ die dɪ dɔŋ, ta
tɪgɪkpɪɪka dɪ puo, puoŋ baŋ sʋŋ kaanɪ
dɪ chʋʋsɪ, ta vuosi tuse ayʋpɔyɪ die dɪ
kpi tɪŋgbaŋka dɔŋkʋ ma, ta ŋmaamɪŋ
die dɪ juu vuotɪalɪkaha, ta ba bɪrɪ Ɲmɪŋ
vuodieke dɪ benne arɪzanna ma wa saaŋ.
14 Yeye, wʋbɪa dieke dɪ gʋtɪna bule
tɪanya mɪŋ, ama wʋbɪa dieke dɪ gʋtɪna
bʋtaa nan keŋ lele.

Yaa gamma kantaŋ dieke dɪ gʋtɪna bʋyʋpɔyɪ wa

15 Womi malaka dieke dɪ gʋtɪna
bʋyʋpɔyɪ wa die dɪ wɪa ʋ kantaŋ, ta
lɔlɪkpeŋkpɪɪma dɪ bala arɪzanna ma dɪ,
“Tɪŋgbaŋka gie naarɪ mana bɪrɪŋ wa
tɪ Yɔmʋtieŋ Nabidie Ɲmɪŋ aŋaŋ ʋ
Vuovʋarɪkɪŋ Masia wa sɪɪtɪ,
ta ʋ nan pɔgɪlɪ ba yaa gamma haahuu.”
16 Ta nyɪŋkʋraha baŋɪsɪ-le aŋaŋ banɪɪsa
dieke dɪ kala ba naara gbaŋtɪ ma wa Ɲmɪŋ
nɪŋka dɪ nan bubi a jɪama Ɲmɪŋ, 17 ta bala
dɪ:
“Tɪ Yɔmʋtieŋ Nabidie Ɲmɪŋ, fʋnɪŋ
vuodieke dɪ yalla hagɪrɪŋ mana
ta die beri ta ye beri wo!
Tɪ waasa fʋ dama nagɪ fʋ hagɪrɪkpeŋkpɪɪbʋ
a dii tɪŋgbaŋka gie naarɪ mɪŋ.
18 Vuodiekemba dɪ kana ka dɪa fʋ wa jɪɪwa
sɪnyɪɪrɪŋ
ta fʋ sɪnyɪɪrɪŋ dɪaŋ dɪ hagɪ.
Saŋŋa tʋgɪya dɪ fʋ dii kunti sarɪya
ta tuŋ fʋ tʋntʋntɪba dɪ yine fʋ naazʋalɪba
aŋaŋ fʋ vuodiekemba mana dɪ
jɪannana fʋ
vuodiekemba dɪ yine vuokpɪɪma aŋaŋ
wabɪtɪ mana
ta saŋŋa bɪ tʋgɪ mɪŋ dɪ fʋ chʋʋsɪŋ
vuodiekemba dɪ chʋʋsɪnana
tɪŋgbaŋka!”
19 Die wɪa Ɲmɪŋ jɪamɪŋ juokpeŋkpɪɪkʋ
dɪ benne arɪzanna ma wa sanʋarɪ dɪ yuori,
ta maŋ ye adaka dieke Ɲmɪŋ mɪraha dɪ
benne wo. Mi die nɪɪnyɪgɪsɪŋ dɪ nyɪgɪsa,
ta nɪɪnatɪŋ dɪ nata aŋaŋ watɪ, ta tɪŋgbaŋ
dɪ dɔŋ ta nɪɪtana pam dɪ nanna.

12

Yaa gamma hɔgʋ aŋaŋ waakpɪɪbɪakʋ wɪa

1 Naa kʋaŋ chaaŋ ta dagɪkpeŋkpɪɪma dɪ
nyɪŋ ŋmɪŋsikpeŋ. Hɔgʋ wʋnyɪ dɪ nagɪna
ŋmɪŋ a bɔbɪ sɪba garɪŋ, ta tɪbɪ chɪɪŋ a zie,
ta chɪŋmarɪsɪ baŋ-ale dɪ bie ʋ sikpeŋ me
sɪba sibusi. 2 Ta hɔgʋ wa dɪ yallɪ nyuuti ta
gbigi maarɪŋ ta die maarɪŋ yʋagɪbʋ dɪ vaa
ʋ faasɪ kʋma.
3 Die dagɪkpeŋkpɪɪŋ kaanɪ bɪbra dɪ bɪ
nyɪŋ ŋmɪŋsikpeŋ. Die waakpɪɪŋmɪnbɪaŋ
dɪ keŋ nyɪŋ a yallɪ sikpigile ayʋpɔyɪ aŋaŋ
yɪɪla baŋ, ta sikpegile mana dɪ bubi naara
sibubisi. 4 Die ka nagɪ ka jɔŋ a datɪ
chɪŋmarɪsɪsɪ puole bʋtaa ma kaanɪ a nyɪŋ
ŋmɪŋsikpeŋ a nagɪ a taaŋ tɪŋgbaŋka gie
me. Ta die zie hɔgʋ wa dɪ balla ʋ mɪɪrɪ wa
nɪŋŋa amʋ ka nan ŋɔbɪ bʋa wa lagɪ lagɪ
dɪɪ yi ʋ mɪɪrɪ wa. 5 Womi hɔgʋ wa die dɪ
keŋ mɪɪrɪ Bʋadembiŋ, vuodieke dɪ balla ʋ
keŋ pɔgɪlɪ buuriŋ mana aŋaŋ hagɪrɪŋ wa.
Ama malaka die dɪ chɪagɪ ʋ bʋa wa a jʋalɪ
ga Ɲmɪŋ jigiŋ ʋ naagbaŋkʋ ma. 6 Hɔgʋ wa
dɪaŋ die dɪ chɪgɪ a ga hagɪyeŋ me, jigidieke
Ɲmɪŋ dɪ wʋnsɪna a yɪ wa wa, mi ba baa
ba daansɪma wa daraa tusiŋ aŋaŋ kɔbɪsɪ-
le aŋaŋ baŋɪsɪ-yʋaba wa.
7 Womi die tɔŋ die dɪ nan arɪzanna
ma, malakasi jakʋʋŋ wʋnyɪ ba wasɪnana
Makeli aŋaŋ ʋ malakasi chanchaalɪŋ dɪ
waga aŋaŋ waakpɪɪbɪakʋ, ʋ dɪaŋ ʋ waga
a tuole be aŋaŋ ʋ malakasi, 8 ama die ba
nyaŋŋɪ waakpɪɪbɪakʋ, ta ka yɪ wa sieŋ dɪ
wʋnɪŋ aŋaŋ ʋ malakasisi bemme arɪzanna
ma bɪbra. 9 Die ba yagɪ waakpɪɪbɪakʋ
aŋaŋ ʋ malakasisi a arɪzanna ma, wʋnɪŋ ʋ
yine javʋʋkɪrɪ dieke dɪ wone beri wo ta ba
wasa wa Saaŋchʋʋsɪrʋ yaa Sitaani wa ta
ʋ gaama tɪŋgbaŋka gie vuosisi mana wa.
Die ba nagɪ wa a taaŋ tɪŋgbaŋka gie me,
wʋnɪŋ aŋaŋ ʋ malakasisi.
10 Womi die maŋ wʋŋ lɔlɪkpeŋkpɪɪŋ
arɪzanna ma dɪ balala dɪ,
“Lele, tɪ Yɔmʋtieŋ Ɲmɪŋ gbatɪtaanɪŋ,
aŋaŋ ʋ hagɪrɪŋ aŋaŋ ʋ naarɪ aŋaŋ ʋ
Vuovʋarɪkɪŋ Masia wa yiko wa keŋ
mɪŋ.
Dama ba vʋarɪ Sitaani vuodieke die dɪ
galɪnnana tɪ nɪmballɪ
Ɲmɪŋ nɪŋŋa yuŋ aŋaŋ ŋmɪntʋasɪ a taaŋ
mɪŋ.
11 Yiipɔlɪka zɪmbʋ aŋaŋ ʋ wusie dieke ba
mʋʋlɪna wɪa ba nyaŋŋɪ Sitaani,
ta ka chiili ba miivoli wɪa ta die yi siri
dɪ ba kpi dɪɪ yi kuŋ dɪ keŋ ba ma.
12 Die wɪa, nɪnɪŋ vuodiekemba mana
dɪ benne arɪzanna ma yallɪma
sʋgɪfɪalɪŋ.
Ama tɪŋgbaŋka gie vuosi aŋaŋ
vuodiekemba dɪ benne mʋgɪkpɪɪrɪ
ma wa wʋbɪaŋ bie nɪ ma,
dama Sitaani keŋ sʋʋŋ wa nɪ jigiŋ,
ta suuli aŋaŋ sɪnyɪɪrɪkpeŋkpɪɪŋ,
dama ʋ sɪba dɪ ʋ saŋŋa ka bɪ dala.”
13 Die waakpɪɪbɪakʋ dɪ mɪŋŋɪna dɪ ba
vʋarɪ wa mɪŋ a taaŋ tɪŋgbaŋka gie me
wo, ʋ piili a dɪ hɔgʋ dieke dɪ mɪɪrɪna
bʋadembike dɪ ʋ yigi wo. 14 Ta Ɲmɪŋ
dɪ nagɪ kpalɪgɪkpeŋkpɪɪŋ chobiti ale a yɪ
hɔgʋ wa dɪ yugi ga ta va waakpɪɪbɪakʋ,
a ga jigidieke ʋ wʋnsɪna yɪ wa hagɪyeŋ
me wo, mi ba nan dɪ daansa wa a ga tʋgɪ
bɪna ataa aŋaŋ chɪbɪŋ, ta gbarɪ wa amʋ

waakpɪɪbɪakʋ kaaŋ tʋgɪ wa. 15 Womi die
waakpɪɪbɪakʋ die dɪ tɪɪrɪ nyaakpɪɪŋ a nyɪŋ
ka nʋaŋ ma sɪba mʋgɪŋ nyaaŋ dɪ bʋ dii
hɔgʋ wa. 16 Ama ta tɪŋgbaŋka dɪ suŋŋi
hɔgʋ wa ta yuori a nyuu nyaaŋ dieke dɪ
nyɪnna waakpɪɪbɪakʋ nʋarɪ ma wa. 17 Ta
waakpɪɪbɪakʋ sɪnyɪɪrɪŋ dɪ hagɪ aŋaŋ hɔgʋ
wa pam, ta ga dɪ ʋ wagɪ aŋaŋ hɔgʋ wa
buuri dieke dɪ tɪalɪna ta dɪ Ɲmɪŋ mɪraha
ta pɔgɪlɪ Masia wʋvɪɪnaha. 18 Ta die ga zie
mʋgɪkpeŋkpɪɪkʋ kʋanʋaŋ.

13

Yaa gamma haagɪŋ dɔmbɪatɪ ale wo wɪa

1 Ta maŋ ye haagɪŋ dɔmbɪatɪ dɪ nyɪnna
mʋgɪkpeŋkpɪɪŋ ma, ta yaa yɪɪla baŋ
aŋaŋ sikpigile ayʋpɔyɪ, ta naarasibubisi
dɪ bubi yɪɪlaha mana, ta saara diekemba
dɪ zɪanana Ɲmɪŋ dɪ maagɪ a diisi ka
sikpigilehe me. 2 Haagɪŋ dɔmbɪaŋ dieke
n yene wo dɪ sɪɪ sɪba gbaanchʋŋ ta yallɪ
naayɪbɪwagɪtɪ, ta ka nʋaŋ dɪ sɪɪ sɪba
naachigiŋ nʋaŋ. Die waakpɪɪbɪakʋ dɪ
yɪ haagɪŋ dɔmbɪakʋ ka hagɪrɪŋ aŋaŋ ka
naagbanɪŋ aŋaŋ ka yiko dieke dɪ dala
wa. 3 Ta haagɪŋ dɔmbɪakʋ sikpigilehe
kaanɪ dɪ sɪɪ sɪba ba chɪaka mɪŋ, ama ka
kʋjagɪrɪ dɪ kpi. Ta die dɪ yi tɪŋgbaŋka
vuosi mana mamachi, die ba dɪ haagɪŋ
dɔmbɪakʋ kʋaŋ. 4 Die vuosi mana dɪ jɪama
waakpɪɪbɪakʋ dama ʋ nagɪ wa ʋ yiko a
yɪ haagɪŋ dɔmbɪakʋ ta bɪ jɪama haagɪŋ
dɔmbɪakʋ gbaŋ ta bala dɪ, “Mɪnɪa hagɪrɪŋ
sɪna sɪba haagɪŋ dɔmbɪakʋ gie? Ta mɪnɪa
baaŋ bɪagɪ a wagɪ aŋaŋ haagɪŋ dɔmbɪakʋ
gie?”

5 Ta Ɲmɪŋ dɪ yɪ haagɪŋ dɔmbɪakʋ gie
sieŋ ʋ bala aŋaŋ kalinbaani ta zɪa wʋnɪŋ
Ɲmɪŋ; ta ʋ bɪ yɪ ka yiko a ga tʋgɪ chɪɪtɪ
baŋɪsɪ-nɪɪsa aŋaŋ ale. 6 Ta ka piili a bala
a zɪa Ɲmɪŋ aŋaŋ ʋ saaŋ aŋaŋ jigidieke
ʋ benne wo aŋaŋ vuodiekemba mana dɪ
benne arɪzanna ma wa. 7 Ta bɪ yɪ ka
sieŋ dɪ ka wagɪ aŋaŋ wʋnɪŋ Ɲmɪŋ vuosi
ta nyaŋŋɪ ba, ta bɪ yɪ ka yiko dɪ ka sɪma
maarɪŋ mana aŋaŋ buurɪŋ mana aŋaŋ
jabalɪkɪŋ mana aŋaŋ tɪŋgbaŋka gie vuosi
yiri yiri mana. 8 Vuodiekemba mana dɪ
benne tɪŋgbaŋka gie me ta ba saara dɪ ka
maagɪ a yi miivoli gbaŋkʋ ma saŋŋa dieke
ba yene ka naaŋ tɪŋgbaŋka gie wo, banɪŋ
ba nan jɪaŋ haagɪŋ dɔmbɪakʋ gie. Miivoli
gbaŋkʋ gie yine Yiipɔlɪ dieke die ba kʋna
wa sɪɪtɪ.

9 Die wɪa, vuodieke dɪ yalla tɪba wʋmma.
10 Vuodieke Ɲmɪŋ dɪ ziene dɪ ʋ nan yi
yɔmʋ, ʋ nan seŋ yi yɔmʋ. Ta vuodieke
dɪaŋ Ɲmɪŋ dɪ ziene dɪ ba nan kʋʋ wa aŋaŋ
takoobi, ba nan seŋ kʋʋ wa aŋaŋ takoobi.
Die wɪa, Ɲmɪŋ vuosi mʋ ba yallɪma hanɪa
ta faasɪ yallɪma yada aŋaŋ Ɲmɪŋ.

Haagɪŋ dɔmbɪaŋ dieke dɪ nyɪnna tɪŋgbaŋ ma wɪa

11 Naa kʋaŋ chaaŋ maŋ bɪ ye haagɪŋ
dɔmbɪaŋ kaanɪ dɪ nyɪnna tɪŋgbaŋ a keŋ
jʋala, ta yaa yɪɪla ale sɪba Yiipɔlɪ yɪɪla, ta
bala wɪa ta ʋ lɔlɪŋ dɪ sɪɪ sɪba waakpɪɪbɪaŋ.
12 Ta die zie haagɪŋ bʋmbʋŋaŋ dɔmbɪakʋ
nɪŋŋa, ta die nagɪ haagɪŋ bʋmbʋŋaŋ
dɔmbɪakʋ yiko dieke dɪ dala wa, ta mugisi
tɪŋgbaŋka gie vuosi mana dɪ ba jɪama
haagɪŋ bʋmbʋŋaŋ dɔmbɪakʋ dieke die dɪ
yene daŋŋa ta kʋjagɪrɪ dɪ kpi wo. 13 Ta
haagɪŋ dɔmbɪakʋ dieke die dɪ gʋtɪna bule
wo die dɪ tʋŋ mamachi tʋnkpɪɪma, ta vaa
bolɪŋ dɪ nyɪŋ ŋmɪŋsikpeŋ a sʋʋŋ tɪŋgbaŋ
vuotamba mana nine me. 14 Ɲmɪŋ die dɪ
yɪna wa hagɪrɪŋ ʋ tʋma mamachi wɪaha
haagɪŋ bʋmbʋŋaŋ dɔmbɪakʋ nɪŋŋa wɪa,
ʋ gaama tɪŋgbaŋka vuosi ta die balɪ ba
dɪ ba mɪɪ buuŋ aŋ ka sɪmma sɪba haagɪŋ
dɔmbɪakʋ dieke dɪ yene takoobi daŋŋa
ama ta ka kpie wo. 15 Ta Ɲmɪŋ die dɪ
yɪ haagɪŋ dɔmbɪakʋ dieke dɪ gʋtɪna bule
wo hagɪrɪŋ ʋ bɪagɪ voosi miivoli a yɪ
buu dieke dɪ sɪna sɪba bʋmbʋŋaŋ haagɪrɪ
dɔmbɪakʋ, ta buubu dɪ bɪagɪ bala wɪa,
ta kʋʋ vuodiekemba mana dɪ kana ka
saagɪ jɪama ka wa. 16 Die ka mugisi
vuoŋ mana, vuodiekemba dɪ yine wabɪtɪ
aŋaŋ vuokpɪɪma, aŋaŋ nyintitieliŋ aŋaŋ
zɔɔlɪntieliŋ, aŋaŋ vuodiekemba dɪ benne
ba dʋŋŋʋ aŋaŋ yɔŋɪsɪ, dɪ ba tuo magɪlɪŋ
ba nuudiigiŋ me yaa die me. 17 Vuodieke
nɪŋ mana die dɪ wone magɪlɪkʋ gie, ʋ kaaŋ
bɪagɪ daa jaaŋ yaa a yaalɪ jaaŋ; magɪlɪkʋ
die yiwo haagɪŋ dɔmbɪatɪ saaŋ yaa bɪɪsɪŋ
dieke dɪ zene ʋ saarɪ naŋ ma.

18 Sie fʋ yallɪma yɪaŋ ta ye sɪmma
haagɪŋ dɔmbɪakʋ gie bɪɪsɪŋ dɪ yine ʋ saarɪ
chɪaŋ. Vuodieke nɪŋ dɪ yalla sɪbɪŋ yilime
ta sɪmma haagɪŋ dɔmbɪakʋ gie bɪɪsɪkʋ
chɪaŋ, dama bɪɪsɪkʋ gie zie wo vuoŋ saaŋ
naŋ ma. Bɪɪsɪkʋ gie yiwo kɔbɪsɪ-yʋaba
aŋaŋ baŋɪsɪ-yʋaba aŋaŋ ayʋaba.

14

Yiipɔlɪka aŋaŋ ʋ vuosi wɪa

1 Naa kʋaŋ chaaŋ maŋ bɪ ye Yiipɔlɪka
dɪ zene Zayɔni kunkogiri me aŋaŋ vuosi
tuse kɔbɪga aŋaŋ tuse baŋɪsɪ-nɪɪsa aŋaŋ
tuse anɪɪsa, ta ba maagɪ wʋnɪŋ Yiipɔlɪka
aŋaŋ ʋ Chɔɔŋ wa saara a diisi ba die
me. 2 Die maŋ wʋŋ lɔlɪŋ dɪ nyɪnna
arɪzanna ma a dɔma sɪba nyaakpɪɪŋ dɪ
palala, ta bɪ nata sɪba nɪɪnatɪŋ. Ta bɪ
dɔma sɪba goojinɪgɪrʋ dɪ ŋaana nɪga ʋ
goojii ka kʋma dene wo. 3 Die vuosi tuse
kɔbɪga aŋaŋ tuse baŋɪsɪ-nɪɪsa aŋaŋ tuse

anɪɪsa wa die dɪ zie naagbaŋkʊ aŋaŋ ny-
invugiti anɪɪsa wa aŋaŋ nyɪŋkʊraha nɪŋŋa
ta chɪa yɪlɪhaalɪ dieke vuoŋ dɪ kana kaaŋ
bɪagɪ bʊgɪrɪ, ntaala banɪŋ vuodiekemba dɪ
yene gbatɪtaanɪŋ a nyɪŋ tɪŋgbaŋka gie me
wo. 4 Banɪŋ ba yine dembi diekemba dɪ
mɪŋŋɪna pɔgɪlɪ ba gbaŋ ta ka yi hɔgʊkpana
tʊʊma aŋaŋ hɔgʊba, banɪŋ ba yiwo kasɪ.
Banɪŋ ba dɪna Yiipɔlɪka jigidieke mana
ʊ ganana, banɪŋ ba yine vuodiekemba
Ɲmɪŋ dɪ gbatɪna taaŋ a nyɪŋ vuota sʊŋ ta
yi bʊmbʊŋaŋ vuodiekemba wʊnɪŋ Ɲmɪŋ
aŋaŋ Yiipɔlɪka dɪ tuone. 5 Banɪŋ ba ka
chɪba ŋmɪnchɪbɪsɪ, ta bɪ wo bɪaŋ.

Malakasi bataa wa wɪa

6 Womi die maŋ bɪ ye malaka wʊnyɪ
dɪ hagɪna a bie ŋmɪŋsikpeŋ saasaa ta
yaa wʊvɪɪŋ dieke dɪ wone kpatɪkʊ dɪ
ʊ ga mʊʊlɪ a yɪ vuodiekemba mana dɪ
bene tɪŋgbaŋka gie me, aŋaŋ vuota yiri
yiri mana aŋaŋ maarɪŋ mana aŋaŋ ja-
balɪkɪŋ mana aŋaŋ buurɪŋ mana. 7 Ta
die bala aŋaŋ lɔlɪkpɪɪŋ dɪ, "Nɪ chɪgɪma
Ɲmɪŋ ta bɪrɪma ʊ saaŋ. Dama saŋŋa
tʊgɪya mɪŋ dɪ ʊ dii tɪŋgbaŋka gie vu-
osi mana sarɪya. Nɪ jɪama wa, wʊnɪŋ
ʊ naanna arɪzanna aŋaŋ tɪŋgbaŋka gie
aŋaŋ mʊgʊkpɪɪrɪ aŋaŋ nyaatɪ mana."

8 Die bʊmbʊŋaŋ malakaka dɪ tɪanna a
ga wa, die malaka dieke dɪ gʊtɪna bule
wo dɪaŋ dɪ keŋ nyɪŋ ŋmɪŋsikpeŋ a bala
dɪ, "Babiloni, tɪgɪkpɪɪka nanya mɪŋ, die ʊ
vaa wa vuota buurɪŋ mana dɪ tʊŋ dɪgɪntɪ
tʊʊma, die wɪa Ɲmɪŋ sɪnyɪɪrɪŋ dɪ hagɪ ʊ
ma."

9 Ta malaka dieke dɪ gʊtɪna bʊtaa wa
ma die dɪ balɪ aŋaŋ lɔlɪkpeŋkpɪɪŋ dɪ,
"Vuodiekemba dɪ jɪanna haagɪŋ dɔmbɪakʊ
aŋaŋ buubu dieke dɪ yine ka nɪasɪŋ wa ta
tuo magɪlɪkʊ ba die me yaa ba nuuŋ me
wo, 10 Ɲmɪŋ sɪnyɪɪrɪŋ nan keŋ ba ma, ʊ
sɪnyɪɪrɪ dieke dɪ sɪna sɪba daahagɪrɪ dieke
ba sitine yi kpalɪ ma, ta ba nan bɪ a dii
wahala boli dieke dɪ dinene sɪba maafa
jiribi ma, Ɲmɪŋ malakasi aŋaŋ Yiipɔlɪka
nɪŋŋa. 11 Bolibu dɪ jʊnana ba wa nyusi
nan dɪ jʊalɪ gara ŋmɪŋsikpeŋ yaa gamma
haahuu. Vuodiekemba dɪ jɪanna haagɪŋ
dɔmbɪakʊ aŋaŋ buubu dieke dɪ yine ka
nɪasɪŋ ta yaa magɪlɪ dieke dɪ yine ʊ saarɪ
nan dɪ die wahala yuŋ aŋaŋ ŋmɪntʊasɪ."

12 Die wɪa, dɪ vɪɪna dɪ Ɲmɪŋ
vuodiekemba dɪ tune ʊ nʊarɪ ta yi Yisa
yada wa yallɪma hanɪa.

13 Womi maŋ bɪ wʊŋ lɔlɪŋ dɪ nyɪnna
arɪzanna ma a bala dɪ, "Maagɪ naa;
a nyɪŋ jinne yaa gamma sʊgɪfɪalɪŋ bie
vuodiekemba dɪ kpine tɪ Yɔmʊtieŋ tʊʊma
wɪa." Ta Ɲmɪŋ Halɪkasɪka dɪ yiŋŋi balɪ
dɪ, "Wusie, ba nan ye voosiŋ a nyɪŋ ba
tʊnkpɪɪma ma dama ba tʊʊmaha nyʊarɪ
nan dɪ dɪ ba."

Yaa gamma tɪŋgbaŋka gie gobiŋ wɪa

14 Die maŋ bɪ daansɪ a ye nɪɪŋmayɪalɪŋ,
ta vuoŋ dɪ sɪɪ sɪba Vuota Bʊa a kalɪ ka
ma, ta bubi salɪma naala sibubiŋ, ta pɔgɪlɪ
gotige diikiŋ ʊ nuuŋ me. 15 Womi malaka
kaanɪ dɪ keŋ nyɪŋ Ɲmɪŋ jɪamɪŋ juodieke
dɪ benne arɪzanna ma wa, a wa vuodieke
dɪ kala nɪɪŋmaakʊ sikpeku aŋaŋ lɔlɪkpɪɪŋ
a bala dɪ, "Nagɪ fʊ gotige a gobi dama
saŋŋa dieke dɪ mʊna wa keŋye mɪŋ, dama
tɪŋgbaŋka biye mɪŋ aŋaŋ gobiŋ." 16 Die
vuodieke dɪ kala nɪɪŋmaakʊ ma wa dɪ
nagɪ ʊ gotige a gobi tɪŋgbaŋka.

17 Ta maŋ bɪ ye malaka kaanɪ dɪ nyɪnna
Ɲmɪŋ jɪamɪŋ juodieke dɪ benne arɪzanna
ma wa a keŋ nyɪŋ, ʊ gbaŋ ʊ pɔgɪlɪ gotige
diikiŋ.

18 Saŋka mi maŋ ye malaka dieke
dɪ yine bolibu jakʊʊrɪ dɪ nyɪnna ko-
riku jigiŋ ta wa malaka dieke dɪ yalla
gotige diikiri aŋaŋ lɔlɪkpɪɪŋ a balɪ wa
dɪ, "Nagɪ fʊ gotige a kpaa tɪŋgbaŋka
gie nyɪŋnyɪŋka mana dama a ŋmɪntɪya
mɪŋ." 19 Die wɪa, malakaka die dɪ nagɪ
ʊ gotige a kpaa tɪŋgbaŋka nyɪŋnyɪŋkaha
mana, a nagɪ a taaŋ vɔrɪ dieke ba
ŋmʊna nyɪŋnyɪŋkaha nyaabʊ a yie wo.
Vɔrɪkʊ gie yine Ɲmɪŋ sɪnyɪɪrɪŋ dagɪtɪ.
20 Die ba ŋmʊʊ nyɪŋnyɪŋkaha nyaabʊ
tɪka kʊanʊaŋ, ta zɪŋ dɪ nyɪŋ jigidieke ba
ŋmʊnana nyɪŋnyɪŋkaha a palɪ die a ga
tʊgɪ sɪba malisi kɔbɪsɪ-le, ta ka golɪŋ dɪ nan
tʊgɪ naŋ magɪsɪŋ bʊnʊ.

15

*Yaa gamma malakasi aŋaŋ kpatɪŋ wa-
hala yiri yiri wo wɪa*

1 Die maŋ bɪ ye mamachi
dagɪkpeŋkpɪɪma ŋmɪŋsikpeŋ. Die
malakasi ayʊpɔyɪ dɪ pɔgɪlɪ wahala yiri yiri
ayʊpɔyɪ, hanɪŋ wahalaha mi yine Ɲmɪŋ
sɪnyɪɪrɪŋ kpatɪŋ.

2 Ta die bɪ ye jaaŋ dɪ sɪna sɪba mʊgɪkpɪɪŋ
ta chaaŋ sɪba nyaasɪga a lagɪŋ aŋaŋ bolɪŋ.
Ta bɪ ye vuodiekemba dɪ nyaŋŋɪna haagɪŋ
dɔmbɪakʊ aŋaŋ ka buu dieke dɪ nɪasɪna
ka wa, aŋaŋ bɪɪsɪ dieke dɪ yine ʊ saarɪ,
ta ba zie mʊgɪkpɪɪrɪ dɪ sɪna sɪba nyaasɪga
kʊanʊaŋ, a pɔgɪlɪ goojii diekemba Ɲmɪŋ dɪ
nagɪna a yɪ wa, 3 ta chɪa yɪlɪ dieke Ɲmɪŋ
tʊntʊntʊ Mosisi aŋaŋ Yiipɔlɪka dɪ chɪana
wa dɪ:

"Tɪ Yɔmʊtieŋ Nabidie Ɲmɪŋ vuodieke dɪ
yalla hagɪrɪŋ mana
fʊ tʊʊma yiwo tʊnkpɪɪma ta bɪ yi
mamachi
Yiwo buurɪŋ mana naakpɪɪŋ
ta fʊ sieti mana dɪ vɪɪna ta yi wusie.

4 Tı Yɔmʋtieŋ, mınıa benne ta kaaŋ dı
chıga fʋ?
Yaa ta kaaŋ bı kɔtı fʋ saaŋ?
Dama fʋ nyıına ma fʋ yine kası.
Buuriŋ mana nan keŋ a jıaŋ fʋ
dama vuoŋ mana ye fʋ tʋnvıınaha
mıŋ.”
5 Naa kʋaŋ chaaŋ maŋ bı ye Ɲmıŋ
jıamıŋ juodieke dı benne arızanna ma
wa dı yuorine ta Ɲmıŋ vııŋ dı bie ka
ma. 6 Womi malakasi ayʋpɔyı diekemba
dı pɔgılına wahala yiri yiri ayʋpɔyı wa dı
keŋ nyıŋ Ɲmıŋ jıamıŋ juoku me, ta yeegi
nyiŋyeekiyıala diekemba dı wone dıgıntı,
ta nagı salıma kirisa a bɔbı ba nyʋa.
7 Womi nyinvugiti anıısa wa kaanı dı
nagı salıma tımbala ayʋpɔyı a yı malakasi
bayʋpɔyı wa; ta Ɲmıŋ vuodieke dı benne
yaa gamma haahuu wo sınyıırıŋ dı suuli
tımbalaha. 8 Ta Ɲmıŋ chaankpeŋkpııŋ
aŋaŋ ʋ hagırıŋ dı yi nyusi dı suuli jıamıŋ
juoku, ta vuoŋ ka bıagı juu mi a ga
tʋgı saŋŋa dieke wahala yiri yiri ayʋpɔyı
dieke malakasi bayʋpɔyı dı pɔgılına wa dı
kenne kpatı.

16

Tımbala diekemba dı yalla Ɲmıŋ sınyıırıbʋ wıa

1 Die maŋ bı wʋŋ lɔlıkpııŋ dı nyınna
Ɲmıŋ jıamıŋ juoku me a bala a yıa
malakasi ayʋpɔyı wa dı, “Nı gamma a ga
siti Ɲmıŋ sınyıırı dieke dı benne tımbala
ayʋpɔyı wa ma a taaŋ tıŋgbaŋka ma.”
2 Die bʋmbʋŋaŋ malakaka dı ga a siti
jadieke dı benne ʋ tımbalı ma wa a taaŋ
tıŋgbaŋka ma, ta kʋjagıbıatı dieke dı
yʋagına pam die dı yigi vuodiekemba dı
yalla haagıŋ dɔmbıakʋ magılıkʋ, aŋaŋ
vuodiekemba dı jıanna buubu dieke dı
yine ka nıasıkʋ.
3 Malaka dieke die dı gʋtına bule wo
dıaŋ dı ga siti jadieke dı benne ka tımbalı
ma wa a yi nyaakpııbʋ ma nyaabʋ die
dı bırıŋ zıŋ sıba vuota kpiikiŋ zıŋ, ta
nyinvugiti mana die dı benne nyaakpııbʋ
ma wa die dı kpi.
4 Malaka dieke dı gʋtına bʋtaa wa dı ga
siti jadieke dı benne ka tımbalı ma wa a
yi mʋga aŋaŋ bulusi nyaatı ma, a nyaatı
mana die dı bırıŋ zıŋ. 5 Ta die maŋ wʋŋ
malaka dieke dı yalla nyaatı hagırıbʋ dı
bala dı,
“Tı Yɔmʋtieŋ, sʋgıyıalıntieŋ,
fʋnıŋ vuodieke dı benne, ta die beri wo fʋ
sarıyaka gie tʋgısıya mıŋ,
6 dama ba kʋʋ wa fʋ vuosi aŋaŋ fʋ
naazʋalıŋ wıa
fʋ nagı zıŋ yıa ba dı ba nyuu.
Kanıŋ ka mʋna ba.”
7 Womi maŋ bı wʋŋ lɔlıŋ dı nyınna koriku
me a bala dı,
“Tı Yɔmʋtieŋ Nabidie Ɲmıŋ vuodieke dı
yalla hagırıŋ mana,
fʋ sarıyaka gie yiwo wusie,
ta yi wudieke dı tʋgısına.”
8 Malaka dieke dı gʋtına bʋnıısa wa
dıaŋ dı siti jadieke dı benne ʋ tımbalı ma
wa a diisi ŋmıŋ ma, a yı ka hagırıŋ dı
ka tuulibu jʋma vuota sıba boliŋ. 9 Die
ŋmınnı tuulibu dı faası jʋa ba sıba boliŋ,
ta ba piili a zıa Ɲmıŋ vuodieke dı yalla
wahala yiri yiri he gie hagırıbʋ saaŋ ama
ta die zeti dı ba tarıgı ta yı wa jılıma.
10 Malaka dieke dı gʋtına bʋnʋ wa
dıaŋ dı siti jadieke dı benne ʋ tımbalı
ma a yi haagıŋ dɔmbıakʋ naagbaŋkʋ
ma, ta dɔmbıakʋ naarı sıtı mana die
dı sibi lımm ta vuotamba die dı ŋɔba
nyına yʋagıbʋ wıa, 11 ta die bı zıa Ɲmıŋ
vuodieke dı benne arızanna ma wa, ba
yʋagıbʋ aŋaŋ kʋjagaha wıa, ama ta die
zeti dı ba chıgı a nyıŋ ba tʋntʋmbıatı ma.
12 Womi malaka dieke dı gʋtına bʋyʋaba
wa dıaŋ dı ga siti jadieke dı benne
ʋ tımbalı ma wa a taaŋ mʋgıkpııŋ
dieke ba wasınana Yufiretisi wo me, bʋ
nyaabʋ mana die dı hɔɔsı a dʋaŋ sieŋ
amʋ naakpııŋ diekemba dı bala ba nyıŋ
ŋmıŋ pɔsıŋ chaaŋ a keŋ wo nan bıagı
atıaŋ. 13 Mi maŋ ye haalıbıatı ataa dı
sına sıba bʋntʋra, a nyına waakpııbıakʋ
aŋaŋ haagıŋ dɔmbıakʋ, aŋaŋ ŋmınchıbısı
naazʋa wa nʋa ma. 14 A yiwo haalıbıatı
diekemba dı yinene mamachi tʋʋma ta
nyıŋ gara tıŋgbaŋka gie naara mana jigiŋ,
ta lagıma ba dı ba tuoli tɔmbʋ, tı Yɔmʋtieŋ
Nabidie Ɲmıŋ, vuodieke dı yalla hagırıbʋ
mana wa daakpeŋkpııka daarı.
15 Ta Yisa Masia dı baarı dı, “Mbaa ŋaaŋ,
n kieŋ sıba gaarʋ dı ŋaana kieŋ dene
wo. Ama sʋgıfıalıŋ bie vuodiekemba dı
gbarına ta bɔbı ba garıtı amʋ ba kaaŋ
chʋŋ yɔrı aŋ vuosi ye ba viivi.”
16 Die haalıbıatıtı dı lagısı naalıba mana
a yaa ba ga jigidieke Izara vuosi dı
wasınana Amagidoni wa.
17 Womi die malaka dieke dı gʋtına
bʋyʋpɔyı dıaŋ dı siti jadieke dı benne
ʋ tımbalı ma wa a taaŋ bʋlɔgısıŋ ma,
ta lɔlıkpeŋkpııŋ die dı nyıŋ naagbanıŋ
dieke dı bene Ɲmıŋ jıamıŋ juodieke dı
benne arızanna ma wa a bala dı, “Dı
yi a kpatı mıŋ.” 18 Ta nıınyıgısıŋ dı
nyıgısa ta nıınatıŋ dı nata ta tıŋgbaŋka
dı faası dɔma. A nyıŋ saŋŋa dieke Ɲmıŋ
dı naanna vuota, kanıŋ tıŋgbaŋ dɔŋkʋ
mi ye ka dɔŋya. 19 Tıŋgbaŋka dɔŋkʋ die
dı vaa tıgıkpııka dı puo bʋtaa, ta chʋʋsı
tıgıkpıımaha mana dı bene tıŋgbaŋka gie
me wo. Ama Ɲmıŋ die ka daaŋ Babiloni
tıgıkpııka wʋbıatı wıa, ta vaa ka nyuu

daaŋ dieke dı yine ʋ sınyıırıŋ daabʋ ta bie nyaaŋchibike me wo. 20 Ta tıŋgbaŋ diekemba nyaatı dı giline wo dı bıa ta tana mana dıaŋ dı bıa. 21 Ta nııtaŋkpııŋ diekemba a kaanı dʋnsıŋ dı baa nan dı sıı sıba nııŋ dʋnsıŋ die dı nyıŋ ŋmıŋsikpeŋ a keŋ nan vuotaŋ ma, die ba zıa Ɲmıŋ nııtaŋkpıımaha die dı nanna ba ma wıa, dama die wahalaka die faası dala mıŋ.

17

Hɔgʋ wa aŋaŋ haagıŋ dɔmbıakʋ wıa

1 Womi malakasi ayʋpɔyı wa die dı pɔgılına tımbala ayʋpɔyı wa wʋnyı dı nyıŋ arızanna ma a keŋ balı mıŋ dı, "Keŋ aŋ n dagı fʋ Ɲmıŋ dı balla ʋ keŋ datı hɔgʋ dieke dı dʋagınana dembisi tıbıŋ dene. Wʋnıŋ ʋ yine tıgıkpııŋ dieke dı gbigine mʋga pam wa. 2 Ta naalıba dı yi dıgıntı tʋʋma aŋaŋ wa wa, ta tıŋgbaŋka gie vuosisi mana dı nyuu ʋ dıgıntı tʋʋmaha dı sına sıba daabʋ a bugi."

3 Die Ɲmıŋ Halıkasıka dı hagı n ma ta malakaka dı nagı mıŋ a ga haagıyeŋ me, mi die maŋ ye hɔgʋ dı kalla haagıŋ dɔmbıakʋ ma ta saaŋ diekemba dı zıanana Ɲmıŋ saarı dı maagı a diisi ka nyıŋgbanıŋ mana ma, ta ka yaa sikpigile ayʋpɔyı aŋaŋ yııla baŋ. 4 Hɔgʋ wa die yeegi wo nyinyeeki ŋmına, ta yeegi salıma nyinti aŋaŋ leeti yiri yiri, ta pɔgılı salıma nyaaŋchibiŋ ʋ nuuŋ me ka suuli aŋaŋ ʋ dıgıntı tʋʋmaha aŋaŋ nyindiekemba dı nyʋʋgına Ɲmıŋ jigiŋ. 5 Ta ba maagı saaŋ dieke vuoŋ dı kana ka sıba ka chıaŋ a diisi ʋ diiŋ me dı,

Tıgıkpeŋkpııŋ Babiloni,
Hɔgʋ Diekemba Dı Yinene Daakpana
Tʋʋma
Aŋaŋ Tıŋgbaŋka Gie Nyindiekemba Dı
Nyʋʋgınana
Ɲmıŋ Jigiŋ Wo Nʋŋ.

6 Ta maŋ ye ta hɔgʋ wa nyu wo Ɲmıŋ vuodiekemba die dı yine Yisa yada ta vuosi dı kʋʋ ba wa zıŋ a bugi.

Die n yene wo wo, die dı yi mıŋ mamachi pam. 7 Womi malakaka dı pıası mıŋ dı "Bıa wıa dı yi fʋ mamachi? N nan dagı fʋ hɔgʋ wa aŋaŋ haagıŋ dɔmbıakʋ ʋ jʋalına wa ta ka yaa sikpigile ayʋpɔyı aŋaŋ yııla baŋ ka chıaŋ dı sına die. 8 Haagıŋ dɔmbıakʋ dieke fʋ yene wo die bie wo ka mısı ma ama lele ka kpiye mıŋ. Ka nan hagı a nyıŋ vɔrıgoli dieke dı wone kpatıkʋ, ta nan ga jigidieke Ɲmıŋ dı balla ʋ chʋʋsı ka wa. Ta dı nan yi vuodiekemba mana Ɲmıŋ dı kana ka maagı ba saara a yi miivoli gbaŋkʋ ma ta ye naaŋ tıŋgbaŋka gie wo mamachi ba keŋ ye haagıŋ dɔmbıakʋ. Dama die ka bie wo ka mısı ma ta keŋ kpi, ama ka nan yiŋŋi keŋ ka mısı ma.

9 "Wıırı gie yaala yıaŋ aŋaŋ sıbıŋ. Sikpigile ayʋpɔyı wa zie a yı wa kunkoge ayʋpɔyı diekemba hɔgʋ wa dı kalla a ma wa, ta bı zie a yı naalıŋ bayʋpɔyı, 10 ta ba banʋ dı kpi, ta vuodieke dı gʋtına bayʋaba wa yine naaŋ lele, ta vuodieke dı kpatına kʋaka ye ka dii naarı ama ʋ nan keŋ dii, ta ʋ naarı kaaŋ yʋası. 11 Ta haagıŋ dɔmbıakʋ dieke die dı benne ka mısı ma ta keŋ kpi wo yiwo naaŋ dieke dı gʋtına bʋnııŋ ta yi naalıŋ bayʋpɔyı wa wʋnyı ta ʋ dıaŋ nan keŋ a ga jigidieke ba bala ba chʋʋsı wa jigiŋ.

12 "Yııla baŋ dieke fʋ yene wo zie a yı wa naalıŋ baŋ ama ba ye ka dii naarı, ama banıŋ aŋaŋ haagıŋ dɔmbıakʋ nan keŋ lagıŋ a dii naarı a yʋası saŋŋa bıta. 13 Naalıŋ baŋ wa gie nan keŋ yi nʋabalımıŋ, ta nagı ba hagırıbʋ aŋaŋ ba yikoke mana a yı haagıŋ dɔmbıakʋ. 14 Ba nan keŋ wagı aŋaŋ Yiipɔlıka, ama Yiipɔlıka aŋaŋ ʋ dıdıısırı diekemba Ɲmıŋ dı wana ta vʋarı ba ta ba yi wo yada wa nan nyaŋŋı ba. Dama wʋnıŋ ʋ yine Yɔmʋtieliŋ dıaŋ Yɔmʋtieŋ ta yi naalıŋ dıaŋ Naaŋ."

15 Ta malakaka dı bı a balı a yı mıŋ dı, "Nyaatıtı fʋ yene wo ta hɔgʋ dieke dı tʋnnana daakpana tʋʋmaha dı kalı a ma wa yiwo buuriŋ aŋaŋ maarıŋ aŋaŋ vuota yiri yiri aŋaŋ nyıŋbalıka mana mana vuosi. 16 Yııla baŋ dieke fʋ yene wo aŋaŋ haagıŋ dɔmbıakʋ nan dı haa hɔgʋ wa. Ta gbatı ʋ nyinti mana ta vaa wa yɔrı. Ba nan ŋɔbı ʋ nyıŋgbanıŋ nɔŋ ta jʋʋ wa aŋaŋ boliŋ. 17 Dama Ɲmıŋ vana ba yaala a yie wudieke wʋnıŋ ʋ yaalala ta yi nʋabalımıŋ ta nagı ba yiko a yı haagıŋ dɔmbıakʋ dı ka pɔgılı vuosi a ga tʋgı saŋŋa dieke wʋnıŋ Ɲmıŋ wʋbalıka dı baaŋ keŋ yi wusie.

18 "Hɔgʋ dieke fʋ yene wo yine tıgıkpııŋ dieke ka naaŋ dı pɔgılına tıŋgbaŋka gie naalıŋ mana wa."

18

Babiloni tıŋ chʋʋsıŋ wıa

1 Die n yene hɔgʋ wa dı kala haagıŋ dɔmbıakʋ ma wa kʋaŋ chaaŋ, die maŋ bı ye malaka wʋnyı dı nyınna arızanna a keŋ sʋʋna. Ta die yaa yiko pam, ta ʋ chaanıŋ dı faası chaaŋ tıŋgbaŋka lʋga lʋga mana. 2 Ta die natı aŋaŋ lɔlıkpııŋ dı,

"Babiloni tıgıkpııka nan chʋʋsı mıŋ.
Vuoŋ bı wo ka ma,
ta lele jımbıatı aŋaŋ haalıbıatı wana bie ka ma
aŋaŋ nembibıatı yiri yiri mana wana bie ka ma.

3 Dama tıŋgbaŋka gie vuosi mana nyu wo ʋ lɔlıbıatı tʋʋmaha dı sına sıba daahagırıbʋ a bugi.

Ta tɪŋgbaŋka gie naalɪba mana dɪ yi
dɪgɪntɪ tʊʊma aŋaŋ wa
ta nyugidiilibe mana dɪ yese ba ligire
a nyɪnna ʊ lɔlɪbɪatɪ ma.”
4 Womi maŋ wʊŋ Ɲmɪŋ dɪ balala a
nyɪnna arɪzanna ma dɪ,
“N vuosi, nɪ keŋ nyɪŋ Babiloni tɪka ma
amʊ nɪ kaaŋ gʊtɪ juu ʊ wʊbɪatɪ ma,
ta gʊtɪ ye ʊ tɪbɪdatɪkʊ.
5 Dama ʊ wʊbɪatɪ faasɪ dala mɪŋ a dʊa a
ga tʊgɪ ŋmɪŋsikpeŋ,
ta n ka daaŋ ʊ wʊbɪatɪtɪ.
6 Nɪ yiŋŋi yi wo wudiekemba gbaŋ gbaŋ
die ʊ yine vuosi bataŋ wa,
ta yiŋŋi yi wo wudiekemba die ʊ yine
wo jigiŋ bule.
Ta vaa ʊ nyaaŋchibike suuli aŋaŋ daaŋ
dieke dɪ hagɪrɪna a tɪaŋ ʊ daabʊ
ʊ nagɪna a yɪ vuosi dɪ nyu wo jigiŋ
bule.
7 Ta vaa ʊ dii wahala aŋaŋ zɔɔlɪŋ pam,
sɪba die ʊ benne ʊ dʊŋŋʊ ta kɔta ʊ
gbaŋ dene wo
Dama ʊ ŋaaŋ bala a yɪa ʊ gbaŋ dɪ:
‘Manɪŋ hɔgʊnaaŋ kala naa!
N ka yiwo kpihɔgʊ
die wɪa n kaaŋ daansɪ ye
sʊgɪchʊʊsɪŋ!’
8 Naa wɪa wahala nan keŋ keŋ ʊ ma bʊnyɪ
ta yʊagɪtɪ aŋaŋ sʊgɪchʊʊsɪŋ aŋaŋ kɔŋ
nan haarɪ wa,
ta boliŋ dɪaŋ nan dii wo,
dama tɪ Yɔmʊtieŋ Nabidie Ɲmɪŋ
vuodieke dɪ bala ʊ dii wo ʊ
sarɪyaka yiwo hagɪrɪtieŋ.”
9 Tɪŋgbaŋka gie naaŋ diekemba dɪ
dʊagɪna aŋaŋ wa ta die ʊ nansɪbʊ aŋaŋ wa
wa dɪ keŋ ye ʊ bolibu diile nyusi dɪ nyɪna
wa, ba nan faasɪ kʊma ʊ wɪa. 10 Ba nan dɪ
zie saasaa, dama ba chɪga ŋmaamɪŋ dɪ ba
nan gʊtɪ dii ʊ wahala ka. Ba nan dɪ bala
dɪ,
“Wʊbɪaŋ, wʊbɪaŋ, Babiloni tɪgɪkpɪɪŋ,
Ɲmɪŋ chʊʊsɪ fʊ bʊnyɪ.”
11 Tɪŋgbaŋka gie nyugidiilibe gbaŋ nan
dɪ kʊma ta die zɔɔlɪŋ ʊ wɪa, dama
vuoŋ wori a baaŋ daa ba nyintiti bɪbra,
12 vuoŋ kaaŋ bɪ a daa ba nyindiekemba
ba nagɪna salɪma aŋaŋ ligiriyɪala a wʊnsɪ
wa aŋaŋ ba leetiti aŋaŋ ba garɪyɪala
ha aŋaŋ garɪ diekemba dɪ faasɪna yaa
ligirehe aŋaŋ ba garɪ diekemba dɪ faasɪna
nyɪgɪsa aŋaŋ garɪŋmɪnaha aŋaŋ ba tɪɪ
diekemba daatɪ dɪ faasɪna vɪɪna aŋaŋ ba
nyindiekemba ba nagɪna yɔbɪŋ nyɪna a
wʊnsɪ aŋaŋ ba nyindiekemba ba nagɪna
tɪɪŋ daa diekemba dɪ faasɪna yaa ligire
a wʊnsa aŋaŋ kʊʊŋmɪna aŋaŋ ba kʊʊtɪ
aŋaŋ ba taŋ vɪɪnaha, 13 aŋaŋ ba kakaduro
sinamoni tɪɪsɪsɪ aŋaŋ ba tulaarisisi aŋaŋ
ba tulaari diekemba dɪ yine miri aŋaŋ
firankensisi wo, aŋaŋ daaŋ aŋaŋ kpaaŋ
aŋaŋ zɔŋ aŋaŋ zaaha aŋaŋ ba niigehe
aŋaŋ yiisehe aŋaŋ ba duune aŋaŋ duuŋ
diekemba dɪ datɪnana torikusi aŋaŋ yɔŋɪsɪ
aŋaŋ vuota mɪsɪ gbaŋ. 14 Nyugidiilibe
nan balɪ dɪ, “Nyɪnvɪɪna diekemba mana fʊ
yaalɪnana wa baya mɪŋ, ta fʊ nyinti aŋaŋ
fʊ vɪɪnɪŋ mana dɪ ga ta va fʊ, ta kaaŋ bɪ
yehe bɪbra.” 15 Ta banɪŋ nyugidiilibe mi dɪ
yene ligire a nyɪŋ kanɪŋ tɪka ma wa nan dɪ
zie saasaa, dama ba chɪga ŋmaamɪŋ dɪ ba
nan gʊtɪ dii ʊ wahalaka. Ba nan dɪ kʊma
ta die zɔɔlɪŋ, 16 ta bala dɪ,
“Wʊbɪaŋ, wʊbɪaŋ haarɪ tɪgɪkpɪɪka.
Die ʊ ŋaaŋ yeegi wo nyiŋyeekiyɪala aŋaŋ
nyiŋyeeki diekemba dɪ faasɪna yaa
ligire aŋaŋ nyiŋyeekiŋmɪna ta yeegi
salɪma nyinti
aŋaŋ nyindiekemba ba nagɪna tanvɪɪna a
wʊnsɪ
aŋaŋ leeti.
17 Ta bʊnyɪ nyinti gie mana dɪ bɪa.”
Die haarɪkpeŋkpɪɪkʊ nyɪŋkʊraha aŋaŋ
vuodiekemba mana dɪ bene ka sʊkʊ
aŋaŋ haarɪdɔŋtɪba aŋaŋ vuodiekemba dɪ
dinene nyʊŋ mʊgɪkpɪɪkʊ ma wa die dɪ zie
saasaa, 18 ta faasɪ nata ʊ wɪa die ba yene
bolibu dɪ dinene tɪka ta nyusi dɪ haga wa.
Ta balɪ dɪ, “Tɪgɪkpɪɪŋ ye wori a yaa hagɪrɪŋ
sɪba tɪka gie.” 19 Ta die yɔɔra tantɪ a yie ba
sikpigile me aŋ ka dagɪ dɪ ba sʊŋ chʊʊsɪya
mɪŋ ta kʊma ta die zɔɔlɪŋ ta bala dɪ,
“Wʊbɪaŋ, wʊbɪaŋ
haarɪ tɪgɪkpɪɪka, ʊ yine tɪgɪkpɪɪŋ dieke
vuodiekemba dɪ yalla haarɪkpɪɪma
ta dɔma mʊgɪkpɪɪrɪ ma a daa ta
yalla wa dɪ ye ligire.
Ta bʊnyɪ nyinti gie mana dɪ bɪa.”
20 Nɪnɪŋ vuodiekemba dɪ bene arɪzanna
ma, nɪ yallɪma sʊgɪfɪalɪŋ, dama Ɲmɪŋ
chʊʊsɪ wa Babiloni tɪka. Ta nɪnɪŋ Ɲmɪŋ
vuosi aŋaŋ Ɲmɪŋ naazʊalɪŋ aŋaŋ Masia
tʊntʊntɪba, nɪ yallɪma sʊgɪfɪalɪŋ, dama
Ɲmɪŋ chʊʊsɪ wa Babiloni tɪka yaa gamma
wudiekemba ʊ yine nɪ wo wɪa.
21 Womi die malaka hagɪrɪtieŋ die dɪ kɔtɪ
taŋkpeŋkpɪɪŋ ka mʊ sɪba nɪɪkpeŋkpɪɪŋ a
nagɪ a taaŋ mʊgɪkpeŋkpɪɪkʊ ma ta baarɪ
dɪ,
“Naa Ɲmɪŋ dɪ nan nagɪ Babiloni tɪgɪkpɪɪka
a taaŋ aŋ ka chʊʊsɪ,
ta vuoŋ kaaŋ bɪ ye ke bɪbra.
22 Ta vuoŋ kaaŋ bɪ wʊŋ ta goojinɪgɪrɪŋ
aŋaŋ yɪlɪchɪarɪŋ chɪa yɪla fʊ tɪka
sʊŋ bɪbra,
ta vuoŋ kaaŋ bɪ wʊŋ wɪwɪɪrɪŋ aŋaŋ kan-
taŋ wɪɪrɪŋ ta ba chɪa yɪla fʊ tɪka sʊŋ
bɪbra.
Ta fʊ tʊntʊntɪba mana nan bɪa,
ta vuoŋ kaaŋ bɪ wʊŋ nɪaha dɔmɪŋ bɪbra.
23 Ta popoli kaaŋ bɪ chaaŋ fʊ ma,
ta hɔgʊ faarɪŋ aŋaŋ dembiŋ yallɪŋ kaaŋ bɪ
bie mi bɪbra.

Fʊ nyugidiilibe die faasına yaa ligire aŋaŋ
hagırıŋ tıŋgbaŋka gie mana ma,
ta fʊ tıka vuosi die dı yallı tııŋ a gaama
tıŋgbaŋka gie vuosi mana.
24 Ŋmıŋ datı wa Babiloni tıŋ tıbıŋ
dama ka kʊʊ wa Ŋmıŋ naazʊalıŋ
aŋaŋ ʊ vuosi aŋaŋ vuodiekemba mana
vuosi dı kʊnana
tıŋgbaŋka gie mana mana wıa.”

19

Arızanna ma vuosi sʊgıfialıŋ yaa gamma Babiloni tıŋ chʊʊsıŋ wıa

1 Naa kʊaŋ chaaŋ maŋ wʊŋ dɔmıŋ
arızanna ma sıba kpıkpaaŋ dı lagısına a
bala dı,
“Haleluya,*
gbattıtaanıŋ aŋaŋ bırıŋ aŋaŋ hagırıŋ yiwo
wʊnıŋ Ŋmıŋ sıtı.
2 Dama ʊ sarıya diile yiwo wusie ta mʊ.
Ʊ chʊʊsı wa hɔgʊ dieke dı yinene daak-
pana tʊʊmaha,
ʊ vana tıŋgbaŋka gie vuosi dı yie bıaŋ
aŋaŋ ba yinene dıgıntı tʊʊma aŋaŋ
wa wa wıa.
Ŋmıŋ datı wa ʊ tıbıŋ,
dama ʊ kʊʊ wa wʊnıŋ Ŋmıŋ tʊntʊntıŋ.”
3 Ta kpıkpaakʊ dı bı nata a bala dı,
“Haleluya,
dama boli dieke dı dinene tıka nyusi nan
jʊalı gara
ŋmıŋsikpeŋ yaa gamma haahuu.”
4 Die nyıŋkʊra baŋısı-le aŋaŋ banıısa
wa aŋaŋ nyinvugiti anıısa wa die dı nan
Ŋmıŋ vuodieke dı kalla naagbaŋkʊ ma wa
nıŋŋa ta jıaŋ wa, ta baarı dı,
“Wusie, Haleluya.”

Yiipɔlıka hɔgʊ banwʊla dʊʊga wıa

5 Womi die lɔlıŋ die dı nyıŋ naagbaŋkʊ
ma a bala dı,
“Nı vaa tı bırı tı Ŋmınnı,
nınıŋ vuodiekemba dı jıanna wa aŋaŋ
vuoŋ mana,
aŋaŋ nınıŋ vuodiekemba dı yine
vuokpııma aŋaŋ wabıtı ta jıama
wa wa.”
6 Ta maŋ bı wʊŋ dɔmıŋ sıba kpıkpaaŋ
dı lagısına a nata, ta die dɔŋkʊ dı sıı
sıba nyaakpııŋ dı palala ta bı dɔma sıba
nıınatıkpeŋkpııŋ a bala dı,
“Haleluya,
dama tı Yɔmʊtieŋ Hagırıtieŋ Nabidie
Ŋmıŋ yiwo Naaŋ.
7 Nı vaa tı yallıma sʊgıfialıŋ,
ta yıma wa jılıma.
Dama saŋŋa tʊgıya mıŋ dı Yiipɔlıka
faarı ʊ hɔgʊ,
ta ʊ hɔgʊ wa dı yi siri a gbarı. 8 Ŋmıŋ yı
wa hɔgʊ wa garıyıalıvııŋ dieke dı
nyıgısınana dı ʊ yeegi.”
(Garıyıalıkʊ zie a yı wa wʊvııŋ diekemba
Ŋmıŋ vuosi dı yinene.)
9 Womi malaka die dı balı a yı mıŋ dı,
“Maagı naa: ‘Sʊgıfialıŋ bie vuodiekemba
ba wana dı ba keŋ a gʊtı dii Yiipɔlıka
hɔgʊhaalʊ wa banwʊla nyindiikehe.’ ”
Die malakaka die dı bı balı a gʊtı dı,
“Wıaha gie yiwo Ŋmıŋ wıa, ta yi wusie.”
10 Womi maŋ nan tıŋgbaŋ ʊ nıŋŋa dı
n jıaŋ wa, ama die ʊ balı a yı mıŋ dı,
“Da yime die, dama n gbaŋ n yiwo fʊnıŋ
aŋaŋ fʊ nımballı diekemba dı yalla Masia
wʊvıınaha tʊntʊntı chanchaalıŋ. Banıŋ
ba yine vuodiekemba dı dına wusie dieke
Yisa dı yuorine a dagı wa. Die wıa Ŋmıŋ
yine vuodieke fʊ baaŋ jıaŋ.”
Vuodieke nıŋ mana dı balala yaa gamma
Yisa ma, yie die aŋaŋ Halıkasıka hagırıŋ.

Duunyıalıŋ jʊjʊalıtʊ wıa

11 Naa kʊaŋ chaaŋ maŋ ye arızanna dı
yuorine, ta maŋ ye duunyıalıŋ dı zene me,
ta ka jʊjʊalıtʊ saaŋ dı dı, Vuovıınʊ aŋaŋ
Wusie. Ta die sarıya aŋaŋ wusie a bı
waga tɔntı aŋaŋ wusie. 12 Die ʊ nine dı
die sıba bolinyaaŋ, ta bubi naara sibubisi
pam ʊ sikpeŋ me, ta ba maagı saaŋ kaanı
a diisi ʊ ma, ama ta vuoŋ dı ka sıba ka
chıaŋ, sie ʊ nyıına ma. 13 Ta jayeekiwaŋ
dieke ʊ yeegine wo die dı ŋmıntı aŋaŋ zıŋ,
ta ʊ saaŋ dı yi, “Ŋmıŋ Nʊawııŋ.” 14 Ta
arızanna ma tɔŋ wagırıba dı dıı ʊ kʊaŋ,
ta jʊalı duunyıala ta yeegi nyiŋyeekiyıala
diekemba dı wone dıgıntı. 15 Die takoobi
dieke dı faasına die dı chabı ʊ nʊaŋ ma,
kanıŋ ʊ nan nagı a wagı a nyaŋŋı buuriŋ
mana, ta pɔgılı ba aŋaŋ hagırıŋ, ta ŋmʊa
ba jigidieke ba ŋmʊna nyıŋnyıŋka nyaabʊ,
kanıŋ ka yine Nabidie Ŋmıŋ vuodieke dı
yalla hagırıŋ mana mana sınyıırıŋ. 16 Ta
ba maagı saaŋ kaanı a diisi ʊ garıkʊ
jigidieke dı ligine ʊ naadiigiŋ kpıılıka ma
dı,

NAALIŊ DIAŊ NAAŊ, YƆMƱTIELIŊ DIAŊ
YƆMƱTIEŊ .

17 Womi maŋ ye malaka dı zene ŋmıŋ
ma, ta nata wasa nembisisi dı hagına a
bie ŋmıŋsikpeku dı, “Nı keŋ a lagısı taŋ
Ŋmıŋ dʊʊga kpeŋkpııka ma, 18 amʊ nı nan
ŋɔbı naalıŋ aŋaŋ sojasi nyıŋkʊra aŋaŋ
sojasi aŋaŋ duune aŋaŋ sojasi dı jʊalına
ha aŋaŋ vuotaŋ mana, vuodiekemba dı
yine yɔŋısı aŋaŋ vuodiekemba dı sına ba
gbaŋ aŋaŋ vuokpııma aŋaŋ wabıtı mana
nyıŋgbanıŋ.”
19 Womi maŋ ye haagıŋ dɔmbıakʊ aŋaŋ
tıŋgbaŋka gie naalıba aŋaŋ ba sojasi dı
lagısına dı ba wagı aŋaŋ vuodieke dı

* **19:1** 19.1 Haleluya chıaŋ yiwo: “Nı bırıma Ŋmıŋ.”

jʋalɪna duuŋbu aŋaŋ ʋ sojasisi. 20 Ama Masia die dɪ yigi haagɪŋ dɔmbɪakʋ aŋaŋ ŋmɪnchɪbɪsɪ naazʋalɪba diekemba dɪ zene ʋ naŋ ma a yi mamachi dagɪtɪtɪ. Ʋ nagɪ wa dagɪtɪ gie a gaaŋ vuodiekemba dɪ tuone haagɪŋ dɔmbɪakʋ magɪlɪkʋ ta jɪaŋ buu dieke dɪ nɪasɪna ka wa. Masia die dɪ nagɪ ba bale wo a taaŋ boli dieke dɪ dinene aŋaŋ maafa jiribi wo me. 21 Vuodieke die dɪ kala duuŋbu me wo die dɪ nagɪ takoobi dieke dɪ chabɪna ʋ nʋarɪ ma wa a kʋʋ ba sojasisi mana, die nembisisi mana die dɪ dii ba nyɪŋgbanɪŋ a keŋ chagɪ.

20

Ba bɔbɪna Sitaani bɪna tusiŋ dene

1 Naa kʋaŋ chaaŋ maŋ bɪ ye malaka wʋnyɪ dɪ nyɪnna arɪzanna a keŋ sʋʋna, ta pɔgɪlɪ vɔrɪgoli dieke dɪ wone kpatɪkʋ saafɪbɪŋ aŋaŋ chɔrɪŋ kpeŋkpɪɪma ʋ nuuŋ me. 2 Ta nyaŋŋɪ waakpɪɪbɪakʋ, ʋ yine Saaŋ chʋʋsɪrʋ wa yaa Sitaani wa ta die bɔbɪ wa aŋaŋ chɔrɪma, 3 ta nagɪ wa a taaŋ yi vɔrɪgoliku me bɪna tusiŋ, ta kparɪ ka aŋaŋ saafɪka ta kpaasɪ ka marɪ, amʋ ʋ kaaŋ bɪ gaaŋ tɪŋgbaŋka gie vuosi bɪbra a ga tʋgɪ bɪna tusiri. Bɪna tusiri gie kʋaŋ chaaŋ, ʋ nan forisi wo a taaŋ saŋŋa bɪta.

4 Ta die bɪ ye naagbaŋtɪ arɪzanna ma, ta Ŋmɪŋ dɪ yɪ vuodiekemba dɪ kalla a ma wa yiko dɪ ba dii sarɪya. Ta bɪ ye vuodiekemba die dɪ mʋʋlɪnana wusie dieke Yisa Masia die dɪ yuorine a dagɪ wa aŋaŋ Ŋmɪŋ wɪaha ta ba gobi ba sikpig-ilehe wo haalɪtɪ. Banɪŋ die ba ka jɪaŋ haagɪŋ dɔmbɪakʋ yaa ka buubu dieke dɪ nɪasɪna ka, yaa ta tuo ka magɪlɪkʋ ba die me yaa ba nuusi me. Ta Ŋmɪŋ dɪ vaa ba yiŋŋi keŋ ba mɪsɪ ma ta yɪ ba sieŋ dɪ ba lagɪŋ dii naaŋ aŋaŋ Masia bɪna tusiŋ. 5 Bʋmbʋŋaŋ kuŋ hagɪŋ wone naa. Vuotɪalɪkaha mana die dɪ kpine wo die ka hagɪ kuŋ me a ga tʋgɪ saŋŋa dieke bɪna tusiri dɪ tʋgɪna. 6 Sʋgɪfɪalɪŋ aŋaŋ alibarika bie vuodiekemba dɪ gʋtɪna bʋmbʋŋaŋ kuŋ hagɪkʋ ma wa. Kuŋ dieke dɪ gʋtɪna bule wo kaaŋ keŋ ba ma, ta ba nan yi Ŋmɪŋ aŋaŋ Masia kɪkaabɪtɪŋ ta nan lagɪŋ a dii naaŋ aŋaŋ Yisa bɪna tusiŋ.

Boliŋ dɪ chʋʋsɪna Sitaani dene

7 Bɪna tusiri gie kʋaŋ chaaŋ, ba nan vʋarɪ Sitaani a nyɪŋ vɔrigoliku me a taaŋ 8 ta ʋ nan keŋ nyɪŋ a gaaŋ buuri diekemba mana dɪ bene tɪŋgbaŋka gie me. Ba wasa banɪŋ vuosi mi dɪ Gogi aŋaŋ Magogi. Sitaani nan lagɪsɪ ba mana jigidieke ba balla ba tuoli tɔmbʋ. Ba nan faasɪ dala ta wo bɪɪsɪŋ. 9 Ta nyɪŋ ga tɪŋgbaŋka gie jigiŋ mana a gilɪŋ tɪgɪdieke Ŋmɪŋ dɪ chone ta ʋ vuosi dɪ bie ka ma wa. Ama Ŋmɪŋ die dɪ vaa boliŋ die dɪ nyɪŋ arɪzanna ma a keŋ dii ba mana. 10 Womi die ba nagɪ Sitaani vuodieke dɪ gaana vuosi gie wo a taaŋ yi boli dieke dɪ dinene aŋaŋ maafa jiribike me, jigidieke haagɪŋ dɔmbɪakʋ aŋaŋ ŋmɪnchɪbɪsɪ naazʋalɪba dɪ wone beri wo. Mi ba nan dɪ die wahala yuŋ aŋaŋ ŋmɪntʋasɪ yaa gamma haahuu.

Kpatɪŋ sarɪya diile wɪa

11 Womi die maŋ bɪ ye Ŋmɪŋ dɪ kalla naagbanɪŋ kpeŋkpɪɪŋ dieke dɪ faasɪna yɪantɪ ma. Die ʋ kenne a nyɪŋ wa, tɪŋgbaŋka gie aŋaŋ ŋmɪŋsikpeŋ die dɪ bɪa ta vuoŋ dɪ ka bɪ yehe bɪbra. 12 Ta die ye vuodiekemba die dɪ kpine, vuokpɪɪma aŋaŋ wabɪtɪ ta ba zie naagbaŋkʋ nɪŋŋa. Ta vuoŋ dɪ yuori gbaŋtɪ ta bɪ yuori gbanɪŋ kaanɪ ba maagɪna vuodiekemba dɪ yalla miivoli haalɪkʋ saara a yi. Ta Ŋmɪŋ dɪ dii vuodiekemba dɪ kpine wo sarɪya yaa gamma wudieke ba yine ta ba maagɪ yi gbaŋtɪ ma wa. 13 Ta mʋgɪkpɪɪma dɪ vʋarɪ vuodiekemba dɪ kpine a ma wa, ta kuŋ aŋaŋ kpiile tigiŋ dɪaŋ dɪ vʋarɪ vuodiekemba dɪ kpine ta bie a ma wa. Ta Ŋmɪŋ dɪ dii ba wʋnyɪ mana sarɪya yaa gamma wudieke ba yine. 14 Ta die nagɪ kuŋ aŋaŋ kpiile tigiŋ a taaŋ yi vɔrɪkpeŋkpɪɪŋ dieke dɪ suuline aŋaŋ bolibu me. Kuŋ dieke dɪ gʋtɪna bule wo yine vɔrɪkpɪɪkʋ aŋaŋ bolibu. 15 Vuodieke nɪŋ mana saaŋ die dɪ kana ka maagɪ yi miivoli gbaŋkʋ ma, die ba nagɪ wa mɪŋ a taaŋ yi vɔrɪkpɪɪkʋ aŋaŋ bolibu me.

21

Ŋmɪŋsikpeŋ haalɪŋ aŋaŋ tɪŋgbaŋ haalɪŋ

1 Womi die maŋ ye ŋmɪŋsikpeŋ haalɪŋ aŋaŋ tɪŋgbaŋ haalɪŋ, ta bʋmbʋŋaŋ ŋmɪŋsikpeku aŋaŋ bʋmbʋŋaŋ tɪŋgbaŋka die dɪ bɪa, ta mʋgɪkpɪɪma ha dɪaŋ dɪ nyɪɪgɪ. 2 Ta maŋ ye Ŋmɪŋ tɪŋ dieke dɪ yine Jerusalemi haalɪkʋ dɪ nyɪnna Ŋmɪŋ jigiŋ arɪzanna ma a keŋ sʋʋna a yi siri a gbarɪ sɪba hɔgʋ dɪ ŋaana mɪŋŋɪ bɔbɪ a gbara dɪ ʋ tuoli ʋ chʋrʋ wa. 3 Ta die wʋŋ lɔlɪkpeŋkpɪɪŋ dɪ balala nyɪnna naagbaŋkʋ ma dɪ, “Lele, Ŋmɪŋ tigiŋ wa bie wo vuota jigiŋ, ta wʋnɪŋ Ŋmɪŋ nan dɪ beri aŋaŋ ba, ta ba yi ʋ vuosi. Ta ʋ gbaŋ gbaŋ ʋ nan dɪ beri aŋaŋ ba ta yi ba Ŋmɪŋ. 4 Ʋ nan chiti ba nintaantɪ mana, ta kuŋ yaa sʋgɪchʋʋsɪŋ yaa kpaŋ, yaa yʋagɪŋ kaaŋ dɪ beri bɪbra, dama wʋkʋra mana nan tɪaŋ ga.”

5 Womi vuodieke die dɪ kalla naagbaŋtɪ ma wa dɪ baarɪ dɪ, “Lele, n yi wo nyinti mana nyɪŋhaala.” Ta die bɪ balɪ a yɪ mɪŋ dɪ, “Maagɪ wɪaha gie dama wɪaha gie yiwo wusie ta vuoŋ nan bɪagɪ a tuohe a dii.” 6 Ta ʋ bɪ balɪ mɪŋ dɪ, “Ka wɔŋ yi mɪŋ. Manɪŋ n yine Alifa aŋaŋ Omega

wa; ka chıaŋ yiwo, piiliŋ aŋaŋ kpatıŋ. Vuodiekemba nyanyuule dı yalla ba wa, n nan yı ba miivoli nyaaŋ dı bulinene a nyına buluŋ me aŋ ba nyu yɔrı. 7 Ta vuodieke nıŋ mana dı nyaŋŋına nyaŋŋıkʋ gie, nan ye nyinti gie mana a nyıŋ n jigiŋ, ta n nan yi ʋ Ŋmıŋ, ta ʋ dıaŋ ʋ yi n bʋa. 8 Ama ŋmaantielibe, aŋaŋ vuodiekemba dı wone yada wa, aŋaŋ vuodiekemba dı yinene bıaŋ, aŋaŋ vuokʋʋrıŋ, aŋaŋ vuodiekemba dı yinene dıgıntı tʋʋma, aŋaŋ vuodiekemba dı bʋgınana, aŋaŋ vuodiekemba dı jıannana bugile, aŋaŋ ŋmınchıbıtielibe mana, ba jigiberisikiŋ yiwo vɔrıgoli dieke dı dinene boliŋ aŋaŋ maafa jiribi wo me, ka yine kuŋ dieke dı gʋtına bule wo."

Jerusalemi haalıkʋ wıa

9 Die malakasi ayʋpɔyı diekemba die dı pɔgılına tımbala ayʋpɔyı ta a suuli aŋaŋ kpatıŋ wahalaha wʋnyı die dı keŋ n jigiŋ a balı mıŋ dı, "Keŋ giena aŋ n dagı fʋ hɔgʋhaalʋ wa, wʋnıŋ ʋ yine Yiipɔlıka hɔgʋ wa." 10 Womi die Ŋmıŋ Halıkasıka die dı hagı n ma, malakaka die dı nagı mıŋ a ga jʋalı a zieŋ taŋ dieke dı faasına a bırıŋ sikpeŋ biŋ me, a dagı mıŋ Ŋmıŋ tıŋ Jerusalemi dı nyınna arızanna ma Ŋmıŋ jigiŋ a keŋ sʋʋna wa. 11 Ta die nyıgısa aŋaŋ Ŋmıŋ chuulikpeŋkpııŋ, ta bı nyıgısa sıba tanbısı diekemba dı faasına a yaa ligire ba wasa ha jasipa wa, ta bı nyıgısa sıba nyaasıga. 12 Ta tıka dı yaa gaaŋkpııŋwaŋ a giliŋ ke, ta ka yaa sanʋa baŋ aŋaŋ ale ta malakasi baŋ aŋaŋ bale dı gbarı sanʋaha kaanı mana. Ta Izara buuriŋ baŋ aŋaŋ bale wo saara dı maagı a diisi sanʋaha kaanı mana ma. 13 Die sanʋa ataa die dı bie ŋmıŋ pɔsıŋ chaaŋ, ta a ataa dı bie nuudiigiŋ chaaŋ, ta ataa dı bie ŋmıŋ nanıŋ chaaŋ ta ataa dıaŋ dı bie nuugalı chaaŋ. 14 Tıka nyabılıŋ zie wo tana baŋ aŋaŋ ale me, ta Yiipɔlıka tʋntʋntıba baŋ aŋaŋ bale wo wʋnyı mana saaŋ die dı maagı a diisi a kaanı mana ma. 15 Malaka dieke die dı balala wıa aŋaŋ mıŋ wa die dı pɔgılı daa dieke ba nagına a magısa nyinti ta ba nagı salıma a wʋnsı ka, dı ʋ magısı tıka aŋaŋ ka sanʋaha aŋaŋ ka gaamaha. 16 Tıka lʋga anıısa wa mana die mʋwa taŋ, malakaka die dı magısı ka a ye ta wagırıŋ die yiwo malisi tusiŋ aŋaŋ kɔbısı-nʋ. Ka teeliŋ aŋaŋ ka jʋalıŋ gbaŋ dı mʋ die gbaŋ gbaŋ. 17 Ta ʋ bı magısı tıka gaanı jʋalıŋ, ka dıaŋ ka yi naŋ magısıŋ kɔbısı-le aŋaŋ baŋ aŋaŋ ayʋaba. Die ʋ magısıya mıŋ sıba vuotaŋ dı ŋaana magısa nyinti dene wo. 18 Die ba nagı wa taŋ diekemba ba wasınana Jasipa a mıı tıka gaanı, ta nagı salıma a mıı tıka aŋaŋ ka nyinti mana ta ka nyıgısa sıba nyaasıga. 19 Die ba nagı taŋ vııŋ diekemba dı faasına a yaa ligire yiri yiri a dʋaŋ gaamaha nyabılıŋ. Bʋmbʋŋaŋ tanı die yiwo jasipa, ta taŋ dieke dı gʋtına bule wo dı yi saafari, ta taŋ dieke dı gʋtına bʋtaa wa ma die yiwo agatı, ta taŋ dieke dı gʋtına bʋnıısa wa die yiwo emalerali, 20 ta taŋ dieke dı gʋtına bʋnʋ wa ma die yiwo onikisi, ta taŋ dieke die dı gʋtına bʋyʋaba wa die yiwo kaneliani, ta taŋ dieke die dı gʋtına bʋyʋpɔyı wa die yiwo kirisollati, ta buniiŋ wo dı yi berili, ta bʋwayı wa dı yi topasi, ta baŋka ma wa dı yi kirisopasi, ta jadieke die dı gʋtına baŋ aŋaŋ kaanı wa dı yi jasinti, ta baŋ aŋaŋ ale wo dı yi ametisi. 21 Ta ka sanʋa baŋ aŋaŋ ale wo die yiwo taŋ dieke ba wasınana peeli wo, ta ba nagı ka taŋ balımıŋ a wʋnsı sanʋaŋ mana. Ta nagı salıma a wʋnsı tıka siekpııkʋ ta ka nyıgısa sıba nyaasıga.

22 Die n ka ye Ŋmıŋ jıamıŋ juoŋ tıka ma, dama tı Yɔmʋtieŋ Nabidie Ŋmıŋ vuodieke dı yalla hagırıbʋ mana aŋaŋ Yiipɔlıka, banıŋ ba benne mi ta vuosisi dı jıama ba. 23 Ta tıka die ka bı yaala chaanıŋ a nyına ŋmıŋ yaa chııkʋ jigiŋ, dama Ŋmıŋ chuulikpeŋkpııkʋ die chaana yıa ka mıŋ ta Yiipɔlıka dıaŋ dı yi ka popoli. 24 Ta tıŋgbaŋka gie vuosi mana nan dı bie chaaŋkʋ ma, ta tıŋgbaŋka gie naakpıımaha nan yaa ba nyinti a keŋ ka ma. 25 Tıka sanʋaha mana nan yuori zie daaŋ mana ta kaaŋ wɔŋ ligi, dama yuŋ kaaŋ dı bie mi. 26 Ta tıŋgbaŋka gie buuriŋ mana nan yaa nyıŋvıına aŋaŋ ba nyinti mana a keŋ tıka ma. 27 Ama jadieke dı kana ka yi kası yaa vuodiekemba dı yinene viivi tʋʋma yaa a chıba ŋmınchıbısı kaaŋ juu tıka ma, sie vuodiekemba ba maagına ba saara a yi Yiipɔlıka miivoli gbaŋkʋ ma wa nyıına ma baaŋ juu ka ma.

22

1 Malakaka die dı dagı mıŋ mʋgʋŋ dieke dı yalla miivoli nyaabʋ, ka nyına Ŋmıŋ aŋaŋ Yiipɔlıka naagbaŋkʋ ma ta nyıgısa sıba nyaasıga, 2 a palı sʋʋŋ gara tıka siekpııkʋ ma. Ta tıı dieke ba wasınana miivoli tııka dı zie mʋgırı lʋgaha ale wo mana, ta tııka dı nyına nyıŋnyıŋka chııŋ mana biŋ ma, ta ka vaatı dı yi gbaamıŋ a yı buuriŋ mana. 3 Jadieke Ŋmıŋ dı kana kaatı a yı kaaŋ dı bie tıka ma, dama Nabidie Ŋmıŋ aŋaŋ Yiipɔlıka naagbaŋkʋ nan dı bie tıka ma ta ʋ tʋntʋntıŋ nan dı jıama wa. 4 Ba nan ye ʋ nine chaaŋ ta ʋ saaŋ nan dı bie ba die me. 5 Yuŋ kaaŋ bı beri bıbra ta ba kaaŋ bı yaala popolisi yaa ŋmıŋ chaanıŋ, dama tı Yɔmʋtieŋ Nabidie Ŋmıŋ nan yi ba chaanıŋ. Ta ba nan yi naalıŋ ta bemme yaa gamma haahuu.

Yisa kenɪŋ wɪa

6 Womi malakaka die dɪ bɪ balɪ dɪ,
"Wɪaha gie yiwo wusie, ta vuoŋ dɪ nan
bɪagɪ a tuohe dii. Ta tɪ Yɔmʊtieŋ Nabidie
Ɲmɪŋ vuodieke dɪ nagɪna ʊ Halɪkasɪka
a yɪa ʊ naazʊalɪŋ wa, wʊnɪŋ ʊ tʊnna ʊ
malaka dɪ ʊ keŋ dagɪ ʊ tʊntʊntɪba wudieke
dɪ bala ka yi leleke gie."
7 Ta Yisa dɪ baarɪ dɪ, "Nɪ wʊmma, n
kieŋ mɪŋ lele wo gie. Ta sʊgɪfɪalɪŋ bie
vuodiekemba dɪ tuone Ɲmɪŋ naazʊalɪba
wudiekemba dɪ maagɪna a yi gbaŋkʊ gie
me wo a dii." 8 Manɪŋ Jɔɔn wʊŋya
mɪŋ ta ye wɪaha gie mana. Ta die
n wʊnna ta yehe a kpatɪ wa die maŋ
sʊʊŋ gbirigi malaka dieke dɪ dagɪna
mɪŋ wɪaha gie wo nɪŋŋa dɪ n jɪaŋ
wa. 9 Ama die ʊ balɪ mɪŋ dɪ, "Da
keŋ yi die, n gbaŋ n yiwo tʊntʊntʊ sɪba
fʊnɪŋ aŋaŋ fʊ nɪmballɪ Ɲmɪŋ naazʊalɪba
aŋaŋ vuodiekemba mana dɪ saagɪna a yi
wudiekemba dɪ benne gbaŋkʊ gie me wo,
jɪama Ɲmɪŋ." 10 Ta bɪ balɪ mɪŋ dɪ, "Da
keŋ nagɪ Ɲmɪŋ naazʊalɪba wɪaha dɪ benne
gbaŋkʊ gie me a lɔbɪrɪ dama saŋŋa gbigiye
mɪŋ dɪ wɪaha gie mana yi. 11 Vuodieke
nɪŋ mana dɪ yinene bɪaŋ mʊ ʊ yime bɪaŋ
a gamma, ta vuodieke nɪŋ gbaŋ dɪ yine
dɪgɪntɪ tʊʊma ʊ yime die a gamma, ta
vuodieke nɪŋ dɪ yinene vɪɪnɪŋ, ʊ yime die
a gamma, ta vuodieke nɪŋ dɪaŋ dɪ yalla
sʊgɪyɪalɪŋ, ʊ yallɪma die yaa gamma."
12 Ta Yisa dɪ baarɪ dɪ, "Nɪ wʊmma, n
kieŋ mɪŋ lele, ta pɔgɪlɪ vuoŋ mana tʊʊma
nyʊarɪ dɪ n yɪ wa. 13 Manɪŋ n yine Alifa
aŋaŋ Omega, piilɪŋ aŋaŋ kpatɪŋ."
14 Sʊgɪfɪalɪŋ bie vuodiekemba dɪ
sugirine ba garɪtɪ a nyɪŋ, ba yaa
sieŋ dɪ ba dii nyɪŋnyɪŋka miivoli
tɪka ma, ta daagɪ tɪka sanʊaha ma a
juu tɪka ma. 15 Ama vuobɪatɪ aŋaŋ
vuodiekemba dɪ yine bubugiriŋ ta gaama
vuosi, aŋaŋ vuodiekemba dɪ tʊnnana
dɪgɪntɪ tʊʊma, aŋaŋ vuodiekemba dɪ
yine vuokʊʊrɪŋ, aŋaŋ vuodiekemba dɪ
kaabɪnana bugile, aŋaŋ vuodiekemba dɪ
yine ŋmɪnchɪbɪtieliŋ ta gaama vuosisi wo,
vuosi gie mana nan dɪ bie tɪka yeŋ me.
16 "Manɪŋ Yisa tʊnna n malaka dɪ ʊ keŋ
balɪ wɪaha gie a yɪ n dɪdɪɪsɪrɪba. Manɪŋ
Yisa wa gie yine Naaŋ Davidi haagɪŋ ta
bɪ yi sɪba sʊkʊleeliŋ ŋmaarɪŋ dieke dɪ
chaannana."
17 Ta Ɲmɪŋ Halɪkasɪka aŋaŋ Yiipɔlɪka
hɔgʊ wa dɪ balɪ dɪ, "Keŋ."
Ta vuodieke dɪaŋ dɪ wʊnna naa dɪaŋ dɪ
balɪ dɪ, "Keŋ."
Ta vuodiekemba mana nyanyuule dɪ
yallɪ ba, ba keŋ tuo miivoli nyadieke dɪ
yine piini wo yɔrɪ.

Kpatɪŋ

18 Manɪŋ Jɔɔn n kpaama nɪ
vuodiekemba dɪ wʊnnana naazʊalɪba
wudiekemba dɪ maagɪna a yi gbaŋkʊ gie
me wo aŋaŋ nɪŋŋmɪna. Dɪɪ yi vuoŋ dɪ nagɪ
wɪɪŋ a gʊtɪ a ma, Ɲmɪŋ nan nagɪ wahala
yiri yiri diekemba dɪ maagɪna a yi gbaŋkʊ
gie me wo a gʊtɪ ʊ tɪbɪdatɪŋ ma. 19 Ta dɪɪ
yi vuoŋ dɪaŋ dɪ vʊarɪ wɪɪŋ a nyɪŋ Ɲmɪŋ
naazʊalɪba wudiekemba dɪ maagɪna a yi
gbaŋkʊ gie me wo, Ɲmɪŋ nan vʊarɪ a nyɪŋ
dɪ tieŋ jigiŋ alibarika dieke ba maagɪna a
yi gbaŋkʊ gie me wo, ʊ nan vʊarɪ a nyɪŋ
ʊ jigiŋ miivoli tɪɪka nyɪŋnyɪŋka dɪ yine ʊ
tʊaŋ aŋaŋ ʊ jigiŋ Ɲmɪŋ tɪka ma.
20 Vuodieke dɪ bala naa baarɪ dɪ, "Wusie,
n kieŋ mɪŋ leleke gie."
Wusie, vaa ka yi die. Tɪ Yɔmʊtieŋ Yisa,
keŋ.
21 Tɪ Yɔmʊtieŋ Yisa suŋŋiŋ bemme aŋaŋ
ʊ vuosi mana. Wusie.